

ΜΑΚΑΡΙΟΣ Ο ΑΙΓΥΠΤΙΟΣ

7

ΟΜΙΛΙΕΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ

50

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ

Ἀπό τόν

ΝΙΚΗΤΑ ΤΣΙΟΜΕΣΙΔΗ

Θεολόγο

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ

Ἐπόπται

ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗΣ, Καθηγητής Πανεπιστημίου

Ἐπιμελητής Ἐκδόσεως

ΕΛΕΥΘ. Γ. ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, π. Θεολογίας

ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1985



Μ Α Κ Α Ρ Ι Ο Σ

Ο

Α Ι Γ Υ Π Τ Ι Ο Σ



Ὁ βίος

Οἱ δύο Μακάριοι, ὁ Αἰγυπτίος καὶ ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἀποκαλοῦνται ἡγεμόνες τῆς Σκήτεως ἀπὸ τὸν ἱστορικό Σωζομενό. Εἶχαν ἰσάξια ἐπίδοση στήν ἀσκησι, ἀλλά διακρίνονταν ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο σέ πολλά σημεῖα συμπεριφορᾶς, ὀφειλόμενα μερικῶς στήν προέλευσή τους. Τά ἐπώνυμά τους ἐκφράζουν τήν ἀπόστασι πού ὑφίστατο τότε μεταξύ τῆς ἑλληνικῆς «πόλεως», τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀπὸ τήν ὁποία ὁ ἓνας λεγόταν Ἀλεξανδρεὺς ἢ πολιτικός ἢ ἀστός, καί τῆς ὑπαίθρου, τῆς κατοικουμένης κυρίως ἀπὸ Αἰγυπτίους, ἀπὸ τήν ὁποία ὁ δικός μας Μακάριος ὀνομαζόταν Αἰγύπτιος.

Ὁ Μακάριος ὑπῆρξε ὁ πραγματικός θεμελιωτής τοῦ μοναχισμοῦ στή Σκήτη, ὅπου ἐγκαταστάθηκε τριακονταετής. Εἰδήσεις γι' αὐτόν, σύντομες ἢ ἐκτενεῖς, βρίσκομε στοὺς ἀρχαίους ἱστορικούς καί τίς ἀσκητικὲς διηγήσεις¹. Ὁ Παλλάδιος στή *Λαυσαϊκὴ Ἱστορία* ἀναφέρει ὅτι, τήν ἐποχὴ πού μετέβηκε ὁ ἴδιος στή Σκήτη, τὸ 391, δέν τὸν βρῆκε ἐκεῖ, διότι εἶχε πεθάνει πρὶν ἀπὸ ἓνα ἔτος σέ ἡλικία ἐνενῆντα ἐτῶν. Ἀπὸ αὐτό συνάγεται ὅτι γεννήθηκε γύρω στό 300 καί ἐγκαταστάθηκε στή Σκήτη τὸ 330 περίπου. Ὁ Ρουφῖνος, πού τὸν εἶχε συναντήσει στή Σκήτη τὸν φέρει μαθητὴ τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου², ἀλλ' ἡ εἰδησι αὐτὴ εἶναι ἀβάσιμη καί προέκυψε ἀπὸ τίς πληροφορίες ὅτι ὁ Ἀντώνιος εἶχε μαθητὴ ἓναν ἄλλον Μακάριο καί ὅτι ὁ Αἰγύπτιος ἐπισκεπτόταν κατὰ καιροὺς τὸν Ἀντώνιο.

1. *Λαυσαϊκὴ Ἱστορία* 7. *Ἱστορία μοναχῶν Αἰγύπτου* 8. Σωκράτους, *Ἐκκλ. Ἱστορία* 4,23. Σωζομενοῦ, *Ἐκκλ. Ἱστορία* 3,12. Θεοδωρήτου *Ἐκκλ. Ἱστορία* 4,18. Γενναδίου, *De viris illustribus* 10. Ὑπάρχει καί κοπτικὸς βίος, πού συντάχθηκε ἀπὸ τὸν γνώριμό του μοναχό Σεραπίωνα.

2. *Apologia* 2,12.

Περί τῆς προηγουμένης ζωῆς του δίνει ὁ ἴδιος ὀρισμένες πληροφορίες κατὰ τρόπο πού δείχνει τήν ταπείνωσή του. Ἄπεφυγε ν' ἀπαντᾷ σ' ἐκείνους πού τοῦ ἀπηύθυναν ἐπαίνους, ἀλλ' ἀπαντοῦσε προθυμότατα καί μέ χαρά ἄν τοῦ ἀπηύθυνε κανεῖς τό ἐρώτημά, «ὅταν ἦσουν καμηλίτης κι' ἔκλεβες νίτρο καί τό πωλοῦσες, δέν σ' ἔδεραν οἱ φύλακες;»³. Διηγόταν ἐπίσης μία χαρακτηριστική περιπέτεια, στήν ὁποία ἀναμίχθηκε χωρίς νά εὐθύνεται καί τῆς ὁποίας δέχθηκε τά βάρη ἀγόγγυστα. Ὄταν γιά πρώτη φορά ἀποφάσισε ν' ἀσκητεύσει καί ἀποσύρθηκε σ' ἓνα κελλί σέ χωριό τῆς Αἰγύπτου, ὅπου προσέφερε καί ὑπηρεσία κληρικοῦ, συκοφαντήθηκε ἀπό μία ἄγαμη ἀλλ' ἔγγυο κόρη, μέ ὑποκίνηση τοῦ ἐραστοῦ της, ὡς ὑπεύθυνος τῆς ἐγκυμοσύνης. Αὐτός τότε χωρίς διαμαρτυρία ἀφέθηκε νά κακοποιηθῆ ἀπό τούς οἰκείους τῆς κόρης βάνουσα καί δέχθηκε νά ἐργάζεται γιά τή συντήρησή της μέχρι πού αὐτή, βασανιζόμενη ἀπό τίς ὠδῖνες τοῦ τοκετοῦ, ὁμολόγησε τήν ἀλήθεια. Ἐμπρός στούς ἐκπληκτοὺς χωρικούς, γιά ν' ἀποφύγει τά ἐγκώμια, ἀνεχώρησε ἀμέσως κι' ἐγκαταστάθηκε στή Σκήτη.

Λόγω τῆς ταχείας προόδου στή μοναχική τελειότητα χαρακτηρίσθηκε πολύ ἔνωρίς σάν «παιδαριογέρων» ἀπό τούς συρρεύσαντες συνασκητές. Τό ἄλλο ἐπίθετο μέ τό ὁποῖο ἔμεινε γνωστός στήν ἱστορία, «μέγας», εἶναι ἐπίσης σύγχρονό του φαίνεται ὅμως ὅτι ἔχει σχέση μέ τήν παρουσία στήν περιοχή ἑνός ἄλλου μικροτέρου στήν ἡλικία καί διαφόρου ἀπό τούς ἀνωτέρω μνημονευθέντες δύο Μακαρίους. Τεσσαρακονταετῆς χειροτονήθηκε προσβύτερος, ὅποτε ἔλαβε χάρισμα ἰαμάτων καί προφητείας. Πρός ἀποφυγή τῆς καταπονητικῆς ἐνοχλήσεως ἀπό τούς λαϊκοὺς καί μοναχοὺς πού ἐπιζητοῦσαν τήν εὐλογία του ἄνοιξε σήραγμα ἑνός ἡμισταδίου, δηλαδή 90 μέτρων, ἀπό τό κελλί του ἕως τήν ἄκρη τοῦ σπηλαίου, καί κατὰ τίς περιόδους μεγάλης συρροῆς ἀποσυρόταν σ' αὐτή. Ἀπό καιρό σέ καιρό περιόδευε μακριά ἢ κοντά πρὸς συνάντηση ἄλλων γερόντων,

3. Ἀποφθέγματα, Μακάριος Αἰγύπιος.

τῶν σπουδαιότερων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀπό τόν ἀρειανό ἀντιπατριάρχη Λούκιο ἐξορίσθηκε γιά σύντομο διάστημα σέ νησί-δα τοῦ Νεΐλου (373) κι' ἐπέστρεψε στό κελλί του μετά τήν κατάπαυση τοῦ διωγμοῦ.

Ἔργα

Ὁ Μακάριος εἶχε λόγο παραστατικό καί πειστικό, ὅπως δείχνουν τά σωζόμενα λόγια του, πού ἀνέρχονται σέ 46 συνολικά⁴. Τά λόγια αὐτά ἀποτελοῦν σοβαρό ἀσκητικό κείμενο, ἀν καί δέν πρέπει νά καταγράφηκαν ἀπό αὐτόν τόν ἴδιο. Ἕνα ἄλλο μικρό ἀσκητικό κείμενο περιλαμβάνεται στόν κώδικα Ἱεροσολύμων 113.

Ὑπάρχει ὅμως καί ἄλλη ἐκτενής γραμματεία ὑπό τό ὄνομα τοῦ Μακαρίου πού παραδίδεται σέ μᾶζ μέ ποικίλες μορφές καί παραλλαγές, κι' ἐκτιμᾶται σήμερα τόσο πολύ ὅσο ἐκτιμῶταν καί κατὰ τήν ὑστεροβυζαντινή περίοδο. Καί πολύ δίκαια, διότι ἀνατέμνει μέ σπάνια ὀξύτητα καί περιγράφει κατὰ τόν ἐναργέστερο δυνατό τρόπο τή δομή τῆς ἁμαρτίας, τήν κίνηση τῆς δαιμονικῆς δυνάμεως, τή λειτουργία τῆς χάριτος καί τόν ἀγώνα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς κατάκτηση τῆς τελειότητος καί ἔνωση του μέ τό Θεό.

1. Δύο εὐχές πού χρησιμοποιοῦνται ἀκόμη ἕως σήμερα («Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μου» καί «Ἁγίε ἄγγελε, ὁ ἐφεστῶς»), δέν ἀνήκουν στόν Μακάριο.

2. Ἐπτά θαυμάσιες πραγματεῖες φέρονται ὑπό τό ὄνομα τοῦ Μακαρίου:

- α. Πρὶ φυλακῆς καρδίας
- β. Περὶ τελειότητος
- γ. Περὶ προσευχῆς
- δ. Περὶ ὑπομονῆς καί διακρίσεως

4. Τά 41 συμπεριλαμβάνοντα στή συλλογή τῶν Ἀποφθεγμάτων.

- ε. *Περί ὑψώσεως νοός*
- ς. *Περί ἀγάπης*
- ζ. *Περί ἐλευθερίας νοός.*

Ἐκ τῶν αὐτῶν οἱ *Περί τελειότητος* καὶ *Περί προσευχῆς* ἔχουν ἀποτελεσθεῖ ἀπό ἀποσπάσματα τῆς μεγάλης ἐπιστολῆς βασικῶς, ἡ *Περί φυλακῆς καρδίας* ἀποτελέσθηκε μερικῶς μέ ἀνθολόγησι ἀπό τήν ὁμιλία 19, ὅλες δέ γενικῶς ἔχουν ἐνσωματώσει ὑλικό ἀπό ἄλλα κείμενα τῆς μακαριακῆς γραμματείας. Κατά μαρτυρία ἐνός μέρους τῆς χειρόγραφης παραδόσεως τήν συμπύλησι πραγματοποιοίησε ὁ Συμεών Λογοθέτης, ἄλλως λεγόμενος Μεταφραστής, κατά τόν 10ο αἰῶνα.

3. Σώζονται διάφορες συλλογές πού περιέχουν μικρό σχετικά ἀριθμό ἐπιστολῶν. Μερικές ἀπό αὐτές διατηροῦνται σέ ἀραβική μετάφρασι. Μιά ἄλλη συλλογή περιλαμβάνει τέσσερις ἐπιστολές σέ λατινική μετάφρασι. Ἡ πρώτη ἀπό αὐτές μέ τόν τίτλο *Ad filios Dei, Πρός τούς υἱούς τοῦ Θεοῦ*, πού σώζεται ἐπίσης καί στό ἐλληνικό πρωτότυπο, εἶναι γνήσια, ἀφοῦ ἀναφέρεται καί ἀπό τόν Γεννάδιο Μασσαλιώτη⁵. Ὁκτώ τεμάχια περιλαμβάνει ἡ ἐλληνική συλλογή. Ἡ λεγόμενη *Μεγάλη ἐπιστολή*, πού στήν πραγματικότητα εἶναι πραγματεία περί τῆς φύσεως καί τῆς ἀξίας τοῦ ἀσκητικοῦ βίου, στηρίζεται κατά μέγα μέρος στήν πραγματεία τοῦ Γρηγορίου Νύσσης *Περί τοῦ κατά Θεοῦ σκοποῦ* καί παρουσιάζει κοινό ὑλικό μέ τήν ὁμιλία 40 τοῦ Μακαρίου.

4. Πολύτιμα πνευματικά προϊόντα εἶναι οἱ ὁμιλίαι τοῦ Μακαρίου πού σώζονται σέ διάφορες συλλογές καί γλώσσες: ἐλληνική, λατινική, συριακή, ἀρμενική, αἰθιοπική, γεωργιανική καί σλαβική. Οἱ κυριότερες ἀπό τίς συλλογές εἶναι οἱ παρακάτω τέσσερις:

- α. Ὁμιλίαι πνευματικές 50
- β. Ὁμιλίαι 7
- γ. Λόγοι 64
- δ. Λόγοι 43

Ἡ πρώτη ἀπό αὐτές τίς συλλογές εἶναι, θά μπορούσαμε νά ποῦμε, ἡ κεντρική ἢ κανονική, διότι πολλές ὁμιλίες της περιλαμβάνονται καί στίς ἄλλες καί διότι εἶναι ἡ χαρακτηριστικότερη. Ἡ ἀξία της ἀναγνωρίσθηκε πολύ ἔνωρίς κατά τούς νεωτέρους χρόνους σέ σημεῖο, ὥστε νά μεταφρασθεῖ στή γερμανική τό 1690 ἀπό τόν G. Arnold καί στήν ἀγγλική τό 1749 ἀπό τόν J. Wesley.

Κατά τούς τελευταίους χρόνους, ἰδίως ἀπό τό 1920, ἐκδηράζεται ἡ ἄποψη ὅτι οἱ πνευματικές ὁμιλίες (ἀλλά καί τά ὑπόλοιπα μακαριανά κείμενα) δέν ἀνήκουν στόν Μακάριο, πρῶτα μὲν διότι οἱ παλαιοὶ γραμματολόγοι δέν μαρτυροῦν τέτοια συγγραφική δραστηριότητά του, ἔπειτα δέ διότι ἐμφανίζουν ἔντονα μεσσαιωνικά στοιχεῖα⁶. Τελικά οἱ ἐρευνητές κατέληξαν στό συμπέρασμα ὅτι συγγραφεύς τους εἶναι ὁ μνημονευόμενος ἀπό τούς ἀρχαίους ἱστορικούς μεσσαιωνός ἡγέτης Συμεών Μεσοποταμίτης⁷.

Τό περίεργο ὅμως εἶναι ὅτι αὐτό πού προβάλλεται σάν ἀνακάλυψη τῶν τελευταίων δεκαετιῶν εἶχε ἤδη «ἀνακαλυφθεῖ» πρό διακοσίων ἐτῶν ἀπό τόν γνωστό λόγιο μοναχό Νεόφυτο Ζαυσοκαλυβίτη, πού καί αὐτός λόγω μεσσαιωνικῶν ιδεῶν ἐπέδιδε τά κείμενα στόν Συμεών Μεσοποταμίτη. Ὁ Δωρόθεος Βουλησιμαῖς ἀντιθέτως, κρίνοντας τίς ἀπόψεις τοῦ Νεοφύτου, λέχεται μὲν τήν παρουσία μερικῶν μεσσαιωνικῶν ἀντιλήψεων, ἀλλά τίς ἀποδίδει σέ νόθευση ἀπό κάποιον μεσσαιωνό. Καί φαίνεται πιθανό ὅτι αὐτή εἶναι ἡ σωστή ἄποψη· τά κείμενα προέρχονται ἀπό τόν ὀρθόδοξο Μακάριο - τόν Αἰγύπτιο, ἢ ποιονδήποτε ἄλλον ἀπό τούς γνωστούς καί ἀγνώστους Μακαρίους - καί νοθεύθηκαν ἀπό Μεσσαιωνούς τόν πέμπτο αἰώνα, ἀλλ' ἡ νόθευση οὐσιαστικά εἶναι ἀσήμαντη.

6. Villeccurt, Marriott.

7. Ὁ Dorries πρῶτος.

Πνευματική διδασκαλία

Ὁ Μακάριος ἔχει ὡς σημεῖο ἐκκινήσεως τόν σταυρό τοῦ Χριστοῦ καί πλέκει τό σύστημά του γύρω ἀπό τήν ἔννοια τοῦ «Χριστιανισμοῦ», γύρω ἀπό τήν ὁποία στρέφεται καί ὁ Εὐάγγριος. Ἄλλ' ἐνῶ ὁ δεύτερος δίνει στόν Χριστιανισμό ἐκτός ἀπό τήν πρακτική κι' ἄλλο περιεχόμενο, λογικό καί θεωρητικό, ὁ Μακάριος τόν θεωρεῖ μέθοδο ἐμπειρίας τοῦ θείου· γι' αὐτόν ὁ Χριστιανισμός εἶναι «βρῶσις καί πόσις», πού ὅσο τήν γεύεται κανεῖς, τόσο τόν ἐρεθίζει, ὥστε νά μένη ἀχόρταστος. Εἶναι ἡ γεύση τῆς ἀληθείας, ἡ βρώση καί πόση τῆς ἀληθείας.

Εἶναι λοιπόν εὐλογο ὅτι πρέπει κανεῖς ν' ἀναζητεῖ τό Θεό, πού εἶναι ἄπειρος καί ἀνενόητος, ἀλλά συγχρόνως βρίσκεται παντοῦ. «Ἄν ζητᾶς λοιπόν τόν Κύριο σέ βάθος, ἐκεῖ τόν βρίσκεις. Ἄν τόν ζητᾶς σέ ὕδωρ, ἐκεῖ τόν βρίσκεις νά κάμνει σημεῖα. Ἄν τόν ζητᾶς σέ λάκκο, ἐκεῖ τόν βρίσκεις ἀνάμεσα σέ δύο λεοντάρια πού φυλάσσουν τόν δίκαιο Δανιήλ. Ἄν τόν ζητᾶς σέ πῦρ, ἐκεῖ τόν βρίσκεις μαζί μέ τόν Ἡλία καί τόν Μωυσῆ. Παντοῦ βρίσκεται λοιπόν, καί κάτω ἀπό τή γῆ καί πάνω ἀπό τοῦς οὐρανοῦς, ἤ καί μέσα μας, εἶναι παντοῦ⁸. Καί τοῦτο εἶναι τό σπουδαιότερο, ὅτι βρίσκεται ἐπίσης μέσα μας, κυρίως μετά τήν ἐνανθρώπηση καί τή σταύρωση.

Μετά τήν πτώση ὁ ἄνθρωπος ὑπέστη σοβαρή ἐξασθένηση, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας εἶναι ἀπαραίτητη ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Ἡ σωτηριώδης οἰκονομία παρουσιάσθηκε πρῖν ἀπό τήν ἐνανθρώπηση ἀκόμη, διά μέσου τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραήλ. Ἄλλ' ἡ ἐνανθρώπηση ἦταν ἀπαραίτητη, «ἵνα διά τοῦ ὁμοίου τό ὅμοιον σωθῆ»⁹, κατά τήν καππαδοκική καί ἐλληνική ἄποψη.

Ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου καί ὁ νοῦς του, πού ἔχουν κάτι ἀπό τό θεῖο Πνεῦμα, εἶναι ἐπίσης παντοῦ, καί μέσα καί ἔξω ἀπό αὐτόν, στή Δύση καί στήν Ἀνατολή, ὅπου θέλει αὐτός. Ὁ νοῦς ὁμοῦς πρέπει νά μεταβαίνει ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὁ Θεός, γιά νά συν-

8. Ὁμιλία 12,12

9. Ὁμιλία 15,44

οικήσει μαζί του. Ἡ ψυχὴ εἶναι ἡ Νύμφη καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Νυμφίος, καὶ οἱ δύο πρέπει νὰ συμβιώσουν διαπαντὸς διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ Πνεύματος. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει αὐτεξουσιότητα καὶ θέληση νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν προορισμὸ του, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ λυτρωθεῖ, χρειάζεται πτέρυγες, γιὰ νὰ πετάξει, καὶ ὅταν τὶς πάρει ἀπὸ τὸ Θεό, φθάνει πλησίον του.

Ἡ ψυχὴ, ὅταν καταξιωθεῖ νὰ γίνῃ κατοικητήριον τοῦ Πνεύματος τοῦ φωτός, καὶ νὰ κοινωνήσῃ μὲ αὐτό, καὶ ὅταν καταληφθεῖ ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς ἀρρήτου δόξης του, γίνεται φῶς· «ὅλη φῶς γίνεται καὶ ὅλη πρόσωπον καὶ ὅλη ὀφθαλμός ... ὅλη δι' ὅλου φῶς», καὶ μάλιστα «οὐράνιον φῶς»¹⁰. Ἡ ρανίδα τοῦ Πνεύματος εἰσβάλλει στὴν ψυχὴ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς θεότητος καὶ πληγώνει τὴν καρδιά μὲ θεῖο ἔρωτα¹¹. τότε ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ γευθεῖ διαπαντὸς τὴ γλυκύτητα τοῦ θείου μὲ ψυχὴ καὶ σῶμα. Αὐτὸς ποὺ γεννᾶται μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον, ζεῖ ἔπειτα καὶ στὴν ἀφθαρτὴ ἀνάστασις.

Ἀπαιτεῖται ὅμως διαρκὴς πάλη καὶ συναγερμὸς, γιὰ νὰ σταθεῖ ὁ Χριστιανός· διότι εἶναι δυνατὸ κάθε στιγμὴ νὰ πέσει. Στὸν ἀγῶνα ἔχει ὄπλο τὶς ἀρετές καὶ κυρίως τὴν προσευχὴ. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο διασώζεται πλήρως ἡ αἰσιοδοξία αὐτῶν τῶν κειμένων.

10. Ὁμιλία 1,5

11. Ὁμιλία 5,6



ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ

ΟΜΙΛΙΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ

**Πάνυ πολλῆς ὠφελείας πεπληρωμένοι
Περὶ
τῆς ὀφειλομένης καὶ σπουδαζομένης
Χριστιανοῖς τελειότητος**

Ο Μ Ι Λ Ι Α Α'

1,1 Ἰεζεκιὴλ ὁ μακάριος προφήτης ὄπτασίαν καὶ δρασιν ἐνθεον καὶ ἐνδοξον θεωρήσας διηγήσατο καὶ ἔγραψεν ὄπτασίαν μυστηρίων ἀλαλήτων γέμουσαν. Εἶδε γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ ἄρμα Χερουβείμ, τέσσαρα ζῶα πνευματικά, ἐν ἐκάστῳ ζῶῳ τέσσαρα πρόσωπα ἔχοντα, τὸ ἐν πρόσωπον λέοντος καὶ τὸ ἐν πρόσωπον ἀετοῦ καὶ τὸ ἕτερον μόσχου καὶ τὸ ἄλλο πρόσωπον ἀνθρώπου· καὶ πτέρυγας καθ' ἕκαστον πρόσωπον ὡς μὴ εἶναι ὑστερά τινι ἢ ὀπίσθια. Καὶ οἱ



ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΜΑΣ

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ

ΟΜΙΛΙΕΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ

Γεμάτες μέ πολύ μεγάλη πνευματική όφέλεια
'Αποσκοποῦν στήν πνευματική τελειότητα πού όφείλουν
νά επιδιώκουν οι Χριστιανοί και ν' ασχολοῦνται
μέ ζήλο και προθυμία γι' αυτήν

Ο Μ Ι Α Ι Α Α'

1,1 'Ο μακάριος προφήτης'Ιεζεκιήλ, ό όποϊος είδε όπτασία και όραμα θεϊκό και ένδοξο, διηγήθηκε και έγγραψε τήν όπτασία αυτή πού είναι γεμάτη από άνέκφραστα και άνεξηγήτα μυστήρια πού δέ μποροῦν μέ λόγια νά είπωθοῦν. Είδε μέσα στήν πεδιάδα ένα άρμα άγγελικό πού τό έσερναν τέσσερα ζῶα πνευματικά, και κάθε ζῶο είχε τέσσερις μορφές, μία μορφή λεονταριού και μία μορφή άετοῦ, ή άλλη ήταν μοσχαριού και ή άλλη μορφή άνθρώπου· και ύπῆρχαν φτερά πάνω σε κάθε μορφή έτσι ώστε νά μή μπορεϊ νά διακρίνει κανείς τά κάτω και τά πίσω μέρη τους. Και οι ράχες τους ήταν γεμάτες μάτια, και οι κοιλιές

νῶτοι αὐτῶν ὀφθαλμῶν ἔγεμον καὶ αἱ κοιλίαι ὁμοίως πεπλήρωντο ὀμμάτων, καὶ οὐκ ἦν τόπος τις, ὃς οὐ ἔγεμεν ὀφθαλμῶν. Καὶ τροχοὶ καθ' ἓν πρόσωπον, τροχὸς ἐν τροχῷ, καὶ ἐν τοῖς τροχοῖς ἦν πνεῦμα. Καὶ εἶδεν ὡς ὁμοίωμα ἀνθρώπου καὶ ἐπ' αὐτῶν καθεζόμενον ὡς ὁμοίωμα ἀνθρώπου καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς ἔργον σαπφείρου. Καὶ ἔφερε τὸ ἄρμα τὸ Χερουβεὶμ καὶ τὰ ζῶα τὸν ἐποχούμενον δεσπότην· οὐδ' ἐὰν ἐβούλετο πορεύεσθαι κατὰ πρόσωπον ἀπήεσαν. Καὶ εἶδεν ὑποκάτω τοῦ Χερουβεὶμ ὡς χεῖρα ἀνθρώπου ὑποβαστάζουσιν καὶ φέρουσιν.

1,2 Καὶ τοῦτο ὅπερ εἶδεν ὁ προφήτης ἐν ὑποστάσει, ἀληθινὸν ἦν καὶ βέβαιον. Ὑποδείκνυτο δέ τι ἕτερον καὶ προετυποῦτο μυστικὸν καὶ θεϊκὸν πρᾶγμα, «μυστήριον ἀποκεκρυμμένον ἀληθῶς ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν», ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν χρόνων φανερωθὲν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Χριστοῦ. Ψυχῆς γὰρ μυστήριον ἐθεώρει τῆς μελλούσης δέχεσθαι τὸν ἑαυτῆς Κύριον καὶ θρόνος δόξης αὐτῷ γενέσθαι. Ψυχὴ γὰρ ἢ καταξιωθεῖσα κοινωνῆσαι τῷ Πνεύματι τοῦ φωτὸς αὐτοῦ καὶ καταλαμφθεῖσα ὑπὸ τοῦ κάλλους τῆς ἀρρήτου δόξης αὐτοῦ, ἐτοιμάσαντος αὐτὴν ἑαυτῷ εἰς καθέδραν καὶ οἰκητήριον, ὅλη φῶς γίνεται καὶ ὅλη πρόσωπον καὶ ὅλη ὀφθαλμός· καὶ οὐδὲν αὐτῆς μέρος μὴ γέμον τῶν πνευματικῶν ὀφθαλμῶν τοῦ φωτός, τουτέστιν οὐδὲ ἐσκοτισμένον, ἀλλ' ὅλη δι' ὅλου φῶς καὶ πνεῦμα ἀπεργασθεῖσα καὶ ὅλη ὀφθαλμῶν γέμουσα, μὴ ἔχουσα δὲ ὕστερόν τι ἢ ὀπισθεν μέρος, ἀλλὰ πάντη κατὰ πρόσωπον τυγχάνει οὐσα ἐπιβεβηκότος ἐπ' αὐτὴν καὶ ἐπικαθεσθέντος τοῦ ἀρρήτου κάλλους τῆς δόξης τοῦ φωτὸς τοῦ Χριστοῦ.

Καὶ ὥσπερ ὁ ἥλιος πάντη ὁμοίος ἐστι, μὴ ἔχων τι μέρος ὕστερον ἢ ἐλλεῖπον, ἀλλ' ὅλος ἐξ ὅλου δεδόξασται τῷ φωτὶ καὶ ὅλος φῶς ἐστιν, ὁμοιομελὴς τυγχάνων· ἢ ὥσπερ πῦρ, αὐτὸ τὸ φῶς

τους επίσης ἦταν γεμάτες μάτια, καί δέν ὑπῆρχε κάποιο μέρος πού νά μῆν ἦταν γεμάτο ἀπό μάτια. Καί ὑπῆρχαν τροχοί κάτω ἀπό κάθε μία μορφή, καί φαινόταν σά νά ἦταν ὁ ἕνας τροχός μέσα στόν ἄλλο, καί στούς τροχούς ὑπῆρχε πνεῦμα. Καί εἶδε κάποιον πού ἔμοιαζε μέ ἄνθρωπο νά κάθεται πάνω σ' αὐτά, καί κάτω ἀπό τά πόδια του νά ὑπάρχει μιά λάμψη σάν ζαφείρι, καί τό ἀγγελικό ἄρμα καί τά ζῶα πού τό ἔσερναν μετέφεραν πάνω τους τό Δεσπότη, καί πήγαιναν μπροστά ὅπου αὐτός ἤθελε νά πάει. Καί εἶδε νά ὑπάρχει κάτω ἀπό τό ἀγγελικό ἄρμα κάτι σάν χέρι ἀνθρώπου νά τό σηκώνει καί νά τό κρατάει¹.

1,2 Καί αὐτό πού εἶδε ὁ προφήτης σέ ὄραμα, ἦταν ἀληθινό καί βέβαιο. Φανέρωνε δέ κάτι ἄλλο, καί ὑποδήλωνε μυστικό καί θεϊκό γεγονός, «μυστήριο πού ἦταν κρυμμένο ἀπό τούς αἰῶνες καί τίς γενιές τῶν ἀνθρώπων»¹, πού ἀποκαλύφθηκε ὁμως κατά τά τελευταῖα χρόνια μέ τήν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἔβλεπε ὁ προφήτης τό μυστήριο τῆς ψυχῆς πού ἐπρόκειτο νά δεχθεῖ τόν Κύριό της καί νά γίνει θρόνος δόξης γι' αὐτόν. Διότι ἡ ψυχὴ πού ἀξιώθηκε νά ἐνωθεῖ πνευματικά μέ τό φῶς τοῦ Χριστοῦ καί φωτίστηκε ἀπό τήν ἠθική ὠραιότητα τῆς ἀπερίγραπτης δόξας του, ἀφοῦ τήν ἐτοίμασε γιά τόν ἑαυτό του γιά θρόνο καί κατοικία, γίνεται ὁλόκληρη φῶς καί ὁλόκληρη πρόσωπο καί ὁλόκληρη μάτι· καί δέν ὑπάρχει κανένα μέρος αὐτῆς τῆς ψυχῆς πού νά μῆ εἶναι γεμάτο ἀπό τά πνευματικά μάτια τοῦ φωτός, δηλαδή κανένα μέρος της δέν εἶναι σκοτεινό, ἀλλ' ὁλόκληρη, ἀφοῦ ἐγινε φῶς καί πνεῦμα καί ὅλη ἀφοῦ γέμισε μάτια, δέν ὑπάρχει μέρος σ' αὐτή πού νά χαρακτηρίζεται κάτω ἢ πίσω, ἀλλά ἀπό παντοῦ εἶναι πρόσωπο, διότι ἔχει ἔρθει καί ἔχει καθήσει πάνω σ' αὐτήν ἡ ἀπερίγραπτη ἠθική ὠραιότητα τῆς δόξας τοῦ φωτός τοῦ Χριστοῦ.

Καί ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἥλιος εἶναι ὁμοιος ἀπό κάθε μεριά δίχως νά ἔχει κάποιο μέρος του πού νά ὑστερεῖ ἢ πού νά λείπει, ἀλλά λάμπει ὁλόκληρος ἀπό παντοῦ μέ τό φῶς, καί εἶναι ὁλό-

τοῦ πυρός, ὅλον ὁμοιον αὐτῷ ἐστὶ καὶ οὐκ ἔχει ἐν αὐτῷ πρῶτον ἢ ἔσχατον ἢ μεῖζον καὶ ἔλαττον, οὕτω καὶ ψυχὴ ἢ καταλαμφθεῖσα τελείως ὑπὸ τοῦ ἀρρήτου κάλλους τῆς δόξης τοῦ φωτὸς τοῦ προσώπου Χριστοῦ καὶ κοινωνήσασα Πνεύματι ἀγίῳ τελείως καὶ κατοικητήριον καὶ θρόνος Θεοῦ καταξιοθεῖσα γενέσθαι, ὅλη ὀφθαλμὸς καὶ ὅλη φῶς καὶ ὅλη πρόσωπον καὶ ὅλη δόξα καὶ ὅλη πνεῦμα γίνεται, οὕτως αὐτὴν κατασκευάζοντος Χριστοῦ τοῦ φέροντος καὶ ἄγοντος καὶ βαστάζοντος καὶ φοροῦντος αὐτὴν καὶ οὕτως εὐτρεπίζοντος καὶ κατακοσμοῦντος κάλλει πνευματικῷ. Καὶ γὰρ «χείρ» φησὶν «ἀνθρώπου ὑποκάτω ἦν τοῦ Χερουβεὶμ», ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἐν αὐτῇ βασταζόμενος καὶ ὁδηγῶν αὐτὴν.

1,3 Τύπον δὲ ἔφερον τὰ τέσσαρα ζῶα τὰ φέροντα τὸ ἄρμα αὐτῶν τῶν ἡγεμονικῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς. Ὡσπερ γὰρ ὁ ἀετὸς βασιλεύει τῶν ὀρνέων καὶ ὁ λέων τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ ὁ ταῦρος τῶν ἡμέρων ζώων καὶ ὁ ἄνθρωπος τῶν κτισμάτων, οὕτως εἰσὶ καὶ οἱ βασιλικώτεροι λογισμοὶ τῆς ψυχῆς, λέγω δὴ τὸ θέλημα, ἢ συνείδησις, ὁ νοῦς, ἢ ἀγαπητικὴ δύναμις· δι' αὐτῶν γὰρ τὸ ἄρμα τῆς ψυχῆς κυβερνᾶται καὶ εἰς τούτους ἐπαναπαύεται ὁ Θεός.

Κατ' ἄλλον δὲ τρόπον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἀγίων τὴν ἐπουράνιον λαμβάνεται. Καὶ ὡσπερ ἐκεῖ λέγει ὅτι τὰ ζῶα ἦν ὑψηλὰ λίαν, γέμοντα ὀφθαλμῶν, καὶ οὐκ ἦν δυνατόν τινι καταλαβεῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀφθαλμῶν ἢ τὸ ὕψος, ὅτι οὐκ ἐδόθη τούτων ἢ γινῶσις· καὶ ὡσπερ τὰ ἐν οὐρανῷ ἄστρα, τὸ μὲν θεωρεῖν καὶ θαυμάζειν ἐδόθη πᾶσιν ἀνθρώποις, τὸ δὲ γινῶσκειν τὸν ἀριθμὸν ἢ καταλαβεῖν οὐκ ἐδόθη· καὶ τῶν τῆς γῆς φυτῶν τὸ μὲν ἀπολαύειν ἐδό-

2. Ὡπως τὰ πνευματικὰ ζῶα, πού εἶναι ζευγμένα στό δεσποτικὸ ἄρμα παριστάνονται ἀπὸ τὸν προφήτη Ἰεζεκιήλ ὀλόφθαλμα, ἔτσι εἶναι καὶ ἡ ψυχὴ ἢ ὁποῖα βαστάει τὸ Θεό, μᾶλλον δὲ ἡ ὁποῖα βαστάζεται ἀπὸ τὸ Θεό, διότι γίνεται καὶ αὐτὴ ὀλόφθαλμη. Ὁ Ἀββᾶς Βισαρίων δταν πέθαινε ἔλεγε ὅτι ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ εἶναι ὅπως τὰ Χερουβεὶμ καὶ τὰ Σεραφεὶμ, δηλαδή ὀλόφθαλμος.

κληρος φῶς, ἐπειδή εἶναι ὅλος ὁμοιος· ἢ ὅπως ἀκριβῶς ἢ φλόγα, αὐτό τό φῶς τῆς φλόγας, εἶναι ὁμοιο ὅλο, καί δέν ὑπάρχει σ' αὐτό πρῶτο ἢ τελευταῖο ἢ μεγαλύτερο καί μικρότερο, ἔτσι καί ἡ ψυχή πού φωτίστηκε ἀπό τήν ἀπερίγραπτη ἠθική ὠραιότητα τῆς δόξας τοῦ φωτός τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, καί ἔγινε κοινωνός τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί πού ἀξιώθηκε νά γίνει κατοικία καί θρόνος τοῦ Θεοῦ, γίνεται ὅλη μάτι καί ὅλη φῶς καί ὅλη πρόσωπο καί ὅλη δόξα καί ὅλη πνεῦμα, ἐπειδή τήν καθιστᾷ ἔτσι ὁ Χριστός πού τή φέρει καί τήν ὁδηγεῖ καί τή βαστάει καί τήν ἐνδύεται, καί ἔτσι τήν ἐτοιμάζει καί τή στολίζει μέ πνευματική ὠραιότητα.² Διότι λέγει ὁ προφήτης, «χέρι ἀνθρώπου ἦταν κάτω ἀπό τό Χερουβεὶμ», ἐπειδή αὐτός εἶναι πού βαστάζεται σ' αὐτή καί τήν καθοδηγεῖ.

1,3 Τά τέσσερα ζῶα πού ἔσερναν τό ἄρμα προεικόνιζαν τούς κυριαρχικούς καί ἐξουσιαστικούς λογισμούς τῆς ψυχῆς. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὁ αἰτός εἶναι ὁ βασιλιάς τῶν πτηνῶν καί τό λεοντάρι τῶν ἄγριων θηρίων καί ὁ ταῦρος τῶν ἡμερῶν ζώων καί ὁ ἄνθρωπος ὅλης τῆς κτίσης, ἔτσι ἀκριβῶς εἶναι καί οἱ κυριαρχικότεροι λογισμοί τῆς ψυχῆς, δηλαδή ἡ θέληση, ἡ συνείδηση, ὁ νοῦς καί ἡ δύναμη τῆς ἀγάπης· διότι ἀπό αὐτούς τούς λογισμούς κυβερνᾶται τό ἄρμα τῆς ψυχῆς καί σ' αὐτούς ἐπαναπαύεται ὁ Θεός.

Κατ' ἄλλη ἐξήγηση μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἀναφέρεται στήν ἐπουράνια Ἐκκλησία τῶν ἁγίων. Διότι, ὅπως ἐκεῖ ὁ προφήτης λέγει ὅτι τά ζῶα ἦταν πολύ ψηλά, γεμάτα μάτια, καί ἦταν ἀδύνατο σέ κάποιον νά μετρήσει τόν ἀριθμό τῶν ματιῶν πού εἶχαν ἢ τό ὕψος τους, ἐπειδή δέ δόθηκε σέ κανένα ἡ δυνατότητα τῆς γνώσης αὐτῶν· καί ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μέ τά ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι δηλαδή ἡ δυνατότητα τοῦ νά τά παρατηροῦν καί νά τά θαυμάζουν δόθηκε σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους, δέ δόθηκε ὁμως ἡ δυνατότητα τοῦ νά γνωρίζουν τόν ἀκριβῆ ἀριθμό τους καί νά τά μετρήσουν· καί ὅ,τι συμβαίνει μέ τά φυτά τῆς γῆς, τό ὅτι δηλαδή δόθηκε μέν σέ ὅλους ἡ δυνατότητα νά τά ἀπολαμβάνουν, σέ κανένα ὁμως δέν εἶναι δυνατό νά νικηθῶσι

θη πᾶσι, τὸ δὲ εἰδέναί τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν οὐδενὶ δυνατὸν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῆς ἐπουρανίου ἐκκλησίας τῶν ἀγίων τὸ μὲν εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν καὶ ἀπολαύειν πᾶσι τοῖς βουλομένοις ἀγωνίσασθαι ἐδόθη, τὸ δὲ ἰδεῖν καὶ καταλαβεῖν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶ μόνῳ ἀπονεύμηται γινῶσκειν.

Ἄγεται τοίνυν καὶ φέρεται ὁ ἐποχούμενος ὑπὸ τοῦ ἄρματος καὶ τοῦ θρόνου τῶν ὀλοφθάλμων ζώων (ἦτοι ὑφ' ἐκάστης ψυχῆς γιγνομένης αὐτῶ θρόνου καὶ καθέδρας καὶ οὔσης ὀφθαλμοῦ καὶ φωτός), ἐπιβεβηκῶς αὐτῇ καὶ ἠνιοχῶν ταῖς ἠνίαις τοῦ Πνεύματος καί, καθὼς ἐπίσταται, ὀδηγῶν αὐτὴν. Ὡσπερ γὰρ τὰ ζῶα τὰ πνευματικὰ οὐχ ὅπου ἠβούλοντο πορεύεσθαι ἐπορεύοντο, ἀλλ' ὅπου ἤδει καὶ ἠθέλεν ὁ ἐπικαθήμενος καὶ εὐθύνων, οὕτω καὶ ἐνταῦθα αὐτὸς ἠνιοχεῖ καὶ ἄγει ὀδηγῶν τῷ πνεύματι αὐτοῦ, οὕτω καὶ πορεύονται οὐ κατὰ τὸ αὐτῶν θέλημα· ὅτε βούλεται ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐρριμμένου τοῦ σώματος ἠνιοχεῖ καὶ ἐλαύνει ἐν τοῖς οὐρανοῖς τῷ φρονήματι τὴν ψυχὴν· καὶ πάλιν ὅτε βούλεται, ἔρχεται ἐν τῷ σώματι καὶ τοῖς λογισμοῖς· ὅτε δὲ βούλεται, εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ ἀποκαλύπτει μυστηρίων δείκνυσιν αὐτῇ. Ὡ τοῦ καλοῦ καὶ χρηστοῦ καὶ μόνου ἠνιόχου ἀληθινοῦ. Οὕτω δὲ καταξιωθήσονται καὶ τὰ σώματα ἐν τῇ ἀναστάσει, τῆς ψυχῆς οὕτω νῦν προδοξαζομένης καὶ τῷ Πνεύματι ἀνακιρνωμένης.

1,4. Ὅτι δὲ οὐράνιον φῶς γίνονται αἱ ψυχαὶ τῶν ἀγίων, αὐτὸς ὁ Κύριος τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν· «ὕμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου». Αὐτὸς γὰρ ἀπεργασάμενος αὐτοὺς φῶς δι' αὐτῶν φωτίζει τὸν κόσμον προσέταξεν· καὶ «οὐ καίουσι», φησί, «λύχνον καὶ τιθέασιν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων», ἀντὶ τοῦ· «μὴ κρύψητε τὸ δόμα ὃ ἐλάβετε παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ

3. Μαθ. 5,14

4. Μετρικὸ σκεῦος ξηρῶν προϊόντων. Χωροῦσε 4 κιλά καὶ 300 γραμμάρια περίπου. Τό 1/6 τοῦ ἀττικοῦ μεδίμνου.

τόν ἀριθμό τους, τό ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καί μέ τήν ἐπουράνια Ἐκκλησία τῶν ἀγίων, ὅτι δηλαδή ἡ δυνατότητα τοῦ νά μπεῖ κανεῖς μέσα σ' αὐτή καί νά τήν ἀπολαύσει δόθηκε σέ ὄλους ὄσους θέλουν ν' ἀγωνισθοῦν, τό νά δεῖ ὁμοῦ καί νά μάθει τόν ἀκριβή ἀριθμό τῶν ἀγίων μόνο στό Θεό ὑπάρχει ἡ δυνατότητα αὐτῆς τῆς γνώσης.

Ὁδηγεῖται λοιπόν καί φέρεται ἐδῶ καί ἐκεῖ ἀπό τό ἄρμα καί ἀπό τό θρόνο τῶν ὀλόφθαλμων ζῶων αὐτός πού κάθετα πάνω σ' αὐτό (δηλαδή ἀπό κάθε μία ψυχὴ πού γίνεται γι' αὐτόν θρόνος καί καθέδρα καί μάτι καί φῶς), ἀφοῦ εἶναι πάνω σ' αὐτή καί τή διευθύνει μέ τὰ ἡνία τοῦ Πνεύματος, καί ὅπως ξέρει τήν καθοδηγεῖ. Ὅπως ἀκριβῶς τὰ πνευματικά ζῶα δέν πήγαιναν ὅπου αὐτά τὰ ἴδια ἤθελαν νά πᾶνε, ἀλλά ἐκεῖ πού γνώριζε καί ἤθελε αὐτός πού καθόταν πάνω στό ἄρμα καί τό ὀδηγοῦσε, ἔτσι καί ἐδῶ αὐτός κατευθύνει καί ὀδηγεῖ μέ τό Πνεῦμα του, καί ἔτσι δέν προχωροῦν σύμφωνα μέ τό δικό τους θέλημα· ὅταν θέλει νά ἔρθει στόν οὐρανό, καί ἀφοῦ ρίξει τό σῶμα μπροστά γίνεται ἡνίοχος καί ὀδηγεῖ καί φέρνει τήν ψυχὴ στούς οὐρανοὺς μέ τή σκέψη· καί πάλι ὅταν θέλει ἔρχεται μέσα στό σῶμα καί στούς λογισμούς· ὅταν δέ πάλι θέλει τήν ὀδηγεῖ στά πέρατα τῆς γῆς καί φανερώνει σ' αὐτήν παράδοξα καί ἀνεξήγητα μυστήρια. Ὡ πόσο καλός καί ἀγαθός καί μόνος ἀληθινός ὀδηγός! Μέ τόν ἴδιο τρόπο θά δοξασθοῦν καί τὰ σώματα κατὰ τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, ἐνῶ ἡ ψυχὴ μ' αὐτό τόν τρόπο τώρα προδοξάζεται καί εἶναι ἐνωμένη μέ τό Πνεῦμα.

1,4 Γιά τό ὅτι οἱ ψυχές τῶν ἀγίων γίνονται οὐράνιο φῶς φαίνεται ἀπό αὐτό πού ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔλεγε στούς ἀποστόλους «ἐσεῖς εἶστε τό φῶς τοῦ κόσμου».³ Διότι, ἀφοῦ αὐτός τοὺς ἔκανε νά γίνουν φῶς, τοὺς ἔδωσε ἐντολὴ νά φωτίζουν τόν κόσμο, καί λέγει· «δέν ἀνάβουν λυχνάρι καί τό τοποθετοῦν κάτω ἀπό τό μόδι,⁴ ἀλλά πάνω στό λυχνοστάτι γιά νά φωτίζει ὄλους ἐκείνους πού βρίσκονται μέσα στό σπίτι. Ἔτσι πρέπει νά λάμψει τό δικό σας φῶς μπροστά στούς ἀνθρώπους»⁵ ἀντί τοῦ «μή κρύψετε τό δῶρο πού πήρατε ἀπό μένα, ἀλλά νά δώσετε σέ ὄλους

τοῦ πυρός, ὅλον ὁμοιον αὐτῷ ἐστὶ καὶ οὐκ ἔχει ἐν αὐτῷ πρῶτον ἢ ἔσχατον ἢ μεῖζον καὶ ἔλαττον, οὕτω καὶ ψυχὴ ἢ καταλαμφθεῖσα τελείως ὑπὸ τοῦ ἀρρήτου κάλλους τῆς δόξης τοῦ προσώπου Χριστοῦ καὶ κοινωνήσασα Πνεύματι ἁγίῳ τελείως καὶ κατοικητήριον καὶ θρόνος Θεοῦ καταξιοθεῖσα γενέσθαι, ὅλη ὀφθαλμὸς καὶ ὅλη φῶς καὶ ὅλη πρόσωπον καὶ ὅλη δόξα καὶ ὅλη πνεῦμα γίνεται, οὕτως αὐτὴν κατασκευάζοντος Χριστοῦ τοῦ φέροντος καὶ ἄγοντος καὶ βαστάζοντος καὶ φοροῦντος αὐτὴν καὶ οὕτως εὐτρεπίζοντος καὶ κατακοσμοῦντος κάλλει πνευματικῷ. Καὶ γὰρ «χειρ» φησὶν «ἀνθρώπου ὑποκάτω ἦν τοῦ Χερουβεὶμ», ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἐν αὐτῇ βασταζόμενος καὶ ὀδηγῶν αὐτήν.

1,3 Τύπον δὲ ἔφερον τὰ τέσσαρα ζῶα τὰ φέροντα τὸ ἄρμα αὐτῶν τῶν ἡγεμονικῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς. Ὡσπερ γὰρ ὁ ἀετὸς βασιλεύει τῶν ὀρνέων καὶ ὁ λέων τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ ὁ ταῦρος τῶν ἡμέρων ζώων καὶ ὁ ἄνθρωπος τῶν κτισμάτων, οὕτως εἰσὶ καὶ οἱ βασιλικώτεροι λογισμοὶ τῆς ψυχῆς, λέγω δὴ τὸ θέλημα, ἢ συνείδησις, ὁ νοῦς, ἢ ἀγαπητικὴ δύναμις· δι' αὐτῶν γὰρ τὸ ἄρμα τῆς ψυχῆς κυβερνᾶται καὶ εἰς τούτους ἐπαναπαύεται ὁ Θεός.

Κατ' ἄλλον δὲ τρόπον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων τὴν ἐπουράνιον λαμβάνεται. Καὶ ὡσπερ ἐκεῖ λέγει ὅτι τὰ ζῶα ἦν ὑψηλὰ λίαν, γέμοντα ὀφθαλμῶν, καὶ οὐκ ἦν δυνατόν τινι καταλαβεῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀφθαλμῶν ἢ τὸ ὕψος, ὅτι οὐκ ἐδόθη τούτων ἢ γινῶσις· καὶ ὡσπερ τὰ ἐν οὐρανῷ ἄστρα, τὸ μὲν θεωρεῖν καὶ θαυμάζειν ἐδόθη πᾶσιν ἀνθρώποις, τὸ δὲ γινώσκειν τὸν ἀριθμὸν ἢ καταλαβεῖν οὐκ ἐδόθη· καὶ τῶν τῆς γῆς φυτῶν τὸ μὲν ἀπολαύειν ἐδό-

2. Ὡπως τὰ πνευματικὰ ζῶα, πού εἶναι ζευγμένα στό δεσποτικὸ ἄρμα παριστάνονται ἀπὸ τὸν προφήτη Ἰεζεκιήλ ὀλόφθαλμα, ἔτσι εἶναι καὶ ἡ ψυχὴ ἢ ὁποῖα βαστάει τὸ Θεό, μᾶλλον δὲ ἢ ὁποῖα βαστάζεται ἀπὸ τὸ Θεό, διότι γίνεται καὶ αὐτὴ ὀλόφθαλμη. Ὁ Ἀββᾶς Βισαρίων ὅταν πέθαινε ἔλεγε ὅτι ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ εἶναι ὅπως τὰ Χερουβεὶμ καὶ τὰ Σεραφεὶμ, δηλαδή ὀλόφθαλμος.

κληρος φῶς, ἐπειδή εἶναι ὄλος ὁμοιος· ἢ ὅπως ἀκριβῶς ἡ φλόγα, αὐτό τό φῶς τῆς φλόγας, εἶναι ὁμοιο ὄλο, καί δέν ὑπάρχει σ' αὐτό πρῶτο ἢ τελευταῖο ἢ μεγαλύτερο καί μικρότερο, ἔτσι καί ἡ ψυχὴ πού φωτίστηκε ἀπό τήν ἀπερίγραπτη ἠθική ὠραιότητα τῆς δόξας τοῦ φωτός τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, καί ἐγινε κοινωνός τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί πού ἀξιώθηκε νά γίνει κατοικία καί θρόνος τοῦ Θεοῦ, γίνεται ὅλη μάτι καί ὅλη φῶς καί ὅλη πρόσωπο καί ὅλη δόξα καί ὅλη πνεῦμα, ἐπειδή τήν καθιστᾶ ἔτσι ὁ Χριστός πού τή φέρει καί τήν ὀδηγεῖ καί τή βαστάει καί τήν ἐνδύεται, καί ἔτσι τήν ἐτοιμάζει καί τή στολίζει μέ πνευματική ὠραιότητα.² Διότι λέγει ὁ προφήτης, «χέρι ἀνθρώπου ἦταν κάτω ἀπό τό Χερουβεῖμ», ἐπειδή αὐτός εἶναι πού βαστάζεται σ' αὐτή καί τήν καθοδηγεῖ.

1,3 Τά τέσσερα ζῶα πού ἔσερναν τό ἄρμα προεικόνιζαν τούς κυριαρχικούς καί ἐξουσιαστικούς λογισμούς τῆς ψυχῆς. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἀετός εἶναι ὁ βασιλιάς τῶν πτηνῶν καί τό λεοντάρι τῶν ἄγριων θηρίων καί ὁ ταῦρος τῶν ἡμερων ζώων καί ὁ ἄνθρωπος ὄλης τῆς κτίσης, ἔτσι ἀκριβῶς εἶναι καί οἱ κυριαρχικότεροι λογισμοί τῆς ψυχῆς, δηλαδή ἡ θέληση, ἡ συνείδηση, ὁ νοῦς καί ἡ δύναμη τῆς ἀγάπης· διότι ἀπό αὐτούς τούς λογισμούς κυβερνᾶται τό ἄρμα τῆς ψυχῆς καί σ' αὐτούς ἐπαναπαύεται ὁ Θεός.

Κατ' ἄλλη ἐξήγηση μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἀναφέρεται στήν ἐπουράνια Ἐκκλησία τῶν ἁγίων. Διότι, ὅπως ἐκεῖ ὁ προφήτης λέγει ὅτι τά ζῶα ἦταν πολύ ψηλά, γεμάτα μάτια, καί ἦταν ἀδύνατο σέ κάποιον νά μετρήσει τόν ἀριθμό τῶν ματιῶν πού εἶχαν ἢ τό ὕψος τους, ἐπειδή δέ δόθηκε σέ κανένα ἡ δυνατότητα τῆς γνώσης αὐτῶν· καί ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μέ τά ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι δηλαδή ἡ δυνατότητα τοῦ νά τά παρατηροῦν καί νά τά θαυμάζουν δόθηκε σέ ὄλους τούς ἀνθρώπους, δέ δόθηκε ὅμως ἡ δυνατότητα τοῦ νά γνωρίζουν τόν ἀκριβή ἀριθμό τους καί νά τά μετρήσουν· καί ὅ,τι συμβαίνει μέ τά φυτά τῆς γῆς, τό ὅτι δηλαδή δόθηκε μέν σέ ὄλους ἡ δυνατότητα νά τά ἀπολαμβάνουν, σέ κανένα ὅμως δέν εἶναι δυνατό νά γνωρίζει

θη πᾶσι, τὸ δὲ εἰδέναί τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν οὐδενὶ δυνατὸν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῆς ἐπουρανίου ἐκκλησίας τῶν ἀγίων τὸ μὲν εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν καὶ ἀπολαύειν πᾶσι τοῖς βουλομένοις ἀγωνίσασθαι ἐδόθη, τὸ δὲ ἰδεῖν καὶ καταλαβεῖν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶ μόνῳ ἀπονεύμηται γινώσκειν.

Ἄγεται τοίνυν καὶ φέρεται ὁ ἐποχοῦμενος ὑπὸ τοῦ ἄρματος καὶ τοῦ θρόνου τῶν ὀλοφθάλμων ζώων (ἦτοι ὑφ' ἐκάστης ψυχῆς γιγνομένης αὐτῷ θρόνου καὶ καθέδρας καὶ οὔσης ὀφθαλμοῦ καὶ φωτός), ἐπιβεβηκῶς αὐτῇ καὶ ἡνιοχῶν ταῖς ἡνίαις τοῦ Πνεύματος καί, καθὼς ἐπίσταται, ὀδηγῶν αὐτήν. Ὡσπερ γὰρ τὰ ζῶα τὰ πνευματικὰ οὐχ ὅπου ἠβούλοντο πορεύεσθαι ἐπορεύοντο, ἀλλ' ὅπου ἤδει καὶ ἠθέλεν ὁ ἐπικαθήμενος καὶ εὐθύνων, οὕτω καὶ ἐνταῦθα αὐτὸς ἡνιοχεῖ καὶ ἄγει ὀδηγῶν τῷ πνεύματι αὐτοῦ, οὕτω καὶ πορεύονται οὐ κατὰ τὸ αὐτῶν θέλημα· ὅτε βούλεται ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐρριμμένου τοῦ σώματος ἡνιοχεῖ καὶ ἐλαύνει ἐν τοῖς οὐρανοῖς τῷ φρονήματι τὴν ψυχὴν· καὶ πάλιν ὅτε βούλεται, ἔρχεται ἐν τῷ σώματι καὶ τοῖς λογισμοῖς· ὅτε δὲ βούλεται, εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ ἀποκαλύψεις μυστηρίων δείκνυσιν αὐτῇ. Ὡ τοῦ καλοῦ καὶ χρηστοῦ καὶ μόνου ἡνιόχου ἀληθινοῦ. Οὕτω δὲ καταξιοθήσονται καὶ τὰ σώματα ἐν τῇ ἀναστάσει, τῆς ψυχῆς οὕτω νῦν προδοξαζομένης καὶ τῷ Πνεύματι ἀνακιρνωμένης.

1,4. Ὅτι δὲ οὐράνιον φῶς γίνονται αἱ ψυχαὶ τῶν ἀγίων, αὐτὸς ὁ Κύριος τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν· «ὕμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου». Αὐτὸς γὰρ ἀπεργασάμενος αὐτοὺς φῶς δι' αὐτῶν φωτίζει τὸν κόσμον προσέταξεν· καὶ «οὐ καίουσι», φησί, «λύχνον καὶ τιθέασιν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων», ἀντὶ τοῦ· «μὴ κρύψητε τὸ δόμα ὃ ἐλάβετε παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ

3. Ματθ. 5,14

4. Μετρικὸ σκεῦος ξηρῶν προϊόντων. Χωροῦσε 4 κιλά καὶ 300 γραμμάρια περίπου. Τὸ 1/6 τοῦ ἀπτικῶ μεδίμνου.

τόν ἀριθμό τους, τό ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καί μέ τήν ἐπουράνια Ἐκκλησία τῶν ἀγίων, ὅτι δηλαδή ἡ δυνατότητα τοῦ νά μπεῖ κανεῖς μέσα σ' αὐτή καί νά τήν ἀπολαύσει δόθηκε σέ ὄλους ὄσους θέλουν ν' ἀγωνισθοῦν, τό νά δεῖ ὁμως καί νά μάθει τόν ἀκριβή ἀριθμό τῶν ἀγίων μόνο στό Θεό ὑπάρχει ἡ δυνατότητα αὐτῆς τῆς γνώσης.

Ὁδηγεῖται λοιπόν καί φέρεται ἐδῶ καί ἐκεῖ ἀπό τό ἄρμα καί ἀπό τό θρόνο τῶν ὀλόφθαλμων ζώων αὐτός πού κάθεται πάνω σ' αὐτό (δηλαδή ἀπό κάθε μία ψυχή πού γίνεται γι' αὐτόν θρόνος καί καθέδρα καί μάτι καί φῶς), ἀφοῦ εἶναι πάνω σ' αὐτή καί τή διευθύνει μέ τά ἡνία τοῦ Πνεύματος, καί ὅπως ξέρει τήν καθοδηγεῖ. Ὅπως ἀκριβῶς τά πνευματικά ζῶα δέν πήγαιναν ὅπου αὐτά τά ἴδια ἤθελαν νά πᾶνε, ἀλλά ἐκεῖ πού γνώριζε καί ἤθελε αὐτός πού καθόταν πάνω στό ἄρμα καί τό ὀδηγοῦσε, ἔτσι καί ἐδῶ αὐτός κατευθύνει καί ὀδηγεῖ μέ τό Πνεῦμα του, καί ἔτσι δέν προχωροῦν σύμφωνα μέ τό δικό τους θέλημα· ὅταν θέλει νά ἔρθει στόν οὐρανό, καί ἀφοῦ ρίξει τό σῶμα μπροστά γίνεται ἡνίοχος καί ὀδηγεῖ καί φέρνει τήν ψυχή στούς οὐρανοῦς μέ τή σκέψη· καί πάλι ὅταν θέλει ἔρχεται μέσα στό σῶμα καί στούς λογισμούς· ὅταν δέ πάλι θέλει τήν ὀδηγεῖ στά πέρατα τῆς γῆς καί φανερώνει σ' αὐτήν παράδοξα καί ἀνεξήγητα μυστήρια. Ὡ πόσο καλός καί ἀγαθός καί ὁ μόνος ἀληθινός ὀδηγός! Μέ τόν ἴδιο τρόπο θά δοξασθοῦν καί τά σώματα κατά τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, ἐνῶ ἡ ψυχή μ' αὐτό τόν τρόπο τώρα προδοξάζεται καί εἶναι ἐνωμένη μέ τό Πνεῦμα.

1,4 Γιά τό ὅτι οἱ ψυχές τῶν ἀγίων γίνονται οὐράνιο φῶς φαίνεται ἀπό αὐτό πού ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔλεγε στούς ἀποστόλους· «ἐσεῖς εἶστε τό φῶς τοῦ κόσμου».³ Διότι, ἀφοῦ αὐτός τοῦς ἔκανε νά γίνουν φῶς, τοῦς ἔδωσε ἐντολή νά φωτίζουν τόν κόσμο, καί λέγει· «δέν ἀνάβουν λυχνάρι καί τό τοποθετοῦν κάτω ἀπό τό μόδι,⁴ ἀλλά πάνω στό λυχνοστάτι γιά νά φωτίζει ὄλους ἐκείνους πού βρίσκονται μέσα στό σπίτι. Ἔτσι πρέπει νά λάμψει τό δικό σας φῶς μπροστά στούς ἀνθρώπους»⁵ ἀντί τοῦ «μή κρύψετε τό δῶρο πού πήρατε ἀπό μένα, ἀλλά νά δώσετε σέ ὄλους

δότε πᾶσι τοῖς βουλομένοις». καὶ πάλιν· «ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὄφθαλμός· ἐὰν ἦ ὁ ὄφθαλμός σου φωτεινός, ὅλον τὸ σῶμά σου πεφώτισται· εἰ δὲ ὁ ὄφθαλμός σου πονηρός, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινόν ἐστιν. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ σκότος πόσον;»· ὡσπερ γὰρ τοῦ σώματος οἱ ὄφθαλμοὶ φῶς εἰσι, καὶ ἐπὶ οἱ ὄφθαλμοὶ ὑγιεῖς ὦσιν, ὅλον τὸ σῶμα πεφώτισται· ἐπὶ δὲ παρεμπέση τι καὶ σκοτισθῶσιν, ὅλον τὸ σῶμα σκοτεινόν ἐστιν, οὕτως οἱ ἀπόστολοι ὄφθαλμοὶ καὶ φῶς ὅλου τοῦ κόσμου ἐτέθησαν. Ἔλεγεν οὖν αὐτοῖς παραγγέλων ὁ Κύριος· «ἐὰν ὑμεῖς στῆτε καὶ μὴ παρατραπῆτε, φῶς ὄντες τοῦ σώματος, ἰδοὺ ὅλον τὸ σῶμα πεφώτισται τοῦ κόσμου· εἰ δὲ ὑμεῖς οἱ ὄντες φῶς σκοτισθῆτε, τὸ σκότος πόσον, ὃ ἐστιν ὁ κόσμος;». Φῶς οὖν γενόμενοι οἱ ἀπόστολοι φῶς διηκόνησαν τοῖς πιστεύουσι, τὰς καρδίας αὐτῶν φωτίσαντες τῷ ἐπουρανίῳ τοῦ Πνεύματος φωτί, ὡςπερ καὶ αὐτοὶ πεφωτισμένοι ἐτύγγαλλον.

1,5

Καὶ ἄλλας αὐτοὶ ὑπάρχοντες ἤρτυον καὶ ἤλιζον πᾶσαν ψυχὴν πιστεύουσαν τῷ ἅλατι τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἔλεγε γὰρ αὐτοῖς ὁ Κύριος· «ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς», γῆν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καλῶν. Διηκόνησαν γὰρ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων τὸ ἐπουράνιον ἅλας τοῦ Πνεύματος ἀρτύσαντες αὐτοὺς καὶ ἀσήπτους καὶ ἀσινεῖς ἀπεργασάμενοι ἐκ πολλῆς δυσωδίας. Ὡσπερ γὰρ κρέας ἐὰν μὴ ἔχη ἅλας σέσηπται καὶ πολλῆς δυσωδίας μεμέστωται, ὥστε πάντας ἀποστρέφειν ἐκ τῆς κακίστης ὀσμῆς, καὶ σκώληκες ἔρπουσιν εἰς τὸ σεσηπὸς κρέας καὶ ἐκεῖ ἐννέμονται καὶ ἐσθίουσι καὶ φωλεύουσιν, ἐπὶ δὲ ἔλθῃ τὸ ἅλας ἀναιροῦνται καὶ ἀπόλλυνται οἱ ἐκεῖ νεμόμενοι σκώληκες καὶ ἡ ὀσμὴ τῆς δυσωδίας παύεται (ἢ γὰρ φύσις τοῦ ἁλατος ἀναιρετική ἐστὶ τῶν σκωλήκων καὶ τῆς δυσωδίας ἀφανιστική), τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πᾶσα ψυχὴ ἢ

5. Ματθ. 5,153ε.

6. Ματθ. 6,22-23.

7. Ματθ. 6,23.

8. Ματθ. 5,13.

ὄσους θέλουν νά τό πάρουν». Καί πάλι ἀλλοῦ λέγει «τό λυχνάρι τοῦ σώματος εἶναι τό μάτι· ἄν λοιπόν τό μάτι σου εἶναι φωτεινό θά λάμπει ὄλο τό σῶμα σου, ἄν ὁμως τό μάτι σου εἶναι καταστραμένο, τότε ὄλο τό σῶμα σου θά εἶναι σκοτεινό. Ἐάν λοιπόν τό φῶς τό ἐσωτερικό πού σου ἔδωσε ὁ Θεός εἶναι σκοτάδι, τότε πόσο πυκνό καί ἀδιαπέραστο εἶναι τό σκοτάδι;». ⁶ Διότι, ὅπως ἀκριβῶς τά μάτια εἶναι φῶς πού φωτίζουν τό σῶμα, καί ἄν εἶναι αὐτά ὑγιή φωτίζουν ὀλόκληρο τό σῶμα, ἄν ὁμως πέσει κάτι πάνω σ' αὐτά καί σκοτισθοῦν γίνεται σκοτεινό ὀλόκληρο τό σῶμα, κατά παρόμοιο τρόπο καί οἱ ἀπόστολοι ἔχουν ὀρισθεῖ καί τοποθετηθεῖ ἀπό τόν Κύριο μάτια καί φῶς ὄλου τοῦ κόσμου. Ἐλεγε λοιπόν σ' αὐτούς παραγγέλοντας ὁ Κύριος· «ἐάν ἐσεῖς, πού εἴσθε φῶς τοῦ κόσμου, μείνετε ὀρθιοι καί δέν πέσετε, ἀπό τό δικό σας φῶς θά φωτισθεῖ ὄλο τό σῶμα τοῦ κόσμου· ἄν ὁμως σεῖς πού εἴσθε φῶς γίνετε σκοτάδι, τότε πόσο πυκνό καί σκοτεινό θά εἶναι τό σκοτάδι, πού εἶναι ὁ κόσμος;». ⁷ Ἀφοῦ ἔγιναν λοιπόν φῶς οἱ ἀπόστολοι, πρόσφεραν φῶς σ' αὐτούς πού πίστεψαν, μέ τό νά φωτίσουν τίς καρδιές τους μέ τό ἐπουράνιο φῶς τοῦ Πνεύματος, μέ τό ὅποιο καί οἱ ἴδιοι ἦταν φωτισμένοι.

1,5

Καί ἐπειδή οἱ ἴδιοι ἦταν ἀλάτι καρύκευαν καί ἀλάτιζαν μία ψυχή πού πίστευε μέ τό ἀλάτι τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Γιατί ἔλεγε σ' αὐτούς ὁ Κύριος· «ἐσεῖς εἴσθε τό ἀλάτι τῆς γῆς» ⁸, ἀποκαλώντας γῆ τίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων. Διότι πρόσφεραν στίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων τό ἐπουράνιο ἀλάτι τοῦ Πνεύματος, καρυκεύοντας τίς ψυχές τους καί διατηρώντας τους ὑγιεῖς ἀπό πολύ μεγάλη δυσωδία. Διότι, ὅπως τό κρέας, ἐάν δέν τό ἀλατίσουμε, σαπίζει καί εἶναι γεμάτο βρώμα καί δυσοσμία, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀπομακρύνονται ὄλοι ἀπό τήν δυσοσμία αὐτή, καί σέρνονται σκουλήκια πάνω στό σάπιο κρέας καί ἐκεῖ μένουν καί τρῶνε καί φτιάχνουν τίς φωλιές τους, ὅταν ὁμως πέσει τό ἀλάτι ψοφοῦν καί καταστρέφονται τά σκουλήκια πού κατοικοῦν ἐκεῖ καί ἡ δυσοσμία χάνεται (διότι ἡ φύση τοῦ ἀλατιοῦ ἔχει τή δυνατότητα νά σκοτώνει τά σκουλήκια καί νά ἐξαφανί-

μὴ ἠλισμένη τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ μὴ μετέχουσα τοῦ ἁλατος τοῦ ἐπουρανίου, τουτέστι τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, σέσηπται καὶ δυσωδίας πολλῆς λογισμῶν πονηρῶν ἐμπέπλησται, ὥστε ἀποστρέφεται τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς δεινῆς δυσωδίας τῶν ματαίων λογισμῶν τοῦ σκότους καὶ τῶν παθῶν τῶν ἐν τῇ τοιαύτῃ ψυχῇ ἐνοικούντων. Καὶ οἱ κακοὶ καὶ δεινοὶ σκώληκες, ἃ ἔστι τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας καὶ αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους, ἐν αὐτῇ ἐμπεριπατοῦσι κάκεῖ ἐννέμονται καὶ φωλεύουσι καὶ ἔρπουσι καὶ αὐτὴν ἐσθίουσι καὶ φθείρουσι· «προσώζεσαν», γάρ φησι, «καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου». Ἐπὶ δὲ προσφύγη τῷ Θεῷ καὶ πιστεύση καὶ αἰτήση τὸ ἅλας τῆς ζωῆς, τὸ ἀγαθὸν καὶ φιλόανθρωπον Πνεῦμα, τότε ἔλθον τὸ ἅλας τὸ οὐράνιον ἀναιρεῖ τοὺς δεινοὺς σκώληκας καὶ ἀφανίζει τὴν πονηρὰν δυσωδίαν καὶ καθαίρει αὐτὴν τῇ ἐνεργείᾳ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ οὕτως ὑγιῆς καὶ ἀσινῆς ἀπεργασθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἁλατος τοῦ ἀληθινοῦ εἰς χρῆσιν καὶ ὑπηρεσίαν τῷ ἐπουρανίῳ δεσπότη ἀποκαθίσταται. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῷ νόμῳ ὑποδείγματι χρώμενος ὁ Θεὸς ἐκέλευε πᾶσαν θυσίαν ἅλατι ἀλίζεσθαι.

1,6 Δεῖ οὖν πρῶτον τυθῆναι ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ ἀποθανεῖν καὶ τότε ἀλισθῆναι μελισθῆν, εἴθ' οὕτως εἰς τὸ πῦρ ἐπιτίθεσθαι. Ἐὰν γὰρ μὴ πρῶτον θύσῃ καὶ θανατώσῃ τὸ πρόβατον ὁ ἱερεὺς, οὐχ ἀλίζεται οὔτε εἰς ὀλοκάρπωσιν τῷ δεσπότη προσάγεται. Οὕτω καὶ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν προσερχομένην τῷ ἀληθινῷ ἀρχιερεῖ Χριστῷ δεῖ τυθῆναι ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῷ φρονήματι ἀποθανεῖν καὶ τῇ κακίστῃ ζωῇ, ἐν ἣ ἔζη, τουτέστι τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ ὥσπερ ζωὴν αὐτῆς ἐξελεθεῖν δεῖ ἐξ αὐτῆς τὴν τῶν παθῶν πονηρίαν. Ὡσπερ γὰρ τὸ σῶμα, ἐπὶ ἀν ἐξέλεθ' ἡ ψυχὴ, ἀπέθανε καὶ οὐκέτι ζῆ τῇ ζωῇ, ἐν ἣ ἔζη, οὔτε ἀκούει οὔτε περιπατεῖ, οὕτως ἐπὶ ἀν θύσῃ καὶ θανατώσῃ τῷ κόσμῳ τὴν ζωὴν ἡμῶν ὁ ἐπουράνιος ἀρχιερεὺς Χριστὸς τῇ χάριτι τῆς δυ-

ζει τή δυσοσμία), κατά τόν ἴδιο τρόπο καί κάθε ψυχή πού δέν εἶναι ἀλατισμένη μέ τό ἅγιο Πνεῦμα καί δέν κοινώνει μέ τό ἐπουράνιο ἀλάτι, πού εἶναι ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ, ἔχει σαπίσει καί ἔχει γεμίσει μέ πολλές δυσοσμίες πονηρῶν σκέψεων, ὥστε νά ἀπομακρύνεται τό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ἀφόρητης δυσοσμίας τῶν ἀνώφελων καί σκοτεινῶν λογισμῶν καί ἀπό τά πάθη πού φωλιάζουν μέσα στήν τέτοιου εἶδους ψυχή. Καί τά φοβερά σκουλήκια, δηλαδή τά πονηρά πνεύματα καί οἱ σκοτεινές δυνάμεις, περπατοῦν μέσα σ' αὐτή καί ἐκεῖ βρίσκουν τροφή καί τήν καταστρέφουν· διότι λέγει ὁ Ψαλμωδός: «τά τραύματά μου σάπισαν καί ἀναδίδουν κακοσμία».⁹ Ἄν ὁμῶς προσφύγει στό Θεό καί πιστέψει καί ζητήσῃ τό ἀλάτι τῆς ζωῆς, δηλαδή τό ἀγαθό καί φιλόανθρωπο Πνεῦμα, τότε, ὅταν ἔρθῃ τό οὐράνιο ἀλάτι, καταστρέφει τά φοβερά σκουλήκια καί ἐξαφανίζει τή δυσοδία καί καθαρίζει τήν ψυχή μέ τήν ἐνέργεια τῆς δυνάμεις του,¹⁰ καί ἔτσι, ἀφοῦ γίνῃ καθαρή καί ὑγιής ἀπό τό ἀλάτι τό ἀληθινό, ἀποκαθίσταται γιά χρήση καί ὑπηρεσία τοῦ ἐπουράνιου Δεσπότη. Γι' αὐτό λοιπόν καί στό νόμο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, χρησιμοποιοῦντας ὡς προτύπωση τό ἀλάτι, πρόσταζε ὁ Θεός νά ἀλατίζεται προηγουμένως κάθε θυσία¹¹.

1,6

Πρέπει λοιπόν πρῶτα ὁ ἱερεὺς νά προσφέρει τή θυσία καί ἔπειτα νά πεθάνῃ τό σφάγιο, καί τότε, ἀφοῦ κοματιασθεῖ, νά ἀλατισθεῖ καί μετὰ νά τοποθετηθεῖ πάνω στή φωτιά. Διότι, ἐάν προηγουμένως δέν θυσιάσῃ καί δέν θανατώσῃ τό πρόβατο ὁ ἱερεὺς, δέν ἀλατίζεται καί οὔτε προσφέρεται ὡς καρπός θυσίας στόν Κύριο. Τό ἴδιο συμβαίνει καί στήν ψυχή μας πού προσφέρεται στόν ἀληθινό ἀρχιερέα Χριστό, πρέπει νά θυσιασθεῖ ἀπό αὐτόν, νά νεκρωθεῖ ὡς πρὸς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς καί τήν πολύ κακή ζωή πού ζοῦσε, δηλαδή ὡς πρὸς τήν ἁμαρτία, καί σάν νά πρόκειται νά βγεῖ ἀπὸ αὐτήν κάποια ζωή, νά βγεῖ μέσα ἀπὸ αὐτήν ἡ πονηρία τῶν παθῶν. Διότι, ὅπως τό σῶμα πεθαίνει καί δέ ζεῖ στή ζωή πού ζοῦσε, ὅταν βγεῖ ἀπὸ αὐτό ἡ ψυχή, καί οὔτε ἀκούει, οὔτε περπατάει, ἔτσι καί ἡ ψυχή, ὅταν τή θυσιάσῃ καί τή θανατώσῃ γιά τόν κόσμον ὁ ἐπουράνιος ἀρχιερέας Χριστός μέ

νάμεως αὐτοῦ, ἀποθνήσκει τῇ ζωῇ τῆς πονηρίας ἢ ἔζη, καὶ οὐκέτι οὔτε ἀκούει οὔτε λαλεῖ οὔτε πολιτεῦεται ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαρτίας· ὅτι διὰ τῆς χάριτος ἐξέρχεται ὡσπερ ψυχὴ αὐτῆς ἢ πονηρία τῶν παθῶν. Καὶ ὁ ἀπόστολος βοᾷ λέγων· «ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κάγω τῷ κόσμῳ». Ψυχὴ γὰρ ἢ ἀκμὴν ζῶσα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ τῷ σκότει τῆς ἀμαρτίας καὶ μὴ θανατωθεῖσα ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἔτι τὴν ψυχὴν τῆς κακίας, τουτέστι τὴν ἐνέργειαν τοῦ σκότους τῶν παθῶν τῆς ἀμαρτίας, ἐν ἑαυτῇ ἔχουσα καὶ ὑπ' αὐτῆς ποιμαινομένη, οὐκ ἔστι τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἔστι τοῦ σώματος τοῦ φωτός, ἀλλ' ἔστι σῶμα τοῦ σκότους καὶ ἐκ τῆς μερίδος τοῦ σκότους ἀκμὴν ἔστιν· ὡσπερ γὰρ καὶ πάλιν οἱ ἔχοντες τὴν ψυχὴν τοῦ φωτός, τουτέστι τὴν δύναμιν τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἐκ τῆς μερίδος εἰσὶ τοῦ φωτός.

1,7 Ἄλλ' ἐρεῖ τις· πῶς σῶμα τοῦ σκότους λέγεις τὴν ψυχὴν μὴ οὖσαν αὐτοῦ κτίσμα'; Ὡδε προσεχόντως καὶ ὀρθῶς νόησον. Ὡσπερ ἔνδυμα ἱμάτιον ὃ φορεῖς ἄλλος κατεσκεύασε καὶ ἐποίησε καὶ σὺ αὐτὸ ἐνδύεσαι· ὁμοίως καὶ οἶκον ἕτερος ὠκοδόμησε καὶ ἔκτισε καὶ σὺ οἰκεῖς ἐν αὐτῷ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Ἀδὰμ παραβὰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀκούσας τοῦ πονηροῦ ὄψεως ἐπράθη καὶ ἐπώλησεν ἑαυτὸν τῷ διαβόλῳ, καὶ ἐνεδύσατο τὴν ψυχὴν ὁ πονηρός, τὸ «καλὸν κτίσμα», ὃ κατεσκεύασεν ὁ Θεὸς πρὸς τὴν αὐτοῦ εἰκόνα, ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει· «ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας ἐθριάμβευσεν αὐτοὺς ἐν τῷ σταυρῷ». Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ἔλευσις τοῦ Κυρίου γεγένηται, ἵνα ἐκβάλῃ αὐτοὺς καὶ ἀπολάβῃ τὸν ἴδιον οἶκον καὶ ναόν, τὸν ἄνθρωπον.

Τούτου τοίνυν ἕνεκεν σῶμα λέγεται ἢ ψυχὴ τοῦ σκότους τῆς πονηρίας, ἕως οὗ ἔστιν ἐν αὐτῇ τὸ σκότος τῆς ἀμαρτίας, ὅτι ἐκεῖ ζῆ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν πονηρὸν τοῦ σκότους καὶ ἐκεῖ κεκράτηται, κα-

12. Γαλ. 6,14.

13. Πρβλ. Ἐφ.3,7.

14. Κολ. 2,15.

τή χάρη τῆς δυνάμει του, πεθαίνει γιά τή ζωή τῆς πονηρίας καί τῆς κακίας πού ζοῦσε, καί πλέον οὔτε ἀκούει, οὔτε μιλάει, οὔτε ζεῖ στό σκοτάδι τῆς ἀμαρτίας· διότι βγαίνει μέσα ἀπό αὐτό, μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ, ἡ πονηρία καί ἡ κακία τῶν παθῶν, ὅπως ἡ ψυχή ἀπό τό σῶμα. Καί ὁ ἀπόστολος φωνάζει δυνατά λέγοντας· «γιά μένα ὁ κόσμος ἔχει νεκρωθεῖ καί σταυρωθεῖ, ὅπως καί ἐγώ ἔχω νεκρωθεῖ καί σταυρωθεῖ γιά τόν κόσμο»¹². Διότι ἡ ψυχή πού ζεῖ ἀκόμα στόν κόσμο καί στό σκοτάδι τῆς ἀμαρτίας καί δέν ἔχει νεκρωθεῖ ἀπό αὐτόν, ἀλλ' ἔχει ἀκόμα μέσα της τήν ψυχή τῆς κακίας, δηλαδή τή σκοτεινή ἐνέργεια τῶν παθῶν τῆς ἀμαρτίας, καί καθοδηγεῖται ἀπό αὐτή τήν ἐνέργεια, δέν ἀνήκει στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, δέν ἀνήκει στό σῶμα τοῦ φωτός, ἀλλ' ἀνήκει στό σῶμα τοῦ σκότους καί ἀποτελεῖ ἀκόμα μέρος τοῦ σκότους· ὅπως ἀκριβῶς πάλι αὐτοί πού ἔχουν τή φωτεινή ψυχή, δηλαδή τή δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἶναι καί ἀνήκουν στό μέρος τοῦ φωτός.

1,7 Ἀλλά θά ρωτήσῃ κάποιος· 'πῶς ὀνομάζεις τήν ψυχή σῶμα τοῦ σκότους, ἀφοῦ δέν εἶναι δημιούργημα τοῦ σκότους;'. Σ' αὐτό τό σημεῖο πρόσεξε γιά νά τό ἀντιληφθεῖς σωστά. Ὅπως ἀκριβῶς τό ὕφασμα καί τό ροῦχο πού φορᾷς ἄλλος τό κατασκεύασε καί τό ἐτοίμασε, ἐσύ ὅμως τό φορᾷς· ἐπίσης καί τό σπίτι ἄλλος χρησιμοποίησε τά ὑλικά καί τό ἔκτισε καί ἐσύ κατοικεῖς σ' αὐτό, κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ὁ Ἀδάμ, παραβαίνοντας τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ καί ὑπακούοντας στό πονηρό φίδι, πούληθηκε καί ἔδωσε τόν ἑαυτό του στό διάβολο, ὁ ὁποῖος ντύθηκε τήν ψυχή, δηλαδή αὐτό «τό δημιούργημα τό καλό»¹³ πού δημιούργησε ὁ Θεός κατ' εἰκόνα του, ὅπως λέει καί ὁ ἀπόστολος· «ἀφοῦ ἀπογύμνωσε τίς πονηρές ἀρχές καί ἐξουσίες, θριάμβευσε πάνω σ' αὐτές μέ τή σταυρική θυσία του»¹⁴. Διότι γι' αὐτό τό σκοπό ἔγινε καί ὁ ἔρχομός τοῦ Κυρίου στόν κόσμο, γιά νά τίς ἐκδιώξει καί νά ξαναπάρῃ τό δικό του σπίτι καί ναό, δηλαδή τόν ἄνθρωπο.

Γι' αὐτό τό λόγο λοιπόν ὀνομάζεται ἡ ψυχή σῶμα τοῦ σκότους τῆς πονηρίας, γιά ὅσο χρόνο εἶναι σ' αὐτή τό σκοτάδι

θῶς καὶ Παῦλος σῶμα τῆς ἁμαρτίας καὶ σῶμα θανάτου καλῶν λέγει· «ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας»· καὶ πάλιν· «τίς με ρύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;». Ὅμοίως πάλιν ἡ πιστεύουσα τῷ Θεῷ ψυχὴ καὶ ἐκ τῆς ἁμαρτίας ρυθειῖσα καὶ θανατωθεῖσα ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ σκότους καὶ τὸ φῶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὡσπερ ζωὴν λαβοῦσα καὶ ἐκεῖθεν ζήσασα ἐκεῖ λοιπὸν διατρίβει, ὅτι ἐκεῖ κεκράτηται τῷ φωτὶ τῆς θεότητος. Οὔτε γὰρ φύσεως τῆς θεότητός ἐστιν ἡ ψυχὴ οὔτε φύσεως τοῦ σκότους τῆς πονηρίας, ἀλλ' ἐστὶ κτίσμα τι νοερὸν καὶ ὠραῖον καὶ μέγα καὶ θαυμαστὸν καὶ καλόν, ὁμοίωμα καὶ εἰκὼν Θεοῦ, καὶ διὰ τὴν παράβασιν εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν ἡ πονηρία τῶν παθῶν τοῦ σκότους.

1,8 Τὸ λοιπὸν ᾧ συγκέκραται, καὶ συνήνωται ἡ ψυχὴ ἐν τοῖς θελήμασιν· ἦτοι οὖν τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῇ ἔχουσα καὶ ἐν αὐτῷ ζῶσα ἐν πάσαις ταῖς ἀρεταῖς τοῦ φωτός τῆς ἀναπαύσεώς ἐστιν, ἦτοι τὸ σκότος τῆς ἁμαρτίας ἔχουσα τῆς κατακρίσεως τυγχάνει. Ψυχὴν γὰρ τὴν θέλουσαν ζῆσαι παρὰ Θεῷ ἐν ἀναπαύσει καὶ φωτὶ αἰωνίῳ προσελθεῖν δεῖ, ὡς προεῖρηται, τῷ ἀληθινῷ ἀρχιερεῖ Χριστῷ καὶ τυθῆναι καὶ ἀποθανεῖν τῷ κόσμῳ καὶ τῇ προτέρᾳ ζωῇ τοῦ σκότους τῆς πονηρίας καὶ μετατεθῆναι ἐν ἑτέρᾳ ζωῇ καὶ ἀναστροφῇ θείᾳ. Ὡσπερ ἐάν τις ἀποθάνῃ ἐν πόλει, οὔτε φωνῆς τῶν ἐκεῖ ἀκούει οὔτε λαλιᾶς οὔτε ἤχων, ἀλλὰ καθάπαξ ἀπέθανε καὶ μετατίθεται ἐν ἑτέρῳ τόπῳ, ἔνθα οὐκ εἰσι φωναὶ καὶ κραυγαὶ τῆς πόλεως ἐκείνης, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ἐπὰν τυθῆ καὶ ἀποθάνῃ, ἐν ἧ διατρίβει καὶ ζῆ πόλει τῆς κακίας τῶν παθῶν, οὐκέτι ἀκούει τῆς φωνῆς τῶν διαλογισμῶν τοῦ σκότους· οὐκέτι ἀκούεται ἐν αὐτῇ λαλιὰ καὶ κραυγὴ ματαίου διαλογισμοῦ καὶ ταραχῆς πνευμάτων σκό-

00

15. Ρωμ. 6,6.

16. Ρωμ. 7,24.

17. Γέν. 1,26.

τῆς ἀμαρτίας, διότι ἐκεῖ ζεῖ στόν αἰῶνα τόν πονηρό τοῦ σκότους καί ἐκεῖ κρατεῖται, ὅπως καί ὁ Παῦλος μιλῶντας γιά σῶμα ἀμαρτίας καί σῶμα θανάτου λέγει· «γιά ν' ἀτονήσει καί νά εἶναι σάν πεθαμένο τό ἀμαρτωλό σῶμα»¹⁵, καί συνεχίζει· «ποιός θά μέ ἐλευθερώσει ἀπό αὐτό τό σῶμα μέσα στό ὁποῖο κυριαρχεῖ ἡ ἀμαρτία καί ὁ θάνατος;»¹⁶. Ὅπως πάλι ἡ ψυχὴ ποῦ πίστεψε στό Θεό καί ἐλευθερώθηκε ἀπό τήν ἀμαρτία καί πέθανε γιά τή ζωὴ τοῦ σκότους, καί πῆρε γιά ζωὴ τό φῶς τοῦ ἀγίου Πνεύματος καί ἔζησε ἐκεῖ, ἐκεῖ λοιπόν καί παραμένει, διότι κρατεῖται ἐκεῖ ἀπό τό φῶς τῆς θεότητος. Διότι δέν προέρχεται ἡ ψυχὴ οὔτε ἀπό τό φύση τῆς θεότητος, οὔτε ἀπό τή φύση τοῦ σκότους τῆς πονηρίας, ἀλλ' εἶναι ἓνα δημιούργημα πνευματικό καί ὠραῖο καί μεγάλο καί θαυμαστό καί καλό, κατ' εἰκόνα καί ὁμοίωση τοῦ Θεοῦ¹⁷, καί ἐξ αἰτίας τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ μπῆκε μέσα σ' αὐτὴ ἡ πονηρία τῶν σκοτεινῶν παθῶν.

1,8. Μ' αὐτό λοιπόν ποῦ ἔχει συνδεθεῖ ἡ ψυχὴ, μ' αὐτό καί ἔχει ἐνωθεῖ ὡς πρὸς τὰ θελήματα· ἂν ἔχει μέσα της τό φῶς τοῦ Θεοῦ καί ζεῖ μ' αὐτό καί ἐκτελεῖ ὅλες τίς ἐντολές τῆς ἀρετῆς, ἡ ἀνάπαυση ὑπάρχει κοντά στό φῶς, ἂν πάλι ἔχει μέσα της τό σκοτάδι τῆς ἀμαρτίας, εἶναι ἄξια κατακρίσεως. Διότι ἡ ψυχὴ ποῦ θέλει νά ζεῖ κοντά στό Θεό μέ ἀνάπαυση καί κοντά στό φῶς τό αἰώνιο, πρέπει νά προσέλθει, ὅπως προείπαμε, στόν ἀληθινό ἀρχιερέα Χριστό καί νά θυσιαστεῖ καί νά πεθάνει γιά τόν κόσμον καί γιά τήν προηγούμενη ζωὴ τοῦ σκότους τῆς πονηρίας καί νά μεταστραφεῖ σ' ἄλλη ζωὴ καί νά ἔχει θεϊκὴ συναναστροφή. Καί ὅπως ἀκριβῶς ὅταν πεθάνει κάποιος σέ μιά πόλη, δέν ἀκούει οὔτε τή φωνὴ αὐτῶν ποῦ κατοικοῦν ἐκεῖ, οὔτε τήν ὁμιλία καί τούς ἤχους, ἀλλ' ἀπό τή στιγμή ποῦ πεθαίνει πηγαίνει σέ ἄλλο τόπο, ὅπου δέν ὑπάρχουν φωνές καί κραυγές ἐκείνης τῆς πόλης, ἔτσι ἀκριβῶς καί ἡ ψυχὴ, ὅταν θυσιαστεῖ καί πεθάνει γιά τήν πόλη ἐκείνη τῆς κακίας καί τῶν παθῶν ποῦ συναναστρέφεται καί ζεῖ, δέν ἀκούει πλέον τή φωνὴ τῶν σκοτεινῶν διαλογισμῶν· δέν ἀκούγεται πλέον σ' αὐτὴ ὁμιλία καί φωνὴ μάταιου διαλογισμοῦ καί ταραχῆ ποῦ προέρχεται ἀπό

τους, ἀλλὰ μετατίθεται εἰς πόλιν ἀγαθότητος καὶ εἰρήνης μεστήν, εἰς πόλιν φωτὸς θεότητος, κάκει ζῆ καὶ ἀκούει, κάκει πολιτεύεται καὶ λαλεῖ καὶ διαλογίζεται, κάκει ἐργάζεται ἔργα πνευματικὰ καὶ Θεοῦ ἄξια.

1,9 Παρακαλέσωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς τυθῆναι διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ ἀποθανεῖν τῷ αἰῶνι τῆς πονηρίας τοῦ σκότους καὶ ἀναιρεθῆναι ἐν ἡμῖν τὸ πνεῦμα τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐνδύσασθαι καὶ λαβεῖν ψυχὴν Πνεύματος οὐρανίου καὶ μετατεθῆναι ἐκ τῆς κακίας τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀναπαῆναι ἐν ζωῇ ὄλους αἰῶνας. Ὡσπερ γὰρ ἐν σταδίῳ τὰ ἄρματα τρέχουσι καὶ τὸ προλαμβάνον ἐμποδίζει καὶ ἐπέχει καὶ κωλύει τὸ ἕτερον τοῦ μὴ προκόψαι καὶ προλαβεῖν εἰς νῖκος, οὕτως οἱ διαλογισμοὶ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀμαρτίας τρέχουσιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ἐὰν οὖν τύχη προλαβεῖν τὸν διαλογισμὸν τῆς ἀμαρτίας, ἐμποδίζει καὶ ἐπέχει καὶ ἀνακόπτει καὶ κωλύει τὴν ψυχὴν τοῦ μὴ προσεγγίσει τῷ Θεῷ καὶ τὸ κατ' αὐτῆς νῖκος ἄρασθαι. Ὅπου δὲ αὐτὸς ὁ Κύριος ἐπιβαίνει καὶ ἡνιοχεῖ τὴν ψυχὴν, πάντοτε αὐτὸς νικᾷ ἡνιοχῶν καὶ ὀδηγῶν ἐπιστημόνως τὸ ἄρμα τῆς ψυχῆς εἰς τὸ οὐράνιον καὶ ἔνθεον φρόνημα διὰ παντός. Οὔτε γὰρ πολεμεῖ πρὸς τὴν κακίαν, ἀλλ' αὐθέντης καὶ ἐξουσιαστῆς ὑπάρχων ἀεὶ τὴν νίκην αὐτὸς ἐργάζεται.

Ἄγεται τοίνυν τὰ Χερουβὶμ οὐχ ὅπου θέλουσι πορεύεσθαι, ἀλλ' ὅπου ὁ ἐπιβεβηκὼς καὶ ἡνιοχῶν ὀδηγεῖ καὶ ὅπου θέλει αὐτός, ἐκεῖ πορεύονται καὶ αὐτὰ βαστάζει· «χειρ» γάρ φησιν «ἀνθρώπου ὑποκάτω αὐτῶν ἦν». Ἄγονται αἱ ἅγαι ψυχαὶ καὶ ὀδηγοῦνται ὑπὸ τοῦ ἡνιοχοῦντος Πνεύματος τοῦ Χριστοῦ ὅπου βούλεται· ὅτε βούλεται, ἐν οὐρανίοις λογισμοῖς· ὅτε βούλεται, ἐν τῷ σώματι· ἔνθα βούλεται, ἐκεῖ αὐτῷ διακονοῦσιν. Ὡσπερ γὰρ τοῦ πετεινοῦ οἱ πό-

σκοτεινά πνεύματα, ἀλλά μετατίθεται σέ πόλη γεμάτη ἀγαθότητα καί εἰρήνη, σέ πόλη πού ὑπάρχει τό φῶς τῆς θεότητας, καί ἐκεῖ πλέον ζεῖ καί ἀκούει, ἐκείνης τῆς πόλης εἶναι πολίτης καί ἐκεῖ μιλάει καί σκέφτεται, καί ἐκεῖ ἐργάζεται ἔργα πνευματικά ἄξια τοῦ Θεοῦ.

1,9. Ἄς παρακαλέσουμε λοιπόν τό Θεό νά θυσιασθοῦμε καί ἐμεῖς μέ τή δύναμή του, νά νεκρωθοῦμε γιά τόν αἰῶνα τῆς πονηρίας καί τοῦ σκότους, νά νικηθεῖ μέσα μας τό πνεῦμα τῆς ἁμαρτίας, νά ντυθοῦμε καί νά λάβουμε ψυχή οὐράνιου πνεύματος, νά μετατεθοῦμε ἀπό τήν κακία τοῦ σκότους στό φῶς τοῦ Χριστοῦ, καί ν' ἀναπαυθοῦμε στήν αἰώνια ζωή ὅλους τούς αἰῶνες. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μέ τά ἄρματα πού τρέχουν στό στάδιο, αὐτό δηλαδή πού προηγεῖται ἐμποδίζει καί κρατάει πίσω τό ἄλλο καί δέν τό ἐπιτρέπει νά προχωρήσει καί νά κατακτήσει τή νίκη, τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τούς διαλογισμούς τῆς ψυχῆς καί τῆς ἁμαρτίας μέσα μας. Ἄν λοιπόν κατορθώσει νά προηγηθεῖ ὁ διαλογισμός τῆς ἁμαρτίας, τότε ἐμποδίζει καί κρατάει πίσω καί ἀνακόπτει καί δέν ἐπιτρέπει στήν ψυχή νά πλησιάσει στό Θεό, ἀφαιρώντας τή νίκη ἀπ' αὐτή. Ὅπου ὁμοίως ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶναι πάνω στήν ψυχή καί τήν καθοδηγεῖ, πάντα νικάει αὐτός, γιατί ὁδηγεῖ καί διευθύνει μέ σοφία τό ἄρμα τῆς ψυχῆς συνεχῶς πρός τήν οὐράνια καί θεϊκή ἐπιθυμία. Καί οὔτε μάχεται πρός τήν κακία, ἀλλ' ἐπειδή εἶναι κυρίαρχος καί ἐξουσιαστής, πάντα αὐτός κατακτᾷ τή νίκη.

Ὁδηγοῦνται λοιπόν τά Χερουβεῖμ ὄχι ἐκεῖ πού θέλουν νά πᾶνε αὐτά, ἀλλά ἐκεῖ πού τά ὁδηγεῖ αὐτός πού εἶναι πάνω τους καί τά διευθύνει, καί ὅπου θέλει αὐτός, ἐκεῖ πηγαίνουν, καί αὐτός τά βαστάει· διότι λέγει ἡ προφητεία: «χέρι ἀνθρώπου ἦταν κάτω ἀπό αὐτά»¹⁸. Ὁδηγοῦνται οἱ ἅγιες ψυχές καί κατευθύνονται ἀπό τό Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ πού τίς καθοδηγεῖ, ὅπου θέλει αὐτό· ὅταν θέλει τίς ὁδηγεῖ σέ οὐράνιους διαλογισμούς, ὅταν θέλει τίς ὁδηγεῖ στό σῶμα· ἐκεῖ πού θέλει ἐκεῖ καί τόν ὑπηρετοῦν. Διότι, ὅπως γιά τό πτηνό πού πετάει πόδια εἶναι τά φτερά.

δες τὰ πτερά εἰσιν, οὕτω τὸ οὐράνιον φῶς τοῦ Πνεύματος ἀναλαμβάνει τὰ πτερά τῶν λογισμῶν τῶν ἀξίων ψυχῶν, ὀδηγοῦν καὶ ἠνιοχοῦν ὡς οἶδεν αὐτό.

1,10 Σὺ τοίνυν ὅταν ἀκούῃς ταῦτα, πρόσχεσ σεαυτῷ, εἰ κέκτησαι ταῦτα ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ ἐν τῇ ψυχῇ σου. Οὐ γάρ εἰσιν ἀπλῶς λόγοι λαλούμενοι, ἀλλ' ἔργον ἀληθείας ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενον. Καὶ εἰ οὐ κέκτησαι, ἀλλὰ πτωχεύεις ἐκ τῶν τηλικούτων πνευματικῶν ἀγαθῶν, λύπην καὶ πένθος καὶ πόνον ἀδιάλειπτον ὀφείλεις ἔχειν ὡς ἀκμὴν νεκρῶν ὦν ἀπὸ τῆς βασιλείας, καὶ ὡς τραυματίας ἀεὶ βόα πρὸς τὸν Κύριον καὶ αἶτει πιστῶς, ἵνα καὶ αὐτὸς ταύτης τῆς ἀληθινῆς ζωῆς καταξιωθῆς. Ὡσπερ γὰρ τὸ σῶμα τοῦτο ποιήσας ὁ Θεὸς οὐκ ἐκ τῆς αὐτοῦ φύσεως οὐδὲ ἐκ τοῦ σώματος ἔδωκεν αὐτῷ ἔχειν τὴν ζωὴν, τὴν βρῶσιν καὶ τὴν πόσιν καὶ τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὑποδήματα, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν οἰκονομίαν τῆς ζωῆς ἔξωθεν ἔχειν αὐτόν, καθ' ἑαυτὸ τὸ σῶμα γυμνὸν ποιήσας, καὶ χωρὶς τῶν ἔξωθεν τοῦ σώματος ὄντων ζῆσαι τὸ σῶμα ἀδύνατον, τουτέστι χωρὶς βρώσεως καὶ πόσεως καὶ ἐνδυμάτων· ἐὰν δὲ εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν μόνον στῆ μὴδὲν τῶν ἔξωθεν προσλαβόν, διαφθείρεται καὶ ἀπόλλυται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ψυχὴ ἢ μὴ ἔχουσα φῶς θεῖον, κτισθεῖσα δὲ κατ' εἰκόνα Θεοῦ· οὕτω γὰρ αὐτὴν ὠκονόμησε καὶ εὐδόκησεν ἔχειν τὴν αἰώνιον ζωὴν, οὐκ ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑαυτοῦ θεότητος, ἐκ τοῦ ἰδίου Πνεύματος, ἐκ τοῦ ἰδίου φωτὸς ἔχειν βρῶσιν καὶ πόσιν πνευματικὴν καὶ ἐνδύματα οὐράνια, ἃ ἐστὶν ἢ ὄντως ζωὴ τῆς ψυχῆς.

1,11 Ὡσπερ οὖν τῷ σώματι, καθὼς προεῖρηται, ἡ ζωὴ οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ ἐστὶν, ἀλλ' ἔξωθεν αὐτοῦ, τουτέστιν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ χωρὶς τῶν ἔξωθεν αὐτοῦ ὄντων ἀδύνατον αὐτὸ ζῆσαι, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ἐὰν μὴ γεννηθῆ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς ἐκείνην τὴν γῆν τῶν ζώντων κάκειθεν τραφῆ πνευματικῶς καὶ αὐξήσῃ τῷ Κυρίῳ προκόπτουσα

ἔτσι καί τό οὐράνιο φῶς τοῦ Πνεύματος παίρνει τά φτερά τῶν λογισμῶν τῶν ἄξιων ψυχῶν καί τίς ὀδηγεῖ καί τίς κατευθύνει ὅπως αὐτό γνωρίζει.

1,10 Ἐσύ λοιπόν ὅταν ἀκοῦς αὐτά πρόσεχε στόν ἑαυτό σου, ἄν τά ἔχεις αὐτά πραγματικά στήν ψυχή σου. Διότι δέν εἶναι μόνο λόγια πού λέγονται, ἀλλά πραγματικότητα πού συμβαίνει στήν ψυχή. Καί ἄν δέν τά ἔχεις, ἀλλά στερεῖσαι ἀπ' αὐτά τόσο μεγάλη πνευματικά ἀγαθά, πρέπει νά ἔχεις συνεχή λύπη καί θλίψη καί στενοχώρια, νά εἶσαι ἀκόμη νεκρός γιά τή βασιλεία του, καί σάν τραυματίας φώναζε δυνατά πρός τόν Κύριο καί παρακάλεσέ τον μέ πίστη γιά νά γίνεις καί ἐσύ ἄξιος τῆς ἀληθινῆς αὐτῆς ζωῆς. Διότι, ὅπως αὐτό τό σῶμα πού ἔκανε ὁ Θεός, δέν τό δημιούργησε οὔτε ἀπό τή δική του φύση, οὔτε ἐπέτρεψε νά ἔχει ἀπό αὐτό τό ἴδιο τή δυνατότητα τῆς ζωῆς, τήν τροφή καί τήν πόση καί τά ἐνδύματα καί τά ὑποδήματα, ἀλλά τακτοποίησε ἔτσι τά πράγματα, ὥστε ὅλη ἡ ζωή νά προέρχεται ἀπό ἔξω, μέ τό νά τό κάνει τελείως γυμνό, καί χωρίς νά ὑπάρχουν τά ἄλλα πού βρίσκονται ἔξω ἀπό τό σῶμα εἶναι ἀδύνατο νά ζήσει αὐτό, δηλαδή χωρίς τροφή καί πόση καί ἐνδύματα· καί ἐάν περιοριστεῖ μόνο στή δική του φύση, δίχως νά πάρει τίποτε ἀπό αὐτά πού εἶναι ἔξω ἀπό αὐτό, καταστρέφεται καί χάνεται, τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν ψυχή πού δέν ἔχει θεϊκό φῶς, ἄν καί δημιουργήθηκε κατ' εἰκόνα Θεοῦ· διότι ἔτσι ὄρισε καί συγκατατέθηκε ὁ Θεός νά ἔχει αὐτή ζωή αἰώνια, νά μή ἐξαρτάται δηλαδή ἀπό τή δική της φύση, ἀλλά ἀπό τή θεότητα του, ἀπό τό δικό του Πνεῦμα, ἀπό τό δικό του φῶς, νά ἔχει τροφή πνευματική καί πόση πνευματική καί ἐνδύματα οὐράνια, τά ὅποια εἶναι ἡ ἀληθινή ζωή τῆς ψυχῆς.

1,11 Ὅπως λοιπόν συμβαίνει στό σῶμα, καθῶς προαναφέραμε, ὅτι δηλαδή ἡ ζωή του δέν προέρχεται ἀπ' αὐτό τό ἴδιο, ἀλλά ἀπό ἐκεῖνα πού βρίσκονται ἔξω ἀπό αὐτό, ἔτσι καί ἡ ψυχή, ἄν δέ γεννηθεῖ ἀπό τώρα σ' ἐκείνη τή γῆ τῶν ζώντων καί δέν ἀνατραφεῖ πνευματικά ἀπό αὐτά πού προέρχονται ἀπό ἐκεῖ, καί δέν

καὶ ἀμφιασθῆ ἕκ τῆς θεότητος ἄρρητα ἄμφια οὐρανίου κάλλους, χωρὶς ἐκείνης τῆς τροφῆς ζῆσαι αὐτὴν ἐν ἀπολαύσει καὶ ἀναπαύσει ἀφθάρτῳ ἀδύνατον. Ἔχει γὰρ ἡ θεία φύσις καὶ ἄρτον ζωῆς, τὸν εἰπόντα· «ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς», καὶ «ὕδωρ ζῶν» καὶ «οἶνον εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώπου» καὶ «ἀγαλλιάσεως ἔλαιον» καὶ παμποίκιλον τροφήν οὐρανίου Πνεύματος καὶ ἐνδύματα φωτὸς οὐράνια ἐκ τοῦ Θεοῦ τυγχάνοντα· ἐν τούτοις ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ τῆς ψυχῆς.

Οὐαὶ σώματι, ὅπῃ εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔστηκεν, ὅτι διαφθείρεται καὶ ἀποθνήσκει· καὶ οὐαὶ ψυχῇ, εἰ εἰς τὴν ἑαυτῆς φύσιν μόνον ἔστηκε καὶ εἰς τὰ ἑαυτῆς ἔργα μόνον πέποιθε, μὴ ἔχουσα θείου Πνεύματος κοινωνίαν, ὅτι ἀποθνήσκει ζωῆς αἰωνίου θεότητος μὴ καταξιωθεῖσα. Ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων, ἐπὰν μηκέτι τὸ σῶμα δύνηται λαβεῖν τροφήν ἀπελπίζουσιν αὐτοὺς καὶ κλαίουσι πάντες γνήσιοι φίλοι, συγγενεῖς καὶ ἀγαπητοί, οὕτω κλαίει ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι τὰς ψυχὰς τὰς μὴ τρεφομένας τροφήν οὐράνιον τοῦ Πνεύματος καὶ ἐν ἀφθαρσίᾳ ζησάσας. Ταῦτα δὲ καὶ πάλιν φημί· οὐκ εἰσὶν ἀπλῶς λόγοι λαλούμενοι, ἀλλ' ἔργον πνευματικῆς ζωῆς, ἔργον ἀληθείας, εἰς τὴν ἀξίαν καὶ πιστὴν ψυχὴν γιγνόμενον.

1,12 Εἰ τοίνυν ἐγένου θρόνος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιβέβηκεν ἐπὶ σὲ ὁ οὐράνιος ἡνίοχος καὶ ἐγένετο ἡ ψυχὴ σου ὄλη ὀφθαλμὸς πνευματικὸς καὶ ὄλη φῶς, καὶ εἰ ἐτράφης ἐκείνην τὴν τοῦ Πνεύματος τροφήν καὶ εἰ ἐποτίσθης ἐκ τοῦ ζῶντος ὕδατος καὶ εἰ ἐνεδύσω τὰ τοῦ ἀρρήτου φωτὸς ἐνδύματα, εἰ τούτων ἀπάντων ὁ ἔσω σου ἄνθρωπος ἐν πείρᾳ καὶ πληροφορίᾳ καθέστηκεν, ἰδοὺ ζῆς καὶ τὴν ὄντως αἰώνιον ζωὴν ἀπὸ τοῦ νῦν μετὰ τοῦ Κυρίου ἀναπαυομένης τῆς ψυχῆς σου· ἰδοὺ κέκτησαι καὶ ἔλαβες ταῦτα παρὰ τοῦ Κυρίου ἐν ἀληθείᾳ.

19. Ἰω.6,35·4,10.

20. Ψαλμ. 103,15.

21. Ψαλμ. 44,8.

ἐνισχυθεῖ πνευματικά γιά νά φτάσει κοντά στόν Κύριο, καί δέ ντυθεῖ τή θεότητα, μέ ἀνέκφραστα ἐνδύματα οὐράνιου κάλλους, χωρίς ἐκείνη τήν τροφή εἶναι ἀδύνατο νά ζήσει αὐτή στήν αἰώνια ἀπόλαυση καί ἀνάπαυση. Διότι ἔχει ἡ θεϊκή φύση καί τόν ἄρτο ζωῆς, αὐτόν πού εἶπε «ἐγώ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς»¹⁹, καί «τό νερό τῆς ζωῆς» καί «τό κρασί πού εὐφραίνει τήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου»²⁰ καί «τό λάδι πού προσφέρει ἀγαλλίαση»²¹ καί τροφή πνευματική σέ πολύ μεγάλη ποικιλία, καί οὐράνια φωτεινά ἐνδύματα πού προέρχονται ἀπό τό Θεό· σέ ὅλα αὐτά βρίσκεται ἡ αἰώνια ζωή τῆς ψυχῆς.

Ἄλλοίμονο στό σῶμα πού περιορίζεται στή δική του φύση, διότι καταστρέφεται καί πεθαίνει· καί ἄλλοίμονο στήν ψυχή, ἂν περιοριστεῖ μόνο στή δική της φύση καί ἔχει ἐμπιστοσύνη μόνο στά δικά της ἔργα, χωρίς νά ἔχει ἔνωση καί συναναστροφή μέ τό θεϊκό Πνεῦμα, διότι πεθαίνει καί δέ θεωρεῖται ἀπό τό Θεό ἄξια τιμῆς γιά τήν αἰώνια ζωή. Διότι, ὅ,τι ἀκριβῶς συμβαίνει μέ τούς ἀρρώστους, ὅταν δέν μπορεῖ τό σῶμα τους νά δεχθεῖ τροφή, ἀπελπίζονται δηλαδή καί κλαῖνε ὅλοι οἱ γνήσιοι φίλοι, συγγενεῖς καί ἀγαπητά πρόσωπα, τό ἴδιο συμβαίνει καί ἐδῶ, δηλαδή κλαίει καί ὁ Θεός καί οἱ ἅγιοι ἄγγελοι γιά τίς ψυχές πού δέν τρέφονται μέ τήν οὐράνια πνευματική τροφή καί δέ ζοῦν μακριά ἀπό τή φθορά. Ἐπαναλαμβάνω λοιπόν· δέν εἶναι αὐτά λόγια μόνο πού λέγονται, ἀλλ' εἶναι ἔργο πνευματικῆς ζωῆς, ἔργο ἀληθινῆς ζωῆς πού συμβαίνει στήν ἄξια καί πιστή ψυχή.

1,12 Ἄν λοιπόν ἔγινε θρόνος τοῦ Θεοῦ καί κάθησε πάνω σέ σένα ὁ οὐράνιος ἡνίοχος καί ἔγινε ἡ ψυχή σου ὀλόκληρη μάτι πνευματικό καί ὀλόκληρη φῶς, καί ἂν ἔχεις τραφεῖ μέ ἐκείνη τήν πνευματική τροφή, καί ἂν ἦπιες ἀπό τό ζωντανό νερό, καί ἂν φόρεσες τά ἐνδύματα τοῦ ἀνέκφραστου φωτός, ἂν λοιπόν ὅλα αὐτά ὁ ἐσωτερικός σου ἄνθρωπος τά ἔζησε καί τά πληροφόρηθηκε, πράγματι ζεῖς τήν αἰώνια ζωή, καί ἀπό τώρα ἀναπαύεται ἡ ψυχή σου κοντά στόν Κύριο· πράγματι τά ἀπέκτησες

ἵνα ζῆς ζωὴν ἀληθινὴν. Εἰ δὲ μηδὲν τούτων σύνοιδας σεαυτῶ, κλαῖε καὶ λυποῦ καὶ ὀδύρου, ὅτι τοῦ αἰωνίου καὶ πνευματικοῦ πλούτου ἀκμὴν οὐδέπω τετύχηκας καὶ τὴν ὄντως ζωὴν ἀκμὴν οὐδέπω ἐδέξω. Πόνον οὖν ἔχε περὶ τῆς πτωχείας σου, δεόμενος τοῦ Κυρίου νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὅτι εἰς τὴν δεινὴν πενίαν τῆς ἀμαρτίας ἔστηκας. Εἶθε δὲ κἂν πόνον τις ἐκέκτητο διὰ τὴν ἑαυτοῦ πτωχείαν, καὶ μὴ ὡσπερ κεκοροσμένοι ἐν ἀμεριμνίᾳ διήγομεν ὅτι ὁ πόνον ἔχων καὶ ζητῶν καὶ αἰτῶν τὸν Κύριον ἀδιαλείπτως ταχέως τεύξε-ται τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ τοῦ ἐπουρανίου πλούτου, καθὼς ὁ Κύριος ἔλεγε περὶ τοῦ ἀδίκου κριτοῦ καὶ τῆς χήρας διεξερχόμενος τὸν λόγον· «πόσω μᾶλλον ὁ Θεὸς ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας· ναὶ λέγω, ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει»

᾿Ωι ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

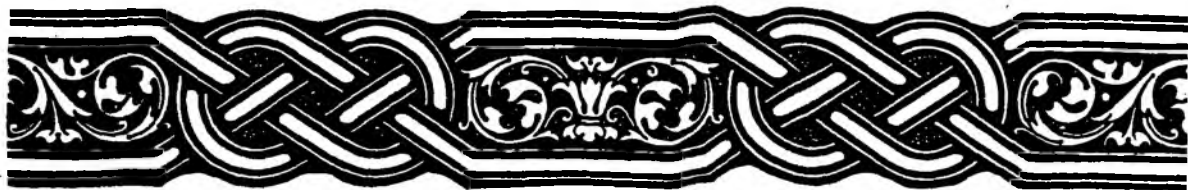
22. Πρβλ. Α' Θεσ. 5,17.

23. Λουκᾶ 18,7ε.

καί τά πῆρες αὐτά ἀπό τόν Κύριο, γιά νά ζεῖς ζωή ἀληθινή. Ἐάν ὅμως τίποτε ἀπό αὐτά δέν ἀντιλήφθηκες νά ὑπάρχουν στόν ἑαυτό σου, κλάψε καί λυπήσου καί θρήνησε, διότι δέν ἀξιώθηκες ἀκόμα νά πάρεις τόν αἰώνιο καί πνευματικό πλοῦτο καί δέ γεύθηκες ἀκόμη τήν πραγματική καί ἀληθινή ζωή. Νά λυπᾶσαι λοιπόν γιά τήν πνευματική φτώχεια σου καί νά παρακαλεῖς τόν Κύριο νύχτα καί μέρα, διότι βρίσκεσαι μέσα στήν ὀλέθρια φτώχεια τῆς ἁμαρτίας. Μακάρι λοιπόν νά πονέσουμε γιά τήν πνευματική μας φτώχεια, παρά νά ζοῦμε γεμάτοι ἀμεριμνησία, θεωρώντας πλούσιους τούς ἑαυτούς μας, διότι αὐτός πού ἔχει θλίψη καί στενοχώρια καί ζητάει καί παρακαλεῖ συνέχεια τόν Κύριο²² θά ἐπετύχει τήν ἀπολύτρωση καί τόν ἐπουράνιο πλοῦτο, καθώς ὁ Κύριος ἔλεγε ὅταν μιλοῦσε σχετικά γιά τόν ἄδικο κριτή καί τή χήρα· ἀφοῦ ἐκεῖνος δέχθηκε τήν αἴτηση τῆς χήρας, «πόσο μᾶλλον ὁ Θεός θ' ἀποδώσει τό δίκαιο σ' αὐτούς πού τόν παρακαλοῦν καί προσεύχονται πρὸς αὐτόν νύχτα καί ἡμέρα· σᾶς διαβεβαιῶν ὅτι ὁ Θεός γρήγορα θά τοὺς δικαιώσῃ»²³.

Σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ δοξολογία, ἡ δύναμη καί ἡ ἐξουσία στους αἰῶνες τῶν αἰώνων²⁴. Ἀμήν.

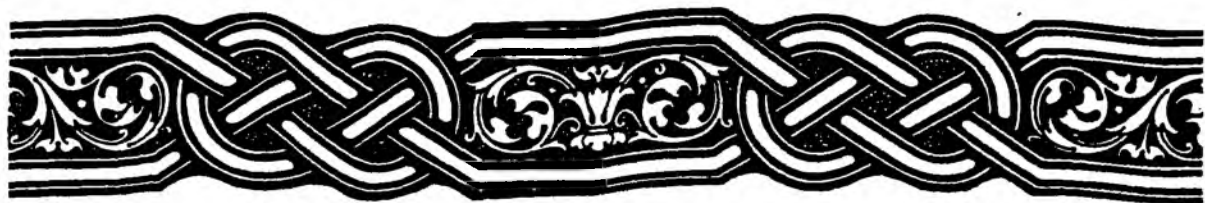
24. Α' Πέτρ. 4,11



Ο Μ Ι Λ Ι Α Β'

2,1 Ἡ βασιλεία τοῦ σκοτίου, ὁ πονηρὸς ἄρχων, αἰχμαλωτεύσας τὸν ἄνθρωπον ἀπ' ἀρχῆς, οὕτω περιέθηκε καὶ ἐνέδυσσε τὴν ψυχὴν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ σκοτίου. Ὡς ἂν ἡ ἄνθρωπος καὶ ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα καὶ ἐνδύσωσιν αὐτὸν ἐνδύματα βασιλικὰ καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ὀνύχων βασιλικᾶ φορῆ, οὕτω τὴν ψυχὴν καὶ ὅλην τὴν ὑπόστασιν αὐτῆς ἐνέδυσσε τὴν ἁμαρτίαν ὁ ἄρχων ὁ πονηρὸς καὶ ὅλην ἐμίανε καὶ ὅλην ἠχμαλώτευσεν εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Οὐκ ἀφῆκεν οὔτε ἐν μέλος αὐτῆς ἐλεύθερον ἀπ' αὐτοῦ, οὐ λογισμοῦς, οὐ νοῦν, οὐ σῶμα, ἀλλ' ἐνέδυσεν αὐτὴν πορφυρίδα τοῦ σκοτίου. Ὡσπερ γὰρ τὸ σῶμα οὐχὶ ἐν μέρος ἢ μέλος πάσχει, ἀλλ' ὅλον ἐξ ὅλου παθητὸν ἐστίν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ὅλη ἔπαθε τὰ τῆς κακίας πάθη καὶ ἁμαρτίας. Ἐνέδυσεν οὖν τὴν ψυχὴν ὅλην, τὸ ἀναγκαῖον τοῦ ἀνθρώπου μέλος καὶ μέρος, ὁ πονηρὸς τὴν κακίαν αὐτοῦ, τουτέστι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ οὕτω τὸ σῶμα παθητὸν καὶ φθαρτὸν ἐγένετο.

2,2 Ὅταν γὰρ λέγει ὁ ἀπόστολος, «ἐκδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄν-



Ο Μ Ι Λ Ι Α Β'

2,1 Ἡ βασιλεία τοῦ σκοτους πού μπῆκε μέσα στὴν ψυχὴ, ὁ πονηρός ἄρχοντας, δηλαδή ὁ σατανᾶς, αἰχμαλώτισε τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἀρχή, καὶ ἀφοῦ τὴν ἔφερε σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, τὴν κάλυψε μέ τὴ σκοτεινὴ του δύναμη. Σὰ νὰ ἐπρόκειτο γιὰ ἄνθρωπο πού θὰ τὸν ἀναδείξουν βασιλιά καὶ θὰ τὸν ντύσουν βασιλικά ροῦχα, καὶ σὰ νὰ φορεῖ ἀπὸ τὸ κεφάλι μέχρι τὰ νύχια βασιλικά ροῦχα, κατὰ παρόμοιο τρόπο ἔντυσε ὁ διάβολος τὴν ψυχὴ καὶ ὀλόκληρη τὴν ὑπόστασή της μέ τὴν ἁμαρτία, καὶ ὀλόκληρη τὴ μόλυνε καὶ ὀλόκληρη τὴν αἰχμαλώτισε στό βασίλειό του. Δέν ἄφησε οὔτε ἓνα μέρος τῆς ψυχῆς πού νὰ μὴ τὸ αἰχμαλώτισε, οὔτε τοὺς λογισμοὺς, οὔτε τὸ νοῦ, οὔτε τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν ἔντυσε μέ τὴν στολὴ τοῦ σκοτεινοῦ του βασιλείου. Διότι, ὅπως στό σῶμα δέν ὑποφέρει μόνο ἓνα μέρος ἢ ἓνα μέρος του, ἀλλ' ὑποφέρει ὀλόκληρο ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη του, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ὀλόκληρη ἀρρώστησε καὶ ὑποφέρει ἀπὸ τὰ πάθη τῆς κακίας καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἐντυσε λοιπὸν ὁ πονηρός ὀλόκληρη τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι τὸ ἀπαραίτητο μέρος καὶ μέρος του, μέ τὴν κακία του, δηλαδή τὴν ἁμαρτία, καὶ ἔτσι ἔγινε τὸ σῶμα παθητὸ καὶ φθαρτὸ

2,2 Διότι ὅταν ὁ ἀπόστολος λέγει, «ἀποβάλετε καὶ πετάξτε ἀπὸ

θρωπον», τέλειον λέγει, ὀφθαλμοὺς ἔχοντα πρὸς ὀφθαλμούς, κεφαλὴν πρὸς κεφαλὴν, ὦτα πρὸς ὦτα, χεῖρας πρὸς χεῖρας, πόδας πρὸς πόδας· ὅλον γὰρ τὸν ἄνθρωπον, ψυχὴν καὶ σῶμα, ἐμίανεν ὁ πονηρὸς καὶ κατέσπασε, καὶ ἐνέδυσσε τὸν ἄνθρωπον, παλαιὸν καὶ μίαιρον ἄνθρωπον, ἀκάθαρτον καὶ θεομάχον, μὴ ὑποτασσόμενον τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ, αὐτὴν τὴν ἀμαρτίαν, ἵνα μηκέτι βλέπη ὡς θέλει ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἵνα πονηρῶς ὁρᾷ καὶ πονηρῶς ἀκούῃ καὶ πόδας ἔχη σπεύδοντας ἐπὶ κακοποιῖαν καὶ χεῖρας ἐργαζομένας ἀνομίαν καὶ καρδίαν πονηρὰ διαλογιζομένην.

Παρακαλέσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν Θεόν, ἵνα ἐκδύσῃ ἡμᾶς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ὅτι αὐτὸς μόνος ἄραι ἀφ' ἡμῶν τὴν ἀμαρτίαν δύναται· ὅτι ἰσχυρότεροι ἡμῶν εἰσιν οἱ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς καὶ κατέχοντες ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτῶν. Αὐτὸς δὲ ἐπηγγείλατο τοῦ ρύσασθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς κακῆς δουλείας ταύτης. Ὡσπερ γὰρ ὅταν ἥλιος ἦ καὶ ἄνεμός τις πνέῃ· ὁ μὲν ἥλιος ἴδιον σῶμα ἔχει καὶ ἰδίαν φύσιν, ὁμοίως καὶ ὁ ἄνεμος ἰδίαν φύσιν ἔχει καὶ ἴδιον σῶμα, καὶ οὐδεὶς δύναται χωρίσαι τὸν ἄνεμον ἀπὸ τοῦ ἡλίου, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεὸς παύσει, ἵνα μηκέτι πνέῃ, οὕτω καὶ ἡ ἀμαρτία τῇ ψυχῇ μεμιγμένη ἐστίν, ἐχούσης ἐκάστης ἰδίαν φύσιν.

2,3 Ἀδύνατον οὖν ἐστὶ χωρίσαι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἐὰν μὴ ὁ Θεὸς παύσῃ καὶ στείλῃ τὸν πονηρὸν τοῦτον ἄνεμον τὸν ἐνοικοῦντα τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι. Καὶ πάλιν· ὥσπερ τις θεωρεῖ πετεινὸν πετόμενον καὶ βούλεται καὶ αὐτὸς πτῆναι, μὴ ἔχων δὲ πτερά, ἀδυνάτως ἔχει πέτασθαι, οὕτω καὶ τῷ ἀνθρώπῳ «τὸ μὲν θέλειν παράκειται» τοῦ εἶναι καθαρὸν καὶ ἄμωμον καὶ ἄσπιλον καὶ

25. Ἐφεσ. 4,22

26. Πρβλ. Ψαλμ.136,3

27. Ρωμ. 7,18.

πάνω σας τόν παλαιό άνθρωπο»²⁵, πολύ σωστά τό λέγει, καί ισχύει γιά τά μάτια, ἄν πρέπει νά ἀλλάξει τά μάτια του μέ ἄλλα, γιά τό κεφάλι ἄν πρέπει νά τό ἀλλάξει μέ ἄλλο, γιά τά αὐτιά, μέ ἄλλα αὐτιά, γιά τά χέρια, μέ ἄλλα χέρια, γιά τά πόδια, μέ ἄλλα πόδια· διότι ὁλόκληρο τόν ἄνθρωπο, σῶμα καί ψυχή, τόν μόλυ-νε καί τόν αἰχμαλώτισε ὁ πονηρός, καί ἔντυσε τόν ἄνθρωπο μέ τήν ἁμαρτία καί τόν ἔκανε παλαιό καί βδελυρό ἄνθρωπο, ἀκάθαρτο καί θεομάχο, νά μή ὑποτάσσεται στό θέλημα τοῦ Θεοῦ, γιά νά μή μπορεῖ νά βλέπει πλέον ὅπως θέλει, ἀλλά νά βλέπει μόνο κατά τρόπο πονηρό, καί νά ἀκούει κατά τρόπο πονηρό, καί νά ἔχει πόδια πού τρέχουν γιά νά κάνουν τό κακό, καί χέρια γιά νά διαπράξουν τήν παρανομία, καί ψυχή πού νά σκέφτεται πονηρά.

Ἄς παρακαλέσουμε λοιπόν καί ἐμεῖς τό Θεό νά ἀποβάλει καί νά πετάξει ἀπό πάνω μας τόν παλαιό ἄνθρωπο, διότι μόνο αὐτός μπορεῖ νά σηκώσει καί νά ἀπομακρύνει ἀπό πάνω μας τήν ἁμαρτία· διότι εἶναι πιό δυνατοί ἀπό ἐμᾶς αὐτοί πού μᾶς αἰχμαλώτισαν καί μᾶς κρατοῦν στό βασίλειό τους²⁶. Αὐτός μᾶς ὑποσχέθηκε ὅτι θά μᾶς ἐλευθερώσει ἀπό αὐτή τήν αἰχμαλωσία. Διότι ὅ,τι ἀκριβῶς συμβαίνει ὅταν ὑπάρχει ἥλιος καί φυσάει κάποιος ἄνεμος, ὅπου ὁ μέν ἥλιος ἔχει δικό του σῶμα καί δική του φύση, ἐπίσης καί ὁ ἄνεμος ἔχει δικό του σῶμα καί δική του φύση, καί κανείς δέ μπορεῖ νά διαχωρίσει τόν ἄνεμο ἀπό τόν ἥλιο, παρά μόνο ὁ Θεός, ἄν σταματήσει τόν ἄνεμο γιά νά μή πνέει πλέον, τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν ἁμαρτία, πού ἔχει ἐνωθεῖ μέ τήν ψυχή, διότι κάθε μία ἔχει ξεχωριστή φύση.

2,3 Εἶναι ἀδύνατο λοιπόν νά ξεχωρισθεῖ ἡ ψυχή ἀπό τήν ἁμαρτία ἄν δέ σταματήσει καί δέν ἀπομακρύνει ὁ Θεός τόν πονηρό αὐτό ἄνεμο πού κατοικεῖ μέσα στήν ψυχή καί στό σῶμα. Ἄλλο παράδειγμα· ὅπως κάποιος πού βλέπει ἕνα πτηνό πού πετάει, καί θέλει καί ὁ ἴδιος νά πετάξει, μή ἔχοντας ὁμως φτερά, εἶναι ἀδύνατο νά πετάξει, ἔτσι συμβαίνει καί στόν ἄνθρωπο, «τό νά θέλει μέν τό καλό εἶναι κοντά του»²⁷, τό νά εἶναι δηλαδή καθα-

μη ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὴν κακίαν, ἀλλ' αἰεὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι, τὸ δύνασθαι δὲ οὐκ ἔχει. Πετασθῆναι μὲν εἰς τὸν ἀέρα τὸν θεϊκὸν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος θέλει, ἀλλ' ἐὰν μὴ λάβῃ πτέρυγας, οὐ δύναται.

Παρακαλέσωμεν οὖν τὸν Θεόν, ἵνα δῶ ἡμῖν πτέρυγας περιστερᾶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἵνα πετασθῶμεν πρὸς αὐτὸν καὶ καταπαύσωμεν, καὶ ἵνα διαχωρίσῃ καὶ παύσῃ ἀπὸ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν τὸν πονηρὸν ἄνεμον, αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν τὴν κατοικοῦσαν τοῖς μέλεσι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν· αὐτῷ γὰρ μόνῳ δυνατὸν τοῦτο ποιῆσαι. «Ἴδε», γάρ φησιν, «ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». Αὐτὸς μόνος τὴν ἐλεημοσύνην ταύτην ἐποίησε τῶν ἀνθρώπων τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ, ὅτι λυτροῦται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας· καὶ τοῖς προσδοκῶσιν αἰεὶ καὶ ἐλπίζουν καὶ αἰτοῦσιν ἀδιαλείπτως ποιεῖ τὴν σωτηρίαν ταύτην τὴν ἀνεκδιήγητον.

2,4 Ὡσπερ ἐν νυκτὶ ζοφερᾷ καὶ μελανῇ πνέει ἄνεμός τις ἄγριος καὶ πάντα τὰ φυτὰ καὶ τὰ σπέρματα κινεῖ καὶ ἐρευνᾷ καὶ σειεῖ, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος πεσὼν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς νυκτὸς τοῦ σκοτόυς, τοῦ διαβόλου, καὶ ὢν ἐν νυκτὶ καὶ σκότει κλονεῖται τῷ δεινῷ ἀνέμῳ τῆς ἁμαρτίας πνέοντι, καὶ σειεῖται καὶ κινεῖται καὶ ἐρευνᾶται πᾶσαν τὴν φύσιν, τὴν ψυχὴν, τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ καὶ τὸν νοῦν, καὶ πάντα σειεῖται τὰ σωματικὰ μέλη, καὶ οὐδὲν ἐλεύθερον οὐδὲ ἀπαθὲς μέλος ψυχῆς ἢ σώματος ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἐνοικουσίης ἐν ἡμῖν ἁμαρτίας. Ὁμοίως ἐστὶν ἡμέρα φωτὸς καὶ ἄνεμος θεῖος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πνέων καὶ ἀναψύχων τὰς ψυχὰς τὰς οὔσας ἐν ἡμέρᾳ φωτὸς θεϊκοῦ καὶ διϊκνούμενος πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς λογισμοὺς, καὶ πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος

28. Πρβλ. Ρωμ. 7,20·23

29. Ἰω. 1,29

30. Πρβλ. Α' Θεσ. 5,17.

31. Πρβλ. Ρωμ. 7,17·20

ρός, ἄμεμπτος, ἀμόλυντος, καί νά μή ἔχει κακία μέσα του καί νά εἶναι πάντα μέ τό Θεό, τή δυνατότητα ὁμως νά τό πετύχει δέν τήν ἔχει. Θέλει μέν νά πετάξει στόν θεϊκό ἀέρα καί στήν ἐλευθερία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἄν ὁμως δέν ἀποκτήσει φτερά, δέ μπορεῖ νά τό κάνει αὐτό.

Ἄς παρακαλέσουμε λοιπόν τό Θεό νά μᾶς δώσει τά λευκά φτερά τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γιά νά πετάξουμε πρός αὐτόν καί νά ἀναπαυθοῦμε ἐκεῖ, γιά νά διαχωρίσει καί ἀπομακρύνει τόν πονηρό ἄνεμο ἀπό τήν ψυχή καί τό σῶμα μας, δηλαδή τήν ἁμαρτία πού κατοικεῖ στά μέλη τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματός μας²⁸. διότι μόνο αὐτός μπορεῖ νά τό κάνει. Γιατί λέγει· «νά ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ, που θά θυσιασθεῖ γιά νά πάρει πάνω του καί νά ἐξαλείψει τήν ἁμαρτία τοῦ κόσμου»²⁹. Μόνο αὐτός ἔκανε αὐτή τή φιλανθρωπία στους ἀνθρώπους πού πιστεύουν σ' αὐτόν, διότι τούς λυτρώνει ἀπό τήν ἁμαρτία· καί σ' ἐκείνους πού πάντοτε προσδοκοῦν καί ἐλπίζουν καί τόν παρακαλοῦν ἀκατάπαυστα³⁰ παρέχει τήν ἀνέκφραστη αὐτή σωτηρία.

2,4 Ὅπως κάποια σκοτεινή καί μαύρη νύχτα φυσάει ἄγριος ἄνεμος πού κινεῖ καί σειεῖ καί βάζει σέ δοκιμασία ὅλα τά φυτά καί τά δένδρα, τό ἴδιο συμβαίνει καί στόν ἄνθρωπο πού ἔπεσε καί βρέθηκε κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ σκότους τῆς νύχτας, δηλαδή τοῦ διαβόλου, καί καθώς βρίσκεται μέσα στή νύχτα καί στό σκοτάδι συγκλονίζεται ἀπό τόν πνέοντα φοβερό ἄνεμο τῆς ἁμαρτίας, καί σειεῖται καί ταραάζεται καί μπαίνει σέ δοκιμασία ὀλόκληρη ἢ φύση του, ἢ ψυχή του, οἱ διαλογισμοί καί ὁ νοῦς του, καί συγκλονίζονται τά σωματικά του μέλη καί δέ μένει κανένα μέρος τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος ἀπαθές καί ἐλεύθερο ἀπό τήν ἁμαρτία πού ὑπάρχει μέσα του³¹. Τό ἀντίστοιχο συμβαίνει ὅταν εἶναι ἡμέρα φωτεινή καί πνέει ὁ θεϊκός ἄνεμος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πού φυσάει καί δροσίζει τίς ψυχές πού βρίσκονται στό θεϊκό φῶς τῆς ἡμέρας καί μπαίνει μέσα σέ ὅλη τήν ὑπόσταση τῆς ψυχῆς καί στους διαλογισμούς, καί δροσίζει καί εὐχαριστεῖ καί ξεκουράζει μέ ἀνάπαυση θεϊκή καί ἀνέκφραστη.

ἀναψύχων καὶ ἀναπαύων ἀναπαύσει θεϊκῆ καὶ ἀλαλήτω. Τοῦτο ἔλεγεν ὁ ἀπόστολος· «ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμεν τέκνα νυκτὸς οὐδὲ σκότους· πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτὸς ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας».

Καὶ ὡσπερ ἐκεῖ ἐν τῇ πλάνῃ ἀνθρωπον τέλειον ἐνεδύσατο ὁ παλαιὸς ἀνθρωπος καὶ φορεῖ ἐνδύμα βασιλείας σκότους, ἐνδύμα βλασφημίας, ἀπιστίας, ἀφοβίας, κενοδοξίας, ὑπερηφανίας, φιλαργυρίας, ἐπιθυμίας, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως τῆς βασιλείας τοῦ σκότους φορέματα ρακώδη καὶ ἀκάθαρτα καὶ μιαιρά, οὕτω πάλιν ἐνταῦθα ὅσοι ἀπεδύσαντο τὸν παλαιὸν καὶ καταχθόνιον ἀνθρωπον καὶ ὅσους ἂν ἐξέδυσεν Ἰησοῦς τὰ ἐνδύματα τῆς βασιλείας τοῦ σκότους, ἐνεδύσαντο τὸν νέον καὶ ἐπουράνιον ἀνθρωπον Ἰησοῦν Χριστὸν (πάλιν ὁμοίως ὀφθαλμοὺς πρὸς ὀφθαλμούς, ὦτα πρὸς ὦτα, κεφαλὴν πρὸς κεφαλὴν), ἵνα ὁλος καθαρὸς ᾗ καὶ φορῶν τὴν ἐπουράνιον εἰκόνα.

2,5 Καὶ ἐνέδυσεν αὐτοὺς ὁ Κύριος ἐνδύματα βασιλείας φωτὸς ἀρρήτου, ἐνδύματα πίστεως, ἐλπίδος, ἀγάπης, χαρᾶς, εἰρήνης, ἀγαθωσύνης, χρηστότητος, καὶ πάντα ὁμοίως τὰ ἐξῆς, ἐνδύματα φωτὸς, ζωῆς, θεϊκά, ζῶντα, ἀναπαύσεως ἀνεκλαλήτου, ἵνα ὡσπερ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ καὶ χαρὰ καὶ εἰρήνη καὶ χρηστότης καὶ ἀγαθωσύνη, οὕτω καὶ ὁ νέος ἀνθρωπος γένηται κατὰ χάριν.

Καὶ ὡσπερ ἡ βασιλεία τοῦ σκότους καὶ ἡ ἀμαρτία κέκρυπται εἰς τὴν ψυχὴν ἕως ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως, ὅτε καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα τῶν ἀμαρτωλῶν τῷ σκότει καλυφθῆ τῷ ἀπὸ τοῦ νῦν κεκρυμμένῳ εἰς τὴν ψυχὴν, οὕτω καὶ ἡ βασιλεία τοῦ φωτὸς καὶ ἡ ἐπουράνιος εἰκὼν, Ἰησοῦς Χριστός, μυστικῶς νῦν τὴν ψυχὴν φωτίζει καὶ βασιλεύει εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀγίων. Κεκρυμμένος δὲ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀνθρώπων μόνοις ἐστὶ Χριστὸς τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλ-

32. Α' Θεσ. 5,5

35. Πρβλ. Γαλ. 5,22.

33. Κολ. 3,9

34. Α' Κορ. 15,47-49.

Αὐτό λέγει καί ὁ ἀπόστολος· «ἐμεῖς δὲν εἶμαστε τέκνα τῆς νύχτας καί τοῦ σκότους· διότι ὅλοι ἐσεῖς εἴσθε τέκνα τοῦ φωτός καί τῆς ἡμέρας»³².

Καί ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖ στήν πλάνη ὁ τέλειος ἄνθρωπος ντύθηκε τόν παλαιό ἄνθρωπο καί φοράει ἔνδυμα τῆς βασιλείας τοῦ σκότους, ἔνδυμα βλασφημίας, ἀπιστίας, ἀσοφίας τοῦ Θεοῦ, ματαιοδοξίας, ὑπερηφάνειας, φιλαργυρίας, ἐπιθυμίας κακῆς, καί τά ἄλλα ἐνδύματα τῆς βασιλείας τοῦ σκότους, τά κουρελιασμένα καί ἀκάθαρτα καί βρωμερά, ἔτσι πάλι ἐδῶ ὅσοι ἀπέβαλαν τόν παλαιό καί δόλιο ἄνθρωπο³³ καί ἔβγαλε ἀπό πάνω τους ὁ Χριστός τά ἐνδύματα τῆς βασιλείας τοῦ σκότους, ντύθηκαν τόν καινούργιο καί ἐπουράνιο ἄνθρωπο τόν Ἰησοῦ Χριστό (πάλι μέ ὅμοιο τρόπο, τά μάτια μέ τά καινούρια μάτια, τά αὐτιά μέ τά καινούρια αὐτιά, τό κεφάλι μέ τό καινούριο κεφάλι), ὥστε νά εἶναι ὁλόκληρος καθαρός καί νά φέρει τήν ἐπουράνια μορφή³⁴.

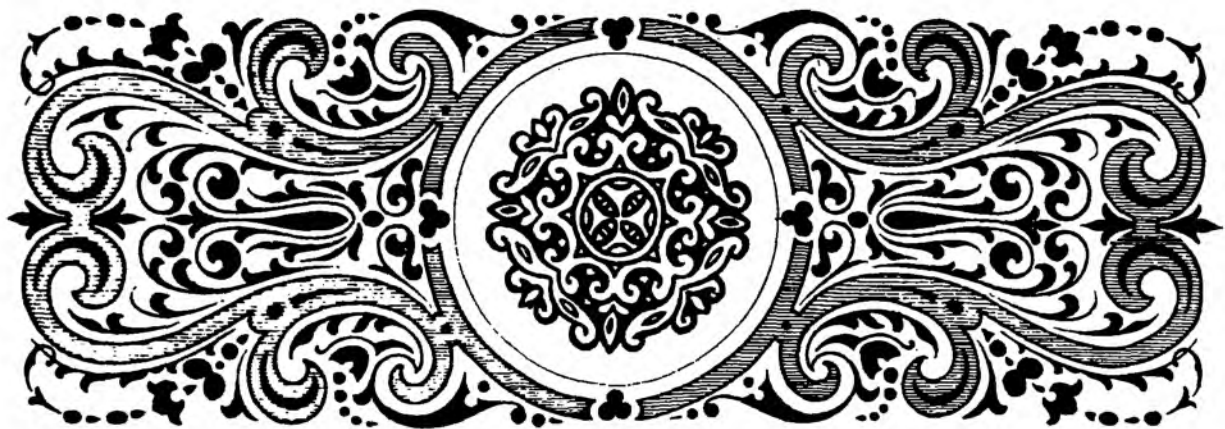
Καί τούς ἔντυσε ὅλους αὐτούς ὁ Κύριος μέ τά ἐνδύματα τῆς ἀνέκφραστης βασιλείας τοῦ φωτός, μέ τά ἐνδύματα τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδας, τῆς ἀγάπης, τῆς χαρᾶς, τῆς εἰρήνης, τῆς ἀγαθότητος, τῆς καλωσύνης³⁵, καί μέ ὅλα τά ἄλλα παρόμοια ἐνδύματα, δηλαδή τοῦ φωτός, τῆς ζωῆς, τά θεϊκά, πού χαρίζουν ζωή καί ἀπερίγραπτη ἀνάπαυση, ὥστε, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἴδιος ὁ Θεός εἶναι καί ἀγάπη καί χαρά καί εἰρήνη καί καλωσύνη καί ἀγαθοσύνη, τέτοιος νά μπορέσει νά γίνει κατά χάρη καί ὁ νέος ἄνθρωπος.

Καί ὅπως ἀκριβῶς ἡ βασιλεία τοῦ σκότους καί ἡ ἀμαρτία εἶναι κρυμμένα μέσα στήν ψυχή μέχρι τήν ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως, ὅποτε καί αὐτό τό σῶμα τῶν ἀμαρτωλῶν θά καλυφθεῖ μέ τό σκοτάδι πού βρίσκεται ἀπό τώρα κρυμμένο μέσα στήν ψυχή, κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ἡ βασιλεία τοῦ φωτός καί ἡ ἐπουράνια εἰκόνα, δηλαδή ὁ Ἰησοῦς Χριστός, φωτίζει τώρα κατά τρόπο μυστικό τήν ψυχή καί βασιλεύει στήν ψυχή τῶν ἀγίων. Καί, ἐνῶ εἶναι κρυμμένος καί δέ φαίνεται μέ τά ἀνθρώπινα μάτια, βλέπεται πράγματι ὁ Χριστός μόνο μέ τά μάτια τῆς ψυχῆς μέχρι

μοῖς θεωρούμενος ἐν ἀληθείᾳ ἕως ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως, ὅτε καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα καλυφθήσεται καὶ δοξασθήσεται τῷ τοῦ Κυρίου φωτὶ τῷ ὄντι ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἰς τὴν ψυχὴν, ἵνα καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα συμβασιλεύσῃ τῇ ψυχῇ τῇ ἀπὸ τοῦ νῦν λαμβανούσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, ἀναπαυομένη καὶ φωτιζομένη φωτὶ αἰωνίῳ. Δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς καὶ τῇ εὐσπλαγχνίᾳ αὐτοῦ, ὅτι ἔλεεῖ τοὺς δούλους αὐτοῦ καὶ φωτίζει καὶ ρύεται αὐτοὺς ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ σκότους καὶ χαρίζεται αὐτοῖς τὸ ἑαυτοῦ φῶς καὶ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν, ᾧ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

τήν ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως, ὅποτε καί αὐτό τό σῶμα θά καλυφθεῖ καί θά δοξασθεῖ μέ τό φῶς τοῦ Κυρίου, πού ὑπάρχει ἀπό τώρα μέσα στήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου, γιά νά βασιλεύσει καί αὐτό τό σῶμα μαζί μέ τήν ψυχή, πού ἀπό τώρα ζεῖ τή βασιλεία τοῦ Χριστοῦ, καί ἀναπαύεται καί φωτίζεται μέ τό αἰώνιο φῶς.

Ἄς εἶναι δοξασμένα τά ἑλέη καί ἡ εὐσπλαχνία του, διότι ἔλεεῖ καί φωτίζει τούς ταπεινούς δούλους του καί τούς λυτρώνει ἀπό τή βασιλεία τοῦ σκότους καί χαρίζει σ' αὐτούς τό φῶς του καί τή βασιλεία του, στόν ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ δύναμη στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Γ'

3,1 Οί αδελφοὶ ὀφείλουσιν ἐν ἀγάπῃ πολλῇ συνεῖναι ἀλλήλοις, εἴτε εὐχονται εἴτε ἀναγινώσκουσι τὰς Γραφάς, εἴτε ἔργον τι ποιῶσιν, ἵνα ἔχωσι τὸν θεμέλιον τῆς ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους. Καὶ οὕτω δύναται εὐδοκία γενέσθαι εἰς ἐκείνας τὰς προαιρέσεις, καὶ οἱ εὐχόμενοι καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ οἱ ἐργαζόμενοι πάντες δύνανται ἐν ἀκεραιότητι καὶ ἀπλότῃτι διάγοντες μετ' ἀλλήλων ὠφεληθῆναι. Τί γὰρ γέγραπται; «γενηθήτω τό θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς», ἵνα ὄν τρόπον οἱ ἐν οὐρανοῖς ἄγγελοι σύνεισιν ἀλλήλοις ἐν ὁμοσίᾳ πολλῇ, ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰρήνῃ διάγοντες, καὶ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ἔπαρσις ἢ φθόνος, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰλικρινείᾳ μετ' ἀλλήλων εἰσίν, οὕτω καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὧσι μετ' ἀλλήλων.

Συμβαίνει τινὰς εἶναι τριάκοντα ὑπὸ τὸ ἐν· ὄλην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα οὐ δύναται προσκαρτερεῖν, ἀλλὰ τινες μὲν αὐτῶν σχολάζουσι τῇ εὐχῇ ὥρας ἕξ καὶ βούλονται ἀναγνῶναι, ἄλλοι δὲ



Ο Μ Ι Λ Ι Α Γ´

3,1 Οί αδελφοί όφείλουν νά ζοϋν καί νά συναναστρέφονται μεταξύ τους μέ πολλή αγάπη, είτε προσεύχονται, είτε διαβάζουν τίς Γραφές, είτε κάνουν κάποια άλλη πράξη, γιά νά έχουν τό θεμέλιο τής αγάπης μεταξύ τους. Έτσι μπορούν νά έχουν καλό αποτέλεσμα σ' έκείνες τίς ασχολίες, καί όλοι αϋτοί πού προσεύχονται καί αϋτοί πού διαβάζουν καί αϋτοί πού εργάζονται μπορούν νά ώφεληθοϋν, γιατί θά συναναστρέφονται μεταξύ τους μέ αγνότητα καί ειλικρίνεια. Διότι τί έχει γραφεΐ; «ας γίνεται τό θέλημά σου καί στή γη από τούς ανθρώπους, όπως γίνεται καί στόν οϋρανό από τούς άγγελους»³⁶, ώστε, όπως ζοϋν στόν οϋρανό οί άγγελοι καί επικρατεΐ μεγάλη όμόνοια μεταξύ τους, επειδή ζοϋν μέ αγάπη καί ειρήνη, καί δέν ύπάρχει έκει άλαζονεία ή φθόνος, άλλ' επικρατεΐ μεταξύ τους αγάπη καί ειλικρίνεια, έτσι νά εΐναι καί οί Χριστιανοί μεταξύ τους στή γη.

Συμβαίνει μερικοί νά εΐναι τριάντα καί νά εΐναι κάτω από τόν ίδιο σκοπό καί δέ μπορούν όλη τήν ήμέρα καί τή νύχτα νά παραμένουν μέ καρτερία καί έπιμονή στήν προσευχή, αλλά μερικοί από αϋτούς ασχολοϋνται μέ τήν προσευχή έξι ώρες καί μετά έπιθυμοϋν νά διαβάσουν, άλλοι δέ μέ προθυμία μεγάλη προσφέρουν τίς ύπηρεσίες τους, καί άλλοι ασχολοϋνται μέ κάποιο άλλο έργο.

3,2 Ὅφείλουσιν οὖν οἱ ἀδελφοί, εἴ τι ποιούσιν, ἐν ἀγάπῃ καὶ χαρᾷ εἶναι μετ' ἀλλήλων. Καὶ ὁ ἐργαζόμενος περὶ τοῦ εὐχομένου οὕτω λεγέτω ὅτι ὄν ὁ ἀδελφός μου κτᾶται θησαυρόν, ἐπεὶ κοινός ἐστι, κἀγὼ ἔχω· καὶ ὁ εὐχόμενος περὶ τοῦ ἀναγινώσκοντος οὕτω λεγέτω ὅτι ὁ ἐκεῖνος ὠφελεῖται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, εἰς ἐμὸν κέρδος προχωρεῖ· καὶ ὁ ἐργαζόμενος αὐθις τοῦτο λεγέτω ὅτι τὴν διακομίαν ἣν ποιῶ, κοινή ἐστὶν ὠφέλεια'. Ὡσπερ γὰρ «τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλὰ ὄντα ἓν ἐστὶ σῶμα», καὶ βοηθοῦσιν ἀλλήλοις καὶ ἕκαστον ἴδιον ἔργον ἐκτελεῖ, πλὴν ὁ ὀφθαλμὸς ὑπὲρ ὅλου τοῦ σώματος βλέπει καὶ ἡ χεὶρ ὑπὲρ ὅλων τῶν μελῶν ἐργάζεται καὶ ὁ ποδὸς περιπατεῖ ὅλα τὰ μέλη ἐπιφερόμενος, καὶ ἄλλο συμπάσχει, οὕτω καὶ οἱ ἀδελφοί μετ' ἀλλήλων ἤτωσαν. Καὶ μήτε ὁ εὐχόμενος κρινέτω τὸν ἐργαζόμενον, ἰδιὸς οὐκ εὐχεται', μήτε ὁ ἐργαζόμενος κρινέτω τὸν εὐχόμενον ὅτι, ἐκεῖνος παραμένει κἀγὼ ἐργάζομαι', μήτε ὁ διακονῶν κρινέτω τὸν ἕτερον. Ἄλλ' ἕκαστος εἴ τι ποιεῖ, «εἰς δόξαν Θεοῦ». Ὁ ἀναγινώσκων τὸν εὐχόμενον ἔχει ἐν ἀγάπῃ καὶ χαρᾷ τοῦτο λογιζόμενος ὅτι ὑπὲρ ἐμοῦ εὐχεται', καὶ ὁ εὐχόμενος περὶ τοῦ ἐργαζομένου τοῦτο λογιζέσθω ὅτι ὁ ποιεῖ, εἰς κοινήν ὠφέλειαν ποιεῖ'.

3,3 Καὶ οὕτω δύναται ὁμοφωνία πολλή καὶ εἰρήνη καὶ συμφωνία «ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης» κρατεῖν ἀλλήλους, καὶ συνδιαγειν μετ' ἀλλήλων ἐν ἀκεραιότητι καὶ ἀφελότητι καὶ εὐδοκίᾳ Θεοῦ. Τὸ δὲ κεφαλαιωδέστερον πάντων δηλονότι ἡ προσκαρτέρησις ἐστὶ τῆς εὐχῆς. Πλὴν δὲ ἐν ζητεῖται, ἵνα ἔχη τις θησαυρόν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὴν ζωὴν, ἣτις ἐστὶν ὁ Κύριος, ἐν τῷ νῶ· εἴτε ἐργάζεται εἴτε

37. Α' Κορ. 12,12

38. Πρβλ. Ρωμ. 12,4

39. Πρβλ. Α' Κορ. 12,26.

40. Πρβλ. Ρωμ. 14,3

41. Πρβλ. Α' Κορ. 10,31

42. Ἐφεσ. 4,3.

3,2 Ὁφείλουν λοιπόν οἱ ἀδελφοί ὁ,τιδήποτε καί ἂν κάνουν νά συναναστρέφονται μεταξύ τους μέ ἀγάπη καί χαρά. Καί αὐτός πού ἀσχολεῖται μέ κάποιο ἔργο νά λέγει αὐτά τά λόγια γιά ἐκεῖνον πού προσεύχεται ὅτι, 'Τό θησαυρό πού θ' ἀποκτήσει ὁ ἀδελφός μου, ἐπειδή εἶναι κοινός, τόν κατέχω καί ἐγώ'· καί αὐτός πού προσεύχεται νά λέγει αὐτά τά λόγια γιά τόν ἀδελφό πού διαβάζει· ἡ ὠφέλεια πού ἀποκομίζει ἐκεῖνος ἀπό τήν ἀνάγνωση εἶναι κέρδος καί γιά μένα'· καί ἐκεῖνος πάλι πού προσφέρει κάποια ἐργασία ἄς λέγει αὐτό· 'τήν διακονία πού προσφέρω, τήν προσφέρω γιά κοινή ὠφέλεια'. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς «ἕνα εἶναι τό σῶμα, ἀλλά ἔχει πολλά μέλη»³⁷, καί βοηθάει τό ἕνα τό ἄλλο καί τό κάθε ἕνα ἐκτελεῖ τό δικό του ἔργο³⁸, καί ὅπως τό μάτι βλέπει γιά ὅλο τό σῶμα, καί τό χέρι ἐργάζεται γιά ὅλα τά μέλη, καί τό πόδι περπατάει κουβαλώντας ὅλα τά μέλη τοῦ σώματος, καί ἄλλο πάλι μέλος ὑποφέρει μαζί μέ κάποιο ἄλλο³⁹, ἔτσι νά εἶναι καί οἱ ἀδελφοί μεταξύ τους. Καί οὔτε αὐτός πού προσεύχεται νά ἐπικρίνει ἐκεῖνον πού ἐργάζεται καί νά λέγει, 'γιατί δέν προσεύχεται;' οὔτε αὐτός πού ἐργάζεται νά κατακρίνει ἐκεῖνον πού προσεύχεται, λέγοντας, 'ἐκεῖνος κάθετα καί ἐγώ ἐργάζομαι', οὔτε αὐτός πού διακονεῖ νά κρίνει τόν ἄλλο⁴⁰. Ἀλλά ὅ,τι κάνει ὁ κάθε ἕνας, νά τό κάνει «γιά τή δόξα τοῦ Θεοῦ»⁴¹. Αὐτός πού διαβάζει νά αισθάνεται ἀγάπη καί χαρά γι' αὐτόν πού προσεύχεται καί νά σκέφτεται αὐτό, ὅτι δηλαδή 'γιά μένα προσεύχεται', καί αὐτός πού προσεύχεται νά σκέφτεται γι' αὐτόν πού ἐργάζεται αὐτό, ὅτι 'αὐτό πού κάνει, τό κάνει γιά τήν ὠφέλεια ὅλων'.

3,3 Καί ἔτσι εἶναι δυνατό νά ἐπικρατεῖ μεταξύ σας μεγάλη ὁμοφωνία καί γαλήνη καί συμφωνία «ἔχοντας ὡς σύνδεσμο τήν εἰρήνην»⁴², καί νά ζεῖτε ὅλοι μαζί μέ ἀγνότητα καί εἰλικρίνεια καί εὐλογία Θεοῦ. Τό κυριότερο ὅμως ἀπό ὅλα εἶναι ἡ ἐπιμονή μέ καρτερία στήν προσευχή. Πλήν ὅμως ἕνα καί μοναδικό νά ἐπιζητεῖτε, τό νά ἔχει κανεῖς θησαυρό στήν ψυχή καί τήν ἀληθινή ζωή στό νοῦ πού εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος· καί εἴτε ἐργάζεται κα-

εἶχεται εἴτε ἀναγινώσκει, ἵνα ἔχη ἐκεῖνο τὸ κτῆμα τὸ μὴ παρερχόμενον, ὃ ἐστὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Εἰσὶ δὲ τινες τοῦτο λέγοντες ὅτι 'Κύριος μόνους φανεροὺς καρποὺς ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, τὰ δὲ κρυπτὰ ὁ Θεὸς κατορθοῖ'. Οὐχ οὕτω δὲ εἰσὶ τὰ πράγματα, ἀλλ', ὥσπερ εἰς τὸν ἕξω ἄνθρωπον ἀσφαλίσκεται, οὕτως ὀφείλει καὶ ἐν τοῖς λογισμοῖς ποιεῖν ἀγῶνα καὶ πόλεμον. Ἀπαιτεῖ σε γὰρ ὁ Κύριος, ἵνα ὀργισθῆς σεαυτῷ καὶ μάχην ποιήσης μετὰ τοῦ νοός σου, μήτε συμφωνήσης μήτε συνηδυνθῆς τοῖς λογοσμοῖς τῆς κακίας.

3,4 Λοιπὸν τὸ ἐκριζῶσαι τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὸ συνὸν κακόν, τοῦτο τῇ θεῖᾳ δυνάμει μόνον δυνατόν ἐστὶ κατορθῶσαι. Οὐκ ἔξεστι γὰρ οὔτε δυνατόν ἀνθρώπῳ ἐξ ἰδίας δυνάμεως ἐκριζῶσαι τὴν ἀμαρτίαν. Τὸ ἀντιπαλαῖσαι, ἀντιμαχεσθῆναι, δεῖραι, δαρῆναι σὸν ἐστὶν, ἐκριζῶσαι δὲ Θεοῦ ἐστὶν. Εἰ γὰρ σὺ ἠδύνου τοῦτο ποιῆσαι, τίς χρεῖα τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου; Ὡς γὰρ οὐκ ἔστι τὸν ὀφθαλμὸν ἄνευ φωτὸς βλέπειν ἢ λαλεῖν ἄνευ γλώττης ἢ ἀκούειν ἄνευ ὠτων ἢ περιπατεῖν ἄνευ ποδῶν ἢ ἐργάζεσθαι ἄνευ χειρῶν, οὕτως οὐ δύναται τις ἄνευ τοῦ Ἰησοῦ σωθῆναι ἢ εἰσελθεῖν εἰς βασιλείαν οὐρανῶν.

Εἰ δὲ λέγεις ὅτι 'ἐν τοῖς φαινομένοις οὐ πορνεύω, οὐ μοιχεύω, οὐκ εἰμι φιλάργυρος, λοιπὸν δίκαιός εἰμι', πεπλάνησαι ἐν τούτῳ νομίσας ὅτι πάντα ἐξετέλεσας. Οὐκ εἰσὶ μόνον τρία μέρη τῆς ἀμαρτίας, εἰς ἃ ὀφείλει τις ἀσφαλίσασθαι, ἀλλὰ μυρία· ἡ ἀφοβία, ἡ τύφωσις, ἡ ἀπιστία, τὸ μῖσος, ὁ φθόνος, ἡ δολιότης, ἡ ὑποκρισία πόθεν ἐστίν; οὐκ ὀφείλεις πρὸς ταῦτα ἔχειν τὴν πάλιν καὶ τὸν ἀγῶνα

νείς, είτε προσεύχεται, είτε διαβάζει, νά ἔχει κάνει δικό του ἀπόκτημα αὐτό πού δέ χάνεται, δηλαδή τό ἅγιο Πνεῦμα.

Ἐπάρχουν ὁμως μερικοί πού λένε αὐτό ὅτι δηλαδή ὁ Κύριος ζητάει ἀπό τούς ἀνθρώπους μόνο φανερούς καρπούς, ἐνῶ τά ἀπόκρυφα ὁ Θεός τά πραγματοποιοῖ. Ὅμως δέν ἔχουν ἔτσι τά πράγματα, ἀλλ', ὅπως ἀκριβῶς προφυλάσσει κάποιος μέ τή συμπεριφορά του τόν ἔξω ἄνθρωπο, δηλαδή τό σῶμα⁴³, ἔτσι ὀφείλει νά κάνει ἀγώνα καί πόλεμο καί μέ τούς διαλογισμούς του. Διότι ἀπαιτεῖ ἀπό σένα ὁ Κύριος νά ὀργισθεῖς μέ τόν ἑαυτό σου καί νά πολεμήσεις μαζί μέ τό πνεῦμα σου, ὥστε οὔτε νά συμφωνήσεις, οὔτε καί νά αισθανθεῖς ἡδονή μέ τούς λογισμούς τῆς κακίας.

3,4 Λοιπόν τό νά ἐκρίζωθεῖ ἡ ἁμαρτία καί τό κακό πού ὑπάρχει μαζί της, αὐτό εἶναι δυνατό νά πραγματοποιηθεῖ μόνο μέ τή θεία δύναμη. Δέν εἶναι κατορθωτό καί δυνατό στόν ἄνθρωπο νά ἐκρίζώσει τήν ἁμαρτία μόνο μέ τή δική του δύναμη. Τό νά παλαίψεις μαζί της, τό νά μάχεσαι ἐναντίον της, τό νά δεῖρεις καί νά δαρεῖς εἶναι δικό σου ἔργο, ἡ ἐκρίζωσή της ὁμως εἶναι ἔργο τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἂν ἐσύ μπορούσες νά τό κάνεις αὐτό, τότε τί χρειαζόταν ὁ ἐρχομός τοῦ Κυρίου; Διότι, ὅπως δέν εἶναι δυνατό στό μάτι νά βλέπει χωρίς φῶς, ἢ νά μιλάει κανείς χωρίς τή γλώσσα, ἢ νά ἀκούει χωρίς τά αὐτιά, ἢ νά περπατάει χωρίς τά πόδια, ἢ νά ἐργάζεται χωρίς τά χέρια, κατά τόν ἴδιο τρόπο δέν μπορεῖ νά σωθεῖ ἢ νά μπεῖ στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν κάποιος χωρίς τό Χριστό.

Ἄν ὁμως ἰσχυρίζεσαι καί λές εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι δέν πορνεύω, δέ μοιχεύω, δέν εἶμαι φιλάργυρος, ἐπομένως εἶμαι δίκαιος, ἔχεις μεγάλη πλάνη, ἐπειδή νόμισες ὅτι μ' αὐτό καί μόνο ἔχεις ἐκτελέσει τά πάντα. Δέν ἔχει μόνο τρία μέρη ἡ ἁμαρτία, ἀπό τά ὁποῖα πρέπει κανείς νά προφυλαχθεῖ, ἀλλ' ἀμέτρητα: ἡ ἀφοβία πρὸς τό Θεό, ἡ ἀλαζονεία, ἡ ἀπιστία, τό μῖσος, ὁ φθόνος, ἡ δολιότητα, ἡ ὑποκρισία ἀπό ποῦ προέρχονται; Δέν πρέπει νά ἔχεις κρυφά μέσα στίς σκέψεις σου ἀγώνα καί πάλη

έν τοῖς λεληθόσιν, έν τοῖς λογισμοῖς; Ὡσπερ ἐάν ἡ ληστής έν οἰκία, τὸ λοιπὸν ὑποθλίβει σε καὶ οὐκ ἐᾷ σε ἀμεριμνεῖν, ἀρχὴ δὲ καὶ σὺ ἀντιτύπτειν αὐτόν, δέρεις, δέρη, οὕτως ὀφείλει καὶ ἡ ψυχὴ ἀντιπίπτειν καὶ ἀντιμάχεσθαι καὶ ἀντικροῦειν.

3,5 Λοιπὸν ἡ προαίρεσις ἀντιμαχομένη καὶ ἔχουσα πόνον καὶ θλίψιν ἀρχεται ἀνωτέρα γίνεσθαι· πίπτει, ἐγείρεται, πάλιν ρίπτει ἡ ἀμαρτία, εἰς δέκα ἢ εἰς εἴκοσιν ἀγῶνας νικᾷ τὴν ψυχὴν καὶ ρίπτει, καὶ ἡ ψυχὴ διὰ χρόνου εἰς μίαν ἀγωγὴν νικᾷ τὴν ἀμαρτίαν. Πάλιν ἐάν ὑπομείνη ἡ ψυχὴ καὶ μὴ χαυνωθῆ, κατὰ μέρος ἀρχεται πλεονάζειν καὶ διακρίνειν καὶ ἀποφέρεσθαι τὰ νικητήρια κατὰ τῆς ἀμαρτίας. Ἄλλ' εἰ καὶ έν τούτοις ἐξετάζεται, ἀκμὴν ἡ ἀμαρτία καταστρέφει τὸν ἄνθρωπον, ἕως οὗ ἔλθῃ «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας» καὶ τελείως νικήσῃ τὸν θάνατον· γέγραπται γάρ· «ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος». Καὶ οὕτως ἀνώτεροι γίνονται καὶ νικηταὶ τοῦ διαβόλου. Εἰ δέ, καθὼς προείπομεν, λέγει τις, 'οὐ πορνεύω, οὐ μοιχεύω, οὐ φιλαργυρῶ, ἀρκεῖ μοι', οὗτος εἰς τρία μέρη ἠγωνίσασατο, καὶ εἰς ἄλλα εἴκοσιν, ἅπερ ἔχει ἡ ἀμαρτία κατὰ τῆς ψυχῆς, οὐκ ἠγωνίσασατο, ἀλλ' ἠττήθη. Ὄφείλει οὖν εἰς πάντα ἀγωνίζεσθαι καὶ ἀθλεῖν· ὁ γὰρ νοῦς, καθὼς πολλάκις εἶπομεν, ἀντίπαλός ἐστι καὶ ἔχει ἰσόρροπον δύναμιν πρὸς τὴν ἀμαρτίαν τοῦ ἀντιλέγειν καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς λογισμοῖς.

3,6 Εἰ δὲ λέγεις ἰσχυροτέραν εἶναι τὴν ἐναντίαν δύναμιν καὶ βασιλεύειν τὸ ὄλον τὴν κακίαν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἄδικον ποιεῖς τὸν Θεὸν κατακρίνοντα τὴν ἀνθρωπότητα· διότι ὑπήκουσε τῷ σατανᾷ, ὅποτε ἰσχυρότερός ἐστι καὶ ἀναγκαστικῇ τινι δυνάμει ὑποτάσσει·

44. Ἐφεσ. 4,13

45. Α' Κορ. 15,26

έναντίον αὐτῶν; Ὅπως ἀκριβῶς ἐάν ἔρθει κάποιος ληστής στό σπίτι σου καί σέ στενοχωρεῖ καί δέ σ' ἀφήνει νά εἶσαι ἀμέριμνος, ὅποτε ἀρχίζεις νά τόν ἀποκρούεις, νά τόν χτυπᾷς καί νά δέχεσαι χτυπήματα ἀπ' αὐτόν, ἔτσι ὀφείλει καί ἡ ψυχὴ νά ἀντιστέκεται, νά ἀντιμάχεται καί ν' ἀποκρούει τήν ἁμαρτία.

3,5 Λοιπόν ἡ θέληση ὅταν ἀντιμάχεται καί ἔχει ἀγῶνα καί θλίψη, ἀρχίζει νά γίνεται ἀνώτερη· πέφτει, σηκώνεται, πάλι τήν ρίχνει κάτω ἡ ἁμαρτία, σέ δέκα ἢ σέ εἴκοσι ἀγῶνες νικάει αὐτή τήν ψυχὴ καί τήν ρίχνει κάτω, ἡ ψυχὴ ὅμως μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου νικάει ὀλοκληρωτικά τήν ἁμαρτία. Ἐάν πάλι συνεχίσει νά ἀγωνίζεται ἡ ψυχὴ καί δέν ἀτονίσει, ἀρχίζει νά ὑπερισχύει σιγά-σιγά καί νά ἀπολαμβάνει τοὺς καρπούς τῆς νίκης κατά τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλά καί ἂν ἀκόμα καταστρέφει ἡ ἁμαρτία τόν ἄνθρωπο, τόν καταστρέφει μέχρι πού νά φτάσει νά γίνει «ἄνδρας τέλειος ἀπό ἄποψη πνευματικῆς σοφίας καί ἀρετῆς, στό μέτρο τῆς πνευματικῆς ἡλικίας καί ἠθικῆς τελειότητος»⁴⁴, ὅποτε θά νικήσει τελείως τό θάνατο· διότι ἔχει γραφεῖ· «τελευταῖος ἐχθρός, πού καταργεῖται καί ἐξαφανίζεται, εἶναι ὁ θάνατος»⁴⁵. Καί ἔτσι οἱ ἄνθρωποι γίνονται ἀνώτεροι καί νικητές τοῦ διαβόλου. Ἄν ὅμως, ὅπως προαναφέραμε, λέει κάποιος, 'δέν πορνεύω, δέ μοιχεύω, δέν εἶμαι φιλάργυρος, αὐτό μου εἶναι ἀρκετό', αὐτός ἀγωνίσθηκε σέ τρία μέτωπα μόνο, καί σέ ἄλλα εἴκοσι μέτωπα, πού ἔχει ἀνοίξει ἡ ἁμαρτία ἐναντίον τῆς ψυχῆς, δέν ἀγωνίσθηκε καί νικήθηκε. Πρέπει λοιπόν σέ ὅλα τά μέτωπα νά ἀθλεῖται κανεὶς καί νά ἀγωνίζεται· διότι ἡ ψυχὴ, ὅπως πολλές φορές εἶπαμε, εἶναι ἀντίπαλη πρὸς τήν ἁμαρτία, καί ἔχει ἴση δύναμη μ' αὐτή, γιὰ νά μπορεῖ νά φέρνει ἀντίρρηση καί νά ἐναντιώνεται στίς πονηρές σκέψεις.

3,6 Ἄν ὅμως ἰσχυρίζεσαι ὅτι ἡ δύναμη τοῦ ἀντιπάλου εἶναι μεγαλύτερη καί κυριαρχεῖ ὀλοκληρωτικά ἡ κακία ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου, κάνεις ἄδικο τό Θεό, πού κατακρίνει τοὺς ἄνθρώπους· διότι ὑποτάχθηκαν στό σατανᾶ, ὅποτε αὐτός εἶναι ἰσχυρότερος καί ὑποτάσσει τοὺς ἄνθρώπους μέ κάποια ἀναγκαστική

μειζότερον καὶ ἰσχυρότερον αὐτὸν ἐποίησας τῆς ψυχῆς καὶ ἐντέλλῃ μοι, μὴ ὑπακούσης;'. Ὡσπερ ἐὰν ᾗ νεανίσκος καὶ ἔχη πάλην πρὸς παιδίον, καὶ ἐὰν ἠττηθῆ τὸ παιδίον, κατακρίνεται, διὰ τί ἠττήθη. Τοῦτο πολλῆς ἀδικίας ἐστίν. Ὅθεν ἡμεῖς λέγομεν ἀντίπαλον εἶναι τὸν νοῦν καὶ ἰσόρροπον, καὶ ἡ τοιαύτη ψυχὴ ἐπιζητοῦσα τυγχάνει βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως καὶ καταξιοῦται τῆς λυτρώσεως. Ἡ γὰρ πάλη καὶ ὁ ἀγὼν ἐπὶ τῇ ἰσοδυναμίᾳ κεῖται.

Δοξάζομεν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶ-
νας. Ἀμήν.

δύναμη⁴⁶. «τόν ἔκαμες μεγαλύτερο καί δυνατότερο ἀπό τήν ψυχή καί μοῦ παραγγέλλεις· μήν ὑπακούσεις σ' αὐτόν;». Ὅπως ἀκριβῶς ἐάν ἓνας νέος παλεύει μέ ἓνα μικρό παιδί, καί ἐάν νικηθεῖ τό παιδί, νά κατακρίνεται τό παιδί γιατί νικήθηκε. Αὐτό εἶναι μεγάλη ἀδικία. Γι' αὐτό ἐμεῖς λέμε ὅτι τό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀντίπαλο καί ἰσοδύναμο, καί ἡ παρόμοια ψυχή, ὅταν ἐπιδιώκει αὐτό τόν ἀγώνα δέχεται βοήθεια καί ὑποστήριξη ἀπό τό Θεό καί ἀξιῶνεται νά ἐπιτύχει τή λύτρωσή της, διότι ἡ πάλη καί ὁ ἀγώνας εἶναι ἰσοδύναμος.

Ἄς δοξάζουμε τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

46. Οἱ ἀντίπαλες δυνάμεις τοῦ κακοῦ καί τοῦ ἀγαθοῦ δέν εἶναι ἀναγκαστικές δυνάμεις γιά τόν ἄνθρωπο, ἀλλά προτρεπτικές.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Δ'

4,1 Οί τόν βίον τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν πολλῇ ἀκριβείᾳ κατορθῶσαι βουλόμενοι πρὸ πάντων τοῦ διανοητικοῦ καὶ διακριτικοῦ μέλους τῆς ψυχῆς ἐν πάσῃ δυνάμει ἐπιμελεῖσθαι ὀφείλουσιν, ἵνα τὴν διάκρισιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ ἐν ἀκριβείᾳ κτησάμενοι καὶ τὰ παρὰ φύσιν εἰσαχθέντα πάθη τῇ καθαρᾷ φύσει πάντοτε διακρίνοντες εὐθέτως καὶ ἀπροσκόπως πολιτευσώμεθα, ἵνα ὡς ὀφθαλμῶ τῷ τῆς διακρίσεως μέλει χρώμενοι ἀσυνδύαστοι καὶ ἀσύνθετοι πρὸς τὰς τῆς κακίας ὑποθέσεις εἶναι δυναθῶμεν καὶ οὕτω, τῆς θείας δωρεᾶς καταξιωθέντες, ἄξιοι τοῦ Κυρίου γενώμεθα. Ἀπὸ δὲ τῶν ὀρωμένων ὑπόδειγμα λάβωμεν. Ἔοικε γὰρ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ καὶ τὰ τοῦ σώματος πράγματα τοῖς τῆς ψυχῆς καὶ τὰ φαινόμενα τοῖς κρυφίοις.

4,2 Ὡσπερ γὰρ τὸ σῶμα ἔχει ὁδηγὸν τὸν ὀφθαλμὸν καὶ αὐτὸς ὀρῶν ὄλον ὁδηγεῖ τὸ σῶμα εἰς εὐθύτητα· ὑπόθου δέ μοι διέρχεσθαι τινα διὰ τόπων ὑλωδῶν καὶ ἀκανθῶν πεπληρωμένων καὶ βορβόρων, ἐνθα καὶ πῦρ ἀναβάλλει καὶ ξίφη παραπεπήγασι, κρημνοὶ τε καὶ ὑδάτων πλήθη ἐκεῖ τυγχάνει. Τὸ λοιπὸν ὁ γοργὸς καὶ σπου-



Ο Μ Ι Λ Ι Α Δ´

4,1 Ἐκεῖνοι πού θέλουν νά κατορθώσουν νά ζήσουν τή χριστιανική ζωή μέ κάθε ἀκρίβεια, πρέπει νά φροντίζουν μέ ὄλες τους τίς δυνάμεις, κυρίως τό διανοητικό καί διακριτικό μέλος τῆς ψυχῆς, δηλαδή τούς λογισμούς, ὥστε, ἀφοῦ ἀποκτήσουμε τήν ἰκανότητα τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καί τοῦ κακοῦ μέ κάθε ἀκρίβεια, καί διακρίνουμε τά ξένα πρός τή φύση μας πάθη, πού μπῆκαν μέσα στήν καθαρή φύση μας, δηλαδή τήν κακία τῶν παθῶν, νά ζήσουμε ὀρθά καί ἀπρόσκοπτα ὥστε, χρησιμοποιώντας σάν μάτι τό κατάλληλο μέλος τῆς ψυχῆς, πού ἔχει τή δυνατότητα νά διακρίνει τό καλό καί τό κακό, νά μπορέσουμε νά εἴμαστε μακριά ἀπό τά πράγματα τῆς κακίας, καί ἔτσι, ἀφοῦ γίνουμε ἄξιοι τῆς θείας δωρεᾶς, νά γίνουμε ἄξιοι τοῦ Κυρίου. Ἐς πάρουμε ἕνα παράδειγμα ἀπό αὐτά πού βλέπουμε. Διότι μοιάζει τό σῶμα μέ τήν ψυχή, τά σωματικά πράγματα μέ τά ψυχικά, καί αὐτά πού φαίνονται μέ τά ἀπόκρυφα.

4,2 Ὅπως ἀκριβῶς λοιπόν τό σῶμα ἔχει σάν ὁδηγό τά μάτια πού βλέπουν καί τό ὁδηγοῦν στόν ἴσιο δρόμο, καί ἄς ὑποθέσουμε ὅτι κάποιος βαδίζει καί περνάει μέσα ἀπό κάποιο τόπο γεμάτο δένδρα, ἀγκάθια καί βουρκο, ὅπου ἀπλώνεται καί φωτιά καί ὑπάρχουν ἐκεῖ πέρα καί γκρεμοί, καθώς καί πολλά νερά. Αὐτός

δαῖος καὶ εὐκίνητος ἔχων τὸν ὀφθαλμὸν ὀδηγὸν πάνυ προσεχόντως παρέρχεται τοὺς χαλεποὺς ἐκείνους τόπους, συνέχων πανταχόθεν χερσὶ καὶ ποσὶ τὸν χιτῶνα αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐν ταῖς ὕλαις καὶ ἀκάνθαις περισχισθῆ ἢ ὑπὸ τοῦ βορβόρου ἀφανισθῆ ἢ ὑπὸ ξίφους διακοπῆ. Καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ὄλον ὀδηγεῖ τὸ σῶμα, φῶς ὦν αὐτοῦ, ἵνα μὴ κρημοῖς καταρραγῆ ἢ ὕδασι καταποντισθῆ ἢ τινὶ χαλεπῷ καταβλαβῆ. Ὁ οὕτω γοργὸς καὶ συνετὸς καὶ μετὰ πάσης νήψεως παρερχόμενος, συσφίγγων τὸν χιτῶνα αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ εὐθέως ὀδηγούμενος φυλάσσει καὶ ἑαυτὸν ἀβλαβῆ καὶ τὸν χιτῶνα τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ ἀκαυστον καὶ ἀσχιστον διατηρεῖ. Ἐὰν δέ τις ἢ ἀργὸς καὶ ὀκνηρὸς καὶ ράθυμος καὶ βαρὺς καὶ χαῦνος διὰ τῶν τοιούτων παρερχόμενος τόπων, περιρρέων ὁ χιτῶν αὐτοῦ ἔνθεν καὶ ἔνθεν εἰς τὰς ὕλας καὶ ἀκάνθας περισχίζεται ἢ ὑπὸ τοῦ πυρὸς κατακαίεται διὰ τὸ μὴ συνέχειν πάντοθεν ἀνδρείως τὸ ἐνδύμα ἢ ὑπὸ τῶν παραπεπηγμένων ξιφῶν παρακόπτεται ἢ ὑπὸ τοῦ βορβόρου σπιλοῦται, καὶ ἀπαξαπλῶς τάχιον καταφθείρει τὸν καλὸν καὶ καινὸν τοῦ ἐνδύματος χιτῶνα διὰ τὴν ἀπροσεξίαν καὶ χαυνότητα καὶ ὀκνηρίαν αὐτοῦ. Εἰ δὲ μὴ καλῶς καὶ εὐθέως τῷ ὀφθαλμῷ προσέχει, καὶ αὐτὸς εἰς φάραγγα πεσεῖται ἢ ἐν τοῖς ὕδασι καταποντισθῆσεται.

4,3 Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ φοροῦσα ὡσπερ χιτῶνα καλόν, τὸ ἐνδύμα τοῦ σώματος, ἔχουσα διακριτικὸν μέλος εὐθῦνον ὄλην τὴν ψυχὴν μετὰ τοῦ σώματος, παρερχομένη διὰ τῶν ὑλῶν καὶ ἀκανθῶν τοῦ βίου καὶ βορβόρου καὶ πυρὸς καὶ κρημνῶν, τουτέστιν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀτόπων τοῦ αἰῶνος τούτου, πάντοθεν ὀφείλει μετὰ νήψεως καὶ ἀνδρείας καὶ σπουδῆς καὶ προσοχῆς συσφίγγειν καὶ φυλάσσειν ἑαυτὴν καὶ τὸν χιτῶνα τοῦ σώματος, μὴ ποὺ περισχισθῆ ἐν ταῖς τοῦ κόσμου ὕλαις καὶ ἀκάνθαις μεριμνῶν καὶ ἀσχολιῶν καὶ περισπασμῶν γηϊνῶν, καὶ ὑπὸ

47. πρβλ. Λουκᾶ 16,8.

λοιπόν πού ἔχει γοργά καί εὐκίνητα μάτια σάν ὀδηγό, μέ πολύ μεγάλη προσοχή ξεπερνάει τούς δύσκολους ἐκείνους τόπους, κρατώντας ἀπό παντοῦ μέ τά χέρια καί τά πόδια τό χιτώνα του, γιά νά μή σχισθεῖ ἀπό τά ἀγκάθια καί τά δέντρα, ἢ νά μή λερωθεῖ ἀπό τό βουῦρκο, ἢ νά μή κοπεῖ ἀπό τά ξίφη. Τά μάτια λοιπόν ὀδηγοῦν ὄλο τό σῶμα, ἐπειδή εἶναι φῶς γιά τό σῶμα, γιά νά μή πέσει στους γκρεμούς ἢ γιά νά μή βυθιστεῖ μέσα στά νερά ἢ γιά νά μή πάθει κάποιο ἄλλο κακό. Αὐτός λοιπόν πού προσπερνάει τά ἐμπόδια μέ τόση εὐκινησία καί σύνεσή καί μέ κάθε προσοχή, κρατώντας πάνω του σφιχτά τό χιτώνα του, ἐπειδή καθοδηγεῖται ἀπό τά μάτια βαδίζει μπροστά καί προφυλάει καί τόν ἑαυτό του καί τό χιτώνα πού φοράει διατηρεῖ ἄσχιστο καί ἄκαυτο. Ἄν ὁμως εἶναι κανεῖς ἀδιάφορος καί φυγόπνοος καί τεμπέλης καί βαρὺς καί ἀδρανής, περνώντας μέσα ἀπό τέτοιους τόπους καί ἀκουμπώντας ὁ χιτώνας του ἀπό ἐδῶ καί ἀπό ἐκεῖ στά δέντρα καί στά ἀγκάθια σχίζεται ἀπό παντοῦ, ἢ καίγεται ἀπό τή φωτιά, ἐπειδή δέν τόν κρατάει ἀπό τίς ἄκρες του σταθερά, ἢ κατακομματιάζεται ἀπό τά ξίφη πού εἶναι μπηγμένα, ἢ λερώνεται ἀπό τό βουῦρκο, καί μ' ἓνα λόγο γρήγορα καταστρέφει τόν ὠραῖο καί καινούργιο χιτώνα πού φοράει ἀπό τήν ἀπροσεξία του, τήν ἀδιαφορία του καί τήν φυγοπονία του. Καί ἂν δέν προσέχει καί δέ βαδίζει σωστά ἀκόμα καί ὁ ἴδιος θά πέσει μέσα σέ φαράγγι ἢ θά καταποντισθεῖ μέσα στά νερά.

4,3 Κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ἡ ψυχὴ πού φοράει σάν καλό χιτώνα τό σῶμα, καί ἡ ὁποία ἔχει διακριτικό μέλος πού τή διευθύνει μαζί μέ τό σῶμα, ὅταν περνάει ἀνάμεσα ἀπό τά δέντρα καί τά ἀγκάθια τῆς ζωῆς καί τό βουῦρκο καί τή φωτιά καί τούς γκρεμούς, δηλαδή ἀπό τίς ἐπιθυμίες καί τίς ἡδονές καί τούς παραλογισμούς αὐτῆς τῆς ζωῆς⁴⁷, ὀφείλει ἀπό παντοῦ μέ καθαρό νοῦ, μέ σωφροσύνη, μέ φροντίδα καί προσοχή νά συγκρατεῖ καί νά προφυλάσσει τόν ἑαυτό της καί τό χιτώνα τοῦ σώματος, μήπως καί σχισθεῖ ἀπό τά δέντρα τοῦ κόσμου καί τά ἀγκάθια τῶν μερμνῶν καί φροντίδων καί γήινων ἀπασχολιῶν, καί κατακαεῖ

τοῦ πυρός τῆς ἐπιθυμίας κατακαυθῆ. Οἷον ἐνδεδυμένη τὸν ὀφθαλμὸν ἀποστρέφει τοῦ μὴ ἰδεῖν πονηρά, τὸ οὖς ὁμοίως ἀποστρέφει τοῦ μὴ ἀκούειν καταλαλιάν, τὴν γλῶσσαν τοῦ μὴ λαλεῖν μάταια, χεῖρας καὶ πόδας ἀπὸ ἐπιτηδευμάτων κακῶν. Ἔχει γὰρ θέλημα ἢ ψυχὴ τοῦ ἀποστρέψαι καὶ κωλῦσαι τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀπὸ κακίστων θεαμάτων καὶ ἀκοῆς πονηρᾶς καὶ αἰσχρᾶς καὶ λόγων ἀπρεπῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων κοσμικῶν καὶ πονηρῶν.

4,4 Ἀποστρέφει δὲ καὶ ἑαυτὴν ἢ ψυχὴ ἀπὸ ρεμβασμῶν, φυλάττουσα τὴν καρδίαν τοῦ μὴ ρέμβεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ τὰ μέλη τῶν λογισμῶν αὐτῆς. Καὶ οὕτως ἀγωνιζομένη καὶ σπουδάζουσα καὶ συνέχουσα πάντοθεν ἐν πολλῇ προσοχῇ τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀπὸ κακῶν, ἄσχιστον καὶ ἄκαυστον καὶ ἄσπιλον τὸν καλὸν χιτῶνα τοῦ σώματος διαφυλάσσει. Καὶ αὐτὴ διὰ τοῦ γνωστικοῦ καὶ διανοητικοῦ καὶ διακριτικοῦ θελήματος αὐτῆς, τὸ δὲ πᾶν διὰ τῆς τοῦ Κυρίου δυνάμεως φυλαχθῆσεται, αὐτὴ ἑαυτὴν ὅση δύναμις συσφίγουσα καὶ πάσης ἐπιθυμίας κοσμικῆς ἀποστρέφουσα καὶ οὕτως ὑπὸ Κυρίου βοηθουμένη εἰς τὸ ἐξ ἀληθείας φυλαχθῆναι αὐτὴν ἀπὸ τῶν προειρημένων κακῶν. Ἐπὶ γὰρ ἴδη ὁ Κύριός τινα γενναίως ἀποστρεφόμενον τὰς τοῦ βίου ἡδονὰς καὶ περισπασμοὺς καὶ μερίμνας ὑλικὰς καὶ δεσμοὺς γηϊνοὺς καὶ ρεμβασμοὺς λογισμῶν ματαίων, δίδωσι τὴν ἰδίαν τῆς χάριτος βοήθειαν, ἄπτωτον διατηρῶν τὴν ψυχὴν ἐκείνην διεξερχομένην καλῶς τὸν ἐνεστῶτα πονηρὸν αἰῶνα. Καὶ οὕτως ἢ ψυχὴ ἐπαίνων οὐρανίων παρὰ Θεοῦ καὶ ἀγγέλων τεύξεται, ὅτι τὸν χιτῶνα τοῦ σώματος αὐτῆς καλῶς διεφύλαξε καὶ ἑαυτὴν, ὅσον τὸν ἐν αὐτῇ δυνατόν, πᾶσαν ἐπιθυμίαν τοῦ κόσμου ἀποστραφεῖσα, καὶ ὑπ' αὐτοῦ βοηθηθεῖσα τὸν δρόμον τοῦ σταδίου τοῦ κόσμου τούτου καλῶς διεξεληλυθεν.

48. Πρβλ. Γαλ. 1,4.

49. Πρβλ. Β' Τιμ. 4,7.

ἀπό τή φωτιά τῆς ἐπιθυμίας. Καί ἔτσι, σά νά φοράει μάτια, στρέφει ἄλλοῦ τό βλέμα της γιά νά μή βλέπει τά πονηρά, στρέφει ἄλλοῦ τό αὐτί γιά νά μή ἀκούει τήν κατάκριση, τή γλώσσα γιά νά μή λέει ἀνώφελα λόγια, τά χέρια καί τά πόδια γιά νά μή διαπράττουν πονηρά ἔργα. Διότι ἔχει τή θέληση καί τή δυνατότητα ἢ ψυχή ν' ἀπομακρύνει καί νά παρεμποδίσει τά μέλη τοῦ σώματος ἀπό τά πολύ κακά θεάματα, ἀπό τά αἰσχρά καί πονηρά ἀκούσματα, ἀπό τά ἄπρεπα λόγια, καί ἀπό τίς κοσμικές καί πονηρές πράξεις.

4,4 Ἀκόμη ἀπομακρύνει ἢ ψυχή καί τόν ἑαυτό της ἀπό πονηρές περιπλανήσεις, προφυλάσσοντας τήν καρδιά, ὥστε νά μή ὀδηγεῖται σέ πονηρές περιπλανήσεις τοῦ κόσμου. Καί ἔτσι, μέ τό ν' ἀγωνίζεται, νά φροντίζει καί νά συγκρατεῖ ἀπό παντοῦ μέ μεγάλη προσοχή τά μέλη τοῦ σώματος, διατηρεῖ ἄσχιστο, ἄκαυστο καί καθαρό τόν καλό χιτώνα τοῦ σώματος. Καί ἡ ἴδια μέ τό γνωστικό καί διανοητικό καί διακριτικό θέλημά της προφυλάσσεται, τό πᾶν ὁμως προστατεύεται ἀπό τή δύναμη τοῦ Κυρίου, βοηθώντας την νά συγκεντρώσει ὅση δύναμη ἔχει στόν ἑαυτό της, καί ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπό κάθε κοσμική ἐπιθυμία, καί βοηθούμενη ἔτσι ἀπό τόν Κύριο, θά διαφυλαχθεῖ στήν ἀλήθεια, μακριά ἀπό τά κακά πού προαναφέραμε. Διότι, ὅταν ὁ Κύριος δεῖ κάποιον ν' ἀγωνίζεται γιά ν' ἀποφύγει τίς ἡδονές τοῦ βίου, τούς περισπασμούς, τίς ὑλικές μέριμνες, τούς γήινους δεσμούς καί τίς ἀνώφελες καί πονηρές περιπλανήσεις τοῦ λογισμοῦ, δίνει τότε τή βοήθεια τῆς δικῆς του χάρις συγκρατώντας ἀπό τήν πτώση τήν ψυχή ἐκείνη ὥστε νά μπορέσει νά ξεπεράσει μέ ἐπιτυχία τόν παρόντα πονηρό αἰώνα⁴⁸. Καί ἔτσι ἡ ψυχή θά ἀξιωθεῖ νά πάρει οὐράνιους ἐπαίνους ἀπό τό Θεό καί τούς ἀγγέλους, ἐπειδή διατήρησε τό χιτώνα τοῦ σώματός της καί τόν ἑαυτό της σέ καλή κατάσταση, ὅσο ἦταν δυνατό σ' αὐτή, ἀπομακρύνθηκε ἀπό κάθε κοσμική ἐπιθυμία, καί ἀφοῦ δέχθηκε τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, βάρδισε μέ ἐπιτυχία τό δρόμο τοῦ σταδίου αὐτοῦ τοῦ κόσμου⁴⁹.

4,5 Εἰ δέ τις ἐν χαυνότητι καὶ ραθυμίᾳ μὴ προσεχόντως ἐν τῷ βίῳ τούτῳ πορεύεται καὶ ἐκ θελήματος ἰδίου οὐκ ἀποστρέφεται πᾶσαν ἐπιθυμίαν τοῦ κόσμου καὶ τὸν Κύριον μόνον ἐν πάσῃ ἐπιθυμίᾳ ζητεῖ, εἰς τὰς ἀκάνθας καὶ ὕλας τοῦ κόσμου τούτου περιπεῖρεται, καὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς ἐπιθυμίας ὁ χιτὼν τοῦ σώματος παρακαίεται καὶ ὑπὸ τοῦ βορβόρου τῶν ἡδονῶν σπιλοῦται, καὶ οὕτως ἀπαρρησίαστος ἢ ψυχὴ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως εὐρίσκεται, τὸ ἔνδυμα αὐτῆς ἄσπιλον μὴ δυνηθεῖσα τηρῆσαι, ἀλλὰ καταφθείρασα αὐτὸ ταῖς ἀπάταις τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ διὰ τοῦτο ἀπόβλητος τῆς βασιλείας γίνεται. Τί γὰρ ποιήσει ὁ Θεὸς τῷ θελήματι ἰδίῳ παραδιδόντι ἑαυτὸν τῷ κόσμῳ καὶ ἀπατωμένῳ ταῖς ἡδοναῖς αὐτοῦ ἢ ρεμβασμοῖς ὑλικοῖς ἐκπλανωμένῳ; Ἐκεῖνῳ γὰρ βοήθειαν δίδωσι τῷ ἀποστρεφόμενῳ τὰς ὑλικὰς ἡδονὰς καὶ προτέρας συνηθείας καὶ βία τὴν διάνοιαν πάντοτε πρὸς Κύριον ἔλκοντι ἀρνούμενῳ τε ἑαυτὸν καὶ τὸν Κύριον μόνον ἐπιζητοῦντι. Τοῦτον διατηρεῖ τὸν φυλασσόμενον πανταχόθεν ἐκ τῶν παγίδων καὶ βρόχων τῆς ὕλης τοῦ κόσμου, τὸν «μετὰ φόβου καὶ τρόμου» τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν κατεργαζόμενον καὶ μετὰ πάσης προσεχειίας διὰ τῶν παγίδων καὶ βρόχων καὶ ἐπιθυμιῶν τοῦ αἰῶνος τούτου παρερχόμενον καὶ τὴν τοῦ Κυρίου βοήθειαν ἐπιζητοῦντα καὶ τῷ ἐλέει αὐτοῦ διὰ τῆς χάριτος σώζεσθαι ἐλπίζοντα

4,6 Ἴδοὺ γὰρ αἱ πέντε παρθένοι αἱ φρόνημοι, νήψασθαι καὶ γοργευσάμεναι τὸ ξένον τῆς ἑαυτῶν φύσεως, λαβοῦσαι τὸ ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγεῖοις τῆς καρδίας αὐτῶν, τουτέστι τὴν ἄνωθεν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἡδυνήθησαν συνεισελθεῖν τῷ νυμφίῳ εἰς τὸν ἐπουράνιον νυμφῶνα. Αἱ δὲ ἄλλαι, αἱ μωραὶ, αἱ ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει ἀπομείνασαι οὐκ ἔνηψαν καὶ ἐσπούδασαν δέξασθαι τὸν «ἔλαιον τῆς ἀγαλλιάσεως» ἐν τοῖς ἀγγεῖοις αὐτῶν, ὡς ἔτι ἐν σαρκὶ ἦσαν. Ἄλλ' ὡσπερ

50. Πρβλ. Α' Κορ. 7,31.

52. Πρβλ. Λουκᾶ 9,23.

51. Πρβλ. Α' Ἰω. 4,17.

53. Φιλοπ. 2,12.

4,5 Ἄλλ' ὁμως, ἂν κάποιος ἐδῶ στή ζωὴ αὐτὴ βαδίζει μέ χαυνότητα καὶ ὀκνηρία, χωρὶς νά προσέχει, καί μέ τή θέλησή του δέν ἀπομακρύνεται ἀπό κάθε κακὴ ἐπιθυμία, καί δέν ἐπιζητεῖ τὸν Κύριο μόνο μέ ὅλη του τὴν ἐπιθυμία, στά ἀγκάθια καί στά δέντρα αὐτοῦ τοῦ κόσμου περιπλανιέται⁵⁰, καί κατακαίεται ὁ χιτώνας τοῦ σώματος ἀπὸ τὴ φωτιά τῆς ἐπιθυμίας, λερώνεται ἀπὸ τὸ βοῦρκο τῶν ἡδονῶν, καί ἔτσι ἡ ψυχὴ του θά εἶναι χωρὶς παρρησία⁵¹ κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως, ἐπειδὴ δέ μπόρεσε νά διατηρήσει καθαρὸ τὸ ἔνδυμά της, ἀλλὰ τὸ κατέστρεψε τελείως μέ τίς πλάνες αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα, καί γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἀποβάλλεται ἀπὸ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Διότι τί νά κάνει ὁ Θεός σ' αὐτόν πού μέ τὴ θέλησή του παρέδωσε τὸν ἑαυτό του στὸν κόσμο καί ἀπατᾶται ἀπὸ τίς ἡδονές τοῦ κόσμου, ἢ πλανιέται μέ πονηρὲς ὄνειροπολήσεις; Διότι δίνει ὁ Θεός βοήθεια σ' ἐκεῖνον πού ἀποστρέφεται τίς ὑλικές ἡδονές· καί τίς προηγούμενες κακές συνήθειες καί φέρνει μέ τὴ βία πάντα τὴ διάνοιά του πρὸς τὸν Κύριο, πού ἀρνιέται τὸν ἑαυτό του καί ἐπιζητάει μόνο τὸν Κύριο⁵². Ὁ Θεός προστατεύει ἐκεῖνον πού προφυλάσσεται ἀπὸ παντοῦ ἀπὸ τίς παγίδες καί τίς θηλειές τῆς ὕλης αὐτοῦ τοῦ κόσμου, αὐτόν πού «μέ φόβο καί τρόμο»⁵³ προσπαθεῖ νά πετύχει τὴ σωτηρία του, πού μέ μεγάλη προσοχὴ ξεπερνάει τίς παγίδες καί τίς θηλειές καί τίς πονηρὲς ἐπιθυμίες αὐτοῦ τοῦ κόσμου, αὐτόν πού ἐπιζητεῖ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου καί πού ἐλπίζει νά σωθεῖ μέ τὸ ἔλεος τῆς χάρης του.

4,6 Διότι νά οἱ πέντε φρόνιμες παρθένες⁵⁴, ἐπειδὴ ἦταν σώφρονες καί μέ μεγάλη φροντίδα ἀπομάκρυναν ἀπὸ πάνω τους τὸ ξένο γιὰ τὴ φύση τους πράγμα, μέ τὸ νά πάρουν τὸ λάδι στά δοχεῖα τῆς καρδιᾶς τους, δηλαδή τὴ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, κατόρθωσαν νά μποῦν μαζί μέ τὸ νυμφίο στὸν ἐπουράνιο νυμφώνα. Οἱ ἄλλες ὁμως, οἱ μωρές, πού παρέμειναν στή φύση τους δέν προνόησαν καί δέ φρόντισαν νά πάρουν τὸ «λάδι τῆς ἀγαλλιᾶσεως»⁵⁵ στά δοχεῖα τους, διότι ἦταν προσκολλημένες

54. Ματθ. 25,1 ἐ.

55. Ψαλμ. 44, 8. Πρβλ. Ρωμ. 7,5.

ἀπεκοιμήθησαν δι' ἀμέλειαν καὶ χαινότητα καὶ ραθυμίαν καὶ ἀγνωσίαν ἢ καὶ οἷησιν δικαιοσύνης, διὸ καὶ τοῦ νυμφῶνος τῆς βασιλείας ἀπεκλείσθησαν μὴ δυνηθεῖσα εὐαρεστῆσαι τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ. Δεσμῶ γὰρ κόσμου καὶ ἀγάπη τινὶ γηϊνῇ κατασχεθεῖσαι τὴν ἀγάπην αὐτῶν ὄλην καὶ τὸν ἔρωτα πρὸς τὸν οὐράνιον νυμφίον οὐκ ἔδωκαν οὔτε τὸ ἔλαιον ἐκομίσαντο. Καὶ γὰρ αἱ τὸ ξένον τῆς φύσεως, τὸν ἀγιασμὸν τοῦ Πνεύματος ζητοῦσαι ψυχαὶ ὄλην τὴν ἀγάπην αὐτῶν πρὸς Κύριον ἀποδεσμοῦσι κάκεῖ περιπατοῦσι κάκεῖ εἶχονται κάκεῖ λογίζονται, πάντα ἀποστρεφόμεναι. Διὸ καταξιοῦνται λαβεῖν τὸ ἔλαιον τῆς ἐπουρανίου χάριτος καὶ οὕτως ἄπτωτοι διεξελθεῖν δύνανται, τελείως τῷ πνευματικῷ νυμφίῳ εὐαρεστοῦσαι. Αἱ γὰρ εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν ἀπομένουσai ψυχαὶ τῷ λογισμῷ ἐπὶ τῆς γῆς ἔρπουσιν, ἐπὶ γῆς λογίζονται, ἐπὶ γῆς τὴν δίαιταν ὁ νοῦς αὐτῶν ἔχει· καὶ τῷ μὲν δοκεῖν νομίζουσι τοῦ νυμφίου εἶναι καὶ δικαιομάσσι κεκοσμηθῆσαι σαρκός, ἄνωθεν δὲ ἐκ τοῦ Πνεύματος οὐκ ἐγεννήθησαν, τὸ «ἔλαιον τῆς ἀγαλλιᾶσεως» μὴ δεξάμεναι.

4,7 Αἱ γὰρ πέντε λογικαὶ αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς, ἐὰν δέξωνται τὴν ἄνωθεν χάριν καὶ τὸν ἀγιασμὸν τοῦ Πνεύματος, ἀληθῶς παρθένοι φρόνιμοι τυγχάνουσι, τὴν ἄνωθεν τῆς χάριτος δεξάμεναι φρόνησιν. Εἰ δὲ εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν μόνην ἀπομείνωσι, μωραὶ εὐρίσκονται καὶ τέκνα τοῦ κόσμου ἀποδείκνυνται· οὐκ ἀπεδύσαντο γὰρ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, κἂν τῷ δοκεῖν νομίζουσι δι' εὐλογοφανείας τινὰς καὶ σχῆμα τοῦ νυμφίου εἶναι νύμφαι. Ὡσπερ γὰρ αἱ ὄλαι ἐξ ὄλου τῷ Κυρίῳ προσκολλώμεναι ψυχαὶ ἐκεῖ εἰσι τῷ λογισμῷ κάκεῖ εἶχονται κάκεῖ περιπατοῦσι κάκεῖ ἐπιποθοῦσιν εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἀγάπην, οὕτω πάλιν ψυχαὶ αἱ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ κόσμου δεθεῖ-

56. Πρβλ. Ἐβρ. 11,6.

57. Πρβλ. Β' Θεσ. 2,13. Α' Πέτρ. 1,2.

58. Ψαλμ. 44,8.

59. Σύνεση, γνώση, διάκριση, ὑπομονή, ἔλσος.

60. Πρβλ. Α' Κορ. 2,12.

61. Πρβλ. Α' Κορ. 6,17.

στή σάρκα τους. Καί ἐπειδή ἀποκοιμήθηκαν ἀπό ἀμέλεια καί νωθρότητα καί τεμπελιά καί ἄγνοια, ἢ ἀκόμα καί ἀπό ἀλαζονεία γιά τό ὅτι ἦταν ἐνάρετες, γι' αὐτό ἀποκλείσθηκαν ἀπό τό νυμφῶνα τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ καί δέ μπόρεσαν νά εὐχαριστήσουν τόν ἐπουράνιο νυμφίο Χριστό⁵⁶. Διότι ἔμειναν προσκολλημένες στόν κόσμο καί σέ κάποια γήινη ἀγάπη, δέν ἔδωσαν ὅλη τήν ἀγάπη καί τόν ἔρωτά τους στόν οὐράνιο νυμφίο, οὔτε ἔφεραν μαζί τους τό λάδι. Διότι οἱ ψυχές πού εἶναι ξένες πρὸς τήν ἀνθρώπινη φύση, ἐπιζητοῦν τόν ἁγιασμό τοῦ Πνεύματος, ἐκδηλώνουν ὅλη τους τήν ἀγάπη πρὸς τόν Κύριο καί ἐκεῖ περπατοῦν καί προσεύχονται καί σκέφτονται, ἀπομακρύνοντας ὅλα τά ἄλλα⁵⁷. Γι' αὐτό καί γίνονται ἄξιες νά δεχθοῦν τό λάδι τῆς ἐπουράνιας χάρης καί μποροῦν νά ζήσουν χωρίς πτώση, προσφέροντας πολύ μεγάλη χαρά στόν πνευματικό νυμφίο. Οἱ ψυχές πού παραμένουν προσκολλημένες στή φύση τους σέρνονται μέ τό λογισμό τους δεμένες πάνω στή γῆ, σκέφτονται γήινα, καί ὁ νοῦς τους τρέφεται μέ γήινη τροφή· καί ἐπί πλέον νομίζουν ὅτι ἀνήκουν στό νυμφίο, ἂν καί κοσμοῦνται μέ τίς ἐπιδράσεις πού ἀσκεῖ πάνω τους ἡ σάρκα, καί δέν ἀναγεννήθηκαν ἀπό τό Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ δέ δέχτηκαν τό «λάδι τῆς ἀγαλλιᾶσεως»⁵⁸.

4,7 Διότι οἱ πέντε λογικές αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς⁵⁹ ἂν δεχθοῦν τήν ἐπουράνια χάρη τοῦ Θεοῦ καί τόν ἁγιασμό τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γίνονται πράγματι φρόνιμες παρθένες, ἐπειδή δέχθηκαν τή σύνεση πού δόθηκε ἀπό τή χάρη τοῦ Θεοῦ. Ἄν ὁμως παραμείνουν προσκολλημένες μόνο στή φύση τους γίνονται ἀνόητες καί ἀποδεικνύουν ὅτι εἶναι τέκνα αὐτοῦ τοῦ κόσμου⁶⁰. διότι δέν ἔδιωξαν ἀπό πάνω τους τό πνεῦμα αὐτοῦ τοῦ κόσμου καί ἂν νόμιζαν ὅτι εἶναι νύμφες φαινομενικά καί ἐξ αἰτίας τῆς ἐξωτερικῆς τους ἐμφάνισης. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὅλες ἐκεῖνες οἱ ψυχές πού εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου προσκολλημένες στόν Κύριο⁶¹, ἐκεῖ περπατοῦν, ἐκεῖ ἐπιζητοῦν μέ πόθο τήν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, ἔτσι πάλι οἱ ψυχές πού δέθηκαν μέ τήν ἀγάπη τοῦ κόσμου καί

σαι καὶ ἐν τῇ γῆ τὴν διαίταν ἔχειν βουλόμεναι ἐκεῖ περιπατοῦσι καὶ ἐκεῖ λογίζονται, ἐκεῖ ὁ νοῦς ἐνδιαιτᾶται· διὸ καὶ ἀμετάτρεπτοι πρὸς τὸ ἀγαθὸν «φρόνημα τοῦ Πνεύματος» τυγχάνουσι. Ξένον οὖν τι τῆς φύσεως ἡμῶν (λέγω δὴ τὴν ἐπουράνιον χάριν) χρεῶν συστήναι καὶ συμπλακῆναι τῇ φύσει ἡμῶν, ἵνα δυνηθῶμεν εἰς τὸν ἐπουράνιον νυμφῶνα τῆς βασιλείας τῷ Κυρίῳ συνεισελθεῖν καὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας τυχεῖν.

4,8 Ξένον γὰρ τῆς φύσεως ἡμῶν, τὴν κακίαν τῶν παθῶν, «διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ πρώτου ἀνθρώπου» ἐν ἑαυτοῖς ἐδεξάμεθα, ἦν καὶ ὡσπερ φύσιν ἡμῶν καταστᾶσαν συνηθεία καὶ προλήψει πολλῇ διὰ τοῦ ξένου τῆς φύσεως ἡμῶν, τῆς ἐπουρανίου δωρεᾶς τοῦ Πνεύματος, ἐξωσθῆναι πάλιν χρῆ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν καθαρότητα ἀποκαταστήναι. Καὶ εἰ μὴ ἐκείνην τὴν ἐξ οὐρανοῦ ἀγάπην τοῦ Πνεύματος δεξόμεθα νῦν ἐν πολλῇ αἰτήσει καὶ δεήσει καὶ πίστει καὶ προσευχῇ καὶ ἀποστροφῇ τοῦ κόσμου, καὶ προσκολληθῆ τῇ ἀγάπῃ, ἣτις ἐστὶν ὁ Κύριος, καὶ ἀγιασθῆ ἢ μιανθεῖσα ὑπὸ τῆς κακίας φύσις ἡμῶν ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἐκείνης τοῦ Πνεύματος, καὶ ἕως τέλους διαμείνωμεν ἄπτωτοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ ἀκριβῶς ἀναστρεφόμενοι, τῆς ἐπουρανίου βασιλείας τυχεῖν οὐ δυνησόμεθα.

4,9 Λεπτὸν δέ τινα λόγον καὶ βαθὺν κατὰ τὴν προσοῦσάν μοι δύναμιν εἰπεῖν βούλομαι· διὸ συνετῶς ἀκούσατε. Ἐσωματοποίησεν ἑαυτὸν ὁ ἄπειρος καὶ ἀπρόσιτος καὶ ἀποίητος Θεὸς δι' ἄπειρον καὶ ἀνεννόητον χρηστότητα, καὶ ὡς εἰπεῖν συνεσμίκρυνεν ἐκ τῆς ἀπροσίτου δόξης, ἵνα συνενωθῆναι δυνηθῆ τοῖς ἀοράτοις αὐτοῦ κτίσμασιν (οἷον ψυχαῖς ἀγίων καὶ ἀγγέλων λέγω), ἵνα δυνηθῶσι ζωῆς θε-

62. Ρωμ. 8,6.

63. Ρωμ. 5,19.

64. Πρβλ. Πράξ. 2,38.

θέλουν νά ἔχουν τήν τροφή τους ἀπό τόν κόσμο, ἐδῶ στόν κόσμο περπατοῦν, ἐδῶ σκέφτονται, ἐδῶ ὁ νοῦς κατοικεῖ· γι' αὐτό καί δέ μποροῦν νά μεταστραφοῦν πρός τό ἀγαθό «φρόνημα τοῦ ἁγίου Πνεύματος»⁶². Σάν κάτι ξένο λοιπόν ἀπό τή φύση μας (ἐννοῶ τήν ἐπουράνια χάρη) πρέπει νά συνενωθεῖ μέ τή φύση μας, γιά νά μπορέσουμε νά ποῦμε μαζί στόν ἐπουράνιο νυμφώνα τῆς βασιλείας τοῦ Κυρίου καί νά ἐπετύχουμε τήν αἰώνια σωτηρία.

4,8 Διότι δεχθήκαμε μέσα μας κάτι ξένο πρός τή φύση μας, τήν κακία τῶν παθῶν, «ἐξ αἰτίας τῆς παρακοῆς τοῦ πρώτου ἀνθρώπου»⁶³, ἡ ὁποία ἔγινε σάν τή δική μας φύση, μέ τή συνήθεια καί τή συναναστροφή, ἄν καί ἦταν ξένο πρός τή φύση μας, καί πρέπει, μέ τήν ἐπουράνια δωρεά τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁶⁴, νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό μέσα μας πάλι καί νά ἀποκατασταθεῖ ἡ φύση μας στήν προηγούμενη καθαρή της κατάσταση. Καί ἄν δέ δεχθοῦμε τώρα τήν ἐπουράνια ἀγάπη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πού πρέπει νά ζητᾶμε μέ πολύ μεγάλη παράκληση καί δέηση καί πίστη καί προσευχή καί ἀποστροφή τοῦ κόσμου, καί δέν προσκολληθεῖ ἡ φύση μας στήν ἀγάπη πού εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, καί ἄν δέν ἁγιασθεῖ ἡ φύση μας, πού μιάνηκε ἀπό τήν κακία, ἀπό ἐκείνη τήν ἀγάπη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί ἄν δέν παραμείνουμε μέχρι τό τέλος ὀρθιοί, ἐκτελώνοντας ἀκριβῶς ὅλες τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, δέ θά μπορέσουμε νά ἐπιτύχουμε τήν ἐπουράνια βασιλεία.

4,9 Θέλω νά σᾶς ἀπευθύνω ἓνα λόγο λεπτό καί βαθύ μέ ὄση δύναμη μπορῶ γι' αὐτό μέ μεγάλη προσοχή νά μέ ἀκούσετε. Ἐδωσε σῶμα στόν ἑαυτό του ὁ ἄπειρος καί ἀπρόσιτος καί ἀκατασκεύαστος Θεός, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπειρης καί ἀνέκφραστης ἀγαθότητάς του, καί ὅπως θά μπορούσαμε νά ποῦμε, ἀπό τήν ἀπρόσιτη δόξα του⁶⁵ γιά νά μπορέσει νά ἐνωθεῖ μέ τά ἀόρατα δημιουργήματά του (ἐννοῶ τίς ψυχές τῶν ἁγίων καί τῶν ἀγγέλων) γιά νά μπορέσουν νά μετάσχουν στή ζωή τῆς θεότητας.

65. Πρβλ. Α' Τιμ. 6,16.

ότητος μετασχεῖν. Ἐκαστον γὰρ κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν σῶμά ἐστιν, ὁ ἄγγελος, ἡ ψυχὴ, ὁ δαίμων· ὅτι κἄν λεπτά ἐστιν, ὅμως ἐν ὑποστάσει καὶ χαρακτῆρι καὶ εἰκόνι κατὰ τὴν λεπτότητα τῆς φύσεως αὐτῶν σώματα τυγχάνει λεπτά. Ὡσπερ ἐν ὑποστάσει τοῦτο τὸ σῶμα παχύ ἐστιν οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ λεπτὴ οὕσα περιέλαβε τὸν ὀφθαλμὸν δι' οὗ ὄρα, τὸ οὖς δι' οὗ ἀκούει, ὁμοίως τὴν γλῶσσαν δι' ἧς λαλεῖ, τὴν χεῖρα, καὶ ἀπαξαπλῶς πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ περιλαβοῦσα ἡ ψυχὴ συγκέκραται, δι' οὗ ἀπεργάζεται πάντα τὰ τοῦ βίου ἐπιτηδεύματα.

4,10 Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ ἄπειρος καὶ ἀνευνόητος Θεὸς τῇ χρηστότητι αὐτοῦ ἐσμίκρυνεν ἑαυτὸν καὶ ἐνεδύσατο τὰ μέλη τοῦ σώματος τούτου καὶ περιέλαβεν ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ἀπροσίτου δόξης καὶ διὰ ἡμερότητα καὶ φιλανθρωπίαν μεταμορφούμενος σωματοποιεῖ ἑαυτὸν καὶ ἀναμίγνυται καὶ παραλαμβάνει τὰς ἁγίας καὶ εὐαρέστους καὶ πιστὰς ψυχὰς καὶ γίνεταί μετ' αὐτῶν εἰς «ἐν Πνεῦμα» κατὰ τὸ λόγιον Παύλου· ψυχὴ ὡς εἰπεῖν εἰς ψυχὴν καὶ ὑπόστασις εἰς ὑπόστασιν, ἵνα δυνηθῇ ἡ ψυχὴ ἐν τῇ θεότητι ζῆσαι καὶ αἰσθῆσθαι ἀθανάτου ζωῆς, καὶ δόξης ἀφθάρτου μέτοχος γένηται ἢ γε ἀξία αὐτοῦ καὶ εὐάρεστος. Εἰ γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι πεποιήκε τὴν ὀρωμένην κτίσιν τοιαύτην ἐν πολλῇ τινι διαφορᾷ καὶ ποιικιλίᾳ, καὶ πρὶν γενέσθαι οὐκ ἦν, ἠθέλησε δὲ καὶ εὐκόλως ἐποίησεν ἐκ τῶν μὴ ὄντων ὑποστάσεις παχείας καὶ σκληρᾶς (οἶον γῆν λέγω, ὄρη, δένδρα· ὄρας οἷα σκληρότης φύσεως), καὶ πάλιν μέσα ὕδατα καὶ ἐξ αὐτῶν γεννᾶσθαι πετεινὰ προσέταξε καὶ πάλιν λεπτότερα, πῦρ καὶ ἀνέμους, καὶ διὰ λεπτότητα μὴ ὀρώμενα τῶ τοῦ σώματος ὀφθαλμῶ.

4,11 Πῶς ἡ ἄπειρος καὶ ἀνεκδιήγητος τῆς πολυποικίλου σοφίας τοῦ Θεοῦ τέχνη ἔκτισεν ἐκ μὴ ὄντων παχύτερα καὶ λεπτότερα καὶ ἀπα-

66. Α' Κορ. 6,17.

67. Πρβλ. Ρωμ. 4,17.

68. Ἐφεσ. 3,10.

Καθόσον τό καθένα σύμφωνα μέ τή δική του φύση εἶναι ξεχωριστή ὑπαρξη, δηλαδή ὁ ἄγγελος, ἡ ψυχή, ὁ διάβολος· διότι, παρ' ὄλο πού εἶναι πνεύματα, ὅμως ὡς πρός τήν ὑπόσταση, τό χαρακτήρα καί τήν εἰκόνα καί σύμφωνα μέ τή φύση τῆς πνευματικότητάς τους ἔχουν σώματα πνευματικά. Ὅπως αὐτό τό σῶμα ἔχει ὑπόσταση ὑλική, ἔτσι καί ἡ ψυχή, πού εἶναι πνευματική, ἔχει τό μάτι μέ τό ὁποῖο βλέπει, τό αὐτί μέ τό ὁποῖο ἀκούει, καθῶς ἐπίσης τή γλῶσσα μέ τήν ὁποία μιλάει, τό χέρι, καί μέ ἕνα λόγο, ἀφοῦ περιέλαβε ἡ ψυχή ὀλόκληρο τό σῶμα καί τά μέλη του, ἔχει ἐνωθεῖ μέ αὐτό, μέ τό ὁποῖο πραγματοποιοιεῖ ὅλες τίς πράξεις σ' αὐτή τή ζωή.

4,10 Κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ὁ ἄπειρος καί ἀκατάληπτος Θεός ἀπό ἀγάπη μίκραινει τόν ἑαυτό του καί ντύθηκε τά μέλη αὐτοῦ τοῦ σώματος καί περιόρισε τόν ἑαυτό του ἀπό τήν ἀπρόσιτη δόξα του, καί ἀπό ἀγαθότητα καί φιλανθρωπία δίνει σῶμα στόν ἑαυτό του καί ἐνώνεται μέ τόν ἄνθρωπο καί παίρνει τίς ἅγιες καί ἀγαθές καί πιστές ψυχές καί γίνεται μαζί της, κατά τό λόγο τοῦ ἀποστόλου Παύλου, «ἕνα Πνεῦμα»⁶⁶ ψυχή, θά μπορούσαμε νά ποῦμε, μέσα στήν ψυχή μας καί ὑπόσταση μέσα στήν ὑπόστασή μας, γιά νά μπορέσει ἡ ψυχή νά ζήσει μέ τό Θεό καί νά αισθανθεῖ τήν ἀθάνατη ζωή καί νά γίνει μέτοχη τῆς ἄφθαρτης δόξας, ἐκείνη βέβαια ἡ ψυχή πού εἶναι ἄξια καί εὐπρόσδεκτη γι' αὐτόν⁶⁷. Διότι, ἄν δημιούργησε ἀπό τό μηδέν τήν κτίση πού βλέπουμε τέτοια, δηλαδή νά ὑπάρχει μέσα σ' αὐτή τόση μεγάλη διαφορά καί ποικιλία, καί πρίν νά δημιουργηθεῖ δέν ὑπῆρχε, θέλησε ὅμως καί δημιούργησε μέ εὐκολία ἀπό τό μηδέν ὑποστάσεις ὑλικές καί σκληρές (ἐννοῶ τή γῆ, τά ὄρη, τά δέντρα· βλέπεις ποιά εἶναι ἡ σκληρότητα τῆς φύσης), καί ἀκόμη δημιούργησε τά ὕδατα καί ἔκαμε ἀπό αὐτά νά γεννηθοῦν πτηνά καί ἄλλα πιά λεπτά, τή φωτιά καί τούς ἀνέμους, καί ἐξ αἰτίας τῆς λεπτότητάς τους δέν φαίνονται μέ τά σωματικά μάτια.

4,11 Ὅπως ἡ ἄπειρη καί ἀνέκφραστη τέχνη τῆς πολύμορφης σοφίας τοῦ Θεοῦ⁶⁸ δημιούργησε μέ τή θέλησή του ἀπό τό μηδέν

λώτερα σώματα ένυπόστατα τῷ θελήματι αὐτοῦ, πόσω μᾶλλον αὐτὸς ὢν ὡς θέλει καὶ ὁ θέλει διὰ χρηστότητα ἄφραστον καὶ ἀγαθότητα ἀνενόητον μεταβάλλει καὶ σμικρύνει, καὶ ἐξομοιοῖ ἑαυτὸν σωματοποιῶν κατὰ χώρησιν ταῖς ἀγίαις καὶ ἀξίαις πισταῖς ψυχαῖς, ἵνα ὀραθῇ αὐταῖς ὁ ἀόρατος καὶ ψηλαφηθῇ κατὰ τὴν φύσιν τῆς λεπτότητος τῆς ψυχῆς ὁ ἀψηλάφητος, καὶ αἰσθωνται αὐτοῦ τῆς γλυκύτητος, καὶ τῆς χρηστότητος τοῦ φωτὸς τῆς ἀρρήτου ἀπολαύσεως αὐτῇ πείρᾳ ἀπολαύσωμεν. Ὅτε βούλεται, πῦρ γίνεται· πᾶν φαῦλον καὶ ἐπείσακτον πάθος τῆς ψυχῆς κατακαῖον· «καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον» φησὶν. Ὅτε βούλεται, ἀνάπαυσις ἀρρητος καὶ ἄφραστος, ἵνα ἀναπαῖ ἀναπαύσει θεότητος ἢ ψυχῆ· ὅτε βούλεται, χαρὰ καὶ εἰρήνη, θάλπων καὶ περιέπων αὐτήν.

4,12 Εἰ δὲ καὶ εἰς ἓν τῶν κτισμάτων ἑαυτὸν ἀφομοιωῶσαι βούλεται διὰ ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην τῶν νοερῶν κτισμάτων, οἷον ἢ πόλις φωτὸς Ἰερουσαλήμ ἢ ὄρος Σιών ἐπουράνιον, δύναται ὡς θέλει πάντα καθὼς εἴρηται· «ὕμεῖς δὲ προσεληλύθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἰερουσαλήμ ἐπουρανίῳ». Πάντα εὐκόλα αὐτῷ ἔστι καὶ εὐχερῆ, εἰς ἃ θελεῖ, μεταμορφουμένῳ ταῖς ἀξίαις αὐτοῦ καὶ πισταῖς ψυχαῖς. Μόνον τις ἀγωνιζέσθω φίλος καὶ εὐάρεστος αὐτῷ γίγνεσθαι, καὶ αὐτῇ πείρᾳ καὶ αἰσθήσει ὄψεται ἀγαθὰ ἐπουράνια καὶ τρυφήν ἀνέκφραστον καὶ πλοῦτον ἄπειρον θεότητος, ἀληθῶς «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη», τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, γιγνόμενον εἰς ἀνάπαυσιν τῶν ἀξίων ψυχῶν καὶ ἀγαλλίασιν καὶ τρυφήν καὶ ζωὴν αἰώνιον. Σωματοποιεῖ γὰρ ἑαυτὸν καὶ εἰς βρωσιν καὶ πόσιν ὁ Κύριος, κα-

69. Δευτ. 4,24 καὶ 9,3.

70. Ἐβρ. 12,22.

71. Πρβλ. Ἰακ. 2,23. Πρβλ. Ρωμ. 14,18.

παχύτερα και λεπτότερα και απαλότερα σώματα με ξεχωριστή τό καθένα υπόσταση, έτσι και πολύ περισσότερο αυτός ο ίδιος όπως θέλει και αυτό που θέλει, χάρη στην ανέκφραστη καλωσύνη και την απεριγραπτή αγαθότητά του, τό μεταβάλλει και τό μικραίνει και κάνει ὅμοιο τόν ἑαυτό του, παίρνοντας ἀνθρώπινο σῶμα, κατά παραχώρηση, μέ τίς ἅγιες και ἄξιες και πιστές ψυχές, γιά νά γίνει ὁρατός σ' αὐτές αὐτός ὁ ἀόρατος, και νά ψηλαφηθεῖ, ἀνάλογα μέ τή φύση τῆς λεπτότητας τῆς ψυχῆς, αὐτός ὁ ἀψηλάφητος, και νά αἰσθανθοῦν τή γλυκύτητά του, και νά ἀπολαύσουν τήν ἀγαθότητα τοῦ φωτός μέ αὐτή τήν ἐμπειρία τῆς ἀνέκφραστης ἀπόλαυσης. Ὄταν θέλει γίνεται φωτιά που καίει κάθε φαῦλο και ξένο πρὸς τήν ψυχή πάθος· διότι λέγει, «ὁ Θεός μας εἶναι φωτιά που κατακαίει»⁶⁹. Ὄταν θέλει γίνεται ἀνάπαυση ἀνέκφραστη και ἀνεκκλάλητη, γιά νά ἀναπαύσει τήν ψυχή μέ τήν ἀνάπαυση τῆς θεότητας· ὅταν θέλει γίνεται χαρά και εἰρήνη, περιβάλλοντάς τιν μέ φροντίδα και στοργή.

4,12 Ἄν πάλι θέλει νά ἐξομοιώσει τόν ἑαυτό του μέ ἕνα ἀπό τά δημιουργήματα, γιά νά προσφέρει χαρά και εὐφροσύνη στά νοερά δημιουργήματα, ὅπως ἢ μέ τήν πόλη τοῦ φωτός τήν Ἱερουσαλήμ, ἢ μέ τό ἐπουράνιο ὄρος τῆς Σιών, μπορεῖ νά πραγματοποιήσει ὅλα ὅσα θέλει, ὅπως ἔχει λεχθεῖ «έσεῖς ἔχετε προσέλθει στό ὄρος τῆς Σιών, στήν πόλη τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ, τήν ἐπουράνια Ἱερουσαλήμ»⁷⁰. Εἶναι ὅλα, ὅσα θέλει, εὐκολα και ἱκανά σ' αὐτόν που μεταμορφώνεται γιά τίς ἄξιες και πιστές σ' αὐτόν ψυχές. Ἄν κάποιος ἀγωνίζεται μόνο γίνεται φίλος και ἀρεστός στό Θεό⁷¹, και μέ αὐτή τή γνώση του και μέ τήν αἴσθησή του θά δεῖ ἐπουράνια ἀγαθά και ἀνέκφραστη πνευματική ἀπόλαυση και ἄπειρο πλοῦτο θεότητας, ἀληθινά «αὐτά που μάτι δέν εἶδε και αὐτί δέν ἄκουσε και στήν καρδιά ἀνθρώπου δέν ἀνέβηκαν»⁷², διότι αὐτό τό Πνεῦμα τοῦ Κυρίου εἶναι που γίνεται γιά τίς ἄξιες ψυχές ἀνάπαυση και ἀγαλλίαση και πνευματική ἀπόλαυση και ζωή αἰώνια. Καθόσον ὁ Κύριος κάνει σῶμα

72. Α' Κορ. 2,9.

θῶς γέγραπται ἐν τῷ εὐαγγελίῳ· «ὁ τρώγων τὸν ἄρτον τοῦτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα», ἵνα ἀναπαύσῃ ἀνεκλαλήτως καὶ ἐμπλήσῃ εὐφροσύνης πνευματικῆς τὴν ψυχὴν· καὶ γὰρ φησιν· «ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς»· ὁμοίως καὶ εἰς πόσιν νάματος ἐπουρανίου, καθῶς φησιν· «ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον», «καὶ πάντες» φησὶ «τὸ αὐτὸ πόμα ἐποτίσθημεν».

4,13 Οὕτως ἐκάστῳ τῶν ἁγίων πατέρων ὥφθη ὡς ἠθέλησε καὶ ὡς συνέφερον· ἄλλως τῷ Ἀβραάμ, ἄλλως τῷ Ἰσαάκ, ἄλλως τῷ Ἰακώβ, ἄλλως τῷ Νῶε, τῷ Δανιήλ, τῷ Σολομῶν, τῷ Ἡσαΐα, καὶ ἐκάστῳ τῶν ἁγίων προφητῶν· ἄλλως τῷ Ἡλίῳ, ἄλλως τῷ Μωϋσῆ. Καὶ ἐγὼ νομίζω, ὅτι Μωϋσῆς κατὰ πᾶσαν ὥραν ἐν τῷ ὄρει ἐν τῇ τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν νηστείᾳ εἰς ἐκείνην τὴν πνευματικὴν τράπεζαν εἰσερχόμενος ἐνετρύφα καὶ ἀπέλαυεν. Ἐκάστῳ οὖν τῶν ἁγίων ὡς ἠθέλησεν ὥφθη εἰς τὸ ἀναπαῦσαι καὶ σῶσαι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ ἀγαγεῖν. Πάντα γὰρ αὐτῷ εὐχερῆ ἐστὶν ἃ βούλεται, καὶ ὡς θέλει σμικρύνων ἑαυτὸν σωματοποιεῖ καὶ μεταμορφοῦται ὅπτανόμενος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἐν ἀπροσίτῳ δόξῃ φωτός, κατὰ πολλὴν καὶ ἀφραστον ἀγάπην φανερούμενος τοῖς ἀξίοις κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν. Ψυχὴ γὰρ ἢ καταξιωθεῖσα ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ προσδοκίᾳ καὶ πίστει καὶ ἀγάπῃ δέξασθαι ἐκείνην τὴν «ἐξ ὕψους δύναμιν», τὴν ἐπουράνιον τοῦ Πνεύματος ἀγάπην καὶ τὸ ἐπουράνιον πῦρ τῆς ἀθανάτου ζωῆς λαβοῦσα, πάσης ἀγάπης κοσμικῆς ἐξ ἀληθείας λύεται καὶ παντὸς δεσμοῦ κακίας ἐλευθεροῦται.

73. Ἰω. 6,58

74. Ἰω. 6,35

75. Ἰω. 4,13

76. Α' Κορ. 10,4-12,9

77. Ἐξ. 24,18

78. Α' Τιμ. 2,4.Κολ.3,10

79. Πρβλ. Α' Τιμ. 6,16

80. Λουκᾶ 24,49

τόν ἑαυτό του γιά τροφή καί πόση, ὅπως ἔχει γραφεῖ στό Εὐαγγέλιο· «αὐτός πού τρώει αὐτό τόν ἄρτο, θά ζήσει στούς αἰῶνες»⁷³, γιά νά ἀναπαύσει τήν ψυχή μέ ἀνέκφραστο τρόπο καί νά τή γεμίσει μέ πνευματική εὐφροσύνη καθόσον λέγει· «ἐγώ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς»⁷⁴. τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν πόση τοῦ ἐπουράνιου νάματος, σύμφωνα μ' αὐτό πού λέγει· «αὐτός πού πίνει ἀπό τό νερό πού θά τοῦ δώσω ἐγώ, θά γίνει τό νερό αὐτό μέσα του πηγὴ πού θά ἀναβλύζει πάντοτε καί θά τοῦ χαρίζει ζωή αἰώνια»⁷⁵. καί ἀκόμη λέγει· «ὄλοι ποτισθήκαμε ἀπό τό ἴδιο ποτό»⁷⁶.

4,13 Ἔτσι φανερώθηκε στόν καθένα ἀπό τούς ἅγιους πατέρες, ὅπως αὐτός θέλησε καί ὅπως στόν καθένα ἀπό αὐτούς συνέφερε· μέ διαφορετικό τρόπο στόν Ἀβραάμ, μέ διαφορετικό τρόπο στόν Ἰσαάκ, μέ ἄλλο τρόπο στόν Ἰακώβ, μέ ἄλλο στό Νῶε, στό Δανιήλ, στό Δαβίδ, στό Σολομώντα, στόν Ἡσαΐα καί στόν καθένα ἀπό τούς ἅγιους προφῆτες· μέ διαφορετικό τρόπο στόν προφήτη Ἡλία καί διαφορετικά στό Μωυσῆ. Καί ἐγώ νομίζω ὅτι ὁ Μωυσῆς⁷⁷, καθ' ὅλη τή διάρκεια πού ἦταν πάνω στό ὄρος κατά τή νηστεία τῶν σαράντα ἡμερῶν, ἔμπαινε καί ἀπολάμβανε τήν εὐχαρίστηση ἀπό ἐκεῖνο τό πνευματικό τραπέζι. Στόν καθένα λοιπόν ἀπό τούς ἅγιους φανερώθηκε ὅπως αὐτός θέλησε γιά νά τούς ἀναπαύσει καί νά τούς σώσει καί νά τούς ὀδηγήσει στήν ἐπίγνωση τοῦ Θεοῦ⁷⁸. Διότι ὅλα ὅσα θέλει εἶναι εὐκόλα σ' αὐτόν, καί μέ τή θέλησή του μικραίνει τόν ἑαυτό του, τόν σωματοποιεῖ, μεταμορφώνεται γιά νά φαίνεται σ' ἐκείνους πού τόν ἀγαποῦν μέ τό ἀπρόσιτο φῶς τῆς δόξας του⁷⁹, καί φανερόνεται μέ τή δύναμή του μέ πολλή μεγάλη καί ἀνέκφραστη ἀγάπη σ' ἐκείνους πού εἶναι ἄξιοι νά τόν δοῦν. Διότι ἡ ψυχή πού ἀξιώθηκε μέ μεγάλο πόθο καί προσδοκία καί πίστη καί ἀγάπη νά δεχθεῖ ἐκείνη τήν «ἐξ ὕψους δύναμη»⁸⁰, τήν ἐπουράνια ἀγάπη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί νά πάρει μέσα της τό ἐπουράνιο πῦρ τῆς ἀθάνατης ζωῆς, ἀποδεσμεύεται πράγματι ἀπό κάθε κοσμική ἀγάπη καί ἐλευθερώνεται ἀπό κάθε δεσμό τῆς κακίας.

4,14 Ὡσπερ γὰρ σίδηρος ἢ μόλιβδος ἢ χρυσὸς ἢ ἄργυρος ἐπὶ πῦρ βληθέντα λύεται ἐκ τῆς φύσεως τῆς σκληρᾶς, εἰς ἀπαλότητα μεταβαλλόμενα, καὶ ἐφ' ὅσον ἐν τῷ πυρὶ τυγχάνει, λύεται καὶ ἡλλοίωται τῆς φυσικῆς σκληρότητος διὰ τὴν τοῦ πυρὸς θερμὴν δύναμιν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ ψυχὴ ἀρνησαμένη τὸν κόσμον καὶ τὸν Κύριον μόνον ποθήσασα ἐν πολλῇ ψυχῆς ζητήσῃ καὶ πόνῳ καὶ ἀγῶνι, καὶ τὴν προσδοκίαν ἀδιάλειπτον ἔχουσα πρὸς αὐτὸν ἐλπίδι καὶ πίστει καὶ δεξαμένη ἐκεῖνο τὸ ἐπουράνιον πῦρ τῆς θεότητος καὶ ἀγάπης τοῦ Πνεύματος, τότε ἐξ ἀληθείας πάσης ἀγάπης κόσμου λύεται καὶ πάσης κακίας παθῶν ἐλευθεροῦται καὶ πάντα ἐκτὸς αὐτῆς ποιεῖται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φυσικῆς ἕξεως καὶ σκληρότητος τῆς ἀμαρτίας μεταβάλλεται καὶ πάντα περισσὰ ἡγεῖται πρὸς μόνον τὸν ἐπουράνιον νυμφίον ὃν ἐδέξατο ἀναπαυομένη ἐν τῇ ζεούσῃ καὶ ἀρρήτῳ αὐτοῦ ἀγάπῃ.

4,15 Λέγω σοι δέ, ὅτι αὐτοὺς τοὺς περιποθήτους ἀδελφούς, οὓς ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν, εἰ ἐμποδίζωσιν ἀπ' ἐκείνης τῆς ἀγάπης, ὡσπερ εἶπεῖν, ἀποστρέφεται· ἐκεῖνο γὰρ ἐστὶν αὐτῆς ζωῆ καὶ ἀνάπαυσις, ἢ τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως μυστικὴ καὶ ἄρρητος κοινωνία. Εἰ γὰρ σαρκικῆς κοινωνίας ἀγάπη χωρίζει πατρός, μητρός, ἀδελφῶν, καὶ πάντα ἐξώτερα αὐτῶν γίνεται ἐν τῷ νῶ, καὶ εἰ ἀγαπᾷ, τὴν δὲ διάθεσιν αὐτοῦ πᾶσαν εἰς τὴν σύνοικον αὐτοῦ κέκτηται, «ἀντὶ τούτου», γὰρ φησι, «καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικί, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν». Εἰ οὖν ἢ τῆς σαρκὸς ἀγάπη οὕτω λύει πάσης ἀγάπης, πόσω μᾶλλον ὅσοι κατηξιώθησαν ἐκείνου τοῦ ἀγίου καὶ ἐπουρανίου καὶ ἀγαπητοῦ Πνεύματος, ἐξ ἀληθείας κοινωνῆσαι πάσης ἀγάπης κό-

4,14 Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὅταν βάλουμε στή φωτιά σίδηρο ἢ μόλυβι ἢ χρυσό ἢ ἄργυρο, μαλακώνει ἢ σκληρὴ τους σύσταση, καί μεταβάλλονται ἀπὸ σκληρὰ σὲ μαλακά καί ἐφόσον παραμείνουν στή φωτιά μαλακώνει καί ἀλλοιώνεται ἡ φυσικὴ τους σκληρότητα, ἐξ αἰτίας τῆς θερμότητος τῆς φωτιᾶς, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καί ἡ ψυχὴ πού ἀρνεῖται τὸν κόσμον καί ποθεῖ μόνο τὸν Κύριο μὲ μεγάλη ἀναζήτησι καί μόχθο καί ἀγῶνα καί ἔχοντας ἀδιάκοπη τὴν προσδοκίαν πρὸς αὐτόν, μὲ τὴν ἐλπίδα καί τὴν πίστη πρὸς αὐτόν, καί ἀφοῦ δεχθεῖ ἐκεῖνο τὸ ἐπουράνιο πῦρ τῆς θεότητος καί τῆς ἀγάπης τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τότε πραγματικὰ χαλαρώνεται καί ἀποδεσμεύεται ἀπὸ κάθε ἀγάπη τοῦ κόσμου, ἐλευθερώνεται ἀπὸ κάθε κακία τῶν παθῶν, ἀπομακρύνει ὅλα ἀπὸ πάνω της, μεταβάλλεται ἀπὸ τὴ φυσικὴ της συνήθεια καί ἀπὸ τὴ σκληρότητα τῆς ἀμαρτίας καί τὰ θεωρεῖ ὅλα περιττὰ καί μόνο κοντὰ στὸν ἐπουράνιον νυμφίον, πού δέχθηκε μέσα της, ἀναπαύεται, μέσα στή φλογερὴ καί ἀνέκφραστη ἀγάπη του.

4,15 Σοῦ λέγω ἐπίσης ὅτι καί αὐτοὺς τοὺς ἀγαπητοὺς ἀδελφούς, πού ἔχει μπροστὰ στὰ μάτια του, ἂν τὸν ἐμποδίζουν ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἀγάπη, τοὺς ἀποστρέφεται· διότι ἐκεῖνο εἶναι γι' αὐτὴν ἀληθινὴ ζωὴ καί ἀνάπαυσις, ἡ μυστικὴ καί ἀνέκφραστη ἔνωσις μὲ τὸν ἐπουράνιον βασιλιά. Διότι, ἂν ἡ ἀγάπη πού προέρχεται ἀπὸ τὴ σαρκικὴ κοινωνία τῶν συζύγων χωρίζει ἀπὸ τὸν πατέρα, τὴ μητέρα, τὰ ἀδελφία καί ὅλοι αὐτοὶ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴ σκέψη του, καί ἂν τοὺς ἀγαπᾷ, τοὺς ἀγαπᾷ ἐξωτερικὰ, γιατί ἡ διάθεσί του ὅλη βρίσκεται στή σύζυγό του, διότι λέγει, «ἐξ αἰτίας αὐτοῦ θὰ ἐγκαταλείψει ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα καί τὴ μητέρα του καί θὰ προσκολληθεῖ στή γυναῖκα του, καί θὰ εἶναι οἱ δύο σάν μία σάρκα»⁸¹. Ἐάν λοιπόν ἡ σαρκικὴ ἀγάπη μᾶς ἀπομακρύνει τόσο πολὺ κάθε ἄλλῃ ἀγάπῃ, πόσο μᾶλλον ὅσοι ἀξιώθηκαν νὰ δεχθοῦν ἐκεῖνο τὸ ἅγιον καί ἐπουράνιον καί ἀγαπητό Πνεῦμα πρέπει νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ κάθε ἀγάπη πρὸς τὸν κόσμον, καί ὅλα νὰ φαίνονται σ' αὐτοὺς περιττὰ, ἐπειδὴ νικῆθηκαν

σμου λυθήσονται καὶ πάντα περισσὰ αὐτοῖς καταφανήσεται τῷ νενικῆσθαι αὐτοὺς τῷ οὐρανίῳ πόθῳ καὶ τῇ τρώσει αὐτοῦ ἠνῶσθαι. Ἐκεῖ γὰρ ἐπιποθοῦσιν, ἐκεῖ λογίζονται, ἐκεῖ ζῶσιν, ἐκεῖ οἱ λογισμοὶ αὐτῶν περιπατοῦσιν, ἐκεῖ ὁ νοῦς πάντοτε τὴν διατριβὴν ἔχει νενικημένος τῷ θείῳ καὶ οὐρανίῳ ἔρωτι καὶ πόθῳ πνευματικῷ.

4,16 Τὸ λοιπόν, ὦ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τοιούτων ἀγαθῶν προκειμένων καὶ τοσούτων ἐπαγγελιῶν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐπηγγελμένων πάντα τὰ ἐμπόδια ἀφ' ἑαυτῶν ἀπορρίψωμεν καὶ πᾶσαν ἀγάπην τοῦ κόσμου ἀποστραφῶμεν καὶ πρὸς ἐκεῖνο μόνον τὸ ἀγαθὸν τῇ ζητήσῃ καὶ πόθῳ ἑαυτοὺς ἐκδῶμεν, ἵνα δυνηθῶμεν τυχεῖν ἐκείνης τῆς ἀρρήτου ἀγάπης τοῦ Πνεύματος, περὶ ἧς ὁ μακάριος Παῦλος παρήνεσε σπεύδειν ἡμᾶς πρὸς αὐτήν, λέγων «διώκετε τὴν ἀγάπην» ἵνα δυνηθῶμεν ἐκ τῆς σκληρότητος ἡμῶν τῆς ἀλλοιώσεως τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου καταξιωθῆναι καὶ εἰς ἡμερότητα καὶ ἀνάπαυσιν πνευματικὴν ἐλθεῖν, ἔρωτι θεοῦ Πνεύματος τρωθέντες. Ὁ γὰρ Κύριος πολὺ φιλανθρωπεύεται σπλαγχνιζόμενος, πότε ἐπιστρέψομεν ὅλοι ἐξ ὅλου πρὸς αὐτόν, πάντων τῶν ἐναντίων ἑαυτοὺς ἐξαίροντες. Εἰ γὰρ καὶ ἡμεῖς διὰ πολλὴν ἀγνωσίαν καὶ νηπιότητα καὶ πρόληψιν κακίας ἀποστρεφόμεθα τὴν ζωὴν καὶ ἐμπόδια πολλὰ τιθέαμεν ἑαυτοῖς μὴ βουλόμενοι ἐξ ἀληθείας μετανοεῖν, ἀλλ' αὐτὸς πολὺ σπλαγχνίζεται ἐφ' ἡμᾶς μακροθυμῶν, πότε ἐπιστρέψαντες προσέλθωμεν πρὸς αὐτόν καὶ τὸν ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπον φωτισθῶμεν, ἵνα μὴ καταισχυρθῶσι τὰ πρόσωπα ἡμῶν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

4,17 Εἰ δὲ καὶ δύσκολον ἡμῖν καταφαίνεται διὰ τὴν σκληρὰν τῆς ἀρετῆς ἀσκησιν, μᾶλλον δὲ διὰ τὴν ὑπόθεσιν καὶ συμβουλίαν τοῦ ἀντικειμένου, ἴδου αὐτὸς σπλαγχνίζεται καὶ μακροθυμεῖ ἐκδεχόμενος τὴν ἡμετέραν μετάνοιαν ἡμῶν, καὶ πίπτοντας ἡμᾶς οὐκ ἐπαι-

82. Α' Κορ. 14,1

83. Πρβλ. Ρωμ. 7,22

84. Πρβλ. Ματθ. 10,15

ἀπό τόν οὐράνιο πόθο καί μέ τήν ἥττα τους αὐτή ἐνώθησαν μ' αὐτόν. Διότι ἐκεῖ βρίσκεται ὁ πόθος τους, ἐκεῖ ὁ λογισμός τους, ἐκεῖ ζοῦν, ἐκεῖ οἱ σκέψεις τους παραμένουν, ἐκεῖ ὁ νοῦς τους εἶναι πάντα προσκολλημένος, νικημένος ἀπό τό θεϊκό καί οὐράνιο ἔρωτα καί ἀπό τόν πνευματικό πόθο.

4,16 Λοιπόν, ἀγαπητοί ἀδελφοί, ἀφοῦ τέτοια ἀγαθά βρίσκονται μπροστά μας καί τόσες μεγάλες ἐπαγγελίες μᾶς ὑποσχέθηκε ὁ Κύριος, ἄς ἀπομακρινθοῦμε ἀπό κάθε κοσμική ἀγάπη, καί πρὸς ἐκεῖνο μόνο τό ἀγαθό, μέ τήν ἀναζήτηση καί τόν πόθο, νά παραδώσουμε τούς ἑαυτούς μας, γιά νά κατορθώσουμε νά ἐπιτύχουμε ἐκείνη τήν ἀνέκφραστη ἀγάπη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γιά τήν ὁποία ὁ μακάριος Παῦλος μᾶς προέτρεψε νά τρέχουμε πρὸς αὐτή, λέγοντας, «νά ἐπιδιώκετε τήν ἀγάπη»⁸², γιά νά μπορέσουμε νά μεταβάλομε τή σκληρότητά μας μέ τή βοήθεια τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου καί νά ἔρθουμε σέ ἡρεμία καί πνευματική ἀνάπαυση, πληγωμένοι ἀπό τό θεῖο ἔρωτα. Διότι ὁ Κύριος δείχνει τή φιλανθρωπία του καί τήν εὐσπλαχνία του καί περιμένει πότε θά ἐπιστρέψουμε μιά γιά πάντα πρὸς αὐτόν, ἀφοῦ ἀπομακρύνουμε τόν ἑαυτό μας ἀπό ὅλα ὅσα εἶναι ἐνάντια. Διότι ἂν καί ἐμεῖς, ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης ἀγνωσίας, τῆς νηπιότητος καί τῆς κακίας, ἀποστρεφόμεσθε τή ζωή καί ἔχουμε θέσει πολλά ἐμπόδια στούς ἑαυτούς μας, ὥστε νά μή θέλουμε ἀληθινά νά μετανοήσουμε, αὐτός ὅμως δείχνει τήν ἀγαθότητά του καί τή μακροθυμία του γιά μᾶς, περιμένοντας πότε θά ἐπιστρέψουμε, ὥστε νά προσέλθουμε σ' αὐτόν καί νά φωτισθοῦμε ἐσωτερικά⁸³, γιά νά μή καταντροπιασθοῦμε κατά τήν ἡμέρα τῆς Κρίσεως⁸⁴.

4,17 Ἐάν ὅμως φαίνεται αὐτό δύσκολο σέ μᾶς, γιατί εἶναι πολύ σκληρή ἡ ἄσκηση τῆς ἀρετῆς, ἢ καλύτερα ἐπειδή παρενοχλεῖ καί συμπράττει ὁ διάβολος, νά λοιπόν ὁ Θεός δείχνει τήν ἀγαθότητα καί τή μακροθυμία του, περιμένοντας τήν ἐπιστροφή μας καί ἐνῶ ἁμαρτάνουμε μᾶς ἀνέχεται· μᾶς ἀνέχεται, περιμένοντας τή μετάνοιά μας, καί δέ θεωρεῖ ντροπή νά μᾶς δεχθεῖ κοντά του, ὅταν πέφτουμε στήν ἁμαρτία, ὅπως εἶπε ὁ προφή-

σχύνεται πάλιν δέχεσθαι, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης, «μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει;», μόνον ἡμεῖς διανήψωμεν ἔννοιαν ἀγαθὴν κτησάμενοι καὶ ἐπιστρέψωμεν εὐθέως καὶ ὀρθῶς βοήθειαν παρ' αὐτοῦ ἐπιζητοῦντες· καὶ αὐτὸς ἔτοιμός ἐστι σῶσαι ἡμᾶς. Ἐκδέχεται γὰρ τοῦ θελήματος ἡμῶν τὴν πρὸς αὐτὸν ζέουσαν ὀρμὴν (ὅσον ἔχομεν δυνάμεως) καὶ τὴν ἐκ προαιρέσεως ἀγαθῆς πίστιν καὶ προθυμίαν, τὴν δὲ κατόρθωσιν πᾶσαν αὐτὸς ἐν ἡμῖν ἐργάζεται.

Σπουδάσωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, ὡς τέκνα Θεοῦ ἀποδυσάμενοι πᾶσαν πρόληψιν καὶ ἀμέλειαν καὶ χαύνωσιν γενναῖοι καὶ ἔτοιμοι γενέσθαι ἀκολουθεῖν ὀπίσω αὐτοῦ μὴ ἀναβαλλόμενοι ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, ὑπὸ τῆς κακίας ὑποκλεπτόμενοι· οὐ γὰρ οἶδαμεν, πότε ἢ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἡμῶν ἔξοδος γίνεται. Μεγάλαι γὰρ καὶ ἄρρητοί εἰσιν αἱ τῶν Χριστιανῶν ἐπαγγελίαι τοσοῦτον, ὅτι μιᾶς ψυχῆς πίστει καὶ πλούτῳ οὐκ ἀναλογεῖ πᾶσα ἡ δόξα καὶ τὸ κάλλος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ ἡ λοιπὴ διακόσμησις τε καὶ ποικιλία καὶ ὠραιότης καὶ πλοῦτος καὶ τρυφή τῶν ὀρωμένων.

4,18 Πῶς τοίνυν οὐ θελήσομεν τοσαύταις προτροπαῖς καὶ ἐπαγγελίαις τοῦ Κυρίου ὅλοι ἐξ ὅλου προσελθεῖν καὶ ἐκδότους ἑαυτοὺς αὐτῷ καταστῆσαι, ἀρνησάμενοι κατὰ τὸ εὐαγγέλιον μετὰ πάντων καὶ τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν, καὶ μόνον αὐτὸν ἀγαπῆσαι καὶ σὺν αὐτῷ ἄλλο οὐδέν; Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ ταῦτα πάντα, καὶ πόση δόξα ἐδόθη, πόσαι ἐπαγγελίαι ἐπηγγέλθησαν, πόσαι προτροπαί, πόση εὐσπλαγχνία τοῦ δεσπότη ἐξ ἀρχῆς ἐφ' ἡμᾶς γέγονεν. Ἐσχατον δὲ καὶ διὰ τῆς ἰδίας ἐπιδημίας τὴν ἄρρητον χρηστότητα ἐφ' ἡμᾶς διὰ τῆς σταυρώσεως ἐπεδείξατο, ἵνα ἡμᾶς εἰς ζωὴν μετενέγκῃ ἐπιστρέψαντας. Καὶ

85. Ἰερ. 8,4

86. Πρβλ. Ἰω. 1,12

87. Πρβλ. Ματθ. 10,38

της, «μήπως αὐτός πού πέφτει δέν ξανασηκώνεται; ἢ αὐτός πού ἀπομακρύνεται δέν ξαναγυρίζει;»⁸⁵, ἀρκεῖ μόνο νά ξυπνήσουμε ἐμεῖς ἀποκτώντας ἀγαθή σκέψη, καί νά ἐπιστρέψουμε ἀμέσως, ζητώντας ἀπό αὐτόν μέ τρόπο ὀρθό βοήθεια, καί αὐτός εἶναι ἕτοιμος νά μᾶς σώσει. Διότι δέχεται τή φλογερή ὀρμή τοῦ θελήματός μας πρὸς αὐτόν (ὅσα τό ἐπιτρέπει ἢ δύναμή μας) καί τήν πίστη καί προθυμία πού προέρχεται ἀπό ἀγαθή διάθεση, τήν τελική ὁμως ἐπιτυχία τήν πραγματοποιεῖ ὁ ἴδιος μέσα μας.

Ἄς φροντίσουμε λοιπόν, ἀγαπητοί, σάν τέκνα τοῦ Θεοῦ⁸⁶, ἀφοῦ ἀπομακρύνουμε ἀπό πάνω μας κάθε ἄλλη ἀντίληψη καί ἀμέλεια καί ἀποχαύνωση, νά γίνουμε δυνατοί καί ἕτοιμοι νά τόν ἀκολουθήσουμε⁸⁷, δίχως ν' ἀναβάλλουμε ἀπό ἡμέρα σέ ἡμέρα, παρασυρόμενοι ἀπό τήν κακία· διότι δέ γνωρίζουμε πότε θά γίνει ἡ ἐξοδός μας ἀπό τό σῶμα μας. Διότι εἶναι τόσο μεγάλες καί ἀπερίγραπτες οἱ ὑποσχέσεις πού δόθηκαν στούς Χριστιανούς, ὥστε στόν πλοῦτο καί στήν πίστη μιᾶς ψυχῆς δέν ἀναλογεῖ ὀλόκληρη ἡ δόξα καί τό κάλλος τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς καθὼς καί ἡ ὑπόλοιπη διακόσμηση καί ποικιλία καί ὠραιότητα καί πλοῦτος καί ἀπόλαυση ὄλων αὐτῶν πού βλέπουμε.

4,18 Πῶς λοιπόν δέ θά θελήσουμε ὕστερα ἀπό τόσες προτροπές καί ὑποσχέσεις νά προσέλθουμε πρὸς τόν Κύριο ὄλοι γιά πάντα καί νά παραδώσουμε σ' αὐτόν τοὺς ἑαυτούς μας, ἀφοῦ ἀρνηθοῦμε, σύμφωνα μέ τό Εὐαγγέλιο⁸⁸, μαζί μ' ὄλα καί τήν ἴδια μας τήν ψυχή, καί νά ἀγαπήσουμε μόνο αὐτόν καί τίποτε ἄλλο μαζί μέ αὐτόν; Ἀλλά νά καί ὄλα αὐτά, πόση δηλαδή δόξα δόθηκε, πόσοι τρόποι θείας οἰκονομίας χρησιμοποιήθηκαν ἀπό τόν Κύριο μέ τοὺς πατέρες καί τοὺς προφῆτες, πόσες ὑποσχέσεις δόθηκαν, πόσες προτροπές, πόση εὐσπλαγχνία ἔδειξε ὁ Κύριος ἀπό τήν ἀρχή γιά ἐμᾶς. Τελευταῖο γεγονός τῆς ἀγάπης του πρὸς ἐμᾶς ἦταν τό ὅτι μᾶς φανέρωσε μέ τόν ἐρχομό του καί τή σταύρωσή του τήν ἀνεκφραστη ἀγαθότητά του, ὥστε νά μᾶς μεταφέρει στή ζωή, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπιστρέψουμε κοντά του.

88. Πρβλ. Λουκᾶ 14,26

ἡμεῖς τῶν θελημᾶτων ἡμῶν καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ κόσμου καὶ τῶν προλήψεων καὶ συνηθειῶν κακῶν οὐκ ἀναχωροῦμεν; Διὸ ὀλιγόπιστοι ἢ καὶ ἄπιστοι δεικνύμεθα. Καὶ ἐπὶ τούτοις πᾶσιν ἰδοὺ αὐτὸς χρηστεύεται, ἀοράτως φρουρῶν καὶ περιθάλπων, μὴ κατὰ τὰ ἁμαρτήματα παραδιδούς ἡμᾶς εἰς τέλος τῇ κακίᾳ καὶ τῇ τοῦ κόσμου ἀπάτῃ ἀφιών ἡμᾶς ἀπολέσθαι, διὰ πολλὴν χρηστότητα καὶ μακροθυμίαν ἀποσκοπῶν, πότε πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέψομεν.

4,19 Ἄλλὰ δέδοικα μήποτε τὸ τοῦ ἀποστόλου ρητὸν πληρωθῆ εἰς ἡμᾶς τῇ καταφρονητικῇ ἐννοίᾳ συζῶντας καὶ ταῖς προλήψεσι συναπαγομένους, τὸ λέγον· «ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει;». Εἰ δὲ τῇ μακροθυμίᾳ καὶ τῇ χρηστότητι καὶ τῇ ἀνοχῇ αὐτοῦ πλείονα προστιθέαμεν ἁμαρτήματα καὶ κατακρίσεις μείζους διὰ τῆς ἀμελείας καὶ καταφρονήσεως ἡμῶν ἑαυτοῖς πορισόμεθα, πληρωθήσεται τὸ λόγιον· «κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως τῆς δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ». Πολλῇ γὰρ ἀγαθότητι ἀνεκδιηγῆτω καὶ μακροθυμίᾳ ἀνεκφράστῳ κέχρηται ὁ Θεὸς περὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, μόνον ἡμεῖς διανῆψαι θελήσωμεν καὶ ἐξ ὄλου ἐπιστραφῆναι πρὸς αὐτὸν σπουδάσωμεν, ἵνα σωτηρίας τυχεῖν δυνηθῶμεν.

4,20 Εἰ δὲ βούλει ἐπιγνῶναι τὴν τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν καὶ τὴν πολλὴν χρηστότητα, ἀπὸ τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν καταμάθωμεν. Ἀπόβλεπον εἰς τὸν Ἰσραήλ, ἐξ ὧν οἱ πατέρες, οἷς αἱ ἐπαγγε-

89. Πρβλ. Α' Θεσ. 2,16

90. Πρβλ. Μαρκ. 4,19

91. Ρωμ. 2,4

92. Ρωμ. 2,5

93. Πρβλ. Β' Τιμ. 2,10

Καί μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἐμεῖς δέν ἀπομακρυνόμεστε ἀπὸ τὰ θελήματά μας, ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ τίς προλήψεις καὶ τίς κακές συνήθειες; Γι' αὐτὸ φαινόμεστε νὰ εἶμαστε ὀλιγόπιστοι ἢ καὶ ἄπιστοι. Καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ αὐτὸς δείχνει τὴν ἀγαθότητά του, μᾶς περιφρουρεῖ καὶ μᾶς περιθάλλει μὲ ἀόρατό τρόπο, χωρὶς νὰ μᾶς παραδίδει γιὰ πάντα στὴν κακία, σύμφωνα μὲ τὰ ἀμαρτήματά μας⁸⁹, καὶ νὰ μᾶς ἀφήνει νὰ καταστραφοῦμε μέσα στὴν ἀπάτη τοῦ κόσμου, ἐξ αἰτίας τῆς πολλῆς ἀγάπης καὶ μακροθυμίας του⁹⁰, περιμένοντας πότε θὰ ἐπιστρέψουμε κοντὰ του.

4,19 Ἄλλὰ φοβάμαι μήπως τὸ ρητὸ τοῦ ἀποστόλου ἐκπληρωθεῖ σέ μᾶς, πού ζοῦμε μὲ ὑπεροπτικὸ τρόπο καὶ παρασυρόμαστε ἀπὸ κακές ἀντιλήψεις, αὐτὸ πού λέει «ἢ μήπως δείχνεις περιφρόνηση καὶ ἀχαριστία πρὸς τὸν πλοῦτο τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνεκτικότητος καὶ τῆς μακροθυμίας του, ἀγνοώντας ὅτι ἡ στοργὴ καὶ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ σέ ὀδηγεῖ σὲ μετάνοια καὶ διόρθωση;»⁹¹: Ἐάν ὁμως ἐξ αἰτίας τῆς μακροθυμίας καὶ τῆς ἀγαθότητος καὶ ἀνοχῆς τοῦ Θεοῦ προσθέτουμε περισσότερα ἀμαρτήματα, θὰ ἐπισύρουμε στὸν ἑαυτὸ μας καὶ μεγαλύτερες κατακρίσεις πού θὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀμέλειά μας καὶ θὰ ἐκπληρωθεῖ ὁ λόγος: «ἀνάλογα δὲ μὲ τὴ σκληρότητά σου καὶ τὴν ἀμετανόητη καρδιά σου συσσωρεύεις ἐναντίον σου θησαυροὺς ὀργῆς πού θὰ ἐκσπάσουν κατὰ τὴν ἡμέρα πού θὰ ἐκδηλωθεῖ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ φανερωθεῖ ἡ δίκαιη κρίση του»⁹². Διότι ὁ Θεὸς δείχνει μεγάλη καὶ ἀπερίγραπτη ἀγαθότητα καθὼς καὶ ἀνεκφραστὴ μακροθυμία γιὰ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἀρκεῖ μόνο νὰ θελήσουμε νὰ συνέλθουμε καὶ νὰ φροντίσουμε νὰ ἐπιστρέψουμε κοντὰ του, ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ ἐπιτυχούμε τὴ σωτηρία⁹³.

4,20 Ἐάν ὁμως θέλεις νὰ γνωρίσεις καλὰ τὴ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ μεγάλη ἀγαθότητά του, θὰ τὰ γνωρίσουμε αὐτὰ ἀπὸ τίς θεόπνευστες Γραφές. Ρίξε τὸ βλέμα σου στὸν Ἰσραήλ.

λίαι ώρίσθησαν, «ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα», οἷς αἱ λατρεῖαι καὶ διαθήκη. Πόσα ἤμαρτον, ποσάκις ἐξετράπησαν καὶ αὐτὸς οὐκ εἴασεν αὐτοὺς εἰς τέλος, ἀλλὰ πρόσκαιρον χρόνον πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῖς παιδείαις παρεδίδου, τὸ σκληρὸν τῆς καρδίας αὐτῶν διὰ τῆς θλίψεως μαλάξαι βουλόμενος, ἐπέστρεφε, παρεκάλει, προφήτας ἀπέστελλε. Καὶ πόσοις χρόνοις ἐμακροθύμει ἀμαρτανόντων καὶ προσκοπτόντων αὐτῶν, καὶ ἐπιστρέφοντας μετὰ χαρᾶς προσεδέχετο, καὶ πάλιν ἐκτρεπομένων αὐτῶν αὐτὸς οὐκ ἀφίστατο, ἀλλὰ διὰ τῶν προφητῶν εἰς ἐπιστροφήν αὐτοὺς μετεκαλεῖτο. Καὶ πλεονάκις ἐκτραπέντων καὶ ἐπιστρεφομένων ἠδέως ἀντείχετο καὶ φιλανθρώπως προσεδέχετο, ἕως οὗ ὕστερον ἐν τῷ μεγάλῳ παραπτώματι εὐρέθησαν, χεῖρας ἐπιβαλόντες ἐπὶ τὸν ἴδιον δεσπότην, ὃν προσεδόκων διὰ παραδόσεων πατέρων καὶ προφητῶν ἀγίων λυτρωτὴν καὶ σωτῆρα καὶ βασιλέα καὶ προφήτην. Ἐλθόντα γὰρ οὐ παρεδέξαντο ἀλλὰ τούναντίον πολλὰ αὐτῷ ἐνδειξάμενοι ἀτιμίας ἄξια ὕστερον σταυρῷ θανάτου ἐτιμωρήσαντο, καὶ ἐν τούτῳ τῷ μεγάλῳ προσκόμματι καὶ ὑπερβάλλοντι παραπτώματι αἱ ἀμαρτίαι αὐτῶν ὑπερπληθύνασαι ἀνεπληρώθησαν. Καὶ οὕτω λοιπὸν εἰς τέλος ἀφείθησαν, τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐκεῖθεν ἀναχωρήσαντος, ὅτε «τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη», καὶ οὕτως αὐτῶν ὁ ναὸς ἔθνεσι παραδοθεὶς κατεσκάφη καὶ ἠρημώθη κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, «οὐ μὴ μείνη λίθος ἐπὶ λίθον ὧδε ὃς οὐ καταλυθήσεται», καὶ οὕτως εἰς τέλος παρεδόθησαν τοῖς ἔθνεσι καὶ διεσκορπίσθησαν ἐν πάσῃ τῇ γῆ, ὑπὸ τῶν αἰχμαλωτισάντων αὐτοὺς τότε βασιλέων μηκέτι εἰς τοὺς ἰδίους ἀνακάμψαι τόπους κελευσθέντες.

4,21 Οὕτως οὖν καὶ νῦν ἐφ' ἐκάστῳ ἡμῶν χρηστὸς ὢν καὶ ἀγαθὸς

94. Ρωμ. 9,4

97. Ματθ. 24,2

95. Πρβλ. Α' Θεσ. 2,16

96. Μαρκ. 15,38

ἀπό τόν ὁποῖο προῆλθαν οἱ πατέρες, στούς ὁποίους δόθηκαν οἱ ὑποσχέσεις, «ἀπό τούς ὁποίους κατάγεται κατά σάρκα ὁ Χριστός»⁹⁴, καί στούς ὁποίους δόθηκαν οἱ λατρεῖες καί ἡ Διαθήκη. Πόσα ἀμαρτήματα διέπραξαν, πόσες φορές ἐκτράπηκαν ἀπό τό δρόμο τοῦ Θεοῦ⁹⁵, αὐτός ὁμως δέν τούς ἐγκατέλειψε ὀριστικά, ἀλλά τούς παίδευε γιά λίγο χρονικό διάστημα καί γιά τό συμφέρον τους, θέλοντας μέ τή θλίψη νά μαλακώσει τή σκληροκαρδία τους, καί ἔτσι τούς ἔφερνε στό δρόμο του, τούς ἐνθάρρυνε, τούς ἔστελνε τούς προφήτες. Καί πόσα χρόνια μακροθυμοῦσε, ἐνῶ αὐτοί ἀμάρταναν καί ἔβαζαν ἐμπόδια στό δρόμο τους, καί ὅταν ἐπέστρεφαν κοντά του τούς δεχόταν μέ μεγάλη χαρά, καί ὅταν πάλι ἐκτρέπονταν αὐτός δέν τούς ἐγκατέλειπε, ἀλλά τούς ξανακαλοῦσε νά ἐπιστρέψουν κοντά του μέ τούς προφήτες. Καί ἐνῶ πολλές φορές ἐκτρέπονταν καί ἐπέστρεφαν τούς ἀνεχόταν μέ εὐχαρίστηση καί τούς ξαναδεχόταν μέ φιλανθρωπία, μέχρι πού στό τέλος διέπραξαν τό μεγάλο παράπτωμα, ἀπλώνοντας τά χέρια τους πάνω στόν ἴδιο τόν Κύριο, αὐτόν τόν ὁποῖο περίμεναν, σύμφωνα μέ τίς παραδόσεις τῶν πατέρων καί τῶν ἁγίων προφητῶν, σά λυτρωτή καί σωτήρα καί βασιλιά καί προφήτη. Διότι, ὅταν ἦρθε ὄχι μόνο δέν τόν δέχτηκαν, ἀλλ', ἀφοῦ ἔδειξαν μέ διάφορες πράξεις τους περιφρονητική στάση ἀπέναντί του, ὕστερα τόν τιμώρησαν μέ σταυρικό θάνατο, καί ἀπό αὐτό τό μεγάλο ἀμάρτημα καί ὑπερβολικό παράπτωμά τους αὐξήθηκαν καί συμπληρώθηκαν οἱ ἀμαρτίες τους. Καί ἔτσι λοιπόν ἐγκαταλείφθηκαν ὀριστικά, ἀφοῦ ἀναχώρησε ἀπό ἐκεῖ τό ἅγιο Πνεῦμα ὅταν «τό καταπέτασμα τοῦ ναοῦ σχίσθηκε»⁹⁶, καί ἔτσι, ἀφοῦ παραδόθηκε ὁ ναός τους στούς εἰδωλολάτρες, καταστράφηκε ἀπό τά θεμέλια καί ἐρημώθηκε σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Κυρίου, «δέν θά μείνει ἐδῶ πέτρα πάνω στήν πέτρα πού νά μή μεταβληθεῖ σέ συντρίμματα»⁹⁷, καί ἔτσι παραδόθηκαν ὀριστικά στούς εἰδωλολάτρες καί διασκορπίστηκαν σέ ὄλη τή γῆ ἀπό τούς βασιλιάδες πού τότε τούς αἰχμαλώτισαν, ἀφοῦ διατάχθηκαν νά μή ξαναγυρίσουν ποτέ στούς τόπους τους.

4,21 Ἔτσι λοιπόν καί τώρα γιά τόν καθένα μας, ἐπειδή εἶναι κα-

μακροθυμεῖ, ὁρῶν πόσα ἕκαστος προσκόπτει, καὶ ἡσυχάζει ἐκδεχόμενος, τότε διανήψει καὶ ἀποστραφήσεται τοῦ μηκέτι προσκόπτειν, ἐν πολλῇ ἀγάπῃ καὶ χαρᾷ τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας δεχόμενος· «οὕτω», γάρ φησι, «χαρὰ γίνεται ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι»· καὶ πάλιν· «οὐκ ἔστι θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων». Εἰ δέ τις τῆς χρηστότητος καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ πολλῆς ἐπικειμένης ἐπ' αὐτόν, μὴ ἐπεξερχομένου εἰς ἄμυναν τοῖς κατὰ μέρος τῶν ἀμαρτημάτων προσκόμμασιν εἴτε κρυπτοῖς εἴτε φανεροῖς, ὁρῶντος καὶ ἡσυχάζοντος ὡς εἰς μετάνοιαν ἐκδεχομένου τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς εἰς καταφρόνησιν πολλὴν ἐλθὼν ἀμαρτήματα προστίθησιν ἐπὶ ἀμαρτήματα, καὶ ραθυμίαν ἐπὶ ραθυμίᾳ συνάπτει, καὶ πρόσκομμα ἐπὶ πρόσκομμα οἰκοδομεῖ, πληροῖ τοὺς ὅρους τῶν ἀμαρτιῶν καὶ εἰς τοιοῦτον λοιπὸν πρόσκομμα ἔρχεται, ἐξ οὗ οὐκέτι δύναται ἀνανεῦσαι, ἀλλὰ συντριβεται καὶ εἰς τέλος τῷ πονηρῷ παραδοθεὶς ἀπόλλυται.

4,22 Οὕτως ἐπὶ Σοδόμων γέγονε· πολλὰ γὰρ ἀμαρτάνοντες καὶ οὐκ ἐπιστρέφοντες ὕστερον οὕτω προσέκοψαν, ἐπὶ τῇ τῶν ἀγγέλων κακῇ βουλῇ ἀρρενοκοιτίαν εἰς αὐτοὺς ἐργάσασθαι θελήσαντες, ὥστε μηκέτι αὐτοὺς ἔχειν μετάνοιαν, ἀλλ' εἰς τέλος ἀπεδοκιμάσθησαν. Ἀνεπλήρωσαν γὰρ τὸν ὅρον τῶν ἀμαρτιῶν καὶ ὑπερέβησαν, διὸ καὶ πυρίκαυστοι ὑπὸ τῆς θείας δίκης γεγόνασιν. Οὕτω καὶ ἐπὶ Νῶε γέγονε· πολλὰ προσκόπτοντες καὶ μὴ μετανοοῦντες εἰς τηλικαῦτα ἀμαρτήματα ἔφθασαν, ὥστε εἰς τέλος πᾶσαν τὴν γῆν καταφθαῖναι. Οὕτως ἐπὶ τῶν Αἰγυπτίων πολλὰ προσκοψάντων καὶ εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτησάντων ἐχρηστεύετο ὁ Θεὸς μὴ

98. Λουκᾶ 15,10

1α. Πρβλ. Γεν. 19,4ε.

4. Πρβλ. Ἐξ. 1,1ε.

99. Ματθ. 18,14

2. Πρβλ. Α' Θεσ. 2,16

1. Πρβλ. Ρωμ. 2,4

3. Πρβλ. Γεν. 6,7

λός καί ἀγαθός ὁ Θεός μακροθυμεῖ, βλέποντας σέ πόσα πράγματα προσκόπτει ὁ καθένας, καί ἡσυχάζει, περιμένοντας πότε θά ξυπνήσει καί θά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τό κακό, ὥστε νά μή σκοντάφτει πλέον σ' αὐτό, δεχόμενος μέ μεγάλη χαρά αὐτόν πού ἐπιστρέφει κοντά του ἀπό τήν ἀμαρτία· διότι λέγει· «γίνεται μεγάλη χαρά γιά ἕναν ἀμαρτωλό πού μετανοεῖ»⁹⁸· καί πάλι· «δέν εἶναι θέλημα τοῦ Πατέρα μου νά χαθεῖ ἕνας ἀπό αὐτούς τούς μικρούς»⁹⁹. Ἄν ὁμως κάποιος, ἐπειδή ἔχει πάνω του τή μεγάλη ἀγαθότητα καί μακροθυμία τοῦ Θεοῦ, δέν προβάλλει ἀντίσταση ἀπέναντι στά διάφορα ἐμπόδια πού τοῦ βάζουν τά ἀμαρτήματα, εἴτε τά κρυφά, εἴτε τά φανερά, καί τά βλέπει καί μένει ἡσυχος, μέ τή σκέψη ὅτι τόν περιμένει ὁ Θεός νά μετανοήσει, αὐτός φθάνοντας σέ μεγάλη περιφρόνηση¹, προσθέτει ἀμαρτήματα πάνω στά ἀμαρτήματα, συγκεντρώνει νωθρότητα πάνω στή νωθρότητά του, καί οἰκοδομεῖ προσκόμματα πάνω στά προσκόμματα, ἐκπληρώνει τούς ὅρους τῶν ἀμαρτιῶν, καί καταντάει σέ τόσο μεγάλο μέγεθος ἀμαρτημάτων, ἀπό τά ὁποῖα δέ μπορεῖ ποτέ πλέον νά συνέλθει, ἀλλά συντριβεται καί τελικά καταστρέφεται, ἀφοῦ παραδοθεῖ στόν πονηρό διάβολο.

4,22 Αὐτό ἀκριβῶς συνέβη καί στά Σόδομα^{1α}· διότι, ἐνῶ ἔκαναν πολλές ἀμαρτίες καί δέν μετανοοῦσαν, ὕστερα ἔφτασαν σέ τόσο μεγάλο βαθμό ἀμαρτωλότητας μέ τό νά σκεφτοῦν πονηρά γιά τούς ἀγγέλους καί νά θελήσουν νά διαπράξουν ἀρσενοκοιλία πρὸς αὐτούς, ὥστε νά μή ὑπάρχει ποτέ πλέον μετάνοια γι' αὐτούς, καί τελικά ν' ἀπορριφθοῦν ἀπό τό Θεό. Διότι συμπλήρωσαν τό ὄριο τῶν ἀμαρτιῶν καί τό ξεπέρασαν², καί γι' αὐτό κάηκαν μέ τή φωτιά ἀπό τή θεία δικαιοσύνη. Τό ἴδιο ἔγινε καί ἐπί Νῶε³· ἐνῶ διέπρατταν οἱ ἄνθρωποι πολλές ἀμαρτίες καί δέ μετανοοῦσαν, ἔφτασαν νά διαπράξουν τόσο μεγάλα ἀμαρτήματα, ὥστε τελικά νά καταστραφεῖ ὅλη ἡ γῆ. Τό ἴδιο συνέβηκε καί στήν περίπτωση τῶν Αἰγυπτίων⁴, στούς ὁποίους, ἐνῶ διέπρατταν πολλά σέ βάρος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεός ἔδειχνε τήν ἀγαθότητά του, μέ τό νά μή ἐπιφέρει ἐναντίον τους ἀνάλο-

τοιαύτας αὐτοῖς μάστιγας ἐπιφέρειν, ὥστε εἰς τέλος αὐτοὺς διαφθεῖραι, ἀλλ' εἰς παιδείαν καὶ ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν ἔφερον αὐτοῖς ἐκεῖνας τὰς μικρὰς πληγὰς τῶν μαστίγων, μακροθυμῶν τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιστρέφοντες καὶ πάλιν μεταμελόμενοι καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀπιστίαν τῆς κακῆς προαιρέσεως καθιστάμενοι καὶ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ καταπονήσαντες, ὕστερον ὅτε διὰ θαυμασίων πολλῶν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωϋσέως ἐξέβαλε, μέγα προσέκοψαν καταδιώξαντες ὀπίσω τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Διὸ καὶ εἰς τέλος ἡ θεία δίκη τοῦτους ἀνάλωσε καὶ διέφθειρε καὶ ἐν τοῖς ὕδασι κατεπόντισε μηδὲ τῆς ὀρωμένης ζωῆς ἀξίους κρίνασα.

4,23 Ὅμοίως ὁ Ἰσραήλ, ὡς προεῖρηται, πολλὰ προσκόπτων καὶ ἀμαρτάνων, τοὺς προφήτας τοῦ Θεοῦ ἀποκτένων καὶ ἄλλα πολλὰ κακὰ ποιῶν, ἐπεὶ ὁ Θεὸς ἐμεκροθύμει ἡσυχάζων καὶ εἰς μετάνοιαν αὐτοὺς ἐκδεχόμενος. Ἐσχατον οὕτω προσέκοψαν ὅθεν συντριβέντες οὐκέτι ἠγέρθησαν· εἰς τὸ δεσποτικὸν γὰρ ἀξίωμα τὰς ἑαυτῶν χεῖρας ἐπέβαλον. Διὸ καὶ εἰς τέλος καταλειφθέντες ἀπεβλήθησαν, καὶ ἦρθη ἀπ' αὐτῶν ἡ προφητεία καὶ ἡ ἱερατεία καὶ ἡ λατρεία καὶ ἐδόθη τοῖς πιστεύουσιν ἔθνεσιν, ὡς φησιν ὁ Κύριος· «ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς». Μέχρι γὰρ τότε ἠνείχετο αὐτῶν καὶ ὁ Θεὸς ἐμακροθύμει καὶ οὐκ ἀφίστατο, σπλαγχνιζόμενος ἐπ' αὐτούς. Ὅτε δὲ ἀνεπλήρωσαν τὸν ὄρον τῶν ἀμαρτιῶν καὶ ὑπερεπλέονασαν, εἰς τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπιβαλόντες, εἰς τέλος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατελείφθησαν.

γες τιμωρίες, πού θά εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τήν καταστροφή τους, ἀλλά τούς ὀδηγοῦσε σέ συνετισμό καί ἐπιστροφή καί μετάνοια μέ ἐκεῖνες τίς μικρές τιμωρίες, δείχνοντας τή μακροθυμία του καί περιμένοντας νά μετανοήσουν. Αὐτοί ὅμως, ἀφοῦ διέπραξαν πολλές ἀδικίες σέ βάρος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, καί μετάνοιωναν, καί πάλι ξαναμετάνοιωναν, καί ἔφταναν στήν παλιά ἀπιστία πού τούς ἔφερε ἢ κακή τους προαίρεση, καί ἀφοῦ ταιπώρησαν τό λαό τοῦ Θεοῦ, ἀργότερα, ὅταν ὁ Θεός μέ πολλά θαυμαστά γεγονότα ὀδήγησε ἔξω ἀπό τήν Αἴγυπτο τό λαό του μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Μωυσῆ, τότε αὐτοί διέπραξαν ὑπερβολικό ἀμάρτημα, διότι ἔτρεξαν σέ καταδίωξη πίσω ἀπό τό λαό τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό τελικά καί ἡ θεία δικαιοσύνη τούς ἐξαφάνισε, τούς κατάστρεψε καί τούς καταπόντισε μέσα στά νερά, μή θεωρώντας τους ἄξιους νά ζήσουν οὔτε καί αὐτή τήν πρόσκαιρη ζωή.

4,23 Κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ὁ ἰσραηλιτικός λαός, ὅπως προαναφέρθηκε, ἐνῶ διέπραττε πολλά σφάλματα καί ἀμαρτήματα, φονεύοντας τούς προφήτες τοῦ Θεοῦ καί κάνοντας καί ἄλλα πολλά κακά, καί ὅλα αὐτά ἐπειδή ἔδειχνε μακροθυμία ὁ Θεός καί ἠσύχαζε, περιμένοντάς τους νά μετανοήσουν. Στό τέλος ὅμως τόσο πολύ ἀμάρτησαν, πράγμα γιά τό ὁποῖο δέχθηκαν τή συντριβή καί δέν ἔχουν ἀκόμα συνέλθει· διότι τόλμησαν νά ἀπλώσουν τά χέρια τους πάνω στό Δεσπότη Κύριο. Γι' αὐτό καί ἐγκαταλείφθηκαν ὀριστικά καί διώχτηκαν μακριά ἀπό τό Θεό, ἀφαιρέθηκε ἀπ' αὐτούς ἡ προφητεία, ἡ ἰρωσύνη καί ἡ λατρεία καί δόθηκε στους εἰδωλολάτρες πού πίστεψαν, ὅπως λέει καί ὁ Κύριος· «θ' ἀφαιρεθεῖ ἀπό σᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί θά δοθεῖ σέ ἔθνη πού θά πράττουν τά ἔργα αὐτῆς»⁵. Διότι μέχρι τότε τούς ἀνεχόταν ὁ Θεός καί ἔδειχνε τή μακροθυμία του καί δέν τούς ἐγκατέλειπε, φανερώνοντας τήν εὐσπλαγχνία του. Ὅταν ὅμως συμπλήρωσαν καί ξεπέρασαν τό ὄριο τῶν ἀμαρτιῶν, ἀπλώνοντας τά χέρια τους πάνω στόν Κύριο, ἐγκαταλείφθηκαν γιά πάντα ἀπό τό Θεό.

4,24 Ταῦτα δὲ διὰ πλειόνων διεξήλθομεν, ἀγαπητοί, ἀπὸ γραφικῶν ἐννοιῶν συνιστῶντες τὸ δεῖν ἡμᾶς ἐπιστρέφειν τάχιον καὶ σπεύδειν πρὸς τὸν Κύριον χρηστευόμενον καὶ ἐκδεχόμενον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης πονηρίας καὶ προλήψεως κακῆς τελείως ἀναχωροῦντας καὶ ἐπιστρέφοντας μετὰ πολλῆς χαρᾶς προσδεχόμενον, ἵνα μὴ ἐπαυξήσῃ ἢ καταφρόνησις ἡμῶν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας καὶ τὰ προσκόμματα τιθέμενα πλεονάσῃ εἰς ἡμᾶς καὶ διὰ τοῦτο τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ἐπενέγκωμεν ἑαυτοῖς. Σπουδάσωμεν τοίνυν ἐπιστραφέντες ἐν ἀληθινῇ καρδίᾳ προσελθεῖν αὐτῷ μὴ ἀπελπίζοντες τὴν σωτηρίαν· ὅπερ καὶ αὐτὸ τῆς κακίας πανουργία τυγχάνει, ὑπομνήσει προλαβουσῶν ἀμαρτιῶν εἰς ἀπελπισμὸν φέρουσα τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς χαύνωσιν καὶ ὀλιγωρίαν καὶ ραθυμίαν, ἵνα μὴ ἐπιστρέψας καὶ προσελθὼν τῷ Κυρίῳ σωτηρίας τύχῃ, πολλῆς χρηστότητος τοῦ Κυρίου ἐπικείμενης τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει.

4,25 Εἰ δὲ ὡσπερ δύσκολον ἡμῖν καταφαίνεται καὶ ἀδύνατον ἐκ πολλῶν ἀμαρτημάτων ἐπιστρέψαι ὡς προειλημμένους (ὅπερ ὡς προειρήκαμεν ὑπόθεσις τυγχάνει τῆς κακίας καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐμπόδιον), μνημονεύσῶμεν καὶ ἀπιδώμεν, πῶς ὁ Κύριος ἐπιδημήσας τῇ ἀγαθότητι αὐτοῦ τυφλοὺς ἀναβλέψαι ἐποίησε, παραλυτικοὺς ἐθεράπευσε, πᾶσαν νόσον ἰάσατο, νεκροὺς τοὺς εἰς διαφθορὰν καὶ ἀφανισμόν ἤδη τυγχάνοντας ἀνέστησε, κωφοὺς ἀκοῦσαι πεποίηκε, λεγεῶνα δαιμόνων ἀπὸ ἐνὸς ἀνθρώπου ἐξέβαλε καὶ εἰς σωφροσύνην κατέστησε τὸν εἰς τοσαύτην μανίαν κεχωρηκότα. Πόσω οὖν μᾶλλον ψυχὴν ἐπιστρέφουσαν πρὸς αὐτὸν καὶ παρ' αὐτοῦ τὸ ἔλεος ἐπιζητοῦσαν καὶ δεομένην τῆς αὐτοῦ βοηθείας οὐκ ἐπιστρέψει καὶ εἰς εὐφροσύνην ἀπαθείας καὶ κατάστασιν πάσης ἀρετῆς καὶ νοὸς ἀνακαινισμόν ἐνέγκῃ καὶ μεταβάλλῃ εἰς ὑγιότητα

6. Πρβλ. Λουκᾶ 7,22

7. Ματθ. 4,23

8. Πρβλ. Ἰω. 11,1έ.

9. Πρβλ. Μάρκ. 5,1έ.

10. Πρβλ. Ρωμ. 12,2

4,24 Ὅλα αὐτά, ἀγαπητοί, τά διηγηθήκαμε κάπως ἐκτεταμένα, συνιστώντας μέσα ἀπό διδασκαλίες τῆς Γραφῆς ὅτι πρέπει γρήγορα νά ἐπιστρέψουμε καί νά τρέξουμε κοντά στόν Κύριο, ὁ ὁποῖος μᾶς δείχνει τήν ἀγαθότητά του, περιμένοντάς μας ν' ἀπομακρυνθοῦμε τελείως ἀπό κάθε πονηρία καί κάθε πταισμα, καί μᾶς δέχεται μέ μεγάλη χαρά ὅταν ἐπιστρέφουμε κοντά του, ὥστε νά μή αὐξηθεῖ ἡ περιφρόνησή μας μέρα μέ τή μέρα ἀπό τά ἁμαρτήματα πού θά προσθέτουμε, καί ἐπισύρουμε ἔτσι ἔναντίον μας τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ. Ἄς φροντίσουμε λοιπόν, ἀφοῦ ἐπιστρέψουμε, νά πλησιάσουμε πρὸς αὐτόν μέ ἀληθινή καρδιά, χωρίς νά χάνουμε τήν ἐλπίδα γιά τή σωτηρία μας· διότι καί ἡ ἀπελπισία εἶναι πανουργία τῆς κακίας, καί κάνοντας τόν ἄνθρωπο νά ἔχει στή θύμησή του τίς ἁμαρτίες του, τόν ὀδηγεῖ σέ ἀπόγνωση καί σέ ἀποχαύνωση, σέ ἀμέλεια καί ραθυμία, γιά νά μή ἐπιστρέψει καί ἔρθει κοντά στόν Κύριο καί ἐπιτύχει τή σωτηρία του, ἐπειδὴ ὑπάρχει πολλή μεγάλη ἀγάπη ἀπό τόν Κύριο γιά τό ἀνθρώπινο γένος.

4,25 Καί ὅπως φαίνεται σέ μᾶς δύσκολο καί ἀδύνατο, ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν ἁμαρτημάτων, νά ἐπιστρέψουμε κοντά στό Θεό, ἐπειδὴ κατακρατούμαστε ἀπό αὐτά (πράγμα πού, ὅπως προαναφέραμε, εἶναι ἔργο τῆς κακίας καί ἐμπόδιο τῆς σωτηρίας μας), ἄς θυμηθοῦμε καί ἄς παρατηρήσουμε μέ ποιό τρόπο ὁ Κύριος, πού ἦρθε ἐδῶ στόν κόσμο ἀπό μεγάλη ἀγαθότητα, ἔκαμε τυφλούς νά βλέπουν, θεράπευσε παράλυτους⁶, γιάτρεψε κάθε ἀρρώστια⁷, ἀνέστησε νεκρούς πού ἤδη εἶχαν φθάσει στή φθορά καί τόν ἀφανισμό⁸, κουφούς ἔκαμε ν' ἀκούσουν, λεγεῶνα ὀλόκληρη δαιμόνων ἔβγαλε μέσα ἀπό ἕναν ἄνθρωπο⁹, καί ἔκανε σῶφρονα αὐτόν πού εἶχε μέσα του τόση μεγάλη παραφροσύνη. Πόσο μᾶλλον λοιπόν ψυχή, πού ἐπιστρέφει πρὸς αὐτόν καί ζητάει τό ἔλεος ἀπό αὐτόν καί τόν παρακαλεῖ γιά τή βοήθειά του, δέ θά τή βοηθήσει νά ἐπιστρέψει κοντά του καί δέ θά τή φέρει στήν εὐφροσύνη τῆς ἀπάθειας, στήν κατάσταση πού νά ἔχει κάθε ἀρετή, στήν ἀνακαίνιση τοῦ νοῦ¹⁰, καί δέ θά τή μεταβάλλει σέ ὑγιῆ κα-

καὶ ἀνάβλεψιν διανοίας καὶ λογισμὸν εἰρήνης, ἀπὸ τῆς τυφλώσεως καὶ κωφώσεως καὶ νεκρώσεως τῆς ἀπιστίας καὶ ἀγνωσίας καὶ ἀφοβίας εἰς σωφρονισμὸν ἀρετῆς καὶ καθαρότητα καρδίας ἐνεγκών· ὁ γὰρ κτίσας τὸ σῶμα αὐτὸς καὶ τὴν ψυχὴν πεποίηκε· Καὶ ὡσπερ ἐπιδημήσας ἐν τῇ γῆ τοῖς προσερχομένοις καὶ ζητοῦσι τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν καὶ ἴασιν ἀφθόνως τῇ χρηστότητι αὐτοῦ παρέρχεται καθὼς ἔχρηζον, ὡς ἀγαθὸς καὶ μόνον ἰατρός, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν.

4,26 Εἰ γὰρ ἐπὶ τὰ λυόμενα καὶ ἀποθνήσκοντα πάλιν σώματα οὕτως ἐσπλαγχνίσθη καὶ ἐκάστῳ ὃ ἐπεζήτηι πεποίηκε προθύμως καὶ χρηστῶς, πόσῳ μᾶλλον τῇ ἀθανάτῳ ψυχῇ καὶ ἀδιαλύτῳ καὶ ἀφθάρτῳ, τυγχανούσῃ ἐν νόσῳ ἀγνοίας (τῆς κακίας ἀπιστίας τε καὶ ἀφοβίας καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἀμαρτίας παθῶν), προσερχομένη δὲ τῷ Κυρίῳ καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν ἐπιζητούσῃ καὶ εἰς τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἀποσκοπούσῃ καὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος παρ' αὐτοῦ δέξασθαι ἐπιθυμούσῃ εἰς λύτρωσιν καὶ σωτηρίαν αὐτῆς καὶ πάσης κακίας καὶ παντὸς πάθους ἀπαλλαγὴν, οὐ δωρήσεται τάχιον καὶ ἐτοιμοτέρως τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς ἰάσεως; Κατὰ τὸν αὐτοῦ λόγον· «πόσῳ μᾶλλον ὁ οὐράνιος Πατὴρ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός», καὶ ἐπάγει λέγων· «ναὶ λέγω ὑμῖν, ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει». Καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ παραινεῖ· «αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται», καὶ διεξελθὼν ἐπιφέρει «πόσῳ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει Πνεῦμα

11. Λουκᾶ 18,7-8

12. Λουκᾶ 11,9-10

13. Λουκᾶ 11,13

τάσταση, σέ ανάβλεψη τῆς διάνοιας καί σέ εἰρηνικούς λογισμούς, μεταφέροντάς την ἀπό τήν κατάσταση τῆς τυφλώσεως, τῆς κωφώσεως καί τῆς νεκρώσεως, τῆς ἀπιστίας, τῆς ἀγνωσίας καί τῆς ἀφοβίας τοῦ Θεοῦ, στήν κατάσταση πού νά ἀσκεῖ μέ σωφρονισμό τήν ἀρετή καί νά ἔχει καθαρή τήν καρδιά· διότι αὐτός πού δημιούργησε τό σῶμα, αὐτός δημιούργησε καί τήν ψυχή. Καί ὅπως, ὅταν ἦρθε στή γῆ, σ' αὐτούς πού τόν πλησίαζαν καί ζητοῦσαν βοήθεια καί θεραπεία, πλουσιοπάροχα τούς βοηθοῦσε μέ τήν ἀγαθότητά του σέ ὅ,τι εἶχαν ἀνάγκη, σάν ἀγαθός καί μοναδικός γιατρός, κατά τόν ἴδιο τρόπο παρέχει τή βοήθειά του καί γιά τά πνευματικά ζητήματα.

4,26 Διότι, ἂν γιά τά σώματα, πού πεθαίνουν καί διαλύονται, ἔδειξε τόση μεγάλη εὐσπλαγχνία, καί στό καθένα ἀπ' αὐτά ἔδινε μέ προθυμία καί καλωσύνη ἐκεῖνο πού εἶχε ἀνάγκη καί ζητοῦσε, πόσο μᾶλλον στήν ἀθάνατη καί ἀδιάλυτη καί ἄφθαρτη ψυχή, πού ἔχει τήν ἀσθένεια τῆς ἀγνοίας (τῆς κακίας δηλαδή, τῆς ἀπιστίας, τῆς ἀφοβίας καί τῶν ὑπόλοιπων παθῶν τῆς ἀμαρτίας), πού προσέρχεται πρὸς τόν Κύριο, πού ζητάει τήν βοήθεια του, πού ἀποβλέπει στό ἔλεός του, καί ἐπιθυμεῖ νά δεχθεῖ ἀπό αὐτόν τήν χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γιά τή λύτρωση, τή σωτηρία καί τήν ἀπαλλαγή της ἀπό κάθε κακία καί κάθε πάθος, δέν θά χαρίσει γρήγορα καί μέ τόν καλύτερο τρόπο τή θεραπεία τῆς ἀπολυτρώσεως; Καί σύμφωνα μέ τό λόγο του, «πόσο περισσότερο ὁ ἐπουράνιος Πατέρας δέ θά δικαιώσει ἐκείνους πού φωνάζουν καί τόν παρακαλοῦν μέρα καί νύχτα», καί συμπληρώνοντας λέγει· «σᾶς διαβεβαιώνω ὅτι θά ἀποδώσει τό δίκαιο στούς ἐκλεκτούς του γρήγορα»¹¹. Καί πάλι μέ ἄλλο λόγο του μᾶς προτρέπει· «νά ζητᾶτε ἀπό τό Θεό καί θά σᾶς δοθεῖ· διότι ὁ καθένας πού ζητάει ἀπό τό Θεό παίρνει, καί ὁ καθένας πού γυρεύει βρίσκει, καί σ' ἐκεῖνον πού χτυπάει τήν πόρτα θά τοῦ ἀνοιχθεῖ»¹², καί ἀφοῦ εἶπε αὐτά προσθέτει· «πόσο μᾶλλον ὁ ἐπουράνιος Πατέρας θά δώσει τό πανάγαθο Πνεῦμα σ' ὅσους τό ζητοῦν»¹³. «ἀλήθεια σᾶς λέγω, καί ἂν ἀκόμη δέ θελήσει νά σηκωθεῖ καί νά τοῦ δώσει, μολονότι

ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν»· «ἀμήν λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ μὴ δώσει αὐτῷ, διὰ γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς ὅσον χρήζει».

4,27 Ἄναιδῶς οὖν καὶ ἀδιαλείπτως καὶ ἀπερικοκλήτως αἰτεῖν ἡμᾶς τὴν παρ' αὐτοῦ τῆς χάριτος ἀντίληψιν διὰ τούτων πάντων προετρέψατο. Διὰ γὰρ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἦλθεν, ἵνα ἐπιστρέψῃ πρὸς αὐτόν καὶ ἰάσῃται τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ. Μόνον ἡμεῖς τῶν κακῶν προλήψεων ἀποστήσωμεν ἑαυτούς, ὅσον τὸ ἐν ἡμῖν δυνατόν, καὶ μισήσωμεν τὰ φαῦλα ἐπιτηδεύματα καὶ τὰς τοῦ κόσμου ἀπάτας, καὶ τοὺς πονηροὺς καὶ ματαίους λογισμοὺς ἀποστραφῶμεν καὶ πάντοτε πρὸς αὐτόν ὄση δύναμις προσκολληθῶμεν. Καὶ αὐτὸς ἐτοίμως ποιεῖ ἡμῖν τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν· εἰς τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἐλεῶν καὶ ζωοποιῶν καὶ ἰώμενος τὰ ἀνίατα πάθη καὶ λύτρωσιν ποιῶν τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν καὶ πρὸς αὐτόν ἐπιστρέφουσι πάσης κοσμικῆς ἀγάπης ὄση δύναμις ἐκ θελήματος καὶ προαιρέσεως ἀναχωροῦσι καὶ τὴν διάνοιαν ἀπὸ γῆς ἔλκουσι καὶ πρὸς αὐτόν τῇ ζητήσῃ καὶ ἐπιποθήσῃ ἀποκρεμαμένοις. Ἡ τοιαύτη ψυχὴ τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας ἀξιοῦται ἢ πάντα περισσὰ ἠγουμένη καὶ ἐπὶ μηδενὶ τοῦ κόσμου ἀναπαυομένη, ἀλλ' εἰς τὴν αὐτοῦ ἀνάπαυσιν τῆς χρηστότητος ἀναπαυθῆναι καὶ εὐφρανθῆναι ἐκδεχομένη. Καὶ οὕτω διὰ τῆς τοιαύτης πίστεως ἐπιτυχοῦσα τῆς ἐπουρανίου δωρεᾶς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἐν πληροφορίᾳ διὰ τῆς χάριτος ἀναπαύσασα καὶ λοιπὸν συμφώνως καὶ ἀκολουθῶς τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ διακονήσασα καὶ ὁσημέραι εἰς τὸ ἀγαθὸν προκόπτουσα καὶ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης ἐμμένουσα καὶ εἰς τὸ τέλος ἄκαμptos καὶ ἀσυνδύαστος εἰς τὸ κακίας μέρος διαμείνας καὶ τὴν χάριν ἐν μηδενὶ λυπήσασα τῆς αἰωνίου σωτηρίας σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις καταξιοῦται, ἅτε δὴ κοινωνὸς καὶ σύνδρομος κατὰ μίμησιν αὐτῶν ἐν κόσμῳ ἀναστραφεῖσα. Ἀμήν.

14. Λουκᾶ 11,8

15. Πρβλ. Α' Θεσ. 5,17

16. Πρβλ. Μάρκ. 4,19

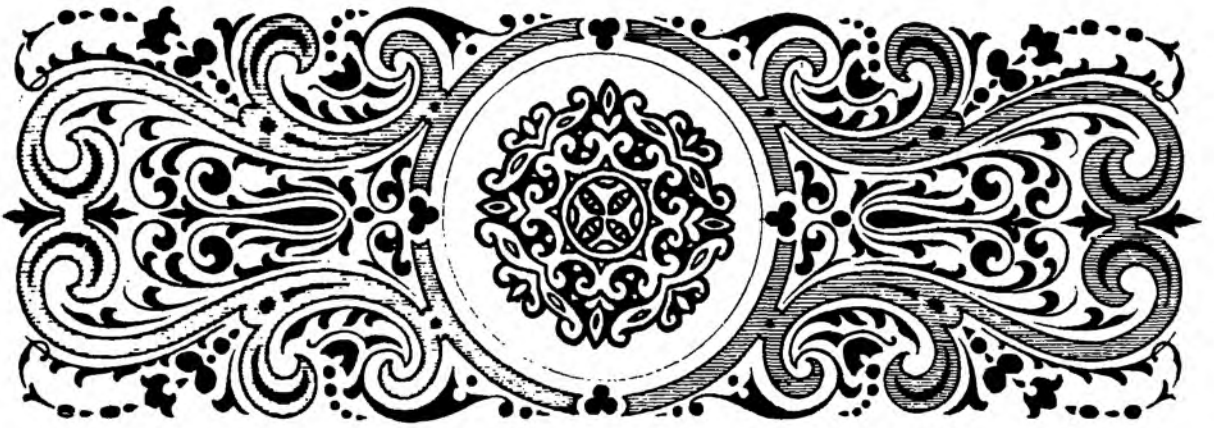
τόν ἔχει φίλο, ὅπωςδὴποτε ὁμως γιά τήν ἀδιακρισία του πού σέ τέτοια ὥρα τόν ἀνησυχεῖ, θά σηκωθεῖ καί θά τοῦ δώσει ὅσα τοῦ χρειάζονται»¹⁴.

4,27 Μέ θάρρος λοιπόν ἀσταμάτητα καί ἀκούραστα μᾶς προέτρεψε μ' ὅλα αὐτά πού ἀναφέραμε νά ζητᾶμε τή βοήθεια τῆς χάρις του¹⁵. Διότι γιά τούς ἀμαρτωλούς ἦρθε, γιά νά ἐπιστρέψουν πρὸς αὐτόν καί νά θεραπεύσει αὐτούς πού πιστεύουν σ' αὐτόν¹⁶. Ἐμεῖς μόνο ν' ἀπομακρύνουμε τούς ἑαυτούς μας ἀπό τίς κακές σκέψεις, ὅσο μπορούμε, νά μισήσουμε τίς φαῦλες πράξεις καί τίς ἀπάτες τοῦ κόσμου, νά διώξουμε ἀπό μέσα μας τούς πονηρούς καί μάταιους λογισμούς, καί νά προσκολληθοῦμε σ' αὐτόν γιά πάντα μέ ὅλη τή δύναμή μας. Καί αὐτός τότε εἶναι ἔτοιμος νά μᾶς δώσει τή βοήθειά του· γι' αὐτό ὑπάρχει, γιά νά ἐλεεῖ καί νά ζωοποιεῖ καί νά θεραπεύει τά ἀθεράπευτα πάθη, προσφέροντας τή λύτρωση σ' ἐκείνους πού τήν ἐπιζητοῦν καί ἐπιστρέφουν σ' αὐτόν, ἀφοῦ ἀπομακρυνθοῦν μέ ὅλη τή δύναμη τῆς θέλησης καί τῆς προαίρεσής τους ἀπό κάθε κοσμική ἀγάπη, ἀπομακρύνουν τή σκέψη τους ἀπό τά γῆινα, καί ἀφοσιωθοῦν σ' αὐτόν μέ τήν παράκληση καί τήν ἀγάπη. Αὐτή ἡ ψυχὴ ἀξιῶνεται νά δεχθεῖ τή βοήθειά του, αὐτή δηλαδή πού θεωρεῖ ὅτι ὅλα εἶναι περιττά, καί δέ βρίσκει ἀνάπαυση σέ κανένα πράγμα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἀλλά δέχεται ν' ἀναπαυθεῖ στήν ἀνάπαυση τῆς ἀγάπης αὐτοῦ. Καί ἔτσι μέ τέτοια πίστη, ἀφοῦ κατορθώσει νά πετύχει τήν ἐπουράνια δωρεά¹⁷ καί ἡ ἐπιθυμία της ἀναπαυθεῖ μέ τήν παρουσία τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἀφοῦ ὑπηρετήσῃ τό ἅγιο Πνεῦμα σωστά καί μέ συνέπεια, ἀφοῦ προοδεύσῃ ἡμέρα μέ τήν ἡμέρα στό ἀγαθό, μείνει στό δρόμο τῆς δικαιοσύνης¹⁸, παραμένοντας γιά πάντα ἄκαμπτη, δίχως νά συναναστραφεῖ μέ τήν κακία¹⁹, καί χωρίς νά λυπήσῃ τή χάρις τοῦ Θεοῦ σέ τίποτε, τότε μαζί μέ ὅλους τούς ἀγίους ἀξιῶνεται νά δεχθεῖ τήν αἰώνια σωτηρία, διότι ἔγινε κοινωνός μ' αὐτούς καί συμπορεύθηκε μ' αὐτούς σ' αὐτόν τόν κόσμο. Ἀμήν.

17. Πρβλ. Ἑβρ. 6,4

18. Πρβλ. Ματθ. 21,32

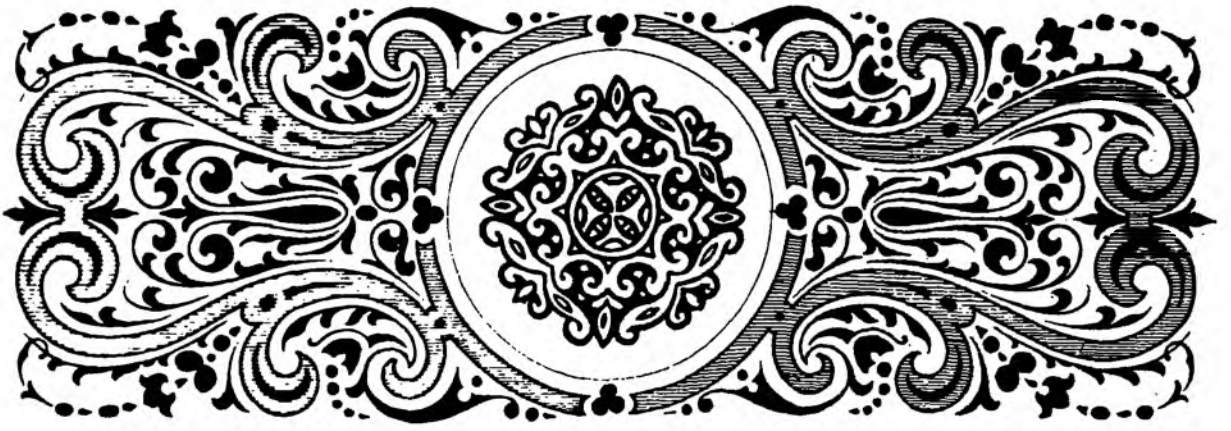
19. Πρβλ. Α' Θεσ. 2,16



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ε'

5,1 Ὁ τῶν Χριστιανῶν κόσμος ἕτερός ἐστι, καὶ διαγωγὴ καὶ νοῦς καὶ λόγος καὶ πρᾶξις ἕτερα τυγχάνει, καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου διαγωγὴ καὶ νοῦς καὶ λόγος καὶ πρᾶξις ἕτερα. Ἄλλο τί εἰσιν ἐκεῖνοι καὶ ἄλλο τί εἰσιν οὗτοι, καὶ πολλὴ διάστασις μεταξὺ τούτων κάκείνων. Οἱ γὰρ τῆς γῆς οἰκήτορες καὶ τὰ τέκνα τοῦ αἰῶνος τούτου ἐοίκασι σίτῳ βεβλημένῳ ἐν σινίῳ τῆς γῆς ταύτης, σινιαζόμενοι ἐν ἀστάτοις λογισμοῖς τοῦ κόσμου τούτου καὶ σάλῳ ἀπαύστῳ τῶν γῆινων πραγμάτων καὶ πολυπλόκων ἐννοιῶν ὑλικῶν τὰς ψυχὰς, κλυδωνίζοντος τοῦ σινιάζοντος σατανᾶ διὰ τοῦ σινίου (τουτέστι τῶν γῆινων πραγμάτων) πᾶν τὸ ἁμαρτωλὸν γένος τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀδὰμ ἐκπτώσεως, παραβάντος τὴν ἐντολὴν καὶ ὑπὸ τὸν ἄρχοντα τῆς πονηρίας γεγονότος, λαβόντος αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν καὶ λοιπὸν ἀπαύστοις λογισμοῖς ἀπάτης καὶ κλόνου σινιάζοντος καὶ προσκρούοντος τῷ σινίῳ τῆς γῆς πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ αἰῶνος τούτου.

5,2 Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ σινίῳ ὁ σῖτος ὑπὸ τοῦ σινιάζοντος προσκόπτει καὶ ἐν αὐτῷ ἀστάτως σαλευόμενος στρέφεται, οὕτω διὰ τῶν γῆινων πραγμάτων πάντας τοὺς ἀνθρώπους κατέχει ὁ τῆς πονη-



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ε'

5,1 Ὁ κόσμος τῶν Χριστιανῶν εἶναι διαφορετικός, καθώς ἐπίσης διαφορετικός εἶναι καί ὁ τρόπος ζωῆς καί ὁ νοῦς καί ὁ λόγος καί οἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου αὐτοῦ. Ἄλλο πράγμα εἶναι ἐκεῖνοι, καί ἄλλο αὐτοί, καί ὑπάρχει πολύ μεγάλη διαφορά μεταξύ τους. Διότι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς καί τὰ τέκνα αὐτοῦ τοῦ κόσμου μοιάζουν μέ σιτάρι πού ἔχει τοποθετηθεῖ μέσα στό κόσκινο αὐτῆς τῆς γῆς, πού κοσκινίζονται οἱ ψυχές μέ τούς ἄστατους λογισμούς αὐτοῦ τοῦ κόσμου, τήν ἀκατάπαυστη ταραχή πού προέρχεται ἀπό τὰ γήινα πράγματα, καί τίς πολύπλοκες ὑλικές ἔγνοιες ταρακουνώντας ὁ σατανᾶς πού κοσκινίζει μέ τό κόσκινο (δηλαδή μέ τὰ γήινα πράγματα) ὀλόκληρο τό ἁμαρτωλό γένος τῶν ἀνθρώπων, μετά τήν ἐκδίωξη τοῦ Ἀδάμ ἀπό τόν παράδεισο, πού παρήκουσε τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, καί βρέθηκε κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ διαβόλου, πού πῆρε τήν ἐξουσία ἀπό τόν ἄνθρωπο, καί ἀπό τότε κοσκινίζει μέ συνεχεῖς ἀπατηλούς λογισμούς, κάνοντας νά προσκρούουν στά τοιχώματα τοῦ κόσκινου αὐτῆς τῆς γῆς ὄλα τὰ τέκνα αὐτοῦ τοῦ αἵωνα.

5,2 Διότι, ὅπως ἀκριβῶς μέσα στό κόσκινο τό σιτάρι προσκρούει στά τοιχώματά του, ἐξ αἰτίας τῆς κινήσεως αὐτοῦ πού κοσκινίζει, καί μέσα σ' αὐτό περιστρέφεται, κινούμενο μέ ἄστατο

ρίας ἄρχων καὶ δι' αὐτῶν σαλεύει καὶ κλονεῖ καὶ σείει καὶ προσκόπτειν ποιεῖ διαλογισμοῖς ματαίοις καὶ αἰσχροῖς ἐπιθυμίαις καὶ δεσμοῖς γηϊνοῖς καὶ κοσμικοῖς, ἀστάτως αἰχμαλωτίζων καὶ κλονῶν καὶ δελεάζων πᾶν τὸ ἁμαρτωλὸν γένος τοῦ Ἀδάμ, ὡς ὁ Κύριος τοῖς ἀποστόλοις τὴν τοῦ πονηροῦ κατ' αὐτῶν ἐπανάστασιν μέλλουσαν ἔσεσθαι προέλεγεν· «ἐξητήσατο ὑμᾶς ὁ σατανᾶς σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον· ἀλλ' ἐγὼ ἐδεήθην τοῦ Πατρὸς μου, ἵνα μὴ ἐκλίπη ἡ πίστις ὑμῶν». Ὁ γὰρ τῷ Κάϊν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ρηθεὶς λόγος καὶ ἡ ἀπόφασις εἰς τὸ προφανές, τὸ «στένων καὶ τρέμων καὶ σειόμενος ἔση ἐπὶ τῆς γῆς» τύπος καὶ εἰκὼν πάντων τῶν ἁμαρτωλῶν τυγχάνει κατὰ τὸ κρυπτόν. Οὕτω γὰρ ἐκπεσὸν τῆς ἐντολῆς τὸ γένος Ἀδὰμ καὶ ἁμαρτωλὸν καταστὰν ἐκείνην τὴν εἰκόνα κατὰ τὸ κρυπτόν κέκτηται, σαλευόμενον ἀστάτοις λογισμοῖς δειλίας τε καὶ φόβου καὶ πάσης ταραχῆς, ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς παντοδαπαῖς καὶ ποικίλαις τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου πᾶσαν ψυχὴν κλυδωνίζοντος τὴν μὴ γεγεννημένην ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς σῖτον ἐν σινίῳ στρεφόμενον ἀστάτως τοὺς τῶν ἀνθρώπων λογισμοὺς ποικίλως κλυδωνίζοντος, ἐν ἀπάταις κοσμικαῖς καὶ ἡδοναῖς σαρκὸς καὶ φόβοις καὶ ταραχαῖς πάντα σαλεύοντος καὶ δελεάζοντος.

5,3 Καὶ γὰρ ὁ Κύριος τοὺς ταῖς ἀπάταις καὶ τοῖς θελήμασι τοῦ πονηροῦ ἐξακολουθοῦντας δεικνύων, ὅτι τὴν εἰκόνα τοῦ Κάϊν τῆς πονηρίας φοροῦσιν, ἐλέγχων αὐτοὺς ἔλεγεν· «ὕμεῖς», φησί, «τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν· ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν». Ὡστε πᾶν τὸ ἁμαρτωλὸν γένος τοῦ Ἀδάμ τὴν καταδίκην ἐκείνην κατὰ τὸ κρυπτόν κέκτηνται, τὸ «στένοντες καὶ τρέμοντες ἔσεσθε καὶ σειόμενοι ἐν τῷ σινίῳ τῆς γῆς ὑπὸ τοῦ σινιάζοντος σατανᾶ». Ὡσπερ γὰρ ἐξ ἐνὸς

20. Λουκᾶ 22,31έ.

21. Γεν. 4,10

22. Γεν. 4,12

23. Πρβλ. Ἰω. 9,3

24. Ἰω. 8,44

τρόπο, ἔτσι καί μέ τά γήινα πράγματα ὁ ἄρχοντας τῆς πονηρίας κυριαρχεῖ σ' ὄλους τούς ἀνθρώπους, καί μέ αὐτά ταραίζει, κλονίζει καί σείει αὐτούς, τοποθετώντας διάφορα ἐμπόδια μέ ἀνωφελεῖς διαλογισμούς, αἰσchrές ἐπιθυμίες καί μέ γήινους καί κοσμικούς δεσμούς, αἰχμαλωτίζοντας καί συγκλονίζοντας ἄστατα καί ἐξαπατώντας ὀλόκληρο τό ἁμαρτωλό γένος τοῦ Ἀδάμ, ὅπως προέλεγε ὁ Κύριος στούς ἀποστόλους τήν ἐπανάσταση πού ἐπρόκειτο νά γίνει ἐναντίον τους ἀπό τό σατανᾶ· «ζητεῖ ὁ σατανάς νά σᾶς κοσκινίσει σάν τό σιτάρι, ἐγώ ὁμως παρακάλεσα τόν Πατέρα μου, γιά νά μή σᾶς λείψει ἡ πίστη»²⁰. Διότι εἶναι ὀλοφάνερο ὁ λόγος πού εἰπώθηκε ἀπό τό δημιουργό στόν Κάϊν καθώς καί ἡ ἀπόφαση «θά ζεῖς πάνω στή γῆ μέ ἀναστεναγμούς καί τρόμο καί ταραχή»²¹, πού εἶναι τύπος καί εἰκόνα, μέ μεταφορική ἔννοια, ὄλων τῶν ἁμαρτωλῶν. Ἔτσι λοιπόν, ἀφοῦ ἀπομακρύνθηκε ἀπό τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ τό γένος τοῦ Ἀδάμ καί ἔγινε ἁμαρτωλό²², ἔχει ἀποκτήσει μέσα του ἐκεῖνη τήν εἰκόνα, ταρασσόμενο ἀπό τούς ἄστατους λογισμούς τῆς δειλίας καί τοῦ φόβου καί κάθε ἄλλης ταραχῆς, ἐπειδή ὁ ἄρχοντας αὐτοῦ τοῦ κόσμου κλυδωνίζει μέ ἐπιθυμίες καί παντός εἴδους ἡδονές κάθε ψυχή πού δέν ἔχει ἀναγεννηθεῖ ἀπό τό Θεό²³, περιστρέφοντας ἄστατα σά σιτάρι μέσα σέ κόσκινο τούς λογισμούς τῶν ἀνθρώπων, πού κλυδωνίζονται μέ ποικίλους τρόπους, ἐξαπατώντας καί ταρασσοντας μέ κοσμικές ἀπάτες καί σαρκικές ἡδονές καί μέ φόβο ὄλους τούς ἀνθρώπους.

5,3 Καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος θέλοντας νά δείξει ὅτι αὐτοί πού ἐξακολουθοῦν νά ζοῦν μέ τίς ἀπάτες καί τά θελήματα τοῦ πονηροῦ φέρουν τήν εἰκόνα τῆς πονηρίας τοῦ Κάϊν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς ἐλέγχοντάς τους· «σεῖς θέλετε νά ἐκτελεῖτε τίς πονηρές ἐπιθυμίες τοῦ πατέρα σας· ἐκεῖνος ἦταν ἀπό τήν ἀρχή τῆς δημιουργίας ἀνθρωποκτόνος καί ποτέ δέν στάθηκε στήν ἀλήθεια»²⁴. Ὡστε ὀλόκληρο τό ἁμαρτωλό γένος τοῦ Ἀδάμ ἔχει ἀποκτήσει τήν καταδίκη ἐκεῖνη, κατά ἓνα μυστικό τρόπο, δηλαδή ἐκεῖνο τό «θά ζεῖτε μέ ἀναστεναγμούς καί μέ τρόμο καί θά σείεσθε μέσα στό κόσκινο τῆς γῆς ἀπό τό σατανᾶ πού κο-

τοῦ Ἀδάμ πᾶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς ἐφηπλώθη, οὕτω μία τις κακία τῶν παθῶν εἰς τὸ ἁμαρτωλὸν γένος τῶν ἀνθρώπων ἐγκατέδυσε, καὶ πάντα ὁ τῆς κακίας ἄρχων ἐν ἀστάτοις καὶ ὕλικοις καὶ ματαίοις καὶ ταραχώδεσι λογισμοῖς σινιάζειν ἐπαρκεῖ. Ὡσπερ γὰρ εἷς ἄνεμος πάντα τὰ φυτὰ καὶ τὰ σπέρματα ἐπαρκεῖ κλονεῖν καὶ σειεῖν, ἢ ὡσπερ ἐν σκότος τῆς νυκτὸς ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐφαπλοῦται, οὕτως ὁ τῆς πονηρίας ἄρχων, σκότος τι λογικὸν κακίας καὶ θανάτου ὑπάρχων καὶ ἄνεμός τις κρυπτὸς καὶ ἄγριος τυγχάνων, πᾶν τὸ ἐπὶ γῆς γένος τῶν ἀνθρώπων κλυδωνίζει καὶ περιφέρει ἀστάτοις λογισμοῖς καὶ ἐπιθυμίαις κόσμου δελεάζων τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκότους ἀγνωσίας, πηρῶσεως καὶ λήθης ἐμπίλησι πᾶσαν ψυχὴν τὴν μὴ ἄνωθεν γεγεννημένην καὶ τῷ φρονήματι καὶ τῷ νῷ ἐν ἄλλῳ αἰῶνι μεταβεβηκυῖαν, καθὼς εἴρηται· «ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει».

5,4 Ἐν τούτῳ γὰρ διαφέρουσιν οἱ ἀληθεῖς Χριστιανοὶ παντὸς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλὴ διάστασις μεταξὺ ἀμφοτέρων τυγχάνει, ὡς προελέγομεν, ἐν τῷ τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιαν πάντοτε ἐν τῷ οὐρανίῳ φρονήματι τυγχάνειν καὶ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ ἐνοπρίζεσθαι διὰ τὴν μετουσίαν καὶ μετοχὴν τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου, τῷ ἄνωθεν αὐτοῦ ἐκ Θεοῦ γεγεννηῆσθαι καὶ τέκνα Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ καὶ δυνάμει γενέσθαι κατηξιῶσθαι καὶ εἰς στάσιν καὶ ἐδραιότητα καὶ ἀταραξίαν καὶ κατάπαυσιν αὐτοῦ διὰ πολλῶν ἀγώνων καὶ κόπων καὶ χρόνων κατηνηκέναι, μηκέτι σινιαζομένους καὶ κυμαινομένους ἐν ἀστάτοις καὶ ματαίοις λογισμοῖς. Ἐν τούτῳ εἰσὶ μείζους καὶ κρείττονες τοῦ κόσμου διὰ τὸ τὸν νοῦν αὐτῶν καὶ τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ τοῦ Πνεύματος ἀγάπῃ τυγχάνειν, ὡσπερ καὶ ὁ Κύριος περὶ τῶν τοιούτων διεξερχόμενος ἔλεγε· «μεταβεβηκέναι ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν».

σκινίζει τόν άνθρωπο». Διότι, ὅπως ἀπό τόν ἕνα Ἀδάμ ἀπλώθηκε πᾶνω στή γῆ ὁλόκληρο τό γένος τῶν ἀνθρώπων, ἔτσι καί ἀπό μία κακία τῶν παθῶν πού μπῆκε βαθιά μέσα στό ἁμαρτωλό γένος τῶν ἀνθρώπων, εἶναι ἀρκετό ὁ ἄρχοντας τῆς κακίας νά συγκλονίζει ὄλους μέ ἄστατους καί ὑλικούς καί ταραχώδεις λογισμούς. Καί ὅπως ἀκριβῶς ἕνας μόνο ἄνεμος εἶναι ἀρκετός νά κουνάει καί νά συγκλονίζει ὄλα τά φυτά καί τά δένδρα, ἢ ὅπως ἀκριβῶς ἕνα μόνο σκοτάδι τῆς νύχτας ἀπλώνεται σέ ὄλη τήν οἰκουμένη, ἔτσι καί ὁ ἄρχοντας τῆς πονηρίας, πού ὁ ἴδιος εἶναι λογικό σκοτάδι τῆς κακίας καί τοῦ θανάτου, καί ἄνεμος κρυφός καί ἄγριος, συγκλονίζει ὁλόκληρο τό ἀνθρώπινο γένος καί τό περιπλανᾶ μέ ἄστατους λογισμούς, ἐξαπατώντας τίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων μέ κοσμικές ἐπιθυμίες, καί γεμίζοντας μέ τό σκοτάδι τῆς ἀγνωσίας, μέ ἀναπηρία καί λήθη κάθε ψυχή πού δέν ἐπέτυχε τήν οὐράνια ἀναγέννηση²⁵ καί δέν ἔχει μεταβεῖ μέ τό φρόνημα καί τό νοῦ στόν ἄλλο αἰῶνα, ὅπως ἔχει λεχθεῖ· «ἡ δική μας πατρίδα καί πολιτεία βρίσκεται στούς οὐρανοῦς»²⁶.

5,4 Ὡς πρός αὐτό διαφέρουν οἱ ἀληθινοί Χριστιανοί ἀπό κάθε ἄλλο ἄνθρωπο, καί ὑπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ τους, ὅπως προαναφέραμε, ὡς πρός τό ὅτι δηλαδή ἔχουν πάντοτε μέσα στό νοῦ καί στή διάνοιά τους τήν οὐράνια σκέψη, καί βλέπουν τά οὐράνια ἀγαθά μέ τό νά συμμετέχουν καί νά εἶναι ἐνωμένοι μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, πού τοῦς χάρισε τήν οὐράνια ἀναγέννηση²⁷, καί τοῦς ἀξίωσε νά γίνουν μέ τή δύναμη καί τήν ἀλήθεια τέκνα τοῦ Θεοῦ, καί τοῦς ἔφερε σέ κατάσταση σταθερότητας, ἀταραξίας καί ἀνάπαυσης, μέ πολλούς καί μακροχρόνιους ἀγῶνες καί κόπους, ὥστε νά μή κοσκινίζονται καί νά μή ταρασσονται ἀπό τοῦς ἄστατους καί μάταιους λογισμούς. Γι' αὐτό λοιπόν τό λόγο οἱ Χριστιανοί εἶναι ἀνώτεροι καί καλύτεροι ἀπό τοῦς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, διότι ὁ νοῦς τους καί τό φρόνημα τῆς ψυχῆς τους βρίσκεται στήν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ²⁸ καί στήν ἀγάπη τοῦ ἁγίου Πνεύματος²⁹, ὅπως ἀκριβῶς καί ὁ Κύριος, μιλώντας γι' αὐτούς, ἔλεγε· «ἔχουν μεταβεῖ ἀπό τό θάνατο στή ζωή»³⁰.

28. Πρβλ. Κολ. 3,15

29. Πρβλ. Ρωμ. 15,30

30. Ἰω. 5,24

Τοιγαροῦν οὐκ ἐν σχήμασι καὶ τύποις ἐξωτέροις ἢ ἀλλοίωσις τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει, ὡς οἱ πολλοὶ ἐν τούτῳ οἴονται εἶναι τὴν διαφορὰν καὶ διάκρισιν μεταξὺ τοῦ κόσμου καὶ αὐτῶν ἐν σχήμασι καὶ τύποις. Καὶ ἰδοὺ τῷ νῶ καὶ τῇ διανοίᾳ ὁμοιοὶ τῷ κόσμῳ τυγχάνουσι, τὸν σεισμὸν καὶ ἀκαταστασίαν τῶν λογισμῶν καὶ ἀπιστίαν καὶ σύγχυσιν καὶ ταραχὴν καὶ δειλίαν ὡς πάντες οἱ ἄνθρωποι ἔχοντες· καὶ τῷ μὲν σχήματι καὶ τῷ δοκεῖν τοῦ κόσμου διαφέρουσι καὶ τισιν ἐξωτέροις κατορθώμασι, τῇ δὲ καρδίᾳ καὶ τῷ νῶ ἐν τοῖς γῆϊνοις δεσμοῖς δέδενται, ἀνάπαυσιν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ εἰρήνην τὴν τοῦ Πνεύματος οὐράνιον ἐν τῇ καρδίᾳ μὴ κεκτημένοι, ἐπεὶ οὐκ ἐζήτησαν παρὰ Θεοῦ καὶ οὐκ ἐπίστευσαν τούτων καταξιωθῆναι.

5,5 Ἐν γὰρ «τῇ τοῦ νοὸς ἀνακαινώσει» καὶ τῇ τῶν λογισμῶν εἰρήνῃ καὶ τῇ τοῦ Κυρίου ἀγάπῃ καὶ οὐρανίῳ ἔρωτι ἢ «καινὴ κτίσις» τῶν Χριστιανῶν πάντων ἀνθρώπων τοῦ κόσμου διαφέρει· διὸ καὶ ἡ ἔλευσις τοῦ Κυρίου γέγονε, τούτων τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν καταξιῶσαι τοὺς ἀληθῶς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. Χριστιανῶν γὰρ ἡ δόξα καὶ τὸ κάλλος καὶ ὁ πλοῦτος ὁ οὐράνιος ἀλάλητός ἐστι καὶ μετὰ πόνου καὶ ἰδρώτων καὶ δοκιμασιῶν καὶ ἀγώνων πολλῶν ποριζόμενος, τὸ δὲ ὄλον χάριτι Θεοῦ. Εἰ γὰρ ἢ τοῦ ἐπιγείου βασιλέως θεὰ ἐπιθυμητὴ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τυγχάνει, καὶ πᾶς τις ἐπιδημῶν ἐν πόλει βασιλέως ἐπιθυμεῖ κἂν μόνον θεάσασθαι τὸ κάλλος αὐτοῦ ἢ τὴν ὠραιότητα τῶν ἐνδυμάτων ἢ τῆς πορφύρας τὴν δόξαν, τῶν ποικίλων μαργαριτῶν τὸ κάλλος, τοῦ διαδήματος τὴν εὐπρέπειαν, τῶν σὺν αὐτῷ ἀξιωματῶν τὴν τιμιότητα, ἐκτὸς εἰ μὴ οἱ πνευματικοὶ ἐξουδενουῖσιν αὐτὰ διὰ τὸ ἄλλης δόξης ἐπουρανίου καὶ ἀσωμάτου πεπειρᾶσθαι καὶ ἄλλῳ κάλλει ἀρρήτῳ τετρῶ-

31. Πρβλ. Β' Κορ. 5,17

32. Ρωμ. 12,2

33. Πρβλ. Α' Κορ. 15,10

34. Πρβλ. Γαλ. 6,1

Λοιπόν ἡ διαφοροποίηση τῶν Χριστιανῶν δέ βρίσκεται οὔτε στό σχῆμα οὔτε στούς ἐξωτερικούς τύπους, ὅπως νομίζουν οἱ πῶ πολλοί, ὅτι ὡς πρός αὐτό ὑπάρχει διαφορά καί διάκριση μεταξύ αὐτῶν καί τοῦ κόσμου, δηλαδή στό σχῆμα καί στούς τύπους. Καί νά, ὡς πρός τό νοῦ καί τή διάνοια εἶναι ὅμοιοι μέ τόν κόσμο, διότι ἔχουν τό σεισμό καί τήν ἀκαταστασία τῶν λογισμῶν καί τήν ἀπιστία καί τήν ταραχή καί τή δειλία ὅπως ἀκριβῶς τήν ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι· οἱ ἄνθρωποι ὅμως τοῦ κόσμου διαφέρουν καί ὡς πρός σχῆμα καί ὡς πρός τή γνώμη τοῦ κόσμου καί ὡς πρός κάποια ἐξωτερικά κατορθώματα, ὡς πρός τήν καρδιά ὅπως καί τό νοῦ ἔχουν δεθεῖ μέ τά γήινα δεσμά, διότι δέν ἔχουν στήν καρδιά τους τήν ἀνάπαυση τοῦ Θεοῦ καί τήν ἐπουράνια εἰρήνη τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἐπειδή δέν τά ζήτησαν ἀπό τό Θεό καί δέν πίστεψαν ὅτι μποροῦν νά γίνουν ἀξιοί· νά τά δεχθοῦν.

5,5 Διότι ἡ «καινή κτίση»³¹ τῶν Χριστιανῶν διαφέρει ἀπό ὅλους τοῦς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου ὡς πρός τήν «ἀνακαίνιση τοῦ νοῦ»³², τοῦς εἰρηνικούς διαλογισμούς, καί τήν ἀγάπη πού ἔχουν πρός τόν Κύριο καί τόν οὐράνιο ἔρωτα· γι' αὐτό ἀκριβῶς ἔγινε καί ἡ ἔλευση τοῦ Κυρίου, γιά νά ἀξιωθοῦν νά πάρουν αὐτά τά πνευματικά ἀγαθά, ὅσοι ἀληθινά θά πιστέψουν σ' αὐτόν. Διότι ἡ δόξα τῶν Χριστιανῶν καί ἡ ἀρετή καί ὁ οὐράνιος πλοῦτος εἶναι ἀνέκφραστα, καί κατακτοῦνται μέ πολλοῦς κόπους καί μόχθους καί δοκιμασίες καί ἀγῶνες· καί ὅλα αὐτά κατορθώνονται μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ³³. Διότι, ἂν ἡ θεά τοῦ ἐπίγειου βασιλιᾶ εἶναι ἐπιθυμητή σέ ὅλους τοῦς ἀνθρώπους, καί ὁ καθένας πού διαμένει στήν πόλη ἐπιθυμεῖ νά δεῖ μόνο τό κάλλος του, ἢ τήν ὠραιότητα τῶν ἐνδυμάτων, ἢ τή λαμπρότητα τῆς πορφύρας, τήν ὁμορφιά τῶν διαφόρων μαργαριταριῶν, τήν κομψότητα τοῦ στέμματος, τήν τιμιότητα τῶν ἀξιωματικῶν πού τόν συνοδεύουν, ἐκτός βέβαια ἀπό τοῦς πνευματικούς ἀνθρώπους³⁴ πού τά περιφρονοῦν αὐτά ἐπειδή ἔχουν γνωρίσει τήν ἄλλη ἐπουράνια καί ἀσώματη δόξα, ἔχουν πληγωθεῖ ἀπό τό ἄλλο

σθαι καὶ ἄλλου πλούτου κεκοινωνηκέναι καὶ τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ αἰσθέσθαι καὶ ἄλλοῦ Πνεύματος μετέχειν· ἐπεὶ οἱ τοῦ κόσμου τούτου ἄνθρωποι οἱ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἔχοντες ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ εἰσὶ τοῦ τὸν ἐπίγειον βασιλέα θεάσασθαι μόνον σὺν πάσῃ τῇ εὐπρεπείᾳ καὶ δόξῃ αὐτοῦ· ὅσον γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις πολλῶ μείζων ἡ μερὶς αὐτοῦ ἐστὶ παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους (οὕτως ἔνδοξον, οὕτως ἐπιθυμητὸν ὑπὸ πάντων κἂν τὸ θεαθῆναι μόνον) καὶ ἕκαστος ἐν ἑαυτῷ λέγει· εἴθε τις ἔδωκέ μοι ἐκείνην τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν ὠραιότητα, μακαρίζων ἐκεῖνον τὸν ὅμοιον αὐτοῦ γήινον καὶ ὁμοιοπαθῆ καὶ θνητὸν ὄντα, διὰ δὲ τὴν πρόσκαιρον εὐπρέπειαν καὶ δόξαν ἐπιθυμητὸν.

5,6 Εἰ οὖν οὕτως οἱ σαρκικοὶ ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦσι τῆς δόξης τοῦ γήϊνου βασιλέως, πόσω μᾶλλον οἷς ἐνέσταξεν ἐκείνη ἡ ρανὶς τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς τῆς θεότητος καὶ ἔτρωσε τὴν καρδίαν αὐτῶν ἔρωτι θείῳ πρὸς τὸν ἐπουράνιον βασιλέα Χριστόν, εἰς ἐκεῖνο τὸ κάλλος δέδενται καὶ τὴν ἀνεκλάλητον δόξαν καὶ ἄφθαρτον εὐπρέπειαν καὶ τὸν ἀνενόητον πλοῦτον τοῦ ἀληθινοῦ καὶ αἰωνίου βασιλέως Χριστοῦ, οὗ τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῷ πόθῳ αἰχμαλωτίζονται, ὅλοι ἐξ ὅλου πρὸς αὐτὸν τυγχάνοντες, καὶ ἐπιθυμοῦσι τυχεῖν ἐκείνων, ὧν ἐνοπτρίζονται διὰ τοῦ Πνεύματος ἀλαλήτων ἀγαθῶν, οὗ ἕνεκεν πάντα τὰ ἐπὶ γῆς κάλλη καὶ εὐπρεπείας καὶ δόξας καὶ τιμὰς καὶ πλοῦτον βασιλέων καὶ ἀρχόντων ἐξουδενοῦσι· θείῳ γὰρ κάλλει ἐτρώθησαν καὶ ζωὴ ἀθανασίας οὐρανοῦ ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐνέσταξε. Διὸ καὶ εἰς ἐκείνην τὴν ἀγάπην τοῦ ἐπουρανοῦ βασιλέως ἐπιποθοῦσι καὶ αὐτὸν μόνον πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ ἔχοντες, δι' αὐτοῦ πάσης ἀγάπης κόσμου λύουσιν ἑαυτοὺς καὶ ἀναχωροῦσι παντὸς γήϊνου δεσμοῦ, ἵνα δυνηθῶσιν ἐκεῖνον τὸν πόθον ἐν ταῖς ἑαυτῶν καρδίαις ἔχειν πάντοτε καὶ μηδὲν ἕτερον σὺν ἐκείνῳ μιγνύειν.

ἀνέκφραστο κάλλος, ἔχουν γίνεαι κοινωνοί ἄλλου πλούτου, ζοῦν κατά τόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο³⁵ καί μετέχουν ἄλλου Πνεύματος· διότι οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ κόσμου, πού ἔχουν τό φρόνημα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἔχουν μεγάλη ἐπιθυμία νά δοῦν τόν ἐπίγειο μόνο βασιλιά μέ ὅλη τήν ὁμορφιά καί τή λαμπρότητά του, καθόσον ἡ ἐξωτερική του ἐμφάνιση εἶναι πολύ ἀνώτερη ἀπό τήν ἐμφάνιση ὄλων τῶν ἀνθρώπων (ἀφοῦ εἶναι τόσο λαμπρή καί τόσο ἐπιθυμητή ἀπό ὄλους καί μόνο ἡ θεά του) καί καθένας λέγει μέσα του ἡ μακάρι νά μοῦ ἔδινε κάποιος ἐκείνη τή λαμπρότητα, τήν εὐπρέπεια καί τήν ὠραιότητα, μακαρίζοντας ἐκεῖνον πού εἶναι ὅμοιος μ' αὐτόν, γήινος, ὁμοιοπαθής καί θνητός, πού γίνεται ὅμως ἐπιθυμητός ἐξ αἰτίας τῆς πρόσκαιρης μεγαλοπρέπειας καί λαμπρότητάς του.

5,6 Ἄν λοιπόν τόσο πολύ ἐπιθυμοῦν οἱ σαρκικοί ἄνθρωποι τή δόξα τοῦ ἐπίγειου βασιλιᾶ, πόσο περισσότερο ἐκεῖνοι, πού μέσα τους ἔσταξε ἡ σταγόνα ἐκείνη τοῦ ἁγίου Πνεύματος τῆς ζωῆς τῆς θεότητας, καί πλήγωσε τήν καρδιά τους μέ θεϊκό ἔρωτα πρὸς τόν ἐπουράνιο βασιλιά Χριστό, ἔχουν προσδεθεῖ σ' ἐκεῖνο τό κάλλος, τήν ἀνέκφραστη δόξα, τήν ἀφθαρτη μεγαλοπρέπεια καί τόν ἀσύλληπτο πλοῦτο τοῦ ἀληθινοῦ καί αἰώνιου βασιλιᾶ Χριστοῦ, μέ τοῦ ὁποῖου τόν πόθο καί τήν ἐπιθυμία αἰχμαλωτίζονται, εἶναι δεμένοι μ' αὐτόν ὀλοκληρωτικά, καί ἐπιθυμοῦν νά ἀποκτήσουν ἐκεῖνα τὰ ἀνέκφραστα ἀγαθά πού βλέπουν μέ τή βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γιά χάρη τῶν ὁποῖων ὄλα τὰ κάλλη τῆς γῆς, καί τίς ὁμορφιές καί τίς δόξες καί τίς τιμές καί τὰ πλούτη τῶν βασιλιάδων καί τῶν ἀρχόντων τὰ θεωροῦν μηδαμινά· διότι πληγώθηκαν ἀπό τό θεϊκό κάλλος καί ἔσταξε μέσα στίς ψυχές τους ἡ ζωή τῆς οὐράνιας ἀθανασίας. Γι' αὐτό ποθοῦν ἐκείνη μόνο τήν ἀγάπη τοῦ ἐπουράνιου βασιλιᾶ καί αὐτόν μόνο μέ μεγάλη ἐπιθυμία ἔχουν προστά στά μάτια τους, μ' αὐτόν ἀπελευθερώνουν τόν ἑαυτό τους ἀπό κάθε ἀγάπη τοῦ κόσμου καί ἀπομακρύνονται ἀπό κάθε γήινο δεσμό, γιά νά μποροῦν νά ἔχουν μέσα στήν καρδιά τους ἐκεῖνον μόνο τόν πόθο, χωρίς νά τόν ἀναμειγνύουν μέ κανένα ἄλλο.

Ὀλίγοι δέ εἰσι πάνυ οἱ τῇ ἀγαθῇ ἀρχῇ τέλος ἀγαθὸν πορισάμενοι καὶ διεξερχόμενοι ἕως τέλους ἄπρωτοι, τὴν μίαν ἀγάπην πρὸς μόνον τὸν Θεὸν ἔχοντες καὶ πάντων ἑαυτοῦς λευκότες. Πολλοὶ γὰρ κατανύσσονται καὶ πολλοὶ χάριτος οὐρανίου μέτοχοι γίνονται καὶ ἔρωτι οὐρανίῳ τετρώσκονται, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐν μέσῳ ἀγῶνας καὶ ἀθλήσεις καὶ πόνους καὶ πειρασμοὺς διαφόρους τοῦ πονηροῦ μὴ ὑπομένοντες, ἐν ποικίλαις καὶ διαφόροις ἐπιθυμίαις κοσμικαῖς τρέπόμενοι διὰ τὸ θέλημα ἔχειν ἕκαστον τοῦ ἀγαπήσαι τι τοῦ κόσμου τούτου καὶ μὴ λευκέναι πάντοθεν τῇ ἀγάπην αὐτοῦ, ἀπέμειναν καὶ ἐβυθίσθησαν ἐν τῷ τοῦ κόσμου βυθῷ διὰ ἰδίου θελήματος ἀνανδρίαν καὶ χαύωνσιν ἢ δειλίαν ἢ δι' ἀγάπην τινὰ γῆϊνην.

Οἱ γὰρ ἐξ ἀληθείας διεξελθεῖν ἕως τέλους ἐν ἀγαθῇ διαγωγῇ βουλόμενοι ἄλλον ἔρωτα καὶ ἄλλην ἀγάπην σὺν ἐκείνῃ τῇ ἐπουρανίῳ παραδέξασθαι ἔκουσίως καὶ μῖζαι οὐκ ὀφείλουσιν, ἵνα μὴ ἐμποδισθῶσι τῶν πνευματικῶν καὶ στραφῶσιν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ τέλος ἐκπέσωσι τῆς ζωῆς. Ὡσπερ γὰρ μεγάλα καὶ ἀλάλητα καὶ ἀνεκδιήγητα τὰ ἐπηγγελμένα παρὰ Θεῷ τυγχάνει, οὕτω πίστεως καὶ ἐλπίδος καὶ πόνων καὶ ἀγῶνων μεγάλων χρεία καὶ πολλῆς δοκιμασίας· οὐ γάρ τι μικρὸν τυγχάνει, ἃ ἐλπίζει ἀγαθὰ λαβεῖν ὁ ἄνθρωπος. Βασιλείας οὐρανῶν ἐπιθυμῶν συμβασιλεῦσαι Χριστῷ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας βούλει, καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ πόνους καὶ πειρασμοὺς τοῦ ὀλίγου χρόνου τῆς ζωῆς ταύτης ἀναδέξασθαι προθύμως ἕως θανάτου οὐ καταδέχη; Τοῦ Κυρίου βοῶντος, «εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν χαίρων καὶ ἀκολουθείτω μοι», καὶ πάλιν· «ἐὰν μὴ τις μισήσῃ πατέρα, μητέρα, γυναῖκα, τέκνα, ἀδελφούς, ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μοι εἶναι μαθη-

Εἶναι λίγοι ἐκεῖνοι πού μαζί μέ τήν ἀγαθή ἀρχή εἶχαν καί τέλος ἀγαθό, καί πέρασαν τή ζωή τους μέχρι τό τέλος χωρίς πτώση, ἔχοντας μόνο μιά ἀγάπη πρὸς τό Θεό, καί κρατώντας τόν ἑαυτό τους μακριά ἀπ' ὄλα τά κοσμικά. Διότι ὑπάρχουν πολλοί πού αἰσθάνονται κατάνυξη, πού γίνονται μέτοχοι τῆς οὐράνιας χάρης καί πληγώνονται ἀπό οὐράνιο ἔρωτα, ἀλλ', ἐπειδή δέν ὑπομένουν τούς διάφορους ἀγῶνες, τίς ἀθλήσεις, τούς κόπους καί τούς πειρασμούς τοῦ πονηροῦ καί τρέπονται σέ διάφορες καί ποικίλες κοσμικές ἐπιθυμίες, ἐπειδή καθένας ἀγάπησε κάτι ἀπ' αὐτόν τόν κόσμο καί δέν ἔχει ἀπομακρύνει τήν ἀγάπη του ἀπό κάθε τι τό κοσμικό, ἔμειναν καί βούλιαξαν στό βυθό τοῦ κόσμου, ἐξ αἰτίας τῆς ἀνανδρίας καί τῆς ἀποχαύνωσης τῆς δικῆς τους θέλησης, ἢ ἐξ αἰτίας τῆς δειλίας καί τῆς ἀγάπης τους πρὸς τά γήινα.

Πράγματι ὅσοι θέλουν νά ζῆσουν μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς τους ἐνάρετη ζωή, δέν πρέπει νά δεχθοῦν καί νά ἐνώσουν μέ τή θέλησή τους ἄλλο ἔρωτα καί ἄλλη ἀγάπη μ' ἐκείνη τήν ἐπουράνια, γιά νά μή ἐμποδιστοῦν στά πνευματικά πράγματα καί στραφοῦν πρὸς τά πίσω καί τελικά ἐκπέσουν ἀπό τή ζωή. Διότι, ὅπως εἶναι μεγάλα καί ἀνέκφραστα καί ἀνεκκλάλητα αὐτά πού μᾶς ὑποσχέθηκε ὁ Θεός, ἔτσι πρέπει νά ἔχουμε πίστη καί ἐλπίδα καί νά καταβάλλουμε κόπους καί ἀγῶνες καί νά ὑποστοῦμε πολλές δοκιμασίες γιά νά τά ἀποκτήσουμε· διότι δέν εἶναι λίγα αὐτά τά ἀγαθὰ πού ἐλπίζει ν' ἀποκτήσει ὁ ἄνθρωπος. Ἐπιθυμεῖς νά βασιλέψεις στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν στούς ἀπέραντους αἰῶνες μαζί μέ τό Χριστό καί δέν καταδέχεσαι νά ἀναλάβεις πρόθυμα μέχρι θανάτου στό λίγο χρόνο τῆς ζωῆς αὐτῆς τούς ἀγῶνες, τούς κόπους καί τούς διάφορους πειρασμούς; Ὁ Κύριος φωνάζει· «ἐάν κάποιος θέλει νά μέ ἀκολουθήσει πρέπει ν' ἀπαρνηθεῖ τόν ἁμαρτωλό ἑαυτό του, νά σηκῶνει τό σταυρό του κάθε μέρα μέ χαρά καί νά μέ ἀκολουθεῖ»³⁶· καί πάλι λέγει· «ἐάν κάποιος δέν ἀρνηθεῖ τόν πατέρα του καί τή μητέρα καί τή γυναῖκα καί τά παιδιά του καί τούς ἀδελφούς καί τίς ἀδελφές, ἀκόμη καί τή ζωή του, αὐτός δέ μπορεῖ νά εἶναι μαθητής

τῆς». Οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν ἀνθρώπων βασιλείας μὲν ἐπιτυχεῖν βούλονται καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν κληρονομῆσαι θέλουσι, ζῆν δὲ ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν θελήμασι καὶ αὐτοῖς ἐξακολουθεῖν οὐκ ἀναίνονται, μᾶλλον δὲ τῷ σπεύρουσι τὰ μάταια καὶ μὴ ἀπαρνούμενοι ἑαυτοὺς βούλονται τὴν αἰώνιον κληρονομῆσαι ζωὴν, ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον· ὁ γὰρ λόγος τοῦ Κυρίου ἀληθῆς τυγχάνει. Οὗτοι γὰρ ἄπρωτοι διεξέρχονται οἱ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ἀρνησάμενοι ὅλοι ἐξ ὄλου ἑαυτοὺς, καὶ πάσας τὰς τοῦ κόσμου ἐπιθυμίας καὶ δεσμοὺς καὶ μετεωρισμοὺς καὶ ἡδονὰς καὶ ἀσχολίας βδελυζάμενοι, καὶ αὐτὸν μόνον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ποιεῖν ἐπιθυμοῦντες. Ὡστε ἰδίῳ θελήματι ἀποστρέφεται ἕκαστος τῆς βασιλείας τῷ ἐξ ἀληθείας μὴ θελήσει καμεῖν καὶ ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν καὶ ἀγαπᾶν τι σὺν ἐκείνῃ τῇ ἀγάπῃ, τῷ ἡδεσθαί τισι τοῦ αἰῶνος τούτου ἡδοναῖς ἢ ἐπιθυμίαις καὶ τῷ μὴ ὄλην τὴν ἀγάπην, ὅσον ἐν προαιρέσει καὶ θελήματι δυνατόν, πρὸς Κύριον ἔχειν.

Ἐξ ἐνὸς δὲ ὑποδείγματος συννόησόν μοι πάντα. Διακρίνων μὲν ἐνίστε διακρίνει ἕκαστος καὶ οἶδεν, ὅτι ἄτοπὸν ἐστὶν ὃ θέλει ποιῆσαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀγαπᾶ καὶ οὐκ ἀρνεῖται, ἡττηται αὐτῷ. Πρῶτον γὰρ ἔσω ἐν τῇ καρδίᾳ ὁ πόλεμος γίνεται καὶ ὁ ἀγὼν καὶ τὸ στάθμιον καὶ ἡ ροπὴ καὶ τὸ ζύγιον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ κόσμου, καὶ τότε προέρχεται καὶ διακρίνει ἕκαστος, εἰ τύχη εἰς μάχην καὶ διαπληκτισμὸν πρὸς τὸν ἀδελφόν, λέγων ἐν ἑαυτῷ, εἶπω; ἀλλὰ μὴ εἶπω; λαλήσω; ἀλλὰ μὴ λαλήσω; μνημονεύων μὲν καὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν δόξαν περιποιούμενος καὶ μὴ ἑαυτὸν ἀρνούμενος. Ἀλλ' ἐὰν ὀλίγον καταβαρῆση ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου καὶ ἡ ροπὴ ἐν τῷ τῆς καρδίας ζυγίῳ, εὐθὺς προέρχεται ὁ πονηρὸς λόγος μεχρὶ τῶν χειλέων. Εἶτα ὥσπερ βέλη ἐντεινῶν ὀνοῦς ἐνδοθεν τοξεύει τὸν πλησίον διὰ τῆς γλώττης, πέμπων βέλη λόγων ἀπρεπῶν ἐν θελήματι ἐκουσίῳ, τὴν ἑαυτοῦ δόξαν περιποιούμενος. Εἶτα τοξεύων ἐπὶ πολὺ τὸν πλησίον διὰ λόγων ἀπρε-

37. Λουκᾶ 4,26

38. Πρβλ. Μαρκ. 10,17

39. Πρβλ. Λουκᾶ 9,23

μου»³⁷. Οί περισσότεροι από τούς ανθρώπους θέλουν νά πετύχουν τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί νά κληρονομήσουν τήν αἰώνια ζωή³⁸, δέν ἀρνοῦνται ὁμως, ἀλλ' ἐξακολουθοῦν νά ζοῦν μέ τό δικό τους θέλημα, μᾶλλον δέ ἀκολουθοῦν αὐτόν πού σπέρνει τά μάταια, καί χωρίς νά ἀπαρνοῦνται τόν ἑαυτό τους θέλουν νά κληρονομήσουν τήν αἰώνια ζωή, πράγμα πού εἶναι ἀδύνατο· διότι ὁ λόγος τοῦ Κυρίου εἶναι ἀληθινός. Διότι ἐκεῖνοι μόνο περνοῦν τή ζωή τους χωρίς πτώση, ὅσοι σύμφωνα μέ τήν ἐντολή τοῦ Κυρίου ἀρνήθηκαν ὀλοκληρωτικά τόν ἑαυτό τους, ἀποστρέφοντας ὅλες τίς κοσμικές ἐπιθυμίες καί τούς δεσμούς καί τίς ἐπάρσεις καί τίς ἡδονές καί ἀσχολίες, καί μόνο αὐτόν ἔχουν μπρός στό μάτια τους καί ἐπιθυμοῦν νά ἐφαρμόζουν τίς ἐντολές του. Ὡστε λοιπόν μέ τή δική του θέληση ὁ καθένας ἀποστρέφεται τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, μέ τό νά μή θελήσει πραγματικά νά κουραστεῖ καί νά ἀπαρνηθεῖ τόν ἑαυτό του, μέ τό νά ἀγαπᾷ καί κάτι ἄλλο μαζί μέ τήν ἀγάπη ἐκείνη, μέ τό νά εὐχαριστιέται μέ κάποιες ἡδονές καί ἐπιθυμίες αὐτοῦ τοῦ αἰώνα, καί μέ τό νά μή ἔχει ὅλη τήν ἀγάπη, ὅσο εἶναι δυνατό στήν προαίρεση καί στή θέλησή του, πρὸς τόν Κύριο.

Ἀπό ἓνα παράδειγμα θά τά ἐννοήσεις ὅλα. Πολλές φορές ἐξετάζοντας κάποιος κάτι διαπιστώνει καί γνωρίζει ὅτι αὐτό πού θέλει νά κάνει δέν εἶναι σωστό, ἀλλ' ἐπειδή τό ἀγαπᾷ καί δέν τό ἀρνιέται, νικιέται ἀπ' αὐτό. Διότι πρῶτα γίνεται ὁ πόλεμος καί ἡ διαμάχη μέσα στήν καρδιά, καί ἡ σύγκριση καί ἡ ροπή καί τό ζύγισμα ἀνάμεσα στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί στήν ἀγάπη τοῦ κόσμου, καί τότε προχωρεῖ καί διακρίνει ὁ καθένας, ἂν συμβεῖ νά βρῆσθε σέ διαμάχη καί διαπληκτισμό πρὸς τό ἀδελφό του, καί λέγει στόν ἑαυτό του· Ἄν πῶ; Ἄν μή πῶ; Ἄν μιλήσω; Ἄν μή μιλήσω; φέρνοντας στό νοῦ του βέβαια καί τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ, διατηρώντας ὁμως καί τῆ δική του γνώμη χωρίς νά ἀρνιέται τόν ἑαυτό του³⁹. Ἄλλ', ἂν γιά λίγο πέσει τό βάρος στήν ἀγάπη τοῦ κόσμου καί ἡ ροπή στή ζυγαριά τῆς καρδιᾶς, ἀμέσως φτάνει μέχρι τά χεῖλη ὁ πονηρός λόγος. Ἐπειτα σάν βέλη ἀπό μέσα, τεντώνοντας ὁ νοῦς, χτυπάει τόν πλησίον

πῶν, ἕως οὐ καὶ ἐν τοῖς μέλεσι διαχυθῆ τὸ ἀμάρτημα εἰς συμπληγάδας. Ἐνίοτε καὶ τραύματα διὰ τοῦ σώματος ἄλληλα τὰ μέλη πολεμοῦντα ἀπεργάζεται, ἐνίοτε καὶ ἕως φόνου καὶ θανάτου ἀπαρτίζεται τὸ τοῦ πονηροῦ ἐπιθύμημα. Ἴδε, πόθεν ἤρξατο καὶ ποῖον ἔσχε τὸ τέλος ἀγάπη δόξης κοσμικῆς βαρηθεῖσα τῇ ροπῇ τοῦ τῆς καρδίας ζυγίου ἐξ ἰδίου θελήματος· διὰ γὰρ τὸ μὴ ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν καὶ ἀγαπᾶν τι τοῦ κόσμου ἐκεῖνα ὄλα τὰ ἀτοπήματα γίνονται.

Οὕτω νόει μοι καὶ εἰς ἕκαστον ἀμάρτημα καὶ ἐπιτήδευμα φαῦλον τῆς κακίας κολακευούσης καὶ προτρεπομένης τὸ θέλημα τοῦ νοῦς ἐπιθυμίαις κοσμικαῖς καὶ ἀπάτη καὶ ἡδονῇ σαρκός. Οὕτω πᾶν πρᾶγμα κακίας ἀπαρτίζεται, οὕτω μοιχεία καὶ κλοπή, οὕτω πλεονεξία καὶ μέθη, οὕτω φιλαργυρία καὶ κενοδοξία, οὕτω ζῆλος καὶ φιλαρχία καὶ πᾶν ὅτιοῦν ἐστὶ τῆς κακίας ἐπιτήδευμα. Ἐνίοτε καὶ καλὰ δοκοῦντα ἐπιτηδεύματα διὰ δόξαν καὶ ἔπαινον ἀνθρώπων ἐπιτελεῖται, ἅπερ ἐστὶ παρὰ Θεῶ ἴσα ἀδικίας καὶ κλοπῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἀμαρτημάτων. «Ὁ Θεός», γάρ φησι, «διεσκόρπισεν ὅστᾳ ἀνθρωπαρέσκων», ὥστε διὰ τῶν δοκούντων καλῶν ὁ πονηρὸς ὑπηρετεῖσθαι βούλεται· πολυποῖκιλος γάρ ἐστὶ καὶ ἀπατηλὸς ἐν ἐπιθυμίαις κόσμου. Διὰ γὰρ ἀγάπην τινὰ γῆϊνην καὶ σαρκικὴν, εἰς ἣν δεσμεῖται ἄνθρωπος θελήματι ἰδίῳ, δελεάζεται ὑπὸ τῆς κακίας, ὅπερ γίνεται αὐτῷ ἄλυσις καὶ δεσμὸς καὶ φορτίον βαρὺ καταβυθίζον καὶ πνῖγον ἐν τῷ αἰῶνι τῆς πονηρίας, μὴ συγχωροῦν ἀνακύψαι καὶ πρὸς Θεὸν ἀπελθεῖν· ἐπειδὴ ὅπερ τις ἠγάπησε τοῦ κόσμου, καταβαρεῖ τὸν νοῦν αὐτοῦ καὶ κατωκρατεῖ καὶ οὐκ ἔῃ ἀνακύψαι.

40. Πρβλ. Φιλίπ. 1,11

41. Ψαλμ. 52,6

42. Πρβλ. Ματθ. 13,19

μέ τή γλώσσα, ρίχνοντας μέ τή θέλησή του τά βέλη τῶν ἀπρεπων λόγων, διατηρώντας καί ὑπερασπίζοντας τή δική του γνώμη. Ἐπειτα ἐκτοξεύει ἀπρεπα λόγια γιά πολύ χρονικό διάστημα πρὸς τόν πλησίον, μέχρι πού τό ἀμάρτημα φτάσει νά ἀπλωθεῖ καί νά συμπλακεῖ καί στά μέλη. Μερικές φορές προξενοῦν καί τραύματα στό σῶμα, καθώς τά μέλη πολεμοῦν τό ἓνα τό ἄλλο, καί κάποτε φτάνει μέχρι τό φόνο καί τό θάνατο ἢ ἐπιθυμία τοῦ διαβόλου. Κοίταξε ἀπό πού ἀρχισε καί ποιό τέλος εἶχε ἡ ἀγάπη πού βάραινε πρὸς τήν κοσμική γνώμη μέ τή ροπή τῆς καρδιάς πάνω στή ζυγαριά, ἀπό τή δική της θέληση· ἐπειδή δέν ἀρνήθηκε τόν ἑαυτό του καί ἀγάπησε κάτι ἀπό τόν κόσμο, συνέβηκαν ὅλα ἐκεῖνα τά ἀτοπήματα.

Ἔτσι λοιπόν νά σκέφτεσαι καί σύ, ὅτι πίσω ἀπό κάθε ἀμάρτημα καί φαύλη πράξη, πού σέ προτρέπει καί σέ καλοπιάνει ἡ κακία, βρίσκεται τό θέλημα τοῦ νοῦ μέ τίς κοσμικές ἐπιθυμίες, τήν ἀπάτη καί τή σαρκική ἡδονή. Ἔτσι πραγματοποιεῖται κάθε εἶδος κακίας, ἔτσι ἡ μοιχεία καί ἡ κλοπή, ἔτσι ἡ πλεονεξία καί ἡ μέθη, ἔτσι ἡ φιλαργυρία καί ἡ ματαιοδοξία, ἔτσι ἡ ζήλεια καί ἡ φιλαρχία καί κάθε ἄλλο πού εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς κακίας. Μερικές φορές καί πράξεις πού φαίνονται καλές καί γίνονται γιά δόξα καί ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων⁴⁰, εἶναι γιά τό Θεό ἴσες μέ πράξεις ἀδικίας καί κλοπῆς καί ὅμοιες μέ τά ἄλλα ἀμαρτήματα. Διότι λέγει, «ὁ Θεός διεσκόρπισε τά ὀστᾶ τῶν ἀνθρωπαρέσκων»⁴¹, ὥστε μέ αὐτά πού φαίνονται καλά θέλει νά ὑπηρετεῖται ὁ πονηρός⁴². ἐπειδή εἶναι πολυμήχανος καί ἀπατηλός μέσα ἀπό τίς ἐπιθυμίες τοῦ κόσμου. Διότι ἐξ αἰτίας κάποιας ἀγάπης γήινης καί σαρκικῆς, μέ τήν ὁποία δεσμεύεται μέ τό θέλημά του ὁ ἄνθρωπος, ἐξαπατᾶται ἀπό τήν κακία, ἡ ὁποία γίνεται γι' αὐτόν ἀλυσίδα καί δεσμά καί βαρὺ φορτίο πού τόν καταβυθίζει καί τόν πνίγει μέσα σ' αὐτό τόν αἰῶνα τῆς πονηρίας, καί δέν τόν ἐπιτρέπει νά σηκωθεῖ καί νά ἐπιστρέψει στό Θεό· καί γίνεται αὐτό ἐπειδή αὐτό πού ἀγάπησε κάποιος ἀπό τόν κόσμο, τοῦ βαρύνει τό νοῦ, τόν κρατάει κάτω καί δέν τόν ἀφήνει νά σηκωθεῖ.

Εἰς τοῦτο γὰρ τὸ στάθμιον καὶ τὴν ροπὴν καὶ τὸ τῆς κακίας ζύγιον κρέματαί καὶ δοκιμάζεται πᾶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἤτοι Χριστιανῶν τῶν ἐν πόλεσιν οἰκούντων ἢ ἐν ὄρεσιν ἢ ἐν μοναῖς ἢ ἐν ἀγροῖς ἢ ἐν ἐρήμοις τόποις, ὅτι θελήματι ἰδίῳ δελεαζόμενος ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τι καὶ ὅπουδῆποτε δέδεται αὐτοῦ ἢ ἀγάπη καὶ οὐκ ἔστιν ὄλη πρὸς τὸν Θεόν. Ἠγάπησε γάρ τις εἰ τύχοι κτήματα, ἄλλος χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ἄλλος γαστρὶ δουλεύειν, ἄλλος τις ἐπιθυμίαις σαρκός, ἄλλος σοφίαν λόγων κόσμου διὰ δόξαν ἀνθρώπων, ἄλλος ἠγάπησεν ἀρχὴν, ἄλλος δόξαν καὶ τιμὰς ἀνθρώπων, ἄλλος ὀργὴν καὶ μῆνιν (διὰ γὰρ τὸ ταχέως ἑαυτὸν ἐπιδιδόναι τῷ πάθει ἀγαπᾷ αὐτό), ἄλλος ἀκαίρους συντυχίας, ἄλλος ζῆλον, ἄλλος πᾶσαν ἡμέραν μετεωρίζεται καὶ ἡδεται, ἄλλος ἀργοῖς λογισμοῖς ἀπατᾶται, ἄλλος ὡς νομοδιδάσκαλος εἶναι ἀγαπᾷ διὰ δόξαν ἀνθρώπων, ἄλλος χαννώσει καὶ ἀμελείᾳ ἡδεται, ἄλλος ἱματίοις καὶ ράκεσι δέδεται, ἄλλος μερίμναις γηϊναῖς ἑαυτὸν δίδωσιν, ἄλλος ὕπνον ἢ εὐτραπελίαν ἢ αἰσχρολογίαν ἀγαπᾷ. Καὶ μικρῷ γάρ τις καὶ μεγάλῳ τοῦ κόσμου δεσμούμενος, ἐκείνῳ κατέχεται καὶ οὐκ ἔῃται ἀνακύψαι. Πρὸς ὃ γάρ τις πάθος οὐ πολεμεῖ γενναίως, ἐκεῖνο ἀγαπᾷ, κάκεῖνο κρατεῖ αὐτὸν καὶ βαρύνει καὶ γίνεταί αὐτῷ ἐμπόδιον καὶ ἄλυσις τοῦ μὴ τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀπιέναι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εὐαρεστῆσαι αὐτῷ καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσαντα χρησιμεῦσαι τῇ βασιλείᾳ καὶ ζωῆς αἰωνίου τυχεῖν.

Ψυχὴ γὰρ ἢ ἀληθῶς πρὸς Κύριον τὴν ὀρμὴν ἔχουσα ὄλη ἐξ ὄλου τὴν ἀγάπην αὐτῆς πρὸς αὐτὸν ἔλκει καὶ πρὸς αὐτὸν μόνον ἐκ προαιρέσεως ὄση δύναμις δεσμεῖται, κάκεῖθεν τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος προσκτᾶται καὶ ἑαυτὴν ἀρνεῖται καὶ τοῖς θελήμασι τοῦ νοὸς αὐτῆς οὐκ ἀκολουθεῖ (ὅτι δολίως πορεύεται μεθ' ἡμῶν διὰ τὸ

Σ' αὐτό τό ζύγισμα, σ' αὐτή τή ροπή καί τή ζυγαριά τῆς κακίας κρέμεται καί δοκιμάζεται ὀλόκληρο τό ἀνθρώπινο γένος, δηλαδή οἱ Χριστιανοί πού κατοικοῦν στίς πόλεις ἤ στά βουνά ἤ στά μοναστήρια ἤ στούς ἀγρούς ἤ σέ ἔρημους τόπους⁴³, διότι ἐξαπατᾶται ὁ ἀνθρωπος ἀπό τή θέληση του καί ἀγαπᾶ κάτι, καί ἔτσι προσδένεται ἡ ἀγάπη του ἐκεῖ, χωρίς νά προσφέρεται ὀλόκληρη στό Θεό. Διότι συμβαίνει νά ἀγαπήσει κάποιος τά ὑλικά πράγματα, ἄλλος τό χρυσάφι καί τό ἀσήμι, ἄλλος τή γαστριμαργία, κάποιος ἄλλος τίς ἐπιθυμίες τῆς σαρκικές⁴⁴, ἄλλος τή σοφία τῶν κοσμικῶν λόγων γιά τήν ἀνθρώπινη δόξα, ἄλλος τήν ἐξουσία, ἄλλος τή δόξα καί τίς ἀνθρώπινες τιμές⁴⁵, ἄλλος τήν ὀργή καί τή μανία (ἐπειδή πολύ γρήγορα παραδίνει κανεῖς τόν ἑαυτό του στό πάθος γι' αὐτό καί τό ἀγαπᾶ), ἄλλος ἀπρόσμενες συμπτώσεις, ἄλλος τή ζήλεια, ἄλλος ἀγαπᾶ καθημερινά νά ὑπερηφανεύεται καί νά εὐχαριστιέται, ἄλλος νά ξεγελιέται μέ ἀνόητες σκέψεις, ἄλλος ἀγαπᾶ νά εἶναι νομοδιδάσκαλος γιά νά ἔχει ἀνθρώπινη φήμη, ἄλλος εὐχαριστιέται μέ τή νωθρότητα καί ἀμέλεια, ἄλλος μέ τά πολυτελῆ ροῦχα καί τά ὑφάσματα, ἄλλος παραδίνει τόν ἑαυτό του στίς γήινες φροντίδες, ἄλλος ἀγαπᾶ τόν ὕπνο ἢ τούς ἀστεϊσμούς ἢ τήν αἰσχρολογία. Διότι, ἀφοῦ δεσμευθεῖ μέ κάτι κοσμικό, μικρό ἢ μεγάλο, συγκρατεῖται ἀπό ἐκεῖνο καί δέν τόν ἀφήνει νά σηκώσει κεφάλι. Διότι ἐκεῖνο τό πάθος του πού δέν τό πολεμάει κανεῖς μέ γενναιότητα, ἐκεῖνο ἀγαπᾶ, καί ἐκεῖνο τόν κρατάει δέσμιο καί τόν βαραίνει, καί τοῦ γίνεται ἐμπόδιο καί ἀλυσίδα, γιά νά μή φτάσει ὁ νοῦς του πρὸς τό Θεό καί τόν εὐαρεστήσει καί τόν λατρέψει, ὥστε αὐτό νά τοῦ φανεῖ χρήσιμο στή βασιλεία του καί ν' ἀπολαύσει τήν αἰώνια ζωή.

Ἡ ψυχὴ πού ἔχει τήν ὀρμὴ τῆς πραγματικά πρὸς τόν Κύριο, προσφέρει ὀλοκληρωτικά τήν ἀγάπη τῆς πρὸς αὐτόν, πρὸς αὐτόν μόνο δεσμεύεται μέ ὅλη τῆς τή δύναμη καί τή θέλησή τῆς, ἀπό ἐκεῖ παίρνει τή βοήθεια τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, καί ἀρνεῖται τόν ἑαυτό τῆς, καί δέν ἀκολουθεῖ τά θελήματα τοῦ νοῦ τῆς (διότι ζεῖ μέ δολιότητα μαζί μας, ἐξ αἰτίας τοῦ κακοῦ πού εἶναι ἐνω-

συνὸν καὶ δελεάζον κακόν), ἀλλὰ τῷ τοῦ Κυρίου λόγῳ ὀλοτελῶς ἑαυτὴν ἐκδίδωσιν καὶ παντὸς φαινομένου δεσμοῦ λύει ἑαυτὴν, ὅσον ἐκ θελήματος δυνατόν, καὶ τῷ Κυρίῳ ἐξ ὄλου ἑαυτὴν δίδωσι, καὶ οὕτω διεξελθεῖν εὐχερῶς δυνήσεται τοὺς ἀγῶνας καὶ πόνους καὶ θλίψεις. Ὅπου γὰρ ἀγαπᾷ τις, ἐκεῖθεν βοηθεῖται κάκειθεν βαρεῖται. Ἐάν τι τοῦ κόσμου ἀγαπᾷ, αὐτὸ ἐκεῖνο γίγνεται αὐτῷ φορτίον καὶ δεσμοὶ καθέλκοντες κάτω καὶ μὴ συγχωροῦντες ἄνω πρὸς Θεὸν ἀπελθεῖν. Ἐὰν τὸν Κύριον καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἀγαπᾷ, ἐκεῖθεν βοηθεῖται κάκειθεν κουφίζεται καὶ εὐκολα αὐτῷ πάντα γίγνεται τὰ τοῦ Κυρίου παραγγέλματα τῷ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἀποσώζειν ὀλοκλήρως, καὶ βαρεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν, μᾶλλον δὲ καὶ κουφίζεται καὶ ἐλαφρύνει πάντα πόλεμον καὶ πᾶσαν θλίψιν, καὶ διὰ τῆς θείας δυνάμεως τὸν κόσμον διακόπτει καὶ τὰς δυνάμεις τῆς κακίας τὰς ἐν αὐτῷ παγιδευούσας τὴν ψυχὴν καὶ βρόχοις ἐπιθυμιῶν παντοδαπῶν ἐν τῷ τοῦ κόσμου βυθῷ καταδεσμούσας· καὶ οὕτως ἐξείλησαι ἐξ αὐτῶν διὰ τῆς ἰδίας πίστεως καὶ σπουδῆς πολλῆς καὶ διὰ τῆς ἄνωθεν βοηθείας, ἔνθα ἠγάπησε, τῆς αἰωνίου βασιλείας ἀξιοῦται, ἣν ἰδίῳ θελήματι ἀγαπήσας ἐξ ἀληθείας καὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου βοηθηθεὶς τῆς αἰωνίου ζωῆς οὐκ ἐκπίπτει.

Ἴνα δὲ ἀπὸ πραγμάτων φανερῶν ἀποδείξωμεν, πῶς θελήματι ἰδίῳ πολλοὶ ἀπόλλυνται καὶ ἐν θαλάσῃ βυθίζονται καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἀρπάζονται, ὑπόθου μοί τινα οἶκον ἐμπίπρασθαι πυρί, καὶ ὅς μὲν σῶσαι ἑαυτὸν βουλόμενος αἰσθηθεὶς τοῦ ἐμπρησμοῦ γυμνὸς ἔφυγε καταλιπὼν πάντα, καὶ ἑαυτοῦ τὴν ψυχὴν μόνον περιποιήσασθαι βουληθεὶς διεσώθη. Ἄλλος δὲ βουλόμενος λαβεῖν τινα τοῦ οἴκου σκεῦη ἢ ἱμάτια ἢ ἄλλα τινὰ εἰσήλθεν ἄραι, καὶ ὥς ἐλάμβανε, κατεκυρίευσεν τὸ πῦρ τοῦ οἴκου καὶ συνέλαβεν αὐτὸν ἔνδον καὶ κατέκαυσεν. Ὅρας ὅτι ἰδίῳ θελήματι δι' ἀγάπην τινὰ πρόσκαιρον

μένο μαζί μας και μᾶς παρασύρει), αλλά παραδίνεται ολοκληρωτικά στό λόγο τοῦ Κυρίου, ἀπομακρύνει τόν ἑαυτό της ἀπό κάθε ἐξωτερικό δεσμό, ὅσο εἶναι δυνατό στή θέλησή της, ἀφιερώνεται ἐξ ὀλοκλήρου στόν Κύριο, καί ἔτσι κατορθώνει νά ξεπεράσει μέ εὐκολία τούς ἀγῶνες καί τούς κόπους καί τίς θλίψεις. Διότι, ὅπου ἀφιερώνει ὁ καθένας τήν ἀγάπη του ἀπό ἐκεῖ δέχεται βοήθεια καί ἀπό ἐκεῖ βάρος. Ἐάν ἀγαπᾷ κάτι ἀπ' τόν κόσμο, αὐτό τό ἴδιο γίνεται γι' αὐτόν φορτίο καί δεσμά πού τόν τραβοῦν πρός τά κάτω καί δέν τόν ἀφήνουν νά ἀπομακρυνθεῖ πρός τά ἑπάνω, δηλαδή στό Θεό. Ἐάν ὁμως ἀγαπᾷ τόν Κύριο καί τίς ἐντολές του, ἀπό ἐκεῖ δέχεται βοήθεια, ἀπό ἐκεῖ ἀνακουφίζεται καί γίνονται σ' αὐτόν εὐκολα ὅλα τά παραγγέλματα τοῦ Κυρίου, μεταφέροντας ὅλη του τήν ἀγάπη πρός αὐτόν, ὁ ὁποῖος τόν βαρύνει μέ τό ἀγαθό, ἢ καλύτερα ἀνακουφίζει καί ἐλαφρύνει κάθε πόλεμο καί κάθε θλίψη, καί μέ τή θεία του δύναμη κόβει τά δεσμά μέ τόν κόσμο καί τίς δυνάμεις τῆς κακίας, πού παγιδεύουν τήν ψυχή του, καί τούς βρόχους τῶν κάθε εἰδους ἐπιθυμιῶν, πού τόν κατακρατοῦν στό βυθό τοῦ κόσμου· καί ἔτσι ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτά μέ τῆ δική του πίστη καί τήν πολλή φροντίδα καί μέ τήν οὐράνια βοήθεια, στήν ὁποία πρόσφερε τήν ἀγάπη του, ἀξιῶνεται νά δεχθεῖ τή βασιλεία, τήν ὁποία μέ τό δικό του θέλημα ἀγάπησε ἀληθινά, καί ἀφοῦ δεχθεῖ τή βοήθεια ἀπό τόν Κύριο δέ χάνει τήν αἰώνια ζωή.

Γιά νά δείξουμε ὁμως μέ φανερά πράγματα πῶς χάνονται πολλοί μέ τή δική τους θέληση καί βυθίζονται στή θάλασσα καί αἰχμαλωτίζονται, ὑπόθεσε ὅτι κάποιο σπίτι ἔχει πιάσει φωτιά καί ἐκεῖνος πού φεύγει γυμνός, ἐγκαταλείποντας τά πάντα, ὅταν ἀντιληφθεῖ τόν ἐμπρησμό, καί φροντίζει νά σώσει τόν ἑαυτό του μόνο, διασώθηκε. Ἄλλος ὁμως, πού ἤθελε νά πάρει κάποια σκεύη ἀπό τό σπίτι ἢ ροῦχα ἢ ἄλλα πράγματα, καί μίπηκε νά τά πάρει, τήν ὥρα πού τά ἔπαιρνε, ἀπλώθηκε ἡ φωτιά σέ ὄλο τό σπίτι καί τόν βρῆκε μέσα ἐγκλωβισμένο καί τόν ἔκαψε. Βλέπεις λοιπόν ὅτι μέ τή θέλησή του γιά κάποια πρόσκαιρη

παρ' ἑαυτὸν ἀγαπήσας ἐν τῷ πυρὶ ἀπώλετο; Ὁμοίως πάλιν ἐν τῇ θαλάσῃ εἰς στάσιν τινὲς κλύδωνος περιπεσόντες ἐναυάγησαν· καὶ ὃς μὲν γυμνὸς ἀποδυσάμενος εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὕδασι ἐαυτὸν μόνον βουλόμενος σῶσαι καὶ οὕτως ὑπὸ τῶν κυμάτων τυπτόμενος καὶ ἄνωθεν αὐτῶν ἐπικολυμβῶν διὰ τὸ εὐλυτον αὐτὸν εἶναι ἠδυνῆθη διεξελθεῖν τὴν πικρὰν θάλασσαν καὶ οὕτω τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιῆσατο. Ἄλλος δὲ βουλόμενος σῶσαί τι τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ ἐνόμισε δύνασθαι ἐκκολυμβῆσαι καὶ διεξελθεῖν σὺν ἐκείνοις, οἷς ἦρε σὺν ἑαυτῷ, καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα ἅπερ ἔλαβε κατεβάρησαν αὐτὸν καὶ κατεβάπτισαν ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης, καὶ ἀπώλετο δι' ὀλίγον κέρδος μὴ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν περιποιησάμενος. Ὁρᾷς ὅτι ἰδίῳ θελήματι αὐτοῦ ἐθανατώθη; Πάλιν ὑπόθου μοι ἀκοὴν ἀλλοφύλων ἔρχεσθαι. Καὶ ὃς μὲν ἅμα τῷ ἀκοῦσαι ἔφυγεν εὐθέως μὴ ἀναβαλόμενος, αὐτὸς γυμνὸς ἐξελθὼν. Ἄλλος δὲ δυσπιστῶν ὅτι ἔρχονται οἱ ἐχθροὶ ἢ θέλων τινὰ τῶν ἰδίων πραγμάτων καὶ βουλόμενος ἄραι μεθ' ἑαυτοῦ ἐβράδυνε φυγεῖν, καὶ ἐπελθόντες οἱ πολέμιοι κατέλαβον καὶ ἠχμαλώτευσαν αὐτὸν εἰς τὴν τῶν ἀλλοφύλων πατρίδα κάκει ἡ δουλεύειν κατηνάγκασαν. Ὁρᾷς ὅτι τῷ θελήματι αὐτοῦ διὰ χαύνωσιν καὶ ἀνανδρίαν καὶ ἀγάπην τινὰ πραγμάτων εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἀπηνέχθη; Ὁμοίως καὶ οἱ μὴ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου ἐξακολουθοῦντες καὶ ἑαυτοὺς ἀρνούμενοι καὶ μόνον τὸν Κύριον ἀγαπῶντες, ἀλλὰ δεσμοῖς γηϊνοῖς ἐκουσίως δεσμούμενοι, ἐπελθόντος τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου ὡς εὐρισκόμενοι ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ κόσμου κατακαυθήσονται καὶ ὑπὸ τῆς πικρᾶς θαλάσσης τῆς πονηρίας καταβυθίζονται καὶ ὑπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ἀλλοφύλων, τουτέστι τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, αἰχμαλωτιζόμενοι ἀπόλλυνται.

Εἰ δὲ βούλει ἀγάπης ἀπηρτισμένης εὐθύτητα πρὸς Κύριον ἐκ τῶν ἀγίων καὶ θεοπνεύστων Γραφῶν καταμαθεῖν, ἴδε τὸν Ἰωβ

ἀγάπη πού ἀγάπησε ὁ ἴδιος χάθηκε στή φωτιά; Τό ἴδιο πάλι συμβαίνει στή θαλασσα μέ τούς ναῦτες πού ἔπесαν πάνω σέ δυνατούς ἀνέμους καί ναυάγησαν· ὁποῖος λοιπόν, ἀφοῦ ἔβγαλε ἀπό πάνω του τά ροῦχα, ἔπесε γυμνός στή θάλασσα, θέλοντας νά σώσει μόνο τόν ἑαυτό του, αὐτός δεχόμενος τά χτυπήματα τῶν κυμάτων καί κολυμπώντας πάνω σ' αὐτά, ἐπειδή μποροῦσε εὐκολα νά μετακινεῖται, μπόρεσε νά περάσει τήν πικρή θάλασσα, καί ἔτσι κατόρθωσε νά σώσει τόν ἑαυτό του. Ἄλλος ὁμως, θέλοντας νά σώσει κάποια ἀπό τά ἐνδύματά του, νόμισε ὅτι θά μποροῦσε νά κολυμπήσει καί νά βγεῖ ἔξω μαζί μέ ἐκεῖνο πού πῆρε μαζί του, αὐτά ὁμως τά ἴδια πού πῆρε μαζί του τόν βάραιναν καί τόν βούλιαξαν στό βυθό τῆς θάλασσας, καί χάθηκε γιά λίγο κέρδος, γιατί δέ φρόντισε μόνο γιά τόν ἑαυτό του. Βλέπεις ὅτι πέθανε μέ τή δική του θέληση; Ἄς ὑποθέσουμε πάλι ὅτι ἀκούσαμε πώς ἔρχονται ἐχθροί. Καί ἐκεῖνος πού ἔφυγε ἀμέσως, μόλις τό ἄκουσε, χωρίς ἀναβολή, αὐτός ἔφυγε χωρίς νά πάρει τίποτε μαζί του. Ὁ ἄλλος ὁμως πού δέν πίστεψε ὅτι ἔρχονται οἱ ἐχθροί ἢ ἄργησε νά φύγει, ἐπειδή ἀγαποῦσε κάποια πράγματα καί θέλησε νά τά πάρει μαζί του, ὅταν ἦρθαν οἱ ἐχθροί τόν ἔπιασαν καί τόν αἰχμαλώτισαν στήν πατρίδα τους καί τόν ἐξανάγκασαν νά παραμείνει καί νά δουλεύει ἐκεῖ. Βλέπεις λοιπόν ὅτι μέ τήν θέλησή του καί ἐξ αἰτίας τῆς νωθρότητας, τῆς ἀνανδρίας καί τῆς ἀγάπης του πρὸς κάποια πράγματα ὁδηγήθηκε στήν αἰχμαλωσία;

Κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ἐκεῖνοι πού δέν ἀκολουθοῦν τίς ἐντολές τοῦ Κυρίου καί δέν ἀπαρνοῦνται τόν ἑαυτό τους καί δέν ἀγαποῦν μόνο τόν Κύριο, ἀλλά δεσμεύονται μέ γήινα δεσμά, ὅταν ἔρθει τό πῦρ τό αἰώνιο, θά κατακαοῦν, γιατί θά βρίσκονται προσκολλημένοι στήν ἀγάπη τοῦ κόσμου, καί θά καταβυθισθοῦν ἀπό τήν πικρή θάλασσα τῆς πονηρίας καί ἀπό τήν αἰχμαλωσία τῶν ἐχθρῶν, δηλαδή ἀπό τά πνεύματα τῆς πονηρίας, καί, ἀφοῦ αἰχμαλωτισθοῦν, θά καταστραφοῦν.

Ἄν πάλι θέλεις νά μάθεις ἀπό τίς ἅγιες καί θεόπνευστες Γραφές γιά τήν πλήρη ἀγάπη πρὸς τόν Κύριο, κοίταξε τόν Ἰώβ

πῶς ἀπεδύσατο πάντα ὡσπερ εἶπειν, ἅπερ ἦν κεκτημένος, τέκνα, κτήματα, ζῶα, παῖδας καὶ τὰ λοιπὰ ὑπάρχοντα· πῶς ἀπεκδυσάμενος ἔφυγε καὶ διέσωσεν ἑαυτὸν καὶ αὐτὸν τὸν χιτῶνα ἀφείς καὶ προσρίψας τῷ σατανᾷ καὶ μήτε ἐν λόγῳ βλασφημήσας μήτε τῇ καρδίᾳ μήτε τοῖς χεῖλεσι φθειγξάμενος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ τούναντίον εὐλόγησε τὸν Κύριον εἰπών· «ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον». Κἂν ἐνομιζετο γὰρ κεκτῆσθαι πολλά, δοκιμασθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐφανερώθη μηδὲν κεκτημένος ἢ μόνον τὸν Θεόν. Ὁμοίως ὁ Ἀβραὰμ κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐξελθεῖν «ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐκ τῆς συγγενείας καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ», εὐθέως ὡσπερ εἶπειν ἀπεδύσατο πάντα, πατρίδα, γῆν, συγγενεῖαν, γονεῖς, καὶ ἐξηκολούθησε τῷ λόγῳ τοῦ Κυρίου. Εἶτα μεταξὺ πολλῶν δοκιμασιῶν καὶ πειρασμῶν αὐτῷ γινομένων, τοῦτο μὲν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ λαμβανομένης, τοῦτο δὲ ἐπὶ ξένης διαγῶν καὶ ἀδικούμενος, καὶ διὰ πάντων ἀποδειχθεὶς, ὅτι Θεὸν μόνον ἀγαπᾷ ὑπὲρ πάντα, ὕστερον ἐπεὶ δι' ἐπαγγελίας καὶ δι' ἐτῶν πολλῶν μονογενῆ υἱὸν κατὰ πολλὴν ἐπιθυμίαν ἐκτήσατο, αἰτήθεις τοῦτον εἰς θυσίαν προθύμως δι' ἑαυτοῦ ἀνέφερεν, ἀποδυσάμενος ἑαυτὸν καὶ ἀληθῶς ἀρνησάμενος· ἀπέδειξε γὰρ ὅτι παρὲξ Θεοῦ ἄλλο τι οὐκ ἠγάπησε διὰ τῆς τοῦ μονογενοῦς προσκομιδῆς. Εἰ γὰρ ἐκεῖνον προθύμως ἀπεδύσατο, πόσῳ μᾶλλον εἰ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ ὑπάρχοντα ἐκελεύσθη εἶσαι ἢ πένησιν ὑφ' ἐν διανεῖμαι, ἐτοίμως καὶ προθύμως ἂν ἐποίησεν. Ὁρᾷς ἀγάπης ἀπηρτισμένης ἐκ θελήματος πρὸς Κύριον εὐθύτητα;

Οὕτω καὶ οἱ τούτων συγκληρονόμοι γενέσθαι βουλόμενοι παρὲξ Θεοῦ οὐδὲν ὀφείλουσιν ἀγαπήσαι, ἵνα ὅταν δοκιμασθῶσι

46. Ἰώβ 1,21

49. Γεν. 15,4·21,2

47. Γεν. 12,1

50. Γεν. 22,2ε.

48. Γεν. 12,15·20,2

51. Πρβλ. Ρωμ. 8,17

πῶς ἀπογυμνώθηκε ἀπό ὅλα ὅσα εἶχε, ἀπό τά παιδιά, τήν περιουσία, τά ζῶα, ἀπό τούς ὑπηρέτες καί τά ὑπόλοιπα ὑπάρχοντά του· πῶς ἔφυγε, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπογυμνώθηκε καί ἔσωσε τόν ἑαυτό του, καί ἀφοῦ ἄφησε καί αὐτόν τόν χιτώνα του καί τόν ἔρριξε στά πόδια τοῦ σατανᾶ καί δέ βλασφήμησε, οὔτε μέ τά λόγια, οὔτε στήν καρδιά, οὔτε μέ τά χεῖλη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ἀλλά ἀπεναντίας εὐλόγησε τόν Κύριο λέγοντας· «ὁ Κύριος τά ἔδωσε, ὁ Κύριος τά ἀφαίρεσε· ὅπως φάνηκε σωστό στόν Κύριο ἔτσι καί ἔγινε. ἼΑς εἶναι τό ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένο»⁴⁶. Διότι, καί ἂν ἀκόμα θεωροῦνταν ὅτι εἶχε πολλά, ὅταν δοκιμάσθηκε ἀπό τόν Κύριο, ἔδειξε ὅτι δέν εἶχε τίποτε, παρά μόνο τό Θεό. Τό ἴδιο καί ὁ Ἀβραάμ, ὅταν πῆρε ἐντολή ἀπό τό Κύριο νά φύγει «ἀπό τή γῆ καί ἀπό τούς συγγενεῖς του καί ἀπό τό σπίτι τοῦ πατέρα του»⁴⁷, ἀμέσως τά ἐγκατέλειψε ὅλα, πατρίδα, κτήματα, συγγενεῖς, γονεῖς, καί ἀκολούθησε τό λόγο τοῦ Κυρίου. Ἐπειτα, ὅταν βρέθηκε ἀνάμεσα σέ πολλούς πειρασμούς πού συνέβηκαν σ' αὐτόν, μέ τό νά τοῦ πάρουν τή γυναῖκα του ἀφ' ἐνός⁴⁸, καί μέ τό νά ἀδικεῖται ἀπό τούς ἄλλους, ζώντας σέ ξένη χώρα, ἀπέδειξε μέ ὅλα αὐτά ὅτι τό Θεό μόνο ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλο⁴⁹. Ἐπειτα, ἀφοῦ μετά ἀπό ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ, καί μετά ἀπό πολλά χρόνια ἀπέκτησε μονάκριβο παιδί, πού τόσο πολύ ἐπιθυμοῦσε, ὅταν τοῦ ζητήθηκε νά τό θυσιάσει, μέ προθυμία ὁ ἴδιος τό πρόσφερε⁵⁰, ἀπογυμνώνοντας καί ἀρνούμενος πράγματι τόν ἑαυτό του· διότι ἀπέδειξε, μέ τήν προσφορά τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ του, ὅτι δέν ἀγάπησε τίποτε ἄλλο, παρά μόνο τό Θεό. Διότι, ἀφοῦ μέ τόση προθυμία ἀρνήθηκε τό παιδί του, πόσο μᾶλλον ἂν διατασσόταν νά ἐγκαταλείψει τά ὑπόλοιπα ὑπάρχοντά του, ἢ νά τά μοιράσει ὅλα στούς φτωχοῦς, δέν θά πραγματοποιοῦσε ἀμέσως καί μέ προθυμία τήν ἐντολή; Βλέπεις πλήρη καί ὀλοκληρωμένη ἀγάπη πού μέ τή θέλησή της δόθηκε στόν Κύριο;

Ἔτσι καί ὅσοι θέλουν νά γίνουν συγκληρονόμοι αὐτῶν⁵¹, τίποτε ἄλλο δέν πρέπει νά ἀγαπήσουν, ἐκτός ἀπό τό Θεό, ὥστε,

χρήσιμοι καὶ δόκιμοι εὐρεθῶσι, τελείαν τὴν ἀγάπην αὐτῶν πρὸς Κύριον ἀποσώζοντες.

Οἱ τοιοῦτοι ἕως τέλους διεξελθεῖν τὸν ἀγῶνα δυνήσονται οἱ ἐκ θελήματος Θεὸν μόνον ἀγαπήσαντες πάντοτε καὶ πάσης ἀγάπης κόσμου ἑαυτοὺς λελυκότες. Ὀλίγοι δὲ σφόδρα εὐρίσκονται οἱ τοιαύτην ἀγάπην ἀναλαβόντες καὶ πάσας τὰς τοῦ κόσμου ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας ἀποστρεφόμενοι καὶ μακροθύμως τὰς ἐπαναστάσεις καὶ πειρασμοὺς τοῦ πονηροῦ ὑπομένοντες. Μὴ γὰρ ἐπειδὴ πολλοὶ ποταμοὺς παρερχόμενοι παρασύρονται ὑπὸ τῶν ὑδάτων, οὐκ εἰσιν οἱ διαπερῶντες τοὺς θολεροὺς ποταμοὺς τῶν τοῦ κόσμου ἐπιθυμιῶν παντοδαπῶν καὶ ποικίλων πειρασμῶν τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας; Καὶ ἐπειδὴ πολλὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσῃ καλυπτόμενα ὑπὸ τῶν κυμάτων βυθίζεται, οὐκ εἰσὶ τὰ διαπερῶντα καὶ ἐπάνω τῶν κυμάτων διοδεύοντα καὶ εἰς λιμένα εἰρήνης καταντήσαντα; Διὰ τοῦτο πίστεως πολλῆς καὶ μακροθυμίας καὶ ἀγῶνος καὶ ὑπομονῆς καὶ πόνων καὶ πείνης καὶ δίψης εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ ὀξύτητος καὶ ἀναιδεΐας καὶ διακρίσεως καὶ συνέσεως πάντοτε χρεΐα. Οἱ γὰρ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἄνευ καμάτων καὶ ἀγῶνων καὶ ἰδρώτων ἐπιτυχεῖν τῆς βασιλείας βούλονται, ὅπερ ἀδύνατόν ἐστιν.

Ὡσπερ οὖν ἐν κόσμῳ ἀπέρχονται τινες ἄνδρες πρὸς τινα πλούσιον ἐργάσασθαι εἰς θέρος ἢ εἰς ἕτερον ἔργον, ὅπως πορίσωνται ἃ χρήζουσιν ἔχειν εἰς τὴν διατροφήν αὐτῶν, εἰσὶ δὲ τινες ἐν αὐτοῖς ὀκνηροὶ καὶ χαῖνοι καὶ ἀργοὶ μὴ κάμνοντες δεόντως μήτε ἀρμοζόντως ἐργαζόμενοι, οὗτοι μὴδὲν κοπιάσαντες μήτε καμόντες εἰς τὸν οἶκον τοῦ πλουσίου βούλονται τὸν μισθὸν ἐξ ἴσου λαβεῖν τοῖς ἀνδρείως καὶ ὀξέως καὶ ὄλη αὐτῶν καμοῦσιν ἰσχυῖ, ὡς ἤδη τὸ αὐτῶν ἔργον πεποιηκότες, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ ἀναγιγνώσκωμεν τὰς Γραφὰς, πῶς ὁ δεῖνα δίκαιος εὐηρέστησε τῷ Θεῷ, πῶς φίλος καὶ συνόμιλος Θεοῦ γέγονε, καὶ πάντες δὲ οἱ πατέρες πῶς φίλοι

δταν δοκιμασθοῦν, νά φανοῦν χρήσιμοι καί δόκιμοι, διατηρών-
τας τέλεια τήν ἀγάπη τους πρὸς τόν Κύριο.

Ἐκεῖνοι πού μέ τή θέλησή τους ἀγάπησαν γιά πάντα τό
Θεό, καί ἀπομάκρυναν τούς ἑαυτούς τους ἀπό κάθε κοσμική
ἀγάπη, θά μπορέσουν μέχρι τό τέλος νά συνεχίσουν νικηφόρα
τόν ἀγώνα. Εἶναι ὁμως λίγοι αὐτοί πού ἔχουν τέτοια ἀγάπη καί
ἀπομακρύνονται ἀπ' ὄλες τίς ἡδονές καί τίς ἐπιθυμίες τοῦ κό-
σμου καί ὑπομένουν μέ μακροθυμία τίς ἐπαναστάσεις καί τούς
πειρασμούς τοῦ πονηροῦ. Μήπως ἐπειδή πολλοί, πού προσπα-
θοῦν νά περάσουν ποτάμια, παρασύρονται, δέν ὑπάρχουν ἐκεῖ-
νοι πού κατορθώνουν νά διαπεράσουν τά θολά ποτάμια τῶν
κάθε εἶδους ἐπιθυμιῶν τοῦ κόσμου καί τῶν ποικίλων πειρα-
σμῶν τῶν πονηρῶν πνευμάτων; Καί ἐπειδή πολλά πλοῖα στή
θάλασσα βυθίζονται καί καλύπτονται ἀπό τά κύματα, δέν ὑπάρ-
χουν καί ἐκεῖνα πού περνοῦν καί πλέουν πάνω ἀπό τά κύματα
καί φτάνουν σέ γαλήνιό λιμάνι; Γι' αὐτό χρειάζεται πάντοτε με-
γάλη πίστη καί μακροθυμία, ἀγώνας καί ὑπομονή, κόπος καί
πείνα καί δίψα γιά τό ἀγαθό, ὀρμητικότητα καί ἀνυποχωρητι-
κότητα, διάκριση καί σύνεση. Διότι οἱ περισσότεροι ἀπό τούς
ἀνθρώπους θέλουν νά κερδίσουν τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ χωρίς
κόπους καί ἀγῶνες καί μόχθους, πράγμα πού εἶναι ἀδύνατο.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπόν συμβαίνει ἐδῶ στόν κόσμο, δταν
πηγαίνουν μερικοί ἄνδρες γιά νά ἐργασθοῦν κοντά σέ κάποιο
πλούσιο, στό θερισμό ἢ σέ κάποια ἄλλη ἐργασία, γιά νά ἐξα-
σφαλίσουν ἐκεῖνα πού εἶναι ἀναγκαῖα γιά τή διατροφή τους, καί
ὑπάρχουν μεταξύ τους κάποιοι ὀκνηροί καί νωθροί καί τεμπέ-
ληδες, πού δέν κουράζονται καθόλου καί δέν ἐργάζονται ὅπως
πρέπει, αὐτοί, χωρίς νά κοπιᾶσουν καί χωρίς νά κουρασθοῦν
στά κτήματα τοῦ πλουσίου, θέλουν νά πάρουν τόν ἴδιο μισθό μέ
ἐκείνους πού κουράστηκαν, δουλεύοντας σκληρά καί μέ ζῆλο
καί μέ ὄλη τους τή δύναμη, ἰσχυριζόμενοι ὅτι τάχα ἔχουν τε-
λειώσει τήν ἐργασία τους, κατά τόν ἴδιο τρόπο, καί δταν διαβά-
ζουμε τίς Γραφές μαθαίνουμε πῶς ὁ τάδε δίκαιος εὐαρέστησε
τό Θεό, πῶς ἔγινε φίλος⁵² καί συναναστράφηκε μέ τό Θεό, καί

καὶ κληρονόμοι Θεοῦ γεγόνασι, πόσας θλίψεις ὑπέμειναν, πόσα διὰ τὸν Θεὸν ἔπαθον, πόσα ἠνδραγάθησαν καὶ ἠγωνίσαντο, μακαρίζομεν αὐτοὺς καὶ τῶν ἴσων αὐτοῖς δωρεῶν καὶ ἀξιωμάτων τυχεῖν βουλόμεθα καὶ ἐπιθυμοῦμεν προθύμως λαβεῖν τὰ ἐνδοξα ἐκεῖνα χαρίσματα, ὑπερβαίνοντες αὐτῶν τοὺς πόνους καὶ ἀγῶνας καὶ τὰ θλίψεις καὶ τὰ παθήματα, καὶ τὰς μὲν τιμὰς αὐτῶν καὶ τὰ ἀξιώματα οἷα ἀπὸ Θεοῦ κέκτηνται προθύμως λαβεῖν θέλομεν, τοὺς δὲ καμάτους καὶ πόνους καὶ ἀγῶνας αὐτῶν οὐ καταδεχόμεθα. Λέγω δέ σοι, ὅτι τοῦτο καὶ πᾶς τις ἀνθρώπων ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει, καὶ πόρνοι καὶ τελῶναι καὶ ἄδικοι ἄνθρωποι εὐκόλως βούλονται ἄνευ κόπων καὶ ἀγώνων τυχεῖν τῆς βασιλείας. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐν μέσῳ πειρασμοὶ καὶ δοκιμασίαι πολλαὶ καὶ θλίψεις καὶ ἀγῶνες καὶ ἰδρῶτες πρόκεινται, ἵνα φανεροὶ γένωνται. Τινὲς ἐξ ἀληθείας ἕως θανάτου ἐλθόντες ἐξ ὅλης προαιρέσεως καὶ δυνάμεως τὸν Κύριον μόνον ἠγάπησαν καὶ οὐδὲν ἕτερον σὺν τῇ πρὸς αὐτὸν ἀγάπῃ περιπόθητον ἔσχον. Διὸ καὶ δικαίως εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσέρχονται, ἀρνησάμενοι ἑαυτοὺς κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον καὶ παρὰ τὴν ἰδίαν πνοὴν τὸν Κύριον μόνον ἠγαπηκότες. Διὸ καὶ ἄκροις δώροις οὐρανίοις τὴν ἄκραν ἀγάπην αὐτῶν ἀμειφθήσονται.

Εἰς γὰρ τὰς θλίψεις καὶ παθήματα καὶ ὑπομονὴν καὶ πίστιν ἐγκεκρυμμένοι εἰσὶν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν ἀποκατάστασις, ὥσπερ ἐν τῷ ριπτομένῳ σίτῳ εἰς τὴν γῆν ὁ καρπός, ἢ δένδρῳ ἐπικεντριζομένῳ διὰ σήψεώς τινος καὶ ἀτιμίας διερχομένῳ καὶ τότε τοῦ ἐνδύματος τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν δόξαν καὶ τὸν πολυπλασιάζοντα καρπὸν ἀναφαίνοντι. Εἰ μὴ γὰρ δι' ἐκείνων τῶν ἀτιμίας ἀξίων καὶ ἀφανισμοῦ διῆλθον, οὐκ ἂν

πῶς ἔγιναν φίλοι καί κληρονόμοι τοῦ Θεοῦ ὅλοι οἱ πατέρες, πόσες θλίψεις ὑπέμειναν, πόσα ἔπαθαν γιά τό Θεό, πόσα ἀνδραγαθήματα ἔκαναν καί πόσο ἀγωνίσθηκαν, ὅλους αὐτούς τούς μακαρίζουμε καί θέλουμε ν' ἀπολαύσουμε τίς ἴδιες μέ αὐτούς δωρεές καί τά ἴδια ἀξιώματα, ἐπιθυμοῦμε μέ προθυμία νά λάβουμε τά ἔνδοξα ἐκεῖνα χαρίσματα, παρακάμπτοντας τούς κόπους καί τούς ἀγῶνες τους καί τίς θλίψεις καί τά παθήματά τους· καί τίς τιμές καί τά ἀξιώματά τους, πού ἀπό τό Θεό ἔχουν ἀποκτήσει, θέλουμε μέ προθυμία νά λάβουμε, τήν κούραση ὅμως καθῶς καί τούς κόπους καί τούς ἀγῶνες τους αὐτά δέ θέλουμε νά ὑποστοῦμε. Σοῦ λέγω λοιπόν ὅτι αὐτό τό θέλει καί τό ἐπιθυμεῖ καθένας ἀπό τούς ἀνθρώπους, καί οἱ πόρνες καί οἱ τελῶνες καί οἱ ἄδικοι ἄνθρωποι θέλουν μέ εὐκολία καί χωρίς κόπους καί ἀγῶνες νά κερδίσουν τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά γι' αὐτό τό λόγο ὑπάρχουν ἀνάμεσά μας πειρασμοί καί δοκιμασίες πολλές καί θλίψεις καί ἀγῶνες καί μόχθοι, γιά νά γίνουν φανεροί οἱ ἐκλεκτοί⁵³. Μερικοί, ἀφοῦ ἔφθασαν πράγματι μέχρι τό θάνατο, μ' ὅλη τήν ἐπιθυμία καί τή δύναμή τους ἀγάπησαν τόν Κύριο μόνο, καί τίποτε ἄλλο δέν ἀγάπησαν μαζί μέ τήν ἀγάπη τους πρός αὐτόν. Γι' αὐτό λοιπόν καί δίκαια εἰσέρχονται στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν⁵⁴, γιατί ἀρνήθηκαν τόν ἑαυτό τους, σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ Κυρίου, καί ἀγάπησαν τόν Κύριο μόνο περισσότερο καί ἀπό τή ζωή τους. Γι' αὐτό, ἐξ αἰτίας τῆς πάρα πολύ μεγάλης ἀγάπης τους θά ἀμειφθοῦν μέ πολύ μέγала οὐράνια δῶρα.

Διότι μέσα στίς θλίψεις καί τά παθήματα καί τήν ὑπομονή καί τήν πίστη εἶναι κρυμμένες οἱ ὑποσχέσεις καί ἡ δόξα καί ἡ ἀποκατάσταση τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν, ὅπως ἀκριβῶς ὑπάρχει ὁ καρπός μέσα στό σιτάρι πού ρίχνεται στή γῆ ἢ τό δένδρο πού μπολιάζεται, ἀφοῦ περάσει κάποια σήψη καί κάποια κατάσταση πού χάνει τήν ὁμορφιά του, ὕστερα παρουσιάζει καί τήν ἐξωτερική του ὁμορφιά καί τόν πολλαπλάσιο καρπό. Διότι, ἂν δέν περνοῦσαν ἀπό ἐκεῖνες τίς καταστάσεις πού ἰσοδυναμοῦν

τὴν εὐπρέπειαν τῆς κοσμήσεως καὶ τὸ κάλλος τῆς θεάς καὶ τὸν πλεονάζοντα καρπὸν ἀπεδείχθησαν ἔχειν. Ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος «διὰ πολλῶν θλίψεων», φησὶν, «δυνάμεθα εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»· καὶ ὁ Κύριος· «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν»· καὶ πάλιν· «ἐν τῷ κόσμῳ θλιῖψιν ἔχετε». Πόνου γὰρ καὶ σπουδῆς καὶ νήψεως καὶ πολλῆς προσοχῆς χρεία καὶ ὀξύτητος καὶ ἀναιδεΐας ἐν τῇ πρὸς Κύριον αἰτήσει, εἰς τὸ δυνηθῆναι διεξελθεῖν τὰς τῶν γηϊνῶν ἐπιθυμιῶν παγίδας καὶ βρόχους τῶν ἡδονῶν καὶ καταγίδας τοῦ κόσμου, καὶ τὰς τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἐπαναστάσεις διαφυγεῖν καὶ γινῶναι καλῶς, ἐν ποίᾳ νήψει καὶ γοργότητι πίστεως καὶ ἀγάπης οἱ ἅγιοι τὸν ἐπουράνιον θησαυρόν, τουτέστι τὴν τοῦ Πνεύματος δύναμιν, ἐν ταῖς ψυχαῖς ἑαυτῶν ἐντεῦθεν ἐκτήσαντο, ὅπερ ἐστὶν ἀρραβὼν τῆς βασιλείας. Ὁ γὰρ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος περὶ τούτου τοῦ ἐπουρανίου θησαυροῦ, τουτέστι τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος, διηγούμενος καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῶν θλίψεων ἐξαγορεύων, ἅμα δὲ ὑποδεικνύων, τί ὀφείλει ἕκαστος ζητεῖν ἐντεῦθεν καὶ τί ὀφείλει κτήσασθαι, λέγει· «οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνου καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

5,7 Ὅφείλει οὖν ἕκαστος ἀγωνίσασθαι καὶ σπουδάσαι διὰ πασῶν ἀρετῶν καὶ πιστεῦσαι, ἐντεῦθεν κτήσασθαι τὸν οἶκον ἐκεῖνον. Ἐὰν γὰρ καταλυθῇ ἡμῶν ὁ οἶκος τοῦ σώματος, ἔχομεν ἄλλον οἶκον, εἰς ὃν καταλύσει ἡμῶν ἡ ψυχὴ. «Εἶγε», φησί, «καὶ ἐκδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα», τουτέστιν ἀπὸ τῆς κοινωνίας καὶ ἀνακράσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς ἣν μόνον ἡ πιστὴ ψυχὴ ἀναπαύεσθαι δύναται. Διὰ τοῦτο γὰρ οἱ ὄντες ἐν ἀληθείᾳ καὶ δυνάμει Χριστιανοὶ

55. Πράξ. 14,22

56. Λουκᾶ 21,19

57. Ἰω. 16,33

58. Πρβλ. Ματθ. 19,21

59. Β' Κορ. 5,1

60. Β' Κορ. 5,3

μέ αφανισμό δέ θά μπορούσαν νά δείξουν τήν ἐξωτερική ωραία ἐμφάνιση, τήν ὁμορφιά πού ἔχει ἡ θεά τους, καί τόν πολλαπλάσιο καρπό. Ὅπως λέγει καί ὁ ἀπόστολος, «μέσα ἀπό πολλές θλίψεις θά μπορέσουμε νά μποῦμε στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁵⁵, καί ὁ Κύριος· «μέ τήν ὑπομονή σας θά κερδίσετε τίς ψυχές σας»⁵⁶· καί πάλι· «θά ἔχετε θλίψη μέσα στόν κόσμος»⁵⁷. Διότι πρέπει νά ἔχουμε κόπο καί ζῆλο καί νηφαλιότητα καί μεγάλη προσοχή, ὀρμητικότητα καί ἀνυποχωρητικότητα στήν παράκληση πρός τόν Κύριο, γιά νά μπορέσουμε νά ξεπεράσουμε τίς παγίδες τῶν γήινων ἐπιθυμιῶν, τούς βρόχους τῶν ἡδονῶν, καί τίς καταγίδες τοῦ κόσμου, ν' ἀποφύγουμε τίς ἐπαναστάσεις τῶν πονηρῶν πνευμάτων, καί νά γνωρίσουμε καλά, μέ πόση μεγάλη σωφροσύνη καί ἐγρήγορση πίστεως καί ἀγάπη οἱ ἅγιοι ἀπόκτησαν μέσα στίς ψυχές τους τόν ἐπουράνιο θησαυρό⁵⁸, δηλαδή τή δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πού εἶναι ὁ ἀρραβῶνας τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, μιλώντας γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν ἐπουράνιο θησαυρό, δηλαδή γιά τή χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί φανερώνοντας τήν ὑπερβολή τῶν θλίψεων, καί συγχρόνως δείχνοντας τί πρέπει νά ζητάει ὁ καθένας ἀπό ἐδῶ, καί τί πρέπει ν' ἀποκτήσει, λέγει· «διότι γνωρίζουμε καλά ὅτι, ἂν ἡ ἐπίγεια κατοικία τῆς ψυχῆς μας, σάν προσωρινή σκηνή πού εἶναι, διαλυθεῖ ἀπό τό θάνατο, ἔχουμε ἄλλη οἰκοδομή ἐτοιμασμένη ἀπό τό Θεό, οἰκία πού δέν τήν ἔχουν κάμει ἀνθρώπινα χέρια, καί θά εἶναι αἰῶνια στοῦς οὐρανοῦς»⁵⁹.

5,7 Πρέπει λοιπόν ὁ καθένας ν' ἀγωνισθεῖ καί μέ ζῆλο νά ἐπιδιώξει νά ἐπετύχει ὅλες τίς ἀρετές καί νά πιστέψει, διότι ἀπό αὐτόν ἐδῶ τόν κόσμος θ' ἀποκτήσει τήν κατοικία ἐκείνη. Διότι, ἂν καταργηθεῖ ἡ κατοικία τοῦ σώματός μας, ἔχουμε ἄλλη κατοικία στήν ὁποία θά κατοικήσει ἡ ψυχή μας. Διότι λέγει, «καί ἂν ἀκόμα ἀποβάλουμε τά ἐνδύματά μας, δέ θά βρεθοῦμε γυμνοί»⁶⁰, δηλαδή ἀπό τήν κοινωνία καί τήν ἔνωσή μας μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, ὅπου μόνο ἡ πιστή ψυχή μπορεῖ ν' ἀναπαυθεῖ. Γι' αὐτό

θαρροῦσι καὶ χαίρουσιν ἐξερχόμενοι τῆς σαρκός, ὅτι ἔχουσιν ἐκεῖνον τὸν οἶκον τὸν ἀχειροποίητον, ὃς ἐστὶν οἶκος ἢ οἰκοῦσα ἐν αὐτοῖς τοῦ Πνεύματος δύναμις. Κἂν καταλυθῆ ὁ ἢ τοῦ σώματος οἰκία, οὐ φοβοῦνται· ἔχουσι γὰρ τὴν ἐπουράνιον τοῦ Πνεύματος οἰκίαν καὶ τὴν δόξαν ἐκείνην τὴν ἀφθαρτον, ἣτις δόξα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως οἰκοδομήσει καὶ δοξάσει καὶ τὸν οἶκον τοῦ σώματος, ὡς φησὶν ὁ ἀπόστολος· «ὁ ἐγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ Πνεύματος ἐν ὑμῖν»· καὶ πάλιν· «ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῆ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν», καὶ, «ἵνα», φησί, «καταποθῆ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς».

5,8 Ἀγωνισώμεθα οὖν διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐναρέτου πολιτείας ἐντεῦθεν κτήσασθαι τὸ ἔνδυμα ἐκεῖνο, ἵνα μὴ ἐκδυσάμενοι τὸ σῶμα γυμνοὶ εὐρεθῶμεν, καὶ οὐκ ἔστιν ὃ δοξάσει ἡμῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τὴν σάρκα. Ἐκαστος γὰρ ὅσον κατηξιώθη διὰ τῆς πίστεως καὶ σπουδῆς μέτοχος Πνεύματος ἀγίου γενέσθαι, τοσοῦτον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δοξασθήσεται αὐτοῦ καὶ τὸ σῶμα. Ὁ γὰρ νῦν ἐναπεθησαύρισεν ἔνδον ἢ ψυχὴν, τότε ἀποκαλυφθήσεται καὶ φανήσεται ἔξωθεν τοῦ σώματος. Ὡσπερ τὰ δένδρα παρεληλυθότα τὸν χειμῶνα ἐπιθαλαψάσης δυνάμεως ἀοράτου ἔκ τε τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀνέμων ἔσωθεν ἐκφύει καὶ ἐκβάλλει ὡσπερ ἐνδύματα φύλλα καὶ ἄνθη καὶ καρπούς, ὁμοίως τὰ τοῦ χόρτου ἄνθη ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἔνδοθεν ἐκ τῶν κόλπων τῆς γῆς προέρχονται, καὶ σκέπεται καὶ ἀμφιέννυται ἡ γῆ καὶ ὁ χόρτος ὡς τὰ κρίνα, περὶ ὧν ὁ Κύριος εἶπεν ὅτι «οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλλετο ὡς

61. Ρωμ. 8,11

62. Β' Κορ. 4,10

63. Β' Κορ. 5,4

64. Πρβλ. Β' Κορ. 5,4

65. Πρβλ. Ματθ. 22,23

66. Πρβλ. Ματθ. 22,23

67. Ματθ. 6,29

λοιπόν αὐτοί πού εἶναι ἀληθινοί Χριστιανοί καί δυνατοί στήν πίστη ἔχουν θάρρος καί χάρονται, ὅταν βγαίνει ἡ ψυχή ἀπό τό σῶμα τους, διότι ἔχουν σάν κατοικία ἐκείνη τήν οἰκία πού δέν κατασκευάστηκε μέ χέρια, καί εἶναι οἰκία γι' αὐτούς ἡ δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος πού κατοικεῖ μέσα τους. Καί ἂν ἀκόμα λοιπόν διαλυθεῖ ἡ οἰκία τοῦ σώματος δέ φοβοῦνται· διότι ἔχουν τήν ἐπουράνια οἰκία τοῦ ἁγίου Πνεύματος καί ἐκείνη τήν ἄφθαρτη δόξα, ἡ ὁποία κατά τήν ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως θά οἰκοδομήσει καί θά δοξάσει καί τόν οἶκο τοῦ σώματος, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος· «Ἐκεῖνος πού ἀνέστησε τόν Χριστό ἀπό τούς νεκρούς, θά ζωοποιήσει καί τά θνητά σώματά σας, μέ τή χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος πού κατοικεῖ μέσα σας»⁶¹· καί πάλι λέγει· «γιά νά φανερωθεῖ καί ἡ ζωή τοῦ Ἰησοῦ στή θνητή μας σάρκα»⁶² καί «γιά νά ἀπορροφηθεῖ καί ἐξαφανισθεῖ ἡ θνητότης τοῦ σώματος ἀπό τήν αἰώνια καί ἀληθινή ζωή»⁶³.

5,8 ✓ Ἄς ἀγωνισθοῦμε λοιπόν μέ τήν πίστη καί τήν ἐνάρετη ζωή, γιά ν' ἀποκτήσουμε ἀπό αὐτό τόν κόσμο τό ἔνδυμα ἐκεῖνο⁶⁴, γιά νά μή βρεθοῦμε γυμνοί, ὅταν ἀπομακρυνθεῖ ἡ ψυχή ἀπό τό σῶμα, καί δέ θά ἔχουμε ἐκεῖνο πού θά δοξάσει τή σάρκα μας κατά τήν ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως⁶⁵. Διότι ὅσο ἀξιώθηκε ὁ καθένας μέ τήν πίστη καί τό ζῆλο του νά γίνει μέτοχος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τόσο θά δοξασθεῖ τό σῶμα του ἐκείνη τήν ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως⁶⁶. Διότι ὁ θησαυρός ἐκεῖνος πού ἀποταμίευσε μέσα της ἡ ψυχή, τότε θά ἀποκαλυφθεῖ καί θά φανερωθεῖ ἔξω ἀπό τό σῶμα. Ὅπως τά δένδρα πού ἔχουν περάσει τό χειμῶνα, καί σά νά ἔχουν ζεσταθεῖ ἀπό κάποια ἀόρατη δύναμη καί ἀπό τόν ἥλιο καί ἀπό τούς ἀνέμους, ἀπό μέσα τους βλαστάνουν καί βγάζουν σάν ροῦχα φύλλα καί ἄνθη καί καρπούς, κατά τόν ἴδιο τρόπο καί τά λουλούδια τῶν χορταριῶν ἀπό ἐκείνη τήν ἐποχή βγαίνουν μέσα ἀπό τά σπλάχνα τῆς γῆς, καί σκεπάζεται καί ντύνεται ἡ γῆ καί τά λουλούδια σάν τά κρίνα, γιά τά ὁποῖα ὁ Κύριος εἶπε ὅτι «οὔτε ὁ Σολομώντας μέ ὅλη τή μεγαλοπρέπειά του δέ ντύθηκε σάν ἓνα ἀπ' αὐτά»⁶⁷ (διότι ὅλα αὐτά εἶναι παρα-

ἐν τούτων» (ταῦτα γὰρ πάντα ὑποδείγματα καὶ τύποι καὶ εἰκόνες εἰσὶ τῶν Χριστιανῶν ἐν τῇ ἀναστάσει).

5,9 Οὕτω γὰρ πάσαις ταῖς φιλοθέοις ψυχαῖς, τουτέστι τοῖς ἀληθινοῖς Χριστιανοῖς, ἔστι μὴν πρῶτος Ξανθικός ὁ καλούμενος Ἀπρίλιος, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως, καὶ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἔνδοθεν ἐξέρχεται δόξα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καλύπτουσα καὶ σκεπάζουσα τὰ σώματα τῶν ἁγίων, ἥνπερ δόξαν εἶχον ἔνδον ἐγκεκρυμμένην ἐν ταῖς ψυχαῖς. Ὅπερ γὰρ ἔχει νῦν, αὐτὸ προέρχεται ἔξωθεν τοῦ σώματος τότε, «οὗτος», φησὶν, «ὁ μὴν πρῶτος ἔστω τοῖς μηνὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ». οὗτος χαρὰν προσφέρει πάσῃ τῇ κτίσει· οὗτος ἀμφιέννυσι τὰ γυμνὰ δένδρα, τὴν γῆν διανοίγων· οὗτος πᾶσι τοῖς ζώοις χαρὰν προσφέρει· οὗτος τὴν ἰλαρότητα πᾶσι δεικνύει· οὗτός ἐστι τῶν Χριστιανῶν μὴν πρῶτος Ξανθικός, ὃς ἐστὶν ὁ τῆς ἀναστάσεως καιρὸς, ἐν ᾧ δοξασθῆσονται τὰ σώματα αὐτῶν διὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ νῦν ὄντος ἐν αὐτοῖς φωτὸς ἀρρήτου, τουτέστι τῆς δυνάμεως τοῦ Πνεύματος, ὅπερ ἔσται αὐτοῖς τότε ἔνδυμα, βρῶσις, πόσις, ἀγαλλίασις, χαρὰ, εἰρήνη, ἄμφιον, ζωὴ αἰώνιος. Πᾶσα γὰρ καλλονὴ λαμπρότητος καὶ ὠραιότητος οὐρανόθεν εἰς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τῆς θεότητος γίνεται τότε, ὅπερ ἀπὸ τοῦ νῦν δέξασθαι κατηξιώθησαν.

5,10 Πῶς τοίνυν οὐκ ἕκαστος ἡμῶν ὀφείλει πιστεῦσαι καὶ ἀγωνίσασθαι καὶ σπουδάσαι ἐν πάσῃ ἐναρέτῳ πολιτεία καὶ προσδοκῆσαι ἐν ἐλπίδι καὶ ὑπομονῇ πολλῇ νῦν καταξιωθῆναι τὴν ἐξ οὐρανοῦ δύναμιν λαβεῖν καὶ δόξαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἔνδον ἐν τῇ ψυχῇ, ἵνα τότε λυομένων τῶν σωμάτων ἔχωμεν ὃ ἀμφιάσει καὶ ζωοποιήσῃ ἡμᾶς; «εἶγε», φησὶν, «ἐκδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα», καὶ «ζωοποιήσῃ τὰ θνητὰ σώματα ἡμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ Πνεύματος ἐν ἡμῖν».

Μωϋσῆς γὰρ ὁ μακάριος ὑπέδειξε τὸν τύπον διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ

δείγματα καί ὑποδείγματα καί εἰκόνες τῶν Χριστιανῶν κατὰ τὴν ἀνάσταση).

5,9 Ἔτσι πράγματι γίνεται σ' ὅλες τίς ψυχές πού ἀγαποῦν τό Θεό, δηλαδή στούς ἀληθινούς Χριστιανούς· ὑπάρχει δηλαδή ὁ πρῶτος μήνας ὁ Ξανθικός, αὐτός πού ὀνομάζεται Ἀπρίλιος, πού εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως, καί μέ τή δύναμη τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης⁶⁸ βγαίνει ἀπό μέσα τους ἡ δόξα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πού καλύπτει καί σκεπάζει τά σώματα τῶν ἁγίων, αὐτή ἡ δόξα πού ἦταν κρυμμένη μέσα στίς ψυχές. Διότι αὐτό πού τώρα ἔχει κάποιος, αὐτό θά φανερωθεῖ τότε ἔξω ἀπό τό σῶμα· «αὐτός ὁ μήνας», λέγει, «ἄς εἶναι ὁ πρῶτος ἀπό τούς μήνες τοῦ χρόνου»⁶⁹· αὐτός φέρνει χαρά σέ ὅλη τήν κτίση· αὐτός ντύνει τά γυμνά δένδρα, προσφέροντας τή βλάστηση μέσα ἀπό τή γῆ· αὐτός δίνει χαρά σ' ὅλα τά ζῶα· αὐτός σ' ὅλους δείχνει τή γλυκύτητα· αὐτός ὁ Ξανθικός εἶναι ὁ πρῶτος μήνας τῶν Χριστιανῶν, πού εἶναι ὁ καιρός τῆς ἀναστάσεως, κατὰ τόν ὅποιο θά δοξασθοῦν τά σώματά τους μέ τό ἀνέκφραστο φῶς, πού ἀπό τώρα βρίσκεται μέσα τους, δηλαδή μέ τή δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πού θά εἶναι τότε γι' αὐτούς βρώση, πόση, ἀγαλλίαση, χαρά, εἰρήνη, ἔνδυμα, ζωή αἰώνια. Διότι γίνεται τότε σ' αὐτούς τό πνεῦμα τῆς θεότητος κάθε καλλονή λαμπρότητας καί οὐράνια ὠραιότητας, πού ἀπό τώρα ἀξιώθηκαν νά δεχθοῦν.

5,10 Πῶς λοιπόν καθένας ἀπό μᾶς δέν πρέπει νά πιστέψει καί νά ἀγωνισθεῖ καί νά φροντίσει μέ ζῆλο νά ζεῖ μέ ὅλες τίς ἀρετές, καί νά περιμένει μέ ἐλπίδα καί μεγάλη ὑπομονή ν' ἀξιωθεῖ νά πάρει τώρα μέσα στήν ψυχή του τήν οὐράνια δύναμη καί δόξα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γιά νά ἔχουμε τότε πού θα διαλυθοῦν τά σώματα ἐκεῖνο πού θά μᾶς ντύσει καί θά μᾶς ζωοποιήσει; «Καί ἄν ἀκόμα δέν εἴμαστε ντυμένοι, δέν πρόκειται νά βρεθοῦμε γυμνοί»⁷⁰, λέγει, καί «θά ζωοποιήσει τά θνητά σώματά μας μέ τή χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος πού κατοικεῖ μέσα μας»⁷¹.

Διότι ὁ μακάριος Μωυσῆς φανέρωσε τό τύπο τοῦ ἐρχο-

προσώπου αὐτοῦ ἐπικειμένης τοῦ Πνεύματος δόξης, εἰς ἣν οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀτενίσαι ἠδύνατο, πῶς ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων δοξασθήσεται τὰ σώματα τῶν ἀζίων, ἥνπερ δόξαν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐνδοθεν ἐπὶ τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ ψυχῶν ἀγίων καὶ πιστῶν καταξιοῦνται ἔχειν· «ἡμεῖς», γάρ φησι, «πάντες ἀνακεκελυμμένῳ προσώπῳ», τουτέστι τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ, «τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρίζομεθα, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμενοι ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν»· ὁμοίως πάλιν· «τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ἄρτον οὐκ ἔφαγεν», ὡς γέγραπται, «καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιεν». Ἀδύνατον δὲ τὴν τοῦ σώματος φύσιν ἄνευ ἄρτου τοσοῦτον ζῆσαι, εἰ μὴ τροφῆς ἐτέρας πνευματικῆς μετελάμβανεν, ἥσπερ τροφῆς ἀπὸ τοῦ νῦν ἀγίων ψυχῶν ἀοράτως ἐκ τοῦ Πνεύματος μεταλαμβάνουσι.

5,11 Κατὰ δύο οὖν τρόπους ὁ μακάριος Μωϋσῆς ὑπέδειξεν, ἥνπερ ἐν τῇ ἀναστάσει ἔξουσι δόξαν φωτὸς καὶ τροφήν νοερὰν τοῦ Πνεύματος οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοί, ἧς καὶ κρυπτῶς ἀπὸ τοῦ νῦν καταξιοῦνται· διὸ καὶ τότε ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτῶν φανερωθήσεται. Ἦν γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ἔχουσιν ἐν ταῖς ψυχαῖς οἱ ἅγιοι δόξαν, ὡς προεῖρηται, ἐκείνη καλύψει καὶ ἀμφιάσει καὶ τὰ γυμνὰ σώματα καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀρπάσει, καὶ τὸ λοιπὸν σώματι καὶ ψυχῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ εἰς αἰῶνας σὺν τῷ Κυρίῳ ἀναπαυσόμεθα. Τὸν γὰρ Ἀδὰμ κτίσας ὁ Θεὸς οὐ κατεσκεύασεν αὐτῷ σωματικὰς πτέρυγας ὡς τοῖς πετεινοῖς, τὰς τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου πτέρυγας προευτρεπίσας αὐτῷ, τουτέστιν ὡς μέλλει διδόναι αὐτῷ ἐν τῇ ἀναστάσει, ἵνα αὐτὸν κουφίσωσι καὶ ἀρπάσωσιν ἔνθα τὸ Πνεῦμα βούλεται· ὡς πτέρυγας ἀπὸ τοῦ νῦν ψυχῶν ἀγίων καταξιοῦνται ἔχειν εἰς τὸ οὐράνιον φρόνημα τῷ νῷ ἀνιπτάμεναι.

Χριστιανῶν γὰρ κόσμος ἕτερός ἐστι καὶ ἄλλη τράπεζα καὶ

72. Πρβλ. Β' Κορ. 3,7

73. Πρβλ. Λουκᾶ 14,14

74. Β' Κορ. 3,18

75. Ἐξ. 34,28

μοῦ τῆς δόξας τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁷², μέ τόν ἐρχομό της στό δικό του πρόσωπο, πρὸς τὴν ὁποία κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δέ μποροῦσε νά στραφεῖ, μέ ποιό τρόπο θά δοξασθοῦν κατὰ τὴν ἀνάσταση τῶν δικαίων τὰ σώματα τῶν ἀξίων⁷³, τὴν ὁποία δόξα ἀπὸ τώρα ἀξιῶνεται νά ἔχουν μέσα στὸν ἐσωτερικό ἀνθρωπο οἱ ψυχές τῶν ἁγίων καὶ τῶν πιστῶν· διότι λέγει «ἐμεῖς ὅλοι μέ ἀκάλυπτο τό πρόσωπο», δηλαδή τόν ἐσωτερικό ἀνθρωπο, «ἀντικατοπτρίζουμε καὶ ἀκτινοβολοῦμε τὴ δόξα τοῦ Κυρίου, καὶ μεταμορφωνόμαστε σ' αὐτὴ τὴν εἰκόνα του, προχωρώντας ἀπὸ τὴ μία δόξα στὴν ἄλλη δόξα»⁷⁴· καὶ πάλι λέγει «σαράντα ἡμέρες καὶ σαράντα νύχτες δέν ἔφαγε ψωμί», ὅπως ἔχει γραφεῖ, «καὶ νερό δέν ἤπιε»⁷⁵. Καὶ ὅμως ἦταν ἀδύνατο στὴν ἀνθρώπινη φύση νά ζήσει τόσο καιρό χωρὶς ψωμί ἂν δέν τροφοδοτοῦνταν ἀπὸ ἄλλη πνευματικὴ τροφή, πού μέ αὐτὴ τὴν τροφή τροφοδοτοῦνται τώρα οἱ ψυχές τῶν ἁγίων ἀπὸ τό ἅγιο Πνεῦμα.

5,11 Μέ δύο λοιπόν τρόπους μᾶς φανέρωσε ὁ μακάριος Μωϋσῆς τὴ δόξα τοῦ φωτός καὶ τὴ νοερὴ τροφή τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὁποία θ' ἀπολαύσουν οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοὶ κατὰ τὴν ἀνάσταση, τὴν ὁποία καὶ ἀπὸ τώρα μέ τρόπο μυστικό ἀξιῶνεται ν' ἀπολαύσουν· γι' αὐτό καὶ θά φανερωθεῖ τότε στό σῶμα τους. Διότι ἡ δόξα, πού ἀπὸ τώρα ἔχουν οἱ ἅγιοι στίς ψυχές τους, ὅπως προαναφέραμε, αὐτὴ θά καλύψει καὶ θά ντύσει τὰ γυμνά σώματα καὶ θά τὰ φέρει στοὺς οὐρανοὺς καὶ στὸν ὑπόλοιπο χρόνο θ' ἀναπαυόμαστε μέ σῶμα καὶ ψυχὴ στὴν αἰώνια βασιλεία μαζί μέ τόν Κύριο. Διότι, ὅταν ὁ Θεός δημιούργησε τόν Ἀδάμ, δέν κατασκεύασε γι' αὐτόν σωματικά φτερά, ὅπως στά πτηνά, τόν στόλισε ὅμως μέ τὰ φτερά τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δηλαδή αὐτὰ πού πρόκειται νά τοῦ δοθοῦν κατὰ τὴν ἀνάσταση, γιὰ νά τόν κάνουν ἐλαφρό καὶ νά τόν φέρουν ὅπου θέλει τό ἅγιο Πνεῦμα· αὐτὰ τὰ φτερά πού ἀπὸ τώρα οἱ ψυχές τῶν ἁγίων ἀξιῶνεται νά ἔχουν καὶ νά πετοῦν μέ τό νοῦ σέ οὐράνιες ἐπιθυμίες.

Διότι ὁ κόσμος τῶν Χριστιανῶν εἶναι διαφορετικός, καὶ

ἀλλα ἐνδύματὰ καὶ ἄλλη ἀπόλαυσις καὶ ἄλλη κοινωνία καὶ ἄλλο φρόνημα· διὸ καὶ κρείττους πάντων ἀνθρώπων τυγχάνουσι. Τούτων δὲ τὴν δύναμιν νῦν ἔνδον ἐν ταῖς ψυχαῖς καταξιοῦνται λαβεῖν διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος· διὸ καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει τὰ σώματα καταξιοθήσονται τῶν αἰωνίων ἐκείνων τοῦ Πνεύματος ἀγαθῶν καὶ τῇ δόξῃ ἐκείνη ἀνακραθήσονται, ἧς ἀπὸ τοῦ νῦν αἱ ψυχαὶ αὐτῶν τὴν πείραν ἐδέξαντο.

5,12 Ὅφειλει τοίνυν ἕκαστος ἡμῶν ἀγωνίσασθαι καὶ πονῆσαι καὶ σπουδάσαι ἐν πάσαις ἀρεταῖς καὶ πιστεῦσαι καὶ ζητῆσαι παρὰ Κυρίου ἐξ ἐκείνης τῆς δόξης ἀπὸ τοῦ νῦν μέτοχον γενέσθαι τὸν ἔσω ἄνθρωπον καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀγιότητι τοῦ Πνεύματος τὴν ψυχὴν κοινωνῆσαι, ἵνα καθαρισθέντες τῶν ρύπων τῆς κακίας ἔχωμεν κἂν τῇ ἀναστάσει ὁ ἀμφιάσει γυμνὰ τὰ σώματα ἡμῶν ἀνιστάμενα καὶ τὴν ἀσχημοσύνην ἐνδύσει καὶ ζωοποιήσει καὶ εἰς αἰῶνας ἐν τῇ βασιλείᾳ ἀναπαύσει τῶν οὐρανῶν. Μέλλει γὰρ ὁ Χριστὸς ἐκ τῶν οὐρανῶν κατέρχεσθαι καὶ πάντα τὰ φύλα τοῦ Ἀδὰμ ἀναστήσει τοὺς ἀπ' αἰῶνας κοιμηθέντας, κατὰ τὰς ἀγίας Γραφάς· καὶ εἰς δύο μέρη στήσει πάντας, καὶ τοὺς ἔχοντας τὸ ἴδιον σημεῖον, τουτέστι τὴν σφραγίδα τοῦ Πνεύματος, τούτους ὡς ἰδίους προσφωνήσας ἐκ δεξιῶν στήσει· «τὰ ἐμὰ», γὰρ φησι, «πρόβατα τῆς ἐμῆς φωνῆς ἀκούουσι», καὶ «γιγνώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν». Καὶ τότε δόξῃ θείᾳ τὰ σώματα τούτων περιβληθήσονται ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἔργων, καὶ δόξης Πνεύματος ἔσονται πλήρεις, ἧς ἀπὸ τοῦ νῦν εἶχον ἐν ταῖς ψυχαῖς. Καὶ οὕτω δοξασθέντες ἐν τῷ θείῳ φωτὶ καὶ εἰς οὐρανὸς ἀρπαχθέντες «εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα», κατὰ τὸ γεγραμμένον, «πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα», σὺν αὐτῷ βασιλεύοντες εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

76. Ρωμ. 7,22

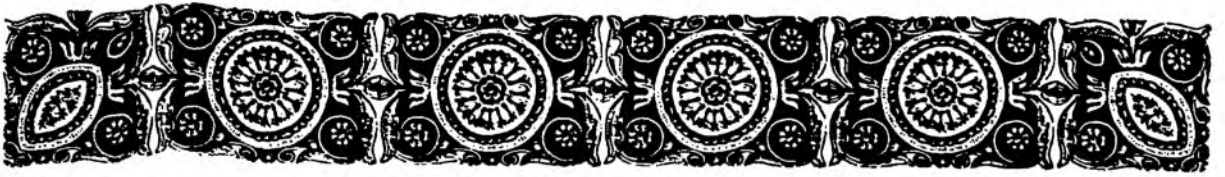
77. Ματθ. 25,31

78. Ἰω. 10,27

79. Α' Θεσ. 4,17

ἄλλο εἶναι τό τραπέζι τους, καί ἄλλα τά ἐνδύματα, καί ἄλλη ἡ ἀπόλαυση, καί ἄλλη ἡ κοινωνία, καί ἄλλη ἡ ἐπιθυμία τους· γι' αὐτό καί εἶναι καλύτεροι ἀπό ὄλους τούς ἀνθρώπους. Τή δύναμη αὐτῶν τῶν χαρισμάτων ἀξιῶνονται νά πάρουν τώρα μέσα στίς ψυχές τους μέ τό ἅγιο Πνεῦμα· γι' αὐτό καί κατά τήν ἀνάσταση θ' ἀξιωθοῦν τά σώματα νά ἀπολαύσουν τά αἰώνια ἐκεῖνα ἀγαθά τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί θά ἐνωθοῦν μέ τή δόξα ἐκείνη, τήν ὁποία ἀπό τώρα οἱ ψυχές τους δοκίμασαν.

5,12 Ὅφειλει λοιπόν ὁ καθένας ἀπό μᾶς ν' ἀγωνισθεῖ καί νά κουρασθεῖ καί νά ἐπιδιώξει μέ ζῆλο ὄλες τίς ἀρετές καί νά πιστέψει καί νά ζητήσῃ ἀπό τόν Κύριο νά γίνῃ ἀπό τώρα μέτοχος ὁ ἐσωτερικός ἀνθρώπος⁷⁶ σ' ἐκείνη τή δόξα, καί νά γίνῃ ἡ ψυχή κοινωνός σ' ἐκείνη τήν ἀγιότητα τοῦ Πνεύματος, ὥστε, ἀφοῦ καθαρισθοῦμε ἀπό τή βρωμιά τῆς κακίας, νά ἔχουμε κατά τήν ἀνάσταση αὐτό πού θά ντύσει τά ἀναστημένα γυμνά μας σώματα, θά καλύψει τήν ἀσχημοσύνη τους, θά τά ζωογονήσῃ, καί θά τά ἀναπαύσῃ στούς αἰῶνες στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Διότι, σύμφωνα μέ τίς Γραφές⁷⁷, πρόκειται νά κατεβεῖ ὁ Χριστός ἀπό τούς οὐρανοῦς καί ν' ἀναστήσῃ ὄλες τίς φυλές τοῦ Ἀδάμ, πού ἀπό τήν ἀρχή τῶν αἰώνων ἔχουν πεθάνει· καί ὄλους θά τούς χωρίσῃ σέ δύο μέρη, καί αὐτούς πού ἔχουν τό δικό του σημάδι, δηλαδή τή σφραγίδα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, αὐτούς, ἀφοῦ τούς ὀνομάσῃ δικούς του, θά τούς τοποθετήσῃ στή δεξιά του· διότι λέγει· «τά δικά μου πρόβατα ἀκοῦν τή φωνή μου» καί «ἀναγνωρίζω τά δικά μου πρόβατα καί ἀναγνωρίζομαι ἀπό αὐτά»⁷⁸. Καί τότε θά περιβληθοῦν τά σώματα αὐτῶν μέ θεϊκή δόξα, ἐξ αἰτίας τῶν ἀγαθῶν ἔργων τους, καί θά εἶναι γεμάτα ἀπό τή δόξα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τήν ὁποία ἀπό αὐτή τή ζωή εἶχαν μέσα στίς ψυχές τους. Καί ἔτσι, ἀφοῦ δοξασθοῦν μέ τό θεϊκό φῶς καί ἀνυψωθοῦν στούς οὐρανοῦς, «γιά νά συναντήσουν τόν Κύριο στούς οὐράνιους χώρους»⁷⁹, σύμφωνα μέ αὐτό πού ἔχει γραφεῖ, «πάντοτε θά εἴμαστε μέ τόν Κύριο», θά βασιλεύουν μαζί μ' αὐτόν στούς ἀπέραντους αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Σ Τ'

6,1 *Οί προσερχόμενοι τῷ Κυρίῳ ὀφείλουσι τὰς εὐχὰς ἐν ἡσυχίᾳ καὶ εἰρήνῃ καὶ καταστάσει πολλῇ ποιεῖσθαι καὶ οὐχὶ ἀπρεπέσι κραυγαῖς καὶ συγκεχυμέναις, ἀλλὰ πόνῳ καρδίας καὶ λογισμοῖς νήφουσι προσέχειν τῷ Κυρίῳ. Καὶ ὡσπερ ἔὰν ἧ τις ἔχων πάθη καὶ καυτηριάζεται ἢ χειρουργῆται, οὕτως ἀνδρείως καὶ ὑπομονητικῶς φέρει τὸν προσφερόμενον πόνον ἄνευ θορύβου καὶ ταραχῆς κρατῶν ἑαυτοῦ· εἰσὶ δὲ ἄλλοι τὸν αὐτὸν πόνον ἔχοντες, καὶ ἐν τῷ καυτηριάζεσθαι ἢ χειρουργεῖσθαι κραυγαῖς ἀπρεπέσι κέχρηται, καὶ ὁ αὐτός ἐστι πόνος τοῦ βοῶντος καὶ τοῦ μὴ βοῶντος, τοῦ ταρασσομένου καὶ τοῦ μὴ ταρασσομένου, οὕτως εἰσὶ τινες ἔχοντες θλιῖψιν καὶ πόνον καὶ εὐκαταστάτως φερόμενοι, ἄνευ ταραχῆς κρατοῦντες ἑαυτῶν τὸν νοῦν ἐν τοῖς λογισμοῖς· εἰσὶ δὲ ἄλλοι τὴν αὐτὴν θλιῖψιν ἔχοντες καὶ ἀνυπομονήτως φερόμενοι, μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς τὰς προσευχὰς ποιοῦντες εἰς τὸ καὶ τοὺς ἀκούοντας σκανδαλίζεσθαι· εἰσὶ δὲ ἄλλοι μὴ ἔχοντες πόνον, εἰς δὲ ἐπίδειξιν ἢ ἰδιωτεῖαν*



Ο Μ Ι Λ Ι Α ΣΤ'

6,1 "Όσοι προσεύχονται στόν Κύριο, πρέπει νά προσεύχονται μέ ήσυχία καί γαλήνη καί μέ μεγάλη προσοχή καί τάξη, καί όχι μέ ανάρμοστες καί αλλόκοτε κραυγές, καί ν' άφοσιώνονται στόν Κύριο μέ πνευματική προσπάθεια τής καρδιάς καί καθαρούς λογισμούς. "Όπως ακριβώς όταν υπάρχει κάποιος, πού έχει διάφορες πληγές καί καυτηριάζεται ή χειρουργείται, υποφέρει μέ υπομονή τόν πόνο πού δημιουργείται καί συγκρατεί τόν έαυτό του χωρίς νά κάνει θόρυβο καί αναταραχή, υπάρχουν όμως καί άλλοι πού έχουν τόν ίδιο πόνο, άλλ' όταν καυτηριάζονται ή χειρουργούνται φωνάζουν μέ άπρεπείς κραυγές, ένω είναι ίδιος ο πόνος καί εκείνου πού φωνάζει καί εκείνου πού δέ φωνάζει, καί εκείνου πού δημιουργεί σύγχυση καί αναταραχή καί εκείνου πού δέν δημιουργεί αυτές τίς καταστάσεις, έτσι κατά τόν ίδιο τρόπο μπορούμε νά πούμε ότι υπάρχουν μερικοί πού, ένω έχουν θλίψη καί πόνο, φέρονται μέ κοσμιότητα, καί χωρίς αναταραχή συγκρατούν τό νοϋ τους στόν έαυτό τους· υπάρχουν καί μερικοί άλλοι πού, αν καί έχουν τήν ίδια θλίψη, φέρονται μέ άνυπομονησία καί προσεύχονται μέ θόρυβο καί ταραχή, ώστε νά σκανδαλίζουν καί όσους τούς άκούν· υπάρχουν καί μερικοί άλλοι πού, ένω δέν έχουν κανένα πόνο, χρησιμο-

φερόμενοι κραυγαῖς ἀτάκτοις κέχρηται ὡς διὰ τούτων δυνάμενοι εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ.

6,2 Οὐ χρὴ δὲ τὸν τοῦ Θεοῦ δοῦλον ἐν τοιαύτῃ ἀκαταστασίᾳ εἶναι, ἀλλ' ἐν πάσῃ ἡμερότητι καὶ σοφίᾳ, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης· «ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρῶτον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;». Καὶ ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως δὲ καὶ τοῦ Ἡλίου εὐρίσκομεν, ὅτι ἐν τῇ γιγνομένη αὐτοῖς ἐπιφανείᾳ, πολλῆς διακονίας γενομένης σαλπύγγων καὶ δυνάμεων ἔμπροσθεν τῆς δεσποτικῆς ἀξίας, ἐν ἐκείνοις πᾶσι διεκρίθη καὶ ἐφανερώθη ἡ τοῦ Κυρίου παρουσία ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ καὶ ἀναπαύσει. «Ἴδού», γάρ φησι, «φωνὴ ἀδρας λεπτῆς, καὶ ἐν αὐτῇ ὁ Κύριος». Δείκνυται τοίνυν ὅτι ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάπαυσις ἐν εἰρήνῃ καὶ καταστάσει ἐστὶ· θεμέλιον γὰρ ὃν τίθησιν ἄνθρωπος καὶ ἀρχὴν ἦν ἄρχεται, ἐν αὐτῇ μέχρι τέλους διαμένει. Ἐὰν ἐν φωνῇ καὶ ταραχῇ ἄρξῃται τὴν προσευχὴν ποιῆσθαι, μέχρι τέλους τὴν αὐτὴν συνήθειαν κρατεῖ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κύριος φιλόανθρωπός ἐστι, συμβαίνει ὅτι καὶ τούτῳ δίδωσι βοήθειαν. Οὗτοι οὖν διὰ τὴν προτροπὴν τῆς χάριτος ἕως τέλους τῇ αὐτῇ συνηθείᾳ ἀποκέχρηται. Ἄλλ' ὁρῶμεν ὅτι τὸ μέρος τοῦτο ἰδιωτῶν ἐστὶ, διὰ τὸ καὶ ἄλλους σκανδαλίζειν καὶ αὐτοὺς τεταραγμένους ποιῆσθαι τὴν προσευχὴν.

6,3 Ὁ δὲ ἀληθινὸς θεμέλιος τῆς προσευχῆς οὗτός ἐστι, τὸ προσέχειν τοῖς λογισμοῖς καὶ ἐν πολλῇ ἡσυχίᾳ καὶ εἰρήνῃ ποιῆσθαι τὴν προσευχὴν, ὡς μήτε τοὺς ἕξωθεν σκανδαλίζεσθαι. Οὗτος γὰρ ἐὰν ἐπιδέξῃται τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τελείωσιν ἄχρι τέλους ἐν ἡσυχίᾳ ποιήσῃ, πλέον τοὺς πολλοὺς οἰκοδομήσει· «οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ Θεὸς ἀλλ' εἰρήνης». Οἱ γὰρ ταῖς κραυγαῖς κεκρημένοι κελευσταῖς ἐοίκασι, μὴ δυνάμενοι πανταχοῦ εὐξασθαι μήτε ἐν

ποιούν άτακτες κραυγές, γιά νά έπιδειχθοῦν ἢ γιά κανένα άλλο λόγο, έπειδή νομίζουν ότι μ' αὐτά θά εὐχαριστήσουν τό Θεό.

6,2 Ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὅμως δέν πρέπει νά βρίσκεται σέ τέτοια άκαταστασία, αλλά πρέπει νά τόν διακρίνει μεγάλη ἡρεμία καί σύνεση, ὅπως εἶπε ὁ προφήτης: «σέ ποιόν άλλο νά στρέψω τήν προσοχή μου, παρά στόν πρᾶο καί στόν ἡσυχο καί σέ ἐκεῖνον πού φοβᾶται τό λόγο μου;»⁸⁰. Καί στή φανέρωση τοῦ Θεοῦ πού ἔγινε στό Μωϋσῆ καί στόν Ἡλία⁸¹ παρατηροῦμε ὅτι, ἐνῶ ὑπῆρχαν σάλπιγγες καί μεγάλες άγγελικές δυνάμεις μπροστά από τήν δεσποτική παρουσία πού τήν ὑπηρετοῦσαν, παρ' ὅλα αὐτά άποκαλύφθηκε καί φανερώθηκε ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου μέ εἰρήνη καί ἡσυχία καί άνάπαυση. Διότι λέγει: «νά φωνή λεπτῆς αὔρας, καί μέσα σ' αὐτήν ὁ Κύριος»⁸². Ἀποδεικνύεται λοιπόν ὅτι ἡ άνάπαυση τοῦ Κυρίου προσφέρεται μέ εἰρήνη καί ἡρεμία: διότι εἶναι τό θεμέλιο πού βάζει ὁ ἄνθρωπος καί ἡ άρχή πού κάνει, καί μένει σταθερά ένωμένος μαζί της. Ἄν άρχίσει κάποιος νά προσεύχεται μέ δυνατή φωνή καί μέ άναταραχή, μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς του θά κρατήσει τήν ἴδια συνήθεια. Ἐπειδή ὅμως ὁ Κύριος εἶναι φιλόανθρωπος δίνει βοήθεια άκόμα καί σ' αὐτόν. Αὐτοί λοιπόν μέ τήν προτροπή τῆς χάρις ἔχουν αὐτή τή συνήθεια μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς τους. Βλέπουμε ὅμως ὅτι ὁ τρόπος αὐτός εἶναι γιά ἄνθρώπους άτελεῖς πνευματικά, γιατί καί άλλους σκανδαλίζουν καί οἱ ἴδιοι προσεύχονται μέ ταραχή.

6,3 Ἡ άληθινή βάση τῆς προσευχῆς εἶναι αὐτή, νά έλέγχεις τούς λογισμούς καί μέ μεγάλη ἡσυχία καί γαλήνη νά προσεύχεσαι, ὥστε νά μή σκανδαλίζεις κανένα. Διότι αὐτός πού προσεύχεται ἔτσι, ἄν δεχθεῖ τή χάρι καί τήν τελείωση τοῦ Θεοῦ, καί μέχρι τό τέλος προσεύχεται κατ' αὐτόν τόν τρόπο, θά ὠφελήσει καί πολλούς άλλους: «διότι ὁ Θεός μας δέν εἶναι Θεός άκαταστασίας, ἀλλ' εἰρήνης»⁸³. Διότι αὐτοί πού χρησιμοποιοῦν δυνατές φωνές κατά τήν προσευχή μοιάζουν μέ ἐκείνους πού δίνουν

82. Γ' Βασ. 19,17ε.

83. Α' Κορ. 14,33

ἐκκλησίαις μήτε ἐν κώμαις, εἰ μὴ τάχα ἐν ἐρημίαις κατὰ τὸ θέλημα αὐτῶν· οἱ δὲ ἐν ἡσυχίᾳ προσευχόμενοι πάντας οἰκοδομοῦσιν ἐν παντὶ τόπῳ. Χρὴ γὰρ ὄλον τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου ἐν τοῖς λογισμοῖς ἐκτελεῖν καὶ τὴν περικειμένην ὕλην τῶν πονηρῶν λογισμῶν ἀποκόπτειν καὶ ἐπείγειν ἑαυτὸν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ μὴ ποιεῖν τὰ θελήματα τῶν λογισμῶν, ἀλλὰ πανταχόθεν ρεμβομένους αὐτοῦς συναγεῖν, διακρίνοντα τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς ἀπὸ τῶν πονηρῶν. Πελάζεται γὰρ ἡ ψυχὴ οὕσα ὑπὸ ἀμαρτίαν, ὥσπερ ἐὰν ἦ ἐν ὄρει ὕλη μεγάλη ἢ ἐν ποταμῷ καλαμῶνες ἢ δάση τινὰ ἀκανθῶν καὶ ὕλῶν· οἱ οὖν βουλόμενοι δι' ἐκείνου τοῦ τόπου παρελθεῖν ὀφείλουσιν ἐκτείνειν τὰς χεῖρας καὶ μετὰ βίας καὶ καμάτου ἀπωθεῖσθαι τὴν περικειμένην ὕλην. Οὕτω καὶ ἡ τῶν λογισμῶν τῆς ἐναντίας δυνάμεως ὕλη περικείται τῇ ψυχῇ. Πολλῆς οὖν σπουδῆς καὶ προσοχῆς νοδὸς χρειαί, ἵνα τις διακρίνη τοὺς ἀλλοτρίους λογισμοὺς τῆς ἐναντίας δυνάμεως.

Ἔστι γὰρ τις θαρρῶν τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει, νομίζων ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκκόπτειν τὰ περικείμενα ὄρη· ἔστι δὲ ἄλλος ἀπὸ καταστάσεως καὶ διακρίσεως διοικῶν τῷ νοῦ αὐτοῦ καὶ ἀκαμάτως πλέον ἐκείνου τὸ ἔργον αὐτοῦ διανύων. Οὕτω καὶ ἐν ταῖς προσευχαῖς εἰσὶ τινες κραυγαῖς κεχρημένοι ἀπρεπέσιν, ὡς δὴ τῇ σωματικῇ ἰσχυῖ πεποιθότες, μὴ εἰδότες τὰς κλοπὰς τῶν λογισμῶν, ἀλλὰ νομίζοντες τῇ ἰδίᾳ δυνάμει τὸ τέλειον κατόρθωμα ποιεῖσθαι. Εἰσὶ δὲ ἄλλοι οἱ τοῖς

τά παραγγέλματα, καί δέ μποροῦν νά προσεύχονται όπουδήποτε, οὔτε στίς ἐκκλησίες οὔτε στά χωριά, παρά μόνο στίς ἐρημιές σύμφωνα μέ τό θέλημά τους· αὐτοί ὅμως πού προσεύχονται μέ ἡσυχία ὠφελοῦν ὄλους τούς ἄλλους, ὅπου καί ἂν προσεύχονται. Γιατί πρέπει ὄλος ὁ ἀγώνας τοῦ ἀνθρώπου νά στραφεῖ στούς λογισμούς, γά ἀποκόπτουμε τούς ὑλικούς πονηρούς λογισμούς πού μᾶς περιτριγυρίζουν ἀπό παντοῦ, νά ὀδηγοῦμε μέ προσοχή τόν ἑαυτό μας πρός τό Θεό, καί νά μή ἐκτελοῦμε τά θελήματα τῶν λογισμῶν, ἀλλ' ἀπό παντοῦ νά συγκεντρώνουμε αὐτούς πού περιφέρονται ἐδῶ καί ἐκεῖ, καί νά κάνουμε διάκριση τῶν πονηρῶν λογισμῶν ἀπό τούς φυσικούς. Διότι ἡ ψυχή πού βρίσκεται κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς ἀμαρτίας προσεγγίζεται ἀπό πονηρούς λογισμούς, ὅπως ἀκριβῶς στό βουνό φυτρώνει τό μεγάλο δάσος, ἢ στό ποτάμι τά καλάμια, ἢ ὅπως ὑπάρχουν δάση ἀπό ἀγκάθια καί δένδρα· ὄλοι λοιπόν, ὅσοι θέλουν νά περάσουν μέσα ἀπό ἐκεῖνο τόν τόπο, πρέπει ν' ἀπλώσουν τά χέρια τους, καί μέ μεγάλη δυσκολία καί κόπο ν' ἀπωθοῦν ἐκεῖνα πού τούς ἐμποδίζουν. Ἔτσι περιτριγυρίζει καί τήν ψυχή ἡ ὕλη τῶν ἐναντίον δυνάμεων τῶν πονηρῶν λογισμῶν. Χρειάζεται λοιπόν μεγάλη φροντίδα καί προσοχή ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, γιά νά μπορεῖ νά διακρίνει τούς ξένους λογισμούς πού προέρχονται ἀπό τήν ἀντίπαλη δύναμη τοῦ διαβόλου.

6,4 Διότι ὑπάρχει κάποιος πού ἔχει ἐμπιστοσύνη στίς δυνάμεις του, νομίζοντας ὅτι μπορεῖ ὁ μόνος του ν' ἀποκόψει τά ὑψωμένα βουνά τῶν κακῶν λογισμῶν· ὑπάρχει ὅμως ἄλλος πού διευθύνει τούς λογισμούς του μέ ἡρεμία καί διάκριση, καί συνεχίζει ἀκούραστα τό ἔργο τῆς κάθαρσης τῶν λογισμῶν περισσότερο ἀπό ἐκεῖνον. Ἔτσι καί στίς προσευχές ὑπάρχουν μερικοί πού χρησιμοποιοῦν ἀνάρμοστες κραυγές, ἐπειδή ἔχουν ἐμπιστοσύνη στή σωματική τους δύναμη, χωρίς νά γνωρίζουν ὅτι ἔτσι τούς κλέβουν οἱ λογισμοί, ἀλλά νομίζουν ὅτι θά πετύχουν τό τέλειο μέ τή δική τους δύναμη μόνο. Εἶναι καί ἄλλοι πού ἐλέγ-

λογισμοῖς προσέχοντες καὶ ὄλον τὸν ἀγῶνα ποιούμενοι ἔσωθεν· οὗτοι διὰ τῆς συνέσεως αὐτῶν καὶ διακρίσεως δύνανται κατορθῶσαι καὶ ἀποσεύσασθαι τοὺς ἐπανισταμένους λογισμοὺς καὶ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου πορεύεσθαι. Εὐρίσκομεν δὲ ἐν τῷ ἀποστόλῳ, ὅτι τὸν οἰκοδομοῦντα τὸν ἄλλον μείζονα λέγει· φησὶ γάρ· «ὁ λαλῶν γλώσσαις ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ, ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. Μείζων δὲ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις». Ἐκαστος οὖν ἐπιλέξεται τὸ ἄλλους οἰκοδομῆσαι, καὶ καταξιούται τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

6,5 Ἐρώτησις: Ἐπειδὴ τινες λέγουσιν, ὅτι οἱ θρόνοι καὶ οἱ στέφανοι κτίσματα εἰσι καὶ οὐχὶ πνεύματα, πῶς ὀφείλομεν ἀκοῦσαι;

Ἀπόκρισις: Ὁ θρόνος τῆς θεότητος ὁ νοῦς ἡμῶν ἐστὶ, καὶ πάλιν ὁ θρόνος τοῦ νοῦ ἡ θεότης ἐστὶ καὶ τὸ Πνεῦμα. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σατανᾶς καὶ αἱ δυνάμεις καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ σκότους ἀπὸ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς ἐνεκάθισαν εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ ὡς εἰς θρόνον ἴδιον. Λοιπὸν οὖν διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ Κύριος καὶ ἔλαβεν ἐκ τῆς παρθένου τὸ σῶμα. Εἰ γὰρ ἠθέλησε γυμνῇ τῇ θεότητι κατελθεῖν, τίς ἠδύνατο ὑπενεγκεῖν; Ἀλλὰ διὰ τοῦ ὄργάνου τοῦ σώματος ἐλάλει τοῖς ἀνθρώποις. Λοιπὸν οὖν τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, ἃ ἐνεκαθέζοντο εἰς τὸ σῶμα, καθεῖλεν ἀπὸ τῶν θρόνων τῶν νοημάτων καὶ τῶν λογισμῶν, οἷς ἐνεπολιτεύοντο, καὶ ἐκαθάρισε τὴν συνείδησιν ὁ Κύριος καὶ ἑαυτῷ θρόνον ἐποίησε τὸν νοῦν καὶ τοὺς λογισμοὺς καὶ τὸ σῶμα.

6,6 Ἐρώτησις: Τί οὖν ἐστὶν ὃ εἶπε, «καθίσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ»;

χουν τούς λογισμούς τους και διεξάγουν ὄλο τόν ἀγώνα ἐσωτερικά, μυστικά· αὐτοί μέ τή σύνεσή τους και τόν ἔλεγχο μποροῦν νά πετύχουν ν' ἀπομακρύνουν τούς πονηρούς λογισμούς πού ὑψώνονται μέσα μας, και νά ζοῦν σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Κυρίου. Βρίσκουμε τόν ἀπόστολο νά ὀνομάζει ἀνώτερο αὐτόν πού οἰκοδομεῖ πνευματικά τούς ἄλλους· διότι λέγει· «ἐκεῖνος πού ἔχει τό χάρισμα τῆς γλωσσολαλιᾶς, ὠφελεῖται ὁ ἴδιος, ἐκεῖνος ὁμως πού διδάσκει τίς ἀλήθειες τῆς πίστεως οἰκοδομεῖ ὄλο τό πλῆθος τῶν πιστῶν πού τόν ἀκοῦν. Εἶναι ἀνώτερος ἐκεῖνος πού διδάσκει, ἀπό ἐκεῖνον πού ἔχει τό χάρισμα νά μιλάει γλωσσεσ»⁸⁴. Ὁ καθένας λοιπόν πρέπει νά διαλέξει τό νά οἰκοδομεῖ τούς ἄλλους, και ἔτσι θά γίνει ἄξιος γιά τή βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

6,5 Ἐρώτηση: Πῶς πρέπει νά δεχθοῦμε αὐτό πού λένε μερικοί, ὅτι οἱ θρόνοι τῆς δόξας τῆς θεότητος και τά βραβεῖα τῆς αἰώνιας ζωῆς εἶναι κτιστά και ὄχι πνευματικά;

Ἀπάντηση: Ὁ θρόνος τῆς θεότητος εἶναι ὁ νοῦς μας, και ὁ θρόνος τοῦ νοῦ εἶναι ἡ θεότητα και τό ἅγιο Πνεῦμα. Κατά τόν ἴδιο τρόπο και ὁ σατανᾶς και οἱ δυνάμεις και οἱ ἄρχοντες τοῦ σκότους μετά τήν παράβαση τῆς ἐντολῆς ἀπό τόν Ἀδάμ κάθισαν μέσα στήν καρδιά και στό νοῦ και στό σῶμα του σά νά ἦταν δικός τους θρόνος. Γι' αὐτό ἀκριβῶς τό λόγο ἦρθε ὁ Χριστός και ἔλαβε ἀπό τήν Παρθένο τό σῶμα. Διότι, ἂν ἤθελε νά κατεβεῖ γυμνή ἡ θεότητα, ποιός ἄνθρωπος θά μπορούσε νά τήν ὑποφέρει; Ἀλλά μιλοῦσε στους ἄνθρώπους χρησιμοποιοῦντας σάν ὄργανο τό σῶμα. Ἔτσι λοιπόν ἐδιώξε τά πονηρά πνεύματα ἀπό τούς θρόνους⁸⁵ τῶν νοημάτων και τῶν λογισμῶν, μέ τούς ὁποίους συγκατοικοῦσαν μέσα στό σῶμα, καθάρισε ὁ Κύριος τή συνείδηση, και ἔκανε γιά τόν ἑαυτό του θρόνο τό νοῦ, τούς λογισμούς και τό σῶμα.

6,6 Ἐρώτηση: Τί νόημα ἔχει αὐτό πού εἶπε, «θά καθήσετε πάνω σέ δώδεκα θρόνους και θά κρίνετε τίς δώδεκα φυλές τοῦ Ἰσραήλ»⁸⁶;

Ἀπόκρισις: Τοῦτο εὐρίσκομεν, ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς ἐγένετο, ὅτε ὁ Κύριος ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἐπεμψε γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ Παράκλητον εἰς τοὺς δώδεκα ἀποστόλους καὶ τὴν ἁγίαν δύναμιν, ἣτις ἐλθοῦσα κατεσκήνωσε καὶ ἐνεκάθισεν εἰς τοὺς θρόνους τῶν νοημάτων αὐτῶν. Ἐπεὶ δὲ οἱ παρεστηκότες εἶπον ὅτι, «οὔτοι γλεύκους εἰσὶ μεμεστωμένοι», λοιπὸν ἤρξατο Πέτρος κρίνειν αὐτοὺς λέγων περὶ τοῦ Ἰησοῦ ὅτι «ἄνδρα δυνατὸν ἐν λόγῳ καὶ σημείοις ὑμεῖς ἐσταυρώσατε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου». Καὶ ἴδε, ἐκεῖ ποιεῖ θαυμάσια, διαρρήσσει τοὺς λίθους τῶν μνημείων καὶ ἐγείρει τοὺς νεκρούς. Γέγραπται γάρ· «ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν». Ἦλθον οὖν εἰς μετάνοιαν κατηχηθέντες ὑπὸ τοῦ Πέτρου πολλοί, ὥστε γενέσθαι κόσμον καινόν, ἐκλεκτὸν Θεοῦ.

6,7 Ὅραξ πῶς ἐφάνη ἀρχὴ κρίσεως; ἐκεῖ γὰρ ἐφάνη κόσμος καινός. Ὡδε γὰρ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία καθεσθῆναι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ κρίναι, καίτοι μελλόντων αὐτῶν καθέζεσθαι καὶ ποιεῖν κρίσιν ἐπὶ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν νεκρῶν· καὶ ὧδε γίνεταί τοῦ ἁγίου Πνεύματος καθεσθέντος ἐν τοῖς θρόνοις τῶν νοημάτων αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ τὰ διαδήματα, ἅπερ λαμβάνουσιν οἱ Χριστιανοὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι, οὐκ εἰσὶ κτίσματα (καὶ οἱ λέγοντες κακῶς λέγουσιν), ἀλλὰ ταῦτα τὸ Πνεῦμα μεταμορφούμενον ὑποδεικνύει. Τί λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος περὶ Ἱερουσαλήμ τῆς ἐπουρανίου; Ὅτι «αὕτη ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν», εἰς ἣν ὁμολογοῦμεν. Περὶ δὲ τοῦ ἐνδύματος, ὃ φοροῦσιν οἱ Χριστιανοί, δηλονότι αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἀμφιάζει αὐτοὺς εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

87. Ματθ. 16,19

90. Πράξ. 2,22

88. Πρβλ. Ἰω. 14,26

91. Πράξ. 2,17

89. Πράξ. 2,3

92. Γαλ. 4,26

Ἀπάντηση: Τὴν ἐφαρμογὴ αὐτῶν τῶν λόγων τῆ βρίσκου-
με ἐδῶ στὴ γῆ ὅταν ὁ Κύριος ἀναλήφθηκε στοὺς οὐρανοὺς⁸⁷.
Διότι ἔστειλε μετὰ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τὸν Παράκλητο, καὶ τὴ δύ-
ναμή του τὴν ἅγια στοὺς δώδεκα ἀποστόλους⁸⁸, πού, ἀφοῦ
ἦρθε, κατασκήνωσε καὶ κάθησε στοὺς θρόνους τῶν νοημάτων
τους. Καὶ ὅταν οἱ παραβρισκόμενοι εἶπαν ὅτι, «αὐτοὶ εἶναι με-
θυσμένοι»⁸⁹, ἄρχισε ὁ Πέτρος νὰ τοὺς κρίνει μιλώντας γιὰ τὸν
Ἰησοῦ «πού ἦταν ἄνθρωπος μέ ὑπερφυσικὲς δυνάμεις καὶ ἔκανε
καταπληκτικὰ θαύματα, πού ἐσεῖς ὅμως τὸν σταυρώσατε»⁹⁰.
Καὶ κοίταξε, κάνει θαύματα ἐκεῖ, διασπᾶ τοὺς λίθους τῶν
μνημείων καὶ ἀνασταίνει νεκρούς. Διότι ἔχει γραφεῖ· «κατὰ τίς
τελευταῖες ἡμέρες θὰ δώσω ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα μου σέ κάθε
ἄνθρωπο καὶ θὰ προφητέψουν οἱ υἱοὶ σας καὶ οἱ θυγατέρες
σας»⁹¹. Πολλοὶ λοιπὸν ἀπ' αὐτούς, ἀφοῦ κατηχήθησαν ἀπὸ τὸν
Πέτρο, μετάνοιωσαν καὶ ἔγιναν καινούριος καὶ ἀγαπητὸς κό-
σμος τοῦ Θεοῦ.

6,7 Βλέπεις μέ ποιό τρόπο φανερώθηκε ἡ ἀρχὴ τῆς κρίσεως;
καθόσον ἐκεῖ φανερώθηκε ὁ καινούριος κόσμος. Διότι ἀπὸ αὐ-
τὸν τὸν κόσμο τοὺς δόθηκε ἐξουσία νὰ εἶναι πάνω ἀπὸ τὸν κό-
σμο καὶ νὰ κρίνουν, ἂν καὶ ἐπρόκειτο νὰ καθήσουν καὶ νὰ κρί-
νουν κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου, τότε πού θὰ ἀνα-
στηθοῦν οἱ νεκροί· καὶ ἀπὸ ἐδῶ γίνεται ἡ κρίση αὐτή, ἐπειδὴ τὸ
ἅγιο Πνεῦμα ἔχει καθήσει στοὺς θρόνους τῶν νοημάτων τους.
Ἄλλὰ καὶ τὰ στεφάνια πού θὰ κοσμοῦν τοὺς Χριστιανούς σ'
ἐκείνη τὴν αἰώνια ζωὴ δέ θὰ εἶναι κτιστά (καὶ ὅσοι τὸ λένε
αὐτό, κακῶς τὸ λένε), ἀλλ' αὐτὰ θὰ τὰ φανερώσει τὸ ἅγιο Πνεῦ-
μα ἀφοῦ τὰ μεταμορφώσει. Διότι τί λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος
γιὰ τὴν ἐπουράνια Ἱερουσαλήμ; Ὅτι «αὐτὴ εἶναι ἡ μητέρα
ὅλων μας»⁹², στὴν ὁποία πιστεύουμε καὶ ἀποδεχόμαστε. Γιὰ τὸ
ἔνδυμα δέ πού φοροῦν οἱ Χριστιανοί⁹³, εἶναι φανερό ὅτι τὸ ἴδιο
τὸ ἅγιο Πνεῦμα τοὺς ντύνει στό ὄνομα τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ
Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν

93. Πρβλ. Α' Κορ. 15,53 καὶ Β' Κορ. 5,4

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ζ'

7,1 Ὡσπερ ἐάν τις εἰσέλθῃ εἰς οἴκους βασιλικούς καὶ ἴδῃ τὰς ἐκεῖ ἱστορίας καὶ τὰ κάλλη, ἀλλαχοῦ θησαυροὺς ἀποκειμένους, καὶ ἀνακλιθῆ μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ παρατεθῆ αὐτῷ ἐδέσματα καὶ πόματα ἡδύτατα καὶ ἀναπαῆ παντοίως εἰς τὰς θεωρίας καὶ τὰ κάλλη, μετὰ ταῦτα δὲ ἀποσπασθῆ ἐκεῖθεν καὶ εὗρεθῆ εἰς δυσώδεις τόπους ἀπαχθείς· ἢ ὡσπερ ἐὰν ᾗ τις ὠραία κόρη καὶ σοφωτέρα καὶ πλουσιωτέρα ὑπὲρ πάσας, λάβῃ δὲ ἄνδρα πενιχρόν, ταπεινόν, δυσειδῆ, ἐνδεδυμένον ράκη καὶ ἀποδύσῃ αὐτὸν τὰ ρυπαρὰ ἐνδύματα καὶ ἐνδύσῃ βασιλικὴν ἐσθῆτα καὶ ἐπιθῆ αὐτῷ διάδημα καὶ γένηται αὐτῷ κοινωνική, λοιπὸν ἄρχεται ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος πτοεῖσθαι καὶ λέγειν· ἔμοι τῷ ταλαιπώρῳ καὶ πτωχῷ καὶ μετρίῳ καὶ ταπεινῷ τοιαύτη κοινωνική ἐδόθη;'. Οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τῷ ταλαιπώρῳ καὶ ταπεινῷ ἀνθρώπῳ ἐποίησεν. Ἐγευσεν αὐτὸν ἄλλου αἰῶνος, ἄλλης τροφῆς ἡδυτάτης, ἔδειξεν αὐτῷ δόξας καὶ κάλλη βασιλικά, ἄρρητα, ἐπουράνια, καὶ λοιπὸν συγκρίνων ἐκεῖνα τὰ πνευματικὰ τοῖς τοῦ

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ζ'

7,1 "Όπως ακριβῶς ἂν κάποιος μπεῖ μέσα στά ἀνάκτορα καί δεῖ ὄλη τή λαμπρότητα καί τήν ὁμορφιά πού ὑπάρχει ἐκεῖ καί ὄλους τούς θησαυρούς, καί καθήσει ἔπειτα νά φάει στό ἴδιο τραπέζι μέ τό βασιλιά, τοῦ προσφερθοῦν ἐκλεκτά φαγητά καί γλυκύτατα ποτά, καί εὐχαριστηθεῖ μέ κάθε τρόπο ἀπό ὄλα τά ὠραῖα πού ἀκούει καί βλέπει ἐκεῖ, καί μετά ἀπό ὄλα αὐτά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό ἐκεῖ καί βρεθεῖ σέ μέρη ὄπου ὑπάρχει δυσσομία καί βρωμιά· ἤ ἂν μία κόρη, ὠραία καί σοφότερη καί πλουσιότερη ἀπό ὄλες τίς ἄλλες, πάρει γιά ἄνδρα της ἕναν φτωχό, χωρίς κοινωνική θέση, ἄσχημο, πού νά φοράει κουρελιασμένα ροῦχα, καί, ἄφοῦ βγάλει ἀπό πάνω του ὄλα τά βρώμικα ροῦχα, τόν ντύσει μέ βασιλική στολή, τοῦ φορέσει βασιλικό στέμμα καί συναναστρέφεται μαζί του, θά ἀρχίσει τότε ὁ φτωχός ἐκεῖνος νά φοβᾶται καί λέγει· 'σ' ἐμένα τόν ταλαίπωρο καί φτωχό καί ἄσημο καί κακομοίρη δόθηκε τέτοια κοινωνική θέση;' Τό ἴδιο ἔκανε καί ὁ Θεός στόν ταλαίπωρο καί ταπεινό ἄνθρωπο. "Ἐδωσε σ' αὐτόν νά γευθεῖ ἀγαθά τοῦ ἄλλου αἰῶνα, ἄλλη τροφή γλυκύτατη, τοῦ ἔδειξε δόξες καί βασιλικές ὁμορφιές, οὐράνιες, ἀνέκφραστες, καί ἔτσι, ἄφοῦ πλέον συγκρίνει ἐκεῖνα τά πνευματικά ἀγαθά μέ τά ἀγαθά τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ, ὄλα νά τά περιφρονεῖ, εἶτε

αἰῶνος τούτου πάντα ἀποβάλλει, εἴτε βασιλέα βλέπει εἴτε δυνάστας εἴτε σοφούς, θησαυρὸν τὸν οὐράνιον ἀποβλέπων. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν, ἐδέξατο τὸ οὐράνιον καὶ θεῖον πῦρ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀνεπάη καὶ ἐχάρη, καὶ ἐκεῖ ἐστὶν ἀποδεδεμένος.

7,2 **Ἐρώτησις:** Εἰ σύνεστιν ὁ σατανᾶς τῷ Θεῷ εἴτε ἐν τῷ ἀέρι εἴτε ἐν τοῖς ἀνθρώποις;

Ἀπόκρισις: Ὁ ἥλιος οὗτος, κτίσμα ὦν καὶ καταλάμπων εἰς τόπους βορβορώδεις, τί βλάπτεται; Πόσω μᾶλλον τὸ θεῖον συνὸν τῷ σατανᾷ οὔτε ρυποῦται οὔτε μαιίνεται· ἐπέτρεψε δὲ εἶναι τὸ κακὸν εἰς γυμνασίαν τῶν ἀνθρώπων. Πλὴν τὸ κακὸν ἐσκοτόωται καὶ τετύφλωται καὶ οὐ δύναται ἰδεῖν τὸ καθαρὸν καὶ λεπτὸν τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ λέγει τις ἴδιον τόπον ἔχειν τὸν σατανᾶν καὶ ἴδιον τὸν Θεόν, ποιεῖ αὐτὸν καὶ περίγραπτον εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ἔνθα κατοικεῖ ὁ πονηρός. Πῶς δὲ λέγομεν τὸ ἀγαθὸν ἀπερίγραπτον εἶναι καὶ ἀκατάληπτον καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ εἶναι καὶ μὴ μαιίνεσθαι τὸ ἀγαθὸν ὑπὸ τοῦ κακοῦ; Μὴ γάρ, ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ ἥλιος καὶ τὰ ὄρη ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ εἰσι καὶ δι' αὐτοῦ συνέστηκε, μὴ καὶ αὐτὰ Θεὸς ἐγένετο; Τὰ δημιουργήματα εἰς τὴν ἰδίαν τάξιν πέπηκται, καὶ ὁ δημιουργὸς συνὸν τοῖς κτίσμασι Θεός ἐστιν.

7,3 **Ἐρώτησις:** Ἐπειδὴ ἡ ἀμαρτία «μεταμορφοῦται εἰς ἄγγελον φωτὸς» καὶ παρομοία τῆς χάριτός ἐστι, πῶς ἵνα νοήσῃ ἄνθρωπος «τὰς μεθοδεῖας τοῦ διαβόλου», καὶ πῶς δέξεται καὶ διακρινεῖ τὰ τῆς χάριτος;

Ἀπόκρισις: Τὰ τῆς χάριτος χαρὰν ἔχει, εἰρήνην, ἀγάπην ἔχει, ἀλήθειαν ἔχει· αὐτὴ ἢ ἀλήθεια ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπον ἀλήθειαν ἐπιζητεῖν. Τὰ δὲ τῆς ἀμαρτίας εἶδη ἐστὶ τεταραγμένα, οὐκ ἔχει ἀγάπην καὶ χαρὰν πρὸς τὸν Θεόν. Ὡσπερ ἐστὶν ἡ πικρὴς ὁμοία τῆς

βλέπει κάποιον βασιλιά, είτε κυβερνήτες, είτε σοφούς, έχοντας στραμμένο τό βλέμμα του σ' εκείνον τόν οὐράνιο θησαυρό. Διότι, ἐπειδή ὁ Θεός εἶναι ἀγάπη⁹⁴, δέχθηκε ὁ ἄνθρωπος τό οὐράνιο καί θεῖο πῦρ τοῦ Χριστοῦ, ἀναπαύθηκε καί χάρηκε, καί ἐκεῖ εἶναι δεμένος μ' αὐτό.

7,2 **Ἑρώτηση:** Ἐραγε συνυπάρχει ὁ σατανᾶς μέ τό Θεό, εἴτε στόν ἀέρα, εἴτε μέσα στούς ἀνθρώπους;

Ἀπάντηση: Ὁ ἥλιος, πού εἶναι δημιούργημα καί φωτίζει σέ τόπους σκοτεινούς, σέ τί βλάπτεται; Πολύ περισσότερο τό Θεῖο, ἐρχόμενο σέ συνάντηση μέ τό σατανᾶ, οὔτε μολύνεται οὔτε μαιίνεται· ἐπέτρεψε νά ὑπάρχει τό κακό γιά νά γυμνάζονται πνευματικά οἱ ἄνθρωποι. Πλήν ὁμως ἔχει σκοτισθεῖ καί ἔχει τυφλωθεῖ καί δέ μπορεῖ νά δεῖ τήν καθαρότητα καί λεπτότητα τοῦ Θεοῦ. Καί ἂν κάποιος ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ σατανᾶς ἔχει δικό του ξεχωριστό τόπο καί ξεχωριστό τόπο ὁ Θεός, περιορίζει τό Θεό ἀπό ἐκεῖνο τόν τόπο πού κατοικεῖ ὁ σατανᾶς. Πῶς λέμε ὁμως ὅτι τό ἀγαθό εἶναι ἀπερίγραπτο καί ἀκατάληπτο, καί ὅλα ὑπάρχουν μέσα σ' αὐτό καί δέ μαιίνεται τό ἀγαθό ἀπό τό κακό; Μήπως ἄραγε, ἐπειδή ὁ οὐρανός καί ὁ ἥλιος καί τά βουνά ἀνήκουν στό Θεό καί δημιουργήθηκαν ἀπό αὐτόν, ἔγιναν καί αὐτά θεός; Ὅλα τά δημιουργήματα παραμένουν στή δική τους θέση, καί ὁ δημιουργός πού συνυπάρχει μέ τά δημιουργήματα, εἶναι Θεός.

7,3 **Ἑρώτηση:** Ἐπειδή ἡ ἀμαρτία «μεταμορφώνεται σέ ἄγγελο φωτός»⁹⁵ καί εἶναι παρόμοια μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ, μέ ποιό τρόπο εἶναι δυνατό νά καταλάβει ὁ ἄνθρωπος «τίς πανουργίες τοῦ διαβόλου»⁹⁶, καί πῶς μπορεῖ νά διακρίνει καί ν' ἀποδεχθεῖ αὐτά πού προέρχονται ἀπό τή χάρη τοῦ Θεοῦ;

Ἀπάντηση: Τά δῶρα τῆς χάρης τοῦ Θεοῦ παρέχουν στόν ἄνθρωπο χαρά, εἰρήνη, ἀγάπη, ἀλήθεια· ἡ ἴδια ἡ ἀλήθεια ἀναγκάζει τόν ἄνθρωπο νά ἐπιζητεῖ τήν ἀλήθεια. Αὐτά πού δίνει ἡ ἀμαρτία φέρνουν ταραχή καί δέν ἔχουν ἀγάπη καί χαρά πού

θρίδακος (τὸ μὲν ἐν γλυκύ, τὸ δὲ ἐν πικρόν, εἰ καὶ παρόμοια), καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ χάριτί ἐστὶν ὁμοία ἀληθείας καὶ ἐστὶν αὐτὴ ἡ ὑπόστασις τῆς ἀληθείας. Οἷόν ἐστὶν αὐγὴ τοῦ ἡλίου καὶ αὐτὸς ὁ κύκλος ἄλλως ἢ αὐγὴ φαίνει καὶ ἄλλως τὸ φῶς τὸ ἀποκείμενον ἐν τῷ κύκλῳ. Ἔστι λύχνος ἄπτων εἰς οἶκον· ἄλλη ἐστὶν ἢ αὐγὴ ἢ πανταχοῦ λάμπουσα καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ φῶς τὸ ἐν αὐτῷ τῷ λύχνῳ λαμπρότερον καὶ φαιδρότερον. Οὕτως ἐστὶ τινὰ τῆς χάριτος, ὅτι μακρόθεν αὐτοῦ ὡς ὀράσεις τινὰς βλέπει ὁ ἄνθρωπος καὶ χαίρεται εἰς αὐτὰς τὰς ὀράσεις· καὶ ἐστὶν ἄλλος, ὅτι εἰσέρχεται εἰς αὐτὸν ἢ δύναμις τοῦ Θεοῦ καὶ κατέχει αὐτοῦ τὰ μέλη καὶ τὴν καρδίαν καὶ αἰχμαλωτίζει τὸν νοῦν εἰς ἀγάπην Θεοῦ. Ὅτε τὸν Πέτρον ἐκράτησαν καὶ ἔβαλον εἰς φυλακὴν, ὡς ἦν ἐγκεκλεισμένος, ἦλθεν ἄγγελος καὶ ἔρρηξε τὰ δεσμὰ αὐτοῦ καὶ ἐξέβαλεν αὐτόν, καὶ αὐτὸς ὥσπερ ἐν ἐκστάσει ὧν ἐνόμιζεν ὄραμα εἶναι.

7,4 **Ἑρώτησις:** Καὶ πῶς πίπτουσιν οἱ ἐνεργούμενοι ὑπὸ χάριτος Θεοῦ;

Ἀπόκρισις: Αὐτοὶ οἱ λογισμοὶ οἱ καθαροὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει ὀλισθαίνουνσι καὶ πίπτουσιν. Ἄρχεται γὰρ ἐπαίρεσθαι, κατακρίνειν, λέγειν· ὁ ἀμαρτωλὸς εἶ, ἔχειν ἑαυτὸν δίκαιον'. Οὐκ οἶδας τί λέγει Παῦλος, «ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι»; Ἐχει γὰρ ἢ καθαρὰ φύσις τὸ ὑπεραίρεσθαι.

7,5 **Ἑρώτησις:** Εἰ δύναται τις διὰ φωτὸς ἰδεῖν τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἐπειδὴ τινες τὴν ἀποκάλυψιν ἀναιροῦσι καὶ λέγουσι διὰ γνώσεως καὶ αἰσθήσεως εἶναι τὴν ὄρασιν;

ὀδηγοῦν στό Θεό. Ὅπως ὁ ἀγριοζοχός μοιάζει ἐξωτερικά ὡς πρὸς τό σχῆμα μέ τό μαρούλι (τό μαρούλι ἔχει γεύση γλυκιά, ἐνῶ ὁ ἀγριοζοχός ἔχει γεύση πικρή, ἂν καί μοιάζουν), ἔτσι καί ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅμοια μέ τήν ἀλήθεια, καί εἶναι ἡ ἴδια ἡ ὑπόσταση τῆς ἀλήθειας. Κάτι παρόμοιο μπορούμε νά δοῦμε στό φῶς τῆς αὐγῆς τοῦ ἡλίου καί στόν ἡλιακό φωτεινό κύκλο· ἀλλοιῶς φέγγει ἡ αὐγή καί ἀλλοιῶς τό φῶς πού ὑπάρχει μέσα στόν ἡλιο. Ὑπάρχει κάποιο ἀναμμένο λυχνάρι μέσα στό σπίτι· ἄλλο εἶναι τό φῶς τῆς αὐγῆς πού λάμπει παντοῦ, καί ἄλλο τό φῶς πού ὑπάρχει πάνω ἀπό τό λυχνάρι, πού εἶναι πιο λαμπρό καί πιο φωτεινό. Ἐτσι συμβαίνει καί μέ τίς διάφορες ὁράσεις τῆς χάρης τοῦ Θεοῦ, διότι μερικές φορές βλέπει αὐτήν ὁ ἄνθρωπος ἀπό μακριά σάν κάποιες ὁράσεις, καί χαίρεται γι' αὐτές· καί ὑπάρχει ἄλλος μέσα στόν ὁποῖο μπαίνει ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ καί διακατέχει ὅλα τά μέλη του καί τήν καρδιά του, αἰχμαλωτίζοντας τό νοῦ του στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Τό ἴδιο συνέβηκε ὅταν συνέλαβαν καί φυλάκισαν τόν Πέτρο, καί, ἐνῶ ἦταν φυλακισμένος, ἦρθε ἓνας ἄγγελος καί τόν ἐλευθέρωσε ἀπό τά δεσμά του καί τόν ἐβγαλε ἐξω ἀπό τή φυλακή, ἐνῶ ὁ ἴδιος νόμιζε ὅτι βρισκόταν σέ ἔκσταση καί ὅτι ἐβλεπε ὄραμα⁹⁷.

7,4 **Ἑρώτηση:** Πῶς συμβαίνει ν' ἀμαρτάνουν αὐτοί πού ἔχουν δεχθεῖ τή χάρη τοῦ Θεοῦ;

Ἀπάντηση: Οἱ ἴδιοι οἱ καθαροί λογισμοί μπορούν νά ξεφύγουν καί νά ἐκπέσουν ἀπό τή φύση τους. Διότι ἀρχίζει ὁ ἄνθρωπος νά δείχνει ὑπερηφάνεια, καθώς ἐπίσης καί νά κατακρίνει τούς ἄλλους καί νά λέγει· ἔσύ εἶσαι ἀμαρτωλός, ἐνῶ ἐγώ εἶμαι δίκαιος'. Δέν ξέρεις τί λέγει ὁ Παῦλος, «μοῦ δόθηκε σκληρό ἀγκάθι στό σῶμα μου, ἄγγελος δηλαδή τοῦ σατανᾶ, γιά νά μέ χτυπᾶ καί νά μέ ταλαιπωρεῖ, ὥστε νά μή ὑπερηφανεύομαι»⁹⁸; Διότι μπορεῖ καί ἡ καθαρῆ φύση νά ὑπερηφανεύεται.

7,5 **Ἑρώτηση:** Εἶναι δυνατό μέ τό φωτισμό νά δεῖ κανείς τήν ψυχή του, ἐπειδή ὑπάρχουν μερικοί πού ἀπορρίπτουν τήν ἀποκάλυψη καί ἰσχυρίζονται ὅτι μέ τή γνώση καί τὰς αἰσθήσεις πραγματοποιοῦνται οἱ ὁράσεις;

Ἀπόκρισις: Ἔστιν αἴσθησις καὶ ἔστιν ὄρασις καὶ ἔστι φωτισμός. Καὶ οὗτος ὁ ἔχων τὸν φωτισμὸν μειζότερός ἐστι τοῦ ἔχοντος τὴν αἴσθησιν. Ἐφωτίσθη γὰρ ὁ νοῦς αὐτοῦ, ὡς ὅτι μερίδα τινὰ μειζοτέραν ἔλαβε παρὰ τὸν τὴν αἴσθησιν ἔχοντα, ἐπειδὴ εἶδεν ἐν ἑαυτῷ τινα πληροφορίαν ὀράσεων. Πλὴν ἄλλο ἐστὶν ἀποκάλυψις· ὅτι πράγματα μεγάλα καὶ μυστήρια Θεοῦ ἀποκαλύπτεται τῇ ψυχῇ.

7,6 **Ἐρώτησις:** Εἰ βλέπει τις δι' ἀποκαλύψεως καὶ φωτὸς θεϊκοῦ τὴν ψυχὴν;

Ἀπόκρισις: Ὡσπερ οἱ ὀφθαλμοὶ οὗτοι βλέπουσι τὸν ἥλιον, οὕτω καὶ οἱ φωτισθέντες βλέπουσι τὴν εἰκόνα τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ταῦτα ὀλίγοι ὀρῶσι Χριστιανοί.

7,7 **Ἐρώτησις:** Εἰ ἔχει μορφήν ἡ ψυχὴ;

Ἀπόκρισις: Ἐχει εἰκόνα καὶ μορφήν ὁμοιάζουσαν τῷ ἀγγέλῳ. Ὡσπερ οἱ ἄγγελοι ἔχουσι εἰκόνα καὶ μορφήν καὶ ὡσπερ ὁ ἔξω ἄνθρωπος ἔχει εἰκόνα, οὕτω καὶ ὁ ἔσω εἰκόνα ἔχει ὁμοίαν τῷ ἀγγέλῳ καὶ τῷ ἔξω ἀνθρώπῳ μορφήν.

7,8 **Ἐρώτησις:** Εἰ ἄλλος ἐστὶν ὁ νοῦς καὶ ἄλλο ἡ ψυχὴ;

Ἀπόκρισις: Ὡσπερ τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλὰ ὄντα εἰς ἄνθρωπος λέγεται, οὕτω καὶ μέλη ψυχῆς εἰσι πολλά, νοῦς, συνείδησις, θέλημα, λογισμοὶ κατηγοροῦντες καὶ ἀπολογούμενοι, ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἰς ἓνα λογισμὸν εἰσιν ἀποδεδεμένα· μέλη δὲ εἰσι ψυχῆς, μία δὲ ἐστὶ ψυχὴ ὁ ἔσω ἄνθρωπος. Ὡσπερ δὲ οἱ ἔξωθεν ὀφθαλμοὶ προβλέπουσι μακρόθεν τὰς ἀκάνθας καὶ τοὺς κρημνοὺς καὶ τοὺς βόθρους, οὕτω καὶ ὁ νοῦς προβλέπει, γοργότερος ὢν, τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπισκευὰς καὶ προασφαλίζεται τὴν ψυχὴν, ὡς ὀφθαλμὸς ὢν τῆς ψυχῆς. Δόξαν ἀναπέμψωμεν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἀπάντηση: Ὑπάρχει καί αἴσθησις καί ὄρασις καί φωτισμός. Καί αὐτός πού ἔχει τό φωτισμό εἶναι ἀνώτερος ἀπό αὐτόν πού ἔχει τήν αἴσθησις. Διότι φωτίσθηκε ὁ νοῦς του καί εἶναι σά νά πῆρε μεγαλύτερη μερίδα γνώσης ἀπό αὐτόν πού ἔχει τήν αἴσθησις, ἐπειδή ἔλαβε μέσα του κάποια πληροφορία μέσω ὁράσεων. Ἡ ἀποκάλυψη ὁμως εἶναι κάτι ἄλλο· διότι ἀποκαλύπτονται μέ αὐτή στήν ψυχή μεγάλα πράγματα καί μυστήρια τοῦ Θεοῦ.

7,6 Ἐρώτηση: Εἶναι δυνατό κανεῖς νά βλέπει μέ τίς ἀποκαλύψεις καί τό θεϊκό φῶς τήν ψυχή;

Ἀπάντηση: Ὅπως αὐτά τά μάτια βλέπουν τόν ἥλιο, ἔτσι καί αὐτοί πού ἔχουν φωτισθεῖ βλέπουν τήν εἰκόνα τῆς ψυχῆς, αὐτά ὁμως τά βλέπουν λίγοι Χριστιανοί.

7,7 Ἐρώτηση: Ἐχει μορφή ἡ ψυχή;

Ἀπάντηση: Ἐχει εἰκόνα καί μορφή πού μοιάζει μέ ἄγγελο. Ὅπως οἱ ἄγγελοι ἔχουν εἰκόνα καί μορφή, καί ὅπως ὁ σωματικός ἄνθρωπος ἔχει εἰκόνα, ἔτσι καί ὁ ἐσωτερικός ἄνθρωπος ἔχει εἰκόνα ὁμοία μέ ἄγγελο, καί μορφή ὁμοία μέ τό σωματικό ἄνθρωπο.

7,8 Ἐρώτηση: Εἶναι ἄλλος ὁ νοῦς καί ἄλλο ἡ ψυχή;

Ἀπάντηση: Ὅπως ἀκριβῶς τά μέλη τοῦ σώματος, ἐνῶ εἶναι πολλά, ὀνομάζονται ὅλα μαζί ἕνας ἄνθρωπος⁹⁹, ἔτσι καί τά μέλη τῆς ψυχῆς, ἐνῶ εἶναι πολλά, ὁ νοῦς, ἡ συνείδησις, τό θέλημα, οἱ λογισμοί πού κατηγοροῦν καί ἀπολογοῦνται, ὁμως αὐτά ὅλα εἶναι συγκεντρωμένα σ' ἕνα λογισμό· εἶναι μέλη τῆς ψυχῆς, ὁμως ἡ ψυχή εἶναι μία, ὁ ἐσωτερικός ἄνθρωπος. Καί ὅπως τά σωματικά μάτια μποροῦν καί βλέπουν ἀπό μακριά τά ἀγκάθια καί τούς γκρεμούς καί τούς λάκους, ἔτσι καί ὁ νοῦς βλέπει, γιατί εἶναι πιο γρήγορος ἀπό τά ἄλλα μέλη, τά πονηρά τεχνάσματα καί τίς παγίδες τοῦ διαβόλου, καί προφυλάσσει τήν ψυχή, σά νά εἶναι τό μάτι τῆς ψυχῆς. Ἄς δοξολογοῦμε τόν Πατέρα, τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Η'

8,1 Εἰσέρχεται τις κλῖναι γόνυ, καὶ ἡ καρδία πληροῦται τῆς θείας ἐνεργείας καὶ εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ Κυρίου ὡς νύμφη μετὰ νυμφίου, κατὰ τὸν λόγον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· «ὄν τρόπον εὐφραίνεται νυμφίος ἐπὶ νύμφη, οὕτως εὐφρανθήσεται Κύριος ἐπὶ σοί». Καὶ συμβαίνει ὅτι ἀσχολούμενος οὗτος πᾶσαν ἡμέραν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δίδωσιν ἑαυτὸν εἰς εὐχὴν καὶ ἀρπάζεται εἰς προσευχὴν ὁ ἔσω ἄνθρωπος, εἰς ἄπειρον βάθος ἐκείνου τοῦ αἰῶνος ἐν ἡδύτητι πολλῇ, ὥστε ξενίζεσθαι τὸν νοῦν ὄλον ὄντα μετέωρον καὶ ἠρπασμένον ἐκεῖ, ὥστε κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν λήθην ἐγγενέσθαι τοῖς λογισμοῖς τοῦ φρονήματος τοῦ ἐπιγείου, διὰ τὸ μεστωθῆναι τοὺς λογισμοὺς καὶ αἰχμαλωτισθῆναι εἰς τὰ θεῖα καὶ ἐπουράνια, εἰς ἀπέραντα καὶ ἀκατάληπτα πράγματα, εἰς θαυμάσια τινα ἀνθρωπίνῳ στόματι φρασθῆναι ἀδύνατα, ὥστε ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εὐχεσθαι καὶ λέγειν ὡς, 'εἴθε συναπῆλθεν ἡ ψυχὴ σὺν τῇ εὐχῇ'.

8,2 **Ἐρώτησις:** Εἰ πάντοτε εἰσέρχεται τις εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα;

Ἀπόκρισις: Ἡ μὲν χάρις ἀδιαλείπτως σύνεστι, καὶ ἐρρίζωται καὶ ἐζύμωται ἐκ νέας ἡλικίας καὶ ὡς φυσικὸν καὶ πηκτὸν ἐγένετο αὐτὸ τὸ συνὸν τῷ ἀνθρώπῳ ὡς μία οὐσία, πολυτρόπως δὲ ὡς



Ο Μ Ι Λ Ι Α Η'

8,1 Ἐρχεται κάποιος ἀδελφός νά προσευχηθεῖ πρὸς τὸ Θεό, καί γεμίζει ἡ καρδιά του ἀπὸ τῆς θείας χάριτος καὶ εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ του ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου, ὅπως ἡ νύμφη ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ νυμφίου, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ προφήτη Ἡσαΐα πού λέγει: «ὅπως εὐφραίνεται ὁ νυμφίος μὲ τὴν νύμφη, ἔτσι θὰ εὐφρανθεῖ καὶ ὁ Κύριος ὅταν ἔρθει μέσα σου»¹. Καὶ συμβαίνει τότε μὲ τὸν ἀδελφό, πού ἀσχολεῖται καθημερινά μὲ τὰ πνευματικά, σὲ κάποια στιγμή ν' ἀφοσιωθεῖ ὀλοκληρωτικὰ στὴν προσευχή, καὶ ἀρπάζεται ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος στὴν προσευχή, φθάνοντας μὲ πολλὴ γλυκύτητα σὲ ἄπειρο βάθος τοῦ αἰῶνα ἐκείνου, ὥστε νά ἐκπλήσσει ὁ νοῦς πού βρίσκεται ὀλόκληρος μετέωρος ἐκεῖ, καὶ σὲ ὅλο τὸ χρονικὸ αὐτὸ διάστημα νά ξεχνάει τοὺς λογισμοὺς τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος, ἐπειδὴ γέμισε ἀπὸ θεῖους λογισμοὺς καὶ αἰχμαλωτίσθηκε: στὰ θεῖα καὶ στὰ ἐπουράνια, σὲ ἀπέραντα καὶ ἀκατάληπτα πράγματα, σὲ θαυμαστά πράγματα, πού εἶναι ἀδύνατο νά περιγραφοῦν μὲ ἀνθρώπινο στόμα, ὥστε τὴν ὥρα ἐκείνη νά εὐχεται καὶ νά παρακαλεῖ, ἡ μακάρι μαζί μὲ τὴν προσευχὴ νά εἶχε ἀνεβεῖ καὶ ἡ ψυχὴ μου στὸν οὐρανό'.

8,2 **Ἑρώτηση:** Μπορεῖ κανεὶς νά εἰσέρχεται πάντοτε σ' ἐκεῖνο τὸν πνευματικὸ χῶρο;

Ἀπάντηση: Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πάντοτε συνυπάρχει μὲ τὸν ἄνθρωπο, καὶ ἔχει ριζωθεῖ καὶ ζυμωθεῖ μαζί του ἀπὸ τὴν μικρὴν τοῦ ἡλικίας, καὶ ἔγινε σὰν κάτι φυσικὸ καὶ σταθερὰ συναρμο-

θέλει πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομεῖ τὸν ἄνθρωπον. Ποτὲ μὲν πλέον ἐκκαίεται καὶ ἄπτεται τὸ πῦρ, ποτὲ δὲ ὡς μαλθακώτερον καὶ πραϋτερον. Καὶ αὐτὸ τὸ φῶς κατὰ καιρούς τινας πλέον ἐξάπτεται καὶ λάμπει, ποτὲ δὲ ὑποστέλλεται καὶ στυγνάζει. Καὶ αὕτη ἡ λαμπὰς πάντοτε καιομένη καὶ λάμπουσα, ὅταν φαιδρυνθῇ πλέον, ἐν μέθῃ ἐξάπτεται τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· αὐθις δὲ κατ' οἰκονομίαν ἐνδίδωσι, καίτοι συνὸν τὸ φῶς ἀμβλύτερόν ἐστι.

8,3 Πλὴν ἐπεφάνη τισὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ διὰ φωτὸς καὶ προσεπάγη τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ. Ἄλλοτε πάλιν ἐν τῇ εὐχῇ ὡς ἐν ἐκστάσει γέγονεν ὁ ἄνθρωπος καὶ εὐρέθη εἰς θυσιαστήριον ἐστῶς ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ προσηνέχθησαν τῷ τοιούτῳ ἄρτοι τρεῖς ὡς δι' ἐλαίου ἐζυμωμένοι, καὶ ὅσον ἤσθιεν, ἐκεῖνο πλέον ἠῤῥαξε καὶ ἐμηκύνετο. Ἄλλοτε πάλιν ὡσπερ ἐνδυμὰ τι φωτεινόν, οἷον οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῆς γῆς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον οὔτε ὑπὸ ἀνθρωπίνων χειρῶν δυνατὸν κατασκευασθῆναι (ὄν γὰρ τρόπον εἰς τὸ ὄρος ἀνελθὼν ὁ Κύριος μετὰ Ἰωάννου καὶ Πέτρου μετήμειψεν αὐτοῦ τὰ ἱμάτια καὶ ἐξαστράψαι πεποίηκεν), οὕτως ἦν τὸ ἐνδυμα ἐκεῖνο καὶ ἐθαμβεῖτο καὶ ἐθαύμαζεν ὁ ἐνδεδυμένος ἄνθρωπος. Ἐν ἄλλῳ δὲ καιρῷ αὐτὸ τὸ φῶς ἐν τῇ καρδίᾳ φαῖνον ἠνοιγε τὸ ἐνδότερον καὶ βαθύτερον καὶ ἀπόκρυφον φῶς, ὥστε ὅλον τὸν ἄνθρωπον καταποθέντα εἰς ἐκείνην τὴν γλυκύτητα καὶ θεωρίαν μηκέτι ἔχειν ἑαυτόν, ἀλλ' εἶναι ὡς μωρὸν καὶ βάρβαρον τῷ κόσμῳ τούτῳ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγάπην καὶ γλυκύτητα, διὰ τὰ ἀπόκρυφα μυστήρια, ὥστε τὸν ἄνθρωπον κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐλευθερωθέντα φθάσαι εἰς τὰ τέλεια μέτρα καὶ εἶναι καθαρὸν καὶ ἐλεύθερον ἐκ τῆς ἀμαρτίας. Ἄλλὰ

1α. Πρβλ. Α' Κορ. 12,7

2. Μάρκ. 9,3

σμένο μέ τήν ὑπαρξή του, σάν μιά οὐσία, καί φροντίζει μέ πολλούς τρόπους, ὅπως αὐτή θέλει, γιά τό συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου^{1α}. Καί ἄλλοτε μέν καίει ἐσωτερικά καί ἀνάβει σάν φωτιά, καί ἄλλοτε κάνει τήν παρουσία της μέ μαλακότερο καί ἠπιότερο τρόπο. Καί μερικές φορές αὐτό τό φῶς λάμπει ζωηρά, κάποτε πάλι μειώνει τή λάμψη του καί σκοτεινιάζει. Καί αὐτή λοιπόν ἡ ἐσωτερική φλόγα, πού καίει καί λάμπει πάντοτε, ὅταν γίνεαι πολύ λαμπερή, προσδένεται στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ σάν σέ κατάσταση μέθης· ὅταν πάλι, κατά παραχώρηση τοῦ Θεοῦ, ὑποχωρήσει ἡ λαμπρότητά της, ἂν καί συνυπάρχει τό φῶς τῆς χάρης τοῦ Θεοῦ μέ τόν ἄνθρωπο, ἐξασθενίζει.

8,3 Ὅμως φανερώθηκε σέ μερικούς τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ μέ φωτεινό τρόπο, καί ἐνώθηκε μέ τόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο. Ἄλλοτε πάλι κατά τήν ὥρα τῆς προσευχῆς ἔγινε σά νά ἔπεσε σέ ἔκσταση ὁ ἄνθρωπος καί βρέθηκε μπροστά στό θυσιαστήριο μιᾶς ἐκκλησίας, καί τοῦ προσφέρθηκαν τρεῖς ἄρτοι, σά νά ἦταν ζυμωμένοι μέ λάδι, καί ὅσο ἔτρωγε, τόσο περισσότερο ἐκεῖνοι πλήθαιναν καί μεγάλωναν. Ἄλλοτε πάλι εἶδε σά νά ντύθηκε ἕνα φωτεινό ἔνδυμα, πού ὅμοιο μέ αὐτό δέν ὑπάρχει πάνω στή γῆ στόν αἰῶνα αὐτό, καί οὔτε εἶναι δυνατό νά κατασκευασθεῖ ἀπό ἀνθρώπινα χέρια (ὅπως δηλαδή ὅταν ἀνέβηκε στό ὄρος ὁ Κύριος μαζί μέ τόν Ἰωάννη καί τόν Πέτρο καί ἔκανε ν' ἀλλάξουν καί ν' ἀστράφτουν τά ροῦχα του²), τέτοιο ἦταν τό ἔνδυμα ἐκεῖνο, καί θαύμαζε καί ἀποροῦσε ὁ ἄνθρωπος πού ἦταν ντυμένος μ' αὐτό. Καί κάποια ἄλλη φορά αὐτό τό φῶς, πού φωτίζει μέσα στήν καρδιά, ἀνοίγε δρόμο γιά νά φανεῖ τό ἐσωτερικό καί βαθύτερο καί ἀπόκρυφο φῶς, ὥστε ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος νά εἶναι βυθισμένος μέσα σ' ἐκείνη τή γλυκύτητα καί θεωρία, μέ ἀποτέλεσμα νά μή αἰσθάνεται πλέον τόν ἑαυτό του, ἀλλά νά νομίζει ὅτι εἶναι σάν μωρός καί βάρβαρος στόν κόσμο αὐτό, ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολικῆς ἀγάπης, τῆς γλυκύτητας καί τῶν ἀποκρῦφων μυστηρίων, ὥστε ὁ ἄνθρωπος σ' αὐτό τό χρονικό διάστημα, ἐλευθερωμένος ἀπό τούς πειρασμούς, νά φθάσει στήν τελειότητα, καί νά εἶναι καθαρός καί ἀπαλλαγμένος ἀπό τήν ἁμαρτία. Μετά ὅμως ἀπ' ὄλα αὐτά ὑποχώρησε ἡ χάρη τοῦ

μετὰ ταῦτα ὑπέστειλεν ἡ χάρις καὶ ἦλθε τὸ κάλυμμα τῆς ἐναντίας δυνάμεως· φαίνεται δέ πως μερικῶς, καὶ ἔστη εἰς ἓνα βαθμὸν τὸν κατώτερον τῆς τελειότητος.

8,4 Ὡς ἵνα εἴπωμεν, χρὴ δώδεκα βαθμοὺς παρελθεῖν τινα καὶ φθάσαι εἰς τὴν τελειότητα. Ἐν καιρῷ τις ἔφθασε καταλαβεῖν ἐκεῖνο τὸ μέτρον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν τελειότητα, πάλιν ἐνδίδωσιν ἡ χάρις καὶ κατέρχεται παρ' ἓνα βαθμὸν καὶ στήκει εἰς τοὺς ἕνδεκα. Εἷς δέ τις πλούσιος ἐν τῇ χάριτι πάντοτε, νυκτὸς καὶ ἡμέρας εἰς τὰ τέλεια μέτρα ἔστηκεν, ὦν ἐλεύθερος καὶ καθαρός, πάντοτε αἰχμάλωτος καὶ μετέωρος. Καὶ νῦν ὧ ἐδείχθη ἐκεῖνα τὰ θαυμάσια καὶ ὧν πείραν ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος, εἰ συνῆν αὐτῷ πάντοτε, οὐκ ἠδύνατο τὴν οἰκονομίαν τοῦ λόγου ἢ τὸ βάρος ὑποδέξασθαι οὔτε ἠνείχετο ἀκούειν ἢ μεριμνᾶν εἰς τὸ τυχὸν περὶ ἑαυτοῦ οὔτε περὶ τῆς αὔριον, εἰ μὴ μόνον καθῆσθαι ἐν μιᾷ γωνίᾳ μετέωρον καὶ μεμεθυμένον. Ὡστε τὸ τέλειον μέτρον οὐκ ἐδόθη, ἵνα δυνηθῇ σχολάσαι εἰς τὴν μεριμναν τῶν ἀδελφῶν καὶ εἰς τὴν διακονίαν τοῦ λόγου, πλὴν «τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ» διαλέλνται καὶ νενίκηται ὁ θάνατος.

8,5 Τὰ δὲ πράγματα οὕτως ἐστίν. Ὡς γνοφώδης τις δύναμις ἐπίκειται καὶ σκεπάζει ἐλαφρῶς ὡς ἀήρ παχύς, καίτοι πάντοτε τῆς λαμπάδος καιομένης καὶ φαινούσης ὡσπερ ἐπίκειται ἐκείνῳ τῷ φωτὶ κάλυμμα· ὅθεν ὁμολογεῖ οὗτος, ὅτι οὐκ ἔστι τέλειος οὔτε ἐλεύθερος τὸ ὄλον ἐκ τῆς ἀμαρτίας· ὥστε εἰπεῖν ὅτι διαλέλνται καὶ τέθραυσται «τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ», καὶ πάλιν ἐν τινι οὐ διαλέλνται τὸ ὄλον οὔτε πάντοτε. Ἔστι γὰρ καιρός, ὅτε πλέον ἐξάπτει καὶ παρακαλεῖ καὶ ἀναπαύει· ἔστι καιρός, ὅτι ὑποστέλλεται καὶ

3. Πρβλ. Ἑβρ. 6,1

4. Ματθ. 6,34

Θεοῦ, καί ἦρθε τό ἔνδυμα τῆς δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ πού τόν κάλυψε· πάλι ὁμως φαίνεται ἔστω καί λίγο καί βρίσκεται σέ ἓνα σκαλοπάτι τελειότητας³.

8,4 Διότι ἄς ποῦμε ὅτι πρέπει νά περάσει ὁ ἄνθρωπος δώδεκα σκαλοπάτια καί νά φτάσει στήν τελειότητα. Σέ κάποιο χρονικό διάστημα μπόρεσε κάποιος νά φθάσει σ' ἐκεῖνο τό βαθμό τῆς τελειότητας, πάλι ὁμως ὑποχωρεῖ ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ, καί κατεβαίνει κατά ἓνα σκαλοπάτι καί στέκεται στό ἐνδέκατο. Κάποιος ἄλλος ὁμως ἀδελφός, πλούσιος πάντοτε ἀπό τή χάρη τοῦ Θεοῦ, νύχτα καί ἡμέρα μένει στήν τελειότητα, καθαρός καί ἐλεύθερος, καί πάντα αἰχμαλωτισμένος καί κυριευμένος ἀπό τήν παρουσία τῆς χάρης τοῦ Θεοῦ. Καί τώρα, σέ ἐκεῖνον πού φανερώθηκαν αὐτά τά θαυμάσια πράγματα καί ἔχει ἀποκτήσει ἐκεῖνη τήν ἐμπειρία, ἂν ὑπῆρχε ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ πάντοτε μαζί του, δέ θά μπορούσε νά χρησιμοποιοῦσε τό λόγο ἢ νά σηκώσει αὐτό τό βάρος, οὔτε θ' ἀνεχόταν νά ἀκούει, ἢ νά φροντίζει γιά κάθε τι πού τόν ἀφοροῦσε, οὔτε καί γιά τήν ἐπόμενη ἡμέρα⁴, παρά μόνο νά κάθεται σέ μιᾶ ἄκρη σά νά βρίσκεται σέ κατάσταση ἔκστασης καί μέθης. Ἐπομένως δέν ἔφθασε σέ πλήρη τελειότητα, ὥστε νά ἀσχολεῖται μέ τή διακονία τῶν ἀδελφῶν καί τή διακονία τοῦ λόγου, πλὴν ὁμως «ἡ ἁμαρτία, πού σάν μεσότοιχο ἐμπόδιζε τή χάρη τοῦ Θεοῦ», γκρεμίσθηκε καί νικήθηκε καί ὁ θάνατος.

8,5 Τά πράγματα ἔχουν ὡς ἐξῆς. Σάν κάποια ὀμιχλώδης δύναμη ἐπικάθεται ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ ἐπάνω του καί τόν σκεπάζει ἐλαφρά, σάν παχύς ἀέρας, ἂν καί πάντα εἶναι ἀναμμένη ἡ λαμπάδα καί φωτίζει, σά νά ὑπάρχει κάποιο κάλυμμα πάνω σ' ἐκεῖνο τό φῶς· γι' αὐτό ὁμολογεῖ αὐτός ὁ ἀδελφός ὅτι δέν εἶναι τέλειος, οὔτε ἐλευθερωμένος τελείως ἀπό τήν ἁμαρτία, ὥστε νά πεῖ ὅτι ἔχει διαλυθεῖ καί ἔχει γκρεμισθεῖ «τό φράγμα τοῦ μεσότοιχου τῆς ἁμαρτίας», ἢ πάλι ὅτι σέ κάποιον ἄλλο δέν ἔχει γκρεμισθεῖ ἐξ ὀλοκλήρου, οὔτε γιά πάντα. Διότι ἔρχεται καιρός πού ἡ χάρη τόν καίει ἐσωτερικά, τόν παρηγορεῖ καί τόν ἀναπαύει· ἔρχεται ὁμως καιρός πού ὑποχωρεῖ καί χάνει τή λαμπρότητά της, ἀνάλογα μέ τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἡ ἴδια ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ ρυθμί-

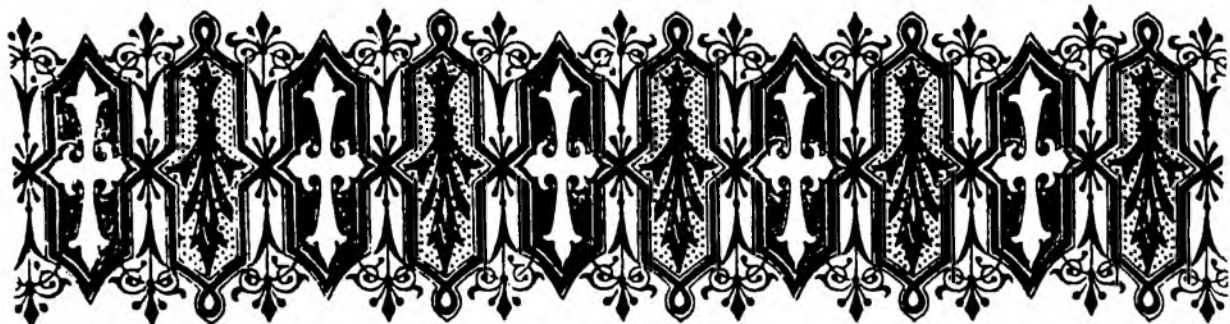
στυγνάζει, ὡς αὐτὴ ἡ χάρις οἰκονομεῖ πρὸς τὸ συμφέρον τῶ ἀνθρώπῳ. Τίς δὲ ὁ ἐλθὼν εἰς τὸ μέτρον τὸ τέλειον ἐν καιροῖς καὶ γευσάμενος καὶ πεῖραν ἔχων ἐκείνου τοῦ αἰῶνος; Ἀκμὴν γὰρ οὐδένα εἶδον τέλειον Χριστιανὸν ἢ ἐλεύθερον. Ἄλλ' εἰ καὶ ἀναπαύεται τις ἐν τῇ χάριτι καὶ εἰσέρχεται εἰς μυστήρια καὶ ἀποκαλύψεις καὶ εἰς ἡδύτητα πολλὴν τῆς χάριτος, ὅμως καὶ ἡ ἀμαρτία σύνεστιν ἀκμὴν ἔσω. Αὐτοὶ δὲ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς φῶς νομίζουσιν ἐλεύθεροι εἶναι καὶ τέλειοι, παρὰ ἀπειρίαν σφαλλόμενοι, ἐπειδὴ ἔχουσιν ἐνέργειαν τῆς χάριτος. Ἀκμὴν δὲ οὐδένα εἶδον ἐλεύθερον, ἐπειδὴ κάγῳ μερικῶς ἐν καιροῖς τισιν εἰσῆλθον εἰς ἐκεῖνο τὸ μέτρον καὶ οἶδα καταμαθῶν, πῶς οὐκ ἔστι τέλειος ὁ ἄνθρωπος.

8,6 Ἐρώτησις: Εἶπε ἡμῖν σύ, ἐν ποίοις εἶ μέτροις;

Ἀπόκρισις: Μετὰ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ νῦν ἡ χάρις οὕτως ἐνεργεῖ, εἰρηνεύει ὅλα τὰ μέλη καὶ τὴν καρδίαν, ὥστε τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς ὡς παιδίον ἄκακον φαίνεσθαι καὶ οὐκέτι κατακρίνει ὁ ἄνθρωπος Ἑλληνα ἢ Ἰουδαῖον ἢ ἀμαρτωλὸν ἢ κοσμικόν. Ἄλλ' ὁ ἔσω ἄνθρωπος καθαρῶ ὀφθαλμῶ πάντας ὁρᾷ, καὶ χαίρει ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ ὅλῳ τῶ κόσμῳ καὶ πάντας θέλει προσκυνεῖν καὶ ἀγαπᾶν, Ἑλληνας, Ἰουδαίους. Ἄλλη ὥρα ὡς υἱὸς βασιλέως οὕτω θαρρεῖ τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ ὡς Πατρί, καὶ ἀνοίγονται αὐτῷ θύραι καὶ εἰσέρχεται ἔνδον εἰς πολλὰς μονάς, καὶ ὅσον εἰσέρχεται πάλιν ἀνοίγονται αὐτῷ, πρὸς λόγον ἀπὸ ἑκατὸν μονῶν εἰς ἄλλας ἑκατὸν μονάς, καὶ πλουτεῖ, καὶ ὅσῳ πλουτεῖ, πάλιν ἄλλα καινότερα θαυμάσια δείκνυται αὐτῷ, καὶ ἐμπιστεύεται ὡς υἱῷ καὶ κληρονόμῳ πράγματα μὴ δυνάμενα ρηθῆναι ὑπὸ φύσεως ἀνθρωπίνης ἢ στόματι καὶ γλώσσει διαρθρωθῆναι. Δόξα τῷ Θεῷ. Ἀμήν.

ζει τά πράγματα γιά τό πνευματικό συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου. Ποιός ὅμως εἶναι αὐτός πού ἔφτασε στήν τελειότητα σέ κάποια χρονικά διαστήματα καί γεύθηκε καί απέκτησε ἐμπειρία ἐκείνης τῆς μελλοντικῆς καταστάσεως; Διότι ἐγώ δέν ἔχω δεῖ κανένα τέλειο ἢ ἐλευθερωμένο ἀπό τίς ἁμαρτίες Χριστιανό. Ἄλλ' ἂν καί κάποιος ἀναπαύεται στή χάρη τοῦ Θεοῦ καί εἰσέρχεται σέ μυστήρια καί ἀποκαλύψεις καί ἀπολαμβάνει τή μεγάλη γλυκύτητα τῆς χάρης τοῦ Θεοῦ, ὅμως συνυπάρχει ἀκόμα μέσα του ἡ ἁμαρτία. Αὐτοί βέβαια νομίζουν ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι καί τέλειοι, ἐπειδή δέχθηκαν πλουσιοπάροχα τή χάρη τοῦ Θεοῦ καί τόν ἐσωτερικό φωτισμό, καί πέφτουν σέ σφάλματα γιατί εἶναι ἄπειροι, ἐπειδή μέσα τους ἔχουν τή χάρη πού ἐνεργεῖ. Ἀκόμα δέν εἶδα κανένα ἐλεύθερο πραγματικά ἄνθρωπο, ἐπειδή καί ἐγώ γιά λίγο, καί κατὰ διαστήματα, ἔφτασα σ' αὐτή τήν τελειότητα, καί γνώρισα πολύ καλά ὅτι δέν εἶναι τέλειος ὁ ἄνθρωπος.

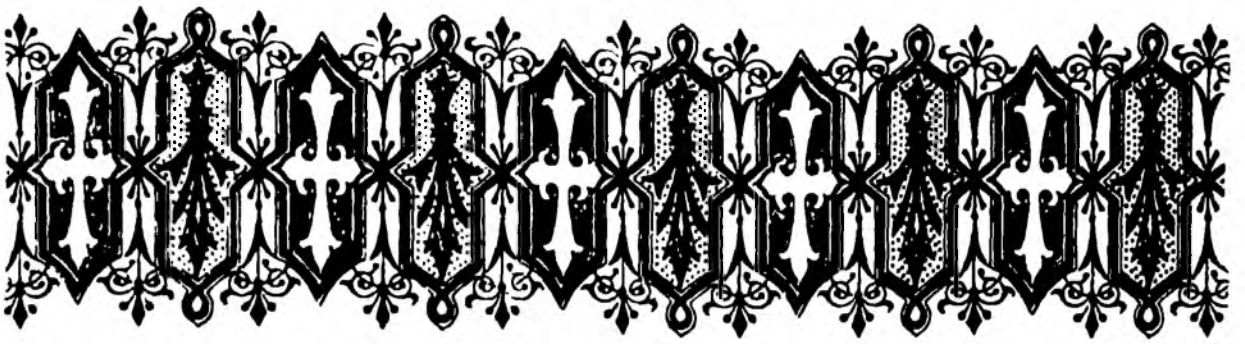
- 8,6 **Ἐρώτηση:** Πές μας, σέ ποιό βαθμό τελειότητας ἔφθασες;
- Ἀπάντηση:** Μετά τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ ἐνεργεῖ κατὰ τέτοιο τρόπο ἡ χάρη, ὥστε εἰρηνεύει ὅλα τά μέλη καί τήν καρδιά, καί ἡ ψυχὴ ἀπό τήν πολλή χαρά αἰσθάνεται σάν ἄκακο παιδί, καί δέν κατακρίνει πλέον ὁ ἀδελφός οὔτε εἰδωλολάτρη, οὔτε Ἰουδαῖο, οὔτε ἁμαρτωλό, οὔτε κοσμικό. Ἄλλ' ὁ ἐσωτερικός ἄνθρωπος τούς βλέπει ὅλους μέ καθαρό μάτι, χαίρεται γιά ὅλο τόν κόσμο, καί θέλει νά προσκυνᾷ καί νά ἀγαπᾷ ὅλους, καί τούς εἰδωλολάτρες καί τούς Ἰουδαίους. Σέ ἄλλη στιγμή, σάν υἱός βασιλιᾶ, ἔχει τόσο θάρρος στόν Υἱό τοῦ Θεοῦ, σά νά εἶναι πατέρας του, καί ἀνοίγονται σ' αὐτόν πόρτες καί μπαίνει μέσα σέ πολλούς θεῖους τόπους, καί ὅσο προχωρεῖ, πάλι ἀνοίγονται σ' αὐτόν ἄλλες πόρτες, μ' ἓνα λόγο δηλαδή, ἀπό ἑκατό τόπους προχωρεῖ σέ ἄλλους ἑκατό τόπους, καί πλουτίζει, καί ὅσο πλουτίζει τοῦ φανερόνται πάλι ἄλλα καινούρια καί θαυμαστά πράγματα, καί τοῦ ἐμπιστεύονται, σά νά ἦταν υἱός καί κληρονόμος, πράγματα πού δέν εἶναι δυνατό νά λεχθοῦν ἀπό τήν ἀνθρώπινη φύση, ἢ νά ἐκφραστοῦν μέ τό στόμα καί τή γλώσσα. Ἄς εἶναι δοξασμένος ὁ Θεός. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Θ'

9,1 Ἡ τοῦ Θεοῦ πνευματικὴ τῆς χάριτος ἐνέργεια ἐν ψυχῇ γιγνομένη μετὰ πολλῆς μακροθυμίας καὶ σοφίας καὶ οἰκονομίας νοῦς μυστικῆς κατεργάζεται καὶ μετὰ πολλῆς ὑπομονῆς χρόνοις καὶ καιροῖς τοῦ ἀνθρώπου ἀγωνιζομένου. Καὶ τότε τὸ ἔργον τῆς χάριτος τέλειον εἰς αὐτὸν ἀποδείκνυται, τῆς αὐτεξουσίου πραιρέσεως μετὰ πολλὰς δοκιμασίας εὐαρέστου τῷ Πνεύματι ἀποδειχθείσης, καὶ διὰ χρόνων τὴν δοκιμὴν καὶ ὑπομονὴν ἐπιδειξαμένης. Ταύτην δὲ τὴν ἀκολουθίαν ἀπὸ τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν διὰ τῶν ἐν φανερωῶ γεγενημένων τύπων παραστήσωμεν.

9,2 Ὅ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ. Ἐν πόσοις καιροῖς καὶ χρόνοις τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ τὸ περὶ αὐτοῦ ὠρισμένον ἐτελέσθη καὶ τὰ ὄραματα ἐπληρώθη, καὶ ἐν πόσοις πρότερον πόνοις καὶ θλίψεσι καὶ στενοχωρίαις δοκιμασθεὶς ὑπέμεινε πάντα γενναίως, καὶ εἰς πάντα δόκιμος καὶ πιστὸς τῷ Θεῷ εὐρεθεὶς δοῦλος. Τότε βασιλεὺς Αἰγύπτου γέγονε καὶ τὸ γένος αὐτοῦ διέθρεψε καὶ ἡ προφητεία τῶν ὀραμάτων ἀπετελέσθη καὶ τὸ βού-



Ο Μ Ι Λ Ι Α Θ'

- 9,1 Ἡ πνευματικὴ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πού προέρχεται ἀπὸ τὴ θεία χάρη, ὅταν μπεῖ μέσα στὴν ψυχὴ, τὴν τελειοποιεῖ μέ μεγάλη μακροθυμία καὶ σοφία καὶ μέ κάποια μυστικὴ τακτοποίηση τοῦ νοῦ, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀγωνισθεῖ μέ μεγάλη ὑπομονὴ πολλὰ χρόνια. Καὶ τότε ἀποδεικνύεται τὸ ἔργο τῆς χάρης τοῦ Θεοῦ σ' αὐτόν τέλειο, διότι μετὰ ἀπὸ πολλές δοκιμασίες ἢ ἐλεύθερη θέληση κατέστη εὐάρεστη στὸ ἅγιο Πνεῦμα, ἐπιδεικνύοντας δοκιμασία καὶ ὑπομονὴ ἐπὶ πολλὰ χρόνια. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα θά τὸ παρουσιάσουμε ἀπὸ τίς θεόπνευστες Γραφές μέ τοὺς τύπους ἐκείνους πού ἔχουν γίνει φανεροί.
- 9,2 Καὶ αὐτὸ πού λέγω εἶναι παρόμοιο μέ ἐκεῖνο πού συνέβηκε στὸν Ἰωσήφ⁵. Μέσα σέ πόσο μεγάλο χρονικὸ διάστημα συντελέστηκε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πού ἦταν καθορισμένο γι' αὐτόν, καὶ ἐκπληρώθηκαν τὰ διάφορα ὀράματα, καὶ μέ πόσους πολλοὺς κόπους καὶ θλίψεις καὶ στεναχώριες, ἀφοῦ δοκιμάσθηκε καὶ ὑπέμεινε ὅλα αὐτὰ μέ καρτερία, ἔπειτα ἀποδείχθηκε δόκιμος καὶ πιστὸς δοῦλος τοῦ Θεοῦ. Ὑστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἐγινε βασιλιάς τῆς Αἰγύπτου, ἔθρεψε τὸ γένος του, καὶ ἐκπληρώθηκε ἡ προφητεία τῶν ὀραμάτων καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πού εἶχε

λημα τοῦ Θεοῦ, διὰ χρόνων καὶ οἰκονομίας πολλῆς τὴν πρόρρησιν εἰληφός.

9,3 Ὅμοίως περὶ τοῦ Δαβίδ. Ὁ Θεὸς ἐχρῖσεν αὐτὸν εἰς βασιλέα διὰ Σαμουὴλ τοῦ προφήτου· καὶ ὅτε ἐχρῖσθη, τότε ἐφυγε διωκόμενος ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ ἀναιρεθῆναι. Καὶ ποῦ ἢ χριστὶς τοῦ Θεοῦ καὶ ποῦ ἢ ἐπαγγελία, ὡς πρὸς τὸ τάχος; Μετὰ γὰρ τὸ χρισθῆναι τότε δεινῶς ἐθλίβετο, ἐν ἐρημίαις πελαζόμενος καὶ ὑστερούμενος ἕως ἄρτου καὶ εἰς ἔθνη καταφεύγων διὰ τὴν τοῦ Σαοὺλ πρὸς αὐτὸν ἐπιβουλὴν γιγνομένην. Ὅν ὁ Θεὸς ἐχρῖσεν εἰς βασιλέα, τοιαύταις περιείχετο θλίψεσι· εἶτα χρόνοις δοκιμασθεὶς καὶ θλιβεὶς καὶ πειρασθεὶς καὶ μακροθυμήσας, ἅπαξ πεπιστευκῶς τῷ Θεῷ καὶ ἑαυτὸν πληροφορήσας ὅτι «ὁ ἐποίησε διὰ τῆς τοῦ προφήτου χρίσεως εἰς ἐμὲ καὶ ὁ εἶπεν ὁ Θεὸς γενέσθαι περὶ ἐμοῦ, ἀναμφιβόλως γενέσθαι δεῖ». Καὶ διὰ πολλῆς μακροθυμίας ὕστερον γέγονε τὸ τοῦ Θεοῦ βούλημα, καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Δαβὶδ μετὰ πολλᾶς πείρας, καὶ τότε ἐφανερώθη ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ χριστὶς ἢ διὰ τοῦ προφήτου γεγεννημένη βεβαία καὶ ἀληθῆς ἀπεδείχθη.

9,4 Ὅμοίως καὶ περὶ Μωϋσέως. Ὁ Θεὸς τοῦτον προγνοὺς καὶ προορίσας εἰς ἡγούμενον καὶ λυτρωτὴν τοῦ λαοῦ, υἱὸν ἐποίησε γενέσθαι θυγατρὸς Φαραῶ, καὶ εἰς πλοῦτον βασιλικὸν καὶ εἰς δόξαν καὶ τρυφὴν ἠϋξήθη πάση σοφίᾳ παιδευθεὶς Αἰγυπτίων, καὶ ἀνδρωθεὶς καὶ γενόμενος μέγας ἠρνήσατο πάντα ἐκεῖνα, τὴν κακουχίαν καὶ τοὺς ὄνειδισμοὺς τοῦ Χριστοῦ «μᾶλλον ἐλόμενος», κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγον, «ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν»· καὶ φυγὰς Αἰγύπτου γεγονῶς πόσον χρόνον ἐν ποιμαντικῇ διῆγεν ἐργασία ὁ βασιλέως υἱὸς καὶ εἰς τοσαύτην ἀπόλαυσιν καὶ τρυφὴν

6. Α' Βασ. 16,13· 19,10ε.· 21,3· 23,14· 27,1ε.

7. Β' Βασ. 2,4

8. Ἐξ. 2,10· Ἐβρ. 11,24

9. Ἐβρ. 11,25

10. Ἐξ. 2,15ε.

ρυθμίσει ἔτσι τὰ πράγματα, καί εἶχε ἀναγγελθεῖ πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια .

9,3 Τό ἴδιο συνέβηκε καί μέ τό Δαβίδ⁶. Ὁ Θεός τόν ἔχρισε βασιλιά μέ τόν προφήτη Σαμουήλ, καί ὅταν χρίσθηκε, ἔφυγε τότε διωγμένος ἀπὸ τό Σαούλ πού ἤθελε νά τόν σκοτώσει. Ποῦ βρισκόταν λοιπόν ἡ χρίση τοῦ Θεοῦ καί ποῦ ἡ ὑπόσχεση, ὡς πρὸς τή γρήγορη ἐκπλήρωσή τους; Διότι μετὰ τή χρίση του σέ βασιλιά τότε ἔνωσε πολύ μεγάλη θλίψη, γιατί ζοῦσε μέσα στίς ἐρημιές, στερήθηκε καί τό ψωμί ἀκόμα, καί κατέφυγε στούς εἰδωλολάτρες, ἐξ αἰτίας τοῦ κακοῦ σκοποῦ τοῦ Σαούλ γι' αὐτόν. Ἐκεῖνον πού ὁ Θεός ἔχρισε βασιλιά τόν περικύκλωσαν τόσες πολλές θλίψεις ὕστερα, ἀφοῦ γιά πολύ καιρό δοκιμάσθηκε μέ θλίψεις καί πειρασμούς καί ἔδειξε ὑπομονή, πίστεψε ἀμετάθετα στό Θεό καί ἔδωσε τή βεβαιότητα στόν ἑαυτό του ὅτι, «αὐτό πού ἔκαμε σέ μένα ὁ Θεός μέ τή χρίση τοῦ προφήτη, καί ὅ,τι εἶπε ὁ Θεός γιά μένα νά γίνει, θά γίνει χωρίς ἀμφιβολία». Καί μετὰ ἀπὸ τή μεγάλη ὑπομονή πού ἔδειξε πραγματοποιήθηκε τό θέλημα τοῦ Θεοῦ⁷, καί βασίλευσε ὁ Δαβίδ, ἀφοῦ πέρασε πολλές δοκιμασίες, καί τότε ἔγινε φανερός ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καί ἡ χρίση σέ βασιλιά, πού ἔγινε ἀπὸ τόν προφήτη, ἀποδείχθηκε βέβαιη καί ἀληθινή.

9,4 Τό ἴδιο ἔγινε καί στήν περίπτωση τοῦ Μωυσῆ. Ἀφοῦ ὁ Θεός τόν διάλεξε ἀπὸ πρὶν καί τόν προόρισε νά γίνει ἀρχηγός καί λυτρωτής τοῦ λαοῦ, ἔφερε ἔτσι τὰ πράγματα, ὥστε νά γίνει υἱός τῆς θυγατέρας τοῦ Φαραώ⁸, ἀπέκτησε βασιλικό πλοῦτο καί δόξα καί ἀνέσεις, μορφώθηκε μέ ὅλη τή σοφία τῶν Αἰγυπτίων, καί, ὅταν ἀνδρώθηκε καί ἔγινε σταθερός στήν πίστη, τὰ ἀρνήθηκε ὅλα αὐτά καί προτίμησε τήν κακουχία καί τούς ἐξευτελισμούς τοῦ Χριστοῦ, σύμφωνα μέ τόν ἀποστολικό λόγο, «παρά ν' ἀπολαμβάνει πρόσκαιρα τίς ἀμαρτίες»⁹, καί ἀφοῦ ἔφυγε ἀπὸ τήν Αἴγυπτο¹⁰ πόσα χρόνια ἔζησε ἀσκώντας τή δουλειά τοῦ βοσκοῦ, αὐτός πού ἦταν υἱός βασιλιᾶ καί ἀνατράφηκε μέ τόσες

βασιλικὴν ἀνατραφεῖς. Καὶ οὕτως ὕστερον δόκιμος τῷ Θεῷ καὶ πιστὸς διὰ τῆς πολλῆς μακροθυμίας εὐρεθεῖς, οἷα πολλοὺς πειρασμοὺς ὑπομείνας ἐγένετο λυτρωτῆς καὶ ἡγούμενος καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, καὶ Θεὸς τοῦ Φαραὼ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προσηγορεύθη· δι' αὐτοῦ γὰρ Αἴγυπτον ἐμάστιξε καὶ τὰ μεγάλα θαυμάσια ὁ Θεὸς δι' αὐτοῦ Φαραὼ ἐνεδείξατο καὶ τέλος ἐν θαλάσῃ τοὺς Αἰγυπτίους κατεπόντισεν. Ἴδου τὸ τοῦ Θεοῦ βούλημα καὶ ἡ πρόθεσις μετὰ πόσους χρόνους ἀπεδείχθη καὶ μετὰ πόσας δοκιμασίας καὶ θλίψεις ἐτελέσθη.

9,5 Ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ. Πρὸ πόσων χρόνων ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς χάρισσθαι υἱὸν καὶ οὐ παρατὰ δέδωκεν, ἀλλὰ μεταξὺ πόσοις ἔτεσι δοκιμασίαι καὶ πειρασμοὶ πρὸς αὐτὸν γεγόνασιν. Αὐτὸς δὲ μακροθύμως πάντα τὰ ἐπερχόμενα ὑπομείνας καὶ ἑαυτὸν τῇ πίστει πληροφορήσας ὅτι ὁ ἐπαγγειλάμενος ἀψευδῆς τυγχάνων πληρώσει τὸν ἑαυτοῦ λόγον καὶ οὕτω πιστὸς εὐρεθεῖς ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας.

9,6 Ὡσαύτως καὶ Νῶε πεντακοσιοστῷ ἔτει κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν κιβωτὸν κατασκευάζειν ἐπαγγειλαμένου κατακλυσμὸν ἐπαγαγεῖν τῇ οἰκουμένῃ καὶ ἑξακοσιοστῷ ἔτει ἐπαγάγοντος, ἑκατὸν ἔτη ἐμακροθύμησεν ἐν μηδενὶ διστάσας, ἄρα ποιεῖ ἅπερ εἶπεν ὁ Θεὸς ἢ μὴ ποιεῖ, ἀλλὰ ἅπαξ τῇ πίστει πληροφορηθεὶς ὅτι ἅπερ ἐλάλησεν ὁ Θεός, ἀναμφιβόλως γενέσθαι δεῖ. Καὶ οὕτω δόκιμος τῇ προαιρέσει ἐν πίστει καὶ ὑπομονῇ καὶ μακροθυμίᾳ πολλῇ εὐρεθεῖς διεσώθη μόνος μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, τὴν ἐντολὴν καθαρῶς φυλάξας.

9,7 Ταύτας δὲ τὰς ἀφορμὰς ἐκ τῶν Γραφῶν ἠνέγκαμεν πρὸς τὸ ἀποδειῖξαι, ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ τῆς χάριτος ἐν ἀνθρωπίνῳ γινομένη ἐνέργεια καὶ τὸ χάρισμα τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου, ὅπερ πιστῇ

11. Ἐξ. 7,1

12. Ἐξ. 14.

13. Γεν. 15,4· 17,15ε.

ἀπολαύσεις καί βασιλικές ἀνέσεις. Καί ἔτσι, ἀφοῦ ἀπέδειξε μέ τήν μεγάλη ὑπομονή του ὅτι ἦταν πιστός καί ἄξιος στό Θεό, μέ τήν ὑπομονή του στούς πολλούς πειρασμούς, ἔγινε λυτρωτής καί ἀρχηγός καί βασιλιάς τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, καί ὀνομάσθηκε θεός τοῦ Φαραώ ἀπό τό Θεό¹¹. διότι μ' αὐτόν μαστίγωσε τήν Αἴγυπτο ὁ Θεός, μ' αὐτόν φανέρωσε τά μεγάλα θαύματα¹² καί καταπόντισε τούς Αἰγυπτίους στή θάλασσα. Νά λοιπόν μετά ἀπό πόσα χρόνια πραγματοποιήθηκε ἡ θέληση καί ἡ πρόθεση τοῦ Θεοῦ, καί μετά ἀπό πόσες θλίψεις καί δοκιμασίες ὀλοκληρώθηκε.

9,5 Τό ἴδιο ἔγινε καί στόν Ἀβραάμ¹³. Πρίν ἀπό πόσα χρόνια τοῦ ὑποσχέθηκε ὁ Θεός νά τοῦ χαρίσει υἱό, καί ὁμως δέν τοῦ τόν εἶχε δώσει ἀμέσως, ἀλλά στό χρονικό αὐτό διάστημα τόσοι πειρασμοί καί δοκιμασίες τόν βρῆκαν. Αὐτός ὁμως ὑπέμενε μέ καρτερία ὅλες τίς συμφορές, καί ἐπιβεβαίωνε στόν ἑαυτό του τήν πίστη ὅτι, ἐπειδή αὐτός πού ἔδωσε τήν ὑπόσχεση εἶναι ἀψευδής, θά τήν τηρήσει¹⁴, καί ἔτσι, ἀφοῦ ἔμεινε πιστός, πέτυχε νά ἐκπληρωθοῦν οἱ ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ.

9,6 Τό ἴδιο καί ὁ Νῶε¹⁵, ἐνῶ ἦταν πεντακοσίων ἐτῶν καί πῆρε τή διαταγή ἀπό τό Θεό νά κατασκευάσει τήν κιβωτό, γιατί θά γινόταν κατακλυσμός στήν οἰκουμένη, καί ἐνῶ εἶχε φτάσει στό ἑξακοσιοστό ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἔδειξε ὑπομονή ἑκατό χρόνια χωρίς καθόλου νά ἀμφιβάλλει, ἄραγε θά πραγματοποιήσει αὐτό πού εἶπε ὁ Θεός ἢ δέ θά τό πραγματοποιήσει, ἀλλ' εἶχε τή βεβαιότητα ὅτι αὐτά πού εἶπε ὁ Θεός, χωρίς καμία ἀμφιβολία, πρέπει νά γίνουν¹⁶. Καί ἔτσι, ἀφοῦ δοκιμάσθηκε ἡ προαίρεσή του, καί ἀπέδειξε ὅτι ἔχει μεγάλη πίστη καί ὑπομονή καί μακροθυμία, διασώθηκε ὁ μόνος αὐτός καί ἡ οἰκογένειά του, τηρώντας ἀκέραια τήν ἐντολή.

9,7 Αὐτά τά παραδείγματα τ' ἀναφέραμε ἀπό τίς Γραφές γιά ν' ἀποδείξουμε, ὅτι ἡ ἐνέργεια τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, πού ἔρχεται μέσα στόν ἄνθρωπο, καί τό χάρισμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πού

14. Ρωμ. 4,21

15. Γεν. 6,7έε.

16. Ρωμ. 4,21

ψυχὴ λαμβάνειν καταξιοῦται, μετὰ πολλοῦ ἀγῶνος καὶ ὑπομονῆς πολλῆς καὶ μακροθυμίας καὶ πειρασμῶν καὶ δοκιμασιῶν γίγνεται, τῆς αὐτεξουσίου προαιρέσεως διὰ πασῶν θλίψεων δοκιμαζομένης. Καὶ ἐπὶ ἐν μηδενὶ τὸ Πνεῦμα λυπήσῃ, ἀλλὰ τῇ χάριτι διὰ πασῶν ἐντολῶν σύμφωνος γένηται, τότε τῆς ἐκ τῶν παθῶν ἐλευθερίας τυχεῖν καταξιοῦται καὶ τῆς υἰοθεσίας τοῦ Πνεύματος πλήρωσιν λαμβάνει καὶ τῆς ἐν μυστηρίῳ λαλουμένης σοφίας καὶ τοῦ πνευματικοῦ πλοῦτου καὶ τῆς συνέσεως τῆς μὴ οὐσίας τοῦ κόσμου τούτου, ἧς οἱ ὄντως Χριστιανοὶ μέτοχοι γίνονται. Διὸ καὶ πάντων ἀνθρώπων τῶν ἐχόντων τὸ τοῦ κόσμου πνεῦμα, φρονίμων, συνετῶν, σοφῶν, οὗτοι εἰς πάντα διαφέρουσιν.

9,8 Ὁ τοιοῦτος γὰρ πάντα ἀνθρώπους «ἀνακρίνει» κατὰ τὸ γεγραμμένον, γινώσκει ἕκαστον πόθεν λαλεῖ καὶ ποῦ ἔστηκε καὶ ἐν ποίοις μέτροις ἐστίν. Αὐτὸν δὲ οὐδεὶς ἀνθρώπων τῶν ἐχόντων τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου γινώσκει καὶ ἀνακρίνει δύναται, εἰ μὴ μόνον ὁ τὸ ὁμοιον ἔχων ἐπουράνιον τῆς θεότητος Πνεῦμα γινώσκει τὸν ὁμοιον, ὡς φησὶν ὁ ἀπόστολος· «πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστίν. Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται». Ὁ δὲ τοιοῦτος πάντα τὰ τοῦ κόσμου πράγματα ἐνδοξα, πλοῦτον καὶ τρυφὴν καὶ πᾶσαν ἀπολαυσιν αὐτὴν τε τὴν γνῶσιν καὶ πάντα τὰ τοῦ αἰῶνος τούτου βδελυκτὰ ἡγεῖται καὶ μισητά.

17. Ἐφ. 4,30

20. Α' Κορ. 2,15

18. Α' Κορ. 2,7

21. Α' Κορ. 2,13-15

19. Πρβλ. Α' Κορ. 2,12

ἀξιώνεται νά λάβει ἡ πιστή ψυχὴ, πραγματοποιεῖται ὕστερα ἀπὸ μεγάλο ἀγώνα, μεγάλη ὑπομονὴ καὶ μακροθυμία, καὶ μετὰ ἀπὸ πολλοὺς πειρασμούς καὶ δοκιμασίες, ἀφοῦ δοκιμασθεῖ ἡ ἐλεύθερη θέληση μέ κάθε θλίψη. Καὶ ἂν ἀκόμη ἡ ψυχὴ λυπήσει τό ἅγιο Πνεῦμα σέ κάτι¹⁷, ὅμως γίνεται αὐτό σύμφωνα μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ, ἐφαρμόζοντας ὅλες τίς ἐντολές, καὶ τότε ἀξιώνεται νά χαρεῖ τήν ἐλευθερίαν ἀπὸ τὰ πάθη, νά γεμίσει ἀπὸ τήν υἰοθεσίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀπὸ τήν σοφίαν πού εἶναι ἀπρόσιτη στήν ἀνθρώπινη διάνοια¹⁸, καθὼς καὶ ἀπὸ τόν πνευματικό πλοῦτο καὶ τή σύνεση, πού δέν ὑπάρχει σ' αὐτό τόν κόσμο, τῆς ὁποίας μόνο οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοὶ ἀξιώνονται νά γίνουν μέτοχοι. Γι' αὐτό καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, πού ἔχουν τό πνεῦμα τοῦ κόσμου καὶ εἶναι φρόνιμοι, συνετοὶ καὶ σοφοί, οἱ Χριστιανοὶ διαφέρουν σέ ὅλα¹⁹.

9,8 Διότι ὁ ἄνθρωπος αὐτός διακρίνει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους σύμφωνα μ' αὐτό πού ἔχει γραφεῖ²⁰, γνωρίζει γιὰ τόν κάθε ἕνα μέ ποιό σκοπὸ μιλάει, σέ ποιό ὕψος βρίσκεται, καὶ σέ ποιό βαθμὸ τελειότητος. Αὐτόν ὅμως κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού ἔχουν τό πνεῦμα τοῦ κόσμου δέ μπορεῖ νά τόν γνωρίσει καὶ νά τόν διακρίνει, παρά μόνο αὐτός πού ἔχει τό ὅμοιο ἐπουράνιο Πνεῦμα τῆς θεότητος γνωρίζει τόν ὅμοιο μέ αὐτόν, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος: «συγκρίνοντας καὶ ἀντιπαραβάλλοντας τὰ πνευματικὰ νοήματα μέ ἄλλα πνευματικὰ. Ὁ ψυχικός ὅμως ἄνθρωπος πού δέν ἔχει ἀναγεννηθεῖ, δέ δέχεται ἐκεῖνα πού ἀποκαλύπτει τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, διότι τοῦ φαίνονται ἀνόητα. Ὁ πνευματικός ὅμως ἄνθρωπος διακρίνει καὶ ἐννοεῖ ὅλα, κάθε γεγονός καὶ κάθε ἄνθρωπο, ἐνῶ αὐτός δέν εἶναι δυνατό νά κατανοηθεῖ ἀπὸ κανένα κοσμικό καὶ ξένο πρὸς τό Χριστό ἄνθρωπο»²¹. Διότι ὁ ἄνθρωπος αὐτός ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, πού θεωροῦνται σπουδαῖα, τόν πλοῦτο, τήν καλοπέραση καὶ κάθε ἀπόλαυση, καθὼς καὶ τήν ἴδια τή γνώση καὶ ὅλα γενικά τὰ κοσμικά αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα τὰ θεωρεῖ ἀηδιαστικά καὶ μισητά.

9,9 Ὡσπερ γὰρ ὁ φλεγόμενος καὶ κατεχόμενος πυρετῶ, ὅπερ ἂν προσενέγκῃς αὐτῶ βρῶμα ἢ πόμα ἡδιστον, βδελύσσεται καὶ ἀποβάλλει διὰ τὸ πυρετῶ φλέγεσθαι αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτοῦ σφοδρῶς ἐνεργεῖσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ φλεγόμενοι τῶ ἐπουρανίῳ τοῦ Πνεύματος ἱερῶ καὶ σεμνῶ πόθῳ καὶ τῶ ἔρωτι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τὴν ψυχὴν τρωθέντες καὶ τῶ θείῳ καὶ ἐπουρανίῳ πυρί, ὃ ὁ Κύριος ἐν τῇ γῆ ἤλθε βαλεῖν καὶ θέλει ἐν τάχει ἀναφθῆναι, σφοδρῶς ἐνεργούμενοι καὶ ἐκκαίόμενοι εἰς τὸν οὐράνιον τοῦ Χριστοῦ πόθον, ὡς προεῖρηται, πάντα τὰ τοῦ αἰῶνος τούτου ἔνδοξα καὶ τίμια ἀπόβλητα καὶ μισητὰ λογίζονται διὰ τὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πῦρ τὸ συνέχον καὶ ἐκκαῖον καὶ φλέγον αὐτοὺς τῇ πρὸς τὸν Θεὸν διαθέσει καὶ τοῖς ἐπουρανίοις ἀγαθοῖς τῆς ἀγάπης· ἐξ ἧς ἀγάπης οὐδὲν τῶν ἐπουρανίων ἢ ἐπιγείων ἢ καταχθονίων χωρίσαι δυνήσεται τούτους, καθὼς ὁ ἀπόστολος ἐμαρτύρησε Παῦλος, ὅτι «τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ;» καὶ τὰ ἐξῆς.

9,10 Τὴν δὲ κτῆσιν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς καὶ τῆς ἐπουρανίου τοῦ Πνεύματος ἀγάπης οὐκ ἐνδέχεται τίνα εὐρεῖν, εἰ μὴ πάντων τῶν τοῦ αἰῶνος τούτου ἑαυτὸν ἀλλοτριώσας πρὸς τὴν ζήτησιν τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ἑαυτὸν ἐπιδῶ καὶ πασῶν ὑλικῶν μεριμνῶν καὶ περισπασμῶν γηϊνῶν ὁ νοῦς ἐκτὸς γένηται, ἵνα περὶ τὸν ἕνα σκοπὸν ὅλος ἀσχοληθῆναι δυνηθῆ, διὰ πασῶν ἐντολῶν ταῦτα κατευθύνων, ἵνα ὅλη ἡ μέριμνα καὶ ἡ ζήτησις καὶ ὁ περισπασμὸς καὶ ἡ ἀσχολία τῆς ψυχῆς περὶ τὴν ἔρευναν τῆς νοερᾶς οὐσίας ᾗ, πῶς αὐτὴν κοσμηθῆναι δεῖ ταῖς τῶν ἀρετῶν ἐντολαῖς καὶ τῶ ἐπουρανίῳ τοῦ Πνεύματος κόσμῳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῆς τοῦ Χριστοῦ καθαρότητος καὶ ἀγιασμοῦ, ἵνα τις πᾶσιν ἀποταξάμενος καὶ πάντα ἑαυτοῦ περικόψας τὰ τῆς ὕλης καὶ γῆς ἐμπόδια, καὶ σαρκικῆς ἀγάπης ἢ προσπαθείας γονέων ἢ συγγενῶν ἐκτὸς γενόμενος, ἐν μηδενὶ ἑτέρῳ

22. Ἰ. Ἀσμα Ἰ. Ἀσμ. 2,5

23. Λουκᾶ 12,49

24. Φίλιπ. 2,10

25. Ρωμ. 8,35

9,9 Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, πού φλέγεται καί ἔχει καταληφθεῖ ἀπό πυρετό, ἀηδιάζει καί ἀπομακρύνει ὅποιο φαγητό ἢ εὐχάριστο ποτό τοῦ προσφέρεις, γιατί φλέγεται ἀπό τόν πυρετό καί βρίσκεται κάτω ἀπό τήν ἐπίδρασή του, ἔτσι καί αὐτοί πού φλέγονται ἀπό τόν ἐπουράνιο, ἱερό, καί μεγάλο πόθο τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καί πληγώθηκαν στήν ψυχή ἀπό τόν ἔρωτα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ²², καί ἀπό τό θεῖο καί ἐπουράνιο πῦρ, πού ἦρθε νά βάλλει ὁ Κύριος στή γῆ καί θέλει νά φουντώσει γρήγορα²³, κατέχονται καί καίγονται ἀπό τόν οὐράνιο πόθο τοῦ Χριστοῦ, ὅπως προαναφέραμε, καί ὅλα τά σπουδαῖα καί ἄξια τιμῆς πράγματα αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα τὰ θεωροῦν ἀπόβλητα καί μισητά, διότι τό πῦρ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ τούς διακατέχει, τούς φλέγει καί τούς θερμαίνει τή διάθεση πρὸς τό Θεό καί τήν ἀγάπη πρὸς τά ἐπουράνια ἄγαθά· καί ἀπό αὐτή τήν ἀγάπη πρὸς τό Θεό κανένα πράγμα ἀπό τά ἐπουράνια, ἢ τά ἐπίγεια, ἢ τά καταχθόνια²⁴ μπορεῖ νά τούς ἀπομακρύνει, ὅπως ὁ ἀπόστολος Παῦλος βεβαίωσε· «ποιός μπορεῖ νά μᾶς ἀπομακρύνει ἀπό τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ;»²⁵, καί ὅλα τά ὑπόλοιπα πού λέγει στή συνέχεια.

9,10 Δέν εἶναι δυνατό νά κερδίσει κανείς τήν ψυχή του καί νά βρεῖ τήν ἀγάπη τοῦ ἐπουράνιου Πνεύματος, ἂν δέν ἀποξενώσει τόν ἑαυτό του ἀπό ὅλα τά πράγματα αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα, δέ δοθεῖ στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, καί δέν ἀπομακρυνθεῖ ὁ νοῦς του ἀπό ὅλα τά ὑλικά ἀγαθά καί τούς γήινους περισπασμούς, γιά νά μπορέσει ν' ἀσχοληθεῖ ὀλοκληρωτικά μόνο μέ τόν ἕνα σκοπὸ, κατευθύνοντας τόν ἑαυτό του μέ τήν ἐφαρμογή ὄλων τῶν ἐντολῶν, γιά νά εἶναι ὄλη ἡ φροντίδα καί ἡ ζήτηση καί ἡ μέριμνα καί ἡ ἀσχολία τῆς ψυχῆς στραμμένη στήν ἔρευνα τῆς νοερῆς οὐσίας, πῶς δηλαδή πρέπει νά κοσμηθεῖ μέ τίς ἀρετές τῶν ἐντολῶν καί μέ τό στολισμό τοῦ οὐρανίου Πνεύματος καί μέ τήν κοινωνία τῆς καθαρότητος καί τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὥστε, ἀφοῦ ἀποχωρισθεῖ ἀπό κάθε τι, ἀποκόψει ἀπό τόν ἑαυτό του ὅλα τά ὑλικά καί γήινα ἐμπόδια, καί ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τή σαρκική ἀγάπη ἢ τήν προσήλωσή στούς γονεῖς καί συγγενεῖς,

συγχωρήση τῷ ἑαυτοῦ νῶ ἀσχοληθῆναι ἢ περισπασθῆναι, οἶον ἢ ἀρχῇ ἢ δόξῃ ἢ τιμαῖς ἢ φιλίαις σαρκικαῖς κόσμου ἢ ἐτέραις τισὶ φροντίσι γηϊναῖς, ἀλλ' ὁλος ἐξ ὄλου περὶ τὴν ζήτησιν τῆς νοερᾶς οὐσίας τῆς ψυχῆς τὴν μέριμναν καὶ θλιῦσιν ὁ νοῦς ἀναλάβη καὶ τῇ προσδοκίᾳ καὶ ἀναμονῇ τῆς τοῦ Πνεύματος ἐπιφοιτήσεως ὁλος ἐξ ὄλου ὑπομένη, καθὼς φησιν ὁ Κύριος· «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν», καὶ πάλιν· «ζητεῖτε τὴν βασιλείαν καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν».

1,11 Γένοιτο δέ, ἵνα οὕτω τις ἀγωνιζόμενος καὶ πάντοτε προσέχων ἑαυτῷ, ἦτοι ἐν εὐχῇ ἦτοι ἐν ὑπακοῇ ἦτοι ἐν ἔργῳ οἰωδήποτε κατὰ Θεὸν γιγνομένῳ, τὸ σκότος τῶν πονηρῶν δυνάμεων ἀποφυγεῖν δυνηθῇ. Ὁ γὰρ νοῦς τῆς ἑαυτοῦ ἐρεύνης καὶ τῆς πρὸς Κύριον ζητήσεως ἐκτὸς μὴ γινόμενος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν κτήσασθαι δύναται οὕσαν ἐν ἀπωλείᾳ παθῶν, τῷ πρὸς Κύριον ἀεὶ βία καὶ προθυμία αἰχμαλωτίζειν ἑαυτὸν καὶ αὐτῷ μόνῳ προσκολλᾶσθαι, καθὼς εἴρηται, «αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ», ὅπως διὰ τοῦ τοιούτου ἀγῶνος καὶ πόθου καὶ ζητήσεως ὁ νοῦς καταξιωθῇ γενέσθαι μετὰ τοῦ Κυρίου εἰς ἓν πνεῦμα, τῆς δωρεᾶς καὶ χάριτος τοῦ Χριστοῦ ἀναπαυσομένης ἐν τῷ ἀγγελίῳ τῆς ψυχῆς, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν προευτρεπισαμένης αὐτῆς καὶ μὴ ἐνυβριζούσης τὸ τοῦ Κυρίου πνεῦμα ἐν τοῖς ἰδίῳις θελήμασι καὶ τοῖς τοῦ αἰῶνος τούτου ρεμβασμοῖς ἢ δόξαις ἢ ἀρχαῖς ἢ ἰδιογνωμοσύναις ἢ ἡδοναῖς σαρκικαῖς καὶ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων συνδυασμοῖς καὶ κοινωνίαις.

1,12 Ἀγαπητὸν γὰρ εἰ ὅλη ἐξ ὄλου ἑαυτὴν τῷ Κυρίῳ ἀναθεῖσα καὶ αὐτῷ μόνῳ προσκολλωμένη καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ ἀνεπιλήστως ἐνδιατρίβουσα καὶ τὸ ἐπιφοιτήσαν καὶ ἐπισκιάσαν τοῦ Χριστοῦ

26. Λουκᾶ 21,19

27. Ματθ. 6,33

28. Β' Κορ. 10,5

29. Α' Κορ. 6,17

30. Β' Τιμ. 2,21

νά μή ἐπιτρέψει ν' ἀσχοληθεῖ καί ν' ἀποσπασθεῖ ὁ νοῦς του σέ τίποτε ἄλλο, εἴτε δηλαδή μέ τήν ἐξουσία, εἴτε μέ τή δόξα, εἴτε μέ τιμές, εἴτε μέ σαρκικές φιλίες τοῦ κόσμου, ἢ μέ κάποιες ἄλλες γήινες φροντίδες, ἀλλά ν' ἀναλάβει ὁ νοῦς ὀλοκληρωτικά τήν ἀναζήτηση τῆς νοερῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς, τή φροντίδα καί τή συντριβή, καί νά δείχνει ὑπομονή γιά τήν προσδοκία καί ἀναμονή τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ὅπως λέγει ὁ Κύριος: «μέ τήν ὑπομονή σας θά κερδίσετε τίς ψυχές σας»²⁶ καί πάλι: «νά ζητᾶτε τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καί ὅλα τά ἄλλα θά σαῶς δοθοῦν μαζί μέ τά ἀγαθά τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ»²⁷.

9,11 Εἶθε νά συμβεῖ, ὥστε, αὐτός πού ἀγωνίζεται μέ τέτοιο τρόπο, καί πάντοτε προσέχει τόν ἑαυτό του, εἴτε μέ τήν προσευχή εἴτε μέ τήν ὑπακοή, εἴτε μέ ὁποιοδήποτε ἔργο πού γίνεται σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, νά μπορέσει ν' ἀποφύγει τό σκοτάδι τῶν πονηρῶν δυνάμεων. Διότι, ἐάν ὁ νοῦς δέν ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τήν προσοχή πού πρέπει νά ἔχει πρὸς τόν ἑαυτό του καί ἀπό τήν ἀναζήτηση τοῦ Κυρίου, μπορεῖ νά κερδίσει τήν ψυχή του, πού βρίσκεται στήν ἀπώλεια τῶν παθῶν μέ τό νά αἰχμαλωτίζει πάντα καί νά φέρει τόν ἑαυτό του μέ βία καί προθυμία πρὸς τόν Κύριο, καί νά προσκολλᾶται σ' αὐτόν μόνο, καθὼς ἔχει λεχθεῖ, «νά αἰχμαλωτίζετε κάθε σκέψη σας στήν ὑπακοή τοῦ Χριστοῦ», ὥστε μέ τόν ἀγώνα αὐτό, τόν πόθο καί τήν ἀναζήτηση ν' ἀξιωθεῖ ὁ νοῦς νά γίνει ἓνα πνεῦμα μέ τόν Κύριο²⁹, ἀφοῦ ἡ δωρεά καί ἡ χάρη τοῦ Χριστοῦ θά ἔχουν ἀναπαυθεῖ στό σκεῦος τῆς ψυχῆς, καί ἡ ἴδια θά ἔχει κοσμιθεῖ μέ κάθε ἔργο ἀγαθό³⁰, καί δέ θά προσβάλλει τό Πνεῦμα τοῦ Κυρίου μέ τό δικό της θέλημα καί τίς φαντασιώσεις τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ ἢ τίς δόξες, ἢ τίς ἐξουσίες, ἢ τίς αἰρέσεις, ἢ με τίς σαρκικές ἡδονές καί τίς συνεργασίες καί ἐπικοινωνίες τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων.

9,12 Πραγματικά εἶναι πολύ εὐχάριστο, ἀφοῦ ἡ ψυχή ἀφιερῶσει ὀλοκληρωτικά τόν ἑαυτό της στόν Κύριο, προσκολληθεῖ μόνο σ' αὐτόν, ἀσχολεῖται μέ τίς ἐντολές του, χωρίς νά τίς ξε-

Πνεῦμα ἀξίως τιμήσασα καταξιωθῆ μετ' αὐτοῦ εἰς ἓν πνεῦμα καὶ μίαν κρᾶσιν γενέσθαι, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος· «ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνευμά ἐστιν»· ἔάν δέ τις ἐκδῶ ἑαυτὸν εἰς μερίμνας ἢ δόξαν ἢ ἀρχήν, ἢ τιμῶν ἀνθρωπίνων ἐπιμελήσῃται καὶ ταῦτα ἐπιζητῆ καὶ ἐν γῆϊνοῖς λογισμοῖς ἢ ψυχὴ ἀναφύρηται καὶ συγχέεται ἢ ἐν τινι τοῦ αἰῶνος τούτου δέδεταί καὶ κεκράτηται, καὶ ποθῆ ἢ τοιαύτη ψυχὴ διαπερᾶσαι καὶ διαφυγεῖν καὶ ἐξειλῆσαι τὸ σκότος τῶν παθῶν, εἰς ὃ κατέχεται ὑπὸ τῶν πονηρῶν δυνάμεων, οὐ δύναται διὰ τὸ ἀγαπᾶν καὶ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ σκοτούς καὶ τελείως μὴ μισεῖν τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς κακίας.

9,13 Ἐτοιμάσωμεν οὖν ἑαυτοὺς ὄλη προαιρέσει καὶ ὄλω θελήματι πρὸς Κύριον πορεύεσθαι καὶ Χριστοῦ ἀκόλουθοι γίνεσθαι, εἰς τὸ τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐπιτελεῖν καὶ μεμνησθαι πασῶν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι αὐτάς, καὶ ὄλους ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ κόσμου χωρίσαντες αὐτῷ μόνῳ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἀναρτήσωμεν καὶ τὴν ἀσχολίαν καὶ μέριμναν καὶ ζήτησιν αὐτοῦ μόνου ἐν νῷ ἔχωμεν. Εἰ δὲ καὶ διὰ τοῦ σώματος εἰς ἀσχολίαν ἐντολῶν καὶ διὰ Θεὸν ὑπακοὴν ὀλίγον ἀσχοληθῶμεν, ὁ νοῦς τῆς πρὸς Κύριον ἀγάπης καὶ ζητήσεως καὶ πόθου μὴ χωριζέσθω, ὅπως τοιούτῳ νοῖ ἀγωνιζόμενοι καὶ ὀρθῶ φρονήματι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης διodeύοντες καὶ πάντοτε ἑαυτοῖς προσέχοντες ἐπιτύχωμεν τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ καὶ λυτρωθῶμεν διὰ τῆς χάριτος ἐκ τῆς ἀπωλείας τοῦ σκοτούς τῶν παθῶν, ὑφ' ὧν ἢ ψυχὴ ἐνεργεῖται, ἵνα τῆς αἰωνίου βασιλείας ἀξιοὶ γενώμεθα καὶ συναπολαῦσαι Χριστῷ ὄλους αἰῶνας καταξιωθῶμεν, δοξάζοντες Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

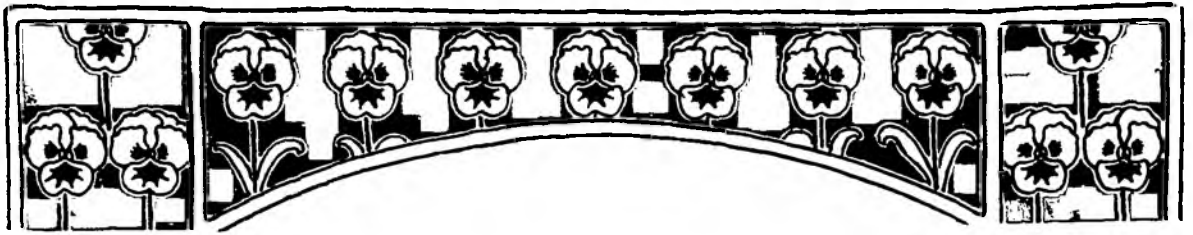
31. Πρβλ. Α' Κορ. 6,17

32. Ρωμ. 8,35

33. Πρβλ. Β' Πέτρ. 2,21

χνᾶ, καί τιμήσει τό Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ πού ἦρθε μέσα της καί τήν ἐπισκίασε, ν' ἀξιωθεί νά γίνει ἕνα πνεῦμα μ' αὐτό καί μία ἔνωση, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος· «αὐτός πού προσκολλᾶται στόν Κύριο γίνεται ἕνα πνεῦμα μαζί του»³¹. ἂν ὅμως κάποιος παραδώσει τόν ἑαυτό του στίς βιωτικές μέριμνες ἢ στή δόξα, ἢ στήν ἐξουσία, ἢ φροντίζει γιά τίς ἀνθρώπινες τιμές καί αὐτά ἐπιζητεῖ, καί ἀναμιγνύεται ἡ ψυχή του καί συγχέεται σέ γήινους λογισμούς, ἢ ἔχει δεθεῖ καί κρατεῖται δεμένος μέ κάποια πράγματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, καί ποθεῖ μιά τέτοια ψυχή νά ξεπεράσει καί νά ξεφύγει καί ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τό σκοτάδι τῶν παθῶν, στό ὁποῖο κρατεῖται ἀπό τίς πονηρές δυνάμεις, δέ μπορεῖ νά τό κατορθῶσει, γιατί ἀγαπάει καί ἐκτελεῖ τό θέλημα τοῦ σκότους, καί γιατί δέ μισεῖ ἐξ ὀλοκλήρου τίς πράξεις τῆς κακίας.

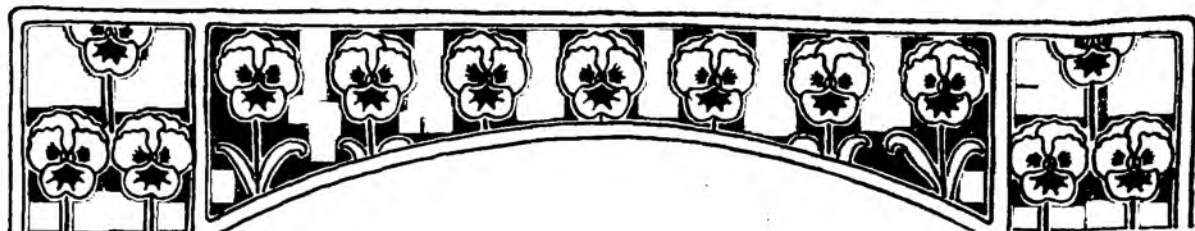
9,13 Ἄς ἐτοιμάσουμε λοιπόν τους ἑαυτοὺς μας μέ ὅλη μας τή διάθεση καί μέ ὅλη μας τή θέληση, γιά νά πορευόμαστε πρὸς τόν Κύριο καί νά γινόμαστε ἀκόλουθοι τοῦ Χριστοῦ, τηρῶντας τό θέλημά του καί χωρίς νά λησμονοῦμε ὅλες τίς ἐντολές του καί τήν ἐφαρμογή αὐτῶν, καί, ἀφοῦ ἀποκόψουμε τόν ἑαυτό μας³² ἀπό τήν ἀγάπη τοῦ κόσμου, ν' ἀφιερῶσουμε σ' αὐτόν μόνο τίς ψυχές μας, καί νά ἔχουμε στό νοῦ μας μόνο τή δική του ἀσχολία καί μέριμνα καί ἀναζήτηση. Καί ἂν ἀκόμη μέ τό σῶμα ἀσχοληθοῦμε λίγο μέ τίς ἐντολές καί τήν ὑπακοή πρὸς τό Θεό, ὁ νοῦς μας ἄς μή ἀποχωρίζεται ἀπό τήν ἀγάπη καί τήν ἀναζήτηση καί τόν πόθο πρὸς τόν Κύριο, ὥστε, ἀγωνιζόμενοι μέ τέτοιο νοῦ, βαδίζοντας μέ ὀρθό φρόνημα τήν ὁδὸ τῆς δικαιοσύνης³³, καί προσέχοντας πάντοτε τόν ἑαυτό μας, νά ἐπιτύχουμε τήν ὑπόσχεση τοῦ ἀγίου Πνεύματός του, καί νά λυτρωθοῦμε μέ τή χάρη του ἀπό τήν καταστροφή τοῦ σκότους τῶν παθῶν, ἀπό τά ὁποῖα κυριαρχεῖται ἡ ψυχή, ὥστε νά γίνουμε ἄξιοι τῆς αἰώνιας βασιλείας καί ν' ἀξιωθοῦμε ν' ἀπολαύσουμε μαζί μέ τό Χριστό ὅλους τούς αἰῶνες, δοξάζοντας τόν Πατέρα, τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι'

10,1 Αἱ φιλαλήθεις καὶ φιλόθεοι ψυχὰι αἱ τελείως τὸν Χριστὸν ἐνδύσασθαι ἐν πολλῇ ἐλπίδι καὶ πίστει ἐπιποθοῦσαι τῆς παρ' ἐτέρων ὑπομνήσεως οὐ τοσοῦτον χηρίζουσιν οὔτε τοῦ οὐρανοῦ πόθου καὶ τοῦ πρὸς Κύριον ἔρωτος, κἂν ἐπὶ ποσὸν ἐλαττοῦσθαι ὑπομένουσιν, ἀλλ' ὅλαι ἐξ ὅλου τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ προσηλωμέναι πρὸς τὸν πνευματικὸν νυμφίον ὁσημέραι πνευματικῆς προκοπῆς ἐν ἑαυταῖς αἰσθησιν ἐπιγινώσκουσι. Τετρωμένοι δὲ τῷ οὐρανίῳ πόθῳ καὶ ἐκπεινοὶ οὔσαι περὶ τὴν δικαιοσύνην τῶν ἀρετῶν, τὴν ἐκλαμπῆν τοῦ Πνεύματος ἐν ἐπιθυμίᾳ πολλῇ καὶ ἀκορέστῳ ἔχουσιν. Εἰ δὲ καὶ θείων μυστηρίων διὰ τῆς πίστεως αὐτῶν ἐπίγνωσιν λαβεῖν ἀξιοῦνται εἴτε καὶ εὐφροσύνης ἐπουρανοῦ χάριτος μέτοχοι γίνονται, οὐ πεποίθασιν ἐν ἑαυταῖς οἰόμεναι εἶναι τι, ἀλλ' ὅσω πνευματικῶν χαρισμάτων καταξιοῦνται, τοσοῦτω μᾶλλον ἀκορέστως ἔχουσαι τοῦ οὐρανοῦ πόθου ἐμπόνως ἐπιζητοῦσι· καὶ ὅσον ἂν πνευματικῆς προκοπῆς ἐν ἑαυταῖς αἰσθησιν λάβωσι, τοσοῦτω μᾶλλον ὡς πενόμεναί εἰσι παρ' ἑαυταῖς, ἀκορέστως ἔχουσαι τῷ πνευματικῷ πόθῳ πρὸς τὸν οὐράνιον νυμφίον, ὡς φησὶν ἡ Γραφή· «οἱ τρώγοντές με ἔτι πεινάσουσι, καὶ οἱ πίνοντές με ἔτι διψήσουσιν».

10,2 Αἱ τοιαῦται ψυχὰι αἱ ἐμπύρως καὶ ἀκορέστως τὴν ἀγάπην



Ο Μ Ι Λ Ι Α Γ'

10,1 Οἱ ψυχές πού ἀγαποῦν τήν ἀλήθεια καί τό Θεό, αὐτές πού ποθοῦν μέ μεγάλη ἐλπίδα καί πίστη νά ντυθοῦν ὀλοκληρωτικά τό Χριστά, δέν ἔχουν τόσο μεγάλη ἀνάγκη ἀπό τήν ὑπόμνηση τῶν ἄλλων, οὔτε γιά τόν οὐράνιο πόθο καί τόν θεῖο ἔρωτα πρὸς τόν Κύριο, ἔστω καί ἂν κάποτε γιά λίγο αἰσθάνονται ἀδύναμες πρὸς αὐτά, ἀλλ' εἶναι προσηλωμένες ὀλοκληρωτικά στό σταυρό τοῦ Χριστοῦ, πρὸς τόν πνευματικό νυμφίο, καί ὄλο καί περισσότερο αἰσθάνονται καί ἀντιλαμβάνονται τήν πνευματική τους πρόοδο. Πληγωμένες ἀπό τόν οὐράνιο πόθο καί ἀχόρταγες γιά τή τέλεια ἐφαρμογή τῶν ἀρετῶν, αἰσθάνονται ὑπερβολική καί ἀκόρεστη ἐπιθυμία νά λάβουν τό φωτισμό τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καί ἐφόσον ἀξιῶνται νά γνωρίσουν καί θεῖα μυστήρια, μέ τήν πίστη πού ἔχουν, ἢ γίνονται μέτοχοι τῆς χαρᾶς τῆς ἐπουράνιας χάρης, δέν ἔχουν τήν ἐντύπωση ὅτι κάνουν κάτι τό σπουδαῖο, ἀλλ', ὅσο περισσότερο ἀξιῶνται νά δέχονται τά πνευματικά χαρίσματα, τόσο περισσότερο ἔχουν ἀχόρταγη τήν ἐπιθυμία τοῦ οὐράνιου πόθου καί μέ κόπο ἐπιζητοῦν αὐτόν· καί ὅσο περισσότερο αἰσθάνονται στόν ἑαυτό τους τήν πνευματική προκοπή, τόσο περισσότερο πεινοῦν καί διψοῦν γιά τή μετάληψη καί τήν αὔξηση τῆς χάρης τοῦ Θεοῦ, καί ὅσο πλουτίζουν πνευματικά τόσο περισσότερο θεωροῦν τόν ἑαυτό τους φτωχό, γιατί ἔχουν ἀχόρταγο τόν πνευματικό πόθο πρὸς τόν οὐράνιο νυμφίο, ὅπως λέγει ἡ Γραφή· «ὄσοι μέ τρῶνε ἀκόμα περισσότερο θά πεινάσουν, καί ὄσοι μέ πίνουν θά διψάσουν περισσότερο»³⁴.

10,2 Οἱ παρόμοιες ψυχές, πού ἔχουν ἀχόρταγο τόν φλογερό

πρὸς Κύριον ἔχουσαι ἄξιαί τῆς αἰωνίου ζωῆς τυγχάνουσι· διὸ καὶ τῶν παθῶν τῆς ἀπολυτρώσεως καταξιοῦνται καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἀρρήτου καὶ μυστικῆς κοινωνίας ἐν πληρώματι χάριτος ἔκλαμψιν καὶ μετουσίαν τελείως κομίζονται. Ὅσαι δὲ ἄνανδροι καὶ χαῦνοι ψυχαί, μὴ ζητοῦσαι ἀπεντεῦθεν, ὡς ἔτι ἐν σαρκὶ τυγχάνουσι, τὸν ἁγιασμὸν τῆς καρδίας οὐκ ἐκ μέρους, ἀλλὰ τελείως δι' ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας δέξασθαι καὶ κοινωνῆσαι τῷ παρακλήτῳ Πνεύματι ἐν τελειότητι μετὰ πάσης αἰσθήσεως καὶ πληροφορίας μὴ ἐλπίσασαι, καὶ τῶν παθῶν τῆς κακίας λυτρωθῆναι διὰ τοῦ Πνεύματος μὴ ἐκδεξάμεναι ἢ πάλιν χάριτος θείας καταξιοθεῖσαι, εἰς ἀμεριμνίαν τινᾶ καὶ ἄνεσιν, ὑπὸ τῆς κακίας κλεπτόμεναι, ἑαυτὰς ἐξέδωκαν.

10,3 Ὡς ὅτι λαβοῦσαι τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος καὶ ἔχουσαι παράκλησιν τῆς χάριτος ἐν ἀναπαύσει καὶ πόθῳ καὶ γλυκύτητι πνευματικῇ. Καὶ ἐπὶ τούτῳ πεποιοῦνται ὑψοῦνται καὶ ἀμεριμνοῦσι, μὴ συντριβόμεναι τὴν καρδίαν καὶ τῷ φρονήματι μὴ ταπεινούμεναι μήτε οὔσαι εἰς τὸ τέλειον τῆς ἀπαθείας μέτρον μήτε πληρωθῆναι τελείως τῆς χάριτος ἐν πάσῃ σπουδῇ καὶ πίστει ἐκδεξάμεναι, ἀλλ' ἐπληροφορήθησαν καὶ ἐπανεπάησαν καὶ ἐναπέμειναν εἰς τὴν ὀλίγην τῆς χάριτος παράκλησιν, εἰς ἔπαρσιν μᾶλλον ἢπερ εἰς ταπείνωσιν προκόψασαι. Αἱ τοιαῦται ψυχαὶ καὶ οὐπερ κατηξιώθησαν χαρίσματος, ὅτεδήποτε ἀπογυμνοῦνται διὰ τὴν ἀμελῆ καταφρόνησιν καὶ τὸν μάταιον τῆς οἰήσεως αὐτῶν τῦφον.

10,4 Ψυχὴ γὰρ ἢ ἀληθῶς φιλόθεος καὶ φιλόχριστος κἂν μυρίας δικαιοσύνας ποιήσῃ, ὡς μηδὲν ἐργασαμένη οὕτως ἔχει παρ' ἑαυτῇ διὰ τὸν πρὸς Κύριον ἀκόρεστον πόθον· κἂν νηστεύῃς κἂν ἀγρυπνίαις τὸ σῶμα καταδαπανήσῃ, ὡς μηδέπω ἀρξάμενη πονεῖν περὶ τὰς ἀρετὰς διάκειται· κἂν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος διαφόρων ἢ

πόθο και τήν αγάπη πρὸς τὸν Κύριο, εἶναι ἄξιες τῆς αἰώνιας ζωῆς· γι' αὐτό και ἀξιῶνονται νά λυτρωθοῦν ἀπὸ τὰ πάθη³⁵ και νά δεχθοῦν τήν ἀνέκφραστη χαρά τῆς παρουσίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀπολαμβάνουν τό φωτισμό τῆς μυστικῆς κοινωνίας ἀπὸ τό πλήρωμα τῆς χάριτος, και ἐνώνονται μαζί της. Ὅσες ψυχές ὁμως εἶναι ἀνανδρες και ἀποχαυνωμένες, μή ἐπιθυμώντας νά προχωρήσουν στὸν ἁγιασμό τῆς καρδιάς τους, γιατί εἶναι ἀκόμα δεμένες μέ τή σάρκα³⁶, και μή ἐλπίζοντας ὅτι θά μπορέσουν μέ ὑπομονή και μακροθυμία νά δεχθοῦν και νά ἐνωθοῦν μέ τό ἅγιο Πνεῦμα τοῦ Παρακλήτου μέ κάθε αἴσθησι και βεβαιότητα, καθώς και μή δεχόμενες νά λυτρωθοῦν ἀπὸ τὰ πάθη τῆς κακίας μέ τή βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἢ πάλι, ἂν και ἀξιῶθηκαν νά δεχθοῦν τή θεία χάρη, παραδόθηκαν στήν ἀμεριμνησία και στήν ἀνεσι, γιατί παρασύρθηκαν ἀπὸ τήν κακία, αὐτές πρόδωσαν τὸν ἑαυτό τους.

10,3 Πράγματι αὐτές ἔλαβαν τή χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος και ἐνίωσαν τήν παρηγοριά τῆς χάριτος, πού τούς ἀνάπαυσε, και τὸν πόθο και τήν πνευματικὴ γλυκύτητα. Ἐχοντας ὁμως πεποίθησι σ' αὐτό ὑπερηφανεύονται και ἀμεριμνοῦν, δέ συντρίβουν τήν καρδιά τους και δέν ταπεινώνουν τό φρόνημά τους, και ἔτσι αὐτοί οὔτε ἔχουν φτάσει στήν τελειότητα τῆς ἀπάθειας, οὔτε ἔχουν πληρωθεῖ τελείως ἀπὸ τή χάρη τοῦ Θεοῦ, πού τή δέχθηκαν μέ κάθε προθυμία και πίστη, ἀλλά γεύθηκαν, ἀναπαύθηκαν και ἀρκέστηκαν στή λίγη παρηγοριά τῆς χάριτος, και ἔτσι πρόδεσαν στήν ὑπερηφάνεια μᾶλλον παρά στήν ταπείνωσι. Οἱ παρόμοιες ψυχές, ὅποιο χάρισμα και ἂν ἀξιῶθηκαν νά λάβουν, θᾶ μείνουν κάποτε γυμνές ἀπὸ αὐτό, ἐξ αἰτίας τῆς περιφρονησεώς τους, πού ὀφείλεται στήν ἀμέλειά τους, και τῆς ματαιότητας τῆς γεμάτης ἀπὸ ἀλαζονεία γνώμης τους.

10,4 Διότι ἡ ψυχὴ πού πραγματικά εἶναι φιλόθεη και φιλόχριστη, και ἂν ἀκόμα κάνει ἀμέτρητες ἀγαθές πράξεις, πιστεύει ὅτι τίποτε δέν ἔχει κάνει, γιατί ἔχει μέσα της τὸν ἀκόρεστο πόθο πρὸς τὸν Κύριο· και ἂν ὑποβάλλει τό σῶμα σέ νηστεῖες και σέ ἀγρυπνίες, συμπεριφέρεται ἔτσι σά νά μή ἔχει ἀρχίσει νά κοπιᾷζει καθόλου γιὰ τίς ἀρετές· ἂν ἀξιωθεῖ νά λάβει διάφο-

καὶ ἀποκαλύψεων καὶ μυστηρίων οὐρανίων τυχεῖν καταξιωθῆ, ὡς μηδὲν ἀκμὴν κεκτημένη ἐν ἑαυτῇ ἐστὶ διὰ τὴν ἄμετρον καὶ ἀκόρεστον πρὸς Κύριον ἀγάπην. Ἀλλὰ πᾶσαν ἡμέραν ἐκπεινος καὶ ἐκδιψος διὰ πίστεως καὶ ἀγάπης ἐν προσκαρτερήσει εὐχῆς εἰς τὰ τῆς χάριτος μυστήρια καὶ εἰς πᾶσαν κατάστασιν ἀρετῆς ἀκορέστως ἔχει, ἔρωτι Πνεύματος οὐρανίῳ τετρωμένη καὶ πόθον ἔμπυρον διὰ τῆς χάριτος ἀεὶ ἐν ἑαυτῇ πρὸς τὸν οὐράνιον νυμφίον ἀνακινουῖσα, ἐπιθυμοῖσα τελείως καταξιωθῆναι τῆς πρὸς αὐτὸν μυστικῆς καὶ ἀρρήτου ἐν ἀγιασμῶ Πνεύματος κοινωνίας, ἀποκεκαλυμμένη τῷ τῆς ψυχῆς προσώπῳ καὶ ἐνατενίζουσα τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐν φωτὶ πνευματικῷ καὶ ἀνεκλαλήτῳ, ἀνακιρνωμένη τούτῳ ἐν πληροφορίᾳ πάσῃ συμμορφιζομένη τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἐν ἐπιθυμίᾳ πολλῇ, τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον προσδοκῶσα πάντοτε καὶ τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς σκοτίας τῶν παθῶν τελείαν λύτρωσιν-δέξασθαι ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐν πληροφορίᾳ πιστεύουσα, ἵνα καθαρισθεῖσα διὰ τοῦ Πνεύματος ψυχῇ καὶ σώματι ἀγιασθεῖσα καθαρὸν σκεῦος εἰς ὑποδοχὴν τοῦ ἐπουρανίου μύρου καὶ μονῆν τοῦ ἀληθινοῦ βασιλέως Χριστοῦ γενέσθαι καταξιωθῆ. Καὶ τότε τῆς ἐπουρανίου ζωῆς ἀξία καθίσταται, οἰκητήριον καθαρὸν Πνεύματος ἀγίου ἐντεῦθεν γενομένη.

10,5 Εἰς ταῦτα δὲ τὰ μέτρα ψυχὴν ἐλθεῖν οὔτε ὑφ' ἐν οὔτε ἀδοκιμάστως ἐστίν, ἀλλὰ διὰ πόνων πολλῶν καὶ ἀγώνων καὶ χρόνων καὶ σπουδῆς μετὰ δοκιμασίας καὶ πειρασμῶν ποικίλων τὴν πνευματικὴν ἀδξησησιν καὶ προκοπὴν λαμβάνει ἕως τοῦ τελείου τῆς ἀπαθείας μέτρου, ἵνα εἰς πάντα πειρασμὸν ὑπὸ τῆς κακίας ἐπαγόμενον ὑπομένουσα προθύμως καὶ γενναίως τότε τῶν μεγάλων τιμῶν καὶ χαρισμάτων πνευματικῶν καὶ πλούτου οὐρανίου ἀξιωθῆ, καὶ οὕτω τῆς ἐπουρανίου βασιλείας γένηται κληρονόμος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

37. Ἄσμα Ἄσμ. 2,1

38. Πρβλ. Β' Θεσ. 2,13. Α' Πέτρ. 1,2. Β' Κορ. 3,18

39. Πρβλ. Φιλιπ. 3,10

ρα χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἢ καί οὐράνια μυστήρια καί ἀποκαλύψεις, αἰσθάνεται σάν νά μή ἔχει ἀποκτήσει τίποτε ἀκόμη, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπεριόριστης καί ἀκόρεστης ἀγάπης πρὸς τόν Κύριο. Ἀλλά καθημερινά ἔχει μεγάλη πείνα καί δίψα μέ τήν πίστη καί τήν ἀγάπη καί τήν ἐπιμονή στήν προσευχή, ἔχοντας ἀχόρταγο τόν πόθο γιά τά μυστήρια τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καί γιά κάθε κατάσταση ἀρετῆς, εἶναι πληγωμένη ἀπό τόν ἔρωτα τοῦ οὐράνιου Πνεύματος³⁷ καί ἀπό τόν φλογερό πόθο πού καίει, πάντοτε μέ τή δύναμη τῆς χάριτος, γιά τόν ἐπουράνιο νυμφίο Χριστό, ἐπιθυμώντας ν' ἀξιωθεῖ νά ἐπιτύχει τελείως τή μυστική καί ἀνέκφραστη κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος³⁸, ἔχοντας καθαρό τό πρόσωπο τῆς ψυχῆς καί στραμμένο τό βλέμμα πρὸς τόν ἐπουράνιο νυμφίο, πρόσωπο πρὸς πρόσωπο, μέσα σέ ἀνέκφραστο πνευματικό φῶς, ἐνωμένη μέ αὐτό μέ κάθε βεβαιότητα, ἀποδεχόμενη τό θάνατό του στόν ἑαυτό της μέ μεγάλη ἐπιθυμία, περιμένοντας πάντοτε τό θάνατο ὑπέρ τοῦ Χριστοῦ³⁹, καί πιστεύοντας μέ ἀπόλυτη βεβαιότητα ὅτι θά δεχθεῖ τήν τέλεια λύτρωση ἀπό τήν ἁμαρτία καί τά σκοτεινά πάθη, ὥστε, ἀφοῦ καθαρισθεῖ μέ τή χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί ἁγιασθεῖ καί ψυχικά καί σωματικά, ν' ἀξιωθεῖ νά γίνει καθαρό σκεῦος, πού θά δεχθεῖ τό ἐπουράνιο μύρο, καί τόπος διαμονῆς τοῦ ἀληθινοῦ βασιλιᾶ Χριστοῦ. Καί τότε γίνεται ἄξια γιά τήν ἐπουράνια ζωή. ἀφοῦ ἀπό αὐτή τή ζωή ἔγινε κατοικητήριο καθαρό τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

10,5 Σ' αὐτό τό ὕψος τῆς τελειότητος δέ φθάνει ἡ ψυχή οὔτε μέ μία προσπάθεια, οὔτε εὐκολα, ἀλλ' ἀποκτάει πνευματική πρόοδο μέ πολλούς κόπους καί ἀγῶνες πνευματικούς, μετά ἀπό πολλά χρόνια καί φροντίδα, καί ὕστερα ἀπό δοκιμασίες καί διαφόρους πειρασμούς μέχρι πού φθάνει στόν τέλειο βαθμό τῆς ἀπάθειας, ὥστε, ἀφοῦ ὑποστεῖ μέ προθυμία καί γενναιότητα κάθε πειρασμό πού προέρχεται ἀπό τήν κακία, ν' ἀξιωθεῖ τότε τίς μεγάλες τιμές, τά πνευματικά χαρίσματα καί τόν οὐράνιο πλοῦτο, καί ἔτσι νά γίνει κληρονόμος τῆς ἐπουράνιας βασιλείας μέ τή δύναμη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στόν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ δύναμη στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Α'

11,1 Τὸ πῦρ τὸ οὐράνιον τῆς θεότητος, ὅπερ δέχονται οἱ Χριστιανοὶ ἐντὸς αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ νῦν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, τοῦτο αὐτὸ ἐντὸς τῆς καρδίας αὐτῶν διακονοῦν, ὅταν ἀναλυθῇ τὸ σῶμα, ἐξώτερον γίνεται καὶ πάλιν συμπήσσει τὰ μέλη καὶ ποιεῖ ἀνάστασιν τῶν λελυμένων μελῶν. Ὡσπερ γὰρ τὸ ἐν Ἱερουσαλύμοις πῦρ τὸ διακονοῦν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ αἰχμαλωτισμοῦ χωσθὲν ἦν ἐν λάκκῳ, καὶ αὐτὸ ἐκεῖνο ἐν τῷ γενέσθαι εἰρήνην καὶ ἐπανελθεῖν τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὥσπερ ἀνεκαινίσθη καὶ συνήθως διηκόνει, οὕτω καὶ νῦν τὸ πλησίον σῶμα, ὃ μετὰ τὸ λυθῆναι γίνεται βόρβορος, ἐργάζεται τὸ οὐράνιον πῦρ καὶ ἀνακαινίζει καὶ ἀνιστᾷ τὰ ἐφθαρμένα σώματα. Τὸ γὰρ νῦν ἐσώτερον ἐν τῇ καρδίᾳ ἐνοικοῦν πῦρ τότε ἐξώτερον γίνεται καὶ ποιεῖ ἀνάστασιν τῶν σωμάτων.

11,2 Καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ τὸ πῦρ ἐν τῇ καμίνῳ οὐκ ἦν θεϊκόν, ἀλλ' ἦν κτίσμα. Οἱ δὲ τρεῖς παῖδες διὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτῶν ἐν τῷ φαινομένῳ πυρὶ ὄντες ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἶχον τὸ θεϊκόν καὶ οὐράνιον πῦρ ἐντὸς τῶν λογισμῶν διακονοῦν καὶ ἐνεργοῦν ἐν αὐτοῖς. Καὶ αὐτὸ ἐκεῖνο ἐφάνη ἐξώτερον αὐτῶν· ἀναμέσον γὰρ αὐτῶν ἔστη καὶ ἐπεῖχε τὸ φαινόμενον πῦρ τοῦ μὴ καίειν



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Α'

11,1 Τό οὐράνιο πῦρ τῆς θεότητος, πού δέχονται οἱ Χριστιανοί μέσα στήν καρδιά τους τώρα σ' αὐτό τόν κόσμο, αὐτό τό ἴδιο πού τούς διακονεῖ μέσα στήν καρδιά τους⁴⁰, ὅταν διαλυθεῖ τό σῶμα, βγαίνει ἔξω ἀπό αὐτό καί συναρμολογεῖ τά μέλη καί ἀνασταίνει τά μέλη πού ἔχουν διαλυθεῖ. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς τό πῦρ πού διακονοῦσε τό θυσιαστήριο στά Ἱεροσόλυμα, κατά τή διάρκεια τῆς αἰχμαλωσίας βρισκόταν χωμένο μέσα σέ λάκκο⁴¹, καί πάλι τό ἴδιο, ὅταν ἔγινε εἰρήνη καί ἐπέστρεψαν οἱ αἰχμαλωτισθέντες, τό ἀναψαν καί τούς ὑπηρετοῦσε, ἔτσι καί τῶρα τό σῶμα μας, πού μετά τό θάνατο καί τή διάλυσή του γίνεται βρωμερό, τό μεταμορφώνει τό οὐράνιο πῦρ, τό ἀνακαινίζει καί τό ἀνασταίνει. Διότι τό πῦρ πού βρίσκεται τώρα μέσα στήν καρδιά μας, βγαίνει ἔξω ἀπό αὐτό καί πραγματοποιεῖ τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν σωμάτων.

11,2 Διότι καί τότε, στήν περίπτωση τοῦ Ναβοχοδονόσορ, τό πῦρ μέσα στό καμίνι⁴² δέν ἦταν θεϊκό, ἀλλά κτιστό. Οἱ τρεῖς παῖδες, λόγω τῆς ἀρετῆς τους, ἐνῶ ἦταν μέσα στή φωτιά, εἶχαν μέσα στίς καρδιές καί τούς λογισμούς τους τό θεϊκό καί οὐράνιο πῦρ, πού τούς ὑπηρετοῦσε καί ἐνεργοῦσε μέσα τους. Καί αὐτό τό ἴδιο φάνηκε ἔξω ἀπ' αὐτούς· διότι στάθηκε ἀνάμεσά

42. Δαν. 3,19έ.

καὶ βλάπτειν τι τοὺς δικαίους. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰσραήλ, ἐπειδὴ ὁ νοῦς αὐτῶν καὶ ὁ λογισμὸς ἐν προθέσει εἶχε τοῦ μακρυνθῆναι ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος καὶ εἰς εἰδωλολατρίαν τραπῆναι, ἠναγκάσθη Ἄαρὼν εἰπεῖν αὐτοῖς ἐνεγκεῖν τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ κόσμια. Λοιπὸν ὁ χρυσὸς καὶ τὰ σκεύη, ἅπερ ἐνέβαλον εἰς τὸ πῦρ, εἰδωλον ἐγένετο, καὶ ὡσπερ ἐμιμήσατο τὸ πῦρ τὴν προαίρεσιν αὐτῶν. Τοῦτο δὲ θαυμαστὸν πρᾶγμα. Ἐπειδὴ γὰρ κατὰ πρόθεσιν ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ τοῖς λογισμοῖς αὐτῶν ἐβουλεύσαντο τὴν εἰδωλολατρίαν καὶ τὸ πῦρ ὁμοίως τὰ ἐμβληθέντα σκεύη εἰδωλον εἰργάσατο, καὶ λοιπὸν ἐν τῷ φαινομένῳ εἰδωλολάτρησαν. Ὡσπερ οὖν οἱ τρεῖς παῖδες δικαιοσύνην λογισάμενοι ἐδέξαντο ἐν ἑαυτοῖς τὸ τοῦ Θεοῦ πῦρ καὶ προσεκύνησαν τῷ Κυρίῳ ἐν ἀληθείᾳ, οὕτω καὶ νῦν αἱ πισταὶ ψυχαὶ δέχονται ἐκεῖνο τὸ θεϊκὸν καὶ ἐπουράνιον πῦρ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ αὐτὸ ἐκεῖνο μορφοῖ εἰκόνα ἐπουράνιον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

11,3 Ὡσπερ οὖν ἐμόρφωσε τὸ πῦρ τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ ἐγένετο εἰδωλον, οὕτω καὶ ὁ Κύριος, ὃς μιμεῖται τῶν πιστῶν καὶ ἀγαθῶν ψυχῶν τὰς προαιρέσεις, καὶ κατὰ τὸ θέλημα αὐτῶν μορφοῖ εἰκόνα καινὴν ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει ἐξώτερον αὐτῶν φαίνεται καὶ δοξάζει τὰ σώματα αὐτῶν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Ἄλλ' ὄν τρόπον τὰ σώματα αὐτῶν ἐφθαρμένα εἰσὶ τέως ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ καὶ νεκρὰ καὶ λελυμένα, οὕτως εἰσὶ καὶ οἱ λογισμοὶ τινῶν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ ἐφθαρμένοι καὶ νεκροὶ ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ κεχωσμένοι εἰς βόρβορον καὶ γῆν· ἀπώλετο γὰρ αὐτῶν ἡ ψυχή. Ὡσπερ οὖν οἱ Ἰσραηλιῖται ἔβαλον τὰ χρυσᾶ σκεύη εἰς τὸ πῦρ καὶ ἐγένετο εἰδωλον, οὕτω νῦν τοὺς καθαροὺς λογισμοὺς καὶ καλοὺς ἐπέδωκε τῇ κακίᾳ ὁ ἄνθρωπος, καὶ κατεχώσθησαν εἰς τὸν βόρβορον τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐγένοντο εἰδωλον. Καὶ πῶς τις, ἵνα αὐτοὺς ἐξεύρη καὶ διακρίνη καὶ ἐκβάλῃ ἐκ τοῦ ἰδίου πυρός; Ὡδε λύχνου θεϊκοῦ χρεῖαν ἔχει ἡ ψυχή, Πνεύματος ἀγίου τοῦ κοσμοῦντος τὸν ἐσκοτισμένον οἶκον, τοῦ φωτεινοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης τοῦ φωτίζοντος καὶ ἀνατέλλ-

τους και ἐμπόδιζε τὴν ὕλική φωτιά νά μή καίει και νά μή βλάπτει σέ τίποτε τούς ἐνάρετους ἐκείνους. Τό ἴδιο ἔγινε και μέ τούς Ἰσραηλίτες, ἐπειδή ὁ νοῦς τους και ὁ λογισμός τους εἶχαν τὴν πρόθεση ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπό τόν ἀληθινό Θεό και νά τραποῦν στήν εἰδωλολατρία, ἀναγκάσθηκε ὁ Ἀαρών νά τούς πεῖ νά φέρουν τά χρυσά σκεύη και τά κοσμήματα⁴³. Τότε ὁ χρυσός και τά σκεύη, πού τά ἔρριξαν μέσα στή φωτιά, ἔγιναν εἰδωλο, σά νά μιμήθηκε ἡ φωτιά τὴν ἐπιθυμία τους. Και αὐτό ἦταν ἓνα παράξενο πράγμα. Διότι, ἐπειδή μέ τὴν πρόθεσή τους και κρυφά και στίς σκέψεις τους θέλησαν τὴν εἰδωλολατρία, και ἡ φωτιά ἔκανε εἰδωλο τά σκεύη πού ἔρριξαν μέσα σ' αὐτήν, ἔτσι ἔγινε φανερή και ἡ εἰδωλολατρία τους. Ὅπως λοιπόν οἱ τρεῖς παῖδες, πού προτίμησαν τὴν ἀρετή, δέχθηκαν μέσα τους τό θεϊκό πῦρ και προσκύνησαν ἀληθινά τόν Κύριο, ἔτσι και τώρα οἱ πιστές ψυχές δέχονται σ' αὐτόν τόν κόσμο ἐκεῖνο τό θεϊκό και ἐπουράνιο πῦρ κατά τρόπο μυστικό, και αὐτό τό ἴδιο διαμορφώνει σ' ὄλους τούς ἀνθρώπους τὴν ἐπουράνια εἰκόνα.

11,3 Ὅπως λοιπόν ἡ φωτιά ἔδωσε τό σχῆμα τοῦ εἰδώλου στά χρυσά σκεύη, ἔτσι και ὁ Κύριος, πού ἀκολουθεῖ τίς ἐπιθυμίες τῶν ἀγαθῶν και πιστῶν ψυχῶν, και διαμορφώνει καινούρια εἰκόνα στήν ψυχὴ τους, σύμφωνα μέ τό θέλημά τους, και κατά τὴν ἀνάστασι θά φανεῖ ἔξω ἀπ' αὐτές και θά δοξάσει τά σώματά τους και ἐσωτερικά και ἔξωτερικά. Και ὅπως τά σώματα τους εἶναι φθαρμένα τώρα κατά τό χρόνο αὐτό, νεκρά και διαλυμένα, ἔτσι εἶναι και οἱ λογισμοὶ ὀρισμένων ἀνθρώπων φθαρμένοι ἀπό τό σατανᾶ και νεκροὶ ἀπό τὴ ζωὴ και χωμένοι μέσα στό βοῦρκο και στή γῆ· διότι χάθηκε ἡ ψυχὴ τους. Ὅπως λοιπόν οἱ Ἰσραηλίτες ἔβαλαν τά χρυσά σκεύη μέσα στή φωτιά και ἔγιναν εἰδωλο, ἔτσι τώρα παρέδωσε ὁ ἀνθρωπος τούς καθαρούς και καλούς λογισμούς στήν κακία, και βουτήχτηκαν μέσα στό βοῦρκο τῆς ἀμαρτίας και ἔγιναν εἰδωλο. Και πῶς μπορεῖ νά τούς βρεῖ κανεὶς και νά τούς διακρίνει και νά τούς ἀπομακρύνει ἀπό τό πῦρ αὐτό τῆς ἀμαρτίας; Ἐδῶ χρειάζεται ἡ ψυχὴ θεϊκό λυχνάρι, τό ἅγιο Πνεῦμα, πού κοσμεῖ τόν σκοτεινό οἶκο, τό φωτεινό ἥλιο τῆς δικαιοσύνης⁴⁴, πού φωτίζει και ἀνατέλλει

λοντος εἰς τὴν καρδίαν· ὄπλου χρεῖαν ἔχει τοῦ νικῶντος τὸν πόλεμον.

11,4 Καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χήρα ἡ ἀπολέσασα τὴν δραχμὴν πρῶτον ἤψε τὸν λύχνον, εἶτα ἐκόσμησε τὸν οἶκον, καὶ οὕτω κοσμηθέντος τοῦ οἴκου καὶ τοῦ λύχνου ἀφθέντος εὐρέθη ἡ δραχμὴ ἐν τῇ κόπρῳ καὶ ἐν τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ γῆ κεχωσμένη. Καὶ νῦν ἡ ψυχὴ οὐ δύναται ἀφ' ἑαυτῆς εὐρεῖν τοὺς ἰδίους αὐτῆς διαλογισμοὺς καὶ χωρίσαι, ἀλλ' ὅταν ἀφθῇ ὁ λύχνος ὁ θεϊκός, ἄπει εἰς τὸν ἐσκοτισμένον οἶκον καὶ τότε βλέπει τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς, πῶς εἰσι κεχωσμένοι εἰς τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὸν βόρβορον τῆς ἀμαρτίας. Ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ τότε βλέπει ἡ ψυχὴ τὴν ἀπώλειαν αὐτῆς καὶ ἄρχεται ἀνακαλεῖσθαι τοὺς ἐν τῇ κόπρῳ καὶ ρυπαρίᾳ ἀναμειγμένους λογισμοὺς. Ἀπώλεσε γὰρ τὴν εἰκόνα αὐτῆς ἡ ψυχὴ παραβᾶσα τὴν ἐντολήν.

11,5 Ὡσπερ ἐὰν ἦ τις βασιλεὺς καὶ ἔχη ὑπαρξιν καὶ διακόνους ὑφ' ἑαυτὸν τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτῷ, συμβῆ δὲ τοῦτον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν παραληφθῆναι καὶ αἰχμαλωτισθῆναι· τούτου παραληφθέντος καὶ αἰχμαλωτισθέντος ἀνάγκη καὶ τοὺς διακόνους αὐτοῦ καὶ ὑπηρέτας ὀπίσω αὐτοῦ ἀκολουθεῖν, οὕτω καὶ ὁ Ἀδὰμ ἐκτίσθη καθαρὸς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς διακονίαν αὐτοῦ καὶ ταῦτα τὰ κτίσματα εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῷ ἐδόθη· κύριος γὰρ καὶ βασιλεὺς κατεστάθη πάντων τῶν κτισμάτων. Ἀλλ' ἐξ οὗ ὁ λόγος ὁ πονηρὸς προσῆλθεν αὐτῷ καὶ προσωμίλησεν, αὐτὸς πρότερον διὰ τῆς ἐξωθεν ἀκοῆς ὑπεδέξατο αὐτόν, εἶτα διῆλθεν αὐτοῦ διὰ τῆς καρδίας καὶ κατέσχευεν αὐτοῦ πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν, καὶ οὕτω λοιπὸν αὐτοῦ παραληφθέντος συμπαραελήφθη καὶ ἡ διακονοῦσα καὶ ὑπηρετοῦσα αὐτῷ κτίσις. Δι' αὐτοῦ γὰρ ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν «ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος» καὶ πᾶσαν εἰκόνα τοῦ Ἀδὰμ ἠφάνισεν ἐκ τῆς ἐκείνου παρακοῆς, ὥστε τραπῆναι τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐλθεῖν εἰς προσκύνησιν δαιμόνων. Ἴδου γὰρ οἱ καρ-

στήν καρδιά· χρειάζεται να ἔχει ἡ ψυχὴ ὄπλο μέ τό ὁποῖο κερδίζει τόν πόλεμο.

11,4 Διότι καί ἐκεῖ πού λέγει ἡ ἀγία Γραφή γιά τή χήρα πού ἔχασε τή δραχμή⁴⁵, πρῶτα ἄναψε τό λυχνάρι, ἔπειτα φωτίστηκε τό σπίτι, καί ἔτσι, ἀφοῦ φωτίστηκε τό σπίτι καί ἀνάφθηκε τό λυχνάρι, βρέθηκε ἡ δραχμή, πού ἦταν χωμένη μέσα στήν κοπριά καί στήν ἀκαθαρσία καί στή γῆ. Καί ἡ ψυχὴ λοιπόν τώρα δέ μπορεῖ μόνη της νά βρεῖ τούς λογισμούς της καί νά τούς ξεχωρίσει, ἀλλά, ὅταν ἀναφθεῖ τό θεϊκό λυχνάρι, φωτίζει μέσα στό σκοτεινό σπίτι, καί τότε βλέπει τούς λογισμούς της μέ ποιό τρόπο εἶναι χωμένοι μέσα στήν ἀκαθαρσία καί τό βουρκο τῆς ἀμαρτίας. Ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καί τότε μπορεῖ νά δεῖ ἡ ψυχὴ τήν καταστροφή της, καί ἀρχίζει νά ἀνακαλεῖ τούς λογισμούς της, πού εἶναι ἀναμιγμένοι μέ τήν κοπριά καί τή βρωμιά. Διότι ἔχασε τήν εἰκόνα της ἡ ψυχὴ παραβαίνοντας τήν ἐντολή.

11,5 Ὅπως ἀκριβῶς ἂν κάποιος εἶναι βασιλιάς καί ἔχει παρουσία καί ὑπηρέτες κάτω ἀπό τίς διαταγές του πού τόν ὑπηρετοῦν, καί συμβεῖ αὐτός νά συλληφθεῖ καί νά αἰχμαλωτισθεῖ ἀπό τούς ἐχθρούς, ὅποτε, ἀφοῦ συλληφθεῖ καί αἰχμαλωτισθεῖ αὐτός, ὑποχρεωτικά θά τόν ἀκολουθήσουν καί οἱ ὑπηρέτες του στήν ἐξορία, ἔτσι καί ὁ Ἀδάμ δημιουργήθηκε καθαρὸς ἀπό τό Θεό γιά νά τόν ὑπηρετεῖ, καί ὅλα τά κτίσματα τοῦ δόθηκαν γιά νά τόν ὑπηρετοῦν· διότι τοποθετήθηκε κυρίαρχος καί βασιλιάς ὅλων τῶν κτισμάτων. Ἀλλ' ὁ πονηρός, γιά τόν ὁποῖο γίνεται λόγος, τόν πλησίασε καί μίλησε μ' αὐτόν, καί ἀφοῦ πρῶτα τόν δέχθηκε ὁ Ἀδάμ ἐξωτερικά μέ τό νά τόν ἀκούσει, ἔπειτα πέρασαν τά λόγια του μέσα στήν καρδιά του καί κυρίεψαν ὀλόκληρη τήν ὑπαρξή του, καί ἔτσι, ἀφοῦ συνελήφθηκε, μαζί του συνελήφθηκε καί ὑποδουλώθηκε καί ὀλόκληρη ἡ κτίση πού τόν διακονοῦσε καί τόν ὑπηρετοῦσε. Διότι μέσω τοῦ Ἀδάμ «κυριάρχησε ὁ θάνατος»⁴⁶ πάνω σ' ὅλες τίς ψυχές, καί ἀλλοίωσε σέ κάθε ἄνθρωπο τήν εἰκόνα τοῦ Ἀδάμ, ἐξ αἰτίας τῆς παρακοῆς ἐκείνου, ὥστε νά ἐκτραποῦν οἱ ἄνθρωποι καί νά τρέξουν νά προσκυνήσουν τούς δαίμονες. Νά λοιπόν οἱ καρποὶ τῆς γῆς, πού

ποι τῆς γῆς οἱ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καλῶς κτισθέντες προσφέρονται τοῖς δαίμοσιν, ἄρτος καὶ οἶνος καὶ ἔλαιον, καὶ ζῶα ἐν τοῖς βωμοῖς αὐτῶν ἐπιτιθέασιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἔθυσαν τοῖς δαιμονίοις.

11,6 Νῦν οὖν αὐτὸς ὁ πλάσας τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὸς ἔρχεται καὶ διαλύει πᾶσαν τὴν ἀναστροφὴν τοῦ πονηροῦ καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ ἐπιτελούμενα ἐν τοῖς λογισμοῖς καὶ ἀνακαινίζει καὶ μορφοῖ εἰκόνα ἐπουράνιον καὶ ποιεῖ καινὴν ψυχὴν, ἵνα γένηται πάλιν βασιλεὺς ὁ Ἀδὰμ τοῦ θανάτου καὶ κύριος τῶν κτισμάτων. Καὶ ἐν τῇ σκιᾷ δὲ τοῦ νόμου Μωϋσῆς σωτὴρ ἐπεκαλεῖτο τοῦ Ἰσραήλ· ἐξέβαλε γὰρ αὐτοὺς ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Οὕτω καὶ νῦν ὁ ἀληθινὸς λυτρωτὴς Χριστὸς διέρχεται εἰς τὰ κρύφια τῆς ψυχῆς καὶ ἐκβάλλει ἐκ τῆς σκοτεινῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ βαρυτάτου ζυγοῦ καὶ τῆς πικρᾶς δουλείας. Ἐντέλλεται οὖν ἡμῖν ὥστε ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ πτωχεῦσαι ἀπὸ πάντων τῶν φαινομένων καὶ μὴ ἔχειν μέριμναν γῆϊνην, ἀλλὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας στήκειν εἰς τὴν θύραν καὶ ἀπεκδέχεσθαι, πότε ὁ Κύριος ἀνοίξει τὰς συγκεκλεισμένας καρδίας καὶ ἐπιχεεῖ ἡμῖν τὴν δωρεὰν τοῦ Πνεύματος.

11,7 Εἶπεν οὖν ἀφιέναι χρυσόν, ἄργυρον, συγγένειαν, πωλῆσαι τὰ ὑπάρχοντα καὶ διαδοῦναι πτωχοῖς καὶ θυσσαυρίζειν αὐτὰ καὶ ζητεῖν εἰς τοὺς οὐρανοὺς· «ὅπου γὰρ ὁ θησαυρὸς σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου»· ἥδει γὰρ ὁ Κύριος ὅτι ἐντεῦθεν ὁ σατανᾶς κατισχύει τῶν λογισμῶν τοῦ καταφέρειν αὐτοὺς εἰς τὴν φροντίδα τῶν ὑλικῶν καὶ γῆϊνων πραγμάτων. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς προνοούμενος τῆς ψυχῆς σου εἶπεν ἀποτάξασθαι πᾶσιν, ἵνα καὶ ἄκων ἐπιζητήσης τὸν οὐράνιον πλοῦτον καὶ ἔχῃς τὴν καρδίαν σου πρὸς τὸν Θεόν. Ἐὰν γὰρ καὶ θελήσης ἐπιστραφῆναι πρὸς τὰ κτήματα, οὐδὲν εὐρίσκη τῶν

47. Πρβλ. Ἰω. 3,8

50. Ματθ. 6,21

48. Πρβλ. Α' Κορ. 5,10

51. Λουκᾶ 14,33

49. Ματθ. 19,21

δημιουργήθηκαν από τό Θεό τέλεια, προσφέρονται στους δαίμονες, τό ψωμί, τό κρασί καί τό λάδι, καθώς καί ζῶα θυσίαζαν πάνω στους βωμούς τους, καί ὄχι μόνο αὐτά, ἀλλ' ἀκόμη καί τά τέκνα τους καί τίς θυγατέρες τους θυσίασαν στους δαίμονες.

11,6 Τώρα λοιπόν, αὐτός πού ἐπλασε τό σῶμα καί τήν ψυχή, ἔρχεται καί διαλύει κάθε συναναστροφή μέ τόν πονηρό καί μέ τά ἔργα του⁴⁷, πού γίνονται στους λογισμούς, τόν ἀνακαινίζει καί τόν μορφοποιεῖ σέ ἐπουράνια εἰκόνα, κάνοντας καινούρια τήν ψυχή του, γιά νά γίνει πάλι ὁ Ἀδάμ βασιλιάς τοῦ θανάτου καί κυρίαρχος τῶν δημιουργημάτων. Καί στή σκιά τοῦ νόμου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ Μωυσῆς ὀνομαζόταν σωτήρας τοῦ Ἰσραήλ· διότι τούς ὀδήγησε ἔξω ἀπό τήν Αἴγυπτο. Ἔτσι καί τώρα ὁ ἀληθινός λυτρωτής Χριστός περνάει μέσα ἀπό τά ἀπόκρυφα μέρη τῆς ψυχῆς, καί τήν ἀπομακρύνει ἀπό τή σκοτεινή Αἴγυπτο, τό βαρῦ ζυγό καί τήν πικρή σκλαβιά. Μᾶς παραγγέλει λοιπόν ν' ἀπομακρυνθοῦμε ἀπό τόν κόσμο⁴⁸ καί νά γίνουμε φτωχοί ἀπό ὅλα τά κακά τοῦ κόσμου, νά μή ἔχουμε μέριμνα γήινη, ἀλλά νύχτα καί ἡμέρα νά στεκόμαστε στήν πόρτα καί νά περιμένουμε πότε ὁ Κύριος θ' ἀνοίξει τίς κλεισμένες καρδιές καί θά τίς λούσει μέ τή δωρεά τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

11,7 Εἶπε λοιπόν νά ἐγκαταλείψουμε τό χρυσάφι, τό ἀσήμι, τούς συγγενεῖς, νά πουλήσουμε τά ὑπάρχοντά μας καί νά τά μοιράσουμε στους φτωχοῦς⁴⁹ καί νά προσπαθοῦμε ν' ἀποκτοῦμε αὐτά τά πλούτη καί νά ζητοῦμε θησαυρούς οὐράνιους· «καθόσον ὅπου εἶναι ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ εἶναι καί ἡ καρδιά σου»⁵⁰. Διότι γνωρίζει ὁ Κύριος ὅτι ὁ σατανᾶς ἀπό ἐδῶ κυριαρχεῖ στους λογισμούς, γιά νά τούς κρατάει προσκολλημένους στή φροντίδα τῶν ὑλικῶν καί γήινων πραγμάτων. Γι' αὐτό ὁ Θεός, θέλοντας νά προφυλάξει τήν ψυχή σου, εἶπε ν' ἀπομακρυνθεῖς ἀπ' ὅλα⁵¹, ὥστε καί χωρίς τή θέλησή σου νά ἐπιζητήσεις τόν οὐράνιο πλοῦτο καί νά ἔχεις στραμμένη τήν καρδιά σου πρὸς τό Θεό. Διότι ἀκόμα καί ἂν θελήσεις νά ξαναγυρίσεις στήν περιουσία σου, δέν θά βρεῖς νά ἔχεις τίποτε ἀπό αὐτά πού φαίνονται. Θέλεις δέ θέλεις· ἐκεῖ πού τά θησαύρισες καί τά τοποθέτη-

φαινομένων κεκτημένος. Θέλεις οὐ θέλεις· ὅπου ταῦτα ἐθησαύρισας καὶ ἀπέθου, ἀναγκάζῃ πέμψαι τὸν νοῦν σου πρὸς τὸν οὐράνιον· «ὅπου γὰρ ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου».

11,8 Καὶ γὰρ ἐν τῷ νόμῳ ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῆ, ἵνα ποιήσῃ ὄφιν χαλκοῦν καὶ τοῦτον ὑψώσῃ καὶ προσπήξῃ εἰς τὸ ἀκρότατον τοῦ ξύλου· καὶ ὅσοι ὑπὸ τῶν ὄφρων ἐπλήσσοντο, προσέχοντες τῷ ὄφει τῷ χαλκῷ, ἰάσεως ἐτύγχανον. Τοῦτο οἰκονομικῶς ἐγένετο, ἵνα οἱ κατεχόμενοι εἰς τὰς γῆϊνας μερίμνας καὶ εἰς τὰς εἰδωλολατρίας καὶ εἰς τὰς ἡδονὰς τοῦ σατανᾶ καὶ εἰς πᾶσαν ἀσέβειαν διὰ τούτου τοῦ τρόπου μερικῶς πωσ ἀνακύψωσιν ἐπὶ τὰ ἄνω καὶ ἀναψύξαντες ἀπὸ τῶν κάτω προσέχωσιν ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ πάλιν ἀπ' ἐκείνων προκόψωσιν εἰς τὸ ὑψηλότατον, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν προκόπτοντες εἰς τὸ ὑψηλότερον καὶ ἀνώτερον γένος ἐπιγινώσκωσιν, ὅτι ἔστιν ὕψιστος παρὰ πᾶσαν τὴν κτίσιν. Οὕτω καὶ σὲ ἐκέλευσε πτωχὸν γενέσθαι καὶ πάντα πωλήσαντα δοῦναι πτωχοῖς, ἵνα λοιπὸν κἂν θελήσῃς κάτω ρέψαι ἐπὶ τῆς γῆς, μὴ δυνηθῆς. Ἐρευνήσας γὰρ εἰς τὴν καρδίαν σου ἄρχῃ μετὰ τῶν λογισμῶν σου διαλέγεσθαι· 'παρ' ὃ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲν ἔχομεν, ἄγωμεν πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅπου ἔχομεν τὸν θησαυρόν, ὅπου ἐπραγματευσάμεθα'. Ἄρχεται ὁ νοῦς σου ἀνανεύειν πρὸς τὸ ὕψος, ἐπιζητεῖν τὰ ἀνώτερα καὶ προκόπτειν ἐν τούτῳ.

11,9 Τί δέ ἐστιν, «ὁ νεκρὸς ὄφεις ὁ προσπεπηγμένος εἰς τὸ ἀκρότατον τοῦ ξύλου ἰᾶτο τοὺς πεπληγμένους»; Ὁ νεκρὸς ὄφεις τοὺς ζῶντας ἐνίκα, ὥστε τύπος ἐστὶ τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου. Τὸ σῶμα γὰρ ὃ ἔλαβεν ἐκ τῆς Μαρίας, ἀνήνεγκεν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ἐκρέμασε καὶ προσέπηξεν ἐπὶ τοῦ ξύλου, καὶ τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ ὄφιν ζῶντα καὶ ἔρποντα νεκρὸν σῶμα ἐνίκησε καὶ ἀπέκτεινεν. Ὡδε θαῦμα μέγιστον, πῶς ὁ νεκρὸς ὄφεις τὸν ζῶντα ἀπέκτεινεν. Ἄλλ' ὅν τρόπον ἐποίησε Μωϋσῆς καινὸν ἔργον (ὁμοίωμα τοῦ ζῶντος ὄφρων ἐποίησεν), οὕτω καὶ ὁ Κύριος καινὸν ἔργον ἐκ τῆς Μαρίας

σες σέ ἀναγκάζουν νά κατευθύνεις τό νοῦ σου πρὸς τόν οὐράνιο θησαυρό· «διότι ὅπου εἶναι ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ εἶναι καί ἡ καρδιά σου»⁵².

11,8 Καθόσον καί στό Μωσαϊκό Νόμο ἀναφέρεται ὅτι διέταξε ὁ Θεός τό Μωυσῆ νά κατασκευάσει χάλκινο φίδι καί νά τό ὑψώσει καί νά τό στερεώσει στήν κορυφή τοῦ ξύλου⁵³· καί ὅσοι δαγκώνονταν ἀπό φίδια, ὅταν ἔστρεφαν τό βλέμμα τους πρὸς τό χάλκινο φίδι, θεραπεύονταν. Αὐτό ἐγινε ἀπό θεϊκή φροντίδα καί μέριμνα, ὥστε αὐτοί πού εἶχαν κυριευθεῖ ἀπό τίς γήινες μέριμνες, τίς εἰδωλολατρίες καί τίς ἡδονές τοῦ σατανᾶ, καθὼς καί ἀπό κάθε εἴδους ἀσέβεια, μέ τόν τρόπο αὐτό νά σηκώσουν κάπως τά κεφάλια τους πρὸς τά πάνω, καί, ἀφοῦ συνέλθουν ἀπό τά πράγματα πού βρίσκονταν κάτω, νά στρέψουν τήν προσοχή τους στά ψηλά, καί πάλι ἀπό ἐκεῖνα νά προχωρήσουν στά ψηλότερα, καί ἔτσι ἀνεβαίνοντας σιγά - σιγά σέ ψηλότερη καί ἀνώτερη κορυφή νά γνωρίσουν πὼς ὑπάρχει ὁ ὕψιστος Θεός παντοῦ. Ἔτσι λοιπόν καί ἐσένα σέ διάταξε νά γίνεις φτωχός, νά πουλήσεις ὅλα τά ὑπάρχοντά σου καί νά τά δώσεις στοὺς φτωχοὺς, ὥστε, καί ἂν ἀκόμα θελήσεις νά στραφεῖς κάτω πρὸς τή γῆ, νά μὴ μπορέσεις. Ἀφοῦ δηλαδή ἐρευνήσεις μέσα στήν καρδιά σου, ν' ἀρχίσεις νά κουβεντιάσεις μέ τοὺς λογισμοὺς σου· ἀφοῦ πάνω στή γῆ δέν ἔχουμε τίποτε, ἄς βαδίσουμε πρὸς τόν οὐρανό, ὅπου ἔχουμε τό θησαυρό πού ἀποκτήσαμε⁵⁴. Ἀρχίζει τότε ὁ νοῦς σου ν' ἀνεβαίνει πρὸς τά ὕψη, νά ἐπιζητεῖ τά ἀνώτερα καί νά προοδεύει σ' αὐτά.

11,9 Τί σημαίνει ὁμως, «τό νεκρό φίδι πού ἦταν στερεωμένο στήν ἄκρη τοῦ ξύλου θεράπευε τοὺς πληγωμένους»; Τό νεκρό φίδι νικοῦσε τά ζωντανά φίδια, καί ἐπομένως εἶναι τύπος τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου. Διότι τό σῶμα πού ἔλαβε ἀπό τή Μαρία τό πρόσφερε πάνω στό σταυρό, τό κρέμασε καί τό κάρφωσε πάνω στό ξύλο, καί τό φίδι πού ζοῦσε καί σερνόταν μέσα στήν καρδιά τό νίκησε καί τό σκότωσε νεκρό σῶμα. Νά μέγιστο θαῦμα, πὼς τό νεκρό φίδι σκότωσε τό ζωντανό. Ἀλλά μέ τόν τρόπο ἐκεῖνο πού ὁ Μωυσῆς ἔκανε νέο ἔργο (κατασκεύασε

ἐποίησε καὶ τοῦτο ἐνεδύσατο· ἀλλ' οὐκ ἤνεγκε τὸ σῶμα ἐξ οὐρανοῦ. Τὸ Πνεῦμα τὸ οὐράνιον ἐν τῷ Ἀδὰμ εἰσελθὼν εἰργάσατο καὶ τοῦτον συνεκέρασε τῇ θεότητι καὶ ἐνεδύσατο ἀνθρωπίνην σάρκα καὶ ἐμόρφωσεν ἐν τῇ μήτρᾳ. Ὡσπερ οὖν ὄφις χαλκοῦς ἕως τοῦ Μωϋσέως οὐκ ἐκελεύσθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐν κόσμῳ γενέσθαι, οὕτως οὐδὲ σῶμα καινὸν καὶ ἀναμάρτητον ἕως τοῦ Κυρίου οὐκ ἐφάνη ἐν τῷ κόσμῳ. Παραβάντος γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ πρώτου Ἀδὰμ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἐπὶ ὅλα τὰ τέκνα αὐτοῦ. Ἐνίκησεν οὖν νεκρὸν σῶμα τὸν ζῶντα ὄφιν.

11,10 Καὶ τοῦτο τὸ θαυμάσιον Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἑλλησι δὲ μωρία. Τί δὲ λέγει ὁ ἀπόστολος; «Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἑλλησι δὲ μωρία· ἡμῖν δὲ τοῖς σωζομένοις Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν». Ἐν γὰρ τῷ νεκρῷ σώματι ἡ ζωὴ ᾧδε ἡ ἀπολύτρωσις, ᾧδε τὸ φῶς, ᾧδε ἔρχεται πρὸς τὸν θάνατον καὶ διαλέγεται αὐτῷ ὁ Κύριος καὶ προστάσσει τοῦ ἐκβαλεῖν ἐκ τοῦ ἄδου καὶ τοῦ θανάτου τὰς ψυχὰς καὶ ἀποδοῦναι αὐτῷ. Ἴδου οὖν οὗτος πρὸς ταῦτα ταρασσόμενος εἰσέρχεται πρὸς τοὺς διακόνους αὐτοῦ καὶ συνάγει πάσας τὰς δυνάμεις καὶ προσφέρει ὁ ἄρχων τῆς πονηρίας τὰ χειρόγραφα καὶ λέγει· Ἴδε οὗτοι ὑπήκουσαν τῷ λόγῳ μου· Ἴδε ὅπου προσεκύνησαν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι'. Ὁ δὲ Θεός, δικαιοκρίτης ὢν, κάκει δείκνυσι τὸ δίκαιον αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· ὑπήκουσέ σοι ὁ Ἀδὰμ καὶ κατέσχευς αὐτοῦ πάσας τὰς καρδίας· ὑπήκουσέ σοι ἡ ἀνθρωπότης. Τὸ ἐμὸν σῶμα τί ποιεῖ ᾧδε; Τοῦτο ἀναμάρτητόν ἐστιν. Ἐκεῖνο τὸ σῶμα τοῦ πρώτου Ἀδὰμ ἐχρεώστησέ σοι, καὶ δι-

55. Α' Κορ. 1,23· 2,2· 1,18

57. Πρβλ. Β' Μακαβ. 12,41

56. Πρβλ. Κολ. 2,14

ομοίωμα τοῦ ζωντανοῦ φιδιοῦ), μέ τόν ἴδιο τρόπο καί ὁ Κύριος δημιούργησε νέο ἔργο ἀπό τήν παρθένο Μαρία καί τό φόρεσε (δηλαδή τό ἀνθρώπινο σῶμα), καί δέν ἔφερε τό σῶμα του ἀπό τόν οὐρανό. Τό οὐράνιο Πνεῦμα μπῆκε στό σῶμα τοῦ Ἀδάμ καί τόν ἔνωσε μέ τή θεότητα, ντύθηκε τήν ἀνθρώπινη σάρκα καί πῆρε μορφή μέσα στή μήτρα τῆς Θεοτόκου. Ὅπως λοιπόν μέχρι τήν ἐμφάνιση τοῦ Μωυσῆ δέ δόθηκε διαταγή ἀπό τόν Κύριο νά κατασκευασθεῖ στόν κόσμο χάλκινο φίδι, ἔτσι καί μέχρι τόν ἐρχομό τοῦ Κυρίου δέ φάνηκε στόν κόσμο σῶμα καινούριο καί ἀναμάρτητο. Διότι, ἀφοῦ παρέβηκε τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, κυριάρχησε ὁ θάνατος σέ ὅλους τούς ἀπογόνους του. Νίκησε λοιπόν τό νεκρό σῶμα τό ζωντανό φίδι.

11,10 Καί αὐτό τό θαυμαστό γεγονός εἶναι γιά τούς Ἰουδαίους σκάνδαλο, ἐνῶ γιά τούς Ἑλληνας μωρία. Τί λέγει λοιπόν ὁ ἀπόστολος; «ἐμεῖς ὁμως κηρύσσουμε τόν Ἰησοῦ Χριστό καί αὐτόν σταυρωμένο, πού γιά τούς Ἰουδαίους εἶναι σκάνδαλο, ἐνῶ γιά τούς Ἑλληνας μωρία· γιά μᾶς ὁμως πού σωζόμαστε ὁ Χριστός εἶναι Θεοῦ δύναμη καί Θεοῦ σοφία»⁵⁵. Διότι μέσα στό νεκρό σῶμα βρίσκεται ἡ ζωή· σ' αὐτό τό σῶμα πετυχαίνεται ἡ ἀπολύτρωση, σ' αὐτό ὑπάρχει τό φῶς, μ' αὐτό ἔρχεται πρὸς τό θάνατο καί συνομιλεῖ μ' αὐτό ὁ Κύριος καί τόν διατάζει νά ἐλευθερώσει ἀπό τόν ἄδη καί τή φθορά τίς ψυχές καί νά τίς παραδώσει σ' αὐτόν. Νά λοιπόν αὐτός, ὁ ἄρχοντας τῆς πονηρίας, πού ταραχτήκε μ' ὅλα αὐτά, ἔρχεται στούς διακόνους του, συγκεντρώνει ὅλες τίς δυνάμεις του, παρουσιάζει τά καταδικαστικά γραμμάτια καί λέγει· «νά, αὐτοί ὑπάκουσαν στό λόγο μου· νά, οἱ ἄνθρωποι πού μᾶς προσκύνησαν»⁵⁶. Ὁ Θεός ὁμως, πού εἶναι δίκαιος κριτής,⁵⁷ φανερώνει τή δικαιοσύνη του καί ἐκεῖ, καί λέγει σ' αὐτόν· ἰσέ ὑπάκουσε ὁ Ἀδάμ καί κυριάρχησες πάνω σ' ὅλους τούς ἀπογόνους του· ὑπάκουσε σέ σένα ἡ ἀνθρωπότητα. Τό δικό μου ὁμως σῶμα τί κάνει ἐδῶ; Αὐτό εἶναι ἀναμάρτητο. Ἐκεῖνο τό σῶμα τοῦ πρώτου Ἀδάμ εἶναι χρεωμένο σέ σένα καί γι' αὐτό δίκαια κρατᾶς τά καταδικαστικά γραμ-

καίως αὐτοῦ κατέχεις τὰ χειρόγραφα. Ἐμοὶ δὲ πάντες μαρτυροῦσιν ὅτι οὐχ ἡμαρτον· οὐ χρεώστῳ σοι οὐδέν. Καὶ ὅτι Υἱὸς εἰμι τοῦ Θεοῦ, πάντες μαρτυροῦσιν. Ἐπάνω γὰρ τῶν οὐρανῶν ἐμαρτύρησε φωνὴ ἐλθοῦσα ἐπὶ τῆς γῆς· «οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκούετε». Ἰωάννης μαρτυρεῖ· «ἶδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου»· καὶ πάλιν ἡ Γραφή· «ὃς ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν αὐτῷ», καὶ ὅτι «ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου, καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρήσει οὐδέν». Καὶ σὺ δὲ αὐτὸς ὁ σατανᾶς μαρτυρεῖς μοι λέγων· «οἶδά σε τίς εἶ, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»· καὶ πάλιν· «τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;». Τρεῖς μοι μαρτυροῦσιν· ὁ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν φωνὴν ἀφήσιν, οἱ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ σὺ αὐτός. Ἐξαγοράζω οὖν τὸ σῶμα τὸ πραθέν σοι διὰ τοῦ πρώτου Ἀδάμ, παραλύω σου τὰ χειρόγραφα. Ἐγὼ γὰρ ἀπέδωκα τὰ χρέη τοῦ Ἀδάμ σταυρωθεὶς καὶ κατελθὼν ἐν τῷ ἄδῃ. Καὶ κελεύω σοι, Ἄιδη καὶ Σκότος καὶ Θάνατε, ἔκβαλε τὰς ἐγκεκλεισμένας ψυχὰς τοῦ Ἀδάμ· Καὶ οὕτω λοιπὸν αἱ πονηραὶ δυνάμεις τρομάξασαι ἀποδίδουσι τὸν ἐγκεκλεισμένον Ἀδάμ.

11,11 Ἄλλ' ὅταν ἀκούσης, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐρρύσατο τὰς ψυχὰς ἐκ τοῦ ἄδου καὶ τοῦ σκότους καὶ ὅτι κατήλθεν εἰς τὸν ἄδην ὁ Κύριος καὶ ἐποίησεν ἔνδοξον ἔργον, μὴ μακρὰν ἀπὸ τῆς ψυχῆς σου τὰ πράγματα ταῦτα εἶναι νομίσης. Ὁ γὰρ ἄνθρωπός ἐστι χωρητικὸς καὶ δεκτικὸς τοῦ πονηροῦ· κατέχει γὰρ ὁ θάνατος τὰς ψυχὰς τοῦ Ἀδάμ καὶ ἐντὸς τοῦ σκότους εἰσὶν οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς ἐγκεκλεισμένοι. Καὶ ὅταν ἀκούσης περὶ μνημείων, μὴ τὰ φαινόμενα λογίσῃ μόνον· μνημεῖον γὰρ καὶ τάφος ἢ καρδιά σου ἐστίν. Ὅταν γὰρ ὁ ἄρχων τῆς κακίας καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐκεῖ ἐμφωλεύ-

58. Λουκᾶ 9,35

61. Ἰω. 14,30

64. Α' Ἰω. 5,7

59. Ἰω. 1,29

62. Μάρκ. 1,24

60. Α' Πέτρ. 2,22

63. Ματθ. 8,29

μάτια, γιά μένα ὁμως ὅλοι βεβαιώνουν ὅτι δέν ἔχω ἀμαρτήσῃ· δέ σοῦ χρεωστῶ τίποτε. Καί τό ὅτι εἶμαι Υἱός τοῦ Θεοῦ ὅλοι τό βεβαιώνουν. Διότι μέ φανέρωσε ἡ φωνή πού ἦρθε στή γῆ ψηλά ἀπό τούς οὐρανοῦς πού ἔλεγε· «αὐτός εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, σ' αὐτόν ν' ἀκούτε»⁵⁸. Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος βεβαιώνει· «νά ὁ ἀμνός τοῦ Θεοῦ, πού θά θυσιασθεῖ γιά νά πάρει πάνω του καί νά ἐξαλείψει τήν ἀμαρτία καί τήν ἐνοχή τοῦ κόσμου»⁵⁹ καί πάλι ἡ Γραφή λέγει· «αὐτός εἶναι πού δέν ἀμάρτησε ποτέ καί δέ βρέθηκε σ' αὐτόν δόλος»⁶⁰, καί ὅτι «ἔρχεται ὁ ἄρχοντας τοῦ κόσμου ἐναντίον μου καί δέ βρίσκει σέ μένα τίποτε τό ἀμαρτωλό»⁶¹. Καί σύ ὁ ἴδιος ὁ σατανᾶς βεβαιώνεις γιά μένα λέγοντας· «γνωρίζω ποιός εἶσαι, εἶσαι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ»⁶² καί πάλι· «τί σχέση ὑπάρχει ἀνάμεσα σέ σένα καί σέ μᾶς, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦρθες πρὶν ἔρθῃ ὁ προκαθορισμένος χρόνος τῆς κρίσεως νά μᾶς βασανίσεις;»⁶³. Τρεῖς μαρτυροῦν γιά μένα⁶⁴· ἡ φωνή τοῦ Πατέρα μου πού ἀκούστηκε πάνω ἀπό τούς οὐρανοῦς, αὐτοί πού βρίσκονται στή γῆ, καί σύ ὁ ἴδιος. Ἐξαγοράζω λοιπόν τό σῶμα πού πουλήθηκε σέ σένα ἀπό τόν πρῶτο Ἀδάμ, καταστρέφω τά καταδικαστικά ἔγγραφα. Διότι ἐγώ πλήρωσα τά χρέη τοῦ Ἀδάμ μέ τή σταύρωσή μου καί τήν κάθοδό μου στόν ἄδη. Καί διατάζω ἐσένα, ἄδη, καί σκοτάδι, καί θάνατε, ἐλευθέρωσε τίς φυλακισμένες ψυχές τοῦ γένους τοῦ Ἀδάμ'. Καί ἔτσι λοιπόν, ἀφοῦ τρόμαξαν οἱ πονηρές δυνάμεις, ἐλευθέρωσαν τόν φυλακισμένο Ἀδάμ.

11,11 Καί ὅταν ἀκούς ὅτι κατ' ἐκεῖνο τόν καιρό λύτρωσε τίς ψυχές ἀπό τόν ἄδη καί ἀπό τό σκοτάδι, καί ὅτι κατέβηκε ὁ Κύριος στόν ἄδη καί πραγματοποίησε ἐνδοξο ἔργο, μή νομίσεις ὅτι ὅλα αὐτά εἶναι μακριά ἀπό τήν ψυχή σου. Διότι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά δεχθεῖ καί νά ἐπιτρέψει νά μπεῖ μέσα του ὁ πονηρός διάβολος· καθόσον ὁ θάνατος κυριαρχεῖ στίς ψυχές τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδάμ, καί οἱ λογισμοί τῆς ψυχῆς εἶναι φυλακισμένοι μέσα στό σκοτάδι. Καί ὅταν ἀκούς νά γίνεται λόγος γιά τάφους, μή νομίσεις ὅτι ὁ λόγος ἀφορᾷ μόνο τούς πραγματικούς τάφους· διότι μνημεῖο καί τάφος εἶναι καί ἡ καρδιά σου. Ὅταν λοιπόν ὁ ἄρχοντας τῆς κακίας καί οἱ ἄγγελοί του κατοικοῦν

σωσι καὶ ὅταν τὰς τρίβους καὶ τὰς διόδους ἐκεῖ ποιῶνται, ὅπου ἐμπεριπατοῦσιν αἱ δυνάμεις τοῦ σατανᾶ εἰς τὸν νοῦν σου καὶ εἰς λογισμούς σου, οὐχὶ ᾄδης καὶ τάφος καὶ μνημεῖον καὶ νεκρὸς εἶ τῷ Θεῷ; Ἐκεῖ γὰρ ὁ σατανᾶς ἀργύριον ἀδόκιμον ἐχάραξεν, ἐν τῇ ψυχῇ ταύτῃ ἔσπειρε σπέρματα πικρίας, ἐζῆμωται ζύμη παλαιᾶ, βρῦει ἐκεῖ πηγὴ βορβόρου. Ἔρχεται οὖν ὁ Κύριος εἰς τὰς ἐπιζητούσας αὐτὸν ψυχὰς, εἰς τὸ βάθος τοῦ ᾄδου τῆς καρδίας, κάκεῖ προστάσει τῷ θανάτῳ λέγων· ἔκβαλε τὰς ἐγκεκλεισμένας ψυχὰς τὰς ἐμὲ ἐπιζητούσας, ἃς κατέχεις βιαίως'. Διαρρήσσει οὖν τοὺς βαρεῖς λίθους τοὺς ἐπικειμένους τῇ ψυχῇ, ἀνοίγει τὰ μνημεῖα, ἀνιστᾶ τὸν ἀληθινὸν νεκρόν, ἐκβάλλει ἐκ τῆς σκοτεινῆς φυλακῆς τὴν ἐγκεκλεισμένην ψυχὴν.

11,12 Ὅν τρόπον ἐὰν ἡ ἄνθρωπος δεδεμένος χεῖρας καὶ πόδας ἀλύσει, καὶ ἔλθῃ τις ὁ διαλύων αὐτοῦ τὰ δεσμὰ καὶ ἀφῆ αὐτὸν ἐλεύθερον περιπατεῖν ἐν ἀνεκτότητι, οὕτω τὴν δεδεμένην ψυχὴν ταῖς ἀλύσει τοῦ θανάτου λύει ὁ Κύριος ἀπὸ τῶν δεσμῶν καὶ ἀφήσιν αὐτὴν καὶ ἐλευθεροῖ τὸν νοῦν τοῦ ἀκόπως ἐν ἀναπαύσει περιπατεῖν εἰς τὸν θεϊκὸν ἀέρα. Ὡσπερ ἐὰν ἡ ἄνθρωπος ἐν πλησμονῇ ποταμοῦ ἐν μέσῳ, καὶ καταβυθισθεῖς ἐν τῷ ὕδατι κεῖται νεκρὸς πεπνιγμένος ἀναμέσον θηρίων δεινῶν· καὶ εἰ θελήσει ἄλλος ἄνθρωπος ἄπειρος τοῦ κολυμβᾶν διασῶσαι τὸν ἐμπεσόντα, καὶ αὐτὸς συναπόλλυται καὶ πνίγεται· λοιπὸν οὖν ὧδε ἐμπείρου κολυμβητοῦ καὶ τεχνίτου χρεία, ἵνα εἰσελθὼν εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου τοῦ ὕδατος ἐκεῖ καταδύσῃ καὶ ἀνενέγκῃ τὸν καταπεποντισμένον καὶ ὄντα ἀναμέσον θηρίων· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὕδωρ ὅταν ἴδῃ ἐμπειρον καὶ εἰδότα πλέειν, βοηθεῖ τούτῳ καὶ ἀναφέρει αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἀνώτερα μέρη, οὕτως ἡ ψυχὴ εἰς ἄβυσσον σκότους καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ θανάτου καταποντισθεῖσα πέπνικται καὶ νεκρὰ ἐστὶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀναμέσον θηρίων δεινῶν. Καὶ τίς δύναται εἰς τὰ ταμιεῖα ἐκεῖνα καὶ τὰ βάθη τοῦ ᾄδου καὶ τοῦ θανάτου κατελθεῖν εἰ μὴ αὐτὸς ὁ τεχνίτης ὁ ἐργα-

ἐκεῖ, καί ὅταν ἐκεῖ φτιάχνουν τούς δρόμους καί τά μονοπάτια τους, ὅπου περπατοῦν οἱ δυνάμεις τοῦ σατανᾶ στό νοῦ σου καί στούς λογισμούς σου, δέν εἶσαι τότε καί ἄδης καί τάφος καί μνημεῖο καί νεκρός γιά τό Θεό; Διότι ἐκεῖ ὁ σατανᾶς κυκλοφόρησε ψεύτικα νομίσματα⁶⁵, ἔσπειρε μέσα στήν ψυχή αὐτή σπόρο πικρίας, ζύμωσε μέ παλαιά ζύμη⁶⁶, ἐκεῖ πηγάζει πηγή βούρκου. Ἔρχεται λοιπόν ὁ Κύριος στίς ψυχές πού τόν ἐπιζητοῦν, στό βάθος τῆς καρδιάς τοῦ ἄδη, καί ἐκεῖ διατάζει στό θάνατο λέγοντας: ἔλευθέρωσε τίς φυλακισμένες ψυχές πού μέ ἐπιζητοῦν, αὐτές πού τίς κρατᾶς μέ τή βία'. Συντρίβει λοιπόν τίς βαρειές πέτρες πού βρίσκονται πάνω στήν ψυχή καί τήν πλακῶνουν, ἀνοίγει τούς τάφους, ἀνασταίνει αὐτόν πού πράγματι ἦταν νεκρός, βγάζει ἔξω ἀπό τή σκοτεινή φυλακή τή φυλακισμένη ψυχή.

11,12 Ὅπως ἂν κάποιος ἄνθρωπος εἶναι δεμένος στά χέρια καί στά πόδια μέ ἀλυσίδες, καί ἔρθει κάποιος καί τοῦ λύσει τά δεσμά καί τόν ἀφήσει ἐλεύθερο νά περπατάει μέ ἄνεση, ἔτσι καί ὁ Κύριος λύνει τήν ψυχή πού εἶναι δεμένη μέ τίς ἀλυσίδες τοῦ θανάτου καί τήν ἀφήνει, καί ἐλευθερώνει τό νοῦ της, ὥστε νά περπατάει χωρίς κόπο καί ξεκούραστα στό θεϊκό ἀέρα. Ὅπως, ἂν ὑπάρχει κάποιος ἄνθρωπος μέσα σέ ποτάμι πού ἔχει πλημμυρίσει, καί, ἀφοῦ βυθισθεῖ μέσα στό νερό, θεωρεῖται νεκρός, πνιγμένος ἀνάμεσα στά φοβερά θηρία τοῦ νεροῦ· καί ἂν θελήσει ἄλλος ἄνθρωπος, πού δέ γνωρίζει νά κολυμπᾶ, νά τόν σώσει, καί αὐτός θά παρασυρθεῖ μαζί του καί θά πνιγεῖ· διότι ἐδῶ χρειάζεται ἐμπειρος καί καλός κολυμβητής, ὥστε, ἀφοῦ μπεῖ μέσα στό βαθύ νερό, νά βουτήξει καί ν' ἀνασύρει αὐτόν πού ἔχει καταποντισθεῖ ἐκεῖ καί βρίσκεται ἀνάμεσα στά θηρία τοῦ νεροῦ· ἀλλά καί τό νερό, ὅταν δεῖ κάποιον ἐμπειρο καί καλό κολυμβητή, τόν βοηθάει καί τόν κρατάει πάνω στήν ἐπιφάνειά του· ἔτσι καί ἡ ψυχή, πού καταποντίσθηκε στήν ἄβυσσο τοῦ σκότους καί στό βάθος τοῦ θανάτου, θεωρεῖται πνιγμένη καί νεκρή γιά τό Θεό, γιατί βρίσκεται ἀνάμεσα σέ φοβερά θηρία. Ποιός λοιπόν μπορεῖ νά κατεβεῖ σ' ἐκεῖνα τά ἀπόκρυφα μέρη, στά βάθη τοῦ ἄδη καί τοῦ θανάτου, ἐκτός ἀπό αὐτόν τόν

σάμενος τὸ σῶμα; Αὐτὸς ἔρχεται εἰς τὰ δύο μέρη, εἰς τὸ βάθος τοῦ ἄδου καὶ πάλιν εἰς τὸν βαθὺν κόλπον τῆς καρδίας, ὅπου κατέχεται ἡ ψυχὴ ὑπὸ τοῦ θανάτου σὺν τοῖς λογισμοῖς αὐτῆς, καὶ ἀναφέρει ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ βυθοῦ τὸν νενεκρωμένον Ἀδάμ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ θάνατος διὰ τῆς γυμνασίας εἰς βοήθειαν γίνεται αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὥσπερ τὸ ὕδωρ τῷ κολυμβῶντι.

11,13 Τί γὰρ δυσχερές ἐστὶ τῷ Θεῷ εἰσελθεῖν εἰς τὸν θάνατον καὶ πάλιν εἰς τὸν βαθὺν κόλπον τῆς καρδίας κάκειθεν ἀνακαλέσασθαι τὸν νενεκρωμένον Ἀδάμ; Ἐν γὰρ τῷ φαινομένῳ αἰῶνί εἰσιν οἰκίαι καὶ οἰκοδομαί, ὅπου ἡ ἀνθρωπότης κατοικεῖ καὶ εἰσιν, ὅπου θηρία, λέοντες ἢ δράκοντες καὶ ἄλλα ἰοβόλα θηρία. Εἰ τοίνυν ὁ ἥλιος κτίσμα ὦν εἰσέρχεται πανταχόθεν διὰ τῶν θυρίδων ἦτοι θυρῶν καὶ εἰς τὰ σπήλαια τῶν λεόντων καὶ εἰς τὰς ὁπὰς τῶν ἔρπετῶν, καὶ ἐξέρχεται καὶ οὐδὲν βλάπτεται, πόσω μᾶλλον ὁ Θεὸς καὶ δεσπότης πάντων εἰσέρχεται εἰς τοὺς φωλεοὺς καὶ εἰς τοὺς οἴκους, ὅπου κατεσκήνωσεν ὁ θάνατος, καὶ εἰς τὰς ψυχὰς κάκειθεν ρυόμενος τὸν Ἀδὰμ οὐκ ἀδικεῖται ὑπὸ τοῦ θανάτου. Καὶ ὁ ὑετὸς ἐξ οὐρανοῦ κατερχόμενος φθάνει κατέρχεσθαι «εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς» κάκειθεν τὰς ξηρανθείσας ρίζας ἀνύγρανε καὶ ἀνεκαίνισε καὶ ἐποίησεν ἐκεῖ γέννημα καινόν.

11,14 Ἄλλος ἐστὶν ὁ ἔχων ἀγῶνα καὶ θλιψὶν καὶ πόλεμον πρὸς τὸν σατανᾶν. Οὗτος συντετριμμένην ἔχει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· ἐν μερίμνῃ γὰρ ἐστὶ καὶ πένθει καὶ δάκρυσιν. Εἰς δύο πρόσωπα στήκει ὁ τοιοῦτος. Εἰ τοίνυν ἐν τοιούτοις πράγμασι στήκει οὗτος, εἰς τὸν πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἐστὶν ὁ Κύριος καὶ φυλάσσει αὐτόν· ἐπιζητεῖ γὰρ σπουδαίως καὶ κρούει τὴν θύραν, πότε αὐτῷ ἀνοίγει. Πάλιν δὲ εἰ φαίνεται σοι ἀδελφὸς ἀγαθός, ᾧδε ὑπὸ τῆς χάριτός ἐστιν ἐστηριγμένος. Ὁ δὲ μὴ ἔχων θεμέλιον οὐκ ἔχει τοσοῦτον φόβον Θεοῦ, οὐ συντέτριπται αὐτοῦ ἡ καρδιά, οὔτε ἐστὶν ἐν φόβῳ οὔτε ἀσφαλιζέται

ἴδιο τόν τεχνίτη πού ἔφτιαξε τό σῶμα; Αὐτός κατεβαίνει στά δύο μέρη, στό βάθος τοῦ ἄδη κά στό βάθος τῆς καρδιάς, ὅπου κυριαρχεῖται ἡ ψυχὴ ἀπό τό θάνατό μαζί μέ τούς λογισμούς της, καί φέρνει ἔξω τόν νεκρό Ἀδάμ, ἀπό τό σκοτεινό βυθό. Καί ὁ ἴδιος ὁ θάνατος μέ τήν πνευματική ἄσκηση βοηθάει τόν ἄνθρωπο, ὅπως βοηθάει τό νερό αὐτόν πού κολυμπάει.

11,13 Πραγματικά ποιά δυσκολία ὑπάρχει στό Θεό νά μπεῖ στό βασίλειο τοῦ θανάτου καί ἀκόμη μέσα στό βαθύ κόλπο τῆς καρδιάς, καί ἀπό ἐκεῖ νά ἐλευθερώσει τόν νεκρό Ἀδάμ; διότι στόν κόσμο αὐτό πού ζοῦμε ὑπάρχουν σπίτια καί τόποι ὅπου κατοικοῦν οἱ ἄνθρωποι· καί ὑπάρχουν τόποι ὅπου μένουν τά θηρία, τά λεοντάρια, τά μεγάλα φίδια καί ἄλλα φαρμακερά ζῶα. Ἐάν λοιπόν ὁ ἥλιος, πού εἶναι κτίσμα, μπαίνει ἀπό κάθε μέρος, ἀπό τίς πόρτες ἢ ἀπό τά παράθυρα καί μέσα στά σπήλαια τῶν λεονταριῶν καί στίς τρύπες τῶν φιδιῶν, καί βγαίνει καί δέ βλάπτεται καθόλου, πόσο μᾶλλον ὁ Θεός καί Κύριος ὄλων μπαίνει μέσα στίς φωλιές καί στούς τόπους ὅπου ἐγκαταστάθηκε ὁ θάνατος καί μέσα στίς ψυχές, καί ἀπό ἐκεῖ, ἀφοῦ λυτρώσει τόν Ἀδάμ, δέν παθαίνει τίποτε ἀπό τό θάνατο. Καί ἡ βροχὴ πού πέφτει ἀπό τόν οὐρανό μπορεῖ νά εἰσχωρήσει «στά πιά βαθιά μέρη τῆς γῆς»⁶⁷, καί ἀπό ἐκεῖ νά ὑγράνει τίς ξερὲς ρίζες, νά ζωντανέψει τά φυτά καί νά τά κάνει νά βγάλουν καινούριο καρπό.

11,14 Ὑπάρχει κάποιος ἄλλος ἀδελφός πού βρίσκεται σέ ἀγῶνα καί θλίψη καί πόλεμο πρὸς τό σατανᾶ. Αὐτός ἔχει συντρίψει τήν ψυχὴ του· διότι βρίσκεται σέ διαρκή φροντίδα καί πένθος καί δάκρυα. Ὁ ἀδελφός αὐτός ἀγωνίζεται μέ δύο πρόσωπα. Ἐάν λοιπόν ἀγωνίζεται μέ τέτοιο τρόπο, μαζί του στόν πόλεμο βρίσκεται ὁ Κύριος καί τόν προστατεύει· διότι μέ μεγάλη προθυμία ἐπιζητεῖ τόν Κύριο καί χτυπάει τήν πόρτα, περιμένοντας νά τοῦ ἀνοίξει⁶⁸. Ἐάν πάλι σοῦ φαίνεται ὅτι ὁ ἀδελφός εἶναι ἀγαθός, μάθε ὅτι ἔχει γιά στήριγμά του τή χάρη τοῦ Θεοῦ. Αὐτός ὅμως πού δέν ἔχει θεμέλιο, δέν ἔχει φόβο Θεοῦ, δέν ἔχει ταπεινωθεῖ ἡ καρδιά του, οὔτε κατέχεται ἀπό τό φόβο τοῦ Θεοῦ, οὔτε προφυλάσσει τήν καρδιά καί τά μέλη του ἀπό τήν ἄτακτη

αὐτοῦ τὴν καρδίαν καὶ τὰ μέλη τοῦ μὴ ἀτάκτως περιπατεῖν. Οὗτος ἀκμὴν ἀπολελυμένην ἔχει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· οὐπω γὰρ εἰσῆλθεν εἰς ἀγῶνα. Ἄλλος οὖν ἐστὶν ὁ ἐν ἀγῶνι καὶ θλίψει καὶ ἄλλος ὁ μὴ εἰδώς τί ἐστὶ πόλεμος. Καὶ γὰρ τὰ σπέρματα ὅταν βληθῆ εἰς τὴν γῆν, θλίψιν ὑπομένει εἰς τοὺς πάγους, εἰς τὸν χειμῶνα, εἰς τὴν ψυχρότητα τῶν ἀέρων, καὶ ἐν τῷ δέοντι καιρῷ ἀναζωοποιεῖται τὸ γέννημα.

11,15 Συμβαίνει δέ, ὅτι ὁ σατανᾶς διαλέγεται σοι ἐν τῇ καρδίᾳ· ἴδε πόσα κακὰ ἐποίησας, ἰδοὺ πόσων μανιῶν πεπλήρωταί σου ἡ ψυχὴ, καὶ βεβαρημένος εἶ ἀπὸ ἀμαρτιῶν, ὅτι οὐκέτι δύνασαι σωθῆναι. Ταῦτα δὲ ποιεῖ, ἵνα ἐνέγκῃ σε εἰς ἀπελπισμὸν καὶ ὅτι οὐκ ἐστὶν εὐπρόσδεκτος ἡ μετάνοιά σου. Ἐπειδὴ γὰρ παρεισῆλθε διὰ τῆς παραβάσεως ἡ κακία, λοιπὸν καθ' ἐκάστην ὥραν διαλέγεται τῇ ψυχῇ ὡς ἄνθρωπος μετὰ ἀνθρώπου. Ἀποκρίθητι αὐτῷ καὶ σὺ ὅτι «οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ ὡς τὴν μετάνοιαν καὶ τὸ ἀποστραφῆναι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πονηρᾶς καὶ ζῆν αὐτόν». Διὰ τοῦτο γὰρ κατῆλθεν αὐτός, ἵνα τοὺς ἀμαρτωλοὺς σώσῃ, τοὺς νεκροὺς ἀνεγείρῃ, τοὺς τεθνατωμένους ζωοποιήσῃ, τοὺς ἐν σκότει φωτίσῃ. Ἀληθῶς γὰρ ἐλθὼν εἰς νιοθεσίαν ἡμᾶς ἐκάλεσεν, εἰς πόλιν ἀγίαν εἰρηνευομένην, εἰς ζῶσαν, τὴν μηδέποτε ἀποθνήσκουσιν, εἰς δόξαν ἀφθαρτον. Μόνον ἡμεῖς τῇ ἀρχῇ δῶμεν τέλος ἀγαθόν, ἐμμείνωμεν τῇ πτωχείᾳ, τῇ ξενιτείᾳ, τῇ κακουχίᾳ, τῇ αἰτήσῃ τῇ πρὸς τὸν Θεόν, μετὰ ἀναιδείας κρούοντες τὴν θύραν. Ὡσπερ γὰρ ἐγγύς ἐστὶ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, οὕτως ἐγγύτερος ὁ Κύριος τοῦ ἐλθεῖν καὶ ἀνοῖξαι τὰς κεκλεισμένας θύρας τῆς καρδίας καὶ δωρήσασθαι ἡμῖν τὸν πλοῦτον τὸν οὐράνιον. Ἀγαθὸς γάρ ἐστι καὶ φιλόανθρωπος καὶ ἀψευδεῖς εἰσὶν αὐτοῦ αἱ ἐπαγγελίαι, μόνον ἐὰν ὑπομείνωμεν ἕως τέλους ἐπιζητοῦντες αὐτόν. Δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

69. Πρβλ. Β' Θεσ. 3,6.11 70. Ρωμ. 2,23-5,20

71. Ἰεζ. 33,11

72. Πρβλ. Α' Τιμ. 1,15

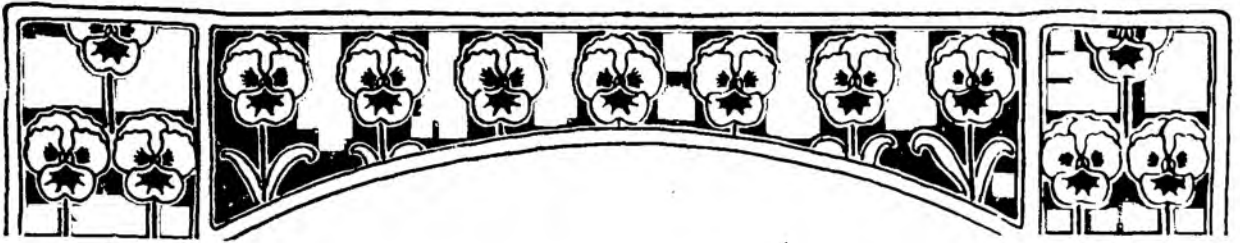
73. Πρβλ. Ρωμ. 2,19

74. Πρβλ. Γαλ. 4,5

75. Πρβλ. Μάρκ. 13,13

καί ἄστατη ζωή⁶⁹. Ὁ ἀδελφός αὐτός δέν ἔχει μπεῖ στον ἀγώνα. Ἄλλος εἶναι λοιπόν αὐτός πού βρίσκεται σέ ἀγώνα καί θλίψη, καί ἄλλος αὐτός πού δέ γνωρίζει τί εἶναι πνευματικός πόλεμος. Διότι καί οἱ σπόροι ὅταν τούς ρίχνουν στή γῆ, δέχονται τήν ἐπίδραση τοῦ παγετοῦ τοῦ χειμῶνα καί τή ψυχρότητα τοῦ ἀνέμου, καί στον κατάλληλο καιρό ξαναπαίρνουν ζωή.

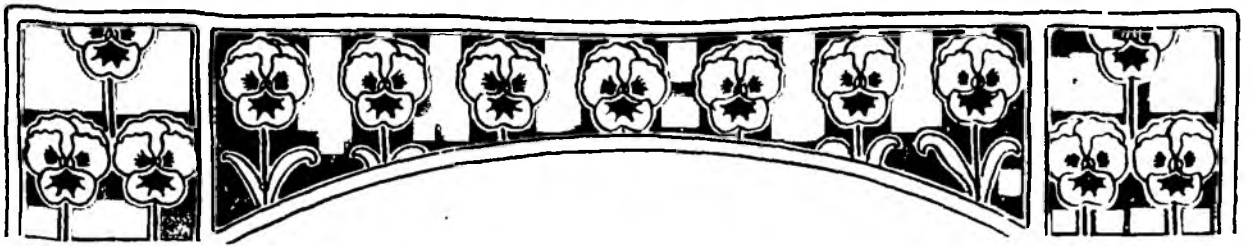
11,15 Συμβαίνει πολλές φορές ὁ σατανᾶς νά κουβεντιάζει μαζί σου μέσα στήν καρδιά σου καί νά σοῦ λέγει· 'κοίταξε πόσα κακά ἔκανες, νά μέ πόσο μεγάλο μίσος εἶναι γεμάτη ἡ ψυχή σου, βαρύνεσαι ἀπό τίς ἁμαρτίες, καί γι' αὐτό δέ μπορεῖς νά σωθεῖς ποτέ'. Καί ὅλα αὐτά τά κάνει γιά νά σέ φέρει σέ ἀπελπισία, καί νά σέ ὀδηγήσει στή σκέψη, ὅτι δέν εἶναι δεκτὴ ἡ μετάνοιά σου ἀπό τό Θεό. Ἐπειδή μέ τήν παράβαση τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ μπῆκε μέσα στον ἄνθρωπο ἡ κακία⁷⁰, κάθε ὥρα συζητάει μέ τήν ψυχὴ σάν ἄνθρωπος μέ ἄνθρωπο. Ἀπάντησε λοιπόν καί ἐσύ· 'ἔχω γραμμένες τίς μαρτυρίες τοῦ Κυρίου», πού λέγει, «δέ θέλω τό θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ μέχρι νά μετανοῆσει καί νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τόν δρόμο τόν πονηρό καί νά ζήσει»⁷¹. Γι' αὐτό λοιπόν κατέβηκε στή γῆ, γιά νά σώσει τούς ἁμαρτωλούς⁷², ν' ἀναστήσει τούς νεκρούς, νά δώσει ζωή στους νεκρούς, νά φωτίσει αὐτούς πού βρίσκονται στό σκοτάδι⁷³. Διότι ὅταν ἦρθε μᾶς κάλεσε νά γίνουμε τέκνα του⁷⁴, στήν ἅγια πόλη ὅπου ἐπικρατεῖ εἰρήνη, στή ζωντανή, πού ποτέ δέν πεθαίνει, στήν ἀφθαρτη δόξα. Μόνο ἐμεῖς ἄς δώσουμε τέλος καλό στήν ἀρχή πού κάναμε, ἄς μείνουμε πιστοί στήν ταπεινοφροσύνη μας, στήν ἀποξένωση ἀπό τόν κόσμο, στίς κακουχίες, στίς παρακλήσεις μας πρός τό Θεό, χτυπώντας τήν πόρτα μέ μεγάλο θάρρος. Διότι, ὅπως τό σῶμα βρίσκεται κοντά στήν ψυχὴ, ἔτσι καί ὁ Κύριος εἶναι πολύ κοντά μας γιά νά ἔρθει καί ν' ἀνοίξει τίς κλειστές πόρτες τῆς καρδιάς μας, καί νά μᾶς δωρήσει τόν οὐράνιο πλοῦτο. Διότι εἶναι ἀγαθός καί φιλόανθρωπος καί οἱ ὑποσχέσεις του εἶναι ἀληθινές, μόνο ἂν ὑπομείνουμε μέχρι τό τέλος νά τόν ἐπιζητοῦμε⁷⁵. Ἄς εἶναι δοξασμένα τά ἑλέη τοῦ Πατέρα καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ ἁγίου Πνεύματος στους αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Β'

12,1 Ὁ Ἀδάμ τὴν ἐντολὴν παραβὰς κατὰ δύο τρόπους ἀπώλετο· ἓνα μὲν ὅτι ἀπώλεσε τὸ κτῆμα τὸ καθαρὸν τῆς φύσεως αὐτοῦ, τὸ ὠραῖον, τὸ «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν» τοῦ Θεοῦ· ἕτερον δὲ ὅτι ἀπώλεσεν αὐτὴν τὴν εἰκόνα, ἐν ἧ ἀπέκειτο αὐτῷ κατ' ἐπαγγελίαν ἢ ἐπουράνιος πᾶσα κληρονομία. Ὡσπερ ἐὰν ἦ νόμισμα τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως ἔχον καὶ τοῦτο παραχαραγῆ, ὁ χρυσὸς τε ἀπώλετο καὶ ἡ εἰκὼν οὐ χρησιμεύει, τοιοῦτον ἔπαθε καὶ ὁ Ἀδάμ· μέγας γὰρ πλοῦτος καὶ μεγάλη κληρονομία εὐτρέπιστο αὐτῷ. Ὡσπερ ἐὰν ἦ χωρίον μέγα καὶ τοῦτο ἔχη προσόδους πολλὰς, ἐκεῖ ἄμπελος εὐθουνοῦσα, ἐκεῖ χῶραι εὐφοροῦσαι, ἐκεῖ ἀγέλαι, ἐκεῖ χρυσὸς καὶ ἄργυρος, οὕτως ἦν τίμιον τὸ χωρίον πρὸ τῆς παρακοῆς, αὐτὸ τὸ σκεῦος τοῦ Ἀδάμ. Ἀλλ' ἐπειδὴ κακὰ ἔσχε διανοήματα καὶ λογισμούς, ἀπώλετο ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

12,2 Οὐ λέγομεν δὲ ὅτι ἀπώλετο τὸ ὄλον καὶ ἠφανίσθη καὶ ἀπέθανεν· ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπέθανε, τῇ δὲ ἰδίᾳ φύσει ζῆ. Ἴδου γὰρ ὄλος ὁ κόσμος περιπατεῖ ἐν τῇ γῆ καὶ πραγματεύεται, ἀλλ' ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ βλέπει αὐτῶν τὸν νοῦν καὶ τὰς ἐνθυμήσεις, καὶ ὡσπερ εἰ βλέπει, καὶ παραβλέπει, καὶ οὐ ποιεῖ ἐν αὐτοῖς κοινωνίαν, ἐπειδὴ οὐδὲν εὐάρεστον τῷ Θεῷ λογίζονται. Ὡσπερ ἐὰν ὣσι πανδοχεῖα καὶ πορνεῖα καὶ τόποι, ὅπου ἀταξίαι γίνονται καὶ ἀσωτίαι· λοιπὸν



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Β'

12,1 Ὁ Ἀδάμ, παρεβαίνοντας τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, καταστράφηκε κατὰ δύο τρόπους· πρῶτα πρῶτα ἔχασε τὴν καθαρότητα τῆς φύσης του, τὴν ὠραιότητα, τὸ «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωση»⁷⁶, ἔπειτα ἔχασε ἐκείνη τὴν εἰκόνα, πάνω στὴν ὁποία εἶχε στηριχθεῖ, σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ, ὀλόκληρη ἢ ἐπουράνια κληρονομία. Ὅπως, ἂν γίνεῖ παραχάραξη πάνω στο νόμισμα πού ἔχει πάνω του τὴ μορφὴ τοῦ βασιλιᾶ, καὶ τὸ χρυσάφι χάνει τὴν ἀξία του καὶ ἡ μορφὴ τοῦ βασιλιᾶ ἀχρηστεύεται, κάτι παρόμοιο ἔπαθε καὶ ὁ Ἀδάμ· διότι εἶχε κοσμιθεῖ μὲ μεγάλο πλοῦτο καὶ μὲ μεγάλη κληρονομία. Ὅπως, ἐάν ὑπάρχει ἓνα μεγάλο χωράφι καὶ ἔχει πολλὰ εἰσοδήματα, ἀμπέλια καρποφόρα, εὐφορα χωράφια, κοπάδια μὲ ζῶα, χρυσάφι καὶ ἀσήμι, ἔτσι μεγάλης ἀξίας ἦταν τὸ χωράφι, δηλαδή ὁ Ἀδάμ, πρὶν ἀπὸ τὴν παρακοή. Ἐπειδὴ ὁμως κυριεύθηκε ἀπὸ κακὲς σκέψεις καὶ λογισμοὺς ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ Θεό.

12,2 Δέ λέμε ὁμως ὅτι χάθηκε τὸ πᾶν καὶ ἐξαφανίσθηκε καὶ πέθανε· εἶναι νεκρὸς γιὰ τὸ Θεό, ζεῖ ὁμως στὴ δική του φύση. Διότι νὰ ὀλόκληρος ὁ κόσμος περπατάει πάνω στὴ γῆ καὶ ἀσχολεῖται μὲ διάφορα ἔργα, τὸ μάτι ὁμως τοῦ Θεοῦ βλέπει τὸ νοῦ τους καὶ τίς σκέψεις τους, καὶ ὅπως βλέπει, ἔτσι καὶ παραβλέπει, καὶ δέν ἐπικοινωνεῖ μαζί τους, ἐπειδὴ δέ σκέφτονται τίποτα πού νὰ ἀρέσει στό Θεό. Ὅπως ἀκριβῶς, ἐάν ὑπάρχουν πανδοχεῖα καὶ πορνεία καὶ διάφορα μέρη ὅπου γίνονται ἀταξίες καὶ ἀσωτίες, οἱ ἄνθρωποι τότε, πού ἔχουν φόβο Θεοῦ, περνώντας κοντὰ ἀπὸ αὐτὰ ἀηδιάζουν, καὶ ἐνῶ τὰ βλέπουν τὰ παρα-

οί θεοσεβεῖς παρερχόμενοι βδελύσσονται, καὶ βλέποντες οὐ βλέπουσιν· ὡς νεκρὰ γὰρ αὐτοῖς ἐστίν· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐπὶ τοὺς ἀποστατήσαντας ἀπὸ τοῦ λόγου αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ἐντολῆς ἐπιβλέπει μὲν ἀλλὰ παραβλέπει αὐτοὺς καὶ οὐ ποιεῖ ἐκεῖ κοινωνίαν οὔτε ἐπαπαύεται εἰς τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν ὁ Κύριος.

12,3 Ἐρώτησις: Πῶς τις δύναται εἶναι πτωχὸς τῷ πνεύματι, μάλιστα ὅταν αἰσθανθῇ ἐν ἑαυτῷ, ὅτι μετετέθη καὶ προέκοψε καὶ ἦλθεν εἰς γνῶσιν καὶ σύνεσιν, ἣν τὸ πρότερον οὐκ εἶχεν;

Ἀπόκρισις: Ἔως οὗ ταῦτά τις κτᾶται καὶ προκόπτει, οὐκ ἔστι πτωχὸς τῷ πνεύματι, ἀλλ' οἶεται περὶ ἑαυτοῦ. Ὅταν δὲ ἔλθῃ εἰς ταύτην τὴν σύνεσιν καὶ προκοπὴν, αὐτὴ ἡ χάρις διδάσκει αὐτὸν εἶναι πτωχὸν τῷ πνεύματι.

Ἐρώτησις: Τί δὲ ἐστὶν ἐρμηνεία τοῦ εἶναι πτωχὸν τῷ πνεύματι;

Ἀπόκρισις: Τὸ ὄντα τινὰ δίκαιον καὶ ἐκλεκτὸν Θεοῦ μὴ ἠγεῖσθαι τι ἑαυτὸν εἶναι, ἀλλ' ἔχειν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐξουδενουμένην, ὡς μηδὲν εἰδῶτα ἢ ἔχοντα, καίτοι εἰδῶτα καὶ ἔχοντα. Τοῦτο δὲ ὡς φυσικὸν καὶ πηκτὸν γίνεται ἐν τῷ νοῦ τῶν ἀνθρώπων. Οὐχ ὄρας; ὁ προπάτωρ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὢν ἐκλεκτὸς γῆν ἑαυτὸν καὶ σποδὸν ὠνόμαζε. Καὶ ὁ Δαβὶδ χρισθεὶς εἰς βασιλέα Θεὸν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τί λέγει; «σκώληξ εἰμὶ καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ὄνειδος ἀνθρώπων καὶ ἐξουδένωμα λαῶν».

12,4 Οἱ οὖν θέλοντες τούτων εἶναι συγκληρονόμοι καὶ συμπολιταὶ τῆς πόλεως τῆς ἐπουρανίου καὶ συνδοξασθῆναι αὐτοῖς ταύτην ὀφείλουσιν ἔχειν τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ μὴ οἶεσθαι ἐν ἑαυτοῖς εἶνὰ τι, ἀλλ' ἔχειν συντετριμμένην τὴν καρδίαν. Εἰ γὰρ καὶ διαφόρως εἰς ἕκαστον τῶν Χριστιανῶν ἐνεργεῖ ἡ χάρις καὶ διάφορα ἔχει μέλη, ὅμως δὲ μιᾶς εἰσι πόλεως οἱ πάντες, ὁμόψυχοι, ὁμόγλωττοι, ἐπιγινώσκοντες ἀλλήλους. Ὡσπερ μέλη πολλά ἐστὶν ἐν σώματι, μία δὲ ψυχὴ ἐν πᾶσιν ἢ κινῶσα ταῦτα, οὕτως ἐν Πνεῦμα ἐνεργεῖ ἐν

77. Πρβλ. Μαθ. 13,13.

78. Μαθ. 5,3

79. Γέν. 18,17

80. Ψαλμ. 21,7

81. Πρβλ. Ρωμ. 8,17

82. Πρβλ. Ρωμ. 12,6

83. Ρωμ. 12,4

βλέπουν⁷⁷, διότι γι' αὐτούς εἶναι νεκρά αὐτά, ἔτσι καί ὁ Θεός, αὐτούς πού ἔχουν ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τό λόγο του καί ἀπό τό θέλημα του, τους βλέπει μέν, ἀλλά στρέφει ἄλλοῦ τό βλέμμα του ἀπό αὐτούς, καί δέν ἐπικοινωνεῖ μαζί τους, οὔτε βρίσκει ἀνάπαυση στούς λογισμούς τους.

12,3 Ἐρώτηση: Πῶς μπορεῖ κανεῖς νά εἶναι ταπεινόφρονas⁷⁸, ὅταν μάλιστα αἰσθανθεῖ ὅτι ἔχει προχωρήσει πολὺ καί ἔχει ἀποκτήσει γνώση καί σύνεση πού προηγουμένως δέν εἶχε;

Ἀπάντηση: Μέχρι νά τ' ἀποκτήσει κανεῖς αὐτά καί νά προοδέψει σ' αὐτά, δέν εἶναι ταπεινόφρονas, ἀλλά φαντάζεται ὅτι εἶναι τέτοιος. Ὄταν ὁμως φτάσει σ' αὐτή τή σύνεση καί τήν πρόοδο, ἡ ἴδια ἡ χάρη διδάσκει σ' αὐτόν νά εἶναι ταπεινόφρονas.

Ἐρώτηση : Ποιά εἶναι ἡ ἐρμηνεία τοῦ νά εἶναι κανεῖς φτωχός τῶ πνεύματι;

Ἀπάντηση: Τό νά εἶναι κανεῖς δίκαιος καί ἐκλεκτός τοῦ Θεοῦ, τό νά μή νομίζει ὅτι εἶναι σπουδαῖος, ἀλλά νά ἔχει συντριψίσει καί ἐκμηδενίσει τήν ψυχή του, τό νά θεωρεῖ ὅτι δέν γνωρίζει τίποτε ἢ δέν ἔχει τίποτε, ἂν καί γνωρίζει καί ἔχει. Καί αὐτό πρέπει νά γίνει σάν κάτι τό φυσικό καί σταθερά ριζωμένο στό νοῦ τῶν ἀνθρώπων. Δέ βλέπεis; Ὁ προπάτοράς μας Ἀβραάμ, ἐνῶ ἦταν ἐκλεκτός τοῦ Θεοῦ, ὀνόμαζε γῆ καί στάχτη τόν ἑαυτό του⁷⁹. Καί ὁ Δαβίδ, πού κρίσθηκε βασιλιάς, ἐνῶ εἶχε τό Θεό μαζί του, τί μᾶς λέγει; «εἶμαι σκουλήκι καί ὄχι ἄνθρωπος, εἶμαι ἡ ντροπή τῶν ἀνθρώπων καί ὁ περίγελως τῶν λαῶν»⁸⁰.

12,4 Αὐτοί λοιπόν πού θέλουν νά γίνουν συγκληρονόμοι σέ ὅλα αὐτά, καί συμπολίτες στήν ἐπουράνια πόλη⁸¹ καί νά δοξασθοῦν μαζί μέ αὐτούς, πρέπει νά ἔχουν ἀποκτήσει τήν ταπεινοφροσύνη, καί νά μή νομίζουν ὅτι εἶναι σπουδαῖοι, ἀλλά νά ἔχουν συντριμμένη τήν καρδιά τους. Διότι, ἂν καί μέ διάφορο τρόπο ἐνεργεῖ ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ στόν κάθε Χριστιανό καί ἔχει διάφορα μέλη⁸², εἶναι ὁμως ὅλοι πολίτες μιᾶς πόλης, πού ἔχουν μία ψυχή, μία γλώσσα, καί ἀλληλογνωρίζονται. Ὅπως ὑπάρχουν πολλὰ μέλη στό σωμα⁸³, ὑπάρχει ὁμως μία ψυχή σέ ὅλα πού τά

πᾶσι διαφόρως, μιᾶς δέ εἰσι πόλεως, μιᾶς γλώσσης, μιᾶς ὁδοῦ· πάντες γὰρ οἱ δίκαιοι τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν διώδευσαν διωκόμενοι, κακουχούμενοι, ὄνειδιζόμενοι, ἐν αἰγείοις δέρμασι ζῶντες, ἐν σπηλαίοις, ἐν ταῖς ὄπαῖς τῆς γῆς. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀπόστολοι «ἕως τῆς ἄρτι ὥρας» φασὶ «καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνιτεύομεν καὶ ὄνειδιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν». Ὅν οἱ μὲν ἀπεκεφαλίσθησαν, οἱ δὲ ἐσταυρώθησαν, ἄλλοι δὲ διαφόρως ἐθλίβησαν. Αὐτὸς δὲ ὁ δεσπότης προφητῶν καὶ ἀποστόλων ὥσπερ ἐπιλαθόμενος τῆς θεϊκῆς δόξης πῶς διώδευσε, τύπος ἡμῖν γιγνόμενος. Διὰ ὕβρεων στέφανον ἀκάνθινον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐφόρεσεν, ἐμπτύσματα ὑπέστη, ραπίσματα, σταυρόν.

12,5 Εἰ ὁ Θεὸς οὕτω διώδευσεν ἐπὶ τῆς γῆς, ὀφείλεις καὶ σὺ μιμητῆς αὐτοῦ γενέσθαι· καὶ γὰρ οἱ ἀπόστολοι καὶ προφήται οὕτω διώδευσαν. Καὶ ἡμεῖς, εἰ θέλομεν τῷ θεμελίῳ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων ἐποικοδομηθῆναι, ὀφείλομεν μιμηταὶ αὐτῶν γενέσθαι. Λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος ἐν Πνεύματι ἀγίῳ· «μιμηταὶ μου γίνεσθε καθὼς κάγω Χριστοῦ». Εἰ δὲ ἀγαπᾶς δόξας ἀνθρώπων καὶ προσκυνεῖσθαι θέλεις καὶ ἀνάπαυσιν ζητεῖς, ἐξετράπης τῆς ὁδοῦ. Χρῆ γὰρ σε συσταυρωθῆναι τῷ σταυρωθέντι, συμπαθεῖν τῷ παθόντι, ἵνα οὕτω συνδοξασθῆς τῷ δοξασθέντι. Ἀνάγκη γὰρ τὴν νύμφην συμπαθεῖν τῷ νυμφίῳ καὶ οὕτω γενέσθαι κοινωνὸν καὶ συγκληρονόμον Χριστοῦ. Οὐκ ἐγχωρεῖ γὰρ ἄνευ παθημάτων καὶ τῆς τραχείας καὶ στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ εἰσελθεῖν τινα εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀγίων καὶ ἀναπαῆναι καὶ συμβασιλεῦσαι τῷ βασιλεῖ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας.

12,6 Ἐρώτησις: Ἐπειδὴ εἶπες ὅτι καὶ τὴν ἰδίαν εἰκόνα καὶ τὴν

84. Ματθ. 7,14

87. Ἐφεσ. 2,20

85. Ἐβρ. 11,37

88. Α' Κορ. 11,1

86. Α' Κορ. 4,11

89. Πρβλ. Ἰω. 12,43

κινεῖ, ἔτσι ὑπάρχει καί ἓνα Πνεῦμα πού ἐνεργεῖ σέ ὄλους μέ διαφορετικό τρόπο, καί εἶναι πολίτες μιᾶς πόλης, μιλοῦν τήν ἴδια γλώσσα, βαδίζουν τόν ἴδιο δρόμο· διότι ὄλοι οἱ δίκαιοι βάδισαν τό στενό καί γεμάτο ἀπό θλίψεις μονοπάτι⁸⁴, διωγμένοι, κάτω ἀπό κακουχίες, ὑβριζόμενοι, φορώντας, ἀντί γιά ροῦχα, προβιές καί δέρματα γιδιῶν, ζώντας μέσα στό σπήλαια καί στίς τρύπες τῆς γῆς⁸⁵. Τό ἴδιο λένε καί οἱ ἀπόστολοι: «ἀπό τήν ἡμέρα πού πήραμε τό ἀποστολικό ἀξίωμα μέχρι αὐτή τήν ὥρα καί πεινᾶμε καί διψᾶμε, καί δέν ἔχουμε ροῦχα νά προφυλαχθοῦμε ἀπό τίς κακοκαιρίες, καί ὑβριζόμαστε καί περιπλανόμαστε ἀπό τόπο σέ τόπο»⁸⁶. Ἀπό αὐτούς ἄλλοι ἀποκεφαλίστηκαν, ἄλλοι σταυρώθηκαν, καί ἄλλοι διώχθηκαν μέ διαφορετικούς τρόπους. Αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τῶν προφητῶν καί τῶν ἀποστόλων ἐξησε σά νά ξέχασε τή θεϊκή του δόξα, καί ἔγινε ὁ τύπος γιά μᾶς. Μέσα σέ βρισιές φόρεσε ἀκάνθινο στεφάνι στό κεφάλι, δέχτηκε φτυσίματα, χτυπήματα, σταύρωση.

12,5 Ἐάν λοιπόν ὁ Θεός ἐξησε ἔτσι πάνω στή γῆ, πρέπει καί σύ νά γίνεις μιμητής του· διότι καί οἱ ἀπόστολοι καί οἱ προφῆτες ἔτσι ἐξησαν. Καί ἐμεῖς ἂν θέλουμε νά οἰκοδομήσουμε τόν ἑαυτό μας πάνω στό θεμέλιο τοῦ Κυρίου καί τῶν ἀποστόλων⁸⁷, πρέπει νά γίνουμε μιμητές τους. Διότι λέγει ὁ ἀπόστολος φωτισμένος ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα: «γίνεσθε μιμητές μου, ὅπως καί ἐγώ εἶμαι μιμητής τοῦ Χριστοῦ»⁸⁸. Ἐάν ὅμως ἀγαπᾶς τίς δόξες τῶν ἀνθρώπων⁸⁹ καί θέλεις νά σέ προσκυνοῦν, καί ζητᾶς ξεκούραση, ἔχεις ξεφύγει ἀπό τό σωστό δρόμο. Διότι πρέπει νά σταυρωθεῖς μαζί μ' ἐκεῖνον πού σταυρώθηκε, νά πάθεις μαζί μ' ἐκεῖνον πού ἔπαθε, ὥστε νά δοξασθεῖς μαζί μ' ἐκεῖνον πού δοξάσθηκε. Πρέπει ἡ νύμφη νά ὑποφέρει μαζί μέ τό νυμφίο, καί ἔτσι ν' ἀξιωθεῖ νά γίνει κοινωνός καί συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ. Διότι δέν εἶναι δυνατό νά μπεῖ κανεῖς στήν πόλη τῶν ἁγίων, ν' ἀναπαυθεῖ καί νά βασιλεύσει μαζί μέ τόν βασιλιά στους ἀπέραντους αἰῶνες, ἂν δέν περᾶσει δυσκολίες καί δέ βαδίσει τόν τραχύ, τόν στενό καί δύσκολο δρόμο.

12,6 Ἐρώτηση: Ἐπειδή εἶπες ὅτι ὁ Ἀδάμ ἔχασε καί τή δική

ἐπουράνιον ἀπώλεσεν ὁ Ἀδάμ, οὐκοῦν εἰ ἐκοινωνήσῃ τῇ εἰκόνι τῆ ἐπουρανίῳ, εἶχε Πνεῦμα ἅγιον;

Ἀπόκρισις: Ἔως ὅτε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ συνῆν αὐτῷ καὶ ἡ ἐντολή, εἶχε πάντα· αὐτὸς γὰρ ὁ λόγος ἦν αὐτῷ κληρονομία, αὐτὸς ἐνδυμα καὶ δόξα σκέπουσα αὐτούς, αὐτὸς διδασκαλία. Ὑπετίθετο γὰρ αὐτῷ καλέσαι πάντα· «τοῦτο εἶπε οὐρανόν, τοῦτο σελήνην, τοῦτο γῆν, τοῦτο πτηνόν, τοῦτο θηρίον, τοῦτο δένδρον». Καθὼς ἐδιδάσκετο, οὕτω καὶ ἔλεγεν.

12,7 Ἐρώτησις: Αἴσθησιν εἶχε καὶ κοινωνίαν τοῦ Πνεύματος;

Ἀπόκρισις: Αὐτὸς ὁ Λόγος συνὼν πάντα ἦν αὐτῷ, εἴτε γνῶσις εἴτε αἴσθησις εἴτε κληρονομία εἴτε διδασκαλία. Καὶ Ἰωάννης τί λεγει περὶ τοῦ Λόγου; «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος». Ὁρᾷς ὅτι ὁ Λόγος πάντα ἦν; Εἰ δὲ καὶ ἔξωθεν συνῆν αὐτῷ δόξα, οὐ σκανδαλιζώμεθα ἐπὶ τούτῳ· καὶ γὰρ λέγει, ὅτι γυμνοὶ ἦσαν καὶ οὐκ ἔβλεπον ἀλλήλους, καὶ μετὰ τὸ παραβῆναι τὴν ἐντολήν τότε εἶδον ἑαυτοὺς γυμνοὺς καὶ ἡσχύνθησαν.

12,8 Ἐρώτησις: Οὐκοῦν πρὸ τούτου ἦσαν ἀντὶ περιβολαίου ἐνδεδυμένοι δόξαν Θεοῦ;

Ἀπόκρισις: Ὡσπερ ἐπὶ τῶν προφητῶν ἐνήργει τὸ Πνεῦμα καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς καὶ ἔσωθεν αὐτῶν ἦν καὶ ἔξωθεν αὐτοῖς παρφαίνεται, οὕτω καὶ εἰς τὸν Ἀδάμ. Ὅτε ἤθελε τὸ Πνεῦμα, σὺν αὐτῷ ἦν καὶ ἐδίδασκε καὶ ὑπετίθετο· «οὕτως εἶπέ», καὶ ἔλεγε. Πάντα γὰρ ἦν ὁ Λόγος αὐτῷ, καὶ ἔως ὅτε ἐνέμενε τῇ ἐντολῇ, φίλος ἦν Θεοῦ. Καὶ τί θαυματόν, εἰ ἐν τούτοις ὧν παρέβη τὴν ἐντολήν, ὅποτε καὶ οἱ πεπληρωμένοι Πνεύματος ἁγίου ἔχουσι τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς καὶ ἔχουσι θέλημα τοῦ συμφωνῆσαι; Οὕτω καὶ αὐτὸς

90. Γεν. 2,19έ.

91. Ἰω. 1,1

92. Γέν. 2,25

93. Γέν. 3,7

94. Πρβλ. Α΄ Κορ. 11,15

95. Πρβλ. Ἰακ. 2,23

του καί τήν ἐπουράνια εἰκόνα, δέν εἶχε λοιπόν τό ἅγιο Πνεῦμα, ἀφοῦ εἶχε ἐνωθεῖ μέ τήν ἐπουράνια εἰκόνα;

Ἀπάντηση: Ἐως ὅτου ἦταν μαζί του ἐνωμένος ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καί τηροῦσε τήν ἐντολή, τά εἶχε ὅλα· διότι αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἦταν γι' αὐτόν κληρονομία, αὐτός ἦταν δόξα καί ἐνδυμα πού τοὺς σκέπαζε, αὐτός διδασκαλία. Διότι ἀνέθεσε σ' αὐτόν νά δώσει ὀνόματα σ' ὅλα τά δημιουργήματα⁹⁰· 'πέξ αὐτό οὐρανό, τό ἄλλο ἥλιο, ἐκεῖνο σελήνη, τό ἄλλο γῆ, τό ἄλλο πτηνό, αὐτό θηρίο, τό ἄλλο δένδρο'. Ὅπως διδασκόταν ἔτσι ἀκριβῶς καί ἔλεγε.

12,7 Ἐρώτηση: Αἰσθανόταν καί εἶχε κοινωνία μέ τό ἅγιο Πνεῦμα;

Ἀπάντηση: Ὁ ἴδιος ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ πού βρισκόταν μέσα του, ἦταν γι' αὐτόν τά πάντα, καί γνώση καί αἴσθηση καί κληρονομία καί διδασκαλία. Τί λέγει ὁ Ἰωάννης γιά τό Λόγο; «στήν ἀρχή ὑπῆρχε ὁ Λόγος»⁹¹. Βλέπεις ὅτι ὁ Λόγος ἦταν τά πάντα; Ἄν καί ἡ δόξα πού εἶχε προερχόταν ἀπ' ἔξω, δέ σκανδαλιζόμαστε ὁμως γι' αὐτό· διότι λέγει ὅτι ἦταν γυμνοί καί δέν καταλάβαιναν τή γύμνια τους⁹², μετὰ ὁμως τήν παράβαση τῆς ἐντολῆς τότε ἀντιλήφθηκαν τή γύμνια τους καί ντράπηκαν⁹³.

12,8 Ἐρώτηση: Λοιπόν πρὶν ἀπό τήν παρακοή τους ἦταν ντυμένοι ἀντί μέ ἐνδυμα μέ τή δόξα τοῦ Θεοῦ⁹⁴;

Ἀπάντηση: Ὅπως γινόταν στοὺς προφῆτες, τοὺς ὁποίους τό ἅγιο Πνεῦμα τοὺς δίδασκε, ἦταν μέσα τους, καί φανερωνόταν ἔξω ἀπό αὐτούς, τό ἴδιο συνέβαινε καί στόν Ἀδάμ. Ὅταν ἤθελε τό ἅγιο Πνεῦμα βρισκόταν μαζί του, τόν δίδασκε καί τόν ἐνίσχυε· ἔτσι πρέπει νά μιλήσεις, καί ὁ Ἀδάμ μιλοῦσε. Διότι τά πάντα σ' αὐτόν ἦταν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, καί γιά ὅσο καιρό τηροῦσε τήν ἐντολή ἦταν φίλος τοῦ Θεοῦ⁹⁵. Καί τί τό παράξενο εἶναι ἂν παρέβη τήν ἐντολή ἐνῶ βρισκόταν σ' αὐτήν τήν κατάσταση, ἀφοῦ ἀκόμα καί αὐτοί πού εἶναι γεμάτοι ἀπό τήν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἔχουν τοὺς φυσικοὺς τους λογισμοὺς, καί ἔχουν δικό τους θέλημα μέ τό ὁποῖο καί συμφωνοῦν; Ἐτσι καί αὐτός, ἐνῶ συνυπῆρχε μαζί μέ τό Θεό στόν Παράδεισο, ἀπό

συνῶν τῷ Θεῷ ἐν παραδείσῳ ἀφ' ἑαυτοῦ ἰδίῳ θελήματι παρέβη καὶ ὑπήκουσε μέρει πόνηρῳ. Πλὴν καὶ μετὰ τὴν παραβάσιν ἔσχε γνῶσιν.

12,9 **Ἐρώτησις:** Ὅποιαν;

Ἀπόκρισις: Ὡσπερ ὅταν συλληφθῆ ἡ ληστὴς εἰς δικαστήριον καὶ ἀρχηται κρίνεσθαι, λέγει αὐτῷ ὁ ἀρχων· ὅτε ἐποίησες τὰ κακά, οὐκ ἤδεις ὅτι συλληφθῆναι ἔχεις καὶ ἀποθανεῖν;'. Ἐκεῖνος οὐ τολμᾷ εἰπεῖν ὅτι ὀὐκ ἤδειν' (οἶδε γὰρ) καὶ τιμωρούμενος πάντα μνημονεύων ἐξομολογεῖται. Καὶ ὁ πορνεύων οὐκ οἶδεν ὅτι κακῶς ποιεῖ; Καὶ ὁ κλέπτων οὐκ οἶδεν ὅτι ἀμαρτάνει; Οὕτω καὶ ἄνευ Γραφῶν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ λογισμοῦ οὐκ οἶδασιν ὅτι Θεὸς ἐστίν; Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οὐ δύνανται εἰπεῖν· «οὐκ ἤδειμεν ὅτι Θεὸς εἶ». Λέγει γὰρ αὐτοῖς· διὰ τὰς γιγνομένας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ βροντὰς καὶ ἀστραπὰς οὐκ ἤδειτε, ὅτι ἐστὶ Θεὸς διοικῶν τὴν κτίσιν;'. Τί οὖν ἔκραζον οἱ δαίμονες; «σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Τί πρὸ καιροῦ ἤλθες βασανίσαι ἡμᾶς;». Καὶ ἔτι ἐν τοῖς μαρτυρίοις λέγουσι· καίεις με, καίεις με'. Οὐκ ἤδειςαν οὖν τὸ ξύλον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ; Ἡ παράβασις τοῦ Ἀδάμ τὴν γνῶσιν ἔδωκεν.

12,10 Ἐκαστος γὰρ ἀρχεται ἐπερωτᾶν ὡς ἐν τίνι ἦν ὁ Ἀδὰμ καὶ τί ἔπραξεν;'. Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἀδὰμ τὴν γνῶσιν ἐδέξατο καλοῦ τε καὶ κακοῦ. Λοιπὸν ἀκούομεν ἐκ τῶν Γραφῶν, ὅτι ἐν τιμῇ καὶ ἐν καθαρότητι ἦν, καὶ παραβὰς τὴν ἐντολὴν ἐξεβλήθη τοῦ παραδείσου καὶ ὠργίσθη αὐτῷ ὁ Θεός. Λοιπὸν καὶ τὰ καλὰ αὐτοῦ μανθάνει καὶ τὰ κακὰ μαθὼν ἀσφαλίζεται ἑαυτόν, ἵνα μηκέτι ἀμαρτήσας ἐμπέσῃ εἰς κρίμα θανάτου.

Γινώσκομεν δὲ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις τοῦ Θεοῦ δι' αὐτοῦ οἰκονομεῖται· αὐτὸς γὰρ ἐποίησεν οὐρανόν, γῆν, ζῶα, ἔρπετά, θηρία, ἃ βλέπομεν· τὸν δὲ ἀριθμὸν ἀγνοοῦμεν. Τίς γὰρ ἀνθρώπων οἶδεν, εἰ

96. Πρβλ. Ματθ. 7,22

98. Ψαλμ. 48,13

96. Ματθ. 8,29

99. Γέν. 3,23ε.

97. Γέν. 2,17

1. Σοφ. Σειρ. 41,3

μόνος του μέ τό δικό του θέλημα παρήκουσε τήν έντολή και τάχθηκε μέ τό μέρος τοῦ πονηροῦ. Ἀλλά και μετά τήν παράβαση τῆς έντολῆς εἶχε γνώση.

12,9 Ἐρώτηση: Ποιά γνώση εἶχε;

Ἀπάντηση: Ὅπως, ὅταν συλληφθεῖ κάποιος ληστής και ἀρχίζει ν' ἀνακρίνεται στό δικαστήριο, λέγει σ' αὐτόν ὁ δικαστής: Ὅταν διέπραττες τά κακά δέ γνώριζες ὅτι θά συλληφθεῖς και θά ὀδηγηθεῖς στό θάνατο; Ἐκεῖνος δέν τολμάει νά πεῖ ὅτι ὁ δέν τό ἤξερε (διότι τό γνώριζε), και ἐνῶ τιμωρεῖται, τά θυμᾶται ὅλα και τά ὁμολογεῖ. Μήπως και αὐτός πού πορνεύει δέ γνωρίζει ὅτι ἐνεργεῖ παράνομα; Μήπως αὐτός πού κλέβει δέ γνωρίζει ὅτι ἀμαρτάνει; Ἔτσι και χωρίς τίς Γραφές μήπως δέ γνωρίζουν οἱ ἀνθρωποὶ ἀπό τό φυσικό λογισμό τους ὅτι ὑπάρχει ὁ Θεός; Κατά τήν ἡμέρα τῆς κρίσεως δέ θά μποροῦν νά πουν: «δέ γνωρίζαμε ὅτι εἶσαι Θεός⁹⁶. Διότι λέγει σ' αὐτούς: ἀπό τίς ἀστραπές και τίς βροντές δέν ἀντιληφθήκατε ὅτι ὑπάρχει Θεός πού κυβερνάει τήν κτίση; Τί φώναζαν λοιπόν οἱ δαίμονες; «ἐσύ εἶσαι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ. Γιατί ἦρθες νά μᾶς βασανίσεις πρῖν ἀπό τόν προκαθορισμένο καιρό τῆς τιμωρίας μας;»⁹⁷. Και ὅτι ἀκόμη στά διάφορα μαρτύρια λένε: ἴμέ καις, ἴμέ καις'. Δέ γνωρίζαν λοιπόν τό ξύλο τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ και τοῦ κακοῦ; Ἡ παράβαση τοῦ Ἀδάμ ἔφερε τή γνώση.

12,10 Διότι καθένας ἀρχίζει και ρωτάει ἴσε ποιά κατάσταση βρισκόταν ὁ Ἀδάμ και τί διέπραξε; Ὁ ἴδιος ὁ Ἀδάμ εἶχε τή γνώση και τοῦ καλοῦ και τοῦ κακοῦ⁹⁷. Λοιπόν μαθαίνουμε ἀπό τίς Γραφές ὅτι βρισκόταν σέ τιμή και σέ ἀγαθότητα⁹⁸, και, ἀφοῦ παρέβηκε τήν έντολή, ἐκδιώχθηκε ἀπό τόν παράδεισο⁹⁹, και ὀργίσθηκε μαζί του ὁ Θεός. Λοιπόν προστατεύει κανεῖς τόν ἑαυτό του ἀφοῦ μάθει και τά καλά και τά κακά, ὥστε νά μή ἀμαρτήσσει πλέον και πέσει σέ παράπτωμα θανάσιμο¹.

Γνωρίζουμε ὅτι ὀλόκληρη ἡ κτίση τοῦ Θεοῦ ἀπό τόν ἴδιο κατευθύνεται: διότι αὐτός δημιούργησε τόν οὐρανό, τή γῆ, τά ζῶα, τά ἔρπετά, τά θηρία, ὅλα ὅσα βλέπουμε: τόν ἀριθμό τους ὁμως τόν ἀγνοοῦμε. Διότι ποιός ἀπό τοῦς ἀνθρώπους τόν

μὴ μόνος ὁ Θεὸς ὁ ὢν ἐν πᾶσι, καὶ τοῖς ἐμβρύοις δὲ τῶν ζώων; Οὐχὶ αὐτὸς ἐπίσταται τὰ ὄντα ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν;

12,11 Παραλιπόντες οὖν ταῦτα μᾶλλον ζητήσωμεν ὡς καλοὶ ἔμποροι κληρονομίαν κτήσασθαι ἐπουράνιον καὶ τὰ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν. Μάθωμεν κτήσασθαι κτήματα ἅπερ συμπαραμένει ἡμῖν. Ἐὰν γὰρ ἄρξη, ἄνθρωπος ὢν, ἐρευνᾶν τὸν λογισμὸν τοῦ Θεοῦ καὶ λέγειν, ἑὐρόν τι καὶ κατέλαβον, εὐρεθῆσεται ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ὑπερβαίνων τὸν λογισμὸν τοῦ Θεοῦ. Ἐν τούτῳ δὲ πολὺ πλανᾶ, καὶ ὅσῳ θέλεις διὰ γνώσεως ἐρευνῆσαι καὶ εἰσελθεῖν, χωρεῖς εἰς βάθος καὶ οὐδὲν καταλαμβάνεις. Αὐτὰς γὰρ τὰς ἐπισκέψεις τὰς γιγνομένας σοι τί ἐργάζεται καθ' ἡμέραν ἐν σοί; Καὶ πῶς ἄρρητά ἐστι καὶ ἀκατάληπτα! Ἦ μόνον δέξασθαι μετὰ εὐχαριστίας καὶ πιστεύειν; Τὴν γὰρ σὴν ψυχὴν, ἐξ οὗ ἐγεννήθης καὶ ἕως ἄρτι, ἡδυνήθης γνωρίσαι; Ἐπεὶ ἀπάγγελόν μοι ἀπὸ πρῶι καὶ ἕως ὄψε τοὺς βρύοντας ἐν σοὶ λογισμοὺς, εἶπέ μοι τὰς ἐνθυμήσεις τριῶν ἡμερῶν. Ἄλλ' οὐ δύνασαι. Εἰ οὖν τοὺς λογισμοὺς τῆς ψυχῆς σου καταλαβεῖν οὐκ ἡδυνήθης, τοὺς λογισμοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν νοῦν πῶς δύνασαι εὐρεῖν;

12,12 Ἄλλὰ σὺ ὅσον εὐρίσκεις ἄρτον, φάγε καὶ ἄφες ὅλην τὴν γῆν, καὶ ἄπελθε εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ καὶ πίε ὅσον χρεῖαν ἔχεις, καὶ πάρελθε, καὶ μὴ ζητήσης πόθεν ἔρχεται ἢ πῶς ρέει. Σπούδασον θεραπευθῆναι τὸν πόδα ἢ τὸν πόνον τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, ἵνα ἴδῃς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Μὴ ζητήσης δὲ πόσον ἔχει φῶς ὁ ἡλιος ἢ πόσον ἀνατέλλει. Ζῶον δὲ προχωρεῖ σοι εἰς χρῆσιν, λάβε. Καὶ τί ἀπέρχη εἰς ὄρη καὶ ζητεῖς, πόσοι ἐκεῖ νέμονται θναγοὶ ἢ θηρία; Καὶ τὸ παιδίον ὅτε προσέρχεται τῷ μαζῷ τῆς μητρός, λαμβάνει τὸ γάλα καὶ τρέφεται, οὐκ οἶδε δὲ ἐρευνᾶν τὴν ρίζαν ἢ τὴν πηγὴν, πόθεν οὕτως ἐπιρρέει· θηλάζει γὰρ τὸ γάλα καὶ τὸν ὄρρον ὅλον ἀπο-

γνωρίζει, παρά μόνο ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει μέσα σέ ὅλα ἀκόμα καί σ' αὐτά τὰ ἔμβρυα τῶν ζώων; Αὐτός δέν εἶναι ἐκεῖνος πού γνωρίζει ὅλα ὅσα ὑπάρχουν κάτω ἀπό τή γῆ καί πάνω ἀπό τούς οὐρανοὺς;

12,11 Ἄφοῦ ἀφήσουμε αὐτά, ἄς ἐπιδιώξουμε μᾶλλον σάν καλοί ἔμποροι νά ἀποκτήσουμε τήν ἐπουράνια κληρονομία καί αὐτά πού συμφέρουν στίς ψυχές μας. Ἄς μάθουμε νά ἀποκτοῦμε ἐκεῖνα πού πάντοτε θά παραμένουν μαζί μας. Διότι ἂν ἀρχίσεις, ἐσύ πού εἶσαι ἄνθρωπος, νά ἐρευνᾷς τή σκέψη τοῦ Θεοῦ καί νά λές, 'βρῆκα κάτι καί κατάλαβα', θά φθάσει ὁ ἀνθρώπινος νοῦς νά ξεπεράσει τή σκέψη τοῦ Θεοῦ. Ἐδῶ πολύ πλανᾶσαι, καί ὅσο θέλεις μέ τή γνώση σου νά ἐρευνήσεις καί νά εἰσχωρήσεις, ἐμβαθύνεις καί τίποτε δέν καταλαβαίνεις. Διότι αὐτές οἱ ἐπισκέψεις πού σοῦ γίνονται ἀπό τό Θεό, τί ἀποτέλεσμα φέρνουν σέ σένα κάθε μέρα; Καί πόσο ἀνεκλάλητα καί ἀκατάληπτα εἶναι! Τί ἄλλο μπορεῖς νά κάνεις παρά νά τίς δέχεσαι μέ εὐχαριστία καί νά πιστεύεις; Διότι, πές μου, τήν ψυχή σου, ἀπό τότε πού γεννήθηκες μέχρι τώρα, μπόρεσες νά τή γνωρίσεις; Ἀπαρίθμησέ μου τούς λογισμούς πού ξεπήδησαν μέσα σου ἀπό τό πρωί ὡς τό βράδυ, πές μου τίς σκέψεις τριῶν ἡμερῶν. Δέ μπορεῖς. Ἄν λοιπόν δέ μπόρεσες τούς λογισμούς τῆς ψυχῆς σου νά καταλάβεις, πῶς μπορεῖς νά κατανοήσεις τούς λογισμούς καί τό νοῦ τοῦ Θεοῦ^{1α};

12,12 Ἄλλά σύ ὅσο βρίσκεις ψωμί, τρῶγε καί ἄφησε ὅλη τή γῆ· πήγαινε στήν ἄκρη τοῦ ποταμοῦ καί πιές ὅσο νερό σοῦ χρειάζεται, καί φύγε, καί μή θελήσεις νά ἐρευνήσεις ἀπό ποῦ ἔρχεται ἢ πῶς κυλάει. Φρόντισε νά γιαιτρέψεις τό πόδι σου, ἢ τόν πόνο τοῦ ματιοῦ σου, γιά νά δεῖς τό φῶς τοῦ ἡλίου. Μή προσπαθεῖς ὅμως νά βρεῖς πόσο φῶς ἔχει ὁ ἡλιος, ἢ πόσο φῶς ἐκπέμπει. Τό ζῶο πού σοῦ χρειάζεται, πάρε το. Γιατί ὅμως τρέχεις στά βουνά καί ζητᾷς νά μάθεις πόσοι ὄναγροι ἢ πόσα θηρία τρέφονται ἐκεῖ; Καί τό μικρό παιδί ὅταν πλησιάζει στό μαστό τῆς μάνας, παίρνει τό γάλα καί τρέφεται, χωρίς νά γνωρίζει καί νά ἐρευνᾷ τή ρίζα ἢ τήν πηγὴ ἀπό τήν ὁποία ἔρχεται τό γάλα· θη-

κενοῖ· καὶ πάλιν ἄλλη ὥρα μεστοῦται ὁ μαζός. Τοῦτο οὔτε τὸ παιδίον οἶδεν οὔτε ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀπὸ ὄλων τῶν μελῶν τῆς μητρὸς ἐξέρχεται τὸ γάλα. Εἰ ζητεῖς οὖν τὸν Κύριον εἰς βάθος, ἐκεῖ εὐρίσκεις αὐτόν. Εἰ ζητεῖς εἰς ὕδωρ, ἐκεῖ εὐρίσκεις αὐτὸν ποιοῦντα σημεῖα. Εἰ ζητεῖς αὐτὸν ἐν λάκκῳ, ἐκεῖ εὐρίσκεις αὐτὸν ἐν μέσῳ δύο λεόντων φυλάσσοντα τὸν δίκαιον Δαυιδά. Εἰ ζητεῖς αὐτὸν εἰς πῦρ, ἐκεῖ εὐρίσκεις αὐτὸν βοηθοῦντα τοῖς δούλοις αὐτοῦ. Εἰ ζητεῖς αὐτὸν ἐν ὄρει, ἐκεῖ εὐρίσκεις αὐτὸν μετὰ τοῦ Ἡλία καὶ Μωσέως. Πανταχοῦ οὖν ἐστὶ, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, εἴτε ἐν ἡμῖν· πανταχοῦ ἐστίν. Οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἐγγύς σου ἐστὶ, καὶ ἔσωθέν σου ἐστὶ καὶ ἐξωθέν σου ἐστίν· ὅπου γὰρ θέλεις εἰς μακρὰς πατρίδας, ἐκεῖ ἐστὶν ὁ νοῦς σου· εἴτε ἐπὶ δυσμὰς εἴτε ἐπὶ ἀνατολὰς εἴτε εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐκεῖ εὐρίσκεται.

12,13 Ζητήσωμεν οὖν προηγουμένως τὸν καυτῆρα τοῦ Κυρίου καὶ τὴν σφραγίδα ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν. Ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως, γινομένης τῆς ἀποτομίας τοῦ Θεοῦ καὶ συναγομένων ὄλων τῶν φυλῶν τῆς γῆς ὄλου τοῦ Ἀδάμ, ὅταν καλέσῃ ὁ ποιμὴν τὴν ἰδίαν ποίμνην, ὅσοι ἔχουσι τὸν καυτῆρα, ἐπιγινώσκουσι τὸν ἴδιον ποιμένα, καὶ ὁ ποιμὴν τοὺς ἔχοντας τὴν ἰδίαν σφραγίδα γνωρίζει καὶ ἐπισυνάγει ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν. Τῆς φωνῆς γὰρ αὐτοῦ ἀκούουσιν οἱ ἴδιοι καὶ ὑπάγουσιν ὀπίσω αὐτοῦ. Εἰς δύο γὰρ μέρη ἴσταται ὁ κόσμος, καὶ γίνεται μία ποίμνη σκοτεινὴ ἢ χωροῦσα εἰς πῦρ αἰώνιον, καὶ μία πλήρης φωτὸς ἢ πρὸς τὴν οὐράνιον λῆξιν ἀναγομένη. Αὐτὸ οὖν ὃ νῦν κτώμεθα ἐν ταῖς ψυχαῖς, αὐτὸ ἐκεῖνο λάμπει καὶ φανεροῦται καὶ τὰ σώματα ἐνδύει δόξαν.

12,14 Ὡσπερ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Ξανθικοῦ μηνὸς αἱ ρίζαι κεχωσμέναι ἐν τῇ γῇ τοὺς ἰδίους καρποὺς καὶ τὰ ἴδια ἄνθη καὶ κάλλη ἐκβλαστάνουσι καὶ καρποφοροῦσι καὶ φανεροῦνται αἱ καλά ρίζαι καὶ

2. Δαν. 6,16έ.

3. Δαν. 3,19έ.

4. Ἰω. 10,3.14.27

5. Πρβλ. Ματθ. 25,33

6. Πρβλ. Μάρκ. 4,6.8

λάζει λοιπόν τό γάλα καί ἀδειάζει ὄλο τό ὑγρό· καί πάλι σέ λίγο χρόνο γεμίζει ὁ μαστός. Αὐτό δέν τό γνωρίζει οὔτε τό παιδί οὔτε ἡ μάνα του, ἄν καί βέβαια αὐτό δημιουργεῖται μέ τή λειτουργία ὄλων τῶν μελῶν. Ἐάν λοιπόν ζητᾷς τόν Κύριο στό βάθος τῆς γῆς, ἐκεῖ θά τόν βρεῖς. Ἐάν τόν ζητᾷς μέσα στό νερό, ἐκεῖ θά τόν βρεῖς νά κάνει θαύματα. Ἐάν τόν ζητᾷς μέσα στό λάκκο, ἐκεῖ θά τόν βρεῖς ἀνάμεσα σέ δύο λεοντάρια νά προστατεύει τόν δίκαιο Δανιήλ². Ἐάν τόν ζητᾷς μέσα στή φωτιά, ἐκεῖ θά τόν βρεῖς νά βοηθάει τούς ἀνθρώπους³. Ἐάν τόν ζητᾷς πάνω στά βουνά, ἐκεῖ θά τόν βρεῖς μαζί μέ τόν Ἥλία καί τό Μωυσῆ. Παντοῦ λοιπόν ὑπάρχει, καί κάτω ἀπό τή γῆ καί πάνω ἀπό τούς οὐρανοῦς, καί μέσα σου· βρίσκεται παντοῦ. Ἐτσι καί ἡ ψυχὴ σου βρίσκεται κοντά σου, καί μέσα σου καί ἔξω ἀπό σένα· διότι ὅπου θέλεις, σέ μακρυνές χῶρες, ἐκεῖ βρίσκεται ὁ νοῦς σου· εἴτε στή δύση, εἴτε στήν ἀνατολή, εἴτε στούς οὐρανοῦς, ἐκεῖ βρίσκεται.

12,13 Ἐάν ζητήσουμε λοιπόν προηγουμένως νά ἀποκτήσουμε γιά τόν ἑαυτό μας τό σημάδι καί τή σφραγίδα τοῦ Κυρίου. Διότι κατά τόν καιρό τῆς κρίσεως, ὅταν θά φανεῖ ἡ αὐστηρότητα τοῦ Θεοῦ καί θά συγκεντρωθοῦν ὄλες οἱ φυλές τῆς γῆς, ὄλων τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδάμ, ὅταν θά συγκεντρώσει ὁ ποιμένας τό κοπάδι του, ὅσοι ἔχουν τό σημάδι του, θ' ἀναγνωρίσουν τό δικό τους ποιμένα⁴, καί ὁ ποιμένας θ' ἀναγνωρίσει αὐτούς πού ἔχουν τή δική του σφραγίδα, καί θά τούς μαζέψει κοντά του ἀνάμεσα ἀπό ὄλα τά ἔθνη. Διότι ἀκοῦν τή φωνή του οἱ ἴδιοι καί τόν ἀκολουθοῦν. Διότι χωρίζεται ὁ κόσμος σέ δύο μέρη⁵, καί σχηματίζεται μία ποιμνὴ σκοτεινὴ, πού προχωρεῖ στό αἰώνιο πῦρ, καί μία ἄλλη γεμάτη φῶς, πού κατευθύνεται πρὸς τό οὐράνιο τέρμα. Αὐτό λοιπόν πού τώρα ἀποκτοῦμε στίς ψυχές μας, αὐτό τό ἴδιο λάμπει τότε καί φαίνεται καί ντύνει τά σώματά μας μέ δόξα.

12,14 Ὅπως κατά τό μήνα Ἀπρίλιο οἱ ρίζες πού εἶναι χωμένες μέσα στή γῆ βλαστάνουν καί καρποφοροῦν καί κάθε μία βγάζει τά δικά της ἄνθη καί τούς δικούς της καρπούς⁶ καί τήν ὀμορφιά της, καί φαίνονται οἱ καλές ρίζες καί οἱ ρίζες πού ἔχουν ἀγκά-

αἱ τὰς ἀκάνθας ἔχουσαι φανεραὶ γίνονται, οὕτως ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἕκαστος διὰ τοῦ ἰδίου σώματος ἄπερ ἔπραξεν, ἐμφανίζει, καὶ φανεροῦται τὰ τε καλὰ καὶ τὰ κακά. Ἐκεῖ γὰρ ἐστὶ πᾶσα ἡ κρίσις καὶ ἡ ἀνταπόδοσις. Ἔστι γὰρ ἄλλη τροφή παρὰ ταύτην τὴν φαινομένην καὶ ἐστὶν ἄλλη τράπεζα ἐπουράνιος παρὰ τὴν φαινομένην. Καὶ γὰρ Μωυσῆς ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος, ἡμέρας τεσσαράκοντα ἐνήστευσεν· ἀνῆλθεν ἄνθρωπος, κατῆλθε Θεὸν ἔχων. Καὶ ἴδε, βλέπομεν ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, ἐὰν μὴ ὑποστηριχθῆ τὸ σῶμα βρώμασι, φθείρεται. Καὶ αὐτὸς ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις νηστεύσας πλεῖον ὄλων ἐνδυναμώτερος κατῆλθεν· ἐτρέφετο γὰρ ὑπὸ Θεοῦ καὶ ὠκονομεῖτο αὐτοῦ τὸ σῶμα ἄλλη τροφῇ ἐπουρανίῳ· ὁ γὰρ λόγος τοῦ Θεοῦ τροφή αὐτῷ ἐγίγνετο καὶ εἶχε δόξαν εἰς τὸ πρόσωπον. Τὸ γενόμενον τύπος ἦν. Ἐκείνη γὰρ ἡ δόξα νῦν ἔσωθεν εἰς τὰς καρδίας τῶν Χριστιανῶν λάμπει· ἀνιστάμενα γὰρ τὰ σώματα ἐν τῇ ἀναστάσει ἄλλω ἐνδύματι θεϊκῷ σκεπάζεται καὶ βρώσει ἐπουρανίῳ τρέφεται.

12,15 **Ἐρώτησις:** Τί ἐστὶ «γυνὴ ἀκατακαλύπτω κεφαλῇ προσευχομένη»;

Ἀπόκρισις: Ἐπειδὴ ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀποστόλων ἀφιεμένας εἶχον τὰς τρίχας ἀντὶ σκεπάσματος, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος καὶ οἱ ἀποστολοὶ ἦλθον εἰς τὴν κτίσιν καὶ ἐσωφρόνισαν αὐτήν. Πλὴν ἡ γυνὴ κεῖται εἰς τύπον τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὡσπερ εἰς τὸ φαινόμενον ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐκεῖναι εἶχον ἐξηπλωμένας τὰς τρίχας ἀντὶ σκεπάσματος, οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία τὰ τέκνα αὐτῆς ἐνδύει καὶ περιβάλλει ἐνδύμασι θεϊκοῖς καὶ δεδοξασμένοις. Καὶ εἰς τὸ παλαιὸν δὲ τῆς ἐκκλησίας Ἰσραὴλ μία ἦν ἡ συναγωγὴ καὶ ἐσκέπετο ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, καὶ ἦσαν ἀντὶ δόξης περιβεβλημένοι τὸ Πνεῦμα, εἰ καὶ αὐτοὶ οὐκ ἐστοίχησαν. Ἐκκλησία οὖν λέγεται καὶ ἐπὶ πολλῶν καὶ ἐπὶ μιᾶς ψυχῆς. Αὐτὴ γὰρ ἡ ψυχὴ συνάγει ὄλους τοὺς λογισμοὺς καὶ ἐστὶν ἐκκλησία τῷ Θεῷ· ἡρμόσθη γὰρ εἰς κοινωνίαν ἡ ψυχὴ

7. Β' Κορ. 5,10

8. Ἐξ. 24,18

9. Α' Κορ. 11,5

10. Πρβλ. Α' Κορ. 11,15

θια, ἔτσι καί κατά τήν ἡμέρα ἐκείνη καθένας φανερώνει ὅ,τι ἔπραξε μέ τό σῶμα του⁷, καί φανερώνονται καί τά καλά καί τά κακά. Καθόσον ἐκεῖ γίνεται ἡ κρίση καί ἡ ἀνταπόδοση. Διότι ὑπάρχει ἄλλη τροφή ἀπ' αὐτήν πού φαίνεται, καί ὑπάρχει ἄλλη τράπεζα ἐπουράνια, διαφορετική ἀπ' αὐτήν πού φαίνεται. Διότι καί ὁ Μωυσῆς, ὅταν ἀνέβηκε στό βουνό⁸, νήστεψε σαράντα μέρες· ἀνέβηκε σάν ἄνθρωπος καί κατέβηκε ἔχοντας τό Θεό. Καί πρόσεξε, παρατηροῦμε στόν ἑαυτό μας, πῶς λίγες μέρες ἂν δέν τραφεῖ ἀπο φαγητά, φθείρεται. Καί αὐτός, ἀφοῦ νήστεψε σαράντα ἡμέρες, κατέβηκε ἀπό τό βουνό πῶς δυνατός ἀπό τόν καθένα· διότι τρεφόταν ἀπό τό Θεό καί συντηροῦνταν τό σῶμα του μέ ἄλλη ἐπουράνια τροφή· διότι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ γινότανε σ' αὐτόν τροφή καί εἶχε λαμπρότητα στό πρόσωπό του. Αὐτό πού συνέβαινε ἐκεῖ ἦταν προτύπωση. Καθόσον ἐκείνη ἡ δόξα τώρα λάμπει μέσα ἀπό τίς καρδιές τῶν Χριστιανῶν· διότι, ὅταν ἀναστηθοῦν τά σώματα κατά τήν ἀνάσταση, θά καλυφθοῦν μέ ἄλλο ἔνδυμα θεϊκό, καί θά τρέφονται μέ ἐπουράνια τροφή.

12,15 Ἑρώτηση: Τί ἐννοεῖ ὁ ἀπόστολος ὅταν λέγει «ἡ γυναῖκα νά μή προσεύχεται μέ ἀκάλυπτο τό κεφάλι»⁹;

Ἀπάντηση: Ἐπειδή κατά τήν ἐποχή τῶν ἀποστόλων οἱ γυναῖκες εἶχαν μεγάλες τίς τρίχες τοῦ κεφαλιοῦ, σά νά ἦταν τό σκέπασμά τους, γι' αὐτό ἦρθαν στόν κόσμον ὁ Κύριος καί οἱ ἀπόστολοι καί τήν ὁδήγησαν στή σωφροσύνη. Ἡ γυναῖκα ὁμως ἀποτελεῖ προτύπωση τῆς Ἐκκλησίας. Καί ὅπως ἀκριβῶς κατά τήν ἐποχή ἐκείνη οἱ γυναῖκες εἶχαν ἀπλωμένες τίς τρίχες τοῦ κεφαλιοῦ ἀντί γιά σκέπασμα¹⁰, ἔτσι καί ἡ Ἐκκλησία ντύνει τά παιδιά της καί τά σκεπάζει μέ ροῦχα θεϊκά καί λαμπρά. Καί στήν ἐκκλησία τοῦ Ἰσραήλ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μία ἦταν ἡ συναγωγή καί σκεπαζόταν ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα, καί ἦταν ντυμένοι, ἀντί μέ ἄλλη δόξα, μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, ἂν καί αὐτοί δέν εἶχαν συνταχθεῖ μ' αὐτό. Θεωρεῖται λοιπόν ἐκκλησία, εἴτε πρόκειται γιά πολλές ψυχές, εἴτε γιά μία. Διότι αὐτή ἡ ψυχή εἶναι ἐκείνη πού συγκεντρώνει ὅλους τούς λογισμούς καί γίνεται ἐκκλησία γιά τό Θεό· διότι ἡ ψυχή συνδέθηκε μέ τόν ἐπουράνιο νυμφίον καί εἶναι ἐνωμένη μέ αὐτόν. Καί αὐτό ἰσχύει καί γιά

τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ καὶ κινᾶται τῷ ἐπουρανίῳ. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ πολλῶν νοεῖται καὶ ἐπὶ ἐνός. Καὶ γὰρ ὁ προφήτης λέγει περὶ τοῦ Ἰσραήλ· «εὐρὸν σε ἔρημον καὶ γυμνὴν καὶ ἐνέδυσά σε» καὶ τὰ ἐξῆς, ὡς ἐπὶ ἐνός προσώπου εἶπεν.

12,16 Ἐρώτησις: Τί ἐστὶν ὁ ἡ Μάρθα εἶπε τῷ Κυρίῳ περὶ τῆς Μαρίας ὅτι «ἐγὼ κάμνω εἰς πολλὰ καὶ αὐτὴ παρακαθέζεται σοι»;

Ἀπόκρισις: Ὁ ὄφειλεν εἰπεῖν ἡ Μαρία τῇ Μάρθα, ὁ Κύριος προλαβὼν εἶπεν αὐτῇ, ὅτι πάντα ἀφήκεν ἐκείνη καὶ παρὰ τοὺς πόδας ἐκάθητο τοῦ Κυρίου καὶ τὸν Θεὸν εὐλόγει ὅλην τὴν ἡμέραν. Ὁρᾷς προσεδρεῖαν ὑπὲρ ἀγάπης; Ἴνα δὲ σαφέστερον ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ φωτισθῆ, ἄκουσον. Εἴ τις ἀγαπᾷ τὸν Ἰησοῦν καὶ προσέχει αὐτῷ ὀρθῶς, καὶ οὐχ ἀπλῶς προσέχει, ἀλλὰ καὶ παραμένει ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἤδη καὶ ὁ Θεὸς λογίζεται ἀντὶ τῆς ἀγάπης ἐκείνης δοῦναί τι ἐκείνη τῇ ψυχῇ, εἰ καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐκ οἶδε, τί μέλλει λαμβάνειν ἢ ποῖον μέρος μέλλει ὁ Θεὸς διδόναι τῇ ψυχῇ. Καὶ τῇ Μαρίᾳ γὰρ ἀγαπῶσα αὐτὸν καὶ παρακαθεζομένη παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ οὐχ ἀπλῶς προσετέθη, ἀλλὰ δυνάμιν τινα κρυφίμαίαν ἐκ τῆς αὐτοῦ οὐσίας ἔδωκεν αὐτῇ. Αὐτοὶ γὰρ οἱ λόγοι, οὓς ἐλάλει ὁ Θεὸς μετὰ εἰρήνης τῇ Μαρίᾳ, Πνεῦμα ἦσαν καὶ δυνάμεις τις· καὶ οὗτοι οἱ λόγοι εἰσερχόμενοι εἰς τὴν καρδίαν ἐγίγνοντο ψυχὴ εἰς ψυχὴν καὶ πνεῦμα εἰς πνεῦμα, καὶ δυνάμις Θεϊκὴ ἐπληροῦτο εἰς τὴν καρδίαν αὐτῆς. Ἐξ ἀνάγκης γὰρ ἐκείνη ἡ δυνάμις ὅπου καταλύσει, παραμόνως γίνεταί ὡς κτῆμα ἀναφαιρέτον. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος εἰδὼς τί ἔδωκεν αὐτῇ, εἶπε· «Μαρία τὴν καλὴν μερίδα ἐξελέξατο». Μετὰ δὲ καιρὸν ἐκεῖνα ἃ ἐποίει προθύμως περὶ τὴν διακονίαν ἡ Μάρθα, ἠνεγκεν αὐτὴν εἰς τὸ χάρισμα ἐκεῖνο· καὶ αὐτὴ γὰρ ἐδέξατο δύνάμιν θεϊκὴν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς.

12,17 Καὶ τί θαυμαστόν, εἰ οἱ προσευχόμενοι τῷ Κυρίῳ καὶ προσκολλῶμενοι σωματικῶς ἐλάμβανον δύνάμιν, ὅποτε οἱ ἀπόστολοι

11. Ἰεζ. 16,6.7.10

12. Λουκᾶ 10,40

13. Λουκᾶ 10,39

14. Πρβλ. Λουκᾶ 6,63

15. Λουκᾶ 10,42

16. Πρβλ. Α' Κορ. 6,17

πολλούς και για ένα άνθρωπο. Καθόσον ο προφήτης λέγει για τον ισραηλιτικό λαό: «σέ βρήκα ἔρημη και γυμνή και σέ ἔντυσα»¹¹, και τά υπόλοιπα στή συνέχεια, σά νά πρόκειται για ένα πρόσωπο.

12,16 Ἑρώτηση: Τί σημαίνει αὐτό πού εἶπε ἡ Μάρθα για τήν ἀδελφή της τή Μαρία, «ἐγώ ἀσχολοῦμαι μέ πολλές φροντίδες και αὐτή κάθετα κοντά σου»¹²;

Ἀπάντηση: Αὐτό πού ἔπρεπε νά πεῖ ἡ Μαρία στή Μάρθα, προλαβαίνοντας ὁ Κύριος τό εἶπε σ' αὐτήν, ὅτι ἄφησε τά πάντα ἐκείνη και καθόταν κοντά στον Κύριο¹³ και εὐχαριστοῦσε τό Θεό ὅλη μέρα. Βλέπεις προσήλωσι για χάρη τῆς ἀγάπης; Για νά διασαφηνισθεῖ ὅμως καλύτερα ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ἄκουσε τά παρακάτω. Ὅποιος ἀγαπᾷ τόν Ἰησοῦ και ἔχει στραμμένη τήν προσοχή του σ' αὐτόν σωστά και ὄχι μόνο προσέχει ἀπλά, ἀλλά και παραμένει σταθερός στήν ἀγάπη, ἤδη και ὁ Θεός σκέφτεται νά δώσει κάτι στήν ψυχῇ ἐκείνη, σάν ἀντάλλαγμα ἐκείνης τῆς ἀγάπης, ἄν και ὁ ἄνθρωπος δέ γνωρίζει τί πρόκειται νά πάρει ἢ τί πρόκειται ὁ Θεός ν' ανταποδώσει στήν ψυχή. Διότι και στή Μαρία πού τόν ἀγαποῦσε και καθόταν κοντά στα πόδια του, ὄχι μόνο τῆς πρόσφερε τήν παρουσία του, ἀλλά τῆς ἔδωσε και κάποια κρυφή δύναμη ἀπό τή δική του οὐσία. Διότι αὐτά τά λόγια πού μέ εἰρήνη ἔλεγε ὁ Θεός στή Μαρία ἦταν σάν κάποιο πνεῦμα και κάποια δύναμη· και τά λόγια αὐτά ὅταν ἐμπαιναν μέσα στήν καρδιά της¹⁴, γινόταν ψυχῇ μέσα στήν ψυχῇ της, και πνεῦμα μέσα στό πνεῦμα της, και θεϊκή δύναμη πλημμύριζε μέσα στήν καρδιά της. Διότι ἀναγκαστικά ἐκείνη ἡ δύναμη ὅπου ἐγκατασταθεῖ γίνεται κτῆμα ἀναφαίρετο. Γι' αὐτό γνωρίζοντας ὁ Κύριος τί τῆς ἔδωσε εἶπε: «ἡ Μαρία διάλεξε τήν καλή μερίδα»¹⁵. Ὑστερα ὅμως ἐκεῖνα, πού μέ προθυμία γύρω ἀπό τή διακονία πρόσφερε ἡ Μάρθα, τήν ὁδήγησαν στό χάρισμα ἐκεῖνο· διότι και αὐτή δέχθηκε μέσα στήν ψυχῇ της θεϊκή δύναμη.

12,17 Και ποιό εἶναι τό παράξενο, ἄν ὅσοι πλησίαζαν τόν Κύριο και τόν ἀκουμποῦσαν στό σῶμα¹⁶ ἐπαιρναν δύναμη, ἀφοῦ και

ἐλάλουν λόγον καὶ ἐπιπτεν ἐπὶ τοὺς πιστεύοντας τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον; Ὁ Κορνήλιος ἐκ τοῦ λόγου οὗ ἤκουσεν, ἔλαβε δύναμιν. Πόσω μᾶλλον ὁ Κύριος, ὅτε ἐλάλει λόγον τῇ Μαρίας ἢ τῷ Ζακχαίῳ ἢ τῇ ἁμαρτωλῷ, ἣτις λύσασα τὰς τρίχας ἀπέμασσε τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου, ἢ τῇ Σαμαρείτιδι ἢ τῷ ληστῇ, ἐγένετο δύναμις, καὶ συνεκεράσθη ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Καὶ νῦν οἱ ἀγαπῶντες τὸν Θεὸν καὶ καταλιμπάνοντες πάντα καὶ τῇ εὐχῇ προσκαρτεροῦντες διδάσκονται ἐν κρυπτῷ, ἃ οὐκ οἶδασιν. Αὐτῇ γὰρ ἡ ἀλήθεια κατὰ τὴν προαίρεσιν αὐτῶν φανεροῦται αὐτοῖς καὶ διδάσκει αὐτοὺς ὅτι «ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια».

Καὶ αὐτοὶ γὰρ οἱ ἀπόστολοι πρὸ τοῦ σταυροῦ παραμένοντες τῷ Κυρίῳ ἔβλεπον σημεῖα μεγάλα, ὅπως τε λεπροὶ ἐκαθαρίζοντο καὶ νεκροὶ ἠγείροντο, οὐκ ἤδεσαν δὲ πῶς ἀναστρέφεται θεία δύναμις καὶ διακονεῖ ἐν καρδίᾳ, καὶ ὅτι ἐμελλον πνευματικῶς ἀναγενναῖσθαι καὶ συγκιρνᾶσθαι τῇ ἐπουρανίῳ ψυχῇ καὶ γίγνεσθαι καινῆ κτίσις. Ἀλλὰ διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει, ἠγάπων τὸν Κύριον. Λοιπὸν ὁ Κύριος ἔλεγεν αὐτοῖς· «τί θαυμάζετε τὰ σημεῖα; κληρονομίαν μεγάλην δίδωμι ὑμῖν, ἣν οὐκ ἔχει ὁσὸς ὁ κόσμος».

2,18 Λοιπὸν αὐτοὶ ἐξενίζοντο εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἕως ὅτου ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ ἀνήνεγκε τὸ σῶμα ὑπὲρ ἡμῶν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν· καὶ τότε εἰσῆλθε καὶ συνεκεράσθη ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τὸ Πνεῦμα τὸ Παράκλητον. Καὶ αὐτῇ ἡ ἀλήθεια φανεροῖ ἑαυτὴν εἰς τὰς ψυχὰς τὰς πιστάς, καὶ ἔρχεται ὁ ἐπουράνιος ἄνθρωπος μετὰ τοῦ ἀνθρώπου σου καὶ γίγνεται εἰς μίαν κοινωνίαν. Ὅσοι οὖν εἰσιν εἰς διακονίαν καὶ προθύμως πάντα ποιοῦσι διὰ ζῆλον καὶ ἀγάπην Θεοῦ, αὐτὸ ἐκεῖνο μετὰ καιρὸν τινα φέρει αὐτοὺς εἰς γνῶσιν αὐτῆς τῆς ἀληθείας· ὁ γὰρ Κύριος φανεροῦται ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν καὶ διδάσκει αὐτοὺς τὴν ἀναστροφὴν τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Δόξα καὶ προσκύνησις τῷ Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

17. Πρβλ. Πράξ. 10,44

18. Λουκᾶ 10,39

19. Λουκᾶ 19,1ε.

20. Λουκᾶ 7,38

21. Ἰω. 4,7

22. Λουκᾶ 23,43

23. Πρβλ. Πράξ. 1,14

24. Ἰω. 14,6

25. Πρβλ. Λουκᾶ 7,22

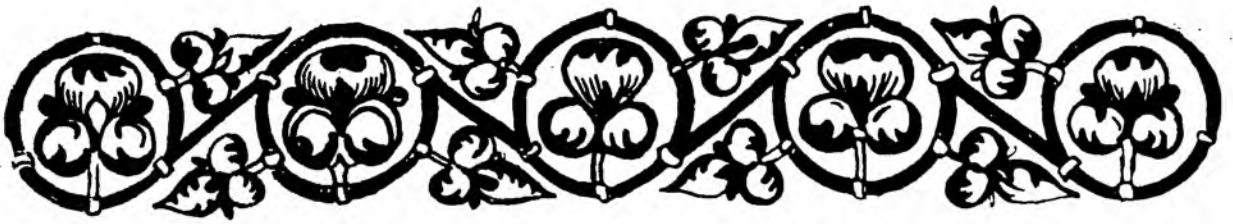
ὅταν οἱ ἀπόστολοι κήρυτταν ἔμπαινε μέσα σ' αὐτούς πού πίστευαν τό ἅγιο Πνεῦμα¹⁷; Ὁ Κορνήλιος ἀπό τά λόγια πού ἄκουσε πῆρε δύναμη. Πόσο μᾶλλον τά λόγια τοῦ Κυρίου, ὅταν μιλοῦσε μέ τή Μαρία¹⁸, ἢ μέ τό Ζακχαῖο¹⁹, ἢ μέ τήν ἀμαρτωλή γυναίκα²⁰, ἢ ὁποία, ἀφοῦ ἔλυσε τίς τρίχες ἀπό τό κεφάλι της, σκούπισε μέ αὐτές τά πόδια τοῦ Κυρίου, ἢ μέ τή Σαμαρείτιδα²¹, ἢ μέ τό ληστή²², γίνονταν δύναμη καί ἐνώνονταν μέ τίς ψυχές τους τό ἅγιο Πνεῦμα; Καί τώρα ὅσοι ἀγαποῦν τό Θεό²³, ἐγκαταλείπουν τά πάντα καί ἐπιμένουν στήν προσευχή, διδάσκονται μυστικά αὐτά πού δέ γνωρίζουν. Διότι ἡ ἴδια ἡ ἀλήθεια, ἀνάλογα μέ τήν ἐπιθυμία τους, φανερώνεται σ' αὐτούς καί τούς διδάσκει ὅτι «ἐγώ εἶμαι ἡ ἀλήθεια»²⁴.

Διότι καί οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόστολοι, ζώντας κοντά στόν Κύριο, πρὶν νά σταυρωθεῖ, ἔβλεπαν μεγάλα θαύματα, καί πῶς θεραπεύονταν οἱ λεπροί, καί πῶς ἀνασταίνονταν οἱ νεκροί²⁵, δέ γνώριζαν ὅμως μέ ποιό τρόπο τούς συναναστρέφεται ἡ θεία δύναμη καί ὑπηρετεῖ μέσα στήν καρδιά τους καί ὅτι ἐπρόκειτο νά ἀναγεννηθοῦν πνευματικά, νά ἐνωθοῦν μέ τήν ἐπουράνια ψυχή, καί νά γίνουν καινή κτίση²⁶. Ἄλλ' ἀγαποῦσαν τόν Κύριο γιά τά θαυμαστά ἔργα πού ἔκανε. Ἔλεγε λοιπόν ὁ Κύριος σ' αὐτούς: «γιατί ἀπορεῖτε μέ τά θαυμαστά ἔργα; σᾶς δίνω μεγάλη κληρονομία, πού δέν τήν ἔχει ὁλόκληρος ὁ κόσμος».

12,18 Αὐτοί λοιπόν παραξενεῦονταν μέ τά λόγια του, μέχρι πού ἀναστήθηκε καί ὁδήγησε τό σῶμα γιά χάρη μας πάνω ἀπό τούς οὐρανοῦς²⁷. καί τότε μπῆκε μέσα τους καί ἐνώθηκε μέ τίς ψυχές τους τό ἅγιο Πνεῦμα τό Παράκλητο. Καί ἡ ἴδια ἡ ἀλήθεια φανερώνεται στίς πιστές ψυχές, καί ἔρχεται ὁ ἐπουράνιος ἄνθρωπος καί ἐνώνεται μαζί σου. Ὅσοι λοιπόν προσφέρουν κάποια διακονία καί τά κάνουν ὅλα μέ προθυμία, ἀπό ζῆλο καί ἀγάπη πρὸς τό Θεό, αὐτό θά τούς φέρει, μετὰ ἀπό καιρό, στή γνώση αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς ἀλήθειας· διότι ὁ Κύριος φανερώνεται στίς ψυχές τους καί τούς διδάσκει τή συναναστροφή μέ τό ἅγιο Πνεῦμα. Ἄς δοξάζουμε καί ἄς προσκυνοῦμε τόν Πατέρα, τόν Υἱό, καί τό ἅγιο Πνεῦμα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

26. Πρβλ. Β' Κορ. 5,17

27. Πρβλ. Ἐφ. 4,10



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Γ'

13,1 Πάντα τὰ φαινόμενα ἔκτισεν ὁ Θεὸς καὶ ἔδωκε τοῖς ἀνθρώποις εἰς ἀνάπαυσιν καὶ τρυφήν, καὶ νόμον δικαιοσύνης ἔδωκεν αὐτοῖς. Ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἄλλον καρπὸν ζητεῖ ὁ Θεὸς καὶ ἄλλην δικαιοσύνην, τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, συνειδησιν ἀγαθὴν, λόγους χρηστούς, ἐνθυμήσεις σεμνὰς καὶ ἀγαθὰς καὶ πάντα τὰ τῶν ἀγίων κατορθώματα. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος· «ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ δύνασθε εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται· μὴ πορνεύσῃς. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μήτε ἐπιθυμήσῃς, μήτε ὀργισθῆς».

13,2 Χρῆ γὰρ τὸν βουλόμενον φίλον καὶ ἀδελφὸν καὶ υἱὸν Χριστοῦ γενέσθαι περισσόν τι παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ποιεῖν, τουτέστιν αὐτὴν τὴν καρδίαν, αὐτὸν τὸν νοῦν ἀφιεροῦν καὶ τοὺς λογισμοὺς ἀνατείνειν πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ οὕτως ὁ Θεὸς δίδωσι κρυπτῶς ζωὴν καὶ βοήθειαν εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἑαυτὸν ἐμπιστεύει αὐτῇ. Ὅτε γὰρ τὰ κρυπτά, τουτέστι τὸν νοῦν καὶ τοὺς λογισμοὺς, δίδωσι τῷ Θεῷ μὴ ἀσχολούμενος μήτε ρεμβόμενος ἀλλαχοῦ, ἀλλ' ἑαυτὸν βιαζόμενος, τότε ὁ Κύριος μυστηρίων ἀξιοῖ τοῦτον ἐν ἀγιό-



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Γ'

13,1 Όλα όσα φαίνονται τά δημιούργησε ό Θεός και τά έδωσε στους ανθρώπους για ανάπαυση και εύχαρίστηση, και μαζί μ' αυτά έδωσε και νόμο δικαιοσύνης²⁸. Έπειτα όμως από την παρουσία του Χριστού στον κόσμο ό Θεός ζητάει άλλους καρπούς, καθαρότητα της καρδιάς, αγαθή συνείδηση, λόγους αγαθούς, σκέψεις σεμνές και αγαθές, και όλα όσα κατορθώνουν οι άγιοι. Διότι λέγει ό Κύριος: «άν ή άρετή σας δέν ξεπεράσει πολύ την έπιφανειακή και τυπική άρετή των γραμματέων και Φαρισαίων δέ θά εισέλθετε στη βασιλεία των ουρανών. Στο νόμο έχει γραφεί: νά μή πορνεύσεις. Έγώ όμως σας λέγω, ούτε νά έχεις έπιθυμία πονηρή, ούτε νά όργισθείς»²⁹.

13,2 Διότι αυτός πού θέλει νά γίνει φίλος και άδελφός και υιός του Χριστού πρέπει νά κάνει κάτι περισσότερο από τους άλλους ανθρώπους, δηλαδή νά του άφιερώνει την καρδιά του και τό νοϋ του και νά ύψώνει τους λογισμούς του προς τό Θεό. Και έτσι ό Θεός δίνει μέ μυστικό τρόπο ζωή και βοήθεια στην καρδιά του, και έμπιστεύεται σ' αυτήν τον έαυτό του. Διότι όταν προσφέρει στό Θεό τά κρυπτά, δηλαδή τό νοϋ και τους λογισμούς, χωρίς νά περιπλανείται ό νοϋς του άλλοϋ και νά ασχολείται μέ άλλα πράγματα, άλλ' έχοντας τή σκέψη του άφοσιωμένη στό Θεό, τότε ό Κύριος τον άξιώνει νά γνωρίσει μυστήρια

τητι καὶ καθαρότητι πλείονι, καὶ τροφήν ἐπουράνιον δίδωσιν αὐτῶ καὶ πόμα πνευματικόν.

13,3 Ὡσπερ ἔαν ἡ τις κεκτημένος πολλὴν περιουσίαν καὶ δούλους καὶ τέκνα, ἄλλην τροφήν δίδωσι τοῖς δούλοις καὶ ἄλλην τοῖς ἰδίους τέκνοις τοῖς ἐκ τοῦ σπέρματος γεγεννημένοις (ἐπειδὴ τὰ τέκνα κληρονομοῦσι τὸν πατέρα καὶ μετ' αὐτοῦ ἐσθίουσιν, ἀφωμοιωμένα τῷ πατρὶ αὐτῶν), οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς δεσπότης πάντα αὐτὸς ἔκτισε καὶ τρέφει τοὺς πονηροὺς καὶ ἀχαρίστους, τὰ δὲ τέκνα, ἃ ἐγέννησεν ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ καὶ οἷς μετέδωκεν ἐκ τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐμορφώθη ὁ Κύριος, ἰδίαν ἀνάπαυσιν καὶ τροφήν καὶ βρώσιν καὶ πόσιν παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ἐκτρέφει καὶ δίδωσιν αὐτοῖς ἀναστρεφομένοις μετὰ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν Ἰησοῦ, ὡς φησιν ὁ Κύριος: «ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ», καὶ «θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ». Οἱ γὰρ ἔχοντες τὴν ἀληθινὴν κληρονομίαν ὡς υἱοὶ ἐκ Πατρὸς ἐπουρανοῦ γεγεννημένοι εἰσὶ καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς αὐτῶν διάγουσιν, ὡς φησιν ὁ Κύριος: «ὁ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὁ δὲ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα».

13,4 Εἶπερ οὖν καὶ ἡμεῖς βουλόμεθα ἐκ τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐπουρανοῦ γεννηθῆναι, περισσόν τι παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ὀφείλομεν ποιεῖν, σπουδὴν, ἀγῶνα, ζῆλον, ἀγάπην, πολιτείαν ἀγαθὴν, ἐν πίστει καὶ φόβῳ εἶναι, ὡς βουλόμενοι τυχεῖν τηλικούτων ἀγαθῶν καὶ Θεὸν κληρονομησαί: «Κύριος γὰρ μερὶς τῆς κληρονομίας μου καὶ τοῦ ποτηρίου μου». Καὶ οὕτω βλέπων ὁ Κύριος τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν καὶ τὴν ὑπομονὴν ποιεῖ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ καθάρισας ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ρύπου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου τοῦ ὄντος ἐν ἡμῖν, ἀξίους τῆς βασιλείας καθίστησιν ἡμᾶς. Δόξα τῇ εὐσπλαγχνίᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ γενομένῃ εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

30. Πρβλ. Α' Κορ. 10,4

33. Ἰω. 6,56

31. Λουκᾶ 6,35

34. Ἰω. 8,51

32. Πρβλ. Γαλ. 4,19

35. Ἰω. 8,35

μέ περισσότερη καθαρότητα και ἀγιότητα, και τοῦ δίνει ἐπουράνια τροφή και ποτό πνευματικό³⁰.

13,3 Ὅπως, ὅταν κάποιος ἔχει μεγάλη περιουσία και ὑπηρέτες και παιδιά, ἄλλη τροφή δίνει στους ὑπηρέτες και ἄλλη στά παιδιά πού γεννήθηκαν ἀπό αὐτόν (ἐπειδή τά παιδιά κληρονομοῦν τόν πατέρα και τρῶνε μαζί του, εἶναι ἐνωμένα μέ τόν πατέρα του), ἔτσι και ὁ Χριστός, ὁ ἀληθινός Κύριος, δημιούργησε τά πάντα, και τρέφει τούς πονηρούς και ἀχάριστους³¹, τά παιδιά ὅμως πού γεννήθηκαν ἀπ' αὐτόν και στά ὅποια ἔδωσε τή χάρη του και ἔγινε ὁμοιος μ' αὐτά ὁ Κύριος³², τά φροντίζει μέ ιδιαίτερη τροφή και πόση ἀπ' ὅ,τι τούς ἄλλους ἀνθρώπους, τά παρέχει ξεχωριστή ἀνάπαυση, και συναναστρέφονται μέ τόν πατέρα τους τόν Ἰησοῦ, ὅπως λέγει ὁ Κύριος: «αὐτός πού τρώει τή σάρκα μου και πίνει τό αἷμα μου ἐνώνεται μαζί μου και μένει μέσα σέ μένα και ἐγώ μένω μέσα σ' αὐτόν»³³, και, «δέ θ' ἀντιμετωπίσει ποτέ πνευματικό θάνατο»³⁴. Διότι αὐτοί πού ἔχουν τήν ἀληθινή κληρονομία εἶναι τέκνα τοῦ ἐπουράνιου Πατέρα και διαμένουν στό σπίτι τοῦ Πατέρα τους, ὅπως λέγει ὁ Κύριος: «ὁ δοῦλος δέν μένει στήν οἰκία τοῦ Κυρίου του κληρονόμος και ἰδιοκτῆτης· ὁ υἱός ὅμως μένει πάντα»³⁵.

13,4 Ἐπειδή λοιπόν και ἐμεῖς θέλουμε νά γεννηθοῦμε ἀπό τόν ἐπουράνιο Πατέρα, πρέπει νά κάνουμε κάτι περισσότερο ἀπό τούς ἄλλους ἀνθρώπους³⁶, ὅπως προθυμία, ἀγώνα, ζῆλο, ἀγάπη, ἀγαθή ζωή, νά ζοῦμε μέ πίστη και φόβο Θεοῦ, ἐπειδή θέλουμε νά πετύχουμε τέτοια ἀγαθά και νά κληρονομήσουμε τό Θεό· «διότι ὁ Κύριος εἶναι ἡ μερίδα τῆς κληρονομίας μου και τοῦ ποτηρίου πού πίνω»³⁷. Και ἔτσι, βλέποντας ὁ Κύριος τήν ἀγαθή μας ἐπιθυμία και τήν ὑπομονή μας, μᾶς χαρίζει τό ἔλεός του, και, ἀφοῦ μᾶς καθαρῖσει ἀπό τή βρωμιά τῆς ἀμαρτίας και ἀπό τό πῦρ τό αἰώνιο πού ὑπάρχει μέσα μας, μᾶς καθιστᾶ ἄξιους τῆς βασιλείας του. Ἄς δοξολογοῦμε τή μεγάλη εὐσπλαγχνία του και τήν ἀγάπη πού ἔδειξαν σέ μᾶς ὁ Πατέρας, ὁ Υἱός και τό ἅγιο Πνεῦμα. Ἀμήν.

36. Ματθ. 5,47

37. Ψαλμ. 15,5



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Δ'

14,1 Πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ φαινόμενα ἔργα ἐπ' ἐλπίδι γίνεται εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῶν καμάτων, καὶ εἰ μὴ τις ἐν πάσῃ πληροφορίᾳ ἀπολαύσει τῶν πόνων, οὐδὲν ὠφελεῖται. Καὶ γὰρ ὁ γεωργὸς σπείρει ἐπ' ἐλπίδι καρπῶν καὶ καμάτων ὑποφέρει διὰ τὴν προσδοκίαν («ἐπ' ἐλπίδι», φησὶν, «ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾷ»), καὶ ὁ λαμβάνων γυναῖκα ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ἔχειν κληρονόμους, καὶ ὁ ἔμπορος δίδωσιν ἑαυτὸν εἰς θάλασσαν καὶ θάνατον ἔτοιμον διὰ τὸ κέρδος. Οὕτω καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ φωτισθῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας δίδωσὶ τις ἑαυτὸν, ἀναχωρῶν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων καὶ σχολάζων ἐν εὐχαῖς καὶ δεήσεσι, προσδεχόμενος τὸν Κύριον, πότε ἐλθὼν ἐμφανίσει αὐτῷ ἑαυτὸν καὶ καθαρῶσει αὐτὸν ἐκ τῆς ἐνοικουσίας αὐτῷ ἁμαρτίας.

14,2 Οὐκ ἐπελπίζει δὲ ἐπὶ τοῖς καμάτοις αὐτοῦ καὶ τῇ πολιτείᾳ, ἕως οὗ τύχη τῶν ἐλπίζομένων, ἕως οὗ ἐλθὼν ὁ Κύριος οἰκῆσῃ ἐν αὐτῷ ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ ἐνεργείᾳ Πνεύματος. Καὶ ὅταν γεύσῃται τῆς χρηστότητος τοῦ Κυρίου καὶ τοῖς καρποῖς τοῦ Πνεύματος ἐντροφήσῃ καὶ περιαιρεθῇ τὸ κάλυμμα τοῦ σκότους καὶ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ ἐλλάμψῃ καὶ ἐνεργήσῃ ἐν χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ τότε πληροφο-

38. Πρβλ. Α' Θεσ. 1,5

39. Α' Κορ. 9,10

40. Πρβλ. Α' Τιμ. 5,5

41. Πρβλ. Λουκᾶ 12,36

42. Πρβλ. Α' Πέτρ. 2,3

43. Πρβλ. Β' Κορ. 3,16



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Δ'

14,1 "Όλα τά έργα πού γίνονται στόν κόσμο, γίνονται μέ τήν ἐλπίδα ν' ἀμειφθοῦμε ἀνάλογα μέ τούς κόπους μας, καί ἄν κάποιος δέν ἀπολαύσει τούς κόπους του μέ κάθε βεβαιότητα³⁸, δέν ὠφελεῖται σέ τίποτε. Διότι καί ὁ γεωργός σπέρνει μέ τήν ἐλπίδα νά πάρει καρπούς, καί ὑπομένει πολλούς κόπους μ' αὐτή τήν ἐλπίδα («μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θ' ἀπολαύσει ἀπό τή σοδειά ὁ γεωργός ὀργώνει καί καλλιεργεῖ»³⁹, λέγει ὁ ἀπόστολος), καί αὐτός πού παντρεύεται ἐλπίζει ν' ἀποκτήσει κληρονόμους, καί ὁ ἔμπορος ταξιδεύει μέσα στή θάλασσα καί κινδυνεύει ἀκόμα καί νά πεθάνει, ἀποβλέποντας σέ κάποιο κέρδος. Ἔτσι, μέ τήν ἐλπίδα νά φωτισθοῦν τά μάτια τῆς καρδιάς στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀφιερώνοντας κανεῖς τόν ἑαυτό του στό Θεό, ἀπομακρύνεται ἀπό τίς βιωτικές μέριμνες καί ἀσχολεῖται μέ τίς προσευχές καί τίς δεήσεις⁴⁰, περιμένοντας τόν Κύριο πότε νά ἔρθει καί νά φανερώσει τόν ἑαυτό του σ' αὐτόν⁴¹, καί νά τόν καθαρῖσει ἀπό τήν ἁμαρτία πού κατοικεῖ μέσα του.

14,2 Καί δέν ἀπελπίζεται ἀπό τούς πολλούς κόπους καί ἀπό τόν τρόπο τῆς ζωῆς του, μέχρι πού νά πετύχει αὐτά πού ἐλπίζει, μέχρι πού νά ἔρθει ὁ Κύριος καί νά κατοικήσει μέσα του, σέ ὅλες τίς αἰσθήσεις καί τίς πνευματικές του ἐνέργειες. Καί ὅταν γευθεῖ τήν ἀγαθότητα τοῦ Κυρίου⁴², ἀπολαύσει τούς καρπούς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀπομακρύνει ἀπό πάνω του τό κάλυμμα τοῦ σκότους⁴³, καί λάμψει τότε τό φῶς τοῦ Χριστοῦ καί ἐνεργήσει μέ ἀνεκκλάλητη χαρά, τότε ἔχει τήν πληροφορία καί τή

ρεῖται ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Κύριον ἐν πολλῇ στοργῇ. Ὡσπερ ἐκεῖ ὁ ἔμπορος κερδήσας χαίρει, ἀγῶνα δὲ ἔχει καὶ φόβον τὸν ἀπὸ τῶν ληστῶν καὶ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, μήπως χαυνωθεῖς ἀπολέση τὸν κάματον, ἕως οὗ καταξιωθῆ ἐν βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἐν τῇ ἄνω Ἱερουσαλήμ.

14,3 Παρακαλέσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν Θεόν, ἵνα ἀποδύση ἡμᾶς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνδύση τὸν ἐπουράνιον Χριστὸν ἀπὸ τοῦ νῦν, ὅπως ἐν ἀγαλλιάσει τοῦ Πνεύματος γενόμενοι καὶ οὕτως ὑπ' αὐτοῦ ὀδηγούμενοι ἐν πολλῇ γαλήνῃ ἐσόμεθα. Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος, πληρῶσαι ἡμᾶς τῆς γεύσεως τῆς βασιλείας βουλόμενος· «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν».

14,4 Καίτοι γε διὰ τῶν ἀποστόλων πολλοὺς οἶδε φωτίζειν· κτίσματα γὰρ ὄντες τοὺς ὁμοδούλους ἐξέτρεφον τῷ λόγῳ τῷ οὐρανίῳ, καὶ νοήματα νενεκρωμένα καὶ διεφθαρμένα διὰ τῆς καλῆς αὐτῶν ἀναστροφῆς καὶ διδασκαλίας ἀνεζωοποιοῦν καὶ ἀνήγειρον. Κτίσμα γὰρ ἕτερον κτίσμα ἐκτρέφει καὶ ζωοποιεῖ, ὡσπερ τὰ σπέρματα τοῦ σίτου ἢ τῶν κριθῶν τὰ νέφη, κτίσματα ὄντα· ὁ ὑετός τε καὶ ὁ ἥλιος ζωοποιοῦσι κελεύόμενα.

14,5 Ὡσπερ δὲ ἐστὶ φῶς διὰ θυρίδος εἰσερχόμενον, ὁ δὲ ἥλιος ὅλη τῇ οἰκουμένῃ τὰς ἀκτῖνας ἐπαφίησιν, οὕτως ἦσαν οἱ προφῆται τοῦ ἰδίου οἴκου μόνον φωστῆρες τοῦ Ἰσραῆλ, οἱ δὲ ἀπόστολοι ἥλιοι ἦσαν ἐκλάμποντες τὰς ἀκτῖνας εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου.

14,6 Ἔστιν οὖν γῆ ἐν ἣ κατοικοῦσι τὰ τετράποδα, καὶ ἐστὶ γῆ ἐν τῷ ἀέρι, ἐν ἣ περιπατοῦσι καὶ ζῶσι τὰ ὄρνεα, καὶ ταῦτα ἐὰν θελήσωσιν ἐν τῇ γῆ στήναι ἢ περιπατῆσαι, ἔχουσι θηρευτὰς τοὺς κρατοῦντας αὐτά· καὶ ἐστὶ γῆ τῶν ἰχθύων, τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης· καὶ ἕκαστον ἐν ᾧ τόπῳ ἐγεννήθη καὶ γῆ καὶ ἀέρι, ἔχει ἐκεῖ τὴν διαγωγὴν καὶ τροφήν καὶ ἀνάπausιν. Οὕτως ἐστὶ γῆ καὶ πατρὶς σατανικῆ, οὗ διάγουσι καὶ ἐμπεριπατοῦσι καὶ ἐπαναπαύονται αἱ δυνάμεις τοῦ

44. Πρβλ. Γαλ. 4,26

45. Πρβλ. Κολ. 3,9

46. Πρβλ. Γαλ. 3,27

47. Ἰω. 15,5

48. Πρβλ. Ἰακ. 3,13

βεβαιότητα ότι έχει μαζί του τόν Κύριο μέ μεγάλη στοργή. Καί ὅπως χαίρεται ὁ ἔμπορος πού κέρδισε, ὁ ὁποῖος ὁμως ἔχει ἀγωνία καί φόβο πού προέρχεται ἀπό τούς ληστές καί ἀπό τά πνεύματα τῆς πονηρίας, μήπως ἀμελήσει καί χάσει τούς κόπους του, ἔτσι αἰσθάνεται καί ὁ Χριστιανός μέχρι πού ν' ἀξιωθεῖ νά μπεῖ στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν, στήν ἄνω Ἱερουσαλήμ⁴⁴.

14,3 Ἄς παρακαλέσουμε λοιπόν καί ἐμεῖς τό Θεό νά ἀποβάλλει ἀπό πάνω μας τόν παλαιό ἄνθρωπο⁴⁵, καί νά μᾶς ντύσει ἀπό τώρα τόν ἐπουράνιο Χριστό⁴⁶, γιά νά μπορέσουμε, μέ τήν ἀγαλλίαση τοῦ Πνεύματος πού δεχθήκαμε καί μέ τήν καθοδήγησή του, νά βρεθοῦμε σέ μεγάλη γαλήνη. Διότι λέγει ὁ Κύριος, θέλοντας νά μᾶς χορτάσει ἀπό τή γεύση τῆς βασιλείας του· «χωρίς ἐμένα δέ μπορεῖτε νά κάνετε τίποτε»⁴⁷.

14,4 Ἄν καί βέβαια μέ τούς ἀποστόλους ὁδήγησε πολλούς στήν ἀλήθεια· διότι, παρ' ὅλο πού καί αὐτοί ἦταν δημιουργήματα, ἔτρεφαν τούς ὁμοδούλους τους μέ τόν ἐπουράνιο λόγο, καί νεκρωμένα καί διεφθαρμένα νοήματα τά ζωντάνευαν καί τά ἀνάσταιναν μέ τά ἔργα τους καί τή διδασκαλία τους⁴⁸. Διότι ἕνα δημιούργημα συντηρεῖ καί ζωοποιεῖ ἄλλο δημιούργημα, ὅπως οἱ σπόροι τοῦ σιταριοῦ ἢ τοῦ κριθαριοῦ ζωογονοῦνται ἀπό τά σύννεφα, πού εἶναι δημιουργήματα, καί ἡ βροχή καί ὁ ἥλιος, ὑπακούοντας στίς διαταγές τοῦ Θεοῦ, ζωογονοῦν.

14,5 Καί ὅ,τι συμβαίνει μέ τό φῶς, πού μπαίνει μέσα ἀπό μία μικρή πόρτα, καί τόν ἥλιο πού σκορπᾷ σέ ὅλη τήν οἰκουμένη τίς ἀκτίνες του, ἔτσι καί οἱ προφῆτες ἦταν φωστῆρες μόνο γιά τόν ἰσραηλιτικό λαό, ἐνῶ οἱ ἀπόστολοι ἦταν ἥλιοι πού ἔστειλαν τίς ἀκτίνες τους σέ ὅλα τά μέρη τοῦ κόσμου.

14,6 Ὑπάρχει λοιπόν ἡ γῆ πάνω στήν ὁποία κατοικοῦν τά τετράποδα, καί ὁ ἐναέριος χῶρος, ὅπου πετοῦν καί ζοῦν τά πτηνά, καί ἂν θέλουν αὐτά νά σταθοῦν πάνω στή γῆ καί νά περπατήσουν, ἀντιμετωπίζουν τούς κυνηγούς πού προσπαθοῦν νά τά πιάσουν· καί ὑπάρχει τόπος γιά τά ψάρια, τό νερό τῆς θάλασσας· καί τό καθένα στό μέρος πού γεννήθηκε, εἴτε στή γῆ, εἴτε στόν ἀέρα, ἐκεῖ ζεῖ, ἐκεῖ τρέφεται, ἐκεῖ ἀναπαύεται. Κατά τόν ἴδιο τρόπο ὑπάρχει καί τόπος σατανικός, στόν ὁποῖο ζοῦν καί

σκοτούς καὶ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, καὶ ἔστι γῆ φωτεινὴ τῆς θεότητος, ὅπου ἐμπεριπατοῦσι καὶ ἐπαναπαύονται αἱ παρεμβολαὶ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀγίων πνευμάτων. Καὶ οὔτε ἡ σκοτεινὴ γῆ τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις ὄραθῆναι ἢ ψηλαφηθῆναι δύναται, οὔτε ἡ γῆ τῆς θεότητος ἢ φωτεινὴ ψηλαφᾶται ἢ ὄραται τοῖς σαρκικοῖς ὀφθαλμοῖς. Τοῖς δὲ πνευματικοῖς φαίνεται τῷ ὀφθαλμῷ τῆς καρδίας, καὶ ἡ σατανικὴ τοῦ σκοτούς καὶ ἡ φωτεινὴ τῆς θεότητος.

14,6 Ὡς δὲ ὁ λόγος τῶν ἐξωθεν λέγει, ἔστιν ὄρη πύρινα (ὅτι ἐκεῖ πῦρ ἐστὶ), καὶ ἔστιν ἐκεῖ ζῶα ὅμοια τῶν προβάτων· λοιπὸν οἱ θηρευόντες αὐτὰ ποιοῦσι σιδηροῦς τροχοὺς καὶ βάλλουσιν ἄγκιστρα καὶ πέμπουσιν εἰς τὸ πῦρ, ἐπειδὴ ἐκεῖνα τὰ ζῶα τὸ πῦρ ἔχει βρῶσιν, τὸ πῦρ ἔχει πόσιν, ἀνάπαυσιν, αὔξησιν, ζωὴν, ἀντὶ πάντων τὸ πῦρ αὐτοῖς ἐστὶ· καὶ ἐὰν ἐξενέγκῃς αὐτὰ εἰς ἄλλον ἀέρα, ἀπόλλυνται· καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτῶν ὅταν ρυπωθῆ, εἰς τὸ ὕδωρ οὐ πλύνονται, ἀλλὰ εἰς τὸ πῦρ, καὶ γίνονται καθαρώτερα καὶ λευκότερα· οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ τὸ ἐπουράνιον πῦρ ἐκεῖνο ἔχουσι βρῶσιν, ἐκεῖνο αὐτοῖς ἐστὶν ἀνάπαυσις, ἐκεῖνο καθαρίζει καὶ πλύνει καὶ ἀγιάζει αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἐκεῖνο φέρει αὐτοὺς εἰς αὔξησιν, ἐκεῖνο αὐτοῖς ἐστὶν ἀήρ καὶ ζωὴ. Εἰ δὲ ἐκεῖθεν ἐξέλθωσιν, ἀπόλλυνται ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ὡσπερ ἐκεῖ τὰ ζῶα ἐξερχόμενα ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἀποθνήσκουσι, ὡσπερ οἱ ἰχθύες ἀπὸ τῶν ὑδάτων· ὡσπερ τὰ πετεινὰ περιπατοῦντα εἰς τὴν γῆν κατέχεται ὑπὸ τῶν θηρευτῶν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἢ μὴ μένουσα ἐν τῇ γῆ ἐκείνῃ συμπνίγεται καὶ ἀπόλλυται· καὶ ἐὰν μὴ ἔχη τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ θεϊκὸν ἀντὶ βρώσεως καὶ πόσεως καὶ ἐνδυμάτων καὶ καθαρισμοῦ καρδίας καὶ ἀγιασμοῦ ψυχῆς, κατέχεται ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ διαφθείρεται.

πολιτεύονται καί αναπαύονται οἱ δυνάμεις τοῦ σκούτου⁴⁹ καί τά πονηρά πνεύματα, καί τόπος φωτεινός τῆς θεότητας, ὅπου ζοῦν καί αναπαύονται οἱ στρατιές τῶν ἀγγέλων καί τῶν ἀγίων πνευμάτων. Καί οὔτε ὁ σκοτεινός τόπος μπορεῖ νά γίνει ὁρατός μέ αὐτά τά μάτια μας ἢ νά ψηλαφηθεῖ, οὔτε ὁ τόπος τῆς θεότητας ὁ φωτεινός μπορεῖ νά ψηλαφηθεῖ ἢ νά γίνει ὁρατός μέ τά σαρκικά μάτια. Στούς πνευματικούς ὁμως φαίνεται μέ τό μάτι τῆς καρδιάς, καί ὁ σατανικός τόπος ὁ σκοτεινός, καί ὁ φωτεινός τῆς θεότητας.

14,7 Καί ὅπως λένε μερικοί κοσμικοί 'ὑπάρχουν πύρινα βουνά', (διότι ἐκεῖ ὑπάρχει φωτιά) καί ὅτι ὑπάρχουν ἐκεῖ ζῶα πού μοιάζουν μέ πρόβατα· αὐτοί λοιπόν πού τά κυνηγοῦν αὐτά κατασκευάζουν σιδερένιους τροχούς, ρίχνουν ἀγκίστρια καί τά βάζουν μέσα στή φωτιά, ἐπειδὴ τά ζῶα ἐκεῖνα τή φωτιά ἔχουν γιά τροφή, τή φωτιά γιά πόση, γιά ἀνάπαυση, γιά αὔξηση, γιά ζωή· γιά ὅλες τίς ἀνάγκες τούς ἔχουν τή φωτιά· καί ἂν τά βγάλεις σέ ἄλλο μέρος, καταστρέφονται· καί τά ἐνδύματά τους ὅταν λερωθοῦν δέν πλένονται στό νερό, ἀλλά στή φωτιά, καί γίνονται πιό καθαρά καί πιό ἄσπρα· ἔτσι καί οἱ Χριστιανοί ἔχουν γιά τροφή τήν ἐπουράνια ἐκείνη φωτιά, ἐκείνη εἶναι ἀνάπαυση γι' αὐτούς, ἐκείνη καθαρίζει καί πλένει καί ἀγιάζει τήν καρδιά τους, ἐκείνη τούς προάγει, ἐκείνη εἶναι γι' αὐτούς ἀέρας καί ζωή. Καί ἂν ἀπομακρυνθοῦν ἀπό αὐτήν, καταστρέφονται ἀπό τά πονηρά πνεύματα, ὅπως πεθαίνουν τά ζῶα πού βγαίνουν ἔξω ἀπό τή φωτιά, ὅπως τά ψάρια πού τά βγάζουμε ἔξω ἀπό τό νερό· ὅπως τά τετράποδα ζῶα, ὅταν τά βάλουμε μέσα στή θάλασσα πνίγονται, ὅπως τά πτηνά ὅταν περπατοῦν πάνω στή γῆ πιάνονται ἀπό τούς κυνηγούς, ἔτσι καί ἡ ψυχή, πού δέ μένει σ' ἐκείνη τήν πνευματική γῆ, πνίγεται καί καταστρέφεται· καί ἂν ὁ πιστός δέν ἔχει τή θεϊκή ἐκείνη φωτιά γιά τροφή καί πόση, γιά ἔνδυμα καί γιά καθαρισμό τῆς καρδιάς καί ἀγιασμό τῆς ψυχῆς, κυριεύεται ἀπό τά πονηρά πνεύματα⁵⁰ καί καταστρέφεται. Ἐμεῖς λοι-

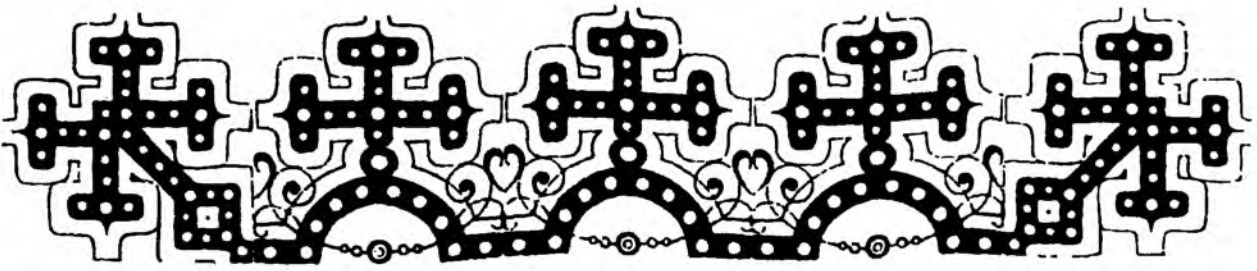
50. Πρβλ. Λουκᾶ 7,21 καί 8,2

Ἡμεῖς δὲ ζητήσωμεν, εἰ ἐσπάρημεν ἐν τῇ ἀοράτῳ γῆ ἐκείνῃ καὶ ἐφυτεύθημεν ἐν τῇ ἐπουρανίῳ ἀμπέλῳ. Δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς αὐτοῦ. Ἀμήν.



πόν ἅς ἀναζητήσουμε καί ἅς ἐρευνήσουμε νά μάθουμε, ἂν ἔχουμε σπαρεῖ καί ἔχουμε φυτευθεῖ σ' ἐκεῖνο τό ἐπουράνιο ἀμπέλι.
Ἄς δοξάζουμε τό Θεό γιά τήν μεγάλη εὐσπλαχνία του. Ἀμήν.

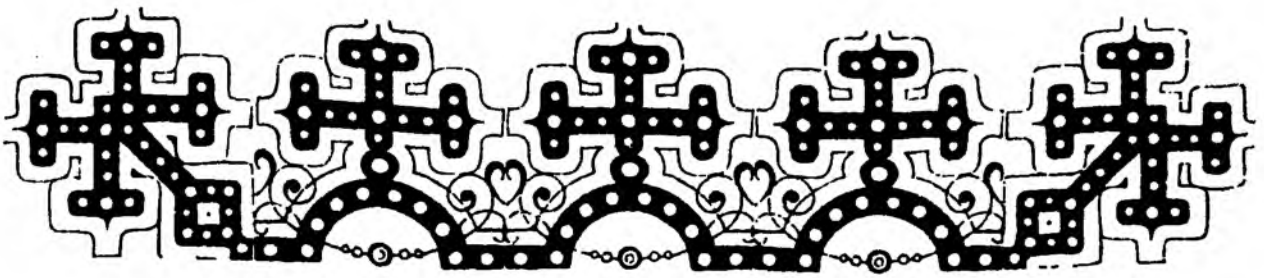




Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Ε'

15,1 Ὡσπερ ἀνὴρ τις πλούσιος σφόδρα, βασιλεὺς ἐνδοξος, εἰ εὐδοκῆσει ἐπὶ γυναικὶ πενιχρᾷ μηδὲν κεκτημένη εἰ μὴ μόνον τὸ ἴδιον αὐτῆς σῶμα, καὶ ταύτης ἐραστῆς γένηται καὶ βουληθῆ ἑαυτῷ νύμφην καὶ σύνοικον αὐτὴν ἀγαγέσθαι, κάκεινῃ λοιπὸν πᾶσαν εὐνοίαν ἐνδείκνυται τῷ ἀνδρὶ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην ἀποσώζουσα, ἰδοὺ ἡ πενιχρὰ ἐκείνη καὶ ἐνδεῆς ἢ μηδὲν κεκτημένη πάντων δέσποινα τυγχάνει τῶν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ὑπαρχόντων. Ἐὰν δέ τι παρὰ τὸ δέον καὶ ὀφειλόμενον πράξῃ καὶ μὴ ἀρμοζόντως ἀναστρέφηται ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, τότε μετὰ ἀτιμίας καὶ ὕβρεως ἐκβάλλεται, τὰς δύο χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς θεῖσα, καθάπερ καὶ ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως αἰνίττεται περὶ γυναικὸς ἀνυποτάκτου καὶ μὴ χρησιμεούσης τῷ αὐτῆς ἀνδρὶ. Καὶ τότε λοιπὸν ὀδύνην καὶ πένθος μέγιστον κτᾶται, λογιζομένη ἐξ οἴου πλούτου ἐξέπεσε καὶ οἷας δόξης ἐκτὸς γέγονεν ἀτιμασθεῖσα διὰ τὴν ἀφροσύνην αὐτῆς.

15,2 Οὕτω καὶ ψυχὴ, ἣν ἂν μνηστεύσῃται νύμφην ὁ ἐπουράνιος νυμφίος Χριστὸς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μυστικὴν καὶ θεῖαν κοινωνίαν, καὶ γεύσῃται ἐπουρανοῦ πλούτου, ἐν πολλῇ σπουδῇ γνησίως ἀρέσκειν ὀφείλει τῷ αὐτῆς μνηστῆρι Χριστῷ καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος διακοινωνίαν, ἣν ἐμπεπίστευται, δεόντως καὶ ἀρμοζόντως ἐκπληροῦν τῷ



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Ε'

15,1 Ὅπως κάποιος ἄνδρας πολύ πλούσιος, ἔνδοξος βασιλιάς, ἂν τοῦ ἀρέσει μία γυναίκα φτωχή, πού δέν ἔχει τίποτε ἄλλο παρά μόνο τό σῶμα της, καί τήν ἐρωτευθεῖ καί θελήσει νά τή νυμφευθεῖ καί νά τήν κάνει σύζυγό του, καί ἐκείνη πάλι δείξει πρὸς τόν ἄνδρα της ὄλη τή συμπάθεια καί τήν ἀγάπη της πρὸς αὐτόν, τότε λοιπόν ἐκείνη ἢ ἄσημη καί φτωχή, πού δέν εἶχε τίποτε, γίνεται κυρία ὄλης τῆς περιουσίας πού ἀνήκει στόν ἄνδρα της. Ἄν ὁμως κάνει κάτι πού δέν ἐπιτρέπεται καί συμπεριφέρεται μέσα στό σπίτι τοῦ ἄνδρα της μέ ἀνάρμοστο τρόπο, τότε διώχεται μέ ἀτιμία καί προσβολή, ἀφοῦ τοποθετήσῃ τά δύο χέρια της πάνω στό κεφάλι της, ὅπως ἀναφέρεται καί στό νόμο τοῦ Μωυσῆ^{50α} γιά τή γυναίκα πού δέν ὑπακούει καί δέν εἶναι χρήσιμη στόν ἄνδρα της. Καί τότε αὐτή ἔχει μεγάλη λύπη καί στενοχώρια γιατί σκέφτεται πόσο μεγάλο πλοῦτο ἔχασε καί ἀπό πόσο μεγάλη δόξα ἀπομακρύνθηκε, ἀφοῦ ἀτιμάσθηκε λόγω τῆς ἀφροσύνης πού ἔδειξε.

15,2 Ἔτσι καί ἡ ψυχὴ πού τή μνηστεύεται σά νύμφη ὁ ἐπουράνιος νυμφίος Χριστός καί τήν ὀδηγεῖ σέ μυστική καί θεία κοινωνία μαζί του καί ἀπολαμβάνει τόν ἐπουράνιο πλοῦτο, πρέπει μέ ἀληθινὴ ἀφοσίωση νά γίνῃ ἀρεστὴ στό μνηστήρα της Χριστό καί στή διακονία τοῦ Πνεύματος, πού τῆς ἐμπιστεύθη-

ἀρέσκειν τῷ Θεῷ ἐν πᾶσι καὶ τὸ Πνεῦμα ἐν μηδενὶ λυπεῖν καὶ τὴν καλὴν πρὸς αὐτὸν σωφροσύνην καὶ ἀγάπην προσηκόντως τηρεῖν καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως καλῶς ἀναστρέφεσθαι ἐν πάσῃ εὐνοίᾳ τῆς δοθείσης χάριτος. Ἴδου ἡ τοιαύτη ψυχὴ πάντων τῶν τοῦ Κυρίου ἀγαθῶν δέσποινα καθίσταται, αὐτὸ τὸ ἔνδοξον τῆς θεότητος αὐτοῦ σῶμα αὐτῆς τυγχάνει. Εἰ δὲ σφαλῆ τι καὶ παρὰ τὸ δέον πράξει ἐν τῇ διακονίᾳ καὶ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ οὐ πράττει καὶ τῷ θελήματι αὐτοῦ οὐκ ἐξακολουθεῖ οὔτε σὺνεργὸς τῆς συνούσης τοῦ Πνεύματος χάριτος γίνεται, τότε μετὰ ὕβρεως ἀπρεπῶς ἀτιμάζεται καὶ ἀφορίζεται τῆς ζωῆς, ὡς ἀχρεία γενομένη καὶ ἀνεπιτήδειος τῇ κοινωσίᾳ τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως. Καὶ λοιπὸν ἐπ' ἐκείνη τῇ ψυχῇ λύπη καὶ ὀδύνη καὶ κλαυθμὸς πᾶσιν ἀγίοις καὶ νοεροῖς πνεύμασι γίνεται· ἄγγελοι, δυνάμεις, ἀπόστολοι, προφῆται, μάρτυρες κλαίουσιν ἐπ' αὐτῇ.

15,3 Ὡσπερ γὰρ χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ, ὡς ὁ Κύριος εἶπεν, «ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ μετανοοῦντι», οὕτω λύπη πολλὴ καὶ κλαυθμὸς ἐν τῷ οὐρανῷ γίνεται ἐπὶ μιᾷ ψυχῇ ἀποπιπτούση τῆς αἰωνίου ζωῆς. Καὶ ὡσπερ ἐπὶ τῆς γῆς ἐπὶ τὴν πλοῦσιος ἀνὴρ ἀποθάνῃ, μετὰ μελωδιῶν καὶ θρήνου καὶ κοπετοῦ ἐκκομίζεται τοῦ βίου ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀδελφῶν καὶ προσγενῶν καὶ φίλων καὶ γνωρίμων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῇ ψυχῇ ἐκείνῃ πάντες οἱ ἅγιοι πενθοῦσι μετὰ θρήνων καὶ μελωδιῶν.

Καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ τοῦτο ἡ Γραφὴ αἰνίττεται, λέγουσα· «πέπτωκε πίτυς, πενθεῖτε κέδροι». Ὡσπερ γὰρ ὁ Ἰσραὴλ ὅτε ἐδόκει εὐαρεστεῖν τῷ δεσπότη (εἰ καὶ μηδέποτε ὄν δεῖ τρόπον εὐηρέστησε), στῦλον νεφέλης εἶχεν ἐπισκιάζοντα καὶ στῦλον πυρὸς καταυγάζοντα, θάλασσαν ἑώρα σχιζομένην ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ὕδωρ ἐκ πέτρας διαυγὲς ἐξερχόμενον. Ἐπὶ δὲ ἐστρέφετο ὁ νοῦς αὐτῶν καὶ ἡ

51. Πρβλ. Α' Θεσ. 4,1

54. Λουκᾶ 15,7

57. Ἐξ. 14,21

52. Πρβλ. Ἐφεσ. 4,30

55. Ζαχ. 11,2

58. Ἐξ. 17,6. Ἀριθμ. 20,11

53. Πρβλ. Ἐβρ. 13,18

56. Ἐξ. 13,21

κε, νά συμπεριφέρεται ὅπως ἀρμόζει καί πρέπει σ' ὅλα ὅσα ἀρέσουν στό Θεό⁵¹, νά μή λυπεῖ σέ τίποτε τό ἅγιο Πνεῦμα⁵², νά τηρεῖ ὅπως πρέπει τήν πρέπουσα σωφροσύνη καί ἀγάπη πρὸς αὐτόν³, καί στό σπίτι τοῦ ἐπουράνιου βασιλιᾶ νά ζεῖ καί νά συμπεριφέρεται σωστά⁵³, δείχνοντας κάθε συμπάθεια στή χάρη πού τῆς δόθηκε. Ἔτσι ἡ παρόμοια ψυχὴ γίνεται κυρία σέ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Κυρίου, καί αὐτό ἀκόμα τό ἔνδοξο σῶμα τῆς θεότητάς του γίνεται δικό της. Ἄν ὅμως κάνει κάποιο σφάλμα καί διαπράξει κάτι πού δέν ἀρμόζει στή διακονία της, δέν κάνει δηλαδή ἐκεῖνα πού ἀρέσουν σ' αὐτόν, δέν ἀκολουθεῖ τό θέλημά του, καί δέ γίνεται συνεργός τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος πού βρίσκεται μαζί της, τότε μέ τρόπο ἀπρεπή προσβάλλεται καί ἀτιμάζεται καί ἀπομακρύνεται ἀπό τή ζωή, διότι ἔγινε ἀνώφελη καί ἀκατάλληλη γιά νά βρίσκεται σέ κοινωνία μέ τόν ἐπουράνιο βασιλιά. Καί γιά τήν ψυχὴ λοιπόν ἐκείνη προξενεῖται λύπη καί ὀδύνη καί θλίψη σέ ὅλους τοὺς ἁγίους καί στά ἀόρατα πνεύματα· ἄγγελοι, δυνάμεις, ἀπόστολοι, προφῆτες, μάρτυρες, κλαῖνε γι' αὐτήν.

15,3 Διότι, ὅπως ἀκριβῶς γίνεται χαρά στόν οὐρανό, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος, «γιά τόν κάθε ἁμαρτωλό πού μετανοεῖ»⁵⁴, ἔτσι καί γιά κάθε μία ψυχὴ, πού χάνει τήν αἰώνιο ζωή, γίνεται στόν οὐρανό πολύ μεγάλη λύπη καί θλίψη. Καί ὅπως πάνω στή γῆ, ὅταν πεθάνει κάποιος πλούσιος, μέ μοιρολόγια, μέ θρήνο καί ὄδυρμό μεταφέρεται ἔξω ἀπό τή ζωή ἀπό τὰ ἀδέλφια του, τοὺς συγγενεῖς, τοὺς φίλους καί τοὺς γνωστούς, ἔτσι καί γιά τήν ψυχὴ ἐκείνη ὅλοι οἱ ἅγιοι πενθοῦν μέ θρήνους καί μοιρολόγια.

Διότι καί ἄλλοῦ ὑπονοεῖ αὐτό ἡ Γραφή, λέγοντας· «ἔπεσε ἡ κουκουναριά, πενθεῖτε κέδρου»⁵⁵. Ὅπως ὁ ἰσραηλιτικός λαός, ὅταν νόμιζε ὅτι μέ τή συμπεριφορά του εὐχαριστοῦσε τόν Κύριο (ἂν καί ποτέ δέν τόν εὐχαρίστησε μέ τόν τρόπο πού ἔπρεπε), εἶχε στύλη νεφέλης πού τόν ἐπισκίαζε καί στύλη φωτιᾶς πού τόν φώτιζε⁵⁶, ἔβλεπε τή θάλασσα νά σχίζεται μπροστά του⁵⁷, καί νερό καθαρό νά ξεπηδάει ἀπό τήν πέτρα⁵⁸, ὅταν ὅμως ὁ νοῦς τους καί ἡ θέλησή τους ἀπομακρύνονταν ἀπό τό

προαίρεσις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τότε ὄφρασι παρεδίδοντο καὶ τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, ἐν αἰχμαλωσίαις δειναῖς ἀπαγόμενοι καὶ δουλείαις πικραῖς ἐξεταζόμενοι. Τὸ αὐτὸ πάντως καὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν γίνεται. Τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῷ προφήτῃ Ἰεζεκιήλ μυστικῶς ἐμφαῖνον τὸ Πνεῦμα περὶ τῆς τοιαύτης ψυχῆς ὡς περὶ Ἱερουσαλήμ ἔλεγεν· «εὐρόν σε», φησὶν, «ἐν τῇ ἐρήμῳ γυμνήν καὶ ἔλουσά σε ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς ἀκαθαρσίας σου καὶ ἐνέδυσά σε ἔνδυμα καὶ ψέλλια περιέθηκα ἐν ταῖς χερσί σου καὶ μανιάκια περὶ τὸν τράχηλόν σου καὶ ἐνώτια ἐν τοῖς ὠσί σου, καὶ ἐγένου μοι ὀνομαστὴ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. Σεμίδαλιν καὶ ἔλαιον καὶ μέλι ἔφαγες, καὶ εἰς ὕστερον ἐπελάθου τῶν εὐεργεσιῶν μου καὶ ἐπορεύθης ὀπίσω τῶν ἐραστῶν σου καὶ ἐπόρνευσας ἐν αἰσχύνῃ».

15,4 Οὕτω καὶ ψυχῇ τῇ διὰ τῆς χάριτος ἐπιγινωσκούσῃ τὸν Θεόν τὸ Πνεῦμα παραινεῖ, ἣτις καθαρισθεῖσα ἀπὸ τῶν προτέρων ἀμαρτιῶν καὶ τοῖς τοῦ ἀγίου Πνεύματος κοσμίοις κοσμηθεῖσα καὶ μεταλαβοῦσα θείας καὶ ἐπουρανίου τροφῆς, μὴ δεόντως δὲ ἐν πολλῇ γνώσει ἀναστρεφομένη καὶ ἀρμοζόντως μὴ τηροῦσα τὴν ὀφειλομένην τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ Χριστῷ εὐνοίαν καὶ ἀγάπην ἀπορρίπτεται καὶ ἐκβάλλεται τῆς ζωῆς, ἧς ποτε μέτοχος γέγονε. Δύναται γὰρ ὁ σατανᾶς καὶ κατὰ τῶν ἐχόντων τοιαῦτα μέτρα ἐπαίρεσθαι καὶ ὑψοῦσθαι, καὶ κατὰ τῶν τὸν Θεὸν ἐν χάριτι καὶ δυνάμει ἐπιγνόντων ἀκμὴν ἢ κακία ἐπαίρεται καὶ ἀγωνίζεται καταρράξαι. Ἀγωνιστέον τοίνυν καὶ παραφυλακτέον ἡμᾶς πάσῃ συνέσει «μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθαι», καθὼς γέγραπται. Ὅσοι οὖν μέτοχοι τοῦ Πνεύματος Χριστοῦ γεγόνατε, ἐν μηδενὶ πράγματι, μήτε ἐν μικρῷ, μήτε ἐν μεγάλῳ, καταφρονητικῶς διατεθῆτε καὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος μὴ ἐνυβρίσητε, ἵνα μὴ τῆς ζωῆς ἐκτὸς γένησθε, ἧς μέτοχοι ἤδη γεγόνατε.

59. Ἀριθμ. 21,6

60. Ἰεζ. 16,5-15

61. Φίλιπ. 2,12

62. Ἐβρ. 3,14

63. Ἐβρ. 10,29

Θεό, τότε τούς παρέδινε στά φίδια καί στούς έχθρούς τους⁵⁹, πού τούς οδηγούσαν σέ φοβερές αίχμαλωσίες καί δοκιμάζονταν στή σκληρή δουλεία. Τό ίδιο ακριβῶς γίνεται καί στίς ψυχές μας. Αὐτό ακριβῶς φανερώνοντας στόν προφήτη Ἰεζεκιήλ τό ἅγιο Πνεῦμα κατά τρόπο μυστικό, ὅτι δηλαδή συμβαίνει στήν ψυχή ἐκεῖνο πού συνέβαινε στήν Ἱερουσαλήμ, ἔλεγε: «σέ βρῆκα γυμνή στήν ἔρημο καί σέ ἔλουσα ἀπό τίς ἀκαθαρσίες σου, σέ ἔντυσα μέ ροῦχα καί στόλισα μέ βραχιόλια τά χέρια σου, μέ περιδέραιο τόν λαιμό σου, μέ σκουλαρίκια τά αὐτιά σου, καί ἔγινες ξακουστή σέ ὅλα τά ἔθνη· ἔφαγες σιμιγδάλι καί λάδι καί μέλι καί ἔπειτα ξέχασες τίς εὐεργεσίες μου, ἀκολούθησες τούς ἔραστές σου, καί ἔγινες πόρνη μέ ἀδιαντροπιά»⁶⁰.

15,4 Ἔτσι καί τήν ψυχή πού μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ γνωρίζει τό Θεό, τή συμβουλευε τό ἅγιο Πνεῦμα, ἡ ὁποία, ἀφοῦ καθαρισθεῖ ἀπό τίς προηγούμενες ἀμαρτίες, στολισθεῖ μέ τά στολίδια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί μεταλάβει θεία καί ἐπουράνια τροφή, ἐάν δέ ζεῖ ὅπως πρέπει, ἀλλά ζεῖ μέ λίγη γνώση καί δίχως νά τηρεῖ ὅπως πρέπει τήν ὀφειλόμενη στόν ἐπουράνιο νυμφίο εὐνοια καί ἀγάπη, ἀπορρίπτεται καί ἀπομακρύνεται ἀπό τή ζωή, ἀπ' αὐτήν πού κάποτε εἶχε γίνει μέτοχη. Διότι μπορεῖ ὁ σατανᾶς νά κάνει καί αὐτούς πού ἔφθασαν σέ τέτοιο βαθμό τελειότητας νά ὑπερηφανεύονται καί νά θεωρήσουν σπουδαῖο τόν ἑαυτό τους, καί σ' αὐτούς πού γνώρισαν τό Θεό μέ τή βοήθεια καί τή χάρη του προσπαθεῖ ἀκόμα ἡ κακία νά ὑψωθεῖ μπροστά τους καί νά τούς συντρίψει. Πρέπει λοιπόν νά ἀγωνιζόμαστε καί νά προφυλαγόμαστε μέ πολύ μεγάλη προσοχή, «μέ φόβο καί τρόμο νά προσπαθοῦμε νά ὀλοκληρώσουμε τή σωτηρία μας»⁶¹, ὅπως ἔχει γραφεῖ. Ὅσοι λοιπόν ἔχετε γίνει συμμέτοχοι τοῦ Πνεύματος τοῦ Χριστοῦ⁶², σέ κανένα πράγμα, εἴτε εἶναι ἀσήμαντο πού εἶναι σπουδαῖο, νά μή φερθῆτε ὑπεροπτικά, καί νά μή περιφρονήσετε τή χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁶³, γιά νά μή βρεθεῖτε ἔξω ἀπό τήν ἀληθινή ζωή, στήν ὁποία ἤδη τώρα συμμετέχετε.

15,5 Καὶ πάλιν ἐν ἐτέρῳ προσῶπῳ λέξω. Ὡσπερ δοῦλος ἐὰν εἰσέλθῃ ἐν παλατίῳ ὑπηρετῆσαι, τὰ σκεύη τῆς ὑπηρεσίας ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως ὑπαρχόντων λαμβάνει, αὐτὸς δὲ γυμνὸς εἰσέρχεται καὶ ἐν τοῖς τοῦ βασιλέως σκεύεσιν ὑπηρετεῖ τῷ βασιλεῖ· λοιπὸν ὧδε πολλῆς συνέσεως καὶ διακρίσεως χρεία, ἵνα μὴ τι παρὰ τὸ δέον διακονήσῃ, ἀλλὰ ἀντὶ ἄλλων ἐδέσματα εἰσαγαγῶν τῇ τοῦ βασιλέως τραπέζῃ, ἀλλὰ κατὰ ἀκολουθίαν τὰ πρῶτα καὶ τὰ ἔσχατα παραθῆ σιτία· εἰ δὲ κατὰ ἄγνοιαν καὶ ἀδιακρισίαν μὴ διακονήσῃ τῷ βασιλεῖ καθεξῆς, κινδύνου καὶ θανάτου ἔνοχος τυγχάνει, οὕτω καὶ ψυχὴ ἐν τῇ χάριτι καὶ τῷ Πνεύματι διακονοῦσα τῷ Θεῷ πολλῆς διακρίσεως καὶ γνῶσεως χρῆζει, ὅπως μὴ τι σφαλῆ ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ σκεύεσιν, ἡγοῦν τῇ τοῦ Πνεύματος διακονίᾳ, τὴν ἰδίαν προαίρεσιν μὴ συμφωνοῦσαν τῇ χάριτι ἔχουσα. Ἔστι γὰρ ἐν τῇ τοῦ Πνεύματος διακονίᾳ κρυπτῶς ὑπὸ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου ἐπιτελουμένη καὶ ἐν τοῖς ἰδίῳ σκεύεσιν, τουτέστι τῷ Πνεύματι αὐτοῦ, διακονεῖσθαι τὸν Κύριον ὑπὸ τῆς ψυχῆς. Ἄνευ δὲ τῶν αὐτοῦ σκευῶν, τουτέστι τῆς χάριτος, ἀδύνατόν τινα τῷ Θεῷ διακονῆσαι, τουτέστιν εὐαρεστῆσαι εἰς πάντα τὰ τοῦ Θεοῦ θελήματα.

15,6 Καὶ ὅτε λάβῃ τὴν χάριν, καὶ τότε πολλῆς συνέσεως καὶ διακρίσεως χρεία, ἅπερ καὶ ταῦτα αὐτὸς δίδωσιν αὐτῇ ζητούσῃ παρὰ Θεοῦ, ὅπως εὐαρέστως αὐτῷ διακονήσῃ ἐν τῷ Πνεύματι ᾧ λαμβάνει, καὶ ἐν μηδενὶ κλαπῆ ὑπὸ τῆς κακίας καὶ σφαλῆ ὑπὸ ἀγνοίας καὶ ἀφοβίας καὶ ἀμελείας παρατραπεῖσα, καὶ παρὰ τὸ δέον τοῦ δεσποτικοῦ διαπραξαμένη θελήματος. Ἐπεὶ τιμωρία καὶ θάνατος καὶ πένθος τῇ τοιαύτῃ ἔσται ψυχῇ, ὃ καὶ ὁ θεῖός φησιν ἀπόστολος· «μὴ πως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι». Ὁρᾷς, ἀπόστολος ὢν τοῦ Θεοῦ οἷον εἶχε φόβον; Παρακαλέσωμεν τοίνυν τὸν Θεόν, ὅπως τὴν διακονίαν τοῦ Πνεύματος κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα διακο-

15,5 Καί πάλι μέ ἄλλο παράδειγμα θά σᾶς μιλήσω. Ὅπως ὁ δοῦλος, πηγαίνοντας στό παλάτι γιά νά ὑπηρετήσῃ, χρησιμοποιοῖ σκεύη ὑπηρεσίας ἀπό αὐτά πού ἔχει ὁ βασιλιάς, ὁ ἴδιος ὁμως μπαίνει μέσα στό παλάτι γυμνός καί μέ τά σκεύη τοῦ βασιλιᾶ τόν ὑπηρετεῖ· πρέπει τότε νά ἐπιδείξει μεγάλη σύνεση καί προσοχή γιά νά μή κάνει κατά τήν ὥρα τῆς ὑπηρεσίας κάτι πού δέν πρέπει, φέρνοντας στό τραπέζι τοῦ βασιλιᾶ ἄλλα φαγητά ἀντί ἄλλων, ἀλλά νά τά προσφέρει σύμφωνα μέ τή σειρά τους τά πρῶτα καί τελευταῖα· ἄν ὁμως ἀπό ἄγνοια καί ἀπροσεξία δέν ὑπηρετεῖ ὅπως πρέπει τό βασιλιά, καθίσταται ἐνοχος κινδύνου καί θανάτου· ἔτσι καί ἡ ψυχή πού διακονεῖ τό Θεό πρέπει νά ἐπιδείξει μεγάλη προσοχή καί γνώση, γιά νά μή κάνει κάποιο σφάλμα χρησιμοποιοῦντας τά σκεύη τοῦ Θεοῦ, δηλαδή τή διακονία τοῦ Πνεύματος, ἔχοντας ἀσύμφωνη τή δική της θέληση μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ. Διότι εἶναι δυνατό ἡ διακονία τοῦ Πνεύματος νά πραγματοποιεῖται μυστικά ἀπό τόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο⁶⁴ καί μέ τά δικά μας σκεύη, δηλαδή νά ὑπηρετεῖται ὁ Κύριος ἀπό τήν ψυχή μέ τήν καρδιά καί τό νοῦ. Χωρίς αὐτά τά σκεύη, δηλαδή τή χάρη τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀδύνατο κάποιος νά ὑπηρετήσῃ τό Θεό, δηλαδή νά φανεῖ ἀρεστός στό Θεό σέ ὅλα του τά θελήματα.

15,6 Καί ὅταν λάβῃ τή χάρη τοῦ Θεοῦ, τότε πάλι χρειάζεται νά ἔχει μεγάλη σύνεση καί προσοχή, πού καί αὐτά ὁ ἴδιος ὁ Θεός τῆς τά δίνει, ὅταν τά ζητάει αὐτή, γιά νά τόν διακονήσῃ εὐάρεστα μέ τό Πνεῦμα πού δέχεται, ὥστε νά μή κυριευθεῖ μέ κανένα τρόπο ἀπό τήν κακία, καί, ἀφοῦ πλανηθεῖ καί παρεκτραπεῖ ἀπό ἄγνοια, ἀφοβία καί ἀμέλεια, νά διαπράξῃ κάτι ἀντίθετο πρὸς τό θέλημα τοῦ Κυρίου. Διότι τιμωρία καί θάνατος καί θλίψη θά ὑπάρχει σέ μιά τέτοια ψυχή, ὅπως καί ὁ θεῖος ἀπόστολος λέγει· «μήπως, ἐνῶ θά ἔχω κηρύξῃ καί καλέσῃ ἄλλους στή σωτηρία, ἀποδοκμασθῶ ἐγώ ὁ ἴδιος ἀπό τό Θεό»⁶⁵. Βλέπεις, ἄν καί ἦταν ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ, πόσο μεγάλο φόβο εἶχε; Ἄς παρακαλέσουμε λοιπόν τό Θεό, ὥστε νά προσφέρουμε τή διακονία τοῦ Πνεύματος σύμφωνα μέ τό δικό του θέλημα, ὅσοι

νήσωμεν ἐξαιρέτως, ὅσοι τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐτύχομεν, καὶ μὴ τῇ καταφρονητικῇ συζῶμεν ἐννοίᾳ, ἵνα οὕτως εὐαρέστως αὐτῷ πολιτευσάμενοι καὶ πνευματικῇ λατρείᾳ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ λατρεύσαντες αὐτῷ τὴν αἰώνιον ζωὴν κληρονομήσωμεν.

15,7 Ἀσθένειαν περικεῖται τις, καὶ συμβαίνει τινὰ μέλη ἔχειν αὐτὸν ὑγιῆ, ὀφθαλμὸν ἴσως ὄψεως ἢ τι ἕτερον, ἀλλὰ τὰ λοιπὰ μέλη ἠφάνισται· ἔχει χεῖρα ὑγιῆ, ἀλλὰ τὸν πόδα ἠφάνισται. Οὕτως ἐστὶ καὶ εἰς τὸ πνευματικόν· εἰκὸς τινὰ ἔχειν ὑγιῆ μέλη τοῦ πνεύματος τρία, ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο τέλειός ἐστιν. Ὁρᾷς πόσοι βαθμοὶ εἰσι καὶ μέτρα τοῦ πνεύματος, πῶς κατὰ μέρος διϋλίζεται καὶ λεπτύνεται τὸ κακὸν καὶ οὐχ ἅπαξ; Ὅλη ἡ πρόνοια καὶ οἰκονομία τοῦ Κυρίου (καὶ τὸ ἀνατέλλειν τὸν ἥλιον, καὶ πάντα τὰ δημιουργήματα) διὰ τὴν βασιλείαν, ἣν μέλλουσι κληρονομεῖν οἱ ἐκλεκτοί, γεγόνασι, διὰ τὸ τὴν εἰρηνικὴν καὶ καθ' ὁμόνοιαν συστήναι βασιλείαν.

15,8 Ὁφείλουσιν οὖν οἱ Χριστιανοὶ εἰς πάντα ἀγωνίζεσθαι καὶ μῆτε κρίνειν ὄλως τινὰ, μὴ πόρνην προεστῶσαν, μὴ ἀμαρτωλοὺς ἢ ἀτάκτους, ἀλλ' ἀπλῆ προαιρέσει καὶ καθαρῷ ὀφθαλμῷ πάντας ὁρᾶν, ἵν' ὑπάρχη τοῦτό τινι ὡς φυσικὸν καὶ πηκτόν, μηδένα ἐξουδενεῖν, μῆτε ἀνακρίνειν ἢ βδελύσσεσθαι ἢ ἔχειν αὐτοὺς ἐν διακρίσει. Μονόφθαλμον ἐὰν ἴδῃς, μὴ διακριθῆς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἀλλ' ὡς ὑγιεῖ αὐτῷ πρόσχες· τὸν ἔχοντα κυλλὴν τὴν χεῖρα ὡς μὴ κεκυλλωμένον. Ἴδε τὸν χωλὸν ὡς ὀρθόν, τὸν παραλυτικὸν ὡς ὑγιαίνοντα. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ καθαρότης τῆς καρδίας, ἵνα ἰδὼν τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἢ ἀσθενεῖς συμπαθήσης καὶ σπλαγχνισθῆς ἐπ' αὐτοῖς. Συμβαίνει γὰρ καὶ ἁγίους Κυρίου καθέζεσθαι εἰς θέατρα καὶ βλέπειν τὴν ἀπάτην τοῦ κόσμου· αὐτοὶ δὲ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον λαλοῦσι μετὰ τοῦ

ἀξιοθήκαμε νά πάρουμε τή χάρη τοῦ Θεοῦ, καί νά μὴ ζοῦμε μέ ἀλαζονεία, ὥστε, ἀφοῦ ζήσουμε μέ ἀρεστό σ' αὐτόν τρόπο, καί τόν λατρεύσουμε μέ πνευματική λατρεία, σύμφωνα μέ τό θέλημά του, νά κληρονομήσουμε τήν αἰώνια βασιλεία.

15,7 Κάποιος εἶναι ἀσθενής καί συμβαίνει νά ἔχει κάποια ἀπό τά μέλη τοῦ σώματός του ὑγιή, ἴσως τά μάτια στήν ὄψη, ἢ κάτι ἄλλο, ἀλλά τά ὑπόλοιπα μέλη ἔχουν ὑποστεῖ κάποια βλάβη· ἔχει χέρια ὑγιή, ἀλλά τά πόδια του ἔχουν πάθει κάποια βλάβη. Τό ἴδιο συμβαίνει καί στόν πνευματικό χῶρο· εἶναι δυνατό νά ἔχει κάποιος ὑγιή τρία μέρη τοῦ πνεύματος, ἀλλά παρ' ὅλα αὐτά δέν εἶναι τέλειος. Βλέπεις πόσοι βαθμοί καί πόσα μέτρα συγκρίσεως τοῦ πνεύματος ὑπάρχουν, πῶς ἐπί μέρος κοσκινίζεται καί λεπτύνεται τό κακό καί ὄχι μόνο μία φορά; Ὁλη ἡ πρόνοια καί ἡ οἰκονομία τοῦ Κυρίου (καί ἡ ἀνατολή τοῦ ἡλίου, καί ὅλα τά δημιουργήματα) ἔγιναν γιά τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τήν ὁποία πρόκειται νά κληρονομήσουν οἱ ἐκλεκτοί, γιά νά ὑπάρξει βασιλεία, στήν ὁποία θά ὑπάρχει εἰρήνη καί ὁμόνοια.

15,8 Ὅφείλουν λοιπόν οἱ Χριστιανοί ν' ἀγωνίζονται σ' ὅλα, νά μὴ κατακρίνουν καθόλου κανένα, οὔτε τήν πόρνη πού εἶναι φανερή, οὔτε τούς ἀμαρτωλούς, οὔτε τούς ἄτακτους, ἀλλ' ὅλους τούς ἀνθρώπους νά τούς βλέπουν μέ καλή διάθεση καί μέ καθαρό μάτι, γιά νά ὑπάρχει αὐτό στόν καθένα σά φυσική καί σταθερή κατάσταση, κανένα νά μὴ ξευτελίζουν, οὔτε νά κατακρίνουν, ἢ νά σιχαίνονται, οὔτε νά ξεχωρίζουν τούς ἀνθρώπους σέ καλούς καί κακούς. Ἐάν δεῖς κάποιον μονόφθαλμο μὴ τόν ξεχωρίσεις ἀπό τούς ἄλλους μέσα στήν καρδιά σου, ἀλλά πρόσεξέ τον σάν νά εἶναι ὑγιής· αὐτόν πού ἔχει τό χέρι του κουλλό, νά τόν δεῖς σάν νά εἶναι τελείως καλά. Νά βλέπεις τόν κουτσό σά νά εἶναι ὀρθός καί τόν παράλυτο σάν ὑγιή· Διότι αὐτή εἶναι ἡ καθαρότητα τῆς καρδιάς, ὥστε, ὅταν βλέπεις τούς ἀμαρτωλούς ἢ τούς ἀρρώστους νά τούς συμπαθήσεις καί νά δείξεις τήν ἀγάπη σου πρὸς αὐτούς. Διότι συμβαίνει καί τά σώματα τῶν ἀγίων τοῦ Κυρίου νά κάθονται στά θέατρα καί νά βλέπουν τήν ἀπάτη τοῦ κόσμου· αὐτοί ὅμως ἐσωτερικά⁶⁶ συνομιλοῦν μέ τό Θεό καί

Θεοῦ καὶ κατὰ τὸν ἔξω ἄνθρωπον φαίνονται τοῖς ἀνθρώποις ὡς θεωροῦντες τὰ ἐν τῷ κόσμῳ γινόμενα.

15,9 Ἄλλην οὖν ἔχουσιν οἱ κοσμικοὶ ἐνέργειαν ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς πλάνης τοῦ φρονεῖν τὰ γήϊνα. Οἱ δὲ Χριστιανοὶ ἄλλην ἔχουσι προαίρεσιν, ἄλλον νοῦν, ἄλλου αἰῶνός εἰσιν, ἄλλης πόλεως· Πνεῦμα γὰρ Θεοῦ κοινωνεῖ γαῖς ψυχαῖς αὐτῶν, καὶ καταπατοῦσι τὸν ἀντικείμενον. Γέγραπται γάρ· «Ἐσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος»· οἱ γὰρ θεοσεβεῖς πάντων εἰσὶ δεσπότες. Πάλιν δὲ οἱ χαῖνοι τῇ πίστει καὶ ἁμαρτωλοὶ ὅλως εἰσὶ δοῦλοι, καὶ πῦρ αὐτοὺς καίει καὶ λίθος καὶ ζίφος ἀποκτείνει, καὶ τελευταῖον δαίμονες αὐτῶν κατακυριεύουσιν.

15,10 Ἐρώτησις: Εἰ ἐν τῇ ἀναστάσει ὅλα τὰ μέλη ἀνίστανται;

Ἀπόκρισις: Τῷ Θεῷ πάντα εὐκολὰ ἐστὶ, καὶ οὕτως ἐπηγγείλατο· ἀνθρωπίνῃ δὲ ἀσθενείᾳ καὶ λογισμῷ ὡσπερ ἀδύνατον τοῦτο καταφαίνεται. Ὡσπερ γὰρ ἀπὸ τοῦ χοῦς καὶ τῆς γῆς λαβῶν ὁ Θεὸς ὡς ἄλλην τινὰ φύσιν κατεσκεύασε τὴν τοῦ σώματος, μὴ ἔοικυῖαν τῇ γῆ, καὶ γένη πολλὰ ἐποίησεν, οἷον τρίχας καὶ δέρμα καὶ ὀστέα καὶ νεῦρα· καὶ ὅν τρόπον βαλλομένη ραφίς εἰς πῦρ ἀλλάσσει τὴν χροάν καὶ μεταβάλλεται εἰς πῦρ (μέντοι γε ἡ φύσις τοῦ σιδήρου οὐκ ἀνηρέθη, ἀλλὰ συνέστηκεν), οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει ὅλα τὰ μέλη ἀνίστανται καὶ θρῖξ οὐκ ἀπόλλυται, καθὼς γέγραπται, καὶ ὅλα γίνονται φωτοειδῆ, ὅλα εἰς φῶς καὶ πῦρ βάπτονται καὶ μεταβάλλονται· ἀλλ' οὐχ, ὡς τινες λέγουσιν, ἀναλύεται καὶ γίνεται πῦρ καὶ οὐκέτι ὑφέστηκεν ἡ φύσις. Πέτρος γὰρ Πέτρος ἐστὶ καὶ Παῦλος Παῦλος καὶ Φίλιππος Φίλιππος· ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει καὶ ὑποστάσει μένει, πεπληρωμένος τοῦ Πνεύματος. Εἰ δὲ λέγεις, ὅτι ἀνελύθη ἡ φύσις, οὐκέτι Πέτρος ἢ Παῦλος, ἀλλὰ πάντῃ καὶ πανταχοῦ ὁ Θεός, καὶ οὔτε οἱ εἰς γέενναν ἀπερχόμενοι αἰσθονται τῆς κολάσεως· οὔτε οἱ εἰς βασιλείαν τῆς εὐεργεσίας.

67. Πρβλ. Α' Ἰω. 4,6

68. Φιλίπ. 3,19

69. Α' Κορ. 15,26

70. Πρβλ. Μάρκ. 10,27

71. Λουκᾶ 21,18

72. Πρβλ. Πράξ. 24,3

ἔξωτερικά φαίνονται στούς ἀνθρώπους ὅτι παρατηροῦν αὐτά πού συμβαίνουν στόν κόσμον.

15,9 Ἐπιπλέον ἐνέργεια δέχονται οἱ κοσμικοὶ ἀπό τό πνεῦμα τῆς πλάνης⁶⁷ ὡς πρός τήν ἀντίληψη τῶν γήινων⁶⁸. Οἱ Χριστιανοί ὁμως ἔχουν ἄλλη διάθεση, ἄλλο νοῦ, εἶναι πολίτες ἄλλου αἰῶνα, ἄλλης πόλης· διότι πνεῦμα Θεοῦ κατοικεῖ στίς ψυχές τους, καί καταπατοῦν τό διάβολο. Διότι ἔχει γραφεῖ· «Τελευταῖος ἐχθρός καταργεῖται ὁ διάβολος»⁶⁹· διότι οἱ θεοσεβεῖς εἶναι κύριοι ὄλων. Οἱ ἀδιάφοροι ὁμως στήν πίστη καί οἱ ἁμαρτωλοὶ δοῦλοι ὄλων, τούς καίει ἡ φωτιά, τούς σκοτώνουν οἱ πέτρες καί τό ξίφος, καί στό τέλος τούς κατακυριεύουν οἱ δαίμονες.

15,10 Ἐρώτηση: Θ' ἀναστηθοῦν κατά τήν ἀνάσταση ὄλα τά μέλη;

Ἀπάντηση: Γιά τό Θεό ὄλα εἶναι εὐκόλα, καί ἔτσι μᾶς ἔχει ὑποσχεθεῖ· ὁμως αὐτό φαίνεται στήν ἀνθρώπινη ἀδυναμία καί σκέψη σά νά εἶναι ἀδύνατο⁷⁰. Διότι, ὅπως κατασκεύασε μιά καινούρια φύση, τή φύση τοῦ σώματος, παίρνοντας ὑλικό ἀπό τό χῶμα καί τή γῆ, πού ὁμως δέ μοιάζει μέ τή γῆ, καί δημιούργησε πολλά μέρη, ὅπως τρίχες καί δέρμα καί ὀστά καί νεῦρα· καί ὅπως ἡ βελόνα ὅταν τή βάζουμε στή φωτιά ἀλλάζει χρῶμα καί γίνεται καί αὐτή φωτιά (ἡ φύση βέβαια τοῦ σιδήρου δέν χάθηκε, ἀλλ' ἐνώθηκε μέ τή φωτιά), ἔτσι καί κατά τήν ἀνάσταση ὄλα τά μέλη ἀνασταίνονται καί καμιά τρίχα δέ χάνεται, ὅπως ἔχει γραφεῖ⁷¹, καί ὄλα γίνονται φωτοειδή, ὄλα βυθίζονται στό φῶς καί στή φωτιά καί μεταβάλλονται, καί ὄχι, ὅπως λένε μερικοί, ὅτι διαλύεται καί γίνεται φωτιά καί δέν ὑπάρχει ἡ φύση τους. Διότι ὁ Πέτρος εἶναι ὁ Πέτρος, ὁ Παῦλος ὁ Παῦλος, καί ὁ Φίλιππος ὁ Φίλιππος· καθένας παραμένει στή δική του φύση καί ὑπόσταση, γεμάτος ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα. Ἐάν ὁμως λές ὅτι διαλύθηκε ἡ φύση, τότε δέν ὑπάρχει ὁ Πέτρος ἢ ὁ Παῦλος, ἀλλά μόνο ὁ Θεός ὑπάρχει παντοῦ⁷², καί οὔτε αὐτοὶ πού πηγαίνουν στήν κόλαση αἰσθάνονται τήν τιμωρία, οὔτε αὐτοὶ πού ἀπολαμβάνουν τή βασιλεία αἰσθάνονται τήν εὐεργεσία.

15,11 Ὡσπερ ἵνα ἡ παράδεισος ἔχων παντοῖα δένδρα καρποφόρα καὶ ἡ ἐκεῖ ἄπιος ἢ μῆλον καὶ ἄμπελος ἔχουσα τὸν καρπὸν καὶ τὰ φύλλα, συμβῆ δὲ τὸν παράδεισον καὶ ὅλα τὰ δένδρα καὶ τὰ φύλλα μεταβληθῆναι καὶ ἀλλαγῆναι εἰς ἄλλην φύσιν καὶ γενέσθαι τὰ πάντα φωτοειδῆ, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀλλάσσονται ἐν τῇ ἀναστάσει καὶ γίνονται τὰ μέλη αὐτῶν ἅγια καὶ φωτοειδῆ.

15,12 Οἱ οὖν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι ὀφείλουσιν εὐτρεπίσαι ἑαυτοὺς εἰς ἀγῶνα καὶ ἀθλησιν. Ὡσπερ δὲ νεανίας γενναῖος τὰς ἐπιφερομένας πληγὰς καὶ τὴν πάλην βαστάζει καὶ ἀντιτύπτει, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ὀφείλουσι φέρειν τὰς θλίψεις τὰς τε ἔξωθεν καὶ τοὺς ἐνδοθεν πολέμους, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς τυπτόμενοι νικήσωσιν· ἡ γὰρ ὁδὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ οὕτως ἐστίν. Ὅπου γὰρ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκεῖ ἐπακολουθεῖ ὁ διωγμὸς καὶ ἡ πάλη. Ὁρᾷς τοὺς προφήτας, πῶς ἐδιώκοντο ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων δι' ὄλου, εἰς οὓς ἐνήργει τὸ Πνεῦμα; Ὁρᾷς πῶς ὁ Κύριος, ὅστις ἐστὶν ὁδὸς καὶ ἀλήθεια, οὐχ ὑπὸ ἄλλου ἔθνους ἐδιώχθη καὶ ἐσταυρώθη; ὁμοίως καὶ οἱ ἀπόστολοι. Ἐξ οὗ γὰρ ὁ σταυρὸς μετῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Παράκλητον καὶ ἐχώρησεν εἰς τοὺς Χριστιανούς, λοιπὸν οὐδεὶς Ἰουδαίων ἐδιώχθη, ἀλλὰ Χριστιανοὶ ἐμαρτύρησαν. Διὸ οὐκ ὀφείλουσι ξενίζεσθαι· ἀνάγκη γὰρ διώκεσθαι τὴν ἀλήθειαν.

15,13 **Ἐρώτησις:** Τινὲς λέγουσιν ὅτι ἔξωθεν ἐπεισέρχεται τὸ κακόν, καὶ ἐὰν θέλῃ ὁ ἄνθρωπος, οὐ δέχεται, ἀλλ' ἀποπέμπεται αὐτό.

Ἀπόκρισις: Ὡσπερ ὁ ὄφις ἔξωθεν λαλήσας τῇ Εἰσὶν διὰ τὴν ὑπακοὴν ἐνδοθεν ὑπεισηλθεν, οὕτω καὶ νῦν διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπεισέρχεται ἡ ἁμαρτία ἔξω οὔσα. Ἐχει γὰρ ἐξουσίαν καὶ παρρησίαν εἰσερχεσθαι ἡ ἁμαρτία εἰς τὴν καρδίαν· οἱ γὰρ λογισμοὶ οὐκ εἰσὶν ἔξωθεν ἀλλ' ἐνδοθεν ἐκ τῆς καρδίας. Λέγει γὰρ ὁ

15,11 Ὅπως ἀκριβῶς ἐάν σέ κάποιο περιβόλι, πού ἔχει κάθε εἶδους καρποφόρα δένδρα, καί ὑπάρχει ἐκεῖ ἀχλαδιά ἢ μηλιά, καθώς καί ἀμπέλι μέ καρπούς καί φύλλα, καί συμβεῖ νά μεταβληθοῦν ὅλα τά δένδρα καί τά φύλλα καί νά ἀλλαγοῦν σέ κάποια ἄλλη φύση καί νά γίνουν ὅλα φωτοειδή, ἔτσι καί οἱ ἄνθρωποι θ' ἀλλάξουν κατά τήν ἀνάσταση καί θά γίνουν τά μέλη τους ἅγια καί φωτεινά.

15,12 Οἱ ἄνθρωποι λοιπόν τοῦ Θεοῦ ὀφείλουν νά προετοιμάσουν τούς ἑαυτούς τους γιά ἀγώνα καί ἄθληση. Καί ὅπως ὁ γενναῖος νέος ἀντέχει στά διάφορα χτυπήματα καί στόν ἀγώνα καί τά ἀνταποδίδει, ἔτσι καί οἱ Χριστιανοί ὀφείλουν νά ὑποφέρουν καί τίς θλίψεις πού προέρχονται ἀπό ἔξω, καί τούς ἐσωτερικούς πολέμους, γιά νά νικήσουν μέ τήν ὑπομονή, ἐνῶ θά χτυποῦνται, διότι τέτοιος εἶναι ὁ χριστιανικός δρόμος. Ὅπου ὑπάρχει τό ἅγιο Πνεῦμα, ἐκεῖ ἀκολουθεῖ ὁ διωγμός καί ἡ πάλη. Βλέπεις τούς προφήτες, στούς ὁποίους ἐνεργοῦσε τό ἅγιο Πνεῦμα, πῶς διώκονταν ἀπό τούς ὁμοφύλους τους; Βλέπεις πῶς ὁ Κύριος, πού εἶναι ὁδός καί ἀλήθεια⁷³, δέ διώχθηκε ἀπό ἄλλο ἔθνος, ἀλλά ἀπό τούς δικούς του, ἀπό τή δική του φυλή τοῦ Ἰσραήλ διώχθηκε καί σταυρώθηκε; τό ἴδιο καί οἱ ἀπόστολοι. Ἀπό τή στιγμή πού σταυρώθηκε ὁ Κύριος καί ἦρθε τό Πνεῦμα τό Παράκλητο καί παρέμεινε στούς Χριστιανούς, κανεῖς ἀπό τούς Ἰουδαίους δέ διώχθηκε, ἀλλά μόνο οἱ Χριστιανοί μαρτύρησαν. Γι' αὐτό δέν πρέπει νά παραξενεύεσθε· διότι εἶναι ἀνάγκη νά διώκεται ἡ ἀλήθεια.

15,13 **Ἐρῶτηση:** Μερικοί λένε ὅτι τό κακό μπαίνει μέσα στόν ἄνθρωπο ἀπ' ἔξω, καί ὅτι ἄν θέλει ὁ ἄνθρωπος δέν τό δέχεται, ἀλλά τό ἀπομακρύνει.

Ἀπάντηση: Ὅπως τό φίδι πού βρισκόταν ἔξω ἀπό τήν Εὐα καί μίλησε σ' αὐτήν⁷⁴, καί, ἐπειδή αὐτή ὑπάκουσε ὅ' αὐτό, μπῆκε μέσα της, ἔτσι καί τώρα, ἐπειδή ὑπακούει στό κακό ὁ ἄνθρωπος, μπαίνει μέσα του ἡ ἁμαρτία, ἄν καί βρίσκεται ἔξω ἀπό αὐτόν. Διότι ἔχει ἐξουσία καί παρρησία ἡ ἁμαρτία νά μπαίνει μέσα στήν καρδιά· γιατί οἱ λογισμοί δέν προέρχονται ἀπ'

ἀπόστολος· «βούλομαι τοὺς ἄνδρας προσεύχεσθαι χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν πονηρῶν». Εἰσὶ γὰρ λογισμοὶ ἐξερχόμενοι ἐκ τῆς καρδίας κατὰ τὸ εὐαγγέλιον. Ἔλθε εἰς εὐχὴν καὶ ἐπίσκεψαί σου τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν καὶ θέλησον τὴν εὐχὴν σου καθαρὰν ἀναπέμψαι τῷ Θεῷ καὶ βλέπε ἐκεῖ, εἰ οὐδὲν ἐστὶ τὸ ἐμποδίζον, εἰ γίγνεται εὐχὴ καθαρὰ, εἰ ἡσχόληταί σου ὁ νοῦς περὶ τὸν Κύριον, ὃν τρόπον τοῦ γεωργοῦ περὶ τὴν γεωργίαν, τοῦ ἀνδρὸς περὶ τὴν γυναικα, τοῦ ἐμπόρου περὶ τὴν ἐμπορίαν· εἰ κλίνεις τὰ γόνατά σου εἰς εὐχὴν καὶ τοὺς λογισμοὺς σου ἄλλοι μὴ διαρπάζουσιν.

15,14 Ἄλλὰ λέγεις ὅτι ὁ Κύριος ἐλθὼν διὰ τοῦ σταυροῦ «κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν», καὶ οὐκέτι ἐστὶν ἔσω. Ἄλλ', ὡσπερ εἰς τὴν στρατιῶτην καὶ ἀποθῆται τὸ ἄρμα αὐτοῦ εἰς οἰκίαν τινός, ὅτε θέλει ἐξουσίαν ἔχει εἰσιέναι καὶ ἐξιέναι ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, οὕτω καὶ ἡ ἁμαρτία ἔχει ἐξουσίαν διαλογίζεσθαι ἐν τῇ καρδίᾳ. Γέγραπται γάρ· «Εἰσήλθεν ὁ σατανᾶς εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα». Εἰ δὲ λέγεις, ὅτι διὰ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ κατεκρίθη ἡ ἁμαρτία καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα οὐκέτι ἔχει νομὴν τὸ κακὸν τοῦ διαλογίζεσθαι ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀγνοεῖς ὅτι ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου μέχρι τοῦ νῦν ὅσοι ἐβαπτίσθησαν καὶ πονηρὰ ποτε ἐλογίσθησαν; Ἡ οὐκ εἰς κενοδοξίαν τινὲς αὐτῶν ἢ πορνείαν ἢ γαστριμαργίαν ἐτρέπησαν; Ἄλλὰ ὅλοι οἱ κοινωνοῦντες τῇ ἐκκλησίᾳ κοσμικοὶ ἄμωμον καὶ καθαρὰν ἔχουσι τὴν καρδίαν; Ἡ εὐρίσκομεν ὅτι καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα πολλαὶ ἁμαρτίαι γίνονται καὶ πολλοὶ ἁμαρτάνουσιν; Ἐχει οὖν νομὴν καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα εἰσελθεῖν ὁ ληστής καὶ πράττειν ἃ θέλει. Γέγραπται γάρ· «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου». Ἄλλὰ λέγεις ὅτι ἄγαπῶ καὶ ἔχω Πνεῦμα ἅγιον'. Ἐχεις τὴν μνήμην καὶ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν καῦσιν πρὸς τὸν Κύριον; Νυκτὸς

75. Μάρκ. 7,21

76. Α' Τιμ. 2,8

77. Ματθ. 15,19

78. Ρωμ. 8,3

79. Λουκᾶ 22,3. Ἰω. 13,2

80. Δευτ. 6,5. Μάρκ. 12,30

ἔξω, ἀλλά μέσα ἀπό τήν καρδιά⁷⁵. Γι' αὐτό λέγει ὁ ἀπόστολος: «θέλω νά προσεύχονται οἱ ἄνδρες χωρίς ὀργή καί πονηρές σκέψεις»⁷⁶. Διότι, κατὰ τό Εὐαγγέλιο⁷⁷, ὑπάρχουν λογισμοί πού βγαίνουν μέσα ἀπό τήν καρδιά. Πήγαινε νά προσευχηθεῖς καί φρόντισε ιδιαίτερα τήν καρδιά καί τό νοῦ σου, προσπάθησε ν' ἀπευθύνεις τήν προσευχή σου πρός τό Θεό καθαρή, καί νά προσέχεις ἐκεῖ, ἄν ὑπάρχει κάτι πού ἐμποδίζει, ἄν εἶναι καθαρή ἡ προσευχή σου, ἄν εἶναι ἀπασχολημένη ἡ σκέψη σου μέ τόν Κύριο, ὅπως εἶναι τοῦ γεωργοῦ μέ τή γεωργία, τοῦ ἀνδρα μέ τή γυναίκα, τοῦ ἐμπόρου μέ τό ἐμπόριο· νά προσέχεις ἄν κατὰ τήν ὥρα πού γονατίζεις γιά νά προσευχηθεῖς μήπως τίς σκέψεις σου τίς ἀρπάζουν ἄλλοι.

15,14 Ἄλλά θά πεῖς ὅτι ὅταν ἦρθε ὁ Κύριος μέ τή σταυρική του θυσία «νίκησε τήν ἁμαρτία»⁷⁸ καί δέν ὑπάρχει πλέον μέσα στόν ἄνθρωπο. Ἄλλ', ὅπως ἀκριβῶς ἐάν κάποιος εἶναι στρατιώτης καί ἀποθέσει τά ὄπλα του στό σπίτι κάποιου, θέλοντας νά ἔχει τήν ἐλευθερία νά μπαίνει καί νά βγαίνει ἀπό τό σπίτι ἐκεῖνο, ἔτσι καί ἡ ἁμαρτία ἔχει τήν ἐξουσία νά μπαίνει στούς διαλογισμούς τῆς καρδιάς. Διότι ἔχει γραφεῖ: «Μπῆκε ὁ σατανᾶς στήν καρδιά τοῦ Ἰούδα»⁷⁹. Ἄν ὁμως ἰσχυρίζεσαι, ὅτι μέ τήν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ νικήθηκε ἡ ἁμαρτία καί μετά τό βάπτισμα τό κακό δέν ἔχει τόπο μέσα στούς διαλογισμούς τῆς καρδιάς, ἀγνοεῖς πόσοι, ἀπό τότε πού ἦρθε ὁ Κύριος μέχρι σήμερα, βαπτίστηκαν καί σκέφθηκαν πονηρά κάποτε; Ἡ μήπως δέν ἐκτράπηκαν μερικοί ἀπό τούς Χριστιανούς στή ματαιοδοξία, στήν πορνεία, στή γαστριμαργία; Μήπως ὄλοι, ὅσοι ἀνήκουν στήν Ἐκκλησία καί κατοικοῦν στόν κόσμο, ἔχουν ἀγνή καί καθαρή καρδιά; Ἡ μήπως δέ βλέπουμε ὅτι καί μετά τό βάπτισμα γίνονται πολλές ἁμαρτίες καί ἁμαρτάνουν πολλοί; Ἐχει λοιπόν τόπο γιά νά μπεῖ ὁ ληστής μέσα μας, καί μετά τό βάπτισμα καί νά κάνει αὐτά πού κάνει. Διότι ἔχει γραφεῖ: «ν' ἀγαπήσεις τόν Κύριο τό Θεό σου μέ ὄλη σου τήν καρδιά»⁸⁰. Ἄλλά λές, 'τόν ἀγαπῶ καί ἔχω μέσα μου τό ἅγιο Πνεῦμα'. Ἐχεις τή σκέψη καί τόν πόθο καί τή φλόγα στήν καρδιά σου πρός τόν Κύριο; Εἶσαι

καὶ ἡμέρας ἐκεῖ ἀποδέδεσαι; Καὶ εἰ μὲν ἔχεις τοιαύτην ἀγάπην, καθαρὸς εἶ; Εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, ζήτησον ἔτι, ὅταν ἔλθωσιν ἀπὸ τῶν γῆινων πραγμάτων καὶ ἀπὸ τῶν αἰσχυρῶν καὶ πονηρῶν λογισμῶν, εἰ μὴ πρὸς ταῦτα ὑποκλίνῃ, ἀλλὰ πάντοτε εἰς ἀγάπην καὶ πόθον Θεοῦ ἔλκεται σου ἡ ψυχὴ. Οἱ γὰρ λογισμοὶ τοῦ κόσμου κατασπῶσι τὸν νοῦν εἰς τὰ ἐπίγεια καὶ φθαρτά, καὶ οὐκ ἐῷσιν ἀγαπήσαι Θεὸν ἢ μνημονεῦσαι τοῦ Κυρίου.

15,15 Καὶ πολλάκις ἀπέρχεται εἰς προσευχὴν ὁ ἰδιώτης καὶ κλίνει γόνυ καὶ εἰσέρχεται ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς ἀνάπαυσιν, καὶ ὅσον σκάπτει καὶ βαθύνει, ρήσεται τὸ τεῖχος τῆς κακίας τὸ ἀνθιστάμενον καὶ εἰσέρχεται εἰς ὄρασιν καὶ σοφίαν, ὅπου οὐ φθάνουσι δυνάσται ἢ σοφοὶ ἢ ρήτορες καταλαβεῖν ἢ γνῶναι τὴν λεπτότητα τοῦ νοῦς αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἀσχολεῖται εἰς θεῖα μυστήρια. Καὶ γὰρ ἄπειρος τοῦ δοκιμάζειν μαργαρίτας οὐκ οἶδε διατιμήσασθαι τούτους διὰ τὸ ἄπειρον αὐτὸν τυγχάνειν. Οἱ οὖν Χριστιανοὶ τὰ ἔνδοξα τῆς γῆς βδελύσσονται καὶ ἠγοῦνται ταῦτα ὡς κοπρίαν πρὸς ἐκείνην τὴν σύγκρισιν τῆς μεγαλειότητος τῆς ἐνεργούσης ἐν αὐτοῖς.

15,16 **Ἑρώτησις:** Εἰ δύναται πεσεῖν ἄνθρωπος ἔχων χάρισμα;

Ἀπόκρισις: Ἐὰν ἀμελήσῃ, πίπτει. Οἱ γὰρ πολέμιοι οὐδέποτε ἀργοῦσιν οὔτε ὀκνοῦσι πολεμοῦντες. Πόσω μᾶλλον σὺ οὐκ ὀφείλεις παύσασθαι ἀπὸ τῆς ζητήσεως τῆς πρὸς Θεόν· πολλὴ γάρ σοι ζημία γίνεταί ἀμελοῦντι, εἰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μυστηρίῳ τῆς χάριτος δοκεῖς ἐξετάζεσθαι.

15,17 **Ἑρώτησις:** Εἰ παραμένει ἡ χάρις μετὰ τὸ πεσεῖν;

Ἀπόκρισις: Ὁ Θεὸς θέλει τὸν ἄνθρωπον εἰς ζωὴν πάλιν ἀγαγεῖν καὶ προτρέπεται ἐπὶ τὸ πάλιν προσκλαῦσαι καὶ μετανοῆσαι

προσηλωμένος ἐκεῖ νύχτα καί μέρα; Καί ἂν μὲν ἔχεις τόση μεγάλη ἀγάπη, εἶσαι καθαρός; Ἐάν ὁμως δέν ἔχεις, παρακάλεσε ἀκόμη, ὅταν ἔρθουν μέσα σου τά κακά πού προέρχονται ἀπό τή γήινα πράγματα καί ἀπό τούς αἰσχρούς καί πονηρούς λογισμούς, ὄχι μόνο νά μή ὑποταγεῖς σ' αὐτά, ἀλλά πάντοτε νά ἔλκεται ἡ ψυχή σου ἀπό τήν ἀγάπη καί τόν πόθο τοῦ Θεοῦ. Διότι οἱ λογισμοί τοῦ κόσμου κρατοῦν τό νοῦ κάτω στή ἐπίγεια καί φθαρτά καί δέν τόν ἀφήνουν ν' ἀγαπήσει τό Θεό ἢ νά σκέφτεται τόν Κύριο.

15,15 Καί πολλές φορές πηγαίνει νά προσευχηθεῖ ὁ λαϊκός, καί γονατίζει, καί ἀναπαύεται ὁ νοῦς του, καί ὅσο σκάβει καί βαθαίνει⁸¹ γκρεμίζεται τό τεῖχος τῆς κακίας πού προβάλλει ἀντίσταση, καί τότε βλέπει τέτοια πράγματα καί ἀποκτᾷ τέτοια σοφία, πού δέ μποροῦν νά φτάσουν καί νά καταλάβουν βασιλιάδες ἢ σοφοί ἢ ρήτορες, καί δέ μποροῦν νά γνωρίσουν τή λεπτότητα αὐτοῦ τοῦ νοῦ, ἐπειδή ἀσχολεῖται μέ θεῖα μυστήρια. Καθόσον καί ὁ ἄπειρος στή διαλογή τῶν μαργαριταριῶν δέ μπορεῖ νά ἐκτιμήσει τήν ἀξία τους, λόγω τῆς ἀπειρίας του. Οἱ Χριστιανοί λοιπόν περιφρονοῦν αὐτά πού φαίνονται ἐνδοξα ἐδῶ στή γῆ, καί τά θεωροῦν αὐτά σάν κοπριά, συγκρίνοντάς τα μέ ἐκείνη τή μεγαλειότητα πού ἐνεργεῖ μέσα τους.

15,16 Ἐρώτηση: Εἶναι δυνατό ν' ἀμαρτήσῃ ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει μέσα του χάρισμα;

Ἀπάντηση: Ἐάν ἀμελήσῃ, εἶναι δυνατό νά ἀμαρτήσῃ. Διότι οἱ ἐχθροί οὐδέποτε ξεκουράζονται καί οὐδέποτε παύουν νά πολεμοῦν. Πόσο περισσότερο λοιπόν ἐσύ δέν πρέπει νά σταματήσῃς τήν ἐπίκληση τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ. Διότι παθαίνεις μεγάλη ζημιά ἀπό τήν ἀμέλειά σου, ἂν καί νομίζεις ὅτι παρουσιάζεσαι μέ αὐτό τό μυστήριο τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

15,17 Ἐρώτηση: Παραμένει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μέσα στόν ἄνθρωπο μετά τήν ἀμαρτία;

Ἀπάντηση: Ὁ Θεός θέλει νά ὀδηγήσῃ τόν ἄνθρωπο πάλι στήν ἀληθινή ζωή καί τόν προτρέπει νά κλάψῃ καί νά μετανοήσῃ: ἂν παραμείνῃς λοιπόν στή μετάνοια θά σέ κάνει πιά

τὸν ἄνθρωπον, εἰ δὲ καὶ παραμείνης ἐπὶ τῷ πάλιν σὲ ποιῆσαι ἀσφαλέστερον ἐργάτην, μετανοοῦντα ἐφ' οἷς πάλαι ἐπλημμέλησας.

15,18 Ἐρώτησις: Εἰ τοῖς τελείοις ἐπίκειται θλίψις ἢ πόλεμος, ἢ τὸ ὄλον ἀμεριμνοῦσιν;

Ἀπόκρισις: Ὁ πόλεμος κατ' οὐδενὸς παύεται πολεμῶν· ὁ σατανᾶς γὰρ ἄσπλαγχνός ἐστι καὶ μισάνθρωπος, διὸ καὶ παντὶ ἀνθρώπῳ πολεμεῖν οὐκ ὀκνεῖ· ἀλλ' οὐ τοῖς αὐτοῖς μέτροις φαίνεται πᾶσιν ἐπιών. Καὶ γὰρ ἔπαρχοι καὶ κόμητες φόρους διδῶσιν τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' οὗτος θαρρῶν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ καὶ τῷ χρυσῷ καὶ τῷ ἀργύρῳ ὡς ἐκ τῶν περισσευμάτων αὐτοῦ ποιεῖται τὰς συντελείας, μὴ ζημίαν ἠγούμενος. Ὡσπερ γὰρ ὁ ποιῶν ἐλεημοσύνην οὐδέποτε ἠγεῖται ζημίαν, οὕτω καὶ ὁ σατανᾶς ὡς ἐκ παρέργου ταῦτα ἠγεῖται. Ἔστι δὲ πτωχὸς «λειπόμενος τροφῆς ἡφ' ἡμέρου»· οὗτος μαστίζεται καὶ βασανίζεται, μὴ δυνάμενος ἐκεῖνο τὸ συντέλεσμα ἀποπληρῶσαι· καὶ ἔστι ξέομενος καὶ βασανιζόμενος χαλεπῶς καὶ οὐκ ἀποθνήσκει· καὶ ἔστιν ἄλλος, ὅτι ἀπὸ μιᾶς φάσεως καλεῖται ἀποκεφαλισθῆναι καὶ ἀπόλλυται. Οὕτω καὶ εἰς τοὺς Χριστιανούς. Εἰσὶν ἰσχυρῶς πολεμούμενοι καὶ ξέομενοι ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἔτι εἰς τοὺς πολέμους στερεοῦνται καὶ σοφίζονται καταφρονοῦντες τῆς ἐναντίας δυνάμεως, καὶ οὐκ ἔχουσι κίνδυνον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ὅτι ἄπρωτοὶ εἰσὶ καὶ ἀσφαλίζονται περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας διὰ τὸ πολλάκις γεγυμνασθαι ἐν τῷ πολέμῳ τῆς κακίας καὶ ἐμπείρους γεγενῆσθαι· ἔχοντες δὲ τὸν Θεὸν μεθ' ἑαυτῶν ὀδηγοῦνται καὶ ἀναπαύονται.

15,19 Ἄλλοι δὲ μηδέπω γυμνασθέντες εἰς μίαν θλίψιν εἰς ἐμπέσωσι καὶ ἐπικινηθῆ πόλεμος, εὐθέως καταπίπτουσιν εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. Ὡσπερ οἱ διοδεύοντες ἐν πόλει, θέλοντες ἰδεῖν τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτῶν καὶ γνωρίμους, εἰ καὶ πολλοῖς συναντῶσιν ἐν

σταθερό από πρίν, ἀφοῦ μετανοεῖς γιά ὅσα προηγουμένως ἀμάρτησες.

15,18 Ἐρώτηση: Στούς τέλειους ἀγωνιστές Χριστιανούς ὑπάρχει θλίψη καί πόλεμος ἀπό τό κακό ἢ βρίσκονται ἐξ ὀλοκλήρου σέ ἀμερημνησία;

Ἀπάντηση: Ὁ πόλεμος δέ σταματάει νά πολεμάει κανένα· διότι ὁ σατανᾶς εἶναι ἄσπλαχνος καί μισάνθρωπος, γι' αὐτό καί δέν τεμπελιάζει νά πολεμάει κάθε ἄνθρωπο· ἀλλά φαίνεται ὅτι δέν ἐπιτίθεται στόν καθένα μέ τά ἴδια ὄπλα. Διότι καί οἱ ἔπαρχοι καί οἱ κόμητες πληρώνουν φόρους στό βασιλιά· αὐτός ὅμως, στηριζόμενος στόν πλοῦτο του, στό χρυσάφι καί στό ἀσήμι του, πραγματοποιεῖ τά δημόσια ἔργα σά νά προέρχονται ἀπό τό περίσσειμά του, πιστεύοντας ὅτι δέν ὑφίσταται καμιὰ ζημιά. Διότι, ὅπως αὐτός πού κάνει ἐλεημοσύνη ποτέ δέ νομίζει ὅτι παθαίνει ζημιά, ἔτσι καί ὁ σατανᾶς θεωρεῖ αὐτά ὅτι εἶναι ἐπουσιώδη. Ὑπάρχει ὁ φτωχός «πού στερεῖται τήν καθημερινή του τροφή»⁸²· αὐτός ὑποφέρει καί βασανίζεται, χωρίς νά μπορεῖ νά ἀποτελειώσει ἐκεῖνο τό ἔργο· καί παιδεύεται καί βασανίζεται σκληρά καί δέν πέθαινει· καί ὑπάρχει κάποιος ἄλλος πού διατάζεται μέ ἓνα μόνο λόγο ν' ἀποκεφαλισθεῖ, καί πεθαίνει. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τούς Χριστιανούς. Ὑπάρχουν μερικοί πού πολεμοῦνται καί παιδεύονται σκληρά ἀπό τήν ἁμαρτία, καί στούς πολέμους αὐτούς στερεώνονται στήν πίστη καί ἀποκτοῦν σοφία, καταφρονοῦν τῇ δύναμη τοῦ ἐχθροῦ, καί δέν κινδυνεύουν στό σημεῖο αὐτό⁸³, διότι δέ νικοῦνται, καί ἐξασφαλίζουν τή σωτηρία τους, ἀπό τό γεγονός ὅτι πολλές φορές ἔχουν ἐξασκηθεῖ στόν πόλεμο ἐναντίον τῆς κακίας καί ἔχουν γίνει ἔμπειροι· ἔχοντας δέ τό Θεό μαζί τους ὁδηγοῦνται καί ἀναπαύονται ἀπό αὐτόν.

15,19 Ἄλλοι ὅμως, πού δέ γυμνάσθηκαν καθόλου, ἂν πέσουν σέ μία θλίψη καί συμβεῖ κάποιος πόλεμος ἀμέσως πέφτουν στόν ὄλεθρο καί στήν καταστροφή. Ὅπως αὐτοί πού βαδίζουν μέσα στήν πόλη καί θέλουν νά δοῦν τούς ἀγαπητούς καί γνωστούς τους, ἂν καί συναντοῦν πολλούς ἀνθρώπους στίς ἀγο-

ταῖς ἀγοραῖς, οὐκ ἐμποδίζονται ὑπ' αὐτῶν· ἔχουσι γὰρ σκοπὸν τοῦ τοῖς φίλοις ἐντυχεῖν· καὶ ὅταν ἐξῶθεν κρούσωσι τὴν θύραν καὶ καλέσωσι, χαίροντες ἀνοίγουσιν οἱ ἀγαπητοὶ αὐτῶν· εἰ δὲ ἀπομείνωσιν ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ χλεύαζονται, ἦτοι ἐπέχονται ἀπὸ τῶν ἀπαντώντων, ἀποκλείεται ἡ θύρα καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς ἀνοίγει· οὕτω καὶ οἱ πρὸς τὸν δεσπότην ἡμῶν Χριστὸν τὸν ὄντως ἀγαπητὸν ἐπειγόμενοι φθάσαι τῶν ἄλλων ἀπάντων ὀφείλουσι καταφρονεῖν καὶ ὑπερορᾶν. Ὅν δὲ τρόπον οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὸ παλάτιον πρὸς τὸν βασιλέα, κόμητες μὲν ὄντες ἢ ἑπαρχοὶ, ὑπὸ φόβον πολὺν εἰσι, πῶς τὰς ἀποκρίσεις δώσουσι καὶ μὴ ἐν τῇ ἀπολογία πταισάντες εἰς λόγον καὶ τιμωρίαν ὑποβληθῶσιν· ἄγροικοὶ δὲ καὶ ἰδιῶται ὄντες οἱ μηδέποτε θεασάμενοι ἄρχοντα ἐν ἀμεριμνία διάγουσιν, οὕτω δὲ καὶ ὁ κόσμος οὗτος ὁ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ βασιλέων ἕως πτωχῶν τὴν τοῦ Χριστοῦ δόξαν ἀγνοοῦντες τὴν μέριμναν ἔχουσι περὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων· οὐ ταχέως δὲ τις μέμνηται τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως. Οἱ δὲ εἰσερχόμενοι τῷ λογισμῷ εἰς τὸ «βῆμα τοῦ Χριστοῦ», ὅπου ἐστὶν ὁ θρόνος αὐτοῦ, καὶ κατέναντι αὐτοῦ διὰ παντὸς ὄντες ὑπὸ φόβον καὶ τρόμον εἰσὶν ἀεὶ τοῦ μὴ τι σφαλῆναι περὶ τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολάς.

15,20 Καὶ ὡσπερ οἱ πλούσιοι τῆς γῆς ὅταν πολλοὺς καρποὺς εἰσενέγκωσιν εἰς τὰς ἀποθήκας αὐτῶν, πάλιν ἐργάζονται καθ' ἑκάστην ἡμέραν πλεῖον, ἵνα εὐπορῶσι καὶ μὴ ἐλλείπωνται· εἰ δὲ θαρρήσουσι τῷ ἐναποκειμένῳ ταῖς ἀποθήκαις πλούτῳ καὶ ἀμελήσουσι μὴ ἐπισυνάγοντες ἕτερον, ἀλλὰ καταναλίσκοντες τὰ ἀποκείμενα, ταχέως εἰς πενίαν καὶ πτωχείαν ἐμπίπτουσιν· ὅθεν προσοδευόμενοι καὶ εἰσφέροντες ὀφείλουσι κᾶμνειν καὶ ἐπισυνάγειν, ἵνα μὴ ὑστερηθῶσιν, οὕτως ἐστὶν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ τὸ γεύσασθαι τινα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ· «γεύσασθε», γὰρ φησι, «καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύ-

84. Ματθ. 10,15

85. Β' Κορ. 5,10

86. Πρβλ. Φιλ. 2,12

87. Ψαλμ. 33,9. Α' Πέτρ. 2,3

ρές, δέ γίνονται αὐτοί ἐμπόδιο γιά τό σκοπό τους· διότι ἔχουν σκοπό νά συναντήσουν τούς φίλους τους· καί ὅταν χτυπήσουν ἀπ' ἔξω τήν πόρτα καί τούς φωνάξουν, μέ χαρά τούς ἀνοίγουν οἱ φίλοι τους, ἄν ὁμως ξεχαστοῦν στίς ἀγορές καί χλευάζονται, δηλαδή ἐμποδίζονται ἀπό αὐτούς πού τούς συναντοῦν, κλείνει ἡ πόρτα καί κανείς δέν τούς ἀνοίγει, ἔτσι λοιπόν καί ἐκεῖνοι πού βιάζονται νά φτάσουν κοντά στό Δεσπότη μας Χριστό, πού εἶναι πράγματι ἀγαπητός, πρέπει ὅλα τά ἄλλα νά τά περιφρονοῦν καί νά τά παραμελοῦν. Ὅπως αὐτοί πού μπαίνουν μέσα στό παλάτι γιά νά συναντήσουν τό βασιλιά, ἄν καί εἶναι κόμητες ἢ ἔπαρχοι, ἔχουν πολύ φόβο, γιά τό πῶς θά δώσουν τίς διάφορες ἀπαντήσεις, μήπως δηλαδή κάνουν κάποιο σφάλμα κατά τή συζήτηση καί τιμωρηθοῦν, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού εἶναι ἄξεστοι καί ἀπλοί ἄνθρωποι καί δέν ἔχουν συναντήσει ποτέ τόν ἄρχοντα, εἶναι ἀμέριμνοι, ἔτσι λοιπόν καί ὁ κόσμος αὐτός πού βρίσκεται κάτω ἀπό τόν οὐρανό, ἀπό βασιλιάδες μέχρι φτωχοῦς, ἀγνωστας τή δόξα τοῦ Χριστοῦ, στρέφουν ὅλη τους τήν προσοχή στά βιωτικά πράγματα, καί κανένας δέ φέρνει εὐκολα στή μνήμη του τήν ἡμέρα τῆς κρίσεως⁸⁴. Ὅσοι ὁμως πλησιάζουν μέ τό νοῦ στό «βῆμα τοῦ Χριστοῦ»⁸⁵, ὅπου βρίσκεται ὁ θρόνος του, καί βρίσκονται συνέχεια ἀπέναντί του, κατέχονται πάντα ἀπό φόβο καί τρόμο μήπως καί διαπράξουν κάποιο σφάλμα ὡς πρός τήν ἐφαρμογή τῶν ἀγίων ἐντολῶν του⁸⁶.

15,20 Καί ὅπως οἱ πλούσοι, ὅταν συγκεντρώσουν πάρα πολλούς καρπούς στίς ἀποθήκες τους, ἐργάζονται πάλι κάθε μέρα καί περισσότερο, γιά νά εὐποροῦν καί νά μή τούς λείπει τίποτε, ἐάν ὁμως ἐπαναπαυθοῦν στόν πλοῦτο πού ὑπάρχει στίς ἀποθήκες καί ἀμελήσουν χωρίς νά μαζεῦουν ἄλλο, ἀλλά καταναλώνουν τά ἀποθηκευμένα, γρήγορα πέφτουν στήν ἀνέχεια καί τή φτώχεια· γι' αὐτό ἀποθηκεύοντας καί μαζεύοντας εἶναι ὑποχρεωμένοι νά κοπιάζουν καί νά συγκεντρώνουν, γιά νά μή στερηθοῦν· τό ἴδιο συμβαίνει καί στό Χριστιανισμό, ὅταν γευθεῖ κάποιος τή χάρη τοῦ Θεοῦ· διότι λέγει· «γευθεῖτε καί δεῖτε ὅτι ὁ Κύριος εἶναι εὐεργετικός καί ἀγαθός»⁸⁷. Εἶναι δέ ἡ γεύση αὐτή δύναμη τοῦ

ριος». Ἔστι δὲ ἡ γεῦσις αὕτη ἐνεργητικὴ ἐν πληροφορίᾳ δύναμις Πνεύματος διακονοῦσα ἐν καρδίᾳ.

Ἔσοι γὰρ υἱοὶ εἰσι τοῦ φωτὸς καὶ τῆς διακονίας τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ, οὗτοι παρὰ ἀνθρώπων οὐδὲν μανθάνουσι· θεοδίδακτοι γὰρ εἰσιν. Αὕτη γὰρ ἡ χάρις ἐπιγράφει ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν τοὺς νόμους τοῦ Πνεύματος. Οὐκ ὀφείλουσιν οὖν εἰς τὰς Γραφὰς μόνον τὰς διὰ μέλανος γεγραμμένας πληροφορεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πλάκας τῆς καρδίας ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐγγράφει τοὺς νόμους τοῦ Πνεύματος καὶ τὰ ἐπουράνια μυστήρια. Ἡ γὰρ καρδία ἡγεμονεύει καὶ βασιλεύει ὄλου τοῦ σωματικοῦ ὄργάνου, καὶ ἐπὶν κατάσχη τὰς νομὰς τῆς καρδίας ἡ χάρις, βασιλεύει ὄλων τῶν μελῶν καὶ τῶν λογισμῶν· ἐκεῖ γὰρ ἐστὶν ὁ νοῦς καὶ ὄλοι οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς καὶ ἡ προσδοκία αὐτῆς, διὸ καὶ διέρχεται ἡ χάρις εἰς ὄλα τὰ μέλη τοῦ σώματος.

15,21 Οὕτω πάλιν ὄσοι εἰσὶν υἱοὶ τοῦ σκότους, βασιλεύει τῆς καρδίας ἡ ἁμαρτία καὶ διέρχεται εἰς ὄλα τὰ μέλη («Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ») καὶ οὕτως ὑπεκχεομένη σκοτίζει τὸν ἄνθρωπον. Οἱ δὲ μὴ λέγοντες εἶναι τὸ κακὸν σύντροφον καὶ συναυξάνον τῷ ἀνθρώπῳ, μήτε μεριμνήσωσι περὶ τῆς αὔριον μήτε ἐπιθυμήσωσι· καιρῷ γὰρ τινὶ ἐπαύσατο ἐν αὐτοῖς ἐνοχλοῦν τὸ κακόν, τινὰ ἐπιθυμίαν ὑποβάλλον, ὥστε ἐν ὄρκῳ διαβεβαιοῦσθαι τὸν ἄνθρωπον ὄτι ὄυκέτι ἐπανίσταται μοι τὸ τοιοῦτον πάθος'. Καὶ μετ' ὄλίγον καιρὸν κατεκάη τῇ ἐπιθυμίᾳ, ὥστε εὔρεθῆναι αὐτὸν πρὸς ἐπὶ τούτοις καὶ ἐπίορκον. Ὡσπερ γὰρ δι' ὄχετοῦ διέρχεται ὄδωρ, οὕτω καὶ διὰ τῆς καρδίας καὶ τῶν λογισμῶν ἡ ἁμαρτία. Ἔσοι δὲ τοῦτο ἀναιροῦσιν, ὑπ' αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας μὴ θελούσης θριαμβεῦσθαι ἐλέγχονται καὶ χλευάζονται· σπουδάξει γὰρ τὸ κακὸν λανθάνειν καὶ κρύπτεσθαι ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀνθρώπου.

88. Πρβλ. Λουκᾶ 16,8

89. Πρβλ. Ρωμ. 8,2

90. Πρβλ. Β' Κορ. 3,3

91. Μάρκ. 7,21

92. Ματθ. 6,34

ἀγίου Πνεύματος πού ἐνεργεῖ μέ βεβαιότητα καί ὑπηρετεῖ μέσα στήν καρδιά.

Διότι ὅσοι εἶναι τέκνα τοῦ φωτός⁸⁸ καί τῆς διακονίας τῆς Καινῆς Διαθήκης μέ τήν παρουσία τοῦ ἀγίου Πνεύματος, αὐτοί δέ μαθαίνουν τίποτε ἀπό τούς ἀνθρώπους· γιατί εἶναι θεοδίδακτοι⁸⁹. Ἐπειδή ἡ ἴδια ἡ χάρη γράφει μέσα στίς καρδιές τούς νόμους τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Δέν ὀφείλουν λοιπόν νά πληροφοροῦνται μόνο ἀπό τίς Γραφές πού ἔχουν γραφεῖ μέ μελάνι⁹⁰, ἀλλά πρέπει νά γνωρίζουν ὅτι καί στίς πλάκες τῆς καρδιάς ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ γράφει τούς νόμους τοῦ ἀγίου Πνεύματος καί τά ἐπουράνια μυστήρια. Διότι ἡ καρδιά κυριαρχεῖ καί βασιλεύει σ' ὄλο τό σῶμα, καί ὅταν ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ κυριαρχήσει στούς χώρους τῆς καρδιάς, βασιλεύει τότε σ' ὅλα τά μέλη καί τούς λογισμούς· διότι ἐκεῖ βρίσκεται ὁ νοῦς, καί ὅλοι οἱ λογισμοί τῆς ψυχῆς καί οἱ προσδοκίες της, γι' αὐτό καί ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ διαπερνᾷ σ' ὅλα τά μέλη τοῦ σώματος.

15,21 Κατά παρόμοιο τρόπο πάλι, ὅσοι εἶναι τέκνα τοῦ σκότους, βασιλεύει μέσα στήν καρδιά τους ἡ ἁμαρτία, καί διαπερνᾷ σ' ὅλα τά μέλη («διότι μέσα ἀπό τήν καρδιά βγαίνουν οἱ πονηροί διαλογισμοί»⁹¹), καί ἔτσι, ἀφοῦ ξεχειλίσει, κάνει τόν ἄνθρωπο σκοτεινό. Καί αὐτοί πού λένε ὅτι τό κακό δέ συνυπάρχει καί δέ συναυξάνεται μέ τόν ἄνθρωπο, οὔτε μεριμνοῦν γιά τό αὔριο⁹², οὔτε ἔχουν καί καμιά ἐπιθυμία· διότι γιά λίγο καιρό ἔπαψε νά τούς ἐνοχλεῖ τό κακό, μέ τό νά τούς ὑποβάλλει κάποια ἐπιθυμία, ὥστε μέ ὄρκο νά διαβεβαιώνει ὁ ἄνθρωπος ὅτι 'δέν ἐπαναστατεῖ πλέον καθόλου σέ μένα αὐτό τό πάθος'. Μετά ἀπό λίγο καιρό ὅμως κατακάηκε ἀπό τήν ἐπιθυμία, ὥστε σύν τοῖς ἄλλοις νά βρεθεῖ ὁ ἄνθρωπος αὐτός νά εἶναι καί ἐπίορκος. Διότι, ὅπως περνάει τό νερό μέσα ἀπό τό σωλήνα, ἔτσι περνάει καί ἡ ἁμαρτία μέσα ἀπό τήν καρδιά καί τούς λογισμούς. Καί ὅσοι τό ἀρνοῦνται αὐτό, ἐλέγχονται καί ἐμπαίζονται ἀπό τήν ἴδια τήν ἁμαρτία, ἡ ὁποία δέ θέλει νά φαίνεται ὅτι θριαμβεύει· διότι τό κακό φροντίζει νά ξεφεύγει ἀπό τήν προσοχή μας καί νά κρύβεται μέσα στή διάνοια τοῦ ἀνθρώπου.

15,22 Εἰ οὖν ἀγαπᾷ τις τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς συγκιρνᾷ τούτῳ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην· πιστευθεὶς δὲ ἅπαξ ὑπ' αὐτοῦ προστιθεῖ τούτῳ τὴν ἐπουράνιον πίστιν, καὶ γίγνεται διπλοῦς ὁ ἄνθρωπος. Ὅσα οὖν ἐκ τῶν μελῶν σου προσφέρεις αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν ἰδίων ὁμοια μελῶν συγκιρνᾷ τῇ ψυχῇ σου, ἵνα ἦς πάντα καθαρῶς ποιῶν καὶ ἀγαπῶν καὶ προσευχόμενος. Μεγάλου γὰρ ἀξιώματός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. Ἴδε πόσος ἐστὶν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καὶ οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς ὁ Κύριος, εἰ μὴ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ μόνῳ ἐπαναπαύεται. Τιμιώτερος οὖν ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ πάντα τὰ δημιουργήματα, τάχα δὲ τολμήσω λέγειν ὅτι μὴ μόνον τῶν ὁρατῶν δημιουργημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀοράτων, ἡγουν τῶν λειτουργικῶν πνευμάτων. Οὐ γὰρ περὶ Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ τῶν ἀρχαγγέλων εἶπεν ὅτι «ποιήσωμεν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν», ἀλλὰ περὶ τῆς νοερᾶς οὐσίας τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ἀθανάτου λέγω ψυχῆς. Καὶ γὰρ γέγραπται ὅτι «παρεμβολαὶ ἀγγέλων κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν». Τὰ μὲν οὖν κτίσματα τὰ φαινόμενα φύσει τινὶ ἀματαβλήτῳ δέδεται.

15,23 Ὁ οὐρανὸς ἅπαξ τέτακται, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, ἡ γῆ (καὶ οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς ὁ Κύριος)· ἀλλ' οὐδὲ παρ' ὃ ἐκτίσθησαν μετατραπῆναι δύνανται οὔτε ἔχουσι θέλημα. Σὺ δὲ διὰ τοῦτο εἶ «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν» Θεοῦ, ἐπειδὴ ὡσπερ ὁ Θεὸς αὐτεξούσιός ἐστι καὶ ὃ θέλει ποιεῖ (ἐὰν θέλῃ, κατὰ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ πέμψει τοὺς δικαίους εἰς γέενναν καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς εἰς βασιλείαν· ἀλλ' οὐχ αἰρεῖται οὐδὲ καταδέχεται τοῦτο· δικαιοκρίτης γὰρ ἐστὶν ὁ Κύριος), οὕτω καὶ σὺ αὐτεξούσιος εἶ καί, ἐὰν θέλῃς, ἀπολέσθαι. Τρεπτῆς φύσεως εἶ· εἰ θέλεις βλασφημῆσαι, ποιῆσαι φάρμακα καὶ ἀποκτεῖναι τίνα, οὐδεὶς σοι ἀντίκειται ἢ κωλύει σε. Εἰ θέλει τις, ὑποτάσσεται τῷ Θεῷ καὶ διοδοεῖ τὴν

93. Λουκᾶ 17,5

94. Γεν. 1,26

95. Ψαλμ. 33,8

96. Γέν. 1,26

15,22 Ἐάν λοιπόν ἀγαπάει κάποιος τὸ Θεό, τότε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεός τόν κάνει μέτοχο τῆς ἀγάπης του· ἔτσι καὶ πιστέψει ὁ ἄνθρωπος στὸ Θεό, προσθέτει ὁ Θεός σ' αὐτόν τὴν ἐπουράνια πίστη⁹³, καὶ γίνεται ὁ ἄνθρωπος διπλός. Ὅσα λοιπόν ἀπὸ τὰ μέλη σου προσφέρεις στὸ Θεό, καὶ αὐτός ἀπὸ τὰ δικά του μέλη συνενώνει μέ τὴν ψυχὴ σου, γιὰ νὰ ἀγαπᾶς καὶ νὰ προσεύχεσαι καὶ νὰ κάνεις τὰ πάντα μέ σωστό τρόπο. Διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι προορισμένος γιὰ πολὺ μεγάλη τιμὴ. Κοίταξε πόσο μεγάλος εἶναι ὁ οὐρανός καὶ ἡ γῆ, ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καὶ ὅμως δέν ἔδειξε τὴν εὐνοια του σ' αὐτὰ ὁ Θεός, παρά μόνο στὸν ἄνθρωπο βρίσκει ἀνάπαυση. Ὁ ἄνθρωπος λοιπόν ἔχει μεγαλύτερη ἀξία ἀπὸ ὅλα τὰ δημιουργήματα, καὶ ἴσως τολμήσω νὰ πῶ, ὅτι ὄχι μόνο ἀπὸ ὅλα τὰ ὀρατὰ δημιουργήματα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἀόρατα, δηλαδή ἀπὸ τὰ λειτουργικὰ πνεύματα. Διότι δέν εἶπε γιὰ τοὺς ἀρχαγγέλους Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ, «ἄς τοὺς δημιουργήσουμε κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωση δικῆ μας»⁹⁴, ἀλλὰ μόνο γιὰ τὴν νοερὴ οὐσία τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδή γιὰ τὴν ἀθάνατη ψυχὴ του. Διότι ἔχει γραφεῖ ὅτι, «στρατιές ἀγγέλων βρίσκονται γύρω ἀπὸ αὐτούς πού φοβοῦνται τὸ Θεό»⁹⁵. Ὅλα λοιπόν τὰ δημιουργήματα πού φαίνονται ἔχουν δεθεῖ μέ κάποια ἀμετάβλητη φύση.

15,23 Ὁ οὐρανός ἔχει μπεῖ σέ τάξη ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας του, καὶ ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ ἡ γῆ (καὶ δέν ἔδειξε τὴν εὐνοιά του σ' αὐτὰ ὁ Θεός) καὶ οὔτε μποροῦν νὰ μετατραποῦν καὶ νὰ μεταβληθοῦν ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ τους δημιουργία, οὔτε ἔχουν δικό τους θέλημα. Ἐσύ ὅμως γι' αὐτό εἶσαι πλασμένος «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωση»⁹⁶, διότι, ὅπως ὁ Θεός εἶναι αὐτεξούσιος καὶ κάνει ὅ,τι θέλει (ἐάν θέλει, σύμφωνα μέ τὴν δύναμή του, μπορεῖ νὰ στείλει τοὺς δικαίους στὴ γέεννα τοῦ πυρός, καὶ τοὺς ἀμαρτωλούς στὴ βασιλεία· ἀλλὰ δέν τὸ θέλει καὶ οὔτε δέχεται νὰ κάνει κάτι τέτοιο· διότι ὁ Κύριος εἶναι δίκαιος κριτής), ἔτσι καὶ σύ εἶσαι αὐτεξούσιος καὶ ἂν θέλεις καταστρέφεις. Ἡ φύση σου μεταβάλλεται· ἂν θέλεις νὰ βλασφημήσεις, νὰ παρασκευάσεις δηλητήρια καὶ νὰ σκοτώσεις κάποιον, κανεῖς δέ σοῦ ἀντιστέκεται καὶ δέν σέ ἐμποδίζει. Ἐάν θέλει κάποιος ὑποτάσσεται

ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ κρατεῖ τῶν ἐπιθυμιῶν· ὁ γὰρ νοῦς οὗτος ἀντίπαλός ἐστιν, ἐπικρατεῖν δυνάμενος ἐρρωμένῳ λογισμῷ τὰς τῆς κακίας ὁρμὰς καὶ ἐπιθυμίας αἰσχράς.

15,24 Εἰ γὰρ ἐν οἰκίᾳ μεγάλη, ὅπου ἐστὶ χρυσῶματα καὶ ἀργυρῶματα καὶ ἐσθῆς διάφορος, χρυσός τε καὶ ἄργυρος, νεανίσκοι καὶ νεάνιδες διατρίβοντες ἄγχουσι τὸν ἑαυτῶν νοῦν (εἰ καὶ ἡ φύσις διὰ τὴν σύνοικον ἀμαρτίαν πάντων ἐπιθυμεῖ) καὶ διὰ τὸν ἀνθρώπινον φόβον τῶν δεσπότην ἐπέχουσι τὰς ὁρμὰς τῶν ἐπιθυμιῶν, πόσῳ μᾶλλον ὅπου ἐστὶ φόβος Θεοῦ, ἀντιμάχεσθαι καὶ ἀντιπράττειν ὀφείλει τῇ συνούσῃ κακίᾳ· τὰ γὰρ δυνατὰ σοι προσέταξεν ὁ Θεός. Ἡ μὲν οὖν τῶν ἀλόγων ζώων φύσις δετῆ ἐστίν. Οἷον ἡ τοῦ ὄφρατος φύσις πικρά ἐστὶ καὶ ἰοβόλος, ὅλοι οὖν οἱ ὄφρατοι τοιοῦτοί εἰσιν. Ὁ λύκος ἀρπάζειν εἴωθεν, ὅλοι οἱ λύκοι τῆς αὐτῆς εἰσι φύσεως. Τὸ ἀρνίον ἀφελὲς ὄν ἀρπάζεται· ὅλα τὰ ἀρνία τῆς αὐτῆς εἰσι φύσεως. Ἡ περιστέρα ἄδολός ἐστὶ καὶ ἀκέραιοερά ἄδολός ἐστὶ καὶ ἀκέραιος, ὅλαι αἱ περιστεραί τῆς αὐτῆς εἰσι φύσεως. Ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐχ οὕτως ἐστίν. Εἷς ἐστὶν ὡς λύκος ἀρπάζων καὶ εἷς ἐστὶν ὡς ἀρνίον ἀρπαζόμενος· ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους τῆς ἀνθρωπότητος ἀμφοτέρα γίγνεται.

15,25 Ἔστι τις μὴ ἀρκούμενος τῇ ἰδίᾳ γυναικί, ἀλλὰ καὶ πορνεύων· καὶ ἐστὶν ἄλλος, ὅτι οὐκ ἐᾷ οὐδὲ ἐπιθυμίαν ἀνελεῖν ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Ἔστι τις διαρπάζων τὰ τοῦ πλησίον· καὶ ἐστὶν ἄλλος διὰ θεοσεβείαν καὶ τὰ ἴδια διαδιδούς. Ὅρας πῶς τρεπτή ἐστὶν αὕτη ἡ φύσις; Ἔστιν ἐπὶ τὸ κακὸν ρέπουσα καὶ ἐστὶν ἐπὶ τὸ καλὸν αὐθις· καὶ δι' ἀμφοτέρων ἐπιτηδείως ἔχει νεῦσαι πρὸς ἃς βούλεται πράξει. Δεκτικὴ οὖν ἐστὶν ἡ φύσις τοῦ καλοῦ τε

στό Θεό, βαδίζει τό δρόμο τῆς δικαιοσύνης⁹⁷, καί κυριαρχεῖ στίς ἐπιθυμίες του· διότι αὐτός ὁ ἴδιος ὁ νοῦς εἶναι ἀντίπαλος, πού μπορεῖ νά κυριαρχεῖ μέ ρωμαλέο λογισμό στίς ὁρμές τῆς κακίας καί στίς αἰσχρές ἐπιθυμίες.

15,24 Διότι, ἂν μέσα σέ ἓνα μεγάλο σπίτι, ὅπου ὑπάρχουν χρυσώματα καί ἀργυρώματα καί μεγάλη ποικιλία πολυτελῶν ἐνδυμάτων, καθώς καί χρυσάφι καί ἀσήμι, οἱ ὑπηρέτες καί οἱ ὑπηρέτριες πού ζοῦν ἐκεῖ πιέζουν τό νοῦ τους (ἂν καί ἡ ἀνθρώπινη φύση ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας πού κατοικεῖ μέσα της ἐπιθυμεῖ τά πάντα), ἐξ αἰτίας ὁμως τοῦ ἀνθρώπινου φόβου πού ἔχουν πρὸς τοὺς κυρίους τους συγκρατοῦν τίς ὁρμές τῶν ἐπιθυμιῶν, πόσο περισσότερο ἐκεῖ πού ὑπάρχει φόβος Θεοῦ ὀφείλει ὁ νοῦς ν' ἀντιμάχεται καί ν' ἀντιστέκεται στήν κακία πού κατοικεῖ μέσα του· διότι ὁ Θεός σέ πρόσταξε νά ἐφαρμόσεις αὐτά πού μπορεῖς. Ἡ φύση λοιπόν τῶν ἀλόγων ζώων εἶναι σταθερή καί μένει ἡ ἴδια. Ὅπως ἡ φύση τοῦ φιδιοῦ εἶναι πικρή καί δηλητηριώδης, καί ὅλα τά φίδια εἶναι ὅμοια. Ὁ λύκος ἀπό τή φύση του εἶναι φτιαγμένος νά ἀρπάξει, καί ὅλοι οἱ λύκοι ἔχουν παρόμοια φύση. Τό ἀρνί, ἐπειδὴ εἶναι ἀφελές, ἀρπάζεται ἀπό τά ἄλλα ζῶα, καί ὅλα τά ἀρνιά ἔχουν τήν ἴδια φύση. Τό περιστέρι εἶναι ἀγνό καί καθαρό, καί ὅλα τά περιστέρια ἔχουν τήν ἴδια φύση. Ὁ ἄνθρωπος ὁμως δέν εἶναι τέτοιος. Ὁ ἓνας εἶναι σάν τό λύκο πού ἀρπάξει, καί ὁ ἄλλος σάν τό ἀρνί πού ἀρπάζεται· καί οἱ δύο προέρχονται ἀπό τό ἴδιο ἀνθρώπινο γένος.

15,25 Ὑπάρχει κάποιος πού δέν ἀρκεῖται μόνο στή δική του γυναίκα, ἀλλά πορνεύει κιόλας· καί ὑπάρχει ἄλλος πού δέν ἀφήνει οὔτε ἐπιθυμία νά ἀνέβει στήν καρδιά του. Ὑπάρχει κάποιος πού ἀρπάξει αὐτά πού ἀνήκουν στόν πλησίον του, καί ἄλλος ἀπό θεοσέβεια μοιράζει καί τά δικά του. Βλέπεις πῶς μεταβάλλεται ἡ ἴδια ἡ φύση; Μπορεῖ νά ρέπει πρὸς τό κακό, καί ἀμέσως πάλι μπορεῖ νά στραφεῖ πρὸς τό καλό· καί στίς δύο περιπτώσεις ἔχει τήν ἰκανότητα νά συμφωνήσει μέ ἐκεῖνες τίς πράξεις πού θέλει. Μπορεῖ νά δεχθεῖ λοιπόν ἡ ἀνθρώπινη φύση τό καλό ἢ τό κακό, δηλαδή τή θεία χάρη ἢ τήν ἀντίπαλη δύνα-

καὶ τοῦ κακοῦ, ἦτοι θείας χάριτος ἦτοι ἐναντίας δυνάμεως, ἀλλ' οὐκ ἀναγκαστική.

Ἐπειδὴ τὸ πρὶν αὐτὸς ὁ Ἀδὰμ ἐν καθαρότητι ὧν ἐβασίλευε τῶν λογισμῶν αὐτοῦ· ἀφ' οὗ δὲ παρέβη τὴν ἐντολήν, ὄρη δυσβάστακτα ἐπίκειται τῷ νῶ αὐτοῦ, καὶ οἱ τῆς κακίας λογισμοὶ παραμιγνύοντες ὄλοι ὡς ἴδιοι αὐτοῦ ἐγένοντο καὶ οὐδὲ εἰς αὐτοῦ ἰδιός ἐστιν, ἐπειδὴ κατέχονται ὑπὸ τῆς κακίας.

15,26 Λοιπὸν ὀφείλεις ζητῆσαι λύχνον ἵνα ἀφθῇ, καὶ εὖρης τοὺς καθαρὸς λογισμοὺς· οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ φυσικοί, οὓς ἐποίησεν ὁ Κύριος. Οἱ ἀνατραφέντες εἰς θάλασσαν ἔμαθον κολυμβᾶν, καὶ ὅταν ἐπαναστῶσι κλύδωνες καὶ κύματα, οὐ ξενίζονται· οἱ δὲ ἀσυνήθεις τούτων καὶ μικρᾶς ζάλης ἐπελθούσης δειλιῶσι καὶ καταποντίζονται. Οὕτως εἰσιν οἱ Χριστιανοί. Ὡσπερ νοῦς τριετοῦς παιδίου οὐ δύναται χωρῆσαι ἢ καταλαβεῖν νοῦν τελείου σοφιστοῦ, ἐπειδήπερ ἐν μέσῳ παρῆλθε πολὺς τις χρόνος, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ὡς βρέφη νήπια τὸν κόσμον κατανοοῦσιν, ἀφορῶντες εἰς τὸ μέτρον τῆς χάριτος· ξένοι γὰρ εἰσι τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἡ δὲ πόλις αὐτῶν καὶ ἡ ἀνάπαυσις ἄλλη ἐστίν. Ἐχουσι γὰρ οἱ Χριστιανοὶ τὴν παράκλησιν τοῦ Πνεύματος, δάκρυα καὶ πένθος καὶ στεναγμόν, καὶ αὐτὰ τὰ δάκρυα τροφή αὐτοῖς ἐστίν· ἔχουσι δὲ καὶ φόβον ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει. Καὶ οὕτως εἰσιν ὡς ἄνθρωποι βαστάζοντες εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν τὸ αἷμα αὐτῶν, μὴ θαρροῦντες ἑαυτοῖς ἢ οἰόμενοι τι εἶναι, ἀλλ' ὄντες ἐξουδενωμένοι καὶ ἀποδοδοκιμασμένοι παρὰ πάντας ἀνθρώπους.

15,27 Ὡσπερ εἴαν ἡ βασιλεὺς καὶ πτωχῷ τινι παράθηται τὸν ἑαυτοῦ θησαυρόν· ὁ παραλαβὼν φυλάξαι οὐκ ἔχει αὐτὸν ὡς ἴδιον, ἀλλ' ὁμολογεῖ πάντοτε τὴν πτωχείαν αὐτοῦ, μὴ τολμῶν διασκορπίσαι ἐκ τοῦ ἀλλοτρίου θησαυροῦ. Τοῦτο γὰρ ἐνθυμεῖται πάντοτε ὡς 'οὐ μόνον ἀλλότριός ἐστιν ὁ θησαυρός', ἀλλὰ καὶ

μη τοῦ σατανᾶ, αὐτό ὅμως δέ γίνεται ἀναγκαστικά, ἀλλά μέ τή δική της θέληση.

Ὁ Ἀδάμ πρὶν ἀπό τήν πτώση του, ἐπειδή ἦταν καθαρός, ἦταν κυρίαρχος στοὺς λογισμοὺς του, ἀπό τότε ὅμως πού παρέβηκε τήν ἐντολή ἔχουν ἐπικαθήσει στό νοῦ του ὄρη δυσβάστακτα, καί οἱ λογισμοί τῆς κακίας, ἀφοῦ ἐνώθηκαν ὅλοι, ἔγιναν σά νά εἶναι δικοί του, καί κανένας λογισμός δέν τοῦ ἔμεινε καθαρός, ἐπειδή ὅλοι ἔχουν κυριευθεῖ ἀπό τήν κακία.

15,26 Πρέπει λοιπόν ν' ἀναζητήσεις καί νά βρεῖς ἓνα λυχνάρι γιά νά τό ανάψεις, καί νά βρεῖς τοὺς καθαρούς λογισμοὺς· διότι αὐτοί εἶναι οἱ φυσικοί, αὐτοὺς δημιούργησε ὁ Κύριος. Αὐτοί πού μεγάλωσαν καί ἔζησαν κοντά στή θάλασσα ἔμαθαν νά κολυμποῦν, καί ὅταν σηκώνονται κύματα καί γίνονται φουρτουῦνες δέν παραξενεύονται· ἐκεῖνοι ὅμως πού δέν εἶναι συνηθισμένοι σ' αὐτά, καί μικρὴ θαλασσοταραχὴ ἂν γίνεῖ φοβοῦνται καί πνίγονται. Ἔτσι εἶναι οἱ Χριστιανοί. Ὅπως τό μυαλό ἐνός παιδιοῦ τριῶν χρόνων δέ μπορεῖ νά χωρέσει καί νά καταλάβει ὅσα τό μυαλό ἐνός τέλειου σοφοῦ, ἐπειδή πέρασε πολὺς χρόνος μεταξύ τους, ἔτσι καί οἱ Χριστιανοί καταλαβαίνουν τόν κόσμον σά νά εἶναι νήπια, στρέφοντας τήν προσοχή τους στό μέτρο τῆς χάριτος· διότι εἶναι ξένοι γιά τόν κόσμον αὐτό. Ἡ πόλη τους καί ἡ ἀνάπαυσή τους εἶναι ἄλλη. Διότι ἔχουν οἱ Χριστιανοί τήν παρηγοριά πού δίνει τό ἅγιο Πνεῦμα, δάκρυα καί πένθος καί στεναγμό, καί αὐτά τά δάκρυα εἶναι γι' αὐτοὺς ἀπόλαυση· ἐπίσης ἔχουν καί φόβο μέ χαρά καί ἀγαλλίαση. Καί ἔτσι μοιάζουν μέ ἀνθρώπους πού κρατοῦν στά χέρια τους τή ζωὴ τους, χωρίς νά στηρίζονται στίς δικές τους δυνάμεις ἢ νά νομίζουν ὅτι κάτι εἶναι, ἀλλ' εἶναι πραγματικά ἀδύναμοι καί περιφρονημένοι ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

15,27 Ὅπως ἀκριβῶς, ἐάν κάποιος βασιλιάς παραδώσει σέ κάποιο φτωχό τό θησαυρό του· αὐτός πού τόν παρέλαβε γιά νά τόν φυλάξει δέν τόν ἔχει σάν δικό του, ἀλλ' ὁμολογεῖ πάντα τή φτώχεια του, χωρίς νά τολμᾷ νά σπαταλήσει τό ξένο θησαυρό. Διότι θυμᾶται πάντα ὅτι ὄχι μόνο εἶναι ξένος ὁ θησαυρός' ἀλλά

βασιλεὺς δυνάστης παρέθετό μοι αὐτὸν καὶ ὅταν θέλῃ λαμβάνει αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ· οὕτως ἑαυτοὺς ὀφείλουσιν ἠγεῖσθαι καὶ οἱ ἔχοντες τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ταπεινοφρονεῖν καὶ ὁμολογεῖν τὴν πτωχείαν αὐτῶν. Ὡσπερ γὰρ ὁ πτωχὸς ὁ λαβὼν τὴν παραθήκην τοῦ θησαυροῦ παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐὰν πεποιθῶς ἐπὶ τῷ ἀλλοτρίῳ θησαυρῷ ὡς ἰδίῳ πλούτῳ ἐπαρθῆ καὶ τυφὸν λάβῃ ἢ καρδιά αὐτοῦ, αἶρει ἀπ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ, καὶ μένει ὁ ἐσχηκὼς αὐτὸν ἐν παρακαταθήκῃ οἷος ἦν πρὸ τούτου πτωχός, οὕτω καὶ οἱ ἔχοντες τὴν χάριν ἐὰν ἐπαρθῶσι καὶ τυφὸν λάβωσιν αἱ καρδίαὶ αὐτῶν, αἶρει ἀπ' αὐτῶν ὁ Κύριος τὴν χάριν αὐτοῦ, καὶ μένουσι τοιοῦτοι οἷοι ἦσαν πρὸ τοῦ λαβεῖν τὴν χάριν παρὰ Κυρίου.

15,28 Ἀλλὰ πολλοὶ καίτοι συνούσης τῆς χάριτος κλεπτόμενοι ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας οὐκ οἶδασιν. Ὡσπερ ἐὰν ἦ νεωτέρα ἐν οἴκῳ τινί, ὁμοίως καὶ νεώτερος· καὶ λοιπὸν κολακευομένη ὑπ' ἐκείνου αὐτὴ συνθῆται αὐτῷ, μοιχᾶται καὶ ἀπόβλητος γίνεται, οὕτω καὶ ὁ δεινὸς ὄφισ τῆς ἀμαρτίας σύνεστι τῇ ψυχῇ γαργαλίζων καὶ προτρεπόμενος, καὶ ἐὰν συνθῆται, κοινωνεῖ ἢ ἀσώματος ψυχῇ τῇ ἀσωμάτῳ κακίᾳ τοῦ πνεύματος, τουτέστι πνεῦμα πνεύματι κοινωνεῖ, καὶ μοιχεύει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὁ συντιθέμενος καὶ καταδεχόμενος τὸν λογισμὸν τοῦ πονηροῦ. Τὸ οὖν μέτρον τοῦ ἀγῶνός σου τοῦτό ἐστιν, ἵνα μὴ μοιχεύσης ἐν τοῖς λογισμοῖς, ἀλλ' ἵνα ἀντιστῆς τῷ νῶ καὶ ἔσωθεν ποιήσης πόλεμον καὶ ἀγῶνα καὶ μὴ ὑπακούσης μηδὲ συνηδυνθῆς τῇ κακίᾳ ἐν τοῖς λογισμοῖς. Καὶ ἐὰν ταύτην τὴν ἐτοιμασίαν εὕρῃ ὁ Κύριος ἐν σοί, ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ παραλαμβάνει σε ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

15,29 Ἔστι γὰρ τινὰ πράγματα ἃ οἰκονομεῖ ὁ Κύριος, ἵνα μὴ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ποιήσῃ, τῆς θείας χάριτος καὶ τῆς κλήσεως αὐτοῦ· καὶ ἔστι τινὰ πράγματα, ἃ οὕτως οἰκονομεῖ κατὰ παρα-

καί ὅτι ἰμοῦ τόν παρέδωσε κάποιος βασιλιάς δυνάστης, καί ὅταν θέλει τόν παίρνει ἀπό μένα· ἔτσι πρέπει νά θεωροῦν τούς ἑαυτούς τους καί ὅσοι ἔχουν τή χάρη τοῦ Θεοῦ, νά εἶναι δηλαδή ταπεινόφρονες καί νά ὁμολογοῦν τήν πνευματική φτώχεια τους. Διότι, ὅπως ὁ φτωχός, πού ἔλαβε τήν ἐντολή ἀπό τό βασιλιά νά φυλάξει τό θησαυρό, ἄν στηριχθεῖ στόν ξένο θησαυρό, ὑπερηφανευθεῖ σά νά πρόκειται γιά δικό του πλοῦτο, καί ἀποκτήσει ἔπαρση ἢ καρδιά του, ἄν πάρει ὁ βασιλιάς ἀπό αὐτόν τό θησαυρό του θά μείνει αὐτός πού τόν εἶχε φυλάξει ὅπως ἦταν πρῖν, δηλαδή φτωχός, ἔτσι καί ὅσοι ἔχουν τή χάρη, ἄν ὑπερηφανευθοῦν καί γεμίσουν τίς καρδιές τους ἀπό ἔπαρση, τήν ἀφαιρεῖ ὁ Κύριος ἀπό αὐτούς, καί μένουν αὐτοί ὅπως ἦταν πρῖν νά δεχθοῦν τή χάρη ἀπό τόν Κύριο.

15,28 Ἄλλ' ὅμως πολλοί Χριστιανοί, ἄν καί ἔχουν δεχθεῖ τή χάρη τοῦ Θεοῦ, δέ γνωρίζουν ὅτι κλέπτονται ἀπό τήν ἁμαρτία. Ὅπως, ἄν ὑπάρχει σέ κάποιο σπίτι μιά νεαρή γυναίκα καί κάποιος νέος ἄνδρας· αὐτή λοιπόν ἀφοῦ κολακευθεῖ ἀπό ἐκεῖνον, συνάπτει σχέσεις μαζί του, γίνεται μοιχαλίδα, καί διώχνεται ἀπό ἐκεῖ· ἔτσι καί τό φοβερό φίδι τῆς ἁμαρτίας ἔρχεται μέσα στήν ψυχή καί τήν ἐρεθίζει καί τήν προτρέπει στό κακό, καί, ἄν συμφωνήσει μαζί του, ἡ ἀσώματη ψυχή ἐνώνεται μέ τήν ἀσώματη κακία τοῦ πνεύματος, δηλαδή τό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ἐνώνεται μέ τό πνεῦμα τῆς κακίας, καί μοιχεύει μέσα στήν καρδιά του αὐτός πού συμφώνησε καί δέχθηκε τό λογισμό τοῦ πονηροῦ. Τό μέτρο λοιπόν τοῦ ἀγώνα σου εἶναι αὐτό, νά μή μοιχεύσεις στούς λογισμούς, ἀλλά ν' ἀντισταθεῖς στό νοῦ, νά πολεμήσεις ἐσωτερικά, ν' ἀγωνισθεῖς, καί νά μή ὑπακούσεις, καί οὔτε νά αἰσθάνεσαι ἡδονή μέ τούς λογισμούς τῆς κακίας. Καί ἄν ὁ Κύριος βρεῖ αὐτή τήν κατάσταση σέ σένα κατά τήν ἡμέρα τῆς κρίσεως⁹⁸ θά σέ πάρει καί θά σέ κάνει πολίτη τῆς βασιλείας του.

15,29 Διότι ὑπάρχουν καί μερικά πράγματα, πού τά κάνει ἔτσι ὁ Κύριος, γιά νά μή ἀφήσει τόν ἑαυτό του χωρίς νά ἔχει δώσει τή μαρτυρία τῆς θείας χάριτος καί τῆς κλήσεώς του· καί ὑπάρχουν

χώρησιν, ἵνα δοκιμασθῆ καὶ γυμνασθῆ ὁ ἄνθρωπος, ἵνα ἀποδειχθῆ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ γὰρ ἐν θλίψεσι καὶ πειρασμοῖς ὄντες ἐὰν ὑπομείνωσιν, οὐκ ἀποτυγχάνουσι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Οἱ οὖν Χριστιανοὶ ἐν τοῖς θλιβεροῖς πράγμασιν οὐκ ἄχθονται ἢ λυποῦνται. Ἐὰν ἐν πενίᾳ ἢ κακουχίᾳ ἐξετασθῶσιν, οὐκ ὀφείλουσι ξενίζεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον συνηδύνεσθαι τῇ πτωχείᾳ καὶ ἡγεῖσθαι ἀντὶ πλούτου, τὴν νηστείαν ἀντὶ τρυφῆς, τὴν ἀτιμίαν καὶ ἀδοξίαν ἀντὶ δόξης. Πάλιν δὲ ἐὰν ἐμπέσωσιν εἰς πράγματα ἔνδοξα ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ἅπερ προτρέπεται αὐτοὺς εἰς ἀνάπαυσιν σαρκικὴν ἢ πλοῦτον ἢ δόξαν ἢ τρυφήν, ὀφείλουσι μὴ συνηδύνεσθαι τούτοις, ἀλλ' ἀποφεύγειν ὡς ἀπὸ πυρός.

15,30 Εἰς τὸ φαινόμενον, ἐὰν ἐλάχιστον ἔθνος ἐπικινηθῆ τῷ βασιλεῖ πρὸς πόλεμον, οὐ τὸν ἔθνος ἐπικινηθῆ τῷ βασιλεῖ πρὸς πόλεμον, οὐ κάμνει πολεμῶν αὐτός, ἀλλ' ἀποστέλλει στρατιώτας μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, καὶ ποιοῦνται τὸν πόλεμον. Ἐὰν δὲ ἔθνος μέγιστον ἢ τὸ ἐπικινηθὲν δυνάμενον ἐκπορθῆσαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἀναγκάζεται αὐτὸς ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς ἐν τῷ παλατίῳ καὶ τοῖς στρατοπέδοις αὐτοῦ ἀπελθεῖν καὶ συγκροτῆσαι τὸν πόλεμον. Βλέπε οὖν σου τὸ ἀξίωμα, ὅτι ὁ Θεὸς ἐκινήθη μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοπέδου, τῶν ἀγγέλων λέγω καὶ τῶν ἀγίων πνευμάτων, εἰς τὴν πρεσβείαν δι' ἑαυτοῦ ἐλθῶν, ἵνα σε λυτρώσῃται ἐκ τοῦ θανάτου. Ἀσφάλισαι οὖν σεαυτὸν καὶ ἐννοήθητι, οἷα πρόνοια διὰ σὲ γεγένηται.

Ἐποδείγματι δὲ βιωτικῶ κεκρήμεθα, ὡς ἐν βίῳ. Ὡσπερ ἂν ἢ βασιλεὺς καὶ εὖρη τινὰ ἐνδεῆ ἔχοντα πάθη, καὶ μὴ ἐπαισχυνθῆ αὐτόν, ἀλλὰ φαρμάκοις ἰαματικοῖς θεραπεύσῃ αὐτοῦ τὰ τραύματα καὶ ἀπενέγκῃ αὐτόν εἰς τὸ ἑαυτοῦ παλάτιον καὶ ἐνδύσῃ αὐτόν τὴν πορφυρίδα καὶ τὸ διάδημα καὶ ποιήσῃ αὐτόν κοινωνὸν τῆς τραπέζης αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ ἐπουράνιος βασιλεὺς Χριστὸς ἐλθὼν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔχοντα πάθη ἰάσατο καὶ

κάποια πράγματα πού ἐπιτρέπει νά γίνονται κατά παραχώρηση, γιά νά δοκιμασθεῖ καί νά γυμνασθεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὥστε ν' ἀποδειχθεῖ ἢ ἐλευθερία τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Διότι αὐτοί πού βρίσκονται σέ θλίψεις καί πειρασμούς, ἂν δείξουν ὑπομονή μέχρι τό τέλος, δέν ἀποτυγχάνουν νά μποῦν στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Οἱ Χριστιανοί λοιπόν στά θλιβερά γεγονότα δέ στενοχωροῦνται, οὔτε λυποῦνται. Ἐάν βρεθοῦν σέ φτώχεια ἢ σέ κακουχία, δέν πρέπει νά παραξενεύονται⁹⁹, ἀλλά περισσότερο νά αἰσθάνονται εὐχαρίστηση στή φτώχεια, καί νά τήν προτιμοῦν ἀπό τόν πλοῦτο, νά προτιμοῦν τή νηστεία παρά τήν ἀπόλαυση, τήν ἀτιμία καί ἀνυποληψία ἀπό τή δόξα καί τίς τιμές. Ἐάν πάλι βρεθοῦν ν' ἀπολαμβάνουν στή ζωή τιμές καί δόξες, πού τούς προτρέπουν αὐτά σέ σαρκική ἀπόλαυση ἢ πλοῦτο ἢ δόξα ἢ ὑλική ἀπόλαυση, ὀφείλουν νά μή αἰσθάνονται ἡδονή γι' αὐτά, ἀλλά νά τ' ἀποφεύγουν, ὅπως τή φωτιά.

15,30 Ἐδῶ στόν κόσμο, ἂν ἓνα μικρό ἔθνος ξεκινήσει γιά νά πολεμήσει ἐναντίον τοῦ βασιλιᾶ, δέν πολεμáει ὁ ἴδιος ὁ βασιλιάς, ἀλλά στέλνει στρατιῶτες μέ τούς ἀξιωματικούς τους καί πολεμοῦν. Ἐάν ὁμοῦς εἶναι μεγάλο τό ἔθνος πού κινήθηκε ἐναντίον του, καί μπορεῖ νά κυριεύσει τό βασίλειό του, ἀναγκάζεται ὁ ἴδιος ὁ βασιλιάς νά πάει καί νά πολεμήσει μαζί μέ τούς στρατιῶτες πού βρίσκονται στό παλάτι καί στά στρατόπεδά του. Βλέπε λοιπόν πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀξία σου, γιατί ὁ ἴδιος ὁ Θεός κινήθηκε μέ τό στρατόπεδό του, δηλαδή μέ τούς ἀγγέλους καί τά πνεύματα τῶν ἁγίων, γιά νά σέ βοηθήσει καί νά σέ λυτρώσει ἀπό τό θάνατο, ἦρθε ὁ ἴδιος. Προφύλαξε λοιπόν τόν ἑαυτό σου καί μάθε πόσο μεγάλη φροντίδα ἔχει γιά σένα.

Ἐάν χρησιμοποιήσουμε καί ἓνα παράδειγμα μέσα ἀπό τή ζωή. Ὅπως ἀκριβῶς ἂν κάποιος εἶναι βασιλιάς καί βρεῖ κάποιον φτωχό πού ἔχει τραύματα καί δέν τόν περιφρονήσει, ἀλλά τοῦ θεραπεύσει τά τραύματα μέ ἱαματικά φάρμακα, τόν φέρει στό παλάτι του καί τόν ντύσει μέ τήν πορφύρα καί τό στέμμα, καί τόν βάλει νά φάει μαζί του στό ἴδιο τραπέζι, ἔτσι καί ὁ ἐπουράνιος βασιλιάς Χριστός ἦρθε κοντά στόν ἄνθρωπο

ἐποίησε κοινωνὸν τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ τραπέζης, καὶ τοῦτο οὐ βιασάμενος τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀλλὰ προτρεψάμενος αὐτὸν εἰς τὴν τοιαύτην ἴστησι τιμὴν.

15,31 Καὶ γὰρ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ γέγραπται ὅτι ἀπέστειλε τοὺς ἑαυτοῦ δούλους ὁ Κύριος, καλῶν τοὺς θέλοντας, δηλώσας αὐτοῖς ὅτι «τὸ ἄριστον ἠτοιμάσται»· αὐτοὶ δὲ οἱ κεκλημένοι παρητήσαντο λέγοντες, ὡς μὲν «ἠγόρασα» φησὶ «ζεύγη βοῶν», ἄλλος «γυναῖκα ἠρμოსάμην». Ὁρᾷς ὅτι ὁ κλήτωρ ἕτοιμος, οἱ δὲ κληθέντες ἀντεῖπον. Ἔρα αὐτοὶ ἑαυτῶν αἴτιοι γεγόνασι. Τοσοῦτον οὖν ἐστὶ τὸ ἀξίωμα τῶν Χριστιανῶν. Βλέπε ὅτι ὁ Κύριος ἠτοιμάσεν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν καὶ καλεῖ αὐτοὺς εἰσελθεῖν, αὐτοὶ δὲ οὐ θέλουσι.

Πρὸς τὸ δόμα οὖν ὃ μέλλουσι κληρονομεῖν (τοῦτο ἂν τις εἴποι), εἰ ἕκαστος, ἀφ' οὗ ἐκτίσθη ὁ Ἀδάμ ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, ἐπολέμει πρὸς τὸν σατανᾶν καὶ ὑπέμεινε τὰς θλίψεις, οὐδὲν μέγα ἐποίει πρὸς τὴν δόξαν, ἣν μέλλει κληρονομεῖν· συμβασιλεύει γὰρ εἰς τοὺς ἀπέραντους αἰῶνας μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Δόξα τῷ οὕτως ἀγάπησαντι τὴν τοιαύτην ψυχὴν, ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν χάριν αὐτοῦ ἔδωκε καὶ ἐνεπίστευσε τῇ ψυχῇ. Δόξα τῇ μεγαλωσύνῃ αὐτοῦ.

15,32 Κατὰ τὰ φαινόμενα πράγματα ἰδοὺ πάντες οἱ καθεζόμενοι ἀδελφοὶ μίαν εἰκόνα ἔχομεν καὶ ἐν πρόσωπον τοῦ Ἀδάμ. Ἔρα καὶ εἰς τὸ κρυπτόν καὶ εἰς τὰ ἐνδότατα πράγματα μία ἐστὶν ἡ προαίρεσις πάντων καὶ μία καρδία; Πάντες ἄρα ἐν ἔσμεν ἀγαθοὶ καὶ θεοσεβεῖς; Ἡ ἄρα εἰσὶ τινες ἐξ ἡμῶν, ὅτι οἱ μὲν κοινωνοῦσι Χριστῷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, οἱ δὲ τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς

1. Λουκᾶ 14,17έ. Ματθ. 22,3έ.

1α. Πρβλ. Ματθ. 28,20

2. Πρβλ. Ρωμ. 8,18

3. Ἰω. 17,21

πού εἶχε τραύματα καὶ τὸν ἔκανε κοινωνό στο βασιλικό του τραπέζι, καὶ αὐτό τό ἔκανε χωρίς νά παραβιάσει τό θέλημά του, ἀλλ', ἀφοῦ τὸν προσκάλεσε καὶ ἀποδέχθηκε ὁ ἄνθρωπος, τὸν ἔκαμε ἄξιο τόσο μεγάλης τιμῆς.

15,31 Διότι καὶ στό εὐαγγέλιο ἔχει γραφεῖ, ὅτι ἔστειλε τοὺς δούλους του ὁ Κύριος νά καλέσουν αὐτούς πού θέλουν, ἀφοῦ τοὺς δήλωσε ὅτι «τό γεῦμα ἔχει ἐτοιμασθεῖ»¹. αὐτοὶ ὅμως πού προσκλήθηκαν ἀρνήθηκαν τὴν πρόσκληση, λέγοντας, ἄλλος, «ἀγόρασα ζευγάρια βοδιῶν», καὶ ἄλλος, « νυμφεύθηκα γυναίκα». Βλέπεις ὅτι αὐτός πού κάλεσε ἦταν ἐτοιμος, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού προσκλήθηκαν ἀρνήθηκαν νά πᾶνε. Ἐπομένως οἱ ἴδιοι ἔγιναν αἴτιοι γιὰ τό ὅτι δέν πῆγαν. Τόσο λοιπόν μεγάλο εἶναι τό ἀξίωμα τῶν Χριστιανῶν. Πρόσεχε ὅτι ὁ Κύριος ἐτοίμασε γι' αὐτούς τὴ βασιλεία του καὶ τοὺς καλεῖ νά εἰσέλθουν, αὐτοὶ ὅμως δέ θέλουν.

Ἐάν λοιπόν κάποιος, γιὰ τό δῶρο αὐτό πού πρόκειται νά κληρονομήσει (ἔτσι θά μπορούσε νά τό ὀνομάσει κάποιος), πολεμοῦσε ἀπό τότε πού δημιουργήθηκε ὁ Ἀδάμ μέχρι τὴ συντέλεια τῶν αἰώνων^{1α} ἐναντίον τοῦ σατανᾶ καὶ ὑπέμεινε τίς θλίψεις, δέν θά ἔκανε καὶ τόσο σπουδαῖο πράγμα, ἂν σκεφθεῖ κανεὶς πόσο μεγάλη εἶναι ἡ δόξα² πού πρόκειται νά κληρονομήσει· διότι πρόκειται νά βασιλεύσει μέ τό Χριστό στους ἀπέραντους αἰῶνες. Ἐὰς δοξάσουμε λοιπόν αὐτόν πού τόσο πολύ ἀγαπησε τὴν παρόμοια ψυχὴ, διότι αὐτός καὶ τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό καὶ τὴ χάρη του ἔδωσε, καὶ τὴν ἐμπιστεύθηκε στὴν ψυχὴ. Ἐὰς εἶναι δοξασμένος γιὰ τὴ μεγαλωσύνη του.

15,32 Σύμφωνα μέ αὐτά πού φαίνονται ὅλοι οἱ ἀδελφοί, πού βρισκόμαστε ἐδῶ μαζί, ἔχουμε μία εἰκόνα καὶ ἓνα πρόσωπο τό τοῦ Ἀδάμ. Ἐραγε καὶ στά κρυφά καὶ στά ἐσωτερικά πράγματα εἶναι μία ἡ διάθεση ὅλων καὶ μία ἡ σκέψη; Ἐραγε ὅλοι εἴμαστε ἓνα πνευματικό σῶμα³, ἀγαθοὶ καὶ θεοσεβεῖς; Ἢ μήπως ὑπάρχουν μερικοὶ ἀπὸ μᾶς πού κοινοῦν μέ τό Χριστό καὶ τοὺς ἀγγέλους του, καὶ ἄλλοι μέ τό σατανᾶ καὶ τοὺς δαίμονες, καὶ ἀπλῶς φαινόμεστε ὅλοι σάν ἓνας ἄνθρωπος, βρισκόμαστε ὅλοι

δαίμοσι, καὶ ὄλοι ὡς εἷς φαινόμενοι ὁμοῦ καθεζόμεθα, ἐν πρόσωπον τοῦ Ἀδάμ πάντες ἔχομεν; Ὁρᾶς πῶς ἄλλο τί ἐστὶν ἢ νοερά οὐσία, ὁ ἔσω ἄνθρωπος, παρὰ τὸν ἔξω; Ὅτι εἷς φαινόμεθα οἱ πάντες· καὶ οἱ μὲν μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων εἰσὶν, οἱ δὲ μετὰ τοῦ σατανᾶ καὶ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων. Εἰ οὖν ἡ καρδία βάθος τι ἔχει ἄπεραντον, ἐκεῖ εἰσι τρίκλινοι καὶ κοιτῶνες, θύραι καὶ πρόθυρα, καὶ διακονίαι πολλαὶ καὶ διέξοδοι· ἐκεῖ ἐστὶ τὸ ἐργαστήριον τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας, ἐκεῖ ἐστὶν ὁ θάνατος, ἐκεῖ ἐστὶν ἡ ζωὴ, ἐκεῖ ἐστὶν ἡ ἀγαθὴ ἐμπορία καὶ ἡ ἐναντία.

15,33 Ὡσπερ ἐὰν ἦ παλάτιον μέγιστον καὶ τοῦτο ἐρημωθῆ καὶ πληρωθῆ πάσης δυσωδίας καὶ νεκρῶν πολλῶν, οὕτω καὶ τὸ παλάτιον τοῦ Χριστοῦ ἡ καρδία ἐστὶ καὶ γέμει πάσης ἀκαθαρσίας καὶ ὄχλων πολλῶν πονηρῶν πνευμάτων. Χρὴ οὖν τοῦτο ἀνακτισθῆναι καὶ ἀνοικοδομηθῆναι καὶ εὐτρεπισθῆναι τὰ ταμειᾶ καὶ τὰ κουβούκλια· ἐκεῖ γὰρ ὁ βασιλεὺς Χριστὸς μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων πνευμάτων ἔρχεται ἐπαναπαῆναι καὶ οἰκῆσαι καὶ ἐμπεριπατῆσαι καὶ θεῖναι τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν.

Λέγω δὴ, ὡσπερ ἐὰν ἦ πλοῖον ἔχον πολλὴν κατασκευὴν, ἐκεῖ ὁ κυβερνήτης διοικεῖ τοὺς πάντας καὶ οἰκονομεῖ, τοῖς μὲν ἐπιπλήττων, ἄλλους δὲ ὁδηγῶν, οὕτως ἐστὶ καὶ ἡ καρδία ἔχουσα τὸν νοῦν κυβερνήτην, τὴν συνείδησιν ἐλέγχουσαν, λογισμοὺς κατηγοροῦντας καὶ ἀπολογουμένους· λέγει γάρ· «Μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων».

15,34 Ὁρᾶς ὅτι ἡ συνείδησις οὐ συγκρύβει τοὺς τοιούτους λογισμοὺς τοὺς ὑπακούοντας τῇ ἀμαρτίᾳ, ἀλλ' εὐθὺς ἐλέγχει· οὐ ψεύδεται γάρ. Ἐπεὶ τί εἶπη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως μαρτύρεται ὡς πάντοτε ἐλέγχουσα. Ὡσπερ ἐὰν ἦ ἄρμα καὶ ἡνίαί, τὰ ζῶα καὶ πᾶσα ἡ κατασκευὴ ὑπὸ ἓνα ἡνίοχόν ἐστι· λοιπὸν ὅτε θέλει ἐκεῖνος, ὄξυτάτῃ ὀρμῇ φέρεται ὑπὸ τοῦ ἄρμα-

μαζί, και έχουμε όλοι ένα πρόσωπο του 'Αδάμ; Βλέπεις ότι κάτι άλλο είναι ή νοερή ουσία, δηλαδή ο έσωτερικός άνθρωπος, από τόν έξωτερικό που φαίνεται; Διότι φαινόμαστε όλοι ότι είμαστε σαν ένας άνθρωπος, άλλοι όμως είναι μέ τό Χριστό και τούς άγγέλους και άλλοι μέ τό σατανά και τά άκάθαρτα πνεύματα. Έπειδή λοιπόν ή καρδιά έχει κάποιο άπέραντο βάθος, εκεί υπάρχουν τραπεζαρίες και κοιτώνες, πόρτες και διάδρομοι και πολλές υπηρεσίες και διέξοδοι· εκεί βρίσκεται τό έργαστήριο τής δικαιοσύνης και τής άδικίας, εκεί υπάρχει ή καλή έμπορία, εκεί και ή κακή.

15,33 "Όπως, αν υπάρχει ένα μεγάλο παλάτι και έρημωθεί και γεμίσει από κάθε δυσσομία και πολλούς νεκρούς, έτσι και τό παλάτι του Χριστού, που είναι ή καρδιά, γεμίζει από κάθε άκαθαρσία και πολλές ένοχλήσεις πονηρών πνευμάτων. Πρέπει λοιπόν αυτή νά ξαναχτιστεί και νά ανοικοδομηθεί και νά στολισθούν τά θησαυροθυλάκια και τά κουβούκλια· διότι εκεί ο βασιλιάς Χριστός μαζί μέ τούς άγγέλους και τά πνεύματα τών άγίων έρχεται ν' αναπαυθεί και νά κατοικήσει και νά περπατήσει και νά έγκαταστήσει τή βασιλεία του.

Λέγω λοιπόν πώς, όπως ακριβώς σ' ένα πλοίο, που έχει πολλές υπηρεσίες, εκεί ο κυβερνήτης διοικεί όλους και φροντίζει για όλα, άλλους έπιπλήττοντας και άλλους καθοδηγώντας, τό ίδιο συμβαίνει και στην καρδιά, ή όποία έχει τό νοϋ σαν κυβερνήτη, τή συνείδηση για νά έλέγχει, και τούς λογισμούς για νά κατηγοροϋνται και ν' άπολογοϋνται· διότι λέγει· «οί λογισμοί κατηγοροϋν ο ένας τόν άλλο, ή και άπολογοϋνται για τήν έξακρίβωση του καλου»⁴.

15,34 Βλέπεις ότι ή συνείδηση δέν κρύβει αυτούς τούς λογισμούς που ύπακούουν στην άμαρτία, άλλ' άμέσως τούς έλέγχει· διότι δέν διαψεύδεται. Διότι τί θά πεί ένώπιον του Θεού; Κατά τήν ήμέρα τής κρίσεως γίνεται φανερό ότι άσκεϊ έλεγχο. "Όπως ακριβώς εάν υπάχει κάποιο άρμα και ήνία· τά ζώα που είναι ζευγμένα και όλόκληρο τό άρμα βρίσκεται υπό τή διεύθυνση ενός ήνιόχου· όταν θέλει λοιπόν εκείνος τό άρμα προχω-

τος, ὅτε δὲ θέλει, ἐπέχει αὐτό· πάλιν ὅπου θέλει μεταστρέψαι αὐτό, ἐκεῖ αὐτῷ συνέρχεται· ὅλον οὖν τὸ ἄρμα ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡνιοχοῦντος κεῖται· οὕτω καὶ ἡ καρδία ἔχει πολλοὺς λογισμοὺς φυσικοὺς συνδεδεμένους αὐτῇ, καὶ ὁ νοῦς ἐστὶ καὶ ἡ συνείδησις ἐπιτιμῶσα καὶ κατευθύνουσα τὴν καρδίαν καὶ διῶπνίζουσα τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς βρύοντας ἐν τῇ καρδίᾳ. Μέλη γὰρ πολλὰ ἔχει ἡ ψυχὴ, κἂν μία ἐστίν.

15,35 Ἄφ' οὗ γὰρ παρέβη ὁ Ἀδὰμ τὴν ἐντολήν, ἐπεισελθὼν ὁ ὄφης δεσπότης γέγονε τοῦ οἴκου καὶ ὡς ψυχὴ ἑτέρα μετὰ τῆς ψυχῆς ἐστὶ. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος· «πᾶς ὅστις οὐκ ἀρνεῖται ἑαυτὸν καὶ οὐ μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐκ ἔστι μου μαθητής»· καί· «ὁ ἀγαπῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν». Ἐπεὶ ἡ ἀμαρτία ἐπεισελθοῦσα τῇ ψυχῇ μέλος αὐτῆς γέγονε καὶ αὐτῷ τῷ σωματικῷ ἀνθρώπῳ κεκόλληται, καὶ βρύουσι πολλοὶ καὶ ἀκάθαρτοι λογισμοὶ ἐν τῇ καρδίᾳ. Ὁ οὖν ποιῶν τὰ θελήματα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὰ θελήματα τῆς καρδίας ποιεῖ, ἐπειδὴ συμπλέκεται καὶ συγκέκραται τῇ ψυχῇ. Ὁ οὖν ὑποτάσσει τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ καὶ ὀργιζόμενος ἑαυτῷ καὶ ταῖς συνούσαις αὐτῷ ἐπιθυμίαις, οὗτος ἐστὶν ὡς ὁ ὑποτάσσει πόλιν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ οὗτος καταξιούται ἐλθεῖν εἰς μέτρα ἀγαθὰ πνεύματος καὶ ἀπολαμβάνει διὰ τῆς θείας δυνάμεως τὸν καθαρὸν ἄνθρωπον καὶ γίγνεται ἑαυτοῦ μειζότερος· ἀποθεοῦται γὰρ λοιπὸν ὁ τοιοῦτος καὶ γίγνεται υἱὸς Θεοῦ, λαμβάνων τὸ οὐράνιον σίγγον ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ. Οἱ γὰρ ἐκλεκτοὶ αὐτοῦ χρίονται τὸ ἀγιαστικὸν ἔλαιον καὶ γίνονται ἀξιοματικοὶ καὶ βασιλεῖς.

15,36 Ἔχει γὰρ τὴν φύσιν ὁ ἄνθρωπος τοιαύτην, καὶ ὁ ὢν ἐν βάθει τῆς κακίας καὶ δουλεύων τῇ ἀμαρτίᾳ τοῦ τραπῆναι ἐπὶ τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ δεδεμένος Πνεύματι ἀγίῳ καὶ μεμεθυμένος εἰς τὰ ἐπουράνια ἔχει ἐξουσίαν τοῦ τραπῆναι ἐπὶ τὸ κακόν. Ὡσπερ ἴνα ἡ γυνὴ ἱμάτια ρακώδη περιβεβλημένη, λιμώσσουσα, ἐρρυπωμένη, καὶ αὕτη μετὰ πολλοῦ καμάτου ἔλθῃ εἰς ἀξίωμα βασι-

ρεῖ μέ τρομερή ὄρμη, ὅταν θέλει πάλι τό συγκρατεῖ· ἐπίσης ὅπου θέλει νά τό ὀδηγήσει, ἐκεῖ αὐτό πηγαίνει· ὀλόκληρο δηλαδή τό ἄρμα βρίσκεται κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ ἡνιόχου· ἔτσι καί ἡ καρδιά ἔχει πολλούς φυσικούς λογισμούς, πού εἶναι ἐνωμένοι μαζί της, καί ὑπάρχει καί ὁ νοῦς καί ἡ συνείδηση πού ἐπιτιμᾷ καί κατευθεύνει τήν καρδιά καί ἀποκοιμίζει τούς φυσικούς λογισμούς πού φυτρώνουν μέσα στήν καρδιά. Διότι ἔχει πολλά μέλη ἡ ψυχή, ἄν καί εἶναι μία.

15,35 Ἄπό τότε πού ὁ Ἀδάμ παρέβηκε τήν ἐντολή μπῆκε μέσα του τό φίδι καί ἔγινε κύριος τοῦ σπιτιοῦ, καί ὑπάρχει σά ἄλλη ψυχή μαζί μέ τήν ψυχή του. Διότι λέγει ὁ Κύριος· «ὁ καθένας πού δέν ἀρνεῖται τόν ἑαυτό του καί δέ μισεῖ τήν ψυχή του δέν εἶναι μαθητής μου»⁵· καί· «ὅποιος ἀγαπάει τήν ψυχή του θά τή χάσει»⁶. Ἐπειδή ἡ ἁμαρτία μπῆκε μέσα στήν ψυχή ἔγινε μέλος της καί κόλλησε στό σωματικό ἄνθρωπο, καί πολλοί ἀκάθαρτοι λογισμοί βλαστάνουν στήν καρδιά. Αὐτός λοιπόν πού ἐφαρμόζει τά θελήματα τῆς ψυχῆς του, ἐφαρμόζει τά θελήματα τῆς καρδιάς, ἐπειδή ἔχει δεθεῖ καί ἐνωθεῖ μέ τήν ψυχή. Ἐκεῖνος πάλι πού ὑποτάσσει τήν ψυχή του καί ὀργίζεται μέ τόν ἑαυτό του καί μέ τίς ἐπιθυμίες πού ὑπάρχουν μέσα του, αὐτός εἶναι σά νά κυριεύει τήν πόλη τοῦ ἐχθροῦ του, καί ὁ ἴδιος ἀξιώνεται νά φτάσει σέ μεγάλο βαθμό τελειότητας τοῦ πνεύματος, ἀπολαμβάνοντας μέ τή θεία δύναμη τόν καθαρό ἄνθρωπο, καί ἔτσι γίνεται υἱός Θεοῦ, παίρνοντας τό σημάδι τό οὐράνιο στήν ψυχή του. Διότι οἱ ἐκλεκτοί τοῦ Θεοῦ χρίονται μέ τό λάδι καί γίνονται ἀξιωματικοί καί βασιλιάδες.

15,36 Διότι ὁ ἄνθρωπος ἔχει τέτοια φύση, ὥστε καί αὐτός ἀκόμα πού βρίσκεται στό βάθος τῆς κακίας καί εἶναι δούλος τῆς ἁμαρτίας, νά μπορεῖ νά μεταστραφεῖ στό ἀγαθό· καί αὐτός πού εἶναι προσκολλημένος καί ἐνωμένος μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, καί ἔχει μεθύσει μέ τά ἐπουράνια ἀγαθά, ἔχει τή δυνατότητα νά μεταστραφεῖ στό κακό. Ὅπως ἀκριβῶς ἄν ὑπάρχει κάποια γυναῖκα πού φοράει κουρελιασμένα ροῦχα, πού πεινάει, καί εἶναι βρώμικη, καί αὐτή, ἄν ὕστερα ἀπό πολύ κόπο κατορθώσει καί ἀνέβει στό

λικὸν καὶ ἐνδύσῃται πορφύραν καὶ στέφανον καὶ γένηται νύμφη βασιλέως, αὕτη μέμνηται τῆς προτέρας ρυπαρίας καὶ ἔχει θέλημα ἐπανελθεῖν εἰς τὸ ἀρχαῖον, ἀλλ' οὐχ αἰρεῖται εἰς τὴν προτέραν αἰσχύνην ἐλθεῖν· μωρὸν γάρ ἐστι. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ γευσάμενοι τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ μέτοχοι ὄντες τοῦ Πνεύματος ἐὰν μὴ ἀσφαλίσωνται, κατασβέννυνται καὶ γίνονται χεῖρους οὗ ἦσαν, κοσμικοὶ ὄντες. Οὐχ ὅτι ὁ Θεὸς τρεπτός ἐστι καὶ ἀσθενὴς ἢ τὸ Πνεῦμα σβέννυται, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι οὐ συμφωνοῦσι τῇ χάριτι. Διὰ τοῦτο ἐκτρέπονται καὶ πίπτουσιν εἰς μυρία κακά. Οἱ γὰρ γευσάμενοι ἐκείνης τῆς δωρεᾶς ἔχουσι τὰ ἀμφοτέρα συνόντα αὐτοῖς, χαρὰν καὶ παράκλησιν, φόβον καὶ τρόμον, ἀγαλλίασιν καὶ πένθος. Πενθοῦσι γὰρ ἑαυτοὺς καὶ ὄλον τὸν Ἀδάμ, ἐπειδὴ μία ἐστὶν ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὰ δάκρυα τῶν τοιούτων ἄρτος ἐστὶ καὶ τὸ πένθος γλυκύτης καὶ ἀνάπαυσις.

15,37 Ἐὰν δὲ ἴδῃς τινὰ ἐπηρμένον καὶ τετραφωμένον ὡς μέτοχον ὄντα χάριτος, οὗτος ἐὰν καὶ σημεῖα ποιήσῃ καὶ νεκροὺς ἐγείρῃ, μὴ ἔχη δὲ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐξουδενωμένην καὶ ἦ πτωχὸς τῷ πνεύματι καὶ βδελυκτός, κλέπτεται ὑπὸ τῆς κακίας καὶ οὐκ οἶδε, καὶ εἰ ποιεῖ σημεῖα, οὐκ ἔστιν αὐτῷ πιστεῦσαι· τὸ γὰρ σημεῖον τοῦ Χριστιανισμοῦ τοῦτό ἐστι, τὸ ὄντα τινὰ δόκιμον τοῦ Θεοῦ σπουδάζειν λανθάνειν ἀνθρώπους· καὶ εἰ ἔχει ὄλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλέως, κρύπτειν αὐτοὺς καὶ πάντοτε λέγειν ὅτι ὄυκ ἔστιν ἐμόν, ἄλλος μοι παρέθετο τὸν θησαυρὸν τοῦτον, ἐγὼ γὰρ πτωχὸς εἰμι, καὶ ὅτε θέλει, λαμβάνει αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ'. Εἰ δὲ τις λέγει, ὄπλούσιός εἰμι, ἄρκεῖ, ἐκτησάμην, οὐκέτι χρῆζω', ὄ τοιοῦτος οὐκ ἔστι Χριστιανός, ἀλλὰ σκεδός ἐστι τῆς πλάνης καὶ τοῦ διαβόλου. Ἡ γὰρ ἀπόλαυσις τοῦ Θεοῦ ἀκόρε-

7. Πρβλ. Ἐβρ. 6,4

8. Ψαλμ. 41,4

βασιλικό ἀξίωμα, καί ντυθεῖ τήν πορφύρα καί τό στέμμα, καί γίνει νύφη τοῦ βασιλιᾶ, αὐτή τότε θυμᾶται τήν προηγούμενη κατάστασή της, καί μπορεῖ ἄν θέλει νά ξαναγυρίσει στήν ζωή ἐκείνη, ἀλλ' ὅμως δέν προτιμᾶει νά βρεθεῖ στήν προηγούμενη ντροπή της· διότι αὐτό εἶναι ἀνόητο. Καί αὐτοί πού γεύθηκαν τή χάρη τοῦ Θεοῦ καί εἶναι μέτοχοι τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁷, ἄν δέν ἀσφαλίσουν τούς ἑαυτούς τους, καταστρέφονται, καί γίνονται χειρότεροι ἀπό ὅ,τι ἦταν πρῖν, τότε πού ἦταν κοσμικοί. Καί αὐτό συμβαίνει ὄχι ἐπειδή ὁ Θεός δέν εἶναι σταθερός, ἢ εἶναι ἀδύναμος, ἢ ὅτι σβήνει τό ἅγιο Πνεῦμα, ἀλλ' ἐπειδή οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι δέ συμφωνοῦν μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό ὅσοι γεύθηκαν τή δωρεά ἐκείνη ἔχουν καί τά δυό πράγματα πού συνυπάρχουν μέσα τους, χάρά καί παρηγοριά, φόβο καί τρόμο, ἀγαλλίαση καί πένθος. Διότι πενθοῦν γιά τούς ἑαυτούς τους καί συγχρόνως γιά ὅλο τό γένος τοῦ Ἀδάμ, ἐπειδή ἡ ἀνθρώπινη φύση εἶναι μία. Καί τά δάκρυα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν εἶναι τροφή⁸ ἐνῶ τό πένθος τους εἶναι γλυκύτητα καί ἀνάπαυση.

15,37

Καί ἄν δεῖς κάποιον πού εἶναι ὑπερήφανος καί ἔχει ἀλαζονεία, ἐπειδή τάχα εἶναι μέτοχος τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, αὐτός ἐάν καί θαύματα κάνει, καί νεκρούς ἀναστήσει, δέν ἔχει ὅμως τήν ψυχή του συντριμμένη καί χωρίς ἔπαρση, δέν εἶναι ταπεινόφρονας, καί δέ θεωρεῖ τιποτένιο τόν ἑαυτό του, αὐτός ἀρπάζεται ἀπό τήν κακία καί δέν τό γνωρίζει, καί ἄν ἀκόμα κάνει καί θαύματα, δέν πρέπει νά τόν πιστέψουμε· διότι ἡ ἀπόδειξη τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι αὐτή, τό νά εἶναι κανείς ἄξιος τοῦ Θεοῦ καί νά φροντίζει νά τό ἀποκρύψει ἀπό τούς ἀνθρώπους· καί ἄν ἀκόμα ἔχει ἀποκτήσει ὅλους τούς θησαυρούς τοῦ βασιλιᾶ, νά τούς κρύβει καί πάντοτε νά λέγει ὅτι δέν εἶναι δικός μου, ἄλλος μοῦ ἔδωσε αὐτό τό θησαυρό, γιατί ἐγώ εἶμαι φτωχός, καί ὅποτε θέλει μοῦ τόν ἀφαιρεῖ. Ἄν ὅμως κάποιος λέγει, εἶμαι πλούσιος, μοῦ ἀρκοῦν ὅσα ἔχω, ἀπόκτησα πολλά, δέ χρειάζομαι ἄλλα, αὐτός δέν εἶναι ἀληθινός Χριστιανός, ἀλλ' εἶναι ὄργανο τῆς πλάνης καί τοῦ διαβόλου. Διότι ἡ ἀπόλαυση

στός ἐστι, καὶ ὅσον αὐτοῦ γεύεται τις καὶ ἐσθίει, τοσοῦτον ἐκπεινος γίννεται. Καὶ τὴν καῦσιν καὶ τὸν ἔρωτα πρὸς τὸν Θεὸν ἔχουσιν ἀκατάσχετον οἱ τοιοῦτοι· καὶ ὅσω σπουδάζουσι προκόπτειν καὶ ἐπιπορίζειν, τοσοῦτον ἑαυτοὺς ἠγοῦνται πτωχοὺς, ὡς ἐνδεεῖς καὶ μηδὲν κεκτημένους. Τοῦτο γὰρ λέγουσιν ὅτι, ὄυκ εἰμι ἄξιος, ἵνα οὗτος ὁ ἥλιος ἐπιλάμψη μοι'. Τοῦτό ἐστι τὸ σημεῖον τοῦ Χριστιανισμοῦ, αὕτη ἡ ταπεινώσις.

15,38 Εἰ δέ τις λέγει ὅτι, ἄρκοῦμαι καὶ πεπλήρωμαι', οὗτος πλάνος ἐστὶ καὶ ψεύστης. Ὡσπερ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἐδοξάσθη, ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος καὶ μετεμορφώθη εἰς τὴν θεϊκὴν δόξαν καὶ εἰς τὸ φῶς τὸ ἄπειρον, οὕτω καὶ τὰ σώματα τῶν ἀγίων δοξάζεται καὶ ἐξαστράπτει. Ὡς γὰρ ἔσωθεν ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ οὐσα ἐφηπλώθη τῷ σώματι αὐτοῦ καὶ ἐξέλαμψε, τὸν αὐτὸν τρόπον κἂν τοῖς ἀγίοις ἡ ἔσωθεν οὐσα τοῦ Χριστοῦ δύναμις ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἔξωθεν εἰς τὰ σώματα αὐτῶν ὑπερεκχεῖται. Καὶ γὰρ ἐκ τῆς αὐτοῦ οὐσίας καὶ φύσεως ἀπὸ τοῦ νῦν μετέχουσιν ἐν τῷ νῶ αὐτῶν. Γέγραπται γάρ· «ὁ τε ἀγιάζων καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι ἐξ ἑνός», καὶ· «δόξαν ἦν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς». Ὡσπερ ἀπὸ ἐνὸς πυρὸς ἄπτονται λύχνοι πολλοί, ἀνάγκη καὶ τὰ σώματα τῶν ἀγίων, μέλη Χριστοῦ ὄντα, τὸ αὐτὸ γίνεσθαι ὅπερ ἐστὶν ὁ Χριστός.

15,39 **Ἐρώτησις:** Πῶς ἀνώτεροι γίνονται οἱ Χριστιανοὶ τοῦ πρώτου Ἀδάμ; Ἐκεῖνος γὰρ ἀθάνατος ἦν καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἄφθαρτος, οἱ δὲ ἀποθνήσκουσι καὶ φθείρονται.

Ἀπόκρισις: Ὁ ἀληθινὸς θάνατος ἐνδον ἐστὶν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ κέκρυπται, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ ἔσω νενέκρωται. Εἴ τις οὖν «μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν» κατὰ τὸ κρυπτόν, οὗτος ἀληθῶς εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆ καὶ οὐκ ἀποθνήσκει. Ἀλλ' εἰ καὶ τὰ σώματα τῶν τοιούτων λύεται πρὸς καιρόν, ἐγγεί-

9. Πρβλ. Μαρκ. 9,11

10. Ἐβρ. 2,11

11. Ἰω. 17,22

12. Πρβλ. Β' Κορ. 4,16

13. Ἰω. 5,24

14. Α' Κορ. 15,43

τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀκόρεστη, καί ὅσο κάποιος γεύεται καί τρώει ἀπό αὐτόν, τόσο περισσότερο αἰσθάνεται πεινασμένος. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἔχουν ἀκράτητο πόθο καί ἔρωτα πρὸς τὸ Θεό· καί ὅσο φροντίζουν νά προκόβουν καί νά ἀποκτοῦν περισσότερα, τόσο περισσότερο θεωροῦν φτωχοὺς τοὺς ἑαυτοὺς τους καί ὅτι δέν ἔχουν τίποτε. Διότι αὐτό λένε, 'δέν εἶμαι ἄξιος γιά νά μέ φωτίζει αὐτός ὁ ἥλιος'. Αὐτό εἶναι τὸ γνώρισμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ ταπείνωση.

15,38 Ἐάν ὁμως κάποιος λέγει, 'μοῦ εἶναι ἀρκετό αὐτό, καί ἔχω γεμίσει ἀπό τὴν ἀπόλαυση τοῦ Θεοῦ', αὐτός πλανᾶται καί ψεύδεται. Ὅπως δοξάσθηκε τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου⁹, ὅταν ἀνέβηκε στό ὄρος καί μεταμορφώθηκε στή θεϊκή δόξα καί στό ἀπειροφῶς, ἔτσι καί τὰ σώματα τῶν ἁγίων δοξάζονται καί ἀστράφτουν. Διότι, ὅπως ἀπλώθηκε στό σῶμα του καί ἔλαμψε ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ, πού προερχόταν ἀπό μέσα του, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καί ἡ δύναμη τοῦ Χριστοῦ πού ὑπάρχει μέσα στοὺς ἁγίους κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως θά χυθεῖ ἔξω ἀπὸ τὰ σώματά τους. Διότι ἀπὸ τώρα μετέχουν στήν οὐσία καί στή φύση του, ἐπειδὴ ὑπάρχει μέσα στό νοῦ τους. Ἐχει γραφεῖ: «καί ὁ Χριστός πού μᾶς ἀγιάζει καί ἐμεῖς πού ἀγιαζόμαστε, καταγόμαστε ἀπὸ ἓνα Πατέρα»¹⁰, καί, «τῆ δόξα πού μοῦ ἔδωσες, τὴν ἔδωσα σ' αὐτούς»¹¹. Ὅπως ἀπὸ μιά φλόγα ἀνάβουν πολλά λυχνάρια, ἔτσι καί τὰ σώματα τῶν ἁγίων, ἀφοῦ εἶναι μέλη τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νά γίνουν ὅπως ἀκριβῶς εἶναι ὁ Χριστός.

15,39 **Ἑρώτηση:** Πῶς γίνονται οἱ Χριστιανοὶ ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν πρῶτο Ἀδάμ; Διότι ἐκεῖνος ἦταν ἀθάνατος καί ἀφθαρτος στήν ψυχὴ καί στό σῶμα, ἐνῶ οἱ Χριστιανοὶ πεθαίνουν καί διαλύονται.

Ἀπάντηση: Ὁ ἀληθινὸς θάνατος βρίσκεται κρυμμένος μέσα στήν καρδιά, καί ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος ἔχει νεκρωθεῖ¹². Ἐάν λοιπὸν κάποιος «ἔχει μεταβεῖ ἀπὸ τὸ θάνατο στή ζωὴ»¹³ μέ τρόπο μυστικό, αὐτὸς ἀληθινὰ ζεῖ στοὺς αἰῶνες καί δέν πεθαίνει. Ἄλλ', ἂν καί τὰ σώματα αὐτῶν διαλύονται γιά κάποιο χρονικό διάστημα, θά ἀναστηθοῦν πάλι δοξασμένα¹⁴ διότι εἶναι

ρεται αὔθις ἐν δόξῃ· ἡγιασμένα γάρ εἰσιν. Ὑπνον οὖν λέγομεν καὶ κοίμησιν τῶν Χριστιανῶν τὸν θάνατον. Εἰ δὲ ἀθάνατος ἦν ὁ ἄνθρωπος καὶ κατὰ τὸ σῶμα ἄφθαρτος, βλέπων ὁλος ὁ κόσμος τὸ παράδοξον τοῦ πράγματος, ὅτι μὴ φθείρονται τὰ σώματα τῶν Χριστιανῶν, ἀνάγκη τινὶ λοιπόν, ἀλλ' οὐχ ἔκουσία γνώμη πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἂν ἦρχετο.

15,40 Ἄλλ' ἵνα φανῆ καθάπαξ καὶ διαμεῖνῃ τὸ αὐτεξούσιον, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς ἔδωκε τῷ ἀνθρώπῳ, τούτου ἕνεκεν οἰκονομικῶς τὰ πράγματα διοικεῖται καὶ γίνεταί λύσις σωμάτων, ἵν' ἐν τῷ θελήματι τοῦ ἀνθρώπου ἢ τὸ τραπῆναι αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακόν. Οὐτε γὰρ ὁ τέλειος εἰς τὸ κακόν καὶ βαθὺς εἰς τὴν ἀμαρτίαν καὶ ποιῶν ἑαυτὸν σκεῦος τοῦ διαβόλου, ὑφ' οὗ τὸ ὄλον κατεκυριεύθη, ἀνάγκη τινὶ δέδεταί, ἀλλ' ἔχει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ γενέσθαι «σκεῦος ἐκλογῆς» καὶ ζωῆς. Ὁμοίως πάλιν οἱ μεμεθυσμένοι εἰς τὴν θεότητα, καίτοι πεπληρωμένοι καὶ δεδεμένοι Πνεύματι ἀγίῳ οὐκ ἀνάγκη τινὶ κεκράτηνται, ἀλλ' ἔχουσι τὸ αὐτεξούσιον τοῦ τραπῆναι αὐτοὺς καὶ ποιεῖν ὃ θέλουσιν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον.

15,41 **Ἐρώτησις:** Κατὰ μέρος λεπτύνεται τὸ κακόν καὶ ἐκριζοῦται, καὶ προκόπτει εἰς τὴν χάριν, ἢ εὐθέως, εἰ τύχοι ἐπισκοπῆς, ἐκριζοῦται τὸ κακόν;

Ἀπόκρισις: Καθάπερ τὸ ἔμβρυον ἐν τῇ μήτρᾳ οὐκ εὐθέως πῆγγυται εἰς ἄνθρωπον, ἀλλὰ κατὰ μέρος γίνεταί εἰκὼν καὶ γεννᾶται, οὐκ ἤδη δὲ ἐστὶ τέλειος ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐξάνει ἐν ἔτεσι πολλοῖς καὶ γίνεταί ἀνὴρ· ἔτι δὲ ὡσπερ τὰ σπέρματα τῶν κριθῶν ἢ τοῦ σίτου οὐκ εὐθέως βαλλόμενα εἰς τὴν γῆν ριζοῖ, ἀλλὰ παρέρχονται χειμῶνες καὶ ἄνεμοι καὶ τότε τῷ δέοντι καιρῷ γίνονται στάχυες, καὶ ὁ φυτεῦν ἄπιον οὐκ εὐθέως μεταλαμβάνει τῶν καρπῶν, ὡσαύτως κἂν τοῖς πνευματικοῖς (ὅπου τοσαύτη σοφία καὶ λε-

ἀγιασμένα. Κοίμηση καὶ ὕπνο ὀνομάζουμε πλέον τό θάνατο τῶν Χριστιανῶν. Ἄν ὁμως ἦταν ἀθάνατος ὁ ἄνθρωπος καί ἄφθαρτος κατά τό σῶμα, βλέποντας ὅλος ὁ κόσμος αὐτό τό παράδοξο πράγμα, τό ὅτι δηλαδή δέ φθείρονται τά σώματα τῶν Χριστιανῶν, θά ἐρχόταν πρὸς τό ἀγαθό κατά κάποιον τρόπο ἀναγκαστικά καί ὄχι μέ τήν ἐλεύθερη θέλησή του.

15,40 Ἄλλά γιά νά φανεῖ μιά καί καλή καί γιά νά παραμείνει ἡ ἐλευθερία, πού ἀπό τήν ἀρχή ἔδωσε ὁ Θεός στόν ἄνθρωπο, ἔκανε ἔτσι τά πράγματα κατ' οἰκονομία καί διαλύονται τά σώματα, ὥστε ἀπό τή θέληση τοῦ ἀνθρώπου νά ἐξαρτᾶται τό νά τρέπεται πρὸς τό ἀγαθό ἢ πρὸς τό κακό. Διότι οὔτε αὐτός πού βρίσκεται ἐντελῶς μέσα στό κακό καί εἶναι βυθισμένος μέσα στήν ἁμαρτία, καί κάνει τόν ἑαυτό του ὄργανο τοῦ διαβόλου, ἀπό τόν ὁποῖο ἐξ ὀλοκλήρου κατακυριεύθηκε, ἔχει προσδεθεῖ ἀναγκαστικά ἐκεῖ ἀπό κάποιον, ἀλλ' ἔχει τήν ἐλευθερία νά γίνε «σκεῦος ἐκλογῆς»¹⁵ καί ζωῆς. Ἐπίσης πάλι αὐτοί πού ἔχουν μεθύσει μέ τήν παρουσία τῆς θεότητος καί ἔχουν γεμίσει καί ἔχουν δεθεῖ μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, δέν κρατοῦνται ἐκεῖ ἀναγκαστικά, ἀλλ' ἔχουν τήν ἐλευθερία ν' ἀλλάξουν τρόπο ζωῆς καί νά κάνουν ὅ,τι θέλουν στόν κόσμο αὐτό.

15,41 Ἐρώτηση: Σιγά σιγά λιγοστεύει καί ξεριζώνεται τό κακό καί προοδεύει ὁ ἄνθρωπος στή χάρη τοῦ Θεοῦ, ἢ ξεριζώνεται ἀμέσως τό κακό, ἂν δεχθεῖ τήν ἐπίσκεψη τοῦ Θεοῦ;

Ἀπάντηση: Ὅπως τό ἔμβρυο μέσα στή μήτρα δέ σχηματίζεται σάν ἄνθρωπος ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς σύλληψης, ἀλλά σιγά σιγά παίρνει τή μορφή τοῦ ἀνθρώπου καί γεννιέται, καί πάλι δέν εἶναι τέλειος ἄνθρωπος, ἀλλά μεγαλώνει σέ πολλά χρόνια καί γίνεται ἄνδρας· καί ἀκόμα, ὅπως οἱ σπόροι τοῦ κριθαριοῦ ἢ τοῦ σιταριοῦ δέν ριζώνουν ἀμέσως μόλις σπαρθοῦν στή γῆ, ἀλλ' ἔρχονται βροχές καί ἄνεμοι, καί τότε μέ τόν κατάλληλο καιρό γίνονται στάχυα, καί αὐτός πού φυτεύει ἀχλαδιά δέν τρώει ἀμέσως ἀπό τούς καρπούς της¹⁶, τό ἴδιο συμβαίνει καί στά πνευματικά (ὅπου ὑπάρχει τόση μεγάλη σοφία καί λεπτότητα), σιγά σιγά αὐξάνει πνευματικά ὁ ἄνθρωπος καί γίνεται « ἄνδρας τέλειος ἀπό πνευματική ἀποψη, καί φθάνει στό μέτρο

αυξάνει και γίνεται «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας», οὐχ ὡς τινες λέγουσιν· ἔνδυσαι, ἔκδυσαι'.

15,42 Ὁ θέλων μαθεῖν γράμματα ἀπέρχεται πρῶτον και μαθησάμενος τὰ σημεῖα, και ὅταν γένηται ἐκεῖ πρῶτος, ἀπέρχεται εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ρωμαϊκῶν και ἔστιν ὄλων ἔσχατος. Πάλιν ἐκεῖ ὅταν γένηται πρῶτος, ἀπέρχεται πρὸς τὴν σχολὴν τῶν γραμματικῶν και ἔστι πάλιν ἐκεῖ ὄλων ἔσχατος ἀρχάριος. Εἶτα ὅταν γένηται σχολαστικός, ὄλων τῶν δικολόγων ἀρχάριος και ἔσχατός ἐστι. Πάλιν ὅταν ἐκεῖ γένηται πρῶτος, τότε γίνεται ἡγεμών και ὅτε γένηται ἄρχων, λαμβάνει ἑαυτῷ βοηθὸν τὸν συγκάθεδρον. Εἰ οὖν τὰ φαινόμενα τοσαύτας ἔχει προκοπὰς, πόσω μᾶλλον τὰ ἐπουράνια μυστήρια ἔχει προκοπὰς και βαθμοὺς πολλοὺς αυξάνει και τότε διὰ πολλῆς γυμνασίας και πολλῶν πειρατηρίων ὁ διαφυγὼν γίνεται τέλειος.

Οἱ γὰρ Χριστιανοὶ οἱ γευσάμενοι τῆς χάριτος ἐξ ἀληθείας και τὸ σημεῖον ἔχοντες τοῦ σταυροῦ ἐν τῷ νῷ και τῇ καρδίᾳ, οὗτοι ἀπὸ βασιλέων ἕως πτωχῶν κοπρίαν και δυσωδίαν ἡγοῦνται τὰ πάντα και οὗτοι δύνανται εἰδέναί, ὅτι ὄλος ὁ κόσμος ὁ γῆινος και οἱ θησαυροὶ τοῦ βασιλέως και ὁ πλοῦτος και ἡ δόξα και οἱ τῆς σοφίας λόγοι ἐν φαντασίᾳ τινί εἰσι, μὴ ἔχοντα στερεὰν βάσιν, ἀλλὰ παρερχόμενα. Και εἴ τί ἐστιν ὑπὸ τὸν οὐρανόν, τούτοις ἐστὶν εὐκαταφρόνητα.

15,43 Διὰ τί; ὅτι ξένα και θαυμαστὰ τὰ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν, τὰ μὴ ὄντα μήτε εἰς θησαυροὺς βασιλέων μήτε εἰς σοφίαν λόγων μήτε εἰς δόξαν κοσμικὴν και ἀξιώματα ἢ πλοῦτον οἷον ἐκεῖνοι ἐκτήσαντο, τὸν Κύριον και κτίστην πάντων ἔχοντες ἐν τῷ ἐνδοτάτῳ ἀνθρώπῳ, κτήμα τὸ μὴ παρερχόμενον, ἀλλὰ παραμένον.

Οἱ γὰρ Χριστιανοὶ τιμίαν οἶδασι τὴν ψυχὴν ὑπὲρ πάντα τὰ δημιουργήματα· ὁ μόνος γὰρ ὁ ἄνθρωπος «κατ' εἰκόνα και

τῆς πνευματικῆς ἡλικίας»¹⁷, ὄχι ὅπως λένε μερικοί· ἑντύσου, ξεντύσου'.

15,42 Αὐτός πού θέλει νά μάθει γράμματα, πηγαίνει πρῶτα καί μαθαίνει τά σύμβολα, καί ὅταν τά μάθει καλά, ὥστε νά γίνει ἐκεῖ πρῶτος, πηγαίνει στό σχολεῖο τῶν ρωμαϊκῶν γραμμάτων, καί ἐκεῖ εἶναι ἀπ' ὄλους τελευταῖος. Ὅταν πάλι γίνει ἐκεῖ πρῶτος πηγαίνει στό σχολεῖο τῶν γραμματικῶν, καί ἐκεῖ πάλι εἶναι τελευταῖος ἀπ' ὄλους, ἀρχάριος. Ἐπειτα, ὅταν μάθει γράμματα εἶναι ὁ τελευταῖος καί ὁ πῖό ἀρχάριος ἀπ' ὄλους τούς δικηγόρους. Ὅταν γίνει καί ἐκεῖ πρῶτος, τότε γίνεται ἡγεμόνας· καί ὅταν γίνει ἄρχοντας παίρνει γιά βοηθό του τόν συγκάθεδρο. Ἄν λοιπόν αὐτά πού φαίνονται γιά νά τά πετύχει κανεῖς ἀπαιτοῦν τόσους κόπους, πολύ περισσότερο τά ἐπουράνια μυστήρια αὐξάνονται μέ πολλές προκοπές καί πολλούς βαθμούς· καί μετά ἀπό μεγάλη ἄσκηση καί πολλούς πειρασμούς ὁ Χριστιανός, πού κατορθώνει νά ξεφύγει, γίνεται τέλειος.

Διότι οἱ Χριστιανοί πού πραγματικά γεύθηκαν τή χάρη τοῦ Θεοῦ καί ἔχουν τό σημάδι τοῦ σταυροῦ στό νοῦ καί στήν καρδιά τους, αὐτοί τά πάντα, ἀπό βασιλιάδες μέχρι φτωχοῦς, τά θεωροῦν κοπριά καί δυσοσμία, καί μποροῦν νά γνωρίζουν ὅτι ὄλος ὁ κόσμος ὁ γήινος καί οἱ θησαυροί τοῦ βασιλιᾶ καί ὁ πλοῦτος καί ἡ δόξα καί τά σοφά λόγια εἶναι σάν κάποια φαντασία, χωρίς νά εἶναι σταθερά καί μέ στερεά βάση, ἀλλά μεταβάλλονται καί χάνονται. Καί ὅ,τι ὑπάρχει κάτω ἀπό τόν οὐρανό εἶναι γιά τούς Χριστιανούς αὐτούς εὐκαταφρόνητο.

15,43 Γιατί συμβαίνει αὐτό; Ἐπειδή αὐτά πού βρίσκονται ἐπάνω στούς οὐρανοῦς εἶναι ἄγνωστα καί παράξενα, καί δέν ὑπάρχουν οὔτε στούς θησαυρούς τῶν βασιλιάδων, οὔτε στή σοφία τῶν λόγων, οὔτε στήν κοσμική δόξα καί τά ἀξιῶματα, ἢ στόν πλοῦτο πού ἐκεῖνοι ἀπέκτησαν, ἀλλ' ἔχουν τόν Κύριο σάν κτῆμα πού δέν παρέρχεται, ἀλλά μένει γιά πάντα.

Διότι οἱ Χριστιανοί γνωρίζουν ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι τό τιμιότερο ἀπό ὅλα τά δημιουργήματα· γιατί μόνο ὁ ἄνθρωπος πλά-

ὁμοίωσιν» Θεοῦ ἐγένετο. Ἴδου ὁ οὐρανὸς πόσον ἐστὶν ὑπερμεγέθης καὶ ἡ γῆ, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κτίσματα τίμια καὶ μεγάλα τὰ σκευὴ αὐτῶν. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ὑπὲρ πάντα τὰ σκευὴ τίμιός ἐστιν, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν μόνον εὐδόκησεν ὁ Κύριος, καὶ τὰ κήτη δὲ τῆς θαλάσσης καὶ τὰ ὄρη καὶ τὰ θηρία εἰς τὸ φαινόμενον μείζονά εἰσι τοῦ ἀνθρώπου. Βλέπε οὖν σου τὸ ἀξίωμα, πῶς εἶ τίμιος. Ὅτι ὑπὲρ ἀγγέλους ἐποίησέ σε ὁ Θεός, ὅποτε καὶ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ εἰς σὴν πρεσβείαν καὶ λύτρωσιν παρεγένετο ἐπὶ τῆς γῆς.

15,44 Ὁ Θεὸς οὖν καὶ οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν σὴν σωτηρίαν ἦλθον. Βασιλεὺς γάρ, υἱὸς βασιλέως συμβούλιον ἐποίησατο μετὰ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἀπεστάλη ὁ Λόγος καὶ σάρκα ἐνδυσάμενος καὶ κρύψας τὴν ἑαυτοῦ θεότητα, ἵνα διὰ τοῦ ὁμοίου τὸ ὅμοιον σώσῃ, ἔθηκε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Τοσαύτη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐστὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον· ἠρετίσατο ὁ ἀθάνατος σταυρωθῆναι διὰ σέ. Βλέπε οὖν πῶς «ὁ Θεὸς ἠγάπησε τὸν κόσμον, ὅτι τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν ἔδωκεν ὑπὲρ αὐτῶν»· «πῶς οὐχὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίζεται;». Καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει· «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν». Δείκνυσι δὲ καὶ ἀλλαχοῦ τοὺς ἀγγέλους λειτουργοὺς εἶναι τῶν ἁγίων. Καὶ γὰρ Ἡλίας ὅτε ἦν εἰς τὸ ὄρος καὶ ἦλθον κατ' αὐτοῦ οἱ ἀλλόφυλοι, τὸ παιδίον ἔλεγε· «πολλοὶ ἔρχονται καθ' ἡμῶν καὶ ἡμεῖς μόνοι ἐσμέν»· τότε ἀποκρίνεται Ἡλίας· «οὐχ ὄρας παρεμβολὰς καὶ πλήθη ἀγγέλων μεθ' ἡμῶν κύκλω βοηθούντων ἡμῖν;». Ὅρας ὅτι ὁ δεσπότης καὶ τὰ πλήθη τῶν ἀγγέλων σύνεστι τοῖς δούλοις αὐτοῦ; Πόση οὖν ἐστὶν ἡ ψυχὴ καὶ πῶς τετίμηται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄγγελοι ταύτην ἐπιζητοῦσιν εἰς κοινωνίαν ἰδίαν καὶ εἰς βασιλείαν. Ὁ δὲ σατανᾶς καὶ αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ταύτην ἐπιζητοῦσιν εἰς τὸ ἴδιον μέρος.

18. Γέν. 1,26

19. Ἰω. 3,16

20. Ρωμ. 8,32

21. Ματθ. 24,47

22. Πρβλ. Ἐβρ. 1,14

23. Δ' Βασ. 6,14έ.

σθηκε «κατ' εικόνα και ὁμοίωση» τοῦ Θεοῦ. Κοίταξε πόσο μεγάλος εἶναι ὁ οὐρανός και ἡ γῆ, και τά δημιουργήματα πού βρίσκονται πάνω σ' αὐτά πόσο ἔνδοξα και μεγάλα εἶναι. Ὁ ἄνθρωπος ὁμως εἶναι πιό τίμιος ἀπ' ὅλα τά δημιουργήματα, ἐπειδή μόνο σ' αὐτόν ἔδειξε ὁ Κύριος τήν εὐνοιά του· και τά κῆτη τῆς θάλασσας και τά βουνά και τά θηρία ὡς πρός τό μέγεθος εἶναι μεγαλύτερα ἀπό τόν ἄνθρωπο. Κοίταξε τό ἀξίωμα σου, πόσο μεγάλο εἶναι. Διότι ἀνώτερο ἀπό τούς ἀγγέλους σέ δημιούργησε ὁ Θεός, γι' αὐτό και ὁ ἴδιος ἦρθε στή γῆ γιά νά σοῦ προσφέρει βοήθεια και λύτρωση.

15,44 Ὁ Θεός λοιπόν και οἱ ἄγγελοι ἦρθαν γιά τή δική σου σωτηρία. Διότι ὁ βασιλιάς, ὁ Υἱός τοῦ βασιλιᾶ, ἔκανε συμβούλιο μέ τόν Πατέρα του, και στάλθηκε ὁ Λόγος, φόρεσε τήν ἀνθρώπινη σάρκα και ἔκρυψε τή θεότητά του γιά νά σώσει τό ὅμοιο, και θυσίασε τήν ψυχή του πάνω στό σταυρό. Τόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρός τόν ἄνθρωπο· προτίμησε αὐτός πού εἶναι ἀθάνατος νά σταυρωθεῖ γιά σένα. Βλέπε λοιπόν πῶς «τόσο πολύ ἀγάπησε ὁ Θεός τόν κόσμο, ὥστε τόν μονογενή Υἱό του τόν παρέδωσε σέ σταυρικό θάνατο γι' αὐτόν»¹⁹. «Πῶς λοιπόν δέ θά μᾶς χαρίσει μαζί μ' αὐτό και ὅλα τά ἄλλα πού μᾶς χρειάζονται;»²⁰. Και πάλι ἄλλοῦ λέγει· «ἀλήθεια σᾶς λέγω, ὅτι θά τόν ἐγκαταστήσει διαχειριστή και κληρονόμο σ' ὅλη του τήν περιουσία»²¹. Και ἄλλοῦ πάλι φανερώνει ὅτι οἱ ἄγγελοι ὑπηρετοῦν τούς ἀγίους²². Διότι και ὁ Ἡλίας ὅταν ἦταν πάνω στό ὄρος και ἦρθαν ἐναντίον του οἱ ἀλλόφυλοι, ἔλεγε τό παιδί· «πολλοί ἔρχονται ἐναντίον μας και ἐμεῖς εἴμαστε μόνοι»²³. τότε ἀπάντησε ὁ Ἡλίας· «δέ βλέπεις τά στρατόπεδα και τά πλήθη τῶν ἀγγέλων πού βρίσκονται γύρω μας και μᾶς βοηθοῦν;». Βλέπεις ὅτι βρίσκεται μαζί μέ τούς δούλους του ὁ Δεσπότης και τά πλήθη τῶν ἀγγέλων; Πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀξία τῆς ψυχῆς και πῶς ἔχει τιμηθεῖ ἀπό τό Θεό, διότι ὁ Θεός ὁ ἴδιος και οἱ ἄγγελοι τήν ζητοῦν νά ἔρθει σέ κοινωνία μαζί τους και νά συμβασιλεύσει μαζί τους. Ἀντίθετα ὁ σατανᾶς και οἱ δυνάμεις του προσπαθοῦν νά τήν πάρουν μέ τό μέρος τους.

15,45 Ὡς γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις ὁ βασιλεὺς οὐ διακονεῖται ὑπὸ ἀγγελιμαίων ἀνθρώπων, ἀλλ' ὑπὸ ὠραίων καὶ καλῶς πεπαιδευμένων, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐπουράνιον παλάτιον ἐκεῖνοι διακονοῦσι τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ οἱ ἄμωμοι, οἱ ἀνεπίληπτοι, οἱ καθαροὶ τὴν καρδίαν. Καὶ ὡσπερ ἐν τῷ παλατίῳ ὠραῖαι κόραι καὶ μὴ ἔχουσαι μῶμόν τινα, εὐειδέσταται, ἐκεῖναι εἰς κοινωνίαν βασιλέων ἀπέρχονται, οὕτω καὶ εἰς τὸ πνευματικόν· ψυχαὶ αἱ ἐν πᾶσι τρόποις ἀγαθοῖς κεκοσμημέναι, αὗται κοινωνοῦσι τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ.

Εἰς τὸ φαινόμενον, ὅπου ἀπέρχεται ἄρχων μεῖναι, καὶ συμβῆ ἐκείνην τὴν οἰκίαν ἔχειν ἀκαθαρσίαν τινά, εὐτρεπίζεται καὶ διακόσμησις πολλὴ γίνεται καὶ ἀρῶματα ἐκχεῖται, πόσῳ μᾶλλον ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς, εἰς ὃν ὁ Κύριος ἀναπαύεται, πολλῆς διακοσμήσεως χρῆζει, ἵνα δυναθῆ ἐκεῖ εἰσελθεῖν καὶ ἀναπαῆναι ὁ ἄσπιλος καὶ ἄμωμος· εἰς γὰρ τοιαύτην καρδίαν ὁ Θεὸς καὶ ὅλη ἢ ἐπουράνιος ἐκκλησία ἐπαναπαύεται.

15,46 Ἐν τοῖς φαινομένοις, ἐὰν ἔχη πατὴρ κτήματα, ἔχη δὲ καὶ διαδήματα καὶ λίθους τιμίους, ταῦτα εἰς οἴκους ἀποθέτους κρύπτει καὶ ταμιεύεται τῷ ἀγαπητῷ αὐτοῦ υἱῷ κάκείνῳ δίδωσιν αὐτά. Οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τὴν ἑαυτοῦ κτῆσιν μετὰ τῶν ἰδίων τιμίων ἐνεπίστευσε τῇ ψυχῇ.

Εἰς τὸ φαινόμενον, ἐὰν ἦ πόλεμος καὶ ἔλθῃ βασιλεὺς μετὰ τοῦ στρατοπέδου ἐπὶ τὸ πολεμῆσαι καὶ ὑπάρχῃ τὸ μέρος αὐτοῦ ἔλαττον ἢ ἀσθενέστερον, εὐθέως «ἀποστέλλει πρεσβείαν ἐρωτῶν τὰ πρὸς εἰρήνην»· εἰ δὲ ἔθνος μέγιστον πρὸς ἔθνος ἴσον ἢ καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς βασιλέα (λέγω δὴ ὁ Περσῶν καὶ ὁ Ρωμαίων), ἀνάγκη πᾶσα τοὺς δύο βασιλεῖς κινήθῃν μετὰ τῶν στρατοπέδων ὄλων. Βλέπε οὖν οἶον σου ἐστὶ τὸ ἀξίωμα, ὅτι ὁ Θεὸς ἐκινήθη μετὰ τῶν ἰδίων στρατοπέδων (λέγω δὴ τῶν ἀγ-

15,45 Διότι, ὅπως στήν καθημερινή ζωή ὁ βασιλιάς δέν ὑπηρερεῖται ἀπό ἄξεστους ἀνθρώπους, ἀλλ' ἀπό ὠραίους καί καλά ἐκπαιδευμένους, ἔτσι καί στό ἐπουράνιο παλάτι διακονοῦν τόν ἐπουράνιο βασιλιά ἐκεῖνοι πού εἶναι ἄμεμπτοι, ἄψογοι, καί ἔχουν καθαρή τήν καρδιά²⁴. Καί ὅπως στό παλάτι ὑπάρχουν ὠραῖες κόρες, πού δέν ἔχουν κανένα ψεγάδι, εἶναι ὁμορφότες, καί αὐτές κρατοῦν συντροφιά στούς βασιλεῖς, ἔτσι γίνεται καί στό πνευματικό παλάτι ψυχές πού εἶναι στολισμένες μέ κάθε τρόπο μέ ἀγαθά, αὐτές κοινωνοῦν μέ τόν ἐπουράνιο βασιλιά.

Ἐδῶ στόν κόσμο, ὅπου πηγαίνει νά μείγει ὁ ἄρχοντας, καί συμβεῖ τό σπίτι ἐκεῖνο νά μήν εἶναι καθαρό, τό ἐτοιμάζουν, τό στολίζουν καί τό ἀρωματίζουν, πολύ περισσότερο τό σπίτι τῆς ψυχῆς, στό ὁποῖο ἀναπαύεται ὁ Κύριος, ἔχει ἀνάγκη ἀπό μεγάλη διακόσμηση, γιά νά μπορέσει νά μπεῖ ἐκεῖ καί ν' ἀναπαυθεῖ ὁ ἄσπιλος καί ἄμεμπτος· διότι μέσα σέ τέτοια ψυχή ἀναπαύεται ὁ Θεός καί ὀλόκληρη ἡ ἐπουράνια Ἐκκλησία.

15,46 Σ' αὐτόν τόν κόσμο, ἄν κάποιος πατέρας ἔχει περιουσία, χρυσᾶ στολίδια καί πολύτιμους λίθους, αὐτά τά κρύβει σέ σπία μυστικά, τά ἀποταμιεύει γιά τόν ἀγαπητό του γιό, καί σ' ἐκεῖνον τά δίνει ὅλα. Ἔτσι καί ὁ Θεός ὅ,τι εἶχε, μαζί μέ τά πολύτιμα ἀγαθά του, τό ἐμπιστεύθηκε στήν ψυχή.

Στόν κόσμο αὐτό, ὅταν ὑπάρχει πόλεμος καί ἔρθει ὁ βασιλιάς μέ τό στρατό του γιά νά πολεμήσει, καί διαπιστώσει ὅτι ὑστερεῖ ἔναντι τῶν ἀντιπάλων, ἀμέσως «στέλνει πρεσβευτές καί ζητάει νά διαπραγματευθοῦν γιά τήν εἰρήνη»²⁵, ἄν ὅμως ἕνα μεγάλο ἔθνος πολεμάει μέ ἕνα ἄλλο ἔθνος ἐξ ἴσου μεγάλο, καί βασιλιάς ἐναντίον βασιλιᾶ (γιά παράδειγμα ὁ βασιλιάς τῶν Περσῶν μέ τό βασιλιά τῶν Ρωμαίων), τότε ὑποχρεωτικά οἱ δύο βασιλιάδες θά ἐκστρατεύσουν μέ ὅλα τους τά στρατεύματα. Βλέπε λοιπόν πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀξία σου, διότι ὁ Θεός ὁ ἴδιος ξεκίνησε μέ τά στρατεύματά του (ἐννοῶ τούς ἀγγέλους καί τά πνεύματα τῶν ἁγίων) γιά νά πολεμήσει μέ τόν ἐχθρό καί

γέλων καὶ τῶν πνευμάτων) συμβαλεῖν τῷ ἀντικειμένῳ, ἵνα σε λυτρώσῃται ἐκ τοῦ θανάτου. Ὁ Θεὸς οὖν παρεγένετο διὰ σέ.

15,47 Ὡσπερ ἐὰν ἦ βασιλεὺς καὶ εὖρη πτωχὸν τινα ἔχοντα λέπραν εἰς ὄλα τὰ μέλη, καὶ μὴ ἐπαισχυνθῆ, ἀλλ' ἐπιθῆ φάρμακα ἐν τοῖς τραύμασιν αὐτοῦ καὶ ἰάσῃται αὐτοῦ τὰς πληγὰς καὶ εἰς τράπεζαν βασιλικὴν ἀπαγάγῃ αὐτὸν καὶ περιθῆ αὐτῷ πορφύραν καὶ ποιήσῃ αὐτὸν βασιλέα, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων· ἀπέπλυνεν αὐτῶν τὰ τραύματα καὶ ἴασατο αὐτοὺς καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὸν ἐπουράνιον νυμφῶνα. Μέγα οὖν ἐστὶ τὸ ἀξίωμα τῶν Χριστιανῶν τοσοῦτον, ὡς μηδὲ σύγκρισιν ἔχειν.

Εἰ δὲ μετεωρισθῆ καὶ κλαπῆ ὑπὸ τῆς κακίας, ἔοικε τοιούτῳ τινί, ὡσπερ ἐὰν ἦ πόλις μὴ ἔχουσα τεῖχος, καὶ οἱ λησταὶ εἰσέρχονται δι' αὐτῆς ὅθεν θέλουσι, μὴ ἐμποδιζόμενοι, καὶ ἐρημοῦσι καὶ ἐμπυρίζουσιν αὐτήν, οὕτως ἀμελοῦντός σου καὶ μὴ ἑαυτῷ προσέχοντος ἐπεισέρχονται τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας καὶ ἀφανίζουσι καὶ ἐρημοῦσι τὸν νοῦν, σκορπίζοντες τοὺς λογισμοὺς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον.

15,48 Πολλοὶ γὰρ περὶ τὰ ἔξωθεν ἀκριβεύομενοι καὶ ἐπιστήμην ἀσκοῦντες καὶ βίου ὀρθοῦ ἐπιμελούμενοι τοῦτο νομίζουσιν εἶναι τὸ τέλειον, μὴ ἐγκύπτοντες εἰς τὴν καρδίαν καὶ ὀρῶντες τὰ ἐκεῖ συνέχοντα τὴν ψυχὴν κακά. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν τῆς κακίας ἐσώτερον νοῦν ρίζα ἐστὶν ἐν τοῖς μέλεσι, καὶ ὁ ληστής ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐστὶ, τουτέστιν ἡ ἐνάντια δύναμις. Ἀντιστατικὴ οὖν καὶ νοερά ἐστὶ· καὶ ἐὰν μὴ τις θῆ ἀγῶνα κατὰ τῆς ἀμαρτίας, κατὰ μέρος ὑπεκχεομένη ἡ ἔσω κακία διὰ τὸ πλεονασμὸν φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς φανεράς ἀμαρτίας ἐπὶ τὸ κατεργάζεσθαι αὐτάς. Τὸ γὰρ κακὸν ὡσπερ πηγῆς ὀφθαλμὸς ἐστὶ, πάντοτε βρύον. Καὶ σὺ οὖν γίνου ἐπὶ τῷ ἐπισχεῖν τὰ ρεύματα τῆς κακίας, ἵνα μὴ εἰς μυρία

νά σέ λυτρώσει ἀπό τό θάνατο. Ὁ Θεός λοιπόν ἦρθε στόν κόσμο γιά σένα.

15,47 Ὅπως ἀκριβῶς, ἂν ἓνας βασιλιάς συναντήσῃ κάποιον φτωχό πού ἔχει πληγές σέ ὅλα τά μέλη τοῦ σώματός του καί δέν τόν σιχαθεῖ, ἀλλά βάλῃ φάρμακα πάνω στίς πληγές του, θεραπεύσῃ τά τραύματά του, καί στή συνέχεια τόν ὀδηγήσῃ στό βασιλικό τραπέζι, τόν ντύσῃ μέ πορφύρα καί τόν κάνει βασιλιά, τό ἴδιο ἀκριβῶς ἔκαμε καί ὁ Θεός στό ἀνθρώπινο γένος· καθάρισε τά τραύματα τῶν ἀνθρώπων, τοὺς θεράπευσε, καί τοὺς ὀδήγησε στόν ἐπουράνιο νυμφώνα. Τόσο μεγάλο λοιπόν εἶναι τό ἀξίωμα τῶν Χριστιανῶν, ὥστε δέν ὑπάρχει ἄλλο γιά νά τό συγκρίνεις.

Ἄν ὅμως ὑπερηφανευθεῖ καί κυριευθεῖ ἀπό τήν κακία, μοιάζει κατά κάποιο τρόπο μ' αὐτό, σάν νά εἶναι πόλη πού δέν ἔχει τεῖχος, καί οἱ ληστές μπαίνουν μέσα σ' αὐτήν ἀπ' ὅπου θέλουν, χωρίς νά ἐμποδίζονται, καί τήν ἐρημώνουν καί τήν καίνε· ἔτσι καί σύ, ὅταν ἀμελεῖς καί δέν προσέχεις τόν ἑαυτό σου, μπαίνουν μέσα σου τά πονηρά πνεύματα καί καταστρέφουν καί ἐρημώνουν τό νοῦ, διασκορπίζοντας τοὺς λογισμούς μέσα σ' αὐτόν τόν κόσμο.

15,48 Διότι πολλοί, ἐπειδή ἀσχολοῦνται μέ μεγάλη φροντίδα μέ τά ἐξωτερικά πράγματα, ἀσκοῦν τήν τέχνη τους, καί φροντίζουν γιά τό σωστό τρόπο ζωῆς, νομίζουν ὅτι αὐτό εἶναι τό τέλειο, χωρίς νά σκύβουν μέσα στήν καρδιά, γιά νά δοῦν τά κακά πού κρατοῦν ἐκεῖ δέσμια τήν ψυχή. Ἐπειδή ἀπό τόν ἐσωτερικό νοῦ τῆς κακίας ὑπάρχει ρίζα πού φτάνει στά διάφορα μέλη²⁶, καί ὁ ληστής βρίσκεται μέσα στό σπίτι, δηλαδή ἡ ἀντίπαλη δύναμη. Αὐτή λοιπόν φέρνει ἀντίσταση καί εἶναι νοερή· καί ἂν δέν ἀγνωσθεῖ κανεῖς ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας, σιγά σιγά πλεονάζει ἡ ἐσωτερική κακία καί ξεχειλίζει καί φέρνει τόν ἄνθρωπο σέ φανερές ἁμαρτίες γιά νά τίς πραγματοποιήσῃ. Διότι τό κακό εἶναι σάν τό μάτι τῆς πηγῆς, πού πάντα ἀναβλύζει. Καί σύ λοιπόν ἀπόκτησε τή δύναμη νά συγκρατεῖς τά ρεύματα τῆς κακίας, γιά νά μή πέσεις σέ ἀναρίθμητα κακά καί μείνεις κατάπληκτος.

κακὰ ἐμπίπτων ὡς θαμβούμενος ἦς. Ὅν τρόπον ἔαν ἦ τις εὐγενής, ἀμέριμνος, πλούσιος, καὶ τοῦτον οἱ διάκονοι τοῦ ἄρχοντος καὶ οἱ ταξεῶται ἀρπάσωσιν ἀποφέροντες, πρὸς αὐτὸν λέγοντες ὅτι 'κατηγορήθης ἐπὶ ἐγκλήματι, καὶ θανάτῳ ὑπόκεισαι'. Λοιπὸν ἐκ τῆς φήμης τοῦ φόβου ἀπώλεσεν αὐτοῦ πάσας τὰς ἐνθυμήσεις καὶ ὥσπερ τεθαμβημένος ἐστίν.

15,49 Ὑπολάμβανε οὖν οὕτω καὶ περὶ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας. Ὁ γὰρ φαινόμενος κόσμος ἀπὸ βασιλέων ἕως πτωχῶν ἐν θορύβῳ εἰσὶ καὶ ἀκαταστασίᾳ καὶ μάσῃ, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν οἶδε τὴν αἰτίαν, ἡγουν φαινόμενον τὸ κακὸν τὸ παρεισεληθὸν διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ, «τὸ κέντρον τοῦ θανάτου». Ἡ γὰρ ἁμαρτία ἢ παρεισεληθοῦσα, δύναμις τις οὔσα λογικῆ τοῦ σατανᾶ καὶ οὐσία, ἐνέσπειρε τὰ κακὰ πάντα, ἐπειδὴ λεληθότως εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον καὶ εἰς τὸν νοῦν ἐνεργεῖ καὶ μάχεται τοῖς λογισμοῖς. Οὐκ ἴσασι δὲ οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ἀπὸ ἀλλοτρίας τινὸς δυνάμεως ἐλαυνόμενοι ταῦτα πράττουσιν, ἀλλὰ νομίζουσι φυσικᾶ ταῦτα εἶναι καὶ ἀπὸ ἰδίας φρονήσεως ταῦτα ποιεῖν. Οἱ δὲ τὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ ἔχοντες ἐν αὐτῷ τῷ νῷ καὶ τὸν φωτισμὸν αὐτοῦ, ἴσασι πόθεν ταῦτα κινεῖται. Πάσχει γὰρ ὁ κόσμος πάθος κακίας καὶ οὐκ οἶδεν.

15,50 Καὶ ἔστι πῦρ ἀκάθαρτον, ὅπερ ἀνάπτει τὴν καρδίαν, καὶ οὕτω διατρέχει εἰς ὅλα τὰ μέλη καὶ προτρέπεται τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀσελείας καὶ μυρία κακά. Οἱ οὖν γαργαλιζόμενοι καὶ συνηδόμενοι ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ ἐπιτελοῦσι τὴν πορνείαν, καὶ οὕτω νεμομένου τοῦ κακοῦ καταπίπτουσι καὶ εἰς φανεράν πορνείαν. Τὸ αὐτὸ νόει καὶ περὶ τῆς φιλαργυρίας, κενοδοξίας, τύφου, ζήλου, θυμοῦ· ὥσπερ ὅταν τις κληθῇ εἰς ἄριστον καὶ παρατεθῇ αὐτῷ ἐδέσματα πολλά. Λοιπὸν ἡ ἁμαρτία ὑποβάλλει πάντων ἄψασθαι, καὶ οὕτως ἡ ψυχὴ συνηδομένη βαρύνεται. Ὅρη γὰρ δυσβᾶστακτᾶ ἐστὶ τὰ πάθη, ὧν ἐν μέσῳ ποταμοὶ δρακόντων καὶ ἰοβόλων θηρίων καὶ ἔρπετῶν. Ὡσπερ ἔαν ἦ κῆτος καὶ καταπίῃ τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ κοιλίᾳ, οὕτω

27. Πρβλ. Ἐφεσ. 6,12

28. Ρωμ. 5,19

29. Α' Κορ. 15,56

30. Πρβλ. Ρωμ. 7,22

31. Πρβλ. Κολ. 3,15

“Όπως δηλαδή, αν κάποιος είναι ευγενής, αμέριμνος, και πλούσιος, και αυτόν οι υπηρέτες του ἄρχοντα και οι φρουροί τον ἄρπάξουν και τον ὀδηγήσουν στο δικαστήριο, λέγοντας πρὸς αὐτόν (κατηγορήθηκες γιὰ ἔγκλημα και θά τιμωρηθεῖς μέ θάνατο). Αὐτός τότε ἀπό τό φόβο του τά χάνει και μένει ἐκπληκτος.

15,49 Παρομοίωσε λοιπόν μ' αὐτά τά ὅσα συμβαίνουν μέ τά πονηρά πνεύματα. Διότι ὁ κόσμος αὐτός ὁ ὀρατός ἀπό τούς βασιλεῖς μέχρι τούς φτωχοὺς βρίσκεται σέ ἀναταραχή, σέ ἀκαταστασία και διαμάχη²⁷, και κανένας ἀπό αὐτούς δέ γνωρίζει τήν αἰτία, δηλαδή αὐτό τό ἴδιο τό κακό πού φανερώνεται, αὐτό πού μπήκε μέσα μας ἐξ αἰτίας τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ²⁸ «τό κεντρί τοῦ θανάτου»²⁹. Διότι ἡ ἁμαρτία πού μπήκε μέσα μας και πού εἶναι κάποια λογική δύναμη και οὐσία τοῦ σατανᾶ, ἔσπειρε ὅλα τά κακά, ἐπειδή ἐνεργεῖ κρυφά μέσα στόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο³⁰ και στό νοῦ, και πολεμάει τούς λογισμοὺς. Δέ γνωρίζουν ὅμως οἱ ἄνθρωποι ὅτι τά κάνουν ὅλα αὐτά ὀδηγούμενοι ἀπό κάποια ξένη δύναμη, ἀλλά νομίζουν ὅτι ὅλα αὐτά εἶναι φυσικά, και ὅτι τά πράττουν μέ τή δική τους ἀπόφαση. “Όσοι ὅμως ἔχουν τήν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ³¹ μέσα στό νοῦ τους και τό φωτισμό του γνωρίζουν ἀπό πού παρακινοῦνται αὐτά. Διότι ὑποφέρει ὁ κόσμος ἀπό τό πάθος τῆς κακίας και δέν τό γνωρίζει.

15,50 Καί γίνεται ἀκάθαρτο πῦρ, πού καίει τήν καρδιά, και ἔτσι διατρέχει σέ ὅλα τά μέλη, παρακινώντας τούς ἄνθρώπους σέ ἀκολασίες και σέ ἀναρίθμητα κακά. Αὐτοί λοιπόν πού ἐρεθίζονται και αἰσθάνονται εὐχαρίστηση, μέσα στήν καρδιά τους διαπράττουν τήν πορνεία, και ἔτσι, ἀφοῦ κυριευθοῦν ἀπό τό κακό, πέφτουν ἔπειτα και στήν φανερή πορνεία. Τό ἴδιο νά σκεφθεῖς και γιὰ τή φιλαργυρία, τήν κενοδοξία, τήν ὑπερηφάνεια, τή ζήλεια, τό θυμό· ὅπως ἀκριβῶς ὅταν κληθεῖ κάποιος σέ γεῦμα και τοῦ προσφέρουν πολλά φαγητά. Ἡ ἁμαρτία τότε τόν παρακινεῖ νά πάρει ἀπ' ὅλα και ἔτσι ἡ ψυχή ἀπολαμβάνοντας τήν ἡδονή βαρύνεται. Διότι τά πάθη εἶναι βουνά δυσβάσταχτα, και ἀνάμεσά τους ὑπάρχουν ποταμοί μέ δράκοντες, μέ φαρμακερά θηρία και ἔρπετά. “Όπως κάποιο κῆτος καταπίνει τόν ἄν-

καὶ ἡ ἀμαρτία καταπίνει τὰς ψυχάς. Φλόγες πυρός εἰσι καίουσαι καὶ βέλη πεπυρωμένα τοῦ πονηροῦ· λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος· «πρὸς τὸ δυνηθῆναι ἡμᾶς τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι». Ἐνεμήθη γὰρ τὸ κακὸν καὶ τεθεμελίωται περὶ τὴν ψυχὴν.

15,51 Οἱ δὲ φρόνιμοι, ὅταν ἐπαναστῆ τὰ πάθη, οὐχ ὑπακούουσιν, ἀλλ' ὀργίζονται ταῖς κακαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἐχθροὶ ἑαυτῶν γίνονται. Ὁ γὰρ σατανᾶς πολὺ θέλει ἐπαναπαῆναι τῇ ψυχῇ καὶ ἐφαπλωθῆναι, καὶ θλίβεται καὶ στενοχωρεῖται μὴ ὑπακουούσης τῆς ψυχῆς. Εἰσὶ δὲ τινες κρατούμενοι ὑπὸ θείας δυνάμεως, ὅτι ἐὰν ἴδωσί τινα μετὰ γυναικὸς νέον, οὗτοι εἰ καὶ διαλογίζονται τινα, ὅμως οὐ μαιίνεται ὁ νοῦς αὐτῶν οὔτε ἐπιτελεῖ ἕνδον ἀμαρτίαν· ἀλλ' οὐπω ἔστι τῷ τοιούτῳ θαρσῆσαι. Εἰσὶ δὲ ἄλλοι, εἰς οὓς τελείως πέπαιται καὶ κατεσβέσθη καὶ ἐξηράνθη· ἀλλὰ τὰ μέτρα ταῦτα τῶν μεγάλων εἰσίν.

Ὡσπερ οἱ ἔμποροι γυμνοὶ κατέρχονται εἰς βυθὸν θαλάσσης, εἰς θάνατον τοῦ ὕδατος, ἵνα ἐκεῖ εὕρωσι μαργαρίτας εἰς στέφανον ποιοῦντας βασιλικὸν καὶ πορφύραν, οὕτω καὶ οἱ μονάζοντες γυμνοὶ ἐξέρχονται τοῦ κόσμου καὶ κατέρχονται εἰς βυθὸν θαλάσσης τῆς κακίας καὶ εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ σκότους καὶ ἀπὸ τῶν βαθέων λαμβάνουσι καὶ ἀναφέρουσι τιμίους λίθους προχωροῦντας εἰς στέφανον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐπουράνιον, εἰς αἰῶνα καινὸν καὶ πόλιν φωτεινὴν καὶ δῆμον ἀγγελικόν.

15,52 Ὡσπερ ἐν τῇ σαγήνῃ πολλὰ εἶδη ἰχθύων ἐμπίπτει, καὶ τὰ ἀχρηστότερα πάλιν εὐθέως εἰς θάλασσαν ρίπτουσιν, οὕτω καὶ ἡ σαγήνη τῆς χάριτος ἐφαπλοῦται ἐπὶ πάντας καὶ ζητεῖ ἀνάπαυσιν, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι οὐχ ὑπακούουσι· διὰ τοῦτο πάλιν εἰς αὐτὸν τὸν βόθυνον τοῦ σκότους καταρρίπτονται.

Ὡσπερ γὰρ ὁ χρυσὸς ἀπὸ πολλῆς ἄμμου πλυνόμενος εὕρισκεται, καὶ ταῦτα ἐλάχιστα ὡς κεγχρίδες, οὕτω καὶ ἀπὸ πολλῶν

θρωπο στήν κοιλιά του, ἔτσι καί ἡ ἁμαρτία καταπίνει τίς ψυχές. Εἶναι φλόγες πύρινες πού καΐνε καί πυρακτωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ· διότι λέγει ὁ ἀπόστολος· «γιά νά κατορθώσουμε νά σβήσουμε τά πυρακτωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ»³². Ἐπειδή τό κακό κυρίεψε τήν ψυχή καί ἔχει θεμελιωθεῖ σ' αὐτήν.

15,51 Οἱ φρόνιμοι ὁμως, ὅταν ἐπαναστατήσουν τά πάθη, δέν ὑπακούουν σ' αὐτά, ἀλλ' ὀργίζονται μέ τίς κακές ἐπιθυμίες, καί γίνονται ἐχθροί τοῦ ἑαυτοῦ τους. Διότι ὁ σατανᾶς θέλει πολύ ν' ἀναπαυθεῖ στήν ψυχή καί νά ἀπλωθεῖ πάνω σ' αὐτή καί θλίβεται καί στενοχωριέται ὅταν ἡ ψυχή δέν ὑπακούει σ' αὐτόν. Ὑπάρχουν ὁμως μερικοί πού τούς σκεπάζει ἡ θεία δύναμη, διότι ἂν δοῦν ἕνα νέο μέ κάποια γυναίκα, αὐτοί, ἂν καί κάνουν κάποιες κακές σκέψεις, ὁμως δέ μολύνεται ὁ νοῦς τους, οὔτε ἁμαρτάνουν ἐσωτερικά· ἀλλά δέν πρέπει νά νομίζει αὐτός πού βρίσκεται σ' αὐτήν τήν κατάσταση ὅτι εἶναι κάτι. Ὑπάρχουν καί ἄλλοι στούς ὁποίους ἡ ἐπιθυμία τελείως ἔχει πάψει νά ὑπάρχει, σβήστηκε καί ἔχει ξεραθεῖ· ἀλλ' αὐτά συμβαίνουν σ' ἐκείνους πού ἔχουν φτάσει σέ μεγάλους βαθμούς τελειότητας.

Ὅπως οἱ ἔμποροι μαργαριταριῶν κατεβαίνουν γυμνοί στό βυθό τῆς θάλασσας, στό θάνατο τοῦ νεροῦ, γιά νά βροῦν ἐκεῖ μαργαριτάρια, μέ τά ὁποῖα στολίζουν τό βασιλικό στέμμα καί τήν πορφύρα, ἔτσι καί οἱ μοναχοί ἀποχωροῦν γυμνοί ἀπό τόν κόσμο, καί κατεβαίνουν στό βυθό τῆς θάλασσας τῆς κακίας καί στήν ἄβυσσο τοῦ σκοταδιοῦ, καί ἀπ' αὐτά τά βάθη παίρνουν καί φέρνουν ἐπάνω πολύτιμους λίθους, πού τούς τοποθετοῦν στό στεφάνι τοῦ Χριστοῦ, στήν ἐπουράνια ἐκκλησία, στόν καινούριο αἰῶνα, στήν πόλη τῆ φωτεινῆ καί στήν ἀγγελική σύναξη.

15,52 Ὅπως μέσα στό δίχτυ³³ πιάνονται πολλά εἶδη ψαριῶν, καί τά πιά ἀχρηστα πάλι τά ξαναρίχνουν στή θάλασσα, ἔτσι καί τό δίχτυ τῆς χάριτος ἀπλώνεται πάνω σ' ὄλους καί ζητάει ἀνάπαυση³⁴, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι δέν ὑπακούουν· γι αὐτό πάλι ξαναπέφτουν μέσα στό σκοτεινό λάκκο.

Διότι, ὅπως τό χρυσάφι βρίσκεται ἀφοῦ πλυθεῖ μεγάλη ποσότητα ἄμμου, καί αὐτά τά κομμάτια εἶναι πολύ μικρά σάν

ὀλίγοι εἰσὶ δόκιμοι. Καὶ γὰρ οἱ ἔχοντες τὸ ἔργον τῆς βασιλείας φανεροὶ εἰσι καὶ οἱ κοσμοῦντες τὸν λόγον αὐτῶν φαίνονται. Ὅμοίως δὲ καὶ οἱ ἠρτυμένοι τῷ ἅλατι τῷ ἐπουρανίῳ φαίνονται καὶ οἱ ἐκ τῶν θησαυρῶν τοῦ Πνεύματος λαλοῦντες· «φαίνεται τὰ σκεύη, ἐν οἷς ὁ Θεὸς εὐδοκεῖ καὶ δίδωσι τὴν ἑαυτοῦ χάριν». Καὶ ἄλλοι μετὰ πολλῆς ὑπομονῆς δέχονται τὴν ἁγιαστικὴν δύναμιν, καθὼς ὁ Κύριος θέλει πολυτρόπως. Ὁ οὖν λαλῶν, εἰ μὴ ἦ ὁδηγούμενος ὑπὸ φωτὸς οὐρανίου καὶ σοφίας, οὐ δύναται πληροφορεῖν τὸν ἐκάστου νοῦν, ἐπειδὴ πολλαὶ εἰσιν αἱ προαιρέσεις, οἱ μὲν ἐν πολέμῳ, ἄλλοι ἐν ἀναπαύσει.

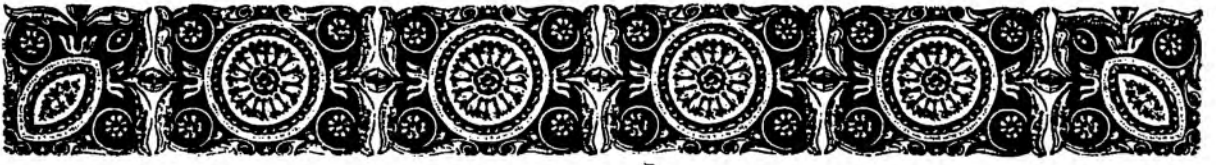
15,53 Ὡσπερ ὅταν ἡ πόλις ἠρημωμένη, καὶ θελήσῃ τις ταύτην ἀνακτίσαι, εὐθέως τὰ καταρρεῦσαντα καὶ πεσόντα τελείως καταβάλλει καὶ οὕτως ἄρχεται σκάπτειν καὶ ἐν τῷ σκάμματι τοὺς θεμελίους τίθεναι καὶ προβάλλεσθαι τὴν οἰκοδομήν, οὐδέπω δὲ ἐστὶν οἰκία· καὶ ὁ θέλων παράδεισον ποιῆσαι εἰς τόπους ἐρήμους καὶ δυσώδεις, πρῶτον ἄρχεται καθαρίζειν καὶ φραγμὸν περιτιθέναι καὶ ἐτοιμάζειν ὄχετοὺς καὶ οὕτω φυτεύει, καὶ αὔξονται τὰ φυτά, ἵνα οὕτω μετὰ πολὺν χρόνον ἐνέγκῃ καρποὺς ὁ παράδεισος, οὕτω καὶ αἱ προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων μετὰ τὴν παράβασιν κεχερσωμέναι εἰσὶ καὶ ἠρημωμέναι καὶ ἀκανθώδεις· εἶπε γὰρ ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ· «ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ». Χρεία οὖν καμάτου καὶ κόπου πολλοῦ, ἵνα τις ζητήσῃ καὶ ἀποθῆται τὸν θεμέλιον, ἕως ὅτε ἔλθῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων πῦρ καὶ ἄρξῃται περικαθαίρειν τὰς ἀκάνθας· καὶ οὕτως ἄρχονται ἀγιάζεσθαι, δοξάζοντες Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

35. Πρβλ. Κολ. 4,6

36. Γέν. 3,18

κεχρί, ἔτσι καί μεταξύ τῶν πολλῶν λίγοι εἶναι οἱ γνήσιοι. Διότι ὅσοι ἔχουν ἀναλάβει τό ἔργο τῆς βασιλείας φαίνονται, καί ὅσοι στολίζουν τά λόγια τους φαίνονται. Καί ἐκεῖνοι πού ἔχουν ἐτοιμασθεῖ μέ τό ἀλάτι τό ἐπουράνιο φαίνονται³⁵, ὅπως καί ἐκεῖνοι πού μιλοῦν χρησιμοποιοῦντας τό θησαυρό τοῦ ἀγίου Πνεύματος· «φαίνονται τά σκευῆ στά ὁποῖα ὑπάρχει ἡ εὐδοκία τοῦ Θεοῦ, καί στά ὁποῖα δίνει τή χάρη του». Καί ἄλλοι μέ μεγάλη ὑπομονή δέχονται τήν ἀγιαστική δύναμη, καί μέ πολλούς τρόπους ὅπως ὁ Κύριος θέλει. Αὐτός λοιπόν πού ὁμιλεῖ, ἂν δέν καθοδηγεῖται ἀπό οὐράνιο φῶς καί οὐράνια σοφία δέ μπορεῖ νά οἰκοδομήσει τήν ψυχή τοῦ καθενός, ἐπειδή εἶναι πολλές οἱ ἐπιθυμίες, ἀπό τίς ὁποῖες ἄλλες ὁδηγοῦν στόν πόλεμο, καί ἄλλες στήν ἀνάπαυση.

15,53 Ὅπως ἀκριβῶς ἐάν ὑπάρχει μία πόλη ἐρημωμένη καί θελήσει κάποιος νά τήν ξαναχτίσει, ἀμέσως τά μέρη ἐκεῖνα πού ἔχουν πέσει καί ἔχουν καταρρεύσει τά κατεδαφίζει τελείως, καί μετά ἀρχίζει νά σκάβει, τοποθετώντας τά θεμέλια στό σκαμμένο μέρος, καί ἔτσι ὑψώνεται ἡ οἰκοδομή ἐκεῖ πού δέν ὑπῆρχε σπίτι· καί ἐκεῖνος πού θέλει νά φτιάξει περιβόλι σέ μέρος ἔρημο καί βρωμερό, πρῶτα τό καθαρίζει, τό περιφράσσει καί ἐτοιμάζει τά ἀυλάκια, καί ἔπειτα φυτεύει μέσα σ' αὐτό, καί μεγαλώνουν τά δένδρα, ὥστε μετά ἀπό πολύ χρόνο νά φέρει καρπούς· τό περιβόλι, ἔτσι καί οἱ ἐπιθυμίες τῶν ἀνθρώπων, μετά τήν παράβαση τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἔχουν γίνει χέρσες καί ἐρημωμένες καί ἔχουν γεμίσει ἀγκάθια· διότι εἶπε ὁ Θεός στόν ἄνθρωπο· «ἀγκάθια καί τριβόλια θά βλαστήσει γιά σένα ἡ γῆ»³⁶. Πρέπει λοιπόν νά κουρασθεῖ καί νά κοπιάσει κανείς πολύ ἐάν θέλει νά τοποθετήσῃ τό θεμέλιο, μέχρι νά ἔρθῃ στίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων ἡ φωτιά καί ν' ἀρχίσει νά καίει τά ἀγκάθια· καί ἔτσι ἀρχίζουν νά ἀγιάζονται, δοξάζοντας τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Σ Τ'

16,1 Πᾶσαι αἱ νοεραὶ οὐσίαι, λέγω δὴ ἄγγέλων καὶ ψυχῶν καὶ δαιμόνων, ἀκέραιοι καὶ ἀπλούστατοι ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἐκτίσθησαν. Τὸ δέ τινας ἐξ αὐτῶν τραπήναι εἰς τὸ κακὸν ἐκ τοῦ αὐτεξουσίου προσεγένετο αὐτοῖς· ἰδίῳ γὰρ θελήματι ἐξετράπησαν τοῦ προσήκοντος λογισμοῦ. Εἰ δέ φαμεν οὕτως ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ κτισθῆναι, ἄδικον κριτὴν λέγομεν τὸν Θεὸν πέμποντα εἰς πῦρ τὸν σατανᾶν. Εἰσὶ γὰρ τινες τῶν αἰρετικῶν λέγοντες ὕλην ἀναρχον καὶ ὕλην ρίζαν, καὶ ρίζαν δύναμιν καὶ ἰσοδυναμίαν. Πρὸς τοῦτο οὖν ἔχεις εὐλόγως ἀντιθεῖναι ὅτι 'ποία ἐστὶ λοιπὸν ἡ νικῶσα δύναμις;' ἀνάγκη δὲ ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ. Λοιπὸν οὐκέτι ἐστὶν ἰσόχρονος ἢ ἰσοδύναμος ὁ ἠττώμενος. Οἱ λέγοντες ἐνυπόστατον τὸ κακὸν οὐδὲν ἴσασι. Θεῶ γὰρ οὐδὲν ἐστὶ κακὸν ἐνυπόστατον κατὰ τὸ ἀπαθὲς αὐτοῦ καὶ θεϊκόν. Ἡμῖν δὲ ἐστὶν ἐνεργοῦν ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ αἰσθήσει, πάσας ἐπιθυμίας ρυπαρὰς ὑποβάλλον. Οὐ συνεκράθη δὲ οὕτως, ὃν τρόπον τινὲς λέγουσι τὴν μῖξιν τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ὥς ἐστὶν ἐν



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι ΣΤ'

16,1 "Ολες οί νοερές ούσιες, έννοῶ τῶν ἀγγέλων, τῶν ψυχῶν καί τῶν δαιμόνων, δημιουργήθηκαν ἀπό τό δημιουργό ἀκέραιες καί ἀπλούστατες. Τό ὅτι δέ μερικές ἀπό αὐτές τράπηκαν πρὸς τό κακό, αὐτό ἔγινε ἐπειδὴ ἦταν ἐλεύθερες· διότι μέ τή θέλησή τους ἐκτράπηκαν ἀπό τό σωστό λογισμό. "Αν ἰσχυρισθοῦμε ὅτι δημιουργήθηκαν ἔτσι ἀπό τό Θεό, ὀνομάζουμε τό Θεό ἄδικο κριτή γιατί στέλνει τό σατανά στό πῦρ. Ὑπάρχουν βέβαια μερικοί ἀπό τοὺς αἰρετικούς πού ὀνομάζουν τό κακό ὕλη ἀναρχη, καί ὕλη ρίζα, καί ρίζα δύναμη καί ἰσοδύναμη μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ. Σ' αὐτά λοιπόν πολύ σωστά μπορεῖς ν' ἀντιπαραθέσεις αὐτό· 'ποιά λοιπόν εἶναι ἡ δύναμη πού νικάει;' κατ' ἀνάγκη εἶναι ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ. "Αρα λοιπόν δέν εἶναι καθόλου ἰσόχρο-νος καί ἰσοδύναμος αὐτός πού νικιέται. Αὐτοί πού ἰσχυρίζονται ὅτι τό κακό εἶναι ἐνυπόστατο, δέ γνωρίζουν τίποτε. Διότι στό Θεό δέν ὑπάρχει κανένα κακό ἐνυπόστατο, γιατί αὐτός εἶναι ἀπαθής καί θεῖος. Σέ μᾶς ὅμως ὑπάρχει καί ἐνεργεῖ μέ κάθε δύναμη καί αἴσθησι, καί βάζει μέσα μας ὅλες τίς ρυπαρές ἐπιθυμίες. Δέν ἐνώθηκε ὅμως μέ τέτοιο τρόπο, ὅπως λένε μερικοί, ὅπως ἐνώνεται τό κρασί μέ τό νερό, ἀλλ' ὅπως συνυπάρχουν μέσα σέ ἕνα χωράφι τό σιτάρι μόνο του καί τά ζιζάνια χωρι-

μιᾷ χώρᾳ ὁ σῖτος καθ' ἑαυτὸν καὶ τὰ ζιζάνια καθ' ἑαυτὰ· ὡς ἐστὶν ἐν οἴκῳ ὁ ληστής κατ' ἰδίαν καὶ ὁ οἰκὸδεσπότης κατ' ἰδίαν.

16,2 Ἔστι πηγὴ ρέουσα ὕδωρ καθαρὸν καὶ ὑπόκειται βόρβορος· ὅταν ταραῖξῃ τις τὸν βόρβορον, ὄλη ἢ πηγὴ θολοῦται. Οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ὅταν ταρασσηται, θολοῦται καὶ κερναῖται τῇ κακίᾳ, καὶ ἐν τῇ γίνεται ὁ σατανᾶς μετὰ τῆς ψυχῆς (πνεύματα ἀμφοτέρα), κατὰ τὴν πορνείαν ἢ τὸν φόνον· διὰ τοῦτο «ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἐν σῶμά ἐστι». Πλὴν ἐν ἄλλῃ ὥρᾳ καθ' ἑαυτὴν ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἐνυπόστατος, μεταμελουμένη ἐφ' οἷς ἔπραξε, καὶ κλαίει καὶ εὐχεται καὶ μνημονεύει Θεοῦ. Εἰ γὰρ πάντοτε ἦν ἡ ψυχὴ βεβυθισμένη εἰς τὸ κακόν, πῶς ἠδύνατο ταῦτα πράττειν, τοῦ σατανᾶ μηδέποτε θέλοντος εἰς μετάνοιαν ἔρχεσθαι τοὺς ἄνθρώπους; Ἄσπλαγχνος γὰρ ὑπάρχει. Καὶ ἡ γυνὴ κατὰ τὸ συντίθεσθαι τῷ ἀνδρὶ ἐν μετ' αὐτοῦ. Ἄλλη δὲ ὥρᾳ κεχωρισμένοι εἰσὶν, ὅτι πολλάκις ὁ εἷς αὐτῶν ἀποθνήσκει καὶ ὁ ἕτερος ζῆ. Τοιοῦτόν ἐστι καὶ ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐν πνεῦμα γίνονται· «ὁ κολλώμενος γὰρ τῷ Κυρίῳ ἐν πνεῦμά ἐστι». Τοῦτο δὲ γίνεται, ὅταν καταποθῆ ὁ ἄνθρωπος ἐν αὐτῇ τῇ χάριτι.

16,3 Εἰσὶ δὲ τινες ἔχοντες γεῦσιν Θεοῦ, ἔτι ἐνεργούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου, καὶ ξενίζονται ἄπειροι ὄντες· ὅτι μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Θεοῦ ἐνεργοῦσι λογισμοὶ εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Χριστιανισμοῦ· οἱ ἐν αὐτοῖς δὲ γηράσαντες οὐ ξενίζονται. Καὶ ὡς περ οἱ ἔμπειροι γεωργοὶ ἐκ τῆς πολλῆς συνηθείας, ὅτε γένηται εὐφορία, οὐ τελείως ἀμέριμνοί εἰσιν, ἀλλ' ἐκδέχονται καὶ λιμὸν καὶ στενοχωρίαν, οὔτε δὲ πάλιν, ὅταν καταλάβῃ αὐτοὺς λιμὸς ἢ στενοχωρία, ἐπὶ πολὺ ἀπελπίζουσι, γνωρίζοντες τὴν μεταβολὴν, οὕτω καὶ εἰς τὸ πνευματικόν. Ὅταν πειρασμοῖς ποικίλοις περιπέσῃ ἡ ψυχὴ, οὐ ξενίζεται οὔτε ἀπελπίζει, ἐπειδὴ οἶδεν ὅτι κατὰ συγχώρησιν ἀφίεται δοκιμα-

στά· ὅπως ὑπάρχουν μέσα στό σπίτι ὁ ληστής χωριστά καί ὁ οἰκοδεσπότης χωριστά.

16,2 Ὑπάρχει πηγὴ πού ἀπ' αὐτὴ τρέχει καθαρὸ νερό, καί στόν πυθμένα ὑπάρχει βουρκός· ὅταν κάποιος ταραξέι τὸ βουρκο, θολώνεται ὅλη ἡ πηγὴ. Ἔτσι καί ἡ ψυχὴ ὅταν ταραζέται θολώνεται καί ἐνώνεται μέ τὴν κακία, καί γίνεται ἓνα πράγμα ὁ σατανᾶς μαζί της (γιατί καί τὰ δύο εἶναι πνεύματα) κατὰ τὴν πορνεία ἢ τὸ φόνο· γι' αὐτὸ «αὐτὸς πού προσκολλᾶται στὴν πόρνη γίνεται ἓνα σῶμα μαζί της»³⁷. Ὅμως σέ κάποια ἄλλη ὥρα μένει ἡ ψυχὴ μόνη στόν ἑαυτὸ της, μετανοιωμένη γιὰ ὅσα ἐπραξε, καί κλαίει καί προσεύχεται καί μνημονεύει τὸ Θεό. Ἄν βέβαια ἡ ψυχὴ ἦταν πάντοτε βυθισμένη στό κακό, πῶς ἦταν δυνατό νά κάνει αὐτά, ἀφοῦ ὁ σατανᾶς δέ θέλει νά μετανοεῖ ὁ ἄνθρωπος; Διότι εἶναι ἄσπλαγχνος. Καί ἡ γυναῖκα ὅταν παντρευτεῖ τὸν ἄνδρα γίνεται ἓνα μαζί του. Σέ κάποια ἄλλη ὁμως χρονικὴ περίοδο μπορεῖ νά εἶναι χωρισμένοι, διότι πολλές φορές ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς πεθαίνει καί ὁ ἄλλος ζεῖ. Κάτι τέτοιο συμβαίνει καί μέ τὴν ἔνωση τοῦ ἀνθρώπου μέ τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Γίνονται ἓνα πνεῦμα· «διότι αὐτὸς πού προσκολλᾶται στόν Κύριο, γίνεται ἓνα πνεῦμα μαζί του»³⁸. Καί αὐτὸ συμβαίνει ὅταν ὁ ἄνθρωπος καταπλημμυρισθεῖ ἀπὸ αὐτὴ τὴ χάρη.

16,3 Ὑπάρχουν μερικοὶ πού γεύονται τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ ἐνῶ ἀκόμα πειράζονται ἀπὸ τὸν σατανᾶ, καί παραξενεύονται γιατί εἶναι ἄπειροι· διότι μετὰ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Θεοῦ ἐνεργοῦν λογισμοὶ στά μυστήρια τοῦ Χριστιανισμοῦ· ὅσοι ὁμως ἔχουν γεράσει ζώντας αὐτὲς τίς καταστάσεις δέν παραξενεύονται. Καί ὅπως οἱ ἔμπειροι γεωργοὶ ἀπὸ τὴν πολλὴ συνήθεια, ὅταν συμβεῖ εὐφορία, δέν εἶναι τελείως ἀμέριμνοι, ἀλλὰ περιμένουν καί τὴν πείνα καί τὴ στενοχώρια, καί οὔτε πάλι ὅταν τοὺς χτυπήσει ἡ πείνα ἢ ἄλλη δυσκολία ἀπελπίζονται πολὺ, γιατί γνωρίζουν ὅτι θ' ἀλλάξει ἡ κατάσταση, τὸ ἴδιο συμβαίνει καί στά πνευματικά θέματα. Ὅταν πέσει ἡ ψυχὴ σέ ποικίλους πειρασμούς³⁹, δέν παραξενεύεται οὔτε ἀπελπίζεται, ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι κατὰ παραχώρηση ἀφίνεται νά δοκιμασθεῖ καί νά παιδευθεῖ ἀπὸ τὴν

σθῆναι καὶ παιδευθῆναι ὑπὸ τῆς κακίας· οὔτε δὲ πάλιν ὅτε ἐν πλούτῳ πολλῶ ἔστι καὶ ἀναπαύσει ἀμεριμνεῖ, ἀλλ' ἐκδέχεται τὴν μεταβολήν. Καὶ ὁ ἥλιος, σῶμα καὶ δημιουργήμα ὢν, καταλάμπων δὲ εἰς τόπους δυσώδεις ἔνθα ἔστι βόρβορος καὶ ἀκαθαρσίαι, οὐδὲν βλάπτεται ἢ μολύνεται, πόσω μᾶλλον τὸ καθαρὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, συνὸν τῇ ψυχῇ ἔτι ἐνεργουμένη ὑπὸ τοῦ πονηροῦ, οὐδὲν συμπεριλαμβάνει ἀπ' αὐτῶν· καὶ γὰρ «τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε».

16,4 Καὶ ὅτε οὖν ἐν βάθει ἔστι καὶ πλουτεῖ τῇ χάριτι ὁ ἄνθρωπος, ἔστι λείψανον ἔτι παρ' αὐτῶ τῆς κακίας, ἔχει τὸν ἀντιλήπτορα βοηθοῦντα αὐτῶ. Ὅταν οὖν τις ἐν θλίψεσιν ἢ καὶ παθῶν τρικυμίαις, οὐκ ὀφείλει ἀπελπίσαι· ἐπὶ πλεῖον γὰρ οὕτω παχύνεται ἡ ἁμαρτία καὶ ἐπεισέρχεται. Ὅταν δὲ ἔχη τις πάντοτε τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ λεπτύνεται καὶ ἐξυδαροῦται τὸ κακόν. Τὸ οὖν εἶναί τινες παραλελυμένους ἢ λελωβημένους, πυρέσσοντας καὶ ἀσθενοῦντας, τοῦτο ἐκ τῆς ἁμαρτίας προσεγένετο· αὕτη γὰρ ρίζα ἔστι πάντων τῶν κακῶν, καὶ τὰ πάθη δὲ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ψυχῆς καὶ τῶν κακῶν διαλογισμῶν ἐξ αὐτῆς εἰσιν. Ὡσπερ ἐὰν ἢ πηγὴ ρέουσα καὶ ἔχη τοὺς παρακειμένους τόπους διῶγρους καὶ νοτερούς, θερμῆς δὲ γενομένης καὶ αὕτη καὶ οἱ ἔγγιστα τόποι ξηραίνονται, οὕτω καὶ εἰς τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, εἰς οὓς πλεονάζει ἡ χάρις, ξηραίνει τὴν τοῦ πονηροῦ ἐπιθυμίαν, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν φυσικὴν, ἐπειδὴ νῦν οἱ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι μειζότεροι γίνονται τοῦ πρώτου Ἀδάμ.

16,5 Ὁ Θεὸς ἀπερίγραπτός ἔστι καὶ ἀκατάληπτος, πανταχοῦ ἐπιφαινόμενος, καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ὑποκάτω τῆς ἀβύσσου, καὶ οὐχὶ κατὰ μετάβασιν, ὃν τρόπον οἱ ἄγγελοι κατερχόμενοι ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· ἔστι γὰρ ἐν οὐρανῶ καὶ ἔστιν ὧδε.

40. Ἰω. 1,5

41. Πρβλ. Ματθ. 15,19

42. Πρβλ. Πρ. 16,17

43. Πρβλ. Β' Τιμ. 3,17

κακία· οὔτε πάλι ὅταν ἀποκτήσει πολύ πλοῦτο καί ἀνάπαυση πνευματική γίνεται ἀμέριμνη, ἀλλά περιμένει τή μεταβολή. Καί ὁ ἥλιος, πού εἶναι σῶμα καί δημιούργημα, στέλνοντας τίς ἀκτίνες του καί φωτίζοντας μέρη δύσοσμα, ὅπου ὑπάρχει βουρκος καί ἀκαθαρσία, δέ βλάπτεται καί δέ μολύνεται καθόλου, πολύ περισσότερο τό καθαρὸ καί ἅγιο Πνεῦμα, ὅταν συνυπάρχει μέ τήν ψυχὴ πού ἀκόμα δέχεται τίς ἐνέργειες τοῦ σατανᾶ, δέν ἐνώνεται μέ κανένα ἀπό αὐτά· διότι «τό φῶς λάμπει μέσα στό σκοτάδι καί τό σκοτάδι δέ μπόρεσε νά τό ἐπισκιάσει καί νά τό ἐξουδετερώσει»⁴⁰.

16,4 Καί ὅταν ἀκόμα βρίσκεται ὁ ἄνθρωπος σέ πνευματικό βάθος καί ἔχει πλούσια τή χάρη τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὑπάρχει ἀκόμα μέσα του κάποιο λείψανο κακίας, ἔχει τόν ὑπερασπιστή πού τόν βοηθάει. Ὅταν λοιπόν βρεθεῖ ὁ πιστός σέ θλίψεις ἢ καί σέ τρικυμίες παθῶν, δέν πρέπει ν' ἀπελπισθεῖ· διότι ἔτσι περισσότερο ἐνισχύεται ἡ ἀμαρτία καί τόν κυριεύει. Ὅταν ὁμως ἔχει κάποιος τήν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ, τότε ἐξασθενίζει καί ἐξατμίζεται τό κακό. Τό νά εἶναι λοιπόν μερικοί παραλυμένοι ἢ τραυματισμένοι, ἀσθενεῖς καί μέ πυρετό, αὐτό ἐγινε ἀπό τήν ἀμαρτία· διότι αὐτή εἶναι ἡ ρίζα ὅλων τῶν κακῶν, καί ὅλα τά πάθη τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ψυχῆς καί τῶν κακῶν διαλογισμῶν⁴¹ προέρχονται ἀπό αὐτή. Ὅπως ἀκριβῶς ἂν ὑπάρχει μία πηγὴ πού τρέχει καί ποτίζει καί διατηρεῖ ὑγρούς τοὺς διπλανοὺς τόπους, συμβεῖ ὁμως νά γίνει καύσωνας, ὅποτε καί ἡ ἴδια ἡ πηγὴ καί οἱ γύρω τόποι ξεραίνονται, ἔτσι συμβαίνει καί στοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ⁴², στοὺς ὁποίους πλεονάζει ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ, δηλαδή ξεραίνει τήν πονηρὴ ἐπιθυμία, καθὼς ἐπίσης καί τή φυσικὴ ἐπιθυμία, ἐπειδὴ τώρα οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ⁴³ γίνονται ἀνώτεροι ἀπό τόν πρῶτο Ἀδάμ.

16,5 Ὁ Θεός εἶναι ἀπερίγραπτος καί ἀκατάληπτος, ἐμφανιζόμενος παντοῦ, καί στά βουνά καί στή θάλασσα καί κάτω ἀπό τήν ἄβυσσο, ὄχι βέβαια μεταβαίνοντας ἀπό ἓνα τόπο σ' ἄλλο, ὅπως κατεβαίνουν οἱ ἄγγελοι ἀπό τόν οὐρανὸ στή γῆ· διότι ὑπάρχει καί στόν οὐρανὸ, ὑπάρχει καί ἐδῶ. Ἀλλά θά μοῦ πεῖς·

Ἄλλ' ἐρεῖς μοι· πῶς δύναται ὁ Θεὸς ἐν τῇ γεέννῃ εἶναι ἢ πῶς δύναται ἐν τῷ σκότει εἶναι ἢ ἐν τῷ σατανᾷ ἢ ἐν τόποις, ὅπου ἐστὶ δυσωδία;'. Ἀποκρίνομαί σοι κἀγὼ ὅτι ἄπαθῆς ἐστὶ καὶ πάντα περιέχει· ἀπερίγραφτος γάρ ἐστι, καὶ ὁ σατανᾶς ὧν κτίσμα αὐτοῦ δεσμεῖται. Τὸ δὲ ἀγαθὸν οὔτε ρυποῦται οὔτε σκοτιζέται. Εἰ δὲ οὐ λέγεις αὐτὸν περιέχειν τὰ πάντα καὶ τὴν γέενναν καὶ τὸν σατανᾶν, ποιεῖς αὐτὸν ἀπερίγραφτον εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐστὶν ὁ πονηρός, ἵνα ζητῶμεν ἄλλον ἀνώτερον αὐτοῦ· ἀνάγκη γάρ τὸν Θεὸν πανταχοῦ εἶναι. Διὰ δὲ τὸ μυστήριον τῆς θεότητος καὶ τὴν λεπτότητα ἐν αὐτῷ περιεχόμενον τὸ σκότος οὐ καταλαμβάνει αὐτὸν οὔτε δύναται τὸ κακὸν μετέχειν τῆς καθαρότητος, εἰ καὶ ἐν αὐτῷ ἐστὶ. Τῷ Θεῷ οὐδὲν κακὸν ἐνυπόστατον, ἐπεὶ οὐδὲν ἀδικεῖται.

16,6 Ἡμῖν δὲ ἐστὶ κακὸν διὰ τὸ οἰκεῖν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἐνεργεῖν, ὑποβάλλον λογισμοὺς πονηροὺς καὶ ρυπαροὺς καὶ μὴ συγχωροῦν καθαρῶς προσεύχεσθαι, ἀλλ' αἰχμαλωτίζον τὸν νοῦν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον. Ἐνδέδεται οὖν τὰς ψυχάς, ἤψατο δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ὀστέων καὶ μυελῶν. Ὡσπερ οὖν ἐστὶν εἰς τὸν ἀέρα ὁ σατανᾶς καὶ ὁ Θεὸς παρὼν ἐκεῖ οὐδὲν ἀδικεῖται, οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἐστὶν ἡ ἁμαρτία· ὁμοίως δὲ καὶ χάρις Θεοῦ σύνεστι μηδὲν ἀδικουμένη. Ὡσπερ εἴ ἢ δοῦλος ἐγγὺς τοῦ δεσπότου αὐτοῦ, οὗτος πάντοτε ἐγγιστα αὐτοῦ ὧν ὑπὸ φόβον ἐστὶ, μηδὲν ἄνευ αὐτοῦ διαπραττόμενος, οὕτω καὶ ἡμεῖς τῷ δεσπότη Χριστῷ τῷ καρδιογνώστῃ τοὺς λογισμοὺς ἡμῶν ἀνατιθέμενοι καὶ φανεροῦν ὀφείλομεν καὶ ἔχειν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πεποίθησιν ἐπ' αὐτόν, ὅτι «αὐτός μου ἐστὶ πλοῦτος καὶ αὐτός μου ἐστὶ πατήρ, αὐτός μου ἐστὶ δόξα». Πάντοτε οὖν ἐν τῇ συνειδήσει ὀφείλεις ἔχειν τὴν μέριμναν καὶ τὸν φόβον. Ἐὰν δὲ

Ἦώς μπορεῖ ὁ Θεός νά βρίσκεται μέσα στή γέεννα τοῦ πυρός, ἢ πῶς πορεῖ νά βρίσκεται στό σκοτάδι, ἢ ἐκεῖ πού εἶναι ὁ σατανᾶς, ἢ σέ τόπους ὅπου ὑπάρχει δυσωδία;’. Σοῦ ἀπαντῶ καί ἐγώ ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἀπαθής καί περιέχει τά πάντα· διότι εἶναι ἀπερίγραφτος, καί ὁ σατανᾶς πού εἶναι κτίσμα του ἐξουσιάζεται ἀπ’ αὐτόν. Τό ἀγαθό λοιπόν οὔτε μολύνεται, οὔτε σκοτίζεται. Ἐάν ὁμοῦς λές ὅτι δέν περιέχει ὁ Θεός τά πάντα, καί τήν γέεννα καί τό σατανᾶ, τόν περιορίζεις σ’ ἐκεῖνο τόν τόπο, στόν ὁποῖο ὑπάρχει ὁ πονηρός, καί ἐπομένως πρέπει ν’ ἀναζητήσουμε ἄλλον ἀνώτερο ἀπό αὐτόν· διότι ὁ Θεός πρέπει νά βρίσκεται παντοῦ. Γιά τό μυστήριο τῆς θεότητος καί τῆς λεπτότητος πού ὑπάρχει σ’ αὐτό, ἄν καί περιέχεται μέσα σ’ αὐτό τό σκοτάδι, δέν κυριεύει τό Θεό, οὔτε μπορεῖ τό κακό νά μετέχει στήν καθαρότητα τοῦ Θεοῦ, ἄν καί εἶναι μαζί μ’ αὐτό. Μέσα στό Θεό λοιπόν δέν ὑπάρχει κανένα κακό, διότι δέν ὑπάρχει καμιᾶ ἀδικία.

16,6 Μέσα σέ μᾶς ὑπάρχει τό κακό, ἐπειδή κατοικεῖ καί ἐνεργεῖ μέσα στήν καρδιά, βάζοντας μέσα μας τοὺς πονηροὺς καί ρυπαροὺς λογισμοὺς, ὅποτε δέ μᾶς ἐπιτρέπει νά προσευχόμεστε καθαρὰ, αἰχμαλωτίζοντας τό νοῦ σ’ αὐτόν τόν κόσμον. Ντύθηκε λοιπόν τίς ψυχές τό κακό, ἄγγιξε καί αὐτά τά ὀστᾶ φτάνοντας μέχρι τό μεδούλι. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπόν ἐνῶ ὑπάρχει στόν ἀέρα ὁ σατανᾶς καί εἶναι παρών καί ὁ Θεός ἐκεῖ, χωρίς νά βλάπτεται ὁ Θεός ἀπό τήν παρουσία του, ἔτσι ὑπάρχει καί μέσα στήν ψυχή ἡ ἁμαρτία· καθ’ ὅμοιο τρόπο καί ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει μαζί της, χωρίς νά βλάπτεται καθόλου. Ὅπως ὁ δοῦλος πού βρίσκεται κοντά στόν κύριό του, ἐπειδή αὐτός βρίσκεται πάντοτε κοντά του, διακατέχεται ἀπό φόβο, καί δέν κάνει τίποτε χωρίς τή γνώμη τοῦ κυρίου του, ἔτσι καί ἐμεῖς πρέπει ν’ ἀναθέσουμε καί νά φανερώσουμε τοὺς λογισμοὺς μας στόν καρδιογνώστη καί δεσπότη Χριστό, καί νά ἔχουμε τήν ἐλπίδα καί τήν ἐμπιστοσύνη μας σ’ αὐτόν, διότι «αὐτός εἶναι ὁ πλοῦτος μου καί αὐτός εἶναι ἡ δόξα μου». Πάντα λοιπόν μέσα στή συνείδηση πρέπει νά ἔχεις τή φροντίδα καί τό φόβο. Ἐάν ὁμοῦς

καί τις μὴ ἔχη τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ πεφυτευμένην καὶ πεπηγμένην ἐν ἑαυτῷ, ὥστε νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὡς φυσικὸν εἶναι προσκεκολλημένον τῇ ψυχῇ τὸ καθ' ὥραν ὀδηγοῦν αὐτὸν καὶ διϋπνίζον καὶ ὑπορθοῦν εἰς τὰ ἀγαθὰ, ἵνα γοῦν τὴν μέριμναν ἔχη, τὸν φόβον, τὸν πόνον ὡς φυσικὸν καὶ ἀτρεπτον, τὸν συντριμμὸν τῆς καρδίας πάντοτε πεπηγμένον.

16,7 Ὡσπερ δὲ μέλισσα κρυπτῶς ἐργαζομένη τὸ κηρίον ἐν τῷ κοσκίνῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις κρυπτῶς ἐργάζεται ἐν ταῖς καρδίαις τὴν ἑαυτῆς ἀγάπην καὶ μεταβάλλει ἀπὸ πικρότητος εἰς γλυκύτητα, ἀπὸ τραχύτητος εἰς λειότητα. Ὡσπερ δὲ ἀργυροκόπος καὶ ἀναγλυφάριος ἀναγλύφων δίσκον κατὰ μέρος σκεπάζει ἅπερ γλύφει διάφορα ζῶδια· ἐπὰν δὲ τελέσῃ, τότε φανεροῖ αὐτὸν ἐξαστράπτοντα τῷ φωτί, οὕτω καὶ ὁ Κύριος, ὁ ἀληθινὸς τεχνίτης, ἀναγλύφει τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ ἀνακαινίζει ἐν μυστηρίῳ, ἕως οὗ ἐκδημήσωσιν ἐκ τοῦ σώματος, καὶ τότε φαίνεται τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος. Οἱ γὰρ θέλοντες σκεύη κατασκευάσαι καὶ ἐνυφᾶναι ζῶδια πρῶτον κηροπλαστοῦσι, καὶ οὕτως ἐκχέουσι καθ' ὁμοιότητα ἐκεῖνου, ὥστε τὸ ἔργον κατ' ἐκεῖνο ἀποτελεσθῆναι τὸ σχῆμα· οὕτω καὶ ἡ ἀμαρτία πνεῦμα οὔσα, εἰκόνα ἔχει καὶ μεταβάλλεται εἰς μορφὰς πολλὰς. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἔσω ἄνθρωπος ζῶδιόν ἐστὶ τι, ἔχον εἰκόνα καὶ μὸρφωσιν· ὁμοίωμα γὰρ ἐστὶ τοῦ ἔξω ἀνθρώπου ὁ ἔσω. Μέγα οὖν ἐστὶ τὸ σκεῦος καὶ τίμιον, ἐπειδὴ ἀπὸ πάντων τῶν κτισμάτων ἐκεῖ εὐδόκησεν ὁ Κύριος. Καὶ οἱ μὲν ἀγαθοὶ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς εἰκόνασι λίθοις τιμίοις καὶ μαργαρίταις, οἱ δὲ ἀκάθαρτοι λογισμοὶ μεμεστωμένοι εἰσὶν «ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας» καὶ δυσωδίας.

16,8 Οἱ οὖν Χριστιανοὶ ἄλλου αἰῶνός εἰσιν, υἱοὶ Ἀδὰμ τοῦ ἐπουρανίου, γέννημα καινόν, τέκνα Πνεύματος ἁγίου, ἀδελφοὶ Χριστοῦ φωτεινοὶ ὅμοιοι τῷ πατρὶ αὐτῶν Ἀδὰμ τῷ πνευματικῷ καὶ

κάποιος δέν ἔχει τή χάρη τοῦ Θεοῦ φυτεμένη καί στερεωμένη μέσα του, δέ θά εἶναι νύχτα καί ἡμέρα σάν κάτι τό φυσικό προσκολλημένο στήν ψυχή ἐκεῖνο πού θά τόν ὀδηγεῖ κάθε στιγμή, θά τόν ἀφυπνίζει καί θά τόν κατευθύνει στά ἀγαθά, ὥστε νά ἔχει πάντοτε τή φροντίδα, τό φόβο καί τόν πόνο σάν κάτι τό φυσικό καί ἀμετάβλητο καθώς καί τή συντριβή καί ταπείνωση τῆς καρδιάς.

16,7 Ὅπως ἀκριβῶς ἡ μέλισσα κατασκευάζει κρυφά μέσα στήν κυψέλη τό κερί, ἔτσι καί ἡ χάρη παρουσιάζει μυστικά μέσα στήν καρδιά τήν ἀγάπη της καί μεταβάλλει τή πικρότητα σέ γλυκύτητα, τή σκληρότητα σέ ἀπαλότητα. Καί ὅπως αὐτός πού ἐπεξεργάζεται τό ἀσήμι καί κατασκευάζει ἀνάγλυφα, ὅταν κατασκευάζει δίσκο σκεπάζει χωριστά τά διάφορα ζώδια πού τελειώνει, καί ὅταν τόν κατασκευάσει ὀλόκληρο, τότε τόν παρουσιάζει καί ἀστράφτει στό φῶς, ἔτσι καί ὁ Κύριος, ὁ ἀληθινός τεχνίτης, σκαλίζει τίς καρδιές μας καί τίς ἀνακαινίζει μέ μυστικό τρόπο, μέχρι πού νά ἐγκαταλείψουν τό σῶμα⁴⁴, καί τότε φανερόνεται ἡ ὠραιότητα τῆς ψυχῆς. Διότι αὐτοί πού θέλουν νά κατασκευάσουν διάφορα σκεύη καί νά ὑφάνουν ζώδια, πρῶτα - πρῶτα φτιάχνουν καλούπι μέ κερί, καί μετά χύνουν τό μείγμα σύμφωνα μέ τό καλούπι, ὥστε νά γίνει τό ἔργο σύμφωνα μέ τό σχῆμα ἐκεῖνο, ἔτσι καί ἡ ἀμαρτία, πού εἶναι μία κατάσταση πνευματική, ἔχει εἰκόνα καί μεταβάλλεται σέ πολλές μορφές. Μέ ὅμοιο τρόπο καί ὁ ἐσωτερικός ἄνθρωπος εἶναι κάτι σάν ζώδιο, πού ἔχει εἰκόνα καί μορφή· διότι ὁ ἐσωτερικός ἄνθρωπος εἶναι ὁμοίωμα τοῦ ἐξωτερικοῦ. Πολύ μεγάλο λοιπόν καί τίμιο εἶναι τό σκεῦος, ἐπειδή ἀπ' ὅλα τά δημιουργήματα σ' αὐτό θέλησε νά δείξει τήν ἀγάπη του ὁ Κύριος. Καί οἱ μὲν ἀγαθοί λογισμοί τῆς ψυχῆς μοιάζουν μέ πολύτιμους λίθους καί μαργαριτάρια, ἐνῶ οἱ ἀκάθαρτοι λογισμοί εἶναι γεμάτοι «ἀπό ὅστα νεκρῶν καί ἀπό κάθε ἀκαθαρσία»⁴⁵ καί δυσωδία.

16,8 Οἱ Χριστιανοί λοιπόν ἀνήκουν σ' ἄλλο κόσμο, εἶναι τέκνα τοῦ ἐπουράνιου Ἀδάμ, καινούριο γέννημα, τέκνα τοῦ ἀγίου Πνεύματος, φωτεινά ἀδέλφια τοῦ Χριστοῦ, ὅμοιοι μέ τόν πνευ-

φωτεινῶ, ἐκείνης τῆς πόλεως, ἐκείνου τοῦ γένους, ἐκείνης τῆς δυναμείας. Οὐκ εἰσι τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ ἄλλου κόσμου εἰσίν· αὐτὸς γὰρ λέγει· «οὐκ ἔστε ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου».

Ἄλλ' ὡσπερ ἔμπορος ἀπὸ πολλῶν μονῶν ἀπερχόμενος καὶ πολυπλασιάζων αὐτοῦ τὴν ἐμπορίαν, ἀποστέλλει πρὸς τοὺς ἰδίους ἐπὶ τῶ κτισθῆναι αὐτῶ οἴκους, παραδείσους, ἐνδύματα ἀναγκαῖα· καὶ ὅταν ἀναλύσῃ εἰς τὰ ἴδια, τότε πλοῦτον πολὺν ἐπιφέρεται, μετὰ πολλῆς δὲ χαρᾶς προσδέχονται αὐτὸν οἱ ἴδιοι αὐτοῦ καὶ προσγενοί, οὕτω καὶ τοῖς πνευματικοῖς. Εἴ τινες ἐμπορεύονται τὸν ἐπουράνιον πλοῦτον, ἴσασιν οἱ συμπολιῖται, τουτέστι τὰ πνεύματα τῶν ἀγίων καὶ τῶν ἀγγέλων, καὶ θαυμάζουσι λέγοντες· εἰς μέγαν πλοῦτον εἰσῆλθον οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν οἱ ἐπὶ τῆς γῆς'. Ἐχοντες οὖν οὗτοι μεθ' ἑαυτῶν τὸν Κύριον ἐν τῇ ἀναλύσει, ἐν μεγάλῃ χαρᾷ ἔρχονται πρὸς τοὺς ἄνω, καὶ δέχονται αὐτοὺς οἱ τοῦ Κυρίου ἐκεῖ εὐτρεπίσαντες αὐτοῖς οἴκους καὶ παραδείσους καὶ ἐνδύματα ὀλολαμπρὰ καὶ πολυτελεῖ.

16,9 Νῆψεως οὖν ἐν πᾶσι χρεία, ἵνα μὴ καὶ ἡ δοκοῦμεν ἔχειν ἀγαθά, πρὸς βλάβην ἡμῶν γένωται. Καὶ γὰρ οἱ χρηστοὶ κατὰ φύσιν ἐὰν μὴ ἀσφαλίσωνται, κατὰ μικρὸν δι' αὐτῆς τῆς χρηστότητος ὑποσύρονται, καὶ οἱ ἔχοντες σοφίαν δι' αὐτῆς τῆς σοφίας κλέπτονται. Δεῖ οὖν ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσι συγκεκερασμένον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τὸ χρηστὸν μετὰ τοῦ ἀποτόμου, τὸ σοφὸν μετὰ διακρίσεως, τὸν λόγον μετὰ τοῦ ἔργου, τὸ ὅλον πεποιθῆναι ἐπὶ Κύριον καὶ μὴ ἐφ' ἑαυτόν. Ἡ γὰρ ἀρετὴ διὰ πολλῶν εἰδῶν ἀρτύεται, ὡσπερ ἔδεσμά τι τῶν ἀναγκαίων διὰ κονδίτου ἢ ἐτέρου τινός, καὶ τοῦτο οὐ μόνον διὰ μέλιτος ἀλλὰ καὶ πεπέρεως, καὶ οὕτως εὐρίσκεται χρήσιμον.

16,10 Οἱ λέγοντες μὴ εἶναι τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ οὕτως εἰ-

ματικό και φωτεινό πατέρα τους τόν Ἀδάμ, πολίτες ἐκείνης τῆς πόλης, ἀνήκουν σ' ἐκεῖνο τό γένος, σ' ἐκείνη τή δύναμη. Δέν ἀνήκουν σ' αὐτό τόν κόσμο, ἀλλά σ' ἄλλο· διότι λέγει ὁ Χριστός· «δέν προέρχονται ἀπό τόν κόσμο αὐτό καί δέν ἀνήκουν στόν κόσμο, ὅπως καί ἐγώ δέν εἶμαι ἀπό τόν κόσμο αὐτό»⁴⁶.

Καί ὅπως ὁ ἔμπορος, πηγαίνοντας ἀπό μέρος σέ μέρος, ἀφοῦ κερδίσει πολλά, στέλνει μύνημα στούς δικούς του νά τοῦ χτίσουν σπίτια, κήπους, καί νά τοῦ ράψουν τά ἀπαραίτητα ροῦχα, καί ὅταν ἐπιστρέψει στόν τόπο του, τότε φέρνει μαζί του πολύ πλοῦτο, καί μέ μεγάλη χαρά τόν ὑποδέχονται οἱ φίλοι καί οἱ συγγενεῖς του, ἔτσι συμβαίνει καί στά πνευματικά πράγματα. Ὅσοι ἀσχολοῦνται μέ τόν ἐπουράνιο πλοῦτο, σά νά πρόκειται γιά ἐμπόριο, τό γνωρίζουν αὐτό οἱ συμπολίτες τους, δηλαδή τά πνεύματα τῶν ἀγίων καί τῶν ἀγγέλων, καί θαυμάζοντας λένε· μεγάλο πλοῦτο ἀπέκτησαν τά ἀδέλφια μας πάνω στή γῆ. Ἔχοντας λοιπόν μαζί τους τόν Κύριο, ὅταν πεθάνουν, μέ μεγάλη χαρά ἔρχονται στόν οὐρανό, καί τοῦς ὑποδέχονται ἐκεῖ οἱ προσφιλεῖς πρὸς τόν Κύριο πού τοῦς ἔχουν ἐτοιμάσει σπίτια καί κήπους καθὼς κα ὀλόλαμπρα καί πολυτελή ροῦχα.

16,9 Χρειάζεται λοιπόν ἐπαγρύπνηση καί μεγάλη προσοχή, γιά νά μή πάθουνε κάποια ζημιά ἀπό τά ἴδια τά ἀγαθὰ πού νομίζουμε ὅτι ἔχουμε. Διότι καί αὐτοί πού εἶναι ἀγαθοί ὡς πρὸς τή φύση τους, ἂν δέ δείξουν μεγάλη προσοχή, σιγά - σιγά παρασύρονται ἀπό τήν ἴδια τήν καλωσύνη, καί αὐτοί πού ἔχουν σοφία, ἀπό τήν ἴδια τή σοφία τους ἀπατῶνται. Πρέπει λοιπόν τό κάθε τι στόν ἄνθρωπο νά εἶναι ἐνωμένο μ' ὄλα, ἡ καλωσύνη μέ τήν αὐστηρότητα, ἡ σοφία μέ τόν ἔλεγχο, τά λόγια μέ τίς πράξεις, ἡ ὄλη πεποίθησή μας νά εἶναι στηριγμένη στόν Κύριο καί ὄχι στόν ἑαυτό μας. Διότι ἡ ἀρετή καρυκεύεται μέ πολλά καρυκεύματα, ὅπως κάποιο φαγητό ἀπό τά ἀπαραίτητα μέ ζαχαρωτούς καρπούς, ἢ μέ κάτι ἄλλο, καί αὐτό δέν καρυκεύεται μόνο μέ μέλι πού εἶναι γλυκό, ἀλλά καί μέ πιπέρι πού καίει, καί ἔτσι γίνεται νόστιμο τό φαγητό.

16,10 Αὐτοί πού λένε ὅτι δέ βρῖσκεται ἡ ἁμαρτία μέσα στόν ἄν-

σὶν ὡς ὑπὸ πλημμύρας ὑδάτων πολλῶν καταπεποντισμένοι καὶ τοῦτο μὴ ὁμολογοῦντες, ἀλλὰ λέγοντες, ἤχον ὑδάτων ἠκούσαμεν'. Οὕτω καὶ αὐτοὶ καταπεποντισμένοι ὑπὸ τοῦ βυθοῦ τῶν κυμάτων τῆς κακίας οὐ λέγουσιν εἶναι ἐν τῷ νῶ καὶ τοῖς λογισμοῖς αὐτῶν τὴν ἁμαρτίαν.

Ἄλλοι οὖν εἰσὶν οἱ λόγον μὲν ἔχοντες καὶ λαλοῦντες, μὴ ἠρτυμένοι δὲ τῷ ἐπουρανίῳ ἄλατι, καὶ διηγοῦνται περὶ τραπέζης βασιλικῆς μηδὲν φαγόντες ἢ κτησάμενοι. Ἄλλος δὲ ἐστὶν ὁ θεασάμενος αὐτὸν τὸν βασιλέα καὶ ἀνοιγόντων αὐτῷ θησαυρῶν, εἰσελθὼν καὶ κληρονομήσας καὶ φαγὼν καὶ πιὼν ἐκ τῶν ἐδεσμάτων ἐκείνων τῶν πολυτελῶν.

16,11 Ὡσπερ ἐὰν ἡ μήτηρ ἔχουσα υἱὸν μονογενῆ, εὐειδέστατον, σοφόν, πᾶσι κεκοσμημένον ἀγαθοῖς, ἐφ' ᾧ ἔχει πάσας τὰς ἐλπίδας, καὶ συμβῆ τοῦτον ταφῆναι ὑπ' αὐτῆς, λοιπὸν προσγίνεται αὐτῇ πόνος ἄπαστος καὶ πένθος ἀπαραμύθητον, οὕτω καὶ ὁ νοῦς ὡς ἀποθανούσης ἀπὸ Θεοῦ τῆς ψυχῆς ὀφείλει πένθος ἀναλαβεῖν καὶ δάκρυα, πόνον ἄπαστον, συντετριμμένην ἔχειν καρδίαν, ὑπὸ φόβον εἶναι καὶ μέριμναν, ἔχειν δὲ καὶ τὴν πείναν καὶ δίψαν τοῦ ἀγαθοῦ πάντοτε. Τὸν τοιοῦτον λοιπὸν διαδέχεται χάρις Θεοῦ καὶ ἐλπίς, καὶ οὐκέτι ἐστὶν ἐν τῷ τοιούτῳ πένθει, ἀλλὰ χαίρει ὡς ὁ εὐρὼν θησαυρόν, καὶ πάλιν τρέμει, μῆπως ἀπολέσῃ αὐτόν· ἐπέρχονται γὰρ οἱ λησταί.

Ὡσπερ ἐὰν τις εἰς πολλὰς λειτουργίας καὶ ζημίας ἐμπεσὼν μετὰ πολλοῦ καμάτου διαφύγῃ καὶ μετὰ ταῦτα εὖρη περιουσίαν μεγάλην καὶ ὑπόστασιν πολλήν, καὶ οὐκέτι δέδοικε ζημίαν διὰ τὸν πλεονάσαντα πλοῦτον, οὕτω καὶ οἱ πνευματικοί, πρῶτον διελθόντες ἐν πολλοῖς πειρασμοῖς καὶ φοβεροῖς τόποις, εἶτα χάριτος πληρωθέντες καὶ μεμεστωμένοι τῶν ἀγαθῶν, οὐκέτι δεδοίκασι τοὺς θέλοντας αὐτοὺς συλῆσαι, ἐπειδὴ ὁ πλοῦτος οὐκ ἐστὶν αὐτοῖς

47. Πρβλ. Κολ. 4,6

48. Ψαλμ. 50,19

θρωπο μοιάζουν σαν να έχουν καταποντισθεῖ ἀπό μεγάλη πλημμύρα, καί αὐτό βέβαια δέν τό ὁμολογοῦν, ὅμως λένε· ἄκούσαμε τό θόρυβο πού ἔκανε τό νερό· Ἔτσι καί αὐτοί καταποντισμένοι στό βυθό ἀπό τά κύματα τῆς κακίας, δέν ὁμολογοῦν ὅτι μέσα στό νοῦ τους καί στούς λογισμούς τους βρίσκονται ἡ ἁμαρτία.

Καί ὑπάρχουν ἄλλοι πού ἔχουν λόγο καί μιλοῦν, χωρίς ὅμως νά ἔχουν ἀλατισθεῖ ἀπό τό ἐπουράνιο ἀλάτι⁴⁷, πού διηγοῦνται γιά τό βασιλικό τραπέζι, χωρίς νά ἔχουν φάει, ἢ νά ἔχουν λάβει κάτι ἀπ' αὐτό. Ὑπάρχει ὅμως καί κάποιος ἄλλος πού εἶδε τόν ἴδιο τό βασιλιά, πού ἀνοίχτηκαν μπροστά του οἱ θησαυροί καί κληρονόμησε αὐτούς, καί ἤπιε καί ἔφαγε ἀπό τά φαγητά ἐκεῖνα τά πολυτελή.

16,11 Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδή μιά μητέρα, πού ἔχει ἓνα μόνο γιό, πολύ ὁμορφο, ἔξυπνο καί στολισμένο μέ ὄλες τίς χάρες, πάνω στόν ὁποῖο ἔχει ἀποθέσει ὄλες τίς ἐλπίδες της, συμβεῖ ὅμως ἡ ἴδια νά τόν θάψει, τότε τήν κυριεύει ἀτέλειωτος πόνος καί ἀπαρηγόρητο πένθος, ἔτσι καί ὁ νοῦς, ἐπειδή πέθανε ἡ ψυχή γιά τό Θεό, πρέπει νά πενθεῖ καί νά κλαίει, νά ἔχει ἀτέλειωτο πόνο, συντριμμένη τήν καρδια⁴⁸, νά κυριαρχεῖται ἀπό φόβο καί φροντίδα, καί νά ἔχει πάντοτε τήν πείνα καί τή δίψα τοῦ ἀγαθοῦ. Αὐτόν τότε τόν ἐπισκιάζει ἡ χάρη καί ἡ ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ, καί δέ βρίσκεται ποτέ σέ τέτοιο πένθος, ἀλλά χαίρεται, σά νά βρῆκε θησαυρό, καί φοβᾶται πολύ μήπως τόν χάσει· διότι ἔρχονται ἐναντίον του οἱ ληστές.

Ὅπως ἀκριβῶς κάποιος, πού ἔχει ἐργασθεῖ σέ πολλούς σαν δοῦλος καί ἔχει πάθει διάφορα κακά, ἀφοῦ ὕστερα ἀπό πολύ μεγάλο κόπο διαφύγει καί ἀποκτήσει μετὰ ἀπό αὐτά μεγάλη περιουσία καί σταθερότητα, δέ φοβᾶται πλέον τή ζημιά, ἐπειδή ἔχει πολύ μεγάλο πλοῦτο· ἔτσι καί οἱ πνευματικοί, ἀφοῦ πέρασαν πρῶτα ἀπό πολλούς πειρασμούς καί φοβερούς τόπους, καί γέμισαν ἔπειτα ἀπό τή χάρη τοῦ Θεοῦ καί πλούτισαν ἀπό πνευματικά ἀγαθά, δέ φοβοῦνται πλέον αὐτούς πού θέλουν νά τούς κλέψουν, ἐπειδή ὁ πλοῦτος πού ἔχουν εἶναι πολύ μεγάλος.

ὀλίγος. Ἔχουσι δὲ καὶ φόβον, οὐ τῶν ἀρχαρίων τῶν φοβουμένων τὰ πονηρὰ πνεύματα, ἀλλὰ φόβον καὶ μέριμναν, πῶς διοικήσουσι τὰ ἐμπιστευθέντα αὐτοῖς πνευματικὰ χαρίσματα.

16,12 Ἔχει δὲ ὁ τοιοῦτος ἐξουδενωμένον ἑαυτὸν παρὰ πάντας ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀτάκτους ἀνθρώπους, καὶ ὅσον εἰς ἄβυσσον τῆς χάριτος τοῦ φωτός ἐστι, τοσοῦτον ἑαυτὸν ἔχει πένητα καὶ πτωχὸν ἐν πᾶσι παρὰ πάντας ἁμαρτωλοὺς, καὶ ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸν τοιοῦτον λογισμὸν ἐμφυτευθέντα ὡς φυσικόν, καὶ ὅσον εἰσέρχεται εἰς γνῶσιν Θεοῦ, τοσοῦτον ἔχει ἑαυτὸν ἰδιώτην, καὶ ὅσον μανθάνει, ὡς μηδὲν εἰδώς ἐστι. Ταῦτα δὲ ἡ χάρις διακονοῦσα ὡς φυσικᾶ ἐν τῇ ψυχῇ ἀπεργάζεται.

Ὡσπερ ἐὰν ἡ παιδίον ὑπὸ νεανίσκου βασταζόμενον, καὶ ὁ βαστάζων αὐτὸ περιφέρει ὅπου θέλει, οὕτω καὶ ἡ κατὰ βάθους ἐνεργουμένη χάρις βαστάζει τὸν νοῦν καὶ ἀναφέρει εἰς τοὺς οὐρανοὺς, εἰς τὸν τέλειον κόσμον, εἰς τὴν αἰώνιον κατάπαυσιν. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ χάριτι εἰσι μέτρα καὶ ἀξιώματα. Ἄλλος ἐστὶν ὁ στρατηλάτης ἔχων παρρησίαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἄλλος ἐστὶν ὁ ἡγεμῶν.

Ὡσπερ οἶκος πεπληρωμένος καπνοῦ ὑπερεκχεῖ τοῦτον καὶ εἰς τὸν ἔξω ἀέρα, οὕτω καὶ τῇ ψυχῇ μεμεστωμένη ἡ κακία ὑπερκεῖται ἔξωθεν καὶ ἐπιτελεῖ καρπούς.

Ὡς οἱ ἐγκεχειρισμένοι ἀρχὰς ἐπαρχότητος ἢ θησαυρῶν βασιλικῶν πάντα τὸν χρόνον ἐν μερίμνῃ εἰσὶ, μήπως ἄρα προσκρούσωσι τῷ βασιλεῖ, οὕτω καὶ οἱ ἐμπιστευθέντες ἔργον πνευματικὸν ἀεὶ ἐν μερίμνῃ εἰσὶ, καὶ ἔχοντες ἀνάπαυσιν ὥσπερ οὐκ εἰσιν ἀναπεπαυμένοι. Ἡ βασιλεία γὰρ τοῦ σκότους ἢ ἐπεισελθοῦσα τῇ πόλει, τουτέστι τῇ ψυχῇ, καὶ οἱ διακατέχοντες βάρβαροι τὰς νομὰς αὐτῆς ἐξωθοῦνται ἀπ' αὐτῆς.

16,13 Ἀποστέλλει γὰρ ὁ βασιλεὺς Χριστὸς εἰς ἐκδίκησιν τῆς πόλεως καὶ δεσμεῖ τοὺς τυράννους, καὶ στρατηγίαν ἐπουράνιον καὶ πα-

Ἔχουν ὁμως καί κάποιο φόβο, ὄχι φυσικά τό φόβο πού ἔχουν οἱ ἀρχάριοι πρός τά πονηρά πνεύματα, ἀλλά τό φόβο καί τή φροντίδα, πῶς θά διαχειρισθοῦν τά πνευματικά χαρίσματα πού τούς ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός.

16,12 Αὐτός θεωρεῖ τόν ἑαυτό του κατώτερο ἀπ' ὅλους τούς ἁμαρτωλούς καί ἄτακτους ἀνθρώπους, καί ὅσο προχωρεῖ μέσα στήν ἄβυσσο τῆς χάριτος τοῦ φωτός, τόσο περισσότερο θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ἄπορο καί φτωχό σ' ὅλα ἀπ' ὅλους τούς ἁμαρτωλούς, καί ἔχει μέσα του αὐτό τό λογισμό σάν κάτι τό φυσικό, καί ὅσο περισσότερο γνωρίζει τό Θεό, τόσο περισσότερο θεωρεῖ τόν ἑαυτό του τιποτένιο, καί ὅσο μαθαίνει εἶναι σά νά μή γνωρίζει τίποτα. Αὐτά τά ἐργάζεται μέσα στήν ψυχή του ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ πού τόν ὑπηρετεῖ σά φυσική κατάσταση.

Ὅπως ἀκριβῶς ἓνα μικρό παιδί, πού τό βαστάει ἓνας ἔφηβος, καί τό πηγαίνει ὅπου αὐτός θέλει, ἔτσι καί ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ πού ἐνεργεῖ στό βάθος τῆς καρδιάς, βαστάει τό νοῦ καί τόν φέρνει ψηλά στούς οὐρανοῦς, στόν τέλειο κόσμο, στήν αἰώνια ἀνάπαυση. Καί σ' αὐτή τήν κατάσταση τῆς χάριτος ὑπάρχουν βαθμοί καί ἀξιώματα. Ἄλλος εἶναι ὁ στρατηλάτης πού ἔχει θάρρος πρός τό βασιλιά, καί ἄλλος εἶναι ὁ ἡγεμόνας.

Ὅπως ἀκριβῶς ὁ καπνός, πού ἔχει γεμίσει ἓνα σπίτι, βγαίνει καί στόν ἀέρα πού εἶναι ἔξω ἀπό τό σπίτι, ἔτσι καί ἡ κακία πού ἔχει γεμίσει τήν ψυχή, βγαίνει ἔξω ἀπό αὐτή καί ἔχει καρπούς.

Ὅπως αὐτοί πού ἔχουν ἀναλάβει τή διοίκηση τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τή φρούρηση τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, κάθε στιγμή ἀνησχοῦν μήπως ἔρθουν σέ ἀντίθεση μέ τό βασιλιά, ἔτσι καί αὐτοί πού ἔχουν ἀναλάβει πνευματικό ἔργο, πάντα βρίσκονται σέ ἐγρήγορση, καί ὅταν ἀναπαύονται εἶναι σά νά μή ἔχουν ἀναπαυθεῖ. Διότι ἡ βασιλεία τοῦ σκότους πού μπῆκε καί ἀπλώθηκε στήν πόλη, δηλαδή μέσα στήν ψυχή, καί οἱ βάρβαροι πού κρατοῦν τά μέρη της ἐκδιώκονται ἀπό αὐτήν.

16,13 Διότι στέλνει ὁ βασιλιάς Χριστός στρατό γιά νά τιμωρήσει τήν πόλη καί νά αἰχμαλωτίσει τούς τυράννους, καί βάζει νά

ράταξιν πνευμάτων αγίων ἐκεῖ κατοικίζει, ὡσπερ εἰς πατρίδα ἰδίαν. Καὶ λοιπὸν φαίνει ὁ ἥλιος ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ διατρέχουσιν εἰς ὅλα τὰ μέλη, καὶ ἔστιν ἐκεῖ λοιπὸν βαθεῖα εἰρήνη βασιλεύουσα. Ὁ δὲ ἀγὼν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἄθλησις καὶ ἡ δοκιμασία καὶ ἡ πρὸς Θεὸν εὐνοια τότε φαίνεται, ὅτε τῆς χάριτος ὑποστελλομένης ἀνδρίσεται καὶ βοήσει πρὸς τὸν Θεόν.

Ἄλλὰ σὺ ἀκούων, ὅτι εἰσὶ ποταμοὶ δρακόντων καὶ στόματα λεόντων καὶ δυνάμεις αἱ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν σκοτειναὶ καὶ πῦρ φλέγον καὶ καχλάζον ἐν τοῖς μέλεσιν, ὡς οὐδὲν ἡ γῆ, μὴ εἰδῶς ὅτι, ἐὰν μὴ δέξῃ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου, ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι τοῦ σώματος, κατέχουσί σου τὴν ψυχὴν, μὴ ἐῶντές σε ἀνελθεῖν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς ψυχῆς ἀκούων, πῶς ἐστὶ τιμία ἢ νοερὰ οὐσία, οὐ συνιεῖς ὅτι οὐκ εἶπε περὶ ἀγγέλων, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τό, «ποιήσωμεν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν», καὶ ὅτι «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρέρχεται», σὺ δὲ εἰς ἀθανασίαν ἐκλήθης, εἰς νίθεσίαν, εἰς ἀδελφότητα, εἰς νύμφην βασιλέως; Ἐν γὰρ τοῖς φαινομένοις πάντα τὰ τοῦ νυμφίου τῆς νύμφης εἰσὶ, καὶ πάντα τὰ τοῦ Κυρίου ὅσα εἰσὶν, ἐμπιστεύει σοι. Ἦλθε γὰρ εἰς πρεσβείαν σὴν δι' ἑαυτοῦ, ἵνα σε ἀνακαλέσῃται. Καὶ σὺ οὐ νοεῖς οὐδὲ συνῆκας τὴν εὐγένειάν σου; Δικαίως ὁ πνευματοφόρος πενθεῖ σου τὴν πτώσιν, λέγων· «ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὁμοιώθη αὐτοῖς».

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἄμην.

49. Ἐβρ. 11,33. Πρβλ. Ψαλμ. 21,22

51. Πρβλ. Β' Κορ. 1,22 καὶ 5,5

50. Πρβλ. Ἱερ. 20,9

52. Πρβλ. 20,24

κατοικήσουν ἐκεῖ ἐπουράνιο στρατόπεδο καί παράταξη ἁγίων πνευμάτων, σά νά ἐπρόκειτο γιά δική τους πατρίδα. Καί τότε φωτίζει ὁ ἥλιος τήν καρδιά, οἱ ἀκτίνες του διατρέχουν σέ ὅλα τά μέλη, καί βασιλεύει ἐκεῖ βαθειά εἰρήνη. Ὁ ἀγώνας ὁμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ ἀθληση καί ἡ δοκιμασία καί ἡ εὐνοια πρὸς τό Θεό τότε φαίνεται, ὅταν, ὑποχωρώντας ἡ χάρη, ἀνδρωθεῖ ὁ πιστός καί ὑψώσει τή φωνή του πρὸς τό Θεό.

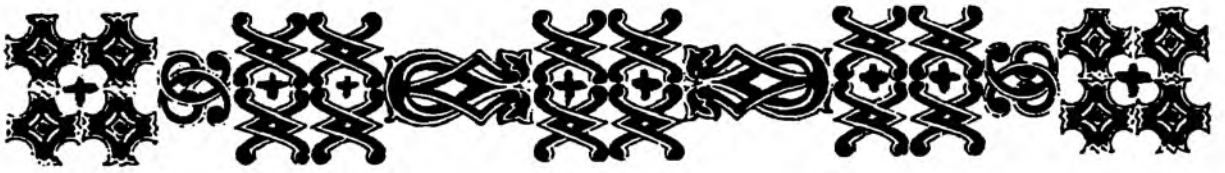
Σύ ὁμοῦ, ἀκούοντας ὅτι ὑπάρχουν ποταμοί δρακόντων, στόματα λεονταριῶν⁴⁹ καί σκοτεινές δυνάμεις, πού βρίσκονται κάτω ἀπό τόν οὐρανό, καί φωτιά πού καίει⁵⁰ καί κοχλάζει στά μέλη, τά θεωρεῖς αὐτά σάν ἀνύπαρκτα, ἐπειδή δέ γνωρίζεις ὅτι, ἂν δέ δεχθεῖς τόν ἄρραβώνα τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁵¹, ὅταν ἡ ψυχὴ θ' ἀποχωρίζεται ἀπό τό σῶμα, θά κυριαρχήσουν πάνω σ' αὐτήν καί δέ θά σ' ἀφήσουν ν' ἀνεβεῖς στούς οὐρανούς. Ὅπως πάλι, ἀκούοντας γιά τήν ἀξία τῆς ψυχῆς⁵², πόσο δηλαδή ἀξια τιμῆς εἶναι ἡ νοερή οὐσία, δέν καταλαβαίνεις ὅτι δέν τό εἶπε γιά τοὺς ἀγγέλους, ἀλλά γιά τήν ἀνθρώπινη φύση τό, «ἄς δημιουργήσουμε σύμφωνα μέ τή δική μας εἰκόνα καί ὁμοίωση»⁵³, καί ὅτι «ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ παρέρχονται»⁵⁴, ἐνῶ σύ κλήθηκες σέ ἀθανασία, σέ υἰοθεσία, σέ ἀδελφότητα, στό νά γίνεις νύφη τοῦ βασιλιά; Στόν ἐδῶ κόσμο ὅλα ὅσα ἀνήκουν στόν νυμφίο ἀνήκουν καί στή νύφη, ἔτσι καί ὅλα ὅσα ἀνήκουν στόν Κύριο τά ἐμπιστεύεται σέ σένα. Διότι ἦρθε γιά δική σου βοήθεια, γιά νά σέ ξανακαλέσει. Καί σύ δέν σκέπτεσαι καί δέν κατανοεῖς τήν εὐγενική καταγωγή σου; Δίκαια λοιπόν ὁ πνευματοφόρος Δαβίδ, πενθώντας γιά τή πτώση σου, λέγει· «ὁ ἄνθρωπος, ἐνῶ βρισκόταν σέ μεγάλη τιμή, δέν τό ἀντιλήφθηκε, ἀλλ' ἀναμείχθηκε μέ τά ἀνόητα κτήνη καί ὁμοιώθηκε μ' αὐτά»⁵⁵.

Ἄς δοξάζουμε τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

53. Γέν. 1,26

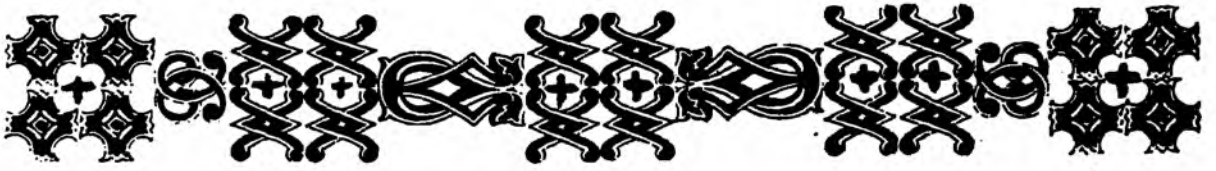
54. Μάρκ. 13,31

55. Ψαλμ. 48,21



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Ζ'

- 17,1 Οί τέλειοι Χριστιανοί οί καταξιοθέντες ἔλθειν εἰς μέτρα τελειότητος καὶ γενέσθαι ἐγγύτατοι βασιλέως, οὗτοι τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ πάντοτε ἀφιερωμένοι εἰσίν. Ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν προφητῶν τὸ χρῖσμα ἦν ὄλων τιμιώτερον, ἐπειδὴ εἰς βασιλεῖς καὶ προφήτας ἐχρίοντο, οὕτω νῦν οἱ πνευματικοὶ τὸ ἐπουράνιον χρῖσμα χριόμενοι γίνονται Χριστοὶ κατὰ χάριν, ὥστε εἶναι αὐτοὺς βασιλεῖς καὶ προφήτας ἐπουρανίων μυστηρίων. Οὗτοί εἰσι καὶ υἱοὶ καὶ κύριοι καὶ θεοί, δεδεμένοι, ἠχμαλωτισμένοι, βεβυθισμένοι, ἐσταυρωμένοι, ἀφιερωμένοι. Εἰ γὰρ τὸ χρῖσμα τοῦ ἐλαίου, ὅπερ ἦν φυτοῦ φαινομένου καὶ ξύλου ὄρατοῦ, τοσαύτην εἶχε δύναμιν, ὥστε τοὺς χριστούμενους ἀναντιρρήτως ἀξίωμα λαμβάνειν (ἦν γὰρ κεκυρωμένον, ὥστε καθίστασθαι αὐτοὺς βασιλεῖς· ὁ καὶ Δαβὶδ χρισθεὶς εὐθέως διωγμοῖς περιέπεσε καὶ ἐθλίβετο καὶ μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐγένετο βασιλεὺς), πόσῳ μᾶλλον ὅσοι χρίονται κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον τὸ ἀγιαστικὸν καὶ χαροποιὸν «ἐλαιον τῆς ἀγαλλιάσεως», τὸ οὐράνιον καὶ πνευματικόν, δέχονται τὸ σίγγον τῆς βασιλείας ἐκείνης τῆς ἀφθάρτου καὶ αἰδίου δυνάμεως, τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ Παράκλητον (ἀκούει δὲ Παράκλητον διὰ τὸ παρακαλεῖν καὶ χαροποιεῖν τοὺς ἐν θλίψεσιν ὄντας).
- 17,2 Οὗτοι ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκ τοῦ φυτοῦ τοῦ ἐπουρανίου χριόμενοι καταξιοῦνται ἔλθειν εἰς μέτρα τῆς τελειότη-



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Ζ'

17,1 Οἱ τέλειοι Χριστιανοί, πού ἀξιώθηκαν νά φτάσουν σέ μεγάλο βαθμό τελειότητας καί νά πλησιάσουν κοντά στό βασιλιά, αὐτοί εἶναι ἀφιερωμένοι πάντα στό σταυρό τοῦ Χριστοῦ. Διότι, ὅπως στήν ἐποχή τῶν προφητῶν τό χρίσμα ἦταν ἡ μεγαλύτερη τιμή ἀπ' ὅλες, ἐπειδή χρίονταν βασιλεῖς καί προφῆτες, ἔτσι καί τώρα οἱ πνευματικοί, πού χρίονται μέ τό ἐπουράνιο χρίσμα, γίνονται Χριστοί κατά χάρη⁵⁶, ὥστε νά γίνονται βασιλεῖς καί προφῆτες τῶν ἐπουρανίων μυστηρίων. Αὐτοί εἶναι καί υἱοί καί κύριοι καί θεοί, δεμένοι, αἰχμαλωτισμένοι, λυπημένοι, σταυρωμένοι, ἀφιερωμένοι. Διότι ἂν τό χρίσμα ἀπό λάδι, πού προερχόταν ἀπό φυτό αὐτοῦ τοῦ κόσμου καί ἀπό δένδρο ὄρατό, εἶχε τόση μεγάλη δύναμη, ὥστε αὐτοί πού ἐχρίοντο χωρίς καμιά ἀντίρρηση νά παίρνουν τό ἀξίωμα (γιατί εἶχε καθιερωθεῖ νά γίνονται βασιλεῖς, μέ τό ὁποῖο καί ὁ Δαβίδ, ἀφοῦ χρίσθηκε⁵⁷, ἀμέσως ἀντιμετώπισε διωγμούς καί στεναχώριες, καί μετά ἀπό ἑπτά ἔτη ἔγινε βασιλιάς⁵⁸), πόσο περισσότερο ὅσοι χρίονται στό νοῦ καί στόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο⁵⁹ μέ τό ἁγιαστικό καί χαροποιό «λάδι τῆς ἀγαλλιάσεως»⁶⁰, τό οὐράνιο καί πνευματικό, δέχονται τό σημάδι τῆς βασιλείας ἐκείνης τῆς ἀφθαρτῆς καί αἰώνιας δυνάμεως, τόν ἀρραβώνα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τό ἅγιο Πνεῦμα καί τόν Παράκλητο (λέγεται δέ Παράκλητο ἐπειδή παρηγορεῖ καί χαροποιεῖ αὐτούς πού βρίσκονται σέ θλίψη).

17,2 Αὐτοί ἀφοῦ χρισθοῦν ἀπό τό ξύλο τῆς ζωῆς, ἀπό τό ἐπουράνιο φυτό, τόν Ἰησοῦ Χριστό, ἀξιώνονται νά φτάσουν σέ με-

59. Ρωμ. 7,22

60. Ψαλμ. 44,8

τητος, τῆς βασιλείας λέγω καὶ τῆς υἰοθεσίας, ὄντες συμμύσται ἐπουρανίου βασιλέως, ἔχοντες παρρησίαν πρὸς τὸν παντοκράτορα, εἰσερχόμενοι εἰς τὸ παλάτιον αὐτοῦ (ἐνθα οἱ ἄγγελοι καὶ τὰ πνεύματα τῶν ἁγίων), καὶ ἔτι ὄντες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Μήπω γὰρ τὴν τελείαν κληρονομίαν λαβόντες τὴν εὐτρεπισμένην αὐτοῖς ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι, ἀσφαλεῖς εἰσιν ἀπὸ τοῦ ἀρραβῶνος, οὐ̄ ἐδέξατο νῦν ὡς ἤδη ἐστεφανωμένοι καὶ βασιλεύοντες, καὶ οὐ̄ ξενίζονται μέλλοντες συμβασιλεύειν Χριστῷ ἐπὶ τῷ πλεονασμῷ καὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ Πνεύματος. Διὰ τί; Ἐπειδὴ ὄντες ἔτι ἐν σαρκὶ εἶχον τὸν νόστον ἐκεῖνον τῆς γλυκύτητος καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐκείνην τῆς δυνάμεως.

17,3 Ὅν γὰρ τρόπον ὅταν ἦ τις φίλος βασιλέως σχολάζων τῷ παλατίῳ, γνωρίζων τὰ μυστήρια καὶ ὀρώων αὐτοῦ τὴν πορφύραν, συμβῆ δὲ τοῦτον γενέσθαι βασιλέα καὶ στεφανωθῆναι, οὐ̄ ξενίζεται οὔτε πτοεῖται, ἐπειδὴ ἐν πολλῷ χρόνῳ ἐνεγυμνάσθη εἰς τὰ μυστήρια τοῦ παλατίου (οὐ̄ γὰρ ἐνδέχεται τινα τῶν ἀγελιμαίων καὶ ἰδιωτῶν καὶ ξένων τοῦ μυστηρίου εἰσελθεῖν καὶ βασιλεῦσαι εἰ μὴ τοὺς ἐμπείρους καὶ πεπαιδευμένους), οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι μέλλοντες βασιλεύειν οὐ̄ ξενίζονται, ἤδη προεγνωκότες τὰ μυστήρια τῆς χάριτος. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἄνθρωπος παρέβη τὴν ἐντολήν, ὁ διάβολος ὄλην τὴν ψυχὴν ἐκάλυψε καλύμματι σκοτεινῷ. Λοιπὸν οὖν ἔρχεται ἡ χάρις καὶ ἀπεκδύεται ὄλον το σκέπασμα, ὥστε λοιπὸν τὴν ψυχὴν καθαρὰν γενομένην καὶ ἀπολαβοῦσαν τὴν ἰδίαν φύσιν, τὸ κτίσμα τὸ ἁμωμον καὶ καθαρὸν, πάντοτε λοιπὸν καθαρῶς ἐν τοῖς καθαροῖς ὀφθαλμοῖς τὴν δόξαν τοῦ φωτὸς τοῦ ἀληθινοῦ καθορᾶν καὶ τὸν ἀληθινὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἐξαστράπτοντα ἐν αὐτῇ τῇ καρδίᾳ.

17,4 Ὡσπερ γὰρ ἐν τῇ συντελείᾳ περιαιρουμένου τοῦ στερεώματος λοιπὸν οἱ δίκαιοι ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ τῷ φωτὶ καὶ τῇ δόξῃ διάγουσι

61. Ἐβρ. 10,19

62. Πρβλ. Α' Ἰω. 4,17

63. Ρωμ. 7,5

64. Μαλ. 3,20

γάλο βαθμό τελειότητας, έννοῶ τή βασιλεία καί τήν υίοθεσία, γίνονται μύστες μαζί μέ τόν ἐπουράνιο βασιλιά, ἔχουν θάρρος⁶¹ πρὸς τόν Παντοκράτορα, μπαίνουν μέσα στό παλάτι του (ὅπου ὑπάρχουν οἱ ἄγγελοι καί τὰ πνεύματα τῶν ἁγίων) ἀν καί ἀκόμα βρίσκονται σ' αὐτό τόν κόσμο⁶². Διότι ἀκόμα δέν ἔχουν λάβει ὄλη τήν κληρονομία πού ἔχει ἐτοιμασθεῖ γι' αὐτούς σ' ἐκεῖνο τόν κόσμο, προστατεύονται ἀπό τόν ἀρραβώνα πού δέχθηκαν τώρα σάν νά ἔχουν στεφανωθεῖ, καί βασιλεύουν, καί δέν παραξενεύονται πού πρόκειται νά συμβασιλεύσουν μέ τό Χριστό, ἐπειδή ἔχουν πλεονάζουσα τήν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος μέσα τους . Γιατί; Ἐπειδή, ἐνῶ ἔχουν ἀκόμα τό σῶμα⁶³, εἶχαν τήν ἐπιθυμία νά ἐπιστρέψουν σ' ἐκείνη τή γλυκύτητα καί νά δεχθοῦν τήν ἐνέργεια ἐκείνης τῆς δυνάμεως.

17,3 Διότι, ὅπως ὅταν κάποιος εἶναι φίλος τοῦ βασιλιᾶ, συχνάζοντας μέσα στό παλάτι, μαθαίνει τά μυστικά καί βλέπει τήν πορφύρα τοῦ βασιλιᾶ καί ἔτσι, ἀν συμβεῖ αὐτός νά γίνει βασιλιάς καί νά στεφανωθεῖ, δέν παραξενεύεται, οὔτε φοβᾶται, ἐπειδή ἐπί μεγάλο χρονικό διάστημα ἐξοικειώθηκε μέ τά μυστικά τοῦ παλατιοῦ (διότι δέν εἶναι δυνατό κάποιος ἀπό τούς τιποτένιους, τούς ἄσημους καί ἀσχετους μέ τά μυστικά τοῦ παλατιοῦ νά ἔρθει καί βασιλεύσει, παρά οἱ ἔμπειροι καί μορφωμένοι), ἔτσι καί οἱ Χριστιανοί, πού πρόκειται νά βασιλεύσουν στόν ἄλλο κόσμο, δέν παραξενεύονται, ἐπειδή ἀπό τώρα ἤδη γνωρίζουν τά μυστήρια τῆς χάριτος. Διότι, ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος παρέβηκε τήν ἐντολή, ὁ διάβολος κάλυψε ὄλη τήν ψυχή του μέ κάλυμμα σκοτεινό. Ἔρχεται λοιπόν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καί ἀπομακρύνει ὄλο τό σκέπασμα τῆς ψυχῆς, ὥστε ἡ ψυχή, ἀφοῦ γίνει καθαρή καί ἀποκτήσει πάλι τή δική της φύση, γίνεται δηλαδή τό ἀγνό καί καθαρό δημιούργημα, νά βλέπει μέ καθαρὰ μάτια τή δόξα τοῦ ἀληθινοῦ φωτός καί τόν ἀληθινό ἥλιο τῆς δικαιοσύνης⁶⁴ ν' ἀστράφτει μέστήν καρδιά του.

17,4 Διότι, ὅπως κατά τή συντέλεια τῶν αἰώνων, ὅταν θά καταργηθεῖ ὁ κόσμος, οἱ δίκαιοι θά ζοῦν στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ

μηδὲν ἕτερον ὁρῶντες, ἢ καθὼς ὁ Χριστὸς ἐν δόξῃ ἐστὶ πάντοτε ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ οὗτοι ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς ἐκεῖνον τὸν αἰῶνα ἀρπὰχθέντες καὶ αἰχμαλωτισθέντες πάντα τὰ ἐκεῖ κάλλη καὶ τὰς θαυματουργίας ὁρῶσιν. Ἡμεῖς γὰρ ἐπὶ γῆς ὄντες ἐν οὐρανοῖς ἔχομεν τὸ πολίτευμα, εἰς ἐκεῖνον τὸν κόσμον ἔχοντες τὴν διαγωγὴν καὶ τὴν πολιτείαν κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. Ὡσπερ γὰρ ὁ φαινόμενος ὀφθαλμὸς καθαρὸς ὢν καθαρῶς ὁρᾷ πάντοτε τὸν ἥλιον, οὕτω καὶ ὁ νοῦς τελείως καθαρισθεὶς πάντοτε ὁρᾷ τὴν δόξαν τοῦ φωτὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ σύνεστι τῷ Κυρίῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὃν τρόπον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου συναφθὲν τῇ θεότητι πάντοτε σύνεστι τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Ἀλλὰ ταῦτα τὰ μέτρα οὐκ εὐθέως καταλαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι, εἰ μὴ διὰ καμάτου καὶ θλίψεως καὶ ἀγῶνος πολλοῦ. Εἰσὶ γάρ τινες, ὅτι σύνεστιν αὐτοῖς ἡ χάρις ἐνεργουσα καὶ ἀναπαύουσα, σύνεστι δὲ καὶ ἡ κακία ἔνδον, καὶ τὰ δύο πολιτεύματα εἰς μίαν ἐνεργεῖ καρδίαν τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους.

17,5 Ἀλλὰ πάντως ἐρεῖς μοι· 'τίς κοινωνία φωτι πρὸς σκότος;', ἢ 'τίς συγκατάθεσις ναῶ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων;'. Ἀποκρίνομαι σοὶ κάγω τὸ αὐτό· Τίς γὰρ κοινωνία φωτι πρὸς σκότος, ἢ ποῦ γὰρ τὸ θεῖον φῶς ἐπισκοτίζεται ἢ θολοῦται; καὶ τὸ ἀμίαντον καὶ καθαρὸν ποῦ μαιίνεται; Γέγραπται γάρ· «καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε'. Μονοτρόπως οὖν οὐ χρῆ τὰ πράγματα νοεῖσθαι οὔτε μονομερῶς. Εἰς τοσοῦτον γάρ τινες ἀναπαύονται ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, ὅτι ἀνδρείοτεροι γίνονται τῆς συνούσης αὐτοῖς κακίας, καὶ ἔχοντες εὐχὴν καὶ ἀνάπαυσιν πολλὴν πρὸς τὸν Θεόν, ἄλλη ὥρα ἐνεργοῦνται ὑπὸ λογισμῶν πονηρῶν καὶ κλέπτονται ὑπὸ

65. Πρβλ. Ἐφεσ. 1,20

68. Β' Κορ. 6,14

66. Φιλιπ. 3,20

69. Ἰω. 1,5

67. Πρβλ. Ρωμ. 7,22

καί στό φῶς καί στή δόξα, χωρίς νά βλέπουν τίποτε ἄλλο, παρά μόνο τό Χριστό νά κάθεται δοξασμένος στά δεξιά τοῦ Πατέρα του⁶⁵, ἔτσι καί αὐτοί ἀπό τώρα σά νά ἔχουν ἀρπαχθεῖ καί αἰχμαλωτισθεῖ σ' ἐκείνη τή ζωή, βλέπουν ὅλες τίς ὠραιότητες καί τά θαυμαστά πού βρίσκονται ἐκεῖ. Διότι, ἐνῶ ἐμεῖς βρισκόμαστε πάνω στή γῆ, τό πολίτευμά μας βρίσκεται στόν οὐρανό⁶⁶, ἔχοντας συμμορφωμένη τή ζωή μας καί τό νοῦ μας καί τόν ἐσωτερικό ἄνθρωπό μας σύμφωνα μ' ἐκεῖνο τό πολίτευμα⁶⁷. Διότι, ὅπως τόν ἀνθρώπινο μάτι, ἄν εἶναι καθαρό, βλέπει πάντα καθαρά τόν ἥλιο, ἔτσι καί ὁ νοῦς, ἀφοῦ καθαρισθεῖ τέλεια, βλέπει πάντα τή δόξα τοῦ φωτός τοῦ Χριστοῦ, καί ὑπάρχει μαζί μέ τόν Κύριο νύχτα καί ἡμέρα, ὅπως τό σῶμα τοῦ Κυρίου τό ὁποῖο, ἀφοῦ ἐνώθηκε μέ τή θεότητα, βρίσκεται πάντα ἐνωμένο μέ τό ἅγιο Πνεῦμα. Ἀλλά σ' αὐτή τήν κατάσταση δέ φθάνουν ἀμέσως οἱ ἄνθρωποι παρά μόνο ἀφοῦ κουρασθοῦν καί θλιβοῦν καί ἀγωνισθοῦν πολύ. Διότι ὑπάρχουν μερικοί στούς ὁποίους ἡ χάρη πού βρίσκεται μέσα τους ἐνεργεῖ καί τούς ἀναπαύει, συνυπάρχει ὅμως καί ἡ κακία μέσα τους, καί τά δύο αὐτά πολιτεύματα, δηλαδή τό φῶς καί τό σκοτάδι, ἐνεργοῦν μέσα σέ μιά καρδιά.

17,5 Ἄλλ' ἴσως μοῦ πεῖς: 'ποιά ἐπικοινωνία ὑπάρχει ἀνάμεσα στό φῶς καί στό σκοτάδι;'⁶⁸, ἢ 'ποιά σχέση ὑπάρχει ἀνάμεσα στό ναό τοῦ Θεοῦ καί στά εἰδωλα;'. Σοῦ ἀπαντῶ καί ἐγώ τό ἴδιο. Ποιά δηλαδή κοινωνία ἔχει τό φῶς μέ τό σκοτάδι; ἢ ποῦ τό θεῖο φῶς καλύπτεται ἀπό τό σκοτάδι καί γίνεται θολό; Καί αὐτό πού εἶναι ἀγνό καί καθαρό μέ ποιό τρόπο μολύνεται; Διότι ἔχει γραφεῖ: «καί τό φῶς λάμπει μέσα στό σκοτάδι καί τό σκοτάδι δέ μπόρεσε νά τό ἐπὶσκοπιάσει καί νά τό ἐξουδετερώσει»⁶⁹. Δέν πρέπει λοιπόν μόνο μ' ἓνα τρόπο νά σκεφτόμαστε τά πράγματα, καί οὔτε μέ τρόπο μονομερή. Διότι μερικοί τόσο πολύ ἀναπαύονται στή χάρη τοῦ Θεοῦ, ὥστε γίνονται πιά ἀνδρεῖοι ἀπό τήν κακία πού ὑπάρχει μέσα τους, καί ἄν καί ἔχουν πολλή προσευχή καί ἀνάπαυση πρός τό Θεό, σέ κάποια ἄλλη στιγμή καταλαμβάνονται ἀπό πονηρούς λογισμούς καί κυριεύονται ἀπό

τῆς ἀμαρτίας, ἔτι ὄντες ἐν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ· οἱ δὲ ἐλαφροὶ καὶ ἰδιῶται μερικῶς ἐνεργούσης ἐν αὐτοῖς τῆς χάριτος νομίζουσι μηκέτι εἶναι τὴν ἀμαρτίαν. Οἱ δὲ ἔχοντες διάκρισιν καὶ ὄντες φρόνιμοι οὐ τολμῶσιν ἀρνήσασθαι ὅτι «ἔχοντες τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐνεργούμεθα ὑπὸ αἰσchrῶν καὶ ρυπαρῶν λογισμῶν».

17,6 Πολλάκις γὰρ εὖρομεν ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι τοσαύτην εὖρον χαρὰν καὶ χάριν, ὥστε ἐν πέντε καὶ ἕξ ἔτεσι λέγειν αὐτοὺς ὅτι «ἐξηράνθη ἡ ἐπιθυμία»· καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἐνόμισαν ἠλευθερωσθαι ἀπ' αὐτῆς, ἐγκρυβεῖσα ἡ κακία ἐπεκινήθη αὐτοῖς καὶ κατεκαύθησαν τῇ ἐπιθυμίᾳ, ὥστε ξενίζεσθαι αὐτοὺς καὶ λέγειν ὅτι 'μετὰ τοσοῦτον χρόνον πόθεν ἡμῖν ἐπανεστὴ τοσαύτη κακία;'. Οὐδεὶς οὖν τῶν ἐχεφρόνων τολμᾷ εἰπεῖν ὅτι 'συνούσης μοι τῆς χάριτος τὸ ὄλον ἠλευθέρωμαι τῆς ἀμαρτίας', ἀλλὰ τὰ δύο πρόσωπα ἐν τῷ νῶ ἐνεργεῖται. Οἱ γὰρ ἄπειροι τῶν πραγμάτων, μικρὸν τι ἐνεργησάσης εἰς αὐτοὺς τῆς χάριτος, νομίζουσιν ὅτι ἤδη ἐνίκησαν καὶ εἰσὶ Χριστιανοὶ τέλειοι. Ἐγὼ δὲ οὕτω φημὶ τὰ πράγματα εἶναι, ὥσπερ ὅταν ἦ ἐν οὐρανῷ ἥλιος ἐν καθαρῷ ἀέρι καταλάμπων, καὶ ἔλθωσι περὶ αὐτὸν νεφέλαι καὶ καλύπτωσιν αὐτὸν καὶ παχύνωσι τὸν ἀέρα, οὐδὲν ἠδίκηται αὐτὸς ἐνδότερος ὢν ἐκ τοῦ φωτὸς αὐτοῦ καὶ τῆς ἰδίας ὑποστάσεως, οὕτως εἰσὶν οἱ μὴ τελείως καθαρισθέντες· ὄντες δὲ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι καὶ κατεχόμενοι ἐν βάθει ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ἔχουσι τὰ φυσικὰ κινήματα καὶ τοὺς λογισμοὺς αὐτοὺς ἐρρωμένους πρὸς τὸν Θεόν, καίτοι μὴ ὄντες τοῦ ἀγαθοῦ ὀλοτελῶς.

17,7 Οὕτω πάλιν οἱ κατεχόμενοι ἐν βάθει ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ μέρους (τῆς χάριτος λέγω) ἔτι εἰσὶ δοῦλοι καὶ ὑποχείριοι τοῖς πονηροῖς λογισμοῖς καὶ τῷ μέρει τῆς κακίας. Πολλῆς οὖν χρειᾶ διακρίσεως,

τήν ἁμαρτία, ἐνῶ βρίσκονται ἀκόμα κάτω ἀπό τή χάρη τοῦ Θεοῦ· οἱ ἄπειροι ὁμῶς στά πνευματικά, ἐπειδή ἐνεργεῖ ἐλάχιστα μέσα τους ἢ χάρη, νομίζουν ὅτι δέν ὑπάρχει πλέον ἢ ἁμαρτία. Ἐκεῖνοι ὁμως πού μποροῦν καί διακρίνουν τά πράγματα καί εἶναι φρόνιμοι δέν τολμοῦν ν' ἀρνηθοῦν ὅτι, ἔχοντας μέσα μας τή χάρη τοῦ Θεοῦ δέν προσβαλλόμαστε ἀπό αἰσχροῦς καί ρυπαροῦς λογισμούς.

17,6 Διότι πολλές φορές συναντήσαμε ἀδελφούς πού εἶχαν τόση χαρά καί χάρη, ὥστε μέσα σέ πέντε καί ἕξι χρόνια νά λένε ὅτι 'ξεράθηκε ἡ ἐπιθυμία'· καί μετὰ ἀπό αὐτά, ἐπειδή νόμισαν ὅτι ἀπαλλάχθηκαν ἀπ' αὐτήν, ἡ κακία πού εἶχε κρυφθεῖ μέσα τους κινήθηκε ἐναντίον τους καί κατακάηκαν ἀπό τήν ἐπιθυμία, ὥστε νά παραξενεύονται καί νά λένε· 'μετὰ ἀπό τόσο χρόνο ἀπό ποῦ προῆλθε ἐναντίον μας τόση μεγάλη κακία;'. Κανείς λοιπόν ἀπό τούς σῶφρονες δέν τολμᾷ νά πεῖ, 'ὑπάρχοντας μέσα μου ἡ χάρη ἔχω ἐξ ὀλοκλήρου ἐλευθερωθεῖ ἀπό τήν ἁμαρτία', ἀλλά τά δύο πρόσωπα ἐνεργοῦν μέσα στό νοῦ. Διότι αὐτοί πού εἶναι ἄπειροι στά πνευματικά πράγματα, ἀφοῦ ἐνεργήσει γιά λίγο χρονικό διάστημα πάνω τους ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ, νομίζουν ὅτι ἤδη νίκησαν καί εἶναι τέλειοι Χριστιανοί. Ἐγώ ὁμως νομίζω ὅτι τά πράγματα ἔχουν ἔτσι, ὅπως δηλαδή ὅταν ὑπάρχει λαμπρός ἥλιος στόν καθαρό οὐρανό, καί ἔρθουν γύρω ἀπό αὐτόν σύννεφα καί τόν σκεπάσουν καί κάνουν βαρειά τήν ἀτμόσφαιρα, καθόλου δέ βλάπτεται τό φῶς καί ἡ φύση του μέ τό νά βρίσκεται πίσω ἀπό τά σύννεφα, ἔτσι εἶναι καί αὐτοί πού δέν καθαρίσθηκαν τελείως· ἂν καί βρίσκονται κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καί κυριαρχοῦνται στό βάθος τῆς καρδιάς τους ἀπό τήν ἁμαρτία, ἔχουν τά φυσικά κινήματα καί τούς λογισμούς αὐτούς δυνατούς πρὸς τό Θεό, ἂν καί δέν διακατέχονται ἐξ ὀλοκλήρου ἀπό τό ἀγαθό.

17,7 Ἔτσι πάλι αὐτοί πού στό βάθος τῆς καρδιάς τους κατέχονται ἀπό τό ἀγαθό (ἐννοῶ ἀπό τή χάρη), εἶναι ἀκόμα δοῦλοι καί ὑποχείριοι στοῦς πονηροῦς λογισμούς καί στό χῶρο τῆς κα-

ἵνα διὰ πείρας τις γνῶ ταῦτα τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον. Λέγω δέ σοι, ὅτι καὶ οἱ ἀπόστολοι ἔχοντες τὸν παράκλητον ὀλοτελῶς οὐκ ἦσαν ἀμεριμνοί· συνῆν γὰρ τῇ χαρᾷ καὶ τῇ ἀγαλλιάσει φόβος καὶ τρόμος ἐξ αὐτῆς τῆς χάριτος, οὐ τοῦ μέρους τῆς κακίας. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ χάρις ἠσφαλίζετο αὐτούς, ἵνα μὴ κἄν εἰς μικρὸν τι ἐκτραπῶσιν. Ὡσπερ γὰρ εἴ τις βιζάκιον λίθου ρίψας εἰς τεῖχος, οὐδὲν ἐβλαψεν ἢ παρεκίνησε τὸ τεῖχος, ἢ ὡσπερ βέλος ἀποστελλόμενον κατὰ τοῦ φοροῦντος κλίβανον οὐδὲν ἠδίκησεν ἢ τὸν σίδηρον ἢ τὸ σῶμα (ἀντικρούει γὰρ καὶ ἀντιπίπτει), οὕτως εἰ καὶ προσῆγγιζέ τι μέρος κακίας τοῖς ἀποστόλοις, οὐκ ἐβλαπτεν αὐτούς, ἐπειδὴ ἦσαν ἐνδεδυμένοι τὴν τελείαν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ οὗτοι τέλειοι ὄντες εἶχον τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐπεργάσασθαι τὰς δικαιοσύνας.

17,8 Ἐπειδὴ οὖν τινες λέγουσιν, ὅτι μετὰ τὴν χάριν ἀμεριμνία ἐστὶ τῆς ψυχῆς, ὁ Θεὸς καὶ ἐν τοῖς τελείοις ἐπιζητεῖ τὸ θέλημα τῆς ψυχῆς, εἰς διακονίαν τοῦ Πνεύματος, ὅπως συμφωνήσωσι· λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος· «τὸ Πνεῦμα μὴ σβέννυτε». Τινὲς μὲν οὖν ἐν αὐτοῖς οὐκ ἠθελον ἐπιβαρεῖς ἄλλοις γίνεσθαι, τινὲς δὲ ἑαυτοῖς ἐστοίχουν, ἄλλοι δὲ λαμβάνοντες παρὰ κοσμικῶν διεδίδοσαν τοῖς πτωχοῖς· τοῦτο δὲ ἀξιώτερόν ἐστιν. Οἱ μὲν γὰρ ἔχοντες τὴν χάριν τὸ ἑαυτῶν μόνον μεριμνῶσιν, ἄλλοι δὲ καὶ ἐτέρας ψυχὰς ὠφελῆσαι σπουδάζουσιν· οὗτοι πολλῶν ἐκείνων ὑπερέχουσιν. Ἄλλοι δὲ τὴν χάριν ἔχοντες ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ τὰ σώματα αὐτῶν παραδίδουσιν εἰς ὕβρεις καὶ πάθη· πάλιν οὗτοι ἐκείνων ἀνώτεροί εἰσιν. Τινὲς ἀρετὴν μετιόντες θέλουσι κομπάζειν καὶ τιμᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἀν-

70. Πρβλ. Πράξ. 2,46
73. Πρβλ. Α' Θεσ. 5,19

71. Πρβλ. Α' Κορ. 2,3

72. Πρβλ. Β' Κορ. 3,8

κίας. Χρειάζεται λοιπόν μεγάλη ικανότητα διακρίσεων για να μπορέσει κανείς να γνωρίσει ότι όλα αυτά συμβαίνουν κατ' αυτό τον τρόπο. Σου λέω ακόμα ότι και οι απόστολοι, πού είχαν μέσα τους έξ ολοκλήρου τον Παράκλητο, δέν ἦταν ἀμέριμνοι· διότι συνυπῆρχε μέ τή χαρά καί τήν ἀγαλλίαση⁷⁰ φόβος καί τρόμος⁷¹ πού προερχόταν ἀπό τήν ἴδια τή χάρη, καί ὄχι ἀπό τήν κακία. Ὅμως τούς προστάτευε ἡ ἴδια ἡ χάρη, γιά νά μῆ ἐκτραποῦν ἔστω καί κατά τό παραμικρό. Διότι, ὅπως, ἂν ρίξει κάποιος σ' ἓνα τεῖχος ἓνα μικρό χαλίκι, δέν τό μετακινεῖ καί δέν προξενεῖ σ' αὐτό καμιά ζημιά· ἡ ὅπως τό βέλος, πού ἐκτοξεύεται ἐναντίον ἐκείνου πού φορεῖ σιδερένιο θώρακα, δέ βλάπτει οὔτε τό σίδηρο οὔτε τό σῶμα (διότι τό ἀποκρούει καί τοῦ ἀλλάζει τήν κατεύθυνση), ἔτσι καί ὅταν πλησίαζε τούς ἀποστόλους κάποιο μέρος τῆς κακίας, δέν τούς ἐβλαπτε, ἐπειδή ἦταν ντυμένοι μέ τήν τέλεια δύναμη τοῦ Χριστοῦ. Καί αὐτοί οἱ ἴδιοι, ἂν καί ἦταν τέλειοι, ἦταν καί ἐλεύθεροι νά πραγματοποιοῦν ἔργα ἀρετῆς.

17,8 Ἐπειδή λοιπόν μερικοί λένε, ὅτι μετά τόν ἐρχομό τῆς χάριτος ἡ ψυχή γίνεται ἀμέριμνη, ὁ Θεός ζητάει καί στούς τέλειους τῆ θέληση τῆς ψυχῆς νά εἶναι στήν ὑπηρεσία τοῦ πνεύματος⁷², γιά νά ὑπάρχει συμφωνία· διότι ὁ ἀπόστολος λέγει· «μῆ σβήνετε τή φλόγα τοῦ ἀγίου Πνεύματος»⁷³. Μερικοί λοιπόν πού δέχτηκαν τή χάρη μέσα τους δέν ἠθελαν νά ἐπιβαρύνουν τούς ἄλλους, ὀρισμένοι φρόντιζαν γιά ὅσο ἦταν ἀναγκαῖο γι' αὐτούς, καί ἄλλοι, παίρνοντας ἀπό τούς κοσμικούς ἀγαθά, τά μοίραζαν στούς φτωχοῦς· αὐτό βέβαια ἔχει μεγαλύτερη ἀξία. Διότι ἀπ' αὐτούς πού ἔχουν τή χάρη ἄλλοι φροντίζουν μόνο γιά τούς ἑαυτούς τους καί ἄλλοι φροντίζουν νά ὠφελήσουν καί ἄλλες ψυχές· αὐτοί λοιπόν εἶναι ἀνώτεροι ἀπό τούς προηγούμενους κατά πολύ. Ἄλλοι πάλι ἔχοντας τή χάρη παρέδωσαν τά σώματά τους σέ ὕβρεις καί παθήματα γιά χάρη τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ· καί αὐτοί πάλι εἶναι ἀνώτεροι ἀπό ἐκείνους. Μερικοί ἐπειδή ἀσκοῦν τήν ἀρετή θέλουν νά ὑπερηφανεύονται καί νά τιμοῦνται

θρώπων, λέγοντες Χριστιανοὶ εἶναι καὶ μετέχουν Πνεύματος ἁγίου, ἄλλοι δὲ κρύπτουν ἑαυτοὺς καὶ ἀπὸ συντυχίας ἀνθρώπων σπουδάζουσιν· οὗτοι πολλῶν ἐκείνων ὑπερέχουσιν. Ὅρας πῶς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τελειότητι εὐρίσκεται εὐνοια πρὸς τὸν Θεὸν ἀπὸ φυσικοῦ θελήματος ἐπιτελουμένη, ἀνωτέρα καὶ πλεονάζουσα;

17,9 Ὡσπερ εἶ τις πενιχρὰ ἐνδύματα περιβεβλημένος ἐν ὀράματι ἑαυτὸν ἰδὼν πλούσιον, ἀναστὰς δὲ ἐξ ὕπνου πάλιν ἰδὼν ἑαυτὸν πένητα καὶ γυμνόν, οὕτω καὶ οἱ λόγον πνευματικὸν λαλοῦντες τῇ ἀκολουθίᾳ δοκοῦσι λαλεῖν, μὴ ἔχοντες δὲ τὸ ἔργον τῶν λόγων ἐν γεύσει τινὶ καὶ δυνάμει καὶ πληροφορίᾳ ἐν τῷ νῷ κεκυρωμένον, ἐν φαντασίᾳ τινὶ στήκουσιν. Ἡ ὥσπερ γυνὴ ἔχουσα ὀλοσηρικὰ καὶ μαργαρίτας περιβεβλημένη εἰς πορνεῖόν προέστηκεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἡ καρδιά αὐτῶν πορνεῖόν ἐστίν ἀκαθάρτων πνευμάτων, καὶ λαλεῖν θέλουσι περὶ δικαιοσύνης μὴ παρακύψαντες εἰς τὰ πράγματα.

17,10 Ὡσπερ γὰρ οὐκ ἔστι δυνατόν ἰχθὺν ἄνευ ὕδατος ζῆσαι ἢ ἄνευ ποδῶν περιπατῆσαι τίνα ἢ ἄνευ ὀφθαλμῶν ἰδεῖν φῶς ἢ ἄνευ γλώσσης λαλεῖν ἢ ἄνευ ὠτῶν ἀκούειν, οὕτως ἄνευ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ τῆς ἐνεργείας τῆς θείας δυνάμεως οὐκ ἔστι γινώσκειν μυστήρια καὶ σοφίαν Θεοῦ ἢ εἶναι τίνα πλούσιον καὶ Χριστιανόν. Οὗτοι γὰρ εἰσι σοφοὶ καὶ πολεμισταὶ καὶ ἀνδρεῖοι καὶ φιλόσοφοι Θεοῦ οἱ ὀδηγούμενοι καὶ ποιμαινόμενοι κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον ὑπὸ τῆς θεϊκῆς δυνάμεως. Οἱ γὰρ φιλόσοφοι τῶν Ἑλλήνων λόγους μανθάνουσι, καὶ ἄλλοι εἰσὶν «ἰδιῶται τῷ λόγῳ», εὐφραινόμενοι καὶ

ἀπό τούς ἀνθρώπους, λέγοντας ὅτι εἶναι Χριστιανοί καί ὅτι ἔχουν ἐνωθεῖ μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, ἐνῶ ἄλλοι φροντίζουν νά κρύβουν τούς ἑαυτούς τους καί νά ἀποφεύγουν τίς συναντήσεις μέ τούς ἀνθρώπους· αὐτοί εἶναι πολύ πιά ἀνώτεροι ἀπό τούς προηγούμενους. Βλέπεις πῶς καί σ' αὐτήν ἀκόμα τήν κατάσταση τῆς τελειότητας ὑπάρχει εὐνοϊκή συμπεριφορά πρὸς τό Θεό πού ὀφείλεται στό φυσικό θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, καί πού εἶναι ἀνώτερη καί ἔχει καλύτερα ἀποτελέσματα;

17,9 Ὅπως ἀκριβῶς, ἂν κάποιος, πού φοράει φτωχικά ροῦχα, δεῖ σέ ὄνειρο τόν ἑαυτό του πλούσιο, ὅταν ὁμως ξυπνήσει θά δεῖ πάλι τόν ἑαυτό του φτωχό καί γυμνό, ἔτσι καί ἐκεῖνοι πού ὀμιλοῦν γιά πνευματικά πράγματα νομίζουν πῶς καί ἡ ζωή τους συμφωνεῖ μέ τά λόγια, ἐπειδή ὁμως δέν ἔχουν γευθεῖ κατά κάποιο τρόπο τήν ἐφαρμογή τῶν λόγων τους καί ἐπειδή δέν ἐφαρμόζουν αὐτά μέ δύναμη καί βεβαιότητα κατά τρόπο σύμφωνο μέ τό νοῦ τους, βρίσκονται σέ κάποια φανταστική κατάσταση. Ὅπως ἀκριβῶς μιά γυναίκα, πού φοράει μεταξωτά, πού ἔχει πάνω της κρεμασμένα μαργαριτάρια καί εἶναι προῖσταμένη σέ πορνεῖο, ἔτσι καί στούς ἀνθρώπους αὐτούς ἡ καρδιά τους εἶναι πορνεῖο ἀκαθάρτων πνευμάτων, καί θέλουν νά μιλοῦν γιά δικαιοσύνη, χωρίς βέβαια νά γνωρίζουν καλά τά πράγματα.

17,10 Ὅπως ἀκριβῶς δέν μπορεῖ νά ζήσει τό ψάρι χωρίς νερό, ἢ νά περπατήσει κάποιος χωρίς πόδια, ἢ νά δεῖ τό φῶς χωρίς τά μάτια, ἢ νά μιλάει χωρίς τή γλῶσσα, ἢ ν' ἀκούει χωρίς τ' αὐτιά, ἔτσι χωρίς τόν Κύριο Ἰησοῦ καί τήν ἐνέργεια τῆς θείας δυνάμεως δέν εἶναι δυνατό νά γνωρίσει κανεῖς τά μυστήρια καί τή σοφία τοῦ Θεοῦ, ἢ νά εἶναι πνευματικά πλούσιος καί πραγματικός Χριστιανός. Διότι ἐκεῖνοι εἶναι πραγματικά σοφοί καί πολεμιστές καί ἀνδρεῖοι καί φιλόσοφοι τοῦ Θεοῦ πού ὀδηγοῦνται καί ποιμαίνονται ὡς πρὸς τόν ἐσωτερικό ἀνθρωπο ἀπό τή θεϊκή δύναμη. Διότι οἱ φιλόσοφοι τῶν ἐλλήνων μαθαίνουν λόγους, ἐνῶ ἄλλοι εἶναι «ἀπαίδευτοι στό λόγο»⁷⁴, εὐφραίνονται καί νιώθουν ἀγαλλίαση μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ, καί εἶναι ἀνδρες θεοσεβεῖς.

ἀγαλλιώντες ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, ἄνδρες θεοσεβεῖς. Διακρίνομεν οὖν ποῖοί εἰσι βελτίονες. «Ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει», φησί, «ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»· οὐκ ἐν λόγῳ, ἀλλ' «ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει».

17,11 Τὸ οὖν εἰπεῖν τινα ὅτι ὁ ἄρτος οὗτος ἀπὸ σίτου γεγένηται, εὐκόλον ἐστὶ· πῶς δὲ λεπτῶς κατασκευάζεται καὶ πέττεται ἄρτος, χρῆ εἰπεῖν. Τὸ οὖν λαλῆσαι περὶ ἀπαθείας καὶ τελειότητος εὐκόλον, πείρα δὲ διελθεῖν εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς τελειότητος ὀλίγων ἐστί. Τὸ γὰρ εὐαγγέλιον ἐν συντόμῳ ἀπεφῆνατο· «μὴ ὀργισθῆς, μὴ ἐπιθυμήσης· ἐὰν τίς σε ραπίσῃ εἰς τὴν σιαγόνα, παράθες καὶ τὴν ἄλλην· ἐὰν τις κρίνῃ ἄραί σου τὸ ἱμάτιον, δὸς αὐτῷ καὶ τὸν χιτῶνα». Ὁ δὲ ἀπόστολος ἐπακολουθῶν, πῶς χρῆ κατὰ μικρὸν τὸ ἔργον τῆς καθάρσεως μετὰ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας γίνεσθαι, διδάσκει, πρῶτον γαλακτοτροφῶν ὡς νηπίους, εἶτα φέρων εἰς αὐξήσιν καὶ τελειότητα· εἶπε γὰρ τὸ εὐαγγέλιον γενέσθαι ἀπὸ ἐρέας στιχάριον, ὁ δὲ ἀπόστολος ἐμῆνυσε τὴν λεπτότητα πῶς κατασκευάζεται.

17,12 Οἱ οὖν λόγους πνευματικούς λαλοῦντες ἄνευ τῆς γεύσεως τοιοῦτω τινὶ εἰκόασιν, ὡσπερ ἵνα τις ἐπιβαλόντος καύσωνος διόδευῃ ἐν πεδίῳ ἐρήμῳ, καὶ ὦν ἔκδιψος διαγράφη πηγὴν ρέουσαν ὕδωρ, σκιογραφῶν ἑαυτὸν πίνοντα, ὅποτε τὰ χεῖλη αὐτοῦ κατεζήρανται καὶ ἡ γλῶσσα ἐκ τῆς καταλαβούσης δίψης· ἢ ἵνα τις λαλήσῃ περὶ μέλιτος ὅτι γλυκύ ἐστι, μὴ γευσάμενος δὲ οὐκ οἶδε τὴν δύναμιν τῆς γλυκύτητος· οὕτω καὶ οἱ λόγον λαλοῦντες περὶ τελειότητος καὶ ἀγαλλιασμοῦ, ἥτοι ἀπαθείας, μὴ ἔχοντες δὲ ἐνεργεῖα καὶ πληροφορία τὰ πράγματα· οὐχ' ὡς λαλοῦσιν, οὕτως εἰσὶν ἅπαντα. Ὅταν γὰρ ὁ τοιοῦτος καταξιωθῇ ποτε μερικῶς ἐν ἔργῳ εὐρεθῆναι, διακρίνει καθ' ἑαυτὸν ὅτι οὐ καθὼς ὑπελάμβανον οὕτως εὔρον· ἄλλως γὰρ ἐλάλουν καὶ ἄλλως τὸ Πνεῦμα ἐργάζεται.

75. Α' Κορ. 4,20 76. Ματθ. 5,22.28.39έ.

77. Πρβλ. Α' Κορ. 3,1. Πρβλ. Ἐβρ. 5,12· 6,1

Ἵς ξεχωρίσουμε λοιπόν ποιοί εἶναι καλύτεροι. «Μέ ἔργα καί θεία δύναμη», λέγει, «ἐγκαθίσταται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ στίς ψυχές»⁷⁵. ὄχι μέ λόγια, ἀλλά μέ ἔργα καί θεία δύναμη.

17,11

Τό νά πεῖ λοιπόν κάποιος ὅτι 'τό ψωμί αὐτό ἔχει γίνεαι ἀπό σιτάρι', εἶναι εὐκολο, πρέπει ὁμως νά μᾶς πεῖ μέ ποιό εἰδικότερο τρόπο κατασκευάζεται καί γίνεαι ψωμί. Τό νά ὁμιλεῖ κάποιος γιά τήν ἀπάθεια καί τήν τελειότητα εἶναι εὐκολο, τό νά ζήσει ὁμως στήν πράξη τήν κατάσταση τῆς τελειότητας εἶναι κατόρθωμα γιά λίγους. Διότι τό Εὐαγγέλιο μέ συντομία διακήρυξε· «νά μή ὀργίζεσαι, νά μή ἐπιθυμεῖς· ἄν κάποιος σέ χτυπήσει στό ἕνα μάγουλο στρέψε του καί τό ἄλλο· ἄν κάποιος θέλει νά σοῦ πάρει τό ἱμάτιο, δῶσε σ' αὐτόν καί τό χιτώνα»⁷⁶. Ὁ ἀπόστολος πάλι ἀκολουθῶντας τά λόγια τοῦ Εὐαγγελίου, γιά τό ὅτι δηλαδή πρέπει τό ἔργο τῆς κάθαρσης νά γίνεαι σιγά - σιγά καί μέ ὑπομονή καί μακροθυμία, μᾶς διδάσκει, δίνοντάς μας γιά πνευματική τροφή στήν ἀρχή γάλα, σάν νά εἶμαστε νήπια⁷⁷, καί ἔπειτα μᾶς ὀδηγεῖ στήν αὐξηση καί τήν τελειότητα· διότι εἶπε βέβαια τό Εὐαγγέλιο νά ὑφάνουμε ἀπό μαλλί στιχάρι, ὁ ἀπόστολος ὁμως μᾶς φανέρωσε τόν τρόπο τῆς κατασκευῆς.

17,12

Αὐτοί λοιπόν πού ἀπευθύνουν πνευματικά λόγια χωρίς νά ἔχουν γευθεῖ καί τούς καρπούς τῶν ἔργων τους, μοιάζουν μέ κάποιον, πού βαδίζει μέσα σ' ἔρημο τόπο μέ μεγάλο καύσωνα, καί ἐνῶ διψάει πάρα πολύ, σχεδιάζει μιά πηγή μέ τρεχούμενο νερό ζωγραφίζοντας τόν ἑαυτό του νά πίνει, ὅποτε τά χεῖλη του καί ἡ γλώσσα του ἔχουν στεγνώσει ἀπό τή δίψα πού τόν ἔχει κυριέψει· ἡ μοιάζει μ' ἐκεῖνον πού λέγει ὅτι εἶναι γλυκό τό μέλι, ἐπειδή ὁμως δέν τό ἔχει γευθεῖ, δέ γνωρίζει τή δύναμη τῆς γλυκύτητας τοῦ μελιοῦ· ἔτσι λοιπόν καί αὐτοί πού μιλοῦν γιά τήν πνευματική τελειότητα καί τήν ἀγαλλίαση, δηλαδή τήν ἀπάθεια, χωρίς νά ἔχουν γνωρίσει οἱ ἴδιοι αὐτά, δέν εἶναι ὅλα ἔτσι ὅπως τά λένε. Διότι, ὅταν αὐτός ἀξιωθεῖ κάποτε νά κάνει ἔργα σύμφωνα μέ αὐτά πού λέγει, θ' ἀντιληφθεῖ ὅτι 'δέν εἶναι τά πράγματα ἔτσι ὅπως τά νόμιζα'· διότι ἀλλιῶς μιλοῦσα ἐγώ καί ἀλλιῶς πραγματοποιεῖ αὐτά τό ἅγιο Πνεῦμα.

17,13 Ὁ γὰρ Χριστιανισμὸς βρωσὶς ἐστὶ καὶ πόσις· καὶ ὅσῳ τις ἐσθίει ἀπ' αὐτοῦ, ἐκ τῆς ἡδύτητος ἐπὶ πλεῖον ἐρεθίζεται ὁ νοῦς, ἀκατάσχετος καὶ ἀκόρεστος ὑπάρχων καὶ ἀπλήστως ἐπιζητῶν καὶ ἐσθίων. Ἦ ὡσπερ ἐὰν ἦ τις διψῶν καὶ ἐπιδοθῇ αὐτῷ πόμα γλυκύ, εἶτα ἀρξάμενος τῆς γεύσεως σφοδροτέρως ἐγγίξῃ τῷ ποτῷ μειζρόνως ἐκκαϊόμενος, καὶ σχεδὸν ἄπαυστός ἐστιν ἢ γεῦσις τοῦ Πνεύματος, ὡς τοιούτῳ τινὶ ἀπεικάζεσθαι. Καὶ ταῦτα οὐ λόγοι ψιλοί· ἐργασία γάρ ἐστὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν μυστηρίῳ διακονοῦσα τῷ νῷ. Νομίζουσι δέ τινες ὅτι ἀπεχόμενοι γυναικὸς καὶ πάντων τῶν φαινομένων ἤδη ἅγιοί εἰσιν. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστίν. Ἔτι γὰρ ἡ κακία ἐν τῷ νῷ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ζῆ καὶ ἐπαίρεται. Οὗτος δέ ἐστὶν ἅγιος ὁ καθαρθεὶς καὶ ἁγιασθεὶς κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. Ὅπου γὰρ ἡ ἀλήθεια ἀνακύπτει, ἐκεῖ μάχεται ἡ πλάνη σπουδάζουσα καλύψαι καὶ θολῶσαι.

17,14 Ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐκράτουν τὴν ἱερωσύνην, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔθνους ἐδιώκοντο καὶ ἐθλίβοντο, ἐπειδὴ εἰστήκεισαν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, Ἐλεάζαρος καὶ οἱ Μακκαβαῖοι. Νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ καταπετάσματος ἀνεχώρησεν ἐξ αὐτῶν τὸ Πνεῦμα, λοιπὸν ὧδε ἀπεκαλύφθη καὶ ἐνεργεῖ ἡ ἀλήθεια. Πάλιν οὖν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔθνους διώκονται. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔθνους ἐδιώκοντο καὶ ἐθλίβοντο, ἵνα γένωνται μάρτυρες οἱ φιλαλήθεις. Πῶς γὰρ φανήσεται ἡ ἀλήθεια, εἰ μὴ ἔχοι τοὺς ὑπεναντίους, ψευδεῖς ὄντας καὶ κατὰ ἀληθείας τρέχοντας; Εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀδελφοῖς βαστάζοντες πάθη καὶ θλίψεις, πολλῆς δὲ χρήζουσιν ἀσφαλείας, ἵνα μὴ πέσωσιν. Εἷς γὰρ τις τῶν ἀδελφῶν συνευχόμενός τινι ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ θείας δυνάμεως, καὶ ἀρπαχθεὶς εἶδε τὴν ἄνω πόλιν Ἱερουσαλήμ καὶ εἰκόνας φωτεινὰς καὶ φῶς ἄπειρον, καὶ ἤκουσε φωνῆς λεγού-

78. Πρβλ. Ρωμ. 7,22

79. Β' Μακ. 6,1εε.

80. Μάρκ. 15,38

17,13 Διότι ὁ Χριστιανισμός εἶναι βρώση καὶ πόση· καὶ ὅσο κάποιος τρώει ἀπ' αὐτόν, περισσότερο διεγείρεται ὁ νοῦς ἀπὸ τῆ γλυκύτητα, γίνεται ἀσυγκράτητος καὶ ἀχόρταγος, καὶ ἐπιδιώκει μέ ἀπληστία νά τρώει. Ἡ ὅπως ἀκριβῶς ἐάν κάποιος εἶναι διψασμένος καὶ τοῦ δοθεῖ ἓνα γλυκό ποτό, καὶ μόλις τό δοκιμάσει μέ μεγαλύτερη ἐπιθυμία τό πλησιάζει, φλεγόμενος ἀπὸ τόν πόθο τοῦ ποτοῦ, σχεδόν ἔτσι εἶναι ἀκατάπαυστη ἡ γεύση τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅπως θά μπορούσε κάποιος νά τήν παρομοιάσει. Καί αὐτά δέν εἶναι ἀπλά λόγια· διότι εἶναι ἔργο τοῦ ἁγίου Πνεύματος πού ὑπηρετεῖ μέ μυστικό τρόπο τό νοῦ. Μερικοί νομίζουν ὅτι, ἂν ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τῆ γυναίκα καὶ ἀπὸ ὄλες τίς ἄλλες κοσμικές ἀπολαύσεις, εἶναι ἤδη ἅγιοι. Ὅμως δέν εἶναι ἔτσι. Διότι ἀκόμα καί τότε ἡ κακία ζεῖ στό νοῦ καί στήν καρδιά καὶ ὑπερηφανεύεται. Πραγματικά ἅγιος εἶναι ἐκεῖνος πού ἔχει καθαρισθεῖ καί ἁγιασθεῖ κατὰ τόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο⁷⁸. Διότι ὅπου φανερώνεται ἡ ἀλήθεια, ἐκεῖ μάχεται ἡ πλάνη καί προσπαθεῖ νά τήν καλύψει καί νά τή θολώσει.

17,14 Ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι διατηροῦσαν τήν ἰβρωσύνη διώκονταν ἀπὸ τό ἴδιο τό ἔθνος τους καὶ δοκίμαζαν θλίψεις ἐπειδή εἶχαν μείνει σταθεροί στήν ἀλήθεια ὁ Ἐλεάζαρος καί οἱ Μακκαβαῖοι⁷⁹. Τώρα ὅμως ἐπειδή, ἐξ αἰτίας τοῦ σταυροῦ καί τοῦ καταπετάσματος τοῦ ναοῦ πού σχίσθηκε⁸⁰, ἔφυγε ἀπὸ αὐτούς τό ἅγιο Πνεῦμα, ἔχει ἀποκαλυφθεῖ καί ἐνεργεῖ σέ μᾶς ἡ ἀλήθεια. Πάλι ὅμως διώκονται ἀπὸ τό ἔθνος τους. Ἀπὸ τό ἔθνος τους διώκονταν καί θλίβονταν γιά νά γίνουν μάρτυρες ὅσοι ἀγαποῦσαν τήν ἀλήθεια. Διότι πῶς μπορεῖ νά φανεῖ ἡ ἀλήθεια, ἂν δέν ἔχει τούς ἀντιπάλους της πού ἀκολουθοῦν τό ψέμα καί κυνηγοῦν τήν ἀλήθεια; Ὑπάρχουν καί μερικοί μεταξύ τῶν ἀδελφῶν πού ὑποφέρουν ἀπὸ διάφορα πάθη καί θλίψεις, αὐτοί χρειάζονται μεγάλη προσοχή γιά νά μή πέσουν. Διότι κάποιος ἀπὸ τούς ἀδελφούς, ἐνῶ προσευχόταν μαζί μ' ἓναν ἄλλο, αἰχμαλωτίσθηκε ἀπὸ τῆ θεία δύναμη καί ἀφοῦ ἀρπάχθηκε ἀπὸ αὐτήν, εἶδε τήν ἄνω πόλη Ἱερουσαλήμ, καί φωτεινές εἰκόνες καί ἄπειρο φῶς, καί ἄκουσε φωνή πού ἔλεγε· «αὐτός εἶναι ὁ τόπος τῆς ἀναπαύ-

σης· «οὗτός ἐστιν ὁ τόπος τῆς καταπαύσεως τῶν δικαίων». Καὶ μετὰ μικρὸν φυσιωθεὶς καὶ νομίσας περὶ ἑαυτοῦ ἔωρακένας, μετὰ τοῦτο εὐρέθη ἔμπεσὼν εἰς τὰ ἄδυτα καὶ βαθύτατα τῆς ἀμαρτίας, εἰς μυρία κακά.

17,15 Εἰ οὖν ὁ ἐσώτερος καὶ ὑψηλὸς ἔπεσε, πῶς δύναται λέγειν ὁ τυχὼν ὅτι ἵηστεύων καὶ ξενιτεύων καὶ διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα ἤδη ἅγιός εἰμι; οὐ γὰρ ἡ ἀποχὴ τῶν κακῶν αὕτη ἐστὶν ἡ τελείωσις, ἀλλ' εἰ εἰσῆλθες εἰς τὸν νοῦν τὸν ἠφανισμένον καὶ ἀπέκτεινας τὸν ὄφιν τὸν κατώτερον τοῦ νοῦ καὶ βαθύτερον τῶν λογισμῶν, εἰς τὰ λεγόμενα ταμιεῖα καὶ ἀποθήκας τῆς ψυχῆς φωλεύοντα καὶ φονεύοντά σε (ἄβυσσος γάρ ἐστὶν ἡ καρδία)· εἰ τοίνυν ἐκεῖνον ἐφόνευσας, καὶ πᾶσαν τὴν ἐν σοὶ ἀκαθαρσίαν ἐξέβαλες. Ὅλοι γὰρ οἱ φιλόσοφοι καὶ ὁ νόμος καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ ἡ τοῦ Σωτῆρος ἔλευσις περὶ καθαρότητος τὸν λόγον ποιοῦνται. Πᾶς γὰρ ἀνθρώπων, εἴτε Ἰουδαίων εἴτε Ἑλλήνων, ἀγαπᾷ τὴν καθαρότητα, εἰ καὶ οὐ δύναται καθαρεῦειν. Χρὴ οὖν ἐπιζητῆσαι, πῶς καὶ διὰ τίνων δύναται τὸ καθαρὸν τῆς καρδίας γενέσθαι. Οὐδαμῶς ἐτέρωθεν εἰ μὴ διὰ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντος· αὐτὸς γάρ ἐστιν «ἡ ὁδός, ἡ ζωὴ, ἡ ἀλήθεια», «ἡ θύρα», «ὁ μαργαρίτης», «ὁ ζῶν καὶ οὐράνιος ἄρτος». Καὶ οὐκ ἐγχωρεῖ τινα ἄνευ ἐκείνης τῆς ἀληθείας ἀλήθειαν γινῶναι ἢ σωθῆναι. Ὡσπερ οὖν εἰς τὸν ἔξω ἄνθρωπον καὶ εἰς τὰ φαινόμενα πράγματα ἀπετάξω πᾶσι καὶ διέδωκας τὴν ὑπαρξίν σου, οὕτω καὶ ἐν τῇ σοφίᾳ τῇ κοσμικῇ εἰ γινῶσιν ἔχεις καὶ λόγων ἰσχύν, ἀπορρίψασθαι πάντα ὀφείλεις καὶ μηδὲν ἠγήσασθαι, ἴν' οὕτω δυνηθῆς τῇ «μωρίᾳ τοῦ κηρύγματος» οἰκοδομηθῆναι, ὅπερ κήρυγμά ἐστιν ἡ ἀληθῆς σοφία, οὐκ ἔχουσα κόμπον λόγων, ἀλλὰ δύναμιν δι' ἁγίου σταυροῦ ἐνεργουμένην.

Δόξα τῇ ὁμοουσίῳ Τριάδι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

81. Πρβλ. Ἦσ. 66,1

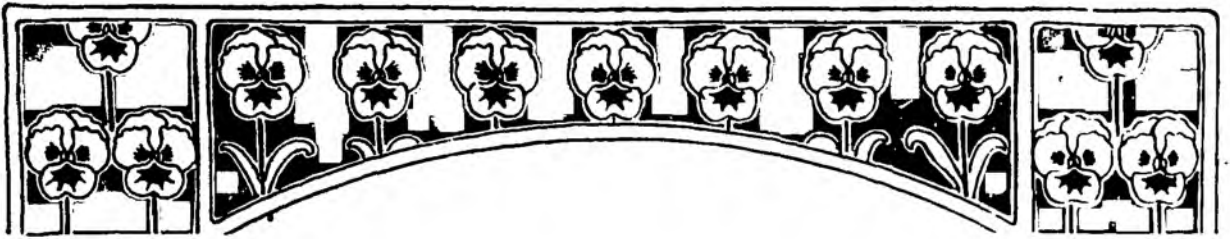
82. Ἰω. 14,6·10,9·6,51

83. Α' Κορ. 1,21

σεως τῶν δικαίων»⁸. Καί λίγο ὕστερα, ἐπειδή περιφανεύθηκε, γιατί νόμισε ὅτι αὐτά πού εἶδε ἦταν γιά τόν ἑαυτό του, ἔπεσε στά ἄδυτα καί βαθύτατα μέρη τῆς ἀμαρτίας, σέ ἀναρίθμητα κακά.

17,15 Ἄφοῦ λοιπόν ἐκεῖνος, μέ τήν τόσο ὑψηλή πνευματική ζωή, ἔπεσε, πῶς μπορεῖ νά λέγει ὁ κάθε τυχαῖος, ἕνθεύοντας καί ἀπομακρυνόμενος ἀπό τόν κόσμον καί μοιράζοντας τά ὑπάρχοντά μου ἤδη εἶμαι ἅγιος; διότι δέν εἶναι ἡ ἀποχή ἀπό τά κακά ἡ τέλεια κατάσταση, ἀλλ' ἄν μπῆκες μέσα στόν ἀφανισμένο νοῦ καί σκότωσες τό φίδι, πού ὑπάρχει μέσα στό νοῦ καί στά βάθη τῶν λογισμῶν, στά λεγόμενα ταμεῖα καί ἀποθηῆκες τῆς ψυχῆς πού φωλιάζει καί σέ σκοτώνει (γιατί ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἄβυσσος)· ἄν λοιπόν σκότωσες τό φίδι ἐκεῖνο, τότε ἐβγαλες ἔξω ὅλη τήν ἀκαθαρσία πού βρισκόταν μέσα σου. Διότι ὅλοι οἱ φιλόσοφοι καί ὁ νόμος καί οἱ ἀπόστολοι καί ἡ ἔλευση τοῦ Σωτήρα γι' αὐτή τή καθαρότητα μιλοῦν. Καθένας ἀπό τούς ἀνθρώπους, εἴτε ἀπό τούς Ἰουδαίους, εἴτε ἀπό τούς Ἑλληνας, ἀγαπάει τήν πνευματική καθαρότητα, ἄν καί δέ μποροῦν νά εἶναι καθαροί. Πρέπει λοιπόν ν' ἀναζητήσουμε πῶς καί μέ ποιό τρόπο μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ ἡ καθαρότητα τῆς καρδιάς. Μέ κανένα ἄλλο τρόπο ὅμως δέν πετυχαίνεται παρά μόνο μέ τή βοήθεια ἐκείνου πού σταυρώθηκε γιά μᾶς· διότι αὐτός εἶναι «ἡ ὁδός, ἡ ζωή, ἡ ἀλήθεια»⁸², «ἡ θύρα», «τό μαργαριτάρι», «ὁ ζωντανός καί οὐράνιος ἄρτος». Καί δέ μπορεῖ κανεῖς χωρίς ἐκείνη τήν ἀλήθεια νά γνωρίσει τήν ἀλήθεια ἢ νά σωθεῖ. Ὅπως λοιπόν ἀπομακρύνθηκες ἀπό τόν ἐξωτερικό ἀνθρώπο καί ἀπό τά πράγματα τοῦ κόσμου πού φαίνονται, καί μοίρασες τήν ὑπαρξή σου, ἔτσι καί στήν κοσμική σοφία, ἄν ἔχεις γνώση καί δύναμη στό λόγο, ὀφείλεις νά τά ἀπορρίψεις ὅλα καί νά θεωρήσεις τόν ἑαυτό σου ὅτι δέν εἶναι τίποτε, γιά νά μπορέσεις ἔτσι νά οἰκοδομηθεῖς μέ «τή μωρία τοῦ κηρύγματος»⁸³, τό ὁποῖο κήρυγμα εἶναι ἡ ἀληθινή σοφία, πού δέν ἔχει ὑπερηφάνεια στά λόγια, ἀλλά δύναμη πού πηγάζει ἀπό τόν ἅγιο Σταυρό.

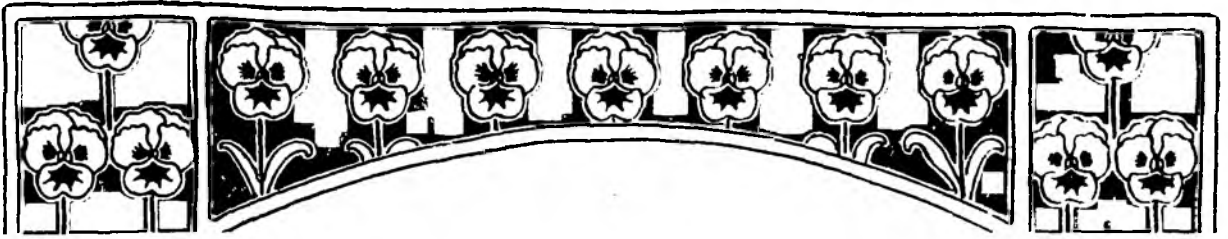
Ἄς δοξάζουμε τήν ὁμοούσιο Τριάδα στους αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Η'

18,1 Εἴ τις ἐν τῷ κόσμῳ πλούσιος σφόδρα τυγχάνει καὶ θησαυρὸν ἀπόκρυφον κέκτηται, ἐκ τοῦ θησαυροῦ καὶ πλούτου οὐπερ ἔχει πάντα ὅσα θέλει κτᾶται, καὶ οἷα βούλεται ἐν τῷ κόσμῳ ἐξαιρέτα κτήματα εὐχερῶς ἐπισυνάγει τῷ θησαυρῷ, πεποιθῶς ὅτι δι' αὐτοῦ πᾶσαν κτῆσιν ἦν ἂν βούληται εὐκόλως κτᾶται. Οὕτω καὶ οἱ ζητοῦντες παρὰ Θεοῦ καὶ εὐρόντες καὶ ἔχοντες τὸν ἐπουράνιον τοῦ Πνεύματος θησαυρὸν, αὐτὸν τὸν Κύριον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἐλλάμποντα, πᾶσαν δικαιοσύνην ἀρετῶν καὶ πᾶσαν κτῆσιν ἀγαθότητος τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ἐκ τοῦ θησαυροῦ τοῦ ἐν αὐτοῖς ὄντος Χριστοῦ ἐπιτελοῦσι καὶ δι' αὐτοῦ πλείονα πλοῦτον οὐράνιον ἐπισυνάγουσι. Διὰ γὰρ τοῦ ἐπουρανίου θησαυροῦ πᾶσαν ἀρετὴν δικαιοσύνης κατεργάζονται, πεποιθότες ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ ἐν αὐτοῖς πλούτου πνευματικοῦ, καὶ εὐκόλως πᾶσαν δικαιοσύνην καὶ ἐντολὴν τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ ἀοράτου τῆς χάριτος ἐν αὐτοῖς πλούτου ἐργάζονται. Φησὶ δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος· «ἔχοντες τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι», τουτέστιν ὄν ἐν σαρκὶ ὄντες κτῆσασθαι ἐν ἑαυτοῖς κατηξιῶθησαν, τὴν ἀγιαστικὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος· καὶ πάλιν· «ὅς ἐγεννήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἀγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις».

18,2 Ὁ εὐρὼν καὶ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν ἐπουράνιον τοῦτον τοῦ Πνεύματος θησαυρὸν, πᾶσαν διακαιοσύνην ἐντολῶν καὶ πᾶσαν ἐργα-



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Η'

18,1 Ἄν στὸν κόσμον κάποιος εἶναι πολὺ πλούσιος καὶ κατέχει κρυμμένο θησαυρό, μ' αὐτὸν τὸ θησαυρό καὶ τὸν πλοῦτο πού ἔχει ἀποκτάει ὅλα ὅσα θέλει, καὶ μὲ μεγάλη εὐκολία ἀγοράζει ὅλα τὰ σπουδαῖα πράγματα τοῦ κόσμου, πιστεύοντας ὅτι μ' αὐτὸν εὐκολὰ ἀποκτάει ὅ,τι θέλει. Ἔτσι καὶ αὐτοὶ πού ζητοῦν ἀπὸ τὸ Θεό καὶ βρίσκουν καὶ ἔχουν τὸν ἐπουράνιο θησαυρό τοῦ Πνεύματος, τὸν ἴδιο τὸν Κύριο πού λάμπει στίς καρδιές τους⁸⁴, ἀποκτοῦν κάθε ἀρετὴ τελειότητος καὶ κάθε ἀγαθότητα πού προέρχεται ἀπὸ τίς ἐντολές τοῦ Κυρίου, ἀπὸ τὸ θησαυρό πού ὑπάρχει μέσα τους, δηλαδή τὸ Χριστό, καὶ μαζεύουν μὲ τὴ δύναμή του περισσότερο οὐράνιο πλοῦτο. Διότι μὲ τὸν ἐπουράνιο θησαυρό πραγματοποιοῦν κάθε ἀρετὴ δικαιοσύνης, ἔχοντας πεποιθήση στὸν πνευματικὸ πλοῦτο πού ὑπάρχει μέσα τους, καὶ μὲ εὐκολία πραγματοποιοῦν κάθε ἀρετὴ καὶ κάθε ἐντολή τοῦ Κυρίου μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἀόρατης χάριτος. Καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει: «ἔχουμε τὸ θησαυρό αὐτὸ μέσα σέ ὀστράκινα σκεύη»⁸⁵, δηλαδή τὴν ἀγιαστικὴ δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πού ἀξιώθηκαν νὰ ἀποκτήσουν μέσα τους ἐνῶ ἦταν ἐνωμένοι μὲ τὴ σάρκα· καὶ πάλι λέγει: «ὁ ὁποῖος ἐγινε σέ μᾶς τοὺς πιστοὺς ἀπειρη σοφία ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, δικαίωσή μας, ἀγιασμός καὶ ἀπολύτρωση»⁸⁶.

18,2 Αὐτὸς λοιπὸν πού βρῆκε καὶ ἔχει μέσα του τὸν ἐπουράνιο αὐτὸ θησαυρό τοῦ ἁγίου Πνεύματος μπορεῖ μὲ τὴ δύναμη αὐτὴ νὰ ἐφαρμόζει κάθε δικαιοσύνη πού προέρχεται ἀπὸ τίς ἐντολές

σίαν ἀρετῶν ἀμώμως καὶ καθαρῶς ἐν τούτῳ κατεργάζεται, ἀβιάστως λοιπὸν καὶ εὐκόλως.

Παρακαλέσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν Θεὸν καὶ ἐκζητήσωμεν καὶ δεηθῶμεν αὐτοῦ, ἵνα τὸν θησαυρὸν τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ χαρίσῃται ἡμῖν, καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ πάσαις ἀμώμως καὶ καθαρῶς ἀναστραφῆναι δυνηθῶμεν καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Πνεύματος πᾶσαν καθαρῶς καὶ τελείως ἀποπληρῶσαι διὰ τοῦ ἐπουρανίου θησαυροῦ, ὃς ἐστὶ Χριστός. Ὁ γὰρ πένης καὶ γυμνὸς καὶ πτωχὸς καὶ λιμώττων ἐν κόσμῳ οὐδὲν δύναται κτήσασθαι, τῆς πενίας αὐτὸν συνεχούσης, ὃ δὲ ἔχων θησαυρόν, ὡς προεῖρηται, εὐχερῶς οἷα βούλεται κτήματα καὶ ἀνωδύνως κτᾶται. Οὕτω καὶ ψυχὴ ἢ γυμνὴ καὶ ἔρημος ἀπὸ κοινωνίας Πνεύματος καὶ ὑπὸ τὴν δεινὴν πτωχείαν τῆς ἀμαρτίας οὕσα οὐδὲν δύναται κἂν θέλη, τῶν καρπῶν τοῦ Πνεύματος τῆς δικαιοσύνης ἐξ ἀληθείας ποιῆσαι πρὸ τῆς μεταλήψεως τοῦ Πνεύματος.

18,3 Ὅμως βιάζεσθαι χρὴ ἕκαστον ἑαυτὸν εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ Κυρίου, ἵνα καταξιωθῆ λαβεῖν καὶ εὐρεῖν τὸν ἐπουράνιον τοῦ Πνεύματος θησαυρόν, ὥστε ἀκοπιάστως καὶ εὐχερῶς δυνηθῆναι ποιῆσαι πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου ἀμώμως καὶ καθαρῶς, ἃς πρὶν μετὰ βίας οὐκ ἠδύνατο κατορθῶσαι. Πένης γὰρ καὶ γυμνὸς ἀπὸ κοινωνίας Πνεύματος ὑπάρχων, πῶς ἠδύνατο τοιαῦτα πνευματικὰ κτήματα κτήσασθαι ἄνευ θησαυροῦ καὶ πλούτου πνευματικοῦ; Ἡ δὲ εὐροῦσα ψυχὴ τὸν Κύριον διὰ ζητήσεως Πνεύματος καὶ πίστεως καὶ ὑπομονῆς πολλῆς, τὸν ἀληθινὸν θησαυρόν, τοὺς καρποὺς τοῦ Πνεύματος κατεργάζεται, ὡς προεῖρηται, εὐχερῶς· πᾶσάν τε δικαιοσύνην καὶ ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, ἃς ἐνετείλατο, τὸ Πνεῦμα ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς ποιεῖ καθαρῶς καὶ τελείως καὶ ἀμώμως.

τοῦ Θεοῦ καί νά ἐκτελεῖ κάθε ἔργο ἀρετῆς ἀγνά καί καθαρά, ἀβίαστα καί εὐκολά.

Ἄς παρακαλέσουμε λοιπόν καί ἐμεῖς τό Θεό καί ἄς ζητήσουμε καί ἄς προσευχηθοῦμε νά μᾶς χαρίσει τό θησαυρό τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὥστε νά μπορέσουμε νά ζήσουμε ἐφαρμόζοντας ὅλες τίς ἐντολές του μέ ἀγνότητα καί καθαρότητα, καί νά μᾶς χορηγήσει ὅλη τήν τελειότητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος μέ τόν ἐπουράνιο θησαυρό του, πού εἶναι ὁ Χριστός. Διότι ὁ γυμνός καί φτωχός καί πεινασμένος στόν κόσμο δέ μπορεῖ ν' ἀποκτήσει τίποτε, γιατί τόν ἐμποδίζει ἡ φτώχεια, ὅποιος ὁμως ἔχει θησαυρό, ὅπως προαναφέραμε, μπορεῖ ν' ἀποκτήσει ὅσα πράγματα θέλει μέ μεγάλη εὐχέρεια καί χωρίς νά στεναχωρεθεῖ. Ἔτσι καί ἡ ψυχή, πού εἶναι ἔρημη καί γυμνή ἀπό τήν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁸⁷ καί βρίσκεται κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς φοβερῆς φτώχειας τῆς ἁμαρτίας, δέ μπορεῖ νά κάνει τίποτε, ἔστω καί ἂν θέλει πραγματικά νά πραγματοποιήσει τούς καρπούς τῆς δικαιοσύνης τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πρὶν νά γίνει κοινωνός τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

18,3 Πρέπει λοιπόν νά ἐπιμένει κανεῖς στήν παράκληση πρὸς τόν Κύριο, γιά νά ἀξιωθεῖ νά βρεῖ καί νά πάρει τόν ἐπουράνιο θησαυρό τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὥστε χωρίς κόπο καί μέ εὐχέρεια νά κατορθώσει νά ἐφαρμόσει ὅλες τίς ἐντολές τοῦ Κυρίου μέ ἀγνότητα καί καθαρότητα, τίς ὁποῖες προηγουμένως ἀκόμα καί μέ δυσκολία δέ μπορούσε νά τίς ἐφαρμόσει. Διότι, ὄντας φτωχός καί γυμνός ἀπό τήν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πῶς μπορεῖ νά πετύχει τέτοια κατορθώματα πνευματικά χωρίς θησαυρό καί πνευματικό πλοῦτο; Ἡ ψυχή ὁμως πού βρῆκε τόν Κύριο, τόν ἀληθινό θησαυρό, ὕστερα ἀπό μεγάλη ἀναζήτηση τοῦ Πνεύματος καί μέ πίστη καί ὑπομονή, ἐφαρμόζει τούς καρπούς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μέ μεγάλη εὐχέρεια· τό ἅγιο Πνεῦμα ἐνεργεῖ μέσα σ' αὐτήν καί μ' αὐτήν κάθε ἀρετή καί τίς ἐντολές τοῦ Κυρίου, πού αὐτός παράγγειλε, μέ καθαρότητα καί τελειότητα καί ἀγνότητα.

18,4 Ἡ πάλιν ἐτέρῳ ὑποδείγματι χρῆσώμεθα. Ὡσπερ εἴαν τις ἦ πλούσιος καὶ ποιήσῃ δεῖπνον πολυτελές· ἐκ τοῦ πλούτου αὐτοῦ καὶ θησαυροῦ οὐδὲν ἔχει ἀναλίσκει καὶ οὐ δέδοικε, μὴ τινος αὐτῷ ἐνδεήσῃ πλοῦτον ἔχοντι μέγαν, καὶ οὕτως εὐφραίνει τοὺς δαιτυμόνας πολυτελῶς καὶ λαμπρῶς τοὺς κληθέντας ὑπ' αὐτοῦ, διάφορα καὶ καινότερα παρέχων αὐτοῖς ἐδέσματα. Ὁ δὲ πένης καὶ ἐνδεῆς πλούτου εἴαν βουληθῆ δεῖπνον κατασκευῆσαι τισί, πάντα κιχρᾶται, καὶ αὐτὰ τὰ σκεῦη καὶ ἱμάτια καὶ ἄλλα εἶδη, καὶ εἴθ' οὕτω μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι τοὺς κληθέντας ὡς ἐν δεῖπνῳ πένητος, ὕστερον ἐνὶ ἑκάστῳ ἀποδίδωσιν, ὅθεν ἐχρήσατο σκεῦος ἀργυροῦν ἢ ἱμάτιον ἢ ἕτερον εἶδος· καὶ οὕτως ἐκάστῳ ἀποδοθέντων πάντων αὐτὸς πένης καὶ γυμνὸς ἀπομένει, μὴ ἔχων ἴδιον πλοῦτον ἐξ οὗ εὐφραίνεσθαι δύναται.

18,5 Οὕτω καὶ οἱ πλούσιοι τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ, ἔχοντες τὸν πλοῦτον τὸν ἐπουράνιον ἐν ἀληθείᾳ καὶ κοινωνίᾳ Πνεύματος ἐν ἑαυτοῖς, ἐπὶ τισὶ λαλοῦσι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τισὶ κοινωνῶσι λόγων πνευματικῶν καὶ εὐφρᾶναι ψυχὰς θελήσωσιν, ἐκ τοῦ ἰδίου πλούτου καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου θησαυροῦ οὐδέποτε κέκτηνται ἐν ἑαυτοῖς, ἐξ αὐτοῦ λαλοῦσι καὶ ἐξ αὐτοῦ εὐφραίνουσι τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουόντων τὸν πνευματικὸν λόγον, καὶ οὐ δεδοίκασι, μὴ ἐνδεήσῃ αὐτοῖς· ὅτι κέκτηνται ἐν ἑαυτοῖς θησαυρὸν οὐράνιον ἀγαθωσύνης, ἐξ οὗ προφέρουσι καὶ εὐφραίνουσι τοὺς πνευματικῶς ἐστιωμένους. Ὁ δὲ πένης καὶ μὴ κεκτημένος ἐκ τοῦ πλούτου τοῦ Χριστοῦ μήτε ἔχων πλοῦτον πνευματικὸν ἐν τῇ ψυχῇ, τὸν βρῦοντα πᾶσαν ἀγαθωσύνην λόγων τε καὶ ἔργων καὶ ἐνθυμημάτων θείων καὶ μυστηρίων ἀλαλήτων, εἴ καὶ βούλεται οὕτως λόγον ἀληθείας λαλεῖν καὶ εὐφραίνειν τινὰς τῶν ἀκουόντων, ἀλλ' ἐν δυνάμει καὶ ἀληθείᾳ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μὴ κεκτημένος ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ μόνον ἀπομνημονεύων καὶ κιχρῶμενος λόγους ἐξ ἐκάστης Γραφῆς ἢ παρὰ πνευμα-

18,4 Ἡ πάλι ἄς χρησιμοποιήσουμε ἄλλο παράδειγμα. Ὅπως ἀκριβῶς ἂν κάποιος εἶναι πλούσιος καί παραθέσει μεγάλο καί πολυτελές δεῖπνο· ἀπό τόν πλοῦτο του καί τό θησαυρό πού ἔχει ξοδεύει καί δέ φοβᾶται μήπως ὑστερήσει σέ κάτι, γιατί διαθέτει μεγάλο πλοῦτο, καί ἔτσι εὐχαριστεῖ τούς καλεσμένους του μέ τήν πολυτέλεια καί τή λαμπρότητα, προσφέροντάς τους ποικίλα καί ἀσυνήθιστα φαγητά. Ὁ φτωχός ὅμως, πού στερεῖται τόν πλοῦτο, ἂν θελήσει νά παραθέσει σέ κάποιους δεῖπνο, τά δανείζεται ὅλα, καί τά ἴδια τά σκεύη καί τά ροῦχα καί τά διάφορα εἶδη, καί ἔτσι μετά τό δεῖπνο πού παρέθεσε στούς καλεσμένους, πού ἦταν δεῖπνο φτωχοῦ, ἐπιστρέφει στόν καθένα τό ἀσημένιο σκεῦος πού δανείστηκε, ἢ τό ροῦχο, ἢ κάποιο ἄλλο εἶδος· καί ἔτσι, ἀφοῦ ἐπιστρέφει στόν καθένα ὅλα ὅσα πήρε, ὁ ἴδιος μένει φτωχός καί γυμνός, χωρίς νά ἔχει δικό του πλοῦτο, ἀπό τόν ὁποῖο νά μπορεῖ νά εὐχαριστεῖται.

18,5 Ἐτσι καί οἱ πλούσιοι μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, ἔχοντας πραγματικά τόν ἐπουράνιο πλοῦτο καί τήν κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος μέσα τους, ὅταν κηρύττουν σέ κάποιους τό λόγο τῆς ἀλήθειας καί ὅταν συμμετέχουν σέ πνευματικούς λόγους καί θέλουν νά εὐφράνουν ψυχές ἀπό τό δικό τους πλοῦτο καί ἀπό τό θησαυρό πού ἔχουν μέσα τους, ἀπό αὐτόν ὁμιλοῦν καί εὐχαριστοῦν τίς ψυχές ἐκεῖνες πού ἀκοῦν τόν πνευματικό λόγο, καί δέ φοβοῦνται μήπως γίνουν φτωχότεροι· διότι ἔχουν μέσα τους οὐράνιο θησαυρό ἀγαθωσύνης, ἀπό τόν ὁποῖο προσφέρουν καί εὐφραίνουν αὐτούς πού τρῶνε τήν πνευματική τροφή. Ὁ φτωχός ὅμως, πού δέν ἔχει ἀποκτήσει ἀπό τόν πλοῦτο τοῦ Χριστοῦ καί οὔτε διαθέτει πνευματικό πλοῦτο στήν ψυχή, πού ἀναβλύζει κάθε ἀγαθότητα λόγων καί ἔργων καί θεϊκῶν ἐνθυμήσεων καί ἀνέκφραστων μυστηρίων, ἂν καί ἐπιθυμεῖ αὐτός νά διδάσκει τήν ἀλήθεια καί νά εὐχαριστεῖ ἐκείνους πού τόν ἀκοῦν, μή ἔχοντας ὅμως μέσα του τό λόγο τοῦ Θεοῦ μέ δύναμη καί ἀλήθεια, διηγεῖται καί διδάσκει ἀπομνημονεύοντας μόνο καί δανειζόμενος λόγια ἀπό τή Γραφή, ἢ ἀπό αὐτά πού ἄκουσε ἀπό πνευ-

τικῶν ἀνδρῶν ἀκούσας καὶ διηγούμενος καὶ διδάσκων ἰδοὺ ἄλλους μὲν δοκεῖ εὐφραίνειν καὶ ἄλλοι ἀπολαύουσι τῶν λόγων· μετὰ δὲ τὸ διηγήσασθαι αὐτόν, ἕκαστος λόγος πρὸς τὰ ἴδια, ἀφ' ὧν ἦρθη, ἀπέρχεται καὶ αὐτὸς πάλιν γυμνὸς ἀπομένει καὶ πένης, μὴ ἔχων ἴδιον θησαυρὸν πνεύματος, ἀφ' οὗ προφέρει καὶ ὠφελεῖ καὶ εὐφραίνει ἑτέρους, αὐτὸς πρῶτος μὴ εὐφραϊνόμενος μηδὲ ἀγαλλιωόμενος τῷ πνεύματι.

18,6 Διὰ τοῦτο χρῆ πρῶτον ζητῆσαι παρὰ Θεοῦ ἐν πόνῳ καρδίας καὶ πίστει, ἵνα δῶ ἡμῖν εὐρεῖν τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, τὸν ἀληθινὸν θησαυρὸν τοῦ Χριστοῦ, ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐν δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ πνεύματος. Καὶ οὕτω πρότερον ὠφέλειαν ἐν ἑαυτοῖς καὶ σωτηρίαν καὶ ζωὴν αἰώνιον εὐρόντες, τὸν Κύριον, τότε καὶ ἄλλους, ὡς δυνατὸν καὶ ἐφικτὸν ἐστίν, ὠφελήσωμεν, ἀπὸ τοῦ ἔνδον θησαυροῦ τοῦ Χριστοῦ προφέροντες πᾶσαν ἀγαθωσύνην λόγων πνευματικῶν καὶ μυστηρίων ἐπουρανίων ποιούμενοι διήγησιν. Οὕτω γὰρ εὐδόκησεν ἡ ἀγαθότης τοῦ θελήματος τοῦ Πατρὸς τοῦ κατοικῆσαι ἐν παντὶ τῷ πιστεύοντι καὶ αἰτουμένῳ αὐτόν· «ὁ γὰρ ἀγαπῶν με», φησὶν, «ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτόν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν»· καὶ πάλιν· «ἐλευσόμεθα ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ μου καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν». Οὕτως ἡ ἄπειρος χρηστότης τοῦ Πατρὸς ἠθέλησεν, οὕτως ἡ ἀνεπνόητος ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ εὐδόκησεν, οὕτως ἡ ἄρρητος ἀγαθότης τοῦ Πνεύματος ἐπηγγείλατο. Δόξα τῇ ἀρρήτῳ εὐσπλαγχνίᾳ τῆς ἀγίας Τριάδος.

18,7 Οἱ γὰρ καταξιωθέντες «τέκνα γενέσθαι Θεοῦ» καὶ ἐκ Πνεύματος ἁγίου «ἄνωθεν γεννηθῆναι» καὶ τὸν Χριστὸν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς ἐλλάμποντα καὶ ἀναπαύοντα αὐτούς, ἐν ποικίλοις καὶ διαφόροις τρόποις τοῦ Πνεύματός εἰσιν ὁδηγούμενοι, καὶ ἀοράτως ἐν τῇ καρδίᾳ ἐν ἀναπαύσει πνευματικῇ ὑπὸ τῆς χάριτος ἐνεργούμενοι. Πρό-

88. Ἰω. 14,21

89. Ἰω. 14,23

90. Ἰω. 1,12

91. Ἰω. 3,3

ματικούς άνδρες, καί νομίζει πώς άλλους από εκείνους εὐχαριστεῖ, καί ἄλλοι ὠφελοῦνται ἀπό τά λόγια του· μετὰ ὁμως ἀπό τή διήγηση κάθε λόγος ἐπιστρέφει ἐκεῖ ἀπ' ὅπου προῆλθε, καί αὐτός μένει πάλι γυμνός καί φτωχός, χωρίς νά ἔχει δικό του πνευματικό θησαυρό, ἀπό τόν ὁποῖο νά προσφέρει, νά ὠφελεῖ καί νά εὐχαριστεῖ ἄλλους, ἀφοῦ αὐτός πρῶτος δέν εὐχαριστεῖται, οὔτε αἰσθάνεται πνευματική ἀγαλλίαση.

18,6 Γι' αὐτό πρέπει πρῶτα νά ζητήσουμε ἀπό τό Θεό μέ πίστη καί πόνο καρδιάς νά μᾶς ἀξιώσει νά βροῦμε τόν πλοῦτο του, τόν ἀληθινό θησαυρό τοῦ Χριστοῦ μέσα στίς καρδιές μας, μέ τή δύναμη καί τήν ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καί ἔτσι, ἀφοῦ βροῦμε πρῶτα γιά τόν ἑαυτό μας πνευματική ὠφέλεια καί σωτηρία καί αἰώνια ζωή, δηλαδή τόν Κύριο, τότε ἄς ὠφελήσουμε καί ἄλλους ὅσο εἶναι δυνατό καί ἐπιτρεπτό, προσφέροντας μέ τό λόγο μας ἀπό τόν ἐσωτερικό θησαυρό μας, τό Χριστό, κάθε ἀγαθότητα πού προέρχεται ἀπό τά πνευματικά λόγια καί τά ἐπουράνια μυστήρια. Διότι ἔτσι θέλησε ἡ ἀγαθότητα τοῦ θελήματος τοῦ Πατρός νά κατοικήσει μέσα στόν καθένα πού τόν πιστεύει καί τόν παρακαλεῖ· «διότι ὅποιος μέ ἀγαπᾷ», λέγει, «θ' ἀγαπηθεῖ ἀπό τόν Πατέρα μου, καί ἐγώ θά τόν ἀγαπήσω, καί θά φανερώσω τόν ἑαυτό μου σ' αὐτόν»⁸⁸. καί πάλι· «θά ἔρθουμε μέσα σ' αὐτόν ἐγώ καί ὁ Πατέρας μου καί θά μεταβάλουμε τήν καρδιά του σέ μόνιμη κατοικία μας»⁸⁹. Ἔτσι θέλησε ἡ ἀπειρη ἀγαθότητα τοῦ Πατέρα, ἔτσι εὐδόκησε ἡ ἀνεκφραστη ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ἔτσι ὑποσχέθηκε ἡ ἀνεκκλάλητη ἀγαθότητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἄς ἀναπέμπεται δόξα στήν ἀπερίγραπτη εὐσπλαχνία τῆς ἁγίας Τριάδος.

18,7 Διότι αὐτοί πού ἀξιώθηκαν «νά γίνουν τέκνα τοῦ Θεοῦ»⁹⁰ καί μέ τή δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος «νά ἐπιτύχουν τήν οὐράνια ἀναγέννηση»⁹¹, καί ἔχουν τό Χριστό μέσα τους, πού τούς φωτίζει καί τούς ἀναπαύει, ὁδηγοῦνται μέ πολλούς καί ποικίλους τρόπους ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα, καί δέχονται τή χάρη τοῦ Θεοῦ μέ μυστικό τρόπο μέσα στήν καρδιά τους, πού τούς χαρί-

σωπα δὲ ἐκ τῶν φαινομένων ἐν κόσμῳ ἀπολαύσεων ἐνέγκωμεν, τὰς ἐν ψυχῇ ἀναστροφὰς τῆς χάριτος ἐκ παραδειγμάτων μερικῶς ὑποδεικνύντες. Ἔστιν ὅτε γίνονται ὡς ἐν βασιλικῷ δείπνῳ εὐφραινόμενοι καὶ ἀγαλλιῶντες ἀγαλλιάσει καὶ εὐφροσύνῃ ἀνακλαλήτῳ· ἄλλη ὥρα εἰσὶν ὡσπερ νύμφη συναναπαυομένη ἐν κοινωσίᾳ τῷ νυμφίῳ αὐτῆς ἀναπαύσει θεϊκῇ. Ἄλλοτε γίνονται ὡσπερ ἄγγελοι ἀσώματοι, ἐν τῷσάυτῃ κουφότητι καὶ ἐλαφρότητι ὄντες μετὰ τοῦ σώματος. Ἄλλοτέ εἰσὶν ὡσπερ ἐν μέθῃ ποτοῦ εὐφραινόμενοι καὶ μεθύοντες τῷ Πνεύματι μέθην θεῖαν μυστηρίων πνευματικῶν.

18,8 Ἄλλοτέ εἰσὶν ὡς ἐν κλαυθμῷ καὶ ὀδυρμῷ ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, καὶ δεόμενοι ὑπὲρ ὄλου τοῦ Ἀδὰμ πένθος καὶ κλαυθμὸν ἀναλαμβάνουσιν ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐκκαίόμενοι. Ἄλλοτε ἐν τῷσάυτῃ ἀγαλλιάσει καὶ ἀγάπῃ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐκπυροῦνται, ὡς, εἰ δυνατόν, πάντα ἄνθρωπον ἐν τοῖς ἰδίῳις σπλάγχνοις ἐμβαλεῖν, μὴ διακρίνοντες κακὸν ἀπὸ ἀγαθοῦ. Ἄλλοτε τοσοῦτον ταπεινοῦνται ὑποκάτω παντὸς ἀνθρώπου ἐν ταπεινοφροσύνῃ τοῦ Πνεύματος, ὡς ἑαυτοὺς πάντων ἐσχατωτέρους καὶ ἐλάττους νομίζουσιν. Ἄλλοτε ἐν χαρᾷ ἀνεκκλαλήτῳ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος καταποθοῦνται. Ἄλλοτέ εἰσὶν ὡσπερ τις δυνατὸς λαβὼν πανοπλίαν βασιλικήν, καὶ κατελθὼν ἐν πολέμῳ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς ἰσχυρῶς καταγωνίσεται τούτους νικήσας· ὁμοίως γὰρ καὶ πνευματικὸς λαμβάνει ὄπλα ἐπουράνια τοῦ Πνεύματος καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς κατέρχεται καὶ πολεμεῖ καὶ ὑποτάσσει αὐτοὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

18,9 Ἄλλοτε ἐν πολλῇ τινι ἡσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ καὶ εἰρήνῃ ἡ ψυχὴ

92. Πρβλ. Ρωμ. 15,30

94. Πρβλ. Ἐφεσ. 6,11

93. Πρβλ. Α' Πέτρ. 1,8

95. Α' Κορ. 15,27

ζει τήν πνευματική ανάπαυση. Θ' αναφέρουμε σάν παράδειγμα μερικά πρόσωπα πού ἀπολαμβάνουν τίς φαινομενικές ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου, φανερώνοντας ἔτσι ἐν μέρει τή συναναστροφῆ τῆς ψυχῆς μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ. Μερικές φορές αἰσθάνονται σά νά βρίσκονται σέ βασιλικό δεῖπνο ὅπου χαίρονται καί εὐφραίνονται μέ ἀνέκφραστο τρόπο· ἄλλη ὥρα αἰσθάνονται ὅπως ἡ νύφη πού κοινωνεῖ μέ τό νυμφίο της καί ἀναπαύεται μαζί του μέσα σέ θεϊκή ἀνάπαυση. Ἄλλοτε αἰσθάνονται σάν ἀσώματοι ἄγγελοι καί, ἐνῶ ἔχουν τό σῶμα τους, αἰσθάνονται μιά κάποια ἀγγελική ἐλαφρότητα. Ἄλλοτε εἶναι σάν μεθυσμένοι ἀπό ποτό, στήν πραγματικότητα ὅμως εὐφραίνονται καί μεθοῦν ἀπό τήν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μέ μία θεϊκή μέθη πνευματικῶν μυστηρίων.

18,8 Ἄλλοτε εἶναι σά νά κλαῖνε καί νά ὀδύρονται γιά τό ἀνθρώπινο γένος, καί, ἐνῶ παρακαλοῦν γιά ὅλο τό γένος τοῦ Ἀδάμ, πενθοῦν καί κλαῖνε γιατί καίγονται ἀπό τήν ἀγάπη πού τοὺς δίνει τό ἅγιο Πνεῦμα γιά ὅλη τήν ἀνθρωπότητα⁹². Ἄλλοτε πάλι καίγονται ἀπό τήν τόσο μεγάλη ἀγαλλίαση πού τοὺς δίνει τό ἅγιο Πνεῦμα, ὥστε, ἂν ἦταν δυνατό, θά ἔβαζαν κάθε ἄνθρωπο μέσα στήν καρδιά τους, χωρίς νά κάνουν διάκριση ἂν εἶναι κακός ἢ ἀγαθός. Ἄλλοτε τόσο πολύ ταπεινῶνονται καί πολύ περισσότερο ἀπό κάθε ἄνθρωπο, μέ τήν ταπεινοφροσύνη πού τοὺς παρέχει τό ἅγιο Πνεῦμα, ὥστε νά θεωροῦν τοὺς ἑαυτούς τους τελευταίους καί κατώτερους ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Ἄλλοτε ἀπό τήν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος αἰσθάνονται μέσα τους μιά ἀνέκφραστη χαρά⁹³. Ἄλλοτε αἰσθάνονται σάν κάποιον δυνατό πού φόρεσε τή βασιλική πανοπλία καί κατεβαίνει νά πολεμήσει τοὺς ἐχθρούς του, τοὺς ὁποίους νικάει ἀφοῦ τοὺς ἀντιμετωπίσει δυνατά· διότι μέ ὅμοιο τρόπο καί ὁποιος εἶναι πνευματικός παίρνει τά ἐπουράνια ὅπλα τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁹⁴ καί πηγαίνει καί πολεμάει τοὺς ἐχθρούς καί τοὺς ὑποτάσσει κάτω ἀπό τά πόδια του⁹⁵.

18,9 Ἄλλοτε ἀναπαύεται ἡ ψυχὴ του σέ πολύ μεγάλη ἡσυχία

ἀναπαύεται, εἰς μόνην πνευματικὴν ἡδονὴν καὶ ἀνάπαυσιν ἄρρητον οὐσα καὶ εὐθηνίαν. Ἐλλοτε ἐν συνέσει τινὶ καὶ σοφίᾳ ἀρρήτῳ καὶ γνώσει πνεύματος ἀνεξερευνήτου ὑπὸ τῆς χάριτος σοφίζεται, ἅπερ διὰ γλώσσης καὶ στόματος λαλῆσαι ἀδύνατον. Ἐλλοτε ὡσπερ εἰς τῶν ἀνθρώπων γίνεταί. Οὕτω ποικίλως ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις ἀναστρέφεται καὶ πολυτρόπως ὁδηγεῖ τὴν ψυχὴν, ἀναπαύουσα κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ γυμνάζει αὐτὴν διαφόρως, ἵνα τελείαν καὶ ἁμωμον καὶ καθαρὰν τῷ ἐπουρανίῳ Πατρὶ ἀποκαταστήσῃ.

18,10 Ταῦτα δὲ τὰ προειρημένα τοῦ Πνεύματος ἐνεργήματα μεγάλων μέτρων εἰσὶ τῶν ἐγγύς τῆς τελειότητος ὄντων· αἱ γὰρ προειρημένα τῆς χάριτος ποικίλαι ἀναπαύσεις διαφόρως μὲν λαλοῦνται, ἀδιαλείπτως δὲ εἰς αὐτοὺς ἐνεργοῦνται, ἐνέργειαν ἐνεργείας διαδεχομένης. Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ Πνεύματος καταντήσῃ, τελείως πάντων τῶν παθῶν ἀπακαθαρισθεῖσα καὶ τῷ Παρακλήτῳ Πνεύματι διὰ τῆς ἀρρήτου κοινωνίας ἐνωθεῖσα καὶ ἀνακραθεῖσα, καὶ καταξιωθῆ πνεῦμα γενέσθαι, συγκεκραμένη τῷ Πνεύματι, τότε ὄλη φῶς, ὄλη ὄφθαλμός, ὄλον σπλάγχνα, ὄλον ἀγαθότης καὶ χρηστότης γίνεται. Ὡσπερ γὰρ ἐν ἀβύσσῳ θαλάσσης λίθος πανταχόθεν ὕδατι περιέχεται, οὕτως οὗτοι παντὶ τρόπῳ Πνεύματι ἀγίῳ ἀνακεκραμένοι ἀφωμοῖονται τῷ Χριστῷ, τὰς ἀρετὰς τῆς δυνάμεως τοῦ Πνεύματος ἀτρέπτως ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ὄντες ἁμωμοὶ καὶ ἄσπιλοι καὶ καθαροί.

18,11 Διὰ γὰρ τοῦ Πνεύματος καταρτισθέντες, πῶς δύνανται καρπὸς ἔξωθεν κακίας προαγαγεῖν; Ἀλλὰ πάντοτε διὰ πάντων οἱ

καί γαλήνη καί εἰρήνη, βρισκόμενη μέσα σέ μιά μοναδική πνευματική ἡδονή, μέσα σέ μιά ἀνέκφραστη ἀνάπαυση καί πνευματική εὐφορία. Ἐλλοτε πάλι γίνεται σοφός ἀπό τή χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀποκτώντας κάποια σύνεση καί ἀνέκφραστη σοφία καί γνώση, πού προέρχονται ἀπό τήν ἀνεξερεύνητη χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί λέγει τέτοια πράγματα, πού εἶναι ἀδύνατο νά τά πεῖ ἀνθρώπινο στόμα καί γλώσσα. Ἐλλοτε πάλι γίνεται σάν ἕνας ἀπλός ἄνθρωπος. Ἐτσι μέ ποικίλους τρόπους ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ φανερώνεται σ' αὐτούς καί μέ πολλούς τρόπους καθοδηγεῖ τήν ψυχή, ἀναπαύοντάς την σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, καί τήν ἐξασκεῖ μέ διάφορους τρόπους, γιά νά τήν ἀποκαταστήσει τέλεια καί ἀγνή καί καθαρή στόν ἐπουράνιο Πατέρα.

18,10 Αὐτές οἱ ἐνέργειες τοῦ ἁγίου Πνεύματος πού προαναφέραμε εἶναι μέτρα τῶν ἀνθρώπων πού βρίσκονται κοντά στήν τελειότητα· διότι οἱ πνευματικές καταστάσεις πού προαναφέραμε καί πού προέρχονται ἀπό τή χάρη τοῦ Θεοῦ, περιγράφονται μέ διάφορους τρόπους, συνεχῶς ὁμῶς ἐνεργοῦν σ' αὐτούς, καί ἡ μία κατάσταση διαδέχεται τήν ἄλλη. Διότι, ὅταν ἡ ψυχή φτάσει στήν τελειότητα τοῦ Πνεύματος, ἀφοῦ καθαρισθεῖ τελείως ἀπό ὅλα τά πάθη καί ἐνωθεῖ μέ τό Παράκλητο Πνεῦμα μέ ἀνέκφραστο καί ἀπερίγραπτο τρόπο, καί ἀξιωθεῖ καί ἡ ἴδια νά γίνει Πνεῦμα, ἐπειδή βρίσκεται ἐνωμένη μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, τότε γίνεται ὅλη φῶς, ὅλη ὀφθαλμός, ὀλόκληρη Πνεῦμα, χαρά, ἀνάπαυση, ἀγαλλίαση, ἀγάπη, εὐσπλαγχνία, ἀγαθότητα καί καλωσύνη. Διότι, ὅπως μιά πέτρα μέσα στήν θάλασσα περιβάλλεται ἀπό παντοῦ μέ νερό, ἔτσι καί αὐτοί πού μέ κάθε τρόπο ἔχουν ἐνωθεῖ μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, ἔχουν ἀφομοιωθεῖ μέ τό Χριστό, ἔχοντας τίς ἀρετές τῆς δυνάμεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος μέσα τους, πού τούς κρατοῦν σταθερούς, καί εἶναι ἐσωτερικά καί ἐξωτερικά ἄμεμπτοι, ἄσπιλοι καί καθαροί.

18,11 Διότι, ἀφοῦ ἔφτασαν σ' αὐτή τήν κατάσταση τῆς τελειότητος, πῶς εἶναι δυνατό νά παράγουν καρπούς κακίας; Ἀλλά

καρποὶ τοῦ Πνεύματος ἐν αὐτοῖς διαλάμπουσι. Παρακαλέσωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς τὸν Θεὸν καὶ πιστεύσωμεν ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐλπίδι πολλῇ, ἵνα δῶ ἡμῖν τὴν ἐπουράνιον χάριν τῆς δωρεᾶς τοῦ Πνεύματος, ἵνα καὶ ἡμᾶς αὐτὸ τὸ Πνεῦμα κυβερνήσῃ καὶ ὀδηγήσῃ εἰς πᾶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀναπαύσῃ ἡμᾶς ἐν τῇ ποικιλότητι τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ, ἵνα διὰ τῆς τοιαύτης κυβερνήσεως καὶ τοῦ γυμνασμοῦ τῆς χάριτος καὶ προκοπῆς πνευματικῆς καταξιωθῶμεν εἰς τὴν τελειότητα τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ φθάσαι, ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος· «ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ», καὶ πάλιν· «μέχρι καταντήσομεν οἱ πάντες εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ». Ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ καὶ αἰτουμένοις ἐν ἀληθείᾳ δωρήσασθαι τὰ μυστήρια τῆς ἀρρήτου κοινωνίας τοῦ Πνεύματος.

Καὶ ἡμεῖς οὖν ὀλοτελῶς ἑαυτοὺς τῷ Κυρίῳ ἀναθέντες τῶν προειρημένων ἀγαθῶν τυχεῖν σπεύσωμεν. Ψυχῇ καὶ σώματι ἀφιερωθέντες καὶ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ προσηλωθέντες, ἄξιοι τῆς αἰωνίου βασιλείας γενώμεθα, δοξάζοντες Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

96. Πρβλ. Γαλ. 5,22

97. Πρβλ. Πρ. 2,38

98. Ἐφεσ. 3,19

πάντοτε μέσα τους μέ κάθε τι πού κάνουν λάμπουν οί καρποί τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁹⁶. Ἐς παρακαλέσουμε λοιπόν καί ἐμεῖς τό Θεό, καί ἄς πιστέψουμε μέ πολλή ἀγάπη καί ἐλπίδα, γιά νά μᾶς δώσει τήν ἐπουράνια χάρη τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁹⁷, γιά νά μᾶς κυβερνήσει καί νά μᾶς ὀδηγήσει τό Πνεῦμα αὐτό σέ κάθε θέλημα τοῦ Θεοῦ, καί νά μᾶς ἀναπαύσει μέ τήν ποικιλόμορφη ἀνάπαυση πού παρέχει, ὥστε μέ αὐτή τήν καθοδήγηση καί τήν ἐξάσκηση τῆς χάριτος καί τήν πνευματική προκοπή, ν' ἀξιωθοῦμε νά φτάσουμε στήν τελειότητα τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ὅπως λέγει καί ὁ ἀπόστολος· «γιά νά γεμίσετε ἀπό ὅλα τά πλούσια χαρίσματα πού πηγάζουν καί δίνονται ἀπό τό Θεό»⁹⁸· καί πάλι· «μέχρις ὅτου καταλήξουμε ὅλοι σέ μιά πίστη, σέ τέλειο ἄνδρα ἀπό ἄποψη πνευματικῆς σοφίας καί ἀρετῆς, στό μέτρο τῆς πνευματικῆς ἡλικίας καί τῆς πλήρους ἠθικῆς τελειότητος»⁹⁹. Τό ἔχει ὑποσχεθεῖ ὁ Κύριος σ' ὅλους ὄσους τόν πιστεύουν καί ζητοῦν ἀπό αὐτόν εἰλικρινά νά τοῦς χαρίσει τά μυστήρια πού προέρχονται ἀπό τήν ἀνέκφραστη ἔνωση μέ τό ἅγιο Πνεῦμα¹.

Καί ἐμεῖς λοιπόν, πού παραδώσαμε ὀλοκληρωτικά τοῦς ἑαυτούς μας στόν Κύριο, ἄς βιαστοῦμε ν' ἀποκτήσουμε τά ἀγαθά πού προαναφέραμε, ὥστε, ἀφοῦ ἀφιερωθοῦμε μέ τήν ψυχή καί τό σῶμα σ' αὐτόν καί ἀφοσιωθοῦμε στό σταυρό τοῦ Χριστοῦ, νά γίνουμε ἄξιοι τῆς αἰώνιας βασιλείας του, δοξάζοντας τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα στοῦς αἰῶνες. Ἀμήν.

99. Ἐφεσ. 4,13

1. Πρβλ. Β' Κορ. 13,13



Ο Μ Ι Λ Ι Α ΙΘ'

19,1 Ὁ βουλόμενος προσελθεῖν τῷ Κυρίῳ καὶ ζωῆς αἰωνίου καταξιωθῆναι καὶ κατοικητήριον τοῦ Χριστοῦ γενέσθαι καὶ Πνεύματος ἁγίου πληρωθῆναι, ἵνα τοὺς καρποὺς τοῦ Πνεύματος καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ δυνηθῆ ποιῆσαι καθαρῶς καὶ ἀμώμως, οὕτως ὀφείλει ἄρξασθαι· πρῶτον πιστεύειν τῷ Κυρίῳ βεβαίως καὶ ἐπιδοῦναι ἑαυτὸν ἐξ ὅλου τοῖς λόγοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ καὶ ἀποτάξασθαι τῷ κόσμῳ κατὰ πάντα, ἵνα μὴ περί τι τῶν φαινομένων ὅλως ὁ νοῦς ἀσχολῆται, καὶ εἰς τὴν εὐχὴν πάντοτε χρῆ αὐτὸν προσκαρτερεῖν ἐν πίστει προσδοκίας τοῦ Κυρίου, τὴν ἐπίσκεψιν καὶ βοήθειαν αὐτοῦ πάντοτε ἐκδεχόμενον, τὸν σκοπὸν τοῦ νοῦς αὐτοῦ εἰς τοῦτο ἔχοντα διὰ παντός. Εἶτα βιάζεσθαι χρῆ ἑαυτὸν εἰς πᾶν ἀγαθὸν καὶ εἰς πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, διὰ τὴν συνοῦσαν αὐτῷ ἁμαρτίαν, οἷον βιαζέσθω ἑαυτὸν εἰς τὸ ταπεινοφρονεῖν ἐνώπιον παντὸς ἀνθρώπου καὶ ἑαυτὸν ἐλάττω ἡγεῖσθαι καὶ χεῖρονα, μὴ ζητῶν τιμὴν ἢ ἔπαινον ἢ δόξαν ἀνθρώπων παρά τινος, καθὼς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ γέγραπται, ἀλλὰ μόνον τὸν Κύριον ἀεὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, αὐτῷ βουλόμενος ἀρέσκειν μόνῳ· εἰς τὴν πραότητα τῆς καρδίας, ὡς φησὶν ὁ Κύριος· «μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῖός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν».

1α. Πρβλ. Γαλ. 5,22

2. Πρβλ. Ἰω. 5,41

3. Ματθ. 11,29



Ο Μ Ι Λ Ι Α ΙΘ'

19,1

Αὐτός πού θέλει ν' ἀφοσιωθεῖ στόν Κύριο καί ν' ἀξιοθεῖ τήν αἰώνια ζωή, νά γίνει κατοικητήριο τοῦ Χριστοῦ καί νά γεμίσει ὀλόκληρος ἀπό τήν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος^{1α}, ὥστε νά μπορέσει ν' ἀποκτήσει τούς καρπούς τοῦ ἁγίου Πνεύματος καί νά ἐφαρμόσει τίς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ μέ ἀγνότητα καί καθαρότητα, αὐτός πρέπει ν' ἀρχίσει ὡς ἐξῆς· κατ' ἀρχήν νά πιστεύει ἀπόλυτα στόν Κύριο· ἔπειτα νά παραδώσει τόν ἑαυτό του ὀλοκληρωτικά στίς ἐντολές του, καί ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπ' ὅλα τά πράγματα πού τόν κρατοῦν δέσμιο στόν κόσμο, ὥστε νά μή ἀσχολεῖται καθόλου ὁ νοῦς μέ κοσμικά πράγματα· πάντα πρέπει νά εἶναι προσηλωμένος στήν προσευχή, μέ πίστη προσδοκίας πρὸς τόν Κύριο, περιμένοντας πάντα τήν παρουσία καί βοήθεια τοῦ Κυρίου, καί ἔχοντας ἐξ ὀλοκλήρου ἀφιερωμένο τό νοῦ του στό σκοπό αὐτό. Ἐπειτα πρέπει ν' ἀγωνίζεται γιά νά ἐφαρμόζει κάθε ἀγαθό καί ὅλες τίς ἐντολές τοῦ Κυρίου, ἐπειδή ἡ ἀμαρτία ὑπάρχει ἀκόμα μέσα του· ὅπως δηλαδή ν' ἀγωνίζεται νά εἶναι ταπεινόφρονος μπροστά σ' ὅλους τούς ἀνθρώπους καί νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του κατώτερο καί χειρότερο ἀπό ὅλους, δίχως νά ἐπιδιώκει τιμή ἢ ἔπαινο ἢ δόξα ἀπό τούς ἀνθρώπους², ὅπως ἀκριβῶς εἶναι γραμμένο μέσα στό Εὐαγγέλιο, ἀλλά νά ἔχει πάντα ποροστά στά μάτια του τόν Κύριο μόνο καί τίς ἐντολές του, φροντίζοντας ν' ἀρέσει μόνο σ' αὐτόν· νά ἐπιδιώκει τήν πραότητα τῆς καρδιᾶς, ὅπως λέγει ὁ Κύριος· «μάθετε ἀπό μένα τόν ἴδιο ὅτι εἶμαι πρᾶος καί ταπεινός στήν καρδιά καί θά βρεῖτε ἀνάπαυση στίς ψυχές σας»³.

19,2 Ὅμοίως εἰς τὸ εἶναι ἐλεήμονα, χρηστόν, εὐσπλαγχνον, ἀγαθόν, ὄση δύναμις ἑαυτὸν ἐθιζέτω, ὡς φησιν ὁ Κύριος· «γίνεσθε ἀγαθοὶ καὶ χρηστοί, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστὶ»· καὶ πάλιν φησὶν· «ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε»· καὶ πάλιν· «βιάζεσθε, βιασταὶ γὰρ ἀρπάζουσι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν», καὶ· «ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας». Ἐπὶ πᾶσι τὴν τοῦ Κυρίου ταπεινῶσιν καὶ τὴν πολιτείαν καὶ τὴν πραότητα καὶ τὴν ἀναστροφὴν ὡσπερ ὑπογραμμὸν ἐν πάσῃ μνήμῃ ἀληθαργῆτῳ ἐχέτω. Ταῖς εὐχαῖς προσκαρτερεῖτω, διὰ παντὸς δεόμενος καὶ πιστεύων, ἵνα ἐλθὼν ὁ Κύριος ἐνοικήσῃ ἐν αὐτῷ καὶ καρτίσῃ καὶ δυναμώσῃ αὐτὸν ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ, καὶ ἵνα αὐτὸς ὁ Κύριος γένηται κατοικητήριον τῆς ψυχῆς, καὶ οὕτως ἂν νῦν μετὰ βίας ἀκουούσης τῆς καρδίας ποιεῖ, ἐκουσίως πράξῃ ποτέ, ἐθίζων ἑαυτὸν διὰ παντὸς εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ τοῦ Κυρίου μνημονεύων ἀεὶ καὶ προσδοκῶν αὐτὸν ἐν πολλῇ ἀγάπῃ. Τότε θεωρῶν ὁ Κύριος τὴν τοιαύτην προαίρεσιν καὶ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ σπουδὴν, πῶς βιάζεται ἑαυτὸν εἰς μνήμην τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸ ἀγαθὸν ἀεὶ, καὶ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ πραότητα καὶ ἀγάπην ἄγχει καὶ μὴ θέλουσαν τὴν καρδίαν, καὶ ἄγει ὄση δύναμις αὐτῷ μετὰ βίας, ποιεῖ μετ' αὐτοῦ τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ λυτροῦται αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ καὶ τῆς ἐνοικουσίας ἀμαρτίας, Πνεύματος ἀγίου ἐμπιμπλῶν αὐτόν. Καὶ οὕτω λοιπὸν ἄνευ βίας καὶ καμάτου ποιεῖ πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου ἐξ ἀληθείας (μᾶλλον δὲ ὁ Κύριος ποιεῖ ἐν αὐτῷ τὰς ἰδίας ἐντολάς) καὶ τοὺς καρποὺς τοῦ Πνεύματος τότε καρποφορεῖ καθαρῶς.

19,3 Χρῆ δὲ πρότερον προσελθόντα τινὰ τῷ Κυρίῳ οὕτω βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ μὴ θελούσης τῆς καρδίας, προσδοκῶντα

4. Ματθ. 5,48. Λουκᾶ 6,36

5. Ἰω. 14,15

6. Ματθ. 11,12

7. Λουκᾶ 13,24

8. Πρβλ. Α' Πέτρ. 2,21

9. Πρβλ. Ρωμ. 7,17

10. Πρβλ. Γαλ. 5,22

19,2 Ἐπίσης πρέπει νά φροντίζει τόν ἑαυτό του μ' ὄλη τή δύναμή του, ὥστε νά εἶναι ἐλεήμονας, νά ἔχει καλωσύνη, νά εἶναι εὐσπλαγχνος καί ἀγαθός, ὅπως λέγει ὁ Κύριος· «νά γίνετε ἀγαθοί καί εὐσπλαγχνοί ὅπως καί ὁ Πατέρας σας εἶναι πολυεύσπλαγχνος πρός ὄλους»⁴· καί πάλι ἄλλοῦ λέγει· «ἂν μέ ἀγαπᾶτε νά ἐφαρμόζετε τίς ἐντολές μου»⁵· καί πάλι· «νά ἀγωνίζεσθε, διότι ὅσοι ἀγωνίζονται ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας ἀρπάζουν καί κρατοῦν σφιχτά τή βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁶, καί, «ν' ἀγωνίζεσθε γιά νά μπῆτε στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀπό τή στενή πύλη»⁷. Σέ κάθε ἐκδήλωση τῆς ζωῆς νά ἔχει τήν ταπείνωση τοῦ Κυρίου, τήν ἀγιότητα, τήν πραότητα καί τό παράδειγμά του σάν ὑπογραμμό ⁸ πάντα μέ καθαρή μνήμη. Νά ἐπιμένει στίς προσευχές, δεόμενος πάντοτε καί πιστεύοντας, γιά νά ἔρθει ὁ Κύριος καί νά ἐγκατασταθεῖ μέσα σ' αὐτόν, νά τόν ἐξοπλίσει καί νά τόν δυναμώσει μ' ὄλες τίς ἐντολές του, νά γίνει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος κατοικητήριο τῆς ψυχῆς, καί ἔτσι αὐτά, πού τώρα ἀκούει ἡ καρδιά καί τά κάνει μέ δυσκολία θά τά ἐφαρμόσει κάποτε θεληματικά, συνηθίζοντας τόν ἑαυτό του πάντοτε στό ἀγαθό, μνημονεύοντας πάντοτε τό Κύριο, καί περιμένοντας αὐτόν μέ μεγάλη ἀγάπη. Τότε, ἀφοῦ δεῖ ὁ Κύριος τήν τόσο μεγάλη διάθεση καί τόν ἀγαθό ζῆλο του, τό πῶς δηλαδή ὁ ἀδελφός ἀγωνίζεται νά ἔχει πάντοτε στήν μνήμη του τόν Κύριο καί τό ἀγαθό, πῶς αἰσθάνεται ἄγχος γιά τήν ταπεινοφροσύνη, τήν πραότητα καί τήν ἀγάπη καί ὅταν ἀκόμα δέ θά θέλει ἡ καρδιά του, ὀδηγώντας την μέ ὄση δύναμη ἔχει καί μέ δυσκολία, ἐλεεῖ τότε αὐτόν ὁ Κύριος καί τόν λυτρώνει ἀπό τούς ἐχθρούς του καί ἀπό τήν ἁμαρτία πού κατοικεῖ μέσα του⁹, καί τόν γεμίζει μέ τό ἅγιο Πνεῦμα. Καί ἔτσι χωρίς κόπο καί δυσκολία ἐφαρμόζει σωστά ὄλες τίς ἐντολές τοῦ Κυρίου (μᾶλλον ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἐφαρμόζει τίς ἐντολές του μέσα του) καί μέ καθαρότητα παράγει τούς καρπούς τοῦ ἁγίου Πνεύματος¹⁰.

19,3 Πρέπει λοιπόν πρῶτα - πρῶτα κάποιος πού ἀφιερώνεται στόν Κύριο ἔτσι ν' ἀγωνίζεται γιά τό ἀγαθό, ἀκόμα καί ἂν δέ θέλει ἡ καρδιά του, κάνοντάς την νά περιμένει πάντοτε μέ

διὰ παντὸς ἐν πίστει ἀδιστάκτω τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀγάπην μὴ ἔχοντα ἀγάπην, βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὴν πραότητα μὴ ἔχοντα πραότητα, βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὸ οἰκτεῖρειν καὶ ἐλεήμονα ἔχειν καρδίαν, βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὸ καταφρονεῖσθαι, εἰς τὸ καταφρονοῦμενον μακροθυμεῖν καὶ ἐξουδενούμενον ἢ ἀτιμαζόμενον μὴ ἀγανακτεῖν, κατὰ τὸ εἰρημένον· «μὴ ἑαυτοῦς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί»· βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὴν εὐχὴν μὴ ἔχοντα εὐχὴν πνευματικὴν. Καὶ οὕτως ὁ Θεὸς θεωρῶν τὸν οὕτως ἀγωνιζόμενον καὶ βίᾳ ἑαυτὸν ἄγχοντα μὴ θελούσης τῆς καρδίας, δίδωσιν εὐχὴν ἀληθινὴν Πνεύματος, δίδωσιν ἀγάπην ἀληθινὴν, πραότητα ἀληθείας, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα ἀληθινὴν καὶ ἀπαξάπλῳ πληροῖ αὐτὸν τῶν καρπῶν τοῦ Πνεύματος.

19,4 Εἰ δέ τις εἰς τὴν εὐχὴν μόνην ἑαυτὸν βιάζεται, μὴ ἔχων εὐχὴν, ἵνα σχῆ εὐχὴν χάριτος, εἰς δὲ τὴν πραότητα καὶ ταπεινοφροσύνην καὶ ἀγάπην καὶ τὰς λοιπὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου ἑαυτὸν οὐ βιάζεται, οὔτε μέριμναν καὶ πόνον καὶ ἀγῶνα ἔχει ἐκεῖνα κατορθῶσαι, ὅσον τὸ ἐκ προαιρέσεως καὶ αὐτεξουσίου θελήματος, ἐνίοτε δίδονται αὐτῷ εὐχὴ χάριτος ἐν ἀναπαύσει καὶ εὐφροσύνῃ ἐκ τοῦ Πνεύματος μερικῶς κατὰ τὸ αἶτημα αὐτοῦ. Τοῖς δὲ τρόποις ὁμοίος ἐστὶ καθ' ὃ καὶ πρὶν ἦν· οὐκ ἔχει πραότητα, ὅτι οὐκ ἐζήτησε πόνω, καὶ προευντρέπισεν ἑαυτὸν οὕτω γενέσθαι· οὐκ ἔχει ταπεινοφροσύνην, ἐπειδὴ οὐκ ἤτησε καὶ ἑαυτὸν οὐκ ἐβιάσατο εἰς τοῦτο· οὐκ ἔχει ἀγάπην πρὸς πάντας, ἐπειδὴ περὶ τούτου μέριμναν καὶ ἀγῶνα οὐκ ἔσχεν ἐν τῇ αἰτήσει τῆς εὐχῆς καὶ αὐτῇ τῇ ἐπιτηδεύσει τοῦ ἔργου· οὐκ ἔχει πίστιν καὶ πεποίθησιν πρὸς τὸν Θεόν, ἐπειδὴ οὐκ ἔγνωκεν ἑαυτόν,

11. Ρωμ. 12,19

12. Πρβλ. Κολ. 3,12

13. Πρβλ. Γαλ. 5,22

ἀκλόνητη πίστη τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ν' ἀγωνίζεται γιά τήν ἀγάπη, ὅταν δέν ἔχει ἀγάπη, ν' ἀγωνίζεται γιά νά ἀποκτήσει πραότητα, ὅταν δέν ἔχει πραότητα, ν' ἀγωνίζεται γιά νά κάνει τήν καρδιά του εὐσπλαχνική καί ἐλεήμονα, ν' ἀγωνίζεται νά εἶναι μακρόθυμος ὅταν περιφρονεῖται καί καταφρονεῖται, καί νά μή ἀγανακτεῖ ὅταν τόν ταπεινώνουν καί τόν ἀτιμάζουν, ὅπως ἔχει λέχθει· «νά μή φροντίζετε νά ὑπερασπίζετε τόν ἑαυτό σας μέ ἐκδίκηση»¹¹. νά πιέζει τόν ἑαυτό του στήν προσευχή, ὅταν ἡ προσευχή δέν εἶναι πνευματική. Καί ἔτσι ὁ Θεός, βλέποντάς τον ν' ἀγωνίζεται μέ αὐτό τόν τρόπο, μέ μεγάλη δυσκολία καί προσπάθεια, παρ' ὅλο πού ἀρνεῖται ἡ καρδιά του, τοῦ δίνει τήν ἀληθινή καί γεμάτη ἀπό πνευματικότητα προσευχή, τοῦ δίνει τήν ἀληθινή ἀγάπη, τήν ἀληθινή πραότητα, καρδιά εὐσπλαχνική¹², ἀληθινή καλωσύνη, καί μέ λίγα λόγια τόν γεμίζει μέ τούς καρπούς τοῦ ἁγίου Πνεύματος¹³.

19,4 Ἄν κάποιος ἀγωνίζεται μόνο γιά τήν προσευχή, ἐπειδή λείπει ἡ πνευματικότητα ἀπό τήν προσευχή του, γιά ν' ἀποκτήσει τό χάρισμα τῆς προσευχῆς, δέν ἀγωνίζεται ὁμως γιά τήν πραότητα, τήν ταπεινοφροσύνη, τήν ἀγάπη καί τίς ἄλλες ἐντολές τοῦ Κυρίου, ἀλλά καί οὔτε φροντίζει καί κοπιάζει καί προσπαθεῖ νά ἐπιτύχει ἐκεῖνα, ὅσο μπορεῖ μέ τήν ἐπιθυμία του καί τήν ἐλεύθερη θέλησή του, κάποτε τοῦ δίδεται ἀπό τήν χάρη τοῦ Θεοῦ δυνατότητα προσευχῆς γεμάτη ἀπό ἀνάπαυση καί ἐσωτερική χαρά, προερχόμενη ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα καί σύμφωνα μέ ἕνα μέρος τῆς ἐπιθυμίας του. Στά ὑπόλοιπα μένει ὁμοιος, ὅπως ἦταν καί πρῖν· δέν ἔχει πραότητα, γιατί δέν ἐπεδίωξε νά τήν ἀποκτήσει μέ κόπο, καί δέν προετοίμασε τόν ἑαυτό του γιά νά γίνει πρᾶος· δέν ἔχει ταπεινοφροσύνη, ἐπειδή δέν τή ζήτησε καί δέν ἀγωνίσθηκε γι' αὐτήν· δέν ἔχει ἀγάπη πρὸς ὅλους τούς ἀνθρώπους, ἐπειδή δέ φρόντισε γιά τό θέμα αὐτό καί δέν ἀγωνίσθηκε, ἐπιμένοντας μόνο στίς αἰτήσεις του γιά τήν προσευχή· δέν ἔχει πίστη καί πεποίθηση πρὸς τό Θεό, γιατί δέ γνώρισε τόν ἑαυτό του, δέν τόν ἐξέτασε μήπως δέν ἔχει, καί δέν ἀγωνί-

οὐκ ἔδοκίμασε μὴ ἔχειν, καὶ ἐπόνησεν ἐν θλίψει ζητῶν παρὰ Κυρίου σχεῖν τὴν πρὸς αὐτὸν βεβαίαν πίστιν καὶ πεποίθησιν ἀληθινήν.

19,5 Χρὴ γὰρ ἕκαστον ὡσπερ εἰς τὴν εὐχὴν βιάζεται ἑαυτὸν καὶ ἄγχει μὴ θελούσης τῆς καρδίας, οὕτω καὶ εἰς τὴν πεποίθησιν, οὕτω καὶ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην, οὕτω εἰς τὴν ἀγάπην, οὕτως εἰς τὴν πραότητα, ἀκεραιότητά τε καὶ ἀπλότητα, οὕτως «εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν», κατὰ τὸ γεγραμμένον, «μετὰ χαρᾶς», οὕτω βιάζεσθαι εἰς τὸ ἑαυτὸν ἐξουθενεῖν καὶ πτωχὸν καὶ ἔσχατον λογίζεσθαι, οὕτως εἰς τὸ μὴ ὀμιλεῖν τὰ μὴ ὄντα χρήσιμα, ἀλλ' αἰεὶ τὰ τοῦ Θεοῦ μελετᾶν καὶ λαλεῖν στόματι καὶ καρδίᾳ, οὕτως εἰς τὸ μὴ θυμοῦσθαι καὶ κραυγάζειν, κατὰ τὸ εἰρημένον· «πᾶσα πικρία καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. Εἰς πάντας τοὺς τοῦ Κυρίου τρόπους, εἰς πᾶσαν ἄσκησιν ἀρετῆς καὶ πολειτείας ἀγαθῆς καὶ καλῆς, εἰς πᾶσαν ἀναστροφὴν ἀγαθότητος, εἰς πᾶσαν ταπεινοφροσύνην πραότητος, εἰς τὸ μὴ ἐπαίρεσθαι καὶ ὑψηλοφρονεῖν καὶ φυσιοῦσθαι καὶ λαλεῖν κατὰ τινος.

19,6 Εἰς ταῦτα πάντα ὀφείλει βιάζεσθαι ἑαυτὸν ὁ θέλων εὐδοκιμῆσαι καὶ εὐαρεστῆσαι Χριστῷ, ἵν' οὕτως ὁ Κύριος, ἰδὼν αὐτοῦ τὴν προθυμίαν καὶ προαίρεσιν τοῦ οὕτως εἰς πᾶσαν ἀγαθότητα καὶ ἀπλότητα καὶ χρηστότητα καὶ ταπεινοφροσύνην καὶ ἀγάπην καὶ εὐχὴν ἄγχοντος ἑαυτὸν καὶ ἄγοντος μετὰ βίας, δώσει αὐτῷ ἑαυτὸν ὄλον, αὐτὸς ὁ Κύριος ποιῶν ἐξ ἀληθείας ταῦτα πάντα καθαρῶς ἐν αὐτῷ ἀκόπως καὶ ἀβιάστως, ἃ πρὶν οὐδὲ μετὰ βίας φυλάξαι ἠδύνατο διὰ τὴν ἐν αὐτῷ οἰκοῦσαν ἁμαρτίαν. Καὶ γίνεται αὐτῷ τὰ τῆς

14. Κολ. 1,11

15. Ἐφεσ. 4,31

16. Πρβλ. Ρωμ. 7,17

σθηκε για να ζητήσει με θλίψη από τον Κύριο να του δώσει τη βέβαιη πίστη και την αληθινή πεποίθηση προς αυτόν.

19,5 Διότι πρέπει ό καθένας, όπως αγωνίζεται ν' αποκτήσει τό χάρισμα τής αληθινής προσευχής και μάλιστα μέ μεγάλη άγωνία, παρόλο πού δέ θέλει ή καρδιά του, έτσι ν' αγωνίζεται και για την πίστη, έτσι και για την ταπεινοφροσύνη, έτσι και για την αγάπη, έτσι και για την πραότητα, την άκεραιότητα και απλότητα, έτσι «και για κάθε υπομονή και μακροθυμία»¹⁴, σύμφωνα μ' αυτό πού έχει γραφεί, «μέ χαρά»· έτσι πρέπει να αγωνίζεται στό να ταπεινώνει τον έαυτό του, στό να θεωρεί τον έαυτό του φτωχό και τελευταίο από όλους, έτσι ν' αγωνίζεται για να μή λέγει πράγματα πού δέν είναι χρήσιμα, αλλά πάντα να μελετά όσα άφορούν τό Θεό και να τά λέγει μέ τό στόμα και την καρδιά, έτσι ν' αγωνίζεται για τό να μή θυμώνει και να μή φωνάζει δυνατά, σύμφωνα μέ τό λόγο του άποστόλου· «κάθε πικρία έναντίον του άλλου και θυμός και όργή και θυμώδη ξεφωνητά, ός λείψουν έντελώς από σās, μαζί μέ κάθε άλλη κακία»¹⁵. "Ας άφοσιώνεται σ' όλόκληρη τή ζωή του Κυρίου, σε κάθε άσκηση για την άπόκτηση τής άρετής και σε αγαθό και καλό τρόπο ζωής, σε κάθε προσπάθεια για την άπόκτηση τής αγαθότητας, σε κάθε ταπεινοφροσύνη πραότητας, στό να μή είναι άλαζόνας και φαντασμένος και υπερήφανος, και να μή μιλάει έναντίον κανενός.

19,6 Για όλα αυτά πρέπει ν' αγωνίζεται αυτός πού θέλει να διακριθεί και να ευχαριστήσει τό Χριστό, ώστε έτσι ό Κύριος, βλέποντας την προθυμία και την καλή διάθεση εκείνου πού αγωνίζεται και οδηγείται μέ δυσκολία σε κάθε αγαθότητα και απλότητα και καλωσύνη και ταπεινοφροσύνη και αγάπη και προσευχή, θα δώσει σ' αυτόν όλόκληρό τον έαυτό του, και θα πραγματοποιήσει όλα αυτά μέ καθαρότητα σ' αυτόν, χωρίς κόπο και δυσκολία, αυτά δηλαδή πού πρωτύτερα ούτε μέ δυσκολία μπορούσε να διαφυλάξει, έξ αίτίας τής άμαρτίας πού κατοικεί μέσα του¹⁶. Και γίνεται σ' αυτόν ή εφαρμογή όλων τών άρετών σαν κάτι τό φυσιολογικό. Διότι, άφοϋ έρθει ό Κύ-

ἀρετῆς πάντα ἐπιτηδεύματα ὡς φύσις. Τὸ λοιπὸν γὰρ ἐλθὼν ὁ Κύριος καὶ γενόμενος ἐν αὐτῷ (καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Κυρίῳ), αὐτὸς ποιεῖ ἐν αὐτῷ τὰς ἰδίας ἐντολὰς ἄνευ καμάτου, πληρῶν αὐτὸν τῶν καρπῶν τοῦ Πνεύματος.

Εἰ δὲ εἰς εὐχὴν μόνον βιάζεται τις ἑαυτὸν, ἕως οὗ λάβῃ χάρισμα παρὰ Θεοῦ, εἰς ταῦτα δὲ τὰ προειρημένα ὁμοίως ἑαυτὸν οὐ βιάζεται καὶ ἄγχει καὶ ἐθίζει, οὐ δύναται ἐξ ἀληθείας καθαρῶς καὶ ἀμώμως αὐτὰ ποιῆσαι. Ἄλλ' οὕτω χρὴ προευτρεπίσειν ἑαυτὸν ὅσον δυνατὸν εἰς τὸ ἀγαθόν· ἐνίοτε γὰρ γίνεται πρὸς αὐτὸν ἡ θεία χάρις αἰτοῦντα καὶ δεόμενον· ἀγαθὸς γὰρ καὶ χρηστός ἐστὶν ὁ Θεὸς καὶ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτὸν δίδωσι τὰ αἰτήματα αὐτῶν. Μὴ ἔχων δὲ μήτε ἐθίσας μήτε προευτρεπίσας ἑαυτὸν εἰς τὰς προειρημένας ἀρετάς, εἶγε λάβῃ, ἀπόλλει τὴν χάριν ἣν ἔλαβε, καὶ πίπτει ὑψηλοφρονήσας ἢ οὐ προκόπτει καὶ αὔξει ἐν τῇ χάριτι τῇ πρὸς αὐτὸν γενομένη, ἐπειδὴ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου ἐκ προαιρέσεως ἑαυτὸν οὐ δίδωσι. Τὸ γὰρ κατοικητήριον καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Πνεύματος ἢ ταπεινοφροσύνη ἐστίν, ἢ ἀγάπη τε καὶ πραότης καὶ αἱ λοιπαὶ τοῦ Κυρίου ἐντολαί.

19,7 Ὅφείλει οὖν ὁ βουλούμενος ἐξ ἀληθείας εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ καὶ δέξασθαι παρ' αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον τοῦ Πνεύματος χάριν καὶ αὐξῆσαι καὶ τελειωθῆναι ἐν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ βιάζεσθαι ἑαυτὸν καὶ μὴ θέλουσαν τὴν καρδίαν ὑποτάσσειν κατὰ τὸ εἰρημένον· «διὰ τοῦτο πρὸς πάσας τὰς ἐντολάς σου κατορθούμην, πᾶσαν ὁδὸν ἄδικον ἐμίσησα». Ὡσπερ γὰρ τις εἰς τὴν προσκαρτέρησιν τῆς εὐχῆς βιάζεται ἑαυτὸν καὶ ἄγχει, ἕως οὗ τοῦτο κατορθώσῃ, ὁμοίως εἰς τὸ θέλη, καὶ εἰς πάντα τὰ τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα βιάζεται ἑαυτὸν καὶ

17. Πρβλ. Ἰω. 14,20

20. Πρβλ. Ἐφεσ. 2,22

18. Πρβλ. Γαλ. 5,22

21. Ψαλμ. 118,104

19. Πρβλ. Α' Κορ. 5,15

ριος καί κατοικήσει μέσα σ' αὐτόν¹⁷ (καί αὐτός βέβαια μέσα στόν Κύριο), ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἐφαρμόζει μέσα σ' αὐτόν, χωρίς κόπο, τίς δικές του ἐντολές, γεμίζοντάς τον μέ τούς καρπούς τοῦ ἁγίου Πνεύματος¹⁸.

Ἄν ὁμως ἀγωνίζεται κάποιος μόνο γιά ν' ἀποκτήσει τό χάρισμα τῆς ἀληθινῆς προσευχῆς, μέχρι νά πάρει τό χάρισμα ἀπό τό Θεό, ἐπειδή γιά τίς ἀρετές πού προαναφέραμε δέν ἀγωνίζεται καί δέν ἀγωνιᾶ νά τίς ἀποκτήσει καί δέ συνηθίζει τόν ἑαυτό του, δέ μπορεῖ πραγματικά καί μέ καθαρότητα νά τίς ἐφαρμόσει. Γι' αὐτό πρέπει νά προετοιμάζει τόν ἑαυτό του, ὅσο γίνεται περισσότερο, πρὸς τό ἀγαθό· διότι κάποτε ἔρχεται ἡ θεία χάρη πρὸς τόν ἀδελφό πού παρακαλάει καί ζητάει· διότι ὁ Θεός εἶναι γεμάτος ἀγαθότητα καί καλωσύνη καί σ' ἐκείνους πού τοῦ ζητοῦν ἐκπληρώνει τά αἰτήματά τους¹⁹. Δίχως ὁμως νά ἔχει τίς ἀρετές πού προαναφέραμε καί δίχως νά ἔχει συνηθίσει καί νά ἔχει προετοιμάσει τόν ἑαυτό του σ' αὐτές, ἀκόμα καί ἂν τίς λάβει, θά χάσει τῆ χάρη πού ἔλαβε καί θά πέσει, ἐπειδή θά ὑπερηφανευθεῖ, ἢ δέν πρόκειται νά προκόψει καί ν' αὐξηθεῖ πνευματικά μέ τή βοήθειά τῆς χάρης πού δέχτηκε, ἐπειδή δέ δίνει θεληματικά τόν ἑαυτό του στήν ἐφαρμογή τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου. Διότι τό κατοικητήριον²⁰ καί ἡ ἀνάπαυση τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ ἀγάπη, ἡ πραότητα καί οἱ ὑπόλοιπες ἐντολές τοῦ Κυρίου.

19,7 Αὐτός λοιπόν πού θέλει πραγματικά νά εὐχαριστήσῃ τό Θεό, νά δεχθεῖ ἀπό αὐτόν τήν ἐπουράνια χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί ν' αὐξηθεῖ καί νά τελειοποιηθεῖ μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, πρέπει ν' ἀγωνίζεται σ' ὅλες τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, ἀκόμα καί ὅταν δέ θέλει νά πειθαρχήσει ἡ καρδιά του, σύμφωνα μ' αὐτό πού ἔχει λεχθεῖ· «Γι' αὐτό ὅλες τίς ἐντολές σου ἐφάρμοσα, γιατί μίσησα κάθε ὁδὸ ἀδικίας»²¹. Διότι, ὅπως κάποιος ἀγωνίζεται στήν ἐπιμονή τῆς προσευχῆς καί ἀγωνιᾶ, μέχρι ν' ἀποκτήσει τό χάρισμα τῆς ἀληθινῆς προσευχῆς, μέ τόν ἴδιο τρόπο, ἂν θέλει, σ' ὅλους τούς ἀγῶνες τῆς ἀρετῆς ἀγωνίζεται καί προσπαθεῖ καί

ἄγχει καὶ ἐθίζει ἔθος ἀγαθόν· καὶ οὕτως αἰτούμενος καὶ δεόμενος τοῦ Κυρίου διὰ παντός καὶ τυχὼν τῆς αἰτήσεως καὶ μεταλαβῶν γεύσεως Θεοῦ καὶ Πνεύματος ἀγίου μέτοχος γενόμενος, ἀδξείν ποιεῖ καὶ θάλλειν τὸ χάρισμα τὸ δοθὲν αὐτῷ, ἀναπαυόμενον ἐν τῇ ταπεινοφροσύνῃ αὐτοῦ, ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῇ πραότητι.

19,8 Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα χαρίζεται αὐτῷ ταῦτα καὶ διδάσκει αὐτὸν ἀληθινὴν εὐχὴν, ἀληθινὴν ἀγάπην, ἀληθινὴν πραότητα, ἃ προεβιάσατο καὶ ἐζήτησε καὶ ἐμερίμνησε καὶ ἐμελέτησε καὶ ἐδόθη αὐτῷ· καὶ οὕτως ἀδξήσας καὶ τελειωθεὶς ἐν Θεῷ κληρονόμος τῆς βασιλείας γενέσθαι καταξιοῦται. Ὁ γὰρ ταπεινὸς οὐδέποτε πίπτει. Πόθεν γὰρ πεσεῖν ἔχει ὑποκάτω πάντων ὧν; Μεγάλῃ ταπεινώσει ἢ ὑψηλοφροσύνῃ, καὶ μεγάλῃ ὕψωσις καὶ τιμιότης καὶ ἀξίωμα ἢ ταπεινοφροσύνῃ.

Καὶ ἡμεῖς τοίνυν βιασώμεθα καὶ ἄγξωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ μὴ θελούσης τῆς καρδίας, καὶ εἰς τὴν πραότητα καὶ εἰς τὴν ἀγάπην, δεόμενοι καὶ παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν ἐν πίστει καὶ ἐλπίδι καὶ ἀγάπῃ ἀδιαλείπτως, ἐν προσδοκίᾳ τοιαύτῃ καὶ σκοπῷ, ἵνα ἀποστείλῃ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, ἵνα εὐξώμεθα καὶ προσκυνήσωμεν τῷ Θεῷ «ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ».

19,9 Καὶ αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἐν ἡμῖν εἰζήται, ἵνα αὐτὸ τὸ Πνεῦμα διδάξῃ ἡμᾶς εὐχὴν ἀληθινὴν, ἣν νῦν καὶ βιαζόμενοι οὐκ ἔχομεν, ταπεινοφροσύνην ἀληθινὴν, ἣν νῦν καὶ μετὰ βίας οὐ δυνάμεθα ποιεῖν, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα καὶ πάσας τὰς ἐντο-

22. Πρβλ. Ἐβρ. 6,4

23. Πρβλ. Ἰακ. 2,5

24. Ἰω. 4,24

συνηθίζει τόν ἑαυτό του στήν ἀγαθή ζωή· καί ἔτσι ζητώντας καί προσευχόμενος στόν Κύριο, ἀφοῦ ἀκουσθεῖ ἡ αἴτησή του γιά κάθε τι, γευθεῖ τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ, καί γίνει μέτοχος τοῦ ἁγίου Πνεύματος²², τότε θά κάνει ν' αὐξηθεῖ καί νά καρποφορήσει τό χάρισμα πού τοῦ δόθηκε, καί θ' ἀναπαυθεῖ στήν ταπεινοφροσύνη του, στήν ἀγάπη, καί στήν πραότητα του.

19,8 Τό ἴδιο τό ἅγιο Πνεῦμα χαρίζει σ' αὐτόν αὐτά, τοῦ διδάσκει τήν ἀληθινή προσευχή, τήν ἀληθινή ἀγάπη, τήν ἀληθινή πραότητα, γιά τά ὁποῖα ἀγωνίσθηκε καί ζήτησε καί φρόντισε καί μελέτησε καί τελικά τοῦ δόθηκαν· καί ἔτσι, ἀφοῦ αὐξήθηκε καί τελειοποιήθηκε κατά Θεό, ἀξιώνεται νά γίνει κληρονόμος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ²³. Γιατί ὁ ταπεινός ποτέ δέν πέφτει. Ἄπό πού νά πέσει, ἀφοῦ βρίσκεται κάτω ἀπό ὄλους; Ταπεινώνει πολύ τόν ἄνθρωπο ἡ ὑψηλοφροσύνη, ἐνῶ ἡ ταπεινοφροσύνη γίνεται ὕψωση καί τιμιότητα καί ἀξίωμα.

Ἄς ἀγωνισθοῦμε λοιπόν καί ἐμεῖς καί ἄς κοπιᾶζουμε γιά τήν ταπεινοφροσύνη, ἀκόμα καί ἂν δέ θέλει ἡ καρδιά, καθῶς καί γιά τήν πραότητα καί τήν ἀγάπη, προσευχόμενοι καί παρακαλώντας τό Θεό συνέχεια μέ πίστη καί ἐλπίδα καί ἀγάπη, μέ τέτοια προσδοκία καί ἀφοσίωση, γιά νά στείλει τό ἅγιο Πνεῦμα του μέσα στίς καρδιές μας, γιά νά προσευχόμαστε καί νά προσκυνοῦμε τό Θεό «μέ ὄλη μας τήν ψυχή καί μέ ἀληθινή γνώση γι' αὐτόν καί τή λατρεία πού τοῦ ταιριάζει»²⁴.

19,9 Καί αὐτό τό ἴδιο τό ἅγιο Πνεῦμα θά προσεύχεται μέσα μας, γιά νά μᾶς διδάξει τήν ἀληθινή προσευχή, τήν ὁποία τώρα, ἂν καί ἀγωνιζόμαστε, δέν ἔχουμε, τήν ἀληθινή ταπεινοφροσύνη, τήν ὁποία τώρα καί μέ δυσκολία δέ μποροῦμε νά ἐφαρμόσουμε, τήν εὐσπλαχνία²⁵, τήν καλωσύνη καί ὄλες τίς ἐντολές

25. Κολ. 13,12

λὰς τοῦ Κυρίου διδάξῃ ἡμᾶς ποιῆσαι ἐξ ἀληθείας ἀκόπως καὶ ἀβιάστως, ὡς αὐτὸ τὸ Πνεῦμα οἶδε πληροῦν ἡμᾶς τῶν καρπῶν αὐτοῦ· καὶ οὕτω τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ πληρωθεῖσῶν ὑφ' ἡμῶν διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ τοῦ μόνου γινώσκοντος τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου καὶ τελειώσαντος ἡμᾶς τοῦ Πνεύματος εἰς ἑαυτὸ καὶ τελειωθέντος εἰς ἡμᾶς καθαρισθέντος ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ καὶ σπίλου τῆς ἀμαρτίας, ὡσπερ νύμφας καλὰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐν Θεῷ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἀναπαυομένου τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας.

Δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς αὐτοῦ καὶ τῷ ἐλέει καὶ τῇ ἀγάπῃ, ὅτι εἰς τοιαύτην τιμὴν καὶ δόξαν κατηξίωσε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· υἱὸς Πατρὸς ἐπουρανίου κατηξίωσεν αὐτοὺς καὶ ἰδίους ἀδελφοὺς προσηγόρευσεν. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

τοῦ Κυρίου θά μᾶς διδάξει νά πραγματοποιήσουμε ἀληθινά χωρίς κόπο καί δυσκολία, ὅπως αὐτό τό ἴδιο τό ἅγιο Πνεῦμα γνωρίζει νά μᾶς γεμίζει μέ τούς καρπούς του· καί ἔτσι, ἀφοῦ ἐφαρμοσθοῦν οἱ ἐντολές τοῦ Θεοῦ ἀπό μᾶς, μέ τή βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πού αὐτό μόνο γνωρίζει τό θέλημα τοῦ Κυρίου, καί, ἀφοῦ μᾶς τελειοποιήσει τό ἅγιο Πνεῦμα στόν ἑαυτό του καί ὀλοκληρωθεῖ ἡ παρουσία του σέ μᾶς, καθαρίζοντάς μας ἀπό κάθε μολυσμό καί βρωμιά τῆς ἁμαρτίας, θά παρουσιάσει τίς ψυχές μας, σάν νύφες καλές, καθαρές καί ἀγνές μπροστά στό Χριστό²⁶, ὥστε ν' ἀναπαυθοῦμε στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καί ν' ἀναπαυθεῖ ὁ ἴδιος ὁ Θεός μέσα σέ μᾶς στους ἀπέραντους αἰῶνες.

Ἄς δοξάζουμε αὐτόν γιά τήν εὐσπλαγχνία του, τό ἔλεος καί τήν ἀγάπη του, διότι ἔδωσε τόση μεγάλη τιμή καί δόξα στό γένος τῶν ἀνθρώπων· μᾶς ἀξίωσε νά γίνουμε τέκνα τοῦ ἐπουράνιου Πατέρα, καί μᾶς ὀνόμασε ἀδέλφια δικά του. Σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ αἰώνια δόξα. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ'

20,1 *Εἴ τις γυμνός ἐστιν ἀπὸ τοῦ ἐνδύματος τοῦ θεϊκοῦ καὶ ἐπουρα-
νίου, ὅπερ ἐστὶν ἢ τοῦ Πνεύματος δύναμις (καθὼς εἴρηται, «εἰ δέ
τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ»), κλαιέτω καὶ
παρακαλείτω τὸν Κύριον, ἵνα λάβῃ τὸ ἐξ οὐρανοῦ πνευματικὸν ἔν-
δυμα, ἵνα ἀμφιασθῇ τὴν ἀπὸ θείας ἐνεργείας γεγυμνωμένην ψυχὴν,
ὅτι πολλὴν αἰσχύνην ἀτιμίας παθῶν περιβέβληται ὁ μὴ ἐνδεδυμέ-
νος τὸ τοῦ Πνεύματος ἔνδυμα. Ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις ἐάν
τις γυμνὸς ᾖ, ἐν πολλῇ αἰσχύνῃ καὶ ἀτιμίᾳ ἐστὶ, καὶ φίλοι φίλους
ἀποστρέφονται γυμνοὺς καὶ γνήσιοι ἰδίους, καὶ τέκνα ἰδόντα γεγυ-
μνωμένον πατέρα ἔστρεψαν τὰς τὰς ἑαυτῶν ὄψεις τοῦ μὴ ἐνατενί-
σαι γυμνῷ τῷ σώματι τοῦ πατρὸς, καὶ ὀπισθοφανῶς ἀπελθόντες
ἐπεκάλυψαν αὐτὸν καὶ οὕτως ἐπέστρεψαν τὰς ὄψεις, οὕτω καὶ ὁ
Θεὸς ἀπέστραπτει τὰς ψυχὰς τὰς μὴ ἐνδεδυμένας τὸ τοῦ Πνεύμα-
τος ἔνδυμα ἐν πληροφορίᾳ, τοὺς μὴ ἐνδεδυμένους τὸν Κύριον Ἰη-
σοῦν Χριστὸν ἐν δυνάμει καὶ ἀληθείᾳ.*

20,2 *Αὐτὸς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος θεασάμενος ἑαυτὸν γυμνὸν ἠσχύν-
θη· τοσαύτη ἀτιμία τῇ γυμνότητι πρόσσεστιν. Εἰ οὖν ἐπὶ τῶν σωμα-
τικῶν τοσαύτην αἰσχύνην δείκνυσιν ἢ γυμνότης, πόσῳ μᾶλλον ἢ
γυμνὴ ἀπὸ θείας δυνάμεως ψυχὴ ἢ μὴ φοροῦσα καὶ ἡμφιεσμένη τὸ
ἄρρητον καὶ ἀφθαρτον καὶ πνευματικὸν ἔνδυμα, αὐτὸν τὸν Κύριον*

27. Ρωμ. 3,9

28. Γέν. 9,22έ.

29. Ρωμ. 13,14

30. Γέν. 3,7



Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ'

20,1 Ὅποιος εἶναι γυμνός ἀπό τό θεϊκό καί ἐπουράνιο ἔνδυμα, πού εἶναι ἡ δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος (ὅπως ἔχει λεχθεῖ· «ἂν κάποιος δέν ἔχει Πνεῦμα Χριστοῦ, αὐτός δέν ἀνήκει στό Χριστό»²⁷), ἄς κλαίει καί ἄς παρακαλεῖ τόν Κύριο, γιά νά λάβει τό οὐράνιο πνευματικό ἔνδυμα, γιά νά ντύσει τή γυμνή ἀπό τή θεία ἐνέργεια ψυχή του· διότι εἶναι ντυμένος μέ πολύ ντροπή ἀτιμίας τῶν παθῶν, αὐτός πού δέν εἶναι ντυμένος μέ τό ἔνδυμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει στόν κόσμο, ἂν κάποιος εἶναι γυμνός, νιώθει μεγάλη ντροπή καί περιφρόνηση, καί οἱ φίλοι ἀποφεύγουν τούς γυμνοῦς φίλους, καί οἱ συγγενεῖς τούς γυμνοῦς συγγενεῖς τους, καί τά παιδιά ὅταν εἶδαν γυμνό τόν πατέρα τους²⁸ ἔστρεψαν ἄλλοῦ τά πρόσωπά τους γιά νά μή δοῦν γυμνό τό σῶμα τοῦ πατέρα τους, καί βλέποντας πρός τά πίσω πῆγαν καί τόν σκέπασαν καί μετά γύρισαν τά πρόσωπά τους μπροστά, ἔτσι καί ὁ Θεός στρέφει ἄλλοῦ τό πρόσωπό του ἀπό τίς ψυχές πού δέν ἔχουν ντυθεῖ ἀληθινά τό ἔνδυμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀπ' αὐτούς δηλαδή πού δέν ἔχουν ντυθεῖ τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό²⁹ ἀληθινά καί μέ δύναμη.

20,2 Ὁ ἴδιος ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ὅταν εἶδε τόν ἑαυτό του γυμνό ντράπηκε³⁰. τόσο μεγάλη ντροπή ὑπάρχει γιά τή γυμνότητα. Ἐάν λοιπόν στά σωματικά ἡ γυμνότητα περιέχει τόση μεγάλη ντροπή, πολύ περισσότερο ἡ ψυχή πού εἶναι γυμνή ἀπό τή θεία δύναμη, αὐτή πού δέ φοράει καί δέν εἶναι ντυμένη μέ τό ἀπερίγραπτο καί ἄφθαρτο καί πνευματικό ἔνδυμα, τόν ἴδιο δηλαδή

Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀληθείᾳ, πλείονα αἰσχύνῃν καὶ ἀτιμίαν παθῶν περιβέβληται, καὶ πᾶς τις ὢν γυμνὸς ἀπὸ τῆς θείας ἐκείνης δόξης οὕτως ὀφείλει ἑαυτὸν ἐπαισχύνεσθαι καὶ γινώσκειν τὴν ἀτιμίαν αὐτοῦ, ὡσπερ σωματικῶς Ἀδὰμ ἠσχύνετο γυμνὸς ὢν· κἂν ἐποίησεν ἑαυτῷ ἐκ συκῆς φύλλων περίβλημα, ὅμως τὴν αἰσχύνῃν ἐφόρει, τὴν πτωχείαν καὶ γυμνητείαν ἑαυτοῦ ἐπιγινώσκων. Αἰτεῖτω οὖν ἡ τοιαύτη ψυχὴ παρὰ τοῦ διδόντος καὶ ἀμφιεννύντος δόξαν Χριστοῦ ἐν φωτὶ ἀρρήτῳ, μὴ ποιῶσα ἑαυτῇ ἰμάτιον λογισμῶν ματαίων, δοκῆσει ἰδίας δικαιοσύνης ἀπατωμένη καὶ νομίζουσα ἔχειν ἄμφιον σωτηρίου.

20,3 Εἴ τις γὰρ ἐν τῇ ἑαυτοῦ μόνον ἴσταται δικαιοσύνη, μὴ ἐκδεχόμενος τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην (ἣτις ἐστὶν ὁ Κύριος, «ὅς» φησὶν «ἐγενήθη ἡμῖν δικαιοσύνη καὶ ἀπολύτρωσις»), ματαίως καὶ κενῶς κοπιᾷ. Πᾶσα γὰρ ἡ οἴησις τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ὡς ράκος ἀποκαθημένης φανεροῦται ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, ὡς φησὶν Ἡσαΐας ὁ προφήτης· «ἐγενήθη πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν ὡς ράκος ἀποκαθημένη». Αἰτήσωμεν οὖν καὶ δεηθῶμεν τοῦ Θεοῦ ἐνδύσασθαι τὸ ἰμάτιον τοῦ σωτηρίου, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸ ἀρρητον φῶς· ὃν φορέσασαι ψυχαὶ οὐκ ἀποδυθήσονται εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀλλ' ἐν τῇ ἀναστάσει καὶ τὰ σώματα αὐτῶν δοξασθήσονται ὑπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτός, οὗ περιβέβληνται ἀπὸ τοῦ νῦν αἱ πισταὶ καὶ εὐγενεῖς ψυχαί, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος· «ὁ ἐγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ Πνεύματος ἐν ὑμῖν». Δόξα τῇ ἀρρήτῳ εὐσπλαγχνίᾳ καὶ τῷ ἀφράστῳ ἐλέει αὐτοῦ.

20,4 Καὶ πάλιν ὡσπερ ἡ αἰμορροῦσα γυνὴ πιστεύσασα ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀψαμένη τοῦ κρασπέδου τοῦ Κυρίου εὐθέως ἰάσεως ἔτυχε καὶ ἐξηράνθη ἡ ρύσις τῆς ἀκαθάρτου πηγῆς τοῦ αἵματος, οὕτω πᾶσα

31. Πρβλ. Ρωμ. 10,3. Πρβλ. Φιλ. 3,9

32. Α' Κορ. 1,30

33. Ἦσ. 64,6

34. Πρβλ. Ἐφ. 6,17

35. Ρωμ. 8,11

τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, περιβάλλεται ἀπό μεγαλύτερη ντροπή καί ἀτιμία τῶν παθῶν, καί ὁποῖος εἶναι γυμνός ἀπό τή θεϊκή ἐκείνη δόξα, ἔτσι πρέπει νά ντρέπεται γιά τόν ἑαυτό του καί νά γνωρίζει τήν ἀτιμία του, ὅπως ντρέπóταν ὁ Ἀδάμ πού ἦταν σωματικά γυμνός· καί ἄν καί ἔκανε γιά τόν ἑαυτό του περίβλημα ἀπό φύλλα συκιᾶς, ὅμως φοροῦσε τή ντροπή, ἐπειδή γνώριζε τή φτώχεια καί τή γύμνια τοῦ ἑαυτοῦ του. Πρέπει νά ζητάει λοιπόν ἡ ψυχή, πού βρίσκεται σ' αὐτή τήν κατάσταση, ἀπό αὐτόν πού δίνει καί ντύνει μέ τό ἀπερίγραπτο φῶς, τή δόξα τοῦ Χριστοῦ, χωρίς νά κατασκευάζει ἡ ἴδια γιά τόν ἑαυτό της ἔνδυμα μέ μάταιους λογισμούς, ἀπατόμενη ἀπό τή σκέψη πῶς εἶναι τέλεια, καί νομίζοντας ὅτι ντύθηκε μέ τό ἔνδυμα τῆς σωτηρίας.

20,3 Διότι, ἐάν κάποιος στηρίζεται μόνο στή δική του δικαιοσύνη³¹, χωρίς νά δέχεται τήν δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ (πού εἶναι ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος λέγει, «ἔγινε γιά μᾶς δικαιοσύνη καί ἀπολύτρωση»³²), ἀγωνίζεται μάταια καί ἄδικα. Διότι κάθε ὑπερηφάνεια πού προέρχεται ἀπό τήν ἐντύπωση πού τοῦ δημιουργεῖ ἡ τελειότητά του, θά φανεῖ σάν ράκκος κατὰ τήν ἡμέρα τῆς κρίσης, ὅπως λέγει ὁ πρόφήτης Ἡσαΐας· «ἔγιναν ὅλες οἱ δίκαιες πράξεις μας σάν κουρελιασμένο ἔνδυμα»³³. Ἔς ζητήσουμε λοιπόν καί ἄς παρακαλέσουμε τό Θεό νά μᾶς ντύσει μέ τό ἔνδυμα πού σώζει³⁴, δηλαδή μέ τόν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, μέ τό ἀπερίγραπτο φῶς· ὅταν θά ντυθοῦν μέ αὐτόν οἱ ψυχές δέ θά τόν βγάλουν ἀπό πάνω τους στούς αἰῶνες, ἀλλά κατὰ τήν ἀνάσταση καί τά σώματά τους θά δοξασθοῦν ἀπό τή δόξα τοῦ φωτός πού ἀπό τώρα οἱ πιστές καί ἔνδοξες ψυχές ἔχουν ντυθεῖ, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος· «αὐτός πού ἀνέστησε τό Χριστό, θά ζωοποιήσει καί τά θνητά σώματά σας μέ τό Πνεῦμα του, πού κατοικεῖ μέσα σας»³⁵. Ἔς δοξάζουμε τήν ἀπερίγραπτη εὐσπλαγχνία του καί τό ἀνέκφραστο ἔλεός του.

20,4 Καί πάλι, ὅπως ἀκριβῶς ἡ αἱμορροούσα γυναίκα, πού πίστεψε ἀληθινά καί ἄγγιξε τήν ἄκρη τοῦ ἐνδύματος τοῦ Κυ-

ψυχὴ ἔχουσα τὸ ἀνίατον τραῦμα τῆς ἀμαρτίας, τὴν πηγὴν τῶν ἀκαθάρτων καὶ πονηρῶν διαλογισμῶν, ἐὰν προσέλθῃ τῷ Χριστῷ καὶ δεηθῆ πιστεύσασα ἐν ἀληθείᾳ, ἰάσεως σωτηρίου τυγχάνει ἐκ τῆς ἀνιάτου πηγῆς τῶν παθῶν, καὶ ξηραίνεται ἐκλείπουσα ἢ πηγὴ ἐκείνη ἢ τοὺς ἀκαθάρτους λογισμοὺς βρύουσα διὰ τῆς δυνάμεως Ἰησοῦ μόνου. Ἄλλω δέ τινι ἰάσασθαι τὸ τραῦμα τοῦτο ἀδύνατον. Οὕτω γὰρ ἐπετήδευσεν ὁ ἐχθρὸς ἐν τῇ τοῦ Ἀδὰμ παραβάσει, ὥστε τραυματίσαι καὶ σκοτίσαι τὸν ἔσω ἄνθρωπον, τὸν ἡγεμόνα νοῦν τὸν ὁρῶντα Θεόν. Διέβλεψαν λοιπὸν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς τὰ κακὰ καὶ τὰ πάθη, ἀποκλεισθέντες τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν.

20,5 Οὕτως οὖν ἐτραυματίσθη, ὥστε μηδενὶ δυνατὸν εἶναι ἰάσασθαι, εἰ μὴ μόνω τῷ Κυρίῳ· τούτῳ μόνω δυνατὸν ἐστίν. Αὐτὸς γὰρ ἐλθὼν ἤρε τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, τουτέστι τὴν ἀκάθαρτον πηγὴν τῶν διαλογισμῶν τῆς ψυχῆς ἐξήρανε. Ὡσπερ γὰρ ἐκείνη ἢ αἱμορροοῦσα πάντα τὰ ἑαυτῆς δαπανήσασα τοῖς ἰατροῦσιν ἐπαγγελλομένοις, παρ' οὐδενὸς ἐθεραπεύθη τούτων, ἕως οὗ προσήγγισε τῷ Κυρίῳ, πιστεύσασα ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀψαμένη τοῦ κρασπέδου αὐτοῦ, καὶ οὕτως εὐθέως ἤσθετο τῆς ἰάσεως καὶ ἔστη ἢ ρύσις τοῦ αἵματος, οὕτω τὴν ψυχὴν τραυματισθεῖσαν ἐξ ἀρχῆς τραῦμα ἀνίατον παθῶν κακίας οὐδεὶς οὔτε δικαίων οὔτε πατέρων οὔτε προφητῶν οὔτε πατριαρχῶν ἴσχυσε θαραπεῦσαι.

20,6 Μωϋσῆς ἤλθεν, ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθη ἴασιν παντελεῖ δοῦναι. Ἱερεῖς, δῶρα, ἀποδεκατῶσεις, σαββατισμοί, νεομηνίαι, βαπτίσματα, θυσίαι, ὀλοκαυτώσεις καὶ πᾶσα ἢ λοιπὴ δικαιοσύνη ἐπετελεῖτο ἐν τῷ νόμῳ, καὶ ἡ ψυχὴ ἰαθῆναι καὶ καθαρισθῆναι ἀπὸ τῆς ἀκαθάρτου ρύσεως τῶν κακῶν λογισμῶν οὐκ ἠδυνήθη, καὶ πᾶσα ἢ δι-

36. Πρβλ. Μάρκ. 5,25έ. Ματθ. 9,20 37. Πρβλ. Ρωμ. 7,22

38. Ἰω. 1,29

39. Μάρκ. 5,26

ρίου³⁶, ἔγινε ἀμέσως καλά καί ξεράθηκε ἡ πληγή πού ἔτρεχε τό ἀκάθαρτο αἷμα, ἔτσι καί κάθε ψυχή πού ἔχει μέσα της τό ἀθεράπευτο τραῦμα τῆς ἁμαρτίας, τήν πηγὴ τῶν ἀκαθάρτων καί πονηρῶν σκέψεων, ἂν προσέλθει στό Χριστό καί τόν παρακαλέσει μέ πίστη ἀληθινή, γιатρεύεται ἀπό τήν ἀγιάτρευτη πηγὴ τῶν παθῶν, καί ξεραίνεται καί ἐξαφανίζεται ἡ πηγὴ ἐκείνη, πού βγάζει τούς ἀκάθαρτους λογισμούς, μόνο μέ τή δύναμη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἀδύνατο νά θεραπευθεῖ μέ κάποιο ἄλλο τρόπο τό τραῦμα αὐτό. Διότι τέτοιο τρόπο μηχανεύθηκε ὁ ἐχθρός μας ὁ διάβολος κατά τήν παράβαση τοῦ Ἀδάμ, ὥστε νά τραυματίσει καί νά συσκοτίσει τόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο³⁷, τόν ἡγεμόνα νοῦ μας πού βλέπει τό Θεό. Στράφηκαν λοιπόν τά μάτια του πρὸς τά κακά καί τά πάθη καί ἀποκλείστηκαν ἀπό τά ἐπουράνια ἀγαθά.

20,5 Τόσο πολύ λοιπόν τραυματίσθηκε, ὥστε δέν εἶναι δυνατό νά θεραπευθεῖ ἀπό κανένα ἄλλο, παρά μόνο ἀπό τόν Κύριο· αὐτός μόνο μπορεῖ. Αὐτός λοιπόν ἀφοῦ ἦρθε ἐξάλειψε³⁸ τήν ἁμαρτία τοῦ κόσμου, δηλαδή ξέρανε τήν ἀκάθαρτη πηγὴ τῶν διαλογισμῶν τῆς ψυχῆς. Διότι, ὅπως ἐκείνη ἡ αἱμορροοῦσα, ἂν καί ξόδεψε ὅλη της τήν περιουσία της στούς γιатρούς, ἀπό κανένα δέ γιатρεύτηκε³⁹, μέχρι πού πλησίασε τόν Κύριο καί πίστεψε πραγματικά καί ἄγγιξε τήν ἄκρη τοῦ ἐνδύματός του, καί τότε μόνο αἰσθάνθηκε τή γιатρεία καί σταμάτησε ἡ ροή τοῦ αἵματος, ἔτσι καί τήν ψυχή, πού τραυματίσθηκε ἀπό τήν ἀρχή μέ τό ἀγιάτρευτο τραῦμα τῶν παθῶν τῆς κακίας, κανένας δέ μπόρεσε νά τή θεραπεύσει οὔτε ἀπό τούς δικαίους, οὔτε ἀπό τούς πατέρες, οὔτε ἀπό τούς προφῆτες, οὔτε ἀπό τούς πατριάρχες.

20,6 Ἦρθε ὁ Μωυσῆς, ἀλλά δέ μπόρεσε νά δῶσει ὀλοκληρωτική θεραπεία. Οἱ ἱερεῖς, τά δῶρα, οἱ προσφορές τῆς δεκάτης, ἡ τήρηση τοῦ Σαββάτου, οἱ γιορτές τήν πρώτη κάθε μήνα, οἱ καθαρτικές βαπτίσεις, οἱ θυσίες καί τά ὀλοκαυτώματα καί κάθε ἄλλη δίκαιη πράξη πού γινόταν σύμφωνα μέ τό μωσαϊκό Νόμο,

καιοσύνη αὐτῆς θεραπεῦσαι αὐτὴν οὐκ ἴσχυσεν, ἕως οὗ ἦλθεν ὁ Σωτὴρ, ὁ ἀληθινὸς ἰατρὸς ὁ δωρεὰν ἰώμενος, ὁ ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων λύτρον δούς. Αὐτὸς μόνος τὴν μεγάλην καὶ σωτήριον λύτρωσιν καὶ ἴασιν τῆς ψυχῆς ἐποίησεν. Αὐτὸς ἠλευθέρωσεν αὐτὴν ἐκ τῆς δουλείας καὶ ἐξήγαγεν αὐτὴν ἐκ σκοτίας, ἰδίῳ φωτὶ δόξασας αὐτήν. Αὐτὸς ἐξήρανε τὴν ἐν αὐτῇ πηγὴν τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν· «ἰδού», γάρ φησιν, «ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου».

20,7 Οὐ γὰρ ἠδύνατο τὰ ἴδια ἐκ γῆς φάρμακα, τουτέστι τὰ ἑαυτῆς δικαιώματα μόνον, θεραπεῦσαι καὶ ἰάσασθαι αὐτὴν ἐκ τῆς τηλικαύτης ἀοράτου πληγῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς οὐρανίου καὶ θείας φύσεως τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διὰ τούτου τοῦ φαρμάκου μόνου ἠδυνήθη ἰάσεως τυχεῖν ὁ ἄνθρωπος καὶ ζωῆς ἐφικέσθαι, καθαρισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν καρδίαν. Ἄλλ', ὡσπερ ἐκεῖ ἡ γυνὴ κἄν ἰαθῆναι οὐκ ἠδυνήθη καὶ τετραυμάτιστο, ἀλλ' ὁμως πόδας εἶχε τοῦ ἐλθεῖν πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἐλθοῦσα τυχεῖν ἰάσεως ὁμοίως καὶ ὁ τυφλὸς ἐκεῖνος κἄν ὑπερβῆναι οὐκ ἠδύνατο καὶ ἐλθεῖν πρὸς τὸν Κύριον διὰ τὸ μὴ βλέπειν, ἀλλ' ὀξυτέραν ἀγγέλων ἀπέστειλε τὴν φωνὴν (ἔλεγε γάρ· «υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με»), καὶ οὕτω πειστεύσας ἰάσεως ἔτυχεν, ἐλθόντος τοῦ Κυρίου πρὸς αὐτὸν καὶ διαβλέψαι ποιήσαντος, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ κἄν τετραυμάτισται τραύμασι παθῶν ἀτιμίας, κἄν τετύφλωται ὑπὸ τοῦ σκότους τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ὁμως ἔχει θέλημα τοῦ βοῆσαι καὶ καλέσαι Ἰησοῦν, ἵνα αὐτὸς ἐλθὼν λύτρωσιν αἰώνιον ποιήσῃ τῇ ψυχῇ.

20,8 Ὡσπερ γὰρ εἰ μὴ ἐκεῖνος ὁ τυφλὸς ἐβόησε καὶ ἡ αἰμορροοῦσα

40. Πρβλ. Μάρκ. 10,45

41. Ἰω. 1,29

42. Μάρκ. 10,49

43. Πρβλ. Ἑβρ. 9,12

δέ μπόρεσαν νά καθαρίσουν καί νά θεραπεύσουν τήν ψυχή ἀπό τούς κακούς λογισμούς, ἀλλά καί κάθε δίκαιη πράξη τῆς ἴδιας τῆς ψυχῆς δέ μπόρεσε νά θεραπεύσει τήν ἴδια, μέχρι πού ἦρθε ὁ Σωτήρας, ὁ ἀληθινός γιατρός πού θεραπεύει δωρεάν, αὐτός πού πρόσφερε τόν ἑαυτό του σάν λύτρο γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπινου γένους⁴⁰. Αὐτός μόνο ἐπέτυχε τή μεγάλη καί σωτήρια λύτρωση καί θεραπεία τῆς ψυχῆς. Αὐτός τήν ἐλευθέρωσε ἀπό τή σκλαβιά καί τήν ὀδήγησε ἔξω ἀπό τό σκοτάδι, ἀφοῦ τή δόξασε μέ τό δικό του φῶς. Αὐτός ξέρανε τήν πηγή τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν πού ὑπῆρχε μέσα της· διότι λέγει «νά ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ, πού θά θυσιασθεῖ γιά νά πάρει πάνω του καί νά ἐξαλείψει τήν ἁμαρτία τοῦ κόσμου»⁴¹.

20,7 Διότι δέ μπορούσαν τά θεραπευτικά φάρμακα πού προέρχονταν ἀπό τή γῆ, δηλαδή μέ τίς δικές της δυνάμεις μόνο ἡ ψυχή νά θεραπευθεῖ καί νά γιατρευτεῖ ἀπό αὐτή τή τόσο μεγάλη καί ἀόρατη πληγή, ἀλλά μέ τήν οὐράνια καί θεία φύση τῆς δωρεᾶς τοῦ ἀγίου Πνεύματος, μόνο μέ τό φάρμακο αὐτό μπόρεσε νά γιατρευθεῖ ὁ ἄνθρωπος καί νά πετύχει τήν πραγματική ζωή, ἀφοῦ καθαρίσθηκε ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα ἡ καρδιά του. Καί ὅπως ἡ γυναίκα ἐκείνη ἡ αἰμορροούσα, ἂν καί δέ μπόρεσε νά θεραπευθεῖ μέ τά ἀνθρώπινα μέσα καί εἶχε τό τραῦμα στό σῶμα της, ὅμως εἶχε πόδια νά ἔρθει πρὸς τόν Κύριο καί ἀφοῦ ἦρθε θεραπεύθηκε· τό ἴδιο καί ὁ τυφλός ἐκεῖνος ἂν καί δέ μπορούσε νά ξεπεράσει τό πλῆθος καί νά πλησιάσει τό Χριστό, ἐπειδὴ δέν ἔβλεπε, ὅμως πῶς δυνατό καί ἀπό τούς ἀγγέλους φώναζε (διότι ἔλεγε· «ἀπόγονε τοῦ Δαβίδ, ἐλέησέ με»⁴²), καί ἔτσι ἐπειδὴ πίστεψε θεραπεύθηκε, ἀφοῦ ἦρθε ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν καί τόν ἔκανε ικανό νά βλέπει, ἔτσι καί ἡ ψυχή, ἀκόμα καί ἂν ἔχει τραυματισθεῖ μέ τά τραύματα τῶν παθῶν τῆς ἁμαρτίας, ἔχει ὅμως τή θέληση νά φωνάξει καί νά καλέσει τόν Ἰησοῦ, ὥστε, ἀφοῦ ἔρθει αὐτός, νά χαρίσει σ' αὐτήν τήν αἰώνια λύτρωση⁴³.

20,8 Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἂν ἐκεῖνος ὁ τυφλός δέ φώναζε πρὸς

προσηλθε τῷ Κυρίῳ, οὐκ ἂν ἐτύγχανον ἰάσεως, οὕτως ἐὰν μὴ τις ἐκ τοῦ ἰδίου θελήματος καὶ ὀλης προαιρέσεως ἔλθῃ πρὸς τὸν Κύριον καὶ μετὰ πληροφορίας πίστεως δεηθῆ, ἰάσεως οὐ τυγχάνει. Διὰ τί γὰρ ἐκεῖνοι πιστεύσαντες ἰῶντο εὐθέως, ἡμεῖς δὲ οὐπω διεβλέψαμεν ἐξ ἀληθείας καὶ οὐκ ἰάθημεν ἐκ τῶν κρυφίων παθῶν, καίτοι μᾶλλον ὁ Κύριος φροντίδα ποιεῖται ὑπὲρ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς ἢ περ τοῦ σώματος; Ἦτις ἐὰν διαβλέψῃ κατὰ τὸν λέγοντα, «ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου», οὐκέτι εἰς τὸν αἰῶνα τυφλωθήσεται καὶ ἰαθεῖσα οὐκέτι τραυματισθήσεται. Εἰ γὰρ ἐπιμέλειαν τῶν φθαρτῶν σωμάτων ὁ Κύριος ἐποιήσατο ἐλθὼν ἐπὶ τῆς γῆς, πόσω μᾶλλον τῆς ἀθανάτου καὶ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ πεποιημένης ψυχῆς; Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπιστίαν ἡμῶν, διὰ τὴν διχοστασίαν ἡμῶν, διὰ τὸ μὴ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὀλης καρδίας μήτε ἐξ ἀληθείας αὐτῷ πιστεύειν, οὐδέπω τῆς πνευματικῆς ἰάσεως καὶ σωτηρίας ἐτύχομεν. Πιστεύσωμεν οὖν αὐτῷ καὶ προσέλθωμεν ἐν ἀληθείᾳ, ἵνα ἐν τάχει τὴν ἀληθινὴν ἴασιν ἐν ἡμῖν ποιήσῃ. Ἐπηγγείλατο γὰρ δίδόναι «τοῖς αἰτουῦσιν αὐτὸν Πνεῦμα ἅγιον» καὶ τοῖς κρούουσιν ἀνοίγειν καὶ τοῖς ζητοῦσιν εὐρίσκεισθαι, καὶ ἀψευδῆς ἐστὶν ὁ ἐπαγγελιάμενος.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

44. Πρβλ. Ἐβρ. 10,22

47. Λουκᾶ 11,13

45. Ψαλμ. 118,18

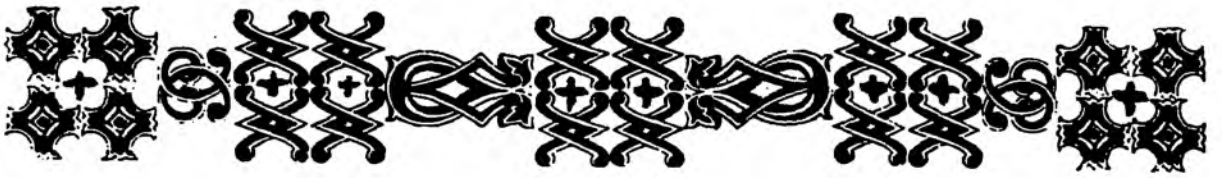
48. Λουκᾶ 11,9

46. Μάρκ. 12,33

49. Πρβλ. Ἐβρ. 10,23

τόν Κύριο, καί ἡ αἰμορροούσα δέν πλησίαζε κοντά του, δέ θά θεραπεύονταν, ἔτσι καί ἂν κάποιος δέν πάει κοντά στό Χριστό ἐλεύθερα καί μέ τή θέλησή του, καί δέν τόν παρακαλέσει μέ μεγάλη πίστη⁴⁴, δέ μπορεῖ νά θεραπευθεῖ. Διότι γιατί ἐκεῖνοι μόλις πίστεψαν θεραπεύτηκαν ἀμέσως, ἐνῶ ἐμεῖς πού δέν προσβλέψαμε εἰλικρινά πρός τό Χριστό δέ θεραπευθήκαμε ἀπό τὰ κρυφά πάθη μας, ἂν καί περισσότερο φροντίζει ὁ Κύριος γιά τήν ἀθάνατη ψυχή παρά γιά τό σῶμα; Ὅποιος προσβλέψει πρός τό Χριστό, σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ ψαλμωδοῦ, «καθάρισε τά μάτια μου νά βλέπω»⁴⁵, δέ θά τυφλωθεῖ στούς αἰῶνες, καί ἀφοῦ γιατρευθεῖ δέ θά ξανατραυματισθεῖ. Διότι, ἂν φρόντισε ὁ Κύριος γιά τά φθαρτά σώματα, ὅταν ἦρθε στή γῆ, πολύ περισσότερο φροντίζει γιά τήν ἀθάνατη καί σύμφωνα μέ τήν δική του εἰκόνα κατασκευασμένη ψυχή. Ἄλλ' ἐξ αἰτίας τῆς ἀπιστίας μας καί τῆς ἔλλειψης ἐμπιστοσύνης πρός αὐτόν, ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι δέν τόν ἀγαπᾶμε μ' ὅλη μας τήν καρδιά⁴⁶ καί δέν τόν πιστεύουμε ἀληθινά δέ μποροῦμε ἀκόμη νά ἐπιτύχουμε τήν πνευματική θεραπεία καί σωτηρία μας. Ἄς πιστεύσουμε λοιπόν σ' αὐτόν καί ἄς τόν πλησιάσουμε μέ εἰλικρίνεια, γιά νά μᾶς χορηγήσει γρήγορα τήν ἀληθινή γιατρεία. Διότι ὑποσχέθηκε νά δώσει «σ' ὅσους τόν ζητοῦν τό ἅγιο Πνεῦμα»⁴⁷, ν' ἀνοίγει σ' ὅσους τοῦ χτυποῦν τήν πόρτα καί νά προσφέρει σ' ὅσους τοῦ ζητοῦν⁴⁸, καί εἶναι ἀψευδής αὐτός πού ὑποσχέθηκε⁴⁹.

Σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ δύναμη στούς αἰῶνες.
Ἄμην.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Α'

- 21,1 Ὁ βουλόμενος εὐαρεστῆσαι Θεῷ ἐξ ἀληθείας καὶ κατ' ἀληθειαν τῷ ἐναντίῳ μέρει τῆς κακίας ἀπεχθανόμενος πρὸς δύο ἀθλήσεις καὶ πρὸς δύο ἀγῶνας ἔχει τὴν πάλην· ἐν τε τοῖς φαινομένοις τοῦ βίου τούτου πράγμασι περισπασμῶν γηϊνῶν ἀφιστάμενος καὶ ἀγάπης δεσμῶν κοσμικῶν καὶ παθῶν τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐν τοῖς κρυπτοῖς πρὸς αὐτὰ τὰ τῆς πονηρίας ἀπεχόμενος πνεύματα, περὶ ὧν ὁ ἀπόστολος ἔλεγεν· «οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις».
- 21,2 Κατὰ δύο γὰρ τρόπους καὶ δεσμοὺς ἐδέθη ὁ ἄνθρωπος, παρὰ τὴν ἐντολὴν καὶ ἐξορισθεὶς ἀπὸ τοῦ παραδείσου, ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ἐν τοῖς βιωτικοῖς πράγμασι καὶ ἐν τῇ τοῦ κόσμου ἀγάπῃ, ἡγουν τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καὶ παθῶν, πλούτου καὶ δόξης καὶ κτημάτων, γυναικὸς καὶ τέκνων, συγγενείας, πατρίδων, τόπων, ἐνδυμάτων καὶ ἀπαξιαπλῶς πάντων τῶν φαινομένων, ἀφ' ὧν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ κελεύει αὐτὸν λυθῆναι ἰδίᾳ προαιρέσει. Ἐπειδὴ εἰς πάντα τὰ φαινόμενα ἐκουσίως ἕκαστος δέδεται, ἵνα τούτων πάντων ἑαυτὸν λύσας καὶ ἐλευθερώσας δυνηθῇ τελείως τῆς ἐντολῆς ἐγκρατῆς γενέσθαι. Καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ δὲ περιτετριγχῶται καὶ περιπέφρακται καὶ περιτετείχισται καὶ δέδεται ἀλύσει σκότους ἢ



Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Α'

21,1 Αὐτός πού θέλει ειλικρινά νά εὐχαριστήσῃ τό Θεό καί πραγματικά μισεῖ τό αντίθετο στρατόπεδο τῆς κακίας, ὁ ἀγώνας του γίνεται σέ δύο ἀθλήματα καί σέ δύο ἀγῶνες· καί ἀπομακρύνεται, σχετικά μέ τά ἐξωτερικά πράγματα αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἀπό τίς διάφορες γήινες ἐνασχολήσεις, καί ἀπό τήν ἀγάπη μέ τήν ὁποία δένεται στά κοσμικά, καί ἀπό τά πάθη τῆς ἀμαρτίας, καί μάχεται ἐσωτερικά ἐναντίον τῶν πονηρῶν πνευμάτων, γιά τά ὁποῖα ὁ ἀπόστολος ἔλεγε· «ὁ ἀγώνας πού ἔχουμε ἀναλάβει δέν εἶναι ἀγώνας πρὸς ἀνθρώπους μέ αἷμα καί σάρκα, ἀλλά πρὸς τίς πονηρές ἀρχές καί ἐξουσίες, πρὸς τοὺς καταχθόνιους κοσμοκράτορες τοῦ σκότους αὐτοῦ, πρὸς τά πνευματικά αὐτά πονηρά ὄντα, πού βρίσκονται στά ἐπουράνια⁵⁰.

21,2 Μέ δύο τρόπους καί μέ δύο δεσμά δέθηκε σ' αὐτή τή ζωή ὁ ἄνθρωπος, ὅταν παρέβηκε τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ καί ἐκδιώχθηκε ἀπό τόν παράδεισο, μέ τή βιωτική μέριμνα καί μέ τήν ἀγάπη τοῦ κόσμου, δηλαδή μέ τίς σαρκικές ἡδονές καί τά πάθη, μέ τόν πλοῦτο καί τή δόξα καί τήν περιουσία, μέ τήν γυναῖκα καί τά παιδιά, μέ τοὺς συγγενεῖς, τίς πατρίδες, τοὺς τόπους καταγωγῆς, τά ἐνδύματα, καί μέ μία λέξη μέ ὅλα τά πράγματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἀπό τά ὁποῖα ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς προτρέπει ν' ἀπομακρυνθοῦμε μέ τή θέλησή μας. Ἐπειδή σ' ὅλα αὐτά τά πράγματα θεληματικά ὁ καθένας δένεται, γιά νά μπορέσει ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπ' αὐτά καί νά ἐλευθερωθεῖ καί νά ἐφαρμόσει τελείως τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, πρέπει νά δείξει ἐγκράτεια. Ἄλλ' ἐσωτερικά στά ἀπόκρυφα θέματα καταδιώκεται καί περιφράζεται καί περιτειχίζεται καί δένεται ἢ ψυχῇ μέ τίς ἀλυσίδες τοῦ

ψυχὴ ὑπὸ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων, μὴ δυναμένη ὡς θέλει ἀγαπᾶν τὸν Κύριον καὶ ὡς θέλει πιστεύειν καὶ ὡς θέλει προσεύξασθαι. Παντὶ γὰρ ἡ ἐναντιότης ἐν τοῖς φανεροῖς καὶ ἐν τοῖς κρυπτοῖς ἀπὸ τῆς παραβάσεως τοῦ πρώτου ἀνθρώπου εἰς ἡμᾶς κατήντησεν.

21,3 Ἐπὶ τις τοίνυν ἀκούσας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀγωνίσηται καὶ ἀπορίψη τὰ τοῦ βίου πράγματα καὶ δεσμοὺς κόσμου, καὶ πάσας τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς ἀρνήσηται λύσας ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, τότε προσκαρτερῶν τῷ Κυρίῳ καὶ σχολάζων δύναται γινῶναι, ὅτι ἔστιν ἐν τῇ καρδίᾳ ἄλλη πάλη, ἄλλη ἐναντίωσις κρυπτὴ καὶ ἄλλος πόλεμος λογισμῶν πνευμάτων πονηρίας, καὶ ἄλλος ἀγὼν πρόκειται. Καὶ οὕτω δύναται παραμένων καὶ ἐπικαλούμενος τὸν Κύριον ἐν πίστει ἀδιστακτῶ καὶ ὑπομονῇ πολλῇ, καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν ἐκδεχόμενος τυχεῖν ἐκεῖθεν τῆς ἔνδοθεν λυτρώσεως τῶν δεσμῶν καὶ τριγῶν καὶ φραγμῶν καὶ σκότους πνευμάτων πονηρίας, ἅπερ εἰσὶν αἱ τῶν κρυπτῶν παθῶν ἐνέργειαι.

21,4 Οὗτος δὲ ὁ πόλεμος διὰ χάριτος καὶ δυνάμεως Θεοῦ καταργεῖσθαι δύναται. Δι' ἑαυτοῦ γὰρ τις ρύσασθαι ἑαυτὸν τῆς ἐναντιότητος καὶ πλάνης τῶν λογισμῶν καὶ παθῶν ἀοράτων καὶ μηχανῶν τοῦ πονηροῦ ἀδυνατεῖ. Εἰ δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις τις ἐνέχεται τοῦ κόσμου τούτου πράγμασι καὶ δεσμοῖς ποικίλοις γῆϊνοις ἐμπέπλεκται καὶ τοῖς πάθεσι τῆς κακίας συναπάγεται, οὐδὲ ἐπιγινώσκει ὅτι ἔστιν ἄλλη πάλη καὶ πυκτὴ καὶ πόλεμος ἔνδον. Γένοιτο γάρ, ἵνα ὅταν τις ἄρῃ ἑαυτὸν ἀγωνισάμενος καὶ λύσῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων τῶν φαινομένων δεσμῶν κοσμικῶν καὶ ὑλικῶν πραγμάτων καὶ ἡδονῶν σαρκικῶν, καὶ ἄρξηται τῷ Κυρίῳ προσκαρτερεῖν κενῶν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου, κἂν τότε δυνηθῇ ἐπιγινῶναι τὴν ἔνδον πάλην τῶν παθῶν ἀύλιζομένην καὶ τὸν ἔνδον πόλεμον καὶ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς. Ἐὰν μὴ γάρ, ὡς προέφημεν, ἀγωνισάμε-

σκότους από τά πονηρά πνεύματα, καί δέ μπορεί νά ἀγαπᾶ τόν Κύριο ὅπως θέλει καί ὅπως πιστεύει καί ὅπως θέλει νά προσεύχεται. Διότι σέ κάθε τι πού κάνει ὁ ἄνθρωπος ἀντιμετωπίζει ἐμπόδια καί στά φανερά, καί στά ἀπόκρυφα, ἀπό τότε πού ὁ πρῶτος ἄνθρωπος παρέβηκε τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ.

21,3 Ὅταν λοιπόν κάποιος ἀκούει τό λόγο τοῦ Θεοῦ καί ἀγωνίζεται ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τά βιωτικά πράγματα καί ἀπό τούς κοσμικούς δεσμούς, καί ἀφοῦ ἀρνηθεῖ ὅλες τίς σαρκικές ἡδονές καί ἐλευθερώσει τόν ἑαυτό του ἀπ' αὐτά, τότε περιμένοντας τόν Κύριο καί ἀσχολούμενος μ' αὐτόν μπορεί νά μάθει ὅτι ὑπάρχει στήν καρδιά μία ἄλλη πάλη, μιᾶ ἄλλη κρυφή ἀντίσταση, καί ἕνας ἄλλος πόλεμος ἐναντίον τῶν λογισμῶν πού δημιουργοῦν τά πονηρά πνεύματα, ὅποτε ἀνοίγεται μπροστά του ἕνας διαφορετικός ἀγώνας. Καί ἔτσι μπορεί, παραμένοντας σταθερός καί παρακαλώντας τόν Κύριο μέ σταθερή πίστη καί μεγάλη ὑπομονή καί λαμβάνοντας τή βοήθεια αὐτοῦ, νά ἐπιτύχει τήν ἐσωτερική λῦτρωση ἀπό τά δεσμά καί ἀπό τά τείχη, ἀπό τούς φραγμούς καί τό σκότος τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, πού εἶναι οἱ ἐνέργειες τῶν ἀποκρύφων παθῶν.

21,4 Αὐτός λοιπόν ὁ πόλεμος μπορεί νά καταργηθεῖ μέ τή χάρη καί τή δύναμη τοῦ Θεοῦ. Διότι γιά ν' ἀπαλλάξει κανεῖς ὁ ἑαυτός του ἀπό τίς ἀντίπαλες δυνάμεις καί ἀπό τήν πλάνη τῶν λογισμῶν καθώς καί ἀπό τά ἀόρατα πάθη καί ἀπό τίς διάφορες παγίδες τοῦ διαβόλου δέ μπορεί. Ἄν κάποιος εἶναι δεμένος μέ τά ἐξωτερικά πράγματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου⁵¹, ἔχει ἐμπλακεῖ μέσα σέ διάφορα γήινα δεσμά καί ὁδηγεῖται ἀπό τά πάθη τῆς κακίας, αὐτός δέ γνωρίζει ὅτι ὑπάρχει καί ἄλλη πάλη καί ἀγώνας καί πόλεμος ἐσωτερικός. Διότι ὅταν κανεῖς σηκωθεῖ ν' ἀγωνισθεῖ γιά ν' ἀπομακρύνει τόν ἑαυτό του ἀπό αὐτούς τούς ἐξωτερικούς κοσμικούς δεσμούς, ἀπό τά ὑλικά πράγματα καί ἀπό τίς σαρκικές ἡδονές, καί ἀρχίσει νά προσβλέπει στόν Κύριο, ἐλευθερώνοντας τόν ἑαυτό του ἀπό τό κοσμικό φρόνημα, μόλις τότε θά μπορέσει ν' ἀντιληφθεῖ τήν ἐσωτερική πάλη τῶν παθῶν πού ὑπάρχει μέσα του, τόν ἐσωτερικό πόλεμο, καί τούς πονηροῦς λογισμούς. Διότι ἄν, ὅπως προαναφέραμε,

νος ἀρνήσεται τὸν κόσμον καὶ λύσῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν γῆινων ἐπιθυμιῶν ἐξ ὄλης καρδίας καὶ ὄλος ἐξ ὄλου θέλῃ προσκολλᾶσθαι τῷ Κυρίῳ, οὐκ ἐπιγινώσκει τῶν κρυπτῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας τὴν πλάνην καὶ τὰ κρυπτὰ τῆς κακίας πάθη, ἀλλ' ἔστιν ἀλλότριος ἑαυτοῦ, ὡς οὐκ οἶδε τραύματα καὶ πάθη ἔχων κρυπτὰ καὶ ἀγνοῶν· ἔτι δὲ εἰς τὰ φαινόμενα δέδεται καὶ εἰς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα ἐνέχεται ἐκῶν.

21,5 Ὁ γὰρ ἀρνησάμενος κατὰ ἀλήθειαν τὸν κόσμον καὶ ἀγωνισάμενος καὶ ἀπορρίψας ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ φορτίον τῆς γῆς καὶ τῶν ματαίων ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν σαρκικῶν καὶ δόξης καὶ ἀρχῆς καὶ τιμῶν ἀνθρωπίνων, ἄρας ἑαυτὸν καὶ ἐξ ὄλης καρδίας τούτων ἀπαγαγὼν, ὁπότε καὶ εἰς τοῦτον τὸν φανερὸν ἀγῶνα ὁ Κύριος κρυπτῶς βοηθεῖ, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀρνήσεως τοῦ θελήματος τοῦ κόσμου, καὶ σταθεὶς εἰς τὴν τοῦ Κυρίου λατρείαν καὶ προσκαρτερήσας ὄλος ἐξ ὄλου (σώματι καὶ ψυχῇ λέγω), ἐκεῖνος εὐρίσκει ἐναντιότητα καὶ πάθη κρυπτὰ καὶ δεσμοὺς ἀοράτους καὶ πόλεμον ἀφανῆ καὶ ἀγῶνα καὶ ἄθλησιν κρυπτὴν· καὶ οὕτω δεηθεὶς τοῦ Κυρίου καὶ λαβῶν ὄπλα ἐξ οὐρανοῦ τοῦ Πνεύματος, ἅπερ κατέλεξεν ὁ μακάριος ἀπόστολος, «τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης», καὶ «τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου» καὶ «τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως» καὶ «τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος», καὶ διὰ τούτων ὀπλισάμενος δυνήσεται «στῆναι πρὸς τὰς κρυπτὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου» ἐν ταῖς ἐνεστῶσαις πονηρίαις· ἅπερ ὄπλα διὰ πάσης προσευχῆς καὶ προσκαρτερήσεως καὶ δεήσεως καὶ νηστείας, τὸ δὲ πᾶν διὰ τῆς πίστεως πορισάμενος, τὸν πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας καὶ κοσμοκράτορας πόλεμον καταγωνίσασθαι δυνήσεται, καὶ οὕτω νικήσας τὰς ἐναντίας δυνάμεις διὰ τῆς συνεργίας τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς ἰδίας ἐν πάσαις ἀρεταῖς σπουδῆς, τῆς αἰωνίου ζωῆς ἄξιος γενήσεται, δοξάζων Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

52. Ἐφεσ. 6,14ε.

53. Ἐφεσ. 6,11

54. Ἐφεσ. 6,18

55. Ἐφεσ. 6,12

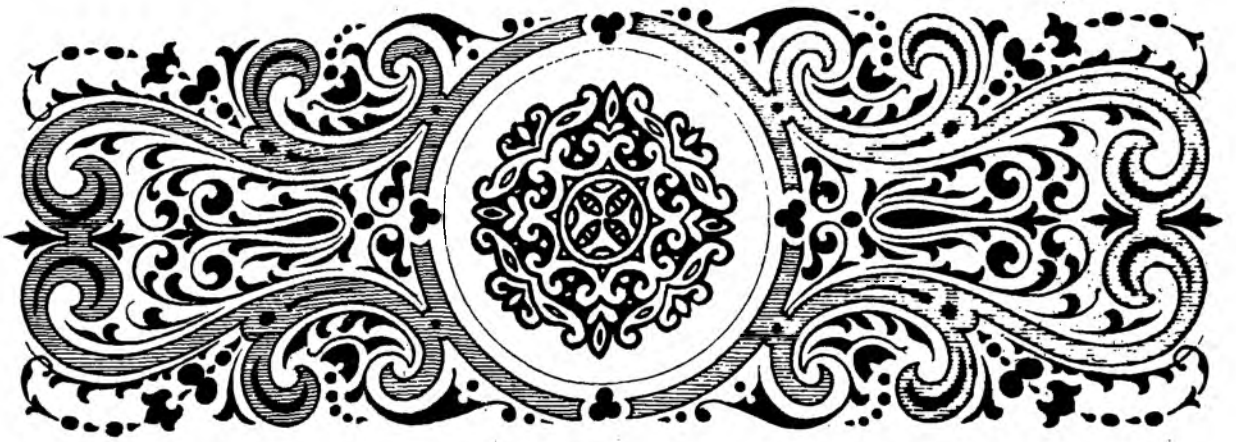
δέν ἀρνηθεῖ τόν κόσμο κάνοντας μεγάλο ἀγώνα καί δέν ἀπομακρυνθεῖ μέ ὅλη του τήν καρδιά ἀπό τίς γήινες ἐπιθυμίες, καί δέ θελήσει ἐξ ὀλοκλήρου ν' ἀφοσιωθεῖ στόν Κύριο, δέ μπορεῖ νά ἀντιληφθεῖ τήν πλάνη πού προέρχεται ἀπό τά ἀπόκρυφα πνεύματα τῆς πονηρίας καί τά ἀπόκρυφα πάθη τῆς κακίας, ἀλλ' εἶναι ξένος μέ τόν ἑαυτό του, διότι ἀγνοεῖ καί δέ γνωρίζει τά κρυφά πάθη καί τραύματα πού ἔχει· ἐπί πλέον εἶναι δεμένος μέ τίς ἐξωτερικές καταστάσεις καί μπλεγμένος μέ τή θέλησή του στά πράγματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου.

21,5 Διότι αὐτός πού ἀρνήθηκε σ' ἀλήθεια τόν κόσμο, πού ἀγωνίσθηκε καί ἀπέρριψε μόνος του ὅλο τό φορτίο τῆς γῆς καί τίς μάταιες ἐπιθυμίες καί σαρκικές ἡδονές καθώς καί τή δόξα καί τήν κοσμική ἐξουσία καί τίς ἀνθρώπινες τιμές, ἀπομακρύνοντας ἀπ' ὅλα αὐτά τόν ἑαυτό του μέ ὅλη του τή δύναμη, δέχεται τότε σ' αὐτόν τόν φανερό ἀγώνα κατά τρόπο μυστικό καί τή βοήθεια τοῦ Κυρίου, ἀνάλογα μέ τό μέτρο πού ἀρνήθηκε τό θέλημα τοῦ κόσμου, καί ἀφοῦ παραμείνει σταθερός στή λατρεία τοῦ Κυρίου καί ἀφοσιωθεῖ σ' αὐτόν ἐξ ὀλοκλήρου (ἐννοῶ σωματικά καί ψυχικά), αὐτός ἀνακαλύπτει τόν ἀντίπαλο, τά κρυφά πάθη, τούς ἀόρατους δεσμούς, τό μυστικό πόλεμο, τόν ἀγώνα, καί τήν κρυφή ἄθληση· καί ἔτσι, ἀφοῦ παρακαλέσει τόν Κύριο καί λάβει τά οὐράνια ὄπλα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τά ὁποῖα κατονόμασε ὁ μακάριος ἀπόστολος, «τόν θώρακα τῆς δικαιοσύνης», καί «τήν περικεφαλαία πού μᾶς σώζει», καί «τήν ἀσπίδα τῆς πίστεως», καί «τή μάχαιρα τοῦ Πνεύματος»⁵², καί ἀφοῦ ὀπλισθεῖ μέ τά ὄπλα αὐτά, θά μπορέσει «ν' ἀντισταθεῖ στίς ἀπόκρυφες μεθόδους τοῦ διαβόλου»⁵³, στίς τωρινές πονηρίες του· τά ὄπλα αὐτά ἀφοῦ τά ἀποκτήσει μαζί μέ κάθε προσευχή καί ὑπομονή καί δέηση⁵⁴ καί νηστεία καί κυρίως μέ τήν πίστη, θά μπορέσει νά φέρει σέ πέρας τόν πόλεμο μέ τίς ἀρχές καί τίς ἐξουσίες καί τούς κοσμοκράτορες⁵⁵, καί ἔτσι, ἀφοῦ νικήσει τίς ἀντίπαλες δυνάμεις μέ τή συνεργασία τοῦ ἁγίου Πνεύματος καί τή δική του φροντίδα γιά ὅλες τίς ἀρετές, θά γίνει ἄξιος γιά τήν αἰώνια ζωή, δοξάζοντας τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα, στό ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ δύναμη στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



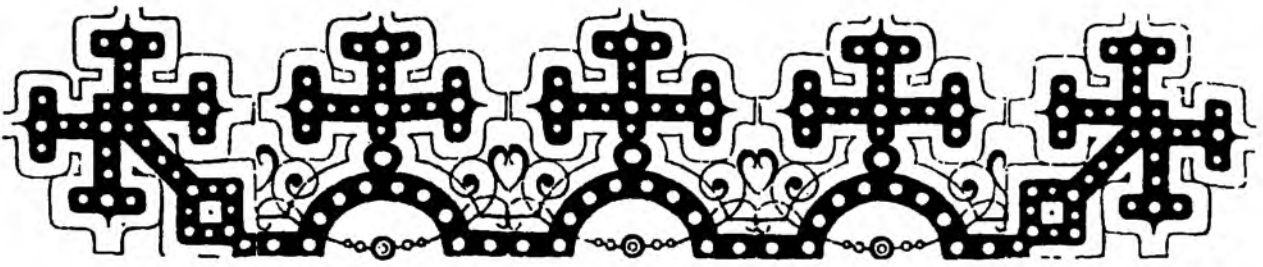
Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Β'

22 Ὅταν ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ σώματος ψυχὴ ἀνθρώπου, μυστήριόν τι μέγα ἐκεῖ ἐπιτελεῖται. Ἐὰν γὰρ ἧ ὑπεύθυνος ἐν ἀμαρτίαις, ἔρχονται χοροὶ διαμόνων καὶ ἄγγελοι ἀριστεροί, καὶ δυνάμεις σκότους παραλαμβάνουσι τὴν ψυχὴν ἐκείνην καὶ κρατοῦσιν εἰς τὸ ἴδιον μέρος. Καὶ οὐκ ὀφείλει τις ἐπὶ τούτοις ξενίζεσθαι. Εἰ γὰρ ζῶν καὶ ὦν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ὑπετάγη καὶ ὑπήκουσε καὶ δοῦλος ἐγένετο αὐτοῖς, πόσω μᾶλλον ὅταν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ κόσμου, κατέχεται καὶ κρατεῖται ὑπ' αὐτῶν. Ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τοῦ ἀγαθοῦ ὀφείλεις νοῆσαι, ὅτι οὕτως ἔχει τὰ πράγματα· καὶ γὰρ τοῖς ἀγίοις δούλοις τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰσὶν ἄγγελοι παραμένοντες καὶ πνεύματα ἅγια κυκλοῦντα αὐτοὺς καὶ φυλάττοντα καὶ ὅταν ἐξέλθωσιν ἀπὸ τοῦ σώματος, οἱ χοροὶ τῶν ἀγγέλων παραλαμβάνουσιν αὐτῶν τὰς ψυχὰς εἰς τὸ ἴδιον μέρος, εἰς τὸν καθαρὸν αἰῶνα, καὶ οὕτως αὐτοὺς προσάγουσι τῷ Κυρίῳ.



Ο Μ Ι Λ Ι Α ΚΒ'

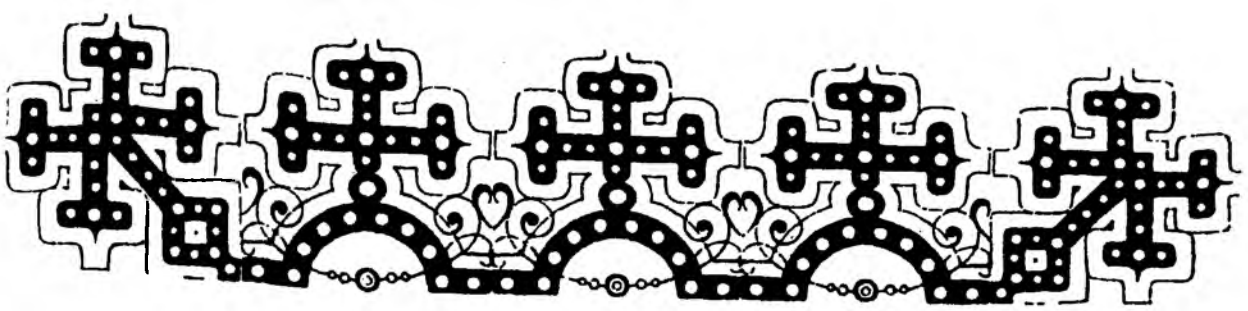
22 Όταν βγει ή ψυχή του ανθρώπου από τό σῶμα, τότε συμβαίνει εκεί ένα μεγάλο μυστήριο. Διότι, αν είναι υπεύθυνη για άμαρτίες, έρχονται χοροί από δαίμονες και πονηροί άγγελοι, και δυνάμεις σκοτεινές παραλαμβάνουν τήν ψυχή εκείνη και τήν κρατοῦν αιχμάλωτη στό δικό τους τόπο. Και δέν πρέπει κανείς νά παραξενεύεται για όλα αυτά. Διότι αν, όταν ζούσε και υπήρχε σ' αυτόν τόν κόσμο, είχε υποταγει και είχε υπακούσει και έγινε δοῦλος σ' αυτούς, πόσο περισσότερο όταν φεύγει ή ψυχή από τόν κόσμο αυτό, θά υποταχθει και θά κυριευθει άπ' αυτούς. Για τόν αγαθό πρέπει νά σκεφθεις ότι έτσι έχουν τά πράγματα: από τήν έδῶ ζωή υπάρχουν άγγελοι και πνεύματα άγια γύρω από τούς άγίους δούλους του Θεου, και τούς προστατεύουν⁵⁶, και όταν οι ψυχές βγοῦν από τά σώματα, τότε οι χοροί των άγγέλων παίρνουν τίς ψυχές αυτές και τίς πηγαίνουν στό δικό τους τόπο, στόν καθαρό αιώνα, και έτσι τίς οδηγοῦν μπροστά στόν Κύριο.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Γ'

23,1 Ὁ μαργαρίτης ὁ μέγας καὶ πολύτιμος καὶ βασιλικὸς ὁ εἰς διά-
δημα βασιλικὸν προχωρῶν βασιλέως μόνου χρήζει, καὶ βασιλεὺς
μόνος τὸν μαργαρίτην τοῦτον δύναται φορεῖν· ἄλλω δὲ ἀνθρώπῳ
φορεῖν τὸν τοιοῦτον μαργαρίτην οὐκ ἔξεστιν. Οὕτως ἐὰν μὴ τις γεν-
νηθῆ ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ καὶ θεϊκοῦ Πνεύματος, καὶ γένος ἐπουρά-
νιον καὶ βασιλικὸν γένηται καὶ τέκνον Θεοῦ (κατὰ τὸ γεγραμμένον·
«ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέ-
σθαι»), τὸν ἐπουράνιον καὶ πολυτίμητον μαργαρίτην, τὴν εἰκόνα
τοῦ φωτός, τοῦ φωτὸς τοῦ ἀλαλήτου, ἣτις ἐστὶν ὁ Κύριος, οὐ δύνα-
ται φορέσαι, βασιλέως υἱὸς μὴ γενόμενος. Οἱ γὰρ ἔχοντες καὶ φο-
ροῦντες τὸν μαργαρίτην συζῶσι καὶ συμβασιλεύουσι Χριστῷ εἰς
τοὺς αἰῶνας· οὕτω γὰρ εἶπεν ὁ ἀπόστολος· «καθὼς ἐφορέσαμεν
τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου».

23,2 Ὡσπερ γὰρ ἵππος, ἕως μὲν ἂν ἐν ταῖς ὕλαις τοῖς ἀγρίοις ζῷοις
συννέμηται, ἀνυπότακτος ἀνθρώποις ἐστίν· ἐπὰν δὲ πρὸς τὸ ἡμε-
ρωθῆναι κρατηθῆ, περιτιθέασιν αὐτῷ βαρὸν χαλινόν, ἕως οὗ μάθη
εὐτάκτως καὶ ὀρθῶς περιπατεῖν. Εἶτα γυμνάζεται ὑπὸ ἐμπείρου
καθιστοῦ, ἵνα καὶ εἰς πόλεμον εὐχρηστος γένηται· εἶτα ἐνδύουσιν
αὐτὸν ὄπλα, τὸν θώρακα λέγω καὶ τὰ κατάφρακτα, καὶ πρῶτον
χαλινὸν κρεμῶσι καὶ συσσειούσι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ



Ο Μ Ι Λ Ι Α ΚΓ'

13,1 Τό μαργαριτάρι, τό μεγάλο καί πολύτιμο καί βασιλικό, πού προορίζεται γιά τό στέμμα τοῦ βασιλιᾶ, στό βασιλιά μόνο ταιριάζει καί μόνο αὐτός μπορεῖ νά τό φοράει· δέν ἐπιτρέπεται σέ κανένα ἄλλο ἄνθρωπο νά φοράει τέτοιο μαργαριτάρι. Ἔτσι, ἄν δέν ἀναγεννηθεῖ κάποιος ἀπό τό βασιλικό καί θεϊκό Πνεῦμα, καί δέν ὑπαχθεῖ στό ἐπουράνιο καί βασιλικό γένος, καί δέ γίνει τέκνο τοῦ Θεοῦ, σύμφωνα μ' αὐτό πού ἔχει γραφεῖ· «ὅσοι τόν δέχθηκαν μέ πίστη, τούς ἔδωσε τό δικαίωμα νά γίνουν τέκνα τοῦ Θεοῦ»⁵⁷, δέ μπορεῖ νά φορέσει τό ἐπουράνιο καί πολύτιμο μαργαριτάρι, τήν εἰκόνα τοῦ φωτός, τοῦ ἀνέκφραστου φωτός, πού εἶναι ὁ Κύριος, ἀφοῦ ἔγινε υἱός τοῦ βασιλιᾶ. Διότι αὐτοί πού ἔχουν καί φοροῦν τό μαργαριτάρι αὐτό ζοῦν καί βασιλεύουν μαζί μέ τό Χριστό στους αἰῶνες· γιατί αὐτό εἶπε ὁ ἀπόστολος· «καί ὅπως φορέσαμε τήν εἰκόνα τοῦ ἐπουράνιου»⁵⁸.

13,2 Ὅπως ἀκριβῶς τό ἄλογο, ὅσο χρόνο βρίσκεται καί ζεῖ μέσα στά δάση μαζί μέ τά ἄλλα ἄγρια ζῶα, δέν ὑποτάσσεται στόν ἄνθρωπο, ὅταν ὅμως τό πιάσουν γιά νά τό ἡμερέψουν τό δένουν μέ βαρῦ χαλινάρι μέχρι πού νά μάθει νά περπατάει σωστά. Ἐπειτα ἐξασκεῖται ἀπό ἔμπειρο ἀναβάτη γιά νά γίνει χρήσιμο ἀκόμα καί στόν πόλεμο· μετά τό ἐξοπλίζουν μέ ὅπλα, ἐννοῶ μέ τόν θῶρακα καί τήν πανοπλία, καί στήν ἀρχή κρεμοῦν χαλινάρι καί τό κουνοῦν μπροστά στά μάτια του γιά νά τό συνη-

πρὸς τὸ συνεθισθῆναι καὶ μὴ ἀποπτυρῆναι. Καὶ οὕτω διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ ἐπιβάτου μανθάνει πολεμεῖν ἐχθροῖς· χωρὶς γὰρ ἐπιβάτου καὶ θώρακος ἵππος πολεμεῖν οὐ δύναται. Ἐπὶ δὲ μάθη καὶ συνεθισθῆ εἰς τὸν πόλεμον, ὅταν ὀσφρανθῆ καὶ ἀκούσῃ φωνὴν πολέμου, αὐτὸς ἐτοιμῶς ἔρχεται ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς, ὥστε καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς φωνῆς πτόησιν ἐμποιῆσῃ τοῖς πολεμίοις. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ, ἀπὸ τῆς παραβάσεως οὕσα ἀγρία καὶ ἀνυπότακτος ἐν ἐρημίᾳ τοῦ κόσμου πελάζεται μετὰ θηρίων, τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, τὴν διακονίαν ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ἔχουσα. Ὄταν δὲ ἀκούσῃ λόγον Θεοῦ καὶ πιστεύσῃ, χαλιναγωγουμένη ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἀποτίθεται τὸ ἄγριον ἦθος καὶ τὸ σαρκικὸν φρόνημα, ἠνιοχουμένη ὑπὸ τοῦ ἐπιβάτου Χριστοῦ. Εἶτα εἰς θλίψιν καὶ δαμασμὸν καὶ στενοχωρίαν ἔρχεται εἰς τὸ δοκιμασθῆναι αὐτήν, ἵνα κατ' ὀλίγον ἡμερωθῆ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ἐκλειπούσης κατ' ὀλίγον καὶ ἀφανιζομένης τῆς ἐν αὐτῇ ἀμαρτίας. Καὶ οὕτως ἡ ψυχὴ ἐνδουομένη «τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης» καὶ «τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου» καὶ «τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως» καὶ «τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος» διδάσκεται πολεμεῖν τοῖς ἐχθροῖς αὐτῆς. Καὶ οὕτως ὀπλισαμένη τῷ τοῦ Κυρίου Πνεύματι ἀγωνίζεται πρὸς τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας καὶ τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ σβέννυσι· χωρὶς γὰρ τῶν τοῦ Πνεύματος ὄπλων οὐκ ἀνέρχεται εἰς παράταξιν. Ἐχουσα δὲ τὰ ὄπλα τοῦ Κυρίου, ὅταν ἀκούσῃ καὶ αἰσθηται σφοδρῶν πολέμων, ἐν ἀλαλάγματι καὶ κραυγῇ ἐκπορεύεται καθὼς ἐν τῷ Ἰώβ εἴρηται· ὅτι καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς φωνῆς τῆς δεήσεως αὐτῆς προσπίπτουσιν οἱ ἐχθροί, καὶ οὕτως ἀγωνισαμένη καὶ νικήσασα διὰ τοῦ Πνεύματος τὸν πόλεμον, νικηφόρους στεφάνους ἐπιφέρεται μετὰ παρρησίας πολλῆς, καὶ οὕτω συναναπαύεται τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

59. Πρβλ. Ἐφ. 6,12

62. Πρβλ. Ἰώβ 39,25

60. Ἐφεσ. 6,14

63. Πρβλ. Ψαλμ. 5,3 καὶ 114,1

61. Πρβλ. Ἐφεσ. 6,12

θήσει καί νά μή φοβᾶται, καί ἔτσι ἐξασκεῖται ἀπό τόν ἀναβάτη καί μαθαίνει νά πολεμάει τούς ἐχθρούς· διότι χωρίς τόν ἀναβάτη καί τό θώρακα τό ἄλογο δέ μπορεῖ νά πολεμάει. Ἀφοῦ λοιπόν μάθει καί συνηθίσει στόν πόλεμο, ὅταν μυριστεῖ καί ἀκούσει τόν πολεμικό ἦχο, προετοιμάζεται ν' ἀντιμετωπίσει τούς ἐχθρούς, ὥστε καί μέ τό χλιμίντρισμά του νά προκαλεῖ φόβο στους ἐχθρούς. Κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ἡ ψυχή, ἀπό τότε πού παράκουσε τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄγρια καί ἀνυπότακτη καί τριγυρνᾷ στίς ἐρημιές τοῦ κόσμου μαζί μέ τά θηρία, δηλαδή μέ τά πονηρά πνεύματα⁵⁹, ὑπηρετώντας τήν ἁμαρτία. Ὄταν ὁμως ἀκούσει τό λόγο τοῦ Θεοῦ καί τόν πιστέψει, ἀφοῦ χαλιναγωγηθεῖ ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα, ἐγκαταλείπει τήν ἀγριότητα τῆς ζωῆς καί τό σαρκικό φρόνημα καθοδηγούμενη ἀπό τόν ἡνίοχο Χριστό. Μετά θλίβεται καί δαμάζεται καί στεναχωρεῖται γιά νά δοκιμασθεῖ, ὥστε σιγά - σιγά νά ἡμερέψει μέ τή δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀφοῦ ἐξαφανισθεῖ καί χαθεῖ λίγο - λίγο ἡ ἁμαρτία πού ὑπάρχει μέσα της. Καί ἔτσι ἡ ψυχή, ἀφοῦ φορέσει «τό θώρακα τῆς δικαιοσύνης» καί «τήν περικεφαλαία πού μᾶς σώζει» καί «τήν ἀσπίδα τῆς πίστεως» καί «τή μάχαιρα τοῦ Πνεύματος»⁶⁰, μαθαίνει νά πολεμάει τούς ἐχθρούς της. Καί ἔτσι, ἀφοῦ ὀπλισθεῖ μέ τό Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἀγωνίζεται ἐναντιον τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, καί σβῆνει τά πύρινα βέλη τοῦ πονηροῦ⁶¹· διότι χωρίς τά πνευματικά ὄπλα τοῦ Κυρίου ὅταν ἀκούσει καί ἀντιληφθεῖ σφοδρούς πολέμους «ὄρμᾳ μέ ἀλαλαγμό καί κραυγή»⁶², ὅπως εἶναι γραμμένο στό βιβλίο τοῦ Ἰώβ· ὅτι καί ἀπό τή φωνή μόνο τῆς παρακλήσεως⁶³ παραδίνονται οἱ ἐχθροί, καί ἔτσι, ἀφοῦ ἀγωνισθεῖ καί νικήσει μέ τή βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, στεφανώνεται μέ τά νικηφόρα στεφάνια μέ μεγάλη παρρησία, καί τότε ἀναπαύεται μαζί μέ τόν ἐπουράνιο βασιλιά, στόν ὁποῖο αἰώνια ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ δύναμη, στόν Πατέρα καί στόν Υἱό καί στό ἅγιο Πνεῦμα. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Δ'

- 4,1 Ἐοίκασιν οἱ Χριστιανοὶ ἐμπόροις μέγιστα κέρδη ἐμπορευομένοις. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνοι ἐκ τῆς γῆς τὰ γῆινα κέρδη ἐπισυνάγουσιν, οὕτως οὗτοι τῆς ἑαυτῶν καρδίας ἐσκορπισμένους τοὺς λογισμοὺς ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ διὰ πασῶν ἀρετῶν καὶ διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος δυνάμεως ἐπισυλλέγουσιν ἐκ πάσης τῆς γῆς, ἣτις ἐστὶ μέγιστη καὶ ἀληθινὴ ἐμπορία. Ὁ κόσμος γὰρ οὗτος τῷ κόσμῳ τῷ ἄνω ἐναντιοῦται καὶ ὁ αἰὼν οὗτος τῷ ἄνω αἰῶνι ἀντίκειται. Δεῖ τοίνυν τὸν Χριστιανὸν κατὰ τὰς ἀγίας Γραφὰς ἀρνησάμενον τὸν κόσμον μετατεθῆναι καὶ μεταβῆναι τῷ νῶ ἐκ τούτου τοῦ αἰῶνος, ἐν ᾧ ἔγκειται καὶ δελεάζεται ὁ νοῦς ἀπὸ τῆς παραβάσεως Ἀδάμ, εἰς αἰῶνα ἕτερον καὶ τῷ φρονήματι εἰς τὸν ἄνω τῆς θεότητος κόσμον εἶναι, καθὼς εἴρηται· «ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει».
- 4,2 Τοῦτο δὲ οὐδαμῶς δύναται κατορθωθῆναι, εἰ μὴ ἡ ψυχὴ πιστεύσει ἐξ ὅλης καρδίας τῷ Κυρίῳ, ἀρνησαμένη τὸν αἰῶνα τοῦτον. Καὶ ἡ δύναμις τοῦ θεϊκοῦ Πνεύματος ἐπισυνάξει δύναται τὴν ἐσκορπισμένην καρδίαν ἐν ὅλῃ τῇ γῆ εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἀγάπην, καὶ εἰς τὸν αἰώνιον κόσμον τὸ φρόνημα μεταθεῖναι. Ἀπὸ γὰρ τῆς τοῦ Ἀδάμ παραβάσεως ἐσκορπίσθησαν ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον, συμμιγέντες ὑλικοῖς καὶ γῆινοῖς λογισμοῖς. Ἄλλ' ὥσπερ ὁ Ἀδάμ παραβὰς ζύμην κακίας



Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Δ'

24,1 Οἱ Χριστιανοὶ μοιάζουν μέ ἐμπόρους πού ἐμπορεύονται μεγάλα κέρδη. Διότι, ὅπως ἐκεῖνοι μαζεύουν ὑλικά κέρδη ἀπό τή γῆ, ἔτσι καί αὐτοὶ συγκεντρώνουν ἀπ' ὅλη τή γῆ μέ τούς λογισμούς τῆς καρδιάς τους, πού εἶναι σκορπισμένοι μέσα στόν κόσμο⁶⁴, μ' ὅλες τίς ἀρετές καί μέ τή δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί αὐτό εἶναι τό πιό μεγάλο καί ἀληθινό ἐμπόριο. Διότι ὁ κόσμος αὐτός ἐναντιώνεται πρὸς τόν οὐράνιο κόσμο, καί ὁ αἰώνας αὐτός εἶναι ἀντίθετος μέ τόν οὐράνιο. Πρέπει λοιπόν ὁ Χριστιανός, σύμφωνα μέ τίς ἅγιες Γραφές, ἀφοῦ ἀρνηθεῖ τόν κόσμο αὐτό, νά μετατεθεῖ καί νά μεταβεῖ νοερά ἀπό αὐτόν τόν αἰώνα, στόν ὁποῖο βρίσκεται καί παρασύρεται ὁ νοῦς του ἐξ αἰτίας τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ, στόν ἄλλο αἰώνα, καί μέ τή δύναμη τοῦ νοῦ νά βρίσκεται στόν οὐράνιο κόσμο τῆς θεότητας, ὅπως ἔχει λεχθεῖ· «τό πολίτευμα τό δικό μας βρίσκεται στούς οὐρανοῦς»⁶⁵.

24,2 Αὐτό ὅμως δέ μπορεί νά πραγματοποιηθεῖ μέ κανένα τρόπο, παρά μόνο ἂν ἡ ψυχὴ πιστέψει μ' ὅλη της τή δύναμη στόν Κύριο, ἀφοῦ ἀρνηθεῖ τόν κόσμο αὐτό. Καί ἡ δύναμη τοῦ θεϊκοῦ Πνεύματος μπορεί νά συγκεντρώσει τήν καρδιά, πού εἶναι σκορπισμένη σ' ὅλα τά γήινα, στήν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, καί νά μεταθέσει τή σκέψη στόν αἰώνιο κόσμο. Διότι ἐξ αἰτίας τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ σκορπίσθηκαν οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς μακριά ἀπό τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στόν κόσμο αὐτό καί ἀναμείχθηκαν μέ τούς γήινους καί ὑλικούς λογισμούς. Ἀλλ' ὅπως ὁ Ἀδάμ μέ τήν

παθῶν εἰς ἑαυτὸν ὑπεδέξατο, καὶ οὕτω κατὰ μετοχὴν οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντες καὶ πᾶν τὸ γένος Ἀδὰμ ἐκείνης τῆς ζύμης μετέσχε· καὶ λοιπὸν κατὰ προκοπὴν καὶ αὔξησιν εἰς τοσοῦτον ηὔξησεν ἐν ἀνθρώπος τὰ πάθη τῆς ἀμαρτίας, ὥστε ἕως πορνειῶν καὶ ἀσελγειῶν καὶ εἰδωλολατριῶν καὶ φόνων καὶ ἐτέρων ἀτοπημάτων χωρῆσαι, ἕως οὗ ἐζυμώθη τῇ κακίᾳ ἢ ἀνθρωπότης· καὶ εἰς τοσοῦτον ηὔξησεν ἐν τοῖς ἀνθρώποις τὸ κακόν, ὡς νομίζειν μῆτε εἶναι Θεόν, ἀλλὰ λίθοις ἀψύχοις προσκυνῆσαι, μῆτε κἂν ἕως ἐννοίας Θεὸν λαμβάνειν δύνασθαι (εἰς τοσοῦτον ἐζύμωσεν ἢ τῆς κακίας τῶν παθῶν ζύμη τὸ γένος τοῦ παλαιοῦ Ἀδάμ).

24,3 Τὸν αὐτὸν τρόπον εὐδόκησεν ὁ Κύριος ἐν τῇ ἐπιδημίᾳ αὐτοῦ παθεῖν ὑπὲρ πάντων καὶ ἀγοράσαι αὐτοὺς τῷ ἰδίῳ αἵματι καὶ ζύμην ἐπουράνιον ἀγαθότητος ἐνθεῖναι ταῖς πισταῖς ψυχαῖς ταπεινωθείσαις ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν, καὶ οὕτω λοιπὸν κατὰ προκοπὴν καὶ αὔξησιν πᾶσαν δικαιοσύνην ἐντολῶν καὶ πάσας ἀρετὰς ἐν αὐτοῖς ἐπιτελέσαι, ἕως οὗ ζυμωθῶσιν εἰς ἐν τῷ ἀγαθῷ καὶ γένωνται μετὰ τοῦ Κυρίου εἰς «ἐν πνεῦμα» κατὰ τὸ λόγιον Παύλου, κακίας καὶ πονηρίας μὴδὲ μὲχρις ἐννοίας ἐλθεῖν δυναμένης ἐν τῇ ἐζυμωμένῃ ψυχῇ ὅλη ἐξ ὅλου τῷ θείῳ Πνεύματι, καθὼς εἴρηται· «ἡ ἀγάπη οὐ λογίζεται τὸ κακόν» καὶ τὰ ἀκόλουθα. Ἐνευ δὲ τοῦ προζύμιου τοῦ ἐπουρανοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἢ τοῦ θείου Πνεύματος δύναμις, ζυμωθῆναι ἐν τῇ χρηστότητι τοῦ Κυρίου καὶ καταντῆσαι ψυχὴν εἰς ζωὴν ἀδύνατον, ὥσπερ οὐδὲ τὸ γένος τοῦ Ἀδάμ εἰς τοσαύτην κακίαν καὶ πονηρίαν ἐκτραπῆναι ἠδύνατο, εἰ μὴ τὸ τῆς κακίας προζύμιον, ὅπερ ἐστὶν ἢ ἀμαρτία, ὑπεισηλθεν αὐτῷ, λογικὴ τις οὖσα καὶ νοερὰ δύναμις τοῦ σατᾶν.

24,4 Ὡσπερ γὰρ ἐάν τις ἄλευρα φυράσῃ, μὴ βάλῃ δὲ προζύμιον, ὅσον ἂν δοκῇ ἐπιμελεῖσθαι καὶ μεταβάλλειν καὶ κατεργάζεσθαι,

66. Πρβλ. Β' Κορ. 5,14έ

67. Α' Πέτρ. 1,19

68. Α' Κορ. 6,17

69. Α' Κορ. 13,5

παράβασή του δημιούργησε για τόν έαυτό του τό προζύμι τῆς κακίας τῶν παθῶν, καί ὅσοι γεννιοῦνται ἀπ' αὐτόν καί ὄλο τό ἀνθρώπινο γένος συμμετέχει σ' ἐκείνη τή ζύμη τῆς κακίας· καί στή συνέχεια αὐξήθηκαν τόσο πολύ μεταξύ τῶν ἀνθρώπων τά πάθη τῆς ἀμαρτίας, ὥστε νά φτάσουν μέχρι τίς πορνεῖες καί τίς ἀσέλγειες, τίς ειδωλολατρίες καί τούς φόνους καί τ' ἄλλα παραπτώματα, μέχρι πού ἡ ἀνθρωπότητα ζυμώθηκε μέ τήν κακία· καί τόσο πολύ αὐξήθηκε τό κακό στούς ἀνθρώπους, ὥστε νά πιστεύουν ὅτι δέν ὑπάρχει Θεός, νά προσκυνοῦν τίς ἄψυχες πέτρες, καί νά μή μποροῦν νά φτάσουν στήν εὐνοια τοῦ Θεοῦ (τόσο πολύ ζύμωσε τό προζύμι τῆς κακίας τῶν παθῶν τό ἀνθρώπινο γένος τοῦ παλαιοῦ Ἀδάμ).

24,3 Μέ τόν ἴδιο τρόπο φρόντισε ὁ Κύριος ὅταν ἦρθε στόν κόσμο νά πάθει γιά ὄλους μας⁶⁶, καί νά μᾶς ἐξαγοράσει μέ τό δικό του αἷμα⁶⁷, νά τοποθετήσῃ μέσα στίς πιστές ψυχές, πού ταπεινώθηκαν ἀπό τήν ἁμαρτία, τήν ἐπουράνια ζύμη τῆς ἀγαθότητας, καί ἔτσι πλέον μέ προκοπή καί προσπάθεια ν' αὐξήσουν στόν έαυτό τους ὄλη τή δύναμη τῶν ἐντολῶν καί νά ἐφαρμόσουν ὄλες τίς ἀρετές, μέχρι πού νά ζυμωθοῦν καί γίνουν ἓνα μέ τό ἀγαθό καθώς καί «ἓνα Πνεῦμα» μέ τόν Κύριο, συμφωνά μέ τό λόγο τοῦ ἀποστόλου Παύλου⁶⁸, χωρίς νά μπορεῖ ἡ κακία καί ἡ πονηρία νά φτάσει μέχρι τή σκέψη τῆς ψυχῆς ἐκείνης πού εἶναι ζυμωμένη ἐξ ὀλοκλήρου μέ τό θεϊκό Πνεῦμα, καθώς ἔχει λεχθεῖ· «ἡ ἀγάπη δέ σκέφτεται τό κακό»⁶⁹ καί τά ὑπόλοιπα. Ὅμως χωρίς τό ἐπουράνιο προζύμι, πού εἶναι ἡ δύναμη τοῦ θείου Πνεύματος, εἶναι ἀδύνατο νά ζυμωθεῖ ἡ ψυχή στήν καλωσύνη τοῦ Κυρίου καί νά καταλήξῃ στήν ἀληθινή ζωή, ὅπως ἀκριβῶς δέν ἦταν δυνατό νά ἐκτραπεῖ σέ τόσο μεγάλη κακία καί πονηρία τό γένος τοῦ Ἀδάμ, ἂν τό προζύμι τῆς κακίας, δηλαδή ἡ ἀμαρτία, δέν ἔμπαινέ μέσα του, αὐτή ἡ λογική καί νοερή δύναμη τοῦ σατανᾶ.

24,4 Ὅπως ἀκριβῶς ἂν κάποιος ζυμώνει τό ἀλεύρι μέ τό νερό, δίχως ὅμως νά βάλῃ μέσα προζύμι, ὅσο καί ἂν νομίζει ὅτι

ἄζυμόν ἐστι τὸ φύραμα καὶ ἀνεπιτήδειον εἰς βρωσιν, ἐπᾶν δὲ βληθῆ ἡ ζύμη, ἔλκει πρὸς ἑαυτὴν ὅλον τὸ τοῦ ἀλεύρου φύραμα καὶ ἀπεργάζεται ὅλον ζύμην, καθάπερ καὶ ὁ Κύριος παρείκασε τὴν βασιλείαν εἰπὼν· «ὅμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψε εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον»· ἢ ὡσπερ ἔάν ἡ κρέα, καὶ πᾶσαν μὲν αὐτῶν ἐπιμέλειαν ποιήσῃται τις, μὴ ἀλίση δὲ ἅλας τὸ τῶν σκωλήκων ἀναιρετικὸν καὶ δυσωσίας ἀφανιστικόν, ὄζει καὶ σέσηπται τὰ κρέα καὶ ἀχρήσιμα γεγένηται τοῖς ἀνθρώποις, τὸ αὐτὸν τρόπον ὑπόθου μοι πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα κρέας εἶναι καὶ ἄζυμα, τὸ δὲ ἅλας καὶ τὸ προζύμιον ἐξ ἑτέρου αἰῶνος νόει τὴν θεϊαν φύσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐὰν οὖν μὴ μιγῆ καὶ βληθῆ εἰς τὴν ταπεινωθεῖσαν φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἐξ ἐκείνου τοῦ αἰῶνος καὶ ἐξ ἐκείνης τῆς πατρίδος ἢ ἐπουράνιος τοῦ Πνεύματος ζύμη καὶ τὸ ἀγαθὸν τῆς θεότητος ἅγιον ἅλας, οὐ μὴ μεταλλαγῆ ἢ ψυχῆ ἀπὸ τῆς δυσωδίας τῆς κακίας οὐδ' οὐ μὴ ζυμωθῆ ἀπὸ τῆς βαρύτητος καὶ ἀζυμότητος τῆς πονηρίας.

24,5 Ὅσα γὰρ ἀφ' ἑαυτῆς ἡ ψυχὴ δοκεῖ ποιεῖν καὶ ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἐπιτηδεύειν, τῇ ἰδίᾳ δυνάμει μόνον ἐπερειδομένη καὶ οἰομένη δύνασθαι τελείαν τὴν κατόρθωσιν δι' ἑαυτῆς ἄνευ τῆς συνεργίας τοῦ Πνεύματος κατεργάσασθαι, πολὺ πλανᾶται. Οὐ χρησιμεύει γὰρ εἰς τοὺς οὐρανίους τόπους, οὐ χρησιμεύει τῇ βασιλείᾳ ἢ ἀφ' ἑαυτῆς καὶ δι' ἑαυτῆς μόνον ἄνευ τοῦ Πνεύματος οἰομένη τὴν τελείαν καθαρότητα κατορθῶσαι. Ἐὰν γὰρ μὴ προσέλθῃ τῷ Θεῷ ὁ ὑπὸ τῶν παθῶν ἐνεργούμενος ἄνθρωπος, ἀρνησάμενος τὸν κόσμον, καὶ πιστεύσῃ ἐν ἐλπίδι καὶ ὑπομονῇ δέξασθαι ξένον τι τῆς ἰδίας φύσεως ἀγαθόν, ὅπερ ἐστὶν ἡ δύναμις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐνστάξῃ τῇ

φροντίζει καί τό πλάθει καί τό ἐπεξεργάζεται τό κατασκευάσμα εἶναι ἄζυμο καί ἀκατάλληλο νά φαγῶθεϊ, ἄν ὁμως μπεῖ τό προζύμι, τότε αὐτό τραβάει κοντά του ὄλο τό φύραμα τοῦ ἀλευριοῦ καί τό ζυμώνει ὄλο, ὅπως ἀκριβῶς καί ὁ Κύριος παρομοίασε τή βασιλεία του, λέγοντας· «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μοιάζει μέ τό προζύμι, πού τό πῆρε μία γυναίκα καί τό ἀνακάτεψε μέ πολύ ἀλεύρι, μέχρι πού αὐτό ζυμώθηκε ὄλο καί ἔγινε κατάλληλο γιά ψωμί»⁷⁰. ἢ ὅπως ἀκριβῶς κάποιος ἄν ἔχει κρέατα καί δείξει ὄλη τή φροντίδα του γι' αὐτά, χωρίς νά βάλει ὁμως ἀλάτι πού σκοτώνει τά σκουλήκια καί ἐξαφανίζει τή δυσσομία, θά σαπίσουν καί θά βρωμίσουν αὐτά καί θά γίνουν ἄχρηστα γιά τούς ἀνθρώπους, κατά τόν ἴδιο τρόπο νά ὑποθέσεις πῶς ὄλη ἡ ἀνθρωπότητα εἶναι κρέατα καί ἄζυμα, τό ἀλάτι δέ καί τό προζύμι νά θεωρήσεις ὅτι προέρχονται ἀπό τόν ἄλλο αἰῶνα, ἀπό τή θεία φύση τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἄν λοιπόν δέν ἀνακατευθεῖ καί δέ μπεῖ μέσα στήν ταπεινωμένη φύση τῶν ἀνθρώπων ἡ ἐπουράνια πνευματική ζύμη καί τό ἀγαθό καί ἅγιο ἀλάτι τῆς θεότητας, πού προέρχονται ἀπό τόν οὐράνιο αἰῶνα καί τήν οὐράνια πατρίδα, δέν πρόκειται ν' ἀλλάξει ἡ ψυχή ἀπό τήν κατάσταση τῆς δυσσομίας τῆς κακίας καί δέ θ' ἀπαλλαγεῖ ἀπό τό βάρος καί τήν ἀζυμότητα τῆς πονηρίας.

24,5 Διότι ὅσα νομίζει ὅτι μπορεῖ νά κάνει μόνη της ἡ ψυχή καί νά τά ἐφαρμόσει, στηριζόμενη μόνο στή δική της δύναμη⁷¹ καί νομίζοντας ὅτι θά μπορέσει νά ἐπετύχει τήν τελειότητα μόνη της, χωρίς τή βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πλανᾶται πολύ. Διότι δέν χρησιμεύει καθόλου στούς οὐράνιους τόπους, οὔτε χρησιμεύει στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἡ ψυχή πού μόνη της καί γιά τόν ἑαυτό της μόνο, χωρίς τή βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νομίζει πῶς θά ἐπιτύχει τήν τέλεια καθαρότητα. Διότι, ἄν δέν προσέλθει στό Θεό ὁ ἀνθρώπος πού διακατέχεται ἀπό τά πάθη του, ἀφοῦ ἀρνηθεῖ προηγουμένως τόν κόσμο, καί δέν πιστέψει πῶς μπορεῖ νά δεχθεῖ μέ τήν ἐλπίδα καί τήν ὑπομονή κάποιο ξένο ἀγαθό στή δική του φύση, πού εἶναι ἡ δύναμη τοῦ

ψυχῆ ἄνωθεν ὁ Κύριος ζωὴν θεότητος, οὐ μὴ αἰσθηται ζωῆς ἀληθινῆς ὁ τοιοῦτος οὐδ' οὐ μὴ ἀνανῆψη ἐκ τῆς μέθης τῆς ὕλης οὐδ' οὐ μὴ ἀγάση ὁ φωτισμὸς τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ ἐσκοτισμένῃ ψυχῇ καὶ λάμπῃ ἐν αὐτῇ ἡμέραν ἀγίαν καὶ ἐκ τοῦ βαθυτάτου ὕπνου τῆς ἀγνοίας ἐξυπνισθῆ καὶ οὕτως ἐξ ἀληθείας ἐπιγνῶ Θεὸν διὰ δυνάμεως Θεοῦ καὶ ἐνεργείας χάριτος.

21,6 Ἐὰν γὰρ μὴ οὕτω καταξιωθῆ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς πίστεως τοῦ λαβεῖν χάριν, ἀνεπιτήδειός ἐστι καὶ ἀνεύθετος τῇ βασιλείᾳ. Καὶ πάλιν δεξάμενος τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἐν μηδενὶ παρατρεπόμενος καὶ τὴν χάριν μὴ ἐνουβρίζων δι' ἀμελείας καὶ κακοπραγίας καὶ οὕτως ἐπὶ χρόνοις ἀγωνισάμενος μὴ λυπήσει τὸ Πνεῦμα, δυνήσεται τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπιτυχεῖν. Ὡσπερ γὰρ τις αἰσθάνεται τῶν ἐνεργειῶν τῆς κακίας ἐκ τῶν παθῶν (θυμοῦ λέγω καὶ ἐπιθυμίας καὶ φθόνου καὶ βάρους καὶ πονηρῶν λογισμῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀτοπημάτων), οὕτως αἰσθάνεσθαι ὀφείλει τῆς χάριτος καὶ δυνάμεως τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς ἀρεταῖς (ἀγάπη λέγω καὶ χρηστότητι καὶ ἀγαθότητι καὶ χαρᾷ καὶ ἐλαφρότητι καὶ ἀγαλλιάσει θείᾳ), ἵνα ἐξομοιωθῆναι δυνηθῆ καὶ συγκερασθῆναι τῇ ἀγαθῇ καὶ θείᾳ φύσει καὶ τῇ χρηστῇ καὶ ἀγίᾳ τῆς χάριτος ἐνεργείᾳ. Κατὰ προκοπὴν δὲ καὶ αὐξήσιν δοκιμαζομένη χρόνοις καὶ καιροῖς ἢ προαίρεσις, εἰ συνενόηται πάντοτε τῇ χάριτι καὶ εὐάρεστος εὐρίσκεται, γίνεται ὅλη ἐξ ὄλου κατὰ προκοπὴν ἐν Πνεύματι, καὶ οὕτω λοιπὸν ἀγία καὶ καθαρὰ διὰ τοῦ πνεύματος ἐξεργασθεῖσα τῆς βασιλείας ἀξία καθίσταται.

Δόξα καὶ προσκύνησις τῷ ἀχράντῳ Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

72. Πρβλ. Λουκᾶ 9,62

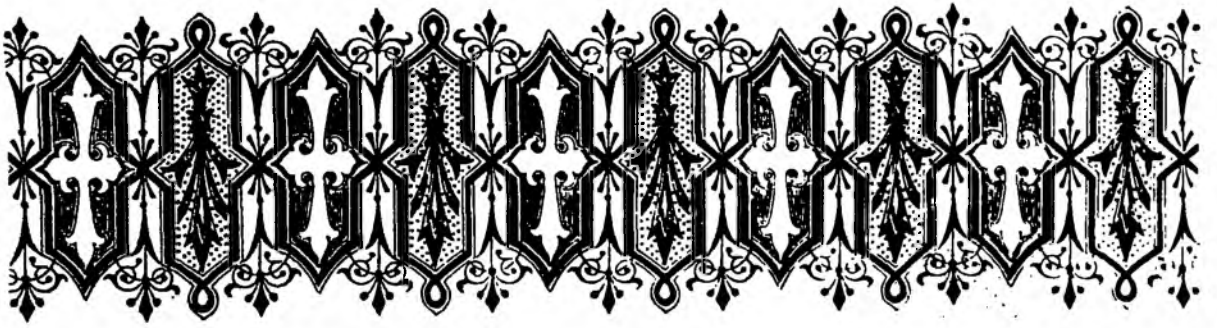
73. Πρβλ. Ἑβρ. 10,29

74. Πρβλ. Ἐφεσ. 4,30

ἀγίου Πνεύματος, καί νά σταλάξει ἀπό ψηλά ὁ Κύριος μέσα στήν ψυχή του ζωή θεότητας, αὐτός δέ μπορεῖ νά νιώσει τήν ἀληθινή ζωή, καί δέν πρόκειται νά συνέλθει ἀπό τή μέθη τῆς ὕλης, ἀλλά καί οὔτε πρόκειται ν' ἀνατεῖλει μέσα στή σκοτισμένη ψυχή του ὁ φωτισμός τοῦ ἀγίου Πνεύματος, νά λάμψει μέσα του ἅγια ἡμέρα, νά ξυπνήσει ἀπό τό βαθύτατο ὕπνο τῆς ἄγνοιας, καί ἔτσι πραγματικά νά γνωρίσει τό Θεό μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ καί τήν ἐνέργεια τῆς χάρις του.

24,6 Ἐάν δέν ἀξιωθεῖ ὁ ἄνθρωπος ἔτσι μέ τήν πίστη του νά λάβει τή χάρις τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀκατάλληλος καί ἀνῆμπορος νά φτάσει στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ⁷². Καί πάλι, ἀφοῦ δεχθεῖ τή χάρις τοῦ ἀγίου Πνεύματος, χωρίς νά παρεκτραπεῖ σέ τίποτε καί χωρίς νά περιφρονεῖ⁷³ τή χάρις μέ τήν ἀμέλεια καί τίς κακές πράξεις του, ἀφοῦ ἀγωνισθεῖ πολύν καιρό, χωρίς νά λυπήσει τό ἅγιο Πνεῦμα⁷⁴, θά μπορέσει νά κερδίσει τήν αἰώνια ζωή. Διότι, ὅπως κάποιος αἰσθάνεται τίς ἐνέργειες τῆς κακίας πού προέρχονται ἀπό τά πάθη (ἐννοῶ τό θυμό, τίς κακές ἐπιθυμίες, τό φθόνο, τό βάρος τῆς ψυχῆς, τούς πονηρούς λογισμούς καί τά ὑπόλοιπα ἁμαρτήματα), ἔτσι πρέπει νά αἰσθάνεται τή χάρις καί τή δύναμη τοῦ Θεοῦ στίς διάφορες ἀρετές (ἐννοῶ στήν ἀγάπη, στήν καλωσύνη, στήν ἀγαθότητα, στή χαρά, στήν ἐλαφρότητα τῆς συνείδησης καί στή θεία ἀγαλλίαση), γιά νά μπορέσει νά μοιάσει καί νά ἐνωθεῖ μέ τήν ἀγαθή καί θεία φύση καί μέ τή χρηστή καί ἅγια ἐνέργεια τῆς χάρις τοῦ Θεοῦ. Ἐτσι, ἀφοῦ δοκιμασθεῖ ἡ ἐλεύθερη θέληση τοῦ ἀνθρώπου γιά πολύν καιρό στήν προκοπή καί τήν αὔξηση, ἐάν ἐνώνεται πάντα μέ τή χάρις τοῦ Θεοῦ καί εἶναι εὐχάριστη σ' αὐτή, τότε ὀλόκληρη, ἀνάλογα μέ τήν πνευματική προκοπή, δέχεται τή φανέρωση τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καί ἔτσι γίνεται ἄξια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἁγιασθεῖ καί καθαρισθεῖ μέ τήν παρουσία τοῦ ἀγίου Πνεύματος.

Ἄς προσφέρουμε δοξολογία καί προσκύνηση στόν Πανάγιο Πατέρα καί στόν Υἱό καί στό ἅγιο Πνεῦμα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Ε'

25,1 Οἷς ἐνυπάρχει ὁ θεῖος νόμος οὐκ ἐν μέλανι καὶ γράμμασιν ἐγγεγραμμένος, ἀλλ' ἐν καρδίαις σαρκίνοις ἐμπεφυτευμένος, οὗτοι τοὺς τῆς διανοίας ὀφθαλμοὺς φωτισθέντες καὶ ἀεὶ ὀρεγόμενοι οὐ τῆς αἰσθητῆς καὶ βλεπομένης ἐλπίδος, ἀλλὰ τῆς ἀοράτου καὶ νοητῆς, περιγίνεσθαι τῶν τοῦ πονηροῦ σκανδάλων ἰσχύουσιν, οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀηττήτου δυνάμεως. Οἱ δὲ μὴ λόγῳ Θεοῦ τετιμημένοι μῆτε νόμῳ θεῖῳ πεπαιδευμένοι, εἰκῆ φυσιούμενοι, οἴονται διὰ τοῦ ἰδίου αὐτεξουσίου καταργεῖν τὰς ἀφορμὰς τῆς ἀμαρτίας τῆς διὰ μόνοῦ τοῦ ἐν τῷ σταυρῷ μυστηρίου κατακρινομένης. Τὸ γὰρ ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου δυνάμει αὐτεξούσιον ἐπὶ τῷ ἀντιστῆναι τῷ διαβόλῳ κεῖται, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῷ δύνασθαι ἔχειν παντελῶς τὸ κράτος κατὰ τῶν παθῶν· «ἐὰν γὰρ μὴ ὁ Κύριος οἰκοδομῆσῃ», φησὶν, «οἶκον καὶ φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων καὶ κοπιᾷ ὁ οἰκοδομῶν».

25,2 Ἀμήχανον γὰρ «ἐπιβῆναι ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον καὶ καταπατῆσαι λέοντα καὶ δράκοντα», μὴ πρότερον, καθ' ὅσον δυνατὸν ἀνθρώπῳ, ἐκκαθάραντα ἑαυτὸν καὶ δυναμωθέντα παρὰ τοῦ εἰπόντος τοῖς ἀποστόλοις· «ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν δύναμιν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ». Εἴπερ γὰρ

75. Β' Κορ. 3,3

78. Πρβλ. Ρωμ. 8,3

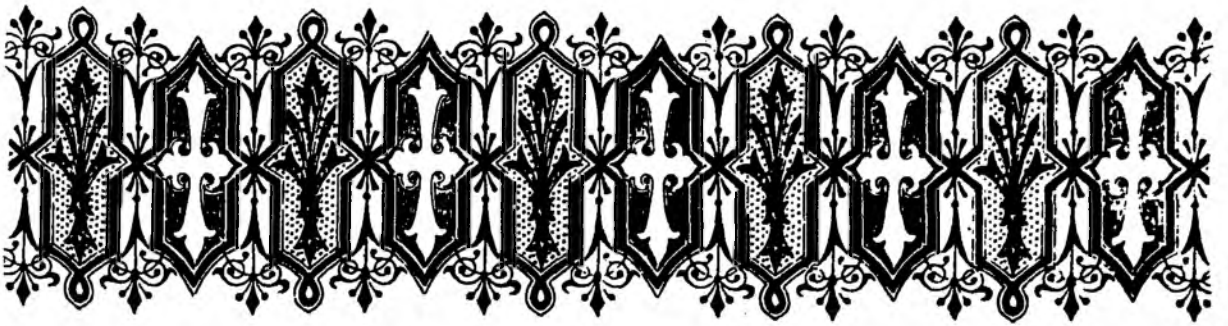
81. Λουκᾶ 10,19

76. Πρβλ. Ἐφ. 1,18

79. Ψαλμ. 126,1

77. Πρβλ. Κολ. 2,18

80. Ψαλμ. 90,13



Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Ε'

25,1 Σ' εκείνους πού υπάρχει ὁ θεῖος νόμος⁷⁵, γραμμένος ὄχι μέ μελάνι καί γράμματα, ἀλλά φυτεμένος μέσα στίς καρδιές τους, αὐτοί, ἔχοντας φωτισμένα τά μάτια τῆς ψυχῆς τους⁷⁶ καί ἐπιθυμώντας πάντα ὄχι τήν αἰσθητή ἐλπίδα πού φαίνεται, ἀλλά τήν ἀόρατη καί νοητή, κατορθώνουν νά ὑπερνικοῦν τά σκάνδαλα τοῦ πονηροῦ, ὄχι μέ τή δική τους δύναμη, ἀλλά μέ τήν ἀνίκητη δύναμη τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνοι ὅμως πού δέν ἔχουν τιμηθεῖ μέ τό λόγο τοῦ Θεοῦ καί δέν ἔχουν διδαχθεῖ ἀπό τό θεῖο νόμο, μάταια ὑπερηφανεύονται⁷⁷, γιατί νομίζουν ὅτι μέ τήν δική τους θέληση μποροῦν νά καταργήσουν τίς ἀφορμές τῆς ἀμαρτίας, πράγμα πού μόνο μέ τό μυστήριο τοῦ σταυροῦ μπορεῖ νά συμβεῖ⁷⁸. Διότι ἡ ἐλευθερία, πού βρίσκεται στή δύναμη τοῦ ἀνθρώπου, ὑπάρχει γιά νά ἀντιστρατεύεται τό διάβολο, ὅμως δέ μπορεῖ νά κυριαρχήσει ὀλοκληρωτικά πάνω στά πάθη· διότι λέγει· «άν ὁ Κύριος δέ χτίσει μία οἰκία καί δέ διαφυλάξει μία πόλη, ἄδικα ἀγρυπνάει αὐτός πού τή φυλάσσει, καί μάταια κοπιάζει αὐτός πού τή χτίζει»⁷⁹.

25,2 Διότι εἶναι ἀδύνατο «νά περπατᾶς πάνω στό λεοντάρι καί στά δηλητηριασμένα φίδια, καί νά ποδοπατεῖς τό σκύμνο καί τό δράκοντα»⁸⁰, ἄν προηγουμένως, ὅσο εἶναι δυνατό στόν ἄνθρωπο, δέν καθαρίσεις τόν ἑαυτό του καί δέν ἐνδυναμωθεῖς ἀπ' αὐτόν πού εἶπε στους ἀποστόλους· «Νά! σᾶς ἔδωσα τήν ἐξουσία νά πατᾶτε πάνω σέ φίδια καί σκορπιούς καί νά ποδοπατᾶτε ὄλη τή δύναμη τοῦ ἐχθροῦ»⁸¹. Διότι, ἄν μπορούσε μόνη ἡ ἀνθρώπινη

ἴσχυεν ἢ τῆς ἀνθρωπότητος φύσις ἐκτὸς τῆς πανοπλίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος «στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου», οὐκ ἂν εἶρητο ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου· «ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει»· καὶ πάλιν· «ὃν ὁ Κύριος ἀνελεῖ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ». Διὸ δὴ καὶ προσετάχθημεν δέεσθαι τοῦ Κυρίου· «μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ». Ἐὰν γὰρ μὴ διὰ τῆς κρείττονος βοήθειας ρυσθέντες τῶν πεπυραμῶνων βελῶν τοῦ πονηροῦ καταξιωθῶμεν τῆς νίθεσις, εἰς μάτην πολιτευόμεθα, ὡς πόρρω τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ τυγχάνοντες.

25,3 Ὁ τοίνυν βουλόμενος μέτοχος γενέσθαι τῆς θείας δόξης καὶ ὡσπερ ἐν κατόπτρῳ τὴν Χριστοῦ μορφήν ὄρᾶν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ ἑαυτοῦ, ὀφείλει ἀκορέστῳ στοργῇ καὶ ἀπλήστῳ διαθέσει ἐξ ὅλης καρδίας καὶ δυνάμεως νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ζητεῖν τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀντίληψιν ἐν δυνάμει, ἧς ἀμήχανον μετασχεῖν, εἰ μὴ, ὡς προεῖπον, ἀπόσχοιτό τις πρότερον τῆς ἡδυπαθείας τοῦ κόσμου, τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ἐναντίας δυνάμεως, ἧτις φωτὸς ἀλλοτρία ἐστὶ καὶ ἐνέργεια πονηρίας, ἀγαθῆς ἐνεργείας ἀνοίκειός ἐστι καὶ πάντῃ ἀποξενωμένη.

Τοιγαροῦν εἰ βούλει μαθεῖν, τίνος ἔνεκεν κτισθέντες ἐν τιμῇ καὶ κατοικισθέντες ἐν παραδείσῳ τελευταῖον συμπαραβλήθημεν τοῖς ἀνοήτοις κτήνεσι καὶ ὡμοιώθημεν αὐτοῖς, ἀποπεπτωκότες τῆς ἀχράντου δόξης, γίνωσκε ὅτι διὰ τῆς παρακοῆς δοῦλοι τῶν τῆς σαρκὸς παθῶν γενόμενοι ἀπεκλείσαμεν ἑαυτοὺς τῆς μακαρίας χώρας τῶν ζώντων, καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ γενόμενοι ἔτι «ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος» καθεζόμεθα, καὶ διὰ τὸ ἔτι ἐν Αἰγύπτῳ ἡμᾶς κατέχεσθαι οὕπῳ ἐκκληρονομήσαμεν τὴν «γῆν τῆς ἐπαγγελίας» τὴν «ρέου-

82. Ἐφ. 6,11

85. Ματθ. 6,13

88. Ψαλμ. 136,1

83. Ρωμ. 16,20

86. Ἐφεσ. 6,16

89. Ἐβρ. 11,9

84. Β' Θεσ. 2,8

87. Ψαλμ. 48,13

90. Ἐξ. 3,8

φύση, χωρίς τήν πανοπλία τοῦ ἁγίου Πνεύματος «ν' ἀντισταθεῖ στίς πονηρές μεθοδεῖες τοῦ διαβόλου»⁸², δέ θά εἶχε λεχθεῖ ἀπό τόν ἀπόστολο «ὁ Θεός τῆς εἰρήνης θά συντρίψει σύντομα τό σατανᾶ κάτω ἀπό τά πόδια σας»⁸³, καί πάλι, «τόν ὁποῖο (σατανᾶ) ὁ Κύριος θά ἐξολοθρεύσει καί θά ἀφανίσει τόσο εὐκολα, σάν μέ ἕνα φύσημα τοῦ στόματός του»⁸⁴. Γι' αὐτό καί διαταχθήκαμε νά παρακαλᾶμε τόν Κύριο· «μή ἐπιτρέψεις νά περιπέσουμε στόν πειρασμό, ἀλλά λύτρωσέ μας ἀπό τόν πονηρό»⁸⁵. Διότι, ἂν δέν ἀξιωθοῦμε νά γίνουμε τέκνα τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ μέ τήν βοήθεια τοῦ Κυρίου ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τά πυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ⁸⁶, μάταια ἀγωνιζόμαστε γιά τή σωτηρία, γιατί βρισκόμαστε πολύ μακριά ἀπό τή δύναμη τοῦ Θεοῦ.

25,3 Αὐτός λοιπόν πού θέλει νά γίνει μέτοχος τῆς θεϊκῆς δόξας καί νά βλέπει μέσα στό νοῦ του τή μορφή τοῦ Χριστοῦ σάν σέ καθρέφτη, ὀφείλει μέ στοργή ἀνικανοποίητη καί ἀχόρταγη διάθεση, μέ ὅλη τήν καρδιά καί τή δύναμή του, νύχτα καί ἡμέρα, νά ζητάει μέ ἐπιμονή τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, γιατί σ' αὐτή τή θεϊκή δόξα εἶναι ἀδύνατο νά συμμετάσχει, παρά μόνο, ὅπως προανέφερα, ἀφοῦ ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τήν ἀγάπη τοῦ κόσμου, ἀπό τίς ἐπιθυμίες πού φέρνει ὁ ἴδιος ὁ διάβολος, πού εἶναι ξένα πρὸς τό θεῖο φῶς καί ἐνέργειες τοῦ πονηροῦ, καί ἐντελῶς ξένα καί τελείως ἄσχετα πρὸς τό ἀγαθό.

Λοιπόν, ἂν θέλεις νά μάθεις γιά ποιά αἰτία, ἐνῶ δημιουργηθήκαμε μέ τιμή καί κατοικούσαμε μέσα στόν παράδεισο, στό τέλος καταταγῆκαμε μέ τά ἀνόητα κτήνη καί γίναμε ὅμοια μέ αὐτά⁸⁷, ἀφοῦ ἔχουμε ἐκπέσει ἀπό τήν ἄχραντη δόξα, μάθε ὅτι μέ τήν παρακοή, ἀφοῦ γίναμε δοῦλοι τῶν σαρκικῶν παθῶν, ἀποκλείσαμε τούς ἑαυτούς μας ἀπό τή μακάρια χῶρα τῶν ζώντων καί ἀφοῦ αἰχμαλωτισθήκαμε, καθόμαστε καί κλαῖμε ἀκόμη «στά ποτάμια τῆς Βαβυλώνας»⁸⁸, καί ἐπειδή βρισκόμαστε ἀκόμα αἰχμάλωτοι στήν Αἴγυπτο «δέν ἔχουμε ἀκόμα κληρονομήσει τή γῆ τῆς ἐπαγγελίας»⁸⁹, ὅπου «τρέχει μέλι καί γάλα»⁹⁰. Δέν ἔχουμε

σαν γάλα καὶ μέλι». Οὕτω συνεφυράθημεν τῇ ζύμῃ τῆς εἰλικρινείας, ἀλλ' ἔτι ἐσμὲν ἐν τῇ τῆς πονηρίας ζύμῃ. Οὕτω ἐρραντίσθη ἡμῶν ἡ καρδιά τῷ αἵματι τοῦ Θεοῦ, ἔτι γὰρ τὸ «πέταυρον τοῦ ἄδου» καὶ τὸ ἄγκιστρον τῆς κακίας ἐμπέπηκται αὐτῇ.

25,4 Οὕτω ἀπειλήσαμεν τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου τοῦ Χριστοῦ, ἔτι γὰρ «τὸ κέντρον τοῦ θανάτου» ἐγκατερρίζονται ἡμῖν. Οὕτω ἐνεδυσάμεθα «τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν ὁσιότητι», ἐπειδὴ οὕτω ἀπεδυσάμεθα «τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης». Οὕτω φορέσαντες «τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου», «σύμμορφοι τῆς δόξης αὐτοῦ» γεγόναμεν. Οὕτω προσεκυνήσαμεν «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» Θεῷ διὰ τὸ βασιλεύειν «τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῷ θνητῷ ἡμῶν σώματι». Οὕτω «ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν» τοῦ ἀφθάρτου, ἔτι γὰρ ὑπὸ τῆς σκοτομήνης ἐνεργούμεθα. Οὕτω ἐνεδυσάμεθα «τὰ ὄπλα τοῦ φωτός», ἐπειδὴ οὕτω ἀπεδυσάμεθα τὰ τοῦ σκότους ὄπλα τε καὶ βέλη καὶ ἔργα. Οὕτω μετεμορφώθημεν «τῇ ἀνακαινήσει τοῦ νοός», ἔτι γὰρ συσχηματιζόμεθα τῷ αἰῶνι τούτῳ ἐν τῇ «τοῦ νοός ματαιότητι». Οὕτω Χριστῷ συνεδοξάσθημεν διὰ τὸ μὴ συμπαθεῖν ἡμᾶς αὐτῷ. Οὕτω «τὰ στίγματα» αὐτοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φέρομεν γενόμενοι ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ· ἔτι γὰρ ἐν τοῖς σαρκικοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ἐσμὲν. Οὕτω «κληρονόμοι Θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ» γεγόναμεν· ἔτι γὰρ «πνεῦμα δουλείας» ἡμῖν ἐνυπάρχει καὶ οὐχ «υἰοθεσίας». Οὕτω γεγόναμεν ναὸς Θεοῦ

91. Πρβλ. Α' Κορ. 5,8

94. Α' Κορ. 15,56

97. Α' Κορ. 15,49

1. Ρωμ. 6,12

3. Ρωμ. 12,2

6. Ρωμ. 8,17

92. Πρβλ. Ἐβρ. 10,19

95. Ἐφ. 4,24

98. Φιλιπ. 3,21

1α. Ἰω. 1,14

4. Ἐφ. 4,7

7. Ρωμ. 8,15

93. Παροιμ. 9,18

96. Ἐφ. 4,22

99. Ἰω. 4,24

2. Ρωμ. 13,12

5. Γαλ. 6,17

8. Πρβλ. Α' Κορ. 3,17

ζυμωθεί ακόμα μέ τό προζύμι τῆς εἰλικρίνειας, ἀλλά βρισκόμαστε ακόμα ζυμωμένοι μέ τό προζύμι τῆς πονηρίας⁹¹. Δέν ἔχει ραντισθεῖ ακόμα ἡ καρδιά μας μέ τό αἷμα τοῦ Θεοῦ⁹², διότι ὁ τόπος ὅπου κατοικεῖ ὁ Ἄδης⁹³ καί τό ἀγκίστρι τῆς κακίας εἶναι βαθιά μέσα σ' αὐτήν.

25,4 Δέν ἔχουμε ἀπολαύσει τήν ἀγαλλίαση πού φέρνει ἡ σωτηρία τοῦ Χριστοῦ, διότι «τό κεντρί τοῦ θανάτου»⁹⁴ βρίσκεται ακόμα ριζωμένο μέσα μας. Δέν ἔχουμε ντυθεῖ ακόμα «τόν καινούριο ἄνθρωπο, πού ἔχει δημιουργηθεῖ σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ γιά νά ζεῖ μέ δικαιοσύνη καί ὁσιότητα»⁹⁵, ἐπειδή δέν ἔχουμε ἀποβάλει «τόν παλαιό ἄνθρωπο, αὐτόν πού φθείρεται, ἐπειδή ἀκολουθεῖ τίς ἐπιθυμίες τῆς ἀπάτης»⁹⁶. Δέν ἔχουμε φορέσει ακόμα «τήν εἰκόνα τοῦ ἐπουράνιου ἀνθρώπου»⁹⁷, ὥστε νά γίνουμε «ὅμοιοι μέ τήν ἔνδοξη μορφή του»⁹⁸. Δέν ἔχουμε προσκυνήσει «πνευματικά καί ἀληθινά τό Θεό»⁹⁹, ἐπειδή κυριαρχεῖ «ἡ ἁμαρτία στό θνητό μας σῶμα»¹. Δέν «ἔχουμε δεῖ ακόμα τή δόξα»^{1a} τοῦ ἄφθαρτου Θεοῦ, διότι ακόμα ἐνεργοῦμε καθοδηγούμενοι ἀπό τό σκοτισμένο μυαλό μας. Δέν ἔχουμε φορέσει ακόμα «τά ὄπλα τοῦ φωτός»², ἐπειδή δέν ἔχουμε ἀπομακρύνει ἀπό πάνω μας τοῦ σκότους τά ὄπλα καί τά βέλη καί τά πονηρά ἔργα. Δέν ἔχουμε μεταμορφωθεῖ ακόμα «μέ τόν ἀνακαινισμένο νοῦ μας»³, γιάτί ακόμα συμπορευόμαστε μέ τόν κόσμο αὐτό «στή ματαιότητα τοῦ νοῦ μας»⁴. Δέν ἔχουμε δοξασθεῖ ακόμα μέ τό Χριστό, γιάτί δέν ἔχουμε συμπάθει μέ τό Χριστό. Δέν φέρουμε στό σῶμα μας «τά σημάδια τοῦ πάθους»⁵ πού θά ἔπρεπε, πλησιάζοντας τό μυστήριον τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, διότι ακόμα κατεχόμαστε ἀπό τά σαρκικά πάθη καί τίς ἐπιθυμίες μας. Δέν ἔχουμε γίνει ακόμα «κληρονόμοι τοῦ Θεοῦ καί συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ»⁶, διότι ὑπάρχει ακόμα μέσα μας «τό πνεῦμα τῆς δουλείας»⁷, καί ὄχι ἡ πίστη, ὅτι «εἶμαστε τέκνα τοῦ Θεοῦ». Δέν ἔχουμε γίνει ακόμα ναός τοῦ Θεοῦ καί κατοικητήριο τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁸, διότι ακόμα εἶμαστε ναός εἰδώλων καί δοχεῖο πο-

καὶ οἰκητήριον Πνεύματος ἁγίου· ἔτι γὰρ ἐσμεν ναὸς εἰδώλων καὶ δοχεῖον πνευμάτων πονηρίας διὰ τὴν ἐπὶ τὰ πάθη ὀρμήν.

25,5 Ὅντως γὰρ οὕτω τοῦ τρόπου τὸ ἀκέραιον καὶ τὴν τῆς διανοίας λαμπρότητα ἐκτησάμεθα. Οὕτω κατηξιώθημεν τοῦ ἀδόλου καὶ λογικοῦ γάλακτος καὶ τῆς νοητῆς ἀξήσεως. Οὕτω ἡμῖν «ἡμέρα διηύρασεν οὔτε ἐωσφόρος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἀνάτειλεν». Οὕτω συνεκράθημεν τῷ ἡλίῳ τῆς δικαιοσύνης οὔτε ταῖς ἀγαῖς αὐτοῦ συνηστράψαμεν. Οὕτω ἀπειλήσαμεν τὴν τοῦ Κυρίου ὁμοίωσιν οὔτε γεγόναμεν τῆς «θείας φύσεως κοινωνοί». Οὕτω γεγόναμεν ἄδολος πορφύρα βασιλικὴ οὔτε ἀνόθευτος εἰκὼν θεϊκῆ. Οὕτω ἐτρώθημεν τῷ θείῳ ἔρωτι οὔτε ἐπλήγημεν ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἀγάπης τοῦ νομφίου. Οὕτω τὴν ἄφραστον κοινωνίαν ἐγνωρίσαμεν οὔτε τὴν ἐν ἁγιασμῷ δύναμιν καὶ εἰρήνην ἐπέγνωμεν. Καὶ ἵνα συνελὼν πάντα εἶπω, οὕτω ἐσμεν «γένος ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν» ἐπειδὴ ἔτι ἐσμεν «ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν».

25,6 Πῶς δὲ οὐκ ὄφεις οἱ μὴ ἐν τῇ ὑπακοῇ τοῦ Θεοῦ εὐρισκόμενοι, ἀλλ' ἐν τῇ διὰ τοῦ ὄφεως γενομένη παρακοῇ; Ἐπὶ τούτοις τοίνυν πῶς μὲν ἀξίως ὀδύρωμαι τὴν συμφορὰν, οὐχ εὐρίσκω. Πῶς δὲ ἐκβοήσας δακρύσω πρὸς τὸν δυνάμενον ἐξελάσαι τὴν ἐν ἐμοὶ ἀυλιζομένην πλάνην, ἀγνοῶ. Πῶς δὲ ᾄσω «τὴν ὁδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτριᾶς»; Πῶς θρηνήσω τὴν Ἱερουσαλήμ; Πῶς ἀποφύγω τὴν μοχθηρὰν δουλείαν τοῦ Φαραώ; Πῶς καταλίπω τὴν αἰσχρὰν παροικίαν; Πῶς ἀρνήσομαι τὴν πικρὰν τυραννίδα; Πῶς ἐξέλθω ἐκ γῆς Αἰγύπτου; Πῶς περάσω τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν; Πῶς παρέλθω τὴν

9. Πρβλ. Ἐφεσ. 6,12

12. Μαλ. 3,20

15. Α' Πέτρ. 2,9

10. Πρβλ. Α' Πέτρ. 2,2

13. Β' Πέτρ. 1,4

16. Ματθ. 23,33

11. Β' Πέτρ. 1,19

14. Ἄσμα Ἄσμ. 2,5

17. Ψαλμ. 136,4

νηρῶν πνευμάτων⁹, ἐξ αἰτίας τῆς ὀρμῆς πού ἔχουμε πρὸς τὰ διάφορα πάθη.

25,5 Διότι πράγματι δέν ἔχουμε ἀποκτήσει ἀκόμα τόν τέλειο τρόπο ζωῆς καί τό φωτισμό στή διάνοιά μας. Δέν ἔχουμε ἀξιωθεί νά γευθοῦμε ἀκόμα τό τίμιο καί λογικό πνευματικό γάλα¹⁰ καί τήν πνευματική αὔξηση. Δέν ἔχει «κλάμψει τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καί δέν ἔχει ἀνατείλει στίς καρδιές μας ὁλόλαμπρος ὁ νοητός ἥλιος τῆς δικαιοσύνης»¹¹. Δέν ἔχουμε ἐνωθεῖ ἀκόμα μέ τό νοητό ἥλιο τῆς δικαιοσύνης¹², οὔτε ἔχουμε ἀστράψει μαζί μ' αὐτόν ἀπό τίς ἀκτίνες του. Δέν ἐπετύχαμε τήν ὁμοίωσή μας μέ τόν Κύριο, οὔτε ἔχουμε γίνει «κοινωνοί τῆς θείας φύσεως»¹³. Δέν ἔχουμε γίνει ἀκόμα καθαρή βασιλική πορφύρα, οὔτε ἀνόθευτη θεϊκή εἰκόνα. Δέν ἔχουμε πληγωθεῖ ἀπό τόν θεῖο ἔρωτα¹⁴ καί ἀπό τήν πνευματική ἀγάπη τοῦ Νυμφίου. Δέν ἔχουμε γνωρίσει τήν ἀνέκφραστη κοινωνία μέ τό Θεό καί τή δύναμη καί τήν εἰρήνη, πού προέρχονται ἀπό τόν ἀγιασμό μας. Καί γιά νά ἀνακεφαλαιώσω ὅλα ὅσα ἀνάφερα, δέν ἔχουμε γίνει ἀκόμα «γένος ἐκλεκτό, ἱεράτευμα βασιλικό, ἔθνος ἅγιο, ξεχωριστός λαός μέσα στήν οἰκουμένη»¹⁵, ἐπειδή ἀκόμα εἴμαστε «φίδια, γεννήματα ὀχιῶν»¹⁶.

25,6 Πῶς λοιπόν δέ θά εἴμαστε φίδια, ἀφοῦ δέν ὑπακούσαμε στό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλά βρισκόμαστε κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση ἐκείνης τῆς παρακοῆς πού ἔγινε μέ τή μεσολάβηση τοῦ φιδιοῦ; Γιά ὅλα αὐτά λοιπόν δέν ξέρω πῶς νά θρηνήσω ἐπάξια τή συμφορά μου· δέν ξέρω πῶς νά κλάψω καί νά φωνάξω δυνατά πρὸς ἐκεῖνον πού μπορεῖ νά μέ ἐλευθερώσει ἀπό τήν πλάνη πού βρίσκεται μέσα μου. Πῶς θά ψάλλω «τόν ὕμνο πρὸς τόν Κύριο ὅταν βρίσκομαι σέ ξένη γῆ»¹⁷; Πῶς νά θρηνήσω τήν Ἱερουσαλήμ; Πῶς ν' ἀποφύγω τή φοβερή σκλαβιά τοῦ Φαραώ; Πῶς ν' ἀρνηθῶ τήν πικρή τυραννία; Πῶς ν' ἀπομακρυνθῶ ἀπό τή γῆ τῆς Αἰγύπτου¹⁸; Πῶς νά διαπεράσω τήν ἐρυθρά θάλασσα; Πῶς ν' ἀπομακρυνθῶ ἀπό τό αἰσχρο μέρος πού κατοικῶ; Πῶς νά διασχίσω τήν

μεγάλην ἔρημον; Πῶς μὴ ἀπόλωμαι δηχθεὶς ὑπὸ τῶν ὄφρων; Πῶς νικήσω τοὺς ἀλλοφύλους; Πῶς ἐξολοθρεύσω τὰ ἐν ἐμοὶ ἔθνη; Πῶς δέξομαι ἐν ταῖς ἐμαῖς πλαξὶ τὰ λόγια τοῦ θεοῦ νόμου; Πῶς ὄψομαι τὸν ἀληθινὸν στῦλον τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος νεφέλης; Πῶς ἀπολαύσω τοῦ μάννα τῆς αἰδίου τρυφῆς; Πῶς πῖω τὸ ἐκ τῆς ζωοποιουῦ πέτρας ὕδωρ; Πῶς παρέλθω τὸν Ἰορδάνην εἰσελθὼν εἰς τὴν ἀγαθὴν «γῆν τῆς ἐπαγγελίας»; Πῶς ἴδω τὸν ἀρχιστράτηγον Κυρίου, ὃν ἰδὼν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ πεσὼν παραχρῆμα προσεκύνησεν;

25,7 Ἐὰν γὰρ μὴ διὰ τούτων πάντων γενόμενος ἐξολοθρεύσω τὰ ἐν ἐμοὶ ἔθνη, οὐ μὴ εἰσελθὼν καταπαύσω εἰς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ Θεοῦ οὐδὲ μὴ μέτοχος γένωμαι τῆς βασιλέως δόξης.

Τοιγαροῦν σπούδασον ἄμωμον τέκνον Θεοῦ γενέσθαι καὶ «εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, «ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθε Χριστός». Σπούδασον ἀπογραφῆναι ἐν τῇ ἐν οὐρανοῖς ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν πρωτοτόκων, ὅπως εὐρεθῆς «ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης» τοῦ Ὑψίστου. Σπούδασον εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, τὴν εἰρηνευομένην Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀνωτάτην, ἔνθα καὶ ὁ παράδεισος. Τούτων γὰρ τῶν θαυμαστῶν καὶ μακαρίων παραδειγμάτων οὐχ ἑτέρως πως καταξιωθήσῃ, εἰ μὴ καταφέρεις δάκρυα ἡμέρας καὶ νυκτὸς κατὰ τὸν λέγοντα· «λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω». Οὐ γὰρ ἀγνοεῖς ὅτι «οἱ σπεύροντες ἐν δάκρυσιν ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι»; Διό φησιν ὁ προφήτης μετὰ παρρησίας· «τῶν δακρύων μου μὴ παρασιωπήσῃς»· καὶ πάλιν· «ἔθου τὰ δάκρυά μου ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ σου»· καὶ

18. Πρβλ. Ἐξ. 1έέ.

21. Φιλιπ. 2,15

24. Ἐβρ. 12,23

27. Ψαλμ. 6,7

30. Ψαλμ. 55,9

19. Ἐβρ. 11,9

22. Ἐβρ. 4,11

25. Ἐβρ. 1,3

28. Ψαλμ. 123,5

20. Ἰησ. Ναυῆ 5,14

23. Ἐβρ. 6,20

26. Γαλ. 4,26

29. Ψαλμ. 38,13

μεγάλη ἔρημο; Πῶς νά μή πεθάνω, ἔταν μέ δαγκώσουν τά φίδια; Πῶς νά νικήσω τούς ἐχθρούς; Πῶς νά ἐξολοθρεύσω τούς ἐχθρούς πού βρίσκονται μέσα μου; Πῶς νά δεχθῶ πάνω στίς πλάκες τῆς καρδιάς μου τά λόγια τοῦ θείου νόμου; Πῶς ν' ἀντικρύσω τήν ἀληθινή στύλη τοῦ φωτός καί τή νεφέλη τοῦ ἀγίου Πνεύματος; Πῶς ν' ἀπολαύσω ἀπό τό μάννα τῆς αἰώνιας γλυκύτητας; Πῶς νά πιῶ τό νερό πού πηγάζει ἀπό τήν πέτρα τῆς ζωῆς; Πῶς νά διαβῶ τόν Ἰορδάνη καί νά μπῶ στήν ἀγαθή «γῆ τῆς ἐπαγγελίας»¹⁹; Πῶς νά δῶ τόν ἀρχιστράτηγο τοῦ Κυρίου²⁰, αὐτόν πού μόλις τόν εἶδε ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἔπεσε ἀμέσως στή γῆ καί τόν προσκύνησε;

25,7 Διότι, ἂν δέν ἐξολοθρέψω τούς ἐχθρούς πού ἔχω μέσα μου, χρησιμοποιοῦντας ὅλα αὐτά, δέν πρόκειται νά μπῶ καί ν' ἀναπαυθῶ στό ἀγιαστήριο τοῦ Θεοῦ, καί οὔτε νά γίνω μέτοχος τῆς δόξας τοῦ ἐπουράνιου βασιλιᾶ.

Φρόντισε λοιπόν νά γίνεις γνήσιο τέκνο τοῦ Θεοῦ²¹ καί «νά μπεῖς μέσα σ' ἐκείνη τή μακάρια ἀνάπαυση»²², «ὅπου πρῶτος καί γιά δική μας χάρη μπῆκε ὁ Χριστός»²³. Φρόντισε ν' ἀπογραφεῖς στήν ἐπουράνια ἐκκλησία μαζί μ' ὅλους τούς ἀγίους²⁴, γιά νά βρεθεῖς «στά δεξιά τῆς μεγαλωσύνης»²⁵ τοῦ Ὑψίστου. Φρόντισε νά μπεῖς μέσα στήν ἅγια πόλη, στήν ἄνω Ἰερουσαλήμ²⁶, ὅπου ὑπάρχει ἡ εἰρήνη καί ὁ παράδεισος. Διότι αὐτά τά θαυμαστά καί μακάρια παραδείγματα δέ μπορεῖς νά τ' ἀποκτήσεις μέ ἄλλο τρόπο, παρά μόνο ἂν χύσεις δάκρυα μέρα καί νύχτα, ὅπως λέγει ὁ Ψαλμωδός: «θά λούσω κάθε νύχτα τήν κλίνη μου, μέ τά δάκρυά μου θά βρέξω τό στρῶμα μου»²⁷. Δέ γνωρίζεις δηλαδή ὅτι, «αὐτοί πού θά σπείρουν μέ δάκρυα, στόν καιρό τοῦ θερισμοῦ θά θερίσουν μέ ἀγαλλίαση»²⁸; Γι' αὐτό λέγει καί ὁ προφήτης μέ θάρρος πρός τό Θεό: «τά δάκρυά μου μή τά περιφρονήσεις»²⁹· καί πάλι: «νά δεχθεῖς τά δάκρυά μου, σύμφωνα μέ τήν ὑπόσχεσή σου»³⁰· καί «ἔγιναν τά δάκρυά μου γιά μένα

«έγενήθη τὰ δάκρυσά μου ἔμοι ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός»· καὶ ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ· «τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων».

5,8 Τὸ γὰρ ὄντως «ἐκ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας» προ-
 χεόμενον δάκρυον ἐν γνώσει ἀληθείας μετὰ καὶ πυρώσεως σπλάγ-
 χνων βρωσίς ἐστι ψυχῆς χορηγουμένη ἐκ τοῦ ἐπουρανίου ἄρτου, οὗ
 προηγουμένως μετέσχε Μαρία καθεσθεῖσα πρὸς τοῖς ποσὶ τοῦ Κυ-
 ρίου καὶ δακρύνουσα κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος· φησὶ
 γάρ· «Μαρία τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται
 ἀπ' αὐτῆς». Ὡ τῶν πολυτίμων ἐκείνων μαργαριτῶν ἐν τῇ ἐπιρροῇ
 τῶν μακαρίων δακρύνων. Ὡ τῆς εὐθείας ἐκείνης καὶ εὐπειθοῦς
 ἀκοῆς. Ὡ τῆς ἀνδρείας καὶ σοφῆς διανοίας. Ὡ ὀξύτης Πνεύματος
 Κυρίου, ἔρωτος σφοδρῶς πρὸς τὸν ἄχραντον νυμφίον ἐπαγομένου.
 Ὡ κέντρον πόθου ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν Λόγον. Ὡ σύντομος κοι-
 νωνία νύμφης πρὸς τὸν οὐράνιον νυμφίον.

25,9 Μίμησαι ταύτην ὡς τέκνον, μίμησαι πρὸς μηδὲν ἕτερον ἀφο-
 ρῶσα, εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸν εἰπόντα· «πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν,
 καὶ ἤθελον εἰ ἤδη ἀνήφθῃ»· ἐστὶ γὰρ πύρωσις τοῦ Πνεύματος ἡ ἀνα-
 ζωπυροῦσα τὰς καρδίας. Διότι τὸ αὔλον καὶ θεῖον πῦρ φωτίζει μὲν
 ψυχὰς καὶ δοκιμάζειν εἴωθεν ὡσπερ ἄδολον χρυσὸν ἐν καμίνῳ, κα-
 κίαν δὲ ἀναλίσκειν ὡσπερ ἀκάνθας καὶ καλάμην. «Ὁ γὰρ Θεὸς
 ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον ἐστί», διδοὺς «ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσιν
 αὐτὸν ἐν φλογὶ πυρὸς καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐγγελίῳ αὐτοῦ».
 Τοῦτο τὸ πῦρ ἐνήργησεν ἐν τοῖς ἀποστόλοις, ἠνίκα ἐλάλουν
 γλώσσαις πυρίναις. Τοῦτο τὸ πῦρ διὰ τῆς φωνῆς Παῦλον περιλάμ-
 ψαν, τὴν μὲν διάνοιαν αὐτοῦ ἐφώτισε, τὴν δὲ αἴσθησιν τῆς ὄψεως
 αὐτοῦ ἠμαύρωσεν· οὐ γὰρ χωρὶς σαρκὸς εἶδεν ἐκείνου τοῦ φωτὸς

31. Ψαλμ. 41,4

34. Λουκᾶ 10,38

37. Παροιμ. 17,3

40. Πρβλ. Πράξ. 2,35

32. Ψαλμ. 101,10

35. Λουκᾶ 10,42

38. Ἐβρ. 12,29

41. Πράξ. 9,3

33. Β' Κορ. 2,4

36. Λουκᾶ 12,49

39. Β' Θεσ. 1,8

ψωμί μέρα καί νύχτα»³¹. καί σ' ἄλλο ψαλμό λέγει· «τό νερό πού ἔπινα τό ἀνακάτευα μέ τά δάκρυά μου»³².

25,8 Διότι πράγματι τά δάκρυα πού χύνονται «μέ πολλή θλίψη καί στεναχώρια τῆς καρδιᾶς»³³, μέ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας καί μέ πύρωμα τῆς καρδιᾶς, εἶναι τροφή τῆς ψυχῆς, πού προσφέρεται ἀπό τόν ἐπουράνιο ἄρτο, στόν ὁποῖο προηγουμένως μετεῖχε ἡ Μαρία, ὅταν κάθησε κοντά στά πόδια τοῦ Κυρίου³⁴, μέ δάκρυα στά μάτια, σύμφωνα μέ τή μαρτυρία τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου· διότι λέγει· «ἡ Μαρία διάλεξε τήν καλή μερίδα, τήν πνευματική, ἡ ὁποία δέ θά τῆς ἀφαιρεθεῖ ποτέ»³⁵. Πῶ πῶ πολύτιμα μαργαριτάρια πού ἀπέκτησε μέ τά μακάρια δάκρυα πού ἔτρεχαν ἀπό τά μάτια της. Πῶ πῶ εἰλικρινῆς καί εὐπειθῆς ἀκοή. Πῶ, πῶ δύναμη ψυχῆς καί σοφή διάνοια. Πῶ, πῶ σφοδρότητα Πνεύματος Κυρίου, πού δημιουργεῖ σφοδρό ἔρωτα πρὸς τόν ἀχραντο νυμφίο. Πῶ πῶ κέντρισμα ψυχῆς πρὸς τό Λόγο τοῦ Θεοῦ. Πῶ, πῶ στενή κοινωνία νύμφης πρὸς τόν ἐπουράνιο νυμφίο.

25,9 Μιμήσου λοιπόν αὐτή σάν παιδί, μιμήσου την χωρίς νά κοιτᾶς πουθενά ἄλλοῦ, παρά μόνο στόν Κύριο πού εἶπε· «ἦρθα νά βάλω φωτιά στή γῆ, καί τί ἄλλο θέλω ἄν τώρα ἔχει ἤδη ἀνάψει αὐτή ἢ φωτιά.»³⁶ διότι ὑπάρχει πνευματική πύρωση πού κάνει τίς καρδιές νά καίγονται. Διότι τό ἄυλο καί θεῖο πῦρ συνήθως φωτίζει τίς καρδιές καί τίς δοκιμάζει ὅπως δοκιμάζεται στό καμίνι τό καθαρό χρυσάφι³⁷, ἀλλά κατακαίει τήν κακία ὅπως ἡ φωτιά καίει τά ἀγκάθια καί τίς καλάμιές. «Διότι ὁ Θεός μας εἶναι φωτιά πού κατακαίει»³⁸, «καί θ' ἀποδώσει τή δίκαια τιμωρία του σ' ἐκείνους πού δέ θέλουν νά γνωρίζουν τό Θεό σάν πύρινη φλόγα καί νά ὑπακούουν στό Εὐαγγέλιό του»³⁹. Αὐτό τό πῦρ ἐνεργοῦσε στούς ἀποστόλους, ὅταν κήρυτταν μετά τήν ἐμφάνιση τῶν πύρινων γλωσσῶν⁴⁰. Αὐτό τό πῦρ, μέ μορφή φωνῆς, ἀφοῦ περιέλαμψε τόν Παῦλο, φώτισε τή διάνοιά του, συσκότισε ὁμως τήν αἴσθησή τῆς ὄρασης⁴¹. διότι δέν ἀντιλήφθηκε τή δύναμη ἐκείνου τοῦ πνευματικοῦ φωτός μέ τά σωματικά του μάτια. Αὐτό τό πῦρ

τὴν δύναμιν. Τοῦτο τὸ πῦρ ὤφθη Μωϋσῆ ἐν τῇ βάρῳ. Τοῦτο τὸ πῦρ ἐν εἶδει ὀχήματος Ἡλίαν ἐκ τῆς γῆς ἤρπασε. Τούτου τοῦ πυρὸς τὴν ἐνέργειαν ζητῶν ὁ μακάριος Δαβὶδ ἔλεγε· «δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με, πύρωσον τοὺς νεφρούς μου καὶ τὴν καρδίαν μου».

25,10 Τοῦτο τὸ πῦρ τὴν καρδίαν Κλεόπα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐθέρμα-
νε, λαλοῦντος τοῦ Σωτῆρος μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ὅθεν καὶ οἱ ἄγγελοι
καὶ τὰ λειτουργικὰ πνεύματα τούτου τοῦ πυρὸς τῆς λαμπρότητος με-
τέχουσι κατὰ τὸ εἰρημένον· «ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα
καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον». Τοῦτο τὸ πῦρ τὴν ἐν τῷ
ἔνδον ὀφθαλμῷ δοκὸν κατακαῖον καθαρὸν τὸν νοῦν ἀποκαθίστησιν,
ἵνα ἀπολαβὼν τὸ κατὰ φύσιν διορατικὸν ὄρα εἰς τὸ διηνεκὲς τὰ τοῦ
Θεοῦ θαυμάσια κατὰ τὸν λέγοντα· «ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς
μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου». Τοῦτο τοιγα-
ροῦν τὸ πῦρ δαιμόνων ἐστὶ φυγαδευτήριον καὶ ἀμαρτίας ἀναιρετι-
κόν, ἀναστάσεως δὲ δύναμις καὶ ἀθανασίας ἐνέργεια, ψυχῶν ἀγίων
φωτισμὸς καὶ λογικῶν δυνάμεων σύστασις. Τοῦτο τὸ πῦρ εὐξώμε-
θα καὶ εἰς ἡμᾶς φθάσαι, ἵνα πάντοτε ἐν φωτὶ περιπατοῦντες μηδέπο-
τε κἂν πρὸς βραχὺ προσκόψωμεν πρὸς λίθον τοὺς πόδας ἡμῶν,
ἀλλ' «ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ φαινόμενοι λόγον ζωῆς ἐπέχωμεν»
αἰδίου, ἵνα ἀπολαύοντες ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ Θεοῦ σὺν τῷ Κυ-
ρίῳ ἀναπασώμεθα ἐν ζωῇ, δοξάζοντες Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἁ-
γιον Πνεῦμα, ὧν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν

42. Ἐξ. 3,2

45. Λουκᾶ 24,18

48. Ματθ. 7,3

51. Πρβλ. Ψαλμ. 90,12

43. Δ' Βασ. 2,11

46. Πρβλ. Ἑβρ. 1,14

49. Ψαλμ. 118,18

52. Φίλιπ. 2,15

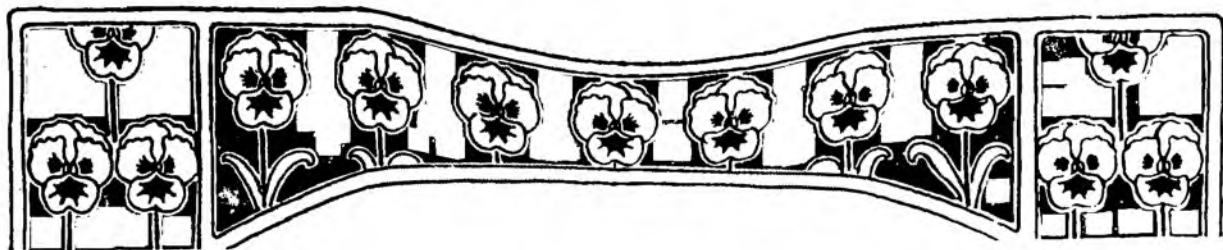
44. Ψαλμ. 25,2

47. Ψαλμ. 103,4

50. Πρβλ. Ἰω. 1,7

ἐμφανίσθηκε στό Μωϋσῆ στή βάτο⁴². Αυτό τό πῦρ μέ τή μορφή ὀχήματος ἄρπαξε τόν προφήτη Ἡλία ἀπό τή γῆ⁴³. Τή δύναμη αὐτοῦ τοῦ πυρός ἐπιζητῶντας ὁ μακάριος Δαβίδ ἔλεγε· «δοκίμασέ με, Κύριε, καί βάλε με σέ πειρασμό, ἄναψε φλόγα στά νεφρά καί στήν καρδιά μου»⁴⁴.

25,10 Αυτό τό πῦρ θέρμαινε τήν καρδιά τοῦ Κλεόπα καί ἐκείνων πού ἦταν μαζί του⁴⁵, ὅταν μιλοῦσε σ' αὐτούς ὁ Κύριος μετά τήν ἀνάστασή του, ἀλλά καί οἱ ἄγγελοι καί τά λειτουργικά πνεύματα⁴⁶ σ' αὐτή τή λαμπρότητα τοῦ πυρός μετέχουν, σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ ψαλμωδοῦ· «ἐσύ ἔχεις κάνει τούς ἀγγέλους σου ταχεῖς σάν πνεύματα καί αὐτούς πού σέ ὑπηρετοῦν λαμπρούς σάν τή φωτιά»⁴⁷. Αυτό τό πῦρ εἶναι πού κατακαίει τή δοκό πού βρίσκεται μέσα στό μάτι μας⁴⁸ καί καθαρίζει τό νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε, ἀφοῦ ἀποκτήσει τή φυσική ικανότητα νά βλέπει, πάντα νά βλέπει τά θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, σύμφωνα μ' αὐτό πού λέγει πάλι ὁ ψαλμωδός· «καθάρισε τούς ὀφθαλμούς μου, καί θά κατανοήσω τή σοφία τοῦ νόμου σου»⁴⁹. Αυτό τό πῦρ εἶναι ἐκεῖνο πού φυγαδεύει τούς δαίμονες καί νεκρώνει τήν ἁμαρτία, αὐτό χαρίζει τή δύναμη τῆς ἀναστάσεως καί τήν ἐνέργεια τῆς ἀθανασίας, αὐτό φωτίζει τίς ψυχές καί συγκρατεῖ τίς λογικές δυνάμεις. Αυτό τό πῦρ ἄς παρακαλέσουμε νά ἔρθει καί σέ μᾶς, γιά νά βαδίζουμε πάντα στό φῶς⁵⁰, καί ποτέ, ἔστω καί γιά λίγο, νά μή σκοντάψουν τά πόδια μας σέ λίθους⁵¹, ἀλλά «νά κρατᾶμε τό λόγο τοῦ Εὐαγγελίου, πού εἶναι ζωή, σάν φωτεινά ἀστέρια μέσα στόν κόσμο»⁵², ὥστε, ἀφοῦ ἀπολαύσουμε μεζί μέ τούς ἀγίους τοῦ Θεοῦ τά ἀγαθά τοῦ Κυρίου, ν' ἀναπαυθοῦμε μαζί μ' αὐτόν στήν ἀληθινή ζωή, δοξάζοντας τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα, τῶν ὁποίων ἡ δόξα καί ἡ δύναμή εἶναι αἰῶνια. Ἀμήν.

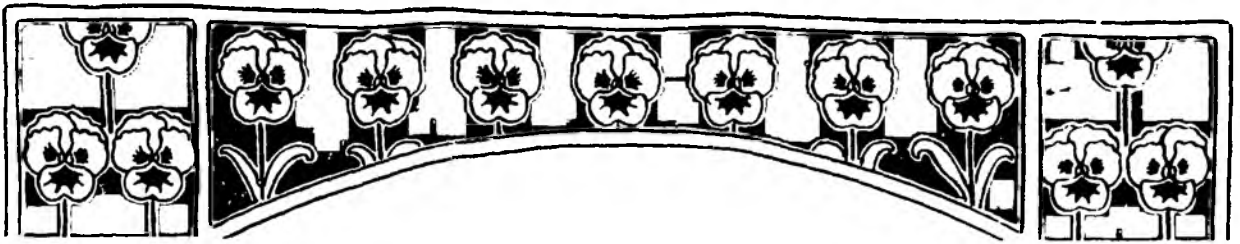


Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Σ Τ'

26,1 Μὴ ἀπλῶς τῇ νοερᾷ τῆς ψυχῆς οὐσία προσχῆς, ἀγαπητέ, τίμιόν τι σκευδός ἐστιν ἢ ἀθάνατος ψυχή. Ἴδε πόσος ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς ὁ Θεός, εἰ μὴ μόνον εἰς σέ. Βλέπε σοῦ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν εὐγένειαν, ὅτι μὴ δι' ἀγγέλων, ἀλλὰ δι' ἐαυτοῦ ἦλθεν ὁ Κύριος εἰς σὴν πρεσβείαν, ὥστε σέ τὸν ἀπολωλότα ἀνακαλέσασθαι, τὸν τετραυματισμένον, καὶ ἀποδοῦναί σοι τὴν πρώτην πλάσιν τοῦ καθαροῦ Ἀδάμ. Δεσπότης γὰρ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κάτω, καὶ διακριτικὸς παθῶν καὶ δαιμόνων ἀλλότριος, καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτίας, «εἰκὼν καὶ ὁμοίωμα» Θεοῦ, διὰ δὲ τῆς παραβάσεως ἀπολωλώς ἐστὶ καὶ τετραυματισμένος καὶ νενεκρωμένος· ἡμαύρωσε γὰρ τὸν νοῦν ὁ σατανᾶς. Ἐν τινὶ οὕτως ἐστὶ καὶ ἐν τινὶ ζῆ καὶ διακρίνει καὶ ἔχει θέλημα.

26,2 Ἐρώτησις: Οὐχὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐρχομένου καὶ ἡ φυσικὴ ἐπιθυμία συνεκρίζονται μετὰ τῆς ἁμαρτίας;

Ἀπόκρισις: Προεῖπον ὅτι καὶ ἡ ἁμαρτία συνεκρίζονται καὶ ἀπολαμβάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν πρώτην πλάσιν τοῦ καθαροῦ Ἀδάμ. Οὕτω μέντοι διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς πνευματικῆς ἔρχεται εἰς τὰ μέτρα τοῦ πρώτου Ἀδάμ καὶ μείζων αὐτοῦ γίνεταί· ἀποθεοῦται γὰρ ὁ ἄνθρωπος.



Ο Μ Ι Λ Ι Α ΚΣΤ'

26,1 Μή προσέχεις μόνο, ἀγαπητέ μου, στή νοερή οὐσία τῆς ψυχῆς, ἢ ἀθάνατη ψυχὴ εἶναι ἓνα πολύτιμο σκεῦος. Κοίταξε πόσο μεγάλος εἶναι ὁ οὐρανός καὶ ἡ γῆ, καὶ δέν ἔδειξε τὴν εὐνοιά του σ' αὐτά ὁ Θεός, παρά μονάχα σέ σένα. Κοίταξε τὴν ἀξία πού σου ἔδωσε καὶ τὴν εὐγενική καταγωγή σου, διότι δέν ἔστειλε τὴ βοήθειά του σέ σένα μέ ἀγγέλους⁵³, ἀλλ' ἦρθε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὥστε ἐσένα πού εἶχες χαθεῖ, νά σέ ξαναφέρει κοντά του, ἐσένα πού εἶχες τραυματισθεῖ, νά σου δώσει τὴν πρώτη πλάση τοῦ καθαροῦ Ἀδάμ. Διότι ὁ ἄνθρωπος ἦταν κύριος καὶ ἐξουσιαστής ὅλων τῶν πραγμάτων τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ ἰκανός νά ἐλέγχει τὰ πάθη καὶ ξένος πρὸς τοὺς δαίμονες, καθαρὸς ἀπὸ κάθε ἁμαρτία, «εἰκόνα καὶ ὁμοίωμα» τοῦ Θεοῦ, ἐξ αἰτίας ὅμως τῆς παραβάσεως εἶναι χαμένος, τραυματισμένος καὶ νεκρός, διότι ὁ σατανᾶς τοῦ σκοτείνιασε τό νοῦ. Ἐν μέρει λοιπόν ὑπάρχει καὶ ἐν μέρει ζεῖ καὶ διακρίνει, ἔχοντας ἐλεύθερο θέλημα.

26,2 **Ἑρώτηση:** Ὅταν ἔρθει τό ἅγιο Πνεῦμα στόν ἄνθρωπο ξεριζώνεται μαζί μέ τὴν ἁμαρτία καὶ ἡ φυσική ροπή πρὸς τό κακό;

Ἀπάντηση: Ἀνέφερα προηγουμένως, ὅτι ξεριζώνεται καὶ ἡ ἁμαρτία, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπολαμβάνει τὴν πρώτη πλάση τοῦ καθαροῦ Ἀδάμ. Καὶ ἔτσι μέ τὴ δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση ἔρχεται στήν κατάσταση τὴν πνευματικὴ τοῦ πρώτου Ἀδάμ, καὶ γίνεται ἀνώτερος καὶ ἀπ' αὐτόν· διότι θεώνεται ὁ ἄνθρωπος.

26,3 **Ἐρώτησις:** Εἰ ὁ σατανᾶς μέτρῳ ἐπαφίεται ἢ ὡς θέλει πολεμεῖ;

Ἀπόκρισις: Αὐτοῦ ἡ ὀρμὴ οὐ μόνον εἰς τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Εἰ οὖν παρεχωρεῖτο ὡς θέλει πολεμεῖν, πάντα ἂν ἠφάνισε. Διὰ τί; Ὅτι τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ τὸ θέλημα τοῦτό ἐστιν. Ὡσπερ δὲ ὁ κεραμεὺς βάλλει τὰ σκεύη καὶ μέτρῳ ὑποκαίει τὴν κᾶμινον, οὐ πλέον ἵνα μὴ ὀπτηθέντα ὑπὲρ τὸ δέον ψοφήσῃ, οὐκ ἔλαττον ἵνα μὴ ἔνωμα ὄντα ἀπόληται· καὶ εἰ ὁ ἀργυροκόπος καὶ χρυσοχόος μέτρῳ βάλλει τὸ πῦρ, ἔαν γὰρ πλεονάσῃ τὸ πῦρ, λύεται ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἀργυρος καὶ ἐξυδαροῦνται καὶ ἀπόλλυται· καὶ εἰ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς οἶδεν ἐπιμετρεῖν τὰ βάρη τῷ κτήνι καὶ τῷ καμήλῳ ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ζώων, ὡς δύναται κατὰ ἀναλογίαν τὰ βάρη βαστάσαι, πόσω μᾶλλον ὁ Θεός, ὡς οἶδε τὰ σκεύη τῶν ἀνθρώπων, οὕτως ἐπαφήσῃ καὶ τὴν ἐναντίαν δύναμιν διαφόρως.

26,4 Ὡσπερ δὲ μία οὔσα ἡ γῆ, ἡ μὲν ἐστὶ τραχώδης, ἡ δὲ λεπτόγεως, καὶ ἄλλη μὲν ἐπιτηδεύει εἰς φυτεῖαν ἀμπελῶνος, ἄλλη δὲ εἰς σπόρον σίτου καὶ κριθῶν, οὕτως εἰσὶ διάφοροι καὶ αὗται τῶν καρδιῶν καὶ τῶν προαιρέσεων τῶν ἀνθρώπων· οὕτω καὶ τὰ χαρίσματα ἄνωθεν ἐπιδίδονται· ᾧ μὲν δίδοται διακονία λόγου, ᾧ δὲ διάκρισις, ἄλλῳ «χαρίσματα ἰαμάτων». Οἶδε γὰρ ὁ Θεός, πῶς τις δύναται οἰκονομῆσαι, καὶ οὕτως ἐπιδίδωσι τὰ χαρίσματα διάφορα. Ὅμοίως καὶ εἰς τοὺς πολέμους μέτρῳ τινί, ὡς δύναται ὑποδέξασθαι καὶ ὑπομεῖναι, οὕτως ἐπαφίεται αὐτοῖς ἢ ἐναντία δύναμις.

26,3 Ἐρώτηση: Ἐπιτρέπεται στό σατανᾶ νά πολεμήσει τόν ἄνθρωπο μέχρι ἓνα ὀρισμένο σημεῖο ἢ ὅσο θέλει αὐτός;

Ἀπάντηση: Ἡ μανία του φτάνει ὄχι μόνο στοὺς Χριστιανούς, ἀλλά καί στοὺς εἰδωλολάτρεις καί σ' ὄλο τόν κόσμο. Ἐν λοιπόν τοῦ ἐπιτρέπεται νά πολεμάει τοὺς ἀνθρώπους ὅπως θέλει αὐτός, ὅλους θά τοὺς ἐξαφάνιζε. Γιατί; Διότι τό θέλημά του καί τό ἔργο του εἶναι αὐτό. Ὅπως λοιπόν ὁ κεραμοποιός βάζει τά σκεύη μέσα στό καμίνι καί τά ψήνει μέ τήν ἀνάλογη φωτιά πού πρέπει, καί ὄχι μέ περισσότερη γιά νά μή καταστραφοῦν ἀπό τό πολύ ψήσιμο, καί οὔτε μέ λιγότερη γιά νά μή χαλάσουν ἐπειδή θά μείνουν ἄψητα· καί ἂν ὁ ἀργυροχόος καί ὁ χρυσοχόος χρησιμοποιεῖ μέ μέτρο τή φωτιά κατά τήν ἐπεξεργασία αὐτῶν τῶν μετάλλων, γιατί ἂν τή δυναμώσει, τό χρυσάφι καί τό ἀσήμι λειώνουν καί γίνονται σά νερό καί καταστρέφονται· καί ἂν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς γνωρίζει νά μετράει τά βάρη πού φορτώνει πάνω στά κτήνη καί στήν καμήλα ἢ σέ κάποιο ἄλλο ἀπό τά ζῶα, ἀνάλογα μέ τή δυνατότητα πού ἔχουν νά σηκώσουν τό βάρος, πολύ περισσότερο ὁ Θεός, πού γνωρίζει τίς δυνατότητες τῶν ἀνθρώπων, ἐπιτρέπει καί τή δύναμη τοῦ διαβόλου νά ἐνεργεῖ διαφορετικά σέ κάθε ἄνθρωπο.

26,4 Καί ὅπως ἡ γῆ, ἂν καί εἶναι μία, σ' ἄλλο μέρος εἶναι σκληρή, σ' ἄλλο εὐφορη, σ' ἄλλο κατάλληλη γιά νά φυτευθεῖ ἀμπέλι, καί σ' ἄλλο κατάλληλη γιά σιτάρι καί κριθάρι, ἔτσι διαφέρουν καί οἱ καρδιές καί οἱ προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων· καί ἔτσι ἀνάλογα δίνονται καί τά διάφορα χαρίσματα ἀπό τό Θεό⁵⁴. σ' ἄλλον δίνεται τό χάρισμα νά διδάσκει μέ σαφήνεια, σ' ἄλλον τό χάρισμα τῆς διάκρισης, σ' ἄλλον «χαρίσματα θεραπείας διαφόρων ἀσθενειῶν». Διότι γνωρίζει ὁ Θεός μέ ποιό τρόπο ὠφελεῖ καί ὠφελεῖται ὁ καθένας καί ἔτσι χορηγεῖ ἀνάλογα τά διάφορα χαρίσματα. Ἐτσι λοιπόν καί στοὺς πολέμους ἐναντίον τοῦ πονηροῦ, μέ κάποιο μέτρο, ὅσο μπορεῖ νά ἀντέξει καί νά ὑπομείνει ὁ Χριστιανός, τόσο ἐπιτρέπεται νά τοὺς ἐπιτεθεῖ ἡ δύναμη τοῦ σατανᾶ.

26,5 **Ἐρώτησις:** Εἰ δεξάμενός τις τὴν θεῖαν δύναμιν καὶ μερικῶς ἀλλοιωθεὶς μένει ἐν τῇ φύσει;

Ἀπόκρισις: Ἴνα τὸ θέλημα καὶ μετὰ τὴν χάριν δοκιμασθῆ, ποῦ ῥέπει καὶ συμφωνεῖ, μένει ἐν τῇ ταυτότητι ἢ φύσις, ὁ σκληρὸς ἐν τῇ σκληρότητι καὶ ὁ κοῦφος ἐν τῇ κουφότητι. Συμβαίνει δὲ ὅτι ἰδιώτης ὢν τις ἀναγεννᾶται πνευματικῶς καὶ μεταβάλλεται εἰς σοφίαν καὶ γνωρίζεται αὐτῷ ἀπόκρυφα μυστήρια, καὶ ἰδιώτης ἐστὶ τῇ φύσει. Ἄλλος ἀπὸ φύσεως σκληρὸς ὢν δίδωσιν ἑαυτοῦ τὸ θέλημα εἰς τὴν θεοσεβείαν καὶ δέχεται αὐτὸν ὁ Θεός, μένει δὲ ἡ φύσις ἐν τῇ σκληρότητι καὶ εὐδοκεῖ εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Ἄλλος ἐστὶ χρηστῶν ἡθῶν, ἐπιεικής, ἀγαθός, δίδωσιν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ καὶ δέχεται μὲν αὐτὸν ὁ Κύριος, μὴ ἐμμένοντα δὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις οὐκ εὐδοκεῖ, ἐπειδὴ ἡ φύσις ὅλη τοῦ Ἀδὰμ τρεπτὴ ἐστὶν ἐπὶ τὸ καλὸν καὶ ἐπὶ τὸ κακόν, δεκτικὴ τοῦ κακοῦ, ἀλλ' εἰ θέλει οὐκ ἀποτελεστική.

26,6 Ὡσπερ σωματίον γραφόμενόν ἐστι διαφόρως· ἠθέλησας ἔγραψας, πάλιν ἀπήλειψας, δέχεται γὰρ τὸ σωματίον πᾶσαν γραφήν, οὕτω καὶ ὁ σκληρὸς ἔδωκεν αὐτοῦ τὸ θέλημα πρὸς τὸν Θεόν, ἐτρέπη εἰς τὸ ἀγαθόν, ἐδέχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ γὰρ Θεὸς ἵνα δείξῃ τὰ ἑαυτοῦ σπλάγχνα, πάντας δέχεται, πᾶσαν προαίρεσιν. Οἱ ἀπόστολοι εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσῆρχοντο, ἐποίουν τινὰ χρόνον καὶ ἐκ τῶν κακουμένων τινὰς ἰῶντο, τινὰς δὲ οὐ· ἤθελον δὲ αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι πάντας τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ζωοποιεῖν καὶ τοὺς κακουμένους εἰς υἰγείαν φέρειν, καὶ ὀλοτελῶς οὐκ ἐγίνετο αὐτῶν τὸ θέλημα· οὐ γὰρ ἐπετρέπετο αὐτοῖς ὅσα ἤθελον ποιεῖν. Ὁμοίως καὶ ὁ Παῦλος ὅτε ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ ἐθνάρχου, εἰ ἤθελεν ἢ σὺν αὐτῷ χάρις, ἐποίει τὸν ἐθνάρχην ἀπολιθωθῆναι καὶ τὸ τεῖχος διαρραγῆναι, ἀν-

26,5 Ἐρώτηση: Ἐάν κάποιος δεχθεῖ τήν θεία δύναμη καί ἔχει ἀλλοιωθεῖ μέχρις ἑνός σημείου, μένει στά μέτρα τῆς φύσεως;

Ἀπάντηση: Γιά νά δοκιμασθεῖ τό θέλημα τοῦ πιστοῦ καί μετά τόν ἐρχομό τῆς θείας χάρης, πρὸς τά ποῦ κλίνει καί μέ τί συμφωνεῖ, μένει ὅπως ἦταν ἡ ἀνθρώπινη φύση, ὁ σκληρός στή σκληρότητα καί ὁ ἐπιπόλαιος στήν ἐπιπολαιότητα. Συμβαίνει ὅμως ἀκόμη, ἐνῶ εἶναι κάποιος πνευματικά ἀνεπαρκής, ν' ἀναγεννηθεῖ πνευματικά, καί, γενόμενος ἔτσι σοφός, ἀποκαλύπτονται σ' αὐτόν ἀπόκρυφα μυστήρια, παραμένει ὅμως ἡ φύση του πνευματικά ἀτελής. Ἄλλος πού εἶναι ἀπό τή φύση του σκληρός, προσφέρει τό θέλημά του στή θεοσέβεια καί τόν δέχεται ὁ Θεός, παραμένει ὅμως ἡ φύση του στή σκληρότητα καί εὐχαριστεῖται ἀπ' αὐτόν ὁ Θεός. Ἄλλος ζεῖ με καλωσύνη, μέ πραότητα, μέ ἀγαθότητα, προσφέρει τόν ἑαυτό του στό Θεό, καί τόν δέχεται ὁ Κύριος, ἐπειδή ὅμως δέν παραμένει σταθερός στά ἀγαθά ἔργα δέν εὐχαριστεῖται ὁ Θεός ἀπ' αὐτόν, διότι ἡ φύση τοῦ ἀνθρώπινου γένους μπορεῖ νά τρέπεται πρὸς τό καλό καί πρὸς τό κακό, δέχεται τό κακό, ἀλλά ἂν θέλει δέν τό πραγματοποιεῖ.

26,6 Ὅπως κάποιο ἀντικείμενο πού ζωγραφίζεται ἔχει διαφορετική μορφή ἀπό τήν πραγματική του, ἂν θέλεις τό ζωγραφίζεις, ἂν θέλεις πάλι τό σβήνεις, διότι μπορεῖ τό ἀντικείμενο νά ζωγραφισθεῖ καί διαφορετικά, ἔτσι καί ὁ σκληρός ἄνθρωπος πού ἔδωσε τό θέλημά του στό Θεό καί στράφηκε πρὸς τό ἀγαθό, γίνεται δεκτός ἀπ' τό Θεό. Διότι ὁ Θεός γιά νά δείξει τήν εὐσπλαγχνία του δέχεται ὅλους τούς ἀνθρώπους, κάθε καλή μας πρόθεση. Οἱ ἀπόστολοι σ' ὅποια πόλη πήγαιναν, ἔμεναν γιά ἕνα χρονικό διάστημα, καί ἀπό τούς ἀσθενεῖς ἄλλους θεραπεύαν, καί ἄλλους ὄχι ἤθελαν βέβαια οἱ ἀπόστολοι ὅλους τούς νεκρούς νά τούς ζωοποιοῦν καί ὅλους τούς ἀσθενεῖς νά τούς θεραπεύουν, ἀλλά δέ γινόταν τό θέλημά τους πάντα διότι δέν τούς ἐπιτρεπόταν νά κάνουν ὅσα ἤθελαν. Ἐπίσης καί ὁ Παῦλος, ὅταν συνελήφθηκε ἀπό τόν διοικητή τῆς Δαμασκοῦ⁵⁵, ἂν ἤθελε ἡ χάρη, πού ἦταν μαζί του, θά ἔκαμε τόν διοικητή νά πετρώσει, καί νά γκρεμισθεῖ τό τεῖχος, διότι ἦταν ἄνθρωπος πού εἶχε

θρωπος ἔχων Παράκλητον· ἀλλὰ διὰ σαργάνης χαλᾶται ὁ ἀπόστολος. Καὶ ποῦ ἡ συνοῦσα θεία δύναμις; Ταῦτα οἰκονομικῶς ἐγίνετο, εἰς τινὰ πράγματα ποιεῖν αὐτοὺς σημεῖα καὶ θαυμάσια καὶ εἰς τινὰ ἀσθενεῖν αὐτούς, ἵνα ἐν τούτοις διακριθῇ ἡ πίστις τῶν ἀπίστων καὶ τῶν πιστῶν, καὶ τὸ αὐτεξούσιον δοκιμασθῇ καὶ φανερωθῇ εἶγε εἰς τὰ ἀσθενέστερα μέρη τινὲς οὐ σκανδαλίζονται. Εἰ γὰρ πάντα ὅσα ἤθελον ἐποίουν οἱ ἀπόστολοι, ἀναγκαστικῇ δυνάμει ἐφύτευον τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν θεοσέβειαν διὰ τὰ σημεῖα, καὶ οὐ τὸ αὐτεξούσιον καὶ οὐκέτι πίστις καὶ ἀπιστία· ὁ γὰρ Χριστιανισμὸς «λίθος» ἐστὶ «προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου».

26,7 Πλὴν τὸ περὶ τοῦ Ἰὼβ γεγραμμένον οὐκ ἔστιν ἀπλῶς, πῶς ἐξητήσατο αὐτὸν ὁ σατανᾶς· οὐ γὰρ ἠδύνατο ἄνευ ἐπιτροπῆς ἀφ' ἑαυτοῦ τι ποιῆσαι. Ἀλλὰ τί λέγει τῷ Κυρίῳ ὁ διάβολος; «δός μοι αὐτὸν εἰς χεῖρας, εἰ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει». Οὕτω καὶ νῦν ὁ αὐτὸς Ἰὼβ ἐστὶ καὶ ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ὁ αὐτὸς διάβολος. Ἐν ὅσῳ οὖν τυγχάνει τις τῆς ἀντιλήψεως Θεοῦ καὶ ἔστι προθύμος καὶ ζέων τῇ χάριτι, ἐξαιτεῖται αὐτὸν ὁ σατανᾶς καὶ λέγει τῷ Κυρίῳ· Ἐπειδὴ βοηθεῖς αὐτῷ καὶ ἀντιλαμβάνεις αὐτοῦ, δουλεύει σοι. Ἄφες αὐτὸν καὶ παράδος μοι, εἰ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει'. Λοιπὸν ὥς ὅτι παρακαλεῖται ἡ ψυχὴ, ἡ χάρις ὑποστέλλει καὶ παραδίδοται ἡ ψυχὴ πειρασμοῖς. Ἔρχεται οὖν ὁ διάβολος ἐπιφέρων μυρία κακά, ἀπελπισμὸν, ἀπόγνωσιν, διαλογισμοὺς πονηροῦς, θλίβων τὴν ψυχὴν, ἵνα χαυνώσῃ καὶ ἀλλοτριώσῃ ταύτην τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ.

26,8 Ἡ δὲ φρόνιμη ψυχὴ ἐν τοῖς κακοῖς οὐσα καὶ ἐν τῇ θλίψει, οὐκ ἀπελπίζει, ἀλλὰ κρατεῖ ὃ κρατεῖ, καὶ ὅσα ἂν ἐπενέγκῃ αὐτῇ διὰ μυρίων πειρασμῶν, ὑπομένουσα λέγει· ἔὰν καὶ ἀποθάνω, ἐγὼ αὐτὸν

56. Πράξ. 9,25

57. Α' Πέτρ. 2,7

58. Λουκᾶ 22,3

59. Ἰὼβ 1,11

60. Πρβλ. Ἀποκ.3,11

μέσα του τό ἅγιο Πνεῦμα· ὁμως τόν κατέβασαν μέσα σ' ἓνα διχτυωτό καλάθι⁵⁶. Ποῦ βρισκόταν· λοιπόν ἡ θεία δύναμη πού εἶχε πάνω του; Ὅλα αὐτά γίνονταν γιά κάποιο σκοπό, τό νά κάνουν δηλαδή σέ μερικές περιπτώσεις θαύματα καί σέ μερικές ἄλλες νά φαίνονται ὅτι εἶναι ἀνίσχυροι, γιά νά γίνει μέ τόν τρόπο αὐτό φανερή ἡ πίστη τῶν ἀπίστων καί τῶν πιστῶν, καί γιά νά δοκιμασθεῖ καί νά φανερωθεῖ ἡ ἐλεύθερη βούληση, ἄν βέβαια δέ σκανδαλίζονται μερικοί ἀπό τό γεγονός αὐτό τῆς ἀδυναμίας τῶν ἀποστόλων. Διότι ἄν πραγματοποιοῦσαν ὅλα ὅσα ἤθελαν οἱ ἀπόστολοι, μέ κάποιο ἐξαναγκασμό, ἐξ αἰτίας τῶν θαυμάτων θά φύτευαν μέσα στούς ἀνθρώπους τή θεοσέβεια, καί δέ θά ὑπῆρχε ἡ δυνατότητα νά φανεῖ ἡ ἐλευθερία τῆς βούλησης, οὔτε ἡ πίστη καί ἡ ἀπιστία· διότι ὁ Χριστιανισμός εἶναι «λίθος πάνω στόν ὁποῖο σκοντάφτουν οἱ ἄπιστοι, καί πέτρα ἀπό τήν ὁποία γκρεμίζονται»⁵⁷.

26,7 Αὐτό πού ἔχει γραφεῖ γιά τόν Ἰώβ, δέν ἔχει γραφεῖ τυχαῖα, τό πῶς δηλαδή τόν ζήτησε ὁ σατανᾶς ἀπό τό Θεό⁵⁸. διότι δέ μπορούσε νά κάνει τίποτε ἄλλος του χωρίς νά πάρει ἄδεια. Καί τί λέγει στόν Κύριο ὁ διάβολος; «παράδωσέ τον στά χέρια μου, καί δέν πρόκειται νά στρέψει τό πρόσωπό του γιά νά σ' εὐλογήσει»⁵⁹. Ἔτσι καί τώρα ὁ ἴδιος Ἰώβ ὑπάρχει καί ὁ ἴδιος Θεός καί ὁ ἴδιος διάβολος. Γιά ὅσο χρόνο κάποιος ἔχει τήν προστασία τοῦ Θεοῦ καί εἶναι πρόθυμος καί φλέγεται ἀπό τήν παρουσία τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τόν ζητάει αὐτόν ὁ σατανᾶς καί λέγει στόν Κύριο· ἔπειδή τόν βοηθᾶς καί τόν προστατεύεις, σέ ὑπερετεῖ· ἄφησέ τον καί παράδωσέ τον σέ μένα, γιά νά δεῖς ἄν θά στρέψει τόν πρόσωπό του νά σ' εὐλογήσει'. Λοιπόν γιά ὅσο χρόνο προστατεύεται ἡ ψυχή ἀπό τό Θεό, ὑποχωρεῖ ἡ χάρις καί παραδίνεται στούς πειρασμούς. Ἔρχεται λοιπόν ὁ διάβολος, φέρνοντας μέσα της ἀναρίθμητα κακά, ἀπελπισία, ἀπόγνωση, πονηρές σκέψεις, καί δημιουργώντας θλίψη στήν ψυχή, γιά νά τήν κάνει ν' ἀτονίσει καί ν' ἀποξενωθεῖ ἀπό τήν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ.

26,8 Ἡ ψυχή ὁμως πού διακρίνεται γιά τή σύνεσή της, ὅταν βρεθεῖ μέσα στά κακά καί στίς θλίψεις, δέν ἀπελπίζεται, ἀλλά κρατάει αὐτό πού ἔχει ἀποκτήσει⁶⁰, καί ὅσα καί ἄν τῆς προκα-

οὐκ ἀφίω'. Καὶ τότε ἐὰν ὑπομείνη εἰς τέλος ὁ ἄνθρωπος, ἄρχεται ὁ Κύριος διαλέγεσθαι τῷ σατανᾷ· ὄρῃς πόσα κακὰ καὶ θλίψεις ἐπήνεγκες αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπήκουσε σοί, ἀλλ' ἐμοὶ δουλεύει καὶ ἐμὲ φοβεῖται;'. Τότε καταισχύνεται ὁ διάβολος καὶ οὐκέτι ἔχει τι εἰπεῖν. Καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ἰώβ, εἰ ἤδει ὅτι εἰς τοὺς πειρασμοὺς ἐμπεσὼν μέλλει ὑπομένειν καὶ μὴ ἠττᾶσθαι, οὐκ ἂν ἐζήτησατο αὐτόν, ἵνα μὴ καταισχυνθῇ. Οὕτω καὶ νῦν εἰς τοὺς ὑπομένοντας θλίψεις καὶ πειρασμοὺς καταισχύνεται ὁ σατανᾶς καὶ μετανοεῖ, ὅτι μηδὲν ἤνυσεν. Ἄρχεται γὰρ ὁ Κύριος λόγον αὐτῷ ποιεῖν· Ἴδε παρεχώρησά σοι, ἴδε ἐπέτρεψά σοι πειράσαι αὐτόν. Μὴ τι ἡδυνήθης; Μὴ ὑπήκουσέ σοι;'.
 26,9

Ἐρώτησις: Εἰ ἄρα ὄλους τοὺς λογισμοὺς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ νοήματα οἶδεν ὁ σατανᾶς;

Ἀπόκρισις: Εἰ ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ σύνεστι καὶ οἶδε τὰ αὐτοῦ, καὶ σὺ εἴκοσιν ἐτῶν ὑπάρχων οἶδας τὰ τοῦ πλησίον, ἄρα αὐτὸς ὁ σατανᾶς ἀπὸ γενετῆς συνὼν σοι οὐκ οἶδε τοὺς διαλογισμοὺς σου; Ἐξακισχιλίων γὰρ ἤδη ἐστὶν ἐτῶν. Καὶ οὐ λέγομεν αὐτόν πρὸ τοῦ πειράσαι τὸν ἄνθρωπον εἶδέναι, τί μέλλει ποιεῖν. Πειράζει γὰρ ὁ πειράζων, οὐκ οἶδε δέ, εἰ ὑπακούει αὐτῷ ἢ μὴ ὑπακούει, ἕως ἂν τὸ θέλημα δοῦλον δῶ ἢ ψυχὴ. Οὕτε πάλιν λέγομεν, ὅτι ὄλους τοὺς λογισμοὺς τῆς καρδίας καὶ τὰς ἐνθυμήσεις οἶδεν ὁ διάβολος. Ὡσπερ γὰρ ἐὰν ἦ δένδρον καὶ ἔχη κλάδους πολλοὺς καὶ πολλὰ μέλη, πρὸς λόγον δύο ἢ τρεῖς κλάδους τοῦ δένδρου δύναται τις κατασχεῖν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ πολλοὺς ἔχει κλάδους καὶ πολλὰ μέλη. Λοιπὸν εἰσὶ τινες κλάδοι λογισμῶν καὶ νοημάτων καὶ κατέχει αὐτοὺς ὁ σατανᾶς, καὶ εἰσὶν ἄλλοι λογισμοὶ καὶ νοήματα μὴ κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ σατανᾶ.

λέσει μέ ἀναρίθμητους πειρασμούς ὁ σατανᾶς, τά ὑπομένει καί λέγει· 'καί ἂν ἀκόμα πεθάνω, ἐγώ τό Θεό δέν τόν ἐγκαταλείπω'. Καί τότε, ἂν μέχρι τό τέλος ὑπομείνει ὁ ἄνθρωπος⁶¹ τούς πειρασμούς, ἀρχίζει καί λέγει ὁ Κύριος στό σατανᾶ· 'βλέπεις πόσα κακά καί πόσες θλίψεις ἔφερες ἐναντίον του, καί δέ σε ὑπάκουσε, ἀλλ' ἐμένα ὑπηρετεῖ καί ἐμένα φοβᾶται;'. Τότε ντροπιάζεται ὁ διάβολος καί δέν ἔχει νά πεῖ τίποτε. Διότι καί στήν περίπτωση τοῦ Ἰώβ, ἂν γνώριζε ὅτι πέφτοντας αὐτός στούς πειρασμούς ἐπρόκειτο νά τούς ὑπομείνει καί νά μή νικηθεῖ, δέ θά τό ζητοῦσε ἀπό τό Θεό⁶², γιά νά μή ντροπιαστεῖ. Ἔτσι καί τώρα μ' αὐτούς πού ὑπομένουν τίς θλίψεις καί τούς πειρασμούς ντροπιάζεται ὁ σατανᾶς καί μετανοιώνει, γιατί δέ μπόρεσε νά πετύχει τίποτε. Διότι ἀρχίζει καί λέγει ὁ Κύριος σ' αὐτόν· 'νά, στόν παραχώρησα, νά, σοῦ ἐπέτρεψα νά τόν ὑποβάλεις σέ πειρασμό. Μήπως ἐπέτυχες τίποτε; Μήπως σέ ὑπάκουσε;'

26,9 Ἐρώτηση: Γνωρίζει ἄραγε ὁ σατανᾶς ὅλους τούς λογισμούς καί ὄλες τίς σκέψεις τοῦ ἀνθρώπου;

Ἀπάντηση: Ἄν ὁ ἄνθρωπος πού ζεῖ μέ τό συνάνθρωπό του γνωρίζει αὐτά πού τόν ἀπασχολοῦν, καί σύ, ἐνῶ εἶσαι εἴκοσι χρόνων, γνωρίζεις αὐτά πού ἀφοροῦν τόν πλησίον σου, ἄραγε ὁ σατανᾶς πού εἶναι κοντά σου ἀπό τότε πού γεννήθηκες δέ γνωρίζει τίς σκέψεις σου; Γιατί ὑπάρχει ἐδῶ καί ἔξι χιλιάδες χρόνια. Βέβαια δέ λέγω ὅτι γνωρίζει αὐτός, πρίν νά βάλει σέ πειρασμό τόν ἄνθρωπο, τί θά κάνει. Διότι αὐτός πού μᾶς βάζει σέ πειρασμό μᾶς πειράζει δίχως νά ξέρει ἂν θά ὑπακούσει σ' αὐτόν ὁ ἄνθρωπος ἢ ὄχι, μέχρις ὅτου ὑποδουλώσει τό θέλημά της ἢ ψυχή σ' αὐτόν. Οὔτε πάλι λέγω ὅτι ὁ διάβολος γνωρίζει ὅλους τούς λογισμούς καί τίς σκέψεις τῆς καρδιᾶς. Ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν ὑπάρχει ἕνα δένδρο πού ἔχει πολλά κλαδιά καί πολλά βλαστάρια, μπορεῖ κάποιος νά κρατήσῃ δύο - τρία κλαδιά τοῦ δένδρου, ἔτσι καί ἡ ψυχή ἔχει πολλά κλαδιά καί πολλά μέλη. Ὑπάρχουν λοιπόν μερικά κλαδιά τῶν λογισμῶν καί τῶν νοημάτων πού τά γνωρίζει ὁ σατανᾶς, καί ὑπάρχουν καί ἄλλοι λογισμοί καί ἄλλες σκέψεις πού δέν τίς γνωρίζει ὁ σατανᾶς.

26,10 Ἐν τινι γὰρ ἰσχυρότερόν ἐστι τὸ μέρος τῆς κακίας ἐν τῷ βρῦειν τοὺς λογισμούς· ἐν τινι πάλιν ὁ λογισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπερνικᾷ, λαμβάνων βοήθειαν καὶ λύτρωσιν παρὰ Θεοῦ καὶ ἀντιλέγων τῇ κακίᾳ· ἐν τινι κεκράτηται καὶ ἐν τινι ἔχει θέλημα. Προσέρχεται γάρ, ἔστιν ὅτε τῷ Θεῷ ζέων, καὶ οἶδεν ὁ σατανᾶς καὶ βλέπει, ὅτι κατ' αὐτοῦ ποιεῖ, καὶ οὐ δύναται ἐπισχεῖν τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τί; Ἐπειδὴ ἔχει θέλημα τοῦ βοῆσαι πρὸς τὸν Θεόν, ἔχει φυσικοὺς καρποὺς τοῦ ἀγαπῆσαι Θεόν, τοῦ πιστεῦσαι, τοῦ ἐπιζητῆσαι καὶ προσελθεῖν. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις ὁ γεωργὸς ἐργάζεται τὴν γῆν, πλὴν εἰ καὶ ἐργάσεται, χρήζει ἄνωθεν ὑετῶν καὶ ὄμβρων· ἐὰν γὰρ μὴ βρέξῃ ἄνωθεν, οὐδὲν ὠφέλησεν ὁ γεωργὸς ἐργασάμενος τὴν γῆν. Οὕτω καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν εἰς δύο πρόσωπα νοεῖται τὰ πράγματα. Χρὴ οὖν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ προαιρέσεως γεωργῆσαι τὴν γῆν τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ πονῆσαι. Ζητεῖ γὰρ ὁ Θεὸς τὸν πόνον καὶ κάματον καὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλ' ἐὰν μὴ ἄνωθεν ἐπιφανῆ οὐράνια νέφη καὶ ὑετοὶ χάριτος, οὐδὲν ὠφέλησεν ὁ γεωργὸς καμῶν.

26,11 Τοῦτο δέ ἐστι τὸ σημεῖον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅσα ἂν κάμη καὶ ὅσας ἂν ποιήσῃ δικαιοσύνας, ὡς μηδὲν ποιήσας διακεῖσθαι καὶ νηστεύων λέγειν. 'οὐκ ἐνήστευσα', εὐχόμενος 'οὐκ ηἰξάμην', παραμένων τῇ εὐχῇ, 'οὐ παρέμεινα', καὶ ἀκμὴν ἀρχὴν ἔχω τοῦ ἀσκεῖν καὶ κάμνειν'. Κἂν δίκαιός ἐστι παρὰ Θεῷ, ὀφείλει λέγειν· 'ἐγὼ οὐκ εἰμι δίκαιος οὔτε κάμνω, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἄρχομαι'. Ὄφείλει δὲ ἔχειν καθ' ἡμέραν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν χαρὰν καὶ τὴν προσδοκίαν τῆς μελλούσης βασιλείας καὶ ἀπολυτρώσεως, καὶ λέγειν· 'ἐὰν σήμερον οὐκ ἐλυτρώθην, αὐριον λυτροῦμαι'. Ὡς γὰρ ὁ φυτεῦν ἄμπελον πρὶν ἢ ἐνάρξασθαι τοῦ καμάτου, ἔχει τὴν χαρὰν ἐν ἑαυτῷ

26,10 Διότι άλλοτε είναι ισχυρότερο τό μέρος τῆς κακίας στό νά δημιουργεῖ τούς πονηρούς λογισμούς· άλλοτε πάλι ὑπερισχύει ὁ λογισμός τοῦ ἀνθρώπου, παίρνοντας βοήθεια καί λύτρωση ἀπό τό Θεό καί ἀντιλέγοντας στήν κακία· άλλοτε κυριαρχεῖται ἀπό τήν κακία καί άλλοτε ὑπερισχύει ἡ θέλησή του. Διότι πλησιάζει μερικές φορές τό Θεό μέ φλογερή ψυχή, καί γνωρίζει ὁ σατανᾶς καί βλέπει ὅτι ἐνεργεῖ ἐναντίον του, καί δέ μπορεῖ νά κυριαρχήσει πάνω στόν ἄνθρωπο. Γιατί; Ἐπειδή ἔχει τή θέληση νά φωνάζει δυνατά πρός τό Θεό, ἔχει τούς φυσικούς καρπούς πού τόν κάνουν νά ἀγαπήσει τό Θεό, νά πιστέψει, ν' ἀναζητήσει καί νά πλησιάσει τό Θεό. Διότι ἐδῶ στόν κόσμο ὁ γεωργός καλλιεργεῖ τή γῆ, ὅμως παρά τό γεγονός ὅτι τήν καλλιεργεῖ, χρειάζεται ἀπό τόν οὐρανό τίς βροχές καί τά νερά· διότι ἂν δέν ἔρθει ἡ βροχή ἀπό ψηλά, δέν ἔχει κανένα ἀποτέλεσμα ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς ἀπό τό γεωργό. Ἔτσι καί στόν πνευματικό τομέα μέ τή συμμετοχή δύο παραγόντων ὀλοκληρώνονται τά πράγματα. Πρέπει λοιπόν ὁ ἄνθρωπος μέ τή θέλησή του νά καλλιεργήσει τό χωράφι τῆς καρδιάς του καί νά τό φροντίσει. Διότι ζητάει ὁ Θεός τήν κούραση, τόν κόπο καί τήν ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλ' ἂν δέ φανοῦν ἀπό τόν οὐρανό τά σύννεφα καί οἱ βροχές τῆς χάριτος, δέν ἔχει κανένα ἀποτέλεσμα ὁ κόπος τοῦ γεωργοῦ.

26,11 Αὐτό εἶναι τό σημάδι τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅσο καί ἂν κοπιᾶσει, ὅσες ἀγαθές πράξεις καί ἂν κάνει, νά αἰσθάνεται ὁ Χριστιανός ὅτι δέν ἔχει κάνει τίποτε, καί νηστεύοντας νά λέγει, 'δέ νήστεψα', προσευχόμενος, 'δέν προσευχήθηκα παραμένοντας ἀφοσιωμένος στήν προσευχή, δέν ἔμεινα πιστός, καί ἀκόμα τώρα μόλις ἀρχίζω νά ἀσκοῦμαι καί νά κοπιᾶζω πνευματικά'. Καί ἂν εἶναι δίκαιος μπροστά στό Θεό⁶³, πρέπει νά λέγει· 'δέν εἶμαι δίκαιος, καί δέν ἀγωνίζομαι πνευματικά, ἀλλά κάθε μέρα ἀρχίζω τήν πνευματική ζωή'. Καί πρέπει κάθε μέρα νά ἔχει τήν ἐλπίδα καί τή χαρά καί τήν προσδοκία τῆς μέλλουσας βασιλείας καί ἀπολυτρώσεως καί νά λέγει· 'ἂν σήμερα δέ λυτρώθηκα, αὔριο θά λυτρωθῶ'. Διότι, ὅπως αὐτός πού φυτεύει ἀμπέλι πρὶν ἀκόμα ἀρχίσει τή δουλειά ἔχει μέσα του τή χαρά καί τήν

καὶ τὴν ἐλπίδα, καὶ προδιαγράφει ἐν τῷ νῶ οἴνεῶνας καὶ ψηφίζει προσόδους, μήπω γενομένου οἴνου, καὶ οὕτως ἀναδέχεται τὸν κάματον, ἢ γὰρ ἐλπίς καὶ ἢ προσδοκία ποιεῖ αὐτὸν προθύμως κάμνειν καὶ τέως ἐκ τοῦ οἴκου πολλὰς δαπάνας σκορπίζει· ὁμοίως καὶ ὁ οἰκοδομῶν οἶκον καὶ ὁ γεωργῶν πρῶτον ἐκ τῶν ἰδίων πολλὰ σκορπίζει διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μελλούσης προσόδου, οὕτω κἀνταῦθα ἂν μή τις ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα ὅτι 'μέλλω λυτρώσεως τυγχάνειν καὶ ζωῆς', οὐ δύναται ὑπομένειν τὰς θλίψεις οὔτε τὸ φορτίον καὶ τὴν στενὴν ὁδὸν ἀναδέξασθαι· ἢ γὰρ συνοῦσα ἐλπίς καὶ χαρὰ ποιεῖ αὐτὸν κάμνειν καὶ ὑπομένειν τὰς θλίψεις.

26,12 Ὡσπερ δὲ οὐκ ἔστιν εὐκόλον δαλὸν φυγεῖν ἀπὸ πυρός, οὕτως οὐδὲ ψυχὴν ἐκ τοῦ πυρός τοῦ θανάτου, εἰ μὴ διὰ πολλοῦ καμάτου. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ὁ σατανᾶς, ὡς ἐπὶ προφάσει ἀγαθῶν λογισμῶν ὅτι ἔκ τούτου δύνασαι εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ ὑποβάλλει τῇ ψυχῇ καὶ ὑποκλέπτει αὐτὴν εἰς λεπτὰ καὶ εὐλογοφανῆ νοήματα, καὶ οὐκ οἶδεν ὑποκλεπτομένη διακρίναι καὶ οὕτως ἐμπίπτει εἰς παγίδα καὶ ἀπώλειαν τοῦ διαβόλου. Τὸ δὲ καιριώτατον ὄπλον τοῦ ἀθλητοῦ καὶ ἀγωνιστοῦ τοῦτό ἐστιν, ἵνα εἰσελθὼν εἰς τὴν καρδίαν ποιήσῃ πόλεμον πρὸς τὸν σατανᾶν καὶ μισήσῃ ἑαυτὸν καὶ ἀρνήσῃται τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὀργισθῇ τε καὶ ἐπιπλήξῃ, καὶ ταῖς συνούσαις ἐπιθυμίαις ἀντιτάξῃται καὶ ἀντιπαλαίσῃ τοῖς λογισμοῖς καὶ μαχεσθῇ αὐτῷ.

26,13 Εἰ δὲ εἰς τὸ φαινόμενον φυλάσσεις τὸ σῶμά σου ἀπὸ φθορᾶς καὶ πορνείας, ἔσωθεν δὲ μοιχεύεις τῷ Θεῷ, ἐμοίχευσας καὶ ἐπόρνευσας ἐν τοῖς λογισμοῖς σου, καὶ οὐδὲν ὠφέλησας τὸ σῶμα ἔχων παρθένον. Ὡσπερ ἂν ἦ νεᾶνις καὶ νεανίσκος, καὶ δόλω κολακεύ-

64. Πρβλ. Ἑβρ. 11,5

65. Α' Τιμ. 3,7

66. Λουκᾶ 14,26

ἐλπίδα καί φαντάζεται μέσα στό μυαλό του ἀμπελῶνες, καί ὑπολογίζει κέρδη προτοῦ ἀκόμα γίνει τό κρασί, καί ἔτσι ξεπερνάει τήν κούραση, διότι ἡ ἐλπίδα καί ἡ προσδοκία τόν κάνει νά ἐργάζεται μέ προθυμία καί νά καταβάλλει ἀπό τήν ἀρχή μεγάλες φροντίδες· τό ἴδιο καί αὐτός πού χτίζει σπίτι, ὅπως καί ὁ γεωργός ἀπό τήν ἀρχή δαπανᾷ πολλά χρήματα ἀπό τά δικά του, μέ τήν ἐλπίδα τοῦ μελλοντικοῦ κέρδους· ἔτσι καί ἐδῶ ἂν ὁ Χριστιανός δέν ἔχει μπροστά στά μάτια του τή χαρά καί τήν ἐλπίδα, ὅτι δηλαδή πρόκειται νά ἀπολαύσω τή λύτρωση καί τήν αἰώνια ζωή, δέ μπορεῖ νά ὑπομείνει τίς θλίψεις, νά σηκώσει τό φορτίο, καί νά δεχθεῖ νά περάσει ἀπό τή στενή ὁδó· διότι ἡ χαρά καί ἡ ἐλπίδα πού βρίσκονται μέσα του τόν κάνουν ν' ἀγωνίζεται καί νά ὑπομένει τίς θλίψεις.

26,12 Ὅπως δέν εἶναι εὐκόλο ὁ δαυλός ν' ἀποφύγει τό κάψιμο στή φωτιά ἔτσι καί ἡ ψυχὴ δέ μπορεῖ ν' ἀποφύγει τή φωτιά τοῦ θανάτου, παρά μόνο μέ πολύ ἀγώνα. Τίς περισσότερες φορές ὁ σατανάς μέ τήν πρόφαση τῶν ἀγαθῶν λογισμῶν, ὅτι τάχα «μ' αὐτές μπορεῖς νά εὐχαριστήσεις τό Θεό»⁶⁴, τοὺς βάζει μέσα στήν ψυχὴ καί τήν παρασύρει μέ τρόπο ἀπατηλό σέ λεπτά καί ὀλοφάνερα νοήματα, καί δέν τό ἀντιλαμβάνεται, αὐτή, ἐνῶ ἀπατᾶται, γιά νά κάνει διάκριση ἀνάμεσα στοὺς λογισμοὺς, καί ἔτσι πέφτει στήν παγίδα⁶⁵ καί στήν ἀπώλεια τοῦ διαβόλου. Ὅμως τό ἰσχυρότερο ὄπλο τοῦ ἀθλητῆ καί τοῦ ἀγωνιστῆ εἶναι αὐτό, τό νά μπεῖ μέσα στήν καρδιά του, νά πολεμήσει μέ τό σατανᾶ, νά μισήσει τόν ἑαυτό του, ν' ἀρνηθεῖ τή ζωὴ του⁶⁶, νά ὀργισθεῖ καί νά τόν ἐπιπλήξει, νά ἀντιταχθεῖ στίς ἐπιθυμίες πού βρίσκονται μέσα του, νά παλαίψει μέ τοὺς λογισμοὺς του, καί νά κάνει πόλεμο μαζί του.

26,13 Ἄν ὁμως σ' αὐτόν τόν κόσμο προφυλάσσεις τό σῶμα σου ἀπό τή φθορά καί τίς πορνείες, ἀλλ' ἐσωτερικά ἀπατᾶς τό Θεό ἔγινες μοιχός καί πόρνος μέ τοὺς λογισμοὺς σου καί δέν ὠφελεῖσαι σέ τίποτε μέ τό νά διατηρεῖς τό σῶμα σου ἀγνό. Ὅπως ὅταν ὑπάρχει μία νέα καί ἕνας νέος, καί, ἀφοῦ τήν παρασύρει μέ

σας αὐτὴν φθείρη, λοιπὸν βδελυκτὴ ἐστὶ τῷ νυμφίῳ, ὅτι ἐμοιχεύθη, οὕτω καὶ ἡ ἀσώματος ψυχὴ τῷ ἐνδομυχοῦντι ὄφει κοινωνοῦσα, τῷ πονηρῷ πνεύματι, πορνεύει ἀπὸ Θεοῦ, καὶ γέγραπται· «πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμοίχευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». Ἔτσι γὰρ πορνεία διὰ σώματος τελουμένη, καὶ ἐστὶ πορνεία ψυχῆς κοινωνούσης τῷ σατανᾷ· ἡ αὐτὴ γὰρ ψυχὴ κοινωνικὴ ἐστὶ καὶ ἀδελφὴ ἢ δαιμονίων ἢ Θεοῦ καὶ ἀγγέλων. Καὶ λοιπὸν μοιχεύουσα μετὰ τοῦ διαβόλου ἄχρηστός ἐστὶ τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ.

26,14 Ἐρώτησις: Εἰ ἡσυχάζει ποτὲ ὁ σατανᾶς καὶ ἐλευθεροῦται ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πολέμου ἢ, ἕως ὅτε ζῆ, ἔχει πόλεμον;

Ἀπόκρισις: Ὁ σατανᾶς οὐδέποτε ἡσυχάζει πολεμῶν· ἕως ἂν ζῆ τις εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον καὶ φορῆ τὴν σάρκα, πολεμεῖται. Ἄλλ' ὅταν «τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα» σβεσθῆ, λοιπὸν ἐκεῖ τί βλάπτει τὸν ἄνθρωπον, εἰ καὶ ἔρχεται ὁ σατανᾶς; Πρὸς λόγον, ἐστὶ τις φίλος βασιλέως καὶ ἔχει δίκην πρὸς ἀντίδικον· ὅταν οὖν τὸν βασιλέα ἔχη ἐπιρρεπῆ καὶ φίλον αὐτοῦ, ὅστις βοηθεῖ αὐτῷ, οὐδὲν βλάπτεται. Ὅτε γὰρ τις φθάσει ὅλας τὰς τάξεις παρελθεῖν καὶ τοὺς βαθμοὺς καὶ γενέσθαι φίλος βασιλέως, οὗτος λοιπὸν τί βλάπτεται ὑπὸ τινος; Εἰς τὸ φαινόμενόν εἰσι πόλεις λαμβάνουσαι δῶρα καὶ ἀννόνας παρὰ τοῦ βασιλέως· εἰ οὖν ὀλίγον τι λειτουργοῦσιν, οὐδὲν ζημιοῦνται, ὅποτε τοσαῦτα πορίζονται καὶ δέχονται παρὰ τοῦ βασιλέως. Οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοί, εἰ καὶ πολεμοῦνται παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ' αὐτοὶ κατέλυσαν εἰς τὴν θεότητα καὶ ἐνεδύσαντο τὴν «ἐξ ὕψους δύναμιν» καὶ ἀνάπαυσιν καὶ οὐδὲν φροντίζουσι τοῦ πολέμου.

26,15 Ὡσπερ γὰρ ὁ Κύριος ἐνεδύσατο σῶμα καταλιπὼν πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐνδύονται τὸ πνεῦμα τὸ

67. Ματθ. 5,28

68. Ἐφεσ. 6,16

69. Λουκᾶ 24,26

70. Πρβλ. Α' Κορ. 15,24

δόλο τῆ διαφθείρει, καί αὐτή εἶναι σιχαμερή γιά τόν ἄνδρα τῆς, γιατί ἔγινε μοιχαλίδα, ἔτσι καί ἡ ἀσώματη ψυχή πού ἦρθε σέ κοινωνία μέ τό φίδι πού κατοικεῖ μέσα τῆς, δηλαδή μέ τό πονηρό πνεῦμα, ἀπατά τό Θεό, διότι ἔχει γραφεῖ· «καθένας πού βλέπει γυναίκα μέ πονηρή ἐπιθυμία, ἤδη διέπραξε τήν ἁμαρτία τῆς μοιχείας μέσα στήν καρδιά του»⁶⁷. Διότι ὑπάρχει πορνεία πού γίνεται μέ τό σῶμα, καί ὑπάρχει πορνεία τῆς ψυχῆς ὅταν αὐτή ἔρχεται σέ κοινωνία μέ τό σατανᾶ· διότι ἡ ἴδια ἡ ψυχή εἶναι κοινωνική καί ἀδελφή ἢ τῶν δαιμόνων ἢ τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀγγέλων. Λοιπόν ἀφοῦ γίνει μοιχαλίδα μέ τό διάβολο, εἶναι ἀχρηστη γιά τόν ἐπουράνιο νυμφίο.

26,14 Ἐρώτηση: Μένει ἡσυχος ποτέ ὁ σατανᾶς καί ἐλευθερώνεται ὁ ἄνθρωπος ἀπό τόν πόλεμο μαζί του, ἢ σ' ὅλη του τή ζωή πολεμάει μ' αὐτόν;

Ἀπάντηση: Ὁ σατανᾶς δέν παῦει ποτέ νά πολεμάει· ὅσο ζεῖ κάποιος σ' αὐτόν τόν κόσμο καί ἔχει τό ἀνθρώπινο σῶμα, δέχεται ἐπιθέσεις. Ὅταν ὁμως «τά πυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ»⁶⁸ σβηστοῦν, ἀπό ἐκεῖ καί ἔπειτα σέ τί βλάπτουν τόν ἄνθρωπο οἱ ἐπιθέσεις τοῦ σατανᾶ; Γιά παράδειγμα, εἶναι κάποιος φίλος τοῦ βασιλιᾶ καί βρίσκεται στά δικαστήρια μέ κάποιον ἀντίδικο· ὅταν λοιπόν ἔχει τήν εὖνοια καί τή φιλία τοῦ βασιλιᾶ πού τόν βοηθάει, δέν παθαίνει κανέκα κακό. Διότι, ἂν κάποιος περάσει ὅλες τίς τάξεις καί τίς βαθμίδες καί φτάσει στό σημεῖο νά γίνει φίλος μέ τό βασιλιά, αὐτός τί κακό μπορεῖ νά ὑποστεῖ ἀπό κάποιον; Στόν κόσμο ὑπάρχουν πόλεις πού δέχονται δῶρα καί ἐπιχορηγήσεις σιτηρῶν ἀπό τό βασιλιά· ἂν λοιπόν προσφέρουν κατά τι λιγότερο ἔργο, δέ βλάπτονται σέ τίποτε, ἀφοῦ ὠφελοῦνται τόσο πολύ καί δέχονται τόσα πολλά ἀπό τό βασιλιά. Ἐτσι καί οἱ Χριστιανοί, ἂν καί πολεμοῦνται ἀπό τόν ἐχθρό, αὐτοί ὁμως βρῆκαν καταφύγιο στή θεότητα, καί ἔχουν ντυθεῖ «τήν ἐπουράνια δύναμη»⁶⁹ καί ἀνάπαυση καί δέν ἐνδιαφέρονται καθόλου γιά τόν πόλεμο τοῦ διαβόλου.

26,15 Διότι ὅπως ὁ Κύριος ντύθηκε τό σῶμα ἐγκαταλείποντας κάθε ἀρχή καί ἐξουσία⁷⁰, ἔτσι καί οἱ Χριστιανοί ντύνονται τό

ἅγιον καὶ ἐν ἀναπαύσει εἰσὶν. Εἰ δὲ καὶ ἔρχεται πόλεμος, ἔξωθεν κρούει ὁ σατανᾶς, ἀλλ' αὐτοὶ ἔσωθεν ἠσφαλισμένοι εἰσὶ τῆ τοῦ Κυρίου δυνάμει καὶ οὐ φροντίζουν τοῦ σατανᾶ. Καθῶς ἐκεῖ εἰς τὴν ἔρημον ἐπέειπε τὸν Κύριον ἡμέρας τεσσαράκοντα, τί αὐτὸν ἔβλαψεν, ὅτι ἔξωθεν προσῆλθε τῷ σώματι αὐτοῦ; ἔσωθεν γὰρ Θεὸς ἦν· οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοί, εἰ καὶ ἔξωθεν πειράζονται, ἀλλ' ἔσωθεν πεπληρωμένοι εἰσὶ τῆς θεότητος καὶ οὐδὲν ἀδικοῦνται. Εἰς ταῦτα δὲ τὰ μέτρα εἴ τις ἔφθασεν, εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὸ «πλήρωμα τῆς θεότητος» κατήντησεν. Ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος ἀκμὴν ἔσωθεν ἔχει πόλεμον· ὥραν ἀναπαύεται εἰς τὴν εὐχὴν καὶ ἄλλη ὥρα ἐν θλίψει καὶ πολέμῳ στήκει. Οὕτω γὰρ θέλει ὁ Κύριος· ἐπειδὴ ἀκμὴν νῆπιός ἐστι, γυμνάζει αὐτὸν εἰς τοὺς πολέμους, καὶ τὰ δύο πρόσωπα ἔσωθεν βρῦει, καὶ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, καὶ ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ θλίψις. Εὔχονται ἐν ἀναπαύσει καὶ ἄλλη ὥρα ἐν θορύβῳ εἰσὶν.

26,16 Οὐκ ἀκούεις τί λέγει ὁ Παῦλος; «ἐὰν ἔχω πάντα τὰ χαρίσματα, ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καθήσωμαι, ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων λαλῶ, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι»· ἐπειδὴ ταῦτα τὰ χαρίσματα προτρεπτικά εἰσι, καὶ οἱ ἐν τούτοις στήκοντες, εἰ καὶ ἐν φωτί, νῆπιοί εἰσι. Πολλοὶ γὰρ τῶν ἀδελφῶν ἦλθον εἰς τοιαῦτα μέτρα καὶ ἔσχον χαρίσματα ἰαμάτων καὶ ἀποκάλυψιν καὶ προφητείαν, καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἔφθασαν εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην, ὅπου ὁ «σύνδεσμος τῆς τελειότητος», ἐπῆλθεν αὐτοῖς πόλεμος καὶ ἀμελήσαντες ἔπεσον. Εἰ δὲ τις φθάσει εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην, οὗτος λοιπὸν δέδεταί καὶ ἔστιν ἠχημαλωτισμένος εἰς τὴν χάριν. Εἰ δὲ τις παρὰ μικρὸν ἐγγίσει τῷ μέτρῳ τῆς ἀγάπης, μὴ φθάσει δὲ εἰς αὐτὴν

71. Μάρκ. 1,12

74. Α' Κορ. 13,1-3

77. Κολ. 3,14

72. Πρβλ. Α' Ἰω. 4,18

75. Πρβλ. Α' Κορ. 12,9

73. Κολ. 2,9

76. Πρβλ. Α' Ἰω. 4,8

ἅγιο Πνεῦμα καί ἀναπαύονται. Καί ἂν ἔρχεται ἐναντίον τους πόλεμος καί χτυπάει ὁ σατανᾶς ἀπ' ἔξω, αὐτοί εἶναι ἀσφαλισμένοι ἀπό μέσα μέ τή δύναμη τοῦ Κυρίου, καί δέν ἐνδιαφέρονται γιά τό σατανᾶ. "Ὅπως ἐκεῖ στήν ἔρημο πού ὑπέβαλε σέ πειρασμό τόν Κύριο σαράντα μέρες⁷¹, σέ τί τόν ἔβλαψε πλησιάζοντας ἀπ' ἔξω τό σῶμα του; διότι ἀπό μέσα ἦταν Θεός· ἔτσι καί οἱ Χριστιανοί, ἂν καί ἀπ' ἔξω δέχονται πειρασμούς, μέσα ὁμως εἶναι γεμάτοι ἀπό τήν παρουσία τῆς θεότητας, καί δέ βλάπτονται σέ τίποτε. "Ὅποιος λοιπόν ἔφτασε σ' αὐτό τό σημεῖο τελειότητας, στήν τέλεια ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ⁷², ἔφτασε σ' αὐτό τό «πλήρωμα τῆς θεότητας»⁷³. Ἐκεῖνος ὁμως πού δέν ἔχει γίνεи τέτοιος, ἔχει ἀκόμα ἐσωτερικό πόλεμο· γιά λίγο βρίσκει ἀνάπαυση στήν προσευχή, καί σ' ἄλλη ὥρα βρίσκει σέ πόλεμο καί θλίψη. Διότι ἔτσι θέλει ὁ Κύριος· ἐπειδή εἶναι ἀκόμα νήπιος πνευματικά, τόν ἐξασκεῖ γιά τούς πολέμους, καί προβάλλει μέσα του καί τά δύο πρόσωπα, καί τό φῶς καί τό σκοτάδι, καί τήν ἀνάπαυση καί τή θλίψη. Προσεύχεται ὅταν βρίσκει σέ κατάσταση ἀνάπαυσης, καί σ' ἄλλη ὥρα βρίσκει σέ κατάσταση ἀναταραχῆς.

26,16 Δέν ἀκοῦς τί λέγει ὁ Παῦλος; «ἐάν ἔχω ὅλα τά χαρίσματα, καί ἂν παραδώσω τό σῶμα μου νά καεῖ στή φωτιά, ἂν ἔχω τήν ἱκανότητα νά ἐννοῶ καί νά μιλῶ τίς γλῶσσες τῶν ἀγγέλων, ἀλλά δέν ἔχω ἀγάπη, δέν εἶμαι τίποτε»⁷⁴. ἐπειδή τά χαρίσματα αὐτά μᾶς προτρέπουν στήν ἀρετή, καί αὐτοί πού μένουν σ' αὐτά, ἂν καί βρίσκονται στό φῶς, ὁμως εἶναι πνευματικά νήπιοι. Διότι πολλοί ἀπό τούς Χριστιανούς ἔφτασαν σ' αὐτά τά μέτρα τῆς τελειότητας καί ἀπέκτησαν χαρίσματα θεραπείας διαφόρων ἀσθενειῶν καί χαρίσματα προφητείας⁷⁵, ἐπειδή ὁμως δέν ἔφτασαν στήν τέλεια ἀγάπη⁷⁶, πού εἶναι «ὁ σύνδεσμος πού συνδέει ὅλες τίς ἀρετές σ' ἓνα τέλειο σύνολο»⁷⁷, δημιουργήθηκε σ' αὐτούς πόλεμος, καί ἐπειδή ἀμέλησαν ἔπесαν σέ παραπτώματα. "Ἄν ὁμως κάποιος φτάσει στήν τέλεια ἀγάπη, αὐτός εἶναι δεμένος καί αἰχμαλωτισμένος στή χάρη τοῦ Θεοῦ. Καί ἂν κάποιος θέλει λίγο νά ἐγγίσει τό τέλειο μέτρο τῆς ἀγάπης, καί δέν ἔχει φθάσει ἀκόμα νά δεθεῖ μ' αὐτή τήν ἴδια τήν ἀγάπη, αὐτός βρί-

τὴν ἀγάπην δεθῆναι, ἀκμὴν ὁ τοιοῦτος ὑπὸ φόβον ἐστὶ καὶ πόλεμον καὶ πτώσιν, καὶ εἰ μὴ ἀσφαλίσειται, ρίπτει αὐτὸν ὁ σατανᾶς.

26,17 Οὕτω γὰρ πολλοὶ ἐπλανήθησαν· χάριτος εἰς αὐτοὺς γενομένης ἐνόμισαν ὅτι κατέλαβον τὴν τελειότητα καὶ ἔλεγον· 'ἀρκεῖ ἡμῖν, οὐ χρῆζομεν'. Ἀλλ' ὁ Κύριος οὔτε τέλος ἔχει οὔτε κατάληψιν, καὶ οἱ Χριστιανοὶ οὐ τολμῶσιν εἰπεῖν ὅτι 'κατελάβομεν', ἀλλὰ τεταπεινωμένοι εἰσὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ζητοῦντες. Ἐν τοῖς φαινομένοις τὰ γράμματα ἀτέλεστά εἰσι, καὶ οὐδεὶς οἶδε τοῦτο εἰ μὴ σχολαστικὸς ὁ μετρίως μαθὼν γράμματα. Οὕτω καὶ ὧδε οὐδενὶ ἐστὶν καταληπτὸς ὁ Θεὸς καὶ μετρητός, εἰ μὴ τοῖς γευσαμένοις ἐξ αὐτοῦ ἐκείνου, οὗ ἐδέξαντο, καὶ γνωρίζουσι τὴν ἑαυτῶν ἀσθένειαν. Εἰς χωρίον ἐάν τις ἀπέλθῃ ὀλίγα γράμματα εἰδῶς, ὅπου εἰσὶν ἰδιῶται, δοξάζεται ὑπ' αὐτῶν ὡς σχολαστικὸς, ἐπειδὴ χωρικοὶ εἰσὶν ὀλοτελῶς μὴ εἰδότες δοκιμάσαι. Αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ τὰ ὀλίγα εἰδῶς γράμματα, ἐὰν ἀπέλθῃ εἰς πόλιν, ὅπου εἰσὶ ρήτορες καὶ σχολαστικοί, οὐ τολμᾷ παραφανῆναι αὐτοῖς οὔτε λαλῆσαι· ὡς χωρικὸς γὰρ κρίνεται ὑπὸ τῶν σχολαστικῶν.

26,18 **Ἐρώτησις:** Εἰ ὢν ἐν πολέμῳ ἄνθρωπος καὶ ἔχων τὰ δύο πρόσωπα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς χάριτος, μεταστῆ ἔκ τοῦ κόσμου τούτου, ποῦ προχωρεῖ κατεχόμενος εἰς τὰ δύο μέρη;

Ἀπόκρισις: Ὅπου ἔχει τὸν σκοπὸν ὁ νοῦς καὶ ὅπου ἀγαπᾷ, ἐκεῖ προχωρεῖ. Μόνον εἰ ἐπέρχεται σοι θλίψις καὶ πόλεμος, ἀντιλέγειν ὀφείλεις καὶ μισεῖν· τὸ γὰρ ἐλθεῖν τὸν πόλεμον οὐκ ἐστὶ σόν, τὸ δὲ μισῆσαι σόν ἐστὶ. Καὶ τότε βλέπων ὁ Κύριος τὸν νοῦν σου, ὅτι ἀγωνίζῃ καὶ ἀγαπᾷ αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς, διαχωρίζει τὸν θάνατον ἐκ τῆς ψυχῆς σου μιᾷ ὥρᾳ (οὐκ ἐστὶ γὰρ αὐτῷ δυσχερὲς) καὶ προσλαμβάνεται σε εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ φῶς· ἀρπά

σκεται ἀκόμα κάτω ἀπό τό φόβο καί τό πόλεμο καί τόν κίνδυνο τῆς πτώσης, καί ἂν δέν ἀσφαλίσει τόν ἑαυτό του, ὁ σατανᾶς τόν ρίχνει στήν ἁμαρτία.

26,17 Διότι ἔτσι πλανήθηκαν πολλοί· ἐπειδή ἦρθε σ' αὐτούς ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ, νόμισαν ὅτι ἔφθασαν στήν τελειότητα καί ἔλεγαν· 'εἶναι ἀρκετό ὅσο ἀποκτήσαμε, δέ θέλουμε περισσότερο'. Ὅμως ὁ Κύριος δέν ἔχει οὔτε τέλος οὔτε μπορεῖ κάποιος νά τόν ἀποκτήσει ἐξ ὀλοκλήρου, καί οἱ Χριστιανοί δέν τολμοῦν νά ποῦν 'φτάσαμε στήν τελειότητα', ἀλλά ταπεινά νύχτα καί μέρα παρακαλοῦν. Στόν κόσμο τά γράμματα δέν ἔχουν τέλος, καί κανεῖς δέν τό γνωρίζει αὐτό, παρά μόνο ὁ μορφωμένος μέ γνώση πολλή. Ἔτσι καί ἐδῶ, κανένας δέ μπορεῖ νά κατανοήσει πλήρως τό Θεό καί νά τόν μετρήσει, παρά μόνο ἐκεῖνοι πού ἔχουν γευθεῖ τήν παρουσία του, αὐτοί πού τόν δέχθηκαν καί γνωρίζουν τή δική τους ἀσθένεια. Ἄν πάει κάποιος σ' ἕνα χωριό, στό ὁποῖο ὑπάρχουν ἀνίδεοι, γνωρίζοντας λίγα γράμματα, αὐτός φαίνεται σ' αὐτούς σάν μορφωμένος, ἐπειδή αὐτοί εἶναι ἐντελῶς ἀμόρφωτοι καί δέν ἔχουν τή δυνατότητα νά τόν κρίνουν. Αὐτός ὅμως ὁ ἴδιος πού γνωρίζει τά λίγα γράμματα, ἂν πάει στήν πόλη, ὅπου ὑπάρχουν ρήτορες καί μορφωμένοι, δέν τολμᾷ νά σταθεῖ κοντά τους, οὔτε νά μιλήσει· διότι αὐτός θεωρεῖται ἀπό τούς μορφωμένους σάν ἀγράμματος.

26,18 Ἐρώτηση: Ἄν, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται σέ πνευματικό πόλεμο καί ἔχει μέσα στήν ψυχή του τά δύο πρόσωπα, τῆς ἁμαρτίας καί τῆς χάριτος, φύγει ἀπό τόν κόσμο αὐτό, πού πηγαίνει, μιά καί κατέχεται καί ἀπό τά δύο μέρη;

Ἀπάντηση: Πηγαίνει ἐκεῖ πού ἔχει τήν προτίμηση καί τήν ἀγάπη ὁ νοῦς του. Ἄν ἔρχεται ἐναντίον σου θλίψη καί πόλεμος μόνο, ὀφείλεις ν' ἀντιστέκεσαι καί νά τά μισεῖς· διότι τό νά ἔρθει ἐναντίον σου πόλεμος δέν εἶναι δική σου ὑπόθεση, τό νά μισήσεις ὅμως αὐτόν εἶναι δικό σου ἔργο. Καί τότε, βλέποντας ὁ Κύριος τό νοῦ σου, ὅτι ἀγωνίζεσαι, καί ὅτι τόν ἀγαπᾶς μέ ὅλη σου τήν ψυχή, ἀπομακρύνει ἀμέσως τό θάνατο ἀπ' τήν ψυχή σου (διότι δέν εἶναι δύσκολο αὐτό στό Θεό) καί σέ παίρνει στούς κόλπους του καί στό φῶς του· διότι σέ ἀρπάζει στή στιγ-

ζει γάρ σε ἐν ροπῇ ὥρας ἐκ τοῦ στόματος τοῦ σκότους, καὶ εὐθέως μετατιθεῖ σε εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· τῷ γὰρ Θεῷ ἐν ροπῇ ὥρας πάντα εὐχερῆ ἐστὶ ποιῆσαι, μόνον ἵνα τὴν ἀγάπην ἔχῃς πρὸς αὐτόν. Χρῆζει γὰρ ὁ Θεὸς τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ κοινωνικὴ ἐστὶν ἡ ψυχὴ τῆς θεότητος.

26,19 Καὶ καθὼς πολλάκις εἶπομεν τὴν παραβολὴν τοῦ γεωργοῦ, ὅτι καμῶν καὶ βαλῶν τὸν σπόρον ἐν τῇ γῆ ὀφείλει ἐκδέξασθαι καὶ τὸν ἄνωθεν ὑετόν· ἐὰν γὰρ μὴ ἐπιφανῆ νέφη καὶ ἄνεμοι πνεύσωσιν, οὐδὲν ὠφέλησεν ὁ κάματος τοῦ γεωργοῦ, ὁ γὰρ σπόρος γυμνὸς ὑπόκειται, τοῦτο ἀνάλαβε καὶ εἰς τὸ πνευματικόν. Ἐὰν μόνον ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐργασίᾳ ἀπομείνῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ μὴ ἐπιδέξηται τι ξένον τῆς φύσεως αὐτοῦ, οὐ δύναται καρποὺς ἀξίους τῷ Κυρίῳ ἀποδοῦναι. Τί δέ ἐστὶν ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου; τὸ ἀποτάξασθαι, τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ κόσμου, τὸ ὑπομένειν ἐν τῇ εὐχῇ, τὸ ἀγρυπνεῖν, ἀγαπᾶν τὸ Θεὸν καὶ τοὺς ἀδελφούς· τοῦτο ἴδιον αὐτοῦ ἐστὶν. Ἄλλ' ἐὰν ἀπομείνῃ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐργασίᾳ καὶ μὴ ἐλπίσῃ ἄλλο τι ἐπιδέξασθαι, καὶ μὴ πνεύσωσιν οἱ ἄνεμοι τοῦ ἁγίου Πνεύματος τῇ ψυχῇ, καὶ ἐὰν μὴ ἐπιφανῆ οὐράνια νέφη καὶ κατέλθῃ ἐξ οὐρανοῦ ὑετὸς καὶ ἐπιβρέξῃ τῇ ψυχῇ, οὐ δύναται ὁ ἄνθρωπος καρποὺς ἀξίους ἀποδοῦναι τῷ Κυρίῳ.

26,20 Γέγραπται δέ, ὅτι ὁ γεωργὸς ὅταν ἴδῃ τὸ «κλῆμα φέρον καρπὸν» καθαρίζει αὐτό, ἵνα πλείονα ἐξενέγκῃ· τὸ δὲ «μὴ φέρον καρπὸν» ἐκριζοῖ καὶ εἰς καθῶσιν δίδωσι. Πλὴν τοῦ ἀνθρώπου τοῦτό ἐστιν ἵνα, εἴτε νηστεύει εἴτε ἀγρυπνεῖ εἴτε εὐχεται εἴτε καλὸν τι ποιεῖ, ἐπιγράφει ἅπαντα τῷ Κυρίῳ, τοῦτο λέγων ὅτι 'εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἐνεδυνάμωσέ με, οὐκ ἠδυνάμην νηστεύειν ἢ εὐχεσθαι ἢ ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν'. Καὶ οὕτω βλέπων ὁ Θεὸς τὴν ἀγαθὴν σου προαίρεσιν, ὅτι τὰ σὰ ἅπερ ἀπὸ φύσεως ποιεῖς τῷ Θεῷ ἐπιγράφεις, πάλιν αὐτὸς τὰ ἴδια αὐτοῦ, τὰ πνευματικά, τὰ θεῖα καὶ ἐπουράνια, σοὶ

μή από τό στόμα τοῦ σκότους καί ἀμέσως σέ μεταφέρει στή βασιλεία του· ἐπειδή ὁ Θεός μπορεῖ νά κάνει τά πάντα σέ μιά στιγμή μέ εὐκολία, ἀρκεῖ νά ἔχεις τήν ἀγάπη σου στραμμένη πρὸς αὐτόν. Γιατί ὁ Θεός θέλει τήν προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδή ἡ ψυχὴ βρίσκεται σέ κοινωνία μέ τή θεότητα.

26,19

Καί ὅπως πολλές φορές ἔχουμε πεῖ τήν παραβολή τοῦ γεωργοῦ, ὅτι δηλαδή, ἐνῶ αὐτός κοπιάζει καί σπέρνει τό σπόρο στή γῆ, ἔχει ἀνάγκη καί ἀπό τή βροχὴ πού ἔρχεται ἀπό ψηλά· διότι ἂν δέ φανοῦν σύννεφα καί δέ φυσήξουν ἄνεμοι, δέν ἔχει κανένα ἀποτέλεσμα ὁ κόπος τοῦ γεωργοῦ, γιατί ὁ σπόρος βρίσκεται μέσα στή γῆ γυμνός· τό ἴδιο λοιπόν νά σκεφθεῖς καί γιά τά πνευματικά. Ἄν παραμείνει ὁ ἄνθρωπος μόνο στή δική του προσπάθεια καί δέ δεχθεῖ κάτι ξένο πρὸς τή φύση του, δέ μπορεῖ ν' ἀποδώσει καρπούς ἄξιους γιά τόν Κύριο⁷⁸. Ποιά εἶναι λοιπόν ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου; Τό ν' ἀπομακρύνει τό κακό, τό νά βγεῖ ἔξω ἀπό τόν κόσμο, τό νά δείχνει ὑπομονή στήν προσευχή, τό νά βρίσκεται σέ ἐγρήγορση, τό ν' ἀγαπᾷ τό Θεό καί τούς ἀδελφούς· αὐτό εἶναι κάτι πού μπορεῖ νά τό κάνει ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος. Ἄλλ' ἂν παραμείνει μόνο στήν δική του προσπάθεια καί δέν ἐλπίζει νά δεχθεῖ καί κάτι ἄλλο, ἂν δέ φυσήξουν οἱ ἄνεμοι τοῦ ἀγίου Πνεύματος μέσα στήν ψυχὴ του καί δέ φανοῦν τά ἐπουράνια σύννεφα, ἂν δέν πέσει βροχὴ ἀπό τόν οὐρανὸ νά ποτίσει τήν ψυχὴ του, δέ μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος ν' ἀποδώσει στόν Κύριο καλούς καρπούς.

26,20

Ἐχει γραφεῖ ὅτι ὅταν ὁ γεωργός δεῖ «τό κλῆμα νά βγάζει καρπό»⁷⁹, τό περιποιεῖται, γιά νά φέρει περισσότερο καρπό· καί ἐκεῖνο πού δέ φέρνει καρπό τό ξερριζώνει καί τό καίει. Ὁ ἄνθρωπος λοιπόν αὐτό πρέπει νά κάνει, ὥστε, εἴτε νηστεύει, εἴτε βρίσκεται σέ ἐγρήγορση, εἴτε προσεύχεται, εἴτε κάνει κάτι καλό, νά τ' ἀποδίδει ὅλα στόν Κύριο, καί νά λέγει, ἂν δέ μέ δυνάμωνε ὁ Θεός⁸⁰, δέ θά μποροῦσα νά νηστεύω ἢ νά προσεύχομαι ἢ ν' ἀπομακρυνθῶ ἀπό τόν κόσμο'. Καί ἔτσι, βλέποντας ὁ Θεός τήν ἀγαθὴ σου προαίρεση, ὅτι αὐτά πού κατορθώνεις ἐσύ μέ τή δύναμη τῆς δικῆς σου φύσης, τ' ἀποδίδεις στό Θεό, καί αὐτός μέ τή σειρά του σοῦ χαρίζει τά δικά του, τά πνευματικά,

ταῦτα χαρίζεται. Τίνα δέ εἰσιν οἱ τοῦ Πνεύματος καρποί; Ἀγαλλίασις, εὐφροσύνη.

26,21 **Ἐρωτήσεις:** Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰσι φυσικοὶ καρποὶ τούτοις ὅμοιοι, ἀγάπη, πίστις, εὐχή, διάκρινον ἡμῖν, πῶς ἐστι τὰ φυσικὰ καὶ πῶς ἐστι τὰ πνευματικά;

Ἀποκρίσις: Τὰ σὰ ἃ ποιεῖς, καλὰ μὲν ἐστι καὶ τῷ Θεῷ εὐπρόσδεκτα, ἀλλ' οὐκ ἔστι καθαρὰ. Οἶον ἀγαπᾷς τὸν Θεόν, ἀλλ' οὐ τελείως ἔρχεται ὁ Κύριος διδούς σοι ἀγάπην ἄτρεπτον τὴν ἐπουράνιον. Εὐχῆ σὺ φυσικῶς μετὰ τοῦ ρέμβεσθαι καὶ διαλογίζεσθαι· δίδωσί σοι ὁ Θεὸς τὴν καθαρὰν εὐχὴν «ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ». Ἐν τοῖς φαινομένοις ἡ γῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀφ' ἑαυτῆς ἐκφέρει τὰς ἀκάνθας, ὁ δὲ γεωργὸς σκάπτει, ἐργάζεται ἐπιμελῶς, βάλλει σπόρον, ἀλλ' αἱ ἀκάνθαι μὴ σπειρόμεναι ἀναφύουσι καὶ πληθύνονται· μετὰ γὰρ τὴν παράβασιν ἐρρέθη τῷ Ἀδάμ· «τριβόλους καὶ ἀκάνθας ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ». Πάλιν ὁ γεωργὸς ἐμπονεῖ τῇ γῆ, ἀνασκάπτει τὰς ἀκάνθας, καὶ αὗται ἔτι πληθύνονται. Ἀνάλαβε τοῦτο πνευματικῶς. Μετὰ γὰρ τὴν παράβασιν ἡ γῆ τῆς καρδίας ἐκφέρει ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἐργάζεται ὁ ἄνθρωπος, ἐμπονεῖ, καὶ ἔτι αἱ ἄκανθαι τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἀναφύονται. Εἶτα αὐτὸ τὸ ἅγιον «Πνεῦμα συναντιλαμβάνεται τῆς ἀσθενείας» τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ Κύριος βάλλει ἐν αὐτῇ τῇ γῆ τῆς καρδίας σπόρον ἐπουράνιον καὶ ἐργάζεται αὐτήν, καὶ πεσόντος τοῦ σπόρου ἀκμὴν οἱ τρίβολοι καὶ αἱ ἄκανθαι ἀναφύονται. Πάλιν αὐτὸς ὁ Κύριος καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐργάζονται τὴν γῆν τῆς ψυχῆς, καὶ ἔτι τὰ πονηρὰ πνεύματα καὶ αἱ ἄκανθαι βρῦουσιν ἐκεῖ καὶ ἀναφύονται, ἕως οὗ γένηται θέρος καὶ πλεονάσῃ ἡ χάρις, καὶ καταξηρανθῶσιν ἐκ τῆς θερμῆς τοῦ ἡλίου αἱ ἄκανθαι.

26,22 Εἰ γὰρ καὶ σύνεστι κακία τῇ φύσει, ἀλλ' οὐχ οὕτω κατακυριεύει ταύτης ἢ ἔχει νομὴν. Τὰς γὰρ τρυφερὰς χλόας τοῦ σίτου δύναται τὰ ζιζάνια συμπνίγειν, φθάσαντος δὲ θέρους μετὰ τὸ ξηραν-

81. Πρβλ. Γαλ. 5,22

82. Ἰω. 4,23

83. Γέν. 3,18

84. Ρωμ. 8,26

85. Πρβλ. Ρωμ. 6,1

86. Πρβλ. Ματθ. 13,25

τά θεῖα καί ἐπουράνια. Ποιοί εἶναι αὐτοί οἱ πνευματικοί καρποί; Ἡ ἀγαλλίαση καί ἡ εὐφροσύνη⁸¹.

26,21 **Ἑρώτηση:** Ἄλλ' ἐπειδή οἱ φυσικοί καρποί εἶναι ὅμοιοι μ' αὐτούς, ἡ ἀγάπη, ἡ πίστη, ἡ προσευχή, ξεχώρισέ μας πῶς εἶναι τά φυσικά καί πῶς τά πνευματικά;

Ἀπάντηση: Αὐτά πού κάνεις ἐσύ εἶναι καλά καί εὐπρόσδεκτα ἀπό τό Θεό, δέν εἶναι ὅμως καθαρά. Γιά παράδειγμα ἀγαπᾶς τό Θεό, ἀλλ' ὄχι τέλεια· ἔρχεται ὁ Κύριος καί σου δίνει ἀγάπη ἀμετάβλητη, τήν ἐπουράνια. Προσεύχεσαι σύ μέ φυσικό τρόπο, καί ὁ νοῦς σου περιπλανιέται ἐδῶ καί ἐκεῖ καί σκέφτεται διάφορα πράγματα· σου δίνει ὁ Θεός τήν καθαρή προσευχή «τήν πνευματική καί ἀληθινή»⁸². Στόν κόσμο αὐτό ἡ γῆ σέ μαγάλη ἔκταση βγάζει τ' ἀγκάθια, ὁ δέ γεωργός σκάβει, ἐργάζεται μέ ἐπιμέλεια, φυτεύει τό σπόρο, ἀλλά τ' ἀγκάθια, ἄν καί δέ σπέρνονται ἀπό κανένα, φυτρώνουν καί πληθαίνουν· διότι μετά τήν παράβαση τῆς ἐντολῆς λέχθηκε στόν Ἀδάμ: «ζιζάνια καί ἀγκάθια θά βγάζει ἡ γῆ γιά σένα»⁸³. Πάλι ὁ γεωργός κουράζεται καλλιεργῶντας τή γῆ, ξερριζῶνει τά ἀγκάθια, καί αὐτά πάλι πληθαίνουν. Ἐνόησέ το αὐτό στά πνευματικά. Διότι μετά τήν παράβαση τῆς ἐντολῆς ἡ γῆ τῆς καρδιᾶς βγάζει ἀγκάθια καί ζιζάνια, ἐργάζεται ὁ ἄνθρωπος, κοπιάζει καί ὅμως τ' ἀγκάθια τῶν πονηρῶν πνευμάτων φυτρῶνουν ἀκόμα. Ἐπειτα τό ἴδιο τό «ἅγιο Πνεῦμα βοηθάει σ' ὄλες τίς ἀδυναμίες»⁸⁴ τοῦς ἀνθρώπους καί ὁ Κύριος σπέρνει μέσα στή γῆ τῆς καρδιᾶς ἐπουράνιο σπόρο, καί τήν καλλιεργεῖ, καί, ἐνῶ ἔχει σπαρεῖ ὁ σπόρος, ἀκόμα βλαστάνουν τά ζιζάνια καί τ' ἀγκάθια. Πάλι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καί ὁ ἄνθρωπος καλλιεργοῦν τή γῆ τῆς ψυχῆς, καί τά πονηρά πνεύματα καί τ' ἀγκάθια ξαναβλαστάνουν καί ξαναφυτρῶνουν, μέχρι πού νά ἔρθει ὁ καιρός τοῦ θερισμοῦ, καί περισσέψει ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ⁸⁵, καί καταξεραθοῦν τ' ἀγκάθια ἀπό τή κάψα τοῦ ἡλίου.

26,22 Διότι, ἄν καί συνυπάρχει ἡ κακία μέ τή φύση μας, ὅμως δέν τήν κατακυριεύει οὔτε τήν κάνει κτῆμα της. Διότι τά ζιζάνια μποροῦν νά πνίξουν τήν τρυφερή χλόη τοῦ σιταριοῦ⁸⁶, ὅταν

θῆναι τοὺς καρποὺς οὐδὲν βλάπτουσι τὰ ζιζάνια τὸν σῖτον. Καὶ γὰρ ἂν συμβῆ τριάκοντα μοδίους εἶναι καθαροῦ σίτου, ἔστι δὲ μῖξις ἐκεῖ ζιζανίων ὡς χοίνικος, τί παραφαίνεται; Κέχωσται γὰρ διὰ τὸν πλεονασμὸν τοῦ σίτου. Οὕτω καὶ ἐν τῇ χάριτι. Ὅταν πλεονάσῃ ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ χάρις εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ πλουτῆ εἰς τὸν Κύριον, σύνεστι δὲ ἡ κακία μερικῶς, οὐ δύναται βλάψαι τὸν ἄνθρωπον οὔτε ἔχει ἰσχύν τινα ἢ νομὴν κατ' αὐτοῦ. Ἡ γὰρ τοῦ Κυρίου ἔλευσις καὶ ἡ πρόνοια διὰ τοῦτο γέγονεν, ἵνα τοὺς τῇ κακίᾳ δεδουλωμένους ὄντας καὶ ἐνόχους καὶ ὑποτεταγμένους ἐλευθερώσῃ καὶ ποιήσῃ νικητὰς τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρτίας. Οὐκ ὀφείλουσιν οὖν οἱ ἀδελφοὶ ξενίζεσθαι, εἶγε ὑπὸ τινῶν θλίβονται πρὸς τὸ κακίας ἀπαλλαγῆναι.

26,23 Καὶ γὰρ εἰς τὸ παλαιόν, Μωσῆς καὶ Ἀαρὼν ἔχοντες τὴν ἱερωσύνην πολλὰ ἔπαθον. Καϊάφας δὲ τὴν ἐκείνων καθέδραν ἔχων αὐτὸς ἐδίωξε καὶ κατέκρινε τὸν Κύριον· ὁμοίως δὲ τὴν ἱερωσύνην ὁ Κύριος τιμῶν ἀφῆκεν αὐτὸν ἱεραῖσθαι. Ὅμοίως οἱ προφηταὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἔθνους ἐδιώκοντο. Λοιπὸν Πέτρος Μωσέα διεδέξατο, τὴν καινὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ καὶ τὴν ἀληθινὴν ἱερωσύνην ἐγχειρισθεῖς. Νῦν γὰρ ἔστι βάπτισμα πυρὸς καὶ πνεύματος καὶ περιτομὴ τις ἐν καρδίᾳ γινομένη, τὸ γὰρ θεῖον καὶ ἐπουράνιον Πνεῦμα ἐπιδημεῖ ἐν τῷ νῷ. Πλὴν οὔτε οὗτοι οἱ τέλειοι, ἕως εἰσὶν εἰς τὴν σάρκα, ἀμεριμνοῦσι διὰ τὸ αὐτεξούσιον, ἀλλ' ἐμφοβοὶ εἰσι, διὸ καὶ παραχωροῦνται πειράζεσθαι. Εἰ δὲ φθάσει ἡ ψυχὴ πρὸς ἐκείνην τὴν πόλιν τῶν ἁγίων ἀπελθεῖν, τότε δύναται μόνον ἄνευ θλίψεως καὶ πειρατηρίων εἶναι· ἐκεῖ γὰρ οὐκέτι ἔστι μέριμνα ἢ θλίψις ἢ πόνος ἢ γῆρας ἢ σατανᾶς ἢ πόλεμος, ἀλλ' ἀνάπαυσις, χαρὰ, εἰρήνη καὶ σωτηρία. Ὁ γὰρ Κύριος ἐν μέσῳ αὐτῶν ἔστιν, ὃς ἐπικαλεῖται σωτῆρ διὰ τὸ σῶζειν τοὺς αἰχμαλώτους, ἰατρὸς ἐπικέκληται, ἐπει-

ὁμως ἔρθει τό καλοκαίρι, ἀφοῦ ξεραθοῦν πιά οἱ καρποί, σέ τίποτε δέ βλάπτουν τά ζιζάνια τό σιτάρι. Γιατί, ἂν μέσα σέ καθαρὸ σιτάρι ποσότητος τριάντα μοδίων ἀνακατέψουμε μιά χούφτα ζιζάνια, ποῦ φαίνεται ὁ σπόρος τῶν ζιζανίων; Διότι ἔχει σκεπαστεῖ ἀπὸ τῆ μεγάλης ποσότητος τοῦ σιταριοῦ. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τῆ χάρη τοῦ Θεοῦ. Ὅταν πλεονάσουν στὸν ἄνθρωπο ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ καί ἡ χάρη του⁸⁷, καί εἶναι πλούσιος προστάς τὸν Κύριο, ὑπάρχει βέβαια ἐν μέρει καί ἡ κακία, ὁμως δέ μπορεῖ νά βλάψει τὸν ἄνθρωπο, οὔτε ἔχει κάποια δύναμη καί οὔτε μπορεῖ νά τὸν κυριεύσει. Διότι ὁ ἐρχομὸς καί ἡ φροντίδα τοῦ Κυρίου γι' αὐτὸ τό σκοπὸ ἔγινε, γιὰ νά ἐλευθερώσει αὐτοὺς ποὺ εἶναι ὑποδουλωμένοι στὴν κακία, ποὺ εἶναι ἔνοχοι καί ὑποταγμένοι σ' αὐτή, καί νά τοὺς κάνει νικητὲς ἀπέναντι στοῦ θάνατο τῆς ἀμαρτίας. Δέν πρέπει λοιπὸν νά παραξενεύονται οἱ ἀδελφοί, ἂν θλίβονται ἀπὸ τά ζιζάνια, ἐνῶ πλησιάζει ἡ ἀπαλλαγὴ τους ἀπὸ τὴν κακία.

26,23 Διότι καί στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Μωϋσῆς καί ὁ Ἄαρὼν, ἂν καί εἶχαν τὴν ἱερωσύνη, ἔπαθαν πολλά. Καί ὁ Καϊάφας, ποὺ εἶχε τὴν ἴδια θέση μ' ἐκείνους, ἐδίωξε καί καταδίκασε τὸν Κύριο· τιμώντας ὁμως ὁ Κύριος τὴν ἱερωσύνη τὸν ἐπέτρεψε νά ἱερωθεῖ. Τό ἴδιο καί οἱ προφῆτες διώκονταν ἀπ' αὐτὸ τό ἔθνος. Ὁ Πέτρος λοιπὸν διαδέχθηκε τὴν ἀληθινὴ ἱερωσύνη. Διότι τώρα ὑπάρχει βάπτισμα πυρός καί πνεύματος⁸⁸, καί κάποια περιτομὴ ποὺ γίνεται στὴν καρδιά⁸⁹, γιὰ τὸ θεῖο καί ἐπουράνιο Πνεῦμα ἔρχεται καί κατοικεῖ μέσα στό νοῦ. Ὅμως οὔτε καί αὐτοὶ εἶναι τέλειοι, ὅσο χρόνο φέρνουν τό ἀνθρώπινο σῶμα· εἶναι ἀμέριμνοι γιὰ τὴν ἐλεύθερη θέληση, ἀλλά καί γεμάτοι ἀπὸ φόβο, γι' αὐτὸ καί ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νά ὑποβάλλονται σέ πειρασμούς. Ἄν κατορθώσει νά φτάσει σέ ἐκείνη τὴν πόλη τῶν ἁγίων, τότε μόνο μπορεῖ νά εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ θλίψεις καί πειρασμούς· διότι ἐκεῖ δέν ὑπάρχει μέριμνα ἢ θλίψη ἢ πόνος ἢ γηρατειά ἢ σατανᾶς ἢ πόλεμος, ἀλλ' ἀνάπαυση, χαρά, εἰρήνη, σωτηρία. Διότι ὁ Κύριος βρίσκεται ἀνάμεσά τους, καί ὀνομάζεται σωτήρας, γιὰ τὸ σῶζει τοὺς αἰχμαλώτους, καλεῖται γιατρός,

δὴ οὐράνιον καὶ θεϊκὸν φάρμακον δίδωσι καὶ ἰᾶται τὰ πάθη τῆς ψυχῆς· ἔν τισι γὰρ κυριεύουσιν ἔτι τοῦ ἀνθρώπου. Πρὸς λόγον δὲ εἰπεῖν· ἔστι βασιλεὺς καὶ Θεὸς ὁ Ἰησοῦς, τύραννος δὲ καὶ ἄρχων κακὸς ὁ σατανᾶς.

6,24 Λοιπὸν ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον βούλονται οἰκειώσασθαι μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν βασιλείαν· ὁμοίως ὁ διάβολος καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ θέλουσιν οἰκειώσασθαι τοῦτον εἰς ἑαυτούς. Μέση οὖν ἡ ψυχὴ τῶν δύο ὑποστάσεων, καὶ λοιπὸν εἰς οἶον ἂν μέρος ρέψῃ τὸ θέλημα τῆς ψυχῆς, ἐκείνου γίνεται κτήμα καὶ υἱός. Ὡσπερ δὲ εἰ ἀποστείλῃ τις πατὴρ εἰς πατρίδα ξένην τὸν ἑαυτοῦ υἱόν, ὅπου ἀπαντῶσιν αὐτὸν καθ' ὁδὸν θηρία, καὶ δίδωσιν αὐτῷ φάρμακα καὶ ἀντίδοτα, ἵνα ἂν αὐτῷ ἐπέλθωσι τὰ θηρία ἢ δράκοντες, ἐπιδῶ τὸ φάρμακον καὶ ἀποκτείνῃ αὐτά, οὕτω καὶ ὑμεῖς σπουδάσατε λαβεῖν ἐπουράνιον φάρμακον, τὸ ἱαματικὸν καὶ ἀντίδοτον τῆς ψυχῆς, ἵνα δι' αὐτοῦ ἀποκτείνητε τὰ ἰοβόλα θηρία τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων. Οὐκ ἔστι γὰρ εὐκόλον πρᾶγμα καθαρὰν καρδίαν κτήσασθαι, εἰ μὴ μετὰ ἀγῶνος πολλοῦ καὶ καμάτου, ἵνα συνείδησιν καὶ καθαρὰν καρδίαν κτήσῃται ἄνθρωπος, ἵνα ὀλοτελῶς ἐκριζωθῇ τὸ κακόν.

16,25 Καὶ γὰρ συμβαίνει χάριν εἶναι εἰς τινα, καὶ ἡ καρδία οὐ κεκαθάρισται, καὶ διὰ τοῦτο ἔπεσον οἱ πεσόντες, ὅτι οὐκ ἐπίστευσαν μετὰ τὴν χάριν συνεῖναι αὐτοῖς τὸν καπνὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν. Πάντες δὲ οἱ δίκαιοι διὰ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμένης ὁδοῦ μέχρι τέλους εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ. Ὁ Ἀβραὰμ κατὰ Θεὸν πλούσιος ὢν καὶ κατὰ κόσμον, γῆν ἑαυτοῦ καὶ σποδὸν ὠνόμαζε, καὶ ὁ Δαβὶδ «ὄνειδος ἀνθρώπων» φησὶ «καὶ ἐξουδένωμα λαῶν, σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος». Ὅμοίως πάντες οἱ προφῆται καὶ ἀπόστολοι κακου-

90. Πρβλ. Μάρκ. 6,7

91. Ματθ. 7,14

92. Γέν. 18,27

93. Ψαλμ. 21,7

ἐπειδὴ χορηγεῖ οὐράνιο καὶ θεϊκό φάρμακο καὶ θεραπεύει τὰ πάθη τῆς ψυχῆς· γιατί γιὰ λίγο σέ μερικά θέματα κυριαρχοῦν ἀκόμα πάνω στόν ἄνθρωπο. Μέ λίγα λόγια, ὁ Χριστός εἶναι βασιλιάς καὶ Θεός, καί ὁ σατανᾶς εἶναι τύραννος καὶ κακός ἄρχοντας.

26,24 Ὁ Θεός λοιπόν καί οἱ ἄγγελοί του θέλουν νά κάνουν τόν ἄνθρωπο φίλο τους στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν· τό ἴδιο καί ὁ διάβολος καί οἱ ἄγγελοί του θέλουν νά τόν κάνουν δικό τους φίλο. Βρίσκεται λοιπόν ἡ ψυχὴ ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δύο ὑποστάσεις, καί σ' ὅποια στρέψει τό θέλημά της, σ' αὐτὴ γίνεται κτῆμα καί υἱός. Καί ὅπως ὅταν στέλνει κάποιος πατέρας τό παιδί του σέ ξένη χῶρα, ὅπου στό δρόμο τό συναντοῦν θηρία, δίνει σ' αὐτό δηλητήρια καὶ φάρμακα, ὥστε, ἂν τοῦ ἐπιτεθοῦν τὰ θηρία ἢ οἱ δράκοντες, νά τούς ρίξει τό δηλητήριο καί νά τούς θανατώσει, ἔτσι καί σεῖς φροντίστε νά προμηθευθεῖτε τό ἐπουράνιο φάρμακο, πού θεραπεύει καί εἶναι ἀντίδοτο γιὰ τίς ἀρρώστιες τῆς ψυχῆς, γιὰ νά θανατώσετε μ' αὐτό τὰ φαρμακερά θηρία τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων⁹⁰. Διότι δέν εἶναι εὐκολο πράγμα ν' ἀποκτήσουμε καθαρὴ καρδιά, ἀλλά μονάχα ὕστερα ἀπό μεγάλο ἀγώνα καί προσπάθεια μπορεῖ ν' ἀποκτήσει ὁ ἄνθρωπος ἀγαθὴ συνείδηση καί καθαρὴ καρδιά, γιὰ νά ξερριζωθεῖ ἐντελῶς τό κακό.

26,25 Διότι συμβαίνει νά ὑπάρχει ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ μέσα σέ κάποιον ἄνθρωπο, καί νά μὴ ἔχει καθαρισθεῖ ἡ καρδιά του, καί γι' αὐτό τό λόγο ἔπесαν στήν ἁμαρτία, αὐτοὶ πού ἔπесαν, διότι δέν πίστεψαν ὅτι μετὰ τόν ἐρχομό τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ συνυπάρχει μέσα σ' αὐτούς ἡ ὀμιχλώδης δύναμη, πού σκοτεινιάζει τό νοῦ, καί ἡ ἁμαρτία. "Ὅλοι οἱ δίκαιοι βάδιζαν τό στενό καί δύσβατο δρόμο⁹¹ μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς τους, καί εὐχαρίστησαν τό Θεό. Ὁ Ἀβραάμ, ἐνῶ ἦταν πλούσιος καί γιὰ τό Θεό καί γιὰ τόν κόσμο, ὀνόμαζε τόν ἑαυτό του χῶμα καί στάχτη⁹². καί ὁ Δαβίδ λέγει γιὰ τόν ἑαυτό του ὅτι εἶναι «χλευασμός τῶν ἀνθρώπων» καί «κατώτερος ἀπ' ὅλους τούς ἀνθρώπους, σκουλήκι καί ὄχι ἄνθρωπος»⁹³. Τό ἴδιο καί ὅλοι οἱ προφῆτες καί οἱ ἀπόστο-

χούμενοι, όνειδιζόμενοι ἦσαν. Αὐτὸς ὁ Κύριος, ὃς ἐστὶν ὁδὸς καὶ Θεός, ἐλθὼν οὐ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ σέ, ἵνα σοι τύπος γένηται παντὸς ἀγαθοῦ, βλέπε εἰς ποίαν ταπείνωσιν ἦλθε, «μορφὴν δούλου λαβῶν», Θεὸς υἱὸς Θεοῦ, βασιλεὺς υἱὸς βασιλέως, διδοὺς μὲν αὐτὸς ἰαματικὰ φάρμακα καὶ θεραπεύων τοὺς τετραυματισμένους, ἔξωθεν δὲ ὡς εἷς τῶν τετραυματισμένων φαινόμενος.

26,26 Ἀλλὰ μὴ καταφρονήσης τοῦ θεϊκοῦ ἀξιώματος, βλέπων αὐτὸν ἔξωθεν τεταπεινωμένον ὡς ὁμοιον ἡμῖν. Δι' ἡμᾶς οὕτως ἐφάνη, οὐ δι' ἑαυτὸν. Ἐνόησον, ἐν ἣ ὥρᾳ ἔκραζον, «σταύρωσον, σταύρωσον αὐτὸν», καὶ ὁ ὄχλος συνήρχετο, πῶς ἦν τεταπεινωμένος παρὰ πάντας. Ὡσπερ ἐν τοῖς φαινομένοις ἐὰν ἦ κακοποιὸς καὶ λάβῃ ἀπόφασιν παρὰ τοῦ ἄρχοντος, λοιπὸν ὑπὸ τοῦ δήμου ὄλου βδελυκτὸς ἐστὶ καὶ ἐξουδενωμένος, οὕτως ὁ Κύριος ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ σταυροῦ, ὡς ἄνθρωπος μέλλων ἀποθνήσκειν, κατευτελισμένος ἦν ὑπὸ τῶν Φαρισαίων. Ὅτε δὲ πάλιν ἐπέτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐπέθηκαν αὐτῷ ἀκάνθινον στέφανον καὶ ἐρράπισαν αὐτὸν, ποίαν οὐχ ὑπερέβη ταπείνωσιν; Γέγραπται γὰρ ὅτι «τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μάστιγας καὶ τὸ πρόσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων καὶ τὰς σιαγόνας μου ἀπὸ ραπισμάτων». Εἰ δὲ ὁ Θεὸς εἰς τοσαύτας ὑβρεῖς καὶ πάθη καὶ ταπείνωσιν κατήλθε, σὺ ὁ φύσει βόρβορος καὶ φύσεως θνητῆς, ὅσα ἂν ταπεινωθῆς, οὐδὲν ὁμοιον τῷ Δεσπότη ποιήσεις; ὁ Θεὸς διὰ σέ ἑαυτὸν ἐταπείνωσε, καὶ σὺ διὰ σεαυτὸν οὐ ταπεινοῦσαι, ἀλλ' ἐπαίρη καὶ τυφοῦσαι; Ἦλθε γὰρ τὰς σὰς θλίψεις καὶ τὰ βάρη λαβεῖν καὶ τὴν αὐτοῦ ἀνάπαυσιν σοὶ δοῦναι, καὶ σὺ οὐ θέλεις πόνους βαστάσαι καὶ παθεῖν, ἵνα οὕτω δυνηθῇ σου τὰ τραύματα ἰάσεως τυχεῖν;

Δόξα τῇ ἀνοχῇ καὶ μακροθυμίᾳ αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἀμῆν.

94. Πρβλ. Ἐβρ. 11,37

95. Πρβλ. Ἰω. 14,6έ.

96. Φιλίπ. 2,7

97. Λουκᾶ 23,21

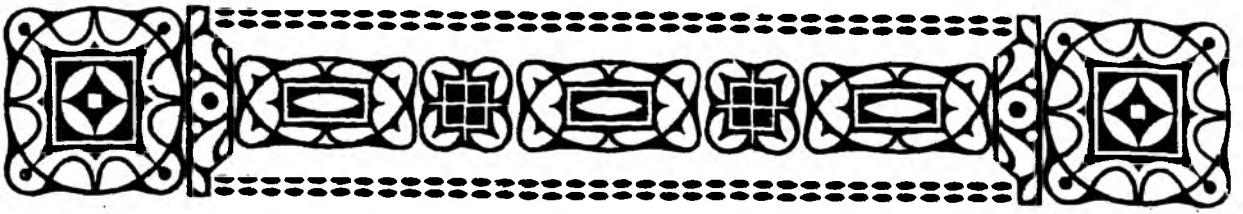
98. Μάρκ. 14,65 καὶ 15,17

99. Ἦσ. 50,6

λοι ἐξησαν ὑποβαλλόμενοι σέ πολλές κακουχίες καί ὄνειδισμούς⁹⁴. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος πού εἶναι ὁδός⁹⁵ καί Θεός, ἦρθε στόν κόσμο ὄχι γιά τόν ἑαυτό του, ἀλλά γιά σένα, γιά νά σοῦ γίνει ὑπόδειγμα κάθε ἀγαθοῦ· κοίταξε πόσο ταπεινά ἦρθε «παίρνοντας μορφή δούλου»⁹⁶, αὐτός πού εἶναι Θεός, Υἱός Θεοῦ, βασιλιάς, υἱός βασιλιᾶ, δίνοντας ὁ ἴδιος στούς ἀνθρώπους ἰαματικά φάρμακα καί θεραπεύοντας τούς ἀσθενεῖς, ἐνῶ ἐξωτερικά φαινόταν σάν ἕνας ἀνήμπορος.

26,26 Ὅμως μή περιφρονησεῖς τό θεϊκό ἀξίωμα, ἐπειδή βλέπεις ἐξωτερικά τόν Κύριο ταπεινό καί ὅμοιο μέ μᾶς. Γιά μᾶς φάνηκε ἔτσι, ὄχι γιά τόν ἑαυτό του. Σκέψου τήν ὥρα πού φώναζαν «σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν»⁹⁷, καί μαζευτόταν ὁ κόσμος, πόσο εἶχε ταπεινωθεῖ ἀπ' ὄλους. Ὅπως στόν κόσμο, ἂν εἶναι κάποιος κακοποιός καί καταδικασθεῖ ἀπό τόν ἄρχοντα, αὐτός θεωρεῖται μισητός καί τιποτένιος ἀπ' ὄλο τόν κόσμο, ἔτσι καί ὁ Κύριος κατά τήν ὥρα τοῦ σταυροῦ, πού ἐπρόκειτο νά πεθάνει σάν ἄνθρωπος, εἶχε ἐξευτελισθεῖ ἀπό τούς Φαρισαίους. Ὅταν πάλι ἔφτυσαν στό πρόσωπό του, καί ἔβαλαν πάνω στό κεφάλι του ἀγκάθινο στεφάνι, καί τόν χαστούκισαν⁹⁸, ποιά ταπείνωση δέν ὑπέστη; Διότι ἔχει γραφεῖ «τό νῶτο μου ἔδωσα στούς μαστιγωτές, καί τό πρόσωπό μου δέν τό ἔκρυψα γιά ν' ἀποφύγω τή ντροπή ἀπό τά φτυσίματα, καί τίς σιαγόνες μου ἀπό τά χτυπήματα»⁹⁹. Ἄν λοιπόν ὁ Θεός καταδέχθηκε νά ὑποστεῖ τόσες βρισιές καί παθήματα καί τόση μεγάλη ταπείνωση, σύ, πού ἀπό τή φύση σου εἶσαι βρωμερός καί θνητός, ὅσο καί ἂν ταπεινωθεῖς, θά μπορέσεις νά κάνεις τίποτε παρόμοιο μέ τόν Κύριό σου; Ὁ Θεός γιά σένα ταπεινώθηκε, καί σύ δέν ταπεινώνεσαι γιά τόν ἑαυτό σου, ἀλλ' ὑπερηφανεύεσαι καί γίνεσαι ἀλαζόνας; Διότι ἦρθε γιά νά σηκώσει τίς θλίψεις καί τά βάρη σου καί νά σοῦ χαρίσει τή δική του ἀνάπαυση· καί σύ δέ θέλεις νά ὑποστεῖς κόπους καί ταλαιπωρίες, γιά νά μπορέσεις ἔτσι νά θεραπεύσεις γρήγορα τά τραύματά σου;

Ἄς εἶναι δοξασμένος γιά τήν ἀνοχή καί τή μακροθυμία του στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α ΚΖ'

27,1 Γνωθί σου τὴν εὐγένειαν, ὦ ἄνθρωπε, καὶ τὸ ἀξίωμα, πῶς τίμιος εἶ, ἀδελφὸς Χριστοῦ, φίλος βασιλέως, νύμφη τοῦ ἐπουρανίου νυμφίου. Ὁ γὰρ δυνηθεὶς ἐπιγνῶναι τὸ ἀξίωμα τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, οὗτος δύναται ἐπιγνῶναι τὴν δύναμιν καὶ τὰ μυστήρια τῆς θεότητος καὶ μᾶλλον ἐντεῦθεν ταπεινωθῆναι· ἐπειδὴ διὰ δυνάμεως Θεοῦ βλέπει τις τὴν πτώσιν ἑαυτοῦ. Ἄλλ' ὄν τρόπον αὐτὸς διὰ παθημάτων καὶ σταυροῦ παρῆλθε καὶ οὕτως ἐδοξάσθη καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, οὕτω χρῆ καὶ σὲ συμπαθεῖν καὶ συσταυρωθῆναι καὶ οὕτως ἀνελθεῖν καὶ συγκαθίσει καὶ συναφθῆναι τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ καὶ πάντοτε συμβασιλεύειν ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι, «εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν».

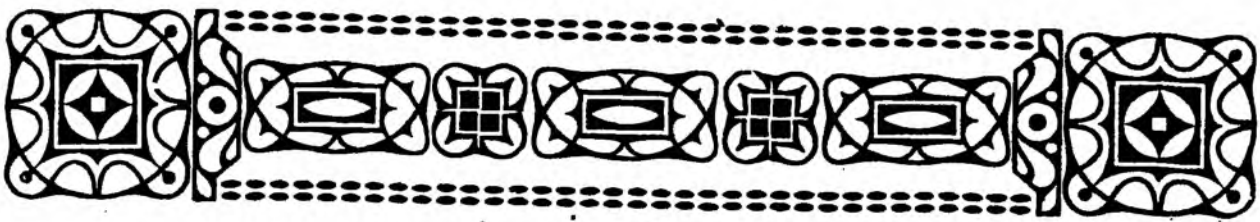
27,2 Ὅσοι γὰρ δυνηθῶσι περιγενέσθαι καὶ παρελθεῖν τοὺς θρίγγους τῆς κακίας, εἰσέρχονται εἰς τὴν ἐπουράνιον πόλιν, τὴν εἰρηνευομένην καὶ μεστήν πολλῶν ἀγαθῶν, ὅπου τὰ πνεύματα τῶν δικαίων ἀναπαύονται. Δεῖ οὖν ὑπὲρ τούτου μεγάλως πονῆσαι καὶ ἀγωνίσασθαι· οὐ γάρ ἐστι δίκαιον τὸν νυμφίον διὰ σὲ ἐλθόντα παθεῖν καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τὴν νύμφην, δι' ἣν ὁ νυμφίος παρεγένετο, κεχαυνωμένην εἶναι καὶ ρέμβεσθαι.

Ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις, ἐὰν ἧ τις πόρνη, πᾶσιν ἐπι-

1. Πρβλ. Ἑβρ. 2,10

1α. Πρβλ. Ἑβρ. 1,3

2. Ρωμ. 8,17



Ο Μ Ι Λ Ι Α ΚΖ'

27,1 "Ανθρωπε, γνώρισε τήν εὐγενική καταγωγή σου καί τήν ἐξέχουσα θέση σου, πῶς δηλαδή ἔχεις τιμηθεῖ μέ μεγάλη ἀξία, πῶς εἶσαι ἀδελφός τοῦ Χριστοῦ, φίλος τοῦ βασιλιᾶ, νύμφη τοῦ ἐπουράνιου νυμφίου. Διότι αὐτός πού μπόρεσε νά γνωρίσει τή μεγάλη ἀξία τῆς ψυχῆς του, αὐτός μπορεῖ ν' ἀντιληφθεῖ τή δύναμη καί τά μυστήρια τῆς θεότητος καί ἀπό αὐτό νά ὀδηγηθεῖ σέ ταπείνωση· ἐπειδή μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ βλέπει κανεῖς τήν πτώση του. Ἄλλ', ὅπως ὁ Κύριος πέρασε τή ζωή του μέ τά παθήματα καί τό σταυρό¹, καί ἔτσι δοξάσθηκε καί κάθησε στά δεξιά τοῦ Θεοῦ^{1α}, ἔτσι πρέπει νά πάθεις καί νά σταυρωθεῖς καί σύ μαζί μ' αὐτόν, καί ἔτσι θ' ἀνεβεῖς καί θά καθήσεις κοντά του, θά ἐνωθεῖς μέ τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καί πάντα θά βασιλεύεις μαζί του στόν αἰῶνα ἐκεῖνο, διότι ἀποκτοῦμε αὐτά τά δικαιώματα «ἐφόσον πάσχουμε καί ταλαιπωρούμαστε μαζί μέ τό Χριστό γιά νά δοξασθοῦμε ἔτσι μαζί του»².

27,2 "Ὅσοι κατορθώσουν νά νικήσουν καί νά ξεπεράσουν τά ἐμπόδια τῆς κακίας, μπαίνουν στήν ἐπουράνια πόλη, στήν ὁποία ἐπικρατεῖ εἰρήνη καί εἶναι γεμάτη ἀπό πολλά ἀγαθά, ἐκεῖ ὅπου ἀναπαύονται οἱ ψυχές τῶν δικαίων. Πρέπει ὅμως, γιά νά πετύχουμε ὅλα αὐτά, ν' ἀγωνιστοῦμε καί νά κοπιᾶσουμε πολύ· διότι δέν εἶναι δίκαιο νά ἔρθει ὁ νυμφίος ἐδῶ στόν κόσμο γιά σένα, νά ὑποστεῖ πάθη καί νά σταυρωθεῖ, καί ἡ νύμφη, γιά τήν ὁποία ἦρθε ὁ νυμφίος, ν' ἀδιαφορεῖ καί νά περιφέρεται ἐδῶ καί ἐκεῖ.

Διότι, ὅπως στόν κόσμο ἡ πόρνη προσφέρει τόν ἑαυτό της

δίδωσιν ἑαυτὴν ἀτάκτως, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ παντὶ ἐπιδέδωκεν ἑαυτὴν δαίμονι καὶ φθείρεται ὑπὸ τῶν πνευμάτων. Εἰσὶ γὰρ οἱ ἔχοντες τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸ κακὸν κατὰ προαίρεσιν, τινὲς δὲ παρὰ προαίρεσιν. Καὶ τί ἐστὶ ταῦτα; οἱ μὲν κατὰ προαίρεσιν ἔχοντες τὸ κακόν, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸ ἑαυτῶν θέλημα ἐπιδιδόντες τῇ κακίᾳ καὶ συνηδόμενοι καὶ φιλιάζοντες· οὗτοι εἰρήνην ἔχουσι μετὰ τοῦ σατανᾶ καὶ οὐ ποιοῦσι πόλεμον ἐν τοῖς λογισμοῖς μετὰ τοῦ διαβόλου. Οἱ δὲ παρὰ προαίρεσιν, οὗτοι ἔχουσι τὴν ἐν αὐτοῖς ἁμαρτίαν «ἀντιστρατευομένην ἐν τοῖς μέλεσιν» αὐτῶν κατὰ τὸν ἀπόστολον. Καὶ ἔστιν ἡ ὀμιχλώδης δύναμις καὶ τὸ κάλυμμα παρὰ προαίρεσιν, καὶ οὐ συμφωνοῦσιν ἐν τοῖς λογισμοῖς οὔτε συνήδονται ἢ ὑπακούουσιν, ἀλλ' ἀντιλέγουσι καὶ ἀντιπράττουσιν, ἀντιπίπτουσιν, ὀργίζονται ἑαυτοῖς· οὗτοι πολὺ εἰσι καλλίονες καὶ τιμιώτεροι παρὰ Θεῶ ὑπὲρ ἐκείνους τοὺς ἰδίᾳ προαιρέσει τὸ θέλημα αὐτῶν ἐπιδιδόντας τῇ κακίᾳ καὶ συνηδομένους.

27,3 Ὡσπερ εἴαν ἡ βασιλεὺς καὶ εὖρη πενιχρὰν τινὰ κόρην ράκη ἐνδεδυμένην, καὶ μὴ ἐπαισχύνθῃ, ἀλλὰ ἄρῃ αὐτῆς τὰ ρυπαρὰ ἐνδύματα καὶ ἀποπλύνῃ τὴν μελανίαν καὶ κοσμήσῃ αὐτὴν ἐνδύμασι λαμπροῖς καὶ ποιήσῃ αὐτὴν κοινωνὸν βασιλέως καὶ τῆς τραπέζης αὐτοῦ, καὶ τῆς εὐωχίας μεταδῶ αὐτῇ, οὕτω καὶ ὁ Κύριος εὔρε τὴν ψυχὴν τετραυματισμένην καὶ πεπληγμένην καὶ ἔδωκεν αὐτῇ φάρμακον καὶ ἐξέδυσεν αὐτὴν τὰ μέλανα ἐνδύματα καὶ τὴν αἰσχροτήτα τῆς κακίας καὶ ἐνέδυσεν αὐτὴν ἐνδύματα βασιλικά, ἐπουράνια τῆς θεότητος, φωτεινὰ καὶ ἐνδοξα, καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ στέφανον καὶ ἐποίησεν αὐτὴν κοινωνὸν τραπέζης βασιλικῆς εἰς χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν· καὶ ὡσπερ ὅταν ἡ παράδεισος καὶ ἔχῃ ἐκεῖ δένδρα καρπο-

ἀλόγιστα στόν καθένα, ἔτσι καί ἡ ψυχὴ ἀφήνει τόν ἑαυτό της σέ κάθε κακό καί διαφθείρεται ἀπό τὰ πονηρά πνεύματα. Διότι ὑπάρχουν ἐκεῖνοι πού διαπράττουν τήν ἁμαρτία καί τό κακό μέ τή θέλησή τους, καί μερικοί πάλι χωρίς τή θέλησή τους. Καί τί σημαίνουν αὐτά; Αὐτοί πού διαπράττουν τό κακό μέ τή θέλησή τους, αὐτοί εἶναι πού προσφέρουν τό θέλημά τους στήν κακία, καί αισθάνονται εὐχαρίστηση μ' αὐτή καί εἶναι φίλοι μ' αὐτήν· αὐτοί ἔχουν κάνει εἰρήνη μέ τό σατανᾶ καί δέν πολεμοῦν τό διάβολο μέ τούς λογισμούς τους. Ἐκεῖνοι ὁμως πού διαπράττουν τό κακό χωρίς τή θέλησή τους, αισθάνονται τήν ἁμαρτία πού ὑπάρχει μέσα τους «νά ἀντιστρατεύεται στά μέλη τους»³, σύμφωνα μ' αὐτό πού εἶπε ὁ ἀπόστολος. Καί ὑπάρχει ἡ ὁμιχλώδης δύναμη, καί αὐτό πού ἐπισκιάζει τό νοῦ, παρά τή θέλησή τους, καί δέ συμφωνοῦν στούς λογισμούς μ' αὐτή, καί δέν αισθάνονται εὐχαρίστηση, οὔτε ὑπακούουν σ' αὐτήν, ἀλλ' ἀντιλέγουν καί κάνουν τὰ ἀντίθετα ἀπό ἐκεῖνα πού θέλει αὐτή, προβάλλουν ἀντίσταση, καί ὀργίζονται ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ τους· αὐτοί εἶναι πολύ καλύτεροι καί τιμιώτεροι μπροστά στό Θεό, παρά ἐκεῖνοι πού μέ τή θέλησή τους προσφέρουν τόν ἑαυτό τους στήν κακία καί εὐχαριστοῦνται μ' αὐτήν.

27,3 Ὅπως, ἐάν κάποιος βασιλιάς συναντήσῃ κάποια φτωχὴ κόρη, ντυμένη στά κουρέλια, καί δέ ντραπεῖ, ἀλλά βγάλῃ πάνω ἀπ' αὐτή τὰ βρώμικα ροῦχα καί καθαρῖσῃ τή βρωμιὰ ἀπό τό σῶμα της καί τή στολίσει μέ ὠραῖα ροῦχα καί τήν ἀξιῶσῃ νά συναναστρέφεται μαζί του καί νά τρώῃ στό ἴδιο τραπέζι μ' αὐτόν καί νά προσφέρει σ' αὐτήν ἀπό τὰ δικά του φαγητά καί ποτά, ἔτσι καί ὁ Κύριος βρῆκε τήν ψυχὴ γεμάτη τραύματα καί πληγές, τῆς ἔδωσε φάρμακο, τήν ξέντυσε ἀπό τὰ ἀκάθαρτα ροῦχα καί ἀπό τήν αἰσχροτήτα τῆς κακίας, τήν ἔντυσε μέ βασικλικά ἐνδύματα, ἐνδύματα ἐπουράνια πού ἀνήκουν στή θεότητα, φωτεινά καί ἔνδοξα, ἔβαλε πάνω στό κεφάλι της στεφάνι, καί τήν ἀξιῶσε νά καθῖσῃ μαζί του καί νά φάῃ ἀπό τό βασιλικό τραπέζι, γιά νά αισθανθεῖ χαρά καί ἀγαλλίαση· καί ὅπως, ἐάν ὑπάρχει κάποιος κῆπος καί ἔχει καρποφόρα δένδρα, καί εἶ-

φόρα καὶ ὄλα εὐώδη, καὶ ὧσιν ἐκεῖ τόποι πολλοῖς ἐπιτερπεῖς, ὄλοι ὠραῖοι καὶ πεπληρωμένοι εὐωδίας καὶ ἀναπαύσεως, καὶ ὄστις ἂν ἀπέλθῃ ἐκεῖ, εὐφραίνεται καὶ ἀναπαύεται, οὕτως γίνονται αἱ ψυχὰι ἐν τῇ βασιλείᾳ. Ὅλοι εἰσὶν ἐν χαρᾷ, ἐν εὐφροσύνῃ καὶ εἰρήνῃ βασιλεῖς καὶ κύριοι καὶ θεοί· γέγραπται γάρ· «βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριεόντων».

27,4 Οὐκ ἔστιν οὖν τὸ τυχόν ὁ Χριστιανισμός· «τὸ γὰρ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν». Ἐπίγνωθι οὖν σου τὴν εὐγένειαν, ὄτι εἰς βασιλικὸν ἀξίωμα ἐκλήθης, «γένος ἐκλεκτόν, ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον»· τὸ γὰρ μυστήριον τοῦ Χριστιανισμοῦ ξένον ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου. Ἡ μὲν φαινομένη δόξα τοῦ βασιλέως καὶ ὁ πλοῦτος ἐπίγειά ἐστι καὶ φθαρτὰ καὶ παρερχόμενα, ἐκεῖνη δὲ ἡ βασιλεία καὶ ὁ πλοῦτος πράγματά ἐστι θεῖα, πράγματα ἐπουράνια καὶ ἔνδοξα, μηδέποτε παρερχόμενα ἢ λυόμενα· συμβασιλεύουσι γὰρ τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ ἐν τῇ ἐπουρανίῳ ἐκκλησίᾳ. Καὶ «πρωτότοκος μὲν ἐστὶν αὐτὸς ἐκ νεκρῶν», πρωτότοκοι δὲ καὶ αὐτοί. Ἀλλὰ καίπερ τοιοῦτοι ὄντες ἐκλεκτοὶ καὶ δόκιμοι παρὰ Θεῶ, παρ' ἑαυτοῖς εἰσὶν ἐλάχιστοι καὶ λίαν ἀποδοκιμασμένοι. Καὶ τοῦτο αὐτοῖς ὡς φυσικὸν καὶ πηκτόν ἐστι, τὸ μηδὲ ἑαυτοὺς ἠγεῖσθαι.

27,5 Ἐρώτησις: Οὐκ οἶδασιν οὖν ὄτι προσθήκην ἔλαβον, καὶ ὄ οὐκ εἶχον, ἐκτήσαντο ξένον τῆς φύσεως αὐτῶν;

Ἀπόκρισις: Ἐγὼ γάρ σοι λέγω, ὄτι οὐκ εἰσὶ δεδοκιμασμένοι καὶ οὐκ εἰσὶν ἐν προκοπῇ καὶ ἀγνοοῦσιν, ὡς ὄ οὐκ εἶχον ἐκτήσαντο. Ἀλλὰ τοιούτους ὄντας αὐτῇ ἡ χάρις ἐλθοῦσα διδάσκει μὴ ἔχειν τὴν ψυχὴν αὐτῶν τιμίαν, ὄντας ἐν προκοπῇ, ἀλλὰ φυσικῶς ἀτίμους ἑαυτοὺς ἠγεῖσθαι, καὶ παρὰ Θεῶ τίμιοι ὄντες παρ' ἑαυτοῖς οὐκ εἰσὶ.

4. Ἀποκ. 17,14

5. Ἐφεσ. 5,3

6. Α' Πέτρ. 2,9

7. Κολ. 1,18

ναι ὅλα μέσα ἐκεῖ εὐωδιαστά, καί ὑπάρχουν ἀκόμα ἐκεῖ μέρη πού εἶναι γιά πολλούς πολύ εὐχάριστα, ὦραῖα, γεμάτα ἀπό εὐωδιές καί ἀνάπαυση, καί ὅποιος μπεῖ ἐκεῖ εὐχαριστεῖται πολύ καί ἀναπαύεται, ἔτσι ἀκριβῶς αἰσθάνονται οἱ ψυχές μέσα στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὅλοι βρίσκονται σέ κατάσταση χαρᾶς καί εὐφροσύνης καί γαλήνης, καί εἶναι βασιλεῖς, κύριοι καί Θεοὶ· διότι ἔχει γραφεῖ· «ὁ Θεός εἶναι βασιλιάς ἐκείνων πού βασιλεύουν καί Κύριος ἐκείνων πού κυριαρχοῦν»⁴.

27,4 Δέν εἶναι κάτι τυχαῖο ὁ Χριστιανισμός· «διότι τό μυστήριό αὐτό εἶναι μεγάλο»⁵. Μάθε λοιπόν τήν εὐγενική καταγωγή σου, γιατί ἔχεις κληθεῖ σέ βασιλικό ἀξίωμα, εἶσθε «γένος ἐκλεκτό, ἱερατεῖο μέ βασιλική καταγωγή καί ἔθνος ἅγιο»⁶· διότι τό μυστήριό τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ξένο πρὸς τόν κόσμον αὐτό. Ἡ δόξα τοῦ ἐπίγειου βασιλιᾶ καί ὁ πλοῦτος του εἶναι ἐπίγεια καί φθαρτά καί χάνονται, ἐκείνη ὅμως ἡ βασιλεία καί ὁ πλοῦτος εἶναι θεῖα καί ἐπουράνια καί ἔνδοξα πράγματα, πού ποτέ δέ χάνονται καί δέ διαλύονται· διότι βασιλεύουν μαζί μέ τόν ἐπουράνιο βασιλιά στήν ἐπουράνια Ἐκκλησία. Καί ὁ ἴδιος βέβαια «εἶναι ὁ πρῶτος πού ἀναστήθηκε ἀπό τούς νεκρούς»⁷, ὅμως πρωτότοκοι γίνονται καί αὐτοί. Ἄλλ' ἂν καί εἶναι ἐκλεκτοί καί δοκιμασμένοι ἀπό τό Θεό, ὅμως γιά τόν ἑαυτό τους εἶναι ἐλάχιστοι καί πολύ ἀξιοκατάκριτοι. Καί αὐτό εἶναι γι' αὐτούς κάτι τό φυσικό καί σταθερό, τό νά μή θεωροῦν δηλαδή τούς ἑαυτούς σάν κάτι σπουδαῖο.

27,5 Ἐρώτηση: Δέ γνωρίζουν λοιπόν ὅτι ἔλαβαν κάτι τό πρόσθετο, καί ὅτι ἀπέκτησαν αὐτό πού δέν εἶχαν, κάτι δηλαδή ξένο πρὸς τή φύση τους;

Ἀπάντηση: Ἐγώ σοῦ ἀπαντῶ ὅτι δέν εἶναι δοκιμασμένοι πνευματικά καί δέ βρίσκονται σέ προκοπή, καί ἀγνοοῦν ὅτι ἀπέκτησαν αὐτό πού δέν τό εἶχαν. Ἄλλ', ἐνῶ ἦταν τέτοιοι, ἀφοῦ ἦρθε ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ τούς διδάσκει νά μή νομίζουν πώς ἡ ψυχή τους βρίσκεται σέ ἔνδοξη κατάσταση, ἂν καί βρίσκονται σέ προκοπή, ἀλλά νά θεωροῦν τούς ἑαυτούς τους ὅτι δέν εἶναι σπουδαῖοι· καί ἐνῶ γιά τό Θεό εἶναι τίμιοι, γιά τόν ἑαυτό

Καὶ ἐν προκοπῇ καὶ γνώσει Θεοῦ ὄντες ὡς μηδὲν εἰδότες εἰσὶ, καὶ παρὰ Θεῶ πλούσιοι ὄντες παρ' ἑαυτοῖς εἰσὶ πένητες. Ὡσπερ δὲ ὁ Χριστὸς «μορφὴν δούλου λαβὼν» διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης ἐνίκησε τὸν διάβολον, οὕτως ἐξ ἀρχῆς ὁ ὄφης διὰ τῆς ὑψηλοφροσύνης καὶ τυφώσεως κατέστρεψε τὸν Ἀδὰμ. Καὶ νῦν ὁ αὐτὸς ὄφης ἐνδομυχῶν ταῖς καρδίαις διὰ τυφώσεως, καταβάλλει καὶ ἀπολλύει τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν.

27,6 Ὡσπερ γὰρ ἐὰν ἦ τις ἐλεύθερος καὶ εὐγενὴς κατὰ κόσμον καὶ πλοῦτον ἔχων πολύν, ἔτι προσοδεύηται καὶ εἰσάγη καρπούς, οὗτος ἀπονοεῖται καὶ θαρσεῖ ἑαυτῷ, καὶ ἀβάστακτος ὢν πάντα λακτίζει καὶ κολαφίζει, οὕτως εἰσὶ τινες μὴ ἔχοντες διάκρισιν, μικρὰν δὲ ἀνάπαυσιν εὐρόντες καὶ εὐχὴν, ἤρξαντο τυφοῦσθαι καὶ ἀπονοεῖσθαι καὶ κατακρίνειν, καὶ οὕτω κατέπεσον «εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς». Ὁ γὰρ αὐτὸς ὄφης ὁ ἐκβαλὼν τὸν Ἀδὰμ διὰ τῆς ὑψηλοφροσύνης εἰπὼν ὅτι «ὡς θεοὶ γενήσεσθε», οὗτος καὶ νῦν ἐν ταῖς καρδίαις ὑποβάλλει ὑψηλοφροσύνην, λέγων· 'τέλειος εἶ, ἀρκεῖ σοι, ἐπλούτησας, οὐ χρεῖαν ἔχεις, μακάρις εἶ'. Εἰσὶ δὲ ἕτεροι κατὰ κόσμον οἱ πλοῦτον μὲν ἔχοντες, τὸν δὲ προσοδεύοντες ἐν καρποῖς πολλοῖς κατέχουσιν ἑαυτοὺς ἐν διακρίσει καὶ οὔτε καυχῶνται οὔτε ἐπαίρονται, ἀλλ' εἰσὶν ἴσοι· οἶδασι γὰρ ὅτι μετὰ τὴν πρόσοδον ἔρχεται ἀφορία, καὶ πάλιν, ὅταν ἐμπέσωσιν εἰς ζημίαν καὶ ἀφορίαν οὐ λυποῦνται, ἀλλ' ἴσοι εἰσὶν· οἶδασι γὰρ ὅτι πάλιν διαδέχεται εὐφορία. Καὶ ἐν τούτοις ἐπὶ πολὺν γυμνασθέντες, οὐ ξενίζονται οὔτε ἐν προσόδῳ καὶ εὐφορίᾳ τυφοῦνται, οὔτε ἐὰν ἐπέλθῃ ζημία, ξενίζονται.

τους δέν εἶναι. Καί ἐνῶ βρίσκονται σέ προκοπή καί γνώση τοῦ Θεοῦ, εἶναι σά νά μή ξέρουν τίποτε· καί ἐνῶ εἶναι πλούσιοι γιά τό Θεό, γιά τούς ἑαυτούς τους εἶναι φτωχοί. Καί ὅπως ὁ Χριστός «πῆρε μορφή δούλου»⁸, καί μέ τήν ταπεινώσή του νίκησε τό διάβολο, ἔτσι ἀπό τήν ἀρχή τό πονηρό φίδι μέ τήν ὑψηλοφροσύνη καί τήν ὑπερηφάνεια κατέστρεψε τόν Ἀδάμ. Καί τώρα πάλι τό ἴδιο πονηρό φίδι φωλιάζοντας μέσα στίς καρδιές μας μέ τήν ὑπερηφάνεια, νικάει καί καταστρέφει τό γένος τῶν Χριστιανῶν.

27,6 Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐάν κάποιος εἶναι ἐλεύθερος καί εὐγενής κατά κόσμο καί ἔχει καί πολύ πλοῦτο, καί ἐπί πλέον τόν προσαυξάνει καί ἀποκτᾶ καί ἄλλους καρπούς, αὐτός χάνει τό μυαλό του καί ἀποκτᾶ πολύ θάρρος, καί γενόμενος ἀσυγκράτητος, ὅλους τούς κλωτσάει καί τούς χτυπάει, ἔτσι ὑπάρχουν καί μερικοί πού δέν ἔχουν τήν ικανότητα τῆς διακρίσεως καί οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ βρῆκαν λίγη ἀνάπαυση καί ἀνακούφιση στήν προσευχή, ἀρχίζουν νά ὑπερηφανεύονται, νά χάνουν τό μυαλό τους καί νά κατακρίνουν, πέφτοντας ἔτσι «στά κατώτατα τῆς γῆς»⁹. Διότι τό ἴδιο φίδι πού ἔβγαλε τόν Ἀδάμ ἀπό τόν παράδεισο χρησιμοποιώντας τήν ὑπερηφάνεια καί λέγοντας σ' αὐτούς ὅτι «θά γίνεται σάν τό Θεό»¹⁰, αὐτό λοιπόν καί τώρα βάζει μέσα στίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων τήν ἰδέα νά νομίζουν ὅτι κάτι εἶναι, λέγοντάς τους· εἶσαι τέλειος, εἶναι ἀρκετά ὅσα ἔκανες, ἔχεις ἀποκτήσει πολύ πνευματικό πλοῦτο, δέ χρειάζεσαι παραπάνω, εἶσαι εὐτυχής'. Ὑπάρχουν ὅμως καί ἄλλοι στόν κόσμο, πού, ἐνῶ ἔχουν πλοῦτο καί τόν αὐξάνουν καί μέ πολλούς καρπούς, συγκατατοῦν τόν ἑαυτό τους ἐκεῖ πού πρέπει καί οὔτε καυχῶνται οὔτε ὑπερηφανεύονται, ἀλλ' αἰσθάνονται σάν τούς ἄλλους· διότι γνωρίζουν ὅτι μετά τό κέρδος ἔρχεται ἡ ζημία. Καί πάλι ὅταν πέσουν σέ ζημία καί φτώχεια δέ στενοχωροῦνται, ἀλλ' εἶναι σάν τούς ἄλλους· διότι ξέρουν ὅτι πάλι θά ἐπακολουθήσει τό κέρδος. Καί, ἀφοῦ δοκιμασθοῦν σ' αὐτά γιά πολύ χρόνο, δέν παραξενεύονται οὔτε μέ τό κέρδος, δέν ὑπερηφανεύονται μέ τήν ἀφθονία, καί οὔτε παραξενεύονται ὅταν ἔρθει ἡ ζημία.

27,7 Τὸ οὖν πρᾶγμα τοῦ Χριστιανισμοῦ τοιοῦτόν τί ἐστι· γεῦσις ἀληθείας, βρῶσις καὶ πόσις ἐξ ἀληθείας, φαγεῖν ἐστι καὶ πιεῖν διὰ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας. Ὡσπερ ἐὰν ἦ πηγὴ, καὶ ὧν τις ἐκεῖ διψῶν ἄρχηται πίνειν, εἶτα ἐν τῷ μεταξὺ ἀποσπάσῃ τις αὐτόν καὶ μὴ δώῃ ἐμπλησθῆναι ὅσον θέλει, λοιπὸν μᾶλλον ἐκκαίεται γευσάμενος τοῦ ὕδατος καὶ ἐπιζητεῖ σπουδαιότερον, οὕτω καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν γεύεται τις καὶ μεταλαμβάνει τροφῆς ἐπουρανίου, εἶτα ἐν τῷ μεταξὺ ὑποστέλλει καὶ οὐδεὶς αὐτῷ δίδωσιν ἐμπλησθῆναι.

27,8 **Ἐρώτησις:** Διὰ τί οὐ δίδωσιν ἐμπλησθῆναι;

Ἀπόκρισις: Ἐπίσταται ὁ Κύριος τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ταχέως ὑπεραίρεται· διὰ τοῦτο ὑποστέλλει καὶ παραχωρεῖ γυμνασθῆναι καὶ θλιβῆναι τὸν ἄνθρωπον. Εἰ γὰρ μικρὸν λαμβάνεις καὶ οὐδεὶς σε βαστάζει, ἀλλὰ τυφοῦσαι, πόσῳ μᾶλλον εἰ ὑφ' ἐν σοί τις ἐδίδου ἐμπλησθῆναι, οὐκ ἂν σε οὐδεὶς ἔφερον. Ἄλλ' εἰδὼς ὁ Θεὸς τὴν ἀσθένειάν σου οἰκονομεῖ σε εἰς θλίψεις, ἵνα ταπεινὸς γένη καὶ σπουδαιότερος τοῦ ἐπιζητεῖν τὸν Θεόν. Καὶ γὰρ κατὰ κόσμον πτωχὸς τις εὐρῶν βαλάντιον χρυσοῦ, ἀπὸ ἐλαφρίας ἤρξατο κηρύσσειν· ἔδρον βαλάντιον, πλούσιός εἰμι'. Τότε ἐκ τῆς φήμης ἤκουσεν ὁ ἀπολέσας καὶ ἔλαβεν αὐτό. Ἄλλος πλούσιος ἀπενοήθη καὶ ἀπελάκτισε καὶ ἤρξατο πάντας ὑβρίζειν καὶ ὑπεραίρεσθαί τινων, ὅθεν ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐδήμευσεν αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα. Οὕτω καὶ εἰς τὸ πνευματικόν. Μικρᾶς ἀναπαύσεως ἐὰν γεύσωνται τινες, οὐκ οἶδασι διοικῆσαι, ἀλλ' ἀπολλοῦσι καὶ αὐτὸ δ' ἔλαβον· πειράζει γὰρ αὐτοὺς ἡ ἁμαρτία καὶ σκοτίζει αὐτῶν τὸν νοῦν.

27,9 **Ἐρώτησις:** Μετὰ τὸ ἐπίσκεψιν τῆς χάριτος γενέσθαι πῶς πί

27,7 Ἡ κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στό Χριστιανισμό εἶναι κάπως ἔτσι· εἶναι γεύση ἀληθείας, βρώση καί πόση ἀπό τήν ἀλήθεια, τροφή καί ποτό μέ δύναμη καί ἐνέργεια. Ὅπως ἀκριβῶς σέ μία πηγῆ, πού ὑπάρχει ἐκεῖ κάποιος διψασμένος καί, ἐνῶ ἀρχίζει νά πίνει, κάποιος ἄλλος τόν ἀπομακρύνει ἀμέσως ἀπό ἐκεῖ χωρίς νά τόν ἀφήσει νά πιεῖ καί νά χορτάσει, ὅποτε αὐτός καίγεται περισσότερο μετά τή γεύση τοῦ νεροῦ καί τό ζητάει μέ μεγαλύτερη ἐπιμονή· ἔτσι καί στά πνευματικά, γεύεται κάποιος καί ἀρχίζει νά δέχεται μέσα του τήν ἐπουράνια τροφή, στήν συνέχεια ὁμως ὑποχωρεῖ, καί κανένας δέν τοῦ δίνει γιά νά χορτάσει.

27,8 **Ἑρώτηση:** Γιατί δέν τοῦ δίνει ὁ Θεός πνευματική τροφή γιά νά χορτάσει;

Ἀπάντηση: Γνωρίζει ὁ Κύριος τήν ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι δηλαδή γρήγορα ὑπερηφανεύεται· γι' αὐτό ὑποχωρεῖ καί ἐπιτρέπει τή δοκιμασία καί τή θλίψη στόν ἄνθρωπο. Διότι, ἄν, δεχόμενος λίγη πνευματική τροφή δέ σέ κρατάει κανένας, ἀλλ' ὀδηγεῖσαι στόν ἐγωισμό, πολύ περισσότερο, ἄν μονομιᾶς σοῦ ἔδινε κάποιος ὅλη τήν πνευματική τροφή γιά νά χορτάσεις, δέ θά σέ ἀνεχόταν κανένας. Ἀλλ', ἐπειδή γνωρίζει ὁ Θεός τήν ἀδυναμία σου, ἐπιτρέπει νά δοκιμασθεῖς μέ θλίψεις, γιά νά ταπεινωθεῖς καί νά ἐπιζητεῖς μέ περισσότερο ἐπιμονή τό Θεό. Γιατί καί στόν κόσμο ἐδῶ, ἄν κάποιος φτωχός βρεῖ ἕνα σακκούλι γεμάτο χρυσάφι, καί χωρίς περίσκεψη ἀρχίζει νά διαλαλεῖ, 'βρῆκα ἕνα πουγγί, εἶμαι πλούσιος', τότε ἀπό τή διάδοση τοῦ γεγονότος τό πληροφορεῖται αὐτός πού τό ἔχασε καί τό παίρνει πίσω. Κάποιος ἄλλος πάλι πού εἶναι πλούσιος χάνει τό μυαλό του, διώχνει ἀπό κοντά του ὄλους, καί ἀρχίζει νά βρίζει ὄλους καί νά ὑπερηφανεύεται γιά τά ὑπάρχοντά του, ὅποτε, ἀκούοντας αὐτό ὁ βασιλιάς, δημεύει τήν περιουσία του. Τό ἴδιο συμβαίνει καί στά πνευματικά θέματα. Ἄν γευθοῦν κάποιοι λίγη πνευματική ἀνάπαυση, δέ γνωρίζουν νά τή διαφυλάξουν, ἀλλά τή χάνουν καί αὐτή· διότι ἡ ἁμαρτία ὑποβάλλει αὐτούς σέ πειρασμό καί σκοτίζει τό νοῦ τους.

27,9 **Ἑρώτηση:** Πῶς συμβαίνει νά πέφτουν πάλι μερικοί σέ πα-

πτουσί τινες; οὐχὶ ὁ σατανᾶς ἀσθενέστερος ἀποδείκνυται πολὺ; ὅπου γὰρ ἡμέρα, πῶς δύναται νῦξ εἶναι;

Ἀπόκρισις: Οὐχ ὅτι ἡ χάρις σβέννυται ἢ ἀσθενεῖ, ἀλλ' ἵνα τὸ αὐτεξούσιόν σου καὶ ἡ ἐλευθερία δοκιμασθῇ, ποῦ ῥέπει, παραχωρεῖ τῇ κακίᾳ. Καὶ πάλιν σὺ τῷ σῷ θελήματι προσεγγίζων τῷ Κυρίῳ προτρέπη τοῦ ἐπισκέψασθαί σε τὴν χάριν· ἐπεὶ πῶς γέγραπται, «τὸ Πνεῦμα μὴ σβέννυτε»; Ἐκεῖνο ἄσβεστόν ἐστι καὶ φωτεινόν, ἀλλὰ σὺ τῷ σῷ θελήματι ἀμελῶν καὶ μὴ συμφωνῶν κατασβέννυσαι ἐκ τοῦ Πνεύματος. Ὁμοίως λέγει· «μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως». Ὁρᾷς ὅτι ἐν τῷ θελήματί σου κεῖται καὶ ἐν τῇ αὐτεξουσιότητί σου τὸ τιμῆσαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ μὴ λυπῆσαι. Ἐγὼ δέ σοι λέγω ὅτι καὶ τοῖς τελείοις Χριστιανοῖς τοῖς ἠχμαλωτισμένοις καὶ μεμεθυμένοις εἰς τὸ ἀγαθὸν σύνεστι τὸ αὐτεξούσιον, ὅθεν μυρίοις κακοῖς ἐξετασθέντες τρέπονται ἐπὶ τὸ ἀγαθόν.

27,10 Ὡσπερ ὅταν ὧσί τινες ἀξιώματικοὶ καὶ πλούσιοι καὶ εὐγενεῖς, καὶ οὗτοι ἰδίῳ θελήματι καὶ προαιρέσει καταλίπωσι τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐγένειαν αὐτῶν καὶ τὰ ἀξιώματα, καὶ ἀπέλθωσι καὶ ἐνδύσονται ρυπαρὰ καὶ πενιχρὰ ἐνδύματα καὶ ἀτιμίαν ἀντὶ δόξης, καὶ ὧσι ταλαιπωροῦντες καὶ ἐξουδενωμένοι· τοῦτο καταλείπεται τῷ ἰδίῳ αὐτῶν θελήματι. Ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι καὶ τοὺς ἀποστόλους τοὺς τετελειωμένους ἐν τῇ χάριτι οὐ κεκώλυκεν ἡ χάρις ἃ ἐβούλοντο πράξαι, εἶγε ἤθελον αὐτοὶ ἐκεῖνοι μὴ ἀρέσκοντά τινα τῇ χάριτι διαπράτεσθαι· καὶ γὰρ ἡ φύσις ἡμῶν δεκτικὴ καλοῦ καὶ κακοῦ ἐστι, καὶ ἡ ἐναντία δύναμις προτρεπτικὴ, οὐκ ἀναγκα-

11. Α' Θεσ. 5,19

12. Ἐφεσ. 4,30

ραπτώματα μετά τόν ἐρχομό τῆς χάριτος; Δέν εἶναι ὁ σατανᾶς πολύ πιά ἀνίσχυρος; Διότι ὅπου εἶναι μέρα πῶς μπορεῖ νά εἶναι συγχρόνως καί νύχτα;

Ἀπάντηση: Ὅχι πῶς σβῆνει ἡ ἐξασθενεῖ ἡ χάρη, ἀλλά γιά νά δοκιμασθεῖ ἡ βούληση καί ἡ ἐλευθερία σου, πρὸς τά ποῦ κλίνει, ἐπιτρέπει τήν παρουσία τῆς κακίας. Καί πάλι ἐσύ, προσεγγίζοντας μέ τήν θέλησή σου τόν Κύριο, μπορεῖς νά παρακαλεῖς τόν Κύριο νά σέ ἐπισκεφθεῖ ἡ χάρη του· διότι πῶς τότε ἔχει γραφεῖ, «τά χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος μή τά σβῆνεντε»¹¹; Ἐκεῖνο εἶναι ἄσβεστο καί φωτεινό, ἀλλ' ἐσύ μέ τό δικό σου θέλημα ἀμελώντας καί ἀδιαφορώντας σβῆνεται ἀπό τήν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος καί δέν εἶσαι πιά φωτεινός. Ἐπίσης λέγει· «μή λυπεῖτε τό ἅγιο Πνεῦμα, μέ τό ὁποῖο ἔχετε σφραγισθεῖ καί προορισθεῖ γιά νά λάβετε τήν πλήρη ἀπολύτρωση κατά τήν ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας»¹². Βλέπεις λοιπόν ὅτι ἀπό τό δικό σου θέλημα καί ἀπό τή δική σου βούληση ἐξαρτᾶται τό νά τιμήσεις τό ἅγιο Πνεῦμα καί τό νά μή τό λυπήσεις; Ἐγώ ὁμως σοῦ λέγω ὅτι καί στούς τέλειους Χριστιανούς, πού ἔχουν αἰχμαλωτισθεῖ καί ἔχουν μεθύσει ἀπό τήν παρουσία τοῦ ἀγαθοῦ, ὑπάρχει ἡ βούλησή τους, καί, ἀφοῦ δοκιμασθοῦν μέ ἀναρίθμητα κακά, στρέφονται καί ἀκολουθοῦν τό ἀγαθό.

27,10 Ὅπως ἀκριβῶς κάποιοι πού εἶναι ἀξιωματοῦχοι καί πλούσιοι καί εὐγενεῖς, καί αὐτοί μέ τή θέληση καί τήν ἐλεύθερη βούλησή τους ἐγκαταλείπουν τόν πλοῦτο, τήν εὐγενική καταγωγή τους καί τά ἀξιώματά τους, καί ἀφοῦ ἀπομακρυνθοῦν ἀπό αὐτά καί ντυθοῦν βρώμικα καί φτωχικά ροῦχα, ἀντί νά δοξάζονται περιφρονοῦνται, ὅποτε γίνονται ταλαίπωροι καί δυστυχισμένοι· σ' αὐτό τό σημεῖο κατάντησαν μέ τό δικό τους θέλημα. Ἐγώ ὁμως σοῦ λέγω ὅτι καί τούς ἀποστόλους, πού εἶχαν γίνονται τέλειοι μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ, δέν τούς ἐμπόδιζε ἡ χάρη νά κάνουν ἐκεῖνα πού ἤθελαν, ἂν βέβαια ἤθελαν αὐτοί οἱ ἴδιοι νά κάνουν κάτι πού δέ θά ἦταν ἀρεστό στή χάρη τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ φύση μας εἶναι δεκτική καί τοῦ καλοῦ καί τοῦ κακοῦ, καί ἡ ἀντίθετη δύναμη τοῦ σατανᾶ εἶναι προτρεπτική, ὄχι ἀναγκαστική.

στική. Λοιπὸν σὺ ἔχεις τὸ αὐτεξούσιον, ρέψαι ὅπου βούλει. Οὐχ ὀρᾶς ὅτι Πέτρος «κατεγνωσμένος ἦν», καὶ ἀπελθὼν Παῦλος ἤλεγξεν αὐτόν; Καὶ ὁ τοιοῦτος ἀκμὴν κατεγνωσμένος ἦν. Καὶ ὁ Παῦλος, πνευματικὸς ὢν, ἐκ τοῦ ἰδίου θελήματος διάλεκτον ἐποίησατο μετὰ Βαρνάβα, καὶ παροξυνθέντες ἀνεχώρησαν ἀπ' ἀλλήλων. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει· «ὕμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς». Ἴδου οἱ πνευματικοὶ πειράζονται διὰ τὸ παραμένειν ἔτι τὸ αὐτεξούσιον, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἐπίκεινται, ἕως ὅτου ἐστὶν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ.

27,11 Ἑρώτησις: Οὐκ ἠδύναντο ἀμαρτάνειν οἱ ἀπόστολοι εἰ ἤθελον, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ θελήματος ἰσχυροτέρα ἦν ἡ χάρις;

Ἀπόκρισις: Ἀμαρτάνειν μὲν οὐκ ἠδύναντο· οὔτε γὰρ ἠροῦντο, ἐν φωτὶ ὄντες καὶ ἐν χάριτι τοιαύτη. Πλὴν οὐ λέγομεν ὅτι ἡ χάρις ἐν αὐτοῖς ἠσθένει, ἀλλὰ λέγομεν ὅτι παραχωρεῖ ἡ χάρις καὶ τοῖς τελείοις πνευματικοῖς ἔχειν τὸ θέλημα καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ποιεῖν ἃ θέλουσι καὶ τρέπεσθαι ὅπου βούλονται. Καὶ αὕτη δὲ ἡ φύσις ἡ ἀνθρώπινη, ἀσθενὴς οὖσα, ἔχει ἐξουσίαν καὶ συνόντος τοῦ ἀγαθοῦ τρέπεσθαι. Ὡσπερ ἐὰν ὡσί τινες, ἐνδεδυμένοι πανοπλίαν, θώρακα καὶ ὄπλα, τὸ λοιπὸν ἔσωθέν εἰσιν ἠσφαλισμένοι καὶ ἐχθροὶ οὐκ ἐπέρχονται αὐτοῖς· ἢ ἐπέρχονται μὲν, λοιπὸν δὲ ἐν τῷ θελήματι αὐτῶν ἐστὶν ἢ χρήσασθαι τοῖς ὄπλοις καὶ ἀνταγωνίσασθαι καὶ ἀντιπαλαῖσαι τοῖς ἐχθροῖς καὶ τὰ νικητήρια ἀπενέγκασθαι, ἢ συνηδυνθῆναι καὶ εἰρηνεῦσαι μετὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ μὴ πολεμῆσαι, καίτοι ἔχοντες ὄπλα· οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐνδεδυμένοι τὴν τελείαν δύ-

13. Γαλ. 2,11

14. Πράξ. 15,39

15. Γαλ. 6,1

16. Πρβλ. Α' Κορ. 3,18

Ἔχεις λοιπόν ἐσύ τήν ἐλεύθερη βούληση, ὁδήγησε τόν ἑαυτό σου ὅπου θέλεις. Δέ βλέπεις ὅτι ὁ Πέτρος «ἦταν ἀξιοκατάκριτος»¹³, καί πῆγε ὁ Παῦλος, πού εἶχε τή χάρη τοῦ Θεοῦ, μέ τή θέλησή του ἔκανε ἔντονη συζήτηση μέ τό Βαρνάβα¹⁴ καί, ἀφοῦ διαφώνησαν καί φιλονείκησαν, χωρίσθηκαν μεταξύ τους; Καί πάλι ὁ ἴδιος λέγει· «σεῖς οἱ πνευματικά προοδευμένοι καί δυνατοί νά διορθώνετε αὐτόν πού ἔχει παρασυρθεῖ καί νά τόν καθοδηγεῖτε μέ πνεῦμα πραότητος, προσέχοντας μήπως καί σεῖς πέσετε στόν ἴδιο πειρασμό»¹⁵. Νά λοιπόν πού καί οἱ καταρτισμένοι πνευματικά ὑποβάλλονται σέ πειρασμό, ἐπειδή ὑπάρχει ἀκόμα μέσα τους ἡ ἐλεύθερη βούληση, καί οἱ ἐχθροί εἶναι κοντά, ὅσο χρόνο βρίσκονται σ' αὐτό τόν κόσμο¹⁶.

27,11 **Ἑρώτηση:** Μποροῦσαν ν' ἁμαρτήσουν οἱ ἀπόστολοι ἂν ἤθελαν, ἢ μήπως ἡ χάρη ἦταν ἰσχυρότερη καί ἀπ' αὐτό τό θέλημα τους;

Ἀπάντηση: Ν' ἁμαρτήσουν δέν ἦταν δυνατό· οὔτε βέβαια καί τό ἐπιθυμοῦσαν, καθόσον βρίσκονταν μέσα στό θεῖο φῶς καί εἶχαν δεχθεῖ τή χάρη τοῦ Θεοῦ. Ὅμως δέ λέμε ὅτι ἡ χάρη μέσα τους φαινόταν ἀδύνατη, ἀλλά λέμε ὅτι ἐπιτρέπει ἡ χάρη καί στούς τέλειους καί πνευματικά καταρτισμένους νά ἔχουν τό θέλημά τους καί τή δύναμη νά κάνουν ὅ,τι θέλουν, καί νά ὁδηγοῦν τούς ἑαυτούς τους ὅπου θέλουν. Καί ἡ ἴδια ἡ ἀνθρώπινη φύση, ἂν καί εἶναι ἀσθενής, ἔχει τή δύναμη, ἀκόμα καί ὅταν συνυπάρχει μέ τό ἀγαθό, ν' ἀκολουθεῖ τό δικό της δρόμο. Ὅπως, ὅταν εἶναι μερικοί ντυμένοι μέ πανοπλία, μέ θώρακα καί ὅπλα, ὅποτε ἐσωτερικά εἶναι ἀσφαλεῖς καί δέν τούς ἐπιτίθενται οἱ ἐχθροί, ἢ τούς ἐπιτίθενται οἱ ἐχθροί, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἀπό τή δική τους θέληση ἢ νά χρησιμοποιήσουν τά ὅπλα, ν' ἀγωνισθοῦν, καί ν' ἀντιμετωπίσουν τούς ἐχθρούς καί νά νικήσουν, ἢ νά νιώσουν εὐχαρίστηση καί νά συμφιλιωθοῦν μέ τούς ἐχθρούς, χωρίς νά τούς πολεμήσουν, ἂν καί ἔχουν τά ὅπλα· ἔτσι ἀκριβῶς καί οἱ Χριστιανοί, ντυμένοι μέ τήν τέλεια δύναμη καί ἔχοντας τά ἐπουράνια ὅπλα ἂν θέλουν εὐχαριστοῦνται καί χαίρονται μαζί μέ τό σατανᾶ, καί κάνουν εἰρήνη μ' αὐτόν καί δέν

ναμιν καὶ ἔχοντες τὰ ὄπλα τὰ ἐπουράνια, εἰ θέλουσι συνήδονται τῷ σατανᾷ καὶ εἰρηνεύουσι μετ' αὐτοῦ καὶ οὐ πολεμοῦσι· τρεπτὴ γάρ ἐστιν ἡ φύσις. Καὶ εἰ θέλει τις, γίνεται υἱὸς τοῦ Θεοῦ, εἴτε πάλιν υἱὸς ἀπωλείας διὰ τὸ παραμένειν τὸ αὐτεξούσιον.

27,12 Ἄλλο ἐστὶ τὸ περὶ ἄρτου διηγῆσασθαι καὶ τραπέζης, καὶ ἄλλο ἐστὶ φαγεῖν καὶ λαβεῖν τὸν νόστον τοῦ ἄρτου καὶ ἐνδυναμωθῆναι ὅλα τὰ μέλη. Ἄλλο ἐστὶν εἰπεῖν περὶ ποτοῦ ἡδυτάτου λόγοις, καὶ ἄλλο ἐστὶν ἀπελθεῖν καὶ δράξασθαι ἐξ αὐτῆς τῆς πηγῆς καὶ ἐμπλησθῆναι αὐτῆς τῆς γεύσεως τοῦ ἡδυτάτου ποτοῦ. Ἄλλο ἐστὶ διηγῆσασθαι περὶ πολέμου καὶ γενναίων ἀθλητῶν καὶ πολεμιστῶν, καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ ἀπελθεῖν τινα εἰς παρᾶταξιν πολέμου καὶ συμβαλεῖν τοῖς ἐχθροῖς καὶ εἰσελθεῖν καὶ ἐξελθεῖν καὶ λαβεῖν καὶ δοῦναι καὶ ἀπενέγκασθαι τὰ νικητήρια. Οὕτω κἂν τοῖς πνευματικοῖς, ἄλλο ἐστὶ τὸ γνώσει τινὶ καὶ νοῖ διηγεῖσθαι λόγους, καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ ἐν ὑποστάσει καὶ ἔργῳ καὶ ἐν πληροφορίᾳ καὶ ἐν τῷ ἔνδον ἀνθρώπῳ καὶ τῷ νῷ ἔχειν τὸν θησαυρὸν καὶ τὴν χάριν καὶ τὴν γεῦσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Οἱ γὰρ ψιλοὺς λόγους λέγοντες φαντάζονται καὶ φυσιοῦνται ὑπὸ τοῦ νοῦς αὐτῶν· «ὁ γὰρ λόγος» φησὶν «ἡμῶν καὶ τὸ κήρυγμα οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγων, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει Πνεύματος καὶ δυνάμεως»· καὶ πάλιν ἄλλαχοῦ λέγει· «τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου»· ὁ τοιοῦτος οὐ πίπτει. Πολλοῖς γὰρ ἐκζητήσασι τὸν Θεὸν ἠνοίγη θύρα, καὶ εἶδον θησαυρὸν καὶ εἰσῆλθον εἰς αὐτὸν καὶ ὡς ἦσαν ἐν χαρᾷ λέγοντες, «εὕρομεν θησαυρόν», ἀπέκλεισεν αὐτοῖς τὰς θύρας, ἤρξαντο βοᾶν καὶ πενθεῖν καὶ ἐπιζητεῖν· «θησαυρὸν εὕρομεν καὶ ἀπώλεσαμεν». Οἰκονομικῶς γὰρ ὑποστέλλει ἡ χάρις, ἵνα μειζρόνως ἐπιζη-

17. Πρβλ. Ἰω. 17,12

18. Α' Κορ. 2,4

19. Α' Τιμ. 1,5

τόν πολεμοῦν· διότι ἡ φύση τοῦ ἀνθρώπου ἔχει τήν δυνατότητα νά μεταβάλλεται. Καί ἂν θέλει κάποιος γίνεται υἱός τοῦ Θεοῦ, ἢ πάλι ἂν θέλει γίνεται υἱός τῆς ἀπωλείας¹⁷, διότι ὑπάρχει ἡ ἐλεύθερη βούληση καί τόν ὀδηγεῖ.

27,12 Ἄλλο εἶναι τό νά ὀμιλεῖ κανεῖς γιά ψωμί καί γιά τραπέζια, καί ἄλλο τό νά φάει καί νά γευθεῖ τή νοστιμιά τοῦ ψωμοῦ καί νά δυναμώσουν ὅλα τά μέλη του. Ἄλλο εἶναι νά μιᾶς γιά κάποιο ποτό γλυκύτατο, καί ἄλλο εἶναι νά πᾶς καί νά πιεῖς ἀπό τήν ἴδια τήν πηγὴ καί νά χορτάσεις ἀπό τή γεύση του γλυκύτατου ποτοῦ. Ἄλλο εἶναι νά διηγεῖσαι γιά πόλεμο καί γενναίους ἀθλητές καί πολεμιστές, καί ἄλλο νά πάει κανεῖς καί νά παραταχθεῖ στόν πόλεμο, νά συμπλακεῖ μέ τούς ἐχθρούς, νά ἐπιτεθεῖ καί νά ὑποχωρήσει, νά χτυπηθεῖ καί νά χτυπήσει, καί τέλος νά γυρίσει πίσω νικητής. Ἔτσι συμβαίνει καί στά πνευματικά, ἄλλο εἶναι τό νά ἔχει κάποιος θεωρητική γνώση καί νά ὀμιλεῖ γιά κάποια πράγματα, καί ἄλλο τό νά ἔχει στήν ὑπαρξή του καί μέ ἔργα καί μέ βεβαιότητα καί στόν ἔσω ἄνθρωπο καί μέσα στό νοῦ τό θησαυρό καί τή χάρη καί τή γεύση καί τήν ἐνέργεια τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Γιατί ὅσοι λένε μόνο λόγια εἶναι φαντασιόπληκτοι καί ἐγωιστές, γιατί κυριεύονται ἀπό τό νοῦ τους. Διότι λέγει ὁ ἀπόστολος· «ἡ διδασκαλία μου καί τό κήρυγμά μου δέν ἔχει τίποτε ἀπό τίς πειστικές δημηγορίες καί τά σχήματα τῆς ἀνθρώπινης σοφίας, ἀλλά ἦταν καί ἔγινε μέ ἀποδείξεις τοῦ ἀγίου Πνεύματος καί μέ θεία δύμανη»¹⁸. καί πάλι ἄλλοῦ λέγει· «τό τέλος καί ὁ σκοπός ὧν παραγγέλει ὁ Θεός εἶναι ἀγάπη ἀπό καθαρὴ καί ἀγνή καρδιά, καί ἀπό συνείδηση ἀγαθή, πού δέν τήν ταραίζουν οἱ τύψεις, καί ἀπό πίστη εἰλικρινὴ καί ὀρθή»¹⁹. Ὁ πιστός αὐτός δέν ἀμαρτάνει. Διότι σέ πολλούς πού ζήτησαν τό Θεό ἀνοίχτηκε ἡ πόρτα καί εἶδαν θησαυρό καί μπῆκαν μέσα, καί, ἐνῶ βρισκόταν σέ κατάσταση χαρᾶς καί ἔλεγαν, ἔβρηκαμε θησαυρό, τούς ἐκλείσαν τίς πόρτες καί τότε ἄρχισαν νά φωνάζουν δυνατά καί νά λυποῦνται καί νά τόν ἀναζητοῦν πάλι λέγοντας, ἔβρηκαμε θησαυρό καί τόν χάσαμε. Διότι ὑποχωρεῖ ἡ χάρη μέ σκοπό νά μᾶς κάνει νά τή ζητήσουμε μέ

τήσωμεν· ὁ γὰρ θησαυρὸς δείκνυται πρὸς προτροπὴν τῆς ζητήσεως.

27,13 Ἐρώτησις: Ἐπειδὴ τινες λέγουσιν, ὅτι μετὰ τὴν χάριν μετέβη τις «ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν», εἰ δύναται τις ἐν φωτὶ ὧν ἔχειν ρυπαροὺς λογισμοὺς;

Ἀπόκρισις: Γέγραπται ὅτι «Πνεύματι ἐναρξάμενοι ἐν σαρκὶ νῦν ἐπιτελεῖσθε;»· λέγει δὲ πάλιν· «ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς ἀντιστῆναι πρὸς τὰς μεθοδεῖας τοῦ διαβόλου». Πρὸς λόγον, εἰσὶ δύο τόποι, ποῦ ὧν ἐνεδύσατο τὰ ὄπλα, καὶ ποῦ ὧν πολεμεῖ «πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας»· ἐν φωτὶ ὧν ἢ ἐν σκότει. Καὶ πάλιν· «πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι»· καὶ πάλιν· «μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον»· καὶ πάλιν· «ἀδύνατον τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας γευσάμενους τε τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ καὶ μετόχους γενομένους Πνεύματος ἁγίου καὶ παραπεσόντας ἀνακαινίζειν». Ἴδου οἱ φωτισθέντες καὶ γευσάμενοι παραπίπτουσιν. Ὁρᾶς ὅτι ἔχει θέλημα τοῦ συμφωνῆσαι τῷ Πνεύματι, καὶ ἔχει θέλημα τοῦ λυπῆσαι. Πάντως γὰρ λαμβάνει ὄπλα τοῦ ἀπελθεῖν εἰς πόλεμον καὶ ἀγωνίσασθαι κατὰ τῶν ἐχθρῶν· πάντως ἐφωτίσθη, ἵνα στρατεύσῃται κατὰ τοῦ σκότους.

27,14 Ἐρώτησις: Πῶς λέγει ὁ ἀπόστολος, «ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν γνῶσιν καὶ πᾶσαν προφητείαν καὶ λαλῶ ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων, οὐδὲν εἰμι»;

Ἀπόκρισις: Οὐχ οὕτως ὀφείλομεν νοεῖν, ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ὁ ἀπόστολος, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνην τὴν ἀγάπην ἣτις ἐστὶ τελεία, ταῦτα μικρά ἐστι, καὶ ὁ ἐν τούτοις ὧν τοῖς μέτροις πίπτει· ὁ δὲ ἔχων τὴν

20. Ἰω. 5,24

23. Ἐφεσ. 6,12

26. Ἐβρ. 6,4.6

21. Γαλ. 3,3

24. Ἐφεσ. 6,16

27. Α΄ Κορ. 13,1ε.

22. Ἐφεσ. 6,11

25. Ἐφεσ. 4,30

μεγαλύτερη ἐπιμονή, διότι ὁ θησαυρός φανερώνεται γιά μά μάς προτρέψει νά τόν ἀναζητήσουμε.

27,13 **Ἑρώτηση:** Ἐπειδή μερικοί λένε ὅτι μετά τόν ἐρχομό τῆς χάριτος ὁ ἄνθρωπος «μεταβαίνει ἀπό τό θάνατο στή ζωῆ»²⁰, εἶναι ἄραγε δυνατό σέ κάποιον πού δέχθηκε τό φωτισμό τῆς χάριτος νά ἔχει ρυπαρούς λογισμούς;

Ἀπάντηση: Ἔχει γραφεῖ, «ἐνῶ ἀρχίσατε μέ τή χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τώρα σᾶς κυρίευσε τό σαρκικό φρόνημα»²¹; Ἄλλοῦ πάλι λέγει «φορέστε ὅλα τά ὄπλα τοῦ Θεοῦ γιά νά μπορεῖτε ν' ἀντισταθεῖτε στίς πονηρές μεθόδους καί στίς παγίδες τοῦ διαβόλου»²². Ὑπάρχουν δύο τύποι, ἐκεῖ πού βρίσκεσαι ὅταν φορεῖς τά ὄπλα, καί ἐκεῖ πού βρίσκεσαι ὅταν πολεμᾶς «τίς ἀρχές καί τίς ἐξουσίες»²³. τό μέρος τοῦ φωτός καί τό μέρος τοῦ σκότους. Καί πάλι λέγει «γιά νά κατορθώσετε νά ἐξουδετερώσετε καί νά σβήσετε ὅλους τούς φλογοβόλους πειρασμούς τοῦ πονηροῦ, πού μοιάζουν μέ πύρινα βέλη»²⁴. καί πάλι «μή λυπεῖτε τό ἅγιο Πνεῦμα» καί πάλι «διότι εἶναι ἀδύνατο ἐκεῖνοι πού κατηχήθηκαν τό λόγο τοῦ Θεοῦ καί ἔλαβαν τό ἅγιο βάπτισμα, πού γεύθηκαν τήν ἀπερίγραπτη γλυκύτητα καί χάρη τῶν οὐρανίων δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, καί ἔγιναν μέτοχοι τῶν χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἄν ξεπέσουν ἀπ' ὅλα αὐτά ν' ἀνακαινίζονται»²⁶. Νά λοιπόν αὐτοί πού φωτίσθηκαν καί γεύθηκαν τή χάρη τοῦ Θεοῦ πέφτουν στήν ἁμαρτία. Βλέπεις λοιπόν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει τή θέληση νά συμφωνήσῃ μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, καί ἔχει τή θέληση νά λυπήσῃ αὐτό; διότι ὅπωςδήποτε παίρνει ὄπλα γιά νά πάει στόν πόλεμο καί νά ἀγωνισθεῖ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν ὅπωςδήποτε ἔχει φωτισθεῖ γιά νά ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τοῦ σκότους.

27,14 **Ἑρώτηση:** Πῶς λέγει ὁ ἀπόστολος, «ἐάν ἔχω ὅλη τή γνώση, καί τό χάρισμα τῆς προφητείας, καί νά ἐννοῶ καί νά μιλάω τίς γλῶσσες τῶν ἀγγέλων, δέν εἶμαι τίποτε»²⁷;

Ἀπάντηση: Δέν πρέπει νά τό ἐννοήσουμε αὐτό ἔτσι, ὅτι δηλαδή δέν εἶναι τίποτε ὁ ἀπόστολος, ἀλλ', ὅταν συγκριθοῦν αὐτά μ' ἐκείνη τήν τέλεια ἀγάπη, ὅλα αὐτά εἶναι μικρά, καί

ἀγάπην ἄπτωτός ἐστιν. Ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὡς εἶδον ἀνθρώπους εἰς ὄλα τὰ χαρίσματα γενομένους καὶ μετόχους Πνεύματος, καὶ οὗτοι, μὴ φθάσαντες εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην, ἔπεσον. Εἷς γάρ τις τῶν εὐγενῶν ἀποταξάμενος ἐπώλησεν αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα, ἠλευθέρωσε δούλους, ὧν φρόνιμος καὶ συνετός. Λοιπὸν περιβόητος ἦν ἐπὶ σεμνῷ βίῳ, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ οἰήθεις περὶ ἑαυτοῦ καὶ τυφωθεὶς τέλος κατέπεσεν εἰς ἀσελγείας καὶ μυρία κακά.

27,15 Ἄλλος ἐπὶ διωγμοῦ ἔδωκεν ἑαυτοῦ τὸ σῶμα, καὶ ὧν ὁμολογητής, μετὰ ταῦτα εἰρήνης γενομένης, ἀπελύθη καὶ ἦν ὀνομαστός· τὰ γὰρ βλέφαρα αὐτοῦ ἦν βλαβέντα, ἐπειδὴ ὑπεκαπνίσθη. Οὗτος λοιπὸν δοξαζόμενος καὶ καλούμενος εἰς τὰς εὐχάς, λαμβάνων σιτίον ἐδίδου τῷ παιδί αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἦν ὁ νοῦς αὐτοῦ ὡς μηδέποτε ἀκούσας λόγον Θεοῦ. Ἄλλος ἔδωκε τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐπὶ διωγμοῦ καὶ ἐκρεμάσθη καὶ ἐξέσθη, εἶτα ἐβλήθη εἰς τὴν φυλακὴν. Ὑπηρετεῖ οὖν αὐτῷ κατὰ πίστιν κανονικὴ τις, καὶ ποιήσας συνήθειαν μετ' αὐτῆς, ὧν ἐν τῇ φυλακῇ, ἐξέπεσεν εἰς πορνείαν. Ἴδε ὁ πλούσιος ὁ πωλήσας τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ καὶ δοὺς τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς μαρτύριον, πῶς ἔπεσον.

27,16 Ἄλλος δέ τις φρόνιμος ἀσκητής, συνών μοι ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ μετ' ἐμοῦ εὐχόμενος, οὕτως ἦν πλούσιος ἐν τῇ χάριτι, ὡς εὐχόμενος ἐγγύς μου κατανύττεσθαι· ἔβρασσε γὰρ ἐν αὐτῷ ἡ χάρις. Ἐδόθη δὲ αὐτῷ καὶ τὸ χάρισμα τῶν ἰαμάτων, καὶ οὐ μόνον τοὺς δαίμονας ἀπήλαυνεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς δεδεμένους χειρας καὶ πόδας καὶ ἔχοντας πάθη δεινὰ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἐθεράπευεν. Εἶτα ἀμελήσας καὶ δοξαζόμενος ὑπὸ τοῦ κόσμου καὶ συνηδόμενος

ἐκεῖνος πού βρίσκεται σ' αὐτό τό βαθμό τελειότητας μπορεῖ ν' ἁμαρτήσῃ, ἐνῶ αὐτός πού ἔχει τήν ἀγάπη δέν πέφτει ποτέ. Ἐγώ ὁμως σοῦ λέγω ὅτι γνώρισα ἀνθρώπους πού ἔφθασαν νά ἔχουν ὅλα τὰ χαρίσματα, καί ἔγιναν μέτοχοι τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καί αὐτοί, ἐπειδή δέν ἔφθασαν στήν τέλεια ἀγάπη, ἔπεσαν στήν ἁμαρτία. Διότι κάποιος ἀπό τούς εὐγενεῖς, ἀφοῦ ἀρνήθηκε τὰ ὑπάρχοντά του, ἐλευθέρωσε τούς δούλους, δείχνοντας φρόνηση καί σύνεση. Ἔγινε λοιπόν αὐτός ξακουστός γιά τή σεμνή ζωή του, ἀλλά στή συνέχεια ἔγινε ἀλαζόνας καί ὑπερήφανος καί τελικά ἔπεσε σέ ἀσέλγειες καί ἀναρίθμητα κακά.

27,15 Ἄλλος σέ περίοδο διωγμοῦ πρόσφερε τό σῶμα του καί ἔγινε ὁμολογητής, καί μετὰ ὅταν ἦρθε ἡ εἰρήνη ἐλευθερώθηκε καί ἦταν ξακουστός· διότι τὰ βλέφαρά του εἶχαν ὑποστειβλάβη, ἐπειδή τοῦ τά καψάλισαν. Αὐτός λοιπόν δοξαζόμενος καί καλούμενος στίς συνάξεις γιά τίς προσευχές, παίρνοντας διάφορες τροφές τίς ἔδινε στό παιδί του· καί ἔτσι ὁ νοῦς του ἦταν σά νά μή ἄκουσε ποτέ τό λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἄλλος πρόσφερε τό σῶμα του κατά τήν περίοδο τῶν διωγμῶν καί, ἀφοῦ τόν κρέμασαν καί τοῦ χάραξαν τό σῶμα, ἔπειτα τόν ἔρριξαν στή φυλακή. Τόν φρόντιζε τότε πιστά κάποια Χριστιανή, καί, ἀφοῦ συνήθισε τή συντροφιά της ἐνῶ βρισκόταν μέσα στή φυλακή, ἔπεσε στήν πορνεία. Πρέσεξε πῶς ἔπεσαν στήν ἁμαρτία ὁ πλούσιος πού πούλησε τήν περιουσία του, καί αὐτός πού παρέδωσε τό σῶμα του στό μυστήριο²⁸.

27,16 Κάποιος ἄλλος συνετός ἀσκητής, πού ζοῦσε μαζί μου στό κελλί καί προσευχόταν μαζί μου, εἶχε μέσα του τόσο πλούσια τή χάρη τοῦ Θεοῦ, ὥστε, ἐνῶ προσευχόταν δίπλα μου, ἔφτανε στό σημεῖο τῆς κατάνυξης· διότι κόχλαζε μέσα του ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ. Τοῦ δόθηκε καί τό χάρισμα τῆς θεραπείας τῶν ἀσθενειῶν, καί δέν ἔδιωχνε μόνο τούς δαίνομες, ἀλλά καί αὐτούς πού εἶχαν ἀνάπηρα χέρια καί πόδια καί ἄλλους πού εἶχαν φοβερές ἀρρώστιες τούς θεράπευε, ἐπιθέτοντας τὰ χέρια του ἐπάνω τους. Ἐπειτα, ἐπειδή ἀμέλησε τήν πνευματική του κατάσταση,

αὐτῶ, ἐτυφώθη καὶ ἐξέπεσεν εἰς αὐτὰ τὰ βαθύτατα τῆς ἀμαρτίας.
 Ἴδε καὶ ὁ ἔχων χάρισμα ἰαμάτων ἔπεσεν. Ὅρας πῶς πρὸ τοῦ ἔρ-
 χεσθαι εἰς τὰ μέτρα τῆς ἀγάπης πίπτουσιν; Ὁ γὰρ φθᾶσας εἰς τὴν
 ἀγάπην, δέδεται καὶ μεμέθυσται, οὗτος καταπεπόντισται καὶ αἰχ-
 μάλωτός ἐστιν εἰς ἄλλον κόσμον, ὡς τῆς ἰδίας φύσεως οὐκ αἰσθα-
 νόμενος.

27,17 **Ἐρώτησις:** Τί ἐστίν, «ἃ ὄφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ
 ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη»;

Ἀπόκρισις: Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἱ μεγάλοι καὶ δίκαιοι
 καὶ βασιλεῖς καὶ προφῆται, ὅτι μὲν ἔρχεται ὁ λυτρωτής, ἤδεισαν,
 ὅτι δὲ πάσχει καὶ σταυροῦται καὶ αἷμα ἐκχεῖται ἐπὶ τοῦ σταυροῦ,
 οὔτε ἤδεσαν οὔτε ἤκουσαν, οὔτε ἀνέβη αὐτῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν, ὅτι
 ἔσται βάπτισμα πυρὸς καὶ Πνεύματος ἀγίου καὶ ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλη-
 σίᾳ προσφέρεται ἄρτος καὶ οἶνος ἀντίτυπον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ
 τοῦ αἵματος, καὶ οἱ μεταλαμβάνοντες ἐκ τοῦ φαινομένου ἄρτου
 πνευματικῶς τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου ἐσθίουσι, καὶ ὅτι οἱ ἀπόστολοι
 καὶ οἱ Χριστιανοὶ δέχονται τὸν παράκλητον καὶ ἐνδύονται «δύναμιν
 ἐξ ὕψους» καὶ πληροῦνται τῆς θεότητος, καὶ ὅτι συγκιρνῶνται αἱ
 ψυχαὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι. Τοῦτο οὐκ ἤδεισαν οἱ προφῆται καὶ βα-
 σιλεῖς οὔτε ἀνέβη αὐτῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν. Νῦν γὰρ οἱ Χριστιανοὶ
 ἄλλως πλουτοῦσι καὶ ἐπιποθοῦσιν εἰς τὴν θεότητα, ἀλλὰ καὶ το-
 σαύτην χαρὰν καὶ παράκλησιν ἔχοντες ὑπὸ φόβον καὶ τρόμον εἰσίν.

27,18 **Ἐρώτησις:** Ὑπὸ ποῖόν εἰσι φόβον καὶ τρόμον;

Ἀπόκρισις: Τοῦ μὴ σφαλῆναι ἐν τινι, ἀλλὰ συμφωνεῖν τῇ
 χάριτι. Ὡσπερ ἐὰν ἦ τις ἔχων θησαυροὺς καὶ ὁδεύῃ εἰς τόπους

29. Α' Κορ. 2,9
 32. Λουκᾶ 24,41

30. Ματθ. 3,11
 33. Πρβλ. Β' Κορ. 7,15

31. Πρβλ. Ἰω. 14,16

δέχθηκε τή δόξα τοῦ κόσμου καί εὐχαριστιόταν μέσα του γιά τήν τιμή αὐτή τοῦ κόσμου, ὅποτε τόν κυρίεψε ὁ ἐγωισμός καί ἔπεσε στίς πιό μεγάλες ἀμαρτίες. Πρόσεξε, πῶς καί αὐτός πού εἶχε τό χάρισμα τῆς θεραπείας τῶν ἀσθενειῶν ἔπεσε στήν ἀμαρτία. Βλέπεις πῶς προτοῦ φθάσουν στά μέτρα τῆς ἀγάπης πέφτουν σέ παραπτώματα; Αὐτός ὅμως πού ἔχει φθάσει στήν ἀγάπη, πού ἔχει δεθεῖ μ' αὐτήν καί ἔχει μεθύσει ἀπ' αὐτήν, αὐτός ἔχει βυθιστεῖ στό πέλαγος, ἔχει αἰχμαλωτισθεῖ σ' ἄλλο κόσμο, καί εἶναι σά νά μή αἰσθάνεται τή δική του φύση.

!7,17 **Ἑρώτηση:** Τί σημαίνει, «αὐτά δέν τά εἶδε ποτέ μάτι ἀνθρώπου καί αὐτί δέν τά ἄκουσε καί ἀνθρώπινος νοῦς δέν τά ἔχει φαντασθεῖ»²⁹;

Ἀπάντηση: Τόν καιρό ἐκεῖνο οἱ μεγάλοι καί δίκαιοι, καθώς καί οἱ βασιλεῖς καί οἱ προφῆτες, γνώριζαν βέβαια ὅτι ἔρχεται ὁ λυτρωτής, τό ὅτι ὅμως θά ὑποφέρει καί θά σταυρωθεῖ καί θά χυθεῖ τό αἷμα του πάνω στό σταυρό, οὔτε τό γνώριζαν, οὔτε τό ἄκουσαν, οὔτε εἶχαν φαντασθεῖ ὅτι θά ὑπάρξει βάπτισμα πυρός καί βάπτισμα ἀγίου Πνεύματος³⁰, καί ὅτι στήν Ἐκκλησία θά προσφέρεται ἄρτος καί οἶνος, πού ἀντιπροσωπεύουν τό σῶμα καί τό αἷμα τοῦ Κυρίου, καί ὅτι αὐτοί πού θά μεταλαβαίνουν ἀπό τόν ἄρτο αὐτό πού φαίνεται, θά τρῶνε πνευματικά τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καί ὅτι οἱ ἀπόστολοι καί οἱ Χριστιανοί θά δεχθοῦν τόν Παράκλητο³¹, θά ντυθοῦν «μέ τήν ἐπουράνια δύναμη»³² καί θά γεμίσουν ἀπό τήν παρουσία τῆς θεότητας, καί ὅτι θά ἐνώνονται οἱ ψυχές μέ τό ἅγιο Πνεῦμα. Αὐτά δέ τά γνώριζαν οἱ προφῆτες καί οἱ βασιλεῖς, καί δέν τά εἶχαν φαντασθεῖ. Διότι τώρα μέ ἄλλο τρόπο πλουτίζουν οἱ Χριστιανοί, καί ποθοῦν νά ἐνωθοῦν μέ τό Θεό, ἀλλ' ἂν καί ἔχουν τόσο μεγάλη χαρά, κυριαρχοῦνται ἀπό φόβο καί τρόμο³³.

7,18 **Ἑρώτηση:** Ἀπό ποιό φόβο καί τρόμο κυριαρχοῦνται;

Ἀπάντηση: Γιά νά μή σφάλλουν σέ κάτι, ἀλλά ἡ ζωή τους νά εἶναι σύμφωνη μέ τό θέλημα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. "Ὅπως

ἔνθα εἰσὶ λησταί, λοιπὸν χαίρει μὲν διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὸν θησαυρόν, ὑπὸ φόβον δέ ἐστι, μήπως ἐπελθόντες οἱ λησταὶ συλήσωσιν αὐτόν, καὶ ὡς βαστάζων εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὸ ἴδιον αἷμα, οὕτως ἐστίν.

Ἴδου γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις πάντες ἄπεταξάμεθα καὶ ἐσμεν ξένοι καὶ ἀκτήμονες καὶ κοινωνίας σαρκικῆς ἐστερημένοι. Λοιπὸν ἴδε τὸ σῶμα κεῖται εἰς εὐχήν. Ὅφειλουσιν εἰπεῖν οἱ ἀδελφοί, εἰ ἄρα σὺν τῷ σώματι καὶ ὁ νοῦς συμφωνεῖ. Ὡσπερ ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ τεχνῖται κατὰ κόσμον καὶ οἱ ἐργαστηριάρχαι ἔχουσι τὸ σῶμα ἀποδεδεμένον εἰς τὴν τέχνην, ὁμοίως καὶ τὸν νοῦν νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Λοιπὸν σὺ ἐπίσκεψαι σεαυτόν, ἔχων τὸ σῶμα ξένον τοῦ κόσμου τούτου, ἄρα ἔχεις καὶ τὸν νοῦν ἀποδεδεμένον, καὶ ἐκεῖ αὐτῷ ἐστὶν ὁ θησαυρός· γέγραπται γάρ· «ὅπου ὁ θησαυρός, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά».

27,19 Λοιπὸν ὁ σὸς νοῦς εἰς ποῖόν ἐστι θησαυρόν; ἄρα ὄλος διόλου πρὸς τὸν Θεόν ἐστὶν ἢ οὐ; Εἰ δέ οὐκ ἐστὶν, ὀφείλετέ μοι εἰπεῖν, τί ἐστὶ τὸ ἐμποδίζον. Πάντως πνεύματά εἰσι πονηρά, ὁ σατανᾶς καὶ οἱ δαίμονες, κατέχοντες τὸν νοῦν καὶ περισκελίζοντες τὴν ψυχὴν. Ὁ γὰρ πολύπλοκος διάβολος, ἔχων μάγγανα καὶ τρίθυρα καὶ ποικίλιαν πολλήν, κατέχει τὰς νομὰς τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς λογισμοὺς καὶ οὐκ ἔῃ ὀρθῶς προσεύχεσθαι καὶ προσεγγίζειν Θεῷ. Ἐπειδὴ αὕτη ἡ φύσις κοινωνικὴ ἐστὶ τῶν δαιμόνων καὶ πνευμάτων τῆς πονηρίας, ὁμοίως καὶ ἀγγέλων καὶ Πνεύματος ἀγίου· ναὸς ἐστὶ τοῦ σατανᾶ καὶ ναὸς τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Λοιπὸν ἐπισκέψασθε τὸν

ἀκριβῶς δηλαδή ἂν κάποιος κατέχει θησαυρό καί βαδίζει μέσα ἀπό μέρη ὅπου ὑπάρχουν ληστές, χαίρεται βέβαια γιά τόν πλοῦτο καί τό θησαυρό του, φοβᾶται ὅμως μήπως τοῦ ἐπιτεθοῦν οἱ ληστές καί τόν ληστέψουν, καί βρίσκεται σέ τέτοια κατάσταση, σά νά κρατάει μέσα στά χέρια του τό αἷμα του.

Διότι νά ἐδῶ στόν κόσμο ὅλοι ἐμεῖς ἀπομακρύναμε ἀπό κοντά μας τά κοσμικά πράγματα, εἴμαστε ἀποξενωμένοι ἀπό αὐτά, δέν ἔχουμε καμιά περιουσία, καί στερούμαστε τή σαρκική κοινωνία. Τό σῶμα μας λοιπόν εἶναι ἀφιερωμένο στήν προσευχή. Πρέπει νά ποῦν οἱ ἀδελφοί, ἂν συμφωνεῖ καί ὁ νοῦς μέ τό σῶμα. Ὅπως ἀκριβῶς ὡς ἐπί τό πλεῖστο οἱ τεχνίτες τοῦ κόσμου καί οἱ ιδιοκτῆτες τῶν ἐργαστηρίων ἔχουν ἀφιερωμένο τό σῶμα τους στήν τέχνη, κατά τόν ἴδιο τρόπο ἔχουν ἀφιερῶσει ἐκεῖ καί τό νοῦ τους μέρα καί νύχτα. Λοιπόν ἐξέτασε καί σύ τόν ἑαυτό σου, ἂν ἔχεις τό σῶμα σου ἀποξενωμένο ἀπό τόν κόσμο αὐτό, ἂν ἔχεις καί τό νοῦ σου ἀποξενωμένο ἀπό αὐτό τόν αἰῶνα³⁴, καί δέν περιπλανιέται μέσα σ' αὐτόν. Διότι ὁ καθένας, εἴτε κοσμικός εἴτε στρατιώτης, εἴτε ἔμπορος, ὅπου ἔχει ἀφοσιωμένο τό σῶμα του, ἐκεῖ ἔχει προσκολλημένο καί τό νοῦ του, καί ἐκεῖ ὑπάρχει γι' αὐτόν ὁ θησαυρός· διότι ἔχει γραφεῖ· «ὅπου βρίσκεται ὁ θησαυρός σας, ἐκεῖ βρίσκεται καί ἡ καρδιά σας»³⁵.

27,19 Λοιπόν ὁ δικός σου νοῦς κοντά σέ ποιό θησαυρό βρίσκεται; εἶναι ἄραγε ἐξ ὀλοκλήρου κοντά στό Θεό ἢ ὄχι; Ἄν δέ βρίσκεται ἀφοσιωμένος στό Θεό, πρέπει νά μοῦ πεῖτε, τί εἶναι ἐκεῖνο πού τόν ἐμποδίζει. Ὅπωςδῆποτε εἶναι τά πονηρά πνεύματα, ὁ σατανᾶς καί οἱ δαίμονες, πού συγκρατοῦν τό νοῦ καί ὑποσκελίζουν τήν ψυχή. Διότι ὁ πολυμήχανος διάβολος, πού ἔχει πολλές μεθόδους μαγείας καί πολλές πόρτες καί ποικίλα μέσα, κυριεύει τούς πνευματικούς χώρους τῆς ψυχῆς καί τούς λογισμούς καί δέ μᾶς ἐπιτρέπει νά προσευχόμαστε σωστά καί νά πλησιάζουμε τό Θεό. Καί αὐτό συμβαίνει ἐπειδή ἡ φύση μας εἶναι κοινωνός καί τῶν διαμόνων καί τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, καθώς ἐπίσης καί τῶν ἀγγέλων καί τοῦ ἀγίου Πνεύματος·

νοῦν ἡμῶν, ἀδελφοί, τίνος ἐστὲ κοιωνοί, ἀγγέλων ἢ δαιμόνων· τίνος ἐστὲ ναὸς καὶ οἰκητήριον, Θεοῦ ἢ διαβόλου· ἢ καρδία ποίου θησαυροῦ μεμέστωται, τῆς χάριτος ἢ τοῦ σατανᾶ· ὡσπερ οὖν οἰκίαν μεμεστωμένην δυσωδίας καὶ κοπρίας, χρῆ ταύτην καθαρισθῆναι τὸ ὄλον καὶ κοσμηθῆναι καὶ πληρωθῆναι πάσης εὐωδίας καὶ θησαυρῶν, ὥστε Πνεῦμα ἅγιον ἐλθεῖν ἀντὶ τοῦ σατανᾶ καὶ ἐπαναπαῆναι εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν.

27,20 Πλὴν οὐκ εὐθύς τις ἀκούσας λόγον Θεοῦ ἤδη γέγονε τοῦ ἀγαθοῦ μέρους. Εἰ γὰρ ἅμα τῷ ἀκοῦσαι ἐγίγνετο τοῦ ἀγαθοῦ μέρους οὐκέτι ἂν ἦσαν ἀγῶνες ἢ καιροὶ πολέμων ἢ δρόμος, ἀλλ' ἀκαμάτως, εἰ μόνο ἤκουσεν, ἦλθεν ἂν εἰς κατάπαυσιν καὶ τὰ τέλεια μέτρα. Οὐχ οὕτω δέ ἐστι τὰ πράγματα. Περιαίρεις γὰρ τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτο λέγων, καὶ τὴν ἀντίπαλον δύναμιν οὐ λέγεις εἶναι παλαίουσαν τῷ νῷ. Ἡμεῖς δὲ τοῦτό φαμεν, ὅτι ὁ ἀκούων λόγον ἔρχεται εἰς κατάνυξιν, καὶ μετὰ τοῦτο, ὑποστελλούσης τῆς χάριτος κατ' οἰκονομίαν πρὸς τὸ συμφέρον τῷ ἀνθρώπῳ, εἰσέρχεται εἰς γυμνασίαν καὶ παιδείαν πολέμου καὶ ποιεῖ πάλην καὶ ἀγῶνα πρὸς τὸν σατανᾶν, καὶ μετὰ πολλοῦ δρόμου καὶ ἀγῶνος ἀποφέρεται τὰ νικητήρια καὶ γίνεται Χριστιανός. Εἰ γάρ τις ἀκούων μόνον ἀκαμάτως ἐγίνετο τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ οἱ θεατρικοὶ καὶ οἱ πόρνοι πάντες μέλλουσιν ἀπελθεῖν εἰς βασιλείαν καὶ ζωὴν. Ἄλλ' οὐδεὶς αὐτοῖς δώσει ταύτην ἄνευ καμάτου καὶ ἀγῶνος, ἐπειδὴ «στενὴ ἐστὶ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς» καὶ δι' αὐτῆς τῆς τραχείας ὁδοῦ διοδοῦσαι χρῆ καὶ ὑπεμεῖναι καὶ θλιβῆναι, καὶ οὕτως εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν.

εἶναι ναός τοῦ σατανᾶ καί ναός τοῦ ἁγίου Πνεύματος³⁶. Λοιπόν, ἀδελφοί μου, ἐλέγξατε τό νοῦ σας γιά νά πληροφορηθεῖτε τίνος εἶσθε κοινωνοί, τῶν ἀγγέλων ἢ τῶν δαιμόνων· τίνος ναός καί κατοικητήριο εἶσθε, τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ διαβόλου· ἀπό ποιό θησαυρό εἶναι γεμάτη ἡ καρδιά σας, ἀπό τό θησαυρό τῆς χάριτος ἢ τοῦ σατανᾶ· σάν ἀκριβῶς λοιπόν κάποιο σπίτι, πού εἶναι γεμάτο ἀπό δυσωδία καί βρωμιά, πρέπει νά καθαρισθεῖ ἐξ ὀλοκλήρου ἢ ψυχῆ καί νά στολισθεῖ καί νά γεμίσει ἀπό κάθε εὐωδία καί ἀπό θησαυρούς, ὥστε νά ἔρθει τό ἅγιο Πνεῦμα, ἀντί τοῦ σατανᾶ, καί ν' ἀναπαυθεῖ μέσα στίς ψυχές τῶν Χριστιανῶν.

27,20 Κανείς βέβαια δέ γίνεται ἀγαθός μόλις ἀκούσει τό λόγο τοῦ Θεοῦ. Διότι ἄν, μόλις τόν ἄκουγε, γινόταν ἀμέσως ἀγαθός, δέ θά ὑπῆρχαν πνευματικοί ἀγῶνες, ἢ περίοδοι πνευματικῶν πολέμων, ἢ δρόμος πνευματικός, ἀλλά χωρίς κόπο, μόνο μέ τό ἄκουσμα, θά μπορούσε νά φθάσει κανείς στήν τελειότητα. Ὅμως δέν εἶναι ἔτσι τά πράγματα. Διότι, λέγοντας αὐτό, ἀφαιρεῖς τό θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, καί δέν παραδέχεσαι ὅτι ὑπάρχει ἡ ἀντίπαλη δύναμη πού, παλεύει μέσα στό νοῦ. Ἐμεῖς ὅμως λέμε αὐτό, ὅτι αὐτός πού ἀκούει τό λόγο τοῦ Θεοῦ φθάνει στή συντριβή τῆς καρδιάς του, καί μετά ἀπ' αὐτό, ἀφοῦ ὑποχωρήσει ἡ χάρη γιά παιδαγωγικούς σκοπούς, γιά τό συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου, μπαίνει σέ ἄσκηση καί σέ ἐκμάθηση τοῦ πολέμου, καί παλεύει καί ἀγωνίζεται ἐναντίον τοῦ σατανᾶ, καί ὕστερα ἀπό κοπιαστικό δρόμο καί ἀγῶνα κατακτάει τή νίκη καί γίνεται Χριστιανός. Διότι, ἄν κάποιος γινόταν ἀγαθός χωρίς κόπο, ἀκούγοντας μόνο τό λόγο τοῦ Θεοῦ, τότε καί οἱ θεατρίνοι καί ὄλοι οἱ πόρνοι πρόκειται νά πᾶνε στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί στήν αἰώνια ζωή. Ὅμως κανένας δέ θά τούς τή δῶσει χωρίς κόπο καί ἀγῶνα, διότι «εἶναι στενός καί γεμάτος δυσκολίες καί ταλαιπωρίες ὁ δρόμος πού ὁδηγεῖ στήν αἰώνια ζωή»³⁷, καί μέσα ἀπό αὐτόν τό δύσβατο δρόμο πρέπει νά περπατήσουμε, νά δεῖξουμε ὑπομονή καί νά ὑποστοῦμε θλίψη, γιά νά μπορέσουμε ἔτσι νά μποῦμε στήν αἰώνια ζωή.

27,21 *Εἰ γὰρ ἄνευ καμάτου ἦν κατορθῶσαι, οὐκέτι «λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου» ἦν ὁ Χριστιανισμός, οὔτε πίστις καὶ ἀπιστία. Ποιεῖς δὲ λοιπὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον δετὸν καὶ ἄτρεπτον εἰς τὸ ἀγαθὸν τε καὶ κακόν. Τῷ γὰρ δυναμένῳ τραπῆναι εἰς ἀμφοτέρα τὰ μέρη νόμος δέδοται, τῷ ἔχοντι τὸ αὐτεξούσιον ποιῆσαι πόλεμον πρὸς τὴν ἐναντίαν δύναμιν· δετῆ γὰρ φύσει «νόμος οὐ κεῖται». Οὔτε γὰρ ὁ ἥλιος οὔτε ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ νενομοθέτηται. Ἐπειδὴ τὰ κτίσματα δετῆς εἰσι φύσεως· ὅθεν οὔτε τιμῆ οὔτε κολάσει ὑπόκεινται. Ἡ γὰρ τιμὴ καὶ ἡ δόξα ἠτοίμασται τῷ τρεπομένῳ εἰς τὸ ἀγαθόν. Πάλιν δὲ ἡ γέεννα καὶ ἡ κόλασις ταύτῃ τῇ τρεπτῇ φύσει ἠτοίμασται, τῇ δυναμένῃ ἀποφυγεῖν τὸ κακὸν καὶ ρέψαι εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ δεξιὸν μέρος. Εἰ δὲ οὐ λέγεις αὐτὸν λυτῆς φύσεως, λοιπὸν τὸν ἀγαθὸν ἄνθρωπον οὐ ποιεῖς ἄξιον ἐπαίνου. Ὁ γὰρ ἀπὸ φύσεως χρηστὸς καὶ ἀγαθὸς οὐκ ἔστιν ἐπαίνου ἄξιος, εἰ καὶ ἐπιθυμητὸς ἔστιν· οὐ γὰρ ἐπαινετὸν, εἰ καὶ ἐπιθυμητὸν τὸ μὴ προαιρέσει ἀγαθόν. Ἐκεῖνος γὰρ ἔστιν ἐπαίνου ἄξιος ὁ ἰδίᾳ σπουδῇ μετὰ ἀγῶνος καὶ πάλης ἐπανελόμενος τὸ ἀγαθὸν ἐξ αὐτεξουσίου προαιρέσεως.*

27,22 *Ὡσπερ ὅταν ἦ παρεμβολὴ Περσῶν καὶ παρεμβολὴ Ρωμαίων, καὶ ἐξέλθωσιν ἀπ' αὐτῶν πτερωτοὶ δύο νεανίσκοι ἰσοδύναμοι, καὶ ποιήσωσι πάλιν, οὕτως ἡ ἀντίπαλος δύναμις καὶ ὁ νοῦς ἔχουσι τὸ ἰσόρροπον κατ' ἀλλήλων. Καὶ τὴν ἰσοδυναμίαν ἔχει ὁ σατανᾶς τοῦ προτρέπεσθαι καὶ κολακεύειν τὴν ψυχὴν εἰς τὸ ἴδιον θέλημα· καὶ ἡ ψυχὴ πάλιν ἔχει τοῦ ἀντιλέγειν καὶ ἐν μηδενὶ αὐτῷ ὑπακούειν· προτρεπτικαὶ γὰρ εἰσιν αἱ ἀμφοτέραι δυνάμεις τοῦ τε κακοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, οὐκ ἀναγκαστικά. Τῇ οὖν τοιαύτῃ προαιρέ-*

27,21 Διότι, ἂν ἦταν δυνατό χωρίς κόπο νά πετύχει κάποιος τήν οὐράνια βασιλεία δέ θά ἦταν ὁ Χριστιανισμός «λίθος πάνω στόν ὅποιο σκοντάφτουν, καί πέτρα ἀπό τήν ὁποία γκρεμίζονται», οὔτε πίστη καί ἀπιστία. Κάνεις ἔτσι τόν ἄνθρωπο νά εἶναι δεμένος καί νά μή μετακινεῖται ποτέ στό ἀγαθό καί ποτέ στό κακό. Διότι σ' αὐτόν πού μπορεῖ νά τραπεῖ καί πρὸς τὰ δύο μέρη ἔχει δοθεῖ νόμος, σ' αὐτόν πού ἔχει τήν ἐλεύθερη βούληση ν' ἀγωνισθεῖ πρὸς τήν ἀντίπαλη δύναμη· διότι στή φύση πού εἶναι δεσμευμένη «δέν ἔχει ἰσχὺ ὁ νόμος»³⁸. Οὔτε γιά τόν ἥλιο οὔτε γιά τόν οὐρανό, οὔτε γιά τή γῆ ἔχει ἰσχὺ ὁ νόμος. Ἐπειδὴ τὰ κτίσματα εἶναι δεσμευμένα ἀπό τή φύση τους καί γιά τό λόγο αὐτό οὔτε ἀπολαμβάνουν κάποια τιμή, οὔτε ὑπόκεινται σέ τιμωρία. Ἡ τιμή καί ἡ δόξα ἔχουν ἐτοιμασθεῖ γιά ἐκεῖνον πού τρέπεται στό ἀγαθό. Καί βέβαια ἡ γέεννα τοῦ πυρός καί ἡ τιμωρία ἔχουν ἐτοιμασθεῖ γιά τήν τρεπτή φύση, πού μπορεῖ ν' ἀποφύγει τό κακό καί νά στραφεῖ πρὸς τό ἀγαθό καί σωστό. Ἄν λοιπόν λές ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν ἔχει ἐλεύθερη φύση, τότε τόν ἀγαθό ἄνθρωπο δέν τό θεωρεῖς ἄξιο ἐπαίνου. Διότι αὐτός πού ἀπό τή φύση του εἶναι ἀγαθός καί ἔχει καλωσύνη δέν εἶναι ἄξιος ἐπαίνου, ἂν καί θά θέλαμε νά τόν μοιάσουμε· διότι δέν εἶναι ἐπιθυμητό, ὅτι δέν εἶναι ἀγαθό μέ τήν ἐλεύθερη θέλησή, ἂν καί εἶναι ἐπιθυμητό. Διότι ἐκεῖνος εἶναι ἄξιος ἐπαίνου, πού μέ τή δική του φροντίδα, καί μέ ἀγώνα καί πάλη, προτίμησε τό ἀγαθό μέ τή δική του ἐλεύθερη βούληση.

27,22 Ὅπως ἀκριβῶς ὅταν ὑπάρχει ἓνα στρατόπεδο περσικό καί ἓνα ρωμαϊκό, καί βγοῦν μέσα ἀπ' αὐτά δύο φτερωτοί νέοι ἰσοδύναμοι, καί παλαίψουν, ἔτσι ἀκριβῶς συμβαίνει μέ τήν ἀντίπαλη δύναμη καί τό νοῦ, πού εἶναι ἰσοδύναμες. Τήν ἴδια δύναμη ἔχει ὁ σατανᾶς νά προτρέπει καί νά παρακινεῖ τήν ψυχὴ πρὸς τό δικό του θέλημα, καί ἡ ψυχὴ πάλι ἔχει τή δύναμη νά ἀντιλέγει καί νά μή ὑπακούει σέ τίποτε· διότι καί οἱ δύο δυνάμεις, τοῦ κακοῦ καί τοῦ καλοῦ, εἶναι προτρεπτικές καί ὄχι ἀναγκαστικές. Στή θέληση λοιπόν αὐτὴ δίνεται θεῖα βοήθεια,

σει δίδοται θεία αντίληψις, καὶ δύναται παλαιούσα λαβεῖν ὄπλα ἐξ οὐρανοῦ καὶ δι' αὐτῶν ἐκριζῶσαι καὶ νικῆσαι τὴν ἁμαρτίαν· τὸ μὲν γὰρ ἀντιλέγειν τῇ ἁμαρτίᾳ δύναται ἡ ψυχὴ, ἄνευ δὲ Θεοῦ νικῆσαι ἢ ἐκριζῶσαι τὸ κακὸν οὐ δύναται. Οἱ δὲ λέγοντες τὴν ἁμαρτίαν εἶναι ὡς γίγαντα γενναῖον καὶ τὴν ψυχὴν ὡς παιδίον, κακῶς λέγουσιν. Εἰ γὰρ οὕτως ἐστὶ τὰ πράγματα ἀνόμοια, ὡς γίγας ἢ ἁμαρτία καὶ ὡς παιδίον ἢ ψυχὴ, ἄδικος ὁ νομοθέτης, νόμον δεδωκὼς τῷ ἀνθρώπῳ ποιεῖν πάλιν πρὸς τὸν σατανᾶν.

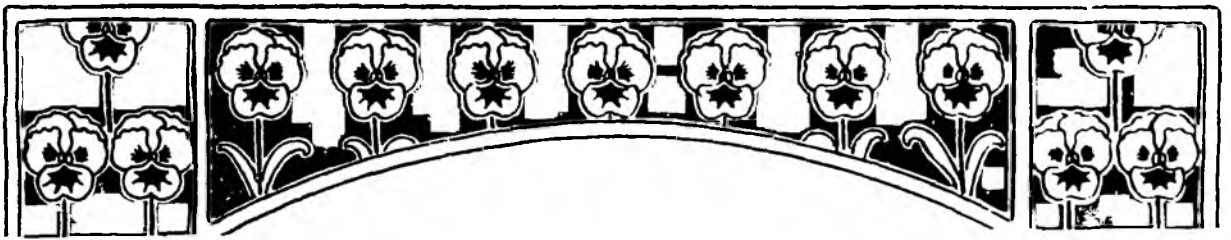
27,23 Οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ θεμέλιος τῆς πρὸς Θεὸν ὁδοῦ, τὸ ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν ἐλπίδι, ἐν ταπεινοφροσύνῃ, ἐν πτωχείᾳ πνεύματος, ἐν πραότητι διοδοῦν τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς καὶ διὰ τούτων κτήσασθαι δύναται τις τὴν δικαιοσύνην ἐν ἑαυτῷ· λέγομεν δὲ δικαιοσύνην αὐτὸν τὸν Κύριον. Αὐταὶ γὰρ αἱ ἐντολαὶ οὕτω προστάσσουσαι ὥσπερ μιλιά εἰσι στήκοντα καὶ σημεῖα τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ, ἀναγούσης εἰς τὴν ἐπουράνιον πόλιν τοὺς διοδοῦντας. Λέγει γάρ· «μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι»· «μακάριοι οἱ πραεῖς»· «μακάριοι οἱ ἐλεήμονες»· «μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί». Τοῦτον εἶπεν εἶναι Χριστιανισμόν. Εἰ δὲ τις ταύτη τῇ ὁδῷ οὐ διοδεύει, ἀνοδία πεπλάνηται καὶ κακῷ θεμελίῳ κέχρηται.

Δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

καί μπορεί νά παλαίψει, ἀφοῦ πάρει ὄπλα ἀπό τόν οὐρανό, καί μ' αὐτά νά ξερριζώσει καί νά νικήσει τήν ἁμαρτία· διότι μπορεί ν' ἀντιστέκεται ἡ ψυχή στήν ἁμαρτία, δέ μπορεί ὅμως χωρίς τή δύναμη τοῦ Θεοῦ νά νικήσει καί νά ξερριζώσει τήν ἁμαρτία. Αὐτοί πού λένε ὅτι ἡ ἁμαρτία μοιάζει μ' ἓνα γίγαντα δυνατό, ἐνῶ ἡ ψυχή μέ ἀδύνατο παιδί, δέν ἔχουν δίκαιο. Διότι, ἂν ἦταν τά πράγματα τόσο ἀνόμοια, δηλαδή σά γίγαντας ἡ ἁμαρτία καί σάν παιδί ἡ ψυχή, θά ἦταν ἄδικος ὁ νομοθέτης, ὁ ὁποῖος ἔδωσε ἐντολή στόν ἄνθρωπο νά κάνει ἀγώνα μέ τό σατανᾶ.

27,23 Αὐτό εἶναι τό θεμέλιο τοῦ δρόμου πού ὀδηγεῖ πρὸς τό Θεό, τό νά βαδίζεις τό δρόμο τῆς ζωῆς μέ ὑπομονή μεγάλη, μέ ἐλπίδα, μέ ταπεινοφροσύνη, μέ δίχως ἐγωισμό, μέ πραότητα· μ' ὅλα αὐτά μπορεί κανεῖς ν' ἀποκτήσει γιά τόν ἑαυτό του τή δικαιοσύνη· δικαιοσύνη ὀνομάζουμε τόν ἴδιο τόν Κύριο. Γιατί οἱ ἐντολές αὐτές αὐτό προστάζουν, σά νά εἶναι τά μίλια πού στήνονται μπροστά μας γιά νά τά βαδίσουμε, καί τά σημάδια πού δείχνουν τή βασιλική ὁδό, πού ὀδηγεῖ στήν ἐπουράνια πόλη αὐτοῦς πού τή βαδίζουν. Διότι λέγει· «μακάριοι καί εὐτυχισμένοι εἶναι ἐκεῖνοι πού συναισθάνονται τήν πνευματική τους φτώχεια»· «μακάριοι εἶναι οἱ πρᾶοι καί εἰρηνικοί»· «μακάριοι εἶναι οἱ εὐσπλαχνικοί καί ἐλεήμονες»· «μακάριοι ὅσοι ἔχουν εἰρήνη μέσα τους καί προσπαθοῦν νά εἰρηνεύσουν τοὺς ἀνθρώπους»³⁹. Αὐτόν ὀνόμασε ἀληθινό Χριστιανισμό. Ἐάν κάποιος δέ βαδίζει σ' αὐτό τό δρόμο, περιπλανιέται μέσα σέ δύσβατους δρόμους, καί χρησιμοποιεῖ κακό θεμέλιο γιά τήν πνευματική του οἰκοδομή.

Ἐς δοξάζουμε στοὺς αἰῶνες τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα γιά τήν εὐσπλαχνία του αὐτή. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Η'

28,1 Ὡσπερ ὀργισθεὶς ὁ Θεός ποτε Ἰουδαίοις παρέδωκε τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς τὸ προφανὲς ἐχθροῖς, καὶ ἐκυρίευσεν αὐτῶν οἱ μισοῦντες αὐτούς, καὶ οὐκ ἦν ἔτι ἐκεῖ ἑορτὴ οὔτε προσφορὰ, οὔτω καὶ τῇ ψυχῇ ὀργισθεὶς διὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς παρέδωκεν αὐτὴν τοῖς ἐχθροῖς, δαίμοσί τε καὶ πάθεσι, καὶ οὔτω πλανήσαντες αὐτὴν τελείως ἠφάνισαν, καὶ οὐκέτι ἦν ἐκεῖ οὔτε ἑορτὴ οὔτε θυμίαμα οὔτε προσφορὰ δι' αὐτῆς τῷ Θεῷ ἀναπεμπομένη, πλησθέντων ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν γνωρισμάτων αὐτῆς θηρίων δεινῶν, καὶ ἐρπετῶν πνευμάτων πονηρίας ἐν αὐτῇ καταλυόντων. Καὶ ὡσπερ οἶκος ἐὰν μὴ ἔχη τὸν δεσπότην κατοικοῦντα, σκότος καὶ ἀτιμίαν καὶ ὕβριν ἐνδύεται καὶ ρυπαρίας καὶ κοπριῶν ἐμπέπλησται, οὔτω καὶ ψυχὴ ἢ μὴ ἔχουσα τὸν δεσπότην αὐτῆς μετὰ τῶν ἀγγέλων ἐν ἑαυτῇ χορεύοντα, σκότους ἁμαρτίας καὶ αἰσχύνης παθῶν καὶ πάσης ἀτιμίας ἐμπίπλαται.

28,2 Οὐαὶ ὁδῶ, ἐπὰν μηδεὶς ἐν αὐτῇ παριπατῆ μῆτε ἀκούη ἐν αὐτῇ φωνῆς ἀνθρώπου· ὅτι καταλυτήριον θηρίων τυγχάνει. Οὐαὶ ψυχῇ, ὅπότε μὴ διοδοῦη ἐν αὐτῇ ὁ Κύριος, καὶ τῇ φωνῇ αὐτοῦ φεύγη ἐξ αὐτῆς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας θηρία. Οὐαὶ οἰκίᾳ, ὅπότε ὁ δεσπότης οὐκ οἰκεῖ ἐν αὐτῇ. Οὐαὶ γῆ, ὅπότε μὴ ἔχει τὸν ἐργαζόμενον αὐτὴν γεωργόν. Οὐαὶ πλοίῳ, ὅπότε μὴ ἔχη τὸν κυβερνήτην, ὅτι

40. Πρβλ. Δαν. 3,38

41. Πρβλ. Δ' Μακ. 13,15



Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Η'

28,1 Ὅπως ἀκριβῶς ὀργίσθηκε ὁ Θεός κάποτε καί παρέδωσε τήν Ἱερουσαλήμ ὀλοφάνερα στούς ἐχθρούς, καί τούς ὑποδούλωσαν αὐτοί πού τούς μισοῦσαν, καί δέν ὑπῆρχαν σ' αὐτούς γιορτές οὔτε θυσίες⁴⁰, ἔτσι καί τήν ψυχή, ἀφοῦ ὀργίσθηκε ἐξ αἰτίας τῆς παραβάσης τῆς ἐντολῆς του⁴¹, τήν παρέδωσε στούς ἐχθρούς, δηλαδή στούς δαίμονες καί τά πάθη, καί ἔτσι, ἀφοῦ τήν πλάνεψαν, τήν κατάστρεψαν τελείως, καί δέ γινόταν πιά ἐκεῖ οὔτε γιορτή οὔτε ὑπῆρχε θυμίαμα οὔτε κάποια προσφορά, πού νά προσφέρεται ἀπ' αὐτήν στό Θεό, ἀφοῦ κάθε τόπος, πού ἦταν γνωστός της, εἶχε γεμίσει ἀπό φοβερά θηρία καί ἔρπετά τῶν πονηρῶν πνευμάτων πού κατοικοῦσαν μέσα της. Καί ὅπως ἕνα σπίτι, ἐάν δέν ἔχει τόν οἰκοδεσπότη του νά κατοικεῖ μέσα σ' αὐτό, βρίσκεται αὐτό μέσα στό σκοτάδι, στήν ἀφροντισιά, στήν ἀκαταστασία, καί γεμίζει ἀπό βρωμιές καί ἀκαθαρσίες, ἔτσι καί ἡ ψυχή, πού δέν ἔχει μέσα της τόν Κύριο μέ τούς ἀγγέλους νά χορεύουν, γεμίζει ἀπό τό σκοτάδι τῆς ἀμαρτίας, ἀπό τή ντροπή τῶν παθῶν καί ἀπό κάθε ἀτιμία.

28,2 Ἀλλοίμονο στό δρόμο ἐκεῖνο, στόν ὁποῖο δέν περπατάει κανένας ὁδοιπόρος καί δέν ἀκούγονται πάνω σ' αὐτόν ὁμιλίες ἀνθρώπων· διότι γίνεται τόπος, στόν ὁποῖο κατοικοῦν τά ἄγρια θηρία. Ἀλλοίμονο στήν ψυχή ἐκείνη πού δέν βαδίζει μέσα της ὁ Κύριος, καί πού μέ τή φωνή του δέν ἀπομακρύνονται ἀπ' αὐτήν τά πνευματικά θηρία τῆς πονηρίας. Ἀλλοίμονο στό σπίτι ἐκεῖνο πού τό ἐγκατέλειψε ὁ οἰκοδεσπότης του καί δέν κατοικεῖ μέσα σ' αὐτό. Ἀλλοίμονο στό χωράφι ἐκεῖνο πού δέν ἔχει τό γεωργό γιά νά τό καλλιεργεῖ. Ἀλλοίμονο στό πλοῖο πού δέν ἔχει κυβερνήτη, γιατί ἀπό τά κύματα καί τήν τρικυμία

ὕπὸ τῶν κυμάτων καὶ τοῦ σάλου τῆς θαλάσσης φερόμενον ἀπόλλυται. Οὐαὶ ψυχῇ, ὅποταν μὴ ἔχη τὸν ἀληθινὸν κυβερνήτην Χριστὸν ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς πικρίας τοῦ σκότους τυγχάνουσα καὶ ὑπὸ τοῦ σάλου τῶν παθῶν κυματουμένη καὶ ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων χειμαζομένη τὸ τέλος ἀπώλειαν κτᾶται. Οὐαὶ ψυχῇ, ὅποταν μὴ ἔχη τὸν ἐργαζόμενον αὐτὴν ἐπιμελῶς Χριστόν, ἵνα καρποὺς ἀγαθοὺς τοῦ Πνεύματος ἐνεργεῖν δυνηθῇ, ὅτι ἔρημος οὄσα καὶ ἀκανθῶν καὶ τριβόλων μεστὴ τὸ τέλος καῦσιν πυρὸς καρποῦται. Οὐαὶ ψυχῇ, ὅποταν μὴ ἔχη τὸν δεσπότην Χριστὸν ἐν ἑαυτῇ κατοικοῦντα, ὅτι ἔρημος οὄσα καὶ δυσωδίας παθῶν ἐμπεπλησμένη καταλυτήριον κακίας τυγχάνει.

28,3 Ὡσπερ γὰρ ὁ γεωργὸς ἐπὶ πορεύεται ἐργάσασθαι τὴν γῆν, δέοντα ἐργαλεῖα καὶ ἄμφια πρὸς τὴν ἐργασίαν λαμβάνει, οὕτω καὶ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς ὁ ἐπουράνιος καὶ ἀληθινὸς γεωργός, ἐλθὼν ἐπὶ τὴν ἐρημοθεῖσαν ὑπὸ τῆς κακίας ἀνθρωπότητα, ἐνδυσάμενος τὸ σῶμα καὶ ὡς ἐργαλεῖον τὸν σταυρὸν βαστάσας, εἰργάσατο τὴν ἔρημον ψυχὴν καὶ ἔλαβεν ἐξ αὐτῆς τὰς 'ἀκάνθας καὶ τριβόλους' τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ τὰ ζιζάνια τῆς ἀμαρτίας ἐξέτιλε καὶ πάντα χόρτον ἀμαρτημάτων αὐτῆς πυρὶ κατέκαυσε, καὶ οὕτως ἐργασάμενος αὐτὴν τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ ἐφύτευσε ἐν αὐτῇ τὸν παγκάλιστον παράδεισον τοῦ Πνεύματος, πάντα καρπὸν ἡδὺν καὶ ἐπιθυμητὸν φέροντα τῷ δεσπότη Θεῷ.

28,4 Καὶ ὡσπερ ἐν Αἰγύπτῳ, τριημέρου σκότους γενομένου, οὐκ ἔβλεπεν υἱὸς πατέρα οὔτε ἀδελφὸς ἀδελφὸν οὔτε φίλος γνήσιον φίλον, τοῦ σκότους καλύψαντος αὐτούς, οὕτω τοῦ Ἀδὰμ παραβάντος τὴν ἐντολὴν καὶ πεσόντος ἀπὸ τῆς προτέδ τῆς προτέρας δόξης καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου γεγονότος, καὶ τοῦ καλύμματος τοῦ σκότους ἐλθόντος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ἀπ' αὐτοῦ καὶ μέχρι τοῦ ἐσχάτου Ἀδάμ, τοῦ Κυρίου, οὐκ ἔβλεπον τὸν ἀληθινὸν πατέρα τὸν ἐπουράνιον καὶ τὴν ἀγαθὴν καὶ χρηστὴν μητέρα, τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, καὶ τὸν γλυκὺν καὶ ποθούμενον ἀδελφόν, τὸν Κύριον,

42. Γέν. 3,18

43. Πρβλ. Μαθ. 13,25

44. Πρβλ. Μαθ. 13,12

45. Ἐξ. 10,22ε.

46. Πρβλ. Β' Κορ. 3,13

47. Α' Κορ. 15,45

τῆς θάλασσας περιφερόμενο ἀπό ἐδῶ καί ἀπ' ἐκεῖ καταποντίζεται. Ἀλλοίμονο στήν ψυχή ὅταν δέν ἔχει μέσα της τόν ἀληθινό κυβερνήτη Χριστό, διότι βρισκόμενη μέσα στήν πικρή θάλασσα τοῦ σκότους, δεχόμενη τό ταρακούνημα τῶν παθῶν σάν νά εἶναι αὐτά κύματα, καί δοκιμαζόμενη ἀπό τά πονηρά πνεύματα, στό τέλος καταστρέφεται. Ἀλλοίμονο στήν ψυχή πού δέν ἔχει μέσα της τό Χριστό νά τή φροντίζει μέ ἐπιμέλεια γιά νά μπορέσει ν' ἀποδώσει ἀγαθοῦς καρπούς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διότι διαφορετικά εἶναι ἔρημη καί γεμάτη ἀπό ἀγκάθια καί τριβόλια⁴², καί στό τέλος τό κέρδος της εἶναι νά καεῖ στή φωτιά. Ἀλλοίμονο στήν ψυχή πού δέν ἔχει μέσα της σάν κάτοικο τό Δεσπότη της Χριστό, διότι εἶναι ἔρημη καί γεμάτη ἀπό τή δυσωδία τῶν παθῶν, καί γίνεται κατοικία τῆς κακίας.

28,3 Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὁ γεωργός, ὅταν πηγαίνει νά καλλιεργήσει τό χωράφι, παίρνει μαζί του τά κατάλληλα ἐργαλεῖα καί τά ἀνάλογα ροῦχα, ἔτσι καί ὁ Χριστός ὁ ἐπουράνιος βασιλιάς καί ἀληθινός γεωργός, ὅταν ἐπισκέφθηκε τήν ἀνθρωπότητα πού εἶχε ἐρημωθεῖ ἀπό τήν κακία, ντύθηκε τό σῶμα καί κράτησε σάν ἐργαλεῖο τό σταυρό, καλλιέργησε τήν ἔρημη ψυχή καί τήν καθάρισε ἀπό τά 'ἀγκάθια καί τά τριβόλια' τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ξερρίζωσε τά ζιζάνια τῶν πονηρῶν πνευμάτων⁴³, ἔκαψε κάθε ζιζάνιο τῆς ἁμαρτίας⁴⁴, καί ἔτσι, ἀφοῦ τήν καλλιέργησε μέ τό σταυρό, φύτεψε μέσα σ' αὐτή τόν ὠραιότατο παράδεισο τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γιά νά καρποφορεῖ κάθε γλυκό καί εὐχάριστο καρπό γιά τό Δεσπότη Θεό.

28,4 Καί ὅπως στήν Αἴγυπτο, ὅταν ἔπεσε τό σκοτάδι γιά τρεῖς μέρες⁴⁵, καί δέν μποροῦσε νά δεῖ τό παιδί τόν πατέρα του, ὁ ἀδέλφος τόν ἀδελφό του, ὁ φίλος τόν πραγματικό του φίλο, ἐπειδή τοῦς σκέπασε τό σκοτάδι, ἔτσι καί ὅταν ὁ Ἀδάμ παρέβηκε τήν ἐντολή καί ἔχασε ἔτσι τήν πρώτη του δόξα, κυριεύθηκε ἀπό τό πνεῦμα τοῦ κόσμου, καί ἦρθε τό κάλυμμα τοῦ σκότους μέσα στήν ψυχή του⁴⁶ ἀπ' αὐτόν καί μέχρι τόν τελευταῖο Ἀδάμ⁴⁷, τόν Κύριο, δέν ἔβλεπαν τόν ἀληθινό Πατέρα, τόν ἐπουράνιο, καί τήν καλή καί ἀγαθή μητέρα, τή χάρη δηλαδή τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καί τό γλυκό καί ἀγαπητό ἀδελφό, τόν

καὶ τοὺς φίλους καὶ γνησίους ἀγγέλους ἀγίους, μεθ' ὧν ἔχαιρε χορεύων καὶ ἐορτάζων. Οὐ μόνον δὲ ἕως τοῦ ἐσχάτου Ἀδάμ, ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἐφ' οὗς οὐκ ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστός, καὶ ὧν οὐκ ἠνοίγησαν οἱ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοί, ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς φωτισθέντες, ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκότος τῆς ἀμαρτίας ἔτι τυγχάνουσι, τὴν αὐτὴν τῶν ἡδονῶν ἐνέργειαν ἔχοντες, τῇ αὐτῇ τιμωρίᾳ ὑποκείμενοι, ὀφθαλμοὺς βλέποντας τὸν πατέρα μηδέπω ἔχοντες.

28,5 Τοῦτο γὰρ ὀφείλει γινώσκειν ἕκαστος, ὅτι εἰσὶν ὀφθαλμοὶ ἐνδότεροι τῶν ὀφθαλμῶν τούτων καὶ ἔστιν ἀκοῆ ἐνδοτέρα τῆς ἀκοῆς ταύτης. Καὶ ὡς περ οὗτοι οἱ ὀφθαλμοὶ αἰσθητῶς βλέπουσι καὶ κατανοοῦσι τὸ πρόσωπον τοῦ φίλου ἢ τοῦ ἀγαπητοῦ, οὕτως καὶ οἱ τῆς ἀξίας καὶ πιστῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὶ πνευματικῶς φωτισθέντες φωτὶ θεϊκῷ βλέπουσι καὶ κατανοοῦσι τὸν ἀληθινὸν φίλον καὶ γλυκύτατον καὶ πολυπόθητον νυμφίον, τὸν Κύριον, καταλαμπομένης τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ προσκυνητοῦ Πνεύματος, καὶ οὕτω βλέπουσα νοερῶς τὸ ἐπιθυμητὸν καὶ μόνον ἀνεκκλάητον κάλλος, εἰς ἔρωτα θεῖον τιτρώσκεται καὶ εἰς πάσας ἀρετὰς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος κατευθύνεται, καὶ οὕτως ἀόριστον καὶ ἀνέκλειπτον κέκτηται ἀγάπην πρὸς τὸν ὑπ' αὐτῆς ποθούμενον Κύριον. Τί τοίνυν μακαριώτερον τῆς αἰδίου φωνῆς ἐκείνης Ἰωάννου δεικνύοντος πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν Κύριον λέγοντος· «Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου»;

28,6 Ἀληθῶς «ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐδεὶς μείζων Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ»· πλήρωμα γὰρ πάντων τῶν προφητῶν τυγχάνει. Καὶ πάντες μὲν προεφήτευσαν περὶ τοῦ Κυρίου, μήκοθεν δεικνύοντες αὐτὸν παραγινόμενον. Αὐτὸς δὲ προφητεύων περὶ τοῦ Σωτῆρος ἐδείκνυε παρ' ὀφθαλμοῖς, πᾶσι βοῶν καὶ λέγων· «Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ». Τί ἡδεῖα καὶ καλὴ ἢ φωνὴ εὐθὺς δεικνύοντος τὸν ὑπ' αὐτοῦ

48. Πρβλ. Ἰασμα Ἰασμ. 2,5

49. Ἰω. 1,29

50. Ματθ. 11,11. Λουκᾶ 7,28

51. Ἰω. 1,29

Κύριο, καί τούς φίλους τούς γνησίους, τούς άγίους άγγέλους, μαζί μέ τούς όποιους κάποτε χαιρόταν, χορεύοντας καί γιορτάζοντας. Καί δέν άπλώθηκε αυτό τό σκοτάδι μέχρι τόν τελευταίο 'Αδάμ, άλλ' άκόμα καί τώρα σ' όσους δέν άνέτειλε ό ήλιος τής δικαιοσύνης ό Χριστός· καί όσοι άκόμα δέν άνοίχτηκαν τά μάτια τής ψυχής, ώστε νά φωτισθοῦν από τό άληθινό φῶς, βρίσκονται άκόμα καί τώρα κάτω από τό σκοτάδι τής άμαρτίας, κυριευμένοι πάντα από τήν ίδια δύναμη τῶν ήδονῶν, καί υποκείμενοι στήν ίδια τιμωρία, τό νά μή έχουν δηλαδή μάτια γιά νά δοῦν τόν Πατέρα.

28,5 Διότι αυτό πέπει νά γνωρίζει ό καθένας, ότι ύπάρχουν άλλα μάτια πιό μέσα από αυτά τά σωματικά, καί ύπάρχει άκοή έσωτερική πού διαφέρει από τήν έξωτερική. Καί όπως τά σωματικά μάτια βλέπουν έξωτερικά καί άναγνωρίζουν τό πρόσωπο του φίλου ή του άγαπητου, έτσι καί τά μάτια τής άξιας καί πιστής ψυχής, άφοῦ φωτισθοῦν μέ τό θεϊκό φῶς, βλέπουν καί άναγνωρίζουν τόν άληθινό φίλο καί τόν γλυκύτατο καί πολυπόθητο νυμφίο, τόν Κύριο, άφοῦ ή ψυχή φωτισθει από τό προσκυνητό άγιο Πνεῦμα, καί έτσι, βλέποντας νοερά τό επιθυμητό καί τό μόνο άνέκφραστο κάλλος, κυριεύεται από τόν θεϊο έρωτα⁴⁸ καί κατευθύνεται από τό άγιο Πνεῦμα σ' όλες τίς άρετές, καί έτσι αποκτᾶ άπεριόριστη καί άφθαρτη άγάπη προς τόν Κύριο πού τόσο πολύ ποθεϊται άπ' αυτή. Τί λοιπόν ύπάρχει πιό μακάριο από τήν αιώνια εκείνη φωνή του 'Ιωάννη Προδρόμου πού, δείχνοντας μπροστά στά μάτια τῶν ανθρώπων τόν Κύριο, έλεγε: «νά ό άμνός του Θεου, ό όποιος θά θυσιασθει γιά νά πάρει πάνω του καί νά έξαλείψει τήν άμαρτία του κόσμου»⁴⁹;

28,6 Πραγματικά «άνώτερος από τόν 'Ιωάννη τό Βαπτιστή δέν έχει παρουσιασθει μεταξύ όλων εκείνων πού έχουν γεννηθει μέχρι τώρα από γυναϊκες»⁵⁰. διότι είναι τό πλήρωμα όλων τῶν προφητῶν. Καί όλοι οι προφητες μίλησαν γιά τόν Κύριο δείχνοντάς τον από μακριά νά έρχεται. Αυτός όμως μιλώντας γιά τό Σωτήρα τόν έδειχνε μπροστά στά μάτια, λέγοντας καί φωνάζοντας σε όλους: «νά ό άμνός του Θεου»⁵¹. Πόσο γλυκειά καί ωραία φωνή αυτή πού δείχνει μπροστά σου αυτόν

κηρυσσόμενον. «Μείζων Ἰωάννου ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐδεὶς ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστίν». Οἱ ἄνωθεν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεννηθέντες ἀπόστολοι οἱ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος λαβόντες, οὗτοι γὰρ συνδικασταὶ καὶ σύνθρονοι κατηξιώθησαν γενέσθαι· οὗτοι λυτρωταὶ τῶν ἀνθρώπων γεγόνασιν. Εὕρισκεις αὐτοὺς σχίζοντας θάλασσαν δυνάμεων πονηρῶν καὶ διαγαγόντας ψυχὰς πιστευούσας. Εὕρισκεις αὐτοὺς γεωργοὺς τὴν ἄμπελον τῆς ψυχῆς ἐργαζομένους. Εὕρισκεις αὐτοὺς παρανύμφους νυμφεύοντας ψυχὰς Χριστῶ· «ἡρμოსάμηνς γὰρ φησὶν «ὕμᾱς ἐνὶ ἀνδρί». Εὕρισκεις αὐτοὺς διδόντας ζωὴν τοῖς ἀνθρώποις. Καὶ ἀπαξαπλῶς εὕρισκεις αὐτοὺς «πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως» διακονοῦντας τῷ Πνεύματι. Οὗτος οὖν ἐστὶν ὁ μικρὸς, ὁ μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

28,7 Ὡσπερ γὰρ ὁ γεωργὸς ζεῦγος βοῶν κατέχων ἐργάζεται τὴν γῆν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὁ καλὸς καὶ ἀληθινὸς γεωργός, δύο δύο ἀποστόλους ζεύξας ἀπέστειλεν αὐτούς, μετ' αὐτῶν ἐργαζόμενος τὴν γῆν τῶν ἀκουόντων καὶ ἐν ἀληθείᾳ πιστευόντων. Πλὴν καὶ τοῦτο εἰπεῖν ἄξιον, ὡς «οὐκ ἐν λόγῳ» μόνον ἀκοῆς ἢ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ τῶν ἀποστόλων κήρυγμα, ὡς ἂν τις εἶδῶς λόγους καὶ ἑτέροις ἐκδιηγούμενος, «ἀλλ' ἐν δυνάμει» καὶ ἐνεργείᾳ Πνεύματος ἢ βασιλεία τυγχάνει. Ταῦτα γὰρ πεπόνθασιν καὶ Ἰσραηλιτῶν παῖδες, μελετῶντες τὰς Γραφὰς αἰεὶ καὶ περὶ τοῦ Κυρίου δῆθεν τὴν μελέτην ἔχοντες, καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν μὴ δεξάμενοι, ἑτέροις τὴν αὐτῶν κληρονομίαν ἀπέδοντο. Οὕτω καὶ οἱ λόγους τοῦ Πνεύματος διηγούμενοι ἑτέροις, αὐτοὶ τὸν λόγον ἐν δυνάμει μὴ κεκτημένοι, ἄλλοις ἀποδίδονται τὴν κληρονομίαν.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

52. Ματθ. 11,11. Λουκᾶ 7,28

53. Ρωμ. 8,23

54. Ματθ. 19,28. Λουκᾶ 22,30

55. Β' Κορ. 11,2

56. Ἐβρ. 1,1

57. Μάρκ. 6,7

58. Α' Κορ. 4,20

59. Πρβλ. Ψαλμ. 1,2

πού κηρύττει. «Ἀνώτερος ἀπό τόν Ἰωάννη τό Βαπτιστή δέν ἔχει παρουσιασθεῖ μεταξύ ὄλων, πού ἔχουν γεννηθεῖ μέχρι τώρα ἀπό γυναῖκες· ὁμοῦς ὁ πῖο ταπεινός καί ἄσημος πολίτης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν εἶναι ἀνώτερος ἀπ' αὐτόν»⁵². Οἱ ἀπόστολοι, πού ἀναγεννήθηκαν ἀπό τήν οὐράνια χάρη τοῦ Θεοῦ, αὐτοί πού πρῶτοι ἔλαβαν τή χάρη τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος⁵³, εἶναι ἀνώτεροι ἀπ' αὐτόν, διότι ἀξιῶθηκαν νά γίνουν συνδικαστές καί σύνθρονοι μέ τό Χριστό⁵⁴. αὐτοί ἔγιναν σωτήρες τῶν ἀνθρώπων. Τούς συναντᾶς νά διασχίζουν ὀλόκληρες θάλασσες τῶν πονηρῶν δυνάμεων καί νά καθοδηγοῦν τίς ψυχές πού πιστεύουν. Τούς βλέπεις νά γίνονται γεωργοί καί νά καλλιεργοῦν τό ἀμπέλι τῆς ψυχῆς. Τούς βρίσκεις νά γίνονται παράνυμφοι καί νά νυμφεύουν τίς ψυχές τους μέ τό Χριστό· «σᾶς ἔχω ἐνώσει μέ ἕναν ἄνδρα»⁵⁵, λέει ὁ ἀπόστολος. Τούς βρίσκεις νά δίνουν ζωή στούς ἀνθρώπους. Καί γενικά τούς βρίσκεις «σέ πολλές περιστάσεις καί μέ πολλούς τρόπους»⁵⁶ νά ὑπηρετοῦν τό ἅγιο Πνεῦμα. Αὐτός λοιπόν εἶναι ὁ μικρός, πού εἶναι ἀνώτερος ἀπό τόν Ἰωάννη τό Βαπτιστή.

28,7 Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὁ γεωργός, πού ἔχει ἕνα ζευγάρι βόδια, καλλιεργεῖ τά χωράφια, κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὁ καλός καί ἀληθινός γεωργός, ἀφοῦ ἔξεψε δύο - δύο τούς ἀποστόλους τούς ἔστειλε⁵⁷ γιά νά καλλιεργήσει μαζί τους τό χωράφι ἐκείνων πού ἀκούουν καί πιστεύουν ἀληθινά. Πλήν ὁμοῦς ἀξίζει νά ποῦμε καί αὐτό, ὅτι δέν καρποφοροῦσε τό κήρυγμα τῶν ἀποστόλων καί ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μόνο «μέ τήν ἀκοή τῶν λόγων»⁵⁸, ὅπως θά συνέβαινε ἂν κάποιος γνώριζε νά μιλάει σωστά καί ὠραῖα, «ἀλλά μέ τή δύναμη» καί τήν ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διότι αὐτά ἔπαθαν οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἰσραηλιτῶν⁵⁹, πού, ἐνῶ μελετοῦσαν πάντα τίς Γραφές καί δῆθεν καί γιά τόν Κύριο, τήν ἴδια τήν ἀλήθεια ὁμοῦς δέν τή δέχθηκαν, καί γι' αὐτό ἔδωσαν τελικά τήν κληρονομία τους αὐτή σ' ἄλλους. Ἔτσι καί ἐκεῖνοι πού διδάσκουν τούς λόγους τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἂν οἱ ἴδιοι δέν κατέχουν τό λόγο μέ τή δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δίνουν σ' ἄλλους τήν ἱερή κληρονομία.

Ἄς δοξάζουμε τόν Πατέρα, τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α ΚΘ'

29,1 Ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία ἄπειρος καὶ ἀκατάπητος οὐσα, ἀκαταλήπτως καὶ ἀνεξιχνιάστως τὰς οἰκονομίας τῆς χάριτος εἰς τὸ γένος τῆς ἀνθρωπότητος ἐξεργάζεται ποικίλως πρὸς τὴν τοῦ αὐτεξουσίου θελήματος δοκιμασίαν, ὥστε φανερωθῆναι τοὺς ἐξ ὅλης καρδίας ἀγαπῶντας αὐτὸν καὶ πάντα κίνδυνον καὶ πόνον διὰ τὸν Θεὸν ὑπομένοντας. Οἷς μὲν γὰρ προαπαντῶσι τὰ χαρίσματα καὶ τὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος δωρήματα εὐθὺς ἅμα τῷ προσελθεῖν μετὰ πίστεως καὶ αἰτήσεως· ἄνευ καμάτων καὶ ἰδρῶτων καὶ πόνων ἔστι δ' ὅτε ἐν τῷ κόσμῳ τυγχάνουσιν ἔτι δίδωσι τὴν χάριν ὁ Θεὸς οὐκ ἀργῶς οὐδὲ ἀκαίρως οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ σοφία τινὶ ἀρρήτῳ καὶ ἀκαταλήπτῳ, εἰς τὸ δοκιμασθῆναι τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ αὐτεξουσίον θέλημα τῶν ταχέως ἐπιτυχόντων τῆς θείας χάριτος, εἰ ἦσθοντο τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς γενομένης χρηστότητος καὶ γλυκύτητος τοῦ Θεοῦ, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἄνευ πόνων ἰδίων χάριτος. Ἦς καταξιωθέντες ὀφείλουσι σπουδὴν καὶ δρόμον καὶ ἀγῶνα καὶ τὸν ἐκ θελήματος καὶ προαιρέσεως ἀγάπης καρπὸν ἐπιδείξασθαι καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν χαρισμάτων ἀνταποδοῦναι, τουτέστιν ὅλους ἑαυτοὺς δίδόντες ἐκδότους εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἀγάπην καὶ τὸ αὐτοῦ θέλημα μόνον ἐπιτελοῦντες καὶ πάσης σαρκικῆς ἐπιθυμίας τελείως ἀναχωροῦντες.

29,2 Οἷς δὲ καὶ ἀναχωρήσασι τοῦ κόσμου καὶ ἀρνησαμένοις τὸν αἰῶνα τοῦτον κατὰ τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἐν πολλῇ προσκαρτερήσει



Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Θ'

29,1 Ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἄπειρη καί ἀκατάληπτη, προσφέρει τίς δωρεές τῆς Θείας χάριτος⁶⁰ μέ ἀνερμήνευτο καί ἀνεξιχνίαστο τρόπο στό ἀνθρώπινο γένος, γιά νά δοκιμάσει μέ πολλούς τρόπους τήν ἐλεύθερη βούληση τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νά φανοῦν ὅλοι ὅσοι ἀγαποῦν τόν Κύριο μέ ὅλη τους τήν καρδιά καί ὑπομένουν κάθε κίνδυνο καί κάθε κόπο γιά τό Θεό. Διότι σέ μερικούς τά χαρίσματα καί οἱ δωρεές τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐμφανίζονται μόλις πλησιάσουν σ' αὐτόν μέ πίστη καί προσευχή· χωρίς ιδιαίτερη κούραση καί κόπους καί ιδρώτα, κάποτε μάλιστα, ἐνῶ ζοῦν μέσα στόν κόσμο, προσφέρει ὁ Θεός τήν χάρη του πολύ γρήγορα, καί σέ κατάλληλο χρόνο, καί ὄχι τυχαῖα, ἀλλά μέ σοφία ἀνέκφραστη καί ἀκατάληπτη γιά νά δοκιμασθεῖ ἡ ἐπιθυμία καί ἡ ἐλεύθερη βούληση ἐκείνων πού γρήγορα καί εὐκολα κατόρθωσαν νά ἐπετύχουν τήν θεία χάρη, ἂν αἰσθάνθηκαν μέ τήν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, χωρίς τούς δικούς τους κόπους, τήν μεγάλη εὐεργεσία πού τούς προσφέρθηκε, καί τήν καλωσύνη καί γλυκύτητα τοῦ Θεοῦ, τήν ὁποία, ἀφοῦ ἀξιώθηκαν νά γευθοῦν, ὀφείλουν μέ φροντίδα καί μακροχρόνιο δρόμο, μέ ἀγώνα καί ἐλεύθερη θέληση νά δείξουν τόν καρπό, ἀνταποδίδοντας τήν ἀνταμοιβή τῶν χαρισμάτων πού δέχθηκαν, δηλαδή νά παραδώσουν ὁλόκληρο τόν ἑαυτό τους στήν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, νά ἐφαρμόζουν μόνο τό θέλημά του, ἀπομακρυνόμενοι τελείως ἀπό κάθε σαρκική ἐπιθυμία.

29,2 Σέ μερικούς ὁμως, πού, ἂν καί ἔχουν ἀναχωρήσει ἀπό τόν κόσμο καί τόν ἀρνήθηκαν, σύμφωνα μέ τό Εὐαγγέλιο, καί μέ

εὐχῆς καὶ νηστείας καὶ σπουδῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν τυγχάνουσιν οὐκ εὐθὺς ὁ Θεὸς δίδωσι τὴν χάριν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ ἀγαλλίασιν τοῦ Πνεύματος, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς καὶ τὴν δωρεὰν ἐπέχων, καὶ τοῦτο οὐκ ἀργῶς οὐδὲ ἀκαιρῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ σοφία τινὶ ἀρρήτῳ, εἰς δοκιμασίαν τοῦ αὐτεξουσίου θελήματος, τοῦ ἰδεῖν εἰ πιστὸν καὶ ἀληθῆ ἤγηται τὸν Θεὸν τὸν ἐπαγγειλάμενον τοῖς αἰτοῦσι δίδόναι καὶ τοῖς κρούουσιν ἀνοίγειν θύραν ζωῆς, τοῦ ἰδεῖν εἰ πιστεύσαντες ἐξ ἀληθείας τῷ λόγῳ αὐτοῦ ἕως τέλους παραμένουσιν ἐν πληροφορίᾳ πίστεως καὶ σπουδῆς αἰτοῦντες καὶ ζητοῦντες, εἰ μὴ περικακήσαντες καὶ ὑποστείλαντες ἀποστραφῶσι, καὶ ἀπιστήσαντες καὶ ἀπελπίσαντες ὀλιγορήσουσι, μὴ εἰς τέλος ὑπομείναντες διὰ τὴν παρολκὴν τοῦ χρόνου, καὶ τὸ δοκιμάσαι τὸ θέλημα καὶ τὴν προαίρεσιν.

29,3 Ὁ γὰρ μὴ τάχιον λαμβάνων διὰ τῆς ἀναβολῆς καὶ μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ πλέον ἐκκαίεται καὶ πλέον ὀρέγεται τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, καὶ πλείονα πόθον καὶ σπουδὴν καὶ δρόμον καὶ ἀγῶνα καὶ πᾶσαν ἀρετῆς κατάστασιν καὶ πείναν καὶ δίψαν εἰς τὸ ἀγαθὸν ὁσημέραι προστίθῃσι, μὴ χαννόμενος ὑπὸ τῶν τῆς κακίας λογισμῶν τῶν συνόντων τῇ ψυχῇ καὶ εἰς ὀλιγορίαν καὶ ἀνυπομονησίαν καὶ ἀπελπισμὸν ἐκτρεπόμενος ἢ πάλιν προφάσει μακροθυμίας εἰς χάνωσιν ἑαυτὸν ἐπιδώσει, λογισμῶ τοιούτῳ χρώμενος ὡς ὅτι 'ὅτεδῆποτε λαμβάνω τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ', κάντεῦθεν εἰς ἀμέλειαν ὑπὸ τῆς κακίας ὑποκλεπτόμενος. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον αὐτὸς ὁ Κύριος διὰ τῆς ἀναβολῆς μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτῷ, δοκιμάζων τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θελήματος αὐτοῦ, αὐτὸς ὀξυτέρω καὶ ἐμπονεστέ-

61. Πρβλ. Ἐφεσ. 6,18

64. Πρβλ. Ἐβρ. 10,22

62. Ματθ. 7,7

63. Α' Κορ. 1,8

πολλή ἐπιμονή προσεύχονται⁶¹ καί νηστεύουν καί φροντίζουν πνευματικά τόν ἑαυτό τους καί ἐφαρμόζουν τίς ἄλλες ἀρετές, δέν προσφέρει ἀμέσως ὁ Θεός τή χάρη καί τήν ἀνάπαυση καί τήν ἀγαλλίαση τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλά, βλέποντας τόν ἀγώνα τους, περιμένει καί δέν τούς χαρίζει τή δωρεά του· καί αὐτό τό κάνει ὁ Θεός ὄχι ἐπειδή θέλει νά καθυστερήσει, οὔτε γίνεται ἄσκοπα καί τυχαῖα, ἀλλ' ὀφείλεται στήν ἀνέκφραστη σοφία του, γιά νά δοκιμάσει τήν ἐλεύθερη βούληση, γιά νά δεῖ ἂν θεωροῦν τό Θεό ἀξιόπιστο καί ἀληθινό, αὐτόν πού ὑποσχέθηκε⁶² ὅτι θά δώσει σ' ὅσους τοῦ ζητοῦν καί θ' ἀνοίξει τήν πόρτα τῆς ζωῆς σ' ὅσους τή χτυποῦν, γιά νά διαπιστώσει ἂν πίστεψαν ἀληθινά στό λόγο τοῦ Θεοῦ, καί παραμένουν μέχρι τό τέλος⁶³ μέ τή βεβαιότητα τῆς πίστεως⁶⁴ καί τή φροντίδα τοῦ ἑαυτοῦ τους, ζητώντας καί παρακαλώντας αὐτόν, ἤ μήπως, ἀφοῦ περικυκλωθοῦν ἀπό τό κακό, χαλαρώσουν τήν προσπάθεια καί στραφοῦν πρὸς τά πίσω, καί, ἀφοῦ ἀπιστίσουν καί ἀπελπισθοῦν, ν' ἀδιαφορήσουν καί νά μή δείξουν ὑπομονή μέχρι τό τέλος, λόγω τοῦ μεγάλου χρόνου πού μεσολάβησε, καί ἀκόμα γιά νά δοκιμάσει τή θέληση καί τή διάθεσή τους.

9,3

Διότι αὐτός πού δέν παίρνει ἀμέσως τή χάρη τοῦ Θεοῦ, ἐξ αἰτίας τῆς ἀναβολῆς καί τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ, περισσότερο ποθεῖ καί ἐπιθυμεῖ τά οὐράνια ἀγαθά, καί προσθέτει κάθε μέρα περισσότερο πόθο καί φροντίδα, καί μακροχρόνιο δρόμο καί ἀγώνα καί κάθε κατάσταση ἀρετῆς καί πείνα καί δίψα γιά τό ἀγαθό, χωρίς νά χαλαρώνει τήν προσπάθεια ἐπηρεασμένος ἀπό τούς λογισμούς τῆς κακίας πού ὑπάρχουν μέσα στήν ψυχή, ὥστε νά ἐκτραπεῖ σέ ἀδιαφορία καί ἀνυπομονησία καί ἀπελπισία, ἢ ἀκόμη μέ τήν πρόφαση τῆς ἀναβολῆς νά παραδώσει τόν ἑαυτό του στήν ἀποχαύνωση, κάνοντας τή σκέψη ὅτι 'ὅποτεδῆποτε μπορῶ νά πάρω τή χάρη τοῦ Θεοῦ', καί μέ τίς σκέψεις αὐτές νά πέσει στήν ἀμέλεια καί νά παρασυρθεῖ ἀπό τήν κακία. Ἄλλ', ἐφόσον ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μέ τήν ἀναβολή τῆς δωρεᾶς τῆς χάριτος δείχνει τή μακροθυμία του σ' αὐτόν, δοκιμάζοντας τήν πίστη καί τήν ἀγάπη τοῦ θελήματός του, αὐτός μέ ὀρμητικότητα καί μέ μεγαλύτερο κόπο, χωρίς φόβο καί χωρίς ὀλιγωρία, πρέπει νά ἐπιζητεῖ τή δωρεά τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἔχει πιστέψει καί

ρως και άνενδεῶς και άπερικακήτῶς όφείλει ζητεῖν τήν δωρεάν του Θεοῦ, άπαξ πεπιστευκῶς και πληροφορήσας έαυτόν, ότι Θεός άψευδής και άληθινός έστιν ό έπαγγειλάμενος διδόναι τοῖς μετά πίστεως αίτουσι τήν χάριν αὐτοῦ έως τέλους έν πάση ύπομονή.

29,4 Ταῖς γάρ πισταῖς ψυχαῖς πιστός και άληθής ήγεῖται ό Θεός, και «έσφράγισαν ότι άληθής έστι» κατά τον άληθῆ λόγον. Άκολουθως οὖν τῆ προειρημένη τῆς πίστεως έννοία ανακρίνουσιν έαυτάς, έν τίσιν ύστεροῦσι τὸ όσον έξ αὐτῶν, ή πόνῳ ή άγῶνι ή σπουδῆ ή πίστει ή άγάπῃ ή τῆ λοιπῆ τῶν άρετῶν καταστάσει. Και ανακρίνουσαι έν πάση άκριβεία λεπτότητος βιάζονται όση δύναμις, και άγχουσιν είς τήν εύαρέστησιν του Κυρίου, άπαξ πιστεύσασαι ότι ό Θεός, άληθής ὢν, ού στερήσει τῆς του Πνεύματος δωρεᾶς αὐτάς, εί παραμείνωσιν έως τέλους είς τήν πρὸς αὐτόν δια πάσης σπουδῆς λατρείαν και άναμονήν, αλλά καταξιωθήσονται τῆς ούρανίου χάριτος ως έτι έν σαρκί τυγχάνουσι και τῆς αίωνίου ζωῆς τεύξονται.

29,5 Και οὔτω κινουῦσιν όλην τήν άγάπην αὐτῶν πρὸς τον Κύριον, άρνησάμεναι πάντα και αὐτόν μόνον έν πολλῆ έπιθυμία και πείνῃ και δίψῃ προσδοκῶσαι, και τήν άνάπαυσιν και παράκλησιν τῆς χάριτος έκδεχόμεναι πάντοτε και επί μηδενι του κόσμου τούτου παρακαλούμεναι και άναπαυόμεναι και δεσμούμεναι έκουσίως, αλλά πάντοτε τοῖς ύλικοῖς λογοσμοῖς αντίλέγουσαι τήν του Θεοῦ βοήθειαν και αντίληψιν μόνον προσδοκῶσιν, όποτε ταῖς τοιαύτην σπουδῆν και προαίρεσιν και ύπομονήν άναδεχομέναις ψυχαῖς αὐτός ό Κύριος ήδη κρυπτῶς σύνεστι και βοηθεῖ και διαφυλάττει και ύποστηρίζει είς έκαστον τῆς άρετῆς καρπόν. Κᾶν έν πόνῳ και θλίψει τυγχάνωσι, κᾶν έν έπιγνώσει άληθείας και φανερώσει ψυχῆς, οὐδέπω έκομίσαντο τήν χάριν του Πνεύματος και τήν άνάπαυσιν τῆς έπουρανίου δωρεᾶς, και έν πληροφορία οὐκ ήσθοντο ταύτης

65. Πρβλ. Τίτ. 1,2

66. Πρβλ. Α' Κορ. 1,8

67. Ίω. 3,33

68. Πρβλ. Β' Κορ. 10,3

69. Πρβλ. Έβρ. 6,4

ἔχει ἀποκτήσει τή βεβαιότητα ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἀψευδής⁶⁵ καί ἀληθινός, γιατί ὑποσχέθηκε νά προσφέρει τή χάρη του σ' ὄσους μέ πίστη τήν ἐπιζητοῦν μέχρι τό τέλος⁶⁶ καί μέ κάθε ὑπομονή.

29,4 Στίς πιστές ψυχές ὁ Θεός θεωρεῖται ἀξιόπιστος καί ἀληθινός, καί σύμφωνα μέ τόν ἀληθινό λόγο «ἐκεῖνος πού πίστεψε ἔβαλε τή σφραγίδα του καί ὑπέγραψε μέ τό ὄνομά του τά λόγια τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καί ἐπιβεβαίωσε ἔτσι ὅτι ὁ Θεός εἶναι πάντα ἀληθινός»⁶⁷. Μετά λοιπόν ἀπ' αὐτό πού προαναφέραμε γιά τήν ἔννοια τῆς πίστεως, ἐξετάζουν οἱ πιστές ψυχές τόν ἑαυτό τους, γιά νά δοῦν πόσο ὑστεροῦν στόν κόπο ἢ στόν πνευματικό ἀγώνα, στή φροντίδα ἢ στήν πίστη, στήν ἀγάπη καί στίς ἄλλες ἀρετές. Καί, ἀφοῦ ἐξετάσουν μέ κάθε ἀκρίβεια καί λεπτομέρεια, προσπαθοῦν μέ ὅλη τους τή δύναμη καί πιέζουν τόν ἑαυτό τους γιά νά εὐχαριστήσουν τόν Κύριο, ἐφόσον πίστεψαν ὅτι ὁ Θεός, ἀφοῦ εἶναι ἀληθινός, δέ θά στερήσει ἀπό αὐτές τή δωρεά τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἂν παραμείνουν μέχρι τό τέλος μέ κάθε φροντίδα πιστές στή λατρεία καί τήν ἀναμονή πρὸς αὐτόν, ἀλλά θ' ἀξιωθοῦν νά δέχθοῦν τήν ἐπουράνια χάρη, καί, ἐνῶ ἀκόμα θά περιβάλλονται ἀπό τή σάρκα⁶⁸, θ' ἀξιωθοῦν τήν αἰώνια ζωή.

29,5 Καί ἔτσι στρέφουν ὅλη τήν ἀγάπη τους πρὸς τόν Κύριο, ἀφοῦ ἀρνηθοῦν τά πάντα, καί αὐτόν μόνο προσδοκοῦν μέ μεγάλο πόθο καί πνευματική πείνα καί δίψα, περιμένοντας συνέχεια τήν ἀνάπαυση καί τήν παρηγοριά τῆς χάριτος, καί μέ κανένα πράγμα αὐτοῦ τοῦ κόσμου δέν ἱκανοποιοῦνται καί δέν ἀναπαύονται καί δέ δένονται μέ τή θέλησή τους, ἀλλά πάντα ἐναντιώνονται στούς ὑλικούς λογισμούς, καί περιμένουν τήν βοήθεια καί συμπαράσταση μόνο τοῦ Θεοῦ, ὅποτε σ' αὐτές τίς ψυχές πού δείχνουν μέσα τους τόση μεγάλη φροντίδα καί διάθεση καί ὑπομονή, ὁ ἴδιος ὁ Κύριος συμπαραστέκεται μέ μυστικό τρόπο, καί τίς βοηθάει καί τίς προστατεύει καί τίς ὑποστηρίζει σέ κάθε ἔργο ἀρετῆς. Καί ἂν πονοῦν καί θλίβονται, καί ἂν ἀγωνίζονται γιά τήν ἐπίγνωση τῆς ἀληθείας καί τήν ἐσωτερική ἀποκάλυψη τῆς ψυχῆς, ὅμως δέν ἔχουν ἀποκτήσει ἀκόμα τή χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος καί τήν ἀνάπαυση τῆς ἐπουράνιας δωρεᾶς⁶⁹ καί τή βεβαιότητα δέν τήν αἰσθάνθηκαν, ἐξ αἰτίας τῆς

διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἄρρητον σοφίαν καὶ τὰ ἀνεκδιήγητα κρίματα, δοκιμάζοντος διαφόρως τὰς πιστευούσας ψυχὰς καὶ εἰς τὴν ἐκ θελήματος καὶ προαιρέσεως ἀγάπην ἀποσκοποῦντος. Ὅροι γὰρ καὶ μέτρα καὶ σταθμοὶ τῆς αὐτεξουσίου προαιρέσεώς εἰσι καὶ τοῦ θελήματος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰς πάσας τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολὰς ὄση δύναμις διαθέσεως· καὶ οὕτως ἀναπληροῦσαι αἱ ψυχαὶ τὸ τῆς ἀγάπης αὐτῶν καὶ ὀφειλῆς μέτρον, τῆς βασιλείας καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς καταξιοῦνται.

29,6 Δίκαιος γὰρ ἐστὶν ὁ Θεὸς καὶ δίκαια τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ «προσωποληψία παρ' αὐτῶ οὐκ ἔστιν», ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν τῶν εὐεργεσιῶν, ἥτοι σωματικῶν ἥτοι πνευματικῶν ἥτοι γνώσεως ἥτοι συνέσεως ἢ διακρίσεως, ἃ καὶ ἐν τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ὁ Θεὸς διαφόρως ἐνέθηκεν. Ἐκαστον κρίνων τοὺς καρποὺς τῆς ἀρετῆς ἐπιζητήσει καὶ κατ' ἀξίαν ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· «ἤξει γὰρ» φησὶ «καὶ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ»· καὶ «δυνατοὶ δυνατῶς ἐτασθήσονται· ὁ γὰρ ἐλάχιστος συγγνωστός ἐστὶν ἐλέους». Καὶ ὁ Κύριος λέγει· «δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ποιήσας δαρήσεται πολλάς, ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. Καὶ ὧ πολλὸν παρέθεντο, πεισσότερον ἀπαιτήσουσιν αὐτόν». Τὴν δὲ γνῶσιν καὶ σύνεσιν διαφόρως νόει, ἥτοι κατὰ χάριν καὶ δόμα ἐπουράνιον τοῦ Πνεύματος, ἥτοι κατὰ φυσικὴν ἀκολουθίαν συνέσεως ἢ διακρίσεως καὶ διὰ τῶν θείων Γραφῶν παιδεύσεως. Ἐκαστος γὰρ τοὺς καρποὺς ἀπαιτηθήσεται τῆς ἀρετῆς κατὰ ἀναλογίαν τῶν παρὰ Θεοῦ γενομένων εἰς αὐτὸν εὐεργεσιῶν ἥτοι φυσικῶν ἥτοι ἐκ

70. Πρβλ. Ρωμ. 11,33

73. Ρωμ. 2,6

71. Ψαλμ. 118,137

74. Σοφ. Σολ. 6,6

72. Ρωμ. 2,11

75. Λουκᾶ 12,4ε.

ἀνέκφραστης σοφίας τοῦ Θεοῦ καί τῆς ἀπερίγραπτης κρίσης του⁷⁰, ὁ ὁποῖος δοκιμάζει μέ διαφορετικό τρόπο τίς ψυχές πού πιστεύουν, ἀποβλέποντας στό νά ἀποκτήσουν μέ ὄλη τή θέληση καί προαίρεσή τους τήν ἀγάπη. Διότι ὅλα αὐτά εἶναι ὄροι καί μέτρα καί σταθμά τῆς ἐλεύθερης προαίρεσης καί τῆς θέλησης γιά τήν ἐφαρμογή τῆς ἀγάπης, καί τῆς διάθεσης γιά τήν ἐφαρμογή ὅλων τῶν ἀγίων ἐντολῶν του μ' ὄλη τή δύναμη της· καί ἔτσι γεμάτες οἱ ψυχές αὐτές ἀπό ἀγάπη καί φτάνοντας στόν ἀγώνα πού ἔπρεπε νά κάνουν ἀξιῶνονται τήν αἰώνια ζωή καί βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

29,6 Ἐπειδή ὁ Θεός εἶναι δίκαιος καί δίκαιες οἱ κρίσεις του⁷¹ καί «δέν κρίνει ἀνάλογα μέ τή φυλή καί τήν τάξη τῶν ἀνθρώπων»⁷², ἀλλ' ἀνάλογα μέ τά χαρίσματα πού ἔδωσε στόν καθένα, εἴτε αὐτά εἶναι σωματικά, εἴτε πνευματικά, εἴτε γνώσεως, εἴτε συνέσεως, εἴτε διακρίσεως, τά ὁποῖα καί μέ διαφορετικό τρόπο ἔβαλε μέσα στήν ἀνθρώπινη φύση. Κρίνοντας τόν καθένα θά ζητήσῃ νά δεῖ τούς καρπούς τῆς ἀρετῆς, καί ἀνάλογα μέ τήν ἀξία του θά ἀνταμείψῃ τόν καθένα κατά τήν ἡμέρα τῆς κρίσεως, ἀνάλογα μέ τά ἔργα του· «διότι θά ἔρθῃ», λέγει, «καί θ' ἀποδώσῃ στόν καθένα ἀνάλογα μέ τά ἔργα του»⁷³. καί «οἱ δυνατοί θά ἐξετασθοῦν μέ αὐστηρότητα· διότι ὁ ἀδύνατος εἶναι ἄξιος νά συγχωρεθεῖ ἀπό τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ»⁷⁴. Καί ὁ Κύριος λέγει· «ἐκεῖνος ὁ δοῦλος πού γνώρισε τό θέλημα τοῦ Κυρίου του καί δέν ἔπραξε σύμφωνα μέ τό θέλημα του, θά τιμωρηθεῖ μέ πολλές μαστιγώσεις· ἐκεῖνος ὅμως πού δέν γνώρισε τό θέλημα τοῦ Κυρίου καί ἔκαμε πράξεις ἄξιες τιμωρίας, θά τιμωρηθεῖ μέ λίγες μαστιγώσεις. Καί σ' ἐκεῖνον πού δόθηκε πολύ, θά τοῦ ζητηθοῦν περισσότερα»⁷⁵. Τή γνώση ὅμως καί τή σύνεση νά τή σκέφτεσαι διαφορετικά, ἢ ὅτι ἔχει δοθεῖ ἀπό τή χάρη τοῦ Θεοῦ καί εἶναι δῶρο ἐπουράνιο τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἢ ὅτι εἶναι φυσική συνέπεια τῆς συνέσεως καί τῆς διακρίσεως καί σάν ἀποτέλεσμα παιδείας τῶν Γραφῶν. Διότι θά ζητηθοῦν οἱ καρποὶ τῆς ἀρετῆς ἀπό τόν καθένα ἀνάλογα μέ τά χαρίσματα πού πρόσφερε σ' αὐτόν ὁ Θεός, ἄσχετα ἂν ἦταν φυσικά, ἢ ἂν εἶχαν

θείας χάριτος δεδομένων. Ἀναπολόγητος τοίνυν ἐστὶ πᾶς ἄνθρωπος παρὰ Θεῶ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· ἕκαστος γὰρ καθ' ὃ ἔγνω τοὺς καρποὺς τῆς πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ πάσης ἀρετῆς τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκ προαιρέσεως καὶ θελήματος ἀνταπόδοσιν ἀπαιτηθήσεται, ἦτοι δι' ἀκοῆς ἦτοι μηδέποτε λόγον ἀκούσας Θεοῦ.

29,7 Ἀποσκοποῦσα γὰρ ἡ πιστὴ καὶ φιλαλήθης ψυχὴ εἰς τὰ ἀποκείμενα αἰώνια ἀγαθὰ τοῖς δικαίοις καὶ εἰς τὴν ἄρρητον τῆς μελλούσης ἐπιφοιτᾶν θείας χάριτος εὐεργεσίαν, ἀναξίαν ἑαυτὴν καὶ τὴν σπουδὴν αὐτῆς καὶ πόνον καὶ κάματον ἠγεῖται πρὸς τὰς ἀρρήτους ἐπαγγελίας τοῦ Πνεύματος. Οὗτός ἐστιν ὁ πτωχὸς τῷ πνεύματι, ὃν ὁ Κύριος μακαρίζει· οὗτός ἐστιν ὁ πεινῶν καὶ διψῶν τὴν δικαιοσύνην· οὗτός ἐστιν ὁ συντετριμμένος τὴν καρδίαν. Οἱ τοιαύτην προαίρεσιν ἀναλαμβάνοντες καὶ σπουδὴν καὶ πόνον καὶ πόθον ἀρετῆς καὶ ἕως τέλους ἐν αὐτῷ διαμένοντες, τῆς ζωῆς καὶ τῆς αἰωνίου βασιλείας ἐπιτυχεῖν ἐξ ἀληθείας δυνήσονται. Μὴ τοίνυν τις τῶν ἀδελφῶν κατεπαιρέσθω τοῦ ἀδελφοῦ καὶ εἰς οἴησιν προκοπτέτω, ὑπὸ τῆς κακίας ὑποκλεπτόμενος, ὡς ὅτι ἴδου ἐγὼ χάρισμα πνευματικὸν κέκτημαι· οὐκ ἔστι γὰρ ἄξιον ταῦτα Χριστιανοὺς ἐνθυμεῖσθαι. Τί γὰρ ποιεῖ ἡ αἰσθησιμότης εἰς ἐκεῖνον, οὐκ οἶδας· καὶ ποῖον τέλος ἐκείνου καὶ ποῖον τὸ σόν, ἀγνοεῖς. Ἄλλ' ἕκαστος ἑαυτῷ προσέχων ἀνακρινέτω τὴν ἰδίαν συνείδησιν πάντοτε καὶ δοκιμαζέτω τὸ ἔργον αὐτοῦ τῆς καρδίας, ποῖαν σπουδὴν καὶ ἀγῶνα ὁ νοῦς ἔχει πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ εἰς τὸν τέλειον σκοπὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀπαθείας καὶ τῆς καταπαύσεως τοῦ Πνεύματος ἀποσκοπῶν, ἀπαύστως τρεχέτω καὶ ἀόκνως, ἐν μηδενὶ χαρίσματι ἢ καὶ δικαιώματι πληροφορούμενος.

Δόξα καὶ προσκύνησις Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

76. Πρβλ. Ρωμ. 2,1

77. Ματθ. 5,3

78. Πρβλ. Ψαλμ. 50,19

79. Πρβλ. Ἰακ. 4,14

δοθεῖ ἀπό τῆ θεῖα χάρη. Γι' αὐτό κάθε ἄνθρωπος θά εἶναι ἀναπολόγητος⁷⁶ μπροστά στό Θεό κατά τήν ἡμέρα τῆς κρίσεως· διότι ἀπό τόν καθένα ἀνάλογα μέ τό πόσο γνώρισε τούς καρπούς τῆς πίστεως καί τῆς ἀγάπης καί κάθε ἀρετῆς πού τοῦ προσφέρθηκε, θά ζητηθεῖ νά τούς ἀνταποδώσει ἐλεύθερα καί μέ τή θέλησή του, εἴτε ἄκουσε μόνο τό λόγο τοῦ Θεοῦ, ἢ δέν τόν ἄκουσε καθόλου.

29,7

Διότι, ἀποβλέποντας ἡ πιστή καί φιλαλήθης ψυχὴ στά αἰώνια ἀγαθὰ πού προορίζονται γιά τούς δικαίους καί στή συμμετοχή τῶν ἀνέκφραστων δωρεῶν τῆς θεῖας χάριτος πού θά δοθεῖ στό μέλλον, θεωρεῖ τόν ἑαυτό της, παρά τή φροντίδα, τούς κόπους καί τήν κούραση πού καταβάλλει, ὅτι δέν ἀξίζει ν' ἀπολαύσει τίς ἀνέκφραστες ἐπαγγελίες τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Αὐτός λοιπόν εἶναι ἐκεῖνος πού συναισθάνεται τήν πνευματική του φτώχεια⁷⁷, τόν ὁποῖο ὁ Κύριος μακαρίζει· αὐτός εἶναι πού πεινάει καί διψάει γιά νά ἐπικρατήσῃ στόν κόσμο ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ· αὐτός εἶναι πού ἔχει συντρίψει ἀπό ταπείνωση τήν καρδιά του⁷⁸. Ὅλοι αὐτοί πού ἔχουν δείξει τέτοια διάθεση καί φροντίδα καί κόπο καί πόθο γιά τήν ἀρετή, καί μένουν μέχρι τό τέλος ἔνωμένοι μέ τό Θεό, αὐτοί θά κατορθώσουν πράγματι νά κερδίσουν τήν αἰώνια ζωὴ καί τήν αἰώνια βασιλεία. Κανένας λοιπόν ἀπό τούς ἀδελφούς ἅς μή ὑπερηφανεύεται πρὸς τούς ἀδελφούς του καί ἅς μή προοδεύει στόν ἐγωϊσμό, παρασυρόμενος ἀπό τήν κακία καί λέγοντας, 'νά ἐγὼ ἔχω ἀποκτήσῃ πνευματικό χάρισμα'· διότι αὐτά δέν ἀξίζει νά τά σκέφτονται οἱ Χριστιανοί. Διότι δέ γνωρίζεις τί ἐπιφυλάσσει ἡ αὐριανή μέρα στόν ἀδελφό ἐκεῖνο⁷⁹, καί ἀγνοεῖς ποιό θά εἶναι τό τέλος ἐκείνου καί ποιό τό δικό σου. Ἄλλ' ὁ καθένας μας ἅς προσέχει τόν ἑαυτό του, ἅς ἐξετάζει πάντα τή συνείδησή του, καί ἅς δοκιμάζει τό ἔργο τῆς καρδιάς του, ποιὰ φροντίδα καί ποιό ἀγώνα ἔχει ὁ νοῦς του πρὸς τό Θεό. Καί ἀποβλέποντας νά φτάσῃ καί ν' ἀπολαύσῃ τήν τέλεια ἐλευθερία καί ἀπᾶθεια καί ἀνάπαυση τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἅς τρέχει ἀκατάπαυστα καί χωρίς κούραση, χωρίς νά ζητάει νά βεβαιωθεῖ ἂν ἀπέκτησε κάποιο πνευματικό χάρισμα ἢ καί δικαίωμα.

Ἄς δοξάζουμε καί ἅς προσκυνοῦμε τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα στους αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Δ'

30,1 Οί τὸν λόγον ἀκούοντες ἔργον τοῦ λόγου ἐν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς ὀφείλουσιν ἐπιδειξασθαι· ὁ λόγος γὰρ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι λόγος ἀργός, ἀλλ' ἔργον ἔχει εἰς τὴν ψυχὴν γιγνόμενον· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἔργον λέγεται, ἵνα τὸ ἔργον εὐρεθῇ ἐν τοῖς ἀκούουσι. Παράσχοι τοίνυν ὁ Κύριος τὸ ἔργον τῆς ἀληθείας ἐν τοῖς ἀκούουσιν, ἵνα λόγος ἔγκαρπος εὐρεθῇ εἰς ἡμᾶς. Ὡσπερ γὰρ σκιὰ προάγει τὸ σῶμα (ἡ σκιά δὲ τὸ σῶμα δηλοῖ, καὶ ἡ ἀλήθεια τὸ σῶμά ἐστι), τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ λόγος ὡσπερ σκιά τυγχάνει τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ· προάγει δὲ ὁ λόγος τὴν ἀλήθειαν.

Οἱ ἐπὶ γῆς πατέρες ἐκ τῆς ἑαυτῶν φύσεως γεννῶσι τέκνα ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν καὶ τῆς ψυχῆς καὶ γεννηθέντα πάσῃ σπουδῇ ἐπιμελῶς παιδεύουσιν ὡς ἑαυτῶν τέκνα, ἕως τέλειοι ἄνδρες γίνονται καὶ διάδοχοι καὶ κληρονόμοι. Τοῖς γὰρ πατράσιν ἐξαρχῆς σκοπὸς καὶ σπουδὴ πᾶσα γίνεται πρὸς τὸ γεννῆσαι τέκνα καὶ σχεῖν κληρονόμους, καὶ εἰ μὴ ἐγέννησαν, μεγίστην λύπην καὶ ὀδύνην ἂν εἶχον, ὥστε πάλιν γεννήσαντες χαρὰν ἔσχον· χαίρουσι δὲ καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ γείτονες.

30,2 Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου σωτηρίας φροντίσας πᾶσαν οἰκονομίαν καὶ σπουδὴν ἐπετέλεσεν ἐξ ἀρχῆς διὰ πατέρων, πατριαρχῶν, διὰ νόμου καὶ προφητῶν. Ἐσχατον καὶ αὐτὸς παραγενόμενος καὶ σταυροῦ αἰσχύνῃς καταφρονήσας ὑπέμεινε θάνατον. Καὶ οὗτος ὁλος ὁ κάμα-



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ'

30,1 "Όσοι άκοϋν τό λόγο του Θεου όφείλουν νά παρουσιάζουν μέσα στις ψυχές τους έργα ανάλογα μέ τό θεϊο λόγο· διότι ό λόγος του Θεου δέν είναι άδρανής, αλλά παρουσιάζει έργο μέσα στην ψυχή· γι' αυτό λέγεται και έργο, διότι ένεργεί, ώστε νά πραγματοποιειΐται τό έργο τής αλήθειας σ' αυτούς πού άκοϋν. Εΐθε νά χορηγεΐ ό Κύριος τό έργο τής αλήθειας σ' αυτούς πού τον άκοϋν, ώστε νά καρποφορήσει μέσα μας ό λόγος του Θεου. "Όπως ή σκιά όδηγεΐ τό σῶμα (ή σκιά φανερώνει τήν ύπαρξη του σώματος, και ή αλήθεια είναι τό σῶμα), κατ'ά τον ίδιο τρόπο και ό λόγος μοιάζει νά είναι ή σκιά τής αλήθειας του Χριστου· ό λόγος καθοδηγεΐ τήν αλήθεια.

Οί γονεΐς έδῶ στον κόσμο από τή φύση τους έχουν τό χάρισμα νά γεννούν παιδιά από τό σῶμα και τήν ψυχή τους, και, άφου τά γεννήσουν, τά ανατρέφουν μέ κάθε φροντίδα και έπιμέλεια, γιατί είναι παιδιά τους, μέχρι πού νά γίνουν τέλειοι άνδρες και διάδοχοι και κληρονόμοι. Διότι οί γονεΐς από τήν αρχή έχουν σκοπό και μεγάλη φροντίδα για νά γεννήσουν παιδιά και νά έχουν κληρονόμους, και αν δέν αποκτήσουν έχουν μεγάλη λύπη και όδύνη, ενῶ όταν αποκτήσουν παιδιά χαίρονται· μαζί τους χαίρονται και οί συγγενεΐς και οί γείτονες.

30,2 Μέ τον ίδιο τρόπο και ό Κύριος ήμῶν Ίησους Χριστός φρόντισε για τήν ανθρώπινη σωτηρία, και πραγματοποίησε κάθε άπαραΐτητη πράξη για τό σκοπό αυτό από τήν αρχή μέ τους πατέρες, τους πατριάρχες, μέ τό νόμο και τους προφήτες. Τελευταΐα, άφου ήρθε και ό ίδιος στον κόσμο και περιφρόνησε τήν άτίμωση τής σταύρωσης, υπέμεινε τό θάνατο. Και αυτός ό

τος καὶ ἡ σπουδὴ αὐτοῦ γέγονεν, ὅπως γεννήσῃ ἐξ ἑαυτοῦ, ἐκ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως τέκνα ἐκ τοῦ Πνεύματος, ἄνωθεν εὐδοκήσας γεννηθῆναι ἐκ τῆς ἑαυτοῦ θεότητος. Καὶ ὡσπερ οἱ πατέρες οὗτοι, εἰ μὴ γεννήσωσι λυποῦνται, οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἀγαπήσας τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἰδίαν εἰκόνα ἠθέλησεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ σπέρματος γεννηθῆναι τῆς θεότητος. Εἰ τινες οὖν μὴ θελήσωσιν εἰς τοιαύτην γέννησιν ἔλθειν καὶ ἐκ τῆς γαστρὸς τοῦ Πνεύματος τῆς θεότητος γεννηθῆναι, πολλὴν λύπην ὁ Χριστὸς ἀναδέχεται, παθῶν δι' αὐτοὺς καὶ ὑπομείνας, ἵνα τούτους σώσῃ.

30,3 Πάντας γὰρ ἀνθρώπους θέλει ὁ Κύριος τῆς γεννήσεως καταξιωθῆναι ταύτης. Ὑπὲρ πάντων γὰρ ἀπέθανε καὶ πάντας εἰς ζωὴν ἐκάλεσε. Ζωὴ δὲ ἐστὶν ἡ ἄνωθεν ἐκ τοῦ Θεοῦ γέννησις. Ἄνευ γὰρ ταύτης ζῆσαι ψυχὴν ἀδύνατον, ὡς φησὶ ὁ Κύριος· «εἰ μὴ τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». Ὡστε πάλιν ὅσοι πιστεύουσι τῷ Κυρίῳ καὶ προσερχόμενοι καταξιοῦνται τῆς γεννήσεως ταύτης, χαρὰν ἐμποιοῦσι καὶ μεγίστην ἀγαλλίασιν ἐν οὐρανοῖς τοῖς γεννήσασιν γονεῦσι, πάντες τε ἄγγελοι καὶ δυνάμεις ἅγιοι χαίρουσιν ἐπὶ τῇ ψυχῇ τῇ ἐκ Πνεύματος γεννηθείσῃ καὶ γενομένη πνεῦμα. Τοῦτο γὰρ τὸ σῶμα ὁμοίωμα τυγχάνει τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ ψυχὴ εἰκὼν τοῦ Πνεύματος ὑπάρχει. Καὶ ὡσπερ τὸ σῶμα χωρὶς τῆς ψυχῆς νεκρὸν ἐστὶ, μηδὲν δυνάμενον διαπράξασθαι, οὕτω χωρὶς τῆς ἐπουρανίου ψυχῆς, τοῦ θεϊκοῦ Πνεύματος, νεκρὰ τυγχάνει ἀπὸ τῆς βασιλείας ἢ ψυχῆ, μηδὲν δυναμένη διαπράξασθαι τῶν τοῦ Θεοῦ ἄνευ τοῦ Πνεύματος.

30,4 Ὡσπερ γὰρ ὁ εἰκονογράφος προσέχει τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως καὶ γράφει, καὶ ἐπὶ ἐξ ἐναντίας ἢ τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως προσέχον αὐτῷ γράφοντι, εὐκόλως καὶ καλῶς ἐκεῖνος ζωγραφεῖ τὴν εἰκόνα, ἐπὶ δὲ ἀποστρέψῃ τὸ πρόσωπον, οὐ δύναται γράψαι διὰ τὸ μὴ ἀτενίζεῖν αὐτὸ τῷ γράφοντι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ καλὸς ζωγράφος Χριστὸς τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ καὶ ἀτενίζουσιν

κόπος ὄλος καί ἡ φροντίδα ἔγινε γιά νά γεννήσει ἀπό τόν ἑαυτό του, ἀπό τή φύση του παιδιά πνευματικά, ἀφοῦ εὐδόκησε νά γεννηθοῦν ἀπό τήν ἐπουράνια χάρη τῆς θεότητάς του. Καί ὅπως ἀκριβῶς οἱ πατέρες οἱ φυσικοί, ἂν δέν ἀποκτήσουν παιδιά, λυποῦνται, ἔτσι καί ὁ Κύριος, ἐπειδή ἀγάπησε τό ἀνθρώπινο γένος, θέλησε νά τό ἀναγεννήσει σάν τή δική του εἰκόνα ἀπό τό θεϊκό του σπέρμα. Ἐάν λοιπόν μερικοί δέ θέλουν νά φθάσουν σέ μιά τέτοια γέννηση, καί νά γεννηθοῦν ἀπό τόν κόλπο τοῦ Πνεύματος τῆς θεότητας, προξενοῦν μεγάλη λύπη στό Χριστό, ὁ ὁποῖος ὑπέφερε γι' αὐτούς καί σταυρώθηκε γιά νά τούς σώσει.

30,3 Διότι ὁ Κύριος θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ν' ἀξιωθοῦν νά ἐπιτύχουν αὐτή τή γέννηση. Διότι πέθανε γιά ὄλους, καί ὄλους τούς κάλεσε στή ζωή. Καί ζωή εἶναι ἡ ἐπουράνια πνευματική ἀναγέννηση. Γιατί χωρίς αὐτή εἶναι ἀδύνατο νά ζήσει ἡ ψυχή, ὅπως λέγει ὁ Κύριος: «ἂν δέ γεννηθεῖ κανεῖς ἀπό τόν οὐρανό δέ μπορεῖ νά δεῖ καί ν' ἀπολαύσει τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ»⁸⁰. Ὡστε πάλι ὅσοι πιστεύουν στόν Κύριο, καί ἀφοῦ τόν πλησιάσουν, ἀξιῶνονται αὐτή τή γέννηση καί προσφέρουν χαρά καί πολύ μεγάλη ἀγαλλίαση στούς οὐρανοῦς, στούς γονεῖς πού τούς γέννησαν, καί ὄλοι οἱ ἄγγελοι καί οἱ ἅγιες δυνάμεις χαίρονται γιά τήν ψυχή πού ἀναγεννήθηκε ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα καί ἔγινε καί αὐτή πνεῦμα. Γιατί τό σῶμα μας αὐτό εἶναι ὁμοίωμα τῆς ψυχῆς, καί ἡ ψυχή εἶναι εἰκόνα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καί ὅπως ἀκριβῶς τό σῶμα χωρίς τήν ψυχή εἶναι νεκρό⁸¹ καί δέ μπορεῖ νά κάνει τίποτε, ἔτσι καί χωρίς τήν ἐπουράνια ψυχή, δηλαδή χωρίς τό θεϊκό Πνεῦμα, ἡ ψυχή εἶναι νεκρή γιά τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καί δέ μπορεῖ νά ἐφαρμόσει τίποτε ἀπ' ὅσα ζητάει ὁ Θεός, χωρίς τή βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

30,4 Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ζωγράφος παρατηρεῖ τό πρόσωπο τοῦ βασιλιᾶ καί τό ζωγραφίζει, καί ὅταν αὐτό βρίσκεται ἀπέναντί του καί τό ζωγραφίζει παρατηρώντας το, μέ εὐκολία καί σωστά ἀποτυπώνει τήν εἰκόνα, ὅταν ὅμως στρέψει τό πρόσωπό του ἄλλοῦ, δέ μπορεῖ νά τό ζωγραφίσει, γιατί δέ βλέπει πρός τό ζωγράφο, κατὰ τόν ἴδιο τρόπο καί ὁ καλός ζωγράφος Χριστός,

διαπαντὸς πρὸς αὐτὸν εὐθέως ζωγραφεῖ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐπουράνιον ἄνθρωπον· ἐκ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, τοῦ φωτὸς τοῦ ἀνεκλαλήτου, γράφει εἰκόνα οὐράνιον καὶ δίδωσιν αὐτῇ τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν αὐτῆς νυμφίον. Εἴ τις οὖν οὐκ ἀτενίζει διαπαντὸς πρὸς αὐτόν, τῶν πάντων ὑπεριδῶν, οὐ μὴ γράψῃ ὁ Κύριος αὐτοῦ τὴν εἰκόνα ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ φωτός. Χρὴ τοίνυν ἀτενίζειν ἡμᾶς εἰς αὐτόν, πιστεύοντας καὶ ἀγαπῶντας αὐτόν, πάντα ρίψαντας καὶ αὐτῷ προσέχοντας, ἵνα γράψας τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα τὴν ἐπουράνιον ἀποστείλῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ οὕτω φορέσαντες τὸν Χριστὸν ζῶν ἀιώνιον λάβωμεν καὶ ἀπεντεῦθεν πληροφορηθέντες ἀναπαῶμεν.

30,5 Ὡσπερ τὸ νόμισμα τοῦ χρυσοῦ ἐὰν μὴ λάβῃ καὶ ἐντυπωθῇ τὴν βασιλικὴν εἰκόνα, οὐτε εἰς ἐμπορίαν ἀπέρχεται οὐτε εἰς βασιλέως θησαυροὺς ἀποτίθεται, ἀλλὰ ἀπόβλητον τυγχάνει, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἐὰν μὴ ἔχῃ εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου Πνεύματος, ἐν φωτὶ ἀρρήτῳ Χριστὸν ἐντετυπωμένον ἐν αὐτῇ, οὐ χρησιμεύει εἰς τοὺς ἄνω θησαυροὺς καὶ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων τῆς βασιλείας, τῶν καλῶν ἀποστόλων ἀπόβλητος γίνεται. Καὶ γὰρ ὁ κληθεὶς καὶ μὴ φορῶν τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου ὡς ἀλλότριος ἐξεβλήθη εἰς τὸ ἀλλότριον σκότος, μὴ φορῶν τὴν εἰκόνα τὴν ἐπουράνιον. Τοῦτο γὰρ τὸ σημεῖον καὶ σήγνον τυγχάνει τοῦ Κυρίου, ἐντυπούμενον ταῖς ψυχαῖς, Πνεῦμα φωτὸς ἀρρήτου ὑπάρχον. Καὶ ὡσπερ ἐν πόλει ὁ νεκρὸς ἀχρεῖος καὶ ὅλως μὴ χρησιμεύων τοῖς ἐκεῖ ἐστὶ, διὸ καὶ ἐκκομίζουσιν αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως καὶ κατατίθενται, οὕτω καὶ ψυχὴ ἢ μὴ φέρουσα τὴν ἐπουράνιον τοῦ θεϊκοῦ φωτὸς εἰκόνα, τὴν ζῶν τῆς ψυχῆς, ὡσπερ ἀδόκιμος καὶ πάντῃ ἀπόβλητος τυγχάνει· οὐ χρησιμεύει γὰρ εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν τῶν ἀγίων νεκρὰ ψυχὴ μὴ φοροῦσα φωτεινὸν καὶ θεϊκὸν Πνεῦμα. Ὡσπερ γὰρ ἐν κόσμῳ ζωὴ τοῦ σώματος ἢ

82. Πρβλ. Ρωμ. 8,29. Πρβλ. Β' Κορ. 3,18 . .

83. Ματθ. 22,11ε.

84. Α' Κορ. 15,49

σ' αὐτούς πού πιστεύουν σ' αὐτόν καί διαρκῶς βλέπουν πρὸς αὐτόν, ἀμέσως ζωγραφίζει σύμφωνα μέ τή δική του εἰκόνα⁸² τόν ἐπουράνιο ἄνθρωπο· ἀπό τό δικό του πνεῦμα, ἀπό τή δική του ὑπόσταση, ἀπό τό δικό του ἀνέκφραστο φῶς, ζωγραφίζει οὐράνια εἰκόνα καί δίνει σ' αὐτή τόν καλό καί ἀγαθό της νυμφίο. Ἄν λοιπόν κάποιος δέν ἀτενίζει διαρκῶς πρὸς αὐτόν, περιφρονώντας ὅλα τὰ ἄλλα, δέ μπορεῖ νά ζωγραφίσει ὁ Κύριος τήν εἰκόνα του ἀπό τό δικό του φῶς. Πρέπει λοιπόν νά βλέπουμε πρὸς αὐτόν, ἐμεῖς πού πιστεύουμε καί ἀγαποῦμε αὐτόν, ἀπομακρύνοντας ὅλα τὰ ἐμπόδια καί προσέχοντας σ' αὐτόν, ὥστε, ἀφοῦ ζωγραφίσει τή δική του ἐπουράνια εἰκόνα, νά τή στείλει στίς ψυχές μας, καί ἔτσι, ἀφοῦ ντυθοῦμε τό Χριστό, ν' ἀποκτήσουμε τήν αἰώνια ζωή, καί ἀπό, ἐκεῖ καί μετά, ἀφοῦ ἀποκτήσουμε τήν πλήρη βεβαιότητα, ν' ἀναπαυθοῦμε.

30,5

Ὅπως ἀκριβῶς τό χρυσό νόμισμα, ἂν δέν ἔχει ἀποτυπωμένο πάνω του τή βασιλική εἰκόνα, οὔτε στό ἐμπόριο χρησιμοποιεῖται, οὔτε τοποθετεῖται στό θησαυροφυλάκιο τοῦ βασιλιᾶ, ἀλλ' εἶναι ἄχρηστο, ἔτσι καί ἡ ψυχὴ ἂν δέν ἔχει τήν εἰκόνα τοῦ ἐπουράνιου Πνεύματος, καί ἀποτυπωμένο μέσα της τό Χριστό μέ τό ἀνέκφραστο φῶς του, δέ μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ στούς ἐπουράνιους θησαυρούς, καί δέ γίνεται ἀποδεκτὴ ἀπό τοὺς ἐμπόρους τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀπό τοὺς καλοὺς ἀποστόλους. Διότι καί ἐκεῖνος, πού ἦταν καλεσμένος στοὺς βασιλικούς γάμους⁸³ καί δέ φόρεσε τό κατάλληλο ἔνδυμα τοῦ γάμου, ἐκδιώχθηκε σάν ξένος μέσα στό σκοτάδι, γιατί δέ φόρεσε τήν ἐπουράνια εἰκόνα⁸⁴. Διότι αὐτό εἶναι τό ἔμβλημα καί τό σημάδι τοῦ Κυρίου, πού εἶναι τυπωμένο μέσα στίς ψυχές, καί ὑπάρχει μέσα σ' αὐτές σάν πνεῦμα πού φωτίζει μέ ἀνέκφραστο φῶς τόν ἄνθρωπο. Καί ὅπως μέσα σέ μία πόλη ὁ νεκρὸς δέν ὠφελεῖ καί δέ χρησιμεύει σέ τίποτε γι' αὐτούς πού ζοῦν ἐκεῖ, καί γι' αὐτό τόν μεταφέρουν ἔξω ἀπό τήν πόλη καί τόν θάβουν ἐκεῖ, ἔτσι καί ἡ ψυχὴ πού δέν ἔχει μέσα της τήν ἐπουράνια εἰκόνα πρέπει ὅπωςδήποτε ν' ἀπομακρυνθεῖ· καθόσον δέ χρησιμεύει σ' ἐκείνη τήν πόλη τῶν ἁγίων ἡ ψυχὴ πού εἶναι νεκρὴ καί δέ φοράει τό φωτεινὸ καί θεϊκὸ Πνεῦμα. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς στὸν κόσμον ζωὴ γιὰ τό σῶμα εἶναι ἡ

ψυχή ἐστίν, οὕτω καὶ ἐν τῷ αἰωνίῳ καὶ ἐπουρανίῳ κόσμῳ τῆς ψυχῆς ἢ ζωῆ τὸ Πνεῦμα τῆς θεότητος ὑπάρχει· ἄνευ γὰρ τῆς ψυχῆς τοῦ Πνεύματος ἢ ψυχῆ αὕτη νεκρὰ τοῖς ἄνω καὶ ἀχρεία ὑπάρχει.

30,6 Χρῆ τοίνυν τὸν ζητοῦντα πιστεῦσαι καὶ προσελθεῖν τῷ Κυρίῳ, παρακαλεῖν, ἐντεῦθεν λαβεῖν τὸ θεϊκὸν Πνεῦμα. Αὐτὸ γὰρ ἐστίν ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἐποίησατο τὴν ἔλευσιν ὁ Κύριος, ἵνα ζωὴν ἐντεῦθεν δῶ τῇ ψυχῇ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ· «ἕως» γὰρ φησιν «ἔχετε τὸ φῶς, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς»· «ἔρχεται νύξ, ὅτε οὐκέτι δύνασθε ἐργάζεσθαι». Εἴ τις τοίνυν οὐκ ἐζήτησεν ἐντεῦθεν καὶ ἔλαβε ζωὴν τῇ ψυχῇ, τὸ θεϊκὸν φῶς τοῦ Πνεύματος, ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι τοῦ σώματος ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τόποις τοῦ σκότους ἤδη ἀφορίζεται, εἰ βασιλείαν οὐρανῶν μὴ εἰσερχόμενος, ἐν γεέννῃ τὸ τέλος ἔχων μετὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

Ἦ ὡσπερ χρυσίον ἢ ἀργύριον, ἐπὰν ἐμβληθῇ τῷ πυρὶ, καθαρώτερον καὶ δοκιμώτερον γίνεται καὶ οὐδὲν δύναται ἀλλοιωῦσαι αὐτό, οἶον ξύλα ἢ χόρτος (πάντα γὰρ ἐσθίει τὰ προσερχόμενα αὐτῷ, πῶρ γὰρ γίνονται), οὕτω καὶ ἡ ψυχή ἐν τῷ πυρὶ τοῦ Πνεύματος ἀναστρεφόμενη καὶ τῷ θεϊκῷ φωτί, ὑπ' οὐδενός τι κακὸν πείσεται τῶν πονηρῶν πνευμάτων· εἰ δὲ καὶ προσεγγίσει τι αὐτῇ, ἀναλίσκεται ὑπὸ τοῦ ἐπουρανίου πυρὸς τοῦ Πνεύματος. Ἦ ὡσπερ πετεινὸν ἐπὰν ἐν ὕψει πετασθῇ, ἀμέριμνόν ἐστίν ὡς μηδὲν δεδοικὸς θηρευτὰς ἢ θηρία πονηρὰ (ἄνω γὰρ που ὄν πάντων καταγελαῖ), οὕτω καὶ ψυχή λαβοῦσα τὰς πτέρυγας τοῦ Πνεύματος καὶ εἰς τὰ ὑψηλὰ τῶν οὐρανῶν πετομένη, πάντων ἀνωτέρα οὔσα, πάντων καταγελαῖ.

30,7 Καὶ ὁ μὲν «κατὰ σάρκα Ἰσραήλ», τότε σχίσαντος Μωσέως τὴν θάλασσαν, διήρχοντο κάτω, οὗτοι δὲ τέκνα Θεοῦ ὄντες ἐπάνω περιπατοῦσιν ἐπὶ τὴν θάλασσαν τῆς πικρίας τῶν πονηρῶν δυνάμεων· τὸ σῶμα γὰρ καὶ ἡ ψυχή αὐτῶν οἶκος Θεοῦ γεγόνασιν. Ἐν

85. Ἰω. 12,36

86. Ἰω. 9,4

87. Πρβλ. Ματθ. 25,41

88. Πρβλ. Ψαλμ. 54,7

89. Α' Κορ. 10,17

90. Ἐξ. 14,21

91. Πρβλ. Ἰω. 1,12

ψυχή, ἔτσι καί στόν αἰώνιο καί ἐπουράνιο κόσμο τῆς ψυχῆς ζωῆ εἶναι τό Πνεῦμα τῆς θεότητος· καθόσον χωρίς τή ζωή, πού δίνει τό ἅγιο Πνεῦμα, καί ἡ ἴδια ἡ ψυχή εἶναι νεκρή καί ἄχρηστη γιά τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

30,6 Πρέπει λοιπόν αὐτός πού ἐπιζητεῖ νά πιστέψει καί νά προσέλθει στόν Κύριο νά παρακαλεῖ νά λάβει τό θεϊκό Πνεῦμα ἀπό τόν κόσμο αὐτό. Διότι αὐτό εἶναι ἡ ζωῆ τῆς ψυχῆς καί γι' αὐτό τό σκοπό ἦρθε στόν κόσμο ὁ Κύριος, γιά νά προσφέρει ἀπό ἐδῶ τό Πνεῦμα του σάν ζωή στήν ψυχή. Γιατί λέγει· «μέχρις ὅτου ἔχετε τό φῶς, πιστεῦετε στό φῶς»⁸⁵. «Ἔρχεται ἡ νύχτα κατά τήν ὁποία δέν θά μπορεῖτε πλέον νά ἐργάζεσθε»⁸⁶. Ὅποιος λοιπόν δέ ζήτησε ἀπό ἐδῶ ἀπό τόν κόσμο καί δέν ἔλαβε σάν ζωή στήν ψυχή του τό θεϊκό φῶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅταν ἡ ψυχή του θά βγεῖ ἀπό τό σῶμα, θά ξεχωριστεῖ καί θά τοποθετηθεῖ στό ἀριστερό μέρος, στό σκοτεινό, καί δέ θά μπορέσει νά μπεῖ στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καί θά καταλήξει στόν τόπο τῆς κόλασης μαζί μέ τό διάβολο καί τούς ἀγγέλους του⁸⁷.

Ἡ ὅπως ἀκριβῶς τό χρυσάφι ἢ τό ἀσήμι, ὅταν τά βάλουμε μέσα στή φωτιά γίνονται πιό καθαρά καί ἀποκτοῦν μεγαλύτερη ἀξία, καί τίποτε δέ μπορεῖ νά τά ἀλλοιώσει, ὅπως ξύλα ἢ χόρτα (διότι ὅλα ὅσα βρίσκονται ἐνωμένα μ' αὐτά τά κατατρῶει ἢ φωτιά, γιατί καίγονται), ἔτσι καί ἡ ψυχή πού καταυγάζεται ἀπό τό θεϊκό φῶς δέν παθαίνει κανένα κακό ἀπό τά πονηρά πνεύματα· ἂν ὅμως κάποιο τήν πλησιάσει, καταστρέφεται ἀπό τό ἐπουράνιο πῦρ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἡ ὅπως ἕνα πτηνό ὅταν πετάξει πολύ ψηλά εἶναι ἀμέριμνο, γιατί δέν κινδυνεύει καθόλου ἀπό τούς κυνηγούς ἢ τά ἄγρια θηρία (διότι ἐκεῖ ψηλά πού βρίσκεται τούς περιπαίξει ὄλους), ἔτσι καί ἡ ψυχή πού ἀπέκτησε τίς πτέρυγες τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁸⁸ καί πετᾷ ψηλά στά οὐράνια, ἐπειδὴ βρίσκεται πιό ψηλά ἀπ' ὅλα, ὅλα τά περιπαίξει.

30,7 Καί ὁ μέν «κατά σάρκα Ἰσραήλ»⁸⁹, τότε πού ὁ Μωυσῆς χώρισε τή θάλασσα, πέρασε κάτω ἀπό τόν πυθμένα⁹⁰. Αὐτοῖς ὅμως πού εἶναι πραγματικά τέκνα τοῦ Θεοῦ⁹¹ περπατοῦν πάνω ἀπό τή θάλασσα τῆς πικρίας τῶν πονηρῶν δυνάμεων· διότι τό

ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ ὅτε ἔπεσεν ὁ Ἀδάμ, ἦλθεν ὁ Θεὸς περιπατῶν ἐν τῷ παραδείσῳ, ἔκλαυσεν, ὡς εἰπεῖν, ἰδὼν τὸν Ἀδάμ, καὶ εἶρηκεν· ἔκ ποίων ἀγαθῶν ποῖα ἤρετίσω κακά; ἐκ ποίας δόξης ποῖαν αἰσχύνην φορεῖς; τί σκοτεινὸς εἶ νῦν; τί δυσειδής; τί σαπρός; ἐκ ποίου φωτὸς ποῖον σκότος ἐκάλυψέ σε;'. Καὶ πεσόντος τοῦ Ἀδάμ καὶ ἀποθανόντος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔκλαυσεν αὐτὸν ὁ ποιητής, ἄγγελοι, πᾶσαι αἱ δυνάμεις, οὐρανοί, γῆ, καὶ πάντα τὰ κτίσματα ἐπένηθησαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ καὶ τῇ πτώσει αὐτοῦ· τὸν γὰρ δοθέντα αὐτοῖς βασιλέα, δοῦλον εἶδον γεγονότα ἐναντίας καὶ πονηρᾶς δυνάμεως. Σκότος τοίνυν ἐνεδύσατο ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ, σκότος πικρὸν καὶ πονηρὸν· ἐβασιλεύθη γὰρ ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος τοῦ σκότους. Οὗτος ἦν ὁ τραυματισθεὶς ὑπὸ τῶν ληστῶν καὶ ἡμιθανὴς γεγονῶς, κατερχόμενος ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Ἱεριχώ».

30,8 Καὶ γὰρ καὶ Λάζαρος, ὃν ὁ Κύριος ἀνέστησεν, ὁ πολλῆς δυσωδίας γέμων ὥστε μηδένα δύνασθαι τῷ μνήματι προσεγγίσει, σύμβολον ἦν τοῦ Ἀδάμ τοῦ πολλὴν δυσωδίαν ἐν τῇ ψυχῇ προσλαβόντος καὶ μελανίας καὶ σκότους πληρωθέντος. Ἀλλὰ σύ, ὅταν ἀκούσης περὶ Ἀδάμ καὶ περὶ τοῦ τετραυματισμένου καὶ τοῦ Λαζάρου, μὴ ἀπολύσης σου τὸν νοῦν ὡσπερ εἰς ὄρη, ἀλλ' ἐνδον ἐν τῇ ψυχῇ σου γίγνου, ὅτι καὶ σὺ τὰ αὐτὰ τραύματα καὶ τὴν αὐτὴν δυσωδίαν καὶ τὸ αὐτὸ σκότος φορεῖς. Ἐκείνου γὰρ πάντες ἐσμὲν υἱοὶ τοῦ σκοτεινοῦ γένους καὶ πάντες τῆς αὐτῆς δυσωδίας μετέχομεν. Ὅπερ οὖν πέπονθε πάθος ἐκεῖνος, τοῦτο πάντες ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀδάμ ὄντες πεπόνθαμεν. Τοιοῦτο γὰρ πάθος συμβέβηκεν, ὡς φησὶν Ἡσαΐας· «οὐκ ἔστι τραῦμα οὔτε μώλωψ οὔτε πληγὴ φλεγμαίνουσα, οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμους ποιῆσαι». Οὕτως ἀνίατον τραῦμα ἐτραυματίσθημεν, μόνῳ τῷ Κυρίῳ δυνατὸν θεραπεῦσαι αὐτό. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ δι' ἑαυτοῦ

σῶμα καί ἡ ψυχὴ τους ἔχουν γίνεи κατοικητήριο τοῦ Θεοῦ. Τὴν ἡμέρα ἐκείνη πού παράκουσε τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ὁ Ἀδάμ ἦρθε ὁ Θεός περπατώντας μέσα στὸν Παράδεισο καί βλέποντας τὸν Ἀδάμ ἔκλαψε, ὅπως θὰ λέγαμε, καί εἶπε· ἀπὸ τὰ τόσο μεγάλα ἀγαθὰ πού σοῦ ἔδωσα, ποιά κακὰ προτίμησες; Ἀπὸ τὴν τόσο μεγάλη δόξα, ποιά ντροπὴ ντύθηκες; Πόσο σκοτεινός εἶσαι τώρα; Πόσο ἄσχημος; Πόσο σάπιος; Ἀπὸ τό τόσο μεγάλο φῶς πού βρισκόσουν, πόσο μεγάλο σκοτάδι σέ σκέπασε;'. Καί ἀφοῦ ἔπεσε ὁ Ἀδάμ στὴν ἁμαρτία καί ἔγινε νεκρός πνευματικά ἀπέναντι στοῦ Θεοῦ, τὸν ἔκλαψε ὁ δημιουργός του, οἱ ἄγγελοι, ὅλες οἱ ἐπουράνιες δυνάμεις, οἱ οὐρανοί, ἡ γῆ, καί ὅλα τὰ δημιουργήματα πένθησαν γιὰ τό θάνατο καί τὴν πτώση του στὴν ἁμαρτία· διότι ἐκεῖνον πού τοὺς δόθηκε νὰ εἶναι βασιλιάς τους, τὸν εἶδαν νὰ γίνεται δοῦλος τῆς ἀντίπαλης καί πονηρῆς δυνάμεως. Ντύθηκε λοιπὸν μέ σκοτάδι ἡ ψυχὴ του, μέ σκοτάδι πικρό καί πονηρό· διότι κυριεύθηκε ἀπὸ τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους. Αὐτός εἶναι πού τραυματίσθηκε ἀπὸ τοὺς ληστές καί ἦταν μισοπεθαμένος, τότε πού κατέβαινε ἀπὸ «τὴν Ἱερουσαλήμ στὴν Ἱεριχώ».

30,8 Ἀκόμη καί αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Λάζαρος, τὸν ὁποῖο ἀνάστησε ὁ Κύριος⁹², πού ἦταν γεμάτος ἀπὸ δυσωδία, ὥστε νὰ μὴ μπορεῖ νὰ πλησιάσει κανεῖς στοῦ μνήμα του, ἦταν σύμβολο τοῦ Ἀδάμ, πού εἶχε γεμίσει τὴν ψυχὴ του μέ πολλή δυσωδία, μαυρίλα καί σκοτάδι. Σὺ ὅμως, ὅταν ἀκούσεις γιὰ τὸν Ἀδάμ καί τὸν τραυματισμένο πού ἔπεσε στοὺς ληστές, καί γιὰ τό Λάζαρο, μὴν ἀφήσεις τὸν νοῦ σου νὰ πάει μακριά, ἀλλὰ συγκεντρώσου μέσα στὴν ψυχὴ σου, διότι καί σὺ τὰ ἴδια τραύματα καί τὴν ἴδια δυσωδία καί τό ἴδιο σκοτάδι ἔχεις. Διότι ὅλοι εἴμαστε τέκνα ἐκείνου τοῦ σκοτεινοῦ γένους, καί ὅλοι συμμετέχουμε στὴ δυσωδία ἐκείνη. Ἐκεῖνο λοιπὸν πού ἔπαθε ὁ Ἀδάμ, τό ἴδιο ἔχουμε πάθει ^{ἡμᾶς} ~~ἐξ~~ πού ἔπαθε ὁ Ἀδάμ, τό ἴδιο ἔχουμε πάθει ὅλοι, διότι καταγόμαστε ἀπὸ τό σπέρμα τοῦ Ἀδάμ. Διότι μᾶς συνέβηκε τόσο μεγάλη συμφορὰ, ὅπως λέγει ὁ Ἡσαΐας· «δέν ὑπάρχει μεγαλύτερο τραῦμα, οὔτε μῶλωπας, οὔτε πληγὴ τόσο πρισμένη, καί δέν ὑπάρχει καταπραῦντικό νὰ βάλουμε πάνω, οὔτε λάδι, οὔτε ἀκόμα μπορούμε νὰ τό δέσουμε μέ ἐπιδέσμους»⁹³. Μέ τέτοιο ἀθεράπευτο τραῦμα ἔχουμε τραυματισθεῖ, πού μόνο ὁ Κύριος μπορεῖ νὰ τό θεραπεύ-

ἦλθεν, ὅτι μηδεὶς τῶν ἀρχαίων, οὔτε ὁ νόμος αὐτὸς οὔτε οἱ προφηταὶ τοῦτο ἠδυνήθησαν θεραπεῦσαι· οὗτος δὲ μόνος ἐλθὼν ἐθεράπευσε τὴν πληγὴν ἐκείνην τὴν ἀνίατον τῆς ψυχῆς.

30,9 Προσδεχόμεθα τοίνυν τὸν Θεὸν καὶ Κύριον, τὸν ἀληθινὸν θεραπευτὴν, ὃς μόνος δυνατὸς ἐστὶν ἐλθὼν ἰάσασθαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν, ἵνα ἀνοίξωμεν αὐτῷ καὶ εἰσελθὼν ἀναπαῆ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν, καὶ νίψωμεν καὶ ἀλείψωμεν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ μονὴν παρ' ἡμῖν ποιήσῃ. Καὶ γὰρ ἐκεῖ ὄνειδίζει ὁ Κύριος τὸν μὴ νίψαντα τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει· «ἰδοὺ ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω. Ἐάν τις ἀνοίξῃ μοι, καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν». Διὰ τοῦτο γὰρ πολλὰ παθεῖν ὑπέμεινε, δοὺς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα εἰς θάνατον καὶ ἐξαγοράσας ἡμᾶς τῆς δουλείας, ἵνα ἐλθὼν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν μονὴν ποιήσῃ παρ' αὐτῇ. Διὰ τοῦτο ἐκείνοις τοῖς ἐξ ἀριστερῶν ἐν τῇ κρίσει ὑπ' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς γέενναν μετὰ τοῦ διαβόλου φησὶν ὁ Κύριος· «ξένος ἦμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με· ἐπείνων καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψων καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με»· ἡ γὰρ τροφή αὐτοῦ καὶ ἡ πόσις καὶ ἄμφιον καὶ στέγη καὶ ἀναπαυσις ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐστίν. Ἄει τοίνυν κρούει, βουλόμενος εἰσελθεῖν πρὸς ἡμᾶς. Δεξώμεθα τοίνυν αὐτὸν καὶ εἰσαγάγωμεν ἔνδον ἡμῶν· ὅτι καὶ ἡμῶν ἡ τροφή καὶ ἡ πόσις καὶ ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος αὐτός ἐστι. Καὶ πᾶσα ψυχὴ ἢ μὴ δεξαμένη αὐτὸν ἔνδον νῦν καὶ ἀναπαύσασα, μᾶλλον δὲ ἀναπαεῖσα ἐν αὐτῷ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μετὰ τῶν ἀγίων κληρονομίαν οὐκ ἔχει οὔτε εἰς τὴν ἐπουράνιον πόλιν εἰσελθεῖν δύναται.

Αὐτὸς δέ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, εἰσάγαγε ἡμᾶς εἰς αὐτὴν δοξάζοντάς σου τὸ ὄνομα σὺν Πατρὶ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

94. Ἀποκ. 3,20

97. Ἰω. 14,23

1. Ματθ. 25,43

95. Πρβλ. Λουκᾶ 7,38

98. Λουκᾶ 7,44

1α. Ἐφεσ. 5,5

96. Λουκᾶ 7,38

99. Ἀποκ. 3,20

2. Πρβλ. Ἐβρ. 12,22

σει. Γι' αυτό και ἦρθε ὁ ἴδιος στή γῆ, ἐπειδή κανένας ἀπό τούς ἀνθρώπους τοῦ ἀρχαίου κόσμου, οὔτε ὁ ἴδιος ὁ μωσαϊκός Νόμος, οὔτε οἱ προφῆτες μπόρεσαν νά θεραπεύσουν τό τραῦμα αὐτό· αὐτός λοιπόν ἀφοῦ ἦρθε μόνος θεράπευσε τήν πληγή ἐκείνη τῆς ψυχῆς τήν ἀγιάτρευτη.

30,9 Ἄς δεχθοῦμε μέ εὐχαρίστηση λοιπόν τό Θεό καί Κύριο, τόν ἀληθινό θεραπευτή, ὁ ὁποῖος μόνο μπορεῖ νά ἔρθει καί νά θεραπεύσει τίς ψυχές μας, καί ὁ ὁποῖος ἔχει κοπιάσει πολύ γιά μᾶς. Γιατί χτυπάει πάντα τήν πόρτα τῆς καρδιάς μας⁹⁴, γιά νά τόν ἀνοίξουμε καί νά μπεῖ γιά ν' ἀναπαυθεῖ μέσα στίς ψυχές μας, νά τοῦ πλύνουμε τά πόδια⁹⁵, νά τά ἀλείψουμε μέ μύρο⁹⁶, καί νά κάνει στήν ψυχή μας τόπο διαμονῆς⁹⁷. Γιατί στήν περίπτωση αὐτή κατηγορήσε ὁ Κύριος τόν οἰκοδεσπότη πού δέν τοῦ ἔπλυνε τά πόδια⁹⁸, καί ἀλλοῦ πάλι λέγει: «νά, βρίσκομαι μπροστά στήν πόρτα καί χτυπῶ. Ἄν κάποιος μοῦ ἀνοίξει θά μπῶ καί θά μείνω μαζί του»⁹⁹. Γι' αὐτό λοιπόν ὑπέμεινε πολλά παθήματα, προσφέροντας τό σῶμα του στό θάνατο, ἐξαγοράζοντάς μας ἀπό τήν πνευματική δουλεία, ὥστε νά ἔρθει μέσα στήν ψυχή μας καί νά τήν κάνει τόπο διαμονῆς του. Γι' αὐτό σ' ἐκείνους πού θά βρίσκονται στ' ἀριστερά του κατά τήν κρίση καί θά τοῦς στέλνει στόν τόπο τῆς γέεννας μαζί μέ τό διάβολο, λέγει ὁ Κύριος: «ἤμουν ξένος καί δέ μέ φιλοξενήσατε· πεινοῦσα καί δέ μοῦ δώσατε νά φάω· διψοῦσα καί δέ μέ ποτίσατε»¹. διότι ἡ τροφή του, τό ποτό του, τό ἔνδυμά του, ἡ στέγη του καί ἡ ἀνάπαυσή του, βρίσκονται μέσα στίς ψυχές μας. Ἄς τόν δεχθοῦμε λοιπόν καί ἄς τόν βάλουμε μέσα μας· διότι ἡ δική μας τροφή καί τό δικό μας ποτό, καί ἡ αἰώνια ζωή, αὐτός εἶναι. Καί κάθε ψυχή πού δέν ἔχει δεχθεῖ τό Χριστό μέσα της τώρα καί δέν τόν ξεκούρασε, ἢ καλύτερα πού δέν ξεκουράστηκε ἡ ἴδια σ' αὐτόν, στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν, μαζί μέ τούς ἀγίους, δέ μπορεῖ νά κληρονομήσει^{1α}, καί οὔτε μπορεῖ νά μπεῖ στήν ἐπουράνια πόλη².

Σύ ὁ ἴδιος, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁδήγησε μέσα σ' αὐτή καί ἐμᾶς πού δοξάζουμε τό ὄνομά σου μαζί μέ τόν Πατέρα καί τό ἅγιο Πνεῦμα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Δ Α'

31,1 Δεῖ τὸν πιστεύοντα αἰτεῖν τὸν Θεόν, μεταλλαγῆναι τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ μεταβολῇ καρδίας μεταβαλλομένης ἀπὸ πικρότητος εἰς γλυκασίαν, καὶ μνημονεύειν πῶς ὁ τυφλὸς ἰάθη, ἡ αἰμορροῦσα ὁμοίως ἀψαμένη τοῦ κρασπέδου ἰάσεως ἔτυχε, λεόντων φύσις ἡμερώθη, πυρὸς φύσις ἐνεκρώθη, πηγὴ πικρὰ ἐγλυκάνθη. Ὅτι τὸ ἄκρως καλὸν ὁ Θεός ἐστι. Πρὸς ὃν ὀφείλεις συναγαγεῖν τὸν νοῦν καὶ τοὺς λογισμοὺς καὶ μηδὲν ἄλλο ἐννοεῖν ἢ τὴν προσδοκίαν αὐτοῦ καθορᾶν.

31,2 Ἦτω οὖν ἡ ψυχὴ ὡς τέκνα ρεμβόμενα συνάγουσα καὶ νουθετοῦσα τοὺς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐσκορπισμένους λογισμοὺς, εἰσαγέτω εἰς τὸν οἶκον τοῦ σώματος αὐτῆς, ἀεὶ προσδοκῶσα τὸν Κύριον ἐν νηστείᾳ καὶ ἀγάπῃ, πότε ἐλθὼν ἐξ ἀληθείας συναγάγη αὐτήν. Ἀδήλου δὲ τοῦ μέλλοντος ὄντος, ἐλπίζέτω πλέον ἔτι τῷ κυβερνήτῃ καλῶς ἐπελπίζουσα καὶ μνημονευέτω, πῶς καὶ Ραὰβ οὔσα μετὰ ἀλλοφύλων ἐπίστευσεν Ἰσραηλίταις καὶ μετ' αὐτῶν κατηξιώθη, οἱ δὲ Ἰσραηλιῖται τῇ ἀγάπῃ εἰς Αἴγυπτον μετεστράφησαν. Ὡς οὖν οὐδὲν ἔβλαψε τὴν Ραὰβ ἢ μετὰ τῶν ἀλλοφύλων οἴκησις ἀλλ' ἡ πίστις ὠκείωσε τῇ μερίδι τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὕτως οὐδὲν βλάψει ἁμαρτία τοὺς ἐν ἐλπίδι καὶ πίστει τὸν λυτρωτὴν ἐκδεχομένους, ὃς παραγεγόμενος μεταβάλλει τοὺς λογισμοὺς τῆς ψυχῆς καὶ ποιεῖ αὐτοὺς

3. Μάρκ. 10,46

6. Δάν. 3,24

9. Ἐξ. 16,1έ. Ἀριθμ. 14,3

4. Μάρκ. 5,25

7. Ἐξ. 15,25

5. Δαν. 6,22

8. Ἰησ. Ναυῆ 2,1



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Α΄

31,1 Αὐτός πού πιστεύει πρέπει νά παρακαλεῖ τό Θεό νά τοῦ μεταβάλλει τή θέληση, ὥστε ἡ καρδιά του ν' ἀλλάξει καί νά γίνεῖ ἀπό πικρή γλυκειά, καί νά θυμᾶται πῶς θεραπεύθηκε ὁ τυφλός³, πῶς θεραπεύθηκε ἡ αἰμορροούσα γυναίκα πού ἄγγιξε τήν ἄκρη τοῦ ἐνδύματος τοῦ Χριστοῦ⁴, μέ ποιό τρόπο ἡ ἄγρια φύση τῶν λεονταριῶν ἔγινε ἡμερῆ⁵, πῶς νεκρώθηκε ἡ φύση τῆς φωτιᾶς⁶, πῶς ἡ πικρή πληγή ἔγινε γλυκειά⁷. Διότι ὁ Θεός εἶναι ἡ ἀπόλυτη ἀγάπη. Πρός αὐτόν ὀφείλεις νά ἔχεις συγκεντρωμένο τό νοῦ καί τούς λογισμούς σου, καί νά μὴ σκέφτεσαι τίποτε ἄλλο παρά μόνο νά προσβλέπεις σ' αὐτόν.

31,2 Ἐὰς θεωρήσουμε λοιπόν τήν ψυχὴ ὅτι συγκεντρώνει σάν τέκνα καί νουθετεῖ τούς διασκορπισμένους ἀπό τήν ἁμαρτία λογισμούς, καί τούς συγκεντρώνει μέσα στό σπίτι τοῦ σώματός της, περιμένοντας πάντα τόν Κύριο μέ νηστεία καί ἀγάπη πότε θά ἔρθει νά τήν καθοδηγήσει πραγματικά. Ἐπειδὴ ὁμως τό μέλλον εἶναι ἄγνωστο, ἄς ἐλπίζει πλέον περισσότερο στόν κυβερνήτη, καί ἄς ἔχει τή βεβαιότητα, καί ἄς θυμᾶται πῶς καί ἡ Ραάβ, ἂν καί ἦταν μαζί μέ τούς ἐχθρούς, πίστεψε στους Ἰσραηλίτες καί μαζί μ' αὐτούς δοξάσθηκε⁸, ἐνῶ οἱ Ἰσραηλίτες ἔστρεψαν τήν ἀγάπη τους στήν Αἴγυπτο⁹. Ὅπως λοιπόν σέ τίποτε δέν ἔβλαψε τή Ραάβ τό γεγονός ὅτι συγκατοίκησε μέ τούς ἐχθρούς, ἀλλά ἡ πίστη της τήν ἔνταξε στό μέρος τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἔτσι δέ θά βλάψει ἡ ἁμαρτία σέ τίποτε αὐτούς πού μέ ἐλπίδα καί πίστη περιμένουν τό λυτρωτή, ὁ ὁποῖος ὅταν ἔρθει μεταβάλλει τούς λογισμούς τῆς ψυχῆς καί τούς κάνει θεϊκούς, οὐρά-

θεικούς, οὐρανίους, ἀγαθούς, καὶ διδάσκει τὴν ψυχὴν εὐχὴν ἀληθινὴν, ἀπερίσπαστον, ἀρέμβαστον· «μὴ φοβοῦ», φησὶν, «ἐγὼ ἔμπροσθέν σου πορεύομαι καὶ ὄρη ὀμαλιῶ, θύρας χαλκᾶς συντρίψω καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνθλάσω»· καὶ πάλιν· «πρόσεχε», φησί, «σεαυτῶ, μήποτε γένηται ρῆμα κρυπτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἀνόμημα»· «μὴ εἶπης ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τοῦτο τὸ ἔθνος πολὺ καὶ ἰσχυρόν».

31,3 Ἐὰν μὴ ἡμεῖς χαννωθῶμεν καὶ παραδῶμεν τὰς νομὰς τοῖς ἀτάκτοις λογισμοῖς τῆς κακίας, ἀλλὰ τῷ θελήματι ἡμῶν ἔλκωμεν τὸν νοῦν, βιαζόμενοι τοὺς λογισμοὺς πρὸς τὸν Κύριον, πάντως ὁ Κύριος τῷ θελήματι αὐτοῦ ἐλεύσεται πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐξ ἀληθείας συναγάγη ἡμᾶς πρὸς ἑαυτόν· πᾶσα γὰρ ἡ εὐαρέστησις καὶ ἡ διακονία ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἐστίν. Ὡστε σπούδασον ἀρέσαι τῷ Κυρίῳ προσδοκῶν αὐτὸν ἀεὶ ἔσωθεν, ζητῶν αὐτὸν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς καὶ βιαζόμενος καὶ ἀναγκάζων τὸ ἑαυτοῦ θέλημα καὶ τὴν προαίρεσιν πρὸς αὐτὸν ἀεὶ ἀνατείνεσθαι. Καὶ ὄρα πῶς ἔρχεται πρὸς σὲ καὶ μονὴ ποιεῖται παρὰ σοί. Ὅσον γὰρ συνάγεις τὸν νοῦν σου εἰς τὴν ζήτησιν αὐτοῦ, πολὺ πλεον αὐτὸς ἀναγκάζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας εὐσπλαγχνίας καὶ χρηστότητος ἐλθεῖν πρὸς σε καὶ ἀναπαῦσαί σε. Ἔστηκε γὰρ θεωρῶν σου τὸν νοῦν, τοὺς διαλογισμοὺς, τὰς ἐνθυμήσεις, ἐπισκοπῶν πῶς ζητεῖς αὐτὸν καὶ εἰ ἐξ ὄλης τῆς ψυχῆς σου, εἴ μὴ νωθρῶς, εἴ μὴ ἀμελῶς.

31,4 Καὶ ὅταν ἴδῃ τὴν σπουδὴν σου πρὸς τὴν αὐτοῦ ζήτησιν, τότε φανεροῦται καὶ ἐπιφαίνεται σοὶ καὶ τῆς αὐτοῦ βοηθείας μεταδίδωσι καὶ τὴν νίκην σοὶ ποιεῖ, ρυόμενός σε ἐκ τῶν ἐχθρῶν σου. Θεωρήσας γὰρ πρότερον τὴν σὴν πρὸς αὐτὸν ζήτησιν καὶ ὡς ὄλην σου τὴν προσδοκίαν ἀδιαλείπτως πρὸς αὐτὸν ἔχεις, οὕτω διδάσκει καὶ δίδωσί σοι εὐχὴν ἀληθινὴν, ἀγάπην ἀληθινὴν, ἥτις ἐστὶν αὐτὸς ἐν σοὶ

10. Ἦσ. 44,2· 45,2

11. Δευτερ. 15,9

12. Δευτερ. 7,17

νιους, αγαθούς, καί διδάσκει στήν ψυχή τήν ἀληθινή προσευχή, δίχως περισπασμούς καί περιπλανήσεις σ' ἄλλα μέρη. «Μή φοβᾶσαι», λέγει, «ἐγώ θά βαδίζω μπροστά σου καί θά κάνω πεδιάδες τά βουνά, θά συντρίψω χάλκινες πόρτες καί θά κομματιάσω μοχλούς σιδερένιους»¹⁰. καί πάλι λέγει· «πρόσεχε τόν ἑαυτό σου μή τυχόν βρεθεῖ μέσα στήν καρδιά σου κρυφός λόγος ἀντίθετος μέ τό λόγο τοῦ Κυρίου»¹¹. «μή πεις μέσα στήν καρδιά σου· αὐτό τό ἔθνος εἶναι πολυάριθμο καί ἰσχυρό»¹².

31,3 Ἐάν ἐμεῖς δέν ἀδρανήσουμε καί δέν παραδώσουμε τό χωράφι τῆς ψυχῆς μας στούς ἄτακτους λογισμούς τῆς κακίας, ἀλλά μέ τή θέλησή μας σύρουμε τό νοῦ, κατευθύνοντας μέ τή βία τούς λογισμούς μας πρός τόν Κύριο, ὅπωςδήποτε ὁ Κύριος μέ τό θέλημά του θά ἔρθει κοντά μας καί πράγματι θά μᾶς συγκεντρώσει κοντά του· διότι κάθε εὐχαρίστηση καί βοήθεια δίνεται ἀπό τόν Κύριο στούς διαλογισμούς. Φρόντισε λοιπόν νά εἶσαι ἀρεστός στόν Κύριο, περιμένοντάς τον πάντα νά σοῦ φανερωθεῖ ἐσωτερικά, ἐπιζητώντας τον στούς διαλογισμούς, πιέζοντας καί ἐξαναγκάζοντας τό θέλημά σου καί τήν προαίρεσή σου νά κατευθύνεται πάντα πρός αὐτόν. Καί πρόσεχε μέ ποιό τρόπο σέ πλησιάζει καί κατοικεῖ μέσα σου. Γιατί, ὅσο συγκεντρώνεις τό νοῦ σου στήν ἀναζήτησή του, τόσο περισσότερο ἀναγκάζεται αὐτός ἀπό τήν εὐσπλαγχνία του καί τήν καλωσύνη του νά ἔρθει κοντά σου καί νά σέ ἀναπαύσει. Διότι στέκεται καί παρατηρεῖ τό νοῦ σου, τούς διαλογισμούς, τίς ἐνθυμήσεις σου, ἐξετάζοντας πῶς τόν ἀναζητᾶς, ἄν δηλαδή τόν ἀναζητᾶς μέ ὅλη σου τήν ψυχή, ἤ μήπως μέ νωθρότητα καί ἀδιαφορία.

31,4 Καί ὅταν δεῖ τό ἐνδιαφέρον σου γιά τή δική του ἀναζήτηση, τότε φανερώνεται καί ἀποκαλύπτεται σέ σένα, σοῦ προσφέρει ἀπό τή δική του βοήθεια, καί σοῦ χαρίζει τή νίκη, λυτρώνοντάς σε ἀπό τούς ἐχθρούς σου. Διότι, ἀφοῦ ἐξετάσει προηγουμένως τήν ἀναζήτησή σου πρός αὐτόν καί διαπιστώσει ὅτι ἔχεις συνεχῶς στρεμμένη τήν προσδοκία σου πρός αὐτόν, τότε σέ διδάσκει καί σοῦ δίνει τήν ἀληθινή προσευχή, τήν ἀληθινή ἀγάπη, ἣ ὁποία εἶναι αὐτός ὁ ἴδιος πού γίνεται γιά σένα τά πάν-

πάντα γιγνόμενος, παράδεισος, «ξύλον ζωῆς», μαργαρίτης, στέφανος, οἰκοδόμος, γεωργός, παθητός, ἀπαθής, ἄνθρωπος, Θεός, οἶνος, «ὕδωρ ζῶν», πρόβατον, νυμφίος, πολεμιστής, ὄπλον, «πάντα ἐν πᾶσι» Χριστός. Καὶ ὡσπερ τὸ νήπιον οὐκ οἶδεν ἑαυτὸ θεραπεῦσαι ἢ τημελῆσαι, ἀλλὰ μόνον ἀποβλέπει πρὸς τὴν μητέρα, κλαῖον πότε σπλαγχισθεῖσα τοῦτο ἀναλάβηται, οὕτως αἱ πισταὶ ψυχαὶ μόνω τῷ Κυρίῳ ἐπελπίζουσιν ἀεὶ, πᾶσαν δικαιοσύνην αὐτῷ ἀπονέμουσαι. Ὡσπερ γὰρ χωρὶς τῆς ἀμπέλου τὸ κλῆμα ψύγεται, οὕτω καὶ ὁ ἄνευ Χριστοῦ δικαιοῦσθαι θέλων. Ὡς «ὁ ληστής καὶ ὁ κλέπτῃς ἐστὶν ὁ μὴ διὰ τῆς εἰσόδου εἰσερχόμενος, ἀλλὰ ἀλλαχόθεν ἀναβαίνων», ὡς ὁ ἄνευ τοῦ δικαιοῦντος ἑαυτῷ δικαιοῦμενος.

31,5 Ἄρωμεν οὖν τὸ σῶμα τοῦτο καὶ ποιήσωμεν θυσιαστήριον καὶ ἐπιθῶμεν ἐπάνω πᾶσαν ἡμῶν τὴν ἐνθύμησιν. Δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου, ἵνα πέμψη ἐξ οὐρανοῦ τὸ ἀόρατον καὶ μέγα πῦρ καὶ καταφάγη τὸ θυσιαστήριον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ πάντες οἱ ἱερεῖς τῆς Βάαλ πέσωσιν, αἵτινές εἰσιν αἱ ἀντικείμεναι ἐνέργειαι, καὶ τότε ὁψόμεθα τὸν πνευματικὸν ὑετὸν ὡς ἶχνος ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν ψυχῇ, ὥστε γενέσθαι ἐν ἡμῖν τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελίαν, καθὼς εἴρηται ἐν τῷ προφήτῃ· «ἀνορθώσω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω»· ἵνα τὴν ἐν νυκτὶ καὶ σκότει διαιτωμένην ψυχὴν ἐν μέθῃ ἀγνοίας τῇ ἰδίᾳ χρηστότητι ὁ Κύριος ἐπιλάμψη, καὶ λοιπὸν ἀνανήψασα ἐκεῖνη ἀπροσκόπως ὀδεύῃ, τὰ τῆς ἡμέρας καὶ ζωῆς ἔργα ἐπιτελοῦσα· ἐκεῖθεν γὰρ τρέφεται ψυχὴ, ἐνθα καὶ ἐσθίει, ἦτοι ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου ἦτοι ἐκ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ Θεὸς ἐκεῖ τρέφεται καὶ ζῆ καὶ ἀναπαύεται καὶ ἀναστρέφεται.

13. Γέν. 2,9

16. Ἰω. 10,1

14. Ἰω. 4,10

17. Γ' Βασι. 18,1ε.

15. Α' Κορ. 15,28

18. Ἀμώς 9,11

τα, παράδεισος, «ξύλο ζωῆς»¹³, μαργαριτάρι, στεφάνι δόξας, οικόδομος, γεωργός, παθητός, άπαθής, άνθρωπος, Θεός, οίνος, «ὔδωρ ζωντανό»¹⁴, πρόβατο, νυμφίος, πολεμιστής, όπλο, «τά πάντα σέ δλουσ»¹⁵ Χριστός. Καί όπως ακριβώς τό νήπιο δέ γνωρίζει νά ύπηρετήσει καί νά φροντίσει τόν έαυτό του, αλλά στηρίζει τίς έλπίδες του στή μητέρα, κλαίγοντας καί περιμένοντας πότε θά τό σπλαχνιστεῖ καί θά τό φροντίσει παίρνοντάς το στήν άγκαλιά της, έτσι καί οί πιστές ψυχές στηρίζουν τίς έλπίδες πάντα στόν Κύριο, άποδίδοντας σ' αυτόν κάθε έργο τέλειο καί άγαθό. Διότι, όπως τό κλήμα, πού βρίσκεται έξω από τό άμπέλι, παγώνει, έτσι παθαίνει καί εκείνος πού θέλει νά δικαιωθεῖ χωρίς τό Χριστό. "Όπως «ό ληστής καί ό κλέφτης πού δέν εισέρχονται από τήν είσοδο, άλλ' ανεβαίνουν καί πηδοῦν από άλλο μέρος»¹⁶, όπως εκείνος πού θέλει νά δικαιώσει τόν έαυτό του χωρίς εκείνον πού δικαιώνει, δηλαδή τό Χριστό.

31,5

"Ας πάρουμε λοιπόν τό σῶμα μας καί άς τό κάνουμε θυσιαστήριο, καί άς τοποθετήσουμε πάνω σ' αυτό κάθε μας ένθύμηση. "Ας παρακαλέσουμε τόν Κύριο νά στείλει από τόν ούρανό τό άόρατο καί δυνατό πῦρ καί άς καταφάει τό θυσιαστήριο καί όλα όσα ύπάρχουν πάνω σ' αυτό, νά φονευθοῦν όλοι οί ιερεῖς τοῦ Βάαλ¹⁷, δηλαδή όλες οί αντίθετες δυνάμεις, καί τότε θά αισθανθοῦμε τήν πνευματική δροσιά νά έρχεται μέσα στήν ψυχή σάν σημάδι άνθρώπινης παρουσίας, ὥστε νά πραγματοποιηθεῖ μέσα μας ή ύπόσχεση τοῦ Θεοῦ, όπως έχει λεχθεῖ στόν προφήτη 'Αμώς: «θ' άνορθώσω καί θ' άνοικοδομήσω τό γκρεμισμένο ναό πού έχτισε ό Δαβίδ, καί ό,τι έχει καταστραφεῖ θά τό ξαναφτιάξω καινούριο»¹⁸. ὥστε τήν ψυχή πού βρίσκεται μέσα στό σκοτάδι καί στή μέθη τῆς άγνοιας, μέ τή δική του καλωσύνη ό Κύριος θά τήν καταλαμπρύνει, καί, άφοῦ ξυπνήσει, θά βαδίζει χωρίς έμπόδια, εκτελώνοντας τά έργα τά άγαθά καί τά έργα τῆς άληθινῆς ζωῆς: διότι από εκεί τρέφεται ή ψυχή, άπ' όπου καί τρώει, ή από τόν αἰώνα αυτό, ή από τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Καί ό Θεός εκεί βρίσκει τροφή καί ζεῖ καί αναπαύεται καί συναναστρέφεται.

31,6 Τὸ λοιπὸν ἕκαστος εἰ βούλεται, δοκιμάσει ἑαυτὸν, πόθεν τρέφεται καὶ ποῦ ζῆ καὶ ἐν οἷς ἐστίν, ἵν' οὕτως νοήσας καὶ τὴν ἀκριβῆ διάκρισιν κτησάμενος τῇ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὁρμῇ τελείως ἑαυτὸν ἐπιδῶ. Λοιπὸν προσευχόμενος ἐν τῇ εὐχῇ πρόσεχε σεαυτῶ, ἐπέχων τοῖς λογισμοῖς καὶ ταῖς ἐνεργεῖαις πόθεν εἰσίν, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου, καὶ τίς προσφέρει τροφὴν τῇ καρδίᾳ, ὁ Κύριος ἢ οἱ κοσμοκράτορες τοῦ αἰῶνος τούτου. Καὶ δοκιμάσασα καὶ ἐπιγνοῦσα, ὦ ψυχῆ, αἰτοῦ τὸν Κύριον ἐν πόνῳ καὶ πῶθῳ τροφὴν οὐράνιον καὶ αὔξησιν καὶ ἐργασίαν Χριστοῦ κατὰ τὸ εἰρημένον· «ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει», καὶ οὐκ ἐν σχήματι καὶ τύπῳ ὡς τινες νομίζουν. Ἴδου γὰρ τῶν μὲν μορφῶν εὐσεβείας μόνον ἔχόντων ὁ νοῦς καὶ ἡ διάνοια ἔοικε τῷ κόσμῳ. Ἴδου ὁ σεισμὸς καὶ ὁ σάλος τῆς προαιρέσεως αὐτῶν, ἡ ἄστατος γνώμη, ἡ δειλία καὶ ὁ φόβος, κατὰ τὸ εἰρημένον· «στένων καὶ τρέμων ἔση ἐπὶ τῆς γῆς», κατὰ τὴν ἀπιστίαν καὶ σύγχυσιν τῶν ἀστάτων λογισμῶν· ὅσαι ὥραι σαλευόμενοι ὡς οἱ λοιποὶ πάντες ἄνθρωποι. Σχήματι δὲ μόνῳ καὶ νοήματι διαφέρουσιν οἱ τοιοῦτοι τοῦ κόσμου καὶ σωματικοῖς κατορθώμασι τοῦ ἔξω ἀνθρώπου, τῇ δὲ καρδίᾳ καὶ τῷ νῶ ἐν τῷ κόσμῳ σύρονται, καὶ δεσμοῖς γηϊνοῖς καὶ μεριμνῶν ἀνωφελῶν ἐμπεριέχονται, τὴν ἐξ οὐρανοῦ εἰρήνην ἐν καρδίᾳ μὴ κτησάμενοι, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος ὅτι «ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν», ἥτις ἐστὶ βασιλεύουσα καὶ ἀνακαινίζουσα τὰς τῶν πιστῶν διανοίας ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ καὶ πάσης τῆς ἀδελφότητος.

Δόξα καὶ προσκύνησις Πατρὶ καὶ Υἱῶ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

19. Πρβλ. Ἐφ. 6,12

20. Φιλιπ. 3,20

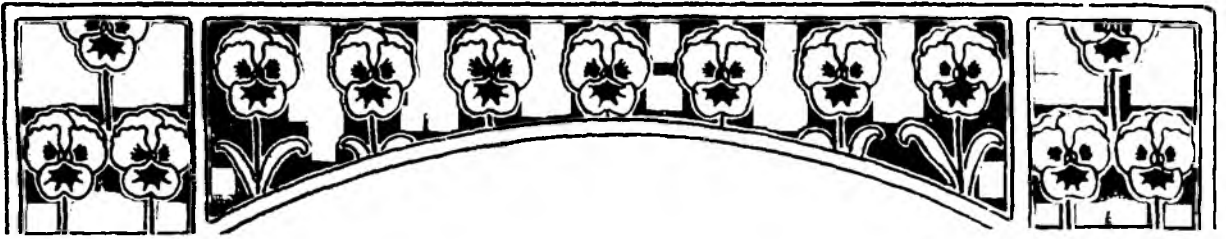
21. Πρβλ. Β' Τιμ. 3,5

22. Γέν. 4,12

23. Κολ. 3,15

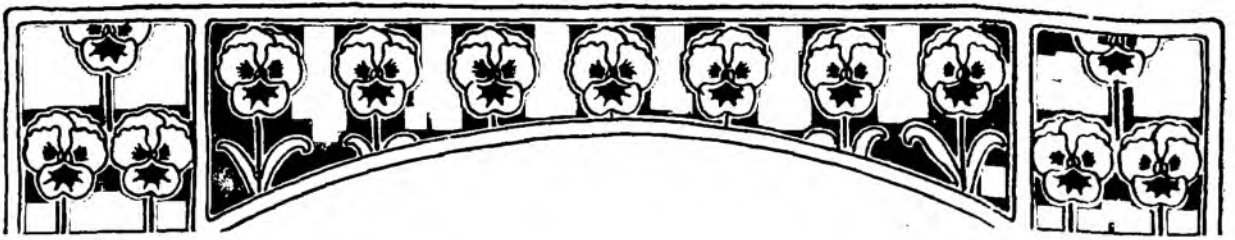
31,6 Ἐάν θέλει λοιπόν καθένας ἄς ἐξετάσει τόν ἑαυτό του, ἀπό ποῦ τρέφεται καί πού ζεῖ καί μέ ποιούς συναναστρέφεται, ὥστε, ἀφοῦ ἀντιληφθεῖ καί ἀποκτήσει τήν ἀκριβή διάκριση, νά προσφέρει ὀλοκληρωτικά τόν ἑαυτό του στήν πραγματοποίηση τοῦ ἀγαθοῦ. Λοιπόν ὅταν προσεύχεσαι πρόσεχε στόν ἑαυτό σου, καί νά ἐλέγχεις τούς λογισμούς καί τίς διαφορες ἐνέργειες ἀπό ποῦ προέρχονται, ἀπό τό Θεό ἢ ἀπό τό διάβολο, καί ποιός εἶναι ἐκεῖνος πού σοῦ προσφέρει τροφή στήν καρδιά σου, ὁ Κύριος ἢ οἱ κοσμοκράτορες τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ¹⁹. Καί ἀφοῦ ἐλέγξεις καί καταλάβεις, ψυχή μου, παρακάλεσε τόν Κύριο μέ πόνο καί πόθο νά σοῦ δώσει οὐράνια τροφή καί αὔξηση πνευματική καί ἔργα σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἔχει λεχθεῖ· «ἐμεῖς πού εἴμαστε πιστοί μαθητές τοῦ Κυρίου, τό πολίτευμά μας καί ἡ συμπεριφορά μας εἶναι ὅπως καί τῶν ἀγγέλων στούς οὐρανοῦς»²⁰, καί ὄχι στά σχήματα καί τούς τύπους ἔκφρασης, ὅπως νομίζουν μερικοί. Διότι ὁ νοῦς καί ἡ διάνοια ἐκείνων πού ἔχουν μόνο τό ἐξωτερικό σχῆμα καί τή φαινομενική εὐσέβεια²¹ ἔχει προσαρμοσθεῖ μέ τόν κόσμο. Νά λοιπόν ὁ σεισμός καί ὁ σάλος τῆς προαίρεσης αὐτῶν, ἡ ἄστατη γνώμη, ἡ δειλία καί ὁ φόβος, σύμφωνα μέ ἐκεῖνο πού λέχθηκε· «θά εἶσαι πάνω στή γῆ γεμάτος ἀναστεναγμούς καί τρόμο»²², ἐξ αἰτίας τῆς ἀπιστίας καί τῆς σύγχυσης πού φέρνουν οἱ ἄστατοι λογισμοί· σάν τίς ἐποχές τοῦ ἔτους μετακινοῦνται, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι. Μόνο ὡς πρός τό ἐξωτερικό σχῆμα καί τήν ὄψη διαφέρουν αὐτοί ἀπό τόν κόσμο, καί ὡς πρός τά σωματικά ἐξωτερικά κατορθώματα, στήν καρδιά καί στό νοῦ σέρνονται στόν κόσμο καί ἐμπλέκονται μέ γήινα δεσμά καί ἀνώφελες μέριμνες, δίχως ν' ἀποκτήσουν τήν οὐράνια εἰρήνη μέσα στήν καρδιά τους, ὅπως λέγει καί ὁ ἀπόστολος· «ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἄς βασιλεύει μέσα σας καί ἄς ἀποτελεῖ τό συνεχές βραβεῖο τῶν καρδιῶν σας»²³, αὐτή πού βασιλεύει καί ἀνανεώνει τίς διάνοιες τῶν πιστῶν μέ τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί ὅλη τήν ἀδελφότητα.

Ἐς δοξάζουμε καί ἄς προσκυνοῦμε τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Β'

32,1 Αἱ τοῦ κόσμου τούτου γλῶσσαι διάφοροί εἰσι· παντὸς γὰρ ἔθνους ἰδία γλῶσσά ἐστιν. Οἱ δὲ Χριστιανοὶ μίαν καινὴν γλῶσσαν μαθάνουσι καὶ ὅλοι ὑπὸ μίαν σοφίαν παιδεύονται, Θεοῦ σοφίαν, οὐ τοῦ κόσμου τούτου οὔτε τοῦ αἰῶνος τοῦ παρερχομένου. Καὶ ὡς περιπατοῦσιν εἰς τὴν κτίσιν ταύτην οἱ Χριστιανοί, εἰς καινοτέρας θέας οὐρανίους ἐμπίπτουσι καὶ εἰς δόξας καὶ μυστήρια, ἀπὸ τῶν φαινομένων λαμβάνοντες τὰς ἀφορμάς. Ἔστι γένη ζώων ἡμέρων, οἷον ἵππος καὶ βοῦς· ἕκαστον αὐτῶν ἴδιον σῶμα ἔχει καὶ ἰδίαν φωνήν. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τοῖς θηρίοις· ὁ λέων ἴδιον σῶμα ἔχει καὶ ἰδίαν φωνήν, ὁ ἔλαφος ὁμοίως, καὶ ἐν τοῖς ἔρπετοῖς διαφορὰ πολλή. Καὶ ἐν τοῖς πετεινοῖς πολλὰ σώματα, ἄλλο σῶμα καὶ φωνὴ ἀετοῦ καὶ ἄλλο σῶμα καὶ φωνὴ ὄξυπτερου. Τὰ αὐτὰ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ ἐστὶ σώματα πολλά, μὴ εἰκότα ἀλλήλοις. Καὶ ἐν τῇ γῆ σπέρματα πολλά εἰσιν, ἀλλ' ἕκαστον σπέρμα ἴδιον ἔχει καρπὸν. Καὶ δένδρα πολλά εἰσιν, ἀλλ' εἰσὶ δένδρα μείζονα καὶ εἰσὶ δένδρα μικρότερα, καὶ αὗται αἱ ὁπῶραι διαφορὰν ἔχουσι πολλήν· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν ἰδίαν ἔχει γεῦσιν. Καὶ εἰσὶ βοτάναι καὶ ἐν αὐταῖς διαφοραὶ πολλαί, αἱ μὲν εἰς ὑγείαν προχωροῦσαι αἱ δὲ εἰς εὐωδίαν μό-



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Β'

32,1

Οἱ γλῶσσαι αὐτοῦ τοῦ κόσμου εἶναι πολλές καί ποικίλες· διότι γιά κάθε ἔθνος ὑπάρχει καί μιὰ ξεχωριστή γλῶσσα. Οἱ Χριστιανοί ὅμως μαθαίνουν μία καινούργια γλῶσσα, καί ὅλοι παιδαγωγοῦνται ἀπό μία σοφία, ἀπό τή σοφία τοῦ Θεοῦ, καί ὄχι ἀπό τή σοφία τοῦ κόσμου αὐτοῦ²⁴ καί τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ τοῦ πρόσκαιρου. Καί ζώντας οἱ Χριστιανοί μέσα σ' αὐτό τόν κόσμο, ὀδηγοῦνται σέ καινούριες οὐράνιες ἐνατενίσεις, σέ δόξες καί σέ μυστήρια, παίρνοντας τίς ἀφορμές ἀπό τίς διάφορες καταστάσεις τοῦ παρόντα κόσμου. Ὑπάρχουν τά γένη τῶν ἡμερῶν ζῶν, ὅπως τό ἄλογο καί τό βόδι· καθένα ἀπ' αὐτά ἔχει τό δικό του σῶμα καί τή δική του φωνή. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τ' ἄγρια θηρία· τό λεοντάρι ἔχει δικό του σῶμα καί δική του φωνή²⁵, τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τό ἐλάφι· ἐπίσης ἀνάμεσα στά ἔρπετά ὑπάρχει μεγάλη διαφορά. Καί μεταξύ τῶν πτηνῶν ὑπάρχει διαφορά ὡς πρός τά σώματα, ἄλλο εἶναι τό σῶμα καί ἡ φωνή τοῦ ἀετοῦ, καί ἄλλο τό σῶμα καί ἡ φωνή τοῦ γερακιοῦ. Τό ἴδιο συμβαίνει καί στή θάλασσα, ὅπου ὑπάρχουν πολλά σώματα, πού δέ μοιάζουν μεταξύ τους. Καί στή γῆ ὑπάρχουν πολλοί σπόροι, ἀλλά καθένας παράγει τό δικό του καρπό. Καί δένδρα ὑπάρχουν πολλά, ἄλλα εἶναι δένδρα μεγάλα καί ἄλλα δένδρα μικρά· καί τά ἴδια τά φρούτα διαφέρουν πολύ μεταξύ τους· διότι τό καθένα ἔχει τή δική του γεύση. Ὑπάρχουν καί βότανα, πού ἔχουν μεταξύ τους πολλές διαφορές, καί ἄλλα βοη-

νην. Ἐκαστον δὲ τῶν δένδρων ἔνδοθεν ἐκφέρει τὰ ἐνδύματα φαινόμενα, φύλλα καὶ ἄνθη καὶ καρπούς· ὁμοίως καὶ τὰ σπέρματα ἔνδοθεν ἐνδύματα φέρει φαινόμενα· καὶ τὰ κρίνα ἔνδοθεν ἐκφέρει ἐνδύματα καὶ καλλωπίζει τὴν χλόην.

32,2 Οὕτω καὶ τῶν Χριστιανῶν ὅσοι κατηξιώθησαν ἀπεντεῦθεν κτήσασθαι τὸ ἐπουράνιον ἔνδυμα, αὐτὸ ἐκεῖνο ἔχουσι ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐμμένον. Καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ Θεοῦ προώριστα διαλυθῆναι τὴν κτίσιν ταύτην καὶ παρελθεῖν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὸ ἐνδύσαν καὶ δοξάσαν ἀπὸ τοῦ νῦν ἔνδυμα οὐράνιον τὴν ψυχὴν, ὅπερ ἐκτίσαντο ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐκεῖνο καὶ τὰ γυμνὰ σώματα, ἅπερ ἀνίστανται ἐκ τῶν τάφων ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τὰ ἐγειρόμενα σώματα, ἀλλὰ δῆλον ὅτι περιβαλεῖ ταῦτα δόξαν, ὃ ἀπὸ τοῦ νῦν λαμβάνουσιν οἱ Χριστιανοὶ δόμα καὶ ἔνδυμα ἀόρατον καὶ οὐράνιον. Ὡσπερ δὲ τὰ πρόβατα αἱ κάμηλοι χόρτον εὐρίσκοντα λάβρως καὶ ὀξέως προσέρχονται τοῖς βρώμασι καὶ ἐγκλείουσι τροφὴν ἑαυτοῖς, ἐν δὲ καιρῷ πείνης αὐτὸ ἐκεῖνο ἐκ τῆς κοιλίας ἀναφέρουσι καὶ ἀναμαρτυκῶνται καὶ ἔχει ὡς τροφὴν, ἅπερ ἐνεθηκίσε πρότερον, οὕτω καὶ ὅσοι νῦν ἤρπασαν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ἐγεύσαντο τῆς ἐπουρανίου βρώσεως, ἐν πνεύματι ζήσαντες, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναστάσεως αὐτὸ ἐκεῖνο ἔχουσι σκεπάζον καὶ θάλπον αὐτῶν ὅλα τὰ μέλη.

32,3 Καθὼς οὖν εἶπομεν τὴν διαφορὰν τῶν σπερμάτων, ὅτι πολλὰ ἐν μιᾷ γῆ σπείρεται καὶ διαφόρους καρπούς δίδωσι μὴ εἰκότας ἀλλήλοις, ὁμοίως καὶ περὶ τῶν δένδρων, ὅτι τὰ μὲν αὐτῶν εἰσι μείζω, τὰ δὲ μικρότερα, μία δὲ γῆ τὰς ρίζας ὅλων κατέχει· οὕτω καὶ ἡ ἐπουράνιος ἐκκλησία, μία οὖσα ἀναρίθμητός ἐστιν, ἕκαστος δὲ ἰδίως κεκόσμηται ὑπὸ τῆς δόξης τοῦ Πνεύματος. Ὡσπερ γὰρ τὰ πετεινὰ ἀπὸ τοῦ σώματος τὰ ἐνδύματα τῶν πτερῶν ἐκφέρει,

26. Πρβλ. Β' Πέτρ. 3,10

28. Πρβλ. Ματθ. 11,12

27. Μάρκ. 13,31

29. Πρβλ. Α' Κορ. 10,3

θοῦν στήν υἡγεία, ἄλλα πάλι ἔχουν μόνο εὐωδιά. Καθένα ἀπό τά δένδρα ἀπό μέσα ἐμφανίζει τήν ἐξωτερική του ὄψη, τά φύλλα, τά ἄνθη καί τούς καρπούς· τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τούς σπόρους καί τά λουλούδια· ἀπό μέσα τους ἐμφανίζουν τήν ἐξωτερική τους κατάσταση καί ὁμορφαίνουν τή φύση.

32,2 Ἔτσι καί ἀπό τούς Χριστιανούς ὅσοι ἀξιώθηκαν ἀπ' αὐτόν τόν κόσμον ν' ἀποκτήσουν τό ἐπουράνιο ἔνδυμα, αὐτό τό ἴδιο μένει μέσα στίς ψυχές τους. Καί ἐπειδή ἔχει προορισθεῖ ἀπό τό Θεό ἡ κτίση αὐτή νά διαλυθεῖ²⁶ καί ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ νά παρέλθουν²⁷, τό οὐράνιο ἔνδυμα, πού ἔντυσε καί δόξασε ἀπό τώρα τήν ψυχή, πού τό ἀπέκτησαν μέσα στήν καρδιά τους, αὐτό θά ντύσει καί τά γυμνά σώματα πού θ' ἀναστηθοῦν ἀπό τούς τάφους κατά τήν ἡμέρα ἐκείνη, αὐτό θά τά περιβάλλει μέ δόξα, αὐτό πού ἀπό τώρα παίρνουν οἱ Χριστιανοί σάν κατοικία καί ἔνδυμα ἀόρατο καί οὐράνιο. Ὅπως τά πρόβατα καί οἱ καμήλες πού βρίσκουν χορτάρι γιά νά βοσκήσουν, μέ μεγάλη ὄρμη καί γρηγοράδα τρέχουν πρὸς τίς τροφές, καί ἀποθηκεύουν μέσα τους τήν τροφή, καί ὅταν πεινάσουν αὐτή τήν ἴδια τήν ξαναφέρουν στό στόμα ἀπό τήν κοιλιά καί τήν ξαναμασοῦν, ἔχοντας σάν τροφή αὐτήν πού ἀποθήκευσαν ἀπό πρῖν, ἔτσι καί ὅσοι τώρα ἄρπαξαν τή βασιλεία τῶν οὐρανῶν²⁸ καί γεύθηκαν τήν ἐπουράνια τροφή²⁹, ἀφοῦ ἔζησαν μέ τό φωτισμό τοῦ ἁγίου Πνεύματος, κατά τόν καιρό τῆς ἀναστάσεως αὐτό τό ἴδιο θά ἔχουν, πού θά τούς σκεπάζει καί θά ζεσταίνει ὅλα τά μέλη τους.

32,3 Ὅπως λοιπόν ἀναφέραμε τή διαφορά τῶν σπερμάτων, ὅτι δηλαδή ἐνῶ σπέρνονται πολλά μέσα στήν ἴδια γῆ καί παράγουν διαφορετικούς καρπούς πού δέ μοιάζουν μεταξύ τους, ὅμοια καί γιά τά δένδρα, ὅτι ἄλλα ἀπ' αὐτά εἶναι μεγαλύτερα καί ἄλλα μικρότερα, ὅμως μία εἶναι ἡ γῆ πού κρατάει τίς ρίζες ὅλων, ἔτσι καί ἡ ἐπουράνια Ἐκκλησία, ἐνῶ εἶναι μία, ἔχει ἀναρίθμητα μέλη, καί τό καθένα ἔχει κοσμηθεῖ μέ ἰδιαίτερο τρόπο ἀπό τή δόξα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διότι, ὅπως στά πτηνά, πού μέσα ἀπό τό σῶμα τους φυτρώνουν τά φτερά, ὑπάρχει μεγάλη διαφο-

διαφορὰ δὲ ἐστὶν ἐν αὐτοῖς πολλή· τὰ μὲν γὰρ προσγειότερον πέ-
τανται, τὰ δὲ ἐν ἀέρι ἵπτανται· ἢ ὡσπερ ὁ οὐρανὸς εἷς ἐστὶ καὶ ἔχει
πολλοὺς ἀστέρας ἐν ἑαυτῷ, τοὺς μὲν λαμπροτέρους τοὺς δὲ μείζο-
νας, τοὺς δὲ μικροτέρους, ὅλοι δὲ ἐν οὐρανῷ πεπηγμένοι εἰσὶν,
οὕτω καὶ οἱ ἅγιοι ἐν ἐνὶ οὐρανῷ τῆς θεότητος καὶ ἐν τῇ ἀοράτῳ γῆ
διαφόρως ἐρριζωμένοι εἰσὶν. Ὅμοίως δὲ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀδὰμ οἱ
λογισμοὶ ἐρχόμενοι διάφοροί εἰσι, τὸ δὲ Πνεῦμα ἐν τῇ καρδίᾳ ἐρχό-
μενον ἓνα λογισμὸν ποιεῖ καὶ μίαν καρδίαν· οἱ κατω γὰρ καὶ οἱ ἄνω
ὑπὸ ἐνὸς πνεύματος κυβερνῶνται.

32,4 Τί δὲ ἐστὶ τὰ δηηλοῦντα ζῶα; Ἐπειδὴ τοῖς δυσὶν ὄνουξιν εὐ-
θέτως περιπατεῖ τὴν ὁδόν, εἰς τύπον κεῖται τῶν ἐν νόμῳ πορευο-
μένων ὀρθῶς. Ὡσπερ δὲ ἡ σκιά τοῦ σώματος ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώμα-
τός ἐστιν, ἀλλὰ διακονίαν σαρκικὴν πληρῶσαι οὐ δύναται (σκιά
γὰρ τραύματα ἐπιδῆσαι οὐ δύναται, τροφήν δοῦναι ἢ λαλῆσαι). ἐξ
αὐτοῦ δὲ ἐστὶ τοῦ σώματος καὶ προλαμβάνουσα δηλοῖ τὴν παρου-
σίαν τοῦ σώματος, οὕτω καὶ ὁ νόμος ὁ παλαιὸς σκιά ἐστὶ τῆς Και-
νῆς Διαθήκης. Προδηλοῖ δὲ ἡ σκιά τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ «διακονίαν
Πνεύματος» οὐκ εἶχεν. Οὐ γὰρ ἠδύνατο Μωϋσῆς, σάρκα περιβε-
βλημένος, εἰσελθεῖν εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἀφελῆσθαι τὰ ρυπαρὰ ἐν-
δύματα τοῦ σκότους, εἰ μὴ Πνεῦμα ἐκ Πνεύματος καὶ πῦρ ἐκ πυρὸς
λύει τὴν δύναμιν τοῦ πονηροῦ σκότους. Περιτομὴ γὰρ ἢ ἐν τῇ σκιᾷ
τοῦ νόμου δηλοῖ προσεγγίζουσαν τὴν ἀληθινὴν περιτομὴν τῆς καρ-
δίας, καὶ τὸ βάπτισμα τοῦ νόμου σκιά ἐστὶ τῶν ἀληθινῶν πραγμά-
των. Ἐκεῖνο γὰρ σῶμα ἀπέπλυνεν, ὧδε δὲ τὸν ἐρρυπωμένον νοῦν
βάπτισμα πυρὸς καὶ Πνεύματος καθαρίζει καὶ ἀποπλύνει.

32,5 Ἐκεῖ ἱερεὺς ἀσθένειαν περιβεβλημένος εἰσῆει εἰς τὰ ἅγια,

30. Πρβλ. Ἐβρ. 10,1

31. Β' Κορ. 3,8

32. Ρωμ. 2,29

ρά ανάμεσα σ' αὐτά, καθόσον ἄλλα πετοῦν χαμηλότερα καί ἄλλα ψηλά στόν οὐρανό· ἢ ὅπως ὁ οὐρανός πού εἶναι ἓνας καί ἔχει πολλά ἄστρα πάνω του, ἄλλα λαμπρότερα, ἄλλα μεγαλύτερα, ἄλλα μικρότερα, ὅλα ὁμως στερεωμένα στόν οὐρανό, ἔτσι καί οἱ ἅγιοι εἶναι ριζωμένοι μέσα στόν ἓνα οὐρανό τῆς θεότητας καί στήν ἀόρατη γῆ μέ διαφορετικό τρόπο. Κατά τόν ἴδιο τρόπο καί οἱ λογισμοί πού ἔρχονται στόν Ἀδάμ ἦταν διαφορετικοί ὁ ἓνας ἀπό τόν ἄλλο, τό ἅγιο Πνεῦμα ὁμως πού ἔρχεται μέσα στήν καρδιά δημιουργεῖ ἓνα λογισμό καί μιά καρδιά· διότι ὅλοι ὁδηγοῦνται ἀπό τό ἴδιο ἅγιο Πνεῦμα.

32,4 Ποιά εἶναι ἡ σημασία τῶν ζώων πού ἔχουν δύο ὀπλές; Ἐπειδή μέ τά δύο νύχια τους περπατοῦν ἴσια στό δρόμο, δόθηκαν σάν παράδειγμα γι' αὐτούς πού ζοῦν σύμφωνα μέ τό Νόμο. Ὅπως ἡ σκιά τοῦ σώματος προέρχεται ἀπ' αὐτό τό ἴδιο τό σῶμα, ἀλλά δέ μπορεῖ νά προσφέρει καμμιά βοήθεια στό σῶμα (διότι ἡ σκιά δέ μπορεῖ νά ἐπιδέσει τραῦματα, νά προσφέρει τροφή, ἢ νά μιλήσει), ὁμως προέρχεται ἀπό τό ἴδιο τό σῶμα, προπορεύεται ἀπ' αὐτό καί φανερώνει τήν παρουσία τοῦ σώματος, ἔτσι καί ὁ Νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι σκιά τῆς Καινῆς Διαθήκης³⁰. Ἡ σκιά φανερώνει τήν ἀλήθεια, ἀλλά δέ μπορούσε «νά ὑπηρετήσῃ τό Πνεῦμα»³¹. Διότι δέ μπορούσε ὁ Μωυσῆς, πού εἶχε σῶμα, νά μπεῖ μέσα στήν καρδιά καί ν' ἀφαιρέσει τά βρώμικα ροῦχα τοῦ σκότους, παρά μόνο τό πνεῦμα πού προέρχεται ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα, καί ἡ φωτιά πού προέρχεται ἀπό τή φωτιά, μπορεῖ νά διαλύσει τή δύναμη τοῦ πονηροῦ σκότους. Διότι ἡ περιτομή πού ἐφαρμόζεται στή σκιά τοῦ Νόμου, ὑποδηλώνει τήν ἀληθινή περιτομή τῆς καρδιάς πού πλησιάζει³², καί τό βάπτισμα πού ἐπέβαλε ὁ Νόμος, εἶναι σκιά τῶν ἀληθινῶν πραγμάτων. Διότι, ἐνῶ ἐκεῖνο καθάριζε τό σῶμα, ἐδῶ τό βάπτισμα τοῦ πυρός καί τοῦ Πνεύματος καθαρίζει καί ξεπλένει τόν ἀκάθαρτο νοῦ.

32,5 Ἐκεῖ ὁ ἱερέας, περιβαλλόμενος ἀπό τήν ἀνθρώπινη ἀσθέ-

ὑπὲρ τε ἑαυτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ προσφέρων θυσίας, ὧδε ἀληθινὸς ἀρχιερεὺς ὁ Χριστὸς ἅπαξ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀχειροποιήτον σκηνὴν καὶ τὸ ἄνω θυσιαστήριον, τοὺς αἰτοῦντας αὐτὸν ἕτοιμος καθαρῖσαι καὶ τὴν μεμολυσμένην συνείδησιν. Λέγει γάρ· «μεθ' ὑμῶν ἔσομαι ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος». Εἶχεν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ τοῦ στήθους δύο τιμίους λίθους, καὶ εἶχον τὰ ὀνόματα τῶν δώδεκα πατριαρχῶν. Τὸ γενόμενον ἐκεῖ τύπος ἐστίν. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Κύριος, ἐνδυσάμενος τοὺς ἀποστόλους, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εὐαγγελιστὰς καὶ κήρυκας ὄλου τοῦ κόσμου. Ὅρας πῶς ἡ σκιά προσεγγίζουσιν τὴν ἀλήθειαν δείκνυσιν; Ὅν δὲ τρόπον ἡ σκιά διακονίαν οὐκ ἔχει οὔτε πόνους ἰᾶται, οὕτως οὐδὲ ὁ παλαιὸς νόμος τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς πόνους ἰάσασθαι ἠδυνήθη· οὐδὲ γὰρ εἶχε ζωὴν.

32,6 Δύο γὰρ πρόσωπα συναπτόμενα τέλειόν τι πρᾶγμα ἀπεργάζεται, οἷον δύο διαθῆται. «Κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν» Θεοῦ γέγονεν ὁ ἄνθρωπος, δύο ὀφθαλμοὺς ἔχει, δύο ὀφρύδας, δύο χεῖρας, δύο πόδας, καὶ εἰάν συμβῆ μονόφθαλμον εἶναι ἢ μονόχειρα ἢ μονόπουν, ὥσπερ ἐπίμωμός ἐστιν· ἢ ὥσπερ πετεινὸν εἰάν ἔχη πτερὸν ἓν, ἐν τῷ ἐνὶ πετασθῆναι οὐ δύναται, οὕτω καὶ ἡ φύσις τῆς ἀνθρωπότητος εἰάν καθ' ἑαυτὴν γυμνὴ ἀπομείνη καὶ μὴ λάβῃ τὴν μῖξιν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ἐπουρανίου φύσεως, οὐδὲν διωρθώθη, ἀλλ' ἔμεινε γυμνὴ καὶ ἐπίμωμος εἰς τὴν φύσιν αὐτῆς ἐν ρυπαρίᾳ πολλῇ. Αὕτη γὰρ ἡ ψυχὴ ναὸς Θεοῦ καὶ οἰκητήριον ἐπεκλήθη καὶ νύμφη βασιλέως· λέγει γάρ· «ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω». Οὕτως εὐδόκησεν ὁ Θεός, ὅτι κατελθὼν ἐξ ἀγίων οὐρανῶν συμπεριέλαβε τὴν φύσιν σου τὴν λογικὴν, τὴν σάρκα τὴν ἐκ τῆς γῆς, καὶ συνεκέρασε τῷ θεϊκῷ αὐτοῦ Πνεύματι, ἵνα καὶ σὺ ὁ χοϊκὸς δέξῃ τὴν ἐπουράνιον ψυχὴν. Καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ σου κοινωνήσῃ τῷ Πνεύματι

33. Ἐβρ. 5,2ε· 9,11ε.

34. Ἐβρ. 9,14. Πρβλ. Α' Κορ. 8,7

35. Ματθ. 28,20

36. Ἐξ. 28,10

37. Γέν. 1,26

38. Β' Κορ. 6,16

νεια³³, ἔμπαινε μέσα στά ἅγια γιά νά προσφέρει θυσία καί γιά τόν ἑαυτό του καί γιά τό λαό, ἐνῶ ἐδῶ ὁ ἀληθινός ἀρχιερέας Χριστός μπήκε μιά φορά στήν ἀχειροποίητη σκηνή καί στό ἄνω θυσιαστήριο, ἔτοιμος νά καθαρίσει ἐκείνους πού τόν ἐπιζητοῦν, καί τή συνείδηση πού εἶναι μολυσμένη³⁴. Διότι λέγει: «θά εἶμαι μαζί σας μέχρι τή συντέλεια τῶν αἰώνων»³⁵. Ἐφερε στό στήθος του κρεμασμένους ὁ ἀρχιερέας δύο τίμιους λίθους³⁶, πού εἶχαν γραμμένα ὀνόματα τῶν δέκα πατριαρχῶν. Αὐτό πού γινόταν ἐκεῖ ἦταν προτύπωση. Διότι καί ὁ Κύριος, ἀφοῦ ντύθηκε τούς ἀποστόλους, τούς ἔστειλε νά γίνουν εὐαγγελιστές καί κήρυκες ὄλου τοῦ κόσμου. Βλέπεις λοιπόν πῶς ἡ σκιά ὑποδηλώνει τήν ἀλήθεια πού προσεγγίζει; Καί ὅπως ἡ σκιά δέ μπορεῖ νά προσφέρει ὑπηρεσία, οὔτε νά γιατρέψει πόνο, ἔτσι καί ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δέ μπόρεσε νά γιατρέψει τά τραύματα καί τούς πόνους τῆς ψυχῆς· οὔτε βέβαια εἶχε ζωή.

32,6 Διότι, ὅταν ἐνώνονται δύο πρόσωπα, δημιουργοῦν κάτι τέλειο, ὅπως συμβαίνει μέ τίς δύο Διαθήκες. Δημιουργήθηκε ὁ ἄνθρωπος «κατ' εἰκόνα καί ὁμοίωση»³⁷, ἔχει δύο μάτια, δύο φρύδια, δύο χέρια, δύο πόδια, καί ἂν συμβεῖ νά μείνει μονόφθαλμος, ἢ μέ ἓνα χέρι, ἢ μέ ἓνα πόδι, θεωρεῖται ἀξιόμειπτος· ἢ ὅπως κάποιο πτηνό, ἂν ἔχει μόνο ἓνα φτερό, μ' αὐτό τό ἓνα δέ μπορεῖ νά πετάξει, ἔτσι καί ἡ ἀνθρώπινη φύση, ἂν περιορισθεῖ μόνο στόν ἑαυτό της καί δέν ἐνωθεῖ καί δέν κοινωνήσει μέ τήν ἐπουράνια φύση, δέ διορθώνεται καθόλου, ἀλλά μένει γυμνή καί ἀξιοκατάκριτη στή φύση της μέσα σέ πολλή βρωμιά. Διότι ἡ ἴδια ἡ ψυχή ὀνομάσθηκε ναός καί κατοικιτήριο τοῦ Θεοῦ καί νύφη τοῦ βασιλιᾶ· διότι λέγει: «θά κατοικήσω μέσα τους καί θά περπατήσω μαζί τους»³⁸. Εἶναι τόσο μεγάλη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ὥστε, ἀφοῦ κατέβηκε ἀπό τούς ἅγιους οὐρανούς, πῆρε στόν ἑαυτό του τή λογική σου φύση, τή σάρκα πού δημιουργήθηκε ἀπό τή γῆ, καί τήν ἔνωσε μέ τό θεϊκό Πνεῦμα του, γιά νά δεχθεῖς καί σύ ὁ χοϊκός τήν ἐπουράνια ψυχή. Καί ὅταν ἡ ψυχή σου ἐνωθεῖ μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, καί μπεῖ μέσα στήν

καὶ εἰσέλθη ψυχὴ ἐπουράνιος εἰς τὴν ψυχὴν σου, τότε εἶ τέλειος ἄνθρωπος ἐν Θεῷ καὶ κληρονόμος καὶ υἱός.

32,7 Ὡσπερ δὲ τὸ μέγεθος τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἀκατάληπτον αὐτοῦ οὔτε οἱ ἄνω αἰῶνες χωροῦσιν οὔτε οἱ κάτω, οὕτω πάλιν τὸ λεπτὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅπως συσμικρύνεται λεπτοῖς καὶ μικροῖς, οὔτε οἱ ἄνω κόσμοι οὔτε οἱ ἐπίγειοι καταλαβεῖν δύνανται. Ὡσπερ γὰρ τὸ μέγεθος αὐτοῦ ἀκατάληπτον, οὕτω καὶ τὸ λεπτὸν αὐτοῦ. Καὶ συμβαίνει ὅτι οἰκονομεῖ σε εἰς θλίψεις εἶναι καὶ πάθη καὶ στίγματα, καὶ ἃ νομίζεις ἐναντία, ταῦτα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς σου γίνεται. Εἰ ἐν κόσμῳ θέλεις εἶναι καὶ πλουτεῖν, ἀπαντᾷ σοι ἀτυχία. Ἄρχη καθ' ἑαυτὸν λογίζεσθαι ἄπαρ ὃ οὐκ εὐτύχηκα εἰς τὸν κόσμον, ἀπελθὼν κἄν ἀποτάσσομαι καὶ τῷ Θεῷ δουλεύω. Λοιπὸν ἐρχόμενος ὧδε ἀκούεις τῆς ἐντολῆς λεγούσης «πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, μίσησον κοινωνίαν σαρκικῆν, δούλευσον τῷ Θεῷ», τότε ἄρχη εὐχαριστεῖν τῇ ἀτυχίᾳ σου τῇ ἐν τῷ κόσμῳ ὅτι διὰ προφάσεως εὐρίσκομαι ὑπήκοος τῆς ἐντολῆς τοῦ Χριστοῦ. Λοιπὸν ἐν μέρει ἐν τοῖς φαινομένοις ἡλλαξίας σου τὸν νοῦν καὶ ἀνεχώρησας κόσμου καὶ κοινωνίας σαρκικῆς· οὕτως οὖν χρὴ σὲ καὶ εἰς τὸν νοῦν ἀλλαγῆναι ἀπὸ σαρκικοῦ φρονήματος εἰς φρόνημα οὐράνιον. Λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν ἀκοὴν ἄρχη διακρίνειν καὶ οὐκέτι ἔχεις ἀνάπαυσιν, ἢ μόνον τὴν μέριμναν καὶ τὸ πόνον, ἵνα κτήσῃ ὃ ἤκουσας.

32,8 Καὶ ὅτε νομίζεις ὅτι ἐποίησας πάντα ἀποταξάμενος, ποιεῖ λόγον μετὰ σου ὁ Κύριος· τί καυχᾶσαι; οὐχὶ τὸ σῶμά σου καὶ τὴν ψυχὴν ἐγὼ ἔκτισα; τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον οὐκ ἐγὼ ἐποίησα; τί ἐποίησας σύ; ἄρχεται ἡ ψυχὴ ἐξομολογουμένη δέεσθαι τοῦ Κυρίου καὶ λέγειν ὅτι πάντα σά ἐστιν· ὁ οἶκος εἰς ὃν εἶμι, σός ἐστι· τὰ ἐνδύματά μου σά ἐστιν. Ἐκ σοῦ τρέφομαι καὶ ἀπὸ σοῦ οἰκονομοῦμαι

ψυχή σου ή έπουράνια ψυχή, τότε είσαι τέλειος άνθρωπος για τό Θεό³⁹, και κληρονόμος και Υιός⁴⁰.

32,7 "Όπως τό μέγεθος του Θεού και τό άκατάληπτο αυτού δέν τό χωροϋν ούτε οι άνω αιώνες ούτε οι κάτω, κατά τόν ίδιο τρόπο πάλι και τή λεπτότητα του Θεού, τό πώς δηλαδή γίνεται μικρός μαζί μέ τά λεπτά και τά ελάχιστα, δέ μπορούν νά τό καταλάβουν ούτε οι άνω κόσμοι ούτε οι επίγειοι. Διότι, όπως είναι άκατάληπτο τό μέγεθός του, κατά τόν ίδιο τρόπο πάλι είναι άκατάληπτη και ή λεπτότητά του. Και συμβαίνει νά σέ οδηγεί σέ θλίψεις και σέ παθήματα και σέ σωματικούς πόνους και όσα νομίζεις ότι είναι αντίθετα, όλα αυτά γίνονται πρός όφελος τής ψυχής σου. "Αν θέλεις νά βρίσκεσαι στόν κόσμο και νά πλουτίζεις, σέ συναντά ή άτυχία. Για ν' αρχίσεις νά σκέφτεσαι, έφόνσον δέν επέτυχα στόν κόσμο, αφού άρνηθώ τά πάντα, θά φύγω και θά ύπηρετήσω τό Θεό'. Έρχόμενος λοιπόν έδώ και άκούοντας τή έντολή πού λέγει, «πούλησε τά ύπάρχοντά σου, μίσησε τή σαρκική κοινωνία, ύπηρέτησε τό Θεό»⁴¹, τότε αρχίζεις νά ευχαριστείς για τήν άτυχία πού σέ βρήκε στόν κόσμο, διότι λές 'για κάποια αίτία άκούω τώρα τήν έντολή του Χριστού'. Λοιπόν έν μέρει έξ αίτίας του κόσμου· αλλάξες τό νοϋ σου και άπομακρύνθηκες από τόν κόσμο και από τή σαρκική κοινωνία· έτσι λοιπόν πρέπει ν' αλλάξεις και στό νοϋ, μεταβάλλοντας τό σαρκικό φρόνημά σου σέ ουράνιο. Λοιπόν άρχισε νά προσέχεις σ' αυτό τό άκουσμα, και δέ θά έχεις άνάπαυση παρά μόνο τή φροντίδα και τόν κόπο, για ν' αποκτήσεις αυτό πού άκουσες.

32,8 Και όταν νομίζεις ότι άπομακρύνθηκες από τόν κόσμο και επέτυχες τά πάντα, αρχίζει νά κουβεντιάζει μαζί σου ό Κύριος λέγοντας: 'γιατί ύπερηφανεύεσαι; Έγώ δέ δημιούργησα τό σώμα και τήν ψυχή σου; Έγώ δέν έφτιαξα τό χρυσάφι και τό άσήμι; σύ τί έκανες;' αρχίζει τότε ή ψυχή νά έξομολογεΐται και νά παρακαλεί τόν Κύριο και νά λέγει: 'τά πάντα είναι δικά σου· τό σπίτι στό όποιο μένω είναι δικό σου· τά ρούχα μου είναι δικά σου. Από σένα τρέφομαι και από σένα έξοικονομώ ό,τι

εἰς πᾶσαν χρεῖαν'. Τότε ἄρχεται ὁ Κύριος πρὸς ταῦτα λέγειν· 'χάριν σοι ἔχω, τὰ ὑπάρχοντα σά ἐστι, τὸ θέλημα τὸ ἀγαθὸν σόν ἐστι. Καὶ διὰ τὴν πρὸς μέ σου ἀγάπην, ἐπεὶ προσέφυγές μοι, δεῦρο λοιπὸν δώσω σοι ἃ οὔτε σὺ ἕως ἄρτι ἐκτήσω οὔτε ἐπὶ γῆς ἄνθρωποι ἔχουσιν. Ἐμὲ λάβε τὸν Κύριόν σου μετὰ τῆς ψυχῆς σου, ἵνα ἦς πάντοτε μετ' ἐμοῦ εὐφραينوμένη καὶ ἀγαλλιῶσα».

32,9 Ὡσπερ γὰρ γυνὴ μεμνηστευμένη ἀνδρὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς καὶ ὄλην τὴν προῖκα ἀποφέρει ἐκ πολλῆς ἀγάπης, εἰς τὰς χεῖρας ρίψασα τοῦ ἀνδρός, καὶ τοῦτο λέγει· ἔμὸν οὐδὲν ἔχω, τὰ ἐμοὶ ὑπάρχοντα σά ἐστι καὶ ἡ προῖξ σή ἐστι καὶ ἡ ἐμὴ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα τὸ ἐμὸν σόν ἐστι· οὕτω καὶ ἡ σώφρων ψυχὴ παρθένος ἐστὶ τῷ Κυρίῳ, κοινωνοῦσα τῷ ἀγίῳ αὐτοῦ Πνεύματι. Χρὴ δέ σε, ὡσπερ αὐτὸς ἐπὶ γῆς ἐλθὼν ἔπαθε καὶ ἐσταυρώθη, καὶ σὲ συμπαθεῖν. Ὅταν γὰρ ἀναχωρήσης τοῦ κόσμου καὶ ἄρξῃ ζητεῖν τὸν Θεὸν καὶ διακρίνειν, λοιπὸν μάχη τῇ φύσει σου ἐν τοῖς παλαιοῖς ἦθεσι καὶ τῇ συνηθείᾳ ἧ συνεγεννήθης. Καὶ ἐν τῷ μάχεσθαι τῇ συνηθείᾳ εὐρίσκεις λογισμοὺς ἀντικειμένους σοι καὶ μαχομένους τῷ νῶ σου, καὶ ἔλκουσί σε οἱ λογισμοὶ καὶ ρεμβάζουσιν, ὅθεν ἐξῆλθες εἰς τὸ φαινόμενον. Ἄρχῃ λοιπὸν ποιεῖν ἀγῶνα καὶ πόλεμον, λογισμοὺς κονῶν πρὸς λογισμούς, νοῦν πρὸς νοῦν, ψυχὴν πρὸς ψυχὴν, πνεῦμα πρὸς πνεῦμα. Καὶ λοιπὸν ἐκεῖ ἀγωνιᾶ ἡ ψυχὴ.

32,10 Ἀποκαλύπτεται γὰρ κεκρυμμένη τις καὶ λεπτὴ δύναμις τοῦ σκότους ἐγκαθεζομένη τῇ καρδίᾳ. καὶ ὁ Κύριος ἐγγὺς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματός σου ἐστίν, ὁρῶν τὸν πόλεμόν σου, καὶ κρυπτοὺς λογισμοὺς οὐρανίους ἐντίθησί σοι καὶ ἄρχεται ἀναπαύειν σε ἐν τῷ

ἔχω ἀνάγκη'. Τότε ἀρχίζει νά λέγει ὁ Κύριος σ' ὄλα αὐτά: 'ἔχω χάρη σέ σένα, ὄλα ὅσα ἔχεις εἶναι δικά σου, τό θέλημα τό ἀγαθό εἶναι δικό σου. Καί γιά τήν ἀγάπη πού ἔχεις γιά μένα, ἐπειδή κατέφυγες κοντά μου, ἔλα νά σοῦ δώσω ὅσα οὔτε σύ μέχρι τώρα ἀπέκτησες οὔτε οἱ ἄνθρωποι πού βρίσκονται στή γῆ ἔχουν. Πάρε ἐμένα, τόν Κύριο σου, μέσα στήν ψυχή σου, γιά νά εἶσαι πάντοτε μαζί μου γεμάτος ἀπό εὐφροσύνη καί ἀγαλλίαση»⁴².

32,9 Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἡ γυναίκα, πού ἔχει μνηστευθεῖ κάποιον ἄνδρα, ὄλη τήν περιουσία της καί ὄλη τήν προίκα της τήν προσφέρει μέ πολλή ἀγάπη, ἀφοῦ τήν παραδώσει στά χέρια τοῦ ἄνδρα της, καί τοῦ λέγει: 'δέν ἔχω τίποτε δικό μου, τά ὑπάρχοντά μου εἶναι δικά σου, καί ἡ προίκα μου εἶναι δική σου καί ἡ ψυχή μου καί τό σῶμα μου εἶναι δικά σου', ἔτσι καί ἡ ψυχή πού ἔχει σωφροσύνη εἶναι ἀφωσιωμένη στόν Κύριο, ἐπειδή εἶναι ἐνωμένη μέ τό ἅγιο Πνεῦμα του. Πρέπει λοιπόν καί σύ, ὅπως αὐτός, ἀφοῦ ἦρθε στή γῆ καί ἔπαθε καί σταυρώθηκε, νά τόν ἀκολουθήσεις στό πάθος. Διότι, ὅταν ἀπομακρυνθεῖς ἀπό τόν κόσμο καί ἀρχίσεις ν' ἀναζητᾶς τό Θεό καί τόν διακρίνεις, τότε νά πολεμᾶς ἐνάντια στή φύση σου, ἐνάντια στόν παλαιό τρόπο ζωῆς καί στίς συνήθειες μέ τίς ὁποῖες μεγάλωσες. Καί ἐνῶ θά μάχεσαι μέ τίς παλαιές συνήθειες θά συναντᾶς λογισμούς πού θά σοῦ εἶναι ἀντίθετοι, θά πολεμοῦν τό νοῦ σου, θά σέ σύρουν πρὸς τό μέρος τους, καί θά σέ κάνουν νά νοσταλγεῖς τόν κόσμο ἀπό τόν ὁποῖο ξέφυγες. Ν' ἀρχίσεις λοιπόν νά κάνεις πόλεμο καί ἀγώνα, χρησιμοποιώντας τούς λογισμούς ἐναντίον τῶν λογισμῶν, τό νοῦ ἐναντίον τοῦ νοῦ, τήν ψυχή ἐναντίον τῆς ψυχῆς, τό πνεῦμα ἐναντίον τοῦ πνεύματός σου. Σ' ὄλα αὐτά λοιπόν ἡ ψυχή νιώθει ἀγωνία.

32,10 Διότι φανερώνεται κάποια κρυφή καί λεπτή δύναμη τοῦ σκότους πού βρίσκεται μέσα στήν καρδιά σου. Καί ὁ Κύριος βρίσκεται κοντά στήν ψυχή καί στό σῶμα σου, παρακολουθώντας τόν πόλεμο πού κάνεις, καί βάζει μέσα σου κρυφούς οὐρά-

κρυπτῶ. Ἀφήσει δέ σε τέως παιδευθῆναι, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς θλίψεις οἰκονομεῖ σε ἡ χάρις. Καὶ ὅταν ἔλθῃς εἰς ἀνάπαυσιν, γνωρίζει σοι ἑαυτὴν καὶ δείκνυσί σοι, ὅτι ὑπὲρ τοῦ συμφέροντός σου παρεχώρησε γυμνασθῆναί σε. Ὡσπερ ὅταν ἦ πλουσίου παιδίον καὶ ἔχη παιδαγωγόν, τέως μὲν λώροις αὐτὸν βασανίζει καὶ ἡ παιδεία καὶ τὰ τραύματα καὶ αἱ πληγαὶ βαρεῖαι φαίνονται, ἕως ὅτε γένηται ἀνὴρ, τότε δὲ ἄρχεται εὐχαριστεῖν τῷ παιδαγωγῶ, οὕτω καὶ ἡ χάρις οἰκονομικῶς σε παιδεύει, ἕως ὅτε φθάσῃς «εἰς τέλειον ἄνδρα».

32,11 Ὁ γεωργὸς τὸν σπόρον πανταχοῦ ρίπτει, καὶ ὁ φυτεύων ἄμπελον θέλει, ἵνα ὅλη καρποφορήσῃ· λοιπὸν οὖν ἀποφέρει τὸ δρέπανον, καὶ εἰ μὴ εἶδῃ καρπὸν λυπεῖται. Οὕτω καὶ ὁ Κύριος τὸν λόγον αὐτοῦ σπαρῆναι θέλει εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ὡσπερ ὁ γεωργὸς ἐν τῇ ἀποκένῳ χώρα λυπεῖται, οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἐν τῇ ἀποκένῳ καρδίᾳ καὶ μὴ καρποφορούσῃ λυπεῖται. Ὡσπερ οἱ ἄνεμοι πανταχοῦ πνέουσιν εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν, καὶ ὡσπερ ἥλιος τῇ οἰκουμένη ἐπιλάμπει, οὕτως ἡ θεότης πανταχοῦ ἐστι καὶ πανταχοῦ εὐρίσκεται. Εἰ ζητεῖς αὐτὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐκεῖ εὐρίσκεται ἐν τοῖς λογισμοῖς τῶν ἀγγέλων. Εἰ ζητεῖς αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὧδε εὐρίσκεται ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ πολλῶν δὲ ὀλίγοι εὐρίσκονται οἱ εὐαρεστοῦντες αὐτῶ Χριστιανοί.

Δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια Πατρὶ καὶ Υἱῶ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

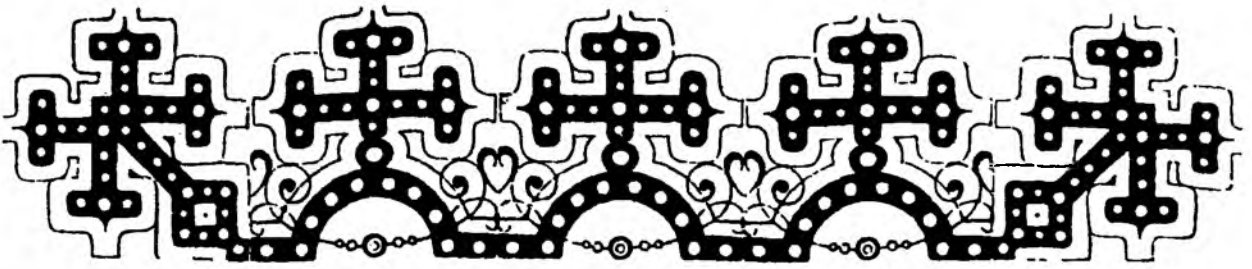
43. Πρβλ. Γαλ. 4,1-4

44. Ἐφεσ. 4,13

νιους λογισμούς και αρχίζει να σε ξεκουράζει με τρόπο μυστικό. Σ' αφήνει βέβαια προηγουμένως να παιδευτείς, ^{οικονομώντας} ρυθμίζοντας ή χάρη του Θεού να περιπέσεις σ' αυτές τες θλίψεις. Και όταν φθάσεις στην ανάπαυση, σου φανερώνεται και σου δείχνει ότι για τό δικό σου συμφέρον επέτρεψε να δοκιμασθείς. "Όπως ακριβώς τό παιδί του πλουσίου, πού έχει παιδαγωγό, στην αρχή αυτός τό παιδεύει με λουριά, και φαίνονται δύσκολα στό παιδί και ή εκπαίδευση και τά τραύματα και τά χτυπήματα, μέχρι να γίνει άνδρας⁴³, και μόνο τότε αρχίζει να εύχαριστεϊ τον παιδαγωγό του, έτσι και ή χάρη σε παιδεύει με σοφία, μέχρι πού να γίνεις «τέλειος πνευματικά άνδρας»⁴⁴.

32,11 'Ο γεωργός ρίχνει τό σπόρο παντού, και αυτός πού φυτεύει άμπέλι θέλει να καρποφορήσουν όλα: έρχεται λοιπόν με τό δρεπάνι, και, αν δέ βρει καρπό, λυπᾶται. "Έτσι και ο Κύριος θέλει να σπαρεί ο λόγος του μέσα στις καρδιές τών ανθρώπων. 'Αλλ', όπως ο γεωργός λυπᾶται για τό άδειο χωράφι, έτσι και ο Κύριος λυπᾶται για την άδεια καρδιά πού δέν καρποφορεί. "Όπως οι άνεμοι φυσούν παντού σ' όλη την κτίση, και όπως ο ήλιος λάμπει πάνω σ' όλη την οικουμένη, έτσι και ο Θεός υπάρχει παντού και βρίσκεται παντού. "Αν τον ζητήσεις στους ουρανούς, βρίσκεται εκεί μέσα στους λογισμούς τών άγγέλων. "Αν τον ζητήσεις στη γη, και εδώ βρίσκεται μέσα στις καρδιές τών ανθρώπων. 'Από τους πολλούς όμως Χριστιανούς εδώ στη γη είναι λίγοι μόνο αυτοί πού τον εύχαριστούν.

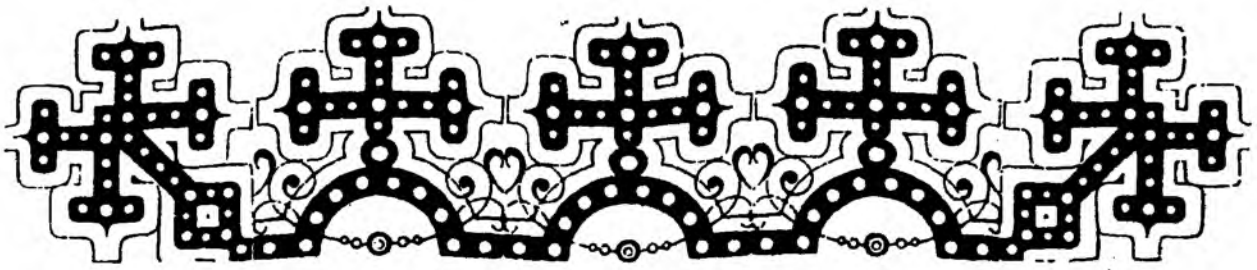
Δόξα και μεγαλοπρέπεια ανήκει στον Πατέρα και στον Υιό και στό άγιο Πνεύμα στους αιώνες. 'Αμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Γ'

33,1 Δεῑ ἡμᾶς μὴ κατὰ ἔθος σωματικὸν μήτε κραυγῆς ἔθει μήτε συνηθείᾳ σιωπῆς μήτε κλίσεως γονάτων προσεύχεσθαι, ἀλλὰ νηφαλέως τῷ νῶ προσέχοντας προσδοκᾶν τὸν Θεόν, πότε ἐπιστῆ καὶ ἐπισκέψεται διὰ πασῶν τῶν ἐξόδων τὴν ψυχὴν καὶ τῶν τρίβων αὐτῆς καὶ αἰσθητηρίων. Καὶ οὕτως ἡνίκα χρῆ σιωπᾶν καὶ ἡνίκα χρῆ βοᾶν καὶ ἐν κραυγῇ προσεύχεσθαι, μόνον ὁ νοῦς ἐρρωμένος ἢ πρὸς τὸν Θεόν. Ὡσπερ γὰρ τὸ σῶμα ὅταν ἐργάζεται τι, ὅλον δι' ὅλου ἀπασχολεῖται, ἐγκείμενον τῷ ἔργῳ, καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ μέλη ἀλλήλοις βοηθεῖ, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ὅλη δι' ὅλου ἀποδεδοσθῶ εἰς τὴν πρὸς Κύριον αἴτησιν καὶ ἀγάπην, μὴ ρεμβομένη καὶ περιφερομένη τοῖς λογισμοῖς, ἀλλ' ὅση δύναμις σπουδάζουσα καὶ συνάγουσα ἑαυτὴν σὺν πᾶσι τοῖς λογισμοῖς καὶ τῇ προσδοκίᾳ προσανακειμένη Χριστοῦ.

33,2 Καὶ οὕτως αὐτὸς ἐπιλάμψει, ἀληθινὴν διδάσκων αἴτησιν, διδοὺς εὐχὴν καθαρὰν πνευματικὴν, Θεοῦ ἀξίαν, καὶ τὴν «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» προσκύνησιν. Ὡσπερ δὲ ὁ ἐμπορίας τέχνην ἐπανελλόμενος οὐ μονότροπον ἔχει τοῦ κέρδους τὴν ἐπίνοιαν, ἀλλὰ πάντοθεν αὐξεῖν καὶ πολυπλασιάζειν τὸν κέρδος ἐπείγεται, ἀπὸ ταύτης



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Γ'

33,1 Πρέπει νά προσευχόμαστε όχι από συνήθεια σωματική, ούτε μέ κραυγές, ούτε παραμένοντας σιωπηλοί, ούτε κλίνοντας τά γόνατά μας, αλλά περιμένοντας μέ νηφαλιότητα στό νοῦ καί μέ προσοχή στραμμένη στό Θεό, πότε θά ἔρθει καί θά μᾶς ἐπισκεφθεῖ ἀπ' ὄλους τούς δρόμους τῆς ψυχῆς καί τά μονοπάτια καί τά αἰσθητήριά της. Καί ἔτσι ἄλλοτε θά χρειασθεῖ νά προσευχόμαστε σιωπηλά, ἄλλοτε φωναχτά καί μέ κραυγές, ὅμως μόνο ὁ νοῦς μας νά εἶναι στραμμένος μέ δύναμη καί ἀφοσίωση πρὸς τό Θεό. "Ὅπως τό σῶμα, ὅταν κάνει κάποια δουλειά, εἶναι ἀπασχολημένο ἐξ ὀλοκλήρου σ' αὐτή, συγκεντρώνοντας ὅλη τήν προσοχή του πάνω σ' αὐτή, καί ὅλα τά μέλη βοηθοῦν τό ἓνα τό ἄλλο, ἔτσι καί ἡ ψυχή ἐξ ὀλοκλήρου πρέπει νά δοθεῖ στήν πρὸς τόν Κύριο ἀγάπη καί παράκληση, δίχως νά περιπλανιέται καί νά περιστρέφεται ἐδῶ καί ἐκεῖ μέ τούς λογισμούς, ἀλλά μ' ὅλη τή δύναμή της νά φροντίζει νά συγκεντρώνει τόν ἑαυτό της καί νά τόν ἀφιερώνει στό Χριστό μαζί μ' ὄλους τούς λογισμούς καί τίς ἐλπίδες της.

33,2 Καί ἔτσι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος θά τή φωτίσει, διδάσκοντας τήν πραγματική πρὸς αὐτόν παράκληση, δίνοντάς της τήν καθαρή πνευματική προσευχή, κάνοντάς την ἄξια τοῦ Θεοῦ, καί ἀξιωνοντάς την νά τόν προσκυνεῖ «μέ ἀφωσίωση καί ἀληθινή γνώση τῆς λατρείας πού τοῦ ταιριάζει»⁴⁵. Καί ὅπως ἀκριβῶς αὐτός πού ἐμπορεύεται δέ φροντίζει μόνο γιά τήν ἀπόκτηση κέρδους μόνο μέ ἓνα τρόπο, ἀλλά προσπαθεῖ ἀπό παντοῦ καί μέ

ἐφ' ἑτέραν μετιῶν ἐπίνοϊαν καὶ ἐντεῦθεν πρὸς ἕτερον τρέχων πόρον, καὶ ἀπὸ τοῦ μηδὲν ὀνήσαντος ἀεὶ ἀποπηδῶν ἐπὶ τὸ κερδαλεώτερον τρέχει, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὴν ψυχὴν ἡμῶν ποικίλως καὶ ἐντέχνως εὐτρεπίσωμεν, ὅπως κερδήσωμεν τὸ ἀληθινὸν καὶ μέγα κέρδος, τὸν Θεὸν τὸν διδάσκοντα ἡμᾶς ἐξ ἀληθείας προσεύχεσθαι. Οὕτω γὰρ ἐπαναπαύσεται ὁ Κύριος τῇ ἀγαθῇ τῆς ψυχῆς προαιρέσει, θρόνον δόξης αὐτὴν ἐργαζόμενος, ἐπικαθήμενός τε καὶ ἐπαναπαυόμενος ἐπ' αὐτήν. Οὕτω γὰρ παρὰ Ἰεζεκιήλ τοῦ προφήτου ἠκούσαμεν περὶ τῶν πνευματικῶν ζώων τῶν ὑπεξευγμένων τῷ δεσποτικῷ ἄρματι· ὀλόφθαλμα γὰρ ἡμῖν παριστᾷ ταῦτα, ὡσπερ ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἢ βαστάζουσα τὸν Θεόν, μᾶλλον δὲ βασταζομένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· γίνεταί γὰρ ὅλη ὀφθαλμός.

33,3 Καὶ ὄν τρόπον οἶκος, τὸν δεσπότην παρόντα ἔχων, πάσης γέμει εὐκοσμίας καὶ ὠραιότητος καὶ εὐπρεπείας, οὕτω καὶ ψυχὴ ἢ ἔχουσα τὸν δεσπότην αὐτῆς πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἐν αὐτῇ καταμένοντα πάσης ὠραιότητος γέμει· τὸν γὰρ κύριον σὺν τοῖς πνευματικοῖς αὐτοῦ θησαυροῖς ἔνοικον ἔχει καὶ ἠνίοχον. Οὐαὶ δὲ οἰκία, ἧς ὁ δεσπότης ἀποδημεῖ καὶ ὁ Κύριος οὐ πάρεστιν, ὅτι ἠρήμωται κατεσκευασμένη, γέμουσα πᾶσης ἀκαθαρσίας καὶ ἀκαταστασίας· ἐκεῖ «σειρῆνες καὶ δαιμόνια» κατὰ τὸν προφήτην οἰκοῦσιν· ἐν γὰρ τῇ ἠρημωμένῃ οἰκίᾳ αἴλουροι καὶ κύνες καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἐστίν. Οὐαὶ ψυχῇ τῇ μὴ ἀνισταμένῃ ἐκ τῆς χαλεπῆς πτώσεως αὐτῆς καὶ ἀπολαμβανούσῃ τὸν καλὸν οἰκοδεσπότην Χριστὸν ἔνοικον, ἀλλὰ μενούσῃ ἐν τῇ ἀκαθαρσίᾳ αὐτῆς, καὶ ἔνδον αὐτῆς ἐχούσῃ τοὺς πείθοντας αὐτήν καὶ ἀναγκάζοντας ἐχθρὰν ἔχειν πρὸς τὸν ἑαυτῆς νυμφίον καὶ βουλομένους φθεῖρειν τὰ νοήματα αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ.

46. Πρβλ. Ἦσ. 13,21

47. Πρβλ. Β' Κορ. 11,3

κάθε τρόπο ν' αυξήσει και νά πολλαπλασιάσει τό κέρδος, κά-
νοντας πολλές σκέψεις και τρέχοντας από ένα μέρος σ' άλλο,
και φεύγοντας από εκεί που δέν κέρδισε σ' άλλο τόπο για μεγα-
λύτερο κέρδος, έτσι και έμεϊς ἄς προετοιμάσουμε μέ ποικίλους
τρόπους και μέ τέχνη τήν ψυχή μας, για νά κερδίσουμε τό ἀλη-
θινό και μεγάλο κέρδος, δηλαδή τό Θεό που μᾶς διδάσκει νά
προσευχόμαστε ἀληθινά. Διότι μόνο στήν ἀγαθή διάθεση τῆς
ψυχῆς θ' ἀναπαυθεῖ ὁ Κύριος, κάνοντάς την ἔνδοξο θρόνο του,
για νά καθήσει και ν' ἀναπαυθεῖ σ' αὐτήν. Διότι αὐτό ἀκούσαμε
ἀπό τόν προφήτη Ἰεζεκιήλ για τά πνευματικά ζῶα που ἦταν
ζευγμένα στό δεσποτικό ἄρμα· διότι τά παρουσιάζει ὀλόφθαλ-
μα, ὅπως εἶναι ἡ ψυχή που ἔχει πάνω της τό Θεό, ἡ καλύτερα
που ἡ ἴδια βαστάζεται ἀπό τό Θεό· διότι ὀλόκληρη γίνεται
ὀφθαλμός.

33,3 Καί ὅπως τό σπίτι που ἔχει μέσα τόν οἰκοδεσπότη του, εἶ-
ναι γεμάτο ἀπό κοσμιότητα, καθώς και ἀπό ὠραιότητα και εὐ-
πρέπεια, έτσι και ἡ ψυχή που ἔχει μέσα της τόν Κύριό της και
μένει μέσα της εἶναι γεμάτη ἀπό ὠραιότητα· διότι ἔχει τόν Κύ-
ριο μ' ὄλους τούς πνευματικούς του θησαυρούς σάν ἔνοικο και
σάν ἡνίοχο. Ἀλλοίμονο ὅμως στό σπίτι ἐκεῖνο που ὁ δεσπότης
φεύγει μακριά και δέν κατοικεῖ μέσα του, διότι καταστρέφεται
και ἔρημώνεται, και γεμίζει ἀπό βρωμιές και ἀκαταστασία· ἐκεῖ
κατοικοῦν, ὅπως λέγει ὁ προφήτης, «σειρῆνες και δαιμόνια»⁴⁶.
διότι στό ἔρημο σπίτι κατοικοῦν ἀγριόγατες και σκυλιά και
ὑπάρχει κάθε εἶδος ἀκαθαρσίας. Ἀλλοίμονο στήν ψυχή ἐκείνη
που δέ σηκώνεται ἀπό τή φοβερή πτώση τῆς ἀμαρτίας, και δέν
παίρνει σάν ἔνοικο τόν καλό οἰκοδεσπότη Χριστό, ἀλλά μένει
στήν ἀκαθαρσία της, ἔχοντας μέσα της αὐτούς που τήν πείθουν
και τήν ἀναγκάζουν νά ἔχει ἔχθρα πρὸς τό νυμφίο της τό Χρι-
στό, και θέλοντας νά καταστρέψουν τίς σκέψεις που προέρχον-
ται ἀπό τό Χριστό⁴⁷.

33,4 Ὅταν δὲ ἴδῃ ὁ Κύριος, ὅτι συνάγει ἑαυτὴν ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν, αἰεὶ τὸν Κύριον ζητοῦσα καὶ προσδοκῶσα νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ βοῶσα πρὸς αὐτόν, καθὼς ἐνετείλατο ἀδιαλείπτως προσεύχεται ἐν παντί, «ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν» αὐτῆς ὡς ὑπέσχετο, καθαρίσας αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ κακίας, καὶ ἄμωμον καὶ ἄσπιλον νύμφην αὐτὸς ἑαυτῷ παραστήσει αὐτήν. Εἰ οὖν πιστεύεις ταῦτα ἀληθῆ εἶναι ὡσπερ καὶ εἰσὶ, πρόσεχε σεαυτῷ, εἰ εὖρεν ἡ ψυχὴ σου τὸ ὀδηγοῦν αὐτὴν φῶς καὶ τὴν ἀληθινὴν βρῶσιν καὶ πόσιν, ἧτις ἐστὶν ὁ Κύριος. Εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, ζήτησον νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἵνα λάβῃς. Ὅταν οὖν ἴδῃς τὸν ἥλιον, ζήτησον τὸν ἀληθινὸν ἥλιον· τυφλὸς γὰρ εἶ. Ὅταν θεωρῆς φῶς, βλέπον εἰς τὴν ψυχὴν σου, εἰ εὖρες τὸ ἀληθινὸν φῶς καὶ ἀγαθόν· σκιά γάρ ἐστι πάντα τὰ φαινόμενα τῶν ἀληθινῶν τῆς ψυχῆς πραγμάτων. Ἔστι γὰρ παρὰ τὸν φαινόμενον ἄλλος ἄνθρωπος ἔνδον, καὶ ὀφθαλμοὶ οὐκ ἐτύφλωσεν ὁ σατανᾶς, καὶ ὦτα αἰ ἐκῶφευσε· καὶ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς τοῦτον τὸν ἔσω ἄνθρωπον ὑγιῆ ποιῆσαι. Ὡς ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν Πατρὶ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

48. Πρβλ. Λουκᾶ 18,7

49. Α' Θεσ. 5,17

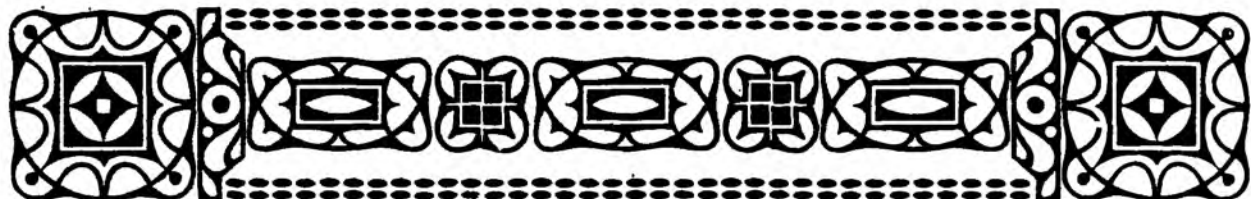
50. Λουκᾶ 18,8

51. Ἐφεσ. 5,26. Πρβλ. Α' Πέτρ. 1,19

52. Ἰω. 6,55

33,4 "Όταν όμως δεῖ ὁ Κύριος ὅτι ἡ ψυχὴ συγκεντρώνεται στὸν ἑαυτό της, ὅσο εἶναι δυνατό σ' αὐτή, καὶ ἐπιζητεῖ αὐτόν καὶ τὸν περιμένει νύχτα καὶ μέρα⁴⁸ καὶ φωνάζει πρὸς αὐτόν, ὅπως ἔδωσε ἐντολὴ ὁ Κύριος νὰ προσευχόμεστε συνεχῶς καὶ ἀκατάπαυστα πρὸς αὐτόν⁴⁹, «θά τὴ δικαιοῦσαι»⁵⁰, ὅπως ὑποσχέθηκε, ἀφοῦ τὴν καθαρῖσει ἀπὸ τὴν ἁμαρτία πού ἔχει μέσα της καὶ τὴν παρουσιάσει καθαρὴ καὶ ἄσπιλη νύμφη μπροστά του⁵¹. "Αν λοιπὸν πιστεύεις ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀληθινὰ, ὅπως καὶ εἶναι, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, ἂν βρῆκε ἡ ψυχὴ σου τὸ φῶς πού τὴν ὀδηγεῖ, καὶ τὴν ἀληθινὴ βρῶση καὶ πόση⁵², πού εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος. "Αν δὲν τὸν βρῆκες καὶ δὲν τὸν ἔχεις, ζήτησέ τον νύχτα καὶ μέρα γιὰ τὸν ἀποκτήσεις. "Όταν λοιπὸν βλέπεις τὸν ἥλιο, ζήτησε τὸν ἀληθινὸ ἥλιο· διότι εἶσαι τυφλός. "Όταν βλέπεις φῶς, κοίταξε μέσα στὴν ψυχὴ σου, ἂν βρῆκες τὸ ἀληθινὸ καὶ ἀγαθὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ· ὅλα τὰ φαινόμενα εἶναι σκιά τῶν ἀληθινῶν πραγμάτων τῆς ψυχῆς. Διότι ὑπάρχει ἐσωτερικὰ ἄλλος ἄνθρωπος ἀπ' αὐτόν πού φαίνεται καὶ ἄλλα μάτια πού τὰ τύφλωσε ὁ σατανᾶς καὶ αὐτιά πού τὰ κούφανε· καὶ ἦρθε ὁ Χριστός γιὰ νὰ κάνει ὑγιή αὐτόν τὸν ἐσωτερικὸ ἄνθρωπο.

Σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη μαζί καὶ στὸν Πατέρα καὶ στό ἅγιο Πνεῦμα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Δ'

34,1 Ὡσπερ οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ τηλαυγῶς πάντα βλέπουσιν, οὕτω καὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀγίων φανερὰ καὶ ὀρατὰ ἐστὶ τὰ κάλλη τῆς θεότητος, εἰς ἃ συγκιρνῶνται καὶ φρονοῦσι Χριστιανοί. Ἀλλὰ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς κεκάλυπται ἡ δόξα ἐκείνη, τῇ ψυχῇ δὲ τῇ πιστευσούσῃ τηλαυγῶς ἀποκαλύπτεται, ἣν ὁ Κύριος νεκρωθεῖσαν ἀνιστᾷ ἐκ τῆς ἀμαρτίας, ὡσπερ ἐγείρει καὶ τὰ νεκρὰ σώματα, ἐτοιμάζων αὐτῇ «οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν» καὶ ἥλιον δικαιοσύνης, διδοὺς αὐτῇ πάντα ἐκ τῆς αὐτοῦ θεότητος. Ἔστι κόσμος ἀληθινὸς καὶ γῆ ζῶσα καὶ ἄμπελος καρποφόρος καὶ ἄρτος ζωῆς καὶ ὕδωρ ζῶν, καθὼς γέγραπται· «πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ Κυρίου ἐν γῇ ζώντων», καὶ πάλιν· «ἀνατελεῖ τοῖς φοβουμένοις τὸν Κύριον ἥλιος δικαιοσύνης καὶ ἴασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ»· καὶ ὁ Κύριος εἶπεν· «ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή»· καὶ πάλιν· «ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς»· καὶ πάλιν· «ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον».

53. Ἀποκ. 21,1

54. Μαλαχ. 3,20

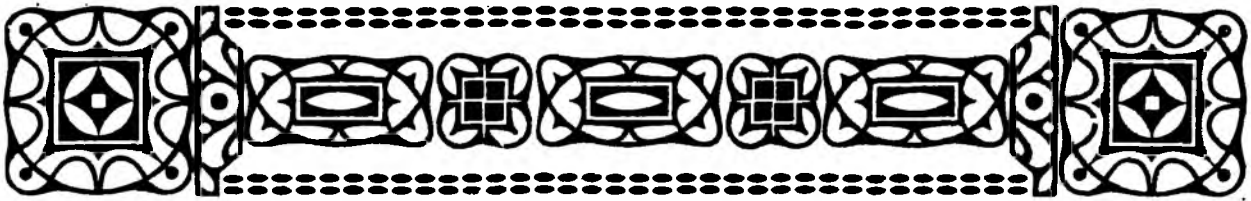
55. Πρβλ. Ἰω. 6,35.48. Πρβλ. Ἰω. 4,10

56. Ψαλμ. 26,13

57. Μαλαχ. 3,20

58. Ἰω. 15,1

59. Ἰω. 6,35



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Δ'

34,1

“Όπως τά σωματικά μάτια βλέπουν τά πάντα μέ καθαρότητα ακόμα καί από μακριά, έτσι καί στίς ψυχές τῶν ἀγίων εἶναι φανερά καί ὄρατά τά κάλη τῆς θεότηας, στά ὅποια συμμετέχουν καί σκέφτονται οἱ Χριστιανοί. “Όμως ἡ λαμπρότητα ἐκείνη εἶναι καλυμμένη γιά τά σωματικά μάτια, στήν ψυχή ὁμως πού πιστεύει φανερώνεται μέ καθαρότητα, τήν ὅποια ὁ Κύριος ἀνασταίνει, ἄν καί ἔχει νεκρωθεῖ από τήν ἁμαρτία, ὅπως ἀνασταίνει καί τά νεκρά σώματα, ἐτοιμάζοντας γι’ αὐτήν «καινούριο οὐρανό καί καινούρια γῆ»⁵³ καί ἥλιο δικαιοσύνης⁵⁴, χαρίζοντας σ’ αὐτή τά πάντα από τή θεότητά του. Ὑπάρχει κόσμος ἀληθινός καί γῆ ζωντανή καί ἀμπέλι καρποφόρο καί ἄρτος ἀληθινός καί ὕδωρ πού χαρίζει ζωή, ὅπως ἔχει γραφεῖ⁵⁵. «πιστεύω νά δῶ καί νά ζήσω τά ἀγαθά τοῦ Κυρίου στή γῆ τῶν ζωντανῶν»⁵⁶ καί πάλι· «θ’ ἀνατεῖλει σ’ ὄσους φοβοῦνται καί σέβονται τόν Κύριο ἥλιος δικαιοσύνης καί από τίς πτέρυγές του θεραπεία θά προέλθει»⁵⁷· καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε· «ἐγώ εἶμαι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή»⁵⁸ καί ἄλλοῦ· «ἐγώ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς»⁵⁹ καί πάλι· «ἐκεῖνος πού θά πιεῖ από τό νερό πού θά τοῦ δώσω ἐγώ, αὐτό θά μεταβληθεῖ μέσα του σέ ἀστείρευτη πηγή πνευματικοῦ ὕδατος, πού θ’ ἀναβλύζει πάντοτε καί θά τοῦ χαρίζει αἰώνια ζωή»⁶⁰.

60. Ἰω. 4.14

34,2 Ἡ γὰρ ἔλευσις τοῦ Κυρίου πᾶσα διὰ τὸν ἄνθρωπον γεγένηται τὸν τεθνατωμένον ἐν τάφῳ σκότους, ἀμαρτίας, πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ δυνάμεων πονηρῶν, ἵνα ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ νῦν ἀναστήσῃ καὶ ζωοποιήσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ καθαρῶσι ἀπὸ πάσης μελανίας καὶ φωτίσῃ αὐτὸν τῷ ἰδίῳ φωτὶ καὶ ἀμφιάσῃ αὐτὸν τὰ ἐαυτοῦ ἐνδύματα τῆς θεότητος τὰ οὐράνια. Ἐν δὲ τῇ ἀναστάσει τῶν σωμάτων, ὧν προανέστησαν καὶ προεδοξάσθησαν αἱ ψυχαί, τότε καὶ τὰ χρώματα συνδοξάζοντα τὰ χρώματα συνδοξάζονται καὶ φωτίζονται τῇ ἀπὸ τοῦ νῦν πεφωτισμένη καὶ δεδοξασμένη ψυχῇ· ἔστι γὰρ αὐτῶν οἶκος καὶ σκηνὴ καὶ πόλις ὁ Κύριος. «Τὸ οἰκητήριον δὲ τὸ ἐξ οὐρανοῦ» τὸ ἀχειροποίητον περιβέβληνται, δόξαν φωτὸς θεϊκοῦ, ὡς τέκνα φωτὸς γενόμενοι. Οὐ προσέξουσιν ἀλλήλοις ὀφθαλμῶ πονηρῶ· πονηρία γὰρ ἐξήρθη. «Οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ἄρσεν καὶ θῆλυ, δοῦλος καὶ ἐλεύθερος», εἰς θεϊκὴν γὰρ φύσιν ἅπαντες μεταβάλλονται, Χριστοὶ καὶ θεοὶ καὶ τέκνα Θεοῦ γενόμενοι. Ἐκεῖ ἀνεπαισχύντως τότε λαλήσει εἰρήνην ἀδελφὸς ἀδελφῇ· ἐν γὰρ εἰσιν ἐν Χριστῷ πάντες καὶ πᾶσαι. Ἐν ἐνὶ φωτὶ ἀναπαυόμενοι προσέξει ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, καὶ ἐν τῷ προσέχειν εὐθέως πάλιν εἰς ἀλήθειαν ἐκλάμψουσιν, εἰς ἀληθινὴν θεῶν φωτὸς ἀρρήτου.

34,3 Οὕτω πολλοῖς σχήμασι καὶ πολλαῖς καὶ ποικίλαις δόξαις θεϊκαῖς ἀλλήλοις ἐνορῶσι, καὶ ἕκαστος ἐκπλήσσεται καὶ ἀγαλλιᾷ ἀγαλλιάσει ἀνεκλαλήτῳ προσέχων τῇ τοῦ ἑτέρου δόξῃ. Ὅρας πῶς αἱ τοῦ Θεοῦ δόξαι ἄφραστοί εἰσι καὶ ἀκατάληπτοι, φωτὸς ἀρρήτου καὶ διδίων μυστηρίων καὶ ἀναριθμήτων ἀγαθῶν ὑπάρχουσαι; Ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις τὰ τῆς γῆς φυτὰ ἢ σπέρματα ἢ

34,2 Διότι ὁ ἐρχομός τοῦ Κυρίου στόν κόσμο ἐγινε ἐξ ὀλοκλήρου γιά τόν ἄνθρωπο πού ἦταν νεκρός πνευματικά μέσα στό σκοτεινό τάφο τῆς ἁμαρτίας, γεμάτος ἀκάθαρτο πνεῦμα καί πηνηρές δυνάμεις, γιά νά τόν ἀναστήσει καί νά τόν ζωοποιήσει σ' αὐτό τόν κόσμο, νά τόν καθαρῖσει ἀπό κάθε βρωμιά, νά τόν φωτίσει μέ τό δικό του φῶς, καί νά τόν ντύσει μέ τά δικά του θεϊκά καί οὐράνια ροῦχα. Καί κατά τήν ἀνάσταση τῶν σωμάτων, τῶν ὁποίων οἱ ψυχές ἤδη ἔχουν ἀναστηθεῖ καί ἔχουν δοξασθεῖ ἀπό πρῖν, τότε καί τά σώματα θά δοξασθοῦν καί θά φωτισθοῦν μαζί μέ τήν ψυχή πού ἀπό τώρα ἔχει φωτισθεῖ καί ἔχει δοξασθεῖ· διότι ὁ Κύριος εἶναι γι' αὐτά τόπος κατοικίας καί σκηνή καί πόλη. «Τό κατοικητήριο τό οὐράνιο»⁶¹, τό ἀχειροποίητο, ἔχουν περιβληθεῖ, τή δόξα τοῦ θεϊκοῦ φωτός, καί ἐγιναν τέκνα τοῦ φωτός⁶². Δέ θά βλέπει ὁ ἕνας τόν ἄλλο μέ πονηρό μάτι· διότι ἡ πονηρία ἔχει φύγει μακριά ἀπό τή ζωή τους. «Δέν ὑπάρχει ἐκεῖ διάκριση ἀρσενικοῦ καί θηλυκοῦ, οὔτε δούλος καί ἐλεύθερος»⁶³, διότι ὅλοι μεταβάλλονται σέ θεϊκή φύση⁶⁴, καί γίνονται χριστοί καί θεοί καί τέκνα τοῦ Θεοῦ⁶⁵. Ἐκεῖ χωρίς καμιά ντροπή θ' ἀπευθύνει τό χαιρετισμό τῆς εἰρήνης ὁ ἀδελφός πρὸς τήν ἀδελφή· διότι ὅλοι καί ὅλες εἶναι ἕνα μέ τήν παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Καί ἐνῶ θ' ἀναπαύονται ὅλοι μέ τήν παρουσία τοῦ ἑνός φωτός, θά προσέχει ὁ ἕνας τόν ἄλλο, καί ὅπως θά προσέχει ὁ ἕνας τόν ἄλλο, πάλι θ' ἀκτινοβολοῦν ἀπό τήν ἀλήθεια τῆς παρουσίας τους, στήν πραγματική θέα τοῦ ἀνέκφραστου φωτός.

34,3 Ἔτσι μέσα ἀπό πολλούς τρόπους καί μέσα, ἀπό πολλές καί ποικίλες θεϊκές φανερώσεις θά βλέπει ὁ ἕνας τόν ἄλλο, καί καθένας θά ἐκπλήσεται καί θά χαίρεται μέ μιά ἀνέκφραστη χαρά, βλέποντας τή δόξα τοῦ ἄλλου. Βλέπεις πῶς οἱ λαμπρότητες τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνέκφραστες καί ἀκατανόητες, καί εἶναι γεμάτες ἀπό τό ἀνεκλάλητο φῶς καί τά αἰώνια μυστήρια καί τά ἀναρίθμητα ἀγαθά; Διότι ὅπως ἐδῶ στόν κόσμο τά φυτά τῆς γῆς

63. Γαλ. 3,28

64. Πρβλ. Β' Πέτρ. 1,4

ἄνθη ποικίλα ἀδύνατόν τινι καταλαβεῖν ἀριθμῶ καὶ τὸν πάντα πλοῦτον τῆς γῆς ἀμήχανόν τινι μετρηῆσαι ἢ ἐπίστασθαι, ἢ ὥσπερ ἐν τῇ θαλάσῃ τὰ ἐν αὐτῇ ζῶα ἢ τὸν ἀριθμὸν ἢ τὰ γένη ἢ τὴν διαφορὰν ἢ τὸ μέτρον τοῦ ὕδατος αὐτῆς ἢ τὸ μέτρον τοῦ τόπου αὐτῆς ἀδύνατόν τινι τῶν ἀνθρώπων καταλαβεῖν, ἢ ὥσπερ ἐν τῷ ἀέρι τὸν ἀριθμὸν τῶν πετεινῶν ἢ τὰ γένη ἢ τὴν ποικιλίαν ἀδύνατον γνῶναι, ἢ ὥσπερ τὸ τοῦ οὐρανοῦ μέγεθος ἢ τὰς θέσεις τῶν ἄστρον ἢ τὸν δρόμον αὐτῶν ὡς ἐστὶν ἀδύνατον καταλαβεῖν, οὕτως ἐστὶν ἀδύνατον εἰπεῖν ἢ διαγορευῆσαι τὸν πλοῦτον τῶν Χριστιανῶν τὸν ἀπέραντον καὶ ἀκατάληπτον. Εἰ γὰρ τὰ κτίσματα ταῦτα τοσοῦτον ἄπειρα καὶ ἀκατάληπτα τοῖς ἀνθρώποις τυγχάνει, πόσω μᾶλλον ὁ κτίσας καὶ κατασκευάσας αὐτά.

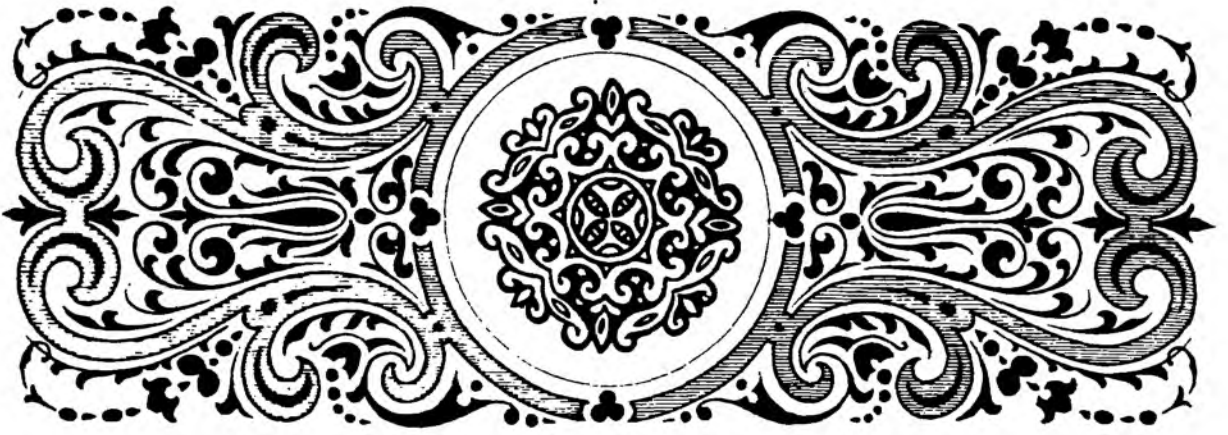
Ὅφείλει οὖν τις μᾶλλον ἀγαλλιαθῆναι καὶ χαρῆναι, ὅτι τοσοῦτος πλοῦτος καὶ κληρονομία τοῖς Χριστιανοῖς ἠτοιμάσται, ὥστε μηδένα δυνηθῆναι εἰπεῖν ἢ ἐξαγορευῆσαι. Μετὰ πάσης οὖν σπουδῆς καὶ ταπεινοφροσύνης προσελθεῖν δεῖ ἐπὶ τὸν ἀγῶνα τῶν Χριστιανῶν καὶ λαβεῖν ἐκεῖνον τὸν πλοῦτον· κληρονομία γὰρ καὶ μερὶς τῶν Χριστιανῶν αὐτός ἐστιν ὁ Θεός· «Κύριος» γὰρ φησι «μερὶς τῆς κληρονομίας μου καὶ τοῦ ποτηρίου μου».

Δόξα τῷ ἑαυτὸν δίδόντι καὶ συγκιρνῶντι τὴν ἀγίαν φύσιν αὐτοῦ ταῖς ψυχαῖς τῶν Χριστιανῶν εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ἢ τὰ σπέρματα ἢ τὰ ποικίλα ἄνθη, εἶναι ἀδύνατο σέ κάποιο νά τὰ ἀπαριθμήσει, καί ὀλόκληρο τόν πλοῦτο πού ἔχει ἡ γῆ εἶναι ἀκατόρθωτο νά τόν μετρήσει κανείς ἢ νά τόν γνωρίσει, ἢ ὅπως στή θάλασσα, τὰ ζῶα πού ὑπάρχουν σ' αὐτή, ἢ τόν ἀριθμό τους, ἢ τὰ γένη τους, ἢ τίς διαφορές τους, ἢ τόν ὄγκο τῶν ὑδάτων της, ἢ τήν ἔκταση πού καλύπτει εἶναι ἀδύνατο σέ κάποιον νά τὰ καταλάβει, ἢ ὅπως στόν οὐρανό τόν ἀριθμό τῶν πτηνῶν, ἢ τὰ γένη τους ἢ τίς ποικιλίες τους εἶναι ἀδύνατο νά γνωρίσει κανείς, ἢ ὅπως τό μέγεθος τοῦ οὐρανοῦ καί τίς θέσεις τῶν ἄστρον ἢ τίς τροχιές τους εἶναι ἀδύνατο νά γνωρίζει κάποιος, ἔτσι εἶναι ἀδύνατο νά πείς ἢ νά φανερώσεις τόν ἀπέραντο καί ἀκατάληπτο πλοῦτο τῶν Χριστιανῶν. Διότι, ἂν τὰ δημιουργήματα αὐτά εἶναι γιά τούς ἀνθρώπους τόσο ἄπειρα καί ἀκατάληπτα, πολύ περισσότερο ἄπειρος καί ἀκατάληπτος εἶναι αὐτός πού τὰ δημιούργησε.

Πρέπει λοιπόν ὁ καθένας νά ἀγάλλεται καί νά χαίρεται, γιατί τόσο μεγάλος πλοῦτος καί κληρονομία ἔχει ἐτοιμασθεῖ γιά τούς Χριστιανούς, ὥστε κανείς νά μή μπορεῖ νά τήν ἐκφράσει καί νά τήν περιγράψει. Μέ μεγάλη λοιπόν φροντίδα καί ταπεινοφροσύνη πρέπει νά προσέλθουμε στόν ἀγώνα τῶν Χριστιανῶν καί νά πάρουμε ἐκεῖνον τόν πλοῦτο· γιατί κληρονομία καί μερίδα γιά τούς Χριστιανούς εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός· διότι λέγει· «ὁ Κύριος εἶναι ἡ μερίδα τῆς κληρονομίας μου καί τοῦ ποτηρίου πού πίνω τό κρασί μου καί εὐφραίνομαι»⁶⁶.

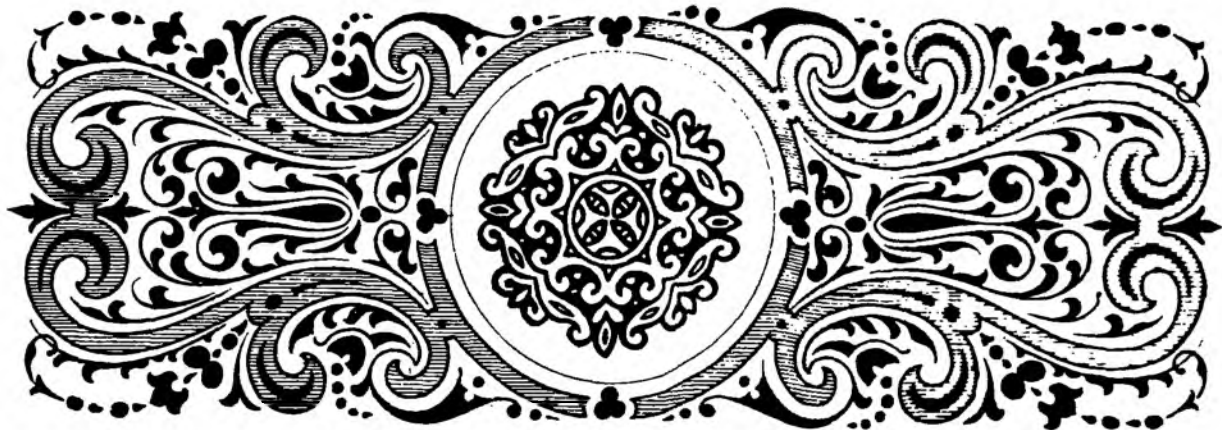
Ἄς δοξάζουμε αὐτόν πού πρόσφερε στόν κόσμο τόν ἑαυτό του καί ἔνωσε τή δική του φύση μέ τίς ψυχές τῶν Χριστιανῶν στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Ε'

35,1 Ἐν τῇ σκιᾷ τοῦ νόμου τοῦ διὰ Μωσέως δοθέντος προσέταξεν ὁ Θεὸς ἐν τῷ σαββάτῳ ἕκαστον ἀναπαύεσθαι καὶ μηδὲν ποιεῖν. Τοῦτο δὲ τύπος ἦν καὶ σκιὰ τοῦ ἀληθινοῦ σαββάτου τοῦ διδομένου τῇ ψυχῇ ἀπὸ τοῦ Κυρίου. Ἡ γὰρ καταξιωθεῖσα ψυχὴ τοῦ ἀληθινοῦ σαββάτου ἀργεῖ καὶ ἀναπαύεται ἀπὸ τῶν αἰσchrῶν καὶ ρυπαρῶν λογισμῶν, καὶ ἀληθινὸν σάββατον σαββατίζει καὶ ἀληθινὴν ἀνάπαυσιν ἀναπαύεται, ἀργοῦσα καὶ ἐλευθερουμένη ἀπὸ πάντων τῶν σκοτεινῶν ἔργων. Ἐκεῖ μὲν γὰρ εἰς τὸ τυπικὸν σάββατον, εἰ καὶ σωματικῶς, ἀνεπαύοντο, ἀλλ' αἱ ψυχαὶ εἰς τὰς πονηρίας καὶ κακίας ἦσαν δεδεμέναι. Τοῦτο δὲ τὸ ἀληθινὸν σάββατον ἀνάπαυσις ἀληθινή ἐστι ψυχῆς ἀργούσης καὶ καθαριζομένης ἀπὸ τῶν διαλογισμῶν τοῦ σατανᾶ καὶ ἀναπαυομένης εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάπαυσιν αἰωνίαν καὶ χαράν.

35,2 Ὡσπερ γὰρ τότε προσέταξε καὶ αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶα τῷ σαββάτῳ ἀναπαύεσθαι, τὸν βοῦν μὴ ὑπὸ ζυγὸν ἀνάγκης ἔλκεσθαι, τὸν ὄνον μὴ ἐπιφορτίζειν (ἀνεπαύοντο γὰρ καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα ἀπὸ τῶν βαρέων ἔργων), οὕτως ἐλθὼν ὁ Κύριος καὶ τὸ ἀληθινὸν καὶ αἰώνιον σάββατον δοὺς ἀνέπαυσε τὴν βεβαρημένην καὶ πεφορτισμένην ψυχὴν φορτίοις ἀνομίας ἀκαθάρτων διαλογισμῶν καὶ ἐργαζομένην



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Ε'

35,1 Σύμφωνα μέ τό νόμο πού δόθηκε μέ τό Μωυσῆ στους Ἴσραηλίτες, διάταξε ὁ Θεός κατά τήν ἡμέρα τοῦ σαββάτου ὁ καθένας ν' ἀναπαύεται καί νά μή κάνει τίποτε⁶⁷. Αὐτό ἦταν προτύπωση καί σκιά τοῦ ἀληθινοῦ σαββάτου πού χάρισε στήν ψυχή ὁ Κύριος. Διότι ἡ ψυχή πού ἀξιώθηκε νά φτάσει στό ἀληθινό σάββατο δέν ἐργάζεται, ἀλλ' ἀναπαύεται ἀπό τούς αἰσχροῦς καί ρυπαροῦς λογισμούς, γιορτάζει τό ἀληθινό σάββατο, καί ἀναπαύεται τήν πραγματική ἀνάπαυση, μέ τό νά ξεκουράζεται καί νά εἶναι ἐλεύθερη ἀπ' ὅλα τά σκοτεινά ἔργα. Διότι ἐκεῖ στό τυπικό σάββατο, ἄν καί σωματικά ἀναπαύονταν, ὅμως οἱ ψυχές τους ἦταν προσκολλημένες στά ἔργα τῆς κακίας καί τῆς πονηρίας. Αὐτό ὅμως τό ἀληθινό σάββατο εἶναι ἀληθινή ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς πού δέν ἐργάζεται τό κακό καί καθαρίζεται ἀπό τούς διαλογισμούς τοῦ σατανᾶ καί ἀναπαύεται στήν αἰώνια ἀνάπαυση καί χαρά τοῦ Κυρίου.

35,2 Διότι, ὅπως τότε διέταξε ἀκόμη καί αὐτά τά ἄλογα ζῶα ν' ἀναπαύονται κατά τό σάββατο, τό βόδι νά μή μπαίνει κάτω ἀπό τό ζυγό, ὁ ὄνος νά μή φορτώνεται (διότι ξεκουράζονταν καί αὐτά τά ζῶα ἀπό τίς βαριές ἐργασίες), ἔτσι ὅταν ἦρθε ὁ Κύριος καί πρόσφερε τό ἀληθινό καί αἰώνιο σάββατο, ξεκούρασε τήν κουρασμένη καί γεμάτη ἀνία ψυχή, τή φορτωμένη μέ τά φορτία τῆς ἀνομίας τῶν ἀκαθάρτων διαλογισμῶν· αὐτήν πού διέπραττε

ἀδικίας ἔργα μετὰ ἀνάγκης, ὡς ὑπὸ δεσπότας πικροὺς δεδουλωμένην, καὶ ἐκούφισεν αὐτὴν ἀπὸ τῶν δυσβαστάκτων φορτίων ματαιῶν καὶ ρυπαρῶν διαλογισμῶν. Καὶ ἤρε τὸν ζυγὸν τὸν πικρὸν τῶν ἔργων τῆς ἀδικίας καὶ ἀνέπαυσεν αὐτὴν κοπιῶσαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς τῆς ἀκαθαρσίας.

35,3 Ὁ γὰρ Κύριος καλεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀνάπαυσιν λέγων· «δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς». Καὶ ὅσαι ψυχαὶ πείθονται καὶ προσέρχονται, ἀναπαύει αὐτὰς ἀπὸ τούτων τῶν βαρέων καὶ φορτικῶν καὶ ἀκαθάρτων λογισμῶν, καὶ ἀργοῦσιν ἀπὸ πάσης ἀνομίας, σαββατίζουσαι σάββατον ἀληθινόν, τρυφερόν, ἅγιον· καὶ ἐορτάζουσιν ἐορτὴν Πνεύματος, χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἀνεκλαλήτου· καὶ λατρεύουσι λατρείαν καθαρὰν καὶ εὐάρεστον τῷ Θεῷ ἐκ καθαρᾶς καρδίας. Τοῦτό ἐστι τὸ ἀληθινὸν καὶ ἅγιον σάββατον. Παρακαλέσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν Θεὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν ταύτην τοῦ ἀργεῖν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν αἰσchrῶν καὶ πονηρῶν καὶ ματαιῶν διαλογισμῶν, ἵνα οὕτω δυνηθῶμεν λατρεῦσαι τῷ Θεῷ ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ ἐορτάσαι ἐορτὴν Πνεύματος ἁγίου. Μακάριος οὖν «ὁ εἰσελθὼν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν.

Δόξα τῷ οὕτως ἐδοκῆσαντι Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι. Ἀμήν.

τά ἔργα τῆς ἀδικίας ἐξαναγκασμένη, σάν νά βρισκόταν ὑπόδουλη κάτω ἀπό σκληρούς ἀφέντες, τήν ἀνακούφισε ἀπό τά δυσβάστακτα φορτία τῶν μάταιων καί ρυπαρῶν διαλογισμῶν. Ἄπομάκρυνε τόν πικρό ζυγό τῶν ἔργων τῆς ἀδικίας καί τήν ξεκούρασε, αὐτήν πού εἶχε κουρασθεῖ μέσα στούς διαλογισμούς τῆς ἀκαθαρσίας.

35,3 Διότι ὁ Κύριος καλεῖ κοντά του τόν ἄνθρωπο γιά νά τόν ἀναπαύσει, λέγοντας· «ἐλᾶτε κοντά μου ὅλοι οἱ κουρασμένοι καί φορτωμένοι μέ βάσανα, καί ἐγώ θά σᾶς ξεκουράσω»⁶⁸. Καί ὅσες ψυχές ὑπακούουν καί τρέχουν κοντά του τίς ξεκουράζει ἀπό τούς βαρεῖς καί φορτικούς καί ἀκάθαρτους λογισμούς, καί τότε οἱ ψυχές αὐτές ζοῦν μακριά ἀπό κάθε ἀνομία, ζώντας μέσα στήν ἀνάπαυση τοῦ ἀληθινοῦ σαββάτου, τοῦ τρυφεροῦ καί ἁγίου· γιορτάζουν τή γιορτή τοῦ Πνεύματος τῆς χαρᾶς καί τῆς ἀνέκφραστης ἀγαλλίασης, καί λατρεύουν τό Θεό μέ εὐπρόσδεκτη λατρεία προερχόμενη ἀπό καθαρή καί ἀγνή καρδιά. Αὐτό εἶναι τό ἀληθινό καί ἅγιο Σάββατο. Ἦς παρακαλέσουμε λοιπόν καί ἐμεῖς τό Θεό νά μᾶς φέρι σ' αὐτή τήν κατάσταση τῆς εἰρήνης, ὥστε νά μή ἐργαζόμαστε τούς αἰσχροῦς καί πονηροῦς καί μάταιους διαλογισμούς, γιά νά μπορέσουμε ἔτσι νά λατρεύσουμε τό Θεό μέ καθαρή καρδιά καί νά γιορτάσουμε τή γιορτή τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Μακάριος λοιπόν εἶναι ἐκεῖνος «πού εἰσῆλθε καί βρίσκεται σ' ἐκείνη τή γαλήνη»⁶⁹.

Ἦς δοξάζουμε τόν Πατέρα, τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα πού τόσο πολύ ἀγάπησαν τόν ἄνθρωπο. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Σ Τ'

36,1 Ἀνάστασις τῶν νεκρῶν ψυχῶν ἀπὸ τοῦ νῦν γίνεται, ἀνάστασις δὲ τῶν σωμάτων ἐκ ἐκείνη τῆ ἡμέρα. Ὡσπερ δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ πεπηγμένοι ὄντες οἱ ἀστέρες οὐκ ἴσοι πάντες εἰσίν, ἀλλ' εἰς τοῦ ἐνὸς διαφέρει ἐν τῇ λαμπρότητι καὶ μεγαλειότητι, οὕτω καὶ τοῖς πνευματικοῖς κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως εἰσὶ προκοπαὶ ἐν αὐτῷ τῷ Πνεύματι· εἰς πλουσιώτερος τοῦ ἐτέρου. Καὶ ἡ Γραφή λέγει ὅτι «ὁ λαλῶν ἐν γλώσση Πνεύματι Θεοῦ λαλεῖ». Οὗτος πνευματικός ἐστι, «Θεῷ λαλῶν, ὁ δὲ προφητεῦων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ»· οὗτος περισσεῖαν ἔσχε τῆς χάριτος. Ὁ μὲν γὰρ «ἑαυτὸν μόνον οἰκοδομεῖ», ὁ δὲ ἑαυτὸν καὶ τὸν πλησίον. Τοῦτο δὲ ἐστὶν ὡσπερ κόκκος σίτου σπειρόμενος ἐν τῇ γῆ, καὶ ὁ αὐτὸς ἐκ τῆς μιᾶς καρδίας πολλοὺς καὶ διαφόρους κόκκους ἐκφέρει. Καὶ πάλιν αὐτοὶ οἱ στάχυες, οἱ μὲν εἰσὶ μειζότεροι, οἱ δὲ μικρότεροι, ὅλοι δὲ εἰς μίαν συνάγονται ἄλωνα, εἰς μίαν ἀποθήκην· διάφοροι ὄντες εἰς ἐξ αὐτῶν γίνεται ἄρτος.

36,2 Ἡ ὡσπερ εἰσὶν ἐν πόλει πλήθη ἀνθρώπων, καὶ οἱ μὲν εἰσὶ παιδιά νήπια, οἱ δὲ ἄνδρες ἢ νεανίσκοι· πάντες δὲ ἀπὸ μιᾶς πηγῆς ὕδωρ πίνουσι καὶ ἀπὸ ἐνὸς ἄρτου ἐσθίουσιν, ἓνα ἀέρα ἔχοντες· ἢ ὡσπερ εἰσὶ λύχνοι, καὶ ὁ μὲν ἔχει δύο μυκτῆρας, ὁ δὲ ἐπτά, ἀλλ' ὅπου ἐστὶν ἡ περισσεῖα τοῦ φωτός, ἄλλως φωτίζει, οὕτως ὅσοι εἰσὶν ἐν πυρὶ καὶ φωτῖ, οὐ δύνανται εἶναι ἐν σκότει, ἀλλὰ διαφορὰ πολλή ἐστὶν. Ὡσπερ ἂν εἴ τις πατὴρ ὦν υἱοὺς ἔχοι δύο, τὸν μὲν παιδίον, τὸν δὲ νεανίσκον, καὶ τὸν μὲν εἰς πόλεις ἀποστέλλει καὶ πατρίδας, τὸ δὲ νήπιον πάντοτε δορυφορεῖ, ἐπεὶ μηδὲν δύναται ποιεῖν.

Δόξα τῷ Θεῷ. Ἀμήν.

70. Πρβλ. Α' Κορ. 15,41

71. Πρβλ. Ρωμ. 12,3

72. Α' Κορ. 14,2

73. Α' Κορ. 14,4

74. Πρβλ. Ρωμ. 5,17. Α' Κορ. 14,4



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Σ Τ'

36,1

Ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν ψυχῶν γίνεται ἀπό τώρα, ἡ ἀνάστασις ὁμως τῶν σωμάτων θά γίνει κατά τήν ἡμέρα ἐκείνη τῆς κρίσεως. Ὅπως στόν οὐρανό τά ἄστρα πού εἶναι στερεωμένα δέν εἶναι ὅλα ἴσα μεταξύ τους, ἀλλά διαφέρει τό ἓνα ἀπό τό ἄλλο στή λαμπρότητα καί στή μεγαλειότητα⁷⁰, ἔτσι καί στά πνευματικά θέματα ἀνάλογα μέ τό μέτρο τῆς πίστεως⁷¹ ὑπάρχει διαφορετική πρόοδος κάτω ἀπό τό φωτισμό τοῦ ἰδίου Πνεύματος· ὁ ἓνας εἶναι πιο πλούσιος ἀπό τόν ἄλλο. Καί ἡ ἀγία Γραφή λέγει· «αὐτός πού μιλάει γλῶσσες τίς μιλάει μέ τήν καθοδήγησι τοῦ Θεοῦ»⁷². Αὐτός εἶναι πνευματικός, «ἐπειδή μιλάει στό Θεό, ἐκεῖνος ὁμως πού διδάσκει τίς ἀλήθειες τῆς πίστεως οἰκοδομεῖ ὅλο τό πλῆθος τῶν πιστῶν»⁷³. αὐτός δέχθηκε πλουσιότερη τή χάρη τοῦ Θεοῦ⁷⁴. Διότι ὁ πρῶτος «μόνο τόν ἑαυτό του οἰκοδομεῖ», ἐνῶ ὁ ἄλλος καί τόν ἑαυτό του καί τόν πλησίον του. Αὐτό μοιάζει σάν τό σπυρί τοῦ σιταριοῦ πού σπέρνεται στή γή πού ἀπό μία καρδιά βγάζει πολλά σπυριά. Κατά τόν ἴδιο τρόπο καί τά στάχυα ἄλλα εἶναι μεγαλύτερα καί ἄλλα μικρότερα, ὅλα ὁμως μαζεύονται σ' ἓνα ἀλώνι, σέ μία ἀποθήκη· καί ἐνῶ διαφέρουν μεταξύ τους, ἴδιο ψωμί φτιάχνεται ἀπ' ὅλα.

36,2

Ἡ ὅπως ἀκριβῶς μέσα σέ μία πόλη ὑπάρχουν πλήθη ἀνθρώπων, καί ἄλλοι ἀπ' αὐτούς εἶναι παιδιά μικρά, ἄλλοι ἄνδρες ἢ ἔφηβοι, ὅλοι ὁμως πίνουν νερό ἀπό μία πηγῆ, τρέφονται ἀπό τόν ἴδιο ἄρτο, καί ἀναπνέουν τόν ἴδιο ἀέρα· ἢ ὅπως ὑπάρχουν πολλά λυχνάρια καί τό ἓνα ἔχει δύο ἄκρα μέ ὀπές, τό ἄλλο ἑφτά, ἀλλ' ὅπου ὑπάρχει περίσσειμα φωτός ὑπάρχει καί διαφορετικό φῶς, ἔτσι ἀκριβῶς ὅσοι βρίσκονται κάτω ἀπό τήν πνευματική φωτιά καί τό φῶς, δέ μπορούν νά βρίσκονται στό σκοτάδι, ἀλλ' ὑπάρχει διαφορά μεταξύ τους. Ὅπως ἐπίσης κάποιος πατέρας πού ἔχει δύο παιδιά καί τό ἓνα μικρό ἐνῶ τό ἄλλο ἔφηβος, καί στέλνει σέ διάφορες πόλεις καί χῶρες τόν ἔφηβο γιά νά κάνει τίς δουλειές του, τό μικρό παιδί ὁμως τό κρατάει κοντά του, γιὰτί δέ μπορεί νά κάνει ἀκόμα καμιά ἐξωτερική δουλειά, ὁμως καί τά δύο εἶναι παιδιά του γνήσια.

Ἄς δοξάζουμε τό Θεό. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Ζ'

37,1 «Ἡ φιλία τοῦ κόσμου», κατὰ τὸ γεγραμμένον, «ἐχθρα ἐστὶν εἰς Θεὸν» διὸ ἡ Γραφή κελεύει «πάση φυλακῇ τηρεῖν» ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ «καρδία», ἵνα τις ὡς παράδεισον φυλάσσωσιν ἐν αὐτῇ τὸν λόγον ἀπολαύσῃ τῆς χάριτος, μὴ ἀκούων τοῦ ἔνδον ἰλυσπωμένου ὄφρα συμβουλευόντος τὰ πρὸς ἡδονήν, δι' ἧς γεννᾶται θυμὸς ὁ ἀδελφοκτόνος καὶ θνήσκει ψυχὴ ἢ τίκτουσα, ἀλλ' ἀκούων τοῦ Κυρίου λέγοντος ἐπιμελεῖσθαι πίστεως καὶ ἐλπίδος, δι' ὧν γεννᾶται ἡ φιλόθεος καὶ φιλάνθρωπος ἀγάπη ἢ τὴν αἰώνιον ζωὴν παρέχουσα. Εἰς τοῦτον τὸν παράδεισον εἰσῆλθε Νῶε, τὴν ἐντολὴν φυλάσσωσιν καὶ ἐργαζόμενος, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης ἐλυτρώθη τῆς ὀργῆς. Τοῦτον φυλάσσωσιν Ἀβραᾶμ φωνὴν Θεοῦ ἤκουσε. Τοῦτον φυλάσσωσιν Μωϋσῆς δόξαν εἰς τὸ πρόσωπον ἐλάμβανεν. Ὁμοίως Δαβὶδ τοῦτον φυλάσσωσιν εἰργάζετο, ὅθεν τῶν ἐχθρῶν ἐκυρίευσεν. Ἀλλὰ καὶ Σαούλ, ἕως οὗ ἐφύλασσε τὴν καρδίαν, εὐωδοῦτο, ὅτε δὲ εἰς τέλος

75. Ἰακ. 4,4

78. Γέν. 6-8

76. Παροιμ. 4,23

79. Γέν. 12,1

77. Πρβλ. Α' Κορ. 13,13

80. Ἐξ. 34,29



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Ζ'

37,1 «Ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου» σύμφωνα μέ ἐκεῖνο πού ἔχει γραφεῖ, «εἶναι ἐχθρα στό Θεό»⁷⁵. Γι' αὐτό ἡ Γραφή προστάζει στόν καθένα «νά φυλάσσει μέ κάθε προσοχή τήν καρδιά του»⁷⁶, ὥστε, φυλάσσοντας μέσα σ' αὐτή τό λόγο τοῦ Θεοῦ, σά νά βρίσκεται σέ παράδεισο, ν' ἀπολαύσει τή χάρη, χωρίς ν' ἀκούει τό φίδι πού ξετυλίγεται καί ἀναριχᾶται μέσα του καί τόν συμβουλεύει ν' ἀκολουθεῖ τό δρόμο τῆς ἡδονῆς, ἀπό τήν ὁποία γεννιέται μέσα του ὁ ἀδελφοκτόνος θυμός καί νεκρώνεται ἡ ψυχή πού τόν γέννησε, ἀλλά ν' ἀκούει τόν Κύριο πού λέγει νά φροντίζετε τήν πίστη καί τήν ἐλπίδα⁷⁷, ἀπό τίς ὁποῖες γεννιέται ἡ ἀγάπη πρὸς τό Θεό καί τόν ἄνθρωπο, αὐτή πού χαρίζει τήν αἰώνια ζωή. Σ' αὐτό τόν παράδεισο μπῆκε ὁ Νῶε⁷⁸ τηρώντας καί ἐφαρμόζοντας τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, καί μέ τήν ἀγάπη του λυτρώθηκε ἀπό τήν ὀργή. Αὐτόν τόν πνευματικό παράδεισο φύλασσε ὁ Ἀβραάμ καί ἄκουσε τή φωνή τοῦ Θεοῦ⁷⁹. Αὐτόν φύλασσε ὁ Μωυσῆς καί δεχόταν λαμπρότητα στό πρόσωπό του⁸⁰. Τό ἴδιο καί ὁ Δαβίδ αὐτόν τηροῦσε καί ἐφάρμοζε, γι' αὐτό κατόρθωσε νά κυριαρχήσει πάνω στούς ἐχθρούς του. Ἀλλά καί ὁ Σαούλ μέχρι πού φύλασσε τήν καρδιά του μακριά ἀπό τήν ἁμαρτία, εἶχε ἐπιτυχίες, ὅταν ὁμως παρέβηκε τελείως τό νόμο τοῦ Θεοῦ, τότε ἐγκαταλείφθηκε ἀπό τό Θεό τελείως. Διότι μέ ἀνάλογο

παρέβη, εἰς τέλος ἐγκατελείφθη. Ἐν μέτρῳ γὰρ κατὰ ἀναλογίαν μετέρχεται ἕκαστον ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ· ὅσον ἐπικρατεῖ τις, τοσοῦτον ἐπικρατεῖται, καὶ ὅσον φυλάσσει, τοσοῦτον φυλάσσεται.

37,2 Διὰ τοῦτο πᾶς ὁ χορὸς τῶν ἀγίων προφητῶν, ἀποστόλων, μαρτύρων, τὸν λόγον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἐφύλασσαν, μηδὲν ἕτερον μεριμνῶντες, ἀλλὰ τὸ τοῦ Πνεύματος φιλόθεον καὶ ἀγαθὸν πάντων προκρίνοντες, οὐ λόγῳ μόνον ἢ γνώσει ψιλῆ, ἀλλ' ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων· ἀντὶ πλούτου ἐλόμενοι πτωχείαν, ἀντὶ δόξης ἀτιμίαν, ἀντὶ ἀπολαύσεως κακουχίαν, ὅθεν καὶ ἀντὶ τοῦ θυμοῦ ἀγάπην. Μισοῦντες γὰρ τὰ ἡδέα τοῦ βίου, τοὺς ἀφαιρουμένους αὐτὰ μᾶλλον ἡγάπων ὡς συνεργοῦντας αὐτοῖς πρὸς τὸν σκοπὸν, ἀπεχόμενοι τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν. Οὐτε γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἠρνοῦντο οὐτε τοὺς κακοὺς ἠτιῶντο, πάντα ἀποκρισιarioύς τῆς δεσποτικῆς οἰκονομίας ἡγούμενοι. Πρὸς πάντας οὖν εἶχον ἐνδιάθετον εὐνοίαν. Ὅτε γὰρ ἤκουον τοῦ Κυρίου, «ἄφετε καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν», τότε τοὺς ἀδικοῦντας εὐεργέτας ἐλογίζοντο, εἰς ἄφεσιν ἔχοντες τὰς παρ' αὐτῶν ἀφορμάς. Ὅτε δὲ πάλιν ἤκουον, «καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς», τότε καὶ τοὺς ἀγαθοὺς κατὰ συνείδησιν ἡγάπων. Ἀφέντες γὰρ τὴν δικαιοσύνην ἑαυτῶν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην ζητήσαντες εὖρον ἀκολούθως καὶ τὴν ἀγάπην ἐν αὐτῇ κατὰ φύσιν ἐγκεκρυμμένην.

μέτρο χρησιμοποιοῖ τὸν καθένα ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ· ὅσο περισσότερη δύναμη ἔχει κάποιος, τόσο περισσότερο δυναμώνεται, καὶ ὅσο περισσότερο τηρεῖ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ, τόσο περισσότερο προστατεύεται ἀπὸ τὸ Θεό.

37,2

Γι' αὐτὸ ὁλόκληρος ὁ χορὸς τῶν ἁγίων προφητῶν, τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν μαρτύρων φύλασσαν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ μέσα στὶς καρδιές τους, χωρὶς νὰ φρόντιζαν γιὰ τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ προτιμοῦσαν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο τὴν ἀγάπη πρὸς τὸ Θεό καὶ τὸ ἀγαθό, ὄχι μόνο μέ τὰ λόγια, ἢ μέ κάποια ἐξωτερικὴ γνώση, ἀλλὰ μέ τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα τῶν πράξεων· προτιμώντας τὴ φτώχεια ἀντὶ γιὰ τὸν πλοῦτο, τὴν ἀτιμία ἀντὶ γιὰ τὴ δόξα, τὴ κακουχία ἀντὶ γιὰ τὴν ἀπόλαυση, καὶ ἐπομένως τὴν ἀγάπη ἀντὶ γιὰ τὸ θυμό. Διότι μισώντας ὅλα τὰ εὐχάριστα τῆς ζωῆς, ἀγαποῦσαν περισσότερο ἐκεῖνα πού τοὺς ἀπομάκρυναν ἀπ' αὐτά, γιὰ τὸς βοηθοῦσαν στό σκοπό τους, μένοντας μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ ξεχωρίζουν τοὺς ἀνθρώπους σέ καλοὺς καὶ πονηροὺς. Διότι οὔτε τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους ἀρνοῦνταν, οὔτε τοὺς κακοὺς κατηγοροῦσαν, ἀλλὰ τοὺς θεωροῦσαν ὅλους ὅτι εἶναι ἀπεσταλμένοι γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Ἀπέναντι λοιπὸν σ' ὅλους εἶχαν εὐνοϊκὴ διάθεση. Διότι, ὅταν ἄκουσαν τὸν Κύριο νὰ λέγει, «νὰ συγχωρεῖτε τίς ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ συγχωρηθοῦν καὶ οἱ δικές σας»⁸¹, τότε αὐτοὺς πού τοὺς ἀδικοῦσαν τοὺς θεωροῦσαν εὐεργέτες, γιὰ τὸ εἶχαν πάντα τίς ἀφορμές ἀπ' αὐτούς γιὰ νὰ ἐφαρμόζουν τὸ λόγο τοῦ Κυρίου γιὰ συγχώρηση τῶν παραπτωμάτων. Ὅταν πάλι ἄκουσαν, «ὅπως θέλετε νὰ κάνουν καὶ νὰ συμπεριφέρονται ἀπέναντί σας οἱ ἄνθρωποι, ἔτσι καὶ σεῖς νὰ πράττετε καὶ νὰ συμπεριφέρεσθε πρὸς αὐτούς»⁸², τότε ἀγαποῦσαν σύμφωνα μέ τὴ συνείδησή τους καὶ τοὺς ἀγαθοὺς. Διότι, ἀφοῦ ἐγκατέλειψαν τίς δικές τους ἀντιλήψεις γιὰ δικαίωση καὶ ζήτησαν τὴ δικαίωση πού παρέχει ὁ Θεός ⁸³, βρῆκαν στή συνέχεια καὶ τὴν ἀγάπη νὰ εἶναι κρυμμένη μέσα σ' αὐτὴ μέ φυσικὸ τρόπο.

83. Ρωμ. 10,3. Φιλ.3,9

37,3 Καὶ γὰρ ὁ Κύριος, πολλὰ περὶ τῆς ἀγάπης ἐντειλάμενος, τὴν δικαιοσύνην ἐκέλευσε ζητεῖν τοῦ Θεοῦ· οἶδε γὰρ ταύτην μητέρα τῆς ἀγάπης ὑπάρχειν. Οὐκ ἔστι γὰρ ἄλλως σωθῆναι, εἰ μὴ διὰ τοῦ πλησίον, καθῶς ἐνετείλατο· «ἄφετε καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν». Οὗτός ἐστιν ὁ πνευματικὸς νόμος ὁ ἐν καρδίαις πισταῖς γραφόμενος, τὸ πλήρωμα τοῦ πρώτου νόμου· «οὐκ ἦλθον» γὰρ φησι «καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι». Πῶς δὲ πληροῦται, μάθε. Ὁ πρῶτος νόμος διὰ τῆς εὐλόγου ἀφορμῆς τοῦ ἀμαρτήσαντος κατέκρινε περισσοτέρως τὸν ἀδικηθέντα· «ἐν ᾧ γὰρ» φησι «κρίνεις τὸν ἕτερον, σαυτὸν κατακρίνεις»· ἐν ᾧ δὲ ἀφίησιν, ἀφεθήσεται αὐτῷ. Οὕτω γὰρ ὁ νόμος λέγει· «ἀνὰ μέσον κρίσεως κρίσις καὶ ἀνὰ μέσον ἀφῆς ἀφή».

37,4 Πλήρωμα οὖν νόμου ἢ ἄφεις τυγχάνει. Πρῶτον δὲ νόμον εἰρήκαμεν, οὐχ ὅτι ὁ Θεὸς δύο νόμους παρέθετο τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἓνα· πνευματικὸν μὲν κατὰ φύσιν, κατὰ δὲ τὴν ἐκδίκησιν δικαίαν ἐπιφέρων ἐκάστῳ τὴν ψῆφον. Τῷ ἀφιέντι ἀφίησι καὶ τῷ παραζηλοῦντι παραζηλοῖ· φησι γὰρ· «μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς ἔση καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις». Διὰ τοῦτο οἱ πνευματικῶς αὐτὸν ἐκτελοῦντες καὶ ἀναλόγως τῆς χάριτος μετέχοντες, οὐ μόνον τοὺς εὐεργετοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄνειδίζοντας καὶ διώκοντας ἠγάπων, τὴν πνευματικὴν ἀγάπην ἀνταπόδοσιν ἐκδεχόμενοι τῶν ἀγαθῶν. Ἀγαθῶν δὲ λέγω, οὐχ ὅτι τὰ ἀδικήματα συνεχώρησαν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀδικούντων εὐηργέτησαν· οὕτω γὰρ αὐτοὺς παρετίθεντο τῷ Θεῷ, ὡς δι' αὐτῶν τοῦ μακαρισμοῦ τυγχάνοντες, καθῶς φησι· «μακάριοί ἐστε, ὅταν ὄνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν».

84. Ματθ. 6,33

87. Πρβλ. Ρωμ. 13,10

90. Δευτ. 17,8

85. Ματθ. 6,14

88. Ματθ. 5,17

91. Ψαλμ. 17,27

86. Ρωμ. 7,14

89. Ρωμ. 2,1

92. Ματθ. 5,11

37,3 Διότι και ὁ ἴδιος ὁ Κύριος πού μᾶς ἄφησε πολλές ἐντολές γιά τήν ἀγάπη μᾶς προέτρεψε νά ζητᾶμε τήν ἀρετή πού θέλει ὁ Θεός⁸⁴. διότι ὁ ἴδιος ὁ Θεός τήν ἀναγνωρίζει σά μητέρα τῆς ἀγάπης. Δέν εἶναι δυνατό νά σωθοῦμε διαφορετικά, παρά μόνο μέσα ἀπό τόν πλησίον, ὅπως μᾶς εἶπε· «συγχωρεῖστε γιά νά συγχωρεθεῖτε»⁸⁵. Αὐτός εἶναι ὁ πνευματικός νόμος⁸⁶ πού εἶναι γραμμένος μέσα στίς πιστές καρδιές, τό συμπλήρωμα τοῦ πρώτου Νόμου⁸⁷. διότι λέγει, «δέν ἦρθα νά καταργήσω τό νόμο, ἀλλά γιά νά τόν συμπληρώσω»⁸⁸. Μάθε μέ ποιό τρόπο συμπληρώνεται. Ὁ πρῶτος νόμος κατέκρινε περισσότερο τόν ἄνθρωπο πού ἀδικήθηκε, ἐξ αἰτίας τῆς εὐλογησῆς ἀφορμῆς αὐτοῦ πού ἀμάρτησε· διότι λέγει· «ἐνῶ κρίνεις καί καταδικάζεις τόν ἄλλο, κρίνεις καί καταδικάζεις τόν ἑαυτό σου»⁸⁹. καί μέ ὅποιο τρόπο συγχωρεῖς, θά συγχωρηθεῖς καί σύ. Διότι ἔτσι ὀρίζει ὁ νόμος· «γιά τίς ὑποθέσεις πού θά ἐκφέρεις κρίση καί γιά τίς ὑποθέσεις βιαιοπραγίας»⁹⁰.

37,4 Συμπλήρωμα τοῦ νόμου εἶναι ἡ συγχώρηση. Μιλῆσαμε γιά πρῶτο νόμο, ὄχι μέ τήν ἔννοια ὅτι ὁ Θεός ἔδωσε δύο νόμους στούς ἀνθρώπους, ἀλλά ἕνα μόνο· πνευματικό κατά τή φύση του, στήν ἐφαρμογή του ὁμως ἀποδίδοντας στόν καθένα δίκαιη κρίση. Σ' ὅποιον συγχωρεῖ δίνει τή συγχώρηση, καί σ' ὅποιον ζηλεύει τή ζήλεια· διότι λέγει· «μέ τόν ἐκλεκτό θά εἶσαι ἐκλεκτός καί μέ τό διεστραμμένο θά διαστραφεῖς»⁹¹. Γι' αὐτό ὅσοι ἐφαρμόζουν τό νόμο πνευματικά καί μετέχουν ἀνάλογα στή χάρη τοῦ Θεοῦ, ἀγαποῦν ὄχι μόνο ὄσους τούς εὐεργετοῦν, ἀλλά καί αὐτούς πού τούς ὀνειδίζουν καί τούς διώκουν, θεωρώντας τήν πνευματική ἀγάπη ἀνταπόδοση τῶν ἀγαθῶν. Λέγοντας 'ἀγαθῶν' ἔννοῶ, ὄχι ὅτι συχώρεσαν τά ἀδικήματα τῶν συνανθρώπων τους, ἀλλ' ὅτι καί τίς ψυχές ὄσων τούς ἀδίκησαν εὐεργέτησαν. Διότι ἔτσι πρόσφεραν αὐτούς στό Θεό γιά νά ἐφαρμόσουν τό μακαρισμό, καθώς λέγει· «μακάριοι εἶσθε ὅταν σᾶς ἐμπαίξουν καί σᾶς βρῖσουν οἱ ἄνθρωποι, καί σᾶς διώξουν»⁹².

37,5 Ὑπὸ δὲ τοῦ πνευματικοῦ νόμου οὕτω φρονεῖν ἐδιδάσκοντο. Ὑπομενόντων γὰρ αὐτῶν καὶ τὴν νοερὰν πραότητα τηρούντων ὁ Κύριος, βλέπων τὴν ὑπομονὴν τῆς καρδίας πολεμουμένης καὶ τῆς ἀγάπης μὴ ἐξισταμένης, διέρρησσε «τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ», καὶ τελείως τὴν ἐχθραν ἀπεβάλλοντο καὶ οὐκέτι μετὰ βίας, ἀλλὰ μετὰ βοηθείας εἶχον τὴν ἀγάπην· ὁ γὰρ Κύριος λοιπὸν κατήργει «τὴν στρεφομένην ρομφαίαν» τὴν κινουσαν τοὺς λογισμοὺς, καὶ εἰσῆρχοντο «εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν ὁ Κύριος». Καὶ ἐνετρύφων τοῖς καρποῖς τοῦ Πνεύματος καὶ τὰ μέλλοντα ἐν βεβαιότητι καρδίας θεασάμενοι, καὶ κατὰ τὸν ἀπόστολον οὐκέτι «ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐν αἰνίγματι» ἔλεγον, «ὃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὅσα ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν».

37,6 **Ἐρώτησις:** Ἄλλ' ἐγὼ τοῦτο θαυμαστὸν ἐπερωτήσω. Εἰ «ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη», ὑμεῖς αὐτὰ πῶς οἶδατε, μάλιστα ὁμολογήσαντες ἐν ταῖς Πράξεσιν «ὁμοιπαθεῖς» ἡμῖν εἶναι ἄνθρωποι;

Ἀπόκρισις: Ἄλλ' ἀκούετε, τί πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεται Παῦλος· «ἡμῖν δέ», φησὶν, «ἀπεκάλυψε ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ. Τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ». Ἄλλ' ἵνα μὴ τις εἶπη ὅτι αὐτοῖς ἐδόθη τὸ Πνεῦμα ὡς ἀποστόλοις, ἡμῖν δὲ κατὰ φύσιν ἀχώρητον', τοῦτο ἀλλαχοῦ ἐπευχόμενος λέγει· «ἵνα δώῃ ὑμῖν ὁ Θεὸς δύναμιν, κραταιωθῆναι εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν»· καὶ πάλιν· «ὁ δὲ

93. Ἐφεσ. 2,14

96. Α' Κορ. 2,9

94. Γέν. 3,24

97. Πράξ. 14,15

95. Πρβλ. Γαλ. 5,22

98. Α' Κορ. 2,10

37,5 Ἄπό τόν πνευματικό νόμο διδάσκονταν νά ἔχουν αὐτό τό φρόνημα. Διότι, ἐνῶ ὑπέμεναν αὐτοί καί διατηροῦσαν τή νοερή πραότητα, βλέποντας ὁ Κύριος τήν ὑπομονή τῆς καρδιάς τους νά πολεμᾶται, καί τήν ἀγάπη νά μή ἀπομακρύνεται γκρέμισε «τό μεσότοιχο πού ὑπῆρχε σάν πραγματικός φραγμός»⁹³, καί ἔτσι ἀπομάκρυναν τελείως τήν ἔχθρα, καί κατεῖχαν τήν ἀγάπη ὄχι πλέον μέ τή βία, ἀλλά μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ· διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος κατάργησε τήν περιστρεφόμενη ρομφαία⁹⁴ πού κινουῦσε τούς λογισμούς καί ἔμπαιναν «στά πιά ἀπόκρυφα μέρη τῆς ψυχῆς, ὅπου γιά χάρη μας πρίν ἀπό μᾶς μπῆκε ὁ Κύριος». Καί ἔτσι ἀπολάμβαναν τούς καρπούς τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁹⁵, καί ἔβλεπαν ἐκεῖνα πού ἐπρόκειτο νά συμβοῦν στό μέλλον μέ ἀπόλυτη βεβαιότητα, καί δέν ἔλεγαν αὐτό πού λέγει ὁ ἀπόστολος ὅτι βλέπουν δηλαδή τώρα «σάν μέσα ἀπό καθρέφτη θαμπά καί ἀκαθόριστα, ἐκεῖνα πού μάτι ἀνθρώπου δέν εἶδε ποτέ καί αὐτί δέν ἔχει ἀκούσει καί ἀνθρώπινος νοῦς δέν ἔχει φαντασθεῖ, ἐκεῖνα πού ἐτοίμασε ὁ Θεός γι' αὐτούς πού τόν ἀγαποῦν»⁹⁶.

37,6 **Ἐρώτηση:** Ἐγώ ὁμως θά ἐρωτήσω αὐτό τό παράξενο. «Ἄν αὐτά δέν μπόρεσε νά τά φαντασθεῖ ἀνθρώπινος νοῦς», ἐσύ πῶς τά γνωρίζεις, ὅταν μάλιστα οἱ ἀπόστολοι ἔχουν ὁμολογήσει στίς πράξεις ὅτι εἶναι ἄνθρωποι «ὁμοιοπαθεῖς»⁹⁷ μέ μᾶς;

Ἀπάντηση: Ἀκοῦστε τί λέγει γιά ὅλα αὐτά ὁ Παῦλος: «σέ μᾶς φανέρωσε αὐτά ὁ Θεός μέ τό φωτισμό τοῦ Πνεύματος. Διότι τό Πνεῦμα ἐρευνᾶ τά πάντα, καί αὐτά τά ἄπειρα βάθη τοῦ Θεοῦ»⁹⁸. Ἀλλά γιά νά μή πεῖ κάποιος ὅτι «δόθηκε τό ἅγιο Πνεῦμα σ' αὐτούς ἐπειδή ἦταν ἀπόστολοι, στή δική μας ὁμως τῆ φύση εἶναι ἀχώρητο», σέ ἄλλο σημεῖο προσευχόμενος λέγει: «τόν παρακαλῶ νά σᾶς δῶσει ὁ Θεός δύναμη γιά νά ἐνδυναμωθεῖτε ἐσωτερικά, ὥστε νά κατοικήσει ὁ Χριστός μέσα στίς καρδιές σας»⁹⁹. καί πάλι λέγει: «ὁ Κύριος εἶναι τό Πνεῦμα,

99. Ἐφεσ. 3,16ε.

Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστιν· ὅπου δὲ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία»· καὶ πάλιν· «εἰ δέ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ».

37,7 Εὐξώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἐν πληροφορίᾳ καὶ αἰσθήσει μεταλαβεῖν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ εἰσελθεῖν ὅθεν ἐξεληλύθημεν, καὶ τοῦ λοιποῦ ἀποστραφῆναι ἀφ' ἡμῶν τὸν θυμοτόκον ὄφιν καὶ κενόδοξον σύμβουλον, τὸ πνεῦμα τῆς μερίμνης καὶ κραιπάλης, ὅπως βεβαίως πιστεύσαντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου φυλάζωμεν καὶ ἀψηθῶμεν ἐν αὐτῷ «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας», τοῦ μηκέτι κατακυριευθῆναι ὑπὸ τῆς ἀπάτης τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀλλ' ἐν πληροφορίᾳ τοῦ Πνεύματος εἶναι καὶ μὴ ἀπιστεῖν, ὅτι καὶ εἰς ἁμαρτωλοὺς μετανοοῦντας ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εὐδοκεῖ. Τὸ γὰρ κατὰ χάριν δωρούμενον οὐκέτι ἐν παρεικασμῷ τῆς προλαβούσης ἀσθενείας μετρεῖται, «ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκέτι ἐστὶ χάρις», ἀλλὰ τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ πιστεύσαντες ἀπλῆ καὶ ἀπεριέργῳ καρδίᾳ προσέλθωμεν τῷ διὰ πίστεως τὴν μετουσίαν τοῦ Πνεύματος χαριζομένῳ, καὶ οὐ διὰ παρεικασμοῦ φύσεως ἔργων· φησὶ γάρ· «οὐκ ἐξ ἔργων νόμου τὸ Πνεῦμα ἐλάβετε, ἀλλὰ δι' ἀκοῆς πίστεως».

37,8 **Ἐρώτησις:** Τί ἐστὶ «θέλω πέντε λόγους ἐν ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι»;

Ἀπόκρισις: Ἐκκλησία ἐν δυοῖν προσώποις νοεῖται, τῷ συστήματι τῶν πιστῶν καὶ τῷ συγκρίματι τῆς ψυχῆς. Ὅταν οὖν πνευματικῶς εἰς τὸν ἄνθρωπον λαμβάνηται, ἐκκλησία ἐστὶν ὄλον αὐτοῦ τὸ σύγκριμα· πέντε δὲ λόγοι εἰσὶν αἱ περιεκτικαὶ ἀρεταὶ ὄλον

1. Β' Κορ. 3,17

1α. Ρωμ. 8,9

2. Ἐφεσ. 4,13

καί ὅπου ὑπάρχει τό Πνεῦμα, ἐκεῖ βρίσκεται καί ἡ ἀληθινή ἐλευθερία»¹. καί πάλι· «ὅποιος δέν ἔχει τό Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, αὐτός δέν ἀνήκει στό Χριστό»^{1α}.

37,7

Ἄς προσευχηθοῦμε λοιπόν καί ἐμεῖς γιά νά λάβουμε μέ βεβαιότητα τό ἅγιο Πνεῦμα, καί νά ἐπιστρέψουμε ἐκεῖ ἀπό ὅπου ἀπομακρυνθήκαμε, καί ἀπό δῶ καί πέρα ν' ἀπομακρύνουμε ἀπό μέσα μας τό ψυχοκτόνο φίδι, καί τόν κενόδοξο σύμβουλο, τό πνεῦμα τῆς μέριμνας καί τῆς ἀσωτίας, ἀφοῦ βέβαια πιστέψουμε στίς ἐντολές τοῦ Κυρίου καί τίς τηρήσουμε, καί μένοντας κοντά του ν' αὐξηθοῦμε «σέ τέλειο ἄνδρα, ἀπό ἄποψη πνευματικῆς σοφίας καί ἀρετῆς, στό μέτρο τῆς πνευματικῆς ἡλικίας καί τῆς πλήρους ἠθικῆς τελειότητος»², ὥστε νά μή κυριευθοῦμε ἀπό τήν ἀπάτη αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα, ἀλλά νά βρισκόμαστε κάτω ἀπό τή βεβαιότητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος καί νά μή ἀπιστοῦμε, διότι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ προσφέρεται καί καρποφορεῖ καί στούς ἁμαρτωλοῦς πού μετανοοῦν. Διότι αὐτό πού δωρίζεται δέν εἶναι ἀνάλογο μέ τήν ἀσθένεια πού ἤδη ἔχει περάσει, «καθόσον ἡ χάρις παύει νά εἶναι χάρις»³, ἀλλ', ἀφοῦ πιστέψουμε στόν παντοδύναμο Θεό, ἄς τόν πλησιάσουμε μέ ἀπλή καρδιά καί δίχως καμιά περιέργεια, αὐτόν πού μέ τήν πίστη μᾶς χαρίζει τήν ἔνωση μας μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, καί ὄχι μέ ἀντιστοιχία πρός τά ἔργα τῆς φύσεώς μας· διότι λέγει, «δέν ἔχετε λάβει τό ἅγιο Πνεῦμα ἀπό τίς τυπικές διατάξεις τοῦ μωσαϊκοῦ Νόμου, ἀλλά ἀπό τό κήρυγμα τῆς πίστεως πού ἀκούσατε καί δεχθήκατε»⁴.

37,8

Ἑρώτηση: Τί σημαίνει τό «θέλω νά πῶ στή σύναξη τῶν πιστῶν πέντε λόγια πού νά εἶναι κατανοητά ἀπό τό νοῦ μου καί ἀπό τό νοῦ τῶν ἄλλων»⁵;

Ἀπάντηση: Ἐκκλησία ἐννοεῖται μέ δύο πρόσωπα, ὡς πρός τήν ἔνωση τῶν πιστῶν, καί τήν ἔνωση τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς. Ὅταν λοιπόν τήν ἐκλαμβάνουμε πνευματικά μέσα στόν ἄνθρωπο, τότε Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἔνωση ὄλων τῶν πνευματικῶν του δυνάμεων· οἱ πέντε λόγοι πού ἀναφέρει ὁ ἀπόστολος εἶναι

3. Ρωμ. 11,6

4. Γαλ. 3,2

5. Α' Κορ. 14,19

τὸν ἄνθρωπον οἰκοδομοῦσαι, πολυτρόπως διαιρούμεναι. Ὡσπερ γὰρ ὁ λαλῶν ἐν Κυρίῳ διὰ τῶν πέντε λόγων πᾶσαν σοφίαν περιέλαβεν, οὕτως ὁ ἀκολουθῶν τῷ Κυρίῳ διὰ τῶν πέντε ἀρετῶν πολλὴν οἰκοδομεῖ τὴν εὐσέβειαν. Πέντε γὰρ οὗσαι πᾶσας περιέχουσι· πρώτη εὐχή, λοιπὸν ἐγκράτεια, ἐλεημοσύνη, πτωχεία, μακροθυμία. Ταῦτα πόθῳ καὶ προαιρέσει ἐπιτελούμενα λόγοι εἰσὶ ψυχῆς ὑπὸ Κυρίου λαλούμενοι καὶ ὑπὸ καρδίας ἀκουόμενοι· ὁ γὰρ Κύριος ἐνεργεῖ καὶ τὸ Πνεῦμα τότε νοερῶς λαλεῖ, καὶ ἡ καρδιά ὅσον ἐπιποθεῖ τοσοῦτον καὶ φανερῶς ἐπιτελεῖ.

37,9 Αἱ δὲ ἀρεταὶ ὅσον εἰσὶ περιεκτικαὶ πασῶν, τοσοῦτον ἀλλήλων γενικαί. Τῆς πρώτης γὰρ ἀπούσης ἀναιροῦνται πᾶσαι. Ὁμοίως διὰ τῆς δευτέρας αἱ ἀκόλουθοι ὠσαύτως αἱ καθεξῆς. Πῶς γὰρ εὐξεται τις μὴ ὑπὸ πνευματος ἐνεργηθεῖς; Καὶ μαρτυρεῖ μοι ἡ Γραφή λέγουσα· «οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἀγίῳ». Πῶς δὲ ὑπομείνη ὁ χωρὶς εὐχῆς ἐγκρατευόμενος ἀβοηθῆτως; Ὁ δὲ ἐν παντὶ μὴ ἐγκρατευόμενος πῶς ἐλεήσει τὸν πεινῶντα ἢ ἀδικοῦντα; Ὁ δὲ οὐκ ἐλεῶν οὐδὲ πτωχεύειν ἐκουσίως καταδέχεται. Πάλιν δὲ τῆς τῶν χρημάτων ἐπιθυμίας ὁ θυμὸς σύντροφος, κἂν ἔχη χρήματα κἂν μὴ ἔχη. Ἡ δὲ ἐνάρετος ψυχὴ οὕτω προσοικοδομεῖται τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐχ ὅτι ἐποίησεν, ἀλλ' ὅτι ἐπόθησεν· οὐ γὰρ τὸ ἴδιον ἔργον σώζει τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὁ χαρισάμενος τὴν δύναμιν. Εἰ οὖν ὑπομένει τις τὰ στίγματα τοῦ Δεσπότη, μὴ οἴηθῃ ἔν

οί περιεκτικές ἀρετές πού οικοδομοῦν ὄλο τόν ἄνθρωπο, οἱ ὁποῖες εἶναι διαιρεμένες μέ πολλούς τρόπους. Διότι, ὅπως αὐτός πού μιλάει μέ τό φωτισμό τοῦ Κυρίου, μέ τούς πέντε λόγους πού χρησιμοποιεῖ, συμπεριλαμβάνει μέσα σ' αὐτούς ὀλόκληρη τή σοφία, ἔτσι καί αὐτός πού ἀκολουθεῖ τόν Κύριο, ἐφαρμόζοντας τίς πέντε ἀρετές συγκεντρώνει μεγάλη εὐσέβεια. Διότι, ἄν καί αὐτές οἱ ἀρετές εἶναι πέντε, μέσα τους περιέχουν καί ὄλες τίς ἄλλες· πρώτη εἶναι ἡ προσευχή καί ἀκολουθοῦν ἡ ἐγκράτεια, ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ πτωχεία καί ἡ μακροθυμία. Ὅταν αὐτές οἱ ἀρετές ἐφαρμόζονται μέ πόθο καί θέληση εἶναι λόγια πού ἀπευθύνονται ἀπό τόν Κύριο στήν ψυχή καί τά ἀκούει ἡ καρδιά· διότι ὁ Κύριος ἐνεργεῖ καί τό πνεῦμα μιλάει μέ τρόπο νοερό, καί ὅσο περισσότερο ἀγαπάει ἡ καρδιά, τόσο φανερά ἐφαρμόζει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

37,9 Αὐτές οἱ ἀρετές ὅσο περισσότερο περιέχουν τίς ἄλλες, τόσο περισσότερο συνδέονται ἡ μία μέ τήν ἄλλη. Διότι, ἄν ἀπουσιάζει ἡ πρώτη, χάνονται καί ὄλες οἱ ὑπόλοιπες. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τή δεύτερη, καί μέ ὄλες τίς ἄλλες πού ἀκολουθοῦν. Διότι πῶς μπορεῖ νά προσευχηθεῖ κάποιος, ἄν δέ δεχθεῖ τήν ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Καί αὐτό τό ἐπιβεβαιώνει ἡ ἁγία Γραφή, λέγοντας· «κανένας δέ μπορεῖ νά ὁμολογήσει μέ πίστη καί εὐλάβεια τόν Κύριο Ἰησοῦ, παρά μόνο μέ τή χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος»⁶. Πῶς ὁμως θά ὑπομείνει τόν ἀγῶνα τῆς ἐγκράτειας χωρίς τή βοήθεια τῆς προσευχῆς; Καί αὐτός πού δέν ἐγκρατεύεται σέ κάθε τι, πῶς θά μπορέσει νά ἐλεήσει αὐτόν πού πεινᾷ ἢ αὐτόν πού ἀδικεῖται; Αὐτός πού δέν ἐλεεῖ, δέν μπορεῖ νά περιφρονεῖ μέ τή θέλησή του τά πλούτη. Πάλι μέ τήν ἐπιθυμία τῶν χρημάτων ἔρχεται σάν σύντροφος ὁ θυμός, εἴτε ἔχει χρήματα εἴτε δέν ἔχει. Ἡ ἐνάρετη ὁμως ψυχή ἔτσι οικοδομεῖται σύμφωνα μέ τό θέλημα τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι γιατί ἐφάρμοσε τό νόμο τοῦ Θεοῦ, ἀλλά γιατί τόν ἀγάπησε μέ πόθο· διότι δέ σώζει τόν ἄνθρωπο τό ἔργο πού κάνει, ἀλλά ὁ ἴδιος ὁ Κύριος πού χαρίζει τή δύναμη. Ἄνλοιπόν κάποιος ὑπομείνει τά

τινι, κἄν τὸ τυχὸν πεποίηκεν, ἀλλ' ἢ μόνον τῷ ἀγαπήσαι καὶ ἐπιτηδεῦσαι πρὸς τὰς ἐνεργείας. Μὴ οὖν δόξης ποτὲ ἐν ἀρετῇ προειληφέναι τὸν Κύριον κατὰ τὸν λέγοντα ὅτι αὐτός ἐστιν «ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας».

37,10 **Ἐρώτησις:** Τί οὖν ἡ Γραφή παραγγέλει τῷ ἀνθρώπῳ ποιεῖν;

Ἀπόκρισις: Προείπομεν ὅτι τὴν ἐπιτήδευσιν ἔχει ὁ ἄνθρωπος κατὰ φύσιν, καὶ ταύτην ὁ Θεὸς ἐπιζητεῖ. Παραγγέλλει οὖν, ἵνα πρῶτον νοήσῃ καὶ νοήσας ἀγαπήσῃ καὶ θελήματι ἐπιτηδεύσῃ. Τὸ δὲ ἐνεργηθῆναι τὸν νοῦν ἢ ὑπομεῖναι τὸν κόπον ἢ τελέσαι τὸ ἔργον ἢ χάρις τοῦ Κυρίου παρέχει τῷ θελήσαντι καὶ πιστεύσαντι.

Τὸ οὖν θέλημα τοῦ ἀνθρώπου ὡς παράστασις ὑποστατικῆ· μὴ παρόντος δὲ τοῦ θελήματος, οὐδὲ αὐτὸς ὁ Θεὸς τι ποιεῖ, καίπερ δυνάμενος, διὰ τὸ αὐτεξούσιον. Ἡ οὖν τελεσιουργία τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ θελήματι τοῦ ἀνθρώπου κεῖται. Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν πᾶσι καὶ ἀπερινόητος τὸ σύνολον. Ἄνθρωποι δὲ μέρος τι τῶν θαυμασίων αὐτοῦ λαλεῖν ἐπιχειροῦμεν, τῇ Γραφῇ ἐπερειδόμενοι, μᾶλλον δὲ ὑπ' αὐτῆς συνετιζόμενοι. «Τίς» γάρ φησι «ἔγνω νοῦν Κυρίου»; αὐτὸς δὲ φησι· «ποσᾶκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, καὶ οὐκ ἠθε-

7. Φιλίπ. 2,13

8. Ἦσ. 40,13

9. Ματθ. 23,37

στίγματα τοῦ δεσπότη Χριστοῦ, ἄς μή νομίσει ὅτι ἔκανε κάτι σπυδαῖο, ἀκόμα καί ἂν τό ἔχει πετύχει, ἀλλά μόνο ἀγαπώντας καί ἀσχολούμενος μέ τόν τρόπο τῆς ἀπόκτησης τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Μή νομίσεις λοιπόν πώς μέ τήν ἀρετή σου θ' ἀποκτήσεις τόν Κύριο, διότι ὁ ἴδιος λέγει ὅτι αὐτός εἶναι «πού ἐνεργεῖ σέ μᾶς, ὥστε νά θέλουμε τή σωτηρία μας καί νά ἐνεργοῦμε μέ προθυμία νά πραγματοποιηθεῖ ἡ ἀγαθή του θέληση γιά τή σωτηρία μας»⁷.

37,10 Ἐρώτηση: Τί παραγγέλλει λοιπόν ἡ Γραφή νά κάνει ὁ ἄνθρωπος;

Ἀπάντηση: Ἔχουμε πεῖ προηγουμένως ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀπό τή φύση του τή δυνατότητα νά πετυχαίνει ἐκεῖνο πού θέτει σάν σκοπό, καί τόν ἀγώνα αὐτό τόν θέλει ὁ Θεός. Παραγγέλλει λοιπόν ὁ Θεός πρῶτα - πρῶτα στόν ἄνθρωπο νά κατανοήσει, καί ἀφοῦ κατανοήσει νά ἀγαπήσει καί νά πραγματοποιήσει μέ τή θέλησή του τήν ἀγάπη. Τό ν' ἀναπτύξει δραστηριότητα ὁ νοῦς ἢ νά ὑπομείνει τόν κόπο, ἢ νά ἐφαρμόσει τό ἔργο τοῦ Θεοῦ, τά παρέχει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σ' ἐκεῖνον πού θέλει καί πιστεύει.

Ἡ ἐλεύθερη θέληση τοῦ ἀνθρώπου ὑποδηλώνει τήν ὑπόστασή του· δίχως τήν ἐλεύθερη θέληση, οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Θεός κάνει κάτι, ἂν καί ἔχει τή δυνατότητα, ἐξ αἰτίας τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας. Ἡ προσφορά λοιπόν τοῦ Θεοῦ ἐξαρτᾶται ἀπό τό θέλημα τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν πάλι προσφέρουμε τήν ἐλεύθερη θέλησή μας, τότε ὅλο τό ἔργο πού αὐτός πραγματοποιεῖ τό ἀποδίδει σέ μᾶς. Σέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις του ὁ Θεός εἶναι θαυμαστός καί στό σύνολο τῶν ἐνεργειῶν του ἀπερινόητος. Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι μόνο γιά ἓνα μέρος ἀπό τά θαυμάσια πού δημιούργησε ὁ Θεός ἔχουμε τή δυνατότητα νά μιλοῦμε στηριζόμενοι πάνω στή Γραφή, ἢ καλύτερα συνετιζόμενοι ἀπ' αὐτήν. Διότι λέγει· «Ποιός γνώρισε τό νοῦ τοῦ Κυρίου;»⁸. Καί ὁ ἴδιος λέγει· «Πόσες φορές θέλησα νά περιμαζέψω τά παιδιά σου καί δέ θελήσατε»⁹. Γι' αὐτό λοιπόν πιστεύουμε ὅτι ὁ ἴδιος μᾶς συγκεν-

λήσατε», ὡς ἐκ τούτου πιστεύειν, ὅτι αὐτὸς ἡμᾶς ἐπισυνάγει· ἡμῶν δὲ μόνον παραζητεῖ τὸ θέλημα. Τίς δὲ ἢ φανέρωσις τοῦ θελήματος, εἰ μὴ πόνος ἐκούσιος;

37,11 Ὡσπερ γὰρ σίδηρος πρίζων, ἐκκόπτων, γεωργῶν, καταφυτεύων, αὐτὸς μὲν ὑποθλιβόμενος ἐνδίδωσι, πλὴν ἄλλος ἐστὶν ὁ κινῶν καὶ ἐπάγων, καὶ ἐν τῷ συντριβῆναι πυρῶν καὶ ἀνακαινίζων, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, θλίβηται καὶ κοπιᾷ ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ὁ Κύριος λανθανόντως ἐν αὐτῷ ἐργάζεται, καὶ ἐν τῷ κοπιᾶσαι καὶ συντριβῆναι τὴν καρδίαν παρακαλεῖ καὶ ἀνακαινίζει, καθὼς καὶ ὁ προφήτης λέγει· «μὴ δοξασθήσεται ἀξίνη ἄνευ τοῦ κόπτονος ἢ ὑψωθήσεται πρίων ἄνευ τοῦ ἔλκοντος;»· οὕτω δὲ ἐστὶ καὶ εἰς τὸ κακόν. Ὅτε ὁ ἄνθρωπος ὑπακούει καὶ ἐτοιμάζεται, τότε καὶ ὁ σατανᾶς ἐλαύνει καὶ παροξύνει, ὡς ὁ ληστής τὸ ξίφος. Σιδήρῳ δὲ παρεικάσαμεν τὴν καρδίαν διὰ τὴν ἀναισθησίαν τῶν πραγμάτων καὶ πολλὴν σκληρότητα. Οὐκ ἔδει δὲ ἡμᾶς ἀγνοεῖν τὸν κρατοῦντα ὡς ἀναισθητος σίδηρος, ἐπεὶ ταχέως ἀπὸ τοῦ γεωργοῦ λόγου εἰς τὸν τοῦ πολέμου λογισμὸν οὐ μετεπίπτομεν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ὁ βοῦς καὶ ὁ ὄνος εἰδέναί τὸν ἐλαύνοντα καὶ ὀδηγοῦντα κατὰ διάνοιαν· φησὶ γάρ· «ἔγνω βοῦς τὸ κτησάμενον καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ Κυρίου αὐτοῦ· Ἰσραὴλ δὲ με οὐκ ἔγνω».

Εὐξώμεθα τοίνυν δέξασθαι γινῶσιν Θεοῦ, καὶ πνευματικῶν παιδευθῆναι νόμῳ εἰς ὑπούργησιν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ἐντολῶν, δοξάζοντες Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

10. Πρβλ. Ἐφεσ. 4,28

11. Ἦσ. 10,15

12. Ἦσ. 1,3

13. Ρωμ. 7,14

τρώνει κοντά του· από ἐμᾶς ζητάει μόνο τὴν ἐλεύθερη θέληση. Πῶς ὅμως θὰ δείξουμε τὴ θέλησή μας, παρά μόνο μέ τόν προσωπικό κόπο μας;

37,11 Διότι, ὅπως ἀκριβῶς τό σίδηρο πού πριονίζει, πού κόβει, πού βοηθάει στήν καλλιέργεια τῆς γῆς καί στό φύτεμα, αὐτό βέβαια πιεζόμενο ἐκτελεῖ τό ἔργο, πλὴν ὅμως ἄλλος εἶναι αὐτός πού τό κινεῖ καί τό διευθύνει καί κατά τό ἄλεσμα τοῦ σιταριοῦ καί κατά τό μάζεμα, ἔτσι εἶναι καί ὁ ἄνθρωπος, ἔστω καί ἂν θλίβεται καί ἂν κοπιάζει¹⁰ προσπαθώντας νά ἐκτελέσει τό ἀγαθό· ὁ Κύριος ὅμως τόν βοηθάει μέ μυστικό τρόπο, καί ὅταν κουράζεται ἡ καρδιά του καί συντρίβεται τὴν παρηγορεῖ καί τὴ δυναμώνει, ὅπως λέγει καί ὁ προφήτης· «μήπως μπορεῖ ν' ἀποδώσει μόνη τῆς ἡ ἀξίνη τό ἔργο τῆς χωρὶς τῆ δύναμη τοῦ γεωργοῦ, ἢ μήπως μπορεῖ νά ὑψωθεῖ τό πριόνι χωρὶς νά ὑπάρχει αὐτός πού τό σύρει;»¹¹· τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τό κακό. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ὑπακούει σ' αὐτό καί εἶναι ἔτοιμος νά τό δεχθεῖ, τότε καί ὁ σατανᾶς τρέχει καί τόν ἐρεθίζει, ὅπως ὁ ληστής ἀκονίζει τό ξίφος του. Παρομοιάσαμε τὴν καρδιά μέ σίδηρο ἐξ αἰτίας τῆς ἀναισθησίας τῶν πραγμάτων καί τῆς μεγάλης σκληρότητάς τους. Δέν πρέπει νά ἀγνοοῦμε ὅτι ὁ σατανᾶς, πού ἀσκεῖ τὴν κυριαρχία του ἐπάνω μας, εἶναι ἀναισθητος σάν τό σίδηρο, ἐπειδὴ δέν ἀλλάζουμε τὴ σκέψη μας γρήγορα ἀπὸ ~~τὸ λόγο πού ἀφορᾷ~~ ^{ἐμὴν γεωργίαν} τὸ γεωργό· στή σκέψη γιὰ τόν πόλεμο, ἀλλὰ μᾶλλον γνωρίζουμε ὅπως τό βόδι καί ὁ ὄνος αὐτόν πού ὀδηγεῖ καί κατευθύνει τό μυαλό μας· διότι λέγει· «γνωρίζει τό βόδι τόν Κύριό του καί ὁ ὄνος τὴ φάτνη του κυρίου του, ὁ Ἰσραηλιτικός ὅμως λαός δέ μέ γνώρισε»¹².

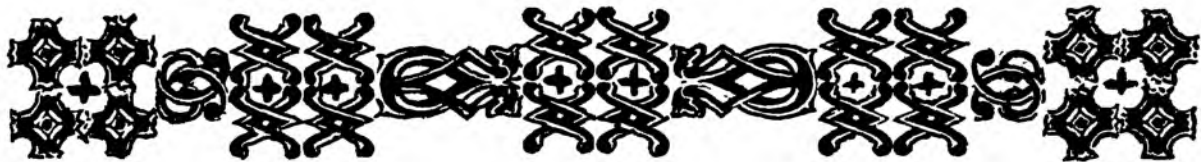
Ἄς προσευχηθοῦμε μέ τόν πνευματικό νόμο ¹³, γιὰ νά ἐκτελέσουμε τίς ἅγιες ἐντολές του, δοξάζοντας τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Η'

38,1 Πολλοὶ δίκαιοι φαινόμενοι νομίζονται εἶναι Χριστιανοί, τεχνικῶν δέ ἐστι καὶ πεπειραμένων δοκιμάσαι, εἰ ἀληθῶς οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι τὸ σίγνον καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως, μὴπως ἄρα παρακεχάρακται τεχνιτῶν ἔργα, καὶ θαυμάζουσι τεχνῖται καὶ ψέγουσιν. Εἰ δὲ μὴ ὧσι τεχνῖται, οὐ δύνανται δοκιμάσαι τοὺς δολίους ἐργάτας, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἐπιφέρονται σχῆμα μοναζόντων ἦτοι Χριστιανῶν. Καὶ γὰρ οἱ ψευδαπόστολοι ἔπασχον ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτοὶ εὐηγγελίζοντο βασιλείαν οὐρανῶν. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ ἀπόστολος, «ἐν κινδύνοις περισσοτέρως, ἐν θλίψεσιν ὑπερβαλλόντως», θέλων δεῖξαι ὅτι πλεῖον αὐτῶν ἔπαθε.

38,2 Χρυσὸς εὐχερῶς εὐρίσκεται, μαργαρίται δὲ καὶ λίθοι τίμιοι προχωροῦντες εἰς διάδημα βασιλέως σπανίως εὐρίσκονται· πολλάκις γὰρ ἐξ αὐτῶν οὐχ εὐρίσκονται προχωροῦντες. Οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐποικοδομοῦνται εἰς τὸν στέφανον τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κοινωνοὶ γένωνται τῶν ἀγίων αἱ ψυχαὶ ἐκεῖναι. Δόξα τῷ οὕτως ἀγαπήσαντι τὴν ψυχὴν ταύτην καὶ ὑπὲρ αὐτῆς παθόντι καὶ ἀναστήσαντι αὐτὴν ἐκ νεκρῶν. Ὡσπερ δὲ τῷ Μωϋσῆ «κάλυμμα ἐπετίθετο εἰς τὸ πρόσωπον» πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι προσέχειν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τὸν λαόν, οὕτω καὶ νῦν «ἐπὶ τὴν καρδίαν σου κεῖται»



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Η'

- 38,1 Πολλοί απ' αὐτούς πού φαίνονται ὅτι εἶναι δίκαιοι, θεωροῦνται ὅτι εἶναι Χριστιανοί· ὅμως μόνο οἱ εἰδικοί καί οἱ πεπειραμένοι μποροῦν νά τούς δοκιμάσουν, ἄν πραγματικά αὐτοί ἔχουν τό σημάδι καί τήν εἰκόνα τοῦ βασιλιᾶ, μήπως δηλαδή ἔχουν παραχαραχθεῖ τά ἔργα τῶν τεχνιτῶν, καί οἱ πραγματικοί τεχνίτες θαυμάζουν καί κατηγοροῦν. Ἐάν ὅμως δέν εἶναι καλοί τεχνίτες δέ μποροῦν νά ἐλέξουν τούς πονηρούς ἐργάτες¹⁴, ἐπειδή καί αὐτοί φοροῦν τό μοναχικό σχῆμα, εἶναι δηλαδή Χριστιανοί. Διότι καί οἱ ψευδαπόστολοι ὑπέφεραν γιά τό Χριστό καί αὐτοί γίνονταν εὐαγγελιστές τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Γι' αὐτό λέγει ὁ ἀπόστολος, «ὑποβλήθηκα σέ περισσότερους κινδύνους ἀπό κάθε ἄλλο, ὑπέμεινα ὑπερβολικές θλίψεις»¹⁵, θέλοντας νά δείξει ὅτι ἔπαθε περισσότερα ἀπ' ὅλους τούς ἄλλους.
- 38,2 Τό χρυσάφι τό βρίσκει κανεῖς εὐκόλα, τά μαργαριτάρια ὅμως γιά τό στέμμα τοῦ βασιλιᾶ σπάνια τά βρίσκει κανεῖς· διότι πολλές φορές τά μαργαριτάρια πού συγκεντρώνονται δέ κρίνονται κατάλληλα γιά τό στέμμα τοῦ βασιλιᾶ. Ἐτσι καί οἱ Χριστιανοί τοποθετοῦνται στό στεφάνι τοῦ Χριστοῦ, γιά νά γίνουν οἱ ψυχές τους κοινωνοί τῶν ἀγίων. Ἄς δοξάζουμε αὐτόν πού τόσο ἀγάπησε αὐτή τήν ψυχή, καί γιά χάρη τῆς ἔπαθε καί ἀναστήθηκε ἀπό τούς νεκρούς. Ὅπως τότε «ἔβαλαν κάλυμμα μπροστά στό πρόσωπο τοῦ Μωυσῆ»¹⁶, ὥστε νά μή μπορεῖ νά προσβλέπει ὁ λαός σ' αὐτόν, ἔτσι καί τώρα «ὑπάρχει κάλυμμα

κάλυμμα πρὸς τὸ μὴ βλέπειν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ὅταν δε περιαιρεθῇ τοῦτο, τότε ἐπιφαίνεται καὶ ἐμφανίζει ἑαυτὸν τοῖς Χριστιανοῖς καὶ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν καὶ ἐκζητοῦσιν ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς λέγει ὅτι «ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτὸν καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσω».

38,3 Σπουδάσωμεν οὖν προσελθεῖν τῷ ἀψευδεῖ Χριστῷ, ἵνα τύχωμεν τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἣν ἐνεκαίνισεν ὁ Κύριος διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου, διαρρήξας πύλας ἄδου καὶ ἀμαρτίας, καὶ ἐξαγαγὼν τὰς πιστὰς ψυχὰς καὶ δοῦς αὐταῖς ἕνδον Παράκλητον καὶ ἀνενέγκας εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Συμβασιλεύσωμεν οὖν αὐτῷ καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ τὴν πόλιν αὐτοῦ, εἰς τὴν ἐπουράνιον ἐκκλησίαν, εἰς τὸν χορὸν τῶν ἀγίων ἀγγέλων. Οἱ δὲ ἐπὶ πολὺν χρόνον γυμνασθέντες ἀδελφοὶ καὶ δοκιμασθέντες, οὗτοι δύνανται τοῖς ἀπείροις βοηθῆσαι καὶ συμπαθῆσαι.

38,4 Τινὲς γὰρ ἀσφαλισάμενοι ἑαυτοὺς καὶ ὑπὸ χάριτος Θεοῦ ἐνεργηθέντες μεγάλως, οὕτως εὗρον τὰ μέλη αὐτῶν ἡγιασμένα, ὥστε λογίζεσθαι αὐτοὺς ὅτι 'οὐ συμβαίνει εἰς Χριστιανισμόν γίνεσθαι ἐπιθυμίαν', ἀλλὰ κέκτηνται νοῦν σὺφρονα καὶ ἀγνόν· καὶ ἔστι λοιπὸν ὁ ἔσω ἄνθρωπος μετέωρος εἰς τὰ θεῖα καὶ ἐπουράνια, ὥστε νομίσει τὸν τοιοῦτον ἤδη ἐφθακέναι εἰς τὰ τέλεια μέτρα. Καὶ ὡς ἐνόμιζε προσηγγικέναι ἤδη τῷ εὐδίῳ λιμένι, ἐπανεστήσαν αὐτῷ κλύδωνες, ὥστε πάλιν εὗρεθῆναι εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους καὶ εἰσενεχθῆναι ὅπου ἡ θάλασσα, οὐρανὸς καὶ θάνατός ἐστιν ἕτοιμος. Οὕτως ἡ ἀμαρτία ἐπεισελθοῦσα «κετειργάσατο πᾶσαν ἐπιθυμίαν» κακὴν. Αὕθις δὲ οἱ τοιοῦτοι χάριτός τινος ἀξιοθέντες καὶ ὡσπερ εἰπεῖν ἀπὸ ὄλου βυθοῦ τῆς θαλάσσης ψεκάδα τινὰ δεξάμενοι, εὐρί-

πάνω στην καρδιά σου»¹⁷ για να μή βλέπεις τή δόξα τοῦ Θεοῦ. Καί ὅταν ἀφαιρεθεῖ αὐτό, τότε φανερώνεται καί ἐμφανίζει τόν ἑαυτό του στούς Χριστιανούς καί σ' ἐκείνους πού τόν ἀγαποῦν καί ἀληθινά τόν ἀναζητοῦν, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος· «θά φανερώσω τόν ἑαυτό μου σ' αὐτόν καί θά φτιάξω στήν καρδιά του τόπο κατοικίας μου»¹⁸.

38,3 Ἄς φροντίσουμε νά προσέλθουμε στόν ἀληθινό Κύριο, γιά ν' ἀπολαύσουμε ὅσα μᾶς ὑποσχέθηκε, καί τήν καινή Διαθήκη πού τήν ἔκανε ὁ Κύριος καινούρια πραγματικότητα μέ τό σταυρό του καί τό θάνατό του, ἀφοῦ συνέτριψε τίς πύλες τοῦ ἄδη¹⁹ καί τῆς ἀμαρτίας, ἀπελευθέρωσε τίς πιστές ψυχές, ἔδωσε μέσα σ' αὐτές τόν Παράκλητο, καί τίς ὁδήγησε στή βασιλεία του. Ἄς βασιλεύσουμε λοιπόν καί ἐμεῖς μαζί του στήν πόλη του, τήν Ἱερουσαλήμ, στήν ἐπουράνια ἐκκλησία, στό χορό τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Ἐκεῖνοι ἀπό τούς ἀδελφούς μας πού ἐξασκήθηκαν καί δοκιμάσθηκαν γιά πολύ χρόνο, μποροῦν νά βοηθήσουν καί νά συμπαρασταθοῦν στούς πνευματικά ἄπειρους.

38,4 Διότι μερικοί, ἀφοῦ ἀσφάλισαν τούς ἑαυτούς τους γιά νά μή πέσουν, καί δέχτηκαν σέ μεγάλο βαθμό τή χάρη τοῦ Θεοῦ, νόμισαν ὅτι τόσο πολύ ἀγιάσθηκαν τά μέλη τους, ὥστε ἔφτασαν στό σημεῖο νά σκέφτονται ὅτι 'δέν ὑπάρχουν στό Χριστιανισμό ἄτακτες ἐπιθυμίες', ἀλλ' ἔχουν σῶφρονα καί ἀγνό νοῦ· καί βρίσκεται τότε ὁ ἐσωτερικός ἄνθρωπος ὑψωμένος στά θεῖα καί ἐπουράνια, ὥστε νά νομίζει αὐτός ὅτι ἤδη ἔχει φθάσει στήν τελειότητα. Καί ἐνῶ νόμιζε ὅτι πλησίασε πιά στό γαλήνιο λιμάνι, σηκώθηκε ἐναντίον του θαλασσοταραχή, ὥστε νά βρεθεῖ πάλι μέσα στό πέλαγος καί νά ὁδηγηθεῖ ἐκεῖ πού ὑπάρχει μόνο θάλασσα, ὁ οὐρανός καί ὁ θάνατος. Ἔτσι μπαίνοντας μέσα του ἡ ἀμαρτία «καλλιέργησε κάθε ἐπιθυμία»²⁰ κακή. Πάλι λοιπόν αὐτοί, ὅταν ἀξιωθοῦν νά δεχθοῦν γιά λίγο τή χάρη τοῦ Θεοῦ, καί σά νά ἀνασύρονται ἀπό τά κατάβαθα τῆς θάλασσας, ἀφοῦ

19. Ματθ. 16,18

20. Ρωμ. 7,8

σκουσιν αὐτοὶ ἐκεῖνοι καθ' ὥραν καὶ καθ' ἡμέραν τοσαύτην θαυματουργίαν γινομένην, ὥστε τὸν ἐνεργούμενον ἐπὶ τῇ παραδόξῳ καὶ ξένη καὶ θεϊκῇ ἐργασίᾳ θαμβεῖσθαι καὶ ἐκπλήττεσθαι πῶς ἐσοφίσθη. Φωτίζει γὰρ αὐτὸν ἡ χάρις, λοιπὸν ὀδηγεῖ, εἰρηνεύει, ἀγαθύνει τὰ πάντα, οὐσα θεία καὶ ἐπουράνιος, ὥστε πρὸς σύγκρισιν ἐκείνου βασιλεῖς καὶ δυνάστας, σοφοὺς καὶ ἀξιωματικοὺς ὡς ἐλαχίστους καὶ εὐτελεῖς ἡγεῖσθαι. Μετὰ δὲ καιρὸν καὶ ὥραν μεταβάλλεται τὰ πράγματα, ὥστε ἐξ ἀληθείας τὸν τοιοῦτον ἑαυτὸν ἡγεῖσθαι ἀμαρτωλότερον πάντων ἀνθρώπων, καὶ πάλιν ἄλλη ὥρα ὄρᾶν ἑαυτὸν οἶον βασιλέα μέγιστον ἐξαίσιον ἢ δυνάστην φίλον βασιλέως, πάλιν ἄλλη ὥρα ἑαυτὸν ὄρᾶν ἀσθενῆ καὶ πτωχὸν. Λοιπὸν εἰς ἀμηχανίαν ἐμπίπτει ὁ νοῦς 'διὰ τί οὕτω καὶ πάλιν οὕτως;'. "Ὅτι ὁ σατανᾶς μισόκαλος ὢν τὰ πονηρὰ ὑποβάλλει τοῖς τὴν ἀρετὴν κατορθοῦσι, καὶ ἀγωνίζεται αὐτοὺς μεταστρέψαι· ἔργον γὰρ ἔχει τοῦτο.

38,5 Ἄλλὰ σὺ τούτῳ μὴ ὑποταγῆς, τὴν ἐν τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ ἐπιτελουμένην δικαιοσύνην ἐργαζόμενος, ἐν ᾧ τὸ τοῦ Χριστοῦ βῆμα ἔστηκεν ἅμα τῷ ἀχράντῳ ἀγιαστηρίῳ, ὅπως τὸ «μαρτύριον τῆς συνειδήσεώς» σου καυχῆσθαι ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ τοῦ καθάρισαντός σου «τὴν συνείδησιν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων», ἵνα τῷ πνεύματί σου Θεῷ λατρεύσης, ἵνα γνῶς τί προσκυνεῖς, κατὰ τὸν εἰπόντα· «ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἶδαμεν». Πείσθητι τῷ ὀδηγοῦντί σε Θεῷ, κοινωνησάτω ἡ ψυχὴ σου τῷ Χριστῷ ὡς κοινωνεῖ νύμφη νυμφίῳ· «τὸ γὰρ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστί», φησὶν, «ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἁμωμον ψυχὴν».

Ἦν δὲ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

21. Πρβλ. Ρωμ. 7,22

24. Πρβλ. Ἑβρ. 9,14

27. Ἐφεσ. 5,32

22. Πρβλ. Β' Κορ. 1,12

25. Πρβλ. Ρωμ. 1,9

23. Πρβλ. Γαλ. 6,14

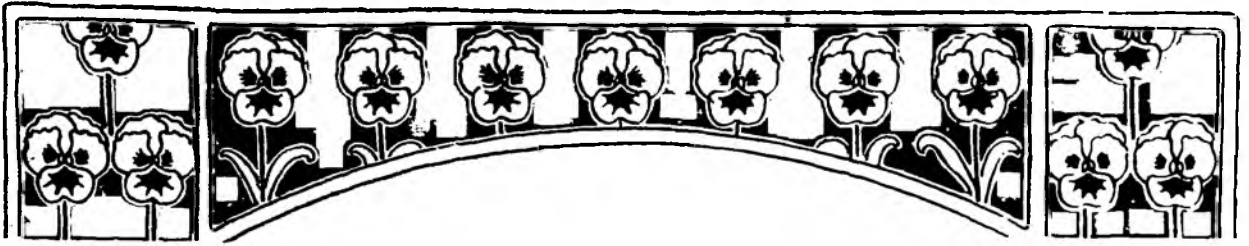
26. Ἰω. 4,22

δεχθούν κάποιο ραντισμό, ανακαλύπτουν κάθε ὥρα καὶ κᾶθε μέρα νά τούς γίνεται τόση θαυματουργία, ὥστε, αὐτός πού δέχθηκε αὐτή τήν παράδοξη καὶ ξένη καὶ θεϊκή εὐργεσία ν' ἀπορεῖ καὶ νά ἐκπλήσσειται πῶς ἀπέκτησε τόση σοφία. Διότι τόν φωτίζει ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ, τόν καθοδηγεῖ, τόν εἰρηνεύει, ὁδηγεῖ τά πάντα στό ἀγαθό, ἀφοῦ εἶναι θεϊκή καὶ ἐπουράνια, ὥστε, συγκρινόμενοι μέ βασιλεῖς καὶ δυνάστες, μέ σοφούς καὶ ἀξιωματικούς, νά θεωροῦνται ὅτι εἶναι ἐλάχιστοι καὶ εὐτελεῖς. Μετά ὁμως ἀπό λίγο καιρό μεταβάλλονται τά πράγματα, ὥστε πραγματικά αὐτός νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του πιά ἀμαρτωλό ἀπ' ὅλους τούς ἀνθρώπους, καὶ πάλι σ' ἄλλο χρόνο καὶ σ' ἄλλη ὥρα νά βλέπει τόν ἑαυτό του σά θαυμάσιο καὶ μέγιστο βασιλιά, ἢ σά δυνάστη φίλο τοῦ βασιλιᾶ, καὶ πάλι σ' ἄλλη ὥρα νά βλέπει τόν ἑαυτό του ἀσθενή καὶ φτωχό. Ἀπ' ὅλα αὐτά ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου βρίσκεται σέ ἀμηχανία καὶ λέγει· 'γιατί αὐτό γίνεται τή μιά φορά ἔτσι καὶ τήν ἄλλη ἀλλιῶς;'. Αὐτό συμβαίνει διότι ὁ σατανᾶς, πού μισεῖ τό καλό, εἰσηγεῖται τά πονηρά ἔργα σ' αὐτούς πού πετυχαίνουν νά φτάσουν στήν ἀρετή, καὶ ἀγωνίζεται νά τούς μεταστρέψει· διότι αὐτό εἶναι τό ἔργο του.

38,5

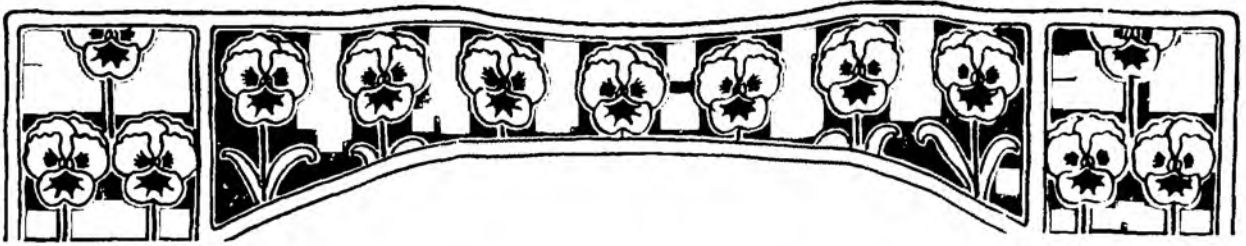
Ἀλλά σύ νά μή ὑποταγεῖς σ' αὐτόν, ἀγωνιζόμενος νά πραγματοποιήσεις τήν τελειότητα στόν ἐσωτερικό ἀνθρωπο²¹, ὅπου στήθηκε τό βῆμα τοῦ Χριστοῦ πού θά κρίνει τόν κόσμο μαζί μέ τό ἄχραντο ἀγιαστήριο, γιά νά ἔχεις καύχημα τή «μαρτυρία τῆς συνειδήσεώς σου»²² γιά τό σταυρό τοῦ Χριστοῦ²³, πού σοῦ καθάρισε «τή συνείδηση ἀπό τά νεκρά ἔργα»²⁴, γιά νά λατρέψεις μέ τό πνεῦμα σου τό Θεό²⁵, γιά νά γνωρίζεις τί προσκυνᾶς, σύμφωνα μέ ἐκεῖνον πού εἶπε· «ἐμεῖς προσκυνοῦμε αὐτό πού γνωρίζουμε»²⁶. Δεῖξε ἐμπιστοσύνη στό Θεό πού σέ καθοδηγεῖ, καὶ ἄς ἐνωθεῖ ἡ ψυχὴ σου μέ τό Χριστό, ὅπως ἐνώνεται ἡ νύμφη μέ τό νυμφίο· «διότι τό μυστήριο αὐτό εἶναι μεγάλο»²⁷, λέγει, «ἐγώ ὁμως σᾶς λέγω ὅτι αὐτά ἀναφέρονται στήν πνευματική ἐνωση τοῦ Χριστοῦ καὶ στήν ἀγνή ψυχή».

Σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Θ'

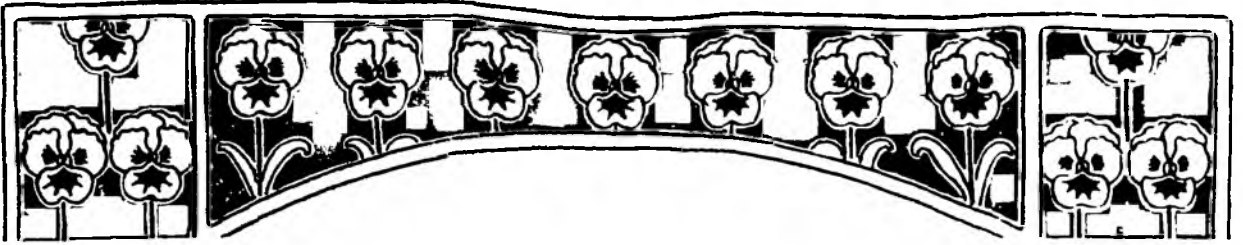
39 Ὡσπερ βασιλεὺς γράψας ἐπιστολάς, οἷς βούλεται κωδικέλ-
λους καὶ δωρεὰς ἰδίας χαρίσασθαι, σημαίνει πᾶσιν ὅτι, ἑταχέως
σπουδάσατε ἔλθειν πρός με, ἵνα λάβητε παρ' ἐμοῦ δωρεὰς βασιλι-
κάς'. Καὶ εἰ μὴ ἀπέλθωσι καὶ λάβωσιν, οὐδὲν ὠφελήθησαν ἀνα-
γνόντες τὰς ἐπιστολάς, μᾶλλον δὲ καὶ θανάτου εἰσὶν ἔνοχοι, μὴ θε-
λήσαντες ἀπελθεῖν καὶ ἐκ χειρὸς βασιλέως τιμῆς ἀξιοθῆναι· οὕτω
καὶ τὰς θείας Γραφᾶς ὡσπερ ἐπιστολάς ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς
Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις, δηλώσας δι' αὐτῶν, ἵνα παρακαλέσαντες
τὸν Θεὸν καὶ πιστεύσαντες αἰτήσωσι καὶ λάβωσι δωρεὰν οὐράνιον
ἐκ τῆς ὑποστάσεως τῆς θεότητος αὐτοῦ· γέγραπται γάρ· «ἵνα γενώ-
μεθα θείας κοινωνοὶ φύσεως». Εἰ δὲ μὴ προσέλθῃ καὶ αἰτήσῃ καὶ
λάβῃ ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲν ὠφελήθη ἀναγνοὺς τὰς Γραφᾶς, μᾶλλον
δὲ καὶ θανάτου ἔνοχός ἐστιν, ὅτι παρὰ βασιλέως οὐρανόθεν οὐκ ἠθέ-
λησε λαβεῖν ζωῆς δωρεάν, ἧς ἀνευ ἀδύνατόν ἐστιν ζωῆς ἀθανάτου
τυχεῖν, ἧτις ἐστὶν ὁ Χριστός, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Θ'

39

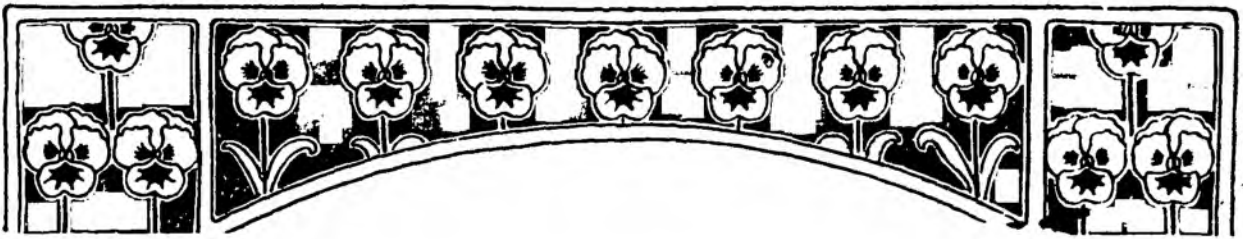
“Οπως ὁ βασιλιάς γράφοντας ἐπιστολές, σ’ ὄσους θέλει συντάσσει διαθήκες καί χαρίζει δικές του δωρεές, καλώντας ὄλους καί λέγοντας· ‘φροντίστε νά ἐρθετε γρήγορα κοντά μου, γιά νά πάρετε ἀπό μένα βασιλικές δωρεές’. Καί ἂν δέν ἐρθουν γιά νά τίς πάρουν, δέν ὠφελοῦνται καθόλου μέ τό νά διαβάσουν μόνο τίς ἐπιστολές, ἢ καλύτερα εἶναι καί ἔνοχοι θανάτου, ἐπειδή δέ θέλησαν νά πᾶνε καί νά λάβουν αὐτή τή μεγάλη τιμή ἀπό τά χέρια τοῦ βασιλιᾶ· ἔτσι καί τίς θεῖες Γραφές, σάν ἐπιστολές τίς ἔστειλε ὁ βασιλιάς Θεός στούς ἀνθρώπους, φανερώνοντας μ’ αὐτές, ὅτι, ἀφοῦ παρακαλέσουμε τό Θεό καί τόν ζητήσουμε μέ πίστη, θά λάβουμε δῶρα οὐράνια²⁸ ἀπό τή φύση τῆς δικῆς του θεότητας· διότι ἔχει γραφεῖ· «γιά νά γίνουμε μέτοχοι τῆς θείας φύσεως»²⁹. Ἄν ὅμως δέν προσέλθει καί ζητήσει καί δέ λάβει ὁ ἄνθρωπος, δέν ὠφελεῖται καθόλου μέ τό νά διάβάζει τίς Γραφές, μᾶλλον δέ εἶναι καί ἔνοχος θανάτου, διότι δέ θέλησε νά πάρει ἀπό τόν οὐράνιο βασιλιά σάν δῶρο τήν ἀληθινή ζωή, χωρίς τήν ὁποία εἶναι ἀδύνατο νά πετύχει τήν ἀθάνατη ζωή, πού εἶναι ὁ ἰδιός ὁ Χριστός, στόν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἄμην.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ'

40,1 *Περὶ τῆς φαινομένης ἀσκήσεως καὶ ποῖον ἐπιτήδευμα μεῖζον καὶ πρῶτον τυγχάνει, τοῦτο γινώσκετε, ἀγαπητοί, ὅτι ἀλλήλων ἐκδέδενται πᾶσαι αἱ ἀρεταί, ὡσπέρει γάρ τις πνευματικὴ ἄλυσις· μία τῆς μιᾶς ἤρτηνται. Ἡ εὐχὴ ἀπὸ τῆς ἀγάπης, ἡ ἀγάπη ἀπὸ τῆς χαρᾶς, ἡ χαρὰ ἀπὸ τῆς πραότητος, ἡ πραότης ἀπὸ τῆς ταπεινώσεως, ἡ ταπεινώσις ἀπὸ τῆς διακονίας, ἡ διακονία ἀπὸ τῆς ἐλπίδος, ἡ ἐλπίς ἀπὸ τῆς πίστεως, ἡ πίστις ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς, ἡ ὑπακοὴ ἀπὸ τῆς ἀπλότητος, ὡσπερ καὶ τὸ ἐναντίον μέρος ἐν ἀφ' ἑνὸς τὰ κακὰ ἐκδέδενται· τὸ μῖσος ἀπὸ τοῦ θυμοῦ, ὁ θυμὸς ἀπὸ τῆς ὑπερηφανίας, ἡ ὑπερηφανία ἀπὸ τῆς κενοδοξίας, ἡ κενοδοξία ἀπὸ τῆς ἀπιστίας, ἡ ἀπιστία ἀπὸ τῆς σκληροκαρδίας, ἡ σκληροκαρδία ἀπὸ τῆς ἀμελείας, ἡ ἀμέλεια ἀπὸ τῆς χαυνώσεως, ἡ χαύνωσις ἀπὸ τῆς ἀκηδίας, ἡ ἀκηδία ἀπὸ τῆς ἀνυπομονησίας, ἡ ἀνυπομονησία ἀπὸ τῆς φιληδονίας· καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς κακίας ἀλλήλων εἰσὶν ἐκκρεμάμενα. Οὕτω κἂν τῷ ἀγαθῷ μέρει ἀλλήλων εἰσὶν ἐκκρεμάμεναι αἱ ἀρεταὶ καὶ ἀπηρτημέναι.*

40,2 *Κεφάλαιον δὲ πάσης σπουδῆς ἀγαθῆς καὶ κορυφαῖον τῶν κατορθωμάτων ἐστὶ τὸ προσκαρτερεῖν τῇ εὐχῇ, ἀφ' ἧς καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς διὰ τῆς παρὰ Θεοῦ αἰτήσεως ὀσημέραι προσκτιᾶσθαι δυνάμεθα. Ἐντεῦθεν γὰρ ἐγγίνεται τοῖς καταξιουμένοις ἡ κοινωνία τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγιότητος καὶ τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας, καὶ ἡ συνάφεια τῆς τοῦ νοῦ διαθέσεως πρὸς τὸν Κύριον ἐν ἀγάπῃ ἀρρήτῳ· ὁ γὰρ ἑαυτὸν ὀσημέραι τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖν ἀναγκάζων, εἰς ἔρωτα θεῖον καὶ πόθον ἔμπυρον ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἀγάπης ἐκκαίεται πρὸς Θεὸν καὶ τὴν χάριν τῆς τοῦ Πνεύματος ἀγιαστικῆς τελειότητος ὑποδέχεται.*



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ'

40,1 Για την πνευματική άσκηση και για τό ποιό κατόρθωμα είναι μεγαλύτερο και πρώτο, αυτό νά γνωρίζετε, αγαπητοί, ότι όλες οι αρετές είναι δεμένες μεταξύ τους, σάν νά είναι μία πνευματική αλυσίδα· διότι ή μία είναι συνδεδεμένη μέ την άλλη. Η προσευχή μέ την αγάπη, ή αγάπη μέ τή χαρά, ή χαρά μέ την πραότητα, ή παραότητα μέ την ταπείνωση, ή ταπείνωση μέ τή διακονία, ή διακονία μέ την έλπίδα, ή έλπίδα μέ την πίστη, ή πίστη μέ την ύπακοή, ή ύπακοή μέ την απλότητα, όπως ακριβώς και τά αντίθετα, τό ένα κακό είναι συνδεδεμένο μέ τό άλλο· τό μίσος μέ τό θυμό, ό θυμός μέ την ύπερηφάνεια, ή ύπερηφάνεια μέ την κενοδοξία, ή κενοδοξία μέ την άπιστία, ή άπιστία μέ τή σκληροκαρδία, ή σκληροκαρδία μέ την άμέλεια, ή άμέλεια μέ την άποχαύνωση, ή άποχαύνωση μέ την άδιαφορία, ή άδιαφορία μέ την άνυπομονησία, ή άνυπομονησία μέ την φιληδονία, καθώς και τά υπόλοιπα μέλη τής κακίας είναι κρεμασμένα τό ένα από τό άλλο.

40,2 Τό πιό σημαντικό και σπουδαίο από όλα τά πνευματικά κατορθώματα είναι ή έπιμονή στην προσευχή, μέ την όποία και τίς υπόλοιπες αρετές μπορούμε ν' αποκτήσουμε παρακαλώντας κάθε μέρα τό Θεό. Διότι απ' αυτήν προέρχονται, σ' όσους άξιωθούν νά τή γευθούν, ή συμμετοχή στην αγιότητα του Θεού, ή απόκτηση τής πνευματικής ενέργειας, και ή προσκόλληση τής διάθεσης του νοϋ στον Κύριο μέ άνέκφραστη αγάπη· διότι αυτός πού καθημερινά έπιμένει στην προσευχή καίγεται από την πνευματική αγάπη προς τό Θεό, από τό θεϊό έρωτα, και από τό φλογερό πόθο, και δέχεται τή χάρη του άγίου Πνεύματος πού οδηγεί στην τελειότητα.

40,3 **Ἐρώτησις:** Ἐπειδὴ τινες πωλοῦσι μὲν τὰ ὑπάρχοντα καὶ δούλους ἐλευθεροῦσι καὶ ποιοῦσιν ἐντολάς, οὐ ζητοῦσι δὲ λαβεῖν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὸ Πνεῦμα, ἄρα ζῶντες οὕτως οὐκ ἀπέρχονται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν;

Ἀπόκρισις: Ὁ λόγος οὗτος λεπτὸς ἐστὶ. Τινὲς γὰρ λέγουσι μίαν βασιλείαν καὶ μίαν γέενναν· ἡμεῖς δὲ λέγομεν βαθμοὺς πολλοὺς καὶ διαφορὰς καὶ μέτρα, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ γεέννῃ. Ὡσπερ δὲ ἐστὶ μία ψυχὴ ἐν ὄλοις τοῖς μέλεσι, καὶ ἄνω ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐνεργεῖ καὶ κάτω τοὺς πόδας αὐτῆ κινεῖ, οὕτω καὶ ἡ θεότης πάντα τὰ κτίσματα τὰ ἐπουράνια καὶ τὰ ὑποκάτω τῆς ἀβύσσου περιέχει καὶ πανταχοῦ πεπλήρωται ἐν τῇ κτίσει, εἰ καὶ ἐξωτέρᾳ τῶν κτισμάτων ἐστὶ διὰ τὸ ἀμέτρητον καὶ ἀπερίληπτον. Προσέχει οὖν αὐτῆ ἡ θεότης τοῖς ἀνθρώποις καὶ οἰκονομεῖ πάντα κατὰ λόγον. Καὶ ἐπειδὴ τινες μὲν εὐχόνται, μὴ εἰδότες τί ζητοῦσι, τινὲς δὲ νηστεύουσιν, ἄλλοι στήκουσιν εἰς διακονίαν, ἕκαστῳ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως ὁ Θεός, δκαιοκρίτης ὢν, ἀποδίδωσι τὸν μισθόν. Ἄ γὰρ ποιοῦσι, διὰ φόβον Θεοῦ ποιοῦσιν· ἀλλ' οὐκ εἰσιν οὗτοι πάντες υἱοὶ οὔτε βασιλεῖς οὔτε κληρονόμοι.

40,4 Εἰσὶ δὲ ἐν τῷ κόσμῳ οἱ μὲν φονεῖς, ἄλλοι πόρνοι καὶ ἄλλοι ἄρπαγες, οἱ δὲ πάλιν τὰ ἴδια πτωχοῖς διαδιδόντες. Προσέχει καὶ τούτοις κάκεινοις ὁ Κύριος. Καὶ τοῖς μὲν ἀγαθοποιοῦσιν ἀνάπαυσιν καὶ μισθὸν δίδωσιν. Εἰσὶ γὰρ μέτρα ὑπερέχοντα καὶ μέτρα μικρά· καὶ ἐν αὐτῷ τῷ φωτὶ καὶ τῇ δόξῃ διαφορὰ ἐστὶ. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ γεέννῃ καὶ τῇ κολάσει φαίνονται οἱ φαρμακοὶ καὶ οἱ λησταὶ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μικρὰ πλημμελήσαντες. Οἱ δὲ λέγοντες ὅτι 'μία ἐστὶ βασιλεία καὶ μία γέεννα καὶ οὐκ εἰσὶ βαθμοὶ' κακῶς λέγουσι. Πόσοι γὰρ εἰσὶ κοσμικοὶ νῦν εἰς θέατρα στήκοντες καὶ λοιπὰς ἀταξίας, καὶ πόσοι εἰσὶν ἄρτι εὐχόμενοι καὶ φοβούμενοι τὸν Θεόν; Τούτοις

30. Πρβλ. Ρωμ. 12,3

31. Πρβλ. Ρωμ. 20,8

32. Πρβλ. Β' Κορ. 7,1

40,3 Ἐρώτηση: Ἐπειδή μερικοί πουλοῦν βέβαια τὰ ὑπάρχοντά τους, ἐλευθερώνουν ἐπίσης δούλους, καί ἐφαρμόζουν καί ἄλλες ἐντολές, δέν ἐπιδιώκουν ὅμως νά λάβουν σ' αὐτό τόν κόσμον τό ἅγιο Πνεῦμα, ἄραγε ζώντας κατ' αὐτό τόν τρόπο δέν ὀδηγοῦνται στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ;

Ἀπάντηση: Τό θέμα αὐτό εἶναι πολύ λεπτό. Διότι μερικοί λένε ὅτι ὑπάρχει μία βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί μία γέεννα τοῦ πυρός, ἐμεῖς ὅμως λέμε ὅτι ὑπάρχουν πολλοί βαθμοί καί διαφορές καί ποικίλα μέτρα καί στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί στή γέεννα τοῦ πυρός. Καί ὅπως ὑπάρχει μία ψυχή σ' ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος, πού καί ἐνεργεῖ πάνω στόν ἐγκέφαλο, καί κινεῖ κάτω τὰ πόδια, ἔτσι καί ἡ θεότητα, ὅλα τὰ κτίσματα πού βρίσκονται πάνω στόν οὐρανό καί κάτω στήν ἄβυσσο τὰ περιβάλλει, καί ἔχει γεμίσει ὅλη τήν κτίση μέ τήν παρουσία της, ἂν καί ἡ ἴδια εἶναι ἔξω ἀπ' ὅλα τὰ κτίσματα καί εἶναι ἀμέτρητη καί ἀχώρητη. Βλέπει λοιπόν αὐτή ἡ θεότητα τούς ἀνθρώπους καί φροντίζει τόν καθένα ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες του. Καί ἐπειδή βέβαια μερικοί προσεύχονται χωρίς νά γνωρίζουν τί ζητοῦν, ἐνῶ ἄλλοι νηστεύουν, ἄλλοι ἀσχολοῦνται μέ τή διακονία, στόν καθένα ἀνάλογα μέ τό μέτρο τῆς πίστεως³⁰ ὁ Θεός, πού εἶναι δίκαιος κριτής, ἀποδίδει τό μισθό του³¹. Διότι ὅλα ὅσα κάνουν τὰ ἐφαρμόζουν ἀπό φόβο πρὸς τό Θεό³². ὅμως ὅλοι αὐτοί δέν εἶναι οὔτε υἱοί οὔτε βασιλεῖς οὔτε κληρονόμοι.

40,4 Ὑπάρχουν ἄλλοι στόν κόσμο πού εἶναι φονιάδες, πόρνοι καί ἄρπαγες, ἄλλοι πάλι μοιράζουν τὰ ὑπάρχοντά τους στους φτωχοῦς. Βλέπει ὁ Κύριος καί τούς μέν καί τούς δέ. Καί σ' αὐτούς πού κάνουν ἀγαθές πράξεις δίνει ἀνάπαυση καί ἀμοιβή. Διότι ὑπάρχουν ἄλλα μέτρα μεγάλα καί ἄλλα μικρά· καί μέσα στό φῶς καί στήν κόλαση διακρίνονται οἱ μάγοι καί οἱ ληστές καί οἱ ἄλλοι πού διέπραξαν μικρά παραπτώματα. Αὐτοί ὅμως πού ἰσχυρίζονται ὅτι ὑπάρχει μία βασιλεία καί μία γέεννα καί δέν ὑπάρχουν βαθμοί σφάλλουν. Διότι πόσοι κοσμικοί ὑπάρχουν σήμερα πού παρακολουθοῦν τὰ θεάτρα καί τίς διάφορες ἄλλες ἀταξίες, καί πόσοι ὑπάρχουν σήμερα πού προσεύχονται καί φοβοῦνται τό Θεό; Ὁ Θεός βλέπει καί αὐτούς καί ἐκείνους,

οὖν κάκεινοις ὁ Θεὸς προσέχει, καὶ ὡς δικαιοκρίτης τοῖς μὲν ἀνάπαυσιν ἐτοιμάζει, τοῖς δὲ κόλασιν.

40,5 Ὡσπερ δὲ ζευγνύοντες ἄνθρωποι ἵππους καὶ ἄρματα ἠνιοχοῦσι καὶ κατ' ἀλλήλων ἐλαύνουσιν (ἕκαστος γὰρ ἀγωνίζεται, πῶς ρίψει καὶ νικήσει τὸν ἐξ ἐναντίας), οὕτως ἐστὶν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἀγωνιζομένων θεάτρον τῶν πονηρῶν πνευμάτων παλοιόντων τῇ ψυχῇ καὶ Θεοῦ καὶ ἀγγέλων θεωρούντων τὸ ἀγῶνα. Λοιπὸν καθ' ἐκάστην ὥραν κτίζονται ὑπὸ τῆς ψυχῆς πολλοὶ λογισμοὶ νεαροὶ ὁμοίως καὶ ὑπὸ τῆς κακίας ἔνδον. Καὶ γὰρ ἡ ψυχὴ πολλοὺς ἔχει ἀποκρύφους λογισμοὺς, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προφέρει καὶ γεννᾷ· καὶ αὐτὴ ἡ κακία λογισμοὺς ἔχει πολλοὺς καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ καθ' ὥραν γεννᾷ λογισμοὺς τὸ ἄρμα τῆς ψυχῆς, κατέχων τὰς ἡνίας τῶν λογισμῶν. Καὶ ὧδε τρέχει κατὰ τοῦ ἄρματος τοῦ σατανᾶ, ὅπου καὶ αὐτὸς ἐξευξε κατὰ τῆς ψυχῆς.

40,6 **Ἐρώτησις:** Εἰ ἀνάπαυσις ἐστὶν ἡ εὐχή, πῶς λέγουσί τινες ὅτι 'οὐ δυνάμεθα εὐξασθαι', οὐδὲ ὑπομένουσιν ἐν τῇ εὐχῇ;

Ἀπόκρισις: Αὕτη ἡ ἀνάπαυσις πλεονάζουσα δίδωσι σπλάγχνα καὶ διακονίας ἐτέρας, οἷον τοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφούς, τοῦ εἰς τὸν λόγον διακονῆσαι. Καὶ αὐτὴ ἡ φύσις θέλει ἀπελθεῖν καὶ ἰδεῖν τοὺς ἀδελφούς, λαλῆσαι λόγον· οὐδὲν γὰρ ἐν πυρὶ βαλλόμενον δύναται μένειν ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ αὐτὸ γίνεσθαι πῦρ. Ὅν τρόπον ἐὰν βάλης κάχληκας εἰς πῦρ, ὁ λίθος γίνεται ἄσβεστος· καὶ εἰς θάλασσαν ὁ θέλων ἐπὶ πολὺ καταδῦναι καὶ ἀπελθεῖν, εἰς μέσον πέλαγος καταποντίζεται καὶ ἀφανῆς γίνεται, ὁ δὲ κατὰ βαθμὸν εἰσερχόμενος πάλιν ἀναβῆναι θέλει καὶ ἐπιπλεῦσαι

καί σάν δίκαιος κριτής, γιά τούς μέν έτοιμάζει ανάπαυση, ένῶ γιά τούς ἄλλους τιμωρία.

40,5 Ὅπως οἱ ἄνθρωποι ζεύουν τά ἄλογα στά ἄρματα καί τά ὀδηγοῦν καί τρέχει ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου (διότι ὁ καθένας ἀγωνίζεται πῶς νά ρίξει κάτω καί πῶς νά νικήσει τόν ἀντίπαλό του), ἔτσι ἀκριβῶς ὑπάρχει καί μέσα στήν καρδιά αὐτῶν πού ἀγωνίζονται μιά πνευματική παλαίστρα, ὅπου παλεύουν τά πονηρά πνεύματα μέ τήν ψυχή, καί ὁ Θεός καί οἱ ἄγγελοι εἶναι θεατές αὐτοῦ τοῦ ἀγώνα. Κάθε στιγμή δημιουργοῦνται πολλοί νέοι ἀγαθοί λογισμοί ἀπό τήν ψυχή· τό ἴδιο συμβαίνει μέσα μας καί μέ τήν κακία. Διότι ἡ ψυχή ἔχει πολλούς ἀπόκρυφους λογισμούς καί κάθε στιγμή γεννάει καί φανερώνει αὐτούς· καί ἡ κακία πάλι ἔχει πολλούς λογισμούς καί κατορθώματα, καί κάθε στιγμή δημιουργεῖ καινούριους λογισμούς πού ἐναντιώνονται στήν ψυχή. Ὁ νοῦς πάλι εἶναι ὁ ἡνίοχος πού ζεύει τό ἄρμα τῆς ψυχῆς, κρατώντας τά χαλινάρια τῶν λογισμῶν. Καί ἔτσι τρέχει μέ ἀντίπαλο τό ἄρμα τοῦ σατανᾶ, τό ὁποῖο καί αὐτός ἔξεψε ἐναντίον τῆς ψυχῆς.

40,6 Ἐρώτηση: Ἐφοῦ ἡ προσευχή εἶναι ανάπαυση, πῶς λένε μερικοί 'δέ μπορούμε νά προσευχηθοῦμε', καί δέν δείχνουν ὑπομονή στήν προσευχή;

Ἀπάντηση; Αὐτή ἡ ανάπαυση, ὅταν πλεονάζει, δίνει ἀγάπη καί ἄλλες διακονίες, ὅπως ἐπισκέψεις στοὺς ἀδελφούς καί διδασκαλία τοῦ θείου λόγου. Καί αὐτή ἡ ἴδια μας ἡ φύση αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη νά πάει καί νά ἐπισκεφθεῖ τοὺς ἀδελφούς καί νά τοὺς μιλήσει· διότι τίποτε δέ μπορεῖ νά διατηρήσει ἀκέραια τή φύση του ὅταν τό βάζουμε μέσα στή φωτιά, ἀλλ' ἀναγκαστικά γίνεται καί αὐτό φωτιά. Ὅπως ἂν βάλεις μέσα στή φωτιά πέτρες γίνονται ἀσβέστης· καί ὁ δῦτης πού θέλει νά καταδυθεῖ γιά πολύ χρονικό διάστημα καί νά ἀπομακρυνθεῖ, καταβυθίζεται μέσα στό πέλαγος καί χάνεται, ένῶ αὐτός πού καταδύεται γιά λίγο, θέλει νά ἀνεβεῖ πάλι, νά ἐπιπλεύσει, καί νά βγεῖ ἔξω στό λιμάνι γιά νά δεῖ τοὺς ἀνθρώπους στή στεριά· ἔτσι συμβαίνει καί στόν πνευματικό χῶρο, ὅπου κανεῖς μπαίνει μέσα

καὶ ἐξελθεῖν εἰς λιμένα καὶ ἰδεῖν τοὺς ἐπὶ γῆς ἀνθρώπους, οὕτω καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν εἰσέρχεται τις εἰς βάθος χάριτος καὶ πάλιν μνημονεύει τῶν ἐταίρων αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ ἡ φύσις θέλει ἀπελθεῖν εἰς ἀδελφούς, ἀποπληρῶσαι τὴν ἀγάπην, πληροφορησαὶ λόγον.

40,7 **Ἐρώτησις:** Πῶς δύναται τὰ δύο πρόσωπα εἶναι ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἡ χάρις καὶ ἡ ἁμαρτία;

Ἀπόκρισις: Ὡσπερ ὅταν ἡ πῦρ ἐξωθεν χαλκίου, λοιπὸν ἐὰν ὑποβάλλῃς ξύλα, ἰδοὺ ἐκπυρον γίνεται, καὶ τὸ ἔσωθεν τοῦ σκεύους ἔψεται καὶ βράσσει, τοῦ πυρὸς ἐξωθεν ὑποκαιομένου· εἰ δέ τις ἀμελήσει καὶ μὴ ὑποβάλλῃ ξύλα, ἄρχεται χλιαρώτερον γίνεσθαι τὸ πῦρ καὶ ὡσπερ κατασβέννυσθαι, οὕτω καὶ ἡ χάρις, τὸ πῦρ τὸ οὐράνιον, καὶ ἔσωθέν σου ἐστὶ καὶ ἐξωθέν σου ἐστὶ. Λοιπὸν ἐὰν εὐξῆ καὶ δώσεις τοὺς λογισμοὺς σου εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἴδε ὑπέβαλες τὰ ξύλα, καὶ γίνονται οἱ λογισμοί σου πῦρ καὶ βάπτονται εἰς τὸν πόθον τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ καὶ ὑποχωρεῖ τὸ πνεῦμα ὡς ἐξώτερόν σου γινόμενον, ἀλλὰ καὶ ἔσωθέν σου ἐστὶ καὶ ἐξωθέν σου παραφαίνεται. Εἰ δὲ ἀμελήσει τις, ὀλίγον ἐκδοὺς ἑαυτὸν ἢ εἰς κοσμικὰ πράγματα ἢ εἰς ρεμβασμόν, πάλιν ἔρχεται ἡ κακία καὶ ἐνδύεται τὴν ψυχὴν, καὶ ὅλον τὸν ἄνθρωπον ἄρχεται θλίβειν. Μνημονεύει οὖν ἡ ψυχὴ τῆς προτέρας ἀναπαύσεως καὶ ἄρχεται θλίβεσθαι καὶ συνεχέστερον ταλαιπωρεῖν.

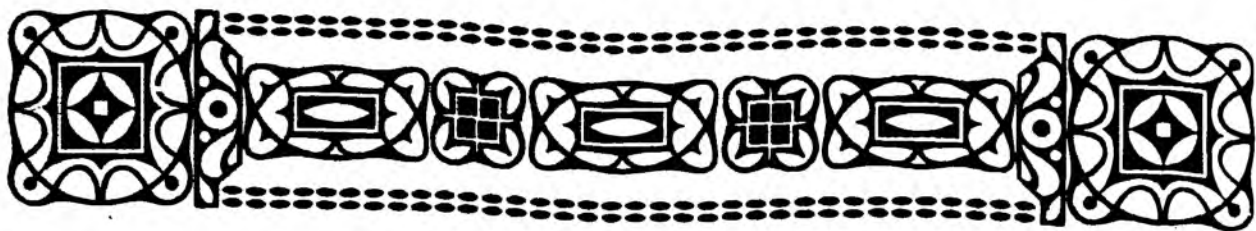
40,8 Πάλιν προσέσχεν ὁ νοῦς πρὸς τὸν Θεόν, ἤρξατο προσεγγίζειν αὐτῷ ἢ προτέρα ἀνάπαυσις, ἄρχεται σφοδρότερος ἐπιζητεῖν· «δέομαί σου», φησί, «Κύριε». Κατὰ μικρὸν μικρὸν προστίθεται αὐτῷ τὸ πῦρ ἐξάπτον καὶ ἀναπαῦον τὴν ψυχὴν, ὡσπερ τὸ ἄγκιστρον αἶρει ἐκ τοῦ βυθοῦ τὸν ἰχθὺν κατὰ μικρὸν μικρόν. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν καὶ ἐγεύετο τοῦ πικροῦ καὶ τοῦ θανάτου, πῶς ἠδύνατο διακρίναι τὸ πικρὸν ἀπὸ τοῦ γλυκέος καὶ τὸν θάνατον ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ εὐχαριστῆσαι τῷ ζωοποιῷ Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας; Ἀμήν.

στό βάθος τῆς χάριτος, πάλι ὁμοῦς θυμᾶται τοὺς φίλους του, καὶ ἡ ἴδια ἡ φύση του θέλει νά τόν ὀδηγήσει κοντά στοὺς ἀδελφούς του, γιὰ νά προσφέρει καὶ νά ὀλοκληρώσει τὴν ἀγάπη του καὶ νά πληροφορήσει τοὺς ἄλλους μέ τὸ λόγο τῆς χάριτος.

40,7 Ἐρώτηση; Πῶς εἶναι δυνατό νά βρίσκονται τὰ δύο πρόσωπα μέσα στήν καρδιά, δηλαδή καὶ ἡ χάρη καὶ ἡ ἁμαρτία;

Ἀπάντηση; Ὅπως ἀκριβῶς ὅταν ὑπάρχει φωτιά ἔξω ἀπὸ κάποιο χάλκινο σκεῦος καὶ τροφοδοτήσεις μέ ξύλα τῆ φωτιά, τότε τὸ σκεῦος πυρώνεται καὶ ὅ,τι ὑπάρχει μέσα σ' αὐτό ψήνεται καὶ βράζει, ἐπειδὴ ἡ φωτιά τὸ ζεσταίνει ἀπ' ἔξω, ἂν ὁμοῦς κάποιος ἀμελήσει καὶ δέ βάλει ξύλα στή φωτιά ἀρχίζει ν' ἀτονεῖ αὐτὴ καὶ φθάνει στό σημεῖο νά σβῆσει, ἔτσι καὶ ἡ χάρη, ἡ οὐράνια φωτιά, βρίσκεται καὶ μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ σένα. Ἐάν λοιπὸν προσευχηθεῖς καὶ δώσεις τοὺς λογισμοὺς σου στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ἔχεις βάλει τὰ ξύλα στή φωτιά καὶ τότε γίνονται οἱ λογισμοί σου φωτιά δυνατὴ καὶ βυθίζονται στὸν πόθο τοῦ Θεοῦ. Ἐάν καὶ ὑποχωρεῖ τὸ Πνεῦμα, σά νά βγαίνει ἔξω ἀπὸ σένα, ὁμοῦς ὑπάρχει μέσα σου καὶ ἐκδηλώνεται ἔξω ἀπὸ σένα. Ἐάν ὁμοῦς ἀμελήσει κάποιος, ἀφήνοντας τὸν ἑαυτό του ἢ στὰ κοσμικὰ πράγματα ἢ στίς διάφορες περιπλανήσεις τοῦ νοῦ, ἔρχεται πάλι ἡ κακία καὶ κυριαρχεῖ στήν ψυχὴ, καὶ ἀρχίζει νά καταθλίβει ὅλο τὸν ἄνθρωπο. Θυμᾶται τότε ἡ ψυχὴ τὴν προηγούμενη ἀνάπαυσή της καὶ ἀρχίζει νά θλίβεται καὶ νά ὑποφέρει συνέχεια.

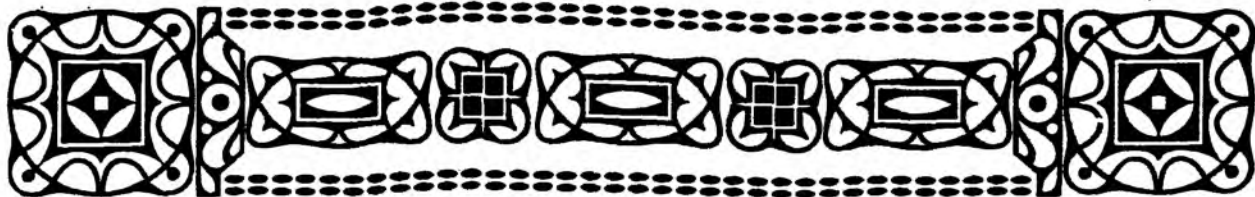
40,8 Ὅταν πάλι στραφεῖ ὁ νοῦς πρὸς τὸ Θεὸ ἀρχίζει τότε νά τὸν πλησιάζει ἡ προηγούμενη ἀνάπαυση καὶ ἀρχίζει νά ἐπιζητεῖ τὸ Θεὸ μέ μεγαλύτερη δύναμη, λέγοντας «Κύριε, σέ παρακαλῶ». Καὶ λίγο λίγο μεγαλώνει μέσα του ἡ φωτιά πού ζεσταίνει καὶ ἀναπαύει τὴν ψυχὴ, ὅπως τὸ ἀγκίστρι τραβάει σιγά σιγά πρὸς τὰ ἔξω τὸ ψάρι. Διότι, ἂν δέ συνέβαινε αὐτὸ καὶ δέ γευόταν ὁ ἄνθρωπος τὸ πικρὸ καὶ τὸ θάνατο, πῶς θά μπορούσε νά διακρίνει τὸ πικρὸ ἀπὸ τὸ γλυκὸ καὶ τὸ θάνατο ἀπὸ τὴ ζωὴ, ὥστε νά εὐχαριστήσῃ τὸν ζωοδότη Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα στοὺς αἰῶνες; Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Α'

41, 1 Τὸ τίμιον σκεῦος τῆς ψυχῆς ἐν πολλῇ βαθύτητι τυγχάνει, ὡς ποῦ φησιν· «ἄβυσσον καὶ καρδίαν αὐτὸς ἐρευνᾶ». Ἐκτραπέντος γὰρ τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐντολῆς καὶ ὑπὸ ἀπόφασιν ὀργῆς γεγενημένου, λαβοῦσα αὐτὸν ὑποχείριον ἡ ἁμαρτία, καὶ αὐτὴν ὡσπερ ἄβυσσός τις πικρίας ἐν λεπτότητι καὶ βαθύτητι τυγχάνουσα, εἰσελθοῦσα ἔνδον, τὰς νομὰς τῆς ψυχῆς κατέσχευεν ἕως τῶν βαθυτάτων αὐτῆς ταμείων. Τοιοῦτῳ δὲ τρόπῳ παρεικάσωμεν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἁμαρτίαν μιγεῖσαν, ὡσπερ ὅταν ἡ δένδρον μέγιστον, ἔχον πολλοὺς κλῶνας, ἔχη δὲ καὶ τὰς ρίζας ἐν τοῖς βαθυτάτοις τῆς γῆς, οὕτω τὰς νομὰς τῶν βαθυτάτων τῆς ψυχῆς ταμείων ἡ παρεισελθοῦσα ἁμαρτία κατασχοῦσα, ἐν συνηθείᾳ γέγονε καὶ προλήψει, ἐκάστῳ νηπιόθεν συναυξανομένη καὶ συνανατρεφομένη καὶ τὰ κακὰ ἐκδιδάσκουσα.

41, 2 Ἐπὰν τοίνυν χάριτος θείας ἐνέργεια ἐπισκιάσῃ τῇ ψυχῇ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐκάστου πίστεως, καὶ δέξῃται ἄνωθεν βοήθειαν, ἀκμὴν ἐν μέρει τινὶ ἐπεσκίασεν ἡ χάρις, μὴ νομίση οὖν τις ὄλην τὴν ψυχὴν πεφωτίσθαι. Ἀκμὴν πολλὴ νομὴ τῆς κακίας ἔνδον ἐστὶ, καὶ πολλοῦ πόνου χρεία καὶ καμάτου τῷ ἀνθρώπῳ συμφωνοῦντος τῇ



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Α'

41,1 Τό τίμιο σκεῦος τῆς ψυχῆς ἔχει πολύ μεγάλο βάθος, τόσο πού λέγει· «ὁ ἴδιος ὁ Θεός ἐρευνᾷ τήν ἄβυσσο καί τήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου»³³. Διότι, ὅταν ξέκλινε ὁ ἄνθρωπος ἀπό τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, καί βρέθηκε κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς ἁμαρτίας, ἀφοῦ τόν αἰχμαλώτισε αὐτή, πού καί αὐτή εἶναι σάν μία ἄβυσσος πικρίας μέ πολύ μεγάλο βάθος, μπαίνοντας μέσα στόν ἄνθρωπο κυρίεψε τούς χώρους τῆς ψυχῆς μέχρι τά πιό βαθιά μέρη της. Ἄς παρομοιάσουμε τήν ψυχή πού ἐνώθηκε μέ τήν ἁμαρτία σάν ἕνα μεγάλο δένδρο, πού ἔχει πολλά κλωνάρια, καί τίς ρίζες του βαθιά ριζωμένες μέσα στή γῆ· ἔτσι καί τούς χώρους πού βρίσκονται μέσα στά πιό βαθιά μέρη τῆς ψυχῆς τούς κυρίεψε ἡ ἁμαρτία πού μπῆκε ἐκεῖ καί ἀναπτύχθηκε μέ τή συνήθεια καί τήν παρεμπόδιση τοῦ ἀγαθοῦ, ἀφοῦ μέσα στόν καθένα μεγαλώνει ἀπό τή νηπιακή του ἡλικία καί συναναστρέφεται μ' αὐτόν, διδάσκοντάς του τά κακά.

41,2 Ὅταν λοιπόν ἐπισκιάσει τήν ψυχή ἡ ἐνέργεια τῆς θείας χάριτος³⁴, ἀνάλογα μέ τό μέτρο τῆς πίστεως κάθε Χριστιανοῦ, καί δεχθεῖ τήν ἐπουράνια βοήθεια, ἀκόμα καί τότε ἕνα μέρος τῆς ψυχῆς μόνο ἐπισκιάζει ἡ χάρις, καί ἄς μή νομίσει κανεῖς ὅτι φωτίσθηκε ὅλη ἡ ψυχή του. Ὑπάρχει ἀκόμα πολλή τροφή μέσα στήν ψυχή πού τρέφει τήν κακία, καί χρειάζεται νά καταβάλλει ἀκόμα ὁ ἄνθρωπος μεγάλο κόπο καί ν' ἀγωνισθεῖ γιά νά συμ-

πρὸς αὐτὸν χάριτι. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπὸ μέρους ἤρξατο ἡ θεία χάρις ἐπιφοιτᾶν τῇ ψυχῇ, δυναμένη ροπῇ ὥρας τὸν ἄνθρωπον καθαρῖσασα τελειῶσαι, ἀλλ' ἵνα δοκιμάσῃ τὴν προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου, εἰ τὴν ἀγάπην πρὸς Θεὸν ὀλόκληρον ἀποσώζει, μὴ συνδύζων τῷ πονηρῷ ἐν μηδενί, ἀλλ' ὅλον τῇ χάριτι ἑαυτὸν ἐκδιδούς· καὶ οὕτως εὐδοκιμοῦσα ἡ ψυχὴ χρόνοις καὶ καιροῖς καὶ τὴν χάριν ἐν μηδενί λυποῦσα μήτε ἐνυβρίζουσα ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον βοηθεῖται. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ χάρις νομὴν λαμβάνει ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἕως τῶν βαθυτάτων αὐτῆς μερῶν καὶ διαλογισμῶν ἐρριζοῦται, ἐν καιροῖς πλείοσιν εὐδοκιμούσης καὶ συμφωνούσης τῆς ψυχῆς τῇ χάριτι, ἕως οὗ ὅλη ἡ ψυχὴ περιληφθῆ ὑπὸ τῆς ἐπουρανίου χάριτος, λοιπὸν βασιλευούσης ἐν αὐτῷ τῷ σκεύει.

41,3 Ἐὰν δέ τις μὴ ᾗ ἐν ταπεινοφροσύνῃ πολλῇ, παραδίδοται οὗτος τῷ σατανᾷ καὶ ἀπογυμνοῦται τῆς πρὸς αὐτὸν γενομένης θείας χάριτος καὶ πειράζεται ἐν θλίψεσι πολλαῖς, καὶ τότε φανεροῦται αὐτοῦ ἡ οἴησις, ὅτι γυμνὸς καὶ ταλαίπωρος ὑπάρχει. Ὅφείλει οὖν ὁ πλουτῶν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ἐν πολλῇ ταπεινοφροσύνῃ καὶ συντριμμῷ καρδίας ὑπάρχειν, καὶ ὡς πτωχὸν καὶ μηδὲν ἔχοντα ἑαυτὸν ἠγεῖσθαι· ἀλλότριον γὰρ αὐτοῦ ἐστι, καὶ ἄλλος ἔδωκεν αὐτῷ, καὶ ὅτε βούλεται αἶρει αὐτό. Ὁ οὕτω ταπεινῶν ἑαυτὸν ἐπὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων δύναται διαφυλάξαι τὴν πρὸς αὐτὸν γενομένην χάριν, καθὼς ὁ Κύριός φησιν· «ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται». Καίπερ ὦν ἐκλεκτὸς Θεοῦ, παρ' ἑαυτῷ ἀποδεδοκιμασμένος ἦτω, καὶ ὦν πιστὸς ὡς ἀνάξιον ἑαυτὸν ἠγεῖσθω. Τοιαῦται γὰρ ψυχαὶ εὐαρεστοῦσι Θεῷ καὶ ζωοποιοῦνται ἐν Χριστῷ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

35. Πρβλ. Ἐφεσ. 4,30

36. Λουκᾶ 14,11

37. Πρβλ. Ρωμ. 8,33

φωνήσει πλήρως μέ τή χάρη πού βρίσκεται μέσα του. Γι' αυτό λοιπόν καί ἡ θεία χάρη ἄρχισε νά ἐπισκέπτεται τήν ψυχή σιγά σιγά, ἄν καί μπορούσε σέ μιὰ στιγμή νά καθαρῖσει τόν ἄνθρωπο καί νά τόν κάνει τέλειο, γιά νά δοκιμασθεῖ ἡ ἐλεύθερη βούληση τοῦ ἀνθρώπου, ἄν ἀγαπᾷ ὀλοκληρωτικά τό Θεό, χωρίς νά συμπλέκεται σέ τίποτε μέ τό πονηρό, ἀλλά νά προσφέρει ὀλόκληρο τόν ἑαυτό του στή χάρη τοῦ Θεοῦ· καί ἔτσι, ἀφοῦ προκόψει ἡ ψυχή γιά πολύ καιρό καί δέ λυπήσει τή χάρη τοῦ Θεοῦ σέ τίποτε καί δέν τήν περιφρονήσει³⁵, τότε σιγά σιγά βοηθεῖται. Καί ἡ ἴδια ἡ χάρη βρίσκει τροφή στήν ψυχή καί ριζώνει μέχρι τά πιό βαθιά μέρη της καί στούς διαλογισμούς της, τρεφόμενη ἡ ψυχή γιά πολύ χρόνο ἀπό τή χάρη καί συμφωνώντας μ' αὐτήν, μέχρι πού νά καλυφθεῖ ὀλόκληρη ἡ ψυχή ἀπό τήν ἐπουράνια χάρη, καί τότε πλέον βασιλεύει αὐτή μέσα στό σκεῦος τῆς ψυχῆς.

41,3

Ἄν λοιπόν κάποιος δέν ἔχει πολλή ταπεινοφροσύνη, αὐτός παραδίνεται στό σατανᾶ, ἀπογυμνώνεται ἀπό τή θεία χάρη πού τοῦ δόθηκε, καί δοκιμάζεται ἀπό πολλές θλίψεις, καί τότε ἐκδηλώνεται ἡ ὑπερηφάνεια του, διότι εἶναι γυμνός καί ταλαίπωρος. Πρέπει λοιπόν αὐτός πού δέχεται τόν πλοῦτο τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ νά ζεῖ μέ πολλή ταπεινοφροσύνη καί μέ συντριβή καρδιάς, καί νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ὅτι εἶναι φτωχός καί δέν ἔχει τίποτε· διότι ἡ χάρη εἶναι ξένη, καί ἄλλος τοῦ τήν ἔδωσε, καί ὅποτε θέλει τήν παίρνει πίσω. Αὐτός λοιπόν πού ταπεινώνει ἔτσι τόν ἑαυτό του μπροστά στό Θεό καί στούς ἀνθρώπους μπορεί νά διατηρεῖ τή χάρη πού τοῦ προσφέρθηκε, ὅπως λέγει καί ὁ Κύριος· «αὐτός πού ταπεινώνει τόν ἑαυτό του, θά ὑψωθεῖ»³⁶. Καί, ἐνῶ εἶναι ἐκλεκτός τοῦ Θεοῦ³⁷, ἄς θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ἀποδοκιμασμένο, καί πάλι ἐνῶ εἶναι πιστός, ἄς θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ἀνάξιο γιά τήν πίστη του αὐτή. Γιατί τέτοιες ψυχές εὐχαριστοῦν τό Θεό καί ζωοποιοῦνται ἀπό τό Χριστό, στόν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ δύναμη στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἄμην.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Β'

42, 1 Ὡσπερ ἐὰν ἦ πόλις μεγάλη, ἔρημος δὲ ἦ τῶν τειχέων διαλελυμένων, καὶ ὑπὸ ἐχθρῶν ληφθῆ, οὐδὲν τῆς μεγαλειότητος ὄφελος ζητητέον οὖν κατὰ τὸ μέγεθος, ἵνα ἔχη καὶ τεῖχη ὄχυρὰ πρὸς τὸ μὴ τοὺς ἐχθροὺς εἰσιέναι, οὕτω δὴ καὶ ψυχὰι αἱ κεκοσμημέναι γνώσει καὶ συνέσει καὶ νῶ ὀξύτάτῳ ὡς πόλεις εἰσὶ μεγάλαι. Ἀλλὰ ζητητέον εἰ ὠχύρωνται τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος, μήποτε οἱ ἐχθροὶ εἰσελθόντες ἐρημώσωσιν αὐτάς. Οἱ γὰρ σοφοὶ τοῦ κόσμου Ἀριστοτέλης ἢ Πλάτων ἢ Ἰσοκράτης, φρόνιμοι ὄντες ἐν γνώσει, ὥσπερ πόλεις μεγάλαι ἐτύγχανον, ἀλλ' ἔρημοι ἦσαν ὑπὸ ἐχθρῶν διὰ τὸ μὴ εἶναι Πνεῦμα Θεοῦ ἐν αὐτοῖς.

42, 2 Ὅσοι δὲ εἰσὶν ἰδιῶται, μέτοχοι τῆς χάριτος, ὥσπερ πόλεις μικραὶ ευστοῦ· ἐκπίπτουσαι δὲ τῆς χάριτος ἀπὸ δύο πραγμάτων ἀπόλλυνται, ἢ ὅτι τὰς ἐπιφερομένας θλίψεις οὐχ ὑπομένουσιν ἢ ὅτι εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς ἀμαρτίας ἐνηδυνθεῖσαι ἀπέμειναν. Οὐ δύνανται γὰρ οἱ διοδεύοντες ἄνευ πειρασμῶν διελθεῖν. Ὡσπερ δὲ ἐν τῷ τοκετῷ ἢ προσαῖτις καὶ ἡ βασιλὶς τὰς αὐτὰς ὠδίνας ἔχουσιν· ὁμοίως καὶ ἡ γῆ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ πένητος, εἰ μὴ τὴν δέουσαν ἐργασίαν



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Β'

42,1 Ὅπως ἀκριβῶς μιά μεγάλη πόλη, πού εἶναι ἔρημη ἀπό ἀνθρώπους καί κατ᾽στραμμένα τά τείχη της, καί ἔχει κυριευθεῖ ἀπό τούς ἐχθρούς, δέν ὠφελεῖται σέ τίποτε ἀπό τή σπουδαιότητά της, γι' αὐτό πρέπει νά ἐπιδιώξει ἀνάλογα μέ τό μέγεθος νά ἔχει καί τείχη ὀχυρά γιά νά μή μπαίνουν μέσα οἱ ἐχθροί· ἔτσι λοιπόν καί οἱ ψυχές, πού ἔχουν κοσμηθεῖ μέ γνῶση καί σύνεση καί ὀξύτατο νοῦ, εἶναι σάν πόλεις μεγάλες. Ἀλλά πρέπει νά ἐξετάσουμε ἂν ἔχουν ὀχυρωθεῖ μέ τή δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γιά νά μή συμβεῖ κάποτε νά μποῦν οἱ ἐχθροί μέσα της καί τήν ἐρημώσουν. Διότι οἱ σοφοί τοῦ κόσμου, ὁ Ἀριστοτέλης, ἡ ὁ Πλάτωνας, ἡ ὁ Ἰσοκράτης, ἐνῶ εἶχαν σύνεση καί γνώση καί ἔμοιαζαν σά μεγάλες πόλεις, ὅμως εἶχαν ἐρημωθεῖ ἀπό τούς ἐχθρούς, ἐπειδή δέν εἶχαν μέσα τους τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

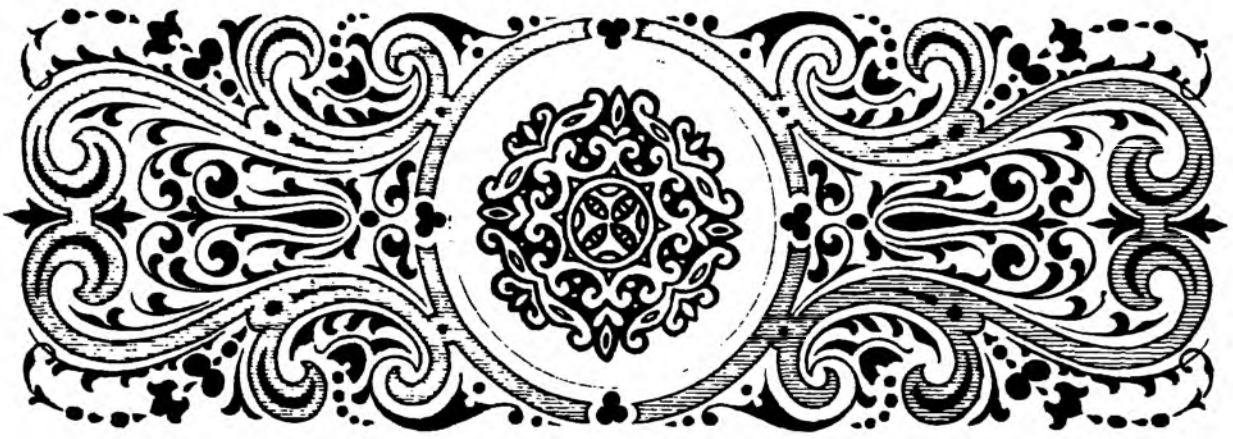
42,2 Ὅσοι ὅμως δέν εἶχαν γνώση, ἀλλ' ἦταν μέτοχοι τῆς χάριτος, ἔμοιαζαν μέ μικρές πόλεις ὀχυρωμένες μέ τή δύναμη τοῦ Χριστοῦ· χάνοντας ὅμως τή χάρη³⁸ καταστρέφονται γιά δύο λόγους, ἡ γιατί δέν ὑπομένουν τίς θλίψεις πού τούς ἔρχονται, ἡ γιατί παρέμειναν μέσα στήν εὐχαρίστηση τῶν ἡδονῶν τῆς ἁμαρτίας. Διότι εἶναι ἀδύνατο νά μή δεχθοῦν πειρασμούς αὐτοί πού περνοῦν ἀνάμεσα ἀπό τίς καταστάσεις αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ὅπως στόν τοκετό, τόσο ἡ δούλη ὅσο καί ἡ βασίλισσα ἔχουν τούς ἴδιους πόνους· ἐπίσης καί τό χωράφι τοῦ πλούσιου καί τοῦ φτωχοῦ ἂν δέ δεχθεῖ τήν ἀπαιτούμενη φροντίδα δέ μπορεῖ ν'

λάβη, οὐ δύναται καρπὸς ἀξίους ἐνεγκεῖν, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς ψυχῆς οὐ σοφός, οὐ πλούσιος ἐν τῇ χάριτι βασιλεύει, εἰ μὴ δι' ὑπομονῆς καὶ θλίψεων καὶ καμάτων πολλῶν· ὁ γὰρ Χριστιανῶν βίος ὀφείλει τοιοῦτος εἶναι. Ὡσπερ τὸ μέλι γλυκὸ τυγχάνον, οὐδὲν ἐπιδέχεται τῶν πικρῶν ἢ τῶν ἰοβόλων μεταλεβεῖν, οὕτως αὐτοὶ πᾶσι τοῖς προσερχομένοις, εἴτε ἀγαθοῖς εἴτε πονηροῖς, χρηστοὶ τυγχάνουσιν, ὡς φησιν ὁ Κύριος· «γίνεσθε χρηστοὶ ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος». Τὸ γὰρ βλάπτον καὶ μαιῖνον τὸν ἄνθρωπον ἐνδοθέν ἐστι, καθὼς ὁ Κύριος λέγει ὅτι «τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον ἐνδοθέν ἐστιν· ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐκπορεύονται διαλογισμοὶ πονηροί».

42,3 Ἐνδοθεν οὖν ἐστιν ἐν τῇ ψυχῇ ἔρπον καὶ προῖον πνεῦμα πονηρίας, λογιστικόν, κινητικόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ κάλυμμα τοῦ σκότους, ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ὃν δεῖ τοὺς τῷ Θεῷ προσφεύγοντας ἀποδύσασθαι, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν ἐπουράνιον καὶ καινὸν ἄνθρωπον, ὃς ἐστὶ Χριστός. Οὐδὲν οὖν τῶν ἐξωθεν βλάπτειν δύναται τὸν ἄνθρωπον, εἰ μὴ τὸ ζῶν καὶ ἐνεργητικόν, τὸ ἐνοικοῦν ἐν τῇ καρδίᾳ πνεῦμα σκότους. Ὡστε οὖν τὸν ἀγῶνα ἕκαστος ἐν τοῖς λογισμοῖς ὀφείλει κεκτῆσθαι, ἵνα ἐπιλάμψη τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὁ Χριστός, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ἀποδώσει καλούς καρπούς, ἔτσι καί στήν καλλιέργεια τῆς ψυχῆς οὔτε ὁ σοφός, οὔτε ὁ πλούσιος δέχονται πλουσιοπάροχα τή χάρη, παρά μόνο μέ ὑπομονή καί θλίψεις καί κόπους πολλούς· διότι τέτοια πρέπει νά εἶναι ἡ ζωή τῶν Χριστιανῶν. Ὅπως τό μέλι πού εἶναι γλυκό δέ μπορεί ν' ἀνακατευθεῖ μέ κάτι πικρό ἢ μέ κάποιο δηλητήριο, ἔτσι καί οἱ Χριστιανοί μέ ὄσους συναναστρέφονται, εἴτε ἀγαθοί εἴτε πονηροί, παραμένουν ἀγαθοί, ὅπως λέγει ὁ Κύριος· «γίνεσθε ἀγαθοί ὅπως ὁ οὐράνιος Πατέρας σας»³⁹. Διότι αὐτό πού βλάπτει καί ρυπαίνει τόν ἄνθρωπο ὑπάρχει μέσα του, ὅπως λέγει ὁ Κύριος· «αὐτά πού μολύνουν τόν ἄνθρωπο ὑπάρχουν μέσα του· διότι μέσα ἀπό τήν καρδιά του βγαίνουν πονηροί διαλογισμοί»⁴⁰.

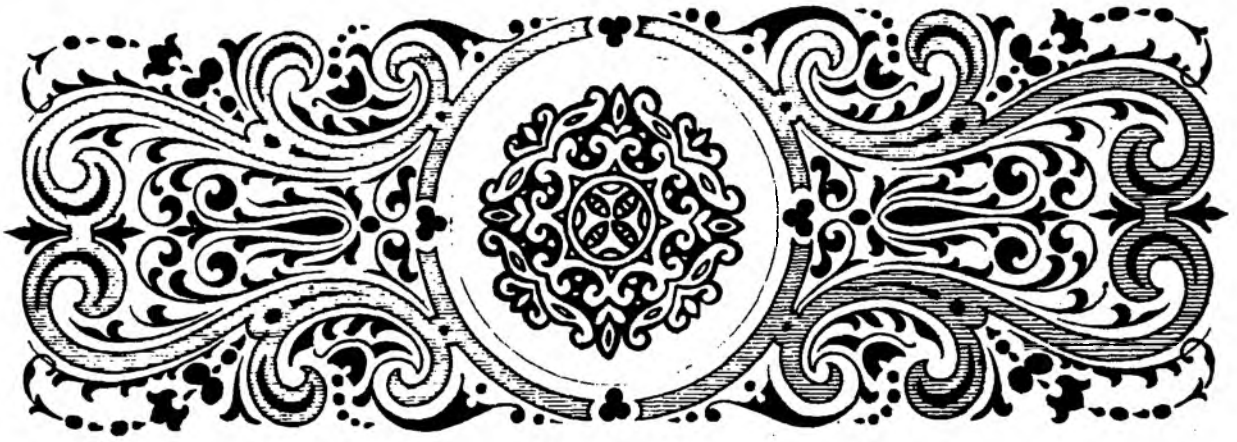
42,3 Μέσα λοιπόν στήν ψυχῆ ὑπάρχει καί ἀπό μέσα βγαίνει πρὸς τά ἔξω ἔρποντας τό πνεῦμα τῆς πονηρίας, πειράζοντας τή σκέψη καί παρακινώντας τόν ἄνθρωπο, αὐτό τό πνεῦμα τῆς πονηρίας, πού εἶναι τό κάλυμμα τοῦ σκότους, ὁ παλαιός ἄνθρωπος, αὐτόν πού πρέπει ν' ἀποβάλλουν ὄσοι προσφεύγουν στό Θεό, καί νά ἐνδυθοῦν τόν ἐπουράνιο καί καινούριο ἄνθρωπο⁴¹, πού εἶναι ὁ Χριστός. Τίποτε λοιπόν ἀπ' ἔξω δέ μπορεί νά βλάψει τόν ἄνθρωπο, παρά μόνο τό ζωντανό καί ἐνεργητικό πνεῦμα τοῦ σκότους πού κατοικεῖ μέσα στήν καρδιά. Ὡστε λοιπόν ὁ καθένας πρέπει ν' ἀναλάβει νά κάνει τόν ἀγώνα μέ τούς λογισμούς του, γιά νά λάμψει μέσα στήν καρδιά του ὁ Χριστός, στόν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Γ'

43,1 Ὡσπερ ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἀπτονται λύχνοι πολλοὶ καὶ λαμπάδες καιόμεναι, πᾶσαι δὲ αἱ λαμπάδες καὶ οἱ λύχνοι ἀπὸ μιᾶς φύσεως ἀνάπτονται καὶ φαίνουσιν, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ μιᾶς φύσεως ἀνάπτονται καὶ φαίνουσιν, τοῦ πυρὸς τοῦ θείου, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχουσι τὰς λαμπάδας καιόμενας εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν καὶ φαίνουσιν κατενώπιον αὐτοῦ ἐν γῆ ὄντες, καθὼς καὶ αὐτός· λέγει γάρ· «διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως». Διὰ τοῦτο Χριστὸς ἐπεκλήθη, ἵνα τῷ αὐτῷ ἐλαίῳ ὡς αὐτὸς ἐχρίσθη, καὶ ἡμεῖς χρισθέντες γενώμεθα Χριστοί, τῆς μιᾶς, ὡς εἶπεῖν, οὐσίας καὶ ἐνὸς σώματος. Λέγει πάλιν· «ὃ τε ἀγιάζων καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι ἐξ ἐνὸς πάντες».

43,2 Ἐοίκασιν οὖν οἱ Χριστιανοὶ ἐν ἐνὶ μέρει λυχνίαις ἐχούσαις τὸ ἔλαιον ἐν αὐταῖς, τουτέστι τοὺς καρποὺς τῆς δικαιοσύνης· ἂν δὲ μὴ ἀφθῆ ἔκ τοῦ λύχνου τῆς θεότητος ἐν αὐτοῖς, οὐδὲν εἰσιν. Ὁ Κύριος «ἦν λύχνος ὁ καιόμενος» διὰ τὸ Πνεῦμα τῆς θεότητος τὸ μένον οὐσιωδῶς ἐν αὐτῷ καὶ ἐκκαῖον αὐτοῦ τὴν καρδίαν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. Ὡσπερ ἐὰν ᾗ βαλάντιον σαπρὸν πεπληρωμένον μαργαριτῶν,



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Γ'

43,1 "Όπως ακριβῶς ἀπ' τή φωτιά ἀνάβουν·καί καίουν πολλά λυχνάρια καί πολλές λαμπάδες, καί ὅλες οἱ λαμπάδες καί τά λυχνάρια ἀνάβουν ἀπ' τήν ἴδια φωτιά καί φωτίζουν, ἔτσι καί οἱ Χριστιανοί δέχονται τή φλόγα ἀπ' τήν ἴδια ἐστία καί φωτίζουν, δηλαδή ἀπό τό θεῖο πῦρ, ἀπό τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ, καί ἔχουν τίς λαμπάδες τους ἀναμμένες μέσα στίς καρδιές τους καί φωτίζουν μπροστά στό Χριστό ὅπως καί αὐτός, ἄν καί βρίσκονται ἐδῶ στή γῆ· διότι λέγει· «γι' αὐτό σέ ἔχρισε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου μέ λάδι πού χαρίζει ἀγαλλίαση»⁴². Γι' αὐτό καί ὀνομάσθηκε Χριστός, ὥστε μέ τό ἴδιο τό λάδι πού χρίσθηκε αὐτός, ἀφοῦ χρισθοῦμε καί ἐμεῖς, νά γίνουμε Χριστοί, ἀπό τήν ἴδια, ἄς ποῦμε, οὐσία καί τό ἴδιο σῶμα. Πάλι λέγει· «καί ὁ Χριστός πού ἀγιάζει καί ἐμεῖς πού ἀγιαζόμαστε καταγόμαστε ἀπ' τόν ἴδιο Πατέρα»⁴³.

43,2 Μοιάζουν λοιπόν οἱ Χριστιανοί σάν τά λυχνάρια πού ἔχουν μέσα τους σέ ἓνα μέρος τό λάδι, δηλαδή τούς καρπούς τῆς δικαιοσύνης· καί ἄν δέν ἀναφτεῖ μέσα τους τό λυχνάρι ἀπό τό φῶς τοῦ λυχναριοῦ τῆς θεότητος, δέν ἔχουν καμιά ἀξία. Ὁ Κύριος «ἦταν τό λυχνάρι πού ἔκαιγε συνέχεια καί φώτιζε»⁴⁴, γιατί εἶχε μέσα του τό Πνεῦμα τῆς θεότητος πού κατοικοῦσε μέσα του ~~σά νά ἦταν οὐσία τοῦ~~ ^{οὐσίαν ἦταν καί οὐσία τοῦ} καί ἔκαιγε τήν καρδιά του, κατά τήν ἀνθρώπινη ἔκφραση. "Όπως ὅταν ὑπάρχει ἓνα βαλάν-

οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ τῷ ἔξωθεν ἀνθρώπῳ ταπεινοὶ ὀφείλοντες εἶναι καὶ εὐκαταφρόνητοι, ἔνδοθεν εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον ἔχουσι τὸν πολῦτιμον μαργαρίτην. Ἔτεροι δὲ εἰσι «τάφοις κεκονιαμένοις» ἑοικότες, ἔξωθεν μὲν ἐζωγραφημένοι καὶ περικαλλεῖς, «ἔσωθεν δὲ γέμοντες ὀστέων νεκρῶν» καὶ δυσωδίας πολλῆς καὶ πνευμάτων ἀκαθάρτων· νεκροὶ εἰσιν ἀπὸ Θεοῦ, καὶ πᾶσαν αἰσχύνην καὶ ρυπαρίαν καὶ τὸ σκότος τοῦ ἀντικειμένου ἐνδεδυμένοι.

43,3 Ὁ ἀπόστολος λέγει, ὅτι ὁ νήπιος, ἕως ὅτε μικρὸς ἐστίν, «ὑπὸ ἐπιτρόπους καὶ οἰκονόμους» τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἐστίν, ἅτινα πνεύματα οὐ θέλουσι τὸ νήπιον αὐξῆσαι, ἵνα μὴ γενόμενος ἀνὴρ τέλειος ἀρξῆται ἐπιζητεῖν τὰ κατὰ τὸν οἶκον καὶ ἐκδικεῖν τὴν κυριότητα. Ὁ Χριστιανὸς πάντοτε ὀφείλει τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ ἔχειν· γέγραπται γάρ· «ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου», ἵνα μὴ μόνον ὅτε εἰσέρχεται εἰς τὸ εὐκτήριο ἀγαπᾷ τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ περιπατῶν καὶ ὁμιλῶν καὶ ἐσθίων ἔχη τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν στοργήν· λέγει γάρ· «ὅπου ὁ νοῦς σου, ἐκεῖ καὶ ὁ θησαυρὸς σου»· εἰς ὃ γὰρ πρᾶγμα ἢ καρδία τινὸς δέδεται καὶ ὅπου ἢ ἐπιθυμία ἔλκει αὐτόν, ἐκεῖνός ἐστιν αὐτοῦ θεός. Ἐὰν ἐπιθυμῇ ἢ καρδία πάντοτε τοῦ Θεοῦ, αὐτός ἐστι Κύριος τῆς καρδίας αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἀποταξάμενός τις καὶ γενόμενος ἀκτήμων καὶ ἄπολις καὶ νηστεύων, οὗτος εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον ἀκμῆν δέδεται ἢ εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα ἢ εἰς οἰκίαν ἢ εἰς φίλτρον γονέων. Ὅπου ἐδέθη αὐτοῦ ἢ καρδία καὶ ὁ νοῦς ἐξηχμαλωτίσθη, ἐκεῖνο αὐτοῦ ἐστὶ Θεός· καὶ εὐρίσκεται διὰ μὲν τῆς πλατείας θύρας ἐξελθὼν τοῦ κόσμου, διὰ δὲ τῆς παραθύρου εἰσελθὼν καὶ ἐμπεσῶν εἰς τὸν κόσμον.

Ὡσπερ τὰ φρύγανα ἐπιρριπτόμενα εἰς τὸ πῦρ οὐ δύνανται

45. Ματθ. 13,46

48. Γαλ. 4,1

51. Ματθ. 6,21

46. Ματθ. 23,27

49. Δευτ. 6,5

47. Ματθ. 23,28

50. Μάρκ. 12,30

τιο σάπιο πού είναι γεμάτο από μαργαριτάρια, έτσι και οί Χριστιανοί ως προς τήν έξωτερική τους εμφάνιση πρέπει νά είναι ταπεινοί και εύκαταφρόνητοι, μέσα τους όμως στον έσωτερικό άνθρωπο πρέπει νά έχουν τό πολύτιμο μαργαριτάρι⁴⁵. Υπάρχουν άλλοι πού μοιάζουν «μέ τάφους άσβεστωμένους»⁴⁶, πού έξωτερικά είναι ζωγραφισμένοι και διακοσμημένοι, «μέσα όμως είναι γεμάτοι από όστᾶ νεκρῶν»⁴⁷ και από πολλή δυσωδία και άκάθαρτα πνεύματα. "Ολοι αὐτοί είναι νεκροί για τό Θεό και έχουν ντυθεῖ κάθε ντροπή και κάθε άκαθαρσία και τό σκοτάδι τοῦ διαβόλου.

43,3 Ὁ απόστολος λέγει ὅτι ὁ νήπιος πνευματικά ἄνθρωπος, για ὅσο καιρό εἶναι μικρός «βρίσκεται κάτω ἀπό τήν κηδεμονία και τήν ἐξουσία τῶν ἐπιτρόπων»⁴⁸, δηλαδή κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν πονηρῶν πνευμάτων, τά ὅποια δέ θέλουν ν' ἀνδρωθεῖ τό νήπιο, μήπως, ὅταν γίνει ἄνδρας, ἀρχίσει και ἀναζητάει τήν περιουσία του και διεκδικεῖ τήν ἀπόλυτη κυριαρχία πάνω σ' αὐτήν. Ὁ Χριστιανός πρέπει νά ἔχει πάντα στό νοῦ τό Θεό· διότι ἔχει γραφεῖ «ν' ἀγαπᾶς τόν Κύριο και Θεό σου μ' ὅλη τή δύναμη τῆς καρδιάς σου»⁴⁹, και νά μή ἀγαπάει τόν Κύριο⁵⁰ μόνο ὅταν βρίσκεται στόν τόπο τῆς προσευχῆς, ἀλλά πρέπει νά ἔχει τή μνήμη τοῦ Θεοῦ και τήν ἀγάπη και τή στοργή γι' αὐτόν· διότι λέγει «ὅπου εἶναι ὁ θησαυρός σου ἐκεῖ βρίσκεται και ὁ νοῦς σου»⁵¹. διότι σ' ὅποιο πράγμα ἡ καρδιά μας εἶναι δεμένη και ὅπου ἡ ἐπιθυμία ἔλκει τόν ἄνθρωπο, αὐτό εἶναι θεός γι' αὐτόν. "Αν ἡ καρδιά ἐπιθυμεῖ πάντα τό Θεό, αὐτός εἶναι κύριος τῆς καρδιάς του." Αν όμως κάποιος ἔχει ἀρνηθεῖ τά πάντα και ἔγινε ἀκτήμονας και ζεῖ χωρίς μόνιμο τόπο κατοικίας και νηστεύει, αὐτός ἀκόμα εἶναι δεμένος στόν ἑαυτό του και ὄχι στά κοσμικά πράγματα ἡ στά σπίτια ἡ στήν ἀγάπη τῶν γονέων. "Οπου δέθηκε ἡ καρδιά του και ἔχει αἰχμαλωτισθεῖ ὁ νοῦς του, ἐκεῖνο γίνεται θεός του· και φαίνεται νά βγήκε ἔξω ἀπό τόν κόσμο ἀπό τήν πλατεία πόρτα, όμως ξαναμπῆκε ἀπό τό παράθυρο και ξαναβρέθηκε μέσα στόν κόσμο.

"Οπως τά ξερά κλαδιά, ὅταν ρίχνονται μέσα στή φωτιά δέ

ἀντιστῆναι τῇ δυνάμει τοῦ πυρός, ἀλλ' εὐθέως κατακαίονται, οὕτω καὶ οἱ δαίμονες, θέλοντες πολεμεῖν ἀνθρώπῳ πνεύματος ἡξιωμένῳ, καίονται καὶ καταναλίσκονται ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως τοῦ πυρός, μόνον ἵνα ὁ ἄνθρωπος πάντοτε προσκολλώμενος ἢ τῷ Κυρίῳ καὶ τὴν πεποίθησιν καὶ τὴν ἐλπίδα πρὸς αὐτὸν ἔχων. Καὶ ἔαν ὧσιν οἱ δαίμονες ἰσχυροὶ ὡς ὄρη σιδηρά, ὑπὸ τῆς εὐχῆς καίονται, καθάπερ ὁ κηρὸς ὑπὸ πυρός. Μέγας δὲ ἐν τῷ μεταξὺ κεῖται ἀγὼν καὶ πόλεμος τῇ ψυχῇ πρὸς αὐτούς. Ποταμοὶ εἰσι δρακόντων ἐκεῖ καὶ στόματα λεόντων, πῦρ ἐστι φλεγόμενον εἰς τὴν ψυχὴν. Ὡσπερ ὁ τέλειος κάκοποιός, μεθύων εἰς τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης, ἢ φονεύων ἢ μοιχεύων, ἀκόρεστis ἐστὶν εἰς τὸ κακόν, οὕτως καὶ οἱ Χριστιανοὶ βεβαπτισμένοι εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἄπειροι γίνονται τοῦ κακοῦ. Οἱ δὲ ἔχοντες χάριν καὶ ἔτι μεμιγμένοι τῇ ἁμαρτίᾳ, οὗτοι ὑπὸ φόβον εἰσι καὶ διὰ φοβερῶν τόπων ὀδεύουσι.

43, 4 Καθάπερ γὰρ οἱ ἔμποροι πλέοντες, κἂν εὖρωσιν ἴδιον ἄνεμον καὶ γαληνιώσαν τὴν θάλασσαν, μήπω δὲ φθάσωσιν εἰς τὸν λιμένα, ὑπὸ φόβον εἰσί, μήπως ἄφνω ἐναντίου κινηθέντος ἀνέμου κλυδωνισθῇ ἢ θάλασσα καὶ κινδυνεύσῃ τὸ πλοῖον, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοί, εἰ καὶ ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς αἴσιον ἄνεμον τοῦ ἁγίου Πνεύματος πνέοντα, ἀλλ' ἔτι ὑπὸ φόβον εἰσί, μήπως ὁ ἄνεμος τῆς ἐναντίας δυνάμεως πνεύσῃ ἐπελθὼν, καὶ ταραχὴν τινα καὶ κλύδωνα κινήσῃ ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν. Σπουδῆς οὖν πολλῆς χρεια, ἵνα φθάσωμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς καταπαύσεως, εἰς τὸν τέλειον κόσμον, εἰς τὴν αἰωνίαν τρυφήν, εἰς τὴν πόλιν τῶν ἁγίων, εἰς τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν πρωτοτόκων. Ἐὰν δὲ μὴ διέλθῃ τις τὰ μέτρα ἐκεῖνα, ὑπὸ φόβον ἐστὶ πολὺν, μήπως ἐν τῷ μεταξὺ πτώσιν τινα ἢ πονηρὰ δύναμις ἐργάσῃται.

μποροῦν ν' ἀντισταθοῦν στή δύναμή της, ἀλλ' ἀμέσως κατακαίγονται, ἔτσι καί οἱ δαίμονες, πού θέλουν νά πολεμοῦν τόν ἄνθρωπο πού ἀξιώθηκε νά δεχθεῖ τό ἅγιο Πνεῦμα, καίγονται καί ἐκμηδενίζονται ἀπό τή φωτιά τῆς θείας δύναμεως, ἀρκεῖ μόνο ὁ ἄνθρωπος νά εἶναι πάντα προσκολλημένος στόν Κύριο καί νά ἔχει στηριγμένη πάνω σ' αὐτήν τήν πεποίθησι καί τήν ἐλπίδα του. Καί ἂν εἶναι οἱ δαίμονες δυνατοί σάν τά ψηλά καί δυνατά βουνά, κατακαίγονται ἀπό τήν προσευχή, ὅπως ἀκριβῶς τό κερὶ ἀπό τή φωτιά. Παράλληλα διεξάγεται πολὺ μέγλος ἀγώνας καί πόλεμος τῆς ψυχῆς πρὸς αὐτούς. Ἐκεῖ ὑπάρχουν ποταμοὶ δρακόντων καί στόματα λεόντων καί φωτιά ἀναμμένη μέσα στήν ψυχὴ τους. Ὅπως ὁ τέλειος κακοποιός, πού ἔχει μεθύσει μέσα στήν πλάνη, ἢ πού φονεύει, ἢ πού μοιχεύει, δέ χορταίνει νά κάμνει τό κακό, ἔτσι καί οἱ Χριστιανοί, πού ἔχουν βαπτισθεῖ στό ἅγιο Πνεῦμα, εἶναι ἄπειροι τοῦ κακοῦ. Ἐκεῖνοι ὅμως πού δέχθηκαν τή χάρη, ἀλλά βρίσκονται ἀκόμα ἐνωμένοι μέ τήν ἁμαρτία, αὐτοὶ κατέχονται ἀπό φόβο καί βαδίζουν μέσα ἀπό φοβεροὺς τόπους.

43,4 Διότι, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἔμποροι, πού ταξιδεύουν μέ πλοῖα, ἀκόμα καί ὅταν ἔχουν εὐνοϊκὸ ἄνεμο καί γαληνεμένη θάλασσα, δέν ἔχουν φθάσει ὅμως στό λιμάνι, κατέχονται ἀπό φόβο, μήπως ξαφνικά φυσίξει δυνατὸς ἄνεμος, ταραχθεῖ ἀπὸ τά κύματα ἢ θάλασσα, καί κινδυνέψει τό πλοῖο, ἔτσι καί οἱ Χριστιανοί, ἂν καί ἔχουν μέσα τους τόν ἄνεμο τοῦ ἁγίου Πνεύματος πού πνέει εὐνοϊκά, ὅμως κατέχονται ἀπό φόβο, μήπως πνεύσει ἐναντίον τους ὁ ἄνεμος τῆς ἀντίπαλης δύναμης τοῦ σατανᾶ καί προξενήσει ταραχὴ καί τρικυμία μέσα στίς ψυχές τους. Χρειαζεται λοιπὸν μεγάλη προσοχὴ ὥσπου νά φτάσουμε στό γαλήνιο λιμάνι τῆς ἀνάπαυσης, στόν τέλειο κόσμον, στήν αἰώνια ἀπόλαυσι, στήν πόλιν τῶν ἁγίων, στήν ἐπουράνια Ἱερουσαλήμ⁵², στήν Ἐκκλησίαν τῶν πρωτοτόκων. Ἄν ὅμως ὁ Χριστιανὸς δέ γνωρίζει τά πνευματικὰ ἐκεῖνα μέτρα πού τοῦ παρέχουν ἀσφάλεια, βρίσκεται κάτω ἀπὸ μεγάλο φόβο, μήπως ἐν τῷ μεταξύ ἢ πονηρὴ δύναμις τόν ρίξει στήν ἁμαρτία.

43,5 Ὡσπερ δὲ γυνὴ συλλαβοῦσα ἐντὸς ἔχει τὸ βρέφος αὐτῆς, ἐν σκότει ὡς εἰπεῖν καὶ ὑλώδει τόπῳ· εἰ δὲ συμβῆ λοιπὸν ἐξελθεῖν τὸ παιδίον τῷ δεόντι καιρῷ, βλέπει κτίσιν καινοτέραν, ἣν οὐδέποτε εἶδεν, οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ ἡλίου, καὶ εὐθὺς οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς ἰλαρῷ τῷ προσώπῳ δέχονται αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας· εἰ δὲ συμβῆ ὑπὸ ἀταξίας τινὸς σπασθῆναι ἔνδον τὸ παιδίον, ἀνάγκη λοιπὸν τοὺς εἰς τοῦτο τεταγμένους ἰατροὺς ξίφει χρήσασθαι, καὶ λοιπὸν εὐρίσκειται τὸ παιδίον ἀπὸ θανάτου εἰς θάνατον χωροῦν, καὶ ἀπὸ σκότους εἰς σκότος, οὕτως ἀνάλαβε καὶ εἰς τὸ πνευματικόν. Ὅσοι ὑπεδέξαντο τὸν σπόρον τῆς θεότητος, οὗτοι ἀοράτως ἔχουσιν αὐτόν, καὶ διὰ τὴν σύνοικον ἀμαρτίαν ἐν σκοτεινοῖς καὶ φοβεροῖς τόποις κρύπτουσιν. Ἐὰν οὖν ἀσφαλίσωνται ἑαυτοὺς καὶ τηρήσωσι τὸ σπέρμα, οὗτοι τῷ δεόντι καιρῷ ἀναγεννῶνται εἰς τὸ φανερόν, καὶ λοιπὸν ἐν τῇ διαλύσει τοῦ σώματος οἱ ἄγγελοι καὶ πάντες οἱ ἄνω χοροὶ ἰλαροῖς προσώποις προσδέχονται αὐτούς. Ἐὰν δὲ ὑποδεξάμενος τὰ ὄπλα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ πολεμῆσαι ἀνδρείως χαυνωθῆ, εὐθέως ὁ τοιοῦτος παραδίδεται τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἐν τῇ διαλύσει τοῦ σώματος ἀπὸ σκότους τοῦ νῦν περιέχοντος αὐτόν εἰς ἄλλο χαλεπώτερον σκότος χωρεῖ καὶ ἀπώλειαν.

43,6 Ὡσπερ δὲ ἐὰν ἦ παράδεισος ἔχων δένδρα καρποφόρα καὶ ἄλλα φυτὰ εὐώδη, καὶ ὄλος ἦ καλῶς εἰργασάμενος καὶ πεφιλοκαλημένος, ἔχει δὲ καὶ μικρὸν τεῖχος ἀντὶ τριγχίου τὸ φυλάσσει αὐτόν· συμβῆ δὲ ἐκεῖ ποταμὸν ὀρμητιαῖον διέρχεσθαι, εἰ καὶ μικρὸν τοῦ ὕδατος προσκρούσει τῷ τοίχῳ καὶ ὑποφθεῖρει τὸν θεμέλιον, λαμβάνει ἀγωγὴν καὶ κατὰ μικρὸν μικρὸν λύει τὸν θεμέλιον, καὶ εἰσελθὼν διαρρήσσει καὶ ἐκρίζοι πάντα τὰ φυτὰ, καὶ ὄλην τὴν ἐργασίαν ἀφανίζει καὶ ἄκαρπον ποιεῖ, οὕτως ἐστὶ καὶ ἡ καρδιά τοῦ

43,5

Ὅπως ἡ γυναίκα πού συνέλαβε ἔχει μέσα στά σπλάχνα της τό βρέφος της σ' ἓνα σκοτεινό καί, ὅπως θά λέγαμε, λασπῶδες μέρος, ὅταν ὁμως γεννηθεῖ τό παιδί στόν κατάλληλο χρόνο βλέπει ἓναν κόσμο καινούριο πού ποτέ του δέν εἶδε, τόν οὐρανό καί τή γῆ καί τόν ἥλιο, καί ἀμέσως οἱ συγγενεῖς καί οἱ φίλοι μέ χαρούμενο τό πρόσωπό τους τό παίρνουν στήν ἀγκαλιά τους· ἄν ὁμως συμβεῖ κάποια ἀνωμαλία καί χρειασθεῖ νά παρθεῖ μέσα ἀπό τήν κοιλιά τό παιδί, ἀναγκαστικά τότε οἱ ὑπεύθυνοι γιατροί θά χρησιμοποιοῦν νυστέρι, καί τότε τό παιδί προχωρεῖ ἀπό τόν ἓνα θάνατο στόν ἄλλο, καί ἀπό τό ἓνα σκοτάδι στό ἄλλο· τό ἴδιο νά σκεφθεῖς ὅτι συμβαίνει καί στά πνευματικά. Ὅσοι δέχθηκαν μέσα τους τό σπόρο τῆς θεότητος, αὐτοί μέ μυστικό τρόπο τόν κρατοῦν μέσα τους, καί τόν κρύβουν σέ σκοτεινά καί ἀπόκρυφα μέρη, ἐπειδή ἀκόμα μέσα τους κατοικεῖ ἡ ἁμαρτία. Ἄν λοιπόν προστατέψουν τούς ἑαυτούς τους ἀπό τήν ἁμαρτία καί διατηρήσουν τό σπέρμα τῆς θεότητος, αὐτοί στόν ἀνάλογο χρόνο ξαναγεννιοῦνται φανερά, καί ὅταν θά διαλυθεῖ τό σῶμα τους οἱ ἄγγελοι καί ὅλοι οἱ οὐράνιοι χοροί μέ χαρούμενα πρόσωπα θά τούς ὑποδεχθοῦν. Ἄν ὁμως ὁ Χριστιανός, πού πῆρε τά ὄπλα τοῦ Χριστοῦ γιά νά πολεμήσει μέ γενναιότητα, φανεῖ νωθρός, ἀμέσως αὐτός παραδίνεται στούς ἐχθρούς, καί ὅταν θά διαλυθεῖ τό σῶμα του, ἀπό τό σκοτάδι αὐτό πού τόν τυλίγει ἐδῶ στή γῆ θά πάει σέ ἄλλο πιά σκοτεινό καί θά καταστραφεῖ.

43,6

Ὅπως ἀκριβῶς ἄν ὑπάρχει ἔνσκηπος, πού ἔχει μέσα καρποφόρα δένδρα καί ἄλλα ἀρωματικά φυτά, καί εἶναι ὀλόκληρος περιποιημένος καί γεμάτος ὁμορφιά, καί ἔχει ἀκόμα καί ἓνα μικρό τοῖχο γιά περίφραγμα πού τόν προστατεύει, ἄν συμβαίνει ὁμως νά περνάει ἀπό ἐκεῖ κάποιο ὀρμητικό ποτάμι, πού, ἄν καί ἔχει λίγα νερά, χτυπώντας αὐτά πάνω στό τοῖχο φθείρουν τά θεμέλιά του, καί προχωρώντας τά νερά ὄλο καί πιά βαθιά σιγά σιγά διαλύουν τά θεμέλια, καί ἀφοῦ τελικά μπεῖ μέσα στόν κῆπο, γκρεμίζοντας τόν τοῖχο, ξερριζώνει ὄλα τά φυτά καί καταστρέφει ὄλη τήν ἐργασία, μεταβάλλοντας τόν κῆπο σέ ἄκαρ-

ἀνθρώπου. Ἐχει τοὺς λογισμοὺς τοὺς καλοὺς, πλησιάζουσι δὲ πάντοτε καὶ οἱ ποταμοὶ τῆς κακίας τῇ καρδίᾳ, θέλοντες αὐτὴν καταβαλεῖν καὶ ρίψαι εἰς τὸν ἴδιον μέρος. Λοιπὸν ἔὰν ἦ μικρὸν κοῦφος ὁ νοῦς καὶ εἷξη τοῖς ἀκαθάρτοις λογισμοῖς, ἰδοὺ ἔλαβον νομῆν τὰ πνεύματα τῆς πλάνης καὶ εἰσῆλθον καὶ κατέστρεψαν τὰ ἐκεῖ κάλλη καὶ ἠφάνισαν τοὺς ἀγαθοὺς λογισμοὺς καὶ ἠρήμωσαν τὴν ψυχὴν.

43,7 Ὡσπερ ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς μικρὸς παρ' ὄλα τὰ μέλη, καὶ αὐτὴ ἡ κόρη μικρὰ οὕσα μέγα ἐστὶ σκεῦος, βλέπει γὰρ ὑφ' ἐν οὐρανόν, ἀστέρας, ἥλιον, σελήνην, πόλεις καὶ ἄλλα κτίσματα· ὁμοίως καὶ αὐτὰ τὰ ὁρώμενα ὑπὸ τὸ ἕν, τῇ μικρᾷ κόρῃ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐμμορφοῦται καὶ ἐνεικονίζεται, οὕτως ἐστὶ καὶ ὁ νοῦς εἰς τὴν καρδίαν. Καὶ αὐτὴ ἡ καρδία μικρὸν τι σκεῦός ἐστι, καὶ ἐκεῖ οἱ δράκοντες καὶ ἐκεῖ οἱ λέοντες, ἐκεῖ τὰ ἰοβόλα θηρία καὶ ὄλοι οἱ θησαυροὶ τῆς κακίας, καὶ ἐκεῖ αἱ τριγχίαι καὶ ἀνώμαλοι ὁδοί, ἐκεῖ αἱ φάραγγες. Ὅμοίως πάλιν ἐκεῖ ὁ Θεός, ἐκεῖ καὶ οἱ ἄγγελοι, ἐκεῖ ἡ ζωὴ καὶ ἡ βασιλεία, ἐκεῖ τὸ φῶς καὶ οἱ ἀπόστολοι, ἐκεῖ αἱ πόλεις αἱ ἐπουράνιαι, ἐκεῖ οἱ θησαυροὶ τῆς χάριτος, ἐκεῖ τὰ πάντα ἐστίν. Ὡσπερ γάρ ἐστιν ὁμίχλη εἰς ὄλην τὴν οἰκουμένην ἐπικειμένη, καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπον οὐχ ὄρᾳ, οὕτως ἐστὶ καὶ τὸ σκότος τοῦ αἰῶνος τούτου ἐπικείμενον πάσῃ φύσει ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς παραβάσεως· ὅθεν ἐπισκιαζόμενοι ἐκ τοῦ σκότους ἐν νυκτὶ εἰσι, καὶ ἐν φοβεροῖς τόποις ἔχουσι τὴν διαγωγὴν. Καὶ ὡσπερ καπνοῦ πλήθός ἐστιν ἐν οἴκῳ ἐνί, οὕτως ἐστὶ καὶ ἡ ἁμαρτία μετὰ τῶν λογισμῶν αὐτῆς τῶν ρυπαρῶν ἐγκαθεζομένη καὶ ἐφέρπουσα εἰς τοὺς λογισμοὺς τῆς καρδίας, καὶ ἄπειρον πλῆθος δαιμόνων.

43,8 Ὡσπερ δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις πολέμου συγκροτουμένου οὐκ

πο, ἔτσι ἀκριβῶς εἶναι καί ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἔχει μέσα της τοὺς λογισμοὺς τοὺς καλοὺς, πλησιάζουν ὁμως πάντα στήν καρδιά καί τὰ ποτάμια τῆς κακίας, θέλοντας νά τήν κυριεύσουν καί νά τή ρίξουν στό δικό τους μέρος. Ἄν λοιπόν ὁ νοῦς τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι ἐπιπόλαιος καί ὑποταχθεῖ στοὺς ἀκάθαρτους λογισμοὺς, τότε βρίσκουν τροφή τὰ πνεύματα τῆς πλάνης καί μπαίνουν μέσα στήν ψυχὴ, καταστρέφουν ὅλα τὰ πνευματικά χαρίσματα, καί, ἐξαφανίζοντας τοὺς ἀγαθοὺς λογισμοὺς, ἐρημώνουν τήν ψυχὴ.

43,7 Ὅπως τό μάτι εἶναι ἀπό τὰ πιό μικρά μέλη τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, καί αὐτὴ ἡ κόρη τοῦ ματιοῦ, ἂν καί εἶναι τόσο μικρὴ, ὁμως εἶναι πολὺ σπουδαῖο ὄργανο, διότι βλέπει τήν ἴδια στιγμή τόν οὐρανόν, τ' ἀστέρια, τόν ἥλιο, τή σελήνη, τίς πόλεις καί τὰ ἄλλα δημιουργήματα· ἐπίσης καί ὅλα ὅσα βλέπει ἐδῶ στή γῆ, παίρνουν σχῆμα καί γίνονται εἰκόνες χάρις στή μικρὴ κόρη τοῦ ματιοῦ· ἔτσι εἶναι καί ὁ νοῦς στήν καρδιά. Καί αὐτὴ ἡ καρδιά εἶναι ἓνα μικρὸ ὄργανο, καί ὑπάρχουν ἐκεῖ οἱ δράκοντες, τὰ λεοντάρια, τὰ δηλητηριώδη θηρία καί ὄλοι οἱ θησαυροὶ τῆς κακίας· ἀκόμη ὑπάρχουν ἐκεῖ οἱ τραχεῖς καί δύσβατοι δρόμοι, καθὼς καί τὰ φεράγγια. Ὅμοια πάλι ἐκεῖ κατοικεῖ καί ὁ Θεός, ἐκεῖ καί οἱ ἄγγελοι, ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ ζωὴ καί ἡ βασιλεία, ἐκεῖ τό φῶς καί οἱ ἀπόστολοι, ἐκεῖ οἱ ἐπουράνιες πόλεις, ἐκεῖ οἱ θησαυροὶ τῆς χάριτος, ἐκεῖ βρίσκονται τὰ πάντα. Διότι, ὅπως ὅταν ὑπάρχει ὁμίχλη πού σκεπάζει ὀλόκληρη τήν οἰκουμένη καί δέ μπορεῖ νά δεῖ ὁ ἀνθρώπος τό συνάνθρωπό του, ἔτσι εἶναι καί τό σκοτάδι τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ πού σκεπάζει ὅλη τήν κτίση καί ὅλη τήν ἀνθρώπινη φύση, ἐξ αἰτίας τῆς παραβάσεως· καί ἔτσι, καθὼς εἶναι σκεπασμένη ἀπό τό σκοτάδι, βρίσκονται σέ νύχτα, ζώντας μέσα σέ φοβεροὺς τόπους. Καί ὅπως ὅταν ὑπάρχει πυκνός καπνός μέσα σ' ἓνα σπίτι, ἔτσι εἶναι καί ἡ ἁμαρτία, μέ τοὺς ρυπαροὺς λογισμοὺς της, πού κάθεται πάνω στοὺς λογισμοὺς τῆς καρδιάς καί σέρνεται ἀνάμεσά τους μαζί μέ ἀναρίθμητο πλῆθος δαιμόνων.

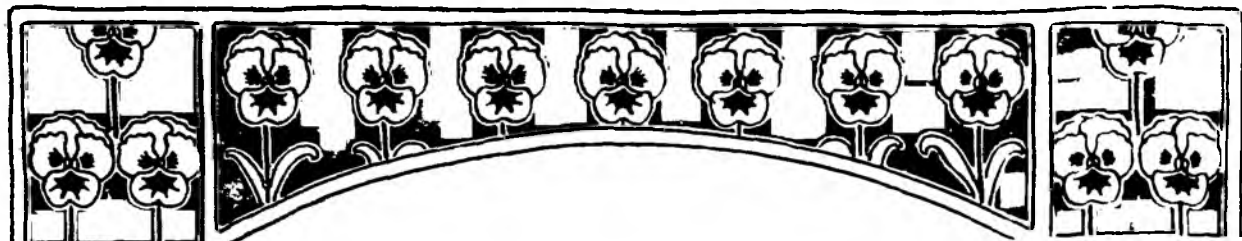
43,8 Ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει στόν κόσμον, ὅταν προετοιμά-

ἀπέρχονται οἱ σοφοὶ καὶ μεγαιστᾶνες ἐκεῖ, ἀλλὰ φοβούμενοι τὸν θάνατον ἀπομένουσι, λοιπὸν προβάλλονται οἱ τήρωνες καὶ οἱ πένητες καὶ οἱ ἰδιῶται· καὶ συμβαίνει, ὅτι νίκην ἐργάζονται κατὰ τῶν πολεμίων καὶ διώκουσιν αὐτοὺς ἐκ τῶν ὀρίων καὶ τὰ ἐπινίκια καὶ τοὺς στεφάνους λαμβάνουσιν ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἔρχονται εἰς προκοπὰς καὶ ἀξιώματα, κάκεῖνοι οἱ μεγάλοι ὀπίσω τούτων εὐρίσκονται, οὕτως ἐστὶ καὶ εἰς τὸ μέρος τὸ πνευματικόν. Οἱ ἰδιῶται, ἀκούοντες ἐξ ἀρχῆς τὸν λόγον, φιλαλήθει λογισμῶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ποιοῦσι καὶ λαμβάνουσι παρὰ Θεοῦ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος. Οἱ δὲ σοφοὶ καὶ λεπτῶς ζητοῦντες τὸν λόγον, οὗτοι φεύγουσι τὸν πόλεμον καὶ οὐ προκόπτουσι καὶ ὀπίσω εὐρίσκονται τῶν πολεμησάντων καὶ νικησάντων.

43,9 Ὡσπερ δὲ οἱ ἄνεμοι σφοδρῶς πνέοντες πάντα τὰ κτίσματα τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν κινουῦσι καὶ ἤχον πολλὸν ἀποτελοῦσιν, οὕτως ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ κρούει καὶ φέρει τοὺς λογισμοὺς καὶ σαλεύει τὰ βάθη τῆς καρδίας πρὸς τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, καὶ εἰς τὴν διακονίαν αὐτοῦ σκορπίζει τοὺς λογισμοὺς. Ὡσπερ εἰσὶν οἱ τελῶναι καθεζόμενοι εἰς τὰς στενὰς ὁδοὺς καὶ κατέχοντες τοὺς παριόντας καὶ διασειόντες, οὕτω καὶ οἱ δαίμονες ἐπιτηροῦσι καὶ κατέχουσι τὰς ψυχὰς καὶ ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι αὐτὰς ἐκ τοῦ σώματος· ἐὰν μὴ τελείως καθαρισθῶσιν, οὐκ ἐπιτρέπονται ἀνελθεῖν εἰς τὰς μονὰς τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπαντῆσαι τῷ δεσπότη αὐτῶν· καταφέρονται γὰρ ὑπὸ τῶν ἀερίων δαιμόνων. Εἰ δὲ ὑπάρχοντες ἐν σαρκὶ ἔτι διὰ πόνου καὶ ἀγῶνος πολλοῦ τὴν ἐξ ὕψους παρὰ τοῦ Κυρίου κτήσονται χάριν, δηλαδὴ οὗτοι μετὰ τῶν δι' ἐναρέτου ἀναπαυσασμένων πολιτείας πρὸς τὸν Κύριον ἀπελεύσονται, καθὼς ἐπηγγείλατο· «ὄπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται», καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας συμβασιλεύσουσι τῷ Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ζονται για πόλεμο, δέν πηγαίνουν ἐκεῖ οἱ σοφοί καί οἱ μεγιστάνες, ἀλλ' ἐπειδή φοβοῦνται τό θάνατο μένουν πίσω, καί μπαίνουν μπροστά οἱ φρουροί καί οἱ φτωχοί καί οἱ ἀμαθεῖς· ὅταν ὅμως νικήσουν τούς ἐχθρούς καί τούς διώξουν ἀπό τά σύνορά τους καί παίρνουν ἀπό τό βασιλιά τά στέφάνια τῆς νίκης καί τά ἄλλα ἀξιώματα, τότε καί ἐκεῖνοι οἱ μεγάλοι βρίσκονται πάλι πίσω ἀπό αὐτούς· τό ἴδιο συμβαίνει καί στόν πνευματικό χῶρο. Οἱ ἀπλοῖ ἄνθρωποι, ἀκούγοντας ἀπό τήν ἀρχή τό λόγο τοῦ Θεοῦ, τόν ἐφαρμόζουν μέ εἰλικρίνεια καρδιάς, καί δέχονται ἀπό τό Θεό τή χάρη τοῦ Πνεύματος. Οἱ σοφοί ὅμως, πού μέ λεπτομέρειες ἐξετάζουν τό λόγο τοῦ Θεοῦ, αὐτοί ἀποφεύγουν τόν πόλεμο τόν πνευματικό καί δέν προοδεύουν, βρισκόμενοι ἔτσι πίσω ἀπό ἐκείνους πού πολέμησαν καί νίκησαν.

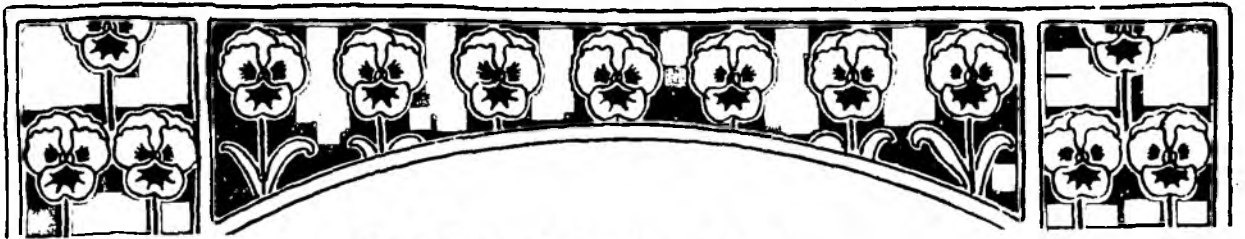
43,9 Ὅπως οἱ ἄνεμοι πού φυσοῦν δυνατά σαλεύουν ὅλα τά κτίσματα πού βρίσκονται κάτω ἀπό τόν οὐρανό, καί σφυρίζουν πολύ δυνατά, ἔτσι καί ἡ δύναμη τοῦ ἐχθροῦ χτυπᾷ μέ δύναμη καί δημιουργεῖ τούς πονηρούς λογισμούς, σαλεύει τά βάθη τῆς καρδιάς ἐνάντια στό θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, καί ἔτσι σκορπίζει τούς λογισμούς του ὁ ἄνθρωπος καί τούς ἐντάσσει στήν ὑπηρεσία τοῦ ἐχθροῦ. Ὅπως οἱ τελῶνες πού κάθονται στούς στενοὺς δρόμους καί πιάνουν ὅσους περνοῦν ἀπό ἐκεῖ καί τούς ἐλέγχουν αὐστηρά, ἔτσι καί οἱ δαίμονες ἐλέγχουν καί κυριεύουν τίς ψυχές ἀκόμα καί ὅταν αὐτές βγοῦν ἔξω ἀπό τό σῶμα· ἂν δέν ἔχουν προηγουμένως τελείως καθαρισθεῖ, δέν ἐπιτρέπεται σ' αὐτές ν' ἀνεβοῦν στίς οὐράνιες κατοικίες καί νά συναντήσουν τόν Κύριό τους· διότι κρατοῦνται κάτω ἀπό τούς δαίμονες. Ἄν ὅμως ἀκόμα βρίσκονται μέσα στό σῶμα⁵³ πρέπει μέ πολύ κόπο καί μεγάλο ἀγώνα ν' ἀποκτήσουν τήν οὐράνια χάρη τοῦ Κυρίου⁵⁴, δηλαδή αὐτοί μαζί μ' ἐκείνους πού ἀναπαύθηκαν, ζώντας ἐνάρετα, θά ὀδηγηθοῦν πρὸς τόν Κύριο, ὅπως ὁ ἴδιος εἶπε, «ὅπου εἶμαι ἐγώ, ἐκεῖ θά εἶναι καί ὁ δικός μου διάκονος»⁵⁵, καί θά βασιλεύουν στούς αἰῶνες μαζί μέ τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Δ '

44,1 Ὁ προσερχόμενος τῷ Θεῷ καὶ Χριστοῦ πάρεδρος ἐν ἀληθείᾳ θέλων εἶναι τούτου χάριν τοῦ σκοποῦ ὀφείλει προσέρχεσθαι τοῦ ἀλλαγῆναι αὐτὸν καὶ μεταβληθῆναι ἀπὸ τῆς προτέρας καταστάσεως καὶ ἀναστροφῆς, καὶ καλὸν καὶ καινὸν ἄνθρωπον ἀποδειχθῆναι μηδὲν τι τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου ἐπιφερόμενον· «εἴ τις» γάρ φησιν «ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις». Καὶ γὰρ ὁ Κύριος ἡμῶν διὰ τοῦτο παραγέγονεν, ὥστε τὴν φύσιν ἀλλάξαι καὶ μεταβαλεῖν καὶ ἀνακαινίσει καὶ ἀνακτίσει τὴν ψυχὴν ταύτην τὴν κατεστραμμένην τοῖς πάθεσι διὰ τὴν παράβασιν, κεράσας τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ Πνεύματι τῆς θεότητος. Καινὸν νοῦν καὶ καινὴν ψυχὴν, καινοὺς ὀφθαλμοὺς, κοινὰ ὄτα, καινὴν γλῶτταν πνευματικὴν, καὶ ἀπαξαπλῶς καινοὺς ἀνθρώπους τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ ἦλθεν ἀπεργάσασθαι, ἦτοι καινοὺς ἀσκούς, χρίσας αὐτοὺς τῷ ἑαυτοῦ φωτὶ τῆς γνώσεως, ἵνα βάλῃ νέον οἶνον, ὃ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ· «οἶνον» γάρ φησι «νέον εἰς ἀσκούς καινοὺς βλητέον».

44,2 Ὡσπερ γὰρ ὁ ἐχθρὸς, λαβὼν τὸν ἄνθρωπον ὑποχείριον, καινὸν αὐτὸν εἰς ἑαυτὸν ἀπειργάσατο, πάθεσι κακίας περιβαλὼν καὶ χρίσας τῷ πνεύματι τῆς ἀμαρτίας, τὸν οἶνον τῆς ἀνομίας πάσης καὶ κακῆς διδασκαλίας ἐνέβαλεν εἰς αὐτόν, οὕτω καὶ ὁ Κύριος, λυτρωσάμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ, καινὸν ἀπειργάσατο, χρίσας τῷ ἑαυτοῦ Πνεύματι, καὶ τὸν τῆς ζωῆς οἶνον, τὴν καινὴν τοῦ Πνεύματος διδασκαλίαν, εἰς αὐτόν ἐνέχεεν. Ὁ γὰρ μεταβαλὼν τὴν φύσιν τῶν πέντε ἄρτων εἰς πλῆθος, καὶ φύσει ὄνου ἀλόγῳ δοὺς φωνήν,



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Α'

- 44,1 Αὐτός πού ἀφιερώνεται στό Θεό καί θέλει σ' ἀλήθεια νά καθήσει στό θρόνο τοῦ Χριστοῦ, γιά χάρη αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ ὀφείλει νά μεταστραφεῖ καί ν' ἀλλάξει ἀπ' τήν προηγούμενη κατάσταση καί συμπεριφορά καί ν' ἀναδειχθεῖ σέ καλό καί καινούριο ἄνθρωπο, χωρίς νά ἔχει πάνω του τίποτε ἀπό τόν παλιό ἑαυτό του· διότι λέγει· «ὅποιος ἀνήκει στό Χριστό πρέπει νά γίνει καινή κτίση»⁵⁶. Καθόσον καί ὁ Κύριος γι' αὐτό τό λόγο ἦρθε στόν κόσμο, γιά ν' ἀλλάξει τή φύση μας, νά μεταβάλει καί ν' ἀνανεώσει καί νά ξαναχτίσει τήν ψυχή αὐτή τήν καταστραμμένη ἀπ' τά πάθη ἐξ αἰτίας τῆς παράβασης, ἐνώνοντάς την μέ τό δικό του θεϊκό Πνεῦμα. Καινούριο νοῦ καί καινούρια ψυχή, καινούρια μάτια, καινούρια πνευματική γλώσσα, καί μ' ἓνα λόγο, ἦρθε νά κάνει καινούριους ἀνθρώπους, ὅσους πιστεύουν σ' αὐτόν, δηλαδή καινούριους ἀσκούς, ἀφοῦ τοῦς ἔχρισε μέ τό δικό του φῶς τῆς γνώσεως, γιά νά βάλει μέσα σ' αὐτούς καινούριο κρασί, δηλαδή τό Πνεῦμα του· γιατί λέγει· «τό καινούριο κρασί πρέπει νά τό βάζουμε σέ καινούριους ἀσκούς»⁵⁷.
- 44,2 Διότι, ὅπως ὁ ἐχθρός, ἀφοῦ κυριεύσει τόν ἄνθρωπο, τόν κάνει δοῦλο του, καί τόν κάνει καινούριο γι' αὐτόν, περιβάλλοντάς τον μέ πάθη κακίας καί χρίοντάς τον μέ τό πνεῦμα τῆς ἁμαρτίας, βάζοντας ἔτσι μέσα του τό κρασί τῆς κάθε ἀνομίας καί κακῆς διδασκαλίας, ἔτσι καί ὁ Κύριος, ἀφοῦ τόν λύτρωσε ἀπό τόν ἐχθρό, τόν ἀνανέωσε, χρίοντάς τον μέ τό δικό του ἅγιο Πνεῦμα καί ἐνσταλάζοντας μέσα του τό κρασί τῆς ζωῆς καί τήν καινούρια διδασκαλία τοῦ Πνεύματος. Διότι, αὐτός πού πολλαπλασίασε τοῦς πέντε ἄρτους⁵⁸, καί ἔδωσε ὀμίλια στόν ἀπό τή

καὶ τὴν πόρνην εἰς σωφροσύνην μεταστρέψας, καὶ πυρὸς φύσιν καυστικοῦ δροσίζειν τοὺς ἐν τῇ καμίνῳ παρασκευάσας, καὶ φύσιν λεόντων, ἀγρίων θηρίων τῷ Δανιῆλ ἡμερώσας, οὗτος δύναται καὶ τὴν ψυχὴν ταύτην τὴν ἔρημον καὶ ἀγριωθεῖσαν ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας μεταβαλεῖν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀγαθότητα καὶ χρηστότητα καὶ εἰρήνην «τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ» καὶ ἀγαθῷ.

44,3 Ὅν γὰρ τρόπον ποιμὴν τὸ ψωριῶν πρόβατον δύναται θεραπεῦσαι καὶ ἀπὸ λύκων φυλάξαι, ὡσαύτως ὁ ἀληθινὸς ποιμὴν Χριστὸς ἐλθὼν μόνος ἠδυνήθη θεραπεῦσαι καὶ ἐπιστρέψαι τὸ ἀπολωλὸς καὶ ψωριῶν πρόβατον, τὸν ἄνθρωπον, ἀπὸ τῆς ψώρας καὶ λέπρας τῆς ἀμαρτίας. Οἱ γὰρ πρὶν ἱερεῖς καὶ λευῖται καὶ διδάσκαλοι οὐκ ἠδυνήθησαν θεραπεῦσαι τὴν ψυχὴν ταῖς προσφοραῖς τῶν δώρων καὶ θυσιῶν καὶ ραντισμοῖς αἵματος, ὅπου γε οὐδὲ ἑαυτοὺς ἠδυνήθησαν θεραπεῦσαι. Καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀσθένειαν περιέκειντο· «ἀδύνατον γὰρ» φησὶν «αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφελεῖν ἀμαρτίας». Ὁ δὲ Κύριος ἔλεγε, δεικνὺς τὴν ἀσθένειαν τῶν τότε ἰατρῶν· «πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν», ἀντὶ τοῦ· «οὐκ εἰμι ἐγὼ ὡς ἐκεῖνοι οἱ μήτε ἑαυτοὺς δυνάμενοι θεραπεύειν. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἀληθινὸς ἰατρὸς καὶ ἄκαλὸς ποιμὴν· ὁ θεὸς τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὁ δυνάμενος θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν· ψυχῆς. Ἐγὼ εἰμι τὸν ἄμωμον πρόβατον τὸ ἄπαξ προσενεχθέν, καὶ τοὺς ἐμοὶ προσερχομένους δυνάμενος θεραπεῦσαι». Ἡ γὰρ ἀληθινὴ ἴασις τῆς ψυχῆς ἀπὸ Κυρίου μόνου γίνεται· «ἴδοῦ» γὰρ φησὶν «ὁ ἄμωμος τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων

59. Ἀριθμ. 22,28

62. Ἐφεσ. 1,13

65. Λουκᾶ 4,23

68. Ἐβρ. 9,28

60. Ἰησ. Ναυῆ 2,1

63. Ἐβρ. 5,2

66. Ἰω. 10,11

61. Δαν. 3,1έ.

64. Ἐβρ. 10,4

67. Ματθ. 10,1

φύση του χωρίς λογικό ὄνο⁵⁹, πού μετέτρεψε τήν πόρνη σέ σώφρονα⁶⁰, πού ἔκανε τή φωτιά πού ἔκαιγε νά δροσίξει τούς νέους πού βρίσκονταν μέσα στό καμίνι⁶¹, καί τήν ἄγρια φύση τῶν λεονταριῶν, πού στάλθηκαν ἐναντίον τοῦ Δανιήλ, τήν ἐξημέρωσε, αὐτός λοιπόν μπορεῖ καί τήν ψυχή αὐτή, πού ἐρημώθηκε καί ἐξαγριώθηκε ἀπ' τήν ἁμαρτία, νά τήν μεταβάλει καί νά τήν κάνει ν' ἀποκτήσει τή δική του ἀγαθότητα, τή χρηστότητα καί εἰρήνη, πού χαρίζει «τό πνεῦμα τῆς ἐπαγγελίας τό ἅγιο»⁶² καί ἀγαθό.

44,3

Διότι ὅπως ὁ ποιμένας μπορεῖ νά θεραπεύσει τό πρόβατο πού προσβλήθηκε ἀπό ψώρα καί νά τό προστατέψει ἀπό τούς λύκους, ἔτσι καί ὁ ἀληθινός ποιμένας, ὁ Χριστός, ἀφοῦ ἦρθε στόν κόσμο, αὐτός μόνο μπόρεσε νά θεραπεύσει καί νά ὀδηγήσει πίσω τό ἀπολωλός καί ψωριασμένο πρόβατο, δηλαδή τόν ἄνθρωπο, πού εἶχε προσβληθεῖ ἀπό τήν ψώρα καί τή λέπρα τῆς ἁμαρτίας. Διότι οἱ ἱερεῖς καί οἱ λευῖτες καί οἱ δάσκαλοι πού προηγήθηκαν δέ μπόρεσαν νά θεραπεύσουν τήν ψυχή μέ τίς προσφορές τῶν δώρων καί τῶν θυσιῶν καί μέ τούς ραντισμούς μέ αἷμα, τή στιγμή βέβαια πού οὔτε τούς ἑαυτούς τους μπόρεσαν νά θεραπεύσουν. Διότι καί οἱ ἴδιοι σάν ἄνθρωποι πού ἦσαν ἔφεραν τήν ἀνθρώπινη ἀσθένεια⁶³. διότι λέγει· «εἶναι ἀδύνατο τό αἷμα τῶν ταύρων καί τῶν τράγων ν' ἀφαιρεῖ καί νά ἐξαλείφει ἁμαρτίες»⁶⁴. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, γιά νά δείξει τήν ἀδυναμία τῶν τότε γιατρῶν, ἔλεγε· «ἀσφαλῶς θά μοῦ πεῖτε τή γνωστή παροιμία, γιατρέ θεράπευσε τόν ἑαυτό σου»⁶⁵, ἀντί τοῦ «ἐγώ δέν εἶμαι σάν ἐκείνους πού δέν μποροῦν νά θεραπεύσουν οὔτε τόν ἑαυτό τους. Ἐγώ εἶμαι ὁ ἀληθινός γιατρός καί ὁ καλός ποιμένας»⁶⁶, πού πρόσφερα τήν ψυχή μου ' γιά τήν σωτηρία τῶν προβάτων', πού μπορῶ νά θεραπεύσω 'κάθε ἀσθένεια καί κάθε ἀνωμαλία'⁶⁷ τῆς ψυχῆς. Ἐγώ εἶμαι τό καθαρό πρόβατο 'πού προσφέρθηκα μιά φορά'⁶⁸, καί αὐτούς πού ἔρχονται κοντά μου μπορῶ νά τούς θεραπεύσω». Γιατί ἡ ἀληθινή θεραπεία τῆς ψυχῆς μόνο ἀπ' τόν Κύριο μπορεῖ νά γίνει· διότι λέγει· «νά ὁ ἀμνός τοῦ Θεοῦ πού θά θυσιασθεῖ γιά νά πάρει πάνω του καί νά

τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου», τῆς ψυχῆς δηλονότι πιστευσάσης αὐτῷ καὶ ἀγαπώσης αὐτὸν ἐξ ὅλης καρδίας.

44, 4 Ὁ ποιμὴν τοίνυν ὁ καλὸς τὸ ψωριῶν πρόβατον θεραπεύει· πρόβατον δὲ πρόβατον θεραπεῦσαι οὐ δύναται. Καὶ εἰ μὴ θεραπευθῆ τὸ λογικὸν πρόβατον, ὁ ἄνθρωπος, «εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου» τὴν ἐπουράνιον οὐκ εἰσέρχεται. Οὕτω γὰρ καὶ ἐν τῷ νόμῳ εἴρηται διὰ σκιάς καὶ εἰκόνοσ. Περὶ γὰρ τοῦ λεπροῦ καὶ μῶμον ἔχοντος ταῦτα αἰνίσσεται μηνῶν τὸ πνεῦμα· «λεπρὸς» φησὶν «ἢ μῶμον ἔχων οὐκ εἰσελεύσεται εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου». Ἀλλὰ προσέταξε τῷ λεπρῷ ἀπέρχεσθαι πρὸς τὸν ἱερέα καὶ παρακλήσει πολλῇ ἄγειν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τῆς σκηνῆς αὐτοῦ καὶ ἐπιτιθέναι τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν λέπραν, σημειούμενον τὸν τόπον τῆς ἀφῆς τῆς λέπρας, καὶ θεραπεύειν. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ Χριστός, ὁ ἀληθινὸς «ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν», ταῖς λερώσαις ψυχαῖς λέπραν ἁμαρτίας καὶ ἐπικαλουμέναις αὐτὸν ἐπικαμπτόμενος εἰσέρχεται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ σώματος αὐτῶν καὶ θεραπεύει καὶ ἰᾶται τὰ πάθη. Καὶ οὕτω δυνήσεται ἡ ψυχὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐπουράνιον ἐκκλησίαν τῶν ἀγίων τοῦ ἀληθινοῦ Ἰσραήλ. Πᾶσα γὰρ ψυχὴ φοροῦσα λέπραν ἁμαρτίας παθῶν καὶ μὴ προσελθοῦσα τῷ ἀληθινῷ ἀρχιερεῖ καὶ θεραπευθεῖσα νῦν, εἰς τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀγίων, εἰς τὴν ἐπουράνιον ἐκκλησίαν, οὐκ εἰσέρχεται· ἄμωμος γὰρ οὕσα καὶ καθαρὰ ἀμῶμους καὶ καθαρὰς ψυχὰς ζητεῖ. «Μακάριοι», γὰρ φησιν, «οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται».

44, 5 Δεῖ γὰρ τὴν ψυχὴν τὴν ἐν ἀληθείᾳ πιστεύουσαν Χριστῷ μεταθεθῆναι καὶ ἀλλαγῆναι ἀπὸ τῆς νῦν πονηρᾶς καταστάσεως εἰς ἑτέραν κατάστασιν ἀγαθὴν καὶ ἀπὸ τῆς νῦν φύσεως ταπεινῆς εἰς ἑτέραν θεῖαν φύσιν, καὶ καινὴν αὐτὴν ἀπεργασθῆναι διὰ τῆς δυνάμεως

69. Ἰω. 1,29

70. Πρβλ. Μάρκ. 12,30

71. Λευιτ. 14,2

72. Λευιτ. 21,17

73. Λευιτ. 24,2

74. Ἑβρ. 9,11

75. Πρβλ. Ἀποκ. 20,9. Πρβλ. Λευιτ. 14,3

76. Ματθ. 5,8

ἐξαλείψει τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν ἐνοχὴ τοῦ κόσμου»⁶⁹, δηλαδή τὸ βάρος τῆς ψυχῆς, πού πιστεύει σ' αὐτόν καὶ τὸν ἀγάπησε μ' ὄλη τῆς τὴν καρδιά⁷⁰.

44,4 Ὁ καλὸς ποιμένας λοιπὸν θεραπεύει τὸ πρόβατο πού προσβλήθηκε ἀπὸ ψώρα· τὸ ἓνα πρόβατο δέ μπορεῖ νὰ θεραπεύσει τὸ ἄλλο πρόβατο. Καὶ ἂν δέ θεραπευθεῖ τὸ λογικὸ πρόβατο, ὁ ἄνθρωπος, δέ· μπορεῖ νὰ μπεῖ «στὴν Ἐκκλησία τοῦ Κυρίου»⁷¹ τὴν ἐπουράνια. Διότι αὐτὸ ἔχει λεχθεῖ καὶ στό Νόμο μέ τρόπο σκιώδη καὶ μέ παραδείγματα. Διότι γιὰ τὸ λεπρὸ ἄνθρωπο καὶ γι' αὐτόν πού ἔχει κάποιο ἐλλάτωμα αὐτὰ μᾶς παραγγέλλει τὸ Πνεῦμα· «λεπρός» λέγει, «ἢ ἄνθρωπος μέ σωματικά ἐλαττώματα δέν πρέπει νὰ μπαίνει στὴν Ἐκκλησία τοῦ Κυρίου»⁷². Ἀλλά πρόσταξε στό λεπρὸ νὰ πάει στὸν ἱερέα⁷³ καὶ μέ πολλή παράκληση νὰ τὸν ὀδηγήσει στὸν τόπο τῆς κατοικίας του καὶ νὰ βάλει τὰ χέρια του πάνω στίς πληγές τῆς λέπρας, σημειώνοντας τὸ σημεῖο πού ἄγγιξε τὴ λέπρα καὶ νὰ τὸν θεραπεύσει. Μέ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὁ Χριστός, ὁ ἀληθινὸς «ἀρχιερέας τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν»⁷⁴, στίς ψυχές πού ἔχουν προσβληθεῖ ἀπὸ τὴ λέπρα τῆς ἁμαρτίας καὶ ζητοῦν τὴ βοήθειά του, σκύβοντας πάνω σ' αὐτές μπαίνει μέσα στὴ σκηνὴ τοῦ σώματός τους καὶ θεραπεύει τὰ πάθη. Καὶ ἔτσι θὰ μπορέσει νὰ μπεῖ ἡ ψυχὴ καθαρὴ στὴν ἐπουράνια Ἐκκλησία τῶν ἁγίων, στὴν Ἐκκλησία τοῦ ἀληθινοῦ Ἰσραήλ. Διότι κάθε ψυχὴ πού φοράει τὴ λέπρα τῶν παθῶν τῆς ἁμαρτίας καὶ δέν προσέρχεται στὸν ἀληθινὸ ἀρχιερέα γιὰ νὰ θεραπευθεῖ τώρα δέ μπορεῖ νὰ μπεῖ στὸν τόπο τῶν ἁγίων, στὴν ἐπουράνια Ἐκκλησία⁷⁵. διότι, ἐπειδὴ εἶναι αὐτὴ ἄμωμη καὶ καθαρὴ, ἐπιζητεῖ καθαρές καὶ ἄμωμες ψυχές. Διότι λέγει· «μακάριοι εἶναι ὅσοι ἔχουν καθαρὴ καὶ ἀμόλυντη τὴν καρδιά τους, διότι αὐτοὶ θὰ δοῦν τὸ Θεὸ στὴ δόξα του»⁷⁶.

44,5 Διότι ἡ ψυχὴ πού πιστεύει ἀληθινὰ στό Χριστό πρέπει ν' ἀλλάξει καὶ νὰ μετατεθεῖ ἀπὸ τὴν πονηρὴ κατάστασι πού βρίσκεται τώρα, σ' ἄλλη κατάστασι ἀγαθὴ, καὶ ἀπὸ τὴν ταπεινωμένη φύσι πού βρίσκεται τώρα, σ' ἄλλη θεϊκὴ, καὶ νὰ γίνει καινούρια μέ τὴ δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γιὰ νὰ γίνει ἔτσι κα-

τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ οὕτω δύναται χρησιμεῦσαι εἰς τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν. Τυχεῖν δὲ τούτων ἡμῖν ἔσται πιστεύουσι καὶ ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀγίαις αὐτοῦ ἐντολαῖς ἀναστρεφομένοις. Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ἐλισσαίου τὸ φύσει κοῦφον ξύλον ἐν τοῖς ὕδασι βληθὲν ἀνήνεγκε τὸ φύσει βαρὺ σιδήριον, πόσω μᾶλλον ἐνταῦθα ἀποστελεῖ ὁ Κύριος τὸ κοῦφον καὶ ἐλαφρὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ ἐπουράνιον αὐτοῦ Πνεῦμα, καὶ δι' αὐτοῦ τὴν βεβυθισμένην τοῖς ὕδασι τῆς πονηρίας ψυχὴν ἀνενέγκῃ καὶ κουφίσει καὶ πτερώσει πρὸς τὰ ὕψη τῶν οὐρανῶν καὶ μεταβαλεῖ καὶ ἀλλάξει αὐτὴν ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως.

44, 6

Καὶ ὡσπερ ἐν τοῖς φαινομένοις οὐδεὶς δύναται δι' ἑαυτοῦ περᾶσαι καὶ διελθεῖν τὴν θάλασσαν, εἰ μὴ ἔχει τὸ κοῦφον καὶ ἐλαφρὸν πλοῖον τὸ ἐκ ξύλου κατασκευασθὲν, τὸ μόνον ἐπάνω τῶν ὑδάτων περιπατεῖν δυνάμενον (καταποντίζεται γὰρ καὶ ἀπόλλυται, ἂν ἐπιβαίνει τις ἐν τῇ θαλάσῃ), τὸ αὐτὸν τρόπον ἀδύνατον ψυχὴν δι' ἑαυτῆς διελθεῖν καὶ ὑπερβῆναι καὶ διαπερᾶσαι τὴν πικρὰν θάλασσαν τῆς ἀμαρτίας καὶ τὴν χαλεπὴν ἄβυσσον τῶν πονηρῶν δυνάμεων τοῦ σκότους τῶν παθῶν, εἰ μὴ τὸ ἐλαφρὸν καὶ οὐράνιον καὶ εὑπτερον τοῦ Χριστοῦ Πνεῦμα δέξεται, ἐπάνω τῆς πονηρίας ὄλης περιπατοῦν καὶ διοδεῦον, δι' οὗ εὐθυδρόμως καὶ ὀρθῶς εἰς τὸν ἐπουράνιον λιμένα τῆς ἀναπαύσεως, εἰς τὴν πόλιν τῆς βασιλείας δυνήσεται καταντῆσαι. Ὡσπερ δὲ οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἐκ τῆς θαλάσσης οὐκ ἀρύονται καὶ πίνουσιν οὔτε ἐξ αὐτῆς τὰ ἐνδύματα καὶ τὰς τροφὰς ἔχουσιν, ἀλλ' ἐξωθεν ἐν τῷ πλοίῳ ἐπικομίζονται, οὕτως αἱ ψυχαὶ τῶν Χριστιανῶν οὐκ ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀλλ' ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ τροφὴν οὐράνιον καὶ ἐνδύματα πνευματικὰ λαμβάνουσι, κάκειθεν ζῶσαι, ἐν τῇ νηϊ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος ἐμβᾶσαι, παρέρχονται τὰς ἐναντίας τῶν ἀρχῶν καὶ ἐξουσιῶν πονηρᾶς δυνάμεις. Καὶ ὡσπερ ἐκ μιᾶς φύσεως ξύλου πάντα τὰ πλοῖα κατασκευάζονται, δι' ὧν παρελθεῖν οἱ ἄνθρωποι τὴν πικρὰν δυνήσονται θάλασσαν, οὕτως ἐκ μιᾶς θεότητος φωτὸς

τάλληλη για τήν έπουράνια βασιλεία. Είναί δυνατό ν' αποκτήσουμε όλα αυτά έμείς πού πιστεύουμε καί τόν αγαπούμε άληθινά καί εφαρμόζουμε όλες τίς άγιες έντολές του. Διότι, αν τότε πού ζούσε ό Έλισσαίος, τό από τή φύση του έλαφρό ξύλο, πού ρίχτηκε μέσα στό νερό⁷⁷, μπόρεσε καί βάσταξε πάνω του τό από τή φύση του βαρύ σίδερο, πόσο μάλλον τώρα θά μάς αποστείλει ό Κύριος τό έλαφρό καί αγαθό καί έπουράνιο Πνεύμα του, καί μέ τή δύναμή του θ' ανασύρει τήν ψυχή, πού έχει βυθισθει στα ύδατα τής πονηρίας, θά τήν ξελαφρώσει καί θά τής δώσει φτερά για νά πετάξει πρός τά ύψη του ούρανού, θά τή μεταβάλει καί θά τήν αλλάξει από τή δική της φύση.

44,6

Καί όπως ακριβώς έδω στον κόσμο κανέναν από μόνος του δέ μπορεί νά διαπεράσει τή θάλασσα, αν δέν έχει τό έλαφρό πλοίο πού κατασκευάσθηκε από ξύλο, τό μόνο πού μπορεί νά έπιπλέει πάνω στα κύματα (διότι αν κάποιος έπιχειρήσει νά περπατήσει πάνω στή θάλασσα καταποντίζεται καί χάνεται), κατά τόν ίδιο τρόπο είναι αδύνατο ή ψυχή μόνη της νά διέλθει καί νά πλεύσει καί νά διαπεράσει τήν πικρή θάλασσα τής άμαρτίας καί τή φοβερή άβυσσο των πονηρών δυνάμεων των παθών του σκότους, παρά μόνο αν δεχθει τό έλαφρό καί ούράνιο καί γοργότερο Πνεύμα του Χριστού, πού περπατά καί βαδίζει πάνω απ' όλη τήν πονηρία, μέ τή βοήθεια του όποιου θά κατορθώσει νά φτάσει βαδίζοντας ευθύδρομα καί όρθά στό έπουράνιο λιμάνι τής αναπαύσεως, στήν πόλη τής βασιλείας. Όπως εκείνοι πού ταξιδεύουν μέ πλοίο δέν άντλούν νερό από τή θάλασσα για νά πιούν, ούτε προμηθεύονται από αυτή τά ρούχα καί τίς τροφές, αλλά τά μεταφέρουν μέσα στό πλοίο απ' έξω, έτσι καί οι ψυχές των Χριστιανών δέν τρέφονται καί δέ ντύνονται από τόν κόσμο αυτό, αλλά ψηλά από τόν ούρανό παίρνουν έπουράνια τροφή καί πνευματικά ένδύματα καί ζουν από εκεί, αφού μπούν μέσα στό πλοίο του αγαθού καί ζωοποιού Πνεύματος, ξεπερνώντας τίς πονηρές δυνάμεις των αντιθέτων αρχών καί έξουσιών. Καί όπως από μία κατηγορία ξύλων κατασκευάζονται όλα τά πλοία, μέ τά όποια θά μπορέσουν νά περάσουν οι άνθρωποι τήν πικρή θάλασσα, έτσι μέ τή βοήθεια τής θεότητας

οὐρανίου τῶν διαφόρων χαρισμάτων τοῦ ἐνὸς Πνεύματος πᾶσαι τῶν Χριστιανῶν αἱ ψυχαὶ δυναμούμεναι τὴν ὄλην ὑπερίπτανται πονηρίαν.

44, 7 Ἐπεὶ δὲ τὸ πλοῖον καὶ κυβερνήτου χρήζει καὶ εὐκράτου καὶ ἠδέος ἀνέμου πρὸς τὸ διαπλεῦσαι καλῶς, ταῦτα πάντα αὐτός ἐστιν ὁ Κύριος, ἐν τῇ πιστῇ ψυχῇ γινόμενος καὶ διαπερῶν αὐτὴν τοὺς δεινοὺς χειμῶνας καὶ τὰ ἄγρια τῆς πονηρίας κύματα καὶ τὰς καταγίδας τῶν βιαίων τῆς ἁμαρτίας ἀνέμων, δυνατῶς καὶ ἐμπείρως καὶ ἐπιστημόνως, ὡς αὐτὸς ἐπίσταται, διαλύων τὸ κλύδωνα αὐτῶν. Ἄνευ γὰρ τοῦ ἐπουρανίου κυβερνήτου Χριστοῦ ἀδύνατόν τινι παρελθεῖν τὴν πονηρὰν θάλασσαν τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους καὶ τῶν πικρῶν πειρασμῶν τὰ καταφυσήματα· «ἀναβαίνουσι», γὰρ φησιν, «ἕως τῶν οὐρανῶν καὶ καταβαίνουσιν ἕως τῶν ἀβύσσων». Πᾶσαν δὲ κυβερνητικὴν ἐπιστήμην καὶ πολέμων καὶ πειρασμῶν ἐπίσταται, ὑπεράνω τῶ ἀγρίων κυμάτων ἐπιβαίνων· «αὐτός», γὰρ φησι, «πειρασθεὶς δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι».

44, 8 Δεῖ τοίνυν ἀλλαγῆναι καὶ μεταβληθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀπὸ τῆς νῦν καταστάσεως εἰς ἑτέραν κατάστασιν καὶ φύσιν θείαν, καὶ γενέσθαι καινοὺς ἐκ παλαιῶν, τουτέστιν ἀγαθοὺς καὶ χρηστοὺς καὶ πιστοὺς ἐκ πικρῶν καὶ ἀπίστων, καὶ οὕτω χρησίμους γενομένους εἰς τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν ἀποκαταστῆναι. Καὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος περὶ τῆς μεταβολῆς αὐτοῦ καὶ καταλήψεως, ἧς κατελήφθη ὑπὸ Κυρίου, γράφει ταῦτα· «διώκω δέ, εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθη ὑπὸ Χριστοῦ». Πῶς τις ἄρα καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ; Ὡσπερ ἔαν αἰχμαλωσίαν τινὰ τύραννος ἀρπάσας ἀπάγη, εἶτα καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ ἀληθινοῦ βασιλέως, οὕτω καὶ Παῦλος, ὅτε ὑπὸ τοῦ τυραννικοῦ πνεύματος τῆς ἁμαρτίας ἐνηργεῖτο, τὴν Ἐκκλησίαν ἐδίωκε καὶ ἐσκύλευεν· ἀλλ' ἐπειδὴ ζήλω Θεοῦ κατὰ

78. Ψαλμ. 106,26

79. Ἐβρ. 2,18

80. Φιλίπ. 3,12

81. Πρβλ. Φιλίπ. 3,6

ένδυναμούμενες οί ψυχές τῶν Χριστιανῶν μέ τό οὐράνιο φῶς τῶν διαφόρων χαρισμάτων πού χαρίζει τό ἕνα Πνεῦμα μποροῦν καί πετοῦν πάνω ἀπό ὄλη τήν πονηρία.

44,7 Ἐπειδή τό πλοῖο χρειάζεται καί κυβερνήτη καί ἥπιο καί εὐνοϊκό ἄνεμο γιά νά μπορεῖ νά ταξιδέψει καλά, ὅλα αὐτά εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, πού ἔρχεται μέσα στήν πιστή ψυχή καί τή βοηθάει νά ξεπεράσει τούς φοβερούς χειμῶνες καί τά ἄγρια κύματα τῆς πονηρίας καί τίς καταιγίδες τῶν βιαίων ἀνέμων τῆς ἁμαρτίας μέ δύναμη καί ἐμπειρία καί γνώση, ὅπως ὁ ἴδιος γνωρίζει, διαλύοντας ἔτσι τόν κλυδωνισμό αὐτῶν. Διότι χωρίς τόν ἐπουράνιο κυβερνήτη Χριστό εἶναι ἀδύνατο σέ κάποιον νά περάσει τήν πονηρή θάλασσα τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους καί τούς δυνατούς ἀνέμους τῶν πικρῶν πειρασμῶν· διότι λέγει, «ἀνεβαίνουν μέχρι τούς οὐρανοῦς καί κατεβαίνουν μέχρι τήν ἄβυσσο»⁷⁸. Αὐτός γνωρίζει τήν κυβερνητική ἐπιστήμη καί τῶν πολέμων καί τῶν πειρασμῶν, βαδίζοντας πάνω ἀπό τά ἄγρια κύματα· διότι λέγει, «ὁ ἴδιος, ἀφοῦ ἀντιμετώπισε τούς πειρασμούς, μπορεῖ νά βοηθήσει ἐκείνους πού πειράζονται»⁷⁹.

44,8 Πρέπει λοιπόν ν' ἀλλάξουμε καί νά μεταβάλουμε τίς ψυχές μας ἀπ' αὐτή τήν κατάσταση πού βρίσκονται τώρα σέ μιά ἄλλη κατάσταση καί θεία φύση, καί νά γίνουμε καινούριοι ἀπό παλαιοί πού εἴμαστε, δηλαδή ἀγαθοί καί χρηστοί καί πιστοί, ἀπό σκληροί καί ἄπιστοι, καί ἔτσι, ἀφοῦ γίνουμε χρήσιμοι, ν' ἀποκατασταθοῦμε στήν ἐπουράνια βασιλεία. Διότι καί ὁ μακάριος Παῦλος γιά τή μεταβολή του καί τήν κατάληψή του ἀπό τόν Κύριο γράφει τά ἑξῆς· «ἐπιδιώκω καί ἀγωνίζομαι συνέχεια, μήπως κατορθώσω νά πιάσω καί νά κρατήσω στερεά ἐκεῖνο γιά τό ὁποῖο μ' ἔχει πιάσει καί μ' ἔχει ἐλκύσει στήν πίστη ὁ Ἰησοῦς Χριστός»⁸⁰. Πῶς ἄραγε κυριεύεται κανείς ἀπό τό Θεό; Ὅπως ἀκριβῶς ἂν ὀδηγήσει κάποιον ὁ τύραννος στήν αἰχμαλωσία, ἀφοῦ τόν συλλάβει, καί μετά ἔρθει ὁ πραγματικός βασιλιάς καί τόν ἐλευθερώσει, ἔτσι καί ὁ Παῦλος ὅταν βρισκόταν κάτω ἀπό τήν ἐνέργεια τοῦ τυραννικοῦ πνεύματος τῆς ἁμαρτίας καταδίωκε καί λεηλατοῦσε τήν Ἐκκλησία⁸¹, ἀλλ' ἐπειδή τά

ἄγνοιαν ἐποίει, ὡς ὑπὲρ ἀληθείας ἀγωνιζόμενος, οὐ παρωράθη, ἀλλὰ κατέλαβεν αὐτὸν ὁ Κύριος, περιλάμπας ἀρρήτως ὁ ἐπουράνιος καὶ ἀληθινὸς βασιλεὺς καὶ φωνῆς τῆς αὐτοῦ τοῦτον ἀξιῶσας, καὶ ραπίσας ὡς δοῦλον ἠλευθέρωσεν. Ἴδε δεσπότητος ἀγαθότητα καὶ μεταβολήν, πῶς δύναται μεταβαλεῖν ψυχὰς τὰς τῇ κακίᾳ συμπλακείσας καὶ ἀγρίας ἀποκαταστάσας, καὶ ροπῇ ὥρας εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀγαθότητα καὶ εἰρήνην μετενεγκεῖν.

44,9 «Πάντα γὰρ δυνατὰ παρὰ Θεῶν», ὡσπερ ἐπὶ τοῦ ληστοῦ γέγονε· ροπῇ ὥρας διὰ τῆς πίστεως μετεβλήθη καὶ εἰς παράδεισον ἀπεκατέστη. Διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ Κύριος, ἵνα τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀλλάξη καὶ ἀνακτίσῃ καὶ ποιήσῃ αὐτάς, καθὼς γέγραπται, «θείας κοινωνοὺς φύσεως», καὶ δοῦναι εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἐπουράνιον ψυχὴν, τουτέστι Πνεῦμα θεότητος ὁδηγοῦν ἡμᾶς εἰς πᾶσαν ἀρετήν, ὅπως ζωὴν αἰώνιον ζῆσαι δυνηθῶμεν. Εἶη τοίνυν ἐξ ὄλης καρδίας πιστεῦσαι ἡμᾶς ταῖς ἀνεκδιηγήτοις αὐτοῦ ἐπαγγελίαις, ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ὁ ἐπαγγειλάμενος. Χρὴ οὖν ἀγαπῆσαι τὸν Κύριον καὶ σπουδάσαι παντοίως ἐν πάσαις ἀρεταῖς καὶ αἰτῆσαι ἐπιμόνως καὶ ἐνδεδελεχῶς, ὥστε δέξασθαι τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ ὀλοκλήρως καὶ τελείως, ἵνα ζωοποιηθῶσιν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν, ὡς ἔτι ἐν σαρκὶ ἐσμεν. Εἰ μὴ γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δέξεται ἡ ψυχὴ τὸν ἀγιασμὸν τοῦ Πνεύματος διὰ πολλῆς πίστεως καὶ δεήσεως, καὶ «κοινωνὸς θείας φύσεως» γένηται, ἀνακραθεῖσα τῇ χάριτι, δι' ἧς πᾶσαν ἐντολὴν ἀμῶμως καὶ καθαρῶς ἐπιτελεῖν δυνησεται, ἀποίητός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅπερ γὰρ τις ἐντεῦθεν ἀγαθὸν ἐκτήσατο, τοῦτο αὐτὸ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἔσται αὐτοῦ ζωὴ διὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

82. Πρβλ. Πρ. 26,13

85. Β' Πέτρ. 1,4

88. Ἰακ. 1,4

83. Μάρκ. 10,27

86. Ἐβρ. 10,23

89. Πρβλ. Γαλ. 2,20

84. Πρβλ. Λουκᾶ 23,43

87. Γαλ. 3,14

90. Πρβλ. Β' Θεσ. 2,13

ἔκανε ὅλα αὐτά χωρίς νά γνωρίζει, ἀπό ὑπερβολικό ζῆλο πρὸς τὸ Θεό, ὅτι τάχα ἀγωνιζόταν γιὰ χάρη τῆς ἀλήθειας, δέν ἐγκαταλείφθηκε στήν πλάνη του, ἀλλά τόν αἰχμαλώτισε ὁ Κύριος, ἀφοῦ σκόρπισε γύρω του ἀνέκφραστο φῶς⁸² ὁ ἐπουράνιος καί ἀληθινός βασιλιάς καί τόν ἀξίωσε ν' ἀκούσει καί τή φωνή του, καί ραπίζοντάς τον τόν ἐλευθέρωσε ἀπό τή δουλεία πού βρισκόταν. Πρόσεξε τή ἀγαθότητα τοῦ Κυρίου καί τή μεταβολή πού ἐπέφερε, τό πῶς δηλαδή μπορεῖ νά μεταβάλλει τίς ψυχές πού ἔχουν περιπλακεῖ στήν ἀμαρτία καί ἔχουν ἐξαγριωθεῖ, καί σέ μιά στιγμή νά τίς φέρει κοντά στή δική του ἀγαθότητα καί εἰρήνη.

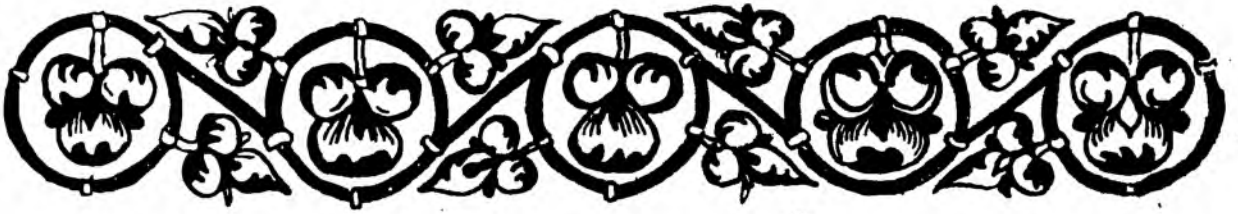
44,9 «Τά πάντα εἶναι δυνατά στό Θεό»⁸³, ὅπως ἔγινε μέ τό ληστή· μέσα σέ μιά στιγμή μέ τήν πίστη του μεταβλήθηκε καί ἀποκαταστάθηκε στόν παράδεισο⁸⁴. Γι' αὐτό τό σκοπό ἦρθε ὁ Κύριος, γιά νά μεταβάλει τίς ψυχές μας, νά τίς ἀνακαινίσει καί νά τίς κάνει, ὅπως ἔχει γραφεῖ, «κοινωνούς τῆς θείας φύσεως»⁸⁵, καί νά δώσει στήν ψυχή μας τήν ἐπουράνια ψυχή, δηλαδή τό Πνεῦμα τῆς θεότητας πού μᾶς ὁδηγεῖ σέ κάθε ἀρετή, γιά νά μπορέσουμε νά ζήσουμε τήν αἰώνια ζωή. Εἴθε νά συμβεῖ λοιπόν νά πιστέψουμε μ' ὅλη τήν καρδιά μας στίς ἀνέκφραστες ἐπαγγελίες του, διότι αὐτός πού τίς ὑποσχέθηκε εἶναι ἀληθινός καί ἀξιόπιστος⁸⁶. Πρέπει λοιπόν ν' ἀγαπήσουμε τόν Κύριο καί νά φροντίσουμε ν' ἀποκτήσουμε μέ κάθε τρόπο ὅλες τίς ἀρετές καί νά ζητήσουμε μέ ἐπιμονή καί ἐπιμέλεια, ὥστε νά δεχθοῦμε τό ἅγιο Πνεῦμα⁸⁷, ὅπως μᾶς τό ὑποσχέθηκε, ἐξ ὀλοκλήρου καί τέλεια⁸⁸, γιά νά ζωογονηθοῦν οἱ ψυχές μας, διότι ἀκόμα βρισκόμαστε σέ σαρκική κατάσταση⁸⁹. Διότι, ἂν ἡ ψυχή δέ δεχθεῖ τόν ἀγιασμό τοῦ Πνεύματος ἀπ' αὐτόν τόν κόσμο⁹⁰ μέ πίστη μεγάλη καί δέηση, καί δέ γίνει «κοινωνός τῆς θείας φύσεως», ἀφοῦ ἔνωθεῖ μέ τή χάρη, μέ τή βοήθεια τῆς ὁποίας θά μπορέσει νά ἐφαρμόσει κάθε ἐντολή μέ ἀγνότητα καί καθαρότητα, δέ θά εἶναι ἔτοιμη γιά τή βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Διότι ὅποιο ἀγαθό ἀπέκτησε κανεῖς σ' αὐτό τόν κόσμο, αὐτό τό ἴδιο κατά τήν ἡμέρα τῆς κρίσεως θά εἶναι ἡ ζωή του μέ τήν παρουσία τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ ἁγίου Πνεύματος στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο ΜΙΑΙΑ ΜΕ'

45,1 Ὁ τὸν μονήρη βίον ἐπιλεξάμενος πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ στρεφόμενα πράγματα ἀλλότρια ἑαυτοῦ καὶ ξένα ἠγεῖσθαι ὀφείλει. Ὁ γὰρ ἐξ ἀληθείας μεταδιώκων τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ πάντα ἀρνησάμενος, «ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν», προσηλωμένον τὸν νοῦν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ ἔχειν ὀφείλει, προτιμῶν δηλαδὴ τὸν Κύριον γονέων, ἀδελφῶν, γυναικός, τέκνων, συγγενείας, φίλων, ὑπαρχόντων. Τοῦτο γὰρ ὁ Χριστὸς ἀπεφήνατο εἰπὼν· «πᾶς ὃς τις οὐκ ἀφήκε πατέρα ἢ μητέρα ἢ ἀδελφοὺς ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς, καὶ οὐκ ἀκολουθεῖ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος». Ἐν οὐδενὶ γὰρ ἑτέρῳ εὐρίσκεται σωτηρία τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀνάπαυσις, ὡς ἠκούσαμεν.

Πόσοι γὰρ βασιλεῖς ἀνεφένησαν ἐκ τοῦ γένους Ἀδὰμ κρατοῦντες πάσης τῆς γῆς, μέγα φρονοῦντες ἐπὶ τῇ βασιλικῇ δυναστείᾳ, καὶ τούτων οὐδεὶς διὰ τῆς τοιαύτης ἰκανότητος ἴσχυσε γνωρίσαι τὴν ἐκ τῆς παραβάσεως τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἐπεισελθοῦσαν τῇ ψυχῇ κακίαν καὶ σκοτίσασαν αὐτὴν πρὸς τὸ μὴ ἐπιγινῶναι τὴν μεταβολήν. Ὅτι τὸ πρῶτον καθαρεύων ὁ νοῦς ἐώρα τὸν δεσπότην αὐτοῦ ἐν ἀξιώματι ὢν, καὶ νῦν ἐνδέδεται διὰ τὴν ἔκπτωσιν αἰσχύνην τυφλωθέντων τῶν ὀφθαλμῶν τῆς καρδίας τοῦ μὴ βλέπειν ἐκείνην τὴν δόξαν, ἣν ἔβλεπε πρὸ τῆς παρακοῆς ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀδὰμ.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Ε'

45,1

Αυτός πού διάλεξε τό μοναχικό βίο πρέπει ὅλα τά πράγματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου νά τά θεωρεῖ ξένα γιά τόν ἑαυτό του. Διότι αὐτός πού πραγματικά ἀκολουθεῖ τό σταυρό τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἀρνηθεῖ τά πάντα, «ἀκόμα καί τήν ψυχή του»⁹¹, ὀφείλει νά ἔχει προσηλωμένο τό νοῦ του στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ⁹², προτιμώντας δηλαδή τόν Κύριο ἀπό τούς γονεῖς, ἀπό τά ἀδέλφια, ἀπό τήν περιουσία. Διότι αὐτό εἶπε ὁ Χριστός· «ὅποιος δέν ἄφησε τόν πατέρα του ἢ τή μητέρα του ἢ τά ἀδέλφια του ἢ τή γυναῖκα του ἢ τά παιδιά του ἢ τά χωράφια του καί δέ μέ ἀκολουθήσε δέν εἶναι ἄξιος γιά μένα»⁹³. Διότι κοντά σέ κανέναν ἄλλο δέν ὑπάρχει γιά τούς ἀνθρώπους σωτηρία καί ἀνάπαυση, ὅπως ἀκούσαμε.

Διότι πόσοι βασιλεῖς ἐμφανίσθηκαν ἀπό τό γένος τοῦ Ἀδάμ πού κυριάρχησαν πάνω σ' ὅλη τή γῆ, ὑπερηφανευόμενοι γιά τή βασιλική ἐξουσία τους, ἀλλ' ἀπ' αὐτούς κανένας μέ τήν ἰκανότητα αὐτή πού διέθετε δέ μπόρεσε νά γνωρίσει τήν κακία, πού μέ τήν παράβαση τοῦ πρώτου ἀνθρώπου μπῆκε μέσα στήν ψυχή καί τήν σκέπασε μέ σκοτάδι καί τήν ἔκανε νά μή μπορεῖ ν' ἀντιληφθεῖ τή μεταβολή πού συντελέσθηκε. Διότι πρῶτα, ὅταν ἦταν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καθαρός, ἔβλεπε τό Δεσπότη Χριστό πού βρισκόταν σέ ἐνδοξη κατάσταση, ἐνῶ τώρα πού ἔχει ντυθεῖ, ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας, τή ντροπή, τυφλώθηκαν τά μάτια τῆς καρδιάς του⁹⁴, ὥστε νά μή μπορεῖ νά βλέπει ἐκείνη τή δόξα, τήν ὁποία πρῖν ἀπό τήν παρακοή ἔβλεπε ὁ πατέρας μας ὁ Ἀδάμ.

94. Πρβλ. Ἐφεσ. 1,18

45, 2 Ἐγένοντο δὲ καὶ διάφοροι σοφοὶ κατὰ κόσμον, ὧν οἱ μὲν διὰ φιλοσοφίας ἀρετὴν ἐπεδείξαντο, οἱ δὲ τὴν σοφιστικὴν ἐξασκήσαντες ἐθαυμαστώθησαν. Ἄλλοι τὴν ρητορικὴν ἐπεδείξαντο δεινότητα, ἄλλοι γραμματικοὶ καὶ ποιηταὶ γένόμενοι τὰς κατὰ τὴν συνθήκην ἱστορίας συνεγράψαντο. Ἄλλὰ καὶ τεχνῖται διάφοροι γεγόνασι τὰς κατὰ τὸν κόσμον ἐξασκήσαντες τέχνας· ὧν οἱ μὲν ἐν τοῖς ξύλοις τορεύσαντες γένη ὀρνέων καὶ ἰχθύων καὶ εἰκόνας ἀνθρώπων ἐν ἐκείνοις τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν ἐπιδείξαι ἐσπούδασαν· ἄλλοι δὲ διὰ χαλκοῦ ὁμοιώματα ἀνδριάντων καὶ ἄλλων τινῶν ἐπεχείρησαν κατασκευάσαι· ἄλλοι οἰκοδομὰς μεγίστας καὶ περικαλλεῖς ἔκτισαν. Ἔτεροι δὲ τὴν γῆν ὀρύσσοντες ἀναφέρουσι τὸν φθειρόμενον ἄργυρον καὶ χρυσόν, ἄλλοι δὲ λίθους τιμίους. Ἄλλοι δὲ κάλλη σωμάτων ἔχοντες, ἐπὶ τῇ ὠραιότητι τῶν προσώπων ἐπαιρομένου μᾶλλον ἐδελεάσθησαν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ καὶ εἰς ἁμαρτίαν ἔπεσον. Καὶ οὗτοι πάντες οἱ προρρηθέντες τεχνῖται, κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ ἔνδον οἰκοῦντος ὄφρα καὶ μὴ γνόντες τὴν σύνοικον αὐτοῖς ἁμαρτίαν, αἰχμάλωτοι καὶ δοῦλοι τῆς πονηρᾶς δυνάμεως γεγόνασι, μηδὲ ὠφεληθέντες ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης αὐτῶν.

45, 3 Ἔοικεν οὖν ὁ κόσμος ὁ πάσης ποικιλίας πεπληρωμένος ἀνθρώπῳ πλουσίῳ κεκτημένῳ οἶκους λαμπροὺς καὶ μεγάλους, χρυσόν τε καὶ ἄργυρον καὶ κτήσεις διαφόρους καὶ πᾶσαν ὑπηρεσίαν ἄφθονον· ἀθρώως δὲ συσχεθέντι νόσοις καὶ πάθεσι πᾶσα παρέστηκεν ἢ συγγένεια, μετὰ παντὸς τοῦ πλούτου μὴ δυνασαμένη αὐτὸν ἐξελέσθαι τῆς ἀσθενείας. Οὐδεμία τοίνυν σπουδὴ τῶν κατὰ τὸ βίον, ἀδελφοί, οὐ πλοῦτος, οὐκ ἀνδρεία, οὐτ' ἄλλα ὅσα προεῖρηται, τὴν βεβαπτισμένην ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ψυχὴν καὶ καθαρῶς διαβλέψαι μὴ δυναμένην ἐξαιρεῖται τῆς ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνη ἢ τοῦ Χριστοῦ ἐπιφάνεια καθαρίσαι δύναται ψυχὴν καὶ

45,2 Ὑπῆρξαν καί διάφοροι σοφοί στόν κόσμον, ἀπό τοὺς ὁποίους ἄλλοι παρουσίασαν ἀρετή χρησιμοποιοῦντας τή φιλοσοφία, καί ἄλλοι θαυμάσθηκαν γιατί ἐξάσκησαν τή σοφιστική τέχνη. Ἄλλοι ἔδειξαν μεγάλη ρητορική ἱκανότητα, ἐνῶ ἄλλοι, ἀφοῦ μορφώθηκαν καί ἔγιναν ποιητές, ἔγραψαν τίς συμβατικές ἱστορίες τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλά καί τεχνίτες διάφοροι ὑπῆρξαν πού ἐξάσκησαν τίς διάφορες κοσμικές τέχνες· ἀπ' αὐτούς ἄλλοι ἔκαμάν διάφορα ξυλόγλυπτα μέ διάφορα εἶδη πουλιῶν, ψαριῶν καί ὁμοιώματα ἀνθρώπων, καί φρόντισαν νά δείξουν μέ τά δημιουργήματά τους ἐκεῖνα τή δική τους ἀρετή· ἄλλοι προσπάθησαν νά κατασκευάσουν μέ χαλκό ὁμοιώματα ἀνδριάντων καί ἄλλα πράγματα· ἄλλοι ἔχτισαν σπίτια μεγάλα καί πολύ ὠραῖα. Ἄλλοι πάλι, σκάβοντας τή γῆ, φέρνουν στήν ἐπιφάνεια τό χρυσό καί τό ἀσήμι πού φθείρεται, καί ἄλλοι πολύτιμους λίθους. Τέλος ἄλλοι, ἔχοντας κάλλος σωματικό, ἔγιναν ὑπερήφανοι ἐξ αἰτίας τῆς ὠραιότητας τοῦ προσώπου τους, παρασύρθηκαν ἀπό τό σατανᾶ καί ἔπесαν στήν ἁμαρτία. Καί ὅλοι αὐτοί οἱ τεχνίτες πού προανέφερα, κυριευμένοι ἀπό τό φίδι πού κατοικοῦσε μέσα τους καί μή γνωρίζοντας τήν ἁμαρτία πού κατοικοῦσε μαζί τους, ἔγιναν αἰχμάλωτοι καί δοῦλοι στήν πονηρή δύναμη, καί δέν ὠφελήθηκαν καθόλου ἀπό τήν ἐπιστήμη καί τήν τέχνη τους.

45,3 Μοιάζει λοιπόν ὁ κόσμος αὐτός, πού εἶναι γεμάτος ἀπό κάθε σοφία, μέ πλούσιο ἄνθρωπο, πού ἔχει λαμπρά καί μεγάλα σπίτια καθώς καί χρυσάφι καί ἀσήμι καί ἄλλες περιουσίες καί κάθε ἄνεση· ὅταν ὅμως καταληφθεῖ ἀπό ἀρρώστια καί πάθη τόν συμπαραστέκονται ὅλοι οἱ συγγενεῖς μ' ὅλο τόν πλοῦτο του, χωρίς ὅμως νά μποροῦν νά τόν ἀπαλλάξουν ἀπό τήν ἀρρώστια. Καμιά λοιπόν φροντίδα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἀδελφοί, οὔτε ὁ πλοῦτος, οὔτε ἡ ἀνδρεία, οὔτε ὅλα τά ἄλλα, πού προαναφέραμε, μποροῦν νά ἐλευθερώσουν τήν ψυχή πού ἔχει βυθισθεῖ μέσα στήν ἁμαρτία καί δέ μπορεῖ νά δεῖ καθαρά τήν κατάσταση στήν ὁποία βρίσκεται, παρά μόνο ὁ ἐρχομός καί ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ μπορεῖ νά καθαρίσει τήν ψυχή καί τό σῶμα. Ἀφοῦ

σῶμα. Πάσης οὖν ἀπαλλαγέντες τῆς κατὰ τὸν βίον μερίμνης σχολάσωμεν τῷ Κυρίῳ, βοῶντες πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Ὁ γὰρ φαινόμενος οὗτος κόσμος καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἀνάπαυσις, ὅσω τὸ σῶμα δοκοῦσι θάλλειν, τοσοῦτον τῆς ψυχῆς τὰ πάθη παροξύνουσι καὶ αὐξοῦσιν αὐτῆς τὴν κάκωσιν.

45,4 Ἄνῆρ δέ τις φρόνιμος, ἐπιθυμήσας ἐπιμέλειαν ποιήσασθαι τῆς ψυχῆς, ἐσπούδασεν ἀποπειραθῆναι πάντων τῶν κυλιομένων ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴ πως εὐρεῖν ὄφέλειαν δυνηθῆ. Προσηλθε βασιλεῦσαι, δυνάσταις, ἄρχουσι, καὶ οὐχ εὗρεν ἴαμα σωτηριῶδες ἐκεῖθεν τῇ ψυχῇ προσενέγκαι, καὶ τούτοις ἐπὶ πολὺ συνδιατρίψας οὐδὲν ὦνησεν. Ἀπῆλθεν αὖθις πρὸς τοὺς σοφοὺς τοῦ κόσμου καὶ ρήτορας· τῷ αὐτῷ τρόπῳ κατέλιπε κάκείνους, μηδὲν κέρδος ἀπενεγκάμενος. Διῆλθε διὰ τῶν ζωγράφων καὶ τῶν τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον ἀπὸ γῆς ἀναφερόντων, διὰ πάντων τε τῶν τεχνιτῶν, καὶ οὐδεμίαν θεραπείαν ἴσχυσε τοῖς ἰδίῳις ἐφευρεῖν τραύμασι. Τέλος ἀναχωρήσας τούτων ἐπεζήτηε ἑαυτῷ Θεὸν ἰώμενον τὰ πάθη καὶ τὰς νόσους τῆς ψυχῆς. Ὡς δὲ ἐπεσκέπτετο ἑαυτὸν καὶ ταῦτα διελογίζετο, εὐρέθη ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐν ἐκείνοις ρεμβόμενος τοῖς πράγμασιν, ὧν φανερῶς ἀνεχώρησε, μησήσας αὐτά.

45,5 Ὡσπερ δὲ γυνή τις ἐν κόσμῳ πλουσία καὶ χρήματα πολλὰ καὶ οἶκον λαμπρὸν ἔχουσα λείπεται προστασίας, καὶ οἱ ἐπερχόμενοι ἐπὶ τῷ βλάψαι αὐτὴν καὶ τὰς οἰκήσεις ἐρημῶσαι πολλοί, κάκείνη μὴ φέρουσα τὴν ὕβριν περιέρχεται ζητοῦσα ἄνδρα δυνάστην, ἰκανόν τε καὶ πεπαιδευμένον ἐν πᾶσι, καὶ ὅταν πολλὰ ἀγωνισάμενη λάβῃ τοιοῦτον ἄνδρα, ἀγαλλιᾶται ἐπ' αὐτῷ καὶ ἔχει αὐτὸν ἀντὶ τείχους ἰσχυροῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ ψυχὴ μετὰ τὴν παράβασιν ἐπὶ πολὺ θλιβεῖσα ὑπὸ τῆς ἐναντίας δυνάμεως καὶ εἰς

λοιπόν ἀπαλλαγούμε ἀπό κάθε μέριμνα αὐτοῦ τοῦ βίου ἄς ἀφοσιωθοῦμε στόν Κύριο ζητώντας τή βοήθειά του νύχτα καί μέρα. Διότι ὁ κόσμος αὐτός πού ζοῦμε καί ἡ ἀνάπαυση πού μᾶς προσφέρει, ὅσο φαίνεται ὅτι ἐξυπηρετοῦν τό σῶμα, τόσο περισσότερο ἀναζωπυρώνουν τά πάθη τῆς ψυχῆς καί αὐξάνουν τήν κακία της.

45,4 Κάποιος ὁμως συνετός ἄνθρωπος πού ἐπιθυμεῖ ν' ἀσχοληθεῖ ἰδιαίτερα μέ τήν ψυχή του, φρόντισε ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπ' ὄλους τούς πειρασμούς τῆς ζωῆς αὐτῆς, μήπως καί μπορέσει νά βρεῖ κάποια ὠφέλεια. Πῆγε σέ βασιλεῖς, σέ δυνάστες, σέ ἄρχοντες καί δέ βρῆκε ἀπ' αὐτούς θεραπεία γιά τή σωτηρία τῆς ψυχῆς του, καί ἀφοῦ ἔζησε γιά μεγάλο χρονικό διάστημα κοντά τους δέν ὠφελήθηκε καθόλου. Πῆγε τότε κοντά στούς σοφούς καί στούς ρήτορες τοῦ κόσμου· μέ τόν ἴδιο τρόπο ἐγκατέλειψε καί αὐτούς, χωρίς νά ὠφεληθεῖ καθόλου στήν ψυχή. Πέρασε ἀπό τούς ζωγράφους καί ἀπό ἐκείνους πού βγάζουν ἀπό τή γῆ τό χρυσάφι καί τό ἀσήμι, καί γενικά πῆγε σ' ὄλους τούς τεχνίτες, καί δέ μπόρεσε νά βρεῖ θεραπεία γιά τά τραύματα τῆς ψυχῆς του. Τέλος, ἀφοῦ τούς ἄφησε ὄλους αὐτούς, ἀναζητοῦσε γιά τόν ἑαυτό του θεό, γιά νά τοῦ θεραπεύσει τά πάθη καί τίς ἀρρώστιες τῆς ψυχῆς του. Τότε λοιπόν, ἐνῶ ἦταν συγκεντρωμένος στόν ἑαυτό του καί σκεφτόταν ὄλα αὐτά, διαπίστωσε πώς ὁ νοῦς του περιφερόταν σ' ἐκεῖνα τά πράγματα, ἀπό τά ὁποῖα ἀπομακρύνθηκε φανερά, ἀφοῦ τά μίσησε.

45,5 Ὅπως ἀκριβῶς κάποια γυναίκα στόν κόσμο, πού εἶναι πλούσια καί ἔχει πολλά χρήματα καί λαμπρό σπίτι, ὁμως τῆς λείπει ἡ προστασία, καί εἶναι πολλοί αὐτοί πού τήν πλησιάζουν γιά νά τή βλάψουν καί νά ἐρημώσουν τό σπίτι της, ἐκεῖνη ὁμως, μή μπορώντας νά ἀνέχεται αὐτή τήν προσβολή, ἀναζητεῖ ἕναν ἄνδρα δυνατό, ἰκανό καί ἀσκημένο σέ ὄλα, καί ὅταν, ὕστερα ἀπό πολλούς κόπους, βρεῖ καί πάρει κοντά της αὐτόν τόν ἄνδρα, εὐχαριστεῖται ἀπό τήν παρουσία του καί τόν ἔχει προστάτη σάν ἰσχυρό τεῖχος· κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ἡ ψυχή μετά τήν παράβαση αἰσθάνθηκε θλίψη ἀπό τήν δύναμη τοῦ ἐχθροῦ γιά

μεγάλην ἐρημίαν ἐμπεσοῦσα, καὶ χήρα καὶ μεμονωμένη ἀπὸ τοῦ ἐπουρανίου ἀνδρὸς διὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς καταλειφθεῖσα καὶ παίγνιον πάσαις ταῖς ἀντικειμέναις δυνάμεσι γενομένη· ἐξέστησαν γὰρ αὐτὴν τῶν ἰδίων φρενῶν, θαμβήσαντες ἀπὸ τῆς οὐρανίου διανοίας, ὥστε μὴ ὄρᾶν τὰ ὑπ' αὐτῶν εἰς αὐτὴν γινόμενα, ἀλλὰ νομίζουσιν ὅτι οὕτως ἐξ ἀρχῆς γεγένηται. Εἶτα δι' ἀκοῆς μαθοῦσα τὴν μόνωσιν αὐτῆς καὶ ἐρημίαν, στενάξασα ἐνώπιον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, εὔρε ζωὴν καὶ σωτηρίαν. Διὰ τί; Ἐπειδὴ ἀνῆλθεν εἰς τὴν συγγένειαν αὐτῆς. Οὐδεμία γὰρ ἄλλη τις οἰκείωσίς ἐστι καὶ ὠφέλεα τοιαύτη εἰ μὴ ψυχῆς πρὸς Θεὸν καὶ Θεοῦ πρὸς αὐτὴν. Ἐποίησε γὰρ ὁ Θεὸς ὀρνέων γένη διάφορα· τὰ μὲν ὥστε φωλεῦειν ἐν τῇ γῆ, κάκειθεν ἔχειν τὴν διατροφήν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν· τὰ δὲ ὠκονόμησεν ὑπὸ τὰ ὕδατα φωλεῦειν, κάκειθεν ἔχειν τὴν ζωὴν. Ἐδημιούργησε καὶ δύο κόσμους· τὸν μὲν ἄνω τοῖς λειτουργικοῖς πνεύμασι, καὶ τὴν πολιτείαν ἔχειν ἐκεῖ διετάξατο, τὸν δὲ κάτω τοῖς ἀνθρώποις ὑπὸ τὸν ἀέρα τοῦτον. Ἔκτισε δὲ καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν, ἥλιον καὶ σελήνην, ὕδατα, δένδρα καρποφόρα, γένη ζώων παντοίων· ἀλλ' ἐν οὐδενὶ αὐτῶν ὁ Θεὸς ἐπαναπαύεται. Πᾶσα ἢ κτίσις ὑπ' αὐτοῦ κεκράτηται, καὶ ὁμῶς οὐκ ἐπηξεν ἐν αὐτοῖς θρόνον οὔτε κοινωνίαν ἡρμόσατο, εἰ μὴ ἐν ἀνθρώπῳ μόνον εὐδόκησε, κοινωνήσας αὐτῷ καὶ ἐπαναπαυσάμενος. Ὅρᾳς ὧδε συγγένειαν Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπον καὶ ἀνθρώπου πρὸς Θεόν; Ἡ οὖν συνετὴ καὶ φρονίμη ψυχὴ, περιελθοῦσα πάντα τὰ δημιουργήματα, οὐχ εὔρεν ἀνάπαυσιν ἑαυτῇ εἰ μὴ μόνον ἐν Κυρίῳ, καὶ ὁ Κύριος ἐν οὐδενὶ εὐδόκησεν εἰ μὴ μόνον ἐν ἀνθρώπῳ.

45, 6

Ἄν ἐκπετάσῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν ἥλιον, εὐρίσκεις ἐν οὐρανῷ τὸν κύκλον αὐτοῦ, τὸ δὲ φῶς καὶ τὰς ἀκτῖνας ἐπὶ γῆν ρεπούσας, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ φωτὸς καὶ τὴν λαμπηδόνα πρὸς γῆν φερομένην. Οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας κάθηται, τὸν δὲ ὀφθαλμὸν

μεγάλο χρονικό διάστημα, ένιωσε έρημη και χήρα και μόνη και έγκαταλειμμένη από τόν έπουράνιο άνδρα της έξ αίτίας τής παραβάσεως τής έντολής, και έτσι κυριεύθηκε και έγινε παιχνίδι απ' όλες τίσ αντίπαλες δυνάμεις· διότι τήν έκαναν νά χάσει τά λογικά της, νά τής θαμπώσουν τήν ούράνια διάνοιά της, ώστε νά μή βλέπει αυτά πού συνέβαιναν σ' αυτή, και νά νομίζει ότι από τήν αρχή έτσι δημιουργήθηκε. Έπειτα όμως, αφού άκουσε και έμαθε για τή μόνωση και τήν έρημία της, αφού θρήνησε μπροστά στή φιλανθρωπία του Θεού⁹⁵, βρήκε ζωή και σωτηρία. Γιατί; Έπειδή ανέβηκε και πλησίασε στή συγγένειά της. Διότι δημιούργησε ο Θεός διάφορα είδη πτηνών· και άλλα απ' αυτά φτιάχνουν τίσ φωλιές τους στή γή και από εκεί βρίσκουν τήν τροφή τους και τήν ανάπαυσή τους· άλλα τά έφτιαξε έτσι, ώστε νά έχουν τίσ φωλιές τους μέσα στά νερά και από εκεί νά τρέφονται και νά ζούν. Δημιούργησε και δύο κόσμους· τόν ένα στον ούρανό, τά λειτουργικά πνεύματα⁹⁶, και τά διέταξε νά ζούν εκεί· και τόν άλλο, τούς ανθρώπους, κάτω απ' αυτόν τόν άέρα. Δημιούργησε επίσης τόν ούρανό και τή γή, τόν ήλιο και τή σελήνη, τά ύδατα και τά καρποφόρα δένδρα και τά διάφορα είδη των ζώνων· αλλά σέ κανένα από αυτά δέν αναπαύεται ο Θεός. Όλη ή κτίση βρίσκεται κάτω από τήν έξουσία του, και όμως δέν έχτισε θρόνο πάνω σ' αυτή ούτε αποκατέστησε κοινωνία μαζί της, παρά μόνο στον άνθρωπο εύαρεστήθηκε ν' αναπαυθεί και μ' αυτόν νά επικοινωνεί. Βλέπεις λοιπόν έδω τή συγγένεια του Θεού προς τόν άνθρωπο και του ανθρώπου προς τό Θεό; Η συνετή λοιπόν και φρόνιμη ψυχή, αφού περιτριγύρισε όλα τά δημιουργήματα, δέ βρήκε ανάπαυση μέσα της παρά μόνο στον Κύριο, και ο Κύριος σέ τίποτε άλλο δέν έδειξε τήν άγάπη του παρά μόνο στον άνθρωπο.

45,6

“Αν στρέψεις τά μάτια σου προς τόν ήλιο θά δεΐς στον ούρανό τό δίσκο του, τό φως όμως και οί άκτίνες του νά ξεχύνονται στή γή και όλη ή δύναμη του φωτός και ή άκτινοβολία νά φέρεται προς τή γή. Έτσι και ο Κύριος, πού κάθεται στά δεξιά του Θεού πάνω από κάθε αρχή και έξουσία, έχει στραμμένο τό

αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων ἔχει τεταμένον, ὅπως τοὺς ἀπεκδεχομένους τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν ἀνενέγκῃ, ἔνθα αὐτὸς ὑπάρχει· ἐπειδὴ λέγει· «ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται»· καὶ πάλιν ὁ Παῦλος ὅτι «συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις». Πολὺ δὲ τὰ ἄλογα ζῶα συνετώτερα εἰσιν ἡμῶν, καὶ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν συνήνεται τῇ ἰδίᾳ φύσει· τὰ ἄγρια πρὸς τὰ ἄγρια καὶ τὰ πρόβατα πρὸς τὸν ἴδιον γένος. Καὶ σὺ οὐκ ἐπανέρχῃ πρὸς τὴν ἐπουράνιον σου συγγένειαν, ἣτις ἐστὶν ὁ Κύριος, ἀλλὰ συνεπιδίδεις καὶ συνεπινεύεις τοῖς λογισμοῖς σου εἰς τοὺς λογισμοὺς τῆς κακίας, βοηθὸς τῆς ἁμαρτίας γενόμενος, καὶ σὺν αὐτῇ ἑαυτῷ πολεμῶν καὶ οὕτω κατάβρωμα τοῦ ἐχθροῦ ποιῶν ἑαυτόν, ὥσπερ ἂν ὄρνεον ὑπὸ ἀετοῦ συλληφθὲν καταναλωθῇ ἢ πρόβατον ὑπὸ λύκου, ἢ παιδίον ἀγνοοῦν ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς ὄφιν καὶ βρωθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἀποκτανθῇ. Αἱ γὰρ παραβολαὶ ὥσπερ πρόσωπα ἔχουσιν εἰς τὸ πνευματικὸν ἔργον.

45, 7

Ὡσπερ δὲ παρθένος πλουσία μεμνηστευμένη ἀνδρὶ, ὅσα ἂν δέξῃται δῶρα πρὸ τῆς κοινωνίας, εἴτε κόσμια εἴτε ἱματισμὸν εἴτε σκευὴ πολύτιμα, οὐκ ἐπαναπαύεται τούτοις, ἕως οὗ ὁ καιρὸς ἔλθῃ τοῦ γάμου καὶ τύχη τῆς κοινωνίας, οὕτως ἀρμοσθεῖσα εἰς νύμφην ἢ ψυχὴ τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ λαμβάνει ἀρραβῶνα ἐκ τοῦ Πνεύματος, εἴτε χαρίσματα ἰαμάτων εἴτε γνώσεως εἴτε ἀποκαλύψεως, ἀλλ' οὐκ ἐπαναπαύεται ἐκείνοις, ἕως ἂν τύχη τῆς τελείας κοινωνίας, τουτέστι τῆς ἀγάπης, ἣτις ἀτρεπτος οὕσα καὶ ἄπτωτος, ἀπαθεῖς καὶ ἀσαλεύτους ἐργάζεται τοὺς αὐτὴν ποθήσαντας. Ἦ ὥσπερ βρέφος περιβεβλημένον μαργαρίτας καὶ ἐνδύματα τίμια, ὅταν πεινάσῃ, ὡς οὐδὲν λογίζεται ἃ φορεῖ, ἀλλὰ καταφρονεῖ αὐτῶν, ὅλην δὲ τὴν μέριμναν ἔχει εἰς τὸν μισθὸν τῆς τροφοῦ, πῶς τὸ γάλα λάβῃ, τὸ αὐτὸ μοι λογίζου κἂν τοῖς πνευματικοῖς χαρίσμασι τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

97. Πρβλ. Ψαλμ. 32,18

1. Β' Κορ. 1,22·5,5

98. Ἰω. 12,26

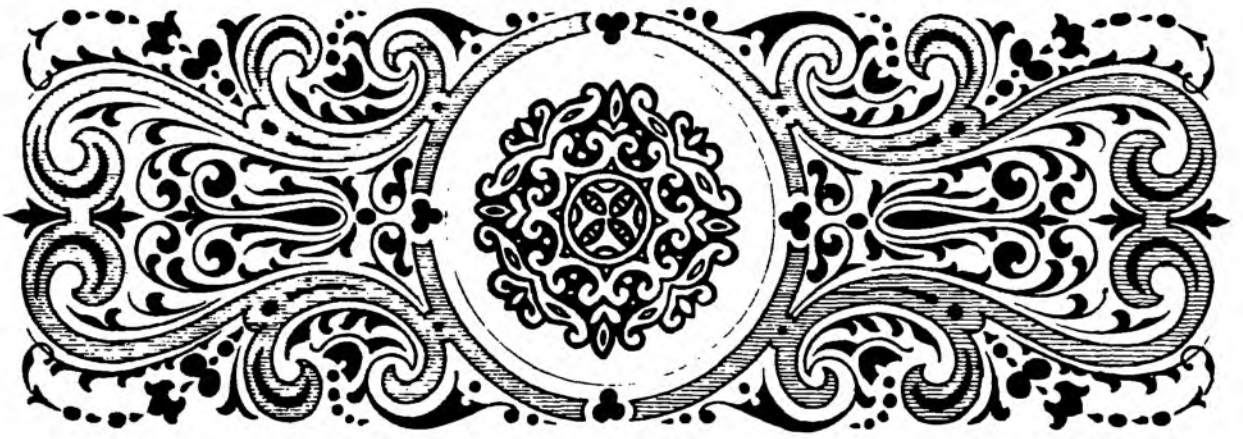
1α. Α' Κορ. 12,7-10

99. Ἐφεσ. 2,6

μάτι του στίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων⁹⁷ πού βρίσκονται πάνω στή γῆ, γιά νά προσφέρει τή βοήθειά του σ' ὅσους τή δέχονται, ὅπου αὐτός ὑπάρχει· ἐπειδή λέγει· «ὅπου εἶμαι ἐγώ, ἐκεῖ βρίσκεται καί ὁ διάκονός μου»⁹⁸· καί πάλι ὁ Παῦλος λέγει· «μᾶς ἀνέστησε μαζί του καί μᾶς ἔβαλε νά καθήσουμε στά δεξιά του στούς οὐρανοῦς»⁹⁹. Τά ἄλογα ζῶα εἶναι πιά συνετά ἀπό ἐμᾶς, διότι τό καθένα ἀπό αὐτά βρίσκεται μαζί μέ τό γένος του· τά ἄγρια μέ τά ἄγρια καί τά πρόβατα μέ τό δικό τους γένος. Καί σὺ δέν ἐπιστρέφεις κοντά στήν οὐράνια συγγένειά σου, πού εἶναι ὁ Κύριος, ἀλλά προσφέρεις καί ἐπιτρέπεις τούς λογισμούς σου νά συμφωνοῦν μέ τούς λογισμούς τῆς κακίας, γίνεσαι βοηθός τῆς ἁμαρτίας, καί μαζί μ' αὐτήν πολεμᾶς τόν ἑαυτό σου, γενόμενος τροφή τοῦ ἐχθροῦ σου, ὅπως ἕνα ἄγριο πτηνό, ἀφοῦ συλληφθεῖ ἀπό τόν ἀετό, φαγώνεται, ἢ ἕνα πρόβατο ἀπό τό λύκο, ἢ ἕνα παιδί πού μή ξέροντας ἀπλώνει τό χέρι του πρὸς τό φίδι καί, ἀφοῦ δαγκωθεῖ ἀπό αὐτό, πεθαίνει. Διότι οἱ παραβολές αὐτές πού ἀνάφερα ἔχουν ἀντιστοιχία στόν πνευματικό χῶρο.

45,7

Ὅπως μία πλούσια κόρη πού εἶναι ἀρραβωνιασμένη, ὅσα δῶρα καί ἂν δεχθεῖ πρὶν ἀπό τό γάμο, εἴτε εἶναι αὐτά κοσμήματα, εἴτε ροῦχα, εἴτε πολύτιμα σκευή, δέ βρίσκει ἀνάπαυση σ' αὐτά, μέχρι νά φθάσει ὁ καιρός τοῦ γάμου καί νά ἐνωθεῖ μέ τό νυμφίο, ἔτσι καί ἡ ψυχὴ ἀφοῦ συνδεθεῖ σά νύμφη μέ τόν ἐπουράνιο νυμφίο, δέχεται τόν ἀρραβώνα ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα¹, εἴτε τό χάρισμα τῆς θεραπείας τῶν ἰαμάτων, εἴτε τῆς γνώσεως, εἴτε τῆς ἀποκαλύψεως^{1α}, ὅμως δέ βρίσκει ἀνάπαυση σ' αὐτά μέχρι πού νά ἐπιτύχει τὴν τέλεια κοινωνία, δηλαδή τὴν ἀγάπη, πού μετατρέπεται καί δέν πέφτει καί πού κάνει ὅσους τὴν ποθήσουν σταθεροὺς καί ἀπαθεῖς. Ἡ σάν τό βρέφος πού εἶναι περιβεβλημένο μέ μαργαριτάρια καί πολύτιμα ροῦχα, πού, ὅταν πεινάσει, δέ σκέφτεται καθόλου ὅσα φοράει, ἀλλὰ τὰ περιφρονεῖ ὅλα, καί ὅλη του τὴ φροντίδα τὴν ἔχει στραμμένη στό μαστό τῆς τροφοῦ, πῶς θά πάρει τό γάλα· τό ἴδιο νά σκέφτεσαι λοιπόν καί γιά τὰ πνευματικά χαρίσματα τοῦ Θεοῦ, στόν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δύναμη στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ ΣΤ'

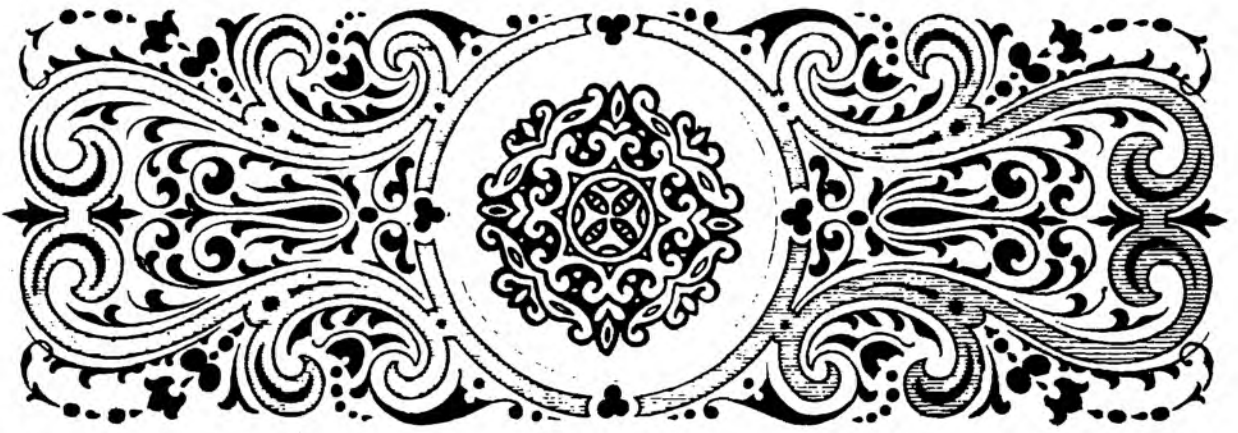
46,1 Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος Θεός ἐστι, καὶ ὁ λόγος τοῦ κόσμου κόσμος ἐστὶ. Πολλὴ δὲ διαφορὰ καὶ μεσότης τυγχάνει τοῦ τε λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λόγου τοῦ κόσμου, καὶ τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν τέκνων τοῦ κόσμου· ἕκαστον γὰρ γέννημα τοῖς ἰδίοις ἔοικε γονεῦσιν. Εἰ οὖν θελήσει τὸ τοῦ Πνεύματος γέννημα ἐπιδοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸν λόγον τοῦ κόσμου καὶ τὰ πράγματα τῆς γῆς καὶ τὴν δόξαν τοῦ αἰῶνος τούτου, θανατοῦται καὶ ἀπόλλυται, ἀνάπαυσιν ἀληθινὴν ζωῆς εὐρεῖν μὴ δυνάμενος. Ἡ γὰρ ἀνάπαυσις αὐτοῦ ἐκεῖ ἐστίν, ὅθεν καὶ ἐγεννήθη. Συμπνίγεται γάρ, ὡς φησὶν ὁ Κύριος, «καὶ ἄκαρπος γίνε-ται» ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ὁ βιωτικαῖς φροντίσι συνεχόμενος καὶ γηῖνοις δεσμοῖς δεσμούμενος, ὡσαύτως καὶ ὁ σαρκικῇ προαιρέσει κατεχόμενος· τουτέστιν ἄνθρωπος ὢν κόσμου, ἐὰν θελήσῃ τοῦ λόγου ἀκοῦσαι τοῦ Θεοῦ, συμπνίγεται καὶ ὡσπερ ἀλόγιστός τις καθίσταται. Ἐθισθέντες γὰρ ταῖς τῆς κακίας ἀπάταις, ὅποταν περὶ Θεοῦ ἀκούσωσιν, ὡς ἀηδεῖ ὁμιλίᾳ περιοχλούμενοι τὸν νοῦν ἀηδίζονται.

46,2 Φησὶ δὲ καὶ Παῦλος· «ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος, μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστὶ»· καὶ ὁ προφήτης λέγει· «ἐγέ-

2. Ἰω. 1,1

3. Πρβλ. Ἰω. 1,2

4. Μάρκ. 4,19



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Ε Τ'

46,1 Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι Θεός², καί ὁ λόγος τοῦ κόσμου εἶναι κόσμος. Ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ ἀνάμεσα στό Λόγο τοῦ Θεοῦ καί στό λόγο τοῦ κόσμου, καί ἀνάμεσα στά τέκνα τοῦ Θεοῦ καί στά τέκνα τοῦ κόσμου³, διότι κάθε τι πού γεννιέται μοιάζει μέ τούς δικούς του γονεῖς. Ἄν λοιπόν θελήσει, αὐτός πού γεννήθηκε ἀπό τό Πνεῦμα, νά παραδώσει τόν ἑαυτό του στόν τρόπο ζωῆς τοῦ κόσμου, στά πράγματα τῆς γῆς, καί στή δόξα τοῦ κόσμου αὐτοῦ, θανατώνεται καί χάνεται, μή μπορώντας νά βρεῖ τήν ἀληθινή ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς. Διότι ἡ ἀνάπαυσή του ὑπάρχει ἐκεῖ ὅπου καί γεννήθηκε. Καί ὅπως λέγει ὁ Κύριος ὅλα αὐτά τόν ἀποπνίγουν «καί γίνεται ἄκαρπος»⁴ ἀπό τό Λόγο τοῦ Θεοῦ, αὐτός πού κατέχεται ἀπό βιωτικές φροντίδες καί δεσμεύεται μέ γήινα δεσμά· τό ἴδιο καί ἐκεῖνος πού κατέχεται ἀπό τό σαρκικό φρόνημα· δηλαδή αὐτός πού ἀνήκει στόν κόσμο καί εἶναι ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, ἂν θελήσει ν' ἀκούσει τό Λόγο τοῦ Θεοῦ, πνίγεται καί καταντᾶ σάν κάποιος ἀλόγιστος. Διότι, ἐπειδή συνήθισαν στίς ἀπάτες τῆς κακίας, ὅταν ἀκούσουν γιά τό Θεό ἐνοχλοῦνται ἀφόρητα σά νά πρόκειται γιά ὁμιλία ἀηδιαστική πού γεμίζει τό νοῦ τους μέ ἀηδία.

16,2 Καί ὁ Παῦλος λέγει· «ὁ ψυχικός ἄνθρωπος δέ δέχεται ἐκεῖνα πού ἀποκαλύπτει τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, διότι τοῦ φαίνον-

νετο αὐτοῖς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ὡς ἔμετος». Ὁρᾷς ὅτι ζῆν ἀλλαχοῦ οὐκ ἐνδέχεται, εἰ μὴ καθ' ὃν ἕκαστος γεγένηται λόγον;

Καὶ ἐτέρως δὲ ἀκουστέον περὶ τούτου. Ἐὰν ἐπιδῶ ἑαυτὸν εἰς μεταβολὴν ἐλθεῖν ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος, ἀποθνήσκει πρότερον ἐκεῖθεν καὶ ἄκαρπος γίνεται ἀπὸ τῆς προτέρας ἐκείνης ἐν τῇ πονηρίᾳ ζωῆς. Ὡσπερ δὲ εἴ τις νόσω ἢ πυρετῷ κατέχεται, εἰ καὶ τὸ σῶμα ἐπὶ τῆς κλίνης ἔρριπται, μηδὲν δυνάμενον διαπράξασθαι τῶν τῆς γῆς ἔργων, καὶ ὁ νοῦς οὐχ ἡσυχάζει περισπῶμενος καὶ μεριμνῶν περὶ ἐργασίας, καὶ τὸν ἰατρὸν ἐπιζητεῖ, ἀποστέλλων πρὸς αὐτὸν τοὺς φίλους αὐτοῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς ἐν ἀσθενείᾳ τῶν παθῶν γεγонуῖα καὶ ἄτονος καταστᾶσα, προσερχομένη τῷ Κυρίῳ καὶ πιστεύουσα τῆς ἀντιλήψεως αὐτοῦ τυγχάνει, καὶ ἀρνησαμένη τὴν προτέραν κακίστην ζωὴν, εἰ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ ἀσθενείᾳ κατάκειται, μὴ δυναμένη τὰ ἔργα τῆς ζωῆς ἐν ἀληθείᾳ διαπράξασθαι, ἀλλ' ὁμως τὸ μεριμνήσαι περὶ τῆς ζωῆς ἐμπόνως, τὸ δεηθῆναι τοῦ Κυρίου, τὸ ζητῆσαι τὸν ἀληθινὸν ἰατρὸν ἔχει καὶ δύναται.

46,3 Καὶ οὐχ ὡς τινὲς φασι, κακοδιδασκαλίαις ὑπαγόμενοι, ὅτι 'καθάπαξ ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅλως οὐ δύναταί τι ἀγαθὸν διαπράξασθαι'. Καὶ γὰρ τὸ βρέφος κᾶν μηδὲν ἰσχύη διαπράττεσθαι ἢ τοῖς ἰδίοις ποσὶν ἐλθεῖν πρὸς τὴν μητέρα ἀδυνατῆ, ὁμως κυλίεται καὶ βοᾷ καὶ κλαίει ἐπιζητοῦντος αὐτὴν τοῦ νηπίου ἐν πόνῳ καὶ

ται ἀνόητα»⁵· καί ὁ προφήτης λέγει· «ἔγινε σ' αὐτούς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ σάν ἐμετός»⁶. Βλέπεις λοιπόν ὅτι δέ μπορεί νά ζήσει ὁ ἄνθρωπος ἀλλιῶς, παρά μόνο σύμφωνα μέ τόν τρόπο καί τήν αἰτία πού γεννήθηκε;

Ἄλλ' ἄς ἀκούσουμε γιά τό θέμα αὐτό ἐξετάζοντάς το ἀπό ἄλλη σκοπιά. Ἄν παραδώσει ὁ σαρκικός ἄνθρωπος τόν ἑαυτό του στήν ἐπιθυμία ν' ἀλλάξει ζωή πεθαίνει πρῶτα ἀπό ἐκεῖνα τά ἔργα καί ἀπό ἐκείνη τή ζωή καί μένει ἄκαρπος ἀπό τήν προηγούμενη ζωή τῆς πονηρίας. Καί ὅπως ἀκριβῶς κάποιος, πού ἔχει κυριευθεῖ ἀπό ἀρρώστια ἢ πυρετό, ἂν καί ἔχει τό σῶμα του ξαπλωμένο πάνω στό κρεβάτι, δίχως νά μπορεί νά κάνει κάτι ἀπό τίς πράξεις τοῦ κόσμου, ὁ νοῦς του ὅμως δέν ἡσυχάζει μέ τό νά διασπᾶται καί νά φροντίζει γιά διάφορες ἐργασίες, καί ζητάει τό γιατρό, στέλνοντας σ' αὐτόν τούς φίλους του, κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ἡ ψυχή, ἐπειδή ἀπό τότε πού παρέβηκε τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ κυριεύθηκε ἀπό τήν ἀσθένεια τῶν παθῶν καί ἔχασε τή ζωτικότητα της, πλησιάζοντας τόν Κύριο καί πιστεύοντας σ' αὐτόν δέχεται τή βοήθειά του, καί ἀρνούμενη τήν προηγούμενη κακή ζωή, ἔστω καί ἂν βρίσκεται ἀκόμα κατάκοιτη ἀπό τήν παλιά ἀρρώστια της, χωρίς νά μπορεί νά ἐφαρμόσει πραγματικά τά ἔργα τῆς ἀληθινῆς ζωῆς, ἀλλ' ὅμως, τό νά φροντίσει γι' αὐτή τή ζωή μέ κόπο, τό νά παρακαλεῖ τόν Κύριο, τό νά ζητάει τόν ἀληθινό γιατρό ἔχει τή δυνατότητα καί μπορεί νά τό κάνει.

46,3 Καί ὅχι ὅπως λένε μερικοί, ἀκολουθώντας αἰρετικές διδασκαλίες, ὅτι ἔτσι καί πεθαίνει πνευματικά μιά φορά ὁ ἄνθρωπος δέ μπορεί πλέον νά ἐφαρμόσει τό ἀγαθό καθόλου'. Καί τό βρέφος, ἀκόμα καί ἂν δέ μπορεί νά κάνει τίποτε, ἢ ἂν καί ἀδυνατή μέ τά πόδια του νά ἔρθει κοντά στή μητέρα του, ὅμως κυλιέται κάτω, φωνάζει καί κλαίει ζητώντας τή μητέρα του, καί μ' αὐτά πού κάνει τό σπλαχνίζεται ἡ μητέρα του καί χαίρεται πού τό βρέφος της τήν ζητάει μέ πόνο καί κραυγή, ἂν καί ἀδυνατεῖ τό

6. Ἱερ. 20,8

κραυγῆ, καὶ ἀδυνατοῦντος τοῦ βρέφους ἐλθεῖν πρὸς αὐτήν. Ὅμως διὰ τὴν πολλὴν τοῦ παιδίου ζήτησιν αὐτὴ ἢ μήτηρ ἀπέρχεται πρὸς αὐτό, ὑπὸ τῆς περὶ τὸ βρέφος ἀγάπης αἰχμαλωτιζόμενη, καὶ ἀναλαμβάνει καὶ περιθάλλει καὶ τροφοφορεῖ ἐν πολλῇ στοργῆ. Τοῦτο καὶ ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ποιεῖ ἐπὶ τῇ προσερχομένῃ καὶ αὐτὸν ἐπιποθούσῃ ψυχῇ. Πολὸν δὲ μᾶλλον αὐτὸν ἀγάπῃ φερόμενος ἐνδιαθέτω καὶ ἰδίᾳ χρηστότητι κολλᾶται τῇ διανοίᾳ αὐτῆς καὶ γίγνεται μετ' αὐτῆς εἰς ἓν πνεῦμα, κατὰ τὸν ἀπόστολικὸν λόγον. Τῆς γὰρ ψυχῆς κολλωμένης τῷ Κυρίῳ, καὶ τοῦ Κυρίου ἐλεοῦντος καὶ ἀγαπῶντος, ἐρχομένου τε πρὸς αὐτήν καὶ κολλωμένου αὐτῇ, καὶ τῆς διανοίας λοιπὸν παραμενούσης ἀδιαλείπτως τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου, εἰς ἓν πνεῦμα καὶ εἰς μίαν κρᾶσιν καὶ εἰς μίαν διάνοιαν γίνονται ἡ ψυχὴ καὶ ὁ Κύριος. Καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς ἔρριπται ἐν τῇ γῆ ὅλη ἐξ ὅλου τῇ ἐπουρανίῳ Ἱερουσαλήμ πολιτεύεται, «ἕως τρίτου οὐρανοῦ» ἀνερχομένη καὶ κολλωμένη τῷ Κυρίῳ κάκει διακονοῦσα αὐτῷ.

46,4 Καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θρόνῳ «τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς» καθεζόμενος ἐν τῇ ἐπουρανίῳ πόλει, ὅλος πρὸς αὐτήν ἐν τῷ σώματι αὐτῆς ἐστι. Τὴν μὲν γὰρ αὐτῆς εἰκόνα τέθεικεν ἄνω ἐν τῇ ἐπουρανίῳ πόλει τῶν ἁγίων Ἱερουσαλήμ, τὴν δὲ ἰδίαν εἰκόνα τοῦ ἀρρήτου φωτὸς τῆς θεότητος αὐτοῦ τέθεικεν ἐν τῷ σώματι αὐτῆς. Αὐτὸς αὐτῇ διακονεῖ ἐν τῇ τοῦ σώματος πόλει κάκεινῃ αὐτῷ διακονεῖ ἐν τῇ ἐπουρανίῳ πόλει. Αὕτη αὐτὸν ἐκληρονόμησεν ἐν οὐρανοῖς, καὶ αὐτὸς ἐκληρονόμησεν αὐτήν ἐπὶ γῆς· ὁ Κύριος γὰρ κληρονομία γίγνεται τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ ψυχὴ κληρονομία γίγνεται τοῦ Κυρίου. Εἰ γὰρ τῶν ἐν σκότει ἀμαρτωλῶν ἢ διάνοια καὶ ὁ νοῦς τοσοῦτον πόρω τοῦ σώματος εἶναι δύναται καὶ μακρὰν ἀποδημεῖ καὶ εἰς μακροτέρας πατρίδας ἀπελθεῖν ροπῇ ὥρας ἰσχύει, καὶ πολλάκις, ἐρ-

7. Α' Κορ. 6,17

8. Β' Κορ. 12,2

βρέφος νά ἔρθει κοντά της. Ὅμως, ἐπειδή τό παιδί τήν ζητάει πολύ, ἡ ἴδια ἢ μητέρα του πηγαίνει κοντά του, αἰχμαλωτισμένη ἀπό τήν ἀγάπη της πρὸς αὐτό, τό παίρνει στήν ἀγκαλιά της, τό φροντίζει, καί τό τρέφει μέ μεγάλη στοργή. Τό ἴδιο κάνει καί ὁ φιλόανθρωπος Θεός στήν ψυχὴ πού τόν πλησιάζει καί τόν ἀγαπᾷ. Πολύ περισσότερο λοιπόν ὁ Θεός παρακινούμενος ἀπό τήν ἐσωτερικὴ ἀγάπη του καί τήν ἀγαθότητά του προσκολλᾶται στή δοιάνοιά της καί γίνεται ἓνα Πνεῦμα μαζί της⁷, σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ ἀποστόλου. Διότι ὅταν ἡ ψυχὴ προσκολληθεῖ στόν Κύριο, τότε δείχνει ὁ Κύριος σ' αὐτήν τό ἔλεος καί τήν ἀγάπη του, πλησιάζοντάς την καί προσκολλώμενος σ' αὐτή, καί τότε παραμένοντας συνέχεια ἢ διάνοια κοντά στή χάρη τοῦ Κυρίου, ἡ ψυχὴ αὐτή καί ὁ Κύριος γίνονται ἓνα πνεῦμα, μία ἔνωση, καί μία διάνοια. Τό σῶμα βέβαια αὐτῆς βρίσκεται στή γῆ, ἡ διάνοιά της ὅμως ὀλόκληρη πολιτεύεται στήν ἐπουράνια Ἱερουσαλήμ, ἀνερχόμενη «μέχρι τόν τρίτο οὐρανό»⁸, μένοντας ἐνωμένη μέ τόν Κύριο, καί ὑπηρετώντας τον ἐκεῖ.

46,4 Καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος πού κάθεται «στό θρόνο τῆς μεγαλειότητος ψηλά στούς οὐρανοῦς»⁹ στήν ἐπουράνια πόλη, ἔρχεται ὅλος πρὸς αὐτήν καί κατοικεῖ μέσα στό σῶμα της. Διότι τήν εἰκόνα της τήν ἔχει τοποθετήσει ψηλά στήν ἐπουράνια πόλη τῶν ἀγίων, τήν Ἱερουσαλήμ, ἐνῶ τῆ δική του εἰκόνα τοῦ ἀνεκφραστοῦ φωτός τῆς θεότητάς του τήν τοποθέτησε μέσα στό σῶμα της. Ὁ ἴδιος τήν ὑπηρετεῖ στό σκῆνωμα τοῦ σώματος καί ἐκεῖνη τόν διακονεῖ στήν ἐπουράνια πόλη. Αὐτή κληρονόμησε τόν Κύριο στούς οὐρανοῦς καί ὁ Κύριος κληρονόμησε αὐτή στή γῆ· καθόσον ὁ Κύριος γίνεται κληρονομία τῆς ψυχῆς καί ἡ ψυχὴ κληρονομία τοῦ Κυρίου. Διότι, ἂν ἡ διάνοια καί ὁ νοῦς τῶν ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων πού βρίσκονται στό σκοτάδι μπορεῖ νά φύγει πολύ μακριά ἀπό τό σῶμα καί νά μεταβεῖ σέ μακρινές

9. Ἐβρ. 1,3

ριμμένου ἐν τῇ γῆ τοῦ σώματος, ἡ διάνοια ἐν ἑτέρᾳ πατρίδι πρὸς τὸν ἀγαπητὸν ἢ τὴν ἀγαπητὴν αὐτοῦ τυγχάνει, κάκειῖ ἑαυτὸν ὡς διαιτώμενον καθορᾷ· εἰ οὖν ἡ τοῦ ἀμαρτωλοῦ ψυχὴ οὕτως ἐλαφρά τε καὶ εὐπερος, ὥστε τὸν νοῦν αὐτοῦ μὴ ἐμποδίζεσθαι ἀπὸ τῶν πόρρωθεν τόπων, πολλῶ μᾶλλον ἢ ψυχῇ, ἧς ἦρθη τὸ κάλυμμα τοῦ σκότους ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου καὶ ἐφωτίσθησαν οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς διὰ τοῦ ἐπουρανίου φωτὸς καὶ ἐλυτρώθη τελείως ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας καὶ καθαρὰ διὰ τῆς χάριτος κατειργάσθη, ὅλη ἐν οὐρανοῖς ἐν Πνεύματι διακονεῖ τῷ Κυρίῳ καὶ ὅλη ἐν τῷ σώματι διακονεῖ αὐτῷ. Καὶ τοσοῦτον πλατύνεται τῷ φρονήματι, ὥστε πανταχοῦ αὐτὴν εἶναι καί, ὅπου βούλεται καὶ ἔνθα βούλεται, διακονεῖν τῷ Χριστῷ.

46,5 Τοῦτό φησιν ὁ ἀπόστολος· «ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβεῖν σὺν πᾶσι τοῖς ἀγίοις, τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ ὕψος καὶ βάθος, γινῶναι τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ Θεοῦ». Θεώρησον ἄρρητα μυστήρια ψυχῆς, ἧς περιαίρει Κύριος τὸ ἐπικείμενον σκότος καὶ ἀποκαλύπτει αὐτὴν καὶ ἀποκαλύπτεται αὐτῇ. Πῶς πλατύνει καὶ τείνει τὰ φρονήματα τοῦ νοῦς αὐτῆς εἰς τὰ πλάτη καὶ μήκη καὶ βάθη καὶ ὕψη πάσης ὁρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως. Μέγα τοίνυν καὶ θεῖον ἔργον καὶ θαυμαστὸν ὄντως ἐστὶν ἡ ψυχὴ. Ἐν γὰρ τῷ δημιουργῆσαι αὐτὴν τοιαύτην ἐποίησεν αὐτὴν ὁ Θεός, ὡς ἐν τῇ φύσει αὐτῆς μὴ ἐνθεῖναι κακίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν εἰκόνα τῶν ἀρετῶν τοῦ Πνεύματος ἐποίησεν αὐτὴν. Ἔθηκεν εἰς αὐτὴν νόμους ἀρετῶν,

χῶρες, καί μέσα σέ μιὰ στιγμή μπορεῖ νά πάει στίς πιό μακρινές πατρίδες, καί ἀκόμη πολλές φορές, ἐνῶ τό σῶμα βρίσκεται πεσμένο κάτω στή γῆ, ἡ διάνοια βρίσκεται σ' ἄλλη πατρίδα κοντά στόν ἀγαπημένο ἢ τήν ἀγαπημένη της, καί ἐκεῖ βλέπει τόν ἑαυτό της ὅτι ζεῖ· ἂν λοιπόν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀμαρτωλοῦ εἶναι τόσο ἀνάλαφρη καί εὐκολομετακίνητη, ὥστε ὁ νοῦς του νά μή ἐμποδίζεται ἀπό τίς τόσο μακρινές ἀποστάσεις, πολύ περισσότερο ἢ ψυχὴ, ἀπό τήν ὁποία μέ τή δύναμη τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἀφαιρέθηκε τό κάλυμμα τοῦ σκότους, φωτίσθηκαν οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοὶ της μέ τό ἐπουράνιο φῶς, λυτρώθηκε τελείως ἀπό τά πάθη τῆς ἀτιμίας, καί ἔγινε καθαρὴ μέ τή βοήθεια τῆς χάριτος, ὀλόκληρη ἡ ψυχὴ αὐτὴ ὑπηρετεῖ τόν Κύριο στούς οὐρανοὺς μέ τή βοήθεια τοῦ Πνεύματος καί ὀλόκληρη τόν ὑπηρετεῖ μέσα στό σῶμα της. Καί γίνεται τόσο μεγάλη πνευματικά, ὥστε νά βρίσκεται παντοῦ, καί νά ὑπηρετεῖ τό Χριστό σ' ὅποιο μέρος θέλει καί ὅπου θέλει.

46,5 Αὐτό λέγει καί ὁ ἀπόστολος· «γιά νά μπορέσετε νά καταλάβετε μαζί μέ ὄλους τούς ἀγίους ποιό εἶναι τό πλάτος καί τό μῆκος καί τό βάθος καί τό ὕψος τῶν δωρεῶν τοῦ Χριστοῦ πρός ἐμᾶς, καί νά γνωρίσετε καλά τήν ἀγάπη πού ἔχει ὁ Χριστός γιά μᾶς, ἡ ὁποία ξεπερνάει κάθε ὄριο τῆς ἀνθρώπινης γνώσεως, ὥστε νά γεμίσετε ἔτσι ἀπό ὅλα τά πλούσια καί πολυάριθμα χαρίσματα πού πηγάζουν καί δίνονται ἀπό τό Θεό»¹⁰. Κοίταξε ἀνέκφραστα μυστήρια τῆς ψυχῆς, ἀπό τήν ὁποία ἀφαιρεῖ ὁ Κύριος τό σκοτάδι πού τήν καλύπτει, καί ἔτσι ἀποκαλύπτει αὐτήν, καί ἀποκαλύπτεται σ' αὐτήν. Πῶς πλατύνει καί ἐπεκτείνει τά φρονήματα τοῦ νοῦ της στά πλάτη καί στά μήκη καί στά βάθη καί στά ὕψη κάθε ὄρατῆς καί ἀόρατης κτίσεως. Πράγματι εἶναι μεγάλο καί θεϊκό καί θαυμαστό δημιούργημα ἡ ψυχὴ. Διότι, ὅταν τή δημιούργησε ὁ Θεός τήν ἔκανε τέτοια, ὥστε νά μή βάλει μέσα στή φύση της κακία, ἀλλά τή δημιούργησε σύμφωνα μέ τήν εἰκόνα τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Ἔβαλε μέσα της τούς νόμους τῶν ἀρετῶν, τήν ἰκανότητα τῆς δακρύσεως, τή

διάκρισιν, γνώσιν, φρόνησιν, πίστιν, ἀγάπην καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετάς, κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Πνεύματος.

46,6 Ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἐν τῇ γνώσει καὶ φρονήσει καὶ ἀγάπῃ καὶ πίστει εὐρίσκεται καὶ φανεροῦται αὐτῇ ὁ Κύριος. Ἔθηκεν εἰς αὐτὴν διάνοιαν, λογισμούς, θέλημα, νοῦν ἡγεμόνα, ἐνεθρόνισεν ἐν αὐτῇ καὶ ἄλλην πολλὴν λεπτότητα, ἐποίησεν αὐτὴν εὐκίνητον, εἰς πτερον, ἄκοπον, ἐχαρίσατο αὐτῇ τὸν ἐν ροπῇ ἔρχεσθαι καὶ ἀπέρχεσθαι καὶ τοῖς φρονήμασι διακονεῖν αὐτῷ, ἔνθα τὸ Πνεῦμα βούλεται, καὶ ἀπαξάπλῳς ἔκτισεν αὐτὴν τοιαύτην ὥστε γενέσθαι εἰς νύμφην καὶ κοινωνικὴν αὐτοῦ τοῦ αὐτὸν μετ' αὐτῆς κεκραῖσθαι καὶ ἐν Πνεύμα μετ' αὐτοῦ εἶναι, καθὼς φησιν· «ὁ κολλῶμενος τῷ Κυρίῳ ἐν Πνεῦμά ἐστι».

Ἦ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

γνώση, τή φρόνηση, τήν πίστη, τήν ἀγάπη καί τίς ἄλλες ἀρετές σύμφωνα μέ τήν εἰκόνα τοῦ Πνεύματος.

46,6 Ἄκόμα καί τώρα στή γνώση, στή φρόνηση, στήν ἀγάπη, καί στήν πίστη βρίσκεται καί φανερώνεται σ' αὐτή ὁ Κύριος. Ἔβαλε μέσα σ' αὐτή τή διάνοια, τούς λογισμούς, τή θέληση, τόν ἡγεμόνα νοῦ, θρόνιασε μέσα της καί ἄλλη πολλή λεπτότητα, τήν ἔκανε εὐκίνητη, γοργόφερη, ἀκούραστη, χάρισε σ' αὐτήν τή δυνατότητα νά πλησιάζει καί ν' ἀπομακρύνεται σέ μιά στιγμή ἀπό τά πνευματικά, καί νά τόν ὑπηρετεῖ, ὅπου θέλει τό Πνεῦμα, καί μ' ἓνα λόγο τή δημιούργησε ἔτσι, ὥστε νά γίνει νύμφη τοῦ Χριστοῦ, νά ἔρχεται σ' ἐπικοινωνία μαζί του, καί αὐτός νά ἐνώνεται μαζί της καί νά γίνεται αὐτή μαζί του ἓνα πνεῦμα, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος: «αὐτός πού προσκολλᾶται καί ἐνώνεται μέ τόν Κύριο γίνεται ἓνα πνεῦμα μαζί του»¹¹.

Σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Ζ'

47,1 Ἡ δόξα Μωσέως, ἣν εἶχεν ἐν τῷ προσώπῳ, τύπος ἦν τῆς ἀληθινῆς δόξης. Ὅν γὰρ τρόπον ἐκεῖ ἀτενίσαι εἰς τὸ πρόσωπον Μωσέως οὐκ ἴσχυον Ἰουδαῖοι, οὕτω νῦν ἐκείνην τὴν δόξαν τοῦ φωτὸς ἐν ταῖς ψυχαῖς δέχονται οἱ Χριστιανοί, καὶ τὸ σκότος μὴ φέρον τὴν αὐγὴν τοῦ φωτὸς ἐκτυφλούμενον φυγαδεύεται. Ἐκεῖνοι ὅτι λαὸς Θεοῦ ἦσαν, ἐκ τῆς περιτομῆς ἐφαίνοντο. Ἐνταῦθα δὲ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ὁ περιούσιος τὸ σημεῖον τῆς περιτομῆς ἔνδοθεν τῆ καρδία αὐτοῦ ὑποδέχεται· μάχαιρα γὰρ ἐπουράνιος ἐκτέμνει τὸ περισσὸν τοῦ νοῦ, τουτέστι τὴν ἀκάθαρτον ἀκροβυστίαν τῆς ἀμαρτίας. Παρ' ἐκείνοις βάπτισμα τὴν σάρκα ἀγιάζον, παρ' ἡμῖν δὲ ἐστὶ βάπτισμα ἀγίου Πνεύματος καὶ πυρός· τοῦτο γὰρ ἐκήρυξεν Ἰωάννης· «αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν ἀγίῳ Πνεύματι καὶ πυρί».

47,2 Ἐκεῖ σκηνὴ ἐσωτέρα καὶ ἐξωτερὰ· καὶ «εἰς μὲν τὴν πρώτην διαπαντὸς εἰσῆσαν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς σὺν αἵματι, τοῦτο δηλοῦντος τοῦ ἀγίου Πνεύματος μῆπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Ζ'

47,1 Ἡ δόξα πού εἶχε στό πρόσωπό του ὁ Μωυσῆς ἦταν προεικόνιση τῆς ἀληθινῆς δόξας. Διότι, ὅπως τότε δέ μπορούσαν οἱ Ἰουδαῖοι ν' ἀντικρύσουν τό πρόσωπο τοῦ Μωυσῆ¹², ἔτσι καί τώρα ἐκείνη τή δόξα τοῦ φωτός δέχονται οἱ Χριστιανοί μέσα στίς ψυχές τους, καί τό σκοτάδι, μή ἀντέχοντας στή λαμπρότητα τοῦ φωτός, φεύγει μακριά σάν τυφλωμένο. Οἱ Ἰσραηλίτες φαινόταν ὅτι ἦταν λαός τοῦ Θεοῦ ἀπό τήν περιτομή¹³. Τώρα ὅμως ὁ περιούσιος λαός¹⁴ τοῦ Θεοῦ ἔχει τό σημεῖο τῆς περιτομῆς μέσα στήν καρδιά του¹⁵· διότι ἐπουράνιο μαχαίρι κόβει καί πετᾶ τό περιττό τοῦ νοῦ, δηλαδή τό ἀκάθαρτο μέρος τῆς ἀμαρτίας. Σ' ἐκείνους ὑπῆρχε τό βάπτισμα πού ἀγίαζε τό σῶμα, σ' ἐμᾶς ὑπάρχει τό βάπτισμα τοῦ ἀγίου Πνεύματος καί τοῦ πυρός τῆς Πεντηκοστῆς· διότι αὐτό κήρυξε ὁ Ἰωάννης· «αὐτός θά σᾶς βαπτίσει μέ ἅγιο Πνεῦμα καί μέ τό πῦρ τῆς χάριτος»¹⁶.

47,2 Ἐκεῖ ὑπῆρχε μία σκηνή ἐσωτερική καί μία ἐξωτερική· καί «μέσα στήν πρῶτη ἔμπαιναν πάντοτε οἱ ἱερεῖς γιά νά τελοῦν τίς διάφορες λατρευτικές τελετές, στό δεύτερο μέρος τῆς σκηνῆς, στά ἅγια τῶν ἁγίων, ἔμπαινε μιά φορά τό χρόνο ὁ ἀρχιερεὺς κρατώντας στά χέρια του τό αἷμα τῆς θυσίας, καί μ' αὐτή

15. Πρβλ. Ρωμ. 2,29

16. Μάρκ. 1,8 καί Ματθ. 3,11

ἀγίων ὁδόν». Ἐνταῦθα δὲ οἱ καταξιούμενοι εἰσέρχονται εἰς τὴν ἀχειροποίητον σκηνὴν, «ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθε Χριστός». Γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ τὸν ἱερέα λαβεῖν δύο περιστερὰς καὶ θῦσαι μὲν τὴν μίαν, ραντίσαι δὲ τὴν ζῶσαν ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐκείνης καὶ ἀπολῦσαι ἵπτασθαι ἐλευθέραν, τὸ δὲ γενόμενον τύπος ἦν καὶ σκιὰ τῆς ἀληθείας. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς ἐτύθη, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ραντίσαν ἡμᾶς πτεροφυῆσαι ἐποίησεν· ἔδωκε γὰρ ἡμῖν πτέρυγας ἀγίου Πνεύματος πρὸς τὸ ἵπτασθαι ἀκωλύτως εἰς τὸν ἀέρα τῆς θεότητος.

47,3 Ἐκείνοις νόμος ἐδόθη ἐν πλαξὶ γεγραμμένος λιθίναις, ἡμῖν δὲ νόμοι πνευματικοὶ πλαξὶν ἐγγραφόμενοι καρδίας σαρκίνοις· λέγει γὰρ· «διδούς νόμους μου ἐκ καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰς διανοίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς». Κάκεινα μὲν πάντα καταργούμενα καὶ πρόσκαιρα, νῦν δὲ πάντα ἐξ ἀληθείας εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον ἐπιτελούμενα. Διαθήκη τε γὰρ ἔσωθεν καὶ πόλεμος ἔσωθεν, καὶ ἀπαξ-πλῶς ὅσα ἐκείνοις συνέβη, «τυπικῶς» ἐγένετο· «ἐγράφη δὲ πρὸς νοουθεσίαν ἡμετέραν». Τῷ γὰρ Ἀβραὰμ προεῖπεν ὁ Θεὸς τὸ ἐσόμενον ὅτι «πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῆ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ κακώσουσι καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ ἔτη τετρακόσια. Τοῦτο ἐπλήρου τὴν τῆς σκιᾶς εἰκόνα. Πάροικος γὰρ ἐγένετο ὁ λαὸς καὶ κατεδουλώθη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐκακώθη ἐν πλητῷ καὶ πλινθείᾳ· ἐπέστησε γὰρ αὐτοῖς Φαραὼ ἐργοεπιστάτας καὶ ἐργοδιώκτας, ἵνα ποιῶσι τὰ ἔργα αὐτοῦ μετὰ ἀνάγκης, καὶ ὅτε «ἐστέναζαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν

17. Ἐβρ. 9,6έ.

18. Πρβλ. Β' Κορ. 5,1. Πρβλ. Ἐβρ. 9,11

19. Ἐβρ. 6,20

20. Λευιτ. 1,14έέ. 5,7έέ. 16,7έέ.

21. Ἐξ. 20

22. Πρβλ. Β' Κορ. 3,3

23. Ἱερ. 38,33

24. Πρβλ. Ἐφεσ. 3,16

25. Α' Κορ. 10,11

26. Γεν. 15,13

27. Ἐξ. 1,11-14

τήν ἀπαγόρευση δήλωνε συμβολικά τό Πνεῦμα τό ἅγιο ὅτι δέν εἶχε ἀκόμα φανερωθεῖ ὁ δρόμος πού ὀδηγοῦσε στ' ἀληθινά "Ἁγία τῶν Ἁγίων»¹⁷. Τώρα ὅσοι ἀξιώθηκαν τό βάπτισμα τοῦ Πνεύματος μπαίνουν μέσα στήν ἀχειροποίητη σκηνή¹⁸, «ὅπου πρωτοπόρος γιά χάρη μας μπήκε ὁ Χριστός»¹⁹. Ἔχει γραφεῖ στό Νόμο τό Μωσαϊκό, ὁ ἱερέας νά πάρει δύο περιστέρια καί ἀπό αὐτά τό ἓνα νά τό θυσιάσει, ἐνῶ τό ἄλλο τό ζωντανό νά τό ραντίσει μέ τό αἷμα τοῦ προηγουμένου καί νά τό ἀφήσει ἐλεύθερο νά πετάξει²⁰. Αὐτό ἦταν προτύπωση καί συμβολισμός τῆς ἀλήθειας. Διότι ὁ Χριστός θυσιάσθηκε καί, ἀφοῦ μᾶς ράντισε μέ τό αἷμα του, μᾶς ἔκανε ν' ἀποκτήσουμε φτερά· μᾶς ἔδωσε τά φτερά τοῦ ἁγίου Πνεύματος γιά νά πετᾶμε ἀνεμπόδιστα πρὸς τό ὕψος τῆς θεότητας.

47,3

Σ' ἐκείνους δόθηκε ὁ Νόμος γραμμένος πάνω σέ λίθινες πλάκες²¹, σά μᾶς ὅμως δόθηκαν νόμοι πνευματικοί πού γράφονται στίς σαρκικές καρδιές²²· διότι λέγει· «δίνω τούς νόμους μου μέσα στίς καρδιές τους καί μέσα στίς διάνοιές τους θά τούς γράψω»²³». Καί ὅλα ἐκεῖνα ἦταν πρόσκαιρα καί ἐπρόκειτο νά καταργηθοῦν, τώρα ὅμως ὅλα αὐτά πρεόρχονται ἀπό τήν ἀλήθεια καί πραγματοποιοῦνται μέσα στόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο²⁴. Διότι καί διαθήκη ἐσωτερική ὑπογράφηκε, καί πόλεμος ἐσωτερικός ὑπῆρχε, καί μέ ἓνα λόγο, ὅσα συνέβηκαν σ' ἐκείνους γίνονταν «τυπικά»· «γράφθηκαν γιά δική μας νοθεσία»²⁵. Διότι ὁ Θεός προεῖπε στόν Ἀβραάμ αὐτό πού θά συνέβαινε, λέγοντας· «οἱ ἀπόγονοί σου θά ζήσουν σέ ξένη χώρα καί θά κακοποιηθοῦν καί θά ὑποδουλωθοῦν τετρακόσια χρόνια»²⁶. Αὐτό ἐκπλήρωνε τήν εἰκόνα τῆς σκιᾶς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Διότι ὁ λαός ἔγινε πάροικος καί ὑποδουλώθηκε στούς Αἴγυπτίους καί κακομεταχειρίσθηκε ἐκεῖ πού κατασκεύαζαν πηλό καί πλίνθους²⁷· διότι τοποθέτησε ὁ Φαραώ ἀπό πάνω τους ἐπιστάτες πού ἐπέβλεπαν τήν ἐργασία τους καί τούς ὑποχρέωναν νά δουλεύουν πολύ, γιά νά κατασκευάζουν τά ἔργα μέ τή βία, καί ὅταν «οἱ Ἰσραηλίτες ἀναστέναξαν πρὸς τό Θεό ἀπό τό βάρος τῶν ἔρ-

ἔργων πρὸς τὸν Θεόν», τότε ἐπεσκέψατο αὐτοῖς διὰ Μωσέως. Καὶ πολλαῖς πληγαῖς πατάξας τοὺς Αἰγυπτίους ἐν τῷ μηνὶ τῶν ἀνθῶν, ὅτε πρῶτον ἐπιφαίνεται τὸ ἡδιστον ἔαρ, τῆς στυγνότητος τοῦ χειμῶνος παρερχομένης, ἐξάγει αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου.

47,4 Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ ἄρνα λαβεῖν ἄμωμον καὶ σφάζαι καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ χρῖσαι ἐπὶ τῶν θυρῶν καὶ τῶν φλιῶν, «ἵνα μὴ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων θίγη αὐτῶν»· ἐώρα γὰρ ὁ ἀποσταλεὶς ἄγγελος τὸ σημεῖον τοῦ αἵματος πόρρωθεν καὶ ἀφίστατο, ἐπεισῆει δὲ ταῖς μὴ σεσημειωμέναις αἰκίαις καὶ πᾶν πρωτότοκον ἀνήρει. Ἔτι δὲ καὶ ζύμην ἐκ παντὸς οἴκου ἐκέλευσεν ἀφανισθῆναι καὶ τὸ σφαζόμενον ἄρνιον μετὰ ἀζύμων καὶ πικρίδων ἐσθίειν προσέταξεν, ἐσθίειν δὲ αὐτοὺς περιζωσαμένους τὰς ὀσφύας καὶ ὑποδεδεμένους ἐν τοῖς ποσὶ τὰ ὑποδήματα καὶ τὰς βακτηρίας ἔχοντας ἐν χερσὶ. Καὶ οὕτω μετὰ πάσης σπουδῆς ἐσθίειν πρὸς ἐσπέραν κελεύει τὸ πάσχα Κυρίου καὶ μῆτε ὄστουν ἀπὸ τοῦ ἄρνιου συντριῖψαι.

47,5 Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ, κελεύσας χρήσασθαι ἕκαστον παρὰ γείτονος αὐτοῦ Αἰγυπτίου σκευὴ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ. Ἐξήρχοντο δὲ ἐξ Αἰγύπτου, τῶν αἰγυπτίων θαπτόντων τὰ πρωτότοκα. Καὶ τοῖς μὲν ἦν χαρὰ ἐπὶ τῇ τῶν τέκνων ἀπωλείᾳ. Διόφησι Μωϋσῆς· «αὕτη ἡ νύξ ἐν ἧ ἔπηγγείλατο ὁ Θεὸς λυτρώσασθαι ἡμᾶς». Ταῦτα δὲ πάντα μυστήριόν ἐστι ψυχῆς τῆς ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ λυτρωθείσης. Ἰσραὴλ γὰρ ἐρμηνεύεται νοῦς ὁρῶν Θεόν. Ἐλευθεροῦται οὖν ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ σκότους, ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πνευμάτων.

28. Ἐξ. 2,23

31. Ἐξ. 12,13ε.

34. Ἐξ. 12,35

29. Ἐξ. Κεφ. 12

32. Ἐξ. 12,11

35. Ἐξ. 12,42

30. Ἐβρ. 11,28

33. Ἐξ. 12,46

γων»²⁸, τότε τούς επισκέφθηκε μέ τό Μωυσή. Καί ἀφοῦ χύπησε μέ πολλές πληγές τούς Αἴγυπτίους, κατά τό μήνα τῶν λουλουδιῶν, ὅταν τότε πρωτοεμφανίζεται ἡ γλυκεία ἀνοιξη, φεύγοντας ἡ σκληρότητα τοῦ χειμῶνα, τούς ὀδήγησε ἔξω ἀπό τήν Αἴγυπτο.

47,4 Εἶπε ὁ Θεός στό Μωυσή²⁹ νά πάρει ἓνα ἀρνί ἀκέραιο καί νά τό σφάζει καί μέ τό αἷμα του νά βάψει τίς πόρτες καί τά κατώφλια «γιά νά μή θίγει ὁ ἐξολοθρευτής τῶν πρωτοτόκων τῶν Αἴγυπτίων τά δικά τους»³⁰. διότι ἔβλεπε ὁ ἄγγελος πού στάλθηκε τό σημάδι τοῦ αἵματος ἀπό μακριά καί δέν πλησίαζε³¹, ἐμπαινε ὅμως μέσα στά σπίτια πού δέν εἶχαν τό σημάδι καί σκότωνε κάθε πρωτότοκο παιδί. Ἀκόμη διέταξε ὁ Θεός νά ἐξαφανισθεῖ τό ζυμάρι ἀπό κάθε σπίτι καί τό ἀρνί πού ἔσφαξαν τούς πρόσταξε νά τό φᾶνε μέ πικρά χόρτα καί ἄζυμο ψωμί, καί νά τρῶνε μέ περιζωσμένες τίς μέσες τους, φορώντας τά ὑποδήματα καί κρατώντας τά ραβδιά τους στά χέρια τους³². Καί τούς προστάζει ἔτσι νά τρῶνε μέ κάθε βιασύνη τό πάσχα τοῦ Κυρίου, πλησιάζοντας ἡ ἑσπέρα, χωρίς νά σπάζουν κανένα κόκκαλο ἀπό τό ἀρνί³³.

47,5 Τούς ὀδήγησε ἔξω ἀπό τήν Αἴγυπτο μέ ἀσήμι καί χρυσάφι, ἀφοῦ τούς διέταξε νά χρησιμοποιοῦν ὁ καθένας τους ἀπό τόν Αἴγυπτιο γείτονά του σκεύη ἀσημένια καί χρυσά³⁴. Ἐφευγαν ἀπό τήν Αἴγυπτο, ἐνῶ οἱ Αἴγυπτιοι ἔθαβαν τά πρωτότοκα παιδιά τους. Καί γι' αὐτούς βέβαια ὑπῆρχε χαρά γιατί ἀπαλλάχθηκαν ἀπό τή σκληρή σκλαβιά, γιά τούς Αἴγυπτίους ὅμως ὑπῆρχε πένθος καί μέγας θρῆνος γιά τό χαμό τῶν παιδιῶν τους. Γι' αὐτό λέγει ὁ Μωυσῆς· «αὕτη εἶναι ἡ νύχτα ἐκείνη πού μᾶς ὑποσχέθηκε ὁ Θεός ὅτι θά μᾶς λυτρώσει»³⁵. Ὅλα αὐτά εἶναι ἡ φανέρωση τοῦ μυστηρίου τῆς ψυχῆς πού λυτρώθηκε μέ τήν παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Διότι Ἰσραήλ ἐρμηνεύεται καί σημαίνει τό νοῦ πού βλέπει τό Θεό. Ἐλευθερώνεται λοιπόν ἀπό τή σκλαβιά τοῦ σκότους, ἀπό τούς Αἴγυπτίους, δηλαδή ἀπό πονηρά πνεύματα.

47,6 Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ παρακοῇ ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος θανάτῳ δεινῷ τῆς ψυχῆς καὶ κατάραν ἐπὶ κατάρα ἐδέξατο «τριβόλους καὶ ἀκάνθας ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ», καὶ αὖθις: «ἐργάση τὴν γῆν καὶ οὐ προσθήσει δοῦναί σοι τοὺς καρποὺς αὐτῆς», ἀνεφύησαν καὶ ἀνέτειλαν ἐν τῇ γῆ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἄκανθαι καὶ τρίβολοι, ἦραν αὐτοῦ τὴν δόξαν οἱ ἐχθροὶ διὰ τῆς ἀπάτης καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν αἰσχύνην, ἤρθη τὸ φῶς αὐτοῦ καὶ ἐνεδύθη σκότος, ἐφόνευσαν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ διεσκέδασαν καὶ διεῖλον τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ καὶ κατέσπασαν ἀπὸ τοῦ ὕψους τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ὁ Ἰσραὴλ ἄνθρωπος δοῦλος τοῦ ἀληθινοῦ Φαραώ. Καὶ ἐπέστησαν αὐτῷ τοὺς ἐργοεπιστάτας καὶ ἐργοδιώκτας, τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας ἀναγκάζοντα αὐτὸν ἐκόντα καὶ ἄκοντα ποιεῖν τὰ πονηρὰ αὐτοῦ ἔργα καὶ τὴν σύνταξιν ἐκπληροῦν τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς πλινθείας: οἱ καὶ χωρίσαντες αὐτὸν τοῦ οὐρανοῦ φρονήματος, κατήγαγον ἐπὶ τὰ ὑλικά καὶ γῆϊνα καὶ πηλώδη ἔργα πονηρὰ καὶ λόγους καὶ ἐνθύματα καὶ διαλογισμοὺς ματαίους. Ἐκπεσοῦσα γὰρ τοῦ ἰδίου ὕψους ἡ ψυχὴ εὔρε βασιλείαν μισάνθρωπον καὶ ἄρχοντας πικροὺς τοὺς καταναγκάζοντας αὐτὴν οἰκοδομεῖν αὐτοῖς τὰς τῆς κακίας πόλεις ἀμαρτιῶν.

47,7 Ἐὰν δὲ στενάξῃ ἡ ψυχὴ καὶ βοήσῃ πρὸς τὸν Θεόν, ἐξαποστέλλει αὐτῇ τὸν πνευματικὸν Μωσέα, τὸν λυτρούμενον αὐτὴν ἐκ τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων. Ἀλλὰ πρῶτον βοᾷ καὶ στενάζει, καὶ τότε τῆς ἀπολυτρώσεως τὴν ἀρχὴν λαμβάνει, καὶ αὐτὴ «ἐν τῷ μηνὶ τῶν νέων» ἀνθῶν, λυτρομένη κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἔαρος, ἡνίκα ἡ γῆ τῆς ψυχῆς ἐξανθεῖν δύναται τοὺς καλοὺς καὶ ἀνθηροὺς κλάδους τῆς δικαιοσύνης, τῶν πικρῶν χειμῶνων διελθόντων τῆς ἀγνοίας τοῦ σκότους καὶ τῆς πολλῆς πηρώσεως τῆς ἐκ τῶν αἰσchrῶν πράξεων καὶ ἀμαρτιῶν. Κελεύει δὲ τότε ἀφανισθῆναι ἐξ ἐκάστης οἰ-

36. Γεν. 3,18

37. Γεν. 4,12

38. Ἐφ. 6,12

39. Ἐξ. 13,4

47,6

Ἐπειδὴ μέ τήν παρακοή πέθανε ὁ ἄνθρωπος μέ τό φοβερό θάνατο τῆς ψυχῆς καί δέχθηκε τή μιά κατάρα πάνω στήν ἄλλη («τριβόλια καί ἀγκάθια θά βγάξει γιά σένα ἢ γῆ»³⁶, καί ἀμέσως πάλι λέγει, «θά καλλιεργεῖς τή γῆ καί δέ θά προφθάσει νά σοῦ δώσει τούς καρπούς της»³⁷, φύτρωσαν καί βλάστησαν στή γῆ τῆς καρδιᾶς του ἀγκάθια καί τριβόλια, τοῦ ἀφαίρεσαν οἱ ἐχθροί του μέ δόλο ἀπό πάνω του τή δόξα καί τόν ἐντυσαν μέ ντροπή, χάθηκε τό φῶς του καί ντύθηκε τό σκοτάδι, σκότωσαν τήν ψυχή του καί διασκόρπισαν τούς λογισμούς του, ἔρριξαν κάτω τό νοῦ ἀπό τό ὕψος πού τόν ἔβαλε ὁ Θεός, καί ἔγινε ὁ ἄνθρωπος Ἰσραήλ δοῦλος τοῦ ἀληθινοῦ Φαραώ. Καί τοῦ τοποθέτησε τούς ἐπιστάτες τῶν ἔργων καί αὐτούς πού τόν πίεζαν νά δουλεύει πολύ, δηλαδή τά πνεύματα τῆς πονηρίας³⁸, πού τόν ἀναγκάζουν εἴτε θέλει, εἴτε δέ θέλει νά πραγματοποιοιεῖ τά πονηρά ἔργα του, καί νά ἐκτελεῖ τά ἔργα τοῦ πηλοῦ καί τῶν πλίνθων· καί ἀφοῦ λοιπόν τόν ἀπομάκρυναν ἀπό τή σχέση του μέ τά οὐράνια πράγματα, τόν κατέβασαν στά ὑλικά, στά γήινα, στά πηλώδη καί πονηρά ἔργα, στίς ἐνθυμήσεις, στούς λόγους καί στούς μάταιους διαλογισμούς. Διότι, ἀφοῦ ἔπεσε ἡ ψυχή ἀπό τό ὕψος πού βρισκόταν, βρῆκε μιά βασιλεία μισάνθρωπη καί σκληρούς ἄρχοντες πού τήν ἐξανάγκαζαν νά χτίζει γι' αὐτούς τίς ἁμαρτωλές πόλεις τῆς κακίας.

47,7

Ἄν ἡ ψυχή στενάξει καί φωνάξει πρὸς τό Θεό στέλνει σ' αὐτήν ὁ Θεός τόν πνευματικό Μωυσῆ, αὐτόν πού τή λυτρώνει ἀπό τή σκλαβιά τῶν Αἰγυπτίων. Ἀλλά πρῶτα πρέπει νά φωνάξει καί νά στενάξει καί ἔπειτα δέχεται τήν ἀρχή τῆς ἀπολύτρωσης, καί αὐτή δίνεται «στό μήνα πού ἐμφανίζονται οἱ νέοι ἀνθρώ»³⁹ καί λυτρώνεται κατά τόν καιρό τῆς ἀνοιξης, τότε πού μπορεῖ ν' ἀνθίσει ἡ γῆ τῆς ψυχῆς τά καλά καί ἀνθηρά κλαδιά τῆς δικαιοσύνης, ἀφοῦ πέρασαν οἱ σκληροί χειμῶνες τῆς ἀγνοίας τοῦ σκοτόυ καί τῆς μεγάλης ἀναπηρίας, πού προέρχονται ἀπό τίς αἰσχρές πράξεις καί τίς ἁμαρτίες. Προστάζει τότε νά ἐξαφανισθεῖ μέσα ἀπό κάθε σπίτι ὄση παλαιά ζύμη

κίας πᾶσαν ζύμην παλαιάν, τὰς πράξεις καὶ τὰ φρονήματα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου τοῦ φθειρομένου, διαλογισμοὺς πονηροὺς καὶ ἐνθυμήσεις ρυπαράς, ὅσον δυνατόν, ἀπορρίψασθαι.

47,8 Σφαγῆναι δεῖ τὸ ἀρνίον καὶ τυθῆναι καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ χρυσθῆναι ἐπὶ τῶν θυρῶν. Χριστὸς γὰρ τὸ ἀληθινὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ ἄμωμον ἀρνίον ἐσφάγη, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐχρίσθη ἐπὶ τῶν φλιῶν τῆς καρδίας, ὅπως γένηται τὸ ἐκχυθὲν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ αἷμα τοῦ Χριστοῦ τῇ μὲν ψυχῇ εἰς ζῶην καὶ ἀπολύτρωσιν, τοῖς δὲ Αἰγυπτίοις δαίμοσιν εἰς πένθος καὶ θάνατον. Ἀληθῶς γὰρ πένθος αὐτοῖς ἐστι, χαρὰ δὲ καὶ ἀγαλλίασις τῇ ψυχῇ τὸ τοῦ ἀμώμου ἀρνίου αἷμα. Εἶτα μετὰ τὸ χρίσμα κελεύει πρὸς ἐσπέραν φαγεῖν τὸ ἀρνίον καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ πικρίδων περιεζωσμένους τὰς ζώνας καὶ ὑποδεδεμένους τὰ ὑποδήματα καὶ ἔχοντας τὰς βακτηρίας ἐν ταῖς χερσίν. Ἐὰν γὰρ μὴ πρότερον γένηται ἡ ψυχὴ παρεσκευασμένη πανταχόθεν δι' ἔργων ἀγαθῶν, ὅσον ἐστὶν ἐν αὐτῇ, οὐ δίδοται αὐτῇ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ἀρνίου. Εἰ δὲ καὶ τὸ ἀρνίον ἠδὲ καὶ τὰ ἄζυμα καλά, ἀλλ' αἱ πικρίδες πικραὶ καὶ τραχεῖαι μετὰ θλίψεως γὰρ πολλῆς καὶ πικρίας ἐσθίει ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ ἀρνίου καὶ τῶν χρηστῶν ἀζύμων, θλιβούσης αὐτὴν τῆς συνούσης αὐτῇ ἀμαρίας.

47,9 Καὶ «πρὸς ἐσπέραν» φησὶν «ἔδεσθε αὐτό». Ἡ δὲ πρὸς ἐσπέραν ὥρα μέση φωτὸς καὶ σκότους ἐστίν. Οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ πρὸς ταύτη οὕσα τῇ ἀπολυτρώσει, μέση γίνεται φωτὸς καὶ σκότους, ἐστώσης τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐώσης τὸ σκότος ἐπελθεῖν τῇ ψυχῇ καὶ καταπιεῖν αὐτήν. Καὶ ὄν τρόπον εἶπε Μωϋσῆς, «αὕτη ἡ νύξ τῆς ἐπαγγελίας ἐστὶ τοῦ Θεοῦ», οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς, δοθέντος αὐτῷ βιβλίου ἐν τῇ συναγωγῇ, ὡς γέγραπται, ἐκάλεσεν «ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν καὶ ἡμέραν ἀπολυτρώσεως». Ἐκεῖ νύξ ἀνταποδόσεως, ἐνταῦθα ἡμέρα ἀπολυτρώσεως. Εἰκότως, πάντα γὰρ ἐκεῖνα τύπος ἦν καὶ σκιά τῆς ἀληθείας, καὶ μυστικῶς προτυ-

40. Ἐξ. 12,15 . Πρβλ. Α' Κορ. 5,7

41. Πρβλ. Ἐφ. 4,22

42. Ἐξ. 12,6-11

43. Ἐξ. 12,6

44. Λουκᾶ 4,17

45. Λευιτ. 25,29 . Πρβλ. Ἐφεσ. 4,30

ὑπάρχει⁴⁰, δηλαδή ν' ἀπορριφθοῦν, ὅσο εἶναι δυνατό, ὅλες οἱ πράξεις καί οἱ σκέψεις τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου πού φθείρεται⁴¹, οἱ πονηροί λογισμοί καί οἱ ρυπαρές ἐνθυμήσεις.

47,8 Πρέπει νά σφαχθεῖ τό ἀρνί καί νά θυσιασθεῖ καί μέ τό αἷμα του νά κάνουμε σημάδι πάνω στίς πόρτες. Διότι ὁ Χριστός, τό ἀληθινό καί ἀγαθό καί ἄκακο ἀρνί, σφάχθηκε καί μέ τό αἷμα του χρίσθηκε τό κατώφλι τῆς καρδιάς, γιά νά γίνει τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ, πού χύθηκε πάνω στό σταυρό, γιά τήν ψυχή μας ζωή καί ἀπολύτρωση, ἐνῶ γιά τούς Αἰγυπτίους, δηλαδή τούς δαίμονες, πένθος καί θάνατος. Διότι πράγματι τό αἷμα τοῦ ἀγαθοῦ ἀρνιοῦ γι' αὐτούς εἶναι πένθος, ἐνῶ εἶναι χαρά καί ἀγαλλίαση γιά τήν ψυχή. Ἐπειτα μετά ἀπό τό βάψιμο μέ αἷμα στό κατώφλι τῆς πόρτας προστάζει νά φᾶνε κατά τήν ἐσπέρα τό ἀρνί καί τά ἄζυμα μέ πικρά χόρτα, ἔχοντας δεμένες στή μέση τους τίς ζῶνες, φορώντας τά ὑποδήματά τους, καί κρατώντας τά ραβδιά στά χέρια τους⁴². Διότι, ἂν προηγουμένως δέν ἐτοιμασθεῖ ἡ ψυχή ἀπό παντοῦ μέ ἔργα ἀγαθά, ὅσο εἶναι δυνατό σ' αὐτή, δέ δίνεται σ' αὐτή νά φάει ἀπό τό ἀρνί. Ἄν καί εἶναι τό ἀρνί νόστιμο καί τά ἄζυμα καλά, ὅμως τά χόρτα εἶναι πικρά καί σκληρά· μέ μεγάλη θλίψη καί πικρία τρώει ἡ ψυχή ἀπό τό ἀρνί καί τά εὐγευστα ἄζυμα, ἐπειδή τήν προξενεῖ θλίψη ἡ ἁμαρτία πού κατοικεῖ μέσα της.

47,9 «Κατά τήν ἐσπέρα», λέγει, «νά φᾶτε αὐτό»⁴³. Ἡ ὥρα τῆς ἐσπέρας εἶναι ἀνάμεσα στό φῶς καί στό σκοτάδι. Ἐτσι καί ἡ ψυχή, ἐνῶ πλησιάζει πρός τήν ἀπολύτρωση, βρίσκεται στή μέση, ἀνάμεσα στό φῶς καί στό σκοτάδι, ὅπου ὑπάρχει ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ καί δέν ἀφήνει τό σκοτάδι νά κυριαρχήσει πάνω στήν ψυχή καί νά τήν καταπιεῖ. Καί ὅπως εἶπε ὁ Μωυσῆς, «αὐτή εἶναι ἡ νύχτα πού μᾶς ὑποσχέθηκε ὁ Θεός», ἔτσι καί ὁ Χριστός, ὅταν τοῦ ἔδωσαν τό βιβλίον στή συναγωγή, ὅπως ἔχει γραφεῖ, ὀνόμασε αὐτήν «ἀρχή νέας ἐποχῆς, καί ἡμέρα ἀπολυτρώσεως»⁴⁴. Ἐκεῖ ἡ νύχτα ἐκείνη ἦταν νύχτα ἐκδικήσεως, ἐδῶ εἶναι ἡμέρα ἀπολυτρώσεως⁴⁵. Βέβαια ὅλα ἐκεῖνα ἦταν προτύπωση καί σκιά τῆς ἀλήθειας, καί μέ μυστικό τρόπο παρουσια-

πούμενα τὴν ἀληθινὴν σωτηρίαν ὑπέγραφον τῆς ψυχῆς τῆς ἐγκλεισμένης τῷ σκότει καὶ πεπεδημένης κρυπτῶς «ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ» καὶ ἐναποκεκλεισμένης πύλαις χαλκαῖς καὶ μὴ δυναμένης ἀνευ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀπολυτρώσεως ἐλευθερωθῆναι.

47, 10 Ἐξάγει οὖν τὴν ψυχὴν ἐξ Αἰγύπτου καὶ τῆς ἐν αὐτῇ δουλείας, τῶν πρωτοτόκων αὐτῆς ἀναιρουμένων ἐν τῇ ἐξόδῳ· ἤδη γὰρ μέρος τι τῆς δυνάμεως τοῦ ἀληθινοῦ Φαραῶ καταπίπτει. Πένθος ἔχει τοὺς Αἰγυπτίους· στενάζουσι γὰρ λυπούμενοι ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ αἰχμαλώτου. Κελεύει χρήσασθαι παρὰ τῶν Αἰγυπτίων σκευὴ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ λαβόντας ἐξελθεῖν· ἀπολαμβάνει γὰρ ἐξιούσα τοῦ σκότους ἡ ψυχὴ τὰ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ σκευή, ἤγουν τοὺς ἰδίους ἀγαθοὺς λογισμοὺς πεπυρωμένους ἐπταπλασίως, ἐν οἷς διακονεῖται καὶ ἐπαναπαύεται ὁ Θεός· ἐσκόρπισαν γὰρ οἱ γειτονεύσαντες αὐτῇ δαίμονες καὶ κατέσχον καὶ διεσκέδασάν τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς. Μακαρία ἡ ψυχὴ ἡ λυτρωθεῖσα ἐκ τοῦ σκότους, καὶ οὐαὶ ψυχῇ τῇ μὴ βοώση καὶ στεναζούση πρὸς τὸν δυνάμενον ρύσασθαι αὐτὴν ἀπὸ τῶν χαλεπῶν ἐκείνων καὶ πικρῶν ἐργοδιωκτῶν.

47, 11 Ἀπαίρουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, τὸ πάσχα ποιήσαντες· προκόπτει ἡ ψυχὴ λαβοῦσα ζωὴν Πνεύματος ἀγίου καὶ ἀπογευμαμένη τοῦ ἀρνίου καὶ χρισθεῖσα τῷ αἵματι αὐτοῦ καὶ φαγοῦσα τὸν ἀληθινὸν ἄρτον, τὸν ζῶντα Λόγον. Στυλὸς πυρὸς καὶ στυλὸς νεφέλης ἐκείνων προηγεῖτο· φυλάττον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὑποστηρίζει τούτους, θάλλπον καὶ ὀδηγοῦν ἐν αἰσθήσει τὴν ψυχὴν. Γνοὺς Φαραῶ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι τὴν τοῦ λαοῦ φυγὴν καὶ τὴν ἐκ τῆς δουλείας αὐτῶν στέρησιν καὶ μετὰ τὴν τῶν πρωτοτόκων ἀναίρεσιν, διώκειν ἐθάρσησε· σπουδῆ γὰρ ζεύξας τὰ ἄρματα αὐτοῦ καὶ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐπ' αὐτοὺς ἀνελεῖν ἠπειύετο. Ἦδη δὲ μέλλοντος ἀναμίγνυσθαι αὐ-

46. Ψαλμ. 106,10

47. Ἐξ. 11,2

48. Πρβλ. Ψαλμ. 11,7

49. Ἐξ. 13,21

50. Ἐξ. 14,5ε.

ζόμενα υπέγραφαν τήν ἀληθινή σωτηρία τῆς ψυχῆς, πού εἶχε ἐγκλωβισθεῖ στό σκοτάδι καί ἦταν δεμένη μέ μυστικό τρόπο «μέσα σέ λάκκο βαθύ»⁴⁶ καί κλεισμένη μέ χάλκινες πύλες, μή μπορώντας νά ἐλευθερωθεῖ χωρίς τήν ἀπολύτρωση πού τῆς πρόσφερε ὁ Χριστός.

47,10 Ὁδηγεῖ λοιπόν τήν ψυχή ἔξω ἀπό τήν Αἴγυπτο καί ἀπό τή σκλαβιά πού ὑπάρχει ἐκεῖ, ἀφοῦ θανατωθοῦν τά πρωτότοκα παιδιά τῶν Αἰγυπτίων κατά τήν ἔξοδο· ἤδη ἓνα μέρος ἀπό τή δύναμη τοῦ ἀληθινοῦ Φαραώ ἐκμηδενίζεται. Πένθος κατέχει τοὺς Αἰγυπτίους· ἀναστενάζουν μέ λύπη γιατί σώθηκε ὁ αἰχμάλωτος. Προστάζει νά ζητήσουν ἀπό τοὺς Αἰγυπτίους σκεύη χρυσά καί ἀργυρά⁴⁷, καί νά τά πάρουν καί νά φύγουν· διότι ἡ ψυχή πού ἀπελευθερώνεται ἀπό τό σκοτάδι ἀπολαμβάνει τά ἀργυρά καί χρυσά σκεύη, δηλαδή τοὺς δικούς της ἀγαθοῦς λογισμούς, πού εἶναι ἑφτά φορές πιο πύρινοι⁴⁸, πάνω στοὺς ὁποίους ὑπηρετεῖται καί ἀναπαύεται ὁ Θεός· γιατί διασκορπίσθηκαν οἱ δαίμονες πού γειτονεοῦν μ' αὐτή καί οἱ ὁποῖοι κυρίευσαν καί διασκορπίσαν τοὺς λογισμούς της. Εἶναι εὐτυχισμένη ἡ ψυχή πού λυτρώθηκε ἀπό τό σκοτάδι, καί ἀλλοίμονο σ' αὐτή πού δέν κραυγάζει καί δέν ἀναστενάζει πρὸς αὐτόν πού μπορεῖ νά τήν ἀπαλλάξει ἀπό τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους καί σκληροὺς ἐπιστάτες τῶν ἔργων.

47,11 Φεύγουν μακριά οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραήλ, ἀφοῦ γιόρτασαν τό Πάσχα· προοδεύει ἡ ψυχή ἀφοῦ δεχθεῖ τή ζωὴ τοῦ ἀγίου Πνεύματος καί ἀφοῦ γευθεῖ ἀπό τό ἄρνι καί χρισθεῖ μέ τό αἷμα του, καί ἀφοῦ φάει τόν ἀληθινό ἄρτο, τόν ζῶντα Λόγο. Στύλη ἀπό φωτιά καί στύλη ἀπό νεφέλη πήγαινε μπροστά ἀπ' αὐτούς⁴⁹· τοὺς Χριστιανούς ὁμοῦς τοὺς προφυλάσσει καί τοὺς ὑποστηρίζει τό ἅγιο Πνεῦμα καί μέ ἀγάπη ὁδηγεῖ τήν ψυχή τους. Ὄταν ἀντιλήφθηκε ὁ Φαραώ καί οἱ Αἰγύπτιοι τή φυγὴ τοῦ λαοῦ καί τή στέρηση τῆς δουλείας αὐτῶν, καί μετὰ ἀπὸ τό θάνατο τῶν πρωτοτόκων⁵⁰, πῆρε θάρρος καί ἀποφάσισε νά τοὺς καταδιώξει· ἀφοῦ ἔξεψε τά ἄρματα γρήγορα καί μ' ὄλο τό λαό του ἔτρεξε πίσω ἀπ' αὐτούς γιὰ νά τοὺς σκοτώσει. Καί ἐνῶ τοὺς πλησία-

τοῖς, ἴστατο νεφέλη ἐν μέσῳ, τοῖς μὲν ἐμποδίζουσα καὶ ἐπισκοτίζουσα, τοὺς δὲ φωταγωγοῦσα τε καὶ φυλάττουσα. Καὶ ἵνα μὴ τὴν ἱστορίαν ἅπασαν ἀνελίττων μηκύνω τὸν λόγον, λάβε μοι ἐν πᾶσι τὴν παραβολὴν πρὸς τὰ πνευματικά.

47, 12 Ὅτε γὰρ πρῶτον ἡ ψυχὴ τοὺς Αἰγυπτίους ἀποφύγη, προσελθοῦσα ἢ τοῦ Θεοῦ δύναμις βοηθεῖ ὁδηγοῦσα αὐτὴν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. Γνοὺς δὲ ὁ πνευματικὸς Φαραώ, ὁ βασιλεὺς τοῦ σκοτίου τῆς ἀμαρτίας, ὅτι ἀφίσταται αὐτοῦ ἡ ψυχὴ καὶ ἀποφεύγει τῆς βασιλείας αὐτοῦ λαβοῦσα τοὺς λογισμοὺς πάλαι κατεχομένους (ταῦτα γὰρ αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα), ὑπέλαβε καὶ ἤλπισεν ὁ δεινὸς πάλιν αὐτὴν ἐπανιέναι πρὸς αὐτόν. Μαθὼν δὲ ὅτι παντάπασι φεύγει τὴν καταδυναστείαν αὐτοῦ ἡ ψυχὴ καὶ ὅτι ἤδη μέρος τι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἀνήρηται διὰ τῆς σφαγῆς τῶν πρωτοτόκων καὶ κλοπῆς τῶν λογισμῶν, ἀναιδέστερον προσέδραμε, φοβηθεὶς μήποτε τῆς ψυχῆς ἐκφυγούσης παντελῶς οὐδεὶς εὐρεθῆ ὁ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ τὸ ἔργον ἐκπληρῶν. Καταδιώκει οὖν αὐτὴν διὰ θλίψεων καὶ πειρασμῶν καὶ πολέμων ἀοράτων. Ἐνταῦθα δοκιμάζεται, ἐνταῦθα πειράζεται, ἐνταῦθα φαίνεται ἢ πρὸς τὸν ἐξάγοντα αὐτὴν ἐξ Αἰγύπτου ἀγάπη· παραδίδοται γὰρ δοκιμασθῆναι καὶ πειρασθῆναι παντοδαπῶς.

47, 13 Θεωρεῖ γὰρ τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ βουλομένην ἐπελθεῖν καὶ θανατῶσαι καὶ μὴ ἐξισχύουσαν· μέσος γὰρ αὐτῆς καὶ τῶν Αἰγυπτίων πνευμάτων ἔστηκεν ὁ Κύριος. Θεωρεῖ δὲ καὶ ἔμπροσθεν θάλασσαν πικρίας καὶ θλίψεως ἢ ἀπογνώσεως, καὶ οὔτε εἰς τὰ ὀπίσω ἀνύσαι ἰσχύει ὀρῶσα ἐτοίμους τοὺς ἐχθρούς, οὔτε εἰς τὰ ἔμπροσθεν χωρῆσαι· δειλία γὰρ θανάτου καὶ θλίψεις δειναὶ καὶ ποικίλαι περιέχουσαι, θάνατον ὀρᾶν ποιοῦσιν.

σαν καί ἐπρόκειτο νά συμπλακοῦν, ὑψώθηκε ἕνα σύννεφο μεταξύ τους, πού τούς μέν Αἴγυπτίους τούς ἐμπόδιζε καί τούς ἔκανε νά ἔχουν σκοτάδι, ἐνῶ τούς Ἰσραηλίτες τούς φώτιζε καί τούς προστάτευε⁵¹. Καί γιά νά μή διηγηθῶ ὅλη τήν ἱστορία μακραίνοντας ἔτσι τό λόγο, ἄς παραβάλουμε αὐτά μέ τά πνευματικά.

47,12 Ὅταν δηλαδή ἡ ψυχὴ ἀποφύγει πρῶτα τούς Αἴγυπτίους, ἔρχεται τότε ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ καί τή βοηθάει, ὀδηγώντας την πρὸς τήν ἀλήθεια. Μόλις ἀντιλήφθηκε ὁ νοητός Φαραώ, ὁ βασιλιάς τῆς ἀμαρτίας τοῦ σκότους, ὅτι ἀπομακρύνεται ἀπό αὐτόν ἡ ψυχὴ καί ἀποφεύγει τούς λογισμούς τῆς βασιλείας του, πού πρὶν κυριαρχοῦσαν σ' αὐτή (διότι αὐτά εἶναι τά ὑπάρχοντά του), σκέφθηκε καί ἔλπισε ὁ φοβερός νά τήν ξαναφέρει πάλι κοντά του. Ὅταν ἔμαθε ὅτι ἡ ψυχὴ ἀπομακρύνεται ἐντελῶς καί φεύγει ἀπό τήν καταδυνάστευσή του καί ὅτι κάποιο μέρος ἀπὸ τῆ δύναμή του καταργήθηκε μέ τή σφαγὴ τῶν πρωτοτόκων καί τήν κλοπὴ τῶν λογισμῶν, ἔτρεξε μέ μεγαλύτερη ἀναίδεια, γιατί φοβήθηκε μήπως, ἀφοῦ φύγει ἡ ψυχὴ τελείως ἀπὸ κοντά του, δέ βρεθεῖ κανεὶς πού νά ἐφαρμόζει τό θέλημά του καί τά ἔργα του. Καταδιώκει λοιπὸν τήν ψυχὴ μέ θλίψεις καί πειρασμούς καί ἀόρατους πολέμους. Ἔτσι λοιπὸν δοκιμάζεται, δέχεται πειρασμούς καί φαίνεται ἡ ἀγάπη πού ἔχει πρὸς ἐκεῖνον πού τήν ὀδήγησε ἔξω ἀπὸ τήν Αἴγυπτο· διότι ὁ Θεός ἐπιτρέπει νά δοκιμασθεῖ καί νά δεχθεῖ πειρασμούς μέ κάθε τρόπο.

47,13 Βλέπει τῆ δύναμη τοῦ ἐχθροῦ πού θέλει νά ἔρθει ἐναντίον της καί νά τή θανατώσει, ἀλλά δέ μπορεῖ νά τό κατορθώσει· διότι ὁ Κύριος στάθηκε ἀνάμεσα σ' αὐτή καί στά πνεύματα τῶν Αἴγυπτίων⁵². Βλέπει ἀκόμα ν' ἀπλώνεται μπροστά της ἡ θάλασσα τῆς πικρίας καί τῆς θλίψεως ἢ τῆς ἀπογνώσεως, καί οὔτε πρὸς τά πίσω μπορεῖ νά διαφύγει, γιατί βλέπει ἔτοιμους τούς ἐχθρούς της νά τῆς ἐπιτεθοῦν, οὔτε πρὸς τά ἐμπρὸς νά προχωρήσει· διότι ἡ δειλία θανάτου καί οἱ φοβέρες καί ποικίλες θλίψεις πού τήν περιβάλλουν, τήν κάνουν νά βλέπει τό θάνατο.

Ἄπευδοκεῖ οὖν ἑαυτὴν «τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου» ἐν ἑαυτῇ ἔχουσα ἢ ψυχὴ διὰ τὸν περικυκλῶσαντα αὐτὴν τῶν πονηρῶν ἔσμόν. Καὶ ἐπειδὴν ἴδη ὁ Θεὸς δειλίᾳ θανάτου περιπεσοῦσαν τὴν ψυχὴν καὶ τὸν ἐχθρὸν «καταπιεῖν» αὐτὴν ἐτοιμῶς ἔχοντα, τότε δὴ τότε δίδωσι μικρὰν βοήθειαν, μακροθυμῶν ἐπὶ τὴν ψυχὴν καὶ δοκιμάζων αὐτήν, εἰ τῇ πίστει ἔστηκεν, εἰ τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχει. Τοιαύτην γὰρ ὁ Θεὸς ἔθετο τὴν ὁδὸν τὴν «ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν» μετὰ θλίψεως εἶναι καὶ στενοχωρίας καὶ δοκιμασίας πολλῆς καὶ πειρασμῶν πικροτάτων, ἵνα ἐντεῦθεν καταντήσῃ λοιπὸν ἢ ψυχὴ εἰς τὴν γῆν τὴν ἀληθινὴν «τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ». Ὅταν οὖν ἀπευδοκῆσῃ καὶ ἀπαγορεύσῃ ἑαυτὴν ἢ ψυχὴ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν θλίψιν καὶ τὸν παρ' ὀφθαλμοῖς θάνατον, τὸ τηνικαῦτα «χειρὶ κραταιᾷ» καὶ «ὑψηλῷ βραχίονι» διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος τῆς ἐπιλάμψεως ρήσσει τὴν δυνάμιν τοῦ σκότους καὶ διέρχεται ἢ ψυχὴ, τοὺς φοβεροὺς τόπους ἐκφυγοῦσα καὶ διαπεράσασα τὴν θάλασσαν τοῦ σκότους καὶ τοῦ παμφάγου πυρός.

47, 14 Ταῦτα μυστήριά ἐστι ψυχῆς ἀληθῶς γιγνόμενα ἐν ἀνθρώπῳ σπουδάζοντι ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐπαγγελίαν τῆς ζωῆς καὶ λυτρουμένῳ ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ θανάτου καὶ λαμβάνοντι ἄρραβῶνα παρὰ Θεοῦ καὶ Πνεύματος ἀγίου μετέχοντι. Εἶτα ρυσθειῖσα ἢ ψυχὴ ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς καὶ τὴν πικρὰν θάλασσαν τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ διελθοῦσα καὶ ὀρώσα τοὺς πολεμίους ἀπολλυμένους πρὸ ὀφθαλμῶν, οἷς τὸ πρὶν ἐδούλευεν, ἀγαλλιᾶται χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, παρακαλουμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀναπαυομένη ἐν Κυρίῳ. Τότε τὸ Πνεῦμα ὅπερ ἔλαβε καινὸν ἄσμα τῷ Θεῷ ᾄδει διὰ τοῦ τυμπάνου, ἤγουν τοῦ σώματος, καὶ τῶν τῆς κιθάρας, ἥτοι ψυχῆς, λογικῶν χορδῶν καὶ λεπτοτάτων λογισμῶν καὶ τοῦ πλήκτρου τῆς θείας χάριτος, καὶ ἀναπέμπει αἴνους τῷ ζωοποιῷ Χριστῷ. Ὡς γὰρ διὰ τοῦ αὐλοῦ τὸ πνεῦμα διερχόμενον λαλεῖ, οὕτω διὰ τῶν

53. Β' Κορ. 1,9

56. Ρωμ. 8,21

54. Α Πέτρ. 5,8

57. Ἐξ. 14,31ε.

55. Ματθ. 7,14

58. Πρβλ. Ἐξ. 15,20ε.

Αισθάνεται λοιπόν ἡ ψυχὴ ἀπελπισμένη γιατί νιώθει μέσα της «τὴν πληροφορία καὶ τὴ βεβαιότητα ὅτι θά πεθάνει»⁵³, ἐπειδὴ τὴν ἔχει περικυκλῶσει ὀλόκληρο πλῆθος ἀπό πονηρά πνεύματα. Καὶ ὅταν δεῖ ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴ νὰ εἶναι κυριευμένη ἀπὸ τὴ δειλία τοῦ θανάτου καὶ τὸν ἐχθρὸ νὰ εἶναι ἔτοιμος νὰ τὴν καταπιεῖ⁵⁴, τότε ἀκριβῶς τῆς δίνει μικρὴ βοήθεια, δείχνοντας τὴ μακροθυμία του σ' αὐτὴ καὶ δοκιμάζοντάς την, ἂν ἔμεινε σταθερὴ στὴν πίστη, ἂν ἔχει κρατήσῃ τὴν ἀγάπη πρὸς αὐτόν. Διότι ἔτσι ἔκανε ὁ Θεὸς τὸ δρόμο πού «ὀδηγεῖ στὴ ζωὴ»⁵⁵, νὰ εἶναι γεμάτος ἀπὸ θλίψεις, στεναχώριες, δοκιμασίες πολλές καὶ σκληροὺς πειρασμοὺς, ὥστε μετὰ ἀπὸ αὐτὰ νὰ φθάσῃ ἡ ψυχὴ στὴ γῆ τὴν ἀληθινὴ «τῆς δόξας τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ»⁵⁶. Ὅταν λοιπόν ἀπελπισθεῖ καὶ κουρασθεῖ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ θλίψη καὶ τὸ θάνατο πού βρίσκεται μπροστὰ στὰ μάτια της, τότε μέ τὸ τόσο «ἰσχυρὸ χέρι» καὶ «τὸν ὑψηλὸ βραχίονα» τοῦ Θεοῦ καὶ μέ τὸ φωτισμὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος συντρίβει ἡ ψυχὴ τὴ δύναμη τοῦ σκότους καὶ περνάει ὄλα αὐτὰ, ξεφεύγοντας ἔτσι τοὺς φοβεροὺς τόπους καὶ διαπλέοντας τὴ θάλασσα τοῦ σκότους καὶ τῆς φωτιᾶς πού κατατρῶει τὰ πάντα.

47,14 Αὐτὰ εἶναι μυστήρια τῆς ψυχῆς πού πράγματι συμβαίνουν στὸν ἄνθρωπο πού φροντίζει νὰ ἔρθῃ κοντὰ στὴν ἐπαγγελία τῆς ζωῆς, νὰ λυτρωθεῖ ἀπὸ τὴ βασιλεία τοῦ θανάτου, νὰ λάβῃ τὸν ἄρραβῶνα ἀπὸ τὸ Θεό καὶ νὰ μετέχει στὴ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐπειτα, ἀφοῦ ἀπαλλαγεῖ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς της καὶ ξεπέρασε μέ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ τὴ φοβερὴ θάλασσα καὶ δεῖ τοὺς ἐχθροὺς της νὰ καταστρέφονται μπροστὰ στὰ μάτια της⁵⁷, σ' αὐτούς πού πρὶν ἦταν σκλαβωμένη, αἰσθάνεται ἀνέκφραστη χαρὰ καὶ ἔνδοξη, παρηγορούμενη ἀπὸ τὸ Θεό καὶ ἀναπαυόμενη κοντὰ στὸν Κύριο. Τότε τὸ πνεῦμα πού ἔλαβε ψάλλει καινούργιο ἄσμα στό Θεό μέ τύμπανο τὸ σῶμα⁵⁸ καὶ μέ κιθάρα τὴν ψυχὴ, μέ τίς λογικὲς καὶ λεπτές χορδές τῶν λογισμῶν καὶ μέ πλῆκτρο τὴ θεία χάρη, ἀναπέμποντας ὕμνους καὶ δοξολογίες στό ζωοδότῃ Χριστό. Διότι, ὅπως ὁ ἀέρας περνῶν-

ἀγίων καὶ πνευματοφόρων ἀνθρώπων τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐστιν ὑμνοῦν καὶ ψάλλον καὶ προσευχόμενον τῷ Θεῷ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ. Δόξα τῷ ρυσαμένῳ τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς δουλείας Φαραὼ καὶ θρόνον ἴδιον καταστήσαντι καὶ οἶκον καὶ ναὸν καὶ νύμφην καθαρὰν, καὶ εἰσαγαγόντι αὐτὴν εἰς βασιλείαν ζωῆς αἰωνίου ἔτι οὕσαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

47, 15 Ἐν τῷ νόμῳ ζῶα ἄλογα προσεφέροντο εἰς θυσίαν, καὶ εἰ μὴ ἐσφάζοντο, οὐκ ἦσαν δεκταὶ αἱ προσφοραί. Καὶ νῦν ἐὰν μὴ σφαγῆ ἡ ἁμαρτία, οὐκ ἔστι δεκτὴ ἡ προσφορὰ παρὰ τῷ Θεῷ καὶ ἀληθινή. Ἦλθεν ὁ λαὸς εἰς Μερράν, ὅπου ἦν πηγὴ πικρὸν ὕδωρ βρύουσα καὶ ἄχρηστον πρὸς πόσιν. Κελεύει οὖν ὁ Θεὸς ἀποκνίσαντα ξύλον ρῖψαι εἰς τὸ πικρὸν ὕδωρ, καὶ οὕτως ἐμβληθέντος τοῦ ξύλου ἐγλυκάνθη τὸ ὕδωρ καὶ μεταβληθὲν ἐκ τῆς πικρότητος χρήσιμον καὶ πόσιμον ἐγένετο τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ πεπίκραται ἐκπιούσα τὸν ἴον τοῦ ὄφρα καὶ ὁμοιωθεῖσα τῇ πικρᾷ αὐτοῦ φύσει καὶ ἁμαρτωλὸς γενομένη. Διὸ ἐμβάλλει ὁ Θεὸς «τὸ ξύλον τῆς ζωῆς» εἰς αὐτὴν τὴν πικρὰν πηγὴν τῆς καρδίας, καὶ γλυκαίνεται ἐκ τῆς πικρότητος μεταβαλλομένη καὶ συγκιρνωμένη τῷ Πνεύματι τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὕτως εὐχρηστος γενομένη εἰς διακονίαν τοῦ Δεσπότη αὐτῆς προχωρεῖ· γίνεταί γὰρ πνεῦμα σαρκοφῶρον. Δόξα τῷ μεταβάλλοντι τὴν πικρότητα ἡμῶν εἰς τὴν ἡδύτητα καὶ χρηστότητα τοῦ Πνεύματος. Οὐαὶ ἐκείνῳ, ἐν ᾧ οὐκ ἐβλήθη «τὸ ξύλον τῆς ζωῆς» εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὅτι ἄχρι τέλους μένει ἐν τῇ πικρίᾳ μὴ λαβὼν γὰρ «τὸ ξύλον τῆς ζωῆς»· οὐ δύναται μεταβολὴν τινα κτήσασθαι ἀγαθὴν.

47, 16 Ἡ ράβδος Μωϋσέως δύο ἔφερεν εἰκόνας. Τοῖς μὲν ἐχθροῖς ὡς ὄφεις ἀπήντα, δάκνων καὶ ἀναιρῶν, τοῖς Ἰσραηλίταις δὲ βακτη-

τας μέσα από τόν αὐλό δίνει τόν ἦχο, ἔτσι καί τό ἅγιο Πνεῦμα μέσω τῶν ἀγίων καί πνευματοφόρων ἀνθρώπων ὑμνεῖ καί ψάλλει καί προσεύχεται στό Θεό μέ καθαρή καρδιά. Ἦς δοξάζουμε αὐτόν πού ἀπάλλαξε τήν ψυχή ἀπό τή δουλεία τοῦ Φαραώ καί τήν ἔκανε θρόνο δικό του, τόπο κατοικίας του, ναό, καί νύμφη καθαρή, καί τήν ὀδήγησε στή βασιλεία τῆς αἰώνιας ζωῆς, ἐνῶ βρίσκεται ἀκόμα σ' αὐτό τόν κόσμο.

47,15

Σύμφωνα μέ τό νόμο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης προσφέρονταν γιά θυσία ζῶα καί ἄν δέ σφάζονταν δέ γίνονταν δεκτές οἱ προσφορές τους. Καί τώρα ἄν δέ σφαγεῖ ἡ ἁμαρτία δέ γίνεται δεκτή ἀπό τό Θεό καί δέν εἶναι ἀληθινή ἡ προσφορά μας. Ἐφτασε ὁ λαός πού βγήκε ἀπό τήν Αἴγυπτο στήν περιοχή Μερράν⁵⁹, ὅπου ὑπῆρχε πηγή πού ἀνάβλυζε πικρό νερό καί ἦταν ἀκατάλληλο γιά πόση. Προστάζει λοιπόν ὁ Θεός τό Μωυσῆ, ἀφοῦ ξύσει ἕνα κομμάτι ξύλο, νά τό ρίξει μέσα στό πικρό νερό, καί ἔτσι, μόλις τό ξύλο ρίχθηκε μέσα, ἔγινε γλυκό τό νερό καί ἔχασε τήν πικρότητά του καί ἔγινε χρήσιμο καί πόσιμο γιά τό λαό τοῦ Θεοῦ. Κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ἡ ψυχή εἶχε πικραθεῖ, γιατί ἤπια ἀπό τό δηλητήριο πού τῆς πρόσφερε τό φίδι καί ἔγινε ὁμοια μέ τήν πικρή φύση τοῦ δηλητηρίου καί ἁμαρτωλή. Γι' αὐτό καί ὁ Θεός βάζει μέσα σ' αὐτή τήν πικρή πηγή τῆς καρδιάς, «τό ξύλο τῆς ζωῆς»⁶⁰, καί γλυκαίνεται αὐτή μεταβάλλοντας τήν πικράδα της, συνενώνεται μέ τό Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, καί ἔτσι, ἀφοῦ γίνει κατάλληλη, προχωρεῖ πλέον στήν ὑπηρεσία τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ· διότι γίνεται πλέον πνεῦμα σαρκόφορο. Ἦς δοξάζουμε αὐτόν πού μετέβαλλε τήν πικρότητα μας σέ γλυκύτητα καί ἀγαθότητά τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνον πού δέν ἔβαλε μέσα στήν καρδιά του «τό ξύλο τῆς ζωῆς», γιατί μένει συνέχεια μέ τήν πικρότητα του, ἐπειδή δέν παίρνει «τό ξύλο τῆς ζωῆς»· σ' αὐτόν δέ μπορεῖ νά γίνει καμιά μεταβολή ἀγαθή.

47,16

Ἡ ράβδος τοῦ Μωυσῆ χρησίμευε μέ διπλό τρόπο⁶¹. Στούς ἐχθρούς γινόταν σάν φίδι, δαγκώνοντας καί φονεύοντάς

ρία, ἐφ' ἣν ἐπεστηρίζοντο. Οὕτω καὶ τὸ ἀληθινὸν ξύλον τοῦ σταυροῦ, ὃ ἐστὶ Χριστός, τῶν μὲν ἐχθρῶν ἐστὶ θάνατος, τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, τῶν δὲ ψυχῶν ἡμῶν βακτηρία καὶ ἔδρασμα ἀσφαλὲς καὶ ζωή, ἐφ' ἣν ἐπαναπαύονται. Τύποι γὰρ καὶ σκιαὶ τὸ πρὶν ἐγίγνοντο τῶν ἀληθινῶν τούτων πραγμάτων. Σκιά γάρ ἐστι καὶ εἰκὼν ἡ παλαιὰ λατρεία τῆς νῦν λατρείας. Καὶ ἡ περιτομὴ καὶ ἡ σκηνὴ καὶ ἡ κιβωτὸς καὶ ἡ στάμνος καὶ τὸ μάννα καὶ ἱερατεία καὶ τὸ θυμίαμα καὶ τὰ βαπτίσματα, καὶ ἀπαξαπλῶς πάντα ὅσα γέγονεν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως ἢ ἐν τοῖς προφήταις, διὰ τὴν ψυχὴν ταύτην γέγονε τὴν κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγεννημένην καὶ πεσοῦσαν ὑπὸ ζυγὸν δουλείας καὶ ὑπὸ βασιλείαν σκοτόους πικρίας.

47, 17 Ταύτη γὰρ ἠθέλησεν ὁ Θεὸς κοινωνῆσαι καὶ ταύτην ἡρμόσατο ἑαυτῷ εἰς νύμφην βασιλέως καὶ ταύτην καθαρίζει ἀπὸ τοῦ ρύπου, καὶ ἐκπλύνων λαμπρύνει ἀπὸ τῆς μελανίας καὶ τῆς αἰσχρότητος αὐτῆς καὶ ζωοποιεῖ ἐκ τῆς νεκρώσεως καὶ ἰάται ἐκ τῆς συντριψεως, καὶ εἰρηνεῦει αὐτῆς τὴν ἔχθραν καταλλάσσω. Κτίσμα γὰρ οὕσα εἰς νύμφην τῷ Υἱῷ τοῦ βασιλέως ἡρμόσθη, καὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ δυνάμει ὁ Θεὸς παραδέχεται αὐτήν, κατὰ μικρὸν συµμεταβαλλόμενος αὐτῇ, ἕως αὐξήσῃ αὐτὴν τῇ ἰδίᾳ αὐξήσῃ. Τείνει γὰρ αὐτὴν καὶ μηκύνει εἰς ἀπέραντον καὶ ἀμέτρητον αὐξῆσιν, ἕως ἂν ἄμωμος καὶ ἀξία αὐτοῦ νύμφη γένηται. Πρῶτον γὰρ γεννᾷ αὐτὴν ἐν ἑαυτῷ καὶ αὐξάνει δι' ἑαυτοῦ, ἕως ἀπολάβῃ τὸ τέλειον μέτρον τῆς ἀγάπης αὐτοῦ· αὐτὸς γὰρ ὢν τέλειος νυμφίος λαμβάνει αὐτὴν τελείαν νύμφην εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μυστικὴν καὶ ἄχραντον κοινωνίαν τοῦ γάμου. Καὶ τότε συµβασιλεύει αὐτῷ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

62. Πρβλ. Ἐφ. 6,12

65. Πρβλ. Ἰεζ. κεφ. 6

68. Πρβλ. Β' Τιμ. 2,12

63. Πρβλ. Ἐβρ. 10,1

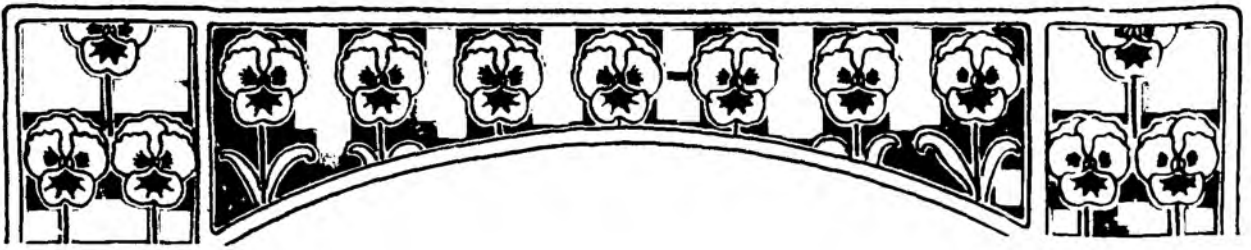
66. Πρβλ. Κολ. 2,19

64. Πρβλ. Ἐβρ. 9,1

67. Πρβλ. Α' Ἰω. 4,18

τους, ἐνῶ στούς Ἰσραηλίτες γινόταν στήριγμα πάνω στό ὁποῖο στηρίζονταν αὐτοί. Ἔτσι καί τό ἀληθινό ξύλο τοῦ σταυροῦ, πού εἶναι ὁ Χριστός, γιά τούς ἐχθρούς εἶναι θάνατος⁶², δηλαδή γιά τά πνεύματα τῆς πονηρίας, γιά τίς ψυχές ὅμως βακτηρία καί στήριγμα ἀσφαλές καί ἀληθινή ζωή, πάνω στήν ὁποία βρίσκουν ἀνάπαυση. Καθόσον, ὅ,τι γινόταν πρῖν, ἦταν προτύπωση καί ἀπεικόνιση τῶν ἀληθινῶν αὐτῶν πραγμάτων⁶³. Διότι ἡ λατρεία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι τύπος καί εἰκόνα τῆς Χριστιανικῆς⁶⁴. Καί ἡ περιτομή καί ἡ σκηνή καί ἡ κιβωτός καί ἡ στάμνα καί τό μάννα καί ἡ ἱερωσύνη καί τό θυμίαμα καί οἱ βαπτίσεις καί μ' ἓνα λόγο ὅλα ὅσα συνέβηκαν στόν ἰσραηλιτικό λαό καί στό Μωσαϊκό Νόμο, ἢ στούς προφῆτες, ἐγιναν γι' αὐτή τήν ψυχή, πού δημιουργήθηκε κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ἀλλ' ἔπεσε κάτω ἀπό τό ζυγό τῆς σκλαβιᾶς καί βρέθηκε στό βασίλειο τοῦ σκότους.

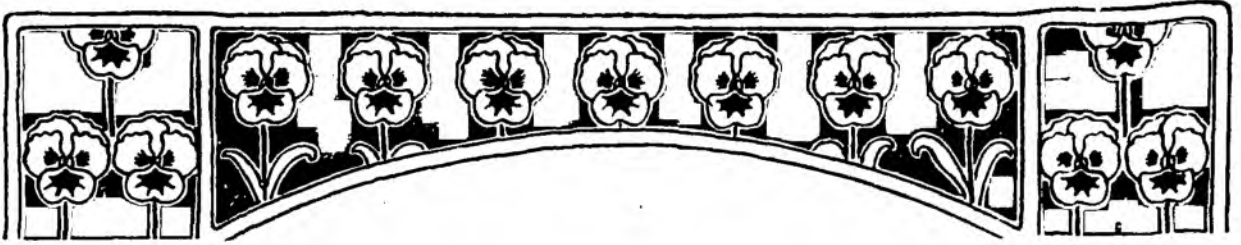
47,17 Γιατί μ' αὐτή θέλησε ὁ Θεός νά κοινωνήσει, καί αὐτήν ἔνωσε μέ τόν ἑαυτό του, ἀξιῶνοντάς την νά γίνει νύφη τοῦ βασιλιᾶ, καί αὐτήν καθαρίζει ἀπό τήν ἁμαρτία, καί πλένοντάς την, τήν παρουσιάζει καθαρή ἀπό κάθε βρωμιά καί ἀπό κάθε αἰσχρότητά της, τή ζωογονεῖ ἀπό τή νεκρή κατάστασή της, τήν θεραπεύει ἀπό τίς ἀρρώστιες της, καί τήν εἰρηνεύει διώχνοντας τήν ἔχθρα της. Διότι, ἂν καί ἦταν δημιούργημα, δόθηκε σά νύφη στό Υἱό τοῦ ἐπουράνιου βασιλιᾶ⁶⁵, καί ὁ Θεός μέ τή δύναμή του τή δέχεται καί σιγά σιγά τή βοηθάει νά μεταβληθεῖ, μέχρι πού μέ τή δική της δύναμη φθάσει στήν ὀλοκλήρωση⁶⁶. Διότι τήν ἀπλώνει καί τήν μεγαλώνει γιά νά γίνει ἀπέραντη καί ἀμέτρητη, μέχρι πού νά γίνει ἄσπιλη καί ἄξια νύφη του. Διότι πρῶτα πρῶτα τή γεννᾶ μέσα του καί τή μεγαλώνει μέ τή δύναμή του, μέχρι πού νά δεχθεῖ τό τέλειο μέτρο τῆς ἀγάπης του⁶⁷. Διότι αὐτός πού εἶναι τέλειος νυμφίος παίρνει αὐτήν σάν τέλεια νύφη στήν ἄγια καί μυστική καί ἄχραντη κοινωνία τοῦ γάμου. Καί τότε βασιλεύει μαζί του⁶⁸ στούς ἀπέραντους αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Η'

48, 1 Ὁ Κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς εἰς τελείαν πίστιν ἀγαγεῖν βουλόμενος ἔλεγεν· «ὁ ἐν ὀλίγῳ πιστὸς καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστὶ, καὶ ὁ ἐν ὀλίγῳ ἄπιστος καὶ ἐν πολλῷ ἄπιστὸς ἐστίν». Τί ἐστὶ τὸ «ὀλίγον» καὶ τί ἐστὶ τὸ «πολύ»; Τὸ ὀλίγον τὰ ἐπαγγέλματά εἰσι τοῦ αἰῶνος τούτου, ἅπερ ὑπέσχετο παρασχεῖν τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ, οἷον τροφάς, ἐνδύματα καὶ τὴν λοιπὴν τοῦ σώματος ἀνάπαυσιν, ἢ ὑγείαν καὶ τὰ τοιαῦτα, προστάζας μὴ μεριμνᾶν ὄλως περὶ τούτων, ἀλλὰ τῇ εἰς αὐτὸν πεποιθήσει ἐλπίζειν, ὅτι ὁ Κύριος προνοητὴς τῶν εἰς αὐτὸν καταφευγόντων κατὰ πάντα γίνεται. Τὸ δὲ πολὺ τὰ τοῦ αἰωνίου καὶ ἀφθάρτου αἰῶνος δωρήματά ἐστίν, ἅπερ ὑπέσχετο παρασχεῖν τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ καὶ ἀδιαλείπτως περὶ ἐκείνων μεριμνῶσι καὶ αἰτοῦσιν αὐτόν, ὅτι οὕτως ἐνετείλατο· «ὕμεῖς δὲ» φησὶ «μόνον ζητεῖτε τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν», ὅπως ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων καὶ προσκαιρῶν δοκιμασθῆ ἕκαστος, εἰ πιστεύει τῷ Θεῷ· ὅτι ἐπηγγείλατο παρασχεῖν, ἡμῶν ἀμερίμνων περὶ τὰ τοιαῦτα ὄντων καὶ μόνον περὶ τῶν μελλόντων καὶ αἰωνίων τὴν φροντίδα ἐχόντων.

48, 2 Καὶ τότε φανερόν ἐστίν, ὅτι πιστεύει περὶ τῶν ἀφθάρτων καὶ ὄντως ζητεῖ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, εἰ περὶ τῶν ὀρωμένων ὑγιῆ τὴν πί-



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Η'

48,1 Θέλοντας ὁ Κύριος, κατὰ τό Εὐαγγέλιο, νά ὀδηγήσει τούς μαθητές του στήν τέλεια πίστη ἔλεγε· «ἐκεῖνος πού εἶναι πιστός στά λίγα, εἶναι πιστός καί στά πολλά, καί ἐκεῖνος πού εἶναι ἄπιστος στά λίγα, εἶναι ἄπιστος καί στά πολλά»⁶⁹. Τί σημαίνει τό λίγο καί τί σημαίνει τό πολύ; Τό λίγο εἶναι οἱ ὑποσχέσεις γι' αὐτή τή ζωή, τά ὅσα δηλαδή ὑποσχέθηκε νά χορηγήσει σ' ἐκείνους πού πιστεύουν σ' αὐτόν, ὅπως εἶναι οἱ τροφές, τά ἐνδύματα, καί ὅ,τι ἄλλο συντελεῖ στήν ἀνακούφιση τοῦ σώματος, ἢ ἡ ὑγεία καί τά ὅμοια μ' αὐτήν, γιά τά ὅποια πρόσταξε νά μή μεριμνᾶμε καθόλου, ἀλλά νά ἐλπίζουμε μέ πεποίθηση σ' αὐτόν, γιατί ὁ Κύριος προνοεῖ ἐξ ὀλοκλήρου γιά ὅλους ἐκείνους πού καταφεύγουν σ' αὐτόν. Τό πολύ πάλι ἀναφέρεται στά αἰώνια δῶρα τοῦ ἄφθαρτου αἰῶνα, τά ὅποια ὑποσχέθηκε νά δώσει σέ ὅσους πιστεύουν σ' αὐτόν, φροντίζουν συνέχεια γιά ἐκεῖνα καί τά ζητοῦν, διότι τέτοια ἐντολή ἔδωσε· «ζητεῖτε μόνο τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί τή δικαιοσύνη αὐτοῦ καί ὅλα αὐτά τά ἐπίγεια ἀγαθά θά σᾶς δοθοῦν μαζί μ' ἐκεῖνα»⁷⁰, γιά νά δοκιμασθεῖ ὁ καθένας μας ἀπ' αὐτά τά λίγα καί πρόσκαιρα ἂν πιστεύει στό Θεό· διότι ὑποσχέθηκε νά τά χαρίσει ὅλα, ἀρκεῖ νά εἴμαστε ἀμέριμνοι γιά ὅλα αὐτά, καί νά ἔχουμε τή φροντίδα μας στραμμένη μόνο στά μελλοντικά καί αἰώνια.

48,2 Καί τότε γίνεται φανερό ὅτι ὁ Χριστιανός πιστεύει στά ἄφθαρτα καί πραγματικά ζητάει τά αἰώνια ἀγαθά, ἂν διατηρή-

στιν ἀποσώζει. Ὅφειλει γὰρ ἕκαστος τῶν ὑπακουόντων τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ δοκιμάζειν ἑαυτὸν καὶ ἀνακρίνειν, ἥτοι ὑπὸ πνευμαικῶν ἀνδρῶν ἀνακρίνεσθαι καὶ δοκιμάζεσθαι, πῶς ἐπίστευσε καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, εἰ ὄντως ἐν ἀληθείᾳ κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ ἢ οἴησει δικαιοσύνης καὶ πίστεως ἐν ἑαυτῷ πιστεύειν νομίζων. Ἐκαστος γὰρ εἰ ἐν τῷ ὀλίγῳ πιστός ἐστι (περὶ τῶν προσκαιρῶν λέγω), δοκιμάζεται καὶ ἐλέγχεται. Τὸ δὲ πῶς, ἄκουε. Πιστεύειν λέγεις βασιλείας οὐρανῶν καταξιούσθαι καὶ υἱὸς Θεοῦ γεννηθεὶς ἄνωθεν γενέσθαι καὶ συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς αἰῶνας ὄλους συμβασιλεύειν αὐτῷ καὶ τρυφᾶν ἐν φωτὶ ἀρρήτῳ ἐν ἀπεράντοις καὶ ἀναριθμήτοις αἰῶσιν ὡς ὁ Θεός; Πάντως ἐρεῖς ἴναί. Διὰ ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν ἀναχωρήσας τοῦ κόσμου ἑαυτὸν τῷ Κυρίῳ δέδωκα.

48, 3 Δοκίμασον τοίνυν σεαυτὸν μήποτε σε μέριμναι γῆϊναι κατέχουσιν ἔτι καὶ φροντὶς πολλὴ περὶ τῆς τοῦ σώματος τροφῆς καὶ ἐνδύσεως καὶ τῆς λοιπῆς ἐπιμελείας καὶ ἀναπαύσεως, ὡς τῇ σῆ δυνάμει περιγιγνόμενος καὶ προνοούμενος ἑαυτοῦ, ἃ προσετάχθης μὴ μεριμνᾶν ὄλως περὶ σεαυτοῦ. Εἰ γὰρ πιστεύεις τὰ ἀθάνατα καὶ αἰώνια καὶ παράμονα καὶ ἄφθονα λήψεσθαι, πόσω μᾶλλον ταῦτα τὰ παρερχόμενα καὶ γῆϊνα, ἅπερ ὁ Θεὸς ἔδωκε καὶ ἀσεβέσιν ἀνθρώποις καὶ θηρίοις καὶ πετεινοῖς, οὐ πιστεύεις παρασχέσθαι σοὶ τὸν Κύριον; Ὡσπερ καὶ ἐνετείλατο μὴ μεριμνᾶν ὄλως περὶ τούτων εἰπὼν· «μὴ μεριμνήσητε τί φάγητε ἢ τί πίητε ἢ τί περιβάλησθε· ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ. Εἰ δὲ περὶ ταῦτα ἔτι μέριμναν ἔχεις καὶ οὐκ ἐνεπίστευσας ὄλον σεαυτὸν τῷ λόγῳ αὐτοῦ, γινῶθι

71. Λουκᾶ 16.10

72. Ἰω. 3,3

73. Πρβλ. Ρωμ. 8.17

74. Ἀποκ. 22,5

75. Ματθ. 6,25 . 31ε.

σει τήν πίστη του γιά τά ἐπίγεια καθαρή. Διότι ὁ καθένας ἀπό αὐτούς πού ἀκολουθοῦν τό λόγο τῆς ἀληθείας πρέπει νά δοκιμάζει καί νά ἐξετάζει τόν ἑαυτό του, δηλαδή νά ἐξετάζεται καί νά δοκιμάζεται ἀπό ἄλλους πνευματικούς ἄνδρες, μέ ποιό τρόπο πίστεψε καί παρέδωσε τόν ἑαυτό του στό Θεό, ἄν πράγματι ἡ πίστη του εἶναι εἰλικρινῆς σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ Θεοῦ, ἢ νομίζει ὅτι πιστεύει ἀπό ὑπερηφάνεια γιά τή δικαίωση καί τήν πίστη του. Διότι ὁ καθένας, ἄν εἶναι πιστός στά λίγα⁷¹ (ἐννοῶ τά πρόσκαιρα ἀγαθά) δοκιμάζεται καί ἐξετάζεται. Καί ἄκου πῶς γίνεται αὐτό. Λές ὅτι πιστεύεις πῶς θά ἀξιωθεῖς τή βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καί, ἀφοῦ ἐπιτύχεις τήν οὐράνια γέννηση⁷², θά γίνεις καί συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ⁷³, θά βασιλεύεις μαζί του σέ ὅλους τούς αἰῶνες⁷⁴, καί θ' ἀπολαμβάνεις ἀπόλαυση ζώντας μέσα στό ἀνέκφραστο φῶς στούς ἀπέραντους καί ἀναρίθμητους αἰῶνες, ὅπως ὁ Θεός; Ὅπως ἴσως θά πεῖς 'ναί'. Διότι γι' αὐτό τό λόγο ἀναχώρησα ἀπό τόν κόσμον καί παρέδωσα τόν ἑαυτό μου στόν Κύριο.

48,3

Ἐξέτασε λοιπόν τόν ἑαυτό σου, μήπως σέ κυριεύουν ἀκόμη γήινες μέριμνες καί πολλή φροντίδα γιά τήν τροφή τοῦ σώματος, γιά τήν ἐνδυμασία, γιά τίς ὑπόλοιπες ἀνάγκες, καί γιά τήν ἀνάπαυση τοῦ σώματος, μήπως μέ τή μεγάλη φροντίδα πού δείχνεις γιά τόν ἑαυτό σου, φροντίζεις γιά πράγματα γιά τά ὁποῖα διατάχθηκες νά μή μεριμνᾷς καθόλου. Διότι, ἄν πιστεύεις ὅτι θά λάβεις τά ἀθάνατα, τά αἰώνια, τά μόνιμα καί τά ἀφθονα, πολύ περισσότερο αὐτά πού δέν εἶναι μόνιμα, τά γήινα, τά ὁποῖα ὁ Θεός ἔδωσε καί στούς ἀσεβεῖς ἀνθρώπους καί στά θηρία καί στά πετεινά τοῦ οὐρανοῦ, πρέπει νά πιστεύεις ὅτι θά σοῦ τά χαρίσει ὁ Κύριος. Ὅπως ἀκριβῶς καί πρόσταξε νά μή φροντίζουμε καθόλου γι' αὐτά, λέγοντας: «νά μή κυριευθεῖτε ποτέ ἀπό τήν ἀνήσυχη μέριμνα καί μή λέτε συνεχῶς τί θά φᾶμε ἢ τί θά πιοῦμε, ἢ τί θά ντυθοῦμε· διότι ὅλα αὐτά τά ἐπιζητοῦν μόνο οἱ εἰδωλολάτρες»⁷⁵. Ἄν λοιπόν φροντίζεις ἀκόμα γι' αὐτά καί δέν ἔχεις πιστέψει ὀλοκληρωτικά στό λόγο του, μάθε ὅτι τά

ὅτι τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, ἅπερ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀκμὴν οὐκ ἐπίστευσας λαβεῖν, καὶ νομίζεις πιστεύειν, ἔτι ἐν τοῖς μικροῖς καὶ φθαρτοῖς ἄπιστος εὐρισκόμενος. Καὶ πάλιν· «ὡσπερ τὸ σῶμα τιμιώτερον τοῦ ἐνδύματός ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τιμιωτέρα ἐστὶ τοῦ σώματος». Πιστεύεις τοίνυν, ὅτι ἡ ψυχὴ σου ὑπὸ Χριστοῦ ἰα-σιν δέχεται ἀπὸ τῶν αἰωνίων καὶ ἀθεραπεύτων παρὰ ἀνθρώποις τραυμάτων, τῶν παθῶν τῆς ἀμαρτίας, δι' ἣν καὶ ἤλθεν ἐνταῦθα ὁ Κύριος, ἵνα νῦν τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν θεραπεύσῃ ἐκ τῶν ἀνιάτων παθῶν καὶ καθαρῖσῃ ἐκ τοῦ ρύπου τῆς λέπρας τῆς κακίας, ὁ μόνος ἀληθινὸς ἰατρὸς καὶ θεραπευτής;

48, 4 Ἐρεῖς πάντως· ἰσπεύω'. Εἰς τοῦτο γὰρ ἔστηκα καὶ ταύτην ἔχω τὴν προσδοκίαν. Γνωθὶ τοίνυν, ἐρευνήσας σεαυτὸν, μήποτε σε τὰ σαρκικὰ πάθη πρὸς ἰατροὺς γηϊνοὺς ἀποφέρῃ, ὡς Χριστοῦ ᾧ ἐπίστευσας μὴ δυναμένου σε θεραπεῦσαι. Ἴδε πῶς σεαυτὸν ἀπατᾷς, ὅτι νομίζεις πιστεύειν, μηδέπω πιστεύων ὡς δεῖ ἐξ ἀληθείας. Εἰ γὰρ τὰ αἰώνια καὶ ἀθεράπευτα τῆς ἀθανάτου ψυχῆς τραύματα καὶ πάθη κακίας ἐπίστευσας ὑπὸ Χριστοῦ θεραπευθῆναι, ἐπίστευες ἂν αὐτῷ δυνατῷ ὄντι θεραπεύειν καὶ τὰ πρόσκαιρα τοῦ σώματος πάθη καὶ νοσήματα, καὶ πρὸς αὐτὸν ἂν μόνον κατέφευγες, ὑπερορῶν ἰατρικῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ θεραπειῶν. Ὁ γὰρ τὴν ψυχὴν κτίσας αὐτὸς καὶ τὸ σῶμα πεποίηκε, καὶ ὁ ἐκείνην τὴν ἀθάνατον ἰώμενος αὐτὸς καὶ τὸ σῶμα δύναται ἀπὸ τῶν προσκαιρῶν παθῶν καὶ νοσημάτων θεραπεῦσαι.

48, 5 Ἀλλὰ πάντως ἐρεῖς μοι ταῦτα· ὁ Θεὸς τῷ σῶματι ἔδωκεν εἰς θεραπείαν τὰς τε βοτάνας τῆς γῆς καὶ τὰ φάρμακα, καὶ ἰατρῶν ἐπιτηδεύματα πρὸς τὰ τοῦ σώματος πάθη προευτρέπισε, τὸ ἀπὸ γῆς ὄν σῶμα θεραπεύεσθαι οἰκονομήσας ἐκ τῶν τῆς γῆς διαφόρων εἰδῶν'. Σύμφημι κάγῳ ταῦτα οὕτως ἔχειν. Ἀλλὰ πρόσεχε καὶ

αιώνια ἀγαθά, πού εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀκόμα δέν πιστεύεις ὅτι θά τά ἀποκτήσεις, καί ἄς νομίζεις ὅτι πιστεύεις πῶς θά τά ἀποκτήσεις, γιατί ἀποδεικνύεσαι καί σ' αὐτά τά μικρά καί φθαρτά ὅτι εἶσαι ἀπίστος. Καί πάλι λέγει· «ὅπως τό σῶμα εἶναι πολυτιμότερο ἀπό τό ἔνδυμα, ἔτσι καί ἡ ψυχή εἶναι πιο πολυτιμη ἀπό τό σῶμα»⁷⁶. Πιστεύεις λοιπόν ὅτι ἡ ψυχή σου δέχεται ἀπό τό Χριστό θεραπεία σ' ὅλα τά αἰώνια καί ἀθεράπευτα γιά τούς ἀνθρώπους τραύματα, δηλαδή τά πάθη τῆς ἀμαρτίας, γιά τήν ὁποία ἦρθε ἐδῶ στόν κόσμο ὁ Κύριος, γιά νά θεραπεύσει τώρα τίς ψυχές τῶν πιστῶν ἀπό τά ἀθεράπευτα πάθη, καί γιά νά τίς καθαρίσει ἀπό τή βρωμιᾶ τῆς λέπρας δηλαδή τῆς κακίας, αὐτός πού εἶναι ὁ μόνος ἀληθινός γιατρός καί θεραπευτής;

48,4 Ὅπωςδήποτε θά πεῖς, 'πιστεύω. Γι' αὐτό καί στέκομαι ὀρθίος καί ἔχω αὐτή τήν προσδοκία'. Μάθε λοιπόν, ἀφοῦ ἐξετάσεις τόν ἑαυτό σου, μήπως τά σαρκικά σου πάθη σέ ὀδηγήσουν σέ κοσμικούς γιατρούς, ἐπειδή τάχα ὁ Χριστός, στόν ὁποῖο πίστευες, δέ μπορεῖ νά σέ θεραπεύσει. Κοίταξε πῶς ἀπατάς τόν ἑαυτό σου, γιατί νομίζεις ὅτι πιστεύεις, ἐνῶ δέν πιστεύεις ἀκόμη ὅπως πρέπει ἀληθινά. Διότι, ἂν πίστευες ὅτι τά αἰώνια καί ἀθεράπευτα τραύματα καί τά πάθη τῆς κακίας τῆς ἀθάνατης ψυχῆς μποροῦν νά θεραπευθοῦν ἀπό τό Χριστό, θά πίστευες ὅτι μπορεῖ νά θεραπεύει καί τά πρόσκαιρα πάθη καί τά νοσήματα τοῦ σώματος, καί θά κατέφευγες μόνο σ' αὐτόν, παραβλέποντας τίς ἰατρικές φροντίδες καί θεραπείες. Διότι αὐτός πού δημιούργησε τήν ψυχή δημιούργησε καί τό σῶμα, καί αὐτός πού θεραπεύει ἐκείνην πού εἶναι ἀθάνατη, αὐτός μπορεῖ νά θεραπεύσει καί τό σῶμα ἀπό τά πρόσκαιρα πάθη καί νοσήματα.

48,5 Ἀλλά θά μοῦ πεῖς· Ὁ Θεός ἔδωσε γιά τήν θεραπεία τοῦ σώματος καί τά βότανα τῆς γῆς καί τά φάρμακα⁷⁷, καί τίς φροντίδες τῶν γιατρῶν γιά τά πάθη τοῦ σώματος, κάνοντας ἔτσι τά πράγματα, ὥστε τό σῶμα, πού δημιουργήθηκε ἀπό τή γῆ, νά θεραπεύεται ἀπό τά διάφορα εἶδη τῆς γῆς'. Συμφωνῶ καί ἐγώ ὅτι ὅλα αὐτά εἶναι σωστά. Ἀλλά πρόσεχε καί θά μάθεις τήν αἰτία,

γνώση τὸν τρόπον, τίσι ταῦτα δέδοται καὶ τίσιν ὠκονόμησεν ὁ Θεὸς κατὰ πολλὴν καὶ ἄπειρον φιλανθρωπίαν καὶ χρηστότητα. Ἐκπεσῶν ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς ἐντολῆς, ἧς εἰλήφει, καὶ ὑπὸ τὴν ἀπόφασιν τῆς ὀργῆς γεγονώς, καὶ ὥσπερ εἰς αἰχμαλωσίαν καὶ ἀτιμίαν ἢ μετάλλου τινὸς ἐργασίαν, ἐκ τῆς τρυφῆς τοῦ παραδείσου εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἐξορισθεὶς καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ σκοτόυς γεγονώς καὶ ἄπιστος ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν παθῶν καταστάς, ὑπὸ τὰ πάθη λοιπὸν καὶ τὰ νοσήματα τῆς σαρκὸς πέπτωκεν, ὁ πρὶν ἀπαθῆς καὶ ἄνοσος. Δῆλον δὲ ὅτι καὶ πάντες οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντες τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποπεπτώκασιν.

48, 6 Ὡκονόμησε τοίνυν ταῦτα τοῖς ἀσθενέσι καὶ ἀπίστοις ὁ Θεός, μὴ βουληθεὶς παντελῶς ἐξολοθρεῦσαι τὸ ἁμαρτωλὸν τῶν ἀνθρώπων γένος διὰ πολλὴν χρηστότητα, ἀλλ' ἔδωκεν εἰς ψυχαγωγίαν καὶ θεραπείαν καὶ ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος τὰ φάρμακα τοῖς τοῦ κόσμου ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἐξω παῖσι, κάκεινους συνεχώρησε τούτοις χρᾶσθαι τοὺς τῷ Θεῷ μηδέπω δυναμένους ἐξ ὄλου ἑαυτοὺς ἐμπιστεῦειν. Σὺ δὲ ὁ μονᾶζων ὁ προσεληλυθὼς τῷ Χριστῷ καὶ υἱὸς Θεοῦ βουλόμενος εἶναι καὶ ἄνωθεν ἐκ Πνεύματος γεννηθῆναι καὶ ἀνωτέρας καὶ μείζους τοῦ πρώτου καὶ ἀπαθοῦς ἀνθρώπου ἐπαγγελίας ἐκδεχόμενος, τὴν εὐδοκίαν τῆς τοῦ Κυρίου ἐπιδημίας, καὶ ξένος τοῦ κόσμου γεγονώς, καινοτέραν τινὰ καὶ ξένην πίστιν καὶ ἔννοιαν καὶ πολιτείαν παρὰ πάντας τοὺς τοῦ κόσμου ἀνθρώπους κεκτηῖσθαι ὀφείλεις.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

78. Πρβλ. Α' Κορ. 5,12

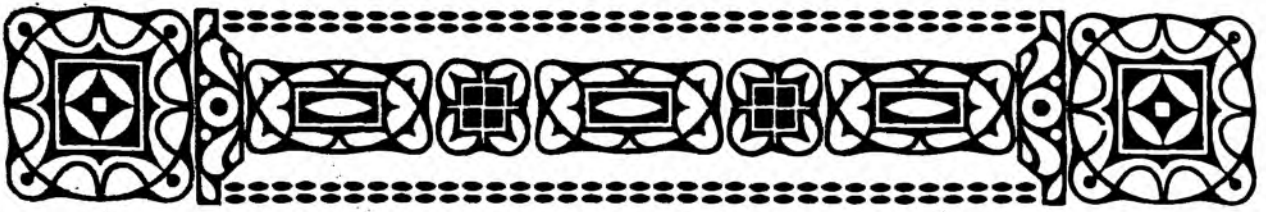
79. Πρβλ. Γαλ. 4,7

80. Πρβλ. Ἰω. 3,3-7

για ποιο σκοπό δηλαδή τά ἔδωσε αὐτά ὁ Θεός καί τά τακτοποίησε σύμφωνα μέ τήν ἄπειρη φιλανθρωπία καί ἀγαθότητά του. Ὅταν παρήκουσε ὁ ἄνθρωπος τήν ἐντολή, τήν ὁποία ἔλαβε, καί βρέθηκε κάτω ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς ὀργῆς, καί σά νά ὀδηγήθηκε σέ αἰχμαλωσία καί σέ ἀτίμωση ἢ σέ καταναγκαστική ἐργασία ἐξόρυξης μετάλλων, ἀφοῦ ἐξορίσθηκε ἀπό τήν ἀπολαυση τοῦ Παραδείσου σ' αὐτόν ἐδῶ τόν κόσμο καί βρέθηκε κυριαρχημένος ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ σκότους, καί, ἀφοῦ ἔγινε ἄπιστος ἐξ αἰτίας τῆς πλάνης τῶν παθῶν, κυριεύθηκε ἀπό τά νοσήματα καί τά σωματικά πάθη, αὐτός πού πρὶν ἦταν ἀπαθής καί ἀπρόσβλητος ἀπό τίς ἀρρώστιες. Εἶναι φανερό βέβαια ὅτι καί ὅλοι ὅσοι γεννήθηκαν ἀπ' αὐτόν κληρονόμησαν τά ἴδια πάθη.

48,6 Ἐκανε λοιπόν ἔτσι τά πράγματα ὁ Θεός γιά τούς ἀσθενεῖς καί τούς ἄπιστους, γιατί δέ θέλησε, ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης του ἀγάπης νά ἐξολοθρεύσει τελείως τό ἀμαρτωλό γένος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' γιά τούς ἀνθρώπους πού ζοῦν στόν κόσμο ἔδωσε τά φάρμακα γι' ἀνακούφιση καί θεραπεία καί φροντίδα τοῦ σώματος καθώς καί γιά ὅλους πού ζοῦν μακριά ἀπό αὐτόν⁷⁸, καί τούς ἐπέτρεψε νά τά χρησιμοποιοῦν, γιατί δέ μπορούσαν ἀκόμη νά ἐμπιστευθοῦν ἐξ ὀλοκλήρου τόν ἑαυτό τους στό Θεό. Σύ ὁμως πού εἶσαι μοναχός καί ἔχεις προσέλθει στό Χριστό, πού θέλεις νά εἶσαι υἱός τοῦ Θεοῦ⁷⁹, καί ἔχεις ἀναγεννηθεῖ ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα⁸⁰, πού ἔχεις δεχθεῖ ἀνώτερες καί μεγαλύτερες ἐπαγγελίες ἀπό τόν πρῶτο ἄνθρωπο τόν ἀπαθή, δηλαδή τήν ἀγάπη τοῦ Κυρίου πού ἔγινε ἄνθρωπος, καί ἔχεις γίνει ξένος γιά τόν κόσμο, πρέπει ν' ἀποκτήσεις κάποια καινούρια καί ξένα πίστη καί κάποια ἐννοια καί τρόπο ζωῆς διαφορετικό ἀπ' ὅλους τούς ἀνθρώπους πού ζοῦν μέσα στόν κόσμο.

Ἄς δοξάζουμε τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Θ '

49,1 Ἐάν τις ἐξελθὼν τῶν ἰδίων καὶ ἀποταξάμενος τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ τῆς τρυφῆς τοῦ κόσμου ἀπαλλαγείς καὶ κτημάτων καὶ πατρὸς καὶ μητρὸς ἕνεκεν τοῦ Κυρίου καὶ ἑαυτὸν σταυρώσας, ξένος καὶ πένης καὶ ἐνδεῆς γένηται, ἀντὶ δὲ τῆς ἀναπαύσεως τοῦ κόσμου ἀνάπαυσιν θεϊκὴν ἐν ἑαυτῷ μὴ εὖρη καὶ ἀντὶ τῆς προσκαίρου τρυφῆς τρυφῆς Πνεύματος εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μὴ αἰσθηται, καὶ ἀντὶ τῶν φθαρτῶν ἐνδυμάτων ἐνδύματα φωτὸς θεότητος μὴ ἀμφιάσῃται εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, καὶ ἀντὶ τῆς προσκαίρου καὶ σαρκικῆς κοινωνίας ταύτης κοινωνίαν τοῦ ἐπουρανίου ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ ἐν πληροφορίᾳ μὴ γινῶ, καὶ ἀντὶ τῆς φαινομένης τοῦ κόσμου τούτου χαρᾶς χαρὰν Πνεύματος ἔνδον μὴ σχῆ, καὶ παράκλησιν οὐρανίου χάριτος καὶ χορτασίαν θείαν ἐν τῇ ψυχῇ μὴ λάβῃ ἐν τῷ ἐποφθῆναι αὐτῷ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ἀπαξοπλῶς ἀντὶ ταύτης τῆς προσκαίρου ἀπολαύσεως ἀπόλαυσιν ἀφθαρτον ἐπιθυμητὴν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ μὴ κτήσῃται νῦν, οὗτος γέγονεν ἄλας μωρόν, οὗτος ἐλεεινός ἐστι παρὰ πάντας ἀνθρώπους,

81. Μάρκ. 10,29

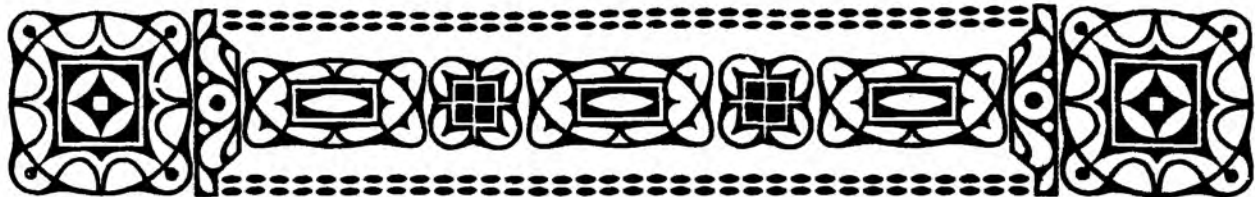
82. Πρβλ. Ἑβρ. 11,13

83. Πρβλ. Ἐφ. 3,16

84. Πρβλ. Α' Θεσ. 1,6

85. Λευιτ. 9,6

86. Πρβλ. Ματθ. 5,13



Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Θ'

49,1

Ἐάν τις ἕνεκεν χάριτος τοῦ Κυρίου ἀπομακρυνθῆται ἀπό τῶν δικῶν αὐτοῦ, ἀπαρνηθῆται αὐτόν τόν κόσμον καί ἀπαλλαγῆται ἀπό τῶν ἀπολαύσεων αὐτοῦ τοῦ κόσμου καί ἀπό τῶν περιουσιῶν αὐτοῦ καθὼς καί ἀπό τόν πατέρα αὐτοῦ καί τήν μητέρα αὐτοῦ⁸¹, καί ἀποσταυρώσει τόν ἑαυτό αὐτοῦ⁸² καί γίνηται ξένος καί φτωχός καί ἀποφύγει τήν ἀνάπαυσιν αὐτοῦ τοῦ κόσμου, δέ βρεῖ ὁμοίως γιά τόν ἑαυτό αὐτοῦ τήν θεϊκήν ἀνάπαυσιν, καί ἐπίσης, ἀποφύγει τήν πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν δέν αἰσθανθῆται στήν ψυχή αὐτοῦ τήν θεϊκήν ἀπόλαυσιν τοῦ πνεύματος, καί περιφρονώντας τά φθαρτά ἐνδύματα δέ ντυθῆται στόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο⁸³ τά φωτεινά ἐνδύματα τῆς θεότητος, δέ γνωρίσει μέ βεβαιότητα μέσα στήν ψυχή αὐτοῦ τήν ἐπουράνια καί πνευματική κοινωνία, ἀποφύγει θά ἔχει ἐγκαταλείψει τήν κοσμική καί σαρκική, δέν ἀποκτήσει μέσα αὐτοῦ τήν χαρά τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁸⁴, ἀποφύγει θά ἔχει θυσιάσει τήν χαρά αὐτοῦ τοῦ κόσμου, δέ λάβει μέσα στήν ψυχή αὐτοῦ τήν παρηγορίαν πού προσφέρει ἡ οὐράνια χάρις καθὼς καί τό θεῖο χορτασμό, μέ τό νά φανερωθῆται σ' αὐτόν ἡ δόξα τοῦ Κυρίου, σύμφωνα μ' αὐτό πού ἔχει γραφῆ⁸⁵, καί μ' ἕνα λόγο, ἄν δέ μπορέσει ν' ἀπολαύσει τώρα τήν ἄφθαρτη καί ἐπιθυμητή μακαριότητα μέσα στήν ψυχή αὐτοῦ, περιφρονώντας τήν πρόσκαιρον, αὐτός ἔγινε σάν τό ἅλατι πού ἔχασε τήν δύναμή αὐτοῦ⁸⁶, καί εἶναι ὁ πιό ἐλεεινός ἀπ' ὅλους

οὗτος καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἐστερήθη καὶ τῶν θεϊκῶν δωρεῶν οὐκ ἀπέλαυσε. Μυστήρια θεῖα δι' ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος οὐκ ἔγνω ἐν τῷ ἔσω αὐτοῦ ἀνθρώπῳ.

49,2 Διὰ τοῦτο γὰρ ξένος τοῦ κόσμου γεγένηται τις, ἵνα εἰς ἕτερον κόσμον καὶ αἰῶνα τῷ φρονήματι μετέλθῃ ἢ ψυχὴ αὐτοῦ κατὰ τὸν ἀπόστολον· «ἡμῶν γὰρ» φησὶ «τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει»· καὶ πάλιν· «ἐπὶ γῆς περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα». Δεῖ τοίνυν τὸν ἀποταξάμενον τῷ κόσμῳ τούτῳ βεβαίως πιστεῦσαι, ὅτι χρὴ εἰς ἕτερον αἰῶνα τῷ φρονήματι ἀπὸ τοῦ νῦν διὰ τοῦ Πνεύματος μεταβῆναι, κάκεῖ πολιτεύεσθαι καὶ τρυφᾶν καὶ ἀπολαύειν πνευματικῶν ἀγαθῶν καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον ἐκ Πνεύματος γεννηθῆναι, καθὼς ὁ Κύριος εἶπεν· «ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν»· ἐπειδὴ ἔστιν ἄλλος θάνατος παρὰ τὸ φαινόμενον καὶ ἄλλη ζωὴ παρὰ τὴν φαινομένην. Λέγει γὰρ ἡ Γραφὴ ὅτι «ἡ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκεν»· καὶ· «ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς»· ὅτι «οὐχ οἱ νεκροὶ αἰνέσουσί σε, Κύριε, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ζῶντες εὐλογήσομέν σε».

49,3 Ὡσπερ γὰρ ὁ ἥλιος ἀνατείλας ἐπὶ τὴν γῆν ὄλος ἐν τῇ γῆ ἔστιν, ἐπὰν δὲ πρὸς δυσμὰς γένηται, πάσας αὐτοῦ τὰς ἀκτῖνας συναγει πορευόμενος ἐν τῷ ἑαυτοῦ οἴκῳ, οὕτω καὶ ψυχὴ ἢ μὴ ἄνωθεν ἐκ τοῦ Πνεύματος ἀναγεννηθεῖσα ὅλη ἐν τῇ γῆ ἔστι τοῖς λογισμοῖς αὐτῆς καὶ τῷ φρονήματι ἐπὶ γῆς ἐκτεινομένη ἕως τῶν περάτων αὐτῆς. Ἐπὰν δὲ καταξιωθῇ τὴν ἐπουράνιον λαβεῖν τοῦ Πνεύματος γέννησιν καὶ κοινωνίαν, πάντα αὐτῆς τοὺς λογισμοὺς συνάγουσα καὶ μεθ' ἑαυτῆς ἔχουσα εἰσέρχεται πρὸς τὸν Κύριον εἰς τὸ ἐξ

87. Πρβλ. Ἐφ. 3,16

90. Ἰω. 5,24

93. Ψαλμ. 113,25

88. Φιλιπ. 3,20

91. Α' Τιμ. 5,6

94. Πρβλ. Ἰω. 3,3,7

89. Β' Κορ. 10,3

92. Λουκᾶ 9,60

95. Πρβλ. Δαν. 4,21

τούς ανθρώπους· αὐτός καί τά ἐπίγεια στερήθηκε καί τίς θεϊκές δωρές δέν ἀπόλαυσε. Δέ γνώρισε στόν ἐσωτερικό του ἄνθρωπο⁸⁷ τά θεῖα μυστήρια πού ἐνεργοῦνται μέ τό ἅγιο Πνεῦμα.

49,2 Γι' αὐτό λοιπόν γίνεται σάν κάποιος ξένος γιά τόν κόσμο αὐτό, γιά νά μεταβεῖ ἡ ψυχὴ του σ' ἄλλο κόσμο καί σέ κάποιο ἄλλο αἰώνα, σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ ἀποστόλου· διότι λέγει· «ἡ δική μας πατρίδα βρίσκεται στούς οὐρανοὺς»⁸⁸. καί πάλι λέγει· «διότι ἐμεῖς, ἂν καί ζοῦμε ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, δέν ἀγωνιζόμαστε τόν καλό ἀγώνα μέ σαρκικά μέσα»⁸⁹. Πρέπει λοιπόν αὐτός πού ἀποχωρίσθηκε αὐτόν τόν κόσμο νά πιστέψει μέ βεβαιότητα, ὅτι πρέπει ἀπό τώρα νά μεταθέσει τό φρόνημά του μέ τή βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος σ' ἕναν ἄλλο αἰώνα, καί ἐκεῖ πλέον νά ζεῖ καί νά ἀπολαμβάνει τά πνευματικά ἀγαθά καί νά ἀναγεννηθεῖ ἀπό τό Πνεῦμα κατά τόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος· «αὐτός πού πιστεύει σέ μένα ἤδη ἔχει μεταβεῖ ἀπό τό θάνατο στή ζωή»⁹⁰. διότι ὑπάρχει διαφορετικός θάνατος ἀπό αὐτόν πού φαίνεται καί διαφορετικὴ ζωὴ ἀπ' αὐτήν πού ζοῦμε. Διότι λέγει ἡ Γραφή ὅτι «ἡ χήρα πού κάνει σπάταλη καί τρυφηλὴ ζωὴ, ἂν καί ζεῖ σωματικά, ὅμως ἔχει πεθάνει πνευματικά ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν της»⁹¹. καί ἄλλοῦ· «ἀφῆστε τοὺς πνευματικά νεκροὺς νά θάψουν τοὺς νεκροὺς τους»⁹². γιατί «δέ θά σέ ὑμνήσουν οἱ νεκροί, Κύριε, ἀλλ' ἐμεῖς οἱ ζωντανοί θά ὑμνήσουμε τό ὄνομά σου»⁹³.

49,3 Διότι, ὅπως ὁ ἥλιος, ἀφοῦ ἀνατεῖλει, βρίσκεται ὀλόκληρος πάνω στή γῆ, καί ὅταν προχωρήσει πρὸς τή δύση μαζεύει ὅλες του τίς ἀκτίνες, βαδίζοντας γιά τό σπίτι του, ἔτσι καί ἡ ψυχὴ πού δέν ἔχει ἀναγεννηθεῖ ἀπό τόν οὐρανό⁹⁴ μέ τή δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος, βρίσκεται ὀλόκληρη μέ τοὺς λογισμοὺς καί τό φρόνημά της προσκολλημένη πάνω στή γῆ καί ἐκτείνεται μέχρι τά πέρατα αὐτῆς⁹⁵. Ὄταν ὅμως ἀξιωθεῖ νά λάβει τὴν ἐπουράνια γέννηση καί κοινωνία⁹⁶ πού χαρίζει τό Πνεῦμα, ἀφοῦ συγκεντρώσει ὅλους τοὺς λογισμοὺς της καί τοὺς κρατήσει

96. Πρβλ. Β' Κορ. 13,13. Πρβλ. Φιλιπ. 2,1

οὐρανοῦ ἀχειροποίητον κατοικητήριον, καὶ πάντες οἱ λογισμοὶ αὐ-
τῆς οὐράνιοι καὶ καθαροὶ καὶ ἅγιοι γίνονται, χωροῦντες εἰς ἀέρα
θεικόν. Ρυσθεῖσα γὰρ ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς φυλακῆς τοῦ σκότους, τοῦ πο-
νηροῦ ἄρχοντος τοῦ πνεύματος τοῦ κόσμου, εὐρίσκει λογισμοὺς κα-
θαροὺς καὶ θείους, ὅτι εὐδόκησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ποιῆσαι
«θείας φύσεως κοινωνόν».

49, 4 Εἰ οὖν ἀναχωρήσεις πάντων τῶν ἐν τῷ βίῳ πραγμάτων καὶ
προσκαρτερεῖς τῇ εὐχῇ σου, οὐ μᾶλλον τὸν κάματον τοῦτον ἀνα-
παύσεως μεστὸν ἠγήση, καὶ τὴν ὀλίγην θλῖψιν καὶ τὸν πόνον χαρᾶς
καὶ ἀνέσεως ἀνάπλεων νομίσεις μεγίστης; Εἰ γὰρ καὶ τὸ σῶμά σου
καὶ ἡ ψυχὴ σου καταδεδαπάνητο κατὰ πᾶσαν ὥραν ἐν ὄλω τῷ βίῳ
διὰ τηλικαῦτα ἀγαθὰ, τί τοῦτο ἦν; Ὡς τῆς ἀρρήτου εὐσπλαγχνίας
τοῦ Θεοῦ, ὅτι δωρεὰν ἑαυτὸν χαρίζεται τοῖς πιστεύουσιν ἐν ὀλίγῳ
καιρῷ Θεὸν κληρονομῆσαι, καὶ Θεὸν οἰκῆσαι ἐν σώματι ἀνθρώ-
που καὶ ἔχειν τὸν Κύριον οἰκίαν καλὴν τὸν ἄνθρωπον. Ὡσπερ γὰρ
ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἔκτισεν εἰς τὸ κατοικῆσαι τὸν ἄν-
θρωπον, οὕτω καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἔκτισεν
εἰς ἰδίαν οἰκίαν, εἰς τὸ ἐνοικῆσαι καὶ ἀναπαῆναι ὡς ἐν ἰδίῳ οἴκῳ
τῷ σώματι, ἔχων νύμφην καλὴν τὴν ἐράσμιον ψυχὴν τὴν κατ' εἰ-
κόνα αὐτοῦ πεποιημένην. «Ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς» φησὶν ὁ ἀπό-
στολος «ἐνὶ ἀνδρί, παρθένον ἀγνήν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ»· καὶ
πάλιν «οὗ οἴκός ἐσμεν ἡμεῖς». Ὡσπερ γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ οἴκῳ αὐ-
τοῦ μετὰ σπουδῆς πάντα τὰ ἀγαθὰ ἀποθησαυρίζει, οὕτω καὶ ὁ Κύ-
ριος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι, ἀποτίθεται καὶ
θησαυρίζει τὸν πλοῦτον τοῦ Πνεύματος τὸν οὐράνιον.

μέσα της, πηγαίνει νά συναντήσει τόν Κύριο μέσα στό έπουράνιο καί άχειροποίητο κατοικητήριό του, καί όλοι οί λογισμοί της γίνονται ούράνιοι καί καθαροί καί άγιοι, γιατί βρίσκονται μέσα σέ θεϊκό άέρα. Διότι, άφοϋ άπαλλαχθεϊ ή ψυχή από τή φυλακή τοϋ σκότους, δηλαδή από τόν πονηρό άρχοντα τοϋ πνεύματος τοϋ κόσμου, βρίσκει καθαρούς λογισμούς καί θείους, διότι από άγάπη ό Θεός έκαμε τόν άνθρωπο «κοινωνό τής θείας φύσεώς του»⁹⁷.

49,4 Ἄν λοιπόν απομακρυνθεϊς άπ' όλα τά πράγματα πού ύπάρχουν στή ζωή καί παραμένεις σταθερός στήν προσευχή σου, δέ θά θεωρήσεις τότε τήν κούραση αϋτή γεμάτη άνάπαυση, καί τή λίγη θλίψη καί τόν πόνο δέ θά τά θεωρήσεις ότι εϊναι γεμάτα από χαρά; Διότι, αν εϊχε καταδαπανηθεϊ καί τό σϋμα σου καί ή ψυχή σου, κάθε ρά καί σ' όλη τή ζωή σου, γιά τόσο μεγάλα άγαθά, τί θά ήταν αϋτό; Πώ πώ άνέκφραστο μέγεθος εϋσπλαχνίας τοϋ Θεοϋ, διότι χαρίζει τόν έαυτό του δωρεάν σ' αϋτούς πού πιστεύουν, ρστε σέ λίγο καιρό νά κληρονομήσουν τό Θεό, καί έτσι ό Θεός νά κατοικήσει μέσα στό σϋμα τοϋ ανθρώπου, καί ό Κύριος νά έχει τόν άνθρωπο σαν καλή κατοικία. Διότι, όπως ό Θεός δημιούργησε τόν οϋρανό καί τή γη⁹⁸ γιά νά κατοικήσει ό άνθρωπος, έτσι δημιούργησε καί τό σϋμα καί τήν ψυχή γιά νά γίνει δική του κατοικία, γιά νά κατοικήσει καί ν' αναπαυθεϊ σά νά ήταν δικό του σπίτι τό σϋμα, έχοντας καλή νύφη τήν άγαπητή ψυχή πού δημιουργήθηκε κατ' εικόνα του. «Σᾱς έχω ένώσει μέ δεσμούς άρραβώνα», λέγει ό απόστολος, «μέ ένα άνδρα, δηλαδή τό Χριστό, γιά νά παρουσιάσω τήν ψυχή σας άγνή καί καθαρή πρός αϋτόν, σαν παρθένο καί πνευματική νύφη»⁹⁹. καί πάλι λέγει «έμεϊς πού εϊμαστε οϊκος δικός του»¹. Διότι, όπως ό άνδρας μέ μεγάλη φροντίδα φυλάσσει μέσα στό σπίτι του όλα τά άγαθά του, έτσι καί ό Κύριος μέσα στό σπίτι του, δηλαδή στήν ψυχή καί στό σϋμα, άποθηκεύει καί φυλάσσει τόν οϋράνιο πνευματικό πλοϋτο.

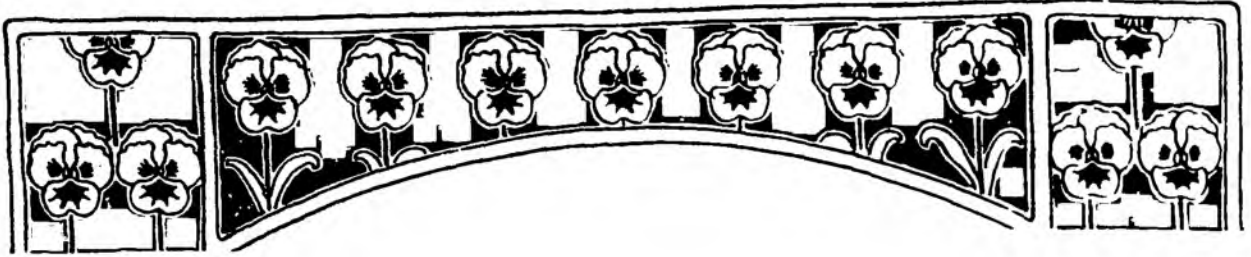
1. Έβρ. 3,6

Οὔτε δὲ σοφοὶ διὰ τῆς σοφίας οὔτε φρόνιμοι διὰ τῆς φρονήσεως αὐτῶν ἠδυνήθησαν καταλαβεῖν ψυχῆς λεπτότητα ἢ εἰπεῖν περὶ αὐτῆς ὡς ἔστιν, εἰ μὴ μόνον οἷς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀποκαλύπτεται ἢ κατάληψις καὶ γνῶσις ἀκριβῆς περὶ ψυχῆς γνωρίζεται. Ἄλλ' ἐνταῦθα θεώρει καὶ διάκρινον καὶ σύνες, πῶς. Ἄκουσον. Οὗτος Θεός, αὐτὴ οὐ θεός. Οὗτος Κύριος, αὐτὴ δούλη. Οὗτος κτίστης, αὐτὴ κτίσμα. Οὗτος ποιητής, αὐτὴ ποίημα. Οὐδὲν κοινὸν τῆς αὐτοῦ φύσεως καὶ αὐτῆς τυγχάνει, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄπειρον καὶ ἄρρητον καὶ ἀνεννόητον ἀγάπην καὶ εὐσπλαγγιαν αὐτοῦ εὐδόκησεν εἰς τοῦτο τὸ ποίημα καὶ κτίσμα νοερὸν καὶ τίμιον καὶ ἐξαιρετον ἔργον ἐνοικῆσαι, ὡς φησιν ἡ Γραφή· «εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων», εἰς τὴν αὐτοῦ σοφίαν καὶ κοινωνίαν, εἰς ἴδιον κατοικητήριον, εἰς ἰδίαν τιμίαν καὶ καθαρὰν νόμφην.

49,5 Τοιούτων οὖν ἀγαθῶν προκειμένων καὶ τοιούτων ἐπαγγελιωῶν ἐπαγγελθεισῶν καὶ τοιαύτης εὐδοκίας ὑπὸ Κυρίου εἰς ἡμᾶς γεγεννημένης, μὴ ἀμελήσωμεν, ὧ τέκνα, μήτε ὀκνήσωμεν ἐπειχθῆναι πρὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ ἑαυτοὺς ὀλοτελῶς τῇ τοῦ Κυρίου εὐαρεστήσει ἐπιδοῦναι. Παρακαλέσωμεν τοίνυν τὸν Κύριον, ἵνα τῇ ἰδίᾳ τῆς θεότητος δυνάμει λυτρώσῃται ἡμᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς τοῦ σκότους τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, καὶ τὴν ἰδίαν εἰκόνα καὶ τὸ πλάσμα ἐκδικῆσας ἀναλάμψαι ποιῆσῃ, σώαν καὶ καθαρὰν τὴν ψυχὴν ἀπεργασάμενος, καὶ οὕτως ἀξιοθῶμεν τῆς κοινωνίας τοῦ Πνεύματος, δοξάζοντες Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ούτε οί σοφοί μέ τή σοφία τους, ούτε οί συνετοί μέ τό μυαλό τους μπόρεσαν νά καταλάβουν τή λεπτότητα τῆς ψυχῆς ἢ νά μιλήσουν γι' αὐτή, πῶς εἶναι, ἀλλ' αὐτό εἶναι γνωστό σ' ἐκείνους πού μέ τό ἅγιο Πνεῦμα ἀποκαλύπτεται ἡ κατανόηση καί ἡ ἀκριβής γνώση τῆς ψυχῆς. Ὅμως καί ἐδῶ πάλι παρατήρησε, διάκρινε καί μάθε πῶς γίνεται αὐτό. Ἦκουσε λοιπόν. Αὐτός εἶναι Θεός, αὐτή δέν εἶναι θεός. Αὐτός εἶναι Κύριος, ἐνῶ αὐτή εἶναι δούλη. Αὐτός εἶναι κτίστης, ἐνῶ αὐτή κτίσμα. Αὐτός εἶναι δημιουργός, ἐνῶ αὐτή δημιούργημα. Δέν ὑπάρχει τίποτε κοινό ἀνάμεσα στή δική του φύση καί στή δική της, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς ἄπειρης καί ἀνέκφραστης καί ἀσύλληπτης ἀγάπης καί εὐσπλαχνίας του δέχθηκε νά κατοικήσει μέσα σ' αὐτό τό δημιούργημα καί νοερό κτίσμα, στό τίμιο καί ἐξαιρετο αὐτό ἔργο, ὅπως λέγει ἡ Γραφή· «γιά νά εἶμαστε ἐμεῖς σάν τά πλέον εὐγενή καί ἐκλεκτά δημιουργήματα μεταξύ ὄλων τῶν ἄλλων»^{1α}, σύμφωνα μέ τή σοφία του νά ἐνωθεῖ καί νά γίνει δικό του κατοικητήριο, δική του τίμια καί καθαρή νύφη.

49,5 Ἄφοῦ λοιπόν βρίσκονται μπροστά μας τέτοια ἀγαθά καί μᾶς ἔχουν δοθεῖ τέτοιες ὑποσχέσεις καί τόση μεγάλη ἀγάπη δείχθηκε σέ μᾶς ἀπό τόν Κύριο, ἄς μή ἀμελήσουμε, τέκνα μου, οὔτε νά ὀλιγορήσουμε νά ὀδηγηθοῦμε πρὸς τήν αἰώνια ζωή καί νά προσφέρουμε ὀλοκληρωτικά τούς ἑαυτούς μας στήν εὐαρέσκεια τοῦ Κυρίου. Ἦς παρακαλέσουμε λοιπόν τόν Κύριο νά μᾶς λυτρῶσει μέ τή δύναμη τῆς θεότητάς του ἀπό τή σκοτεινή φυλακή τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας², καί, ἀφοῦ μᾶς συγχωρήσει, ἄς κάνει νά λάμψει ἡ δική του εἰκόνα, ἀφοῦ καταστήσει τήν ψυχή μας σῶα καί καθαρή, καί ἔτσι νά ἀξιωθοῦμε νά ἐνωθοῦμε μέ τό ἅγιο Πνεῦμα, δοξάζοντας τόν Πατέρα καί τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν'

50,1 Τίς ἦν ὁ κλείσας τὰς θύρας τῶν οὐρανῶν; Ἡλίας ἢ ὁ Θεὸς ἦν ἐν αὐτῷ ὁ ἐπιτάξας καὶ τῷ ὑετῷ; Νομίζω ὅτι ὁ ἐξουσιαστής τοῦ οὐρανοῦ αὐτὸς ἐνεκαθέσθη ἐντὸς τοῦ νοδῶν αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς γλώττης αὐτοῦ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐκώλυσε τοῦ μὴ κατελθεῖν ὑετὸν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ πάλιν εἶπε, καὶ ἠνοίγησαν αἱ πύλαι τῶν οὐρανῶν καὶ κατήλθεν ὁ ὑετός. Ὁμοίως καὶ Μωϋσῆς ἔθηκε ράβδον, καὶ ἐγένετο ὄφις. Καὶ πάλιν εἶπε καὶ ἐγένετο ράβδος. Ἔλαβεν ἀπὸ καμίνου τέφραν καὶ ἐσκόρπισε, καὶ ἐγένοντο ἔλκη. Καὶ πάλιν ἐπέταξε, καὶ ἐγένοντο σκνίπες καὶ βάτραχοι. ἼΑρα ταῦτα φύσις ἀνθρώπων ποιεῖν ἠδύνατο; Εἶπε τῇ θαλάσῃ καὶ ἐμερίσθη τῷ ποταμῷ, καὶ μετεβλήθη εἰς αἷμα. Ἀλλὰ δηλονότι οὐρανία δύναμις ᾧκει ἐν τῷ νῶ αὐτοῦ, καὶ διὰ Μωσέως ἐποίει τὰ σημεῖα ταῦτα.

50,2 Ὁ Δαβὶδ πῶς ἄνευ ὀπλοῦ ἠδύνατο μετὰ τοιοῦτου γίγαντος συμβαλεῖν εἰς πόλεμον; Καὶ ὅτε ἔρριψε τὸν λίθον κατὰ τοῦ ἀλλοφύλου, διὰ τῆς χειρὸς Δαβὶδ χεὶρ Θεοῦ ὠδήγει τὸν λίθον, καὶ αὐτὴ ἡ θεία δύναμις ἀπέκτεινεν αὐτὸν ποιήσασα τὴν νίκην· οὐ γὰρ Δαβὶδ

3. Γ' Βασ. 17,1·18,45

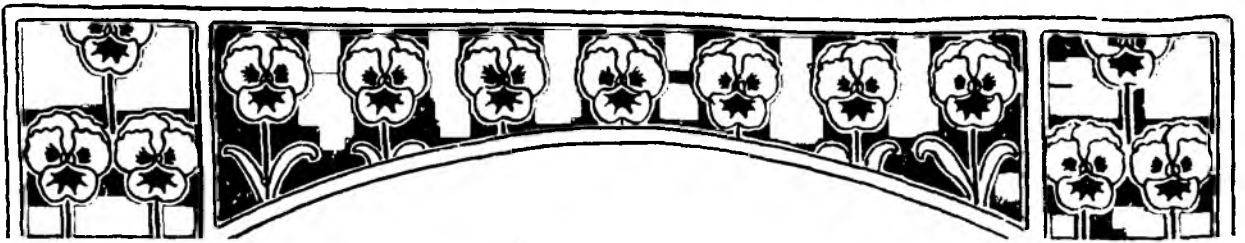
6. Ἐξ. 8,7,17

4. Ἐξ. 7,10

7. Ἐξ. 14,21

5. Ἐξ. 9,8έ.

8. Ἐξ. 7,20



Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν'

50,1 Ποιός ἦταν αὐτός πού ἐκλεισε τίς πόρτες τοῦ οὐρανοῦ;³ Ὁ Ἥλιος ἢ ὁ Θεός, πού ἦταν μέσα σ' αὐτόν, πού διέταξε καί τή βροχή; νομίζω ὅτι ὁ ἐξουσιαστής τοῦ οὐρανοῦ αὐτός ἐγκαταστάθηκε μέσα στό νοῦ του, καί μέ τή γλώσσα τοῦ προφήτη ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐμπόδιζε τή βροχή νά ἔρθει στή γῆ. Καί πάλι μίλησε καί ἀνοίχθηκαν οἱ πύλες τοῦ οὐρανοῦ καί ἦρθε ἡ βροχή. Κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ὁ Μωυσῆς ἔρριξε τό ραβδί του καί αὐτό ἔγινε φίδι⁴. Καί πάλι τό διέταξε καί ἔγινε ραβδί. Πῆρε ἀπό τό καμίνι στάχτη καί τή σκόρπισε καί αὐτή ἔγινε πληγές⁵. Καί πάλι διάταξε καί ἔγιναν σκνίπες καί βάτραχοι⁶. Ἄραγε μπορούσε νά τά κάνει αὐτά ἡ ἀνθρώπινη φύση; Διάταξε τή θάλασσα καί χωρίσθηκε στά δύο⁷. εἶπε στό ποτάμι καί μεταβλήθηκε σέ αἷμα⁸. Γίνεται φανερό λοιπόν ὅτι μέσα στό νοῦ του κατοικοῦσε οὐράνια δύναμη καί μέ τό Μωυσῆ πραγματοποιοῦσε ὅλα αὐτά τά θαύματα.

50,2 Ὁ Δαβὶβ πῶς μπορούσε χωρίς ὄπλο νά πολεμήσει ἔχοντας ἓνα μεγάλο γίγαντα σάν ἀντίπαλο; Καί ὅταν ἔρριξε τήν πέτρα ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ του⁹ μέ τό χέρι τοῦ Δαβίδ ὁδηγοῦσε τήν πέτρα τό χέρι τοῦ Θεοῦ, καί αὐτή ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ τόν σκό-

9. Α' Βασ. 17,49εέ.

ἠδύνατο, ἀσθενῆς ὢν τῷ σώματι. Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Ἰεριχώ, περιεκαθέσθη ἐπὶ ἡμέρας μηδὲν δυνάμενος ποιῆσαι τῇ ἰδίᾳ φύσει, ἀλλ' ὅτε ὁ Θεὸς ἐκέλευσε, τὰ τεῖχη ἀφ' ἑαυτῶν κατέπεσε. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, λέγει αὐτῷ ὁ Κύριος· «ἄπελθε εἰς πόλεμον». Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· «ζῆ Κύριος, οὐ μὴ ἀπέλθω ἄνευ σου». Καὶ τίς ἐστὶν ὁ ἐπιτάξας τῷ ἡλίῳ στήναι ἄλλας δύο ὥρας ἐν τῇ συμβολῇ τοῦ πολέμου; Ἡ φύσις αὐτοῦ μόνη ἢ ἡ συνοῦσα αὐτῷ δύναμις; Καὶ Μωϋσῆς ὅτε συνέβαλε τῷ Ἀμαλήκ, εἰ μὲν ἐξέτεινε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν Θεόν, ἐπάτει τὸν Ἀμαλήκ· εἰ δὲ ἔκλινε τὰς χεῖρας, ὁ Ἀμαλήκ περιεγίνετο.

50,3 Σὺ δὲ ἀκούων ταῦτα γινόμενα, μὴ μακρὰν σου ἀπέλθῃ ὁ νοῦς, ἐπειδὴ ἐκεῖνα τύπος ἦν καὶ σκιά τῶν ἀληθινῶν πραγμάτων. Ἀνάλαβε οὖν εἰς ἑαυτὸν ταῦτα. Ὅτε γὰρ ἐκτεινῆς τὰς χεῖρας τοῦ νοῦς σου καὶ τοὺς λογισμοὺς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ θελήσεις προσκολληθῆναι τῷ Κυρίῳ, κατώτερος τῶν λογισμῶν σου γίνεται ὁ σατανᾶς. Καὶ ὥσπερ εἰς Ἰεριχώ τὰ τεῖχη ἔπεσον διὰ δυνάμεως Θεοῦ, οὕτω καὶ νῦν τὰ τεῖχη τῆς κακίας τὰ κωλύοντά σου τὸν νοῦν καὶ αἱ πόλεις τοῦ σατανᾶ καὶ οἱ ἐχθροὶ σου ἐξολοθρεύονται διὰ δυνάμεως Θεοῦ. Οὕτως ἐν τῇ σκιᾷ Θεοῦ δύναμις ἀδιαλείπτως συνῆν τοῖς δικαίοις, ποιῶσα θαυμάσια φανερά, καὶ ἔσωθεν δὲ ἐν αὐτοῖς ὄκει ἡ θεία χάρις. Ὅμοίως καὶ εἰς τοὺς προφήτας ἐνήργει καὶ διηκόνει τὸ Πνεῦμα ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τοῦ προφητεῦειν καὶ λαλεῖν, ὅτε χρεια ἦν πράγματα μεγάλα εἰπεῖν τῷ κόσμῳ. Οὐ γὰρ πάντοτε ἐλάλουν, ἀλλ' ὅτε ἤθελε τὸ ἐν αὐτοῖς Πνεῦμα· πλὴν ἡ δύναμις πάντοτε συνῆν.

10. Ἰησ. Ναυῆ κεφ.6έ.

11. Ἰησ. Ναυῆ 10,13έ.

12. Ἐξ. 17,11

τωσε, ἀναδεικνύοντάς τον νικητή· διότι δέ μπορούσε νά νικήσει ὁ Δαβίδ, ἐπειδή ἦταν ἀνίσχυρος ὡς πρὸς τό σῶμα. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ὅταν πῆγε νά πολεμήσει στήν Ἱεριχώ¹⁰ ἔμεινε καθηλωμένος γύρω ἀπό τά τεῖχη ἑφτά μέρες, χωρίς νά μπορεῖ νά κάνει τίποτε μέ τίς δυνάμεις του, ὅταν ὁμως διέταξε ὁ Θεός ἔπεσαν τά τεῖχη μόνα τους. Καί ὅταν μετά μπῆκε στή γῆ τῆς ἐπαγγελίας, τοῦ λέγει ὁ Κύριος· «Πήγαινε νά πολεμήσεις». Ἀπάντησε ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ· «Ὁ Κύριος ζεῖ, δέν πρόκειται ν' ἀναχωρήσω γιά πόλεμο χωρίς ἐσένα». Καί ποιός εἶναι ἐκεῖνος πού διέταξε τόν ἥλιο νά σταθεῖ ἄλλες δύο ὥρες¹¹ κατά τήν ὥρα τοῦ πολέμου; Μόνη ἡ ἀνθρωπίνη δύναμη ἢ ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ πού ὑπῆρχε μαζί της; Καί ὁ Μωυσῆς ὅταν ἐπιτέθηκε ἐναντίον τῶν Ἀμαληκητῶν¹², ὅταν ἄπλωνε τά χέρια του ψηλά στόν οὐρανό πρὸς τό Θεό νικοῦσε τούς Ἀμαληκῆτες, ὅταν ὁμως κατέβαζε τά χέρια νικοῦσαν οἱ Ἀμαληκῆτες.

50,3

Ἐσύ ὁμως πού ἀκοῦς αὐτά πού συνέβηκαν μήν ἀφήσεις τό νοῦ σου νά πάει μακριά, ἐπειδή ὅλα ἦταν προτύπωση καί ἀπεικόνιση τῶν ἀληθινῶν πραγμάτων. Προσάρμοσέ τα ὅλα στόν ἑαυτό σου. Διότι, ὅταν ἀπλώνεις τά χέρια τοῦ νοῦ σου καί τούς λογισμούς σου στόν οὐρανό καί θέλεις νά ἐνωθεῖς μέ τόν Κύριο, τότε ὁ σατανᾶς γίνεται πιά ἀδύνατος ἀπό τούς λογισμούς σου. Καί ὅπως στήν Ἱεριχώ ἔπεσαν τά τεῖχη μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καί τώρα τά τεῖχη τῆς κακίας πού σοῦ ἐμποδίζουν τό νοῦ καί οἱ πόλεις τοῦ σατανᾶ καί οἱ ἐχθροί σου ἐξολοθρεύονται μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ. Ἐτσι συνέχεια ὑπῆρχε δύναμη Θεοῦ μέσα στους δίκαιους ἄνδρες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πού πραγματοποιοῦσε φανερά θαύματα, καί ἐσωτερικά μέσα τους κατοικοῦσε ἡ θεία χάρη. Τό ἴδιο καί στους προφῆτες ἐνεργοῦσε καί ὑπηρετοῦσε μέσα στίς ψυχές τους, γιά νά προφητεύουν καί νά κηρύττουν, καί ὅταν ὑπῆρχε ἀνάγκη νά ἀναγγεῖλουν σπουδαῖα γεγονότα στόν κόσμο. Διότι δέν κήρυτταν πάντοτε, ἀλλά ὅταν ἤθελε τό Πνεῦμα πού κατοικοῦσε μέσα τους· ὁμως ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ ὑπῆρχε πάντα μέσα τους.

50,4 *Εἰ οὖν εἰς τὴν σκιὰν τοσοῦτον ἐξεχύθη τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, πόσω μᾶλλον εἰς τὴν καινὴν διαθήκην, εἰς τὸν σταυρόν, εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ, ὅπου ἐγένετο ἡ ἔκχυσις καὶ ἡ μέθη τοῦ Πνεύματος· «ἐκχεῶ» γάρ φησιν «ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα». Τοῦτό ἐστιν ὃ εἶπεν αὐτὸς ὁ Κύριος ὅτι «μεθ' ὑμῶν ἔσομαι ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος». «Πᾶς γὰρ ὁ ζητῶν εὐρίσκει». «Εἰ» γάρ φησιν «ὕμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει Πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν», δυνάμει καὶ πληροφορία πολλῇ κατὰ τὸ ἀπόστολον.*

Τὰ οὖν τοιαῦτα μέτρῳ καὶ χρόνῳ καὶ κόπῳ πολλῷ καὶ ὑπομονῇ καὶ φιλίᾳ τῇ πρὸς αὐτὸν εὐρίσκεται, «γυμναζομένων τῶν αἰσθητηρίων τῆς ψυχῆς», κατὰ τὸ εἰρημένον, διὰ «καλοῦ τε καὶ κακοῦ», δηλαδὴ διὰ τε τῶν μηχανῶν καὶ ἐπιβουλῶν καὶ πολυτρόπων περιστάσεων καὶ ποικίλων ἀντιλήψεων τῆς ἐνεργείας καὶ δυνάμεως τοῦ Πνεύματος. Ὁ γὰρ γνωρίζων τὴν ἐπιβουλήν τῆς κακίας διὰ τῶν παθῶν μαινοῦσαν τὸν ἔσω ἄνθρωπον καὶ μὴ ἐπιγνώσκων ἐν αὐτῷ τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος τῆς ἀληθείας ἐνδυναμοῦσαν αὐτοῦ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἀνανεοῦσαν τὴν ψυχὴν ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας, ὁ τοιοῦτος ἐν ἀδιακρισίᾳ πορεύεται, μὴ γνωρίζων ἀκμὴν τὴν πολύτροπον οἰκονομίαν τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος καὶ εἰρήνης. Καὶ πάλιν δὲ ὁ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ εὐρισκόμενος ἐν εὐφροσύνῃ πνευματικῇ καὶ χαρίσμασιν ἐπουρανίοις, ἐὰν νομίση μηκέτι ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἀπατᾶται κλεπτόμενος, μὴ διακρίνων τὴν λεπτότητα τῆς κακίας καὶ μὴ συνιῶν τὴν κατὰ μέ-

13. Ἰωήλ 3,1. Πρ. 2,17

14. Ματθ. 28,20

15. Λουκᾶ 11,10

16. Λουκᾶ 11,13

17. Πρβλ. Α' Θεσ. 1,5

18. Πρβλ. Ἑβρ. 5,14

50,4

Ἐάν λοιπόν τόσο πλουσιοπάροχα δόθηκε τό ἅγιο Πνεῦμα στόν κόσμο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πολύ περισσότερο στήν Καινή Διαθήκη, στό σταυρό, στήν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ, ὅπου ἔγινε ἡ ἔκχυση καί ἡ μέθη τοῦ Πνεύματος. Διότι λέγει «θά προσφέρω, σά νά κερνώ κρασί, τό Πνεῦμα μου σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους»¹³. Αὐτό εἶναι ὁμοιο μέ ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Κύριος· «θά βρίσκομαι μαζί σας μέχρι τῆ συντέλεια τῶν αἰώνων»¹⁴. «Διότι καθένας πού ζητάει ἀπό τό Θεό παίρνει»¹⁵. Διότι λέγει· «ἄν ἐσεῖς, μολονότι εἴσθε πονηροί, ξέρετε νά δίνετε ὠφέλιμα δῶρα στά παιδιά σας, πόσο μᾶλλον ὁ Πατέρας σας οὐράνιος θά δώσει τό πανάγαθο Πνεῦμα σ' ὄσους τό ζητοῦν»¹⁶, μέ δύναμη καί μέ πολλές ἀποδείξεις σύμφωνα μέ τόν ἀπόστολο¹⁷.

Αὐτά λοιπόν ἀποκτῶνται μέ μέτρο, μέ πολύ κόπο, μέ μόχθο, μέ ὑπομονή καί μέ ἀγάπη πρός τό Θεό «ἀφοῦ γυμνάσουμε τά αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς»¹⁸, σύμφωνα μ' αὐτό πού ἔχει λεχθεῖ, «ὥστε νά διακρίνουν μεταξύ καλοῦ καί κακοῦ», δηλαδή καί μέ τίς διάφορες παγίδες καί ἐπιβουλές καί μέ τίς πολυποίκιλες περιστάσεις καί ἐνέδρες τῆς κακίας, ἀλλά καί μέ τά διάφορα χαρίσματα καί τήν πολλαπλή βοήθεια πού παρέχει ἡ ἐνέργεια καί ἡ δύναμη τοῦ Πνεύματος. Διότι, ὅποιος γνωρίζει τήν κακή πρόθεση τῆς κακίας πού μέ τά πάθη μολύνει τόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο, καί δέ γνωρίζει τήν προστασία τῆς ἀλήθειας πού τοῦ χαρίζει μέσα του τό ἅγιο Πνεῦμα, πού τόν ἐνδυναμώνει στήν ἀσθενειά του καί ἀνανεώνει τήν ψυχή του μέ τήν ἀγαλλίαση τῆς καρδιᾶς¹⁹, αὐτός ὁ Χριστιανός ζεῖ χωρίς διάκριση, χωρίς νά γνωρίζει ἀκόμα τήν πολύτροπη δύναμη τῆς χάρης τοῦ Θεοῦ²⁰ καί τήν εἰρήνη του. Καί πάλι ὁ πιστός πού βοηθεῖται ἀπό τό Κύριο καί βρίσκεται σέ πνευματική εὐφροσύνη καί σέ χαρίσματα ἐπουράνια, ἄν νομίσει ὅτι δέ θά τόν βλάψει ἡ ἁμαρτία, ἀπατᾶται, γιατί δέ μπορεῖ νά διακρίνει τή λεπτότητα τῆς κακίας καί νά αἰσθανθεῖ τήν αὔξηση καί τελειότητα τῆς πνευματικῆς

19. Πρβλ. Πράξ. 2,46

20. Πρβλ. Ἐφεσ. 3,2

ρος γινομένην τῆς νηπιότητος αὐξησην καὶ τελειότητα ἐν Χριστῷ διὰ γὰρ τῆς ἐπιχορηγίας τοῦ ἁγίου καὶ θεϊκοῦ Πνεύματος. Ὁμοῦ τε καὶ ἡ πίστις αὐξανομένη εἰς προκοπὴν ἔρχεται καὶ πᾶν ὀχύρωμα πονηρῶν λογισμῶν κατὰ μέρος χωρεῖ εἰς καθαίρεσιν παντελεῖ. Ἐρευνᾶν οὖν ὀφείλει ἕκαστος ἡμῶν, εἰ εὗρεν ἐν τῷ ὀστρακίνῳ τούτῳ σκεύει τὸν θησαυρόν, εἰ ἐνεδύσατο τὴν πορφύραν τοῦ Πνεύματος, εἰ εἶδε τὸν βασιλέα καὶ ἀνεπάη, ἐγγύτατος αὐτοῦ γενόμενος, εἴ τε ἀκμὴν εἰς τοὺς ἐξωτάτους οἴκους διάκινεῖ. Ἡ γὰρ ψυχὴ ἔχει μέλη πολλὰ καὶ βάθος πολὺ, καὶ λοιπὸν ἡ ἁμαρτία ἐπεισελθοῦσα κατέσχευεν αὐτῆς ὅλα τὰ μέλη καὶ τὰς νομὰς τῆς καρδίας. Εἶτα ἐπιζητοῦντος τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται ἡ χάρις πρὸς αὐτὸν καὶ κατέχει δύο μέλη τῆς ψυχῆς ἴσως. Ὁ οὖν ἄπειρος παρακαλούμενος ὑπὸ τῆς χάριτος νομίζει, ὅτι ἐλθοῦσα ἡ χάρις ὅλα τὰ μέλη τῆς ψυχῆς κατέσχε καὶ ἐξερριζώθη ἡ ἁμαρτία. Τὸ πλεῖστον δὲ μέρος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας κρατεῖται καὶ ἐν μέρος ὑπὸ τῆς χάριτος, καὶ ὑποκλέπεται καὶ οὐκ οἶδε.

Διὰ πλειόνων δὲ ἔτι περὶ τούτων ἔχοντες ἐπιστεῖλαι τῇ διαθέσει τῆς ὑμετέρας εἰλικρινείας δι' ὀλίγων ἐδώκαμεν ὑμῖν ἀφορμὴν ὡς συνετοῖς ἀνδράσιν, ἵνα ἐπεργασάμενοι καὶ ἐξερευνήσαντες τὴν τῶν λόγων δύναμιν συνετώτεροι γένησθε ἐν Κυρίῳ, καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς καρδίας ὑμῶν αὐξάνητε ἐν τῇ αὐτοῦ χάριτι καὶ δυνάμει τῆς ἀληθείας, ἵνα μετὰ πάσης ἀσφαλείας ἀντεχόμενοι τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ ρυσθέντες ἀπὸ πάσης περιεργίας καὶ δολιότητος τοῦ ἀντικειμένου καταξιοθῆτε ἄπρωτοι καὶ ἀκατάγνωστοι εὐρεθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς διαγνώσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

νηπιότητας πού γίνεται σιγά σιγά μέ τή χορήγηση τοῦ ἀγίου καί θεϊκοῦ Πνεύματος²¹. Συγχρόνως αὐξάνει καί ἡ πίστη καί καρποφορεῖ²² καί καταστρέφεται τελείως κάθε ὄχυρό τῶν πονηρῶν λογισμῶν²³. Καθένας λοιπόν ἀπό μᾶς πρέπει νά ἐξετάζει ἄν βρῆκε μέσα στό ὀστράκινο σκεῦος τοῦ σώματος τό θησαυρό²⁴, ἄν ντύθηκε τήν πορφύρα τοῦ Πνεύματος, ἄν ἀκόμα βρίσκεται μακριά ἀπό αὐτά τά μέρη. Διότι ἡ ψυχὴ ἔχει πολλά μέλη καί βάθος μεγάλο καί ἡ ἁμαρτία, ἀφοῦ μπῆκε μέσα της, κυριεύσε ὅλα τά μέλη καί ὅλους τούς τόπους της. Ἐπειτα, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος ζητήσῃ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἔρχεται ἡ χάρη πρὸς αὐτόν καί κυριεύει ἴσως δύο μέλη τῆς ψυχῆς. Ὁ ἄπειρος λοιπόν πού ἐνισχύεται ἀπό τή θεία χάρη νομίζει ὅτι, ἐπειδὴ ἦρθε ἡ χάρη, κυριεύσε ὅλα τά μέλη τῆς ψυχῆς καί ξεριζώθηκε ἡ ἁμαρτία. Ὅμως τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ψυχῆς εἶναι στήν κατοχὴ τῆς ἁμαρτίας καί ἓνα μέρος μόνο κατέχει ἡ χάρη, καί ὁ πιστός βρίσκεται σέ πλάνη καί δέν τό γνωρίζει.

Περισσότερα λόγια γιά ὅλα αὐτά εἶχα σκοπό νά γράψω καί νά στείλλω στήν εἰλικρινή σας διάθεση, μέ λίγα λόγια ὅμως σᾶς ἔδωσα ἀφορμή, σάν συνετοὶ ἄνδρες πού εἶστε, νά γίνετε πιό συνετοί, ἀφοῦ ἐπαξεργασθεῖτε καί ἐξετάσετε τήν ἀπλότητα τῆς καρδιάς σας²⁵ μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ καί τή δύναμη τῆς ἀλήθειας, ὥστε νά ἀναλάβετε μέ κάθε ἀσφάλεια τή σωτηρία σας, καί, ἀφοῦ ἀπαλλαγεῖτε ἀπό κάθε περιέργεια καί δολιότητα τοῦ πονηροῦ, ν' ἀξιωθεῖτε νά βρεθεῖτε χωρίς ἁμαρτίες καί χωρίς καμιὰ κατηγορία κατά τήν ἡμέρα ἐκείνη πού ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός θά μᾶς κρίνει, στόν ὁποῖο ἀνήκει δοξολογία στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

24. Β' Κορ. 4,7

25. Πρβλ. Ἐφεσ. 6,5 . Πρβλ. Κολ. 3,22



ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Οί ἀριθμοί παραπέμπουν κατά σειρά γιά μέν τά χωρία τῆς Γραφῆς στό κεφάλαιο, τό στίχο καί τή σελίδα πού βρίσκονται, γιά δέ τά ὀνόματα καί πράγματα στή σελίδα πού βρίσκονται.

1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς

	Γένεσις		17	10ἔ	614
			18	17	202
				27	426
			19	4ἔ.	86
1	1	646	20	2	118
	26	28. 200. 256. 280.	22	2ἔ.	118
		308. 504	39	1ἔ.	160
2	9	494. 630	41	39ἔ.	160
	17	208			
	19ἔ.	206			
	25	206			
3	1ἔ.	244			
	5	436			
	7	206. 356	1	1ἔ.	86
	18	290. 422. 462. 620		11-14	616
	23ἔ.	208	1ἔἔ	-	394
	24	536	2	10	162
4	12	98. 496. 620		15ἔ.	164
6	7	86.164		23	618
	8	530	3	2	398
9	22ἔ.	356		8	388
12	1	118. 530	7	1ἔ.	164
	15	118		9ἔἔ.	630
15	4	164		10	650
	13	616		20	650

Ἔξοδος

8	8	650	32	2έ.	182
	17	650	34	28	130
9	8έ.	650		29	530
10	22έ.	462		30	614
11	2	624		35	614
12	-	618			
	2	128			
	6	622			
	6-11	622			
	11	618			
	13	618	1	14έέ.	616
	15	622	2	13	24
	35	618	5	7έέ.	616
	42	618	9	6	642
	46	618	14	2	586
13	4	620		3	586
	21	234. 624	16	7έέ.	616
14	-	164	25	29	622
	5έ.	624			
	19έ.	626			
	20	626. 628			
	21	234. 484. 650			
	31έ.	628			
15	20	628	14	3	490
	23έέ.	630	20	11	234
	25	490	21	6	236
16	1έ.	490		8έ.	188
17	6	234	22	28	584
	11	652			
19	16	136			
20	..	616			
	10	524			
24	18	74. 214			
28	10	504	4	24	72

Λευτικών

Ἀριθμοὶ

Δευτερονόμιον

6	5	246.572			Βασιλειῶν Γ'	
7	17	492				
15	9	492				
17	8	534	17	1		650
			18	1έ.		494
				45		650
			19	17έ.		136
Ἰησοῦς Ναυῆ						

2	1	490.584			Βασιλειῶν Δ'	
5	14	394				
6έ.	-	652				
10	13έ.	652	2	11		398
			6	5		588
				14έέ.		280

Βασιλειῶν Α'**Μακκαβαίων Β'**

16	13	162.310				
17	49έέ.	650				
19	10έ.	162	1	18		180
21	3	162		33		180
23	14	162	6	1έέ.		324
27	1έ.	162	12	41		190

Βασιλειῶν Β'**Μακκαβαίων Δ'**

2	4	162.310				
13	14	232	13	15		460

	Ψαλμοὶ		106	10	624
				26	590
			113	25	644
11	2	466	114	1	376
5	3	376	118	18	364. 398
6	7	<u>394</u>		104	350
11	7	624		137	474
15	5	222. 522	123	5	394
17	27	534	126	1	386
21	7	<u>202. 426</u>	136	1	388
	22	<u>308</u>		3	40
25	2	398		4	392
26	13	518			
32	18	602			
33	8	286. 372			
	9	252			
37	6	<u>24</u>			
38	13	394	1	11	406
41	4	272. 396		21	118
44	8	<u>34.66. 66. 310.</u>	39	25	378
		<u>570</u>			
48	13	208. 388			
	21	308			
50	19	<u>304. 476</u>			
52	6	110			
54	7	484	4	23	530
55	9	394	9	18	390
62	10	196			
90	12	398			
	13	386			
101	10	<u>396</u>			
103	4	<u>398</u>			
	15	34	2	1	178

Ἰὼβ**Παροιμῖαι Σολομῶντος****Ῥαῖσμα ἄσμάτων**

5 168. 392. 464

Μαλαχίας**Σοφία Σολομώντος**

3

2

128

20 184. 312. 392. 518

6 6 474

Ἡσαΐας**Σοφία Σειράχ**

1

3

544

6

486

24 21 174

22

194

38 4 638

10

15

544

41 3 208

13

21

514

42 18 562

40

13

210. 542

44

2

492

50

6

428

Ἄμώς

62

5

152

64

6

358

66

2

326

9 11 494

2

136

Ἰωήλ**Ἰερεμίας**

1 3 654

Ζαχαρίας

2

8

606

8

4

80

20

9

308

11 2 234

38

33

616

	Ίεζεκιήλ		9	458
			11	534
			13	22. 642
1	1έε.	16	14	20
	8	30	15έ.	22
6	-	632	17	534
16	5-15	236	20έε.	220
	6	216	22	322
	7	216	28	322. 414
	11	198	39έ.	322
			47	222
			48	344
	Δανιήλ		6	10
				13
				14
				532. 534
			21	186. 188. 482. 572
3	1έ.	584	22-23	22
	16έ.	212	23	22
	19έ	109. 212	25	636. 638
	24	490	29	126
	38	460	31έ.	636
4	21	644	33	170. 534. 634
	22	490	34	156. 254
			7	3
				7
	Ματθαῖος			196. 470
			14	204. 426. 454. 628
			21	192
			22	208
1	45	112	8	29
3	11	424. 450. 614	9	17
4	23	90		20
5	3	202. 458. 476	10	1
	7	458		15
	8	282. 586		29
				192. 208
				582
				358
				584
				78. 252
				642

	37	594		33	212
	38	80		41	484
11	11	464. 466		43	488
	12	344. 500	28	1ξ.	64
	28	526		20	266. 504. 654
	29	342			
12	43	288			
13	12	462			
	13	202			
	19	110			
	25	422. 462	1	8	614
	33	382		12	416
	46	572		24	192
	47	288	4	6	212
15	18ξ.	568		8	212
	19	246		19	82. 94. 604
16	18	548	5	1ξ.	90
	19	142		25	490
	24	106		25ξ.	358
18	14	86		26ξ.	360
19	21	124. 186. 188. 506	6	7	426. 466
	28	140. 466		38	582
21	32	94		45	582
	43	88	7	20ξ.	568
22	3ξ.	266		21	246. 254
	11ξ.	482	8	34	270
	23	126	9	3	154
23	27	300. 572		11	274
	28	572		49	24
	33	392	10	17	108
	37	542		27	242. 592
24	2	84		45	362
	47	280		46	490
25	31	132		49	362

Μάρκος

12	30	246.572.586		39	46.48
	33	408		40	46
13	13	198.408		42	46.396
	31	308.500	11	8	94
14	65	428		9	364
15	17	428		9-10	92
	38	84.324		10	654
			11	13	92.364.654
			12	3	246
	Λουκάς			36	224
				47ε.	474
				49	168.396
1	35	562	13	24	344
	52	140	14	11	564
3	8	420		17ε.	266
4	14	130		26	80.108.270.412.
	17	622			594
	23	584		32	282
6	31	532		33	186
	35	222	15	7	224
	36	344.568		8εε.	184
	48	248		10	86
7	21	228	16	8	60.254
	22	48.90		10	634.636
	28	466	17	5	286
	38	48.488	18	7	36.516
	40	488		7-8	92
8	2	228		8	516
9	23	64.106.108	19	1ε.	48
	35	192	21	18	242
	60	644		19	124.170
	62	382	22	3	406
10	19	386		30	466
	38	396		31	98.408

23	21	428	5	24	100.274.446.644
	43	48.592		35	570
24	18	398		44	342
	26	414	6	35	34.74.518
	41	450		39	262
	49	74.580		48	518
				51	326
				55	516
	Ἰωάννης			56	222
				58	74
			8	35	220
1	1	206.604		51	98
	2	604		51	222
	5	296.314	9	3	98
	7	398		4	484
	12	80.100.334	10	1	494
		374.484		3	212
	14	390		9	326
	29	42.192.362		11	584
		464.586		27	132
3	3	100.334.480		34	522
		640.644	11	1ε.	90
	17	100.640.644		39	486
	8	186	12	25	270
	14	188		26	580.602
	16	280		36	484
	33	472		43	112.204
4	7	218	13	2	246
	10	34.494.518	14	6	218.244.326
	13	74		6ε.	428
	14	518		15	344
	22	550		16	450
	23	422		20	350
	24	352.390.512		21	334.548

	23	334. 488. 548	16	17	296
	26	142	21	7	654
	27	200. 212	24	3	242
	30	192	26	13	592
15	1	420. 518			
	5	226			
16	33	124			
	12	144			
17	16	302			
	21	266	1	9	550
	22	274		26	648
			2	1	476. 534
				4	82.86
				5	82
				6	474
				11	474
1	14	218		13	410
2	3	142		15	268
	17	149		19	198. 346
	22	142		23	198
	35	396		29	424. 502. 614
	38	68. 340	3	9	356
	46	318. 654	4	4	310
3	12	382		17	70
	20	196		21	164
9	3	396	5	14	184
	13	592		15	424
	25	406		17	528
10	44	218		19	68. 286
12	6-9	148		20	198
13	16	176	6	1	422
14	15	536		6	28
	22	124	7	5	64. 312
15	39	442		8	548

Ρωμαίους

Πράξεις

	14	534. 544		4	50. 150. 202
	17	42. 344. 348		6	202
	18	40		19	346
	20	42	13	10	534
	22	78. 104. 132.		12	390
		238. 240. 286.		14	356
		310. 314. 324.	14	3	50
		360. 550	15	30	100. 336
	23	42. 284. 432	16	20	388
	24	28	20	8	556
8	2	254			
	3	246. 386			
	6	68			
	8	176			
	9	538			
	11	126. 128. 358	1	8	470. 472. 476
	15	390	2	4	444
	17	118. 202. 390		6	498
		430. 636		9	450. 536
	18	266		10	536
	21	628		14	606
	23	466	3	16	454
	26	422		18	442
	29	482		19	452
	32	280	4	20	466
	33	564	5	7	622
	35	169. 172. 594		12	640
9	4	84	6	17	608. 612
	31	220		19	454
10	3	358. 532	7	31	64
11	6	538	8	7	504
	33	474	10	3	500
12	2	90. 102. 390		4	74. 222
	3	528. 565		11	616

Κορινθίους Α'

	31	50		21	326
12	3	540		22	308.602
	7	602		23	190
	8ε.	402		30	358
	9	74	2	2	190
	10	602		3	318
	12	50		4	396
	26	50		7	166
13	1ε.	448		9	72
	3	448.530		12	66.166
14	2	528		13	166
	4	528		14	166
	19	538		15	166.
15	26	54.242	3	1	322
	28	494		3	254.386.616
	38	498		7	130
	41	528		8	318.502
	43	274		10	250
	45	462		13	462.546
	47	44		15	548
	48	44		16	224
	49	44.482		17	390.538
	56	286		18	130.178.180
16	17	484			378.482
			4	6	328
				7	328.656
				11	204
				16	52.126.274
				20	322
1	3	328	5	1	124.614
	4	74		2	520
	9	628		3	124.128
	12	550		4	126.142
	18	140		5	308.602

Κορινθίους Β'

	7	194		3	416
	8	300.390		5	380
	10	186.214.252		13	330.340
	14έ.	380	14	1	78
	15	350		4	140
	17	102.218.582		33	136.
6	14	314	15	10	102
	16	294.504		24	414
	17	66.70.170.172	4	49	374.390
		216.294.380		53	142
7	1	556		56	286.390
	15	450			
9	3	250			
	10	224			
	27	238			
10	3	472.580.644			
	4	656	1	4	62
	5	170	2	11	442
11	1	204		20	592
	2	354	3	2	538
	3	514		3	446
	5	214		14	592
	6	320		19	400
	13	546		27	226
	14	146		28	520
	15	206.214	4	1	572
	19	122		1-4	510
	32έ.	404		5	198
12	2	608		7	506.640
	7	148.154		19	222
	8έ.	402		26	142.226.394
	9	74.416	5	4	566
13	1	416		22	44.340.342.344.
	2	416			346.350.422.

Γαλάτας

10	178	6	642
12	590	2	16
19	242	4	1
20	100. 314. 378.		17
	496. 644	5	5
21	390	17	36. 42. 94. 346
		19	318. 440

Κολοσσαεῖς**Θεσσαλονικεῖς Β'**

1	1	348		
	18	436	1	8
	26	16	2	8
	28	506		13
2	9	416	3	6
	14	190		11
	15	26		
	18	386		
	19	632		

66. 178. 592

3	9	44. 226		
	10	74		
	12	346. 354		
	14	416	1	5ξ.
	15	100. 286. 496		9
	22	656		15
4	6	290. 304	2	4

Τιμόθεον Α'**Θεσσαλονικεῖς Α'**

			3	7	412
			4	4	26
			5	5	224
				6	644
1	5	224. 654	6	16	68. 74

	Τιμόθεον Β'		12	322
			14	654
			6	156. 322
2	6	276	4	94. 272. 352. 446.
	10	82		472. 552
	12	632	6	446
3	5	496	20	394. 616
	17	296	9	1
4	7	62	6ξ.	632
	17	420	11	616
			11ξ.	586
			12	504
			14	362
	Τίτον		14	504. 550
			28	584
			10	1
1	2	472	4	502. 632
2	14	614	19	584
3	4	600	22	32. 390
			23	364. 470. 488
			29	364. 592
	Ἑβραίους		29	236. 384
			11	5
			6	412
1	1	466	9	66
	3	394. 430. 608	13	388. 394
	14	280. 398. 600	25	642
2	2	400	28	162
	10	430	33	618
	11	274. 570	37	308
	18	590	12	204. 428
3	6	646	22ξ.	72. 488
4	10	526	23	574
	11	394	24	394
5	2	584	29	162
	2ξ.	504	13	396
			18	234

Ἰακώβου**Πέτρου Β'**

1	2	294	4	392. 520. 552. 592.
	4	592		646
	18	648	19	392
2	5	352	2	18
	15	250		19
	23	72. 120. 206	3	10
	26	480		
3	13	226		
4	4	530		
	14	476		

Ἰωάννου Α'

4	6	242
	8	146. 416
	17	312
	18	416. 632

Πέτρου Α'

1	2	66. 178
	8	336
	19	38. 516
2	2	392
	3	224. 252
	7	406
	9	398. 434
	21	344
	22	192
4	11	36
	12	264
5	8	628

Ἀποκάλυψις

3	20	488
17	14	434
20	9	586
21	1	518
22	3	406
	5	636

2. Εύρετήριο ονομάτων και πραγμάτων

- Ἄαρών 182. 424
Ἄβραάμ 74. 118. 164. 202. 426.
530. 616.
ἀγαθότης 30. 82. 90. 328. 334. 348.
592.
ἀγαθωσύνη 44.
ἀγάπη 44. 48. 50. 66. 68. 74. 76.
78. 86. 100. 106. 108. 112. 116.
118. 120. 124. 146. 154. 168.
172. 174. 178. 216. 222. 232.
236. 248. 280. 300. 336. 340.
344. 346. 348. 350. 352. 366.
378. 380. 384. 392. 416. 418.
446. 448. 450. 464. 468. 470.
476. 492. 508. 530. 534. 554.
572. 594. 602. 608. 610. 612.
632. 648.
ἀγνωσία 78. 92. 100.
Ἄδάμ 26. 96. 98. 100. 130. 140.
184. 186. 190. 192. 196. 200.
206. 208. 212. 260. 266. 268.
270. 272. 274. 296. 300. 336.
340. 358. 360. 378. 380. 400.
404. 436. 462. 464. 486. 594.
ἀδικία 56. 110. 268. 526
ἄζυμα 382
Αἰγύπτιος, - οι 86. 88. 162. 164.
616. 618. 620. 622. 624. 626.
Αἴγυπτος 160. 186. 388. 392. 490.
618. 624. 626.
αἰσχρολογία 112
αἰσχύνη 236. 460. 478. 572. 620.
ἄκροβυστία 614.
ἀλήθεια 34. 46. 74. 114. 122. 124.
146. 148. 218. 244. 324. 326.
330. 332. 344. 348. 356. 358.
364. 370. 384. 466. 478. 492.
502. 504. 512. 550. 582. 586.
588. 594. 606. 622. 636. 654.
656.
Ἄμαλήκ 652.
ἁμάρτημα, -τα 82. 86. 110.
ἁμαρτία 24. 26. 28. 30. 36. 38. 40.
42. 44. 52. 54. 84. 86. 88. 92.
146. 154. 156. 184. 192. 222.
224. 234. 236. 246. 254. 258.
262. 268. 270. 286. 288. 298.
300. 302. 304. 316. 326. 330.
342. 348. 354. 360. 362. 376.
380. 386. 390. 400. 418. 420.
424. 426. 432. 438. 450. 458.
460. 462. 490. 518. 520. 548.
562. 566. 574. 576. 578. 584.
586. 590. 596. 602. 614. 620.
630. 654. 656.
ἁμεριμνία 252.
ἄνανδρία 116.
ἀνάπαυσις 438. 488. 506. 588. 604.
636. 642.
ἀνάστασις 20. 44. 46. 128. 142.
214. 244. 520. 528.
ἀνομία 40. 526.

άνυπομονησία 554.
 άπάθεια. 90. 176. 178. 322. 476.
 άπάτη 120. 240. 390. 604. 620.
 άπιστία 44. 92. 364. 406. 456.
 άπόγνωσις 626.
 άπολύτρωσις 36. 92. 176. 328. 358.
 410. 620. 622. 624.
 άπώλεια 170. 172. 184. 250. 462.
 576.
 Άριστοτέλης 566.
 άρρενοκοιτία 86
 άσέλγεια 286. 448
 αύτεξούσιον 292. 406. 456. 468.
 470. 542.
 άφθαρσία 34.

B

βλασφημία 44.
 Βαβυλών 388.
 Βαρνάβας 442.
 βάπτισμα 502. 614. 632.

Γ

Γαβριήλ 256.
 γέεννα 242.

Δ

Δαβίδ 162. 204. 362. 398. 426. 530.
 650.
 δαιμόνιον,-α 186.
 δαίμων,-ες 184. 292. 372. 398. 400.
 432. 574. 578. 580.
 Δανιήλ 74. 212.
 δικαιοκρισία 82.
 δικαιοσύνη 176. 182. 220. 312.
 318. 320. 328. 330. 358. 360.
 370. 376. 380. 458. 464. 476.
 484. 518. 570. 620. 634.
 δικαίωσις 636.
 διχοστασία 364.
 δολιότης 52. 656.
 δουλεία 362. 390. 392. 618
 δυσωδία 22. 24. 298. 300. 382. 454.
 486.

E

ειλικρίνεια 48.
 ειρήνη 30. 44. 48. 50. 72. 92. 100.
 102. 120. 128. 136. 146. 282.
 286. 308. 336. 432. 496. 520.
 654.
 έλαιον άγαλλιάσεως 34. 64. 66.

- Ἐλεάζαρος 324.
 ἔλεημοσύνη 350. 540.
 Ἑλληνας, -ες 158. 326.
 εὐπρέπεια 102. 104. 122. 124.
 εὐσπλαγχνία 80. 334. 358. 492.
 646. 648.
 εὐτραπελία 112.
 εὐφροσύνη 74. 336. 346. 442. 434.
- θεοσέβεια 404. 406.
 θλιψίς 54. 84. 114. 122. 124. 134.
 160. 162. 164. 196. 198. 250.
 264. 296. 314. 348. 406. 408.
 416. 424. 428. 564. 566. 568.
 622. 626. 628. 646.
 θυμός 554.
 θυσιαστήριον 504.

Z

ζύμη 380. 382.

H

ἡδονή, -αί 60. 62. 64. 98. 108. 110.
 170. 188. 338. 368. 370.
 ἡδυπάθεια 388.
 Ἡλίας 74. 136. 398.
 Ἡσαΐας 74. 152. 358. 486.

Θ

θάνατος 54. 100. 106. 110. 178.
 184. 190. 194. 196. 198. 208.
 242. 274. 276. 286. 390. 412.
 478. 548. 552. 576. 628. 632.
 644.

I

Ἰακώβ 74.
 ἰδιογνωμοσύνη 170.
 Ἰεζεκιήλ 14 236. 514.
 ἱερατεία 88.
 Ἰεριχώ 86. 652.
 Ἱεροσόλυμα - Ἱερουσαλήμ 72.
 180. 226. 236. 324. 392. 394.
 486. 574. 608.
 ἱερωσύνη 424.
 Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ 394
 Ἰορδάνης 394.
 Ἰουδαῖος, -οι 158. 190. 244. 324.
 326. 460. 614.
 Ἰούδας 246.
 Ἰσαάκ 74.
 Ἰσοκράτης 568.
 Ἰσραήλ 82. 88. 140. 164. 182. 186.
 214. 216. 226. 234. 484. 544.
 586. 616. 618. 624. 632.
 Ἰσραηλίτης, -αι 466. 490. 630.
 Ἰωάννης, ὁ βαπτιστής, 192. 464.

466. 614.
 Ἰωάννης, ὁ εὐαγγελιστής, 154.
 Ἰώβ 116. 406

ληστής 218. 246. 592.
 λύπη 32. 234.
 λύτρωσις 56. 92. 94. 280. 362. 368.
 410. 412.

Κ

Κάιν 98.
 κακία 26. 28. 30. 38. 52. 58. 74. 78.
 80. 82. 90. 94. 100. 110. 132.
 172. 176. 192. 236. 238. 250.
 258. 272. 284. 286. 304. 306.
 316. 318. 338. 348. 360. 370.
 380. 382. 390. 410. 424. 432.
 462. 516. 562. 582. 592. 594.
 604. 610. 620. 638. 654.
 κακόν ἐνυπόστατον 292
 κακοπραγία 384
 κατάκρισις 82.
 καταλαλιά 62.
 καταφρόνησις 82. 86.
 κενοδοξία 44. 246. 554.
 κόλασις 242. 456.
 Κορνήλιος 218.
 κρίσις 252. 474.

Λ

Λάζαρος 486.
 λατρεία 88.

Μ

Μακκαβαῖοι 324.
 μακροθυμία 82. 160. 162. 164. 166.
 176. 322. 348. 428.
 Μάρθα 216.
 Μαρία, ἀδελφή Μάρθας, 218. 396.
 Μαρία, Θεοτόκος, 188. 216.
 μεγαλωσύνη 608.
 Μερράν 630.
 μετάνοια 78. 82. 88. 142. 294.
 μῖσος 52.
 Μιχαήλ 256.
 Μωυσῆς 74. 88. 130. 136. 162.
 186. 188. 212. 214. 232. 398.
 424. 484. 502. 524. 530. 546.
 614. 618. 620. 630. 632. 650.
 652.

Ν

Ναβουχοδονόσορ 180.
 νηστεία 74. 264.
 νῆψις 124.
 Νῶε 74. 86.

Ο

οίκονομία 240. 654.
 όλιγωρία 90.
 όλοκάρπωσις 24.
 όλοκαύτωσις 360.
 όμοίωσις 200. 256. 280. 308.
 όργή 82. 90. 246. 530. 562.

Π

πανουργία 90.
 παράβασις 208. 368. 378. 578. 582.
 παρακοή 200.
 Παῦλος 28. 70. 78. 124. 148. 242.
 396. 404. 416. 442. 590. 602.
 604.
 πειρασμός,-οί 406. 408. 566. 590.
 628.
 πένθος 32.
 περιτομή 424. 502. 614.
 Πέρσης,-αι 282. 456.
 Πέτρος 142. 148. 154. 242. 424.
 πίστις 80. 122. 124. 126. 164. 174.
 222. 368. 370. 406. 476. 530.
 538. 554. 562. 592. 612. 636.
 640.
 πλάνη 44. 324. 392. 574.
 Πλάτων 566.
 πονηρία 24. 26. 28. 96. 100. 110.
 116. 286. 366. 368. 376. 388.

390. 460. 588. 590. 632.

πορνεία 294. 412. 448.
 πραότης 344. 346. 352.
 προσωποληψία 474.

Ρ

Ραάβ 490.
 ραθυμία 66. 86. 90.
 Ρωμαῖος,-οι 282. 456.

Σ

Σαμουήλ 162.
 Σαούλ 162. 530.
 Σιών 72.
 σκληροκαρδία 554.
 Σόδομα 86.
 Σολομών 74. 126.
 στυρός 26. 204. 218. 278. 326. 386.
 390. 450. 548. 594.
 σταύρωσις 80.
 σωτηρία 42. 64. 68. 90. 92. 250.
 280. 364. 594. 624.
 σωφροσύνη 90. 234. 584.

Τ

ταπεινοφροσύνη 336 344. 346.

348. 350. 352. 436. 458. 522.
564.

Φ

ταπείνωσις 274. 342. 554.
τελειότης 322. 338. 340. 656.
τελείωσις 326.
τιμωρία 466.
τρυφή 72. 80. 220. 264. 640.
τύφωσις 52.

Φαραώ 162 164. 392. 616. 624.
626.
φθόνος 48. 52.
φθορά 412.
φιλανθρωπία 70.
φιλαργυρία 44.
Φίλιππος 242.
φόνος 294.

Υ

υίοθεσία 166. 198. 312. 390.
ύπακοή 170. 172. 244. 554.
ύπερηφανία 44. 554.
ύποκρισία 52.
ύψηλοφροσύνη 352. 436.

Χ

χαυνότης 60. 66.
χάυνωσις 80. 90. 112. 116. 554.
Χερουβείμ 14. 16. 18. 30.
χρηστότης 44. 70. 72. 80. 82. 90.
92. 94. 224. 302. 334. 338. 348.
380. 384. 492. 494. 608. 630.

Φωτοστοιχειοθεσία: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΕΛΕΥΘ. ΜΕΡΕΤΑΚΗ

Άρμενοπούλου 30 - Τηλ. 200-621 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Έκτύπωση Όφσετ : «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΦΩΤΗ ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΝΟΥ

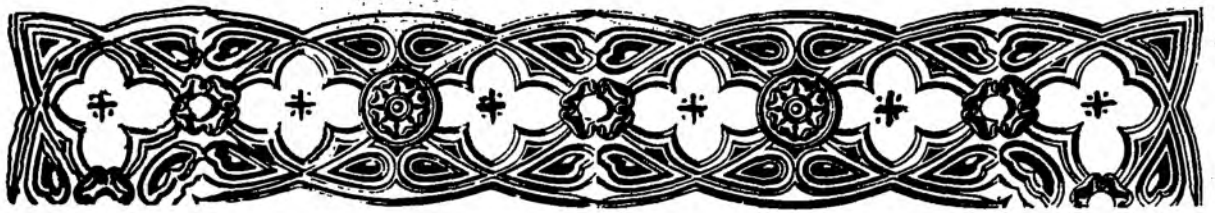
Παπάφη - Τηλ. 928-592 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Βιβλιοδεσία: Αφοί ΒΑΡΟΥΣΙΑΔΗ

Λαχανά 17 - Τηλ. 839-414 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Κεντρική πώληση: «ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ» ΕΛΕΥΘ. ΜΕΡΕΤΑΚΗ

Άρμενοπούλου 30 - Τηλ. 200-621 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5-6
ΚΕΙΜΕΝΟ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	7-13
ΟΜΙΛΙΑ Α'	14-37
ΟΜΙΛΙΑ Β'	38-47
ΟΜΙΛΙΑ Γ'	48-57
ΟΜΙΛΙΑ Δ'	58-95
ΟΜΙΛΙΑ Ε'	96-133
ΟΜΙΛΙΑ ΣΤ'	134-143
ΟΜΙΛΙΑ Ζ'	144-151
ΟΜΙΛΙΑ Η'	152-159
ΟΜΙΛΙΑ Θ'	160-173
ΟΜΙΛΙΑ Ι'	174-179
ΟΜΙΛΙΑ ΙΑ'	180-199
ΟΜΙΛΙΑ ΙΒ'	200-219
ΟΜΙΛΙΑ ΙΓ'	220-223
ΟΜΙΛΙΑ ΙΔ'	224-231
ΟΜΙΛΙΑ ΙΕ'	232-291
ΟΜΙΛΙΑ ΙΣΤ'	292-309
ΟΜΙΛΙΑ ΙΖ'	310-327
ΟΜΙΛΙΑ ΙΗ'	328-341
ΟΜΙΛΙΑ ΙΘ'	342-355
ΟΜΙΛΙΑ Κ'	356-365
ΟΜΙΛΙΑ ΚΑ'	366-371
ΟΜΙΛΙΑ ΚΒ'	372-373
ΟΜΙΛΙΑ ΚΓ'	374-377
ΟΜΙΛΙΑ ΚΔ'	378-385

ΟΜΙΛΙΑ	ΚΕ'	386-399
ΟΜΙΛΙΑ	ΚΣΤ'	400-429
ΟΜΙΛΙΑ	ΚΖ'	430-459
ΟΜΙΛΙΑ	ΚΗ'	460-467
ΟΜΙΛΙΑ	ΚΘ'	468-477
ΟΜΙΛΙΑ	Λ'	478-489
ΟΜΙΛΙΑ	ΛΑ'	490-497
ΟΜΙΛΙΑ	ΛΒ'	498-511
ΟΜΙΛΙΑ	ΛΓ'	512-517
ΟΜΙΛΙΑ	ΛΔ'	518-523
ΟΜΙΛΙΑ	ΛΕ'	524-527
ΟΜΙΛΙΑ	ΛΣΤ'	528-529
ΟΜΙΛΙΑ	ΛΖ'	530-545
ΟΜΙΛΙΑ	ΛΗ'	546-551
ΟΜΙΛΙΑ	ΛΘ'	552-553
ΟΜΙΛΙΑ	Μ'	554-561
ΟΜΙΛΙΑ	ΜΑ'	562-565
ΟΜΙΛΙΑ	ΜΒ'	566-569
ΟΜΙΛΙΑ	ΜΓ'	570-581
ΟΜΙΛΙΑ	ΜΔ'	582-593
ΟΜΙΛΙΑ	ΜΕ'	594-603
ΟΜΙΛΙΑ	ΜΣΤ'	604-613
ΟΜΙΛΙΑ	ΜΖ'	614-633
ΟΜΙΛΙΑ	ΜΗ'	634-641
ΟΜΙΛΙΑ	ΜΘ'	642-649
ΟΜΙΛΙΑ	Ν'	650-657
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ		659-674
1.	Εύρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς	659-675
2.	Εύρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων	676-681
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ		683-684
ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΕΡΓΑ		685-688



ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΕΡΓΑ

Α' ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Τόμος	1ος	Ἐπιστολές
»	2ος	Ἐπιστολές
»	3ος	Ἐπιστολές
»	4ος	Ὁμιλίες στήν Ἐξαήμερο
»	5ος	Ὁμιλίες σέ Ψαλμούς
»	6ος	Ὁμιλίες ἠθικές καί πρακτικές
»	7ος	Ὁμιλίες δογματικές - περιστατικές - ἐγκωμιαστικές καί παιδαγωγικές
»	8ος	Ἀσκητικά (Ὅροι κατά πλάτος)
»	9ος	Ἀσκητικά (Ὅροι κατ' ἐπιτομήν)
»	10ος	Δογματικά ἔργα

Β' ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Τόμος	1ος	Ἀπολογητικά (Κατά ειδώλων, Περί ἐνανθρωπήσεως)
»	2ος	Δογματικά Α' (Λόγοι κατά Ἀρειανῶν Α-Β)
»	3ος	Δογματικά Β' (Λόγοι κατά Ἀρειανῶν Γ-Δ)
»	4ος	Δογματικά Γ'
»	5ος	Ἑρμηνευτικά Α'
»	6ος	Ἑρμηνευτικά Β' (Ἐξήγησις στούς Ψαλμούς)
»	7ος	Ἑρμηνευτικά Γ' (Ἐξήγησις στούς Ψαλμούς)
»	8ος	Ἱστορικοδογματικά Α'
»	9ος	Ἱστορικοδογματικά Β'
»	10ος	Ἱστορικοδογματικά Γ'
»	11ος	Ἀσκητικά
»	12ος	Διάφορα ἀμφιβαλλόμενα ἔργα

Γ' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Τόμος	1ος	Προσωπικές Σχέσεις και Ἐκκλησιαστική Διακονία Α'
»	2ος	Προσωπικές Σχέσεις και Ἐκκλησιαστική Διακονία Β' (Τυπώνεται)
»	3ος	Ἀπολογητικά ἔργα
»	4ος	Δογματικά ἔργα
»	5ος	Ὁμιλίες
»	6ος	Ἐγκωμιαστικοί καὶ Ἐπιτάφιοι Λόγοι
»	8ος	Ὁ Χριστός Πάσχων, καὶ Ἐπη δογματικά

Οἱ λοιποὶ τόμοι ὑπὸ ἔκδοσι.

Δ' ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

Τόμος	1ος	Ἐκκλησιαστική Ἱστορία (Βιβλία Α' - Γ')
»	2ος	Ἐκκλησιαστική Ἱστορία (Βιβλία Δ' - ΣΤ')
»	3ος	Ἐκκλησιαστική Ἱστορία (Βιβλία Ζ' - Ι')
»	4ος	Εἰς Μ. Κωνσταντῖνον Τρακονταετηρικός - Στόν Βίον τοῦ Μ. Κωνσταντίνου - Λόγος Μ. Κωνσταντίνου στό σύλλογο τῶν ἁγίων

Ε' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

Τόμος	1ος	Δογματικά Α' (Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως)
-------	-----	--

ΣΤ' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Τόμος	1ος	Διάλογος Παλλαδίου - Περί τῆς ἀσαφείας τῶν προφητειῶν - Σύνοψις Παλαιᾶς Διαθήκης
»	2ος	Ὁμιλίες στή Γένεσι (Α' - ΚΓ')
»	3ος	Ὁμιλίες στή Γένεσι (ΚΔ' - ΜΑ')
»	4ος	Ὁμιλίες στή Γένεσι (ΜΒ' - ΞΔ')
»	5ος	Ὁμιλίες στή Γένεσι καὶ στούς Ψαλμούς Γ' - ΙΒ' καὶ ΜΑ' - ΜΓ'
»	6ος	Ὁμιλίες στούς Ψαλμούς ΜΛ' - ΡΚΓ'

- » 7ος 'Ομιλίες στους Ψαλμούς ΡΚΔ' - ΡΝ' και 'Ομιλίες στον Δαβίδ και τον Σαούλ
- » 8ος 'Ομιλίες στη Γένεσι Α' - θ', 'Υπόμνημα στον Ήσαϊα και 'Υπόμνημα στον Δανιήλ (Κεφ. Ι' - ΙΓ')
- » 9ος 'Υπόμνημα στο κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο Α' ('Ομιλίες Α' -Κ')
- » 10ος 'Υπόμνημα στο κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο Β' ('Ομιλίες ΚΑ' -ΜΗ')
- » 11ος 'Υπόμνημα στο κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο Γ' ('Ομιλίες ΜΘ' -ΟΕ')
- » 12ος α) 'Υπόμνημα στο κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο Δ' ('Ομιλίες ΟΣΤ' -ΛΑ')
- β) 'Υπόμνημα στο κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιο ('Ομιλίες Α' -ΙΘ')
- » 13ος 'Υπόμνημα στο κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιο ('Ομιλίες Κ' -ΝΔ')
- » 14ος 'Υπόμνημα στο κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιο ('Ομιλίες ΝΕ' -ΠΗ')
- » 15ος 'Υπόμνημα στις Πράξεις ('Ομιλίες Α' - ΚΓ')
- » 16α' 'Υπόμνημα στις Πράξεις ('Ομιλίες ΚΔ' - ΜΔ')
- » 16β' 'Υπόμνημα στις Πράξεις ('Ομιλίες ΜΕ' -ΝΔ') και στην Προς Ρωμαίους ('Ομιλίες Α' -Ι')
- » 18ος 'Υπόμνημα στην Α' Προς Κορινθίους ('Ομιλίες Α' - ΚΑ')
- » 18α' 'Υπόμνημα στην Α' Προς Κορινθίους ('Ομιλίες ΚΒ' -ΜΔ')
- » 20ος 'Υπόμνημα στην Β' Προς Κορινθίους ('Ομιλίες ΚΕ' - Λ') και στην Προς Ἐφεσίους ('Ομιλίες Α' - ΙΑ)
- » 21ος 'Υπόμνημα στην Προς Ἐφεσίους ('Ομιλίες ΙΒ' - ΚΔ') και στην Προς Φιλιπησίους ('Ομιλίες Α' - ΙΒ')
- » 22ος 'Υπόμνημα στην Προς Φιλιπησίους ('Ομιλίες ΙΓ' - ΙΕ'), στην Προς Κολοσσαεῖς και στην Προς Θεσσαλονικεῖς Α'
- » 28ος Ποιμαντικά και Ἀσκητικά Α'
- » 29ος Ἀσκητικά Β'

- » 31ος Ὁμιλίες κατηχητικές καὶ ἠθικές Β' - Ὁμιλίες Περιστατικές Α'
- » 32ος Ὁμιλίες Περιστατικές Β'
- » 35ος Ὁμιλίες δογματικές
- » 36ος Ὁμιλίες ἐορταστικές - ἐγκωμιαστικές

Ζ' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

Τόμος 1ος Δογματικά Α' (Πῶς τρία πρόσωπα λέγοντες - Κατὰ εἰμαρμένης - Διάλογος περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως, καὶ Λόγος Κατηχητικός Μέγας)

Η' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

Βίος Γρηγορίου Παλαμᾶ ὑπὸ Φιλοθέου Κοκκίνου

- Τόμος 1ος Λόγοι ἀποδεικτικοὶ δύο Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος - Ἐπιστολές πρὸς Ἀκίνδυνον Α', Β', Γ', - Ἐπιστολές πρὸς Βαρλαάμ Α', Β'
- » 2ος Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἠσυχαζόντων Λόγοι Α' - Γ'
 - » 3ος Πραγματεῖες δογματικές καὶ ὁμολογιακές
 - » 4ος Ἐπιστολές
 - » 9ος Ὁμιλίες

Θ' ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

- Τόμος 1ος Ἀποφθέγματα Γερόντων.
- » 7ος Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, 50 Πνευματικές Ὁμιλίες
 - » 12ος Ἀββᾶ Ἡσαΐα, Λόγοι Ἀσκητικοὶ - ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, Κεφάλαια ὠφέλιμα - ἀββᾶ Δωροθέου, Πραγματεῖες καὶ Ἐπιστολές.
 - » 19Α' Συμεών ὁ Νεὸς Θεολόγος, Βίος Συμεών ὑπὸ Νικήτα Στηθάτου, Κεφάλαια - Εὐχαριστίες - Διάλογος μετὰ Σχολαστικοῦ.
 - » 22 Νικολάου Καβάσιλα, Ἐρμηνεῖα στῆ Θεῖα Λειτουργία - Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ Ζωῆς.

Ι' ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ